

تصویر ابو عبد الرحمن کردی

رشته‌ی مرواری

عه لائه‌دین سه‌جادی

رشته‌ی مرواری

نوسه‌ر:

علائه‌دین سه‌جادی

ناسنامه‌ی پەرتووک

کتیب: رشته‌ی مرواری

نووسەر: عەلانەدین سەجادی

ویراستار: فەخرەدین ئەویەه‌نگی

پیت لێدان: شایسته محمودی

دەرھێنانی ھونەری ناوھەو: ناسیح رەحمانی

دەرھێنانی ھونەری بەرگ: ناسیح رەحمانی ۰۹۱۸۳۷۳۸۰۲۸

ئەژمار: ۱۵۰۰ دانە

پیوست

۷	ده سپیک
۱۵	بدرگی یه کهم
۱۹	سهره تا
۲۴	قسه ی نه سته ق
۳۸	تافگه ی ئیلاخ
۵۴	گه نجی دره خشان
۸۸	شه کراوی ده ماخ
۱۱۸	هندی له داستانی زن
۱۵۲	وه لایمی بین وه لام
۱۶۹	سه یر کردنیک
۱۷۱	بدرگی دووه م
۱۷۳	سهره تا
۱۷۷	له باخی گولیک
۱۹۳	- له ولاتی کورده واری ئه م شتانه له م شوینانه تاقانه ن
۱۹۳	- ئه م شتانه ی ئه م شوینانه به ناو بانگن
۱۹۳	- هه ر شته له شوینیک
۱۹۴	قسه ی به تویکل
۲۱۵	شه کراوی ده ماخ
۲۶۰	هندیک له قاره مانی زن
۲۸۵	قسه ی ته نک
۳۱۴	دوایی
۳۱۷	بدرگی سییه م
۳۱۹	سهره تا
۳۲۱	تاقی کراوه کانی کوردی
۳۳۹	شه کراوی ده ماخ
۳۷۲	گه نجی دره خشان
۴۰۷	لافاوی سوله یمانی
۴۱۸	رشته ی مروراری

زۆر دوو ۴۲۶

بەرگی چوارەم. ۴۶۳

بردمانه‌وه یا نه؟ ۴۶۵

تافگهی ئیلاخ ۴۶۷

بهندی پیران ۵۰۲

گه‌نجی دره‌خشان ۵۱۲

قسه‌ی نه‌سته‌ق ۵۵۱

شه‌کراوی ده‌ماخ ۵۶۵

تاقی کراوه‌کانی کوردی ۵۹۴

دەسپێک

کاملی گر خاک گیرد زر شود

ناقل ار زر برد خاکستر شود

مولانا

زمان لە خۆیدا چێژیکی تایبەتی هەیە. خۆنەر یا بیسەر بێ ئەوەی شارەزاییەکی ئەوتۆی لە سەر جوانی ناسی زمان هەبێ، بە وتە یا نووسراوەی جوان هەستی دەبزوێ و گیانی دەگەشیتەووەو چێژی لێ دەگرێ. وەک چۆن پتووست نییە کەسپێک گولناسپێکی پەسپۆر بێ بۆ ئەوەی بۆنی خۆش هەست پێ بکاو بەهرەی لێ بیا، زمانیش ئاوەهایە. بەلام دیارە هەر وتەیەک جوان نییە و نابێتە زاخاوی میشتک. دیارە ئەو بۆن و بەرامەیه کە تخووبی پەیفەکان لێک جیا دەکاتەو، نوینەری ناخێزگەیی ئەو وتانەن. هەوێکی بیرێکی کورت و دەروونێکی ناپاک کاتی لە بیچمی قسەدا خۆی دەنوێنی، تالی و رەشی و رق و قینی لێوێ دەبارێت.

پەیف هەرچەن ساکارتر و پاراوتر بێ، پەتیترو بێ پەردەتر و هەروەها بەدەوتر و جوانتر. بە گۆرجی کونج و بناوانی دل و دەروونی دەتەنێتەووەو وەک بێسەر خۆی بێسراوی وتبێت، وای بە دلەو دەنووسێ کە قەد گومان لە هەلە بوونی ناکات. نەک بلییم هەلە تیدا نییە، بەلکوو رەنگە زۆرجاریش هەلەکانی زۆرتر بن، بەلام ئەو یەک لانی و یەک لۆنییە، لە سەر زەینی مەرف کارێگەر دەبێ.

گەلیک جار بەرفراوانی وێرە دەبێتە هۆی ئەوەی کە هەر پەیفێک بخڕیتە نێو بازنە و وێرەو. دان بەوێدا دەنێم کە وێرەو ئەدەب هەموو کونج و قوژبنەکانی زانستە جۆراوجۆرەکان دەگرێتەووەو هەر جۆرە نووسراوەیەک لە هەر یواریکدا کە بێ، ئاسەواری ئەدەبی تیدا؛ بەلام بەر لە هەر هونەرێکی تر -بە تایبەت ئەدەب- بیرو هزر دێتە ئاراو. ئەو راستی بێ ئافراندنی وتە بە هۆی هزرەوێیە. کەواتە هەر قسەیک دەنگدانەوێ فەلسەفەیکە تایبەتە. رەنگە ئێمە وەک زانست، فەلسەفەمان نەبێ، بەلام بێ گومان بیر

فەلسەفیمان ھەبوووە ھەمانە. چۆن دەبێ وەکوو نەتەووەیەکی خاوەن شارستانیەت بیری چۆن ژیان و چۆن دوانمان نەبووبێ.

بە رای من رشته‌ی مرواری نەک کۆمەڵەیەکی ئەدەبی تەنیا، بەلکوو کۆمەڵەیەکی ھزری و فیکری کۆمەڵگای کوردییە. لەم بەرھەمە بە نرخەدا لە زمانی مەردۆمییکی ئاسایی و زۆرجار نەخوێندەوارەو پەندو قسەیک دەبیسین کە —بە رای من— زۆر لە زاناو فەیلەسووفان بۆ تیگەیشتنی مێشکیان ساواوە ھەم خۆیان ھەم خەلکیان وەرەز کردووە و لە ئەنجاما نەخۆیان تیگەیشتون نە خەلکی. کەچی نەخوێندەواریکی رەمەکی بە زمانییکی ساکار و پاراو و لە ناخی دلێکی بە کۆلەو بەبێ ئەوەی رێ بدا زمان، بیری ئالۆزو شیواو کا، دەیلیتەووە. بۆ نمونە رازو نیازیک لە زمانی پیریکی نەخوێندەوارە دەبینین کە بە مەنتیقی ساکارەو دەلی:

بینایی چاوان! نازانم بێژم تو چیت؟ ئەوەن ئەزانم ئەھا ھا ئەوەی کە تا چاو برێکا لەو درێژی ئاسمانە تو گشتت دروست کردگە. ھەر برۆ، ھەر برۆ، ھەر ناوڕێتەووە. پیاو وا ئەزانن ئەو براپەووە، کەچی ھەر لە ھەولیەووەس. ئەگەر من دوو بالم ھەوێ و برۆم وەو ئاسمانەدا بالەکانم شل ئەون و وا ئەزانم چووگم، کەچی ئاسمان ھەر دوورتر ئەوێتەووە، گەر مە ھەسوونیکم بەرچاو کەوێ کەچی ھیچ دیار نییە. کەواتە تو ئاسمانت وەبێ ھەسوون راگرتگە.

یاخۆ ئەو بیرانەی کە لە سروشت و جیھان ھەیەتی بەراستی کە جیگای رامانە: ... تو دەست وە گشت شتیکەووە ئەزەنیت، کەچی تۆیش دیار نیت. رزقی مار و میروو ئەدەی لە پشت پەردە غەییووە، کەچی ئەگەر من بێمە ئەو پشت پەردە تو لە ویش نیت. تو دەریا گەورەکان وە «زریوار» یشەووە ھەندێ جار ئەیانکە وە یەخ، ھەندێ جار ئەیانکە وە ئاوی رووت، کەچی ئەو گشت گیاندارانە لە ناویانا ھەر ھەلئەقونینەووە. بەشی گشتیان داگە، نایەلی کەسیان وەبێ رزق سەر بنێتەووە. من ئەو گیانە لە بەرمایە تو دانتیاگە لە گەل ئەووەدا کە وەمنەووەیە، من نازانم چییە. دەست ئەدەم وە دەوارەووە ھەلی ئەدەم ئیتری رۆستەم، کەچی نازانم ئەو زۆرە چییە کە تێمداوە دەوارە کە ھەلئەدەم.

ئەو دەشتی «مێرگەپانە» لەو هختی بە هارا -خوایە یورئ- پڕیەسی لە
 هەلالەو بە بیوون؛ هەر گولئ وەرەنگئ رەنگ ئەداتەو؛ گشتی تۆ دروست
 کردگە. من وەم فرەزانی خۆمەو وە سەرم تیا سەر ماگە، نازانم چییە یەک تۆمە
 پەرە ی گولە کە ی پەلئکی سوورە، پەلئکی کە وەس، خەتئکی زەرەوامە، تۆ لە
 گشتیا هەیت، کەچی وەچاویش ناوینریت.

یا لە زۆر شویندا پەندی زۆر جوانمان دیتە بەرچاو کە بە راستی دەیتە زاخاوی
 مێشک. ساکاری ئەم قسانە لە ئاستیک دان کە خوەنەر دەباتە ناو دەریای بیرو ئەندیشەو.
 زۆرجار ئەزموونی سەدان و هەزاران سالەمان دیتە بەرچاوی دل و بیرەو؛ ئەزموونگەلئیک
 کە وەکوو هەتاو تیشک دەباریننە سەر ریگای تاریک و پڕلە هەورازی ژینەو. رەوت و
 شتوازی ژیان و هەلسوکهوت هەم لە گەل خێزانی مال و هەمیش لە گەل کۆمەلگا.

زۆرجار دەلێن نەتەوێ کورد فەلسەفە ی نەبوو. رەنگە ئەم قسە تا رادە یەک راست
 بێ. ئیمە نە سوقراتمان بوو، نە ئەفلاتوون و نە ئەرەستوو. ئیمە بە داخەو - نە خێوی
 «جمهور» بێ، نە «مابعدالطبیعه» و نە «عاطیقوریاس» و نە هیچ کتیبیکێ تر (تا ئەو جیگا من
 ناگادار بێ). بەلام ئەگەر لەو ئاسەوارە بەنرخ و هێزایانە ورد بینەو، چ دەبینن؟ بە گشتی
 فەلسەفەیان لە سەر ئەم بابەتانە ی خوارەوێ:

ناکار، بیر لە بوونی خوا، خۆشەویستی خوا، سیاسەت و بەرپوێ بردنی ولات، سیاسەتی
 بەرپوێ بردنی بنەمالەو بە گشتی دیتەوێ ریگای ژبانی بەختەو رانە.

نامەوئ لە پلەو پایە ی ئەو گەورانە -کە بە راستی کۆمەلگاکانی مەرؤف بە گشتی
 منەتباریان- کەم کەمەو؛ بە پێچەوانە بە تەمام بلێم ئیمەش وەکو نەتەوێ یەکی خاوەن
 شارستانیەت فەلسەفەو بیرو هزرمان هەبوو و بەو پێیە ژیاوین.

دیارە دوان لە سەر ئەم بابەتە کات و شوینی تایبەتی ئەوئ و لەم دەسپێکەدا جیگای
 ئەو نێیە بە تێرو تەسەلی لەسەری پڕۆین.

بە گشتی رشته ی مرواری کاریکی ئیجگار بە نرخی ماموستا سەجادییە کە لە زاری
 خەلکی بیستوو و کۆی کردۆتەو. لەم سۆنگەو رشته یەکی خوشیک و جوانە لە زاراوێ
 جۆراو جۆرەکانی زمانی کوردی کە بە شیوە ی ساتیر و هەجوو کومیک بێژراو و تۆمار
 کراو.

ره‌نگه له زمانی کوردیدا یه‌گانه به‌ره‌مێک بیت که به‌م ئۆسلۆبه نووسرابێ؛ واته قسه‌ی قوول و پرمانا به زمانی کۆمیک.

ژیانی عدلائه‌دین سه‌جادی^۱

عدلائه‌دین کۆری نه‌جمه‌دین کۆری حیسامه‌دین له‌ بنه‌ماله‌ی سه‌جادی، له‌ سالی ۱۹۰۷ دا له‌ گه‌رهبه‌کی قه‌تارچیانی شاری سنه‌ چاوی کرده‌وه به‌ سهر دونیای ره‌نگاواره‌نگی پر له‌ کاره‌ساتدا. به‌ سوخته‌یی خوێندنی ده‌ست پێک‌کردوه‌و به‌ فه‌قێتی گه‌لی شارو دیی کورده‌واری گه‌راوه‌و بنه‌و بارگه‌ی له‌ سلێمانی خستوه‌وه. له‌ سالی ۱۹۳۸ ئیجازه‌ی زانسته ئیسلامیه‌کان و زمانی عه‌ره‌بی وه‌رگرتوه‌و دوا‌جار بۆ مه‌لایه‌تی و پێش‌نوێژی له‌ مزگه‌وتی نه‌عیمه‌ خاتوون رووی کردۆته‌ به‌غدا و هه‌ر له‌وێ ماوه‌ته‌وه.

له‌ ماوه‌ی شه‌ری دووه‌می جیهانییدا خێی داوه‌ته‌ رۆژنامه‌وانی و کۆواری «گه‌لاوێژ» و «نزار» به‌پێوه‌ بردوه‌وه. له‌ ۱۹۵۹ دا بۆته‌ ماموستای زانکۆی به‌غدا له‌ کۆلیژی زمانی کوردیدا و تا سالی ۱۹۷۴ له‌ سهر ئهم ئیشه‌ ماوه‌ته‌وه. له‌ ۱۹۷۰ ده‌بێته‌ وه‌زیری ئه‌وقاف. له‌ ۱۹۷۷ دا خانه‌نشین ده‌کری.

پاش خانه‌نشین بوونی هه‌موو هێزو توانی ده‌خاته‌ سهر کار له‌ سهر بابه‌تی ئه‌ده‌بی کوردی؛ به‌لام کۆزرانی کۆری گه‌وره‌ی له‌ شه‌ری ئێران و ئێراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸) دا وزه‌ی ده‌بێ و پشته‌ ده‌شکێنی. تا له‌ سالی ۱۹۸۴ دا روو له‌ شاری خاموشان ده‌نی و له‌ گۆرستانی شیخ عه‌بدولقادی گه‌یلانی ئه‌سپه‌رده‌ ده‌کری.

سه‌جادی رۆژنامه‌نووس

له‌ گه‌ل نیشه‌جێ بوونی سه‌جادی له‌ به‌غدا، ئیبراهیم ئه‌حمه‌د خه‌ریکی دامه‌زراندنی کۆواری «گه‌لاوێژ» ئه‌بێ؛ به‌لام به‌ هۆی کاری زۆره‌وه‌ به‌پێوه‌ بردنی ئهم کۆواره‌ ده‌خاته‌ ئه‌ستۆی سه‌جادییه‌وه.

ئهم کاری رۆژنامه‌وانیه‌ ئه‌زموونیکێ نوێ و گرینگ ده‌بی بۆ سه‌جادی. به‌ هۆ گه‌لاوێژه‌وه‌ سه‌رچاوه‌یه‌کی زۆر له‌ ئه‌ده‌بی کوردی کۆ کرده‌وه‌و شاره‌زاییه‌کی زۆری له‌ ئه‌ده‌ب و وێژه‌ی کوردیدا به‌ ده‌ست هێنا.

^۱ - ئهم به‌شهم به‌ هه‌ندێ گۆڕانکارییه‌وه‌ له‌ مێژووی ئه‌ده‌بی کوردی دکتۆر خه‌زنه‌دار وه‌رگرتوه‌وه.

شویتی کاری سەجادی ژوورەکە ی بوو لە مزگەوتدا. زۆریە ی کاتی لە ژوورە کەیدا لە گەل کتێب و کاغەزو چاپی گەلاوێژ خەریک بوو. ئەمە بووبە ھۆی ئەوێ کە بایەخێکی زۆر بدات بە کاری رۆژنامەوانی و لە ساڵی ۱۹۴۸دا خۆی کۆواری «نەزرا» دەربکات. ھەرچەند ناوھەرۆکی نزار بابەتی سیاسی و کۆمەلایەتی بوو.

سەجادی پەسپۆری ئەدەبی کوردی

سەجادی نووسەرێکی پرکار بوو لە زۆر بواردا؛ بە تایبەت لە بواری ئەدەبی کوردیدا. ھەندێ لە کارەکانی سەجادی لە ئەدەبی کوردیدا ئەمانەن:

۱- مێژووی ئەدەبی کوردی: گرینگترین بەرھەمی ئەدەبی سەجادییە. ھەوێ جار لە ۱۹۵۲ و دووھم جار لە ۱۹۷۰ لە چاپ دراوە. لەم کتێبەدا سەجادی زانیارییەکی زۆر لە سەر زمانی کوردی لە سەرەتاوە تا سەدە ی بیستەم کۆ دەکاتەوێ. ئەم بەرھەمە لەو سەردەمەدا رووداویکی زۆر گەورە بوو لە مێژووی ئەدەبدا.

۲- دەستوور و فەرھەنگی زمانی کوردی، بەغدا، ۱۹۶۷.

۳- ئەدەبی کوردی و لیکۆلینەوێ ئەدەبی کوردی، بەغدا، ۱۹۶۸.

۴- نەخشەناسی، بەغدا، ۱۹۷۰.

۵- دوو چامەکە ی نالی و سالم، بەغدا، ۱۹۷۳.

۶- دەقەکانی ئەدەبی کوردی، بەغدا، ۱۹۷۸.

۷- خۆشخوانی، بەغدا، ۱۹۷۸.

۸- لە چیرۆکدا سەجادی دەورێکی گرینگ و کاریگەری بوو لە پێشکەوتن و پەرەسەندنی چیرۆکی کوردیدا. نووسە لە ئەوێ یەکەمی ئەم ھونەرە یە کە لە نێوان دوو جەنگی جیھانی سەدە ی بیستەمدا پەیدا بوو. چیرۆکی لەسەر لایە پەرەکانی کۆواری گەلاوێژدا (۱۹۳۹-۱۹۴۹) بلاو کردۆتەوێ. پاشان بە ناوی «ھەمیشە بەھار» لە بەغدا لە ساڵی ۱۹۶۰دا چاپی کردووە.

ناوئاخنی چیرۆکی سەجادی ژبانی ناو کۆمەلگای کوردەواری و بە دانستە ژبانی لادییە. ھەندێ لە چیرۆکەکانی ئەمانەن: «شاییەکە ی رەشە ی خەجەلاو»، «بۆ نەچووین بۆ کوێستان»، «جەوھەر ئاغا»، «ریوێەکە ی قەمچۆغە» و

- ۹- گهشتیک له کوردستانا (۱۹۵۶). گرینگی ئەم بەرهمه له باری ئەده‌بدا په‌خشانه جوانه‌کانیه و زمانی ئەده‌بی یادداشت و تییینی رۆژانه‌یانه. ئەم گهشته‌ی له کوردستانی عێراقدا و له شاری به‌غداوه بۆ مووسل و کەرکووک و هه‌ولێرو سلێمانی ده‌سپێک‌دوووه.
- ۱۰- یه‌کیک له گرینگترین کاره‌کانی سه‌جادی، «رشته‌ی مرواری» یه که له سالی ۱۹۵۷وه ده‌ستی پێک‌دوووه و تا ۱۹۸۳ درێژه‌ی کێش‌اووه له هه‌شت به‌رگدا ب‌لاوی ک‌ردۆته‌وه.

له زانسته کۆمه‌لایه‌تییه‌کاندا ئەم بەرهمانه‌ی هه‌یه:

له زانسته کۆمه‌لایه‌تییه‌کاندا به‌شدارییه‌کی شایانی بووه؛ به‌رهمه‌مه‌کانی له‌م بواره‌دا ئەمانه‌ن:

- شوێشه‌کانی کورد، میژووی راپه‌ڕینی کور، به‌غدا، ۱۹۵۹.

- کورده‌واری، له خه‌لک‌ناسیدا (ئه‌تنۆگرافیا)، به‌غدا، ۱۹۷۴.

له ئەجامدا:

عه‌لئه‌دینی سه‌جادی خۆپنده‌واریکی به‌ دیمه‌نی کورد بوو له سه‌ده‌ی بیسته‌مدا. نووسه‌رو رۆژنامه‌نووس و کارگه‌ری زانستی بوو. له زۆربه‌ی مه‌یدانه‌کانی ئەده‌بی، زانستی، کۆمه‌لایه‌تی و مرۆفایه‌تییدا به‌رهمه‌ی به‌ نرخ‌ی هه‌یه. ب‌الاده‌ست بوو له نووسینی وتارو چیرۆک و یادداشت و بابه‌ته‌کانی دیکه‌ی په‌خشان. نووسینی به‌ گشتی زاخاوی میشک و خۆراکی گیان و ئارامی دل و ده‌روون بوو بۆ خۆپنده‌رو خۆپنده‌وارنی سه‌رده‌می خۆی و له پاشانا بۆ نه‌وه‌کانی دوا‌ڕۆژ.

ئەم چاپه‌ی رشته‌ی مرواری

له‌م چاپه‌ی رشته‌ی مرواریدا هانمان ئاوه به‌رهمه‌مێکی پوخت و ریک و پێک ئاراستی کتیبخانه‌ی کوردی بکه‌ین. له چاپه‌کانی تردا -به‌داخه‌وه- ئالۆزییه‌کی ئێجگار زۆری تیدا بوو؛ بۆ نمونه هه‌له‌ی چاپی ئێجگار زۆر بوو، له زۆر شویتدا وشه‌ یا خۆ رسته‌ی لی داکه‌وتوووه؛ ئێمه‌ش به‌ پیتی بۆچوونی خۆمان ئەو هه‌لانه‌مان راست ک‌رده‌وه و بۆ ئەوه‌ی خۆپنده‌ری هێژا بزانی که کاری ئێمه‌ بووه له‌م قولاب» [] «که‌لکمان گ‌رتوووه.

بێجگه‌ له‌مه‌ش ئەو کارانه‌ی که ک‌ردوو‌مانه‌ خالبه‌ندییه؛ واته‌ دانانی دوشمانه‌ی که یاریده‌ی خۆپنده‌ر ئەدا تا‌کوو باشت‌ر له‌ مه‌به‌ستی نووسه‌ر بگات و کتیبه‌که‌ی به‌ده‌وتر بێته‌ به‌رچاو. ئەم نیشانه‌ ئەمانه‌ن:

. و، و؛ و «» و () و [] و " و // و ! و ؟ و - و .

هه‌روه‌ها پاراگرافه‌ندی؛ که بریتیه له دیاری کردنی هه‌ر پاراگرافیک به مه‌رجی پاراستنی یه‌ک‌گرتووی له یه‌ک لایه‌نی مه‌تنه‌وه.

له‌م چاپه‌دا هانمان داوه به پیتی توان بیوگرافییه‌ک له ژیا‌نی ماموستا سه‌جادی بخه‌ینه پیش چاوی هاوولاتیان، بو‌ئهم مه‌به‌سته‌ش له «میژووی ئه‌ده‌بی کوردی» دوکتور خه‌زنه‌دار که‌لکمان وه‌رگرتووه.

به‌گشتی هیوامان ره‌زامه‌ندی خو‌یت‌ه‌رو په‌رایي گه‌یاندن به زمان و ئه‌ده‌بی نه‌ته‌وه‌که‌مانه.

فه‌خره‌دین ئه‌و‌په‌ه‌نگی

سنه، خه‌رمانانی ۱۳۸۶

به رگی یه که م

۱۹۵۷ م / ۱۳۷۶ ک

خوێندەواری چرای ژیاڵە

رشته‌ی مرواری

کۆمەڵە ئەدەببێکی ھەرە بەنرخە لە فەلسەفەو بیرو باوەڕی کوردی، لە قسە ی خوش و
 نەستەق و لەو دەماخ چاخکەرانی کە لە ئاسۆی خەیاڵی کوردییەو گزنگیان داوہ.
 بیری کوردی قاپی دلی خۆی کردۆتەوہ؛ بۆنی عەبیری، تیکەلاوی بای شەمالی ژیری
 کردووہ و ھەکوو روناکی بەری بەیان بلاوی ئەکاتەوہ بەسەر دلی خوێندەرەکانیا.

سەرەتا

گیتی ئەدەب، گیتیەکی فراوانە. نامەوێ لەمەووە بدوینم ئەگەر یەکیەک ویستی بە پوختی لێی تییگا، تەماشای کتیی «مێزووی ئەدەبی کوردی» عەلانەدین سەجادی بکا. بەلام ئەووە ئەلیم کە قەومی کورد، نامووسی تەبیعی هەزاران سالە هێشتووێ تەووە. هۆی ئەم مانەووەیە گەلێ شت بوو؛ یەکیەک لەوانە تەریکی و گۆشەگیری بوو لە عالەمی بیگانه، ئەم سووچەیی زمانەکەیی بۆ هێشتوو تەووە. ناتوانی قەومیک ناو بنی بە قەوم تا زمانی نەبێ. بۆیە بە ئینگلیز وەیا جەرەمەن وەیا عەرەب ئەوترێ ئینگلیز، جەرەمەن، عەرەب، چونکە زمانیان هەیه. کە زمان نەبوو، قەومیەت نییه. کوردیش تا ئێستە بۆیە ماوە تەووە، چونکە زمانی هەبوو؛ ئەگەر زمانەکەیی نەبێ مەفهوومی کورد لە فەرەنگا نامینی.

لەسەرەتای ئەم سەدەیی بیستەمەووە، ورده ورده خۆیندەواری لەناو رەمەکی کورددا بەرەیی سەندوووە و ئەستێنی. ئینکار ناکرێ خۆیندەواری چرای ژیا، بەلام لە لایەکی ترەووە مەن هەست بەزیانیکی گەورە ئەکەم. لەم روووەووە هەست بەووە ئەکەم چونکە خۆیندەوارییە کە بە زمانی کوردی نییه [رەنگە]^۲ هەتا سەدەیی بیستەم بەسەر ئەچێ، قەومی کوردیش نەمینی. بۆیە ئەلیم نەمینی، چونکە مەناله کە لە قوتابخانەیی غەیری کوردی لەباتی وشەیی کوردی، فیری وشەیی غەیری کوردی ئەبێ. ئەو وشەیی دیننیتەووە مەلەووە قەسەیی ئەکا، برا بچکۆلە کەو خوشکە نەشمیلە کەیی لێو فیر ئەبن. باوکی مەنالهش ئەلێ کۆرپەلەم فیری زمانی نان پەیدا کردن بوو؛ ئەویش وەری ئەگرێ. دایکەشی ئەلێ لە دەورت گەرێم چەند قەسە کانت جوان؛ ئەویش فیری ئەبێ. بەرە بەرە زمانی قوتابخانەیی غەیری کوردی مەناله کە، شوین هەواریکی خۆش بۆ خۆی لەمالی باوکی مەناله دا دروست ئەکا و زمانی مادەرزادی کوردییە کە لەژیریا دەست ئەکا بەنقەنق. کە پشستیک بەم جۆرە

۲- لە دەقەکاندا لە هەر شوێنیک هەستمان کردبێ وشەیک داکەوتوووە یا نەنووسراوە لێی زیادمان کردوو؛ بۆ ئەوەش کە دیار بێ کاری خۆمانە خستوو مانە تە ئێو قولابوو.

رویش، پشتی دووهم و سیه‌م ئەلین باو و باپیری ئیمه به ره‌حمەت بن. به‌زمانیک قەسیان ئەکرد کە پێیان ئەوت زمانی کوردی.

ئەوانە‌ی کە هەست بە قەومیەتی کوردی ئەکەن و هەست بەو ئەکەن کە «بە» یەکی گەورە ئابلقە‌ی زمانە‌کیانی داو، ئەگەر تەنها ئەم قەسیە بخوێننەو ئەکەونە سەر ئەو باوەرە کە زیندوو کردنەو بووژاندنەو‌ی زمانی کوردی لەسەر قاقەز چە کاریکی گەورە ئەکاتە سەر مانەو‌ی قەومیەتی نەتەو‌ی کورد.

هیچ ئامانجێکم نییە تەنیا پاراستنی زمانی کوردی نە‌بێ؛ ئەویش بۆ پاراستنی قەومیەتی کورد لەو تەنگ و چەلەمانە کە گەمارۆی داو. دنیای ئیمڕۆ وەکوو دنیای دوینی نییە. گۆرانی ئیمڕۆ وەکوو گۆرانی پێڕی نییە، قەومی کورد ئە‌بێ کۆشش بکا. بە‌بێ جیاوازی. بۆ پاراستنی قەومیەتی خۆی. ئەم کۆششە بە‌خزمەت‌کردنی زمانە‌کە‌ی ئە‌بێ. زمانی خۆت بپاریزەو بە زمانی خۆت بخوێنەرەو، ئێتر خەمی هیچت نە‌بێ.

هیتلەر کە یادداشته‌کە‌ی «کفاحی» دانا وتی: «ئەم نوسینەم بە‌زمانیکە گەورە‌تر عالمیکی رایەخ چۆنی لێ تێ ئە‌گا شوانیکی سەر کێویش هەر بەو جۆرە لێی تێ ئە‌گا؛ بە‌زمانیکە کە زمانی ئە‌لمانییە». منیش هەر ئە‌وە‌ندە ئە‌لێم، ئینجا بابجینە سەر باریکی‌تر بۆ من و ئەم کتێبە:

بە بیرە‌و‌ە‌ری خۆم حەزم بە‌قەسی خۆش کردو‌و‌ە لە بیستنی قەسیە‌کی خۆش وە‌کو هەستم بە دە‌نگ‌یکی نە‌یتی خۆش کردبێ، وابووم. لە‌بەر ئە‌وە‌خۆم لە‌خۆم‌و‌ە هەر ئە‌گەر‌ام بە‌شوین ئە‌و قەسو سەر‌گوزە‌شته کوردییانە‌دا کە لە ناو کورد‌دا باو بوون. بە‌بێ ئە‌وە بە شتیکی‌تر بزانم گە‌لیکیان لە‌سنگ‌ما مانە‌و؛ دیسان هەر تێ‌ریشم نە ئە‌خوارد، ئە‌م‌و‌یست زیاتر بێت. لە‌پاشا کە ئە‌م‌بێنی گە‌لیکی‌تر وە‌کوو من حەز بە قەسو سەر‌گوزە‌شته‌ی خۆش ئە‌کەن و شوێنی ئە‌کەون، بە‌لام‌و‌ە سە‌یر بوو کە ئە‌مە‌ بۆچ وایە؟ لە‌پاش ورد کردنە‌و تە‌ماشام کرد ئە‌مانە [ئە‌و] مە‌عانییە روحیانە‌ن کە بە وشە تە‌عیریان پێ لێ ئە‌درینە‌و؛ ئە‌مانە ئە‌و ئە‌دە‌بە‌ن کە لە‌گە‌ل سروشتی ئادە‌میزاد تیکە‌لاو کراون. ئە‌و وە‌ختە بۆم ساغ بو‌و‌ە کە راستە ئادە‌میزاد بە‌بنە‌چە پابە‌ندی ئە‌دە‌بە؛ چونکە ئە‌دە‌ب خۆراکی روحە‌کە‌یەتی. بۆم ساغ بو‌و‌ە کە گە‌ورە‌یی ئە‌دە‌ب بناغە‌ی هە‌موو گە‌ورە‌ییە‌کە، با هەست بە‌گە‌ورە‌ییە‌کانی تێ‌ش نە‌کریت. کە چوومە‌ بنج و بناوانی کارە‌و‌ە دە‌ستم کرد بە‌خوێندنە‌و‌ی شتی‌تر. تە‌ماشام کرد تە‌نها قەومی کورد نە‌بێ، قەومە‌کانی‌تر بە هەر دوو دە‌ستە‌و‌ە چوونە‌تە ژێر ئە‌دە‌بیات. هەر جۆرە شتیکیان بووبێت خێرا لا پەرە‌ی کتێبە‌کانیان پێ پرکردۆتە‌و‌ە نە‌یان‌هێ‌شتو‌و‌ە ون بێت.

کە ئەمەم بێنی و تەم ئایا بۆچی شتی واما نەبوو لەگەڵ ئەو هەموو قسە خۆشاندەدا کە هەمانە؟ لەو زیاتر هیچم بۆ نەدۆزرایەو کە رەنگ بێ لەناو ئێمەدا و تەبی شووڕەیی (عەبیە) نەپهشتوو هەچ شتیک یەکەو بنین. دیارە هەرواش بوو، چونکە زۆرتر ئەو قسەو سەرگوزەشتە خۆشانه تا ئێستە هەروا بە رشخەنیکەو گێڕانەتەو و لەوانە بوون هەر لەگەڵ یەکیک، یەکیکیانی لێ گێڕا بێتەو خێرا لێی هاتبێتە سەر پێ و «عەیب نیە تۆ ئەم قسە ناشیرینە ئەگێڕیتەو؟» لەگەڵ ئەو هەشدا ئەو قسە یە کە ناشیرین وەیا پێچەوانە ی ئەدەب و شەرم دائەنرێ، ئەو جەو هەری ئەدەب و ئەقلەو ئەدەب لەو دروست ئەبێ.

ئەدەب پەردە ی ژبانی کۆمەڵە کە شان بە شان ی هاتۆتە خوارەو؛ ژیری و زەینی پێشان ئەدا، رابواردن و هەلسوکه و تیان ئەخاتەروو. ئەو پارچە قسانە وەکو لە روالەتا ساویلکەن، لەمە عەنادا زۆر شت ئەگە یەنن. ئاسمانی مەعنا یان گەلێ بەرزترە لەو ئاسمانە کە تیا یانا دەر ئەکەون.

قەومەکانی تر هەموو شتیکیان و تەو و نووسیوانەتەو، ئێتر چاک بوو بێت ی خراب نەیان هێشتوو سەریان تیا بچێ. منیش لەبەر ئەمانە هاتم لەم سەرگوزەشت و پەندانە بە ئەندازە ی دەسەلات، وەبگرە زیاد [تر لە] دەسەلاتیشم لێ کۆ کردنەو و حەزم کرد لەم رەوشەو کتیبیکمان بێت.

ئەزانم سەرەتا لەوانە یە زۆر کەس لێ بکەوێتە تەقەو و بلی: قسەکان بێ شەرمی و پێچەوانە ی ئەدەبی دیو خانانە؛ نەئەبوا یە شتی وابنووسرایە. منیش هەقیان ئەدەمی؛ چونکە هەموو شتیک لەسەرەتاو لەبەر ئەو تازە کورە یە، بەر هەلستی بۆ پەیدا ئەبێ؛ بەلام لە پاش ماو یە ک ئیمان بەو دینن کە سووچێک لە ئەدەبی ون بوو ی کوردی زیندوو بۆتەو و دارمیخەکی سیسی ئاو لێ براو گەشێنراو تەو. ئەمەو دیسان ئەلێ:

کابرایە ک نوێژی نیو پڕۆ ی ئەکرد وتی: «نیە تەمە هەشت رکات نوێژی ئەم نیو پڕۆ یە ئەکەم». کە لێ بوو وە مەلا پتی و ت باو کەم نوێژی نیو پڕۆ چوار رکاتە، کە ی هەشت رکاتە؟ نوێژە کە ت بکەرەو. ئەویش پتی و ت: «مامۆستا، من هەشت رکاتم کردو، خوا تیکەو ی چواری چاک ی بۆخۆ ی هەلێژی و چوارە کە ی تری بداتەو بەسەر خۆما». ئێستەش ئەم کتیبە هەر کەس ئەخوێتێتەو ئەو ی چاکە بۆ خۆ ی هەلێژی و ئەو ی خراپە بیداتەو بەسەر خۆما. دیسان ئەلێمەو: کاک ی کوردی خۆشەو یست! توو رە مەبە بۆ نووسینەو ی ئەم کتیبە؛ میلەت وەکو باخی پادشاهانە، گولی چاکیشی تێدا یەو هی خراپیش. لەگەرە تر کتیبی ئەدەبیاتی عالەمی عەرەبی «اغانی ابو فرجی الفهانی» و «عقد الفریدی ابن عبد

ربه»یه، ئەم کتێبانه عه‌المی ئیسلامی و غه‌یری ئیسلامی دانیان پێانه‌نین که‌ شا کتێبی ئەده‌بن، ئەمه‌ بێجگه‌ له‌ «المستطرف فی کل فن مستطرف»ی شه‌هابه‌دینی ئەحمه‌دی ئەبشه‌هی، ئەگه‌ر به‌پوختی چاویک به‌وانه‌دا به‌خشینی بۆت ده‌رئه‌که‌وی ئەوانه‌ی من له‌م کتێبه‌دا نوسیومن شووره‌یه‌یه‌ که‌ یان نه‌گه‌یشتۆته‌ شووره‌یی هه‌ندئ له‌وانه‌ی که‌ له‌وانا نوسراون. ئەم قسانه‌ی ئێره‌ وه‌کوو شویتانی‌تر هه‌ر یه‌که‌ ده‌وریک ئەگێرنه‌وه‌: هه‌م ئەده‌به‌؛ که‌ ئەده‌ب په‌رده‌ی ژیری تاک و کۆمه‌ل ئەگێرێته‌وه‌. هه‌م بۆنیکه‌ بۆ ده‌ماخ که‌ بۆنی ده‌ماخ له‌زه‌ته‌ی رو‌حیه‌.

عه‌له‌نه‌دین سه‌جادی

۱۹۵۲/۳/۲۴

سهرنجیک

ئه بێ ئیمه ئه وه بزاین که له ناو کوردا «مهلا» دهستهیهکی دیاری و ئاشکرا بوون؛ بهرهی خۆپنده وارو زانیار ههر ئه وان بوون. له هه موو وهختیکا و له هه موو شوپنیکا به پهنجه، په نجه یان بۆ راکیشراون. ئهم دهستهیه له ناو مهردما تا ئه و پهری، به چاوی گه ورهیی و ریز لێ گیراوییه وه ته ماشا کراون. له ئیشی به جووک و زلدا پرس به وان کراوه و ئه وان بریویانه ته وه.

ته نانه ت ناوی «مهلا» به جوړیک بهرز بوه ته وه ناوی هیچ چینیکی تر نه بووه به رانه بری به ناوی ئه وان بکا. له بهر ئه مه ناوی ئه مان له سهر زمانی گه وره و به جوک بووه. فه رمانی که ئه مان دا بێتیا ن گیرانه وه ی نه بووه. جا به م بۆنه وه هه چ کارو فره مانیک بوو بیت دراوه ته پال ئه وان و وتوویانه «مهلا وای وتوه» یا «مهلا وتی». [وتنی] ئهم ناوه له سهر زمانی خه لک، هه مووی نیشانه ی خۆشه و یستی و گه وره یی ئه وان بووه. وه کوو چۆن له مالنیکا خیزان و مال و منالی ئه و ماله ههر کامیکیان ههستن و ههر قسه یه ک بکه ن بۆ ئه وه که ئه و ئیشه ئیتر کیشه ی تیدا نه بی ههر ئه لێن «باوکم وای وت» یا «باوکم وتی» دیاره ئهم رسته نیشانه و به لگه یه بۆ گه وره یی باوکه که له بهر چاوی خیزانه که وه. وتنی ناوی «مهلا» یش له بهر چاوی تیکرای مهردمه که وه ئهم سه مه ره یه بووه، بۆیه له زۆر شوینی سهرگوزه شت و قسه ی کوردیدا وشه ی «مهلا» پاله وانی سهرگوزه شته که یه.

قسە‌ی نەستەق

خە‌لکی! مستە‌فای میروە‌یس ریش سپیە‌کی ھۆزی شاتری بوو لە‌عە‌شرە‌تی جاف.
قسە‌کانی ھە‌موو دانسقە‌بوون. ئە‌مە‌ یە‌کیکە‌ لە‌و قسە‌ بە‌ نرخانە‌ی کە‌ ئە‌لێ: «قسە‌ بی‌گێژە،
بی‌پێژە، بی‌وێژە».

- ھە‌مە‌وێن دابوو‌یان بە‌سەر خێ‌لێکی جافدا ھێ‌جیان بۆ نە‌ھێشتبوون. پیاویکی خێ‌لە‌کە‌
لە‌ چنگیان دەر‌باز بووبوو، لە‌سەر ھە‌وزە‌کە‌ی مزگە‌وتی مە‌لا حسینی پی‌سکە‌ندی لە‌
سولە‌یمانی دە‌م و چاوی ئە‌شوا. ئە‌م کارە‌ساتە‌ش بلاو بی‌ووە‌و بە‌ سولە‌یمانی‌دا. لە‌و کاتە‌ مە‌لا
حسین لە‌ کابرا ئە‌پرسی: ھابرا! چی ھە‌یە؟ چی نییە؟ کابرای جافە‌ش ئە‌لێ: «برا چی بی؟
پیاو بوو کوژیا، مال بوو بریا، دێ بوو سوتیا، ئیتەر چی ما؟»

من قسە‌ی ئە‌م پیاوێ جافە‌م گە‌لێ لە‌قسە‌ی ئە‌و پیاوێ بوخاراییە‌ پێ جواترە‌ کە‌ لە‌
٦١٦ی ھێ‌جری‌دا چە‌نگیزخانی مە‌غولی شاری بوخارای سووتاندو خە‌لکە‌کە‌شی کوشت؛ ئە‌م
ھە‌لھات. لە‌ریگە‌دا باس و خواسیان لێ پرسى وتی: «امدندو کە‌ندندو سوختندو کشتندو
بردند».

- «عە‌زیری مە‌سەرە‌ف» لە‌دیوێ‌خانی شای ئێ‌ران ناسرە‌دین شادا ئە‌پیت. شا ئە‌پرسی:
ئاغا! زووتر ئە‌سپی چاکت ھە‌بوون چیان لێ ھات. ئە‌ویش ئە‌لێ: «شاھم، خواوێ‌نی خۆیان
سواریان بوون و رو‌یشتن». شا ئە‌م وە‌لامە‌ی پێ خوش ئە‌بی.

- جاریک مە‌ولە‌وی لە‌شاری سنە‌ لە‌ کۆ‌ریکا دا‌ئە‌نیشی. لێی ئە‌پرسن ئە‌لێن: تۆ ھەر
ئە‌لێی ھۆزە‌کە‌م خۆشیان ئە‌ویم، بە‌گە‌ورە‌م دا‌ئە‌نێن؛ بە‌چیا پی‌شانێ ئە‌دە‌ی کە‌راست ئە‌کە‌ی؟
ئە‌ویش ئە‌لێ: خۆ ئە‌گەر ھێ‌ج نە‌گێر مە‌وێ ئە‌و بۆ‌من بە‌سە‌ کە‌ ھە‌ورامیە‌ک باریکی ئێ‌جگار
گران لە‌ کەرە‌کە‌ی ئە‌نێ و ئە‌یە‌وێ بە‌سەر کێ‌وی «ئاریژ» دا سە‌ری خا و کەرە‌ مان ئە‌کاو
ناروا. پێی ئە‌لێ: «ھە‌چە‌ دە‌ی ھە‌چە‌! بە‌خوا ئە‌گەر مە‌ولە‌ویش بیت ھەر سە‌رت ئە‌خە‌م».

- خانزاده خاني ههريري وتوويه «لهدهوري ئه و پياوه ئه گه پريم كه به نه خونه كه ي دريژره به ني كاله كه ي كورت».

- مه محمودي نادري شاتري هه بوو، منالي نه ئه بوو. له ده مه ده مي پيري دا ژنيكي تري هيتابوو، دوو كورپي بوو بوو. ليسان پرسى: خاله مه حموو منالت هه يه؟ وتى: «به لئى دوو كورم هه يه؛ به لام داخى گرانم داكيان نه گين، له وانه نين داكي منالي خه لكى بگين». مه به ستي ئه وه بوو من پيرم، ئه مرم و داكيان مي رد ئه كاته وه.

- پاشا كۆره ي رواندز له جه ننگدا بوو، فه رمانى دابوو كه س چرا نه سوو تيني. شه ويك خۆي گۆرپيوو، بۆ تاقي كردنه وه به ناو شارا ئه سو رايه وه. سه يري كرد وا له دووره وه له به به رديكا سووسه ي رووناكيه ك ديت. كه چوو ته ماشاي كرد ئه و مؤميك ئه سوتن و ژن و پياويك له به ريه وه دانيشتوون گه مه و گالته ئه كه ن. پياوه كه ي بانگ كرد، پي وت:

ئايا ئه مناسي؟ وتى: به لئى. وتى: ئه ي گويت له و فه رمانه نه بووه كه وتوومه ياساغه به شه و چرا داگيرسان؟ وتى: «به لئى گويم لئى بووه، به لام ئه مه چوار ساله له گه ل ئه م كچه دا دلما ن پي كه وه يه تا ئيسته بۆمان ري نه كه وتووه پي كه وه دانيشين. ئيمشه و بۆمان ري كه وتووه وا پي كه وه دانيشتوين. ئيسته ش پاشا سووره كه هه ستا، نه گوئي به پاشا كۆره ئه دا نه به پاشاي ساغه». پاشا كۆره كه ئه مه ي بيست ده ست ئه كا به پي كه نين و ئه لئى: «برۆ هه موو شه و هه ر له خوشيدا بن».

- مه لافه تاحي خه تي له ديوه خاني پاشا كۆره ي رواندز ئه پي. كا براهه ك ديت ئه لئى: پاشا، يه كني له پياوه كاني تو گايه كه م هه بوو لئى زه وت كردم. مه لاش ئه لئى: «برا ئه گه ر پاشا مه زره عه ي رۆژي دوايي خۆي به گاي هه ژاريكي وه كوو تو نه كي لئى چي بكا؟» پاشا ئيتر فه رمان ئه دا گاهه ي پي ئه ده نه وه.

- مه لاره سولي ته لاني هه بوو له سوله يمانى ئه مناسي. كو توپر نه خوش كه وت. سه ره تا بۆم ري نه كه وت بچه لاي، به ئيمرۆژ و سبه ي دوام خست. له پاشا كه وت مه ته قه وه هه ر نه چووم. مه لا ره سول له نه خوشيه كه ي چاك بوه وه و هه ستايه وه. رۆژي چاوي پيم كه وت و

گلەیی لئێ کردم که له نه‌خۆشیه‌که‌یدا نه‌چووم بۆ لای. منیش زۆر شه‌رمه‌زار بووم، هه‌یچم پێ نه‌ما، وتم: «مه‌لا ره‌سۆل خوا رووی مردن ره‌شکا وا منی شه‌رمه‌زاری لای تۆ کرد».

- بۆ به‌غدا ئه‌هاتم، که گه‌یشتمه‌ جێ مه‌لامه‌حمودی وه‌تراهچی وه‌لامی بۆ ناردم وتی: «به‌و ناو و نیشانه‌ی که رویشته و چاو مان پێ نه‌که‌وت، سه‌لامی لێ ئه‌که‌م». منیش وه‌لام بۆ نارده‌وه‌ وتم: «به‌و ناو و نیشانه‌ که هاتم و چاو مان پێ نه‌که‌وت، سه‌لامی لێ ئه‌که‌م».

- ژنیکی مه‌نمی کورپیک و برایه‌ک و می‌ردیکی ئه‌بێ؛ هه‌ر سێکیان له‌ لایه‌ن حکومه‌ت ئیترانه‌وه‌ ئه‌گیرین و فه‌رمانی خنکانه‌نیان ئه‌دری. ژنه‌که‌ له‌به‌ر «دارقه‌واخ» که‌دا که بۆ ئه‌وانه‌ هه‌له‌خرابوو ئه‌وه‌ستیت و بێ هۆش ئه‌که‌وی. حاکم ئه‌نێری ئه‌یه‌تین، ئه‌لێ: ژنه‌که‌ یه‌کێ له‌م سێ که‌سه‌ت پێ ئه‌به‌خشم، جا بۆ خۆت یه‌کیکیان هه‌له‌بژیره‌. ژنه‌ خه‌یرا ئه‌لێ «براکه‌م».

حاکم ئه‌لێ بۆچ براکه‌تت هه‌له‌بژارد؟ کورپ به‌و خۆشه‌ویسته‌یه‌ و می‌رد به‌و نازداریه‌ گویت نه‌دانی؟ ئه‌ویش ئه‌لێ: «جه‌نابی حاکم، سه‌یه‌نێ ئه‌چم می‌ردیکی تر ئه‌که‌م، ئه‌وه‌ می‌رده‌که‌م. کورپیکیشم ئه‌بێ ئه‌وه‌ش کورپه‌که‌م؛ به‌لام تازه‌ باوک و دایکم زیندوو نابنه‌وه‌ برایه‌کی ترم بۆیتین». حاکم که‌گوێی له‌م وه‌لامه‌ ئه‌بێ، هه‌ر سێکیانی پێ ئه‌به‌خشی.

- له‌کابریه‌کی کوردیان پرسى به‌ چه‌یدا ئه‌زانی خوا یه‌کیکه‌و دوو نیه‌؟ ئه‌ویش وتی: «به‌ئاشه‌که‌ی مالی لاله‌ما؛ تا ئه‌و وه‌خته‌ که هه‌ر خۆی بوو دایمه‌گه‌ر بوو، ئیسته‌ که له‌گه‌ل حه‌مه‌ی شه‌فی بوون به‌ شه‌ریک، روژیک ئه‌گه‌رێ و چوار روژ ئه‌وه‌ستین. خواش ئه‌گه‌ر یه‌کیکی که‌ی له‌گه‌ل بوايه‌ ئیشه‌که‌ی وه‌کو ئاشه‌که‌ی لاله‌می لێ ئه‌هات».

- کابریه‌کی موکری له‌گه‌ل ژنه‌که‌یا دانیشتبون له‌گوێ ئاگردانه‌که‌یانا، کلووی به‌فر ئه‌هاته‌ خواره‌وه‌. دوو چیلکه‌یان کردبووه‌وه‌ به‌ئاگرو کزوله‌یان کردبوو له‌به‌ریا. ژنه‌که‌ له‌پیاوه‌که‌ی پرسى: «ئهری پیاوه‌که‌! ئیمه‌باش رائه‌بویرین یا عه‌زیزخانی سه‌ردار؟» پیاوه‌که‌ش پیتی وت: «ژنه‌که‌، عه‌زیزخان چاک ئه‌خوا، به‌لام ئیمه‌ چاک ئه‌که‌ین». وه‌لامه‌که‌ی دوو سووچی هه‌یه‌.

- قازى خەدرەيس لە ئالى بەگى، پىاويكى دانا بوو، لىي ئەپرسن: «شاسوار كۆپى تۆيە؟» ئەويش ئەلئى: «من باوكى ئەوم».

- سىمايلى حەمەجان ھەندى تووتنى ھەبوو مەجىدى خوشكەزاي لىي دىزىبوو. سىمايل چوو سۆراخى توتتەكەي لە مەجىد پىرسى، مەجىدىش وتى: «خالە، تووتن دىزاگ و خاوەن تووتن و تووتن بىزاگ يا خوا بەكۆى زوخال بىي؛ دىزىش بەرئ خوى». سىمايلىش وتى: «توخوا برا سوين مەخۆ، ئىتر دلم بوو بە ئاويتە».

- بەگىك تىياكى ئەكىشا. رۆژى دابووى لەسەرى، رووى كرده حەمەرەخىمى پىاوى وتى: «حەمەرەخىم ئىستە ئەگەر ھەزار لىرەم بىوايە، پىنجسەد لىرەم ئەدا پەنجا ئەسپ و تەنگ و پەنجا پىاوم سوار ئەكرد و ئەم خستە پشت سەرى خۆم، ئەچوين بۆتاران بايى پىنج سەد لىرەكەي تى تىياكمان ئەكړى و ئەھاتىنەو». حەمەرەخىمىش وتى: «وہللا مىرم ئەگەر مژىكى تر لە بافۆرەكە بەدى ھىچ سوارىشت ناوى، ھەر خۆت ئەچى ئەيكړى و دىتەو».

- كابرايك بوو بە ميوانى ماله كوردىك. نانيان دانا، چىشتەكە زۆر گەرم بوو. كابراى ميوان ھەموو دەم و دانى سووتا. لەتاوانا سەرى بەرز كردهو و سەيرىكى دارەراى خانووەكەي كړد، بۆ ئەوێ خاوەن ماله كە ھەستى پى نەكا، پىي وت: «ئەرى برا ئەم خانووت بەچەندى دروست كړو؟» كابراى خاوەن مالش وتى: «بە دوو فوو و سەبرىك»

- لەسەرەتاي سالى ۱۹۵۰ دا مزاحم ئەمىن پاچەچى نائىب رەئىس وزەراى عىراق بوو. من عەمرم ۳۵ سالىك ئەبوو، زياتر لە دوو بەشى مووى سەرم سىي بوو بوو. بەچەند سالىكى كەم لە پىش ئەم تارىخەدا چاوى پىم كە وتبوو. لەم تارىخەشا دىسان لە شويتىك يەكمان گرت. عادەتیشى وابوو بە دانەدانە قسەي ئەكرد. پىي وتم: «ماكنت اتامل ان اري راسك ھكرا عاجلا». منىش كوتوپر پىم وت: «افردنى الدهر والتمنى الملائب فاشتعل الراس شيبا».

- له‌شار قورپان ئه‌پنوا. کابرایه‌کی کورد به‌ویدا تێپه‌ری پرسى ئه‌وه‌چیه؟ وتیان «شامردووه» وتی: «ئۆ! خۆزگه‌ت پى نه‌وئى ئه‌و "مى" ئه‌مرئ، ئیسته‌ئێزى شامردگه». «مى» مه‌ره.

- ئه‌حمه‌ده‌گى فتاح به‌گى ئه‌رازى پیاویکی بۆشناخ و به‌ده‌مار بوو. به‌پێچه‌وانه‌ی ئه‌و فتاح به‌گى باوکی پیاویکی ساویلکه‌و بى ده‌مار بوو. رۆژیک ئه‌حمه‌ده‌گ ئه‌لئى: «بابه، ئاخىر تۆ بۆچى وا له‌گه‌ل هه‌موو که‌سیکا هه‌لسوکه‌وت ئه‌که‌یت و خۆت ئه‌که‌ی به‌هاوشانى هه‌موو که‌س؟ ئاخىر تۆ نازانى من کورێ تۆم؟» باوکیشی ئه‌لئى: «رۆله، من ئه‌زانم تۆ کورێ منى، به‌لام تۆ نازانى که‌ من باوکی تۆم».

- ره‌سووناغای مه‌نگور هه‌موو ئیشیکى خراپه‌ی ئه‌کرد، جارجاریش ئه‌چوو نوێژیکى ئه‌کرد. پتیا ن ئه‌وت ئاغا ئه‌وه ئه‌و نوێژه بۆچ ئه‌که‌ی؟ ئه‌ی وت: «کورپه‌ نه‌وه‌ک ئه‌م مه‌لایانه راست بکه‌ن که‌ ئه‌لئى رۆژى قیامه‌ت هه‌یه، با ئه‌مه‌شم به‌ده‌سته‌وه‌ بیت».

- به‌مه‌لاقادری بیاره‌یان ئه‌وت «مه‌لای گه‌وره» و به‌کتیبخانه‌که‌شیان ئه‌وت «کتیبخانه‌ی مه‌لای گه‌وره». ئه‌م قسه‌یه له‌ناو خه‌لکا بلاو بوبه‌وه. رۆژیک دوو کورد به‌تامه‌زرۆیی ئه‌چن مه‌لای گه‌وره‌ بیه‌ین بزانه‌ ئه‌مه به‌ئهندازه‌ی چه‌ند که‌س ئه‌بێ وا هه‌موو که‌س پێی ئه‌لئى مه‌لای گه‌وره. به‌م نیازه‌ چوونه «بیاره» و چوونه ناو خانه‌قاوه. که‌ چوون هه‌ر چاوه‌چاویان بوو بۆ ئه‌وه زه‌لامیکیان به‌ئهندازه‌ی فیلێک به‌رچاو بکه‌وئ. هه‌ر به‌ر چاویان نه‌ ئه‌کوئ له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا «مه‌لاقادر» دوو سێ جار به‌ به‌ر چاویانا تێپه‌ری بوو، به‌لام هه‌یچی له‌خه‌لکی تر زیاتر نه‌بوو؛ گوێیان نه‌دابوو و نه‌یانناسیوو. له‌ئاخرا ئه‌پرسن «ئهرئ برا مه‌لای گه‌وره‌کامه‌سه؟» ئینجا یه‌کێک مه‌لای گه‌وره‌یان پێشان ئه‌دا که‌ئه‌چن و سه‌یری ئه‌که‌ن واقیان وپ ئه‌مینئى، ئه‌لئى: «ئهرئ کوچک لئ نه‌وارئ خۆ ئه‌مه هه‌ر وه‌کوو ئیمه‌ واسه. ئه‌ی بۆچى ئیژن مه‌لای گه‌وره، مه‌لای گه‌وره؟» له‌پاشا ئه‌لئى ده‌با به‌چین کتیبخانه‌که‌ بیه‌ین بزانه‌ی ئه‌و چۆنه؟ ئه‌چن و کتیبخانه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یان به‌رچاو ئه‌که‌وئ و کتیبخانی ئیجگار زۆری تیدا ئه‌بێ. هه‌روا سه‌یری ئه‌که‌ن، ئینجا یه‌کێکیان روو ئه‌کاته

ئەوی کەیان و ئەلئ: «لەتە، ئەزانی ئەم کەتوانە گشتی ئیژن چی؟» ئەویش ئەلئ: «ئێژن چی؟» گشتی ئیژن خاس بکە و خراو مەکە. دەبێوە پێوە، بێوە پێوە ئیتر».

- شەویەک لە نیوە شەوا کابرایەک بە کۆلانیکا ئەرواتهووە بۆ مالی خۆی، تەماشای ئەکا زەلامیک دیواری مالیک ئەکەنیتەووە. کابرا ئەپرسی کورە، کابرای کورده ئەووە چی ئەکە؟ ئەویش ئەلئ: «دەهۆل لئ ئەدەم». ئەلئ: ئەی بۆچ دەنگی نایە؟ ئەویش ئەلئ: «بەیانئ گۆیت لەدەنگئ ئەبئ».

- لەشەری ۱۳۳۶ی هجری کە شەری رووس و تورک کرا چەند کەسئ لە عولەما بۆ ئەووە خەلک بنێرن بۆ شەر، چوو بوون بۆ ناو عەشیرەتی «مەنگورپو مامەش». لە دیواخانئ حەماغای مامەش، رەئیسئ عەشیرەتەکان وەکوو هەمزەئاغای مەنگورپو حەمەمین ئاغای بلباس و هی تریش کۆ ئەبنەووە. یەکئ لە مەلاکان وەعزیان بۆ ئەخوینئ ئەلئ: ئەمە غەزایەو پێویستە لە سەر موسولمان بیکا. هەر کەس بچئ ئەگەر بکوژئ شەهیدە، پایەئ شەهادەت زۆر گەورەیه؛ خو ئەگەر نەشکوژئ ئەبئ بە غازئ، پایەئ غازیش دیسان زۆر گەورەیه. کە مەلا لئ ئەبیتەووە کوپخایەکی بلباس هەلئەستئ و ئەلئ: «ماموستا، ئەگەر خوا ئارەزوو بکا هەرچی رووس هەیه بە سەعاتیک ناتوانئ بیانکوژئ؟» مەلا ئەلئ: بەلئ ئەتوانئ. کوپخا ئەلئ: ئینجا خوا کە خۆئ پئی ئەکرئ بۆچی خۆئ هەموویان ناکوژئ و بۆچ فتنەکە بە ئیمە ئەگێرئ؟»

- خدرئ میروەیس کابرایەکی جاف بوو. یەکیک لە قسە جوانەکانئ ئەووەیه ئەبوت: «لە پەرچ ئەوبەر لەقور ئەو دەر»؛ واتە لە ناو بێشەلانا لەپێشەووە بە لەناو قورپا لەدواووە.

- سالییک بوومەلەرزەیهک لە پێنجویندا کەوت، کابرایەکی ترسنۆک بە پیاویکی گەورەئ وت: «رەنگە لە بوومەلەرزەکە زۆر ترساییتئ و لەرزبیتئ». کابرا وتئ: «بەلئ، بەلام زەویەکە لە منیش و لە تۆیش زیاتر ترسا و لەرزا».

- رۆژیک سوالکەریک چووە مالیک، ژنی مالهکە هێچی پئ نەبوو بیداتئ. مێردەکەئ تازە کەوایهکی گۆل سورمەیی بۆ کړیوو، کەواکەئ داکەند و دای بەسوالکەرەکە. دوو جار

ئاخی هه‌لکیشا و وتی: «زۆرم به‌زه‌یی به‌هه‌زاردا دیته‌وه. نازانم ئه‌مانه‌ بۆچ ئه‌بن به‌سوالکهر؟» هه‌زاره‌که‌ش وتی: «خانم، منیش وه‌ختی ده‌وله‌مهند بووم، هه‌ر چیم هه‌بوو وه‌کو تو دام به‌ سوالکهر هه‌تا گه‌یشتم به‌م رۆژه».

- رۆژیک کابرایه‌کی کورد له‌ هه‌یوان دانیشتیوو گۆشته‌ مریشکی سوره‌وه‌ کراو و هیلکه‌ی کولاوو کولیزه‌ به‌رونی ئه‌خوارد. کابریه‌کی سوالکهر له‌و وه‌خته‌دا هاته‌ حه‌وشه‌ بانگی کرد: «برسیمه‌ ئه‌وه‌ چی ئه‌خۆن له‌ری خوادا به‌شم بده‌ن». کابرای خاوه‌ن مال گورج رانیکی مریشک و هیلکه‌به‌ک و کولیزه‌به‌کی دایه‌ ده‌ست ژنه‌که‌ی وتی بۆی به‌ره. ژنه‌که‌ بۆی برد و دایه‌ و گه‌راپه‌وه‌. که‌ میرده‌که‌ی ته‌ماشای ژنه‌که‌ی کرد ئه‌وا فرمیسک به‌چاویا دیته‌ خواره‌وه‌و ئه‌لێ: «یا ره‌بی الحمدالله».

کابرا پرسى: كچى بۆچى ئه‌گرى؟ وتی به‌ خوا ئه‌و سوالکهره‌ وه‌ختی خۆی میردی من بوو؛ زۆر ده‌وله‌مهند بوو. ئیستا که‌ دیم سوال ئه‌کا به‌زه‌ییم پیا هاته‌وه‌و هه‌قی به‌ سه‌رمه‌وه‌یه‌ بۆیه‌ ئه‌گریم. لێی پرسى ئه‌وه‌ بۆچى «الحمدالله» ت کرد؟ وتی ئه‌مه‌ش حه‌کایه‌تیکی له‌ سه‌ره‌. کابرا وتی تو خوا ئه‌گه‌ر پیم نه‌لێی؟

ژنه‌که‌ وتی: «میرده‌که‌ جاریک ئه‌م سوالکهره‌ که‌ میردم بوو وه‌کو ئه‌مپۆی تو دانیشتیوو نانی ئه‌خوارد. سوالکهری هات هاواری کرد برسیمه‌، ئه‌وه‌ چی ئه‌خۆی به‌شم بده‌. میرده‌که‌م نه‌یدایه‌. فه‌قیره‌که‌ش نه‌پۆیشت هه‌ر داوای ئه‌کرد. ئاخری هه‌لسا په‌لیکی فه‌قیره‌که‌ی گرت به‌ پاله‌ستۆ کردیه‌ ده‌ره‌وه‌ و درگای داخست و هاته‌وه‌ ده‌ستی کرد به‌نان خواردن. فه‌قیره‌که‌ به‌را کردن چوه‌ سه‌ر بانه‌که‌و بازی دایه‌ خواره‌وه‌و دیسان هاواری کرد چی ئه‌خۆی به‌شم بده‌ زۆرم برسیمه‌. منیش تکام لیکرد خیرت ئه‌گا به‌شی بده‌. کابرا وه‌کو هیچی نه‌دایه‌ داریکی هه‌لگرت سێ داریشی لێ دا و دووباره‌ کردیه‌وه‌ ده‌ره‌وه‌. ئینجا منیش ئه‌وه‌ی ئه‌و رۆژه‌ی ئه‌وم بیر که‌وته‌وه‌ له‌ گه‌ل ئه‌مه‌ی ئیسته‌ی تۆدا که‌وا تو ئه‌وه‌نده‌ دلێت چاکه‌و به‌شی ئه‌وت دا. شوکر له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ ئه‌که‌م که‌ تو ئه‌وه‌نده‌ رژد نیت.

کابرای میردی وتی: ئه‌م سوالکهره‌ فلانی کوپی فلانه‌ که‌ مالی له‌ فلانه‌ جێ بوو؟ وتی: به‌لێ. وتی: «ده‌سا ژنه‌که‌ ئه‌و سوالکهره‌ که‌ تو گێراته‌وه‌ من بووم که‌ هاتم پارامه‌وه‌ هیچی نه‌دامی و ده‌ری کردم و له‌ به‌ر برستی چوومه‌ سه‌ر بان خۆم خسته‌ خواره‌وه‌ دیسان هیچی نه‌دامی و سێ داریشی لێدام».

- کابرایه‌کی کورد ژنیکی هینا ناوی «له‌یلا» بوو. روژیک شه‌ری له‌گه‌ل می‌زده‌که‌ی کرد. می‌زده‌ده‌نگی نه‌کرد. روژیک‌ی تر هه‌ندی شتومه‌کی شکاند هه‌ر ده‌نگی نه‌کرد. جاریک‌یکه دیسان کاسه‌و که‌وچکه‌کانی به‌م لاو به‌ولادا بلاو کرده‌وه‌و فریی دان. کابرا ئیتر بئی هه‌لنه‌گیرا گه‌لنی جنیوی دای.

ژنه‌که وتی: «پیاوه‌که له بیرت دئی که تازه هینابوتم بانگت نه‌کرد له‌یلا له خۆشیانا گه‌زگه‌ز بالات نه‌کرد؛ که‌چی ئیستا که جنیوم پی نه‌ده‌ی؟» کابرا وتی: «ژنه‌که ئیستا که تیگه‌یشتووم که نه‌وسا چه‌نده شیت بووم».

- کابرایه‌کی کورد میوانی مالییک بوو، شه‌و له‌ دوا‌ی نان خواردن به‌ خانه‌ خویکه‌ی وت دهمم تاله نه‌گه‌ر هه‌یه شیرینی‌کم بۆ په‌یدا که. خانه‌ خویکه‌ وتی: خورمامان هه‌یه‌و میوژیشمان هه‌یه، کامیان ئاه‌رزوو نه‌که‌ی بۆت بینم؟ کابراش وتی: «خورمز».

- شیخ‌ره‌زا و وه‌سمان پاشای جاف نه‌که‌ونه شه‌ره‌ شیعر. شیخ‌ره‌زا به‌ شیعر ده‌ست نه‌کا به‌ قسه‌ وتن به‌ وه‌سمان پاشا. وه‌سمان پاشاش نه‌لی: «شیخ‌ره‌زا، شیخ‌ره‌زا من شیعر و میعر نازانم وه‌ کوردی هه‌ر دوو گونم وه‌قنگت».

- کابرا یه‌کی له‌یلاخی تووشی کابرایه‌کی گه‌لباخی بوو لینی پرسی: «ه‌را ناوت چه‌س؟» وتی «یوسف». نه‌میش پی وت: «ه‌را عزیز یولفس فره‌ خاسی شوکر، تو خوا برا ناو باوکت چه‌س؟» نه‌ویش پی وت: «وه ریش باوکت‌وه ناوخومت خاس زانی، جا نۆره‌ی ناو باوکت‌ه».

- دوو پیاوی ده‌وله‌مه‌ند له‌سه‌ر ملکیتی به‌نرخ کیشه‌یان نه‌که‌ویته به‌ینه‌وه، نه‌چه‌ لای مه‌لایه‌ک بۆ شه‌رع کردن. یه‌کیکیان دوو مه‌ن روژ بۆ مه‌لا نه‌باو نه‌لی: ماموستا توژی ناگادار به‌. له‌دوا‌ی نه‌و پیاوه‌که‌ی تریان ئیستریک نه‌با هه‌ر بۆ مه‌لا، نه‌لی: ماموستا توژی وریابه. سبه‌ینی که نه‌که‌ونه شه‌رعه‌وه، کابرای خاوه‌ن روژ سه‌یر نه‌کا مه‌لا شه‌رعی به‌لای نه‌ویتر دا. له‌ دلی خۆیا نه‌لی نه‌وه‌ک مه‌لا لئ گۆرابی وایزانی نه‌و کابرایه‌ی روژی بۆ بردووه، نه‌لی: «ماموستا، نه‌وه داوینی که‌واکت روژی پیا‌رژاوه؟» مه‌لایش سه‌یریکی داوینی نه‌کاو نه‌لی: «نه؛ ئیستر پی پیا ناوه».

- پیریژنیک کورد هه‌بوو له ژووره‌که‌ی خویا له‌بهر قاپیه‌که خه‌ریک بوو دووخی ئه‌رست. ورده ورده به‌ده‌میه‌وه له‌نگه‌ریه‌ک قاوتیشی له‌ته‌نیشته‌وه دانا بوو به‌لویج ئه‌یکرد به‌ده‌میا، به‌لام بای ئه‌هات نه‌یه‌ه‌یشت تۆزئ لئی بجیته‌ ده‌میه‌وه. کابرایه‌ک به‌ویدا تیه‌په‌ی، لئی پرسى پووره‌ فهرخى ئه‌وه چى ئه‌خۆی؟ وتی: «به‌خوا برام تا ئه‌م بایه‌ له‌م کونه‌وه بیت هیج».

- جاریک سه‌یده‌ئه‌حمه‌دی‌خانه‌قا له‌مه‌لای کۆیه‌ ئه‌پرسی: «مامۆستا ده‌غل و دانی لای ئیوه‌ چۆنه‌؟» مه‌لاش ئه‌لی: «جە‌نابی سه‌ید، ده‌غل لای ئیمه‌ هه‌یه‌و دان لای ئیوه‌».

- شیخ بابه‌عه‌لی ته‌کیه‌یی له‌بهر هه‌یوانی مزگه‌وته‌که‌ی خویا دانه‌نیشی، فه‌قییه‌کی خه‌لکی ئه‌و کیوه‌ له‌وئ ئه‌خۆینی. فه‌قی ئه‌چى بۆ ده‌ستوێژ. به‌به‌رده‌می شیخا ئه‌پروا ئه‌لی: سه‌لام عه‌له‌یکم. ئه‌گه‌ر ته‌وه‌ ئه‌لی: سه‌لام عه‌له‌یکم. خیرا خیرا بۆ لایه‌ک ئه‌چى و ئه‌گه‌ر ته‌وه‌ به‌سه‌لام عه‌له‌یکم. بابه‌عه‌لی وه‌په‌س ئه‌کا؛ ئیتر ئه‌گاته‌ جه‌رگی. جاریکیان هه‌له‌سه‌ستیه‌ سه‌ر ئه‌ژنوو لیب زیت ئه‌یه‌ته‌وه‌ ئه‌لی: «ئه‌رئ برا! هیج وه‌کوو بزانی من سه‌لامغی تۆم لیره‌ دانیشتووم. بۆ وازم لئ نایه‌نی؟»

- کابرایه‌کی کورد کورپکی هه‌بوو به‌زووخاوی جه‌رگ و به‌هه‌زار کویره‌وه‌ری کورپه‌که‌ی گه‌وره‌ کرد. له‌پاشا کورپه‌ له‌گه‌ل باوکه‌که‌یا چاک ده‌رنه‌چوو، جا باوکه‌که‌ی ئه‌یوت: «تا منال بوو لیم باربوو؛ که‌ گه‌وره‌ بوو لیم هاربوو».

- مه‌لایه‌ک وه‌عزی ئه‌دا، له‌ وه‌عه‌زه‌که‌دا ئه‌یوت ئه‌گه‌ر پیاو ئه‌وه‌ بکا ئه‌چیه‌ به‌هه‌شت و ئه‌وه‌ بکا ئه‌چیه‌ جه‌حه‌نم. یه‌که‌ یه‌که‌ هه‌موو چاکه‌و خراپه‌یه‌کی هه‌له‌دا و زۆر پێوه‌ خه‌ریک بوو. دوو کابرای کورد له‌ وه‌عه‌زه‌که‌دا بوون یه‌کیکیان به‌وه‌که‌یانی وت: «پێوه‌پێوه‌، پێوه‌پێوه‌. ئه‌م درێژ ده‌ریه‌ی نه‌گه‌ره‌که‌، ئه‌گه‌ر خاس بکه‌ی ئه‌چیه‌ به‌حشت و ئه‌گه‌ر خراو بکه‌ی ئه‌چیه‌ جه‌حه‌نم».

- کابرایه‌ک هه‌بوو گۆزه‌یه‌کی دانا بوو هه‌ر که‌سێک که‌ ئه‌مرد به‌ردیکی ئه‌خسته‌ گۆزه‌که‌وه‌، له‌ ئاخری سالا ئه‌بیژارد بزانی ئه‌و ساله‌ چهن که‌س مردووه‌. دۆستیکی هه‌بوو

رۆژیک هات بۆ لای، سەیری کرد کابرا دیار نییه، له دراوستی دوکانه‌که‌ی پرسى: ئه‌رى فلان که‌س چى لى هات؟ ئه‌ویش وتى: «چوه‌گۆزه‌که‌وه».

- کابرايه‌کى ده‌باخچى کوپىکى هه‌بوو هه‌موو جار پىستەى ئەدایه‌ بىبانه‌ سەر کارێزى «دايکى پاشا» بيشواته‌وه. که پىستە‌که‌ى ئەدایه‌ چىنیکىشى لى ئەداو پىتى ئەوت: پىستە‌که‌ نه‌ده‌ى به‌ دەم سەگه‌وه. خه‌لکى پىيان ئەوت خۆ هیشتا نه‌یداوه به‌ دەم سەگه‌وه بۆچى لى ئەده‌ى؟ ئەیوت: «جا که‌ داى به‌ده‌م سەگه‌وه ئیتر لىدان به‌که‌لکى چى دى؟»

- کابرايه‌کى کورد ژنیان بۆ هینتا، برازاواکان هەر پىيان ئەوت برا خۆت حازر که. به‌ مه‌ وه‌ره‌زیان کردبوو. ئه‌ویش وتى: «برا به‌ره‌ تاشیومه‌و تفه‌ له‌ده‌ممايه‌، ئیتر چى خۆم حازر که‌م؟»

- کابرايه‌کى پىرى ده‌وله‌مه‌ند کوپىکى هه‌بوو، رۆژیک کابرا قسه‌ى ئەکرد بۆ خه‌لکى ئەیوت: من هىچ ئەولاد نه‌ئەبوو، چومه‌ سەر دار شه‌خسه‌که‌ى «بانى بنۆک» لى پارامه‌وه خوا ئەم کوپه‌ى دامى. کوپه‌که‌ گویى لى بوو، رووى کرد به‌و لاوه، به‌ هاوپیکانى وت: «بریا منیش ئەو شه‌خسه‌م ئەزانى له‌ کوپیه‌ بچوومايه‌ لى بپارایامه‌وه باوکم زوو به‌مردایه».

- مفتى‌زه‌هاوى، وه‌کو مفتى‌زه‌هاوى بوو پیاویکى کوردی ده‌شته‌کیش بوو. هه‌موو جار سنگ و به‌رۆکى به‌ده‌ره‌وه‌ بوو. رۆژیک له‌ به‌ غدا يه‌کێک له‌ عه‌ره‌به‌کان پىتى ئەلێ: «به‌خوا ئەمه‌ زۆر عه‌یبه‌ بۆ تۆ که‌ به‌و جۆره‌ سنگ و به‌رۆکت به‌ده‌ره‌وه‌ بێ». ئه‌ویش به‌ سه‌برى جووبه‌وه‌ که‌واکه‌ى ئەداته‌وه‌ به‌سه‌ر سنگیا و ئەلێ: «ئەگەر عه‌یب هەر ئەوه‌یه‌ ئەوا دامپۆشێ».

- جارێک مفتى‌زه‌هاوى له‌ به‌غدا به‌کاروانسه‌رایێکدا تى ئەپه‌رێ سەیر ئەکا له‌سه‌ر قایى خانه‌که‌وه‌ نووسراوه «لولا الاکراډ له‌لک الحمار». ئەمیش له‌ژیریا ئەنووسى «لولانا له‌لکتم».

- خه‌لکی مسته‌فای میروه‌یسی شاتری ئه‌یوت: «خزمی خراپ وه‌کو گونی قوڤ وایه؛ ئه‌ییری ئه‌تکوژی، ناییری ئابرووت ئه‌با».

- کامل‌چادرچی له‌به‌غدا بۆی گیرامه‌وه وتی: له‌سالی ۱۹۴۹دا بوومه‌له‌رزیه‌ک له‌ به‌غدا په‌یدا بوو. دنیا شه‌و بوو؛ من نووستبووم ناگام لی نه‌بوو. به‌یانی که‌هه‌ستام پێیان وتم. له‌ هه‌ر که‌سم ئه‌پرسی هه‌ریه‌که‌ قسه‌یه‌کی ئه‌کرد: یه‌کێ ئه‌یووت ته‌نیا دوو ده‌قیقه‌بوو، یه‌کێک ئه‌یووت پێنج ده‌قیقه‌بوو، قسه‌یه‌کی ساغم ده‌ست نه‌که‌وت. وتی پیاویکی کوردمان لایوو له‌وم پرسی. وتی توژی سهری داخست و له‌ پاشا سهری به‌رز کرده‌وه وتی «جگه‌ره‌یه‌ک هه‌لگه‌ره‌ نه‌فه‌سیکی لێده‌وه نه‌فه‌سه‌که‌ بده‌ره‌ دواوه هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ بوو». کامل وتی له‌قسه‌ی ئه‌و کا‌برایه‌ پوخته‌تر نه‌مبیسنبوو.

- ژن و می‌ردیکی کورده‌واری گه‌نجیان پێکه‌وه رابوارد و زه‌مانیکی دورو درێژیان به‌سه‌ر برد، هیچ ناخۆشیه‌ک نه‌که‌وته به‌نیانه‌وه. له‌ده‌ورو به‌ری پیریدا کا‌برا بوو به‌ناگر و چووه‌ گیانی ژنه‌وه. ژنه‌ نه‌یئه‌ویرا لیو هه‌لینیتیه‌وه کا‌برا ده‌ستی ئه‌کرد به‌قسه‌ وتن پێی. روژی‌ک ژنه‌که‌ وتی «ئهری پیاوه‌که‌! من نازانم تو بۆچ وات لی هاتووه. جاران من ئه‌مووت سندان، تو ئه‌تووت له‌ ده‌ورت گه‌رپیم. من ئه‌مووت قوزه‌لقورت، تو ئه‌تووت به‌ ساقه‌ی زمانت بم؛ که‌چی ئیستا پیت ئه‌لیم به‌قوربان؛ تو ئه‌لیی سه‌گ‌باب. ئه‌مه‌بۆچ وات لی هاتووه؟» پیاوه‌ش وتی «ژنه‌که‌ واز بینه له‌سه‌ری مه‌رق، ئه‌وی به‌ینی من و توی خوش ئه‌کرد نه‌ماو به‌سه‌ر چوو».

- مه‌جیدیه‌عقوبی له‌ سالی ۱۹۳۳دا مه‌سه‌رپف بوو له‌ سلیمانی. ئه‌و ساله‌ مشکه‌ کویره‌و به‌راز له‌و ولاته‌ زۆر بوو. کاغه‌زیکی نووسی بۆ مدیریه‌تی زراعه‌ له‌ به‌غدا که‌ هه‌ندێ ده‌رمان بنێرن بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و مشکانه‌ی پێ بکوژن. ئه‌م کاغه‌زه‌شی زۆر به‌ په‌له‌په‌ل نووسیوو، بۆ ئه‌وه‌ی زوو ده‌رمانه‌که‌ بنێرن. مدیریه‌تیش به‌ جوابی رهمی جوابی دا‌بووه‌و نووسی بوی: «له‌م رووه‌وه قسه‌مان له‌گه‌ل وه‌زاره‌تی ئیقتیساد کردوه، وه‌زاره‌تیش قسه‌ی له‌گه‌ل شه‌ریکه‌دا کرد له‌ "له‌نده‌ن" بۆ ده‌رمان. شه‌ریکه‌که‌ وتی وا ئیرسالیه‌ی تازه‌تان بۆ ئه‌نێرن». مه‌جیدیه‌عقوبیش له‌ جوابی ئه‌و کاغه‌زه‌دا نووسیه‌وه بۆ مدیریه‌تی زراعه‌ و وتی: «ئه‌مه‌که‌ تانمان گه‌یاند به‌ مشکه‌کان، پێمان وتن له‌ کوونه‌کانیان نه‌یه‌نه‌ ده‌ره‌وه تا ئیرسالیه‌ی

دەرمانی تازه لە لەندن دیت و ئەیکەین بە کونە کانتانەووە و ئەتانکوژین؛ بەلام بۆ بەرازەکان نازانین هەر عەینی شتیان پێ ئەلێن یا دەرمانی ئەوان لە شەریکە یەکێ تردایە؟ تەکا ئەکەین جوابمان بدەنەو».

- مەلایەسای هەر تەل هەبوو جارێک ئەیوت: «خولای گەلێ ئیشی وائەکا ئەزی تیا شەرمەزار ئەبم».

- دوو کابرای کورد بە دەشتیکا ئەپۆن، سەیری ئەکەن دێک و دال و کەردێکی زۆری لێیە. یەکیکیان بەوی کەیان ئەلێ: «ئەرئ برا، خوا ئەم گشت هەسان و چەوریە سانهی لە کوێ بوو کە ئەمانە گشت تیز کاتەو؟» ئەوێریش ئەلێ «برا ئەو تۆ بیژی چی؟ هەر لە گەل وتی: تیز، تیز».

- کابرایەک لە سنە هەبوو «مەولوو»ی ناو بوو. کابرایەکی قسە قوت و گالتهچی بوو. مال کاوڵە ئەوەندە زل و ناکولۆکاریش بوو ئەتوت تاوێرە؛ کەچی کورپێکی هەبوو ئەوەندە بچووک بوو، هەر وەخت کە لە گەلیا ئەرویشت ئەتوت هێلکە یە بەشوینێهە. لێیان ئەپرسی: مەولوو ئەمە کورپێ خۆتە؟ ئەیوت: «نازانم دایکی ئەزانی».

- حاجی ئەورە حمانی کوێی هەبوو، پیاویکی دەولەمەند بوو کە دوغای ئەکرد ئەیوت «خوایە بە گەورەیی خۆت رەحم بە ئیمە بکە، هەژارە کە قەیناکا راهاتوو».

- شێخ سەعیدی مەسۆ پیاویکی ئیجگار زەلام و ناکولۆکاریبوو، لەوانە بوو لە بەر ئەو ئەوەندە زل بوو بەو هەدا رانە ئەگەشت بتوانی دەستەجلیک بەسەر یە کەووە دروست بکا. رۆژیک بە بازاری سولەیمانیدا تێپەری، منالیک تووشی ئەبێ. منالە کە لە ژێرەو سەیری ئەکا و لەم لەشەو بارە زۆر سەرسام ئەمینێ. لەپاشا «ئەلێ خەلکینە! ئەگەر ئێستە قسە یەک ئەکەم پێم نالێن تەماشاکە ئەم هەتیو هێشتا سەری لە هێلکە نەهیناوە تە دەرەو کفر ئەکا، ئەگینە ئەرئ خوایە ئانەمە ئیشە تۆ کردووە؟ چوار زەلامت خستۆتە سەریەک و ناوت ناو زەلامیک. ئەمە چون ئەبێ کەچی هی وایش هەیه لە بەر بچوکی چوو بەئەرزا».

- کابرایه‌کی کورد روژێکی ره‌مه‌زان نه‌یتوانی به‌ روژوو بیت، هه‌ستا چوو له‌ سوچینکی تاریکی ماله‌که‌ی خۆیا نه‌وه ده‌ستی کرد به‌نان خواردن. کوپێکی هه‌بوو به‌سه‌ریا چوو، گوئی له‌ مله‌چه‌ مله‌چیک بوو، وتی: ئه‌وه‌ کێیه‌؟ وتی: «رۆله‌ باوکی سه‌گبایته‌ نانی خۆی نه‌خوا له‌خه‌لک نه‌ترسی».

- دوو کابرای کورد به‌ ریبواری ریبان ئه‌که‌وێته‌ ئه‌و عه‌ره‌به‌ستانه‌. ئه‌مانه‌ نه‌ حوشتریان دیبوو، نه‌دار خورما. تووشی کاروانیکی حوشت ئه‌بن، له‌ زلی و ناکلوکوکاری حوشت زۆر سه‌ریان سوور ئه‌مین. له‌پاشا تووشی بیستانتیکی دار خورماش ئه‌بن، دارخورماکان زۆر به‌رز ئه‌بن. یه‌کیکیان ئه‌لی: «ئه‌رئ برا ئه‌مه‌ چیه‌، خوا بۆچ ئه‌وه‌نده‌ دارخورمای به‌رز دروست کردوه‌ پیاو ده‌ستی نایگاتی؟» ئه‌وی که‌شیان ئه‌لی: «برا له‌ترسی حوشت».

- مه‌حموو پاشای جاف له‌ «باخه‌کۆن» له‌دیواخانی شیخی حیسامه‌دیندا پێکه‌وه‌ دا‌ئه‌نیشن. له‌وه‌خته‌دا زابیتیکی ئه‌فه‌ندیش دێته‌ دیواخان و مه‌حموو پاشا ئه‌یناسی و به‌ شیخی ئه‌ناسینی و ئه‌لی: یا شیخ ئه‌مه‌ له‌ مه‌که‌تب خویندوو یه‌تی و بووه‌ به‌زابت. با ئیمه‌ش مناله‌کانمان بخه‌ینه‌ مه‌که‌تب و فیزی خوینده‌واری بین.

ئه‌وان له‌م قسه‌دا ئه‌بن ئه‌فه‌ندی که‌ هه‌له‌ئه‌ستی و ئه‌چێ توژی له‌ولای ئه‌وانه‌وه‌ به‌ پێوه‌ ده‌ست ئه‌کا به‌میز کردن. شیخ حیسامه‌دین ئه‌لی: «پاشا ئه‌مه‌یه‌ مه‌که‌تبێ که‌وا تو ئه‌وه‌نده‌ به‌تان و پۆیا ئه‌چی؟ مه‌حمو پاشاش ئه‌لی: «یا شیخ! ئه‌گه‌ر له‌ مه‌که‌تب نه‌یخویندایه‌ میزه‌که‌ی ئه‌کرد به‌سه‌رو چاوی ئیمه‌دا».

- کابرایه‌کی کرمانج له‌ هه‌ولیر به‌ شان و بالی مه‌لا سالحی کۆزه‌پانکه‌دا دێ ئه‌لی: «مه‌لا کلکی پێوه‌ بره‌سکی وه‌کو مه‌لا سالحی کۆزه‌پانکه‌ نابێ».

- له‌به‌غدا له‌ مزگه‌وتیک نوێژی خه‌وتنمان به‌ جه‌ماعه‌ت کرد، پاشان خه‌لکه‌که‌ به‌ره‌ به‌ره‌ ده‌رچوون. ماینه‌وه‌ سه‌ر چوار که‌س. یه‌کی له‌م چواره‌ کابرایه‌ک بوو خه‌لکی «عه‌فه‌ر» بوو. هاته‌ وه‌ختی دوعا کردن ده‌ستی به‌رز کرده‌وه‌ وتی: «خوایه‌ له‌م چواره‌ خۆش بیه‌ ئه‌وانی تر که‌یفی خۆته‌». له‌ پاشا پێم وت بۆچ وات وت، ئه‌ی خه‌لکه‌که‌ی تر؟ وتی: «چاویان ده‌ریت! بۆچ من پشت ماله‌ی ئه‌وانم بۆیان بپاریمه‌وه‌».

- قوتوو جگه‌ره‌یه‌کی داری ده‌ستکردی سنهم هه‌بوو وینه‌ی «ئه‌بوعه‌لی سینا» ی له‌سهر هه‌لکه‌نرابوو، له‌بنه‌که‌شیه‌وه نوسرابوو «فه‌یله‌سووفی شهرق». کورپکی نه‌خوینده‌واری خه‌لکی سنه‌هاته لام که ناوی «باقر» بوو. وینه‌ی سهر قوتوه‌که‌ی چاو پینکه‌وت، وتی: ئه‌وه کینیه؟ وتم ئه‌وه نوسراوه «فه‌یله‌سووفی شهرق ئه‌بوعه‌لی سینا». وتی: قوربان فه‌یله‌سووف یانی چی؟ وتم یانی وردیین و زۆر شاره‌زا له‌هه‌موو کون و قوشبنیتیکی حیکمه‌ت و عیلم». تۆزی سهری داخست و له‌پاشا وتی: «قوربان جا بیژه "فره‌زان" ئیتر ئه‌مه‌ی بۆ چه‌س».

- کابرایه‌ک هه‌بوو زۆر له‌سه‌گ ئه‌ترسا، ته‌نانت له‌تووته‌کوله‌یه‌کیش هه‌ر ئه‌ترسا. پێیان ئه‌وت کابرا ئاخ‌ر «تووتک» چیه‌ تۆ لێی ئه‌ترسی؟ ئه‌یوت: «من له‌خۆی ناترسم له‌وه ئه‌ترسم "گه‌مال" خه‌به‌ر ئه‌کاته‌وه».

- یه‌کێ له‌پاشاکانی عه‌جهم له‌زه‌مانی زوودا فه‌رمانی دابوو هه‌رچی به‌گزاذه‌ی هه‌وورامی هه‌یه‌ بیانگرن و چاویان هه‌لکۆلن. به‌گزاذه‌کانیان گرتبوون خستبوویانه ژووریکه‌وه، خۆشی له‌سهر بانیک راوه‌ستاوو سه‌یری ئه‌کردن. له‌ناکاو له‌ناویانا کابراییکی رووته‌له‌ی جل شری به‌رچاو که‌وت. بانگی کرد بۆم بێنن. که‌ بردیان لێی پرسى: کوره‌ کا برا! تۆیش به‌گزاذه‌یت؟ ئه‌ویش وتی «قوربان بۆ چاو هه‌لکۆلین به‌گزاذه‌م؛ ئه‌گینا تا ئیستا هه‌ر کۆله‌داریان پێ ئه‌کیشام». پاشا که‌ وه‌لامه‌که‌ی پێ سه‌یر ئه‌بێ به‌ره‌لای ئه‌کا.

- دوو کابرا له‌زۆران گرتتا بوون یه‌کیکیان ئه‌وی که‌یانی دابه‌ عه‌رزا. ئه‌وه‌ی که‌ سهر که‌وتبوو بۆ ئه‌وه‌ی خۆی هه‌لکیشی هات به‌شان و بالی ژیر که‌وتوه‌که‌داو وتی: «به‌خوا مال کاوله‌ به‌هیزه؛ تاخستم وه‌ختبوو هه‌موو جمگه‌ی شانم له‌به‌ریه‌ک ده‌رچی». ئه‌وی ژیر که‌وتوه‌که‌ هه‌لسایه‌وه و رووی کرده‌ خه‌لکه‌که‌ وتی: «خه‌لکینه‌! وه‌للا به‌روا مه‌که‌ن، وا مه‌زانن ئازایی ئه‌و بوو منی خستوه، له‌حیزی خۆم بوو ئه‌گینه‌ ئه‌و له‌و پیاوانه‌ نییه».

- یه‌کی له‌مسکینه‌کانی حه‌ماغای سه‌راو ئه‌چینه‌ لای ئاغا داوای لنگه‌ گایه‌کی لێ ئه‌کا، خۆشی لنگیکی هه‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌ جووته‌که‌ی ئه‌و ساله‌ی په‌کی نه‌که‌وێ. ئاغه‌ش ئه‌لێ:

بچن گا زهردی بده‌نی. کابرا ئه‌یه‌وئ بلی ئاغه ئه‌گەر گاکه باش نه‌بی به که‌لکم نایه، مه‌لا «ئه‌حمه‌دی لاسور» یش له دیواخان ئه‌بی خیرا دئ به شان و بالی گادا؛ به جوړی باسی ئه‌کا کابرا هەر خوا خواجه‌تی زوو هه‌ستی و به په‌له بچن وهریگری نه‌وه‌ک ئاغه په‌شیمان بیته‌وه. ئه‌چئ بۆ گارپان بۆ وهرگرتنی گاه‌ه‌رد؛ که چاوی پی ئه‌که‌وئ ته‌ماشا ئه‌کا ئه‌وه‌نده لات‌ه به «لۆس» نه‌بی راست نابیت‌ه‌وه. هه‌ناسه‌یه‌ک هه‌ل ئه‌کیشی و ئه‌لی: «بریا، من گا بوومایه‌و مه‌لا ئه‌حمه‌دی لاسور باسی بکردمایه».

- حه‌سه‌ن به‌گی کاک‌بایز به بایزاغای دیوگری ئه‌لی: «بایزاغا مالی ئیوه زۆر بی پهرده‌یه، هەر که‌س دیت و ئه‌چیته ژوره‌وه». مه‌به‌ستی ئه‌وه ئه‌بی تانوتی لی بدا. بایزاغاش ئه‌لی: «حسه‌ن به‌گ، ژنه‌کانمان به‌دلی خویان پیاو ئه‌بیننه‌وه کو‌ری وه‌کو من ئه‌هینن؛ به‌لام ژنه‌کانی ئیوه مه‌یت‌ه‌ره له‌ریک له خویان ئه‌نین کو‌ری وه‌کو تو ئه‌هینن».

- ژنیکی «بیسه‌ری» هه‌بوو «پیزه»‌ی ناو بوو. چوار کو‌ری ئازاو به‌ناو بانگی هه‌بوو. ئه‌مانه به‌ره به‌ره له ریگری و چه‌ته‌یه‌تیا کو‌ژرا بوون. پیاویکی گه‌وره لینی ئه‌پرسی: «ئانه‌مانه چین تو خستوتنه‌وه؟» ئه‌یه‌وی به‌م قسه تانوتی لیدا، ئه‌ویش پی ئه‌لی: «له‌باتی ئه‌وه، ئه‌وه به من ئه‌لینی، به باوکتت بوتایه که دایکی توئ بناردایه‌ته لای ئیمه‌ها له پیاوه‌کانی ئیمه‌ها بیگرته‌یه و کو‌ری وه‌کو کو‌ره‌کانی منی به‌یتایه؛ نه وه‌کو تو که له سه‌ر دۆشه‌ک و به ترسه‌وه ته‌نانت له‌گه‌ل منیش قسه ئه‌که‌ی».

تافگه‌ی ئیلاخ

- لاله‌سه‌رحه‌دروغزایی ئاشنایه‌کی سه‌راچی هه‌بوو زۆری خوش ئه‌ویست، هه‌میشه له قسه کردنیشا به‌ر به‌ره‌کانییه‌کیان ئه‌کرد. شه‌ویک میوانی لاله‌سه‌رحه‌د بوو، به‌یانی هیشتا له‌خه‌وا بوو لاله‌سه‌رحه‌د هه‌لی کوتایه سه‌ر جیگا‌که‌ی نوکه شه‌قیکی تیه‌ژه‌ند بانگی کرد: «ا کو‌ره راسته‌وه‌وه؛ گۆرانه هیزه نیوه‌رویه». کابرا به‌ده‌م خه‌وه‌وه وتی: گه‌ماله پیره به میوانیش ئه‌گه‌فی؟ لاله‌یش وتی: «نا برا تو ده‌نگ! ئیمشه‌و خه‌ویکم دیگه، که‌سی وا نه‌و

فاله کهیم بۆ بگێڕیتەو، با وە تۆی بێژم». سەرچایش وتی: تو بێژی ئەگەر پچر پچریش بێ بە دەرزى و درەوش پێکەوێ گێرو بەندی ئەکەم.

ئینجا دەستی کردە خەو گێڕانەو و وتی: «سەى ساق» و «بالانتەران» گویان پێوێ، گویی دوزمن کەر وئ و چاوی گشت و ردە شاتری و گەلایی کویر وئ! لە خەوما گۆیلکە مێچکە یە کمان گۆم بووبوو شوینم هەلگەردبو، گەیمە ئەو دەشتی «نێرگسە جارە». روانیم پیاگێکی ریش چەرموگی نوورانی لە سەر بەردە کەى «مەحموو گاوانى» لى هەلاژیاگە، گالۆکیکی وە تەنشت خۆیا راکیشاگەو بووزگێکی لاو خاسی لە بەر دەما و یسیاگە؛ چست و چالاک مەگەر هەر خۆم لە تافی کورپێنما وایا وریا بووینم. پرسیم برا تۆ کێی و ئەو پیرە کیس؟ وتی: لاله ئەو یینایی چاوانەو منیش «حەمەد رەسوولەللا» م.

لە دلی خۆما و تم پیاوا! وەخوا خاس بوو ئیستا وە کەرەمەت سۆراخی گۆیلکە کەم بۆ ئەکا. چوومە بەرەو وە سلاویکم کرد. هیچ نەجمیا، بەلام وەلا لووتیکەو وە بۆلە یەکی لێو هات وەکو جواوی سلاوێ کەى دایمەو وایا بوو. تەمام بوو تووڕە بێم بێژم کاورا سلاو سلاوی خوایه تۆ بۆچ خاس جوابم نادەیتەو؟ وە گالۆکە کەت ئەنازی؟ حەمەد رەسوولەللا خیرا تێگەشت، هاتە بەرەو وە وتی: قۆروان ئەو لاله سەرەدە. لاله سەرەدە؟ ئینجا جمیایا چوار مەشقی لى دانیش و وتی: لاله وەخیر هاتی، مەروانە قسور، شەو نەخەو تووم، نیازمان بوو بێنە میوانی تۆ. جارێ ئەم دەشتەم لا خۆشو، وایا تۆزێ لێرە حەساینەو. منیش و تم وە خیر بێی! فەرۆ بەرە کەتت هاورد.

لەو وەختەدا لام کردەو پێی کورە یەک لە چەمەو هات، بانگم کرد، ئا کاورا بێ لاوێ. کاورا وە هەلە داوان رای کرد هات. و تم بێنیم چۆن را ئەکەى؟ بچۆرە مال ییمە بێژەو «خازە» میوانمان تیت. شەکە گێژە کە سەر ورن. گوشتی شەکی گێژ فرە خۆشە. بێ کورە رۆی و منیش روانیم بەرەو بەر پشترین یینایی چاوان کیسەو سەویلە نەدی. سەویلە کەى خۆم دەراورد؛ فرە خۆشەو یستە لە لام. لەو سەلەو خازەم هاورد و چووبوومە تانجەرۆ سل بکەم، ئەو سەویلەم دۆزیووەو. کیسە توتیش هەر ئەو کیسە بوو کە لە کراسی منالی «قەیتولی» و خۆیشکە کەى مابوووەو، هەر چەن ئەوانیش پیا هەلئەمیزان بەلام خازە گ جارێ ئەیشۆرد. توتە کەشی کورگەل لە کاروانی بەغدايان داو و هەندێ توتیان بۆ هاوردم. توتە کە فرەخۆش و مەگەر توتنی بەراوی «قەى نەجە» هاوشانی بکردایە. سەویلێ خاسم تیکرد دامە دەس حەمەد رەسوولەللا بۆم بگرت تا ئاگرى بۆ ئەکەمەو. هەسێ و بەردە کەم دەراورد، گازی پوشتی ناو دارم داگیرساند سەویلەم لە دەست

سهنده‌وه و پووشم خسته سهر، قومیکم لیدا تا خاس داگیرسیا دامه دهم بینایی چاوان. مژیکی لیدا فهرمووی: لاله ئهم توتنت له کوی بوو، فره خوشه بیژه جاختیم بو دابگرن له تهک خو ما ئه یوه م. وتم وه چاوان.

له و دهمه دا تماشامان کرد وا له دوره وه بره سواریک دهرکه وتن. که هاتن من ناسینم. بینایی چاوان پرسى لاله ئهمانه کین؟ وتم یا بینایی چاوان! کورگه‌لی تهرخانین، هاتگن بو پیشواز. وتی با بچن به و لاوه فره بیفهرن. به شوین ئه وانا دهسته به کی تر هاتن. پرسى ئهمانه کین؟ وتم ئهمانه ورده شاترین. دیسان وتی ئهمانهش بی فهرن. کاروانیکی تر هاتن پرسى ئهمانه کین وتم گه‌لالین. وتی ئهمانه ههر فره بیفهرن با چاره یان نهوینم.

ئه‌وا بینایی چاوان خوی له و سهره وه دانیشتگه، حهمه د ره‌سووله‌للا له و لایه وه و منیش له م لایه وه. هه‌روا قسه‌مان ئه‌کرد که چی تا قمه سواریکی فه‌قیانه شوپی، سه‌رو پیچ داری گشت جوان خاس، جوان خاس توژ ئه‌که‌ن و هاتن. بۆرکه‌وه سواریک له پیشیانه‌وه تهراتین ئه‌کا. بای غه‌زه وه توژی قولیا ناگات. بینایی چاوان فهرمووی: لاله ئهمانه کین؟ وتم ئهمانه کورگه‌لی روغزایی، ئه‌و سواره‌ش له پیشیانه‌وه «قه‌یتولی» خزمه‌تکار ته. تومه‌ز ئهمانه هه‌مووی که کاورای پین کورپه‌ خه‌وه‌ری برده‌بوو، گشت هاتوون وه پیشواز.

بینایی چاوان فهرمووی: «ماشالله، ماشالله له خیلى روغزایی، له قه‌یتولی سورکه‌وه سوار! ئا پین بیژه چکئ ئوما سورکه‌وه با خیوی». منیش وتم: «قیته! ئا بتوینم خو م ئاسایی و جاخى باوکت روون که‌ره‌وه». قه‌یتول ئاو زه‌نگی پیا هاورد، خیره‌و بیرووی، ئوما هات وه خویا، سه‌ری سواری بوو، کلکی سواریک، قه‌یتولیش له ناوه‌راستیا وه‌ک حهمه د ره‌سووله‌للا سواری بوراق بووبی واو.

له و سهر دهمه دا سه‌یری قه‌یتولم ئه‌کرد حهمه‌دره‌سووله‌للا سه‌ری نابووه بنا گوئی بینایی چاوان. تیگه‌یشتم که گه‌ره‌کیه وه بینایی چاوان بیژئ داوای ئوماکه‌ی له قه‌یتول بو بکا. وتم کاکه قسه‌ی خو ت مه‌دوژینه، قه‌یتول نه‌گریس و تووره‌و که‌لله شه‌قه، لیت تووره‌و ئه‌وئ، میوان نه‌وی خوایش وی نایدا. بینایی چاوان فهرمووی: حهمه د ئهم ئومایه ههر بو قه‌یتول خاسه وه ههر له و دیت. من ئیژم وه ره‌بیسی عه‌نزه چاره‌وییکی عه‌ره‌وی فره خاس بو تو بنیری.

سا ئیمه له م حه‌سیه وه به‌یسه‌دا بوین تی فکریم وه‌ک قه‌تاره‌ی قوله‌نگ سه‌ر یه‌ک نیشتوئ ههر پین کورپه‌یه‌ک سینیه‌ک، یا سه‌له‌یه‌ک وه سه‌ر سه‌ره‌وه نان هات، به‌لام چه‌ نانیک؟ پلاو گشت وه‌ک مه‌لای سه‌ر چه‌رمگ ته‌شوی ترشی حه‌سه‌ن وه‌گی له ته‌کا وه

قاورمەى شەكە گێژا دەورا دەور دریاگە. پیاگ ئەشیا بێژى نان بو خوا دروس کریاگە. نان دانرا.

خولەى ئەلى كەوكوژ وەخۆى و زورنایەو پەیدا بوو. بئى وە كەس پئى بێژى پىنكى زورنای لئى خۆش كرد و فێقاندی وە زورنادا، ئەوانەى نانیان هاوردو و كەوتتە ژەندن، كاورای دەهۆل ژەنى قلیاسانى وە فركانى دەهۆلى گەياندا، لە تەقەى دەهۆل و زورنا لە گشت لایەكەو كەنیشك و شوپە ژنى جاف گلیتر بوونەو. بوو رەشەلەكێك بۆ حەمەپاشايش ئەو زەماوونە نەكریاو. جا برا كە بزانه چەن خۆش بوو وە دەنگى دەهۆل و زورناو ئەو نانە نوشى گیان كریا.

حەمەد رەسوولەللا فەرمووی «شەینە» نەمزانی چى ئیژى، بینایى چاوان فەرمووی «دۆ» گەرەكە. مەشكە دۆ هات كاسەیان بۆ پر كرد، كەوچكى نەگەرەكو، هەروا كاسەى نا وە سەرەو ئەوخەچى كرد. منیش وتم نوشى گیانت وئ!

هەروا لە دەنگى دەهۆل و زورنا مكایلى و سەدانى گلیتر بوونەو. بینایى چاوان پرسی لالە ئەمانە كین؟ عەرزەم كرد قوروان مكایەلین لە تەك ئیمەدا ناكۆكن. فەرمووی رایانكیشن بۆ جەحەنەم. لە دەنگى زیرەى ئەوان خەوهرم بوو.

كاتى لالە سەرحدە ئەم خەوێ گێرایەو سەراج وتى لالە تۆ بێژى ئەم گشت تەحامەیان هاورد خو، من هێمان لە مالى تۆ چەشكەى بىرنجەم نەكردگە. خازە هەر بێژى بىرنج نەكوتیاگە، چۆن بەو دەم و دەستە كوتریاو لئى نریا؟ منیش ئیمشەو خوا وە خیری بنووسى خەویكم دیگە. لالە سەرحدە وتى: ئا برا بێژە بزەم تۆچیت دیگە؟ سەراج وتى:

لەخەوما من زینتكم بۆ چارەویە فلقەكەى تۆ دوریوو، پارەت نەدابومى، هاتم بە گزتا تۆیش دەستت لئى دابوومە شیر و سوباشى حەمە سەلح بەگى قائم مقامى هەلەبجە گرتنى و بردنیە دیوان. پرسى: ئەرى گەمالە پیرەى بئى كەلبە گەفیگە ئەم پیاو زینى بۆ دوریوى پارەت بۆج نەداوەتى؟ تۆ وتەم میرم ها لە مالما بەختیوى ئەكەم پارەى چى بدەمى؟ ئەمرى كرد هەردوو كەمیان راكیشا، منیان خستە چالى پىسایى ئەدەبخانەو، تۆیان هاویشتە چالى هەنگوینەو؛ لەشمانى تێوە چوو.

لالە سەرحدە هەلیدایە وتى: «ئا ئاوا گۆرپ وئ خاس تیا گەزای».

سەراج وتى ئەرى وەللا تیا قورس بوو بووم. لالە سەرحدە بەكەیفى بوو. كەوتە تیتالى، وتى خۆراى نیهى بانگیشتم بۆ بینایى چاوان كردگە. سەراج وتى: ئەوساكەش تۆ پێكەنیت، میر قینى هەلسا ئەمرى كرد: مەواشیر بدە لێیان و بێژە ئەشەى یەكتر بلیسنەو. من

ده‌ستم کرد وه لیسانه‌وه‌ی تو؛ فره‌ خوش بوو. تۆیش ده‌ستت کرد وه لیسانه‌وه‌ی من. قیزت هاته‌وه‌و به‌ سهریا رشایته‌وه‌ ئه‌وه‌یشیان به‌ زۆر ههر پی لسته‌وه‌.

لاله‌ سهرحد ده‌ستی کرد به‌ جنیودان و به‌ ده‌میشه‌وه‌ هینلجی ده‌دا و وتی: «ده‌ویت باوکه‌! ئه‌وه‌ خه‌ونه‌ تو دیگته‌؟» سهراجیش وتی: «ئهی گه‌ماله‌ پیره‌ی بیکه‌لبه‌! ئهی خه‌وه‌که‌ی تو خه‌وه‌ دیگته‌ قلیانت بۆخوا له‌ کیسه‌ توتنی میزاوی تیکردو بۆ چاره‌ویه‌ فلّئیک که‌ به‌ دزیه‌تی چنگتان که‌وتوه‌ قسه‌ی خواو دلی پیغه‌مه‌رت شکاند؟»

-حه‌مه‌به‌گی ره‌سوله‌گی موغاغ گیرایه‌وه‌ وتی: کابرایه‌کی شینکی، «قوچاغلی» ناو بوو که‌ پێیان ئه‌وت «قوچه‌» و پیاوی «مه‌خول» هه‌مه‌وه‌ن بوو. ههر چهن به‌اتایه‌ بۆ سوله‌یمانی له‌ مالی ئیمه‌ میوان ئه‌بوو. ئیمه‌ش مندال بوین به‌ شه‌و ئه‌چوین بۆ لای ئه‌و باسی جه‌رده‌یی بۆ ئه‌گیراینه‌وه‌. شه‌ویک وتی:

«جاریک له‌ گه‌ل سالحی ئه‌حمه‌د نازئ و دوو سواریکه‌ چوین بۆ به‌ری کۆیه‌. کاروانیکمان رووت کرده‌وه‌ سئ ئیسترمان به‌ باره‌ برنجه‌وه‌ هینا. ئه‌و شه‌وه‌ هه‌تا رۆژ به‌ بئ وچان هاتین گه‌یشینه‌ ناوچه‌ی «شیخ‌بزه‌ینی».

زۆرمان برسی بوو، ئاواپکی ده‌ دوانزه‌ مالیمان لئ ده‌رکه‌وت. یه‌کئ له‌ هاوڕێکانمان وتی با بچین له‌م مالانه‌ نانیک بخوین. سالح وتی وا دیاره‌ ئه‌م مالانه‌ فه‌قیرن ئه‌چینه‌ دییه‌کی تر. کابرا وتی: بابه‌! خۆ ئیمه‌ تالانیان ناکه‌ین یه‌کئ دوو نان ئه‌خوین و ئه‌روین. به‌ کوزی دایکیانه‌وه‌. به‌م قسه‌یه‌ نه‌ختئ پیکه‌نین.

چوین تا نزیک ئاواپی له‌وئ زه‌لامیک ئه‌سوورایه‌وه‌، لیمان برسی: برا پیاو ماقولی ئه‌م دییه‌ کییه‌؟ وتی من و کاکه‌م. لیمان برسی تو چی ئه‌که‌ی لیتره‌؟ وتی «ته‌پاله‌» ئه‌چمه‌وه‌. وتان ئهی کاکه‌ت له‌ ماله‌ بچین ببین به‌ میوانی؟ وتی: نه‌وه‌للا شوانی گویره‌که‌یه‌، وا له‌و که‌ژه‌. ئیتر لووس و باریک به‌ سکی برسی به‌ جیمان هیشته‌.

دییه‌کی تر نزیک هه‌بوو هاتینه‌ ئه‌وئ. زه‌لامیک له‌ قه‌راخ ئاواپی وه‌ستا بوو، لیمان برسی: ئه‌م دییه‌ هی کییه‌؟ وتی هی منه‌. وتان ئهی تو چی ئه‌که‌یت لیتره‌؟ وتی: فلانی مسکینه‌کان سه‌گی زۆریان هه‌یه‌ چاوه‌ڕیم یه‌کیک بیت ره‌وانه‌م بکات. که‌ وامان زانی ناچار ئه‌ویشمان به‌جیه‌یشته‌.

دییه‌کی تر دیار بوو که‌سه‌یرمان کرد وا شایی و ره‌شه‌له‌که‌ و بووه‌ به‌ هه‌را. وتان دیاره‌ لیتره‌ شله‌یه‌، چوین خۆمانمان کرد به‌ مالیکی گه‌وره‌دا. به‌ راستی زۆر به‌ تفاق بوون.

ژنێکی تەر پیری کەمەرە لە پشت پوێلەدار، میخەک بەن لەمل، سێ چوار دانی لە پیشەوێ
کەوتبوو. لەشایە کەدا تەماشامان کرد لە جیاتی دەهۆل و زورنا دوو کۆری هەرزەکاری
دەنگ خۆش گۆرانیان ئەوت. خەلکە کەیش ژن و پیاو هەلەپەرین، بەلام گۆرانیه کەیان
هەر ئەو بوو ئەیانوت:

لەبۆی میخەک و بۆی سەمل ئەبزویتی مردوو لە گل

کەمەرەو لولەو پوێلەکە ملویتی زێرە و لە مل

لە سەر یەک لەسەر یەک ئەیانوتەو. سەلح لە ژنەکە ی پرسی ئەو چیه ئەم کۆرانه
هەر ئەمە ئەزانن و اشتی تر نالین؟ ژنە تەر پیره وتی:
«بەقوربانت بێم چوو زانم؟ ئەو ئەو هەتیوێ حیزانە ئەم گۆرانیه هەر بەملوانکە کە ی منا
هەلەندەن و مەبەستیان من و میخەک و سەملەکە ی منه».

- کابریەک بوو وەستا سادقی ناو بوو، حەسیری دروست ئەکرد. ئەم وەستا سادقه می
بازیکی ناقلو و جانەوەر بوو. لە گەل ئەو هەش زۆر قومارباز و فیلباز بوو.
روژیک بە کۆلانا ئەسوورایەو توشی ژنێک هات ئەو نەندە جوان بوو باسی بە کەس
ناکری؛ ئەگەر میوژە رەشکە ی بخواردایە لە سای گەردەنیەو دیار بوو. وەستا «سادی» کە
تەماشای کرد بە جاری ئاگرێ تی بەر بوو بۆی. دوا ی کەوت، ئەم کۆلان و ئەو کۆلان و
کۆلان هەتا کردیە مالیکا. پرسیاری کرد وتیان ئەمە ژنی فلان کەسی بازرگانه.
وەستا دەست بەجێ چوو و دووکانی کابرای بازرگان سەلامی لی کرد و دانیش.ت.
و هەکوو کەسێ زۆر ئاشنایەتی بویی، دەستی کرد بە ئەحوال پرسینی. هەر چەن پتووستیشی
نەبوو، دەستە سڕیک و هەندێ کۆتالی تری لی کړی. هیچ سەودای نەکرد، هەر شتی
بازرگان بیفەر مووایه، گورج پارەکە ی ئەدایه.

لە بەر ئەو حەسیری ئەکرد ئەو کەسانە ی کە پوشەلبان ئەفرۆشن و ئەوانە ی
حەسیریان ئەکړی، هەر شتیکیان پتووست بوایه لە چیت و کوتال ئەیهێنان بۆ لای بازرگان
و شتومەکە ی بۆ ئەکړین. لە ماوێ یەک دوو حەفتەدا ئاشنایەتیەکی تەواوی لە گەل
بازرگان پەیدا کرد.

روژیک بازرگان بە ناوی دراوستی دوکانیەو چوو سەر دوکانی وەستا سادی. وەستا
خێرا ناردی چاو بەفراو و میوه یان هینا و ماریفەتیکی زیاد لە ئەندازە ی لە گەلا نواند. بۆ
روژی دوا ی بازرگان بۆ قاوہەلتی بانگ کردە مالی خویان و ئەویش ئەمی بانگ کردەو.

ئیتەر بوون به دۆستیکی زۆر خوشه‌ویست. روژیکی تر دیسان بازرگانی بانگ کرده‌وه بو مالهمه و به ژنه‌که‌ی خۆی وت مه‌سینه‌و له‌گهن پێنن ده‌ستی بازرگان بشواو شهرمی لی نه‌کا. میرزا هەر چه‌نده وتی نابێ، وه‌ستا وتی ئه‌وه چی ئه‌فه‌رمووی؟ ئیمه تازه یه‌ک مالیین شهرم و شکو نابێ له به‌ینمانا بمینن.

له پاش دوو سێ رۆژ وه‌ستا سادق چووه مالی بازرگان و ئه‌ویش به ژنه‌که‌ی خۆی وت که ئاو بکا به ده‌ست وه‌ستاداو نابێ شهرمی لی بکاو پێی وت ئیمه وه‌کو برا وه‌هاینه. ده‌ی، ده‌ی وایان لی هات وه‌ستا سادق میرزا له مال بوايه و نه‌بوايه ئه‌چوو سه‌ربه‌ست دانه‌نیشت. چه‌ند روژیکی پێ چوو که ئیتەر هیچ شهرم و په‌رده له به‌ینا نه‌ما، روژیک که‌س له‌وئ نه‌بوو وه‌ستا سادق روی کرده میرزا ژن و وتی: فلانی من راستی بلیم دلم چووه لیت و بۆت سووتام و هۆشم نه‌ماوه؛ بۆ خاتری خوا چاریکم بکه.

ژنه‌که خۆی له خۆیا ئافره‌تیکی داوین پاک و به‌ئده‌ب بوو، هەر چه‌ند وتی وه‌ستا تو برای منی و له گه‌ل می‌رده‌کم وه‌کو برا وانه، ئه‌مه کاری کردن نیه و خوا قه‌بولی نیه، نه‌چوو به‌گویی وه‌ستادا. ناچار ژنه هەر ئه‌وه‌ندی پێ کرا وتی باشه، شه‌وئ له دیواخانه‌که‌مان خۆت بشاره‌وه منیش نبوه شه‌و دیمه لات.

شه‌و وه‌کو جاران وه‌ستا سادق دانیشت و وه‌ختی نووستن هه‌لسا رویشت؛ چوو له هۆده‌ی سه‌ر دالان که دیواخان چۆل بوو، خۆی شارده‌وه. ژنه‌که زانی که له‌وئ دایه، له دلی خۆیا وتی ئه‌گه‌ر ئه‌چمه لای ئه‌م سه‌گابه نابێ، وه ئه‌گه‌ر به می‌رده‌کم ئه‌لیم که‌وه‌ستا «سادق» وا خائنه له گه‌لت و ئیسته‌ش له دیواخانه‌که خۆی داگرتووه هەر نابێ و ناشیرینه. هه‌ستا به بۆنه‌ی ده‌ستوێژه‌وه چووه حه‌وشه‌و به هه‌را کردن هاته‌وه لای می‌رده‌که‌ی و وتی: پیاوه‌که ئیسته له حه‌وشه بووم گویم له ده‌نگی کۆکه بوو له هۆده‌ی سه‌ر دالانه‌که.

میرزا خه‌نجه‌ره‌که‌ی به روتی گرت به ده‌سته‌وه‌و وتی ده‌سا تویش فانه‌سه‌که‌م بو هه‌لگه‌ره. ژنه‌که فانه‌وسی هه‌لگرت و چوون. میرزا بانگی کرد کێیه ئه‌وه؟ وه‌ستا سادق زانی که‌وا هاتونه‌ته سه‌ری، وتی: «پاتزه، شانزه، حه‌فده، هه‌ژده...». میرزا ده‌نگی ناسی وتی: وه‌ستا سادق ئه‌وه چی ئه‌که‌ی؟ وه‌ستا سادق وتی: «به‌خوا میرزا ئیمه‌رۆ سه‌یرم کرد ئه‌م هۆده حه‌سیری نه‌بو، منیش هاتم ئیستا که فرسه‌ته با ئاگایان لی نه‌بێ ئه‌چم ئه‌پیوم و حه‌سیریکی جوانی بۆ دروست ئه‌که‌م». میرزا وتی: بابه ئه‌وه چی ئه‌لیت؟ پێی ناوی. وه‌ستا وتی: «قایل نیه به‌خوا ئه‌یکه‌م» و لێیدا رویشت.

سەبەینێ ھاتەوێ سەر ژنەکەو وتی: بۆچی ئێمەشەو میرزا زانی من بووم؟ ژنە وتی نازانم، تو خوا وەستا سادق واز لەو فیکرە یێنە، گوناخە، توو بۆی منی. وتی: «خانم بە خوا چار نیە دلم لیت چوووە ئێبێ گەمەم لە گەل بکەیت». وتی کەوا یە ئێمەشەو بچۆرە تەویله کە.

شەو دیسان وەستا سادق ھات، وەختی نوستن ھەلساو خۆی ھاویشتە تەویله کەووە. ژنەکە دیسان فیکری کردەووە نەبویرا بە مێردەکە ی بلێ کە حالەکە وایە. وەختی نووون وتی: «مێردەکە بە خوا چوووە خوارووە پیاویک لە تەویله کە ئەکۆکی». دیسان میرزا خەنجەرەکە ی ھەلگرت و ژنەکە فائۆسی گرت بە دەستەووە ھاتتە بەر تەویله. بانگی کرد زەلام کێنە لەو تەویله یە؟ وەستا سادق بە دەنگی ھێواش وتی: «وس، وس ئیوہ پرۆن بنوون ھەقتان نەبێ». میرزا وتی وەستا ئەوہ چی ئەکە ی لەوێ؟ وتی: «میرزا ئیمپرو دوو سی ھەمەوہن دانیشتبوون ئەیانوت کەس ماینی چاک ی نیە، میرزا نەبێ. ئێمەشەو بچین ماینەکە بدزین. ئەوا منیش ھاتووم لێرە نۆبەت ئەگرم، بابین، ئەو وەختە یان ئەوان من ئەکوژن، یان من ئەوان ئەکوژم». میرزا ناچار بوو دانیشت لە تەویله کەدا تا رۆژ بوەوہ، ھیچ نەبوو. وتی: «میرزا من پێم وتبون کە کەس ناتوانی دزی لە مالی میرزا بکا».

وەختی نیوہرۆ چوووە بۆ لای ژنەوہ دیسان سەری خستەوہ سەری، ژنە وتی پیاوی چاک بە واز یێنە خوا رەوای ھەقی نیە. وەستا وتی: نابێ. ژنە وتی: کەواتە بلێم چی: ئێمەشەو من لە بەر قاہی ھۆدەکە ی خۆمان لە گوێ ئاگردانەکە ئەنووم، مێردەکەم لە لای سەرەوہ ئەنوێ، شەو وەختی نوستن وەرە لام. وەستا وتی. باشە:

شەو ژنەکە خۆی چوو لە لای سەرەوہ نووست و مێردەکە ی لە گوێ ئاگردانەکەدا نواند. نیوہشەو وەستا ھات و چووہ سەر جێگەکە دەستی برد بۆ ناولنگی میرزاو میرزا بەخەبەر ھات و دەستی گرت و وتی ئەمە چییە؟ وەستا سادق وتی «الحمدلله، الحمدلله یا رەبی شوکر». میرزا وتی ئەمە چییە؟ وەستا وتی: «فلانی دەنگ مەکە. ئیمپرو لە گەل ھەمە ی نادرو ماری ئەخولا باسی جەنابتان کرا. ئەوان وتیان بە خوا میرزا قۆرە، منیش وتم بەخوا قۆر نیە، تەنانەت سی بە سی تەلاقیشم لە سەر خوارد. ئیستا کە دلم زۆر لە غایەلەدا بوو نەوہک تەلاقم کەوتبێ، ھاتم پێم نا بە جەرگی خۆما و ئەوا تاقیم کردەوہ. باش بوو شوکر تو قۆر نیت و منیش تەلاقەکەم نەکەوتووە». ئەم قسە یە کردوو رویشت.

سبه‌نین چوه‌وه لای ژنه‌و وتی: فلانی هەر چی بوو هه‌تا ئیستا رابورد، ئیتر له ئیعتباری ئیستاکه‌وه تو خوشکی من و منیش له سەر دهستی تودا تۆبه‌ی، چونکه ئەزانم تو ئافره‌تیکی داوین پاک و شیر پاکیت.

- حاکمیکی پیشوو کابرایه‌کی له بناری کفری لی یاخی ئەبی و هەر چه‌نده ئەکا بۆی ناکه‌وێته رەت. هەر له‌شکری ئەنیریته سەری، ئەو به‌ لایه‌کی تر بۆی ده‌رئه‌چێ. ئاخری چاری نامینی دیتی سێ سەد، چوار سەد سوارو تهنه‌نگچی سوار ئەکاو خۆی له‌ گه‌لیان ئەه‌چیت؛ شه‌وو روژ ئەیکوتن به‌ بی وچان تا ئەچه‌نه بناری کفری و ئەو شوینه که چه‌ته‌کانی لێیه. له‌ نیوه شه‌ویکا ئەگه‌نه ئەوێ.

حاکم یاساگی ئەکا که کەس نه‌ ئاگر بکاته‌وه، نه‌ ته‌قه‌ بکا، نه‌ ده‌نگی لێوه‌بیت. ئەمانه‌ش بۆ ئەوه که به‌بی ده‌نگ و سه‌نگ هەر به‌و شه‌وه ئابلۆقه‌ی چه‌ته‌کان بده‌ن و له‌ به‌یانیا به‌ بی قسه‌ بیانگرن. هه‌موو سه‌نگه‌ر دئه‌مه‌رزیتن، حاکمیش سێ شه‌وه نه‌نووستوه زۆری خه‌و دیت سەر ئەکاته سەر به‌ردیک و به‌ کابرای تۆبه‌تچی ئەلی تو وریا به‌و هه‌چ ده‌نگ مه‌که‌ن، من وه‌نه‌وزیک ئەده‌م. که چاوی ئەه‌چته خه‌و باینیکی لی ئەه‌یته‌وه: کابرایه‌کی تری تۆبه‌تچی که دوورتر ئەبی، نازانی ئەمه‌ پاشایه ئەلی: «به‌کیرم». تۆبه‌تچه‌که‌ی لای پاشا پیی ئەلی: «کو‌ره که‌رانباو گاو تو نابێ تو‌زی شه‌رمت ببی؟ ئاخ‌ر تو نازانی ئەوه پاشا بوو؟» ئەویش ئەلی: کوره که‌رانباو‌گاو خۆتی، من چوو‌زانم کێ بوه؟ له‌م هه‌راو هوریا‌ی ئەمانه‌ پاشا به‌ خه‌به‌ر دیت ئەپرسی ئەوه‌چه‌یه؟ تۆبه‌تچه‌که‌ی زو‌ور سەری قسه‌که‌ی پی ئەلی. ئەویش ئەلی: «وس بن، وس بن مه‌یکه‌ن به‌ هه‌را با چه‌ته‌کان نه‌وه‌ک بزانی و برۆن». ئەم هه‌ره‌شه‌یه‌ی ئەو هه‌چ که‌لکی نابێ. ئیش له‌ ئیش ئەترازی و تۆبه‌تچه‌کان ده‌ست ئەده‌نه‌ تهنه‌نگ له‌ یه‌ک و ئەبی به‌ ته‌قه‌. چه‌ته‌کان به‌ ئاگا دین و ئەزانی ئەگه‌ر فریای خۆیان نه‌که‌ون گیراون، بۆی ده‌رئه‌چن و خۆیان رزگار ئەکه‌ن. ئیتر ئەمان ئەو هه‌موو عه‌زیه‌ت و شه‌و نوخونی و پارێزه‌یان به‌ تریکی پاشادا رو‌یشت.

- ئەگه‌ر نه‌وه له‌ زه‌مانی سولتان‌با‌یه‌زیدا له‌ ئەسته‌مبول وه‌زیریک رای سپارد بوو ئیستریکی چاک‌ی بۆ بک‌رن که به‌سوا‌ری پیی بچ‌ی بۆ «مابه‌ین» و بێته‌وه. ئەم وه‌زیره هه‌موو جار ئەبوت شه‌یتان هەر نیه، هەر که‌سێ بلی هه‌یه درۆ ئەکا. شه‌یتان چوو خۆی کرد به‌ ئیسترو له‌ قه‌رسیلی کابرایکی فه‌قیر ده‌ستی کرد به‌ قه‌رسیل خواردن. کابرا گرتی و برديه

مالەو، ھەر چەن پىرسارى كەرد خاوەنى نەبوو، بەردىانە بازار. ۋا رىكەوت پىاوى ۋەزىرە كە ھاتبوو ئىستىر بىكرى؛ لىنى كرى.

ۋەزىر دوو سى رۆژ سوارى بوو، تەماشائى كەرد ئەم ئىستىر رەوتىكى خۆشى ھەيە، فەنجانى قاۋە نالەنگىنى ۋ زۆر ھىمنە؛ جوتە ناھاۋى، گاز ناگرى. ئىتر ۋەزىر لە خۆشى ئىستىر پىنى نەئەكەوتە زەوى. رۆژىك بە سوارى لە مابەينى ھومايۇن گەرايەو ۋە مالەو.

بۆرىە ئاوىك كە لە دىۋارىك قايم كرابوو، لولەيەكى بىچكۆلە بە سەرەكەيەو بوو، ئىستىر دەمى بۆ لولە ئاۋەكە درىژ كەرد. ۋەزىر زانى كە تىنۋىيەتى، دابەزى لغاۋى لە سەر داگرت ۋ ئاۋى بۆرىە بەردا ئىستىر دەمى خستە ناو ئاۋ ۋ بارىك بوەو ۋە زىن ۋ بەرگەو ۋ چوۋە ناو لولەكەيەو. ۋەزىر بانگى كەرد كرىكار بىت ئەم بۆرىە لەم دىۋارە تىك بەدا. كرىكار دەستيان كەرد بە دىۋار تىكدان.

خاوەنى دىۋار چوۋ شىكانى كەرد، چەن جاندرمەيەك ھاتن ۋ لە ۋەزىريان پىرسى بۆچى خانۋى خەلكى ۋىران ئەكەى؟ ۋەزىر وتى: ئىستىر كەم چوۋە ئەم بۆرىە ئاۋەو. وتيان جەنابى ۋەزىر خۆ تۆ ئەقلىت ھەيە، ئىستىر بەو زەلامىە، بۆرىە بەو بچوۋكىە چلۆن ئەچىتە ناۋى؟ خۆ ئەم بۆرىە تروژىەكەى عەرەبستان نىە. ۋەزىر ھەر لە سەر قسەكەى خۆى بوو، وتى بە چاۋى خۆم چاۋم پىن كەوت چوۋ بە كونى بۆرىەكەدا. لە ئاخرا كۆمەلىك لە پىزىشكان كۆ بوونەو راپۆرتياندا كە ۋەزىر شىت بوو ۋە خستىانە تىمارخانەى شىتانەو.

[ۋەزىرى] ھەزار ماۋەيەكى زۆر لە تىمارخانە مايمەو، ئاخىرى دۆست ۋ برادەرى ھاتن وتيان: باۋكم تۆ ۋاز لەو قسەيە بىنە با رزگارت بىي. ئەمجا كاپرا بە ناچارى وتى بابە درۆم كەرد. بە ھەر تكاۋ پارانەو ەيەك بوو لە تىمارخانە ھاتە دەرەو.

رۆژىك بەو كۆلانەدا بۆرىەكەى لى بوو رابورد، تەماشائى كەرد ئەو ئىستىرەكە ھەر دوو گوتى لە كونى بۆرىەكەو ھىتاۋەتە دەرەو. وتى: «چىكەم چاۋىكم لە گوتىچەكانتەو چاۋىكىشم لە گۆشەى تىمار خانەكەيە».

- ھەتپوىكى كەچەلەى رووتەلە ھەبوو ناۋى «سەتە» ۋ گاۋانى «كانى مانگا» بوو. ھەموو رۆژىك نانئىكى بە خىرى شەيتان ئەدا بە ھەزارىك. رۆژىك شەيتان لە سەر كانىەكەى «كانى شەيتان» ھاتە لای وتى: «ھەموودنىا دوزمنى منن، تۆ بۆچى خىرم بۆ ئەكەى؟» گاۋان وتى: چونكە خەلكى ھەموو دوزمنى تۆن، منىش لە رەقى خەلك تۆم

خۆش ئەوێ. شەیتانیشت دەستی کرد بە باخەلیا بلویریکی دەرھینا و دای بە گاوان و ئیتر دوواخوازی لێ کرد و روشت.

گاوان وتی با نەختی بلویر لێدەم. لە گەل فێقە ی بلویر بە جاری گاکەل کۆ بوونەو دەستیان کرد بە ھەلپەڕین. مانگای پیرۆزنیکی سەر چۆبی ئەکیشا کەوت و قاچیکی شکا. ئیوارە پیرەژن کە مانگای بە قاچی شکاو بۆ ھاتەو، دەست بە جی بە را کردن چوو بۆ لای حاکم شکاتی کرد. حاکم سێتە ی بانگ کرد و وتی: «کۆرە بۆچی قاچی مانگای ئەم پیرەژنەت شکاندوو؟» وتی: «قوربان من بلویرم لێ ئەدا گاکەلە کە ھەموو ھەلئەپەڕین. مانگای ئەم پیرەژنە لە سەر خۆشی سەرچوپییدا کەوت و قاچی شکا.

حاکم وتی: کۆرە ھەتیو کە چەلە ی نە گبەتە چلۆن مانگا ھەلئەپەڕی؟ وتی: «قوربان بە بلویری من ھەلئەپەڕی». وتی: «ئای بزانم چلۆن بلویریکی لێ ئەدە ی؟» سێتە بلویری لە پشتی کردەو، لە گەل دەستی کرد بە بلویر لێدان، حاکم ھەلسا دەستی کرد بە ھەلپەڕین. وتی: «پیرەژن ناتکەوێ، پیرەژن ناتکەوێ». پیرەژنیشت دوو دەستەسری گرت بە دەستەو دەستی کرد بە سێ پیتی و وتی: «قوربان! بیشم کەوی ھەر نامەوێ، بیشم کەوی ھەر نامەوێ».

- ئەلێ کابرایەکی کورد جووتی گاو کەریکی ھەبوو. ھەموو روژی گایەکانی ئەبرد بۆ جووت. روژیکی یەکن لە گاجووتەکان چوو لە لای کەرە کە وتی: لە رینی خوادا تەگبیریکم بۆ بکە، خۆ من ئەوێندە جووتیان بێ کردم پسام. کەرە کە وتی: ئیوارە کە کایان بۆ ھینای و کزنیان دایتی، مەبخۆ؛ ئینجا خاوەنە کەمان وا ئەزانی نەخۆشی ئیتر جوت پێ ناکا.

لە سەر تەگبیری کەرە کە گاجوت ئیوارە نە کای خوارد و نە کزن. کابرای خاوەنی وتی: ئەگەر جووتە کەم پەکی بکەوێ مال ویران ئەبم؛ چاک وایە ئیمپرو کەرە کە بەرم لە گەل گاجووتی بێ بکەم ھەتا گاکە چاک ئەبیتەو. ئینجا کەری دایە بەرو بردی.

ئیوارە کە لە جووت ھاتنەو کەرە کە وتی ئەمە من چیم کرد بە خۆم؟ ئەگەر چاریکی نەدۆزمەو تیا چووم. ھەستا چوو لە لای گاجوتە کە وتی: فلانی، لە بەر قاری تۆ دەردی خۆم لە بیر چۆتەو. برسی بۆچی؟ وتی: «ناغە کەمان ئیمپرو لە گەل گاسینیکی قسە ی ئەکرد ئەبوت گایە کەم نەخۆشە ئەگەر چاک نەبوو ھە سبەینی وەرە لێم بکەرە سەری بپرە».

گا جووتی ھەزار کە ئەمەیی بیست ئیوارە دەستی کرد بە کا و ئالیک خواردن بەم جوۆرە کەری قومارباز خۆی لە جووت رزگار کرد و سەری گای خستەوێ ژیر نیل.

-کابرایەکی کوردی خەلکی «قەلاچوالان» ھەبوو زۆر بەدبەخت بوو. ئەو ھەزارە ھەر لە مال بەھاتیەتە دەرەوێ ئیتر دوچاری دەردی سەر و چورتمیک ئەبوو. رۆژیک خزمیکی ھات وتی: «مردووت مری! تو ئەمە چییە ھەر لە مالەوێ دانیشتوی؟ نە ئەچیتە مال خزمیک، نە سەریکی بازار ئەدەیی، نە دەرەو دەشتیک ئەکەیی؛ وەکو پشیلەیی گوی ئاگردان کەوتوی». وتی: برا چبکەم ئەوێندە بەدبەخت ھەر لە مال چوومە دەرەوێ ئیتر تووشی زەرەرو زیانیک ئەبم، ئینجا کەوا بوو ھەر لە مالەوێ دانیشم باشە.

خزمەکەیی وتی: ئەمەیی تو ئەیلینی ھەمووی فیکرو خەیاالی شیتیئە. ئەمرو وەرە لە گەل من سەعاتی ئەگەرین ئەگەر تووشی بەلاییک بویت راستە، ئەگەر نەبووی ئەوا واھیمەیی گرتوتی، ھیچی تر نییە. کابرا وتی: بلێم چی؟ باشە، لە گەلت دێم.

ھاتن، ھاتن تا گەشیستە بەر دەم سەرای حوکومەتیئەوێ. تەماشایان کرد کەوا ئەسپیک بەرەلا بوو؛ بە تاو ھات بۆ ناو بازار. کابرایەکی خزمەتکار بانگی کرد: «خەلکینە ئەسپی داروغيە مەیلەن بچیتە بازارەوێ». کابرای بەدبەخت بەردیکی بچکۆلەیی ھەلگرت و ھاویشتی بۆ ئەسپەکە بەلکی بگەریتەوێ بۆ سەراو نەچیتە بازارەوێ خەلکەکە بکا بە ژیرەوێ؛ کەچی بەردەکە کەوت لە چاویکی ئەسپەکەو چاویکی کوێر کرد.

خەلکی کۆ بوو و ئەسپەکەیان گرتەوێ. کابرای مەیتەری داروغيە پەلاماری کابرای بەدبەختی داو وتی: «سەگباب تو ئەسپی داروغيە بۆچی بەم دەرەوێ برد؟ یاللا با پرۆین بۆ لای قازی. شەرت بێ ھەر ئیستە ئەسپەکەت پێ بێژیم».

ھینای نەختی ھاتن بەم لاو، کابرایەکی شارباژیری کەریکی بە بارە دارەوێ لە ناو قوربا کەوتبوو، بانگی ئەکرد خەلکینە! [خوا] خیرتان بنوسی وەرەن ئەم کەرەم لە گەل راست بکەنەوێ. ھیچ کەس گویی نەدایە. کابرا وتی: بە خوا من ئەم خیرە ئەکەم، چوو کلکی کەری گرت و وتی: «یا ئەللا». کلکی کەر لەبندا پچرا. خاوەن کەرە وتی: «خوا بتگرێ تو ئەم کەرەیی منت بۆچی بەم دەرەوێ برد؟ وەللا منیش کەرەکەت پێ ئەبێژیم». ئەوا شکاتکەر بوون بە دوو.

کابرا وتی: وا چاکە ھەلێم ئەگینە ئەمانە بە پەنم ئەبەن؛ تەماشای کرد مالیکی خوش تاکیکی قاپیەکەیی پێوێ دراوێ تاکیکی کراوێ تەوێ. تەکانیدا خۆی لە دەست مەیتەر راپسکان

و فرکه‌ی کرد بو مال‌ه‌که. مه‌گەر ژنی خاوه‌ن مال‌ه‌که زکی پر بوو له پشت ئه‌و تاکه قاپیه‌که‌وه. که‌پتوه درابوو. سه‌یری کۆلانی ئه‌کرد، کابرا وه‌ها به توند قاپی کرده‌وه در له زکی ژنه‌که‌و ده‌ست به جی که‌وت و مناله‌که‌ی له بار چوو. کابرای خاوه‌ن خانوو وتی: «ده‌ری نه‌که‌ن ئه‌و سه‌گبایه». کابرا به په‌یژه‌دا سه‌ر که‌وته سه‌ر بان پینج شه‌ش که‌س به دوایه‌وه. ته‌ماشای کرد خانوویی زۆر به‌رزه، ئه‌وا له حه‌وشه‌که‌یدا جیگایه‌ک داخراوه وتی: وا چاکه باز بده‌مه سه‌ر ئه‌و نویتانه ئه‌گەر مله‌م شکا ئه‌وا رزگارم ئه‌بی، ئه‌گەر خۆ هیچیشم لێ نه‌هات دیسان ده‌رباز ئه‌بم، چونکه ئه‌مانه‌ی به شوینمه‌وه ناوێرن باز بده‌نه خواره‌وه. ناوی خوا‌ی هینا تف له شه‌یتان دوور له ره‌حمان، بازی دایه سه‌ر جیگاکه. مه‌گەر کابرایه‌ک نه‌خۆشه له ناو نوینه‌کانا نوستبوو. که بازیدا که‌وت به سه‌ر ورگیا، ئه‌ویش ده‌س به‌جی گیانی ده‌رچوو. خیزانی ئه‌و مال‌ه‌ش که‌وته دوا‌ی. ها لیره، ها له‌وی ئاخری گرتیان بالیان به‌ست و هینایان بو سه‌را.

قازی له هۆده‌ی خۆی نه‌بوو، هۆده‌یه‌کی بچکۆله هه‌بوو بو حه‌سانه‌وه ته‌رخان کرا بوو له‌وی بوو. ئه‌مانه که هاتن یه‌کێ برا کوژراو، یه‌کی ژن مندال له بار براو، یه‌کێ ئه‌سپ کوێر کراو، یه‌کێ کلکی که‌ر پچراو؛ کردیان به هه‌را. قاپیه وانه‌که وتی: کورپه هه‌راو قه‌ه‌قر مه‌که‌ن جه‌نابی قازی له ژوره‌وه ده‌وری ده‌لائل ئه‌کاته‌وه.

کابرای به‌دبه‌خت په‌نجه‌ره‌یه‌کی بچکۆله له دیواره‌که‌دا بوو، له په‌نجه‌ره‌که‌وه ته‌ماشای کرد ئه‌وا قازی هه‌تیویکی لووسی گرتۆته به‌رکار خه‌ریکه له گه‌لی. کابرا به ده‌نگیکی قایم وتی: «من هیچ نا‌ترسم قازی ئه‌وا له سه‌ر به‌رمال دانیشتوه به شه‌رع ئیش ئه‌کا. چاویشم لێیه "ده‌لائل‌لخه‌یرات" ئه‌خوینی. که‌وا بوو هه‌رچی داد و عه‌دل بێ، ئه‌و ئه‌وه ئه‌کا».

قازی ئاو‌پێکی بو کونه‌که دایه‌وه کابرای ناسی. زۆری بێ نه‌چوو هاته ده‌ره‌وه چوو له سه‌ر کورسی حوکم دانیش. خه‌لکه‌که چونه ژوره‌وه. کابرا که برا کوژراو بوو، قازی لێی پرسی شکات چیه له‌م کابرایه؟ وتی: قوربان! براهه‌کم نه‌خۆش بوو؛ له مال‌ه‌وه له حه‌وشه له ژیر لێفیکدا که‌وتبوو. ئه‌م کابرایه بازی داوه‌ته سه‌ر زکی، براهه‌م مردووه داوای خوینی براهه‌م نه‌که‌م. رووی کرد له کابرای به‌دبه‌خت و وتی: تو ئه‌لێی چی؟ ئه‌ویش وتی: «جه‌نابی قازی ئه‌فه‌نی من قسه‌و مودافعه‌م هه‌ر ئه‌مه‌یه بو خاتری ئه‌و ده‌لائل‌لخه‌یراته که تلووت ئه‌فه‌رموو و من چاو لێ بوو، به عه‌دالت له گه‌لم بیزوه‌وه». قازی هیندی فیکری کرده‌وه وتی به برا کوژراو: «پتویسته ئه‌م کابرایه بنێرن له‌و جیگایه که براهه‌ت لێ که‌وتبوو له‌وی راکشێ. تۆش له سه‌ر بانه‌وه باز بده‌ره سه‌ر زگی، به‌م جو‌ره بیکوژه‌ره‌وه». کابرا وتی: قوربان تو

چی ئەفەرمووی؟ ئەگەر من لەو بانەووە خۆم بەردەمە خواریوە مەلم ئەبێ بە ئەسپۆن، نازانم ئەم سەگبایە چۆن ئەستۆی نەشکاوه؟ قازی فەرمووی: «رۆلە لە مەجەللەدا وا ئەفەرمووی و ئێستەش تۆ حەقت هەر ئەمەیه». کابرا وتی: بە خوا من ئەم حەقەم ناوی و لێیدا رویشتم.

کابرا کە ژنی مندالی لە بار چوو بوو، هاتە پیشەووە وتی: جەنابی قازی ئەفەنی ژنە کەم زگی پر بوو، لە دالاندا لە پشت قاپیەووە راوستاوه، تەماشای کردووە ئەم کابرایە لە پر هاتوووە قاپیە کەمی بە جۆریک داوه بە سنگ و زکیا دەست بە جێ کۆریکی لە بار چوووە. ئێستە داوای خۆینی ئەو کۆرە ئەکەم.

کابرا دیسان وتی: «قوربان جەنابی قازی بە قوربانی ئەو دەلائولخەیراتە بێم کە چاوم لێ بوو مۆتالات ئەفەرموو، هەر بە حەق».

قازی تۆزێ بیری کردەووە و رووی کردە کابرای میردی ژنە وتی: «باوکم بە قانون ئەبێ ژنە کە بەدەین بەم کابرایە بچێ لە گەلێ خەریک بێ هەتا زکی پر ئەکاتەو، ئەو وەختە بتداتەو». کابرا وتی: قازی ئەفەنی ئەمە ناکەم. قازی فەرمووی: کۆرە حەقت هەر ئەوێه بە شەرع و بە قانون. ئەم کابرایەش بۆی دەرچوو.

ئەمجا خزمەتکاری دارۆغە هات وتی: قازی ئەفەنی ئەسپی دارۆغە بەر بوو بوو، رووی کردە بازار. منیش بانگم کرد مەیهلن. ئەم کابرایە بەردیکی هاویشتم چاویکی ئەسپە کەمی کویر کرد. ئەسپە کە نرخێ سەد لیڕە بوو، ئێستاکە دە لیڕە ناکا. شکاتی بزاردنی ئەم پارەیه ئەکەم.

قازی وتی: کابرا تۆ ئەلیی چی؟ کابرا دیسان هەر وتی: «قازی ئەفەنی بیکە بە خاتری دەلائولخەیراتە کە ئەگەر بە عدالت لە گەلم نەکەمی». قازی لە دلی خویا هەندیکی تر فیکری کردەووە رووی کردە خزمەتکاری دارۆغە و وتی: «پێویستە ئەسپە کە بکەین بە دوو لەتەو، لەتە ساغە کەمی بنترین بۆ بازار چەندی کرد، هەقی ئەو لەتە-کە چاوه کەمی کویر بوو- لێ ئەستین». خزمەتکارە کە وتی: «قوربان خۆ ئەسپە کە ئێستەش دە لیڕە ئەکا، ئەگەر بیکەین بە دوو کەرتەو هێچ ناکا؛ ئەمە چلۆن ئەبێ؟» قازی فەرمووی: رۆلە حەقی تۆ هەر ئەمەیه و لە مەجەللەدا وا ئەفەرمووی. کابرای خزمەتکار ملیکی^۳ با داو شانی حیز کردو رویشتم.

^۳ لە چاپە کەدا «مایکی» هاتبوو کە دیارە هەلەیهو کردمانە «ملیکی».

کابرای کلکی کهرپرچراو که ئەمە‌ی دی رانه‌وه‌ستا لێیدا رویشت. قازی بانگی کرد: وەرە کورە تۆش شکاتت هەبوو؟ وتی نەخێر قوربان هیچ شکاتیکم نییه. وتی: ئە‌ی ئە‌و کلکی کەرەت بۆچ بە دەستە‌وه‌یه؟ وتی: «قوربان ئە‌چم بۆ لای قەرەج بیژنگ درۆست ئە‌کەم» و لێیدا رویشت. کابرای بە‌دبە‌ختیش بە‌ دو‌عای خێر کردن بۆ قازی هاتە دەرە‌وه.

- قازی «هە‌واسان» لە گە‌ل هە‌تیویکی زۆر جوان سە‌رو ساخت دانه‌خا. هەر چە‌ن ئامۆ‌زگاری ئە‌کەن شورە‌یه‌یه دە‌ست لە یە‌خە‌ی ئە‌م کورە بکەرە‌وه با ئاب‌روت نە‌چێ، ئە‌م قسانە کاری تی ناکا.

شە‌ویک پێ‌کە‌وه ئە‌نوو، پادشا ئاگادار ئە‌کەن. ئە‌ویش بە‌یانی زوو ئە‌چێتە سەر جێ‌گا‌کە‌ی. تە‌ماشای ئە‌کا قازی کورپیکی جوانی لە با‌وه‌شایە‌و خە‌نجەر لە کێ‌لانا. بە‌ هێ‌واشی خە‌بە‌ری ئە‌کە‌نە‌وه. قازی سەر بە‌رز ئە‌کا تە‌وه سەر ئە‌کا ئیش لە ئیش تراز‌ا‌وه؛ ئە‌لێ: رۆ‌ژ هە‌ل هات‌وه؟ ئە‌لێن بە‌لێ. ئە‌لێ لە کام لا‌وه؟ ئە‌لێن وە‌کو جاران لە رۆ‌ژ‌ه‌لاتە‌وه. ئە‌لێ کە‌واتە هێ‌شتا قاپی تە‌وبە دانە‌خرا‌وه؛ خوا‌یه توبە بێ لە‌م ئیشە نابە‌جێ‌هە‌م.

پادشا ئە‌لێ ئە‌م قسانە کە‌لکت نا‌گرێ، ئە‌بێ لە سەر ئە‌و کۆشکە بت‌خە‌مه خوارە‌وه پارچە پارچە ببێت بۆ ئە‌وه‌ی هێ‌تر چا‌وی بترسی و کە‌سی‌تر جاریکی‌تر شتی وا نە‌کا. قازی ئە‌لێ: «پادشاه‌م هێ‌ وە‌کو من زۆ‌ره، یە‌کی‌کی‌تر بخەرە خوارە‌وه با من چا‌وم بترسی». پادشا پێ‌ی ئە‌کە‌نی و لێی خۆش ئە‌بێ.

- پیر‌ی‌زنێکی پەر‌پووت تا‌قه کورپیکی هە‌بوو نا‌وی «هە‌باسێ» بوو. هە‌باسێ هە‌موو جار، ئە‌چو‌ه دی‌وا‌خانی ئا‌غا‌و ئە‌هاتە‌وه. دا‌یکی لێی ئە‌پرسی: «ئە‌رێ رۆ‌له هە‌باسە، لە دی‌وا‌خان چە‌ با‌سە؟» ئە‌ویش ئە‌یوت هیچ نییه دا‌یه.

هە‌باسێ کورپیکی ها‌ورپێ هە‌بوو، رۆ‌ژیک پێ‌کە‌وه هات‌نە‌وه بۆ ما‌له‌وه. دا‌یکی دی‌سان لێی پرسی: «ئە‌رێ رۆ‌له هە‌باسە لە دی‌وا‌خان چە‌ با‌سە؟» ئە‌ویش وتی هیچ نییه دا‌یه.

کە‌ هات‌نە دەرە‌وه ها‌ورپێ‌کە‌ی لێ پرسی ئە‌وه دا‌یکت ئە‌م قسە‌یه بۆچ ئە‌کا؟ وتی نازانم هە‌موو رۆ‌ژی کە‌ ئە‌چمە‌وه ئە‌م پرسیارە‌م لێ ئە‌کا. کورە وتی ئە‌وه تۆ نایزانی من تە‌گبیرێکت بۆ ئە‌کە‌م: سە‌هینێ کە‌ چو‌یتە‌وه لێی پرسیت، بلی دا‌یه ئا‌غا لە دی‌وا‌خان ب‌ریاری دا‌وه ژنی بێ می‌رد نە‌مینی‌تە‌وه تە‌نانه‌ت پیر‌ی‌زنێکی‌ش کە‌ هێ‌چی لە بارا نە‌بێت، هەر ئە‌وه‌ندە

بتوانی دوو ھۆقە خوئی بکاتە ھەمانەیکەو، ئەبێ بە میرد بدری. بچۆ ئەمە ی پئی بلی و
ولامە کەم بۆ بێنەو.

سبەینێ ھەباسی کە چووە دیسان دایکی یرسی: ئەری رۆلە ھەباسە، لە دیواخان چە
باسە؟ ئەویش وتی: دایە شتیکی وانییە تەنھا ئەو نەبێ و قسەکە ی بۆ گێرایەو. وتی: ئا
توخوا رۆلە دوو ھۆقە خویم بۆ بکەرە ئەو ھەمانەیکەو، بزانم ئەتوانم ھەلی بگرم. کورە
ھەستا خوئی بۆ کردە ھەمانەو پیریژن بە نەقەنق پێو نیشە و ھەلیگرت. وتی: لام وایە
رۆلە کەلکەم پێو ھەبە. ئەویش وتی باشە.

کەوتنە سبەینێ، ھەباسی لە گەل کورەکە ی ھاوڕێیدا ھاتنەو بۆ مالمو. کورەکە وتی:
دایرە، لە شەری خوا و پێغەمبەرە میرد کردن. ئیستەش وا لە سەر قسە ی ئاغا ئەبێ ژنی
بێ میرد نەمێنیتەو. ئیمەش میردیکمان بۆ تۆ دۆزیوە تەو ئەبێ میردی پئی بکە ی. پیریژن
وتی: باشە بە قوربانت بێ! مادام رووم لی ئەنێی دلت ناشکینم کەیفی خۆتە. کورەش ئەلی:
دە باشە خوا موبارەکی کا. تۆ خۆت ریکخە تا ئیمە خەبەر بە مالی زاوا ئەدەین.

پیریژنە دەست ئەکا بە خۆ ریکخستن و تاس و لووسدان ی خوئی. سبەینێ کورەکەو
ھەباسە دیتەو گویدرێژیک دینن. کورە دیتە ژوورەو ئەلی: دایرە ھەستە با بڕۆین.
ئەویش ئەلی ئاخر من مارە نەکراوم چۆن بچین؟ ئەلی مەلاو شاھید و ھەموو شت لە مالی
زاوادا دانیشتون چاوەرێمان ئەکەن، لەوئ مارەت ئەبێن. پیریژنە دیتە دەرەو سوار ی
کەرەکە ی ئەکەن و کابرا بە دووزەلە لیدان پێش ئەکەوئ و ھەباسەش ئەکەوئ شویئ.
ئەبێن ھەتا ئەگەنە بەر کونە ورجینک، لەوئ ئەبێنە ژورەو پئی ئەلین تۆ لیرە دانیشە تا
ئێستە میردەکەت دیت بۆ لات، ئیمە ئەچین. ھەباسی بە وە کالەتی تۆ مارەت ئەبێ.

لەوئ دایەنن و خۆیان ی لی دائەگرن. زۆری پئی ناچی ورجە بە بۆرەبۆر دیتەو
ئەچیتە کونەکە ی خۆیەو. سەر ئەکا وانیچیرکی بۆ دانراو. ئەچیتە سەری و بە قەپال
بەر ئەبیتە سەرو گویلاکی پیریژنە.

پیریژنیش لای وا ئەبێ ئەمە میردەکە یەتی. چونکە تاریک بوو چاوی لی نەبوو ھەر
ئەبوت: چۆن وا ئەبێ؟ باوکی ھەباسی ماچ ماچۆکی ئەکرد قەت قەپۆکی نەئەگرد. ورجە
پیریژن ھیلاک ئەکاو لەوانە ئەبێ بیخوا کورەکان لی رانەبێن و ورجە ئەکوژن و پیریژنی
لە دەست رزگار ئەکەن. کە ئەبێننەو نیوہ گیانیکی تیدا ماو. ئینجا ھەباسی پئی ئەلی:
«ھا دایە ئەو ئەشکەوتە چی تیاہ؟» ئەویش ئەبوت: «ھەباسە، نە دەنگ ھەبەو نە باسە،
سەرم لەم کارە کاسە».

- حسین‌خانی حاکمی «سورداش» - که ئیستایش شوین قه‌لاک‌هی له گردی به‌ینی سورداشی ئەم دیو و ئەو دیوا ماوه و خۆشی له سورداش نێژراوه - حاکمێکی به‌زه‌برو زرن‌گ ئەبێ. روژیک کابرایه‌کی «سورقاوشان» ی کۆلێکی له‌ نو‌ به‌ره‌ی خه‌یار بو‌ دینێ و به‌و به‌ره‌و ژوره‌دا سه‌ر ئەکه‌وێ تا ئەگاته‌ به‌ر سه‌را. قاپیوان رێ نادا بچێته‌ ژوره‌وه‌، ئەلێ بپۆ دوو روژی‌تر وه‌ره‌وه‌. ئەویش ئەلێ له‌ ریی خوادا خه‌یاره‌کان سیس ئەبن و تا ئەوسایه‌ له‌ لایه‌کی‌ تریشه‌وه‌ بو‌ی دیت، من به‌خششم به‌ر ناکه‌وێ. قاپیوان ئەلێ: ئەگەر به‌خششه‌که‌ت ئەده‌ی به‌ من، ریت ئەده‌م. کابرا ئەلێ: چوار یه‌کی‌کی‌ بو‌ تو و ئەویتی بو‌ من؛ ده‌س ئەکه‌ن به‌ سه‌رو خوار کردن، له‌ ئاخرا به‌ نیوه‌یی رێ ئەکه‌ون. خه‌یار ئەبا؛ خان ئەلێ «ده‌ تمه‌ن» ی بده‌نێ؛ کابرا نایه‌وێ. خانی‌ش تو‌ر ئەبێ ئەلێ: مادام به‌خششی منی ناوێ ده‌ داری لێ ده‌ن. سێ داری لێ ئەده‌ن هاوار ئەکا بوه‌ستن قسه‌م هه‌یه‌. خان فهرمووی چیه‌؟ ئەلێ: «قوربان! که‌ خه‌یارم هینا، قاپیوان نه‌یه‌شت بێمه‌ خزمه‌ت، وتی هه‌رچی به‌خشش وه‌رئه‌گری بو‌ من بێ ئینجا ریت ئەده‌م، له‌ پاشا هاته‌ سه‌ر سێ یه‌ک و دوایی بوو به‌ نیوه‌یی. ئیستا سێ دارم خوارد، ئەوا سێ یه‌که‌که‌؛ من به‌ سێ یه‌ک کپه‌ ئەکه‌م، ئەویتی بو‌ قاپیوان بێ.

قاپیوان بانگ ئەکه‌ن سێ داری لێ ئەده‌ن، ئەلێ: «قوربان! به‌ سێ یه‌ک رازیم، له‌ لووتی خۆم و باوکی‌شم دێته‌وه‌». خان پێ ئەکه‌نێ، په‌نجا تمه‌ن ئەدا به‌ کابراو قاپیوانیش جاری هه‌ر تو‌په‌ جاوه‌که‌ی بو‌ ئەمینێته‌وه‌.

گه‌نجی دره‌خشان

- له‌ سه‌ر گوزه‌شتی کوردانه‌یه‌، ئەلێ: کابرایه‌کی‌ جو‌لا ژنیکی‌ جوانی هه‌بوو؛ ژنه‌که‌ ئەویست حاشای لێ بکا، به‌لام می‌زده‌که‌ی ته‌لاقێ نه‌ئەدا.

به‌ ریکه‌وت حاکمی ئەو شاره‌ خه‌وێکی‌ دیوو، جارچی‌ جاریدا که‌ پادشا خه‌وی دیوه‌و نایشی گێڕێته‌وه‌. هه‌ر که‌س بیت و بلێ تو ئەو خه‌وت دیوه‌و ته‌عبیری لێ بو‌ بداته‌وه‌، خه‌لاتی‌کی‌ زۆری ئەکا. ژنی جو‌لا ئەمه‌ی به‌ هه‌ل زانی و وتی خه‌به‌ری لێ ئەده‌م که‌ خه‌و ئەزانی له‌ پاشا نایشی زانی، پادشا ئەیکوژی و من رزگارم ئەبێ له‌ ده‌ستی. هه‌ستا چوووه‌

لای پادشا و وتی: قوربان! مێرده کە ی من ئە گەر کە سێ لە ولاتیکی تریش خەون ببینی، لێرە ئەو ئەزانێ و تەعبیریشی زۆر چاک لێک ئەداتەو. بەلام دەخیل کاریکی وا مە کە بزانی من خەبەرم لێ داوێ ئەگینا دەمکوژی.

پادشا دەست بە جێ ناردی جۆلایان کیش کرد. وتی: جۆلا! خەوم دیوێ پێم بلێ چیم دیوێو تەعبیریشی چیە؟ جۆلا وتی: قوربان! ئەمە ئیشی عالم و مەشایخە، من جۆلام؛ جۆلا ئەم جۆرە شتانە لە کوێ ئەزانێ؟ جۆلا هەر چەندە داد و بێدادی کرد کە لکی نەبوو، ناخری پادشا ئەمری کرد رایان خست بە دار ئەو ئەندەیان لێدا هەتا لە زمان کەوت. ئەمجا هاواری کرد پادشاهم شەویەک مۆلەتم بەدە ئەگەر عەرزم نەکردی بمرکۆژە. پادشاه بەرەلای کرد کە سەبەینی بیت و پیتی بلێ.

جۆلا چووێ شاخی «کەرەفتوو» لە بەر دەمی ئەشکەوتە کەدا دانیشت و دەستی کرد بە گریان بۆ حالی خۆی. وەختی عەسر ئەژدەهایە ک لە ئەشکەوتە کە سەری هێنایە دەری وتی: ئەوێ بۆچی ئەگری؟ جۆلا کارەساتی خۆی بۆ گێرایەو. ئەژدەها وتی: جۆلا! ئەگەر پیتی بلێم ئەو خەلات و بەراتە کە وەری ئەگری نیوێ ئەدە ی بە من؟ جۆلا وتی: بە قوربانت بێم هەزار جار! ئەژدەها وتی: دەهەستە بچۆ بە پادشاه بلێ: «لە خەوتا لە جیاتنی باران مەیمون ئەباری و حەوشە ی مالهەکت پێ بوو بوو لە مەیمون». ئەویش ئەلێ وابوو. ئێنجا مەعناکە ی ئەوێهە کە ئیمسال خێرو بەرەکت زۆر ئەبێ و خەزینەت پێ ئەبێ لە پارە. ئێتر جۆلا چووێ لای پادشا و بەم جۆرە پیتی وت. پادشا ئەمری کرد گەنج و جەواهریکی زۆریان دایە جۆلا. جۆلاش هەموو خەزنەکە ی بردهوێ بۆ مالهوێ لە دلی خۆیدا لێکی دایەوێ من بۆچی لەم خەلاتە بەشی ئەژدەها بەدەم؟ خۆ مار دوزمنە، وا چاکە بچم بیکوژم. تیرو کەوانیکی هەلگرت و چوێ بەردەمی ئەشکەوت. مارە کە سەری هێنایە دەرەوێ. جۆلا تیرو خستە کەوان بپهاوێ، مار کشایەوێ دواو ئەکوژرا.

جۆلا هاتەوێ دەولەمەند بوو بوو. مەسەلی کوردیە ئەلێ: «کاسە ی پێ ناستی ماله»، ژنە کە ئێتر ملی بۆ راکیشا.

لە دوا یە ک دوو مانگی کە پادشا دیسان خەوی دیو جۆلایان هێناو فەرمووی ئێمشەویش خەویکی سەیرم دیوێ پێم بلێ. جۆلا وتی: قوربان بە خوا نایزانم. پادشا وتی: من ئەمانە نایزانم ئەتکوژم. بە کورتی نەختیکی تریان چەرەمە سەری دا، دیسان مۆلەتی خواست و چووێ بەردەمی ئەشکەوت زۆر گریا و پارایەوێ. مارە کە سەری هێنایە دەرەوێ

پرسی جۆلا چه باسه؟ وتی: ده‌خیل ئەژده‌ها، من کردم تو مدیکه، حالیکه وا هه‌یه ئەمجاره‌ش فریام که‌وه.

ئەژده‌ها وتی: تو پیاویکی خرابی؛ وه‌کوو له‌خه‌لاته‌که به‌شم ناده‌ی ئەته‌وئ بشم کوژی. جۆلا وتی ناماقوولیم کرد، بمبخشه. ئەژده‌ها وتی: بچۆ بلی پادشاهم له‌خه‌وتا دوریبت به‌ده‌سته‌وه بوو ته‌ماشای دنیاوت پی ئەکرد. ته‌عبیریشی ئەوه‌یه که‌چه‌ن ولاتی‌تر ئەگری و ئەیخه‌يته سهر ولاتی خۆت.

جۆلا هات به‌م چه‌شنه‌ی پادشای گێڕایه‌وه، ئەم جاره‌ دوو ئەوه‌نده‌ی جاری پێشوو خه‌لاتی وه‌رگرت. دیسان له‌دلی خۆیا وتی: بۆچی به‌شی ئەژده‌ها بده‌م؟ به‌خوا نایده‌م. له‌دوای یه‌ک دوو مانگی‌تر هه‌میسان پادشا ناردی به‌شوین جۆلادا وتی: جۆلا خه‌ویکی تریشم دیوه. جۆلا دیسان مۆله‌تی خواست و چووه‌وه به‌رده‌می ئەشکه‌وت، هه‌ندیکی چاک قۆراندی. ئەژده‌ها سه‌ری هێنا وتی: ده‌ی جۆلا ئەمجا چیت ئەوئ؟ جۆلا ئەحوالی خۆی بۆ گێڕایه‌وه. ئەژده‌ها وتی: بچۆ بلی «پادشاهم له‌خه‌وتا سواری که‌ر بووبووی گوریستیک به‌ده‌سته‌وه بوو». ئەویش ئەلی: وایه‌ بلی: «حکومه‌ته‌که‌ت زۆر به‌هێز ئەبی و گه‌لی ده‌وله‌مه‌ندتر ئەبی».

جۆلا چووه‌ لای پادشا و کاره‌ساتی پی وت. ئەمجاره‌ له‌هه‌ر دوو جاره‌که‌ زیاتر به‌خششی وه‌رگرت.

جۆلا لیکه‌ی دایه‌وه وتی: من زۆر پی وه‌فام. وا چاکه‌ خه‌لاتی ئەم جاره‌م هه‌موو به‌رم بۆ ئەژده‌ها. ئەو هه‌موو جه‌واهر و ئالتونه‌ی دا به‌کۆلیا و چووه‌ به‌رده‌می ئەشکه‌وت. ماره‌که‌ لێی پرسى: جۆلا چیه‌؟ جۆلا وتی: به‌قوربانت بم! ئەمجاره‌ هه‌رچم وه‌رگرتووه هه‌مووم بۆ تو هێناوه.

ئەژده‌ها وتی: «جۆلا! من مارم، مار گه‌نج و جه‌واهری بۆ چیه‌؟ جۆلا هه‌ر چیت کردووه‌ لیت ناگرم و لهم پیاوه‌تیه‌شت مه‌منون نابم؛ چونکه‌ ئەوه هه‌موو کاره‌ساتی رۆژگا‌ره. ئەوه‌ل جار زه‌مان وا بوو که‌ چاکت له‌گه‌ل هه‌ر که‌سێ بکردایه‌ پاداشتی به‌خرابه‌ ئەدایه‌وه؛ دووه‌م زه‌مان وا بوو ئەگه‌ر له‌به‌رامبه‌ر چاکه‌دا چاکى نه‌بوايه‌ خراپه‌ش نه‌ده‌بوو؛ ئینستاش زه‌مان چاک بووه، ئەگه‌ر چاکه‌ له‌گه‌ل هه‌ر که‌سێ بکری کۆشش ئەکا بۆ ئەوه‌ دوو چه‌ندانه‌ تۆله‌ی بداته‌وه».

- لە زەمانی پێشوو لەو کوردەوااییە شەڕە گا و شەڕە کەلەشێر و شەڕە سەگ و شتی وا باو بوو؛ بەو بۆنەووە داستانێ کوردی ئەلێ: رۆژیک پادشایەک لە گەل وەزیرەکی هەر یەکن گایەکی شەڕیان ئەبێ. لە سەر گڕەویکی قورس شەڕیان پێ ئەکەن.

گای پادشا گای وەزیر ئەبەزێتی و پادشا گڕەووەکە لە وەزیر ئەستێتێ. کابرایەکی رووتەلە ی کورد -جووتیار ئەبێ- ئێوارە کە دێتەووە گایەکی کەوتووێ لەپری تووک رووتاوێ شاخ چەوت و چەوێلی لە تەویلەدا ئەبێ، ئەچی ئەلێ: «گا رووت خوا بتگرێ نە گیرە ئەکە، نە جووت ئەکە، نە بارم بۆ هەلئەگری، هەر خۆت بە مردوو خستوو. کا ئەخۆی و هیچی تر». دوو سێ داری لێ ئەدا.

گا لەر ئەلێ: ئاغا بۆچی لێم ئەدە؟ ئاگاکە ی ئەلێ کە تۆ ئیشیکم بۆ ئەکە بە کەلکی چی دییت؟ ئەمڕۆ گای پادشا و گای وەزیر شەڕیان پێ ئەکردن، گای پادشا پارەیهکی زۆری بۆ خاوەنی بردهووە. خۆ تۆ بە کەلکی هیچ نایە. گا رووت ئەلێ: ئاغا هەر ئێستاکە لە گەل پادشا گڕەو بەکە، ئەگەر سبەینێ گای پادشام بەزان و گڕەووەکەم بردهووە خزمەتم بەکە. ئەگەر من بەزام و دۆراندت سەرم بپەر و گۆشتەکەم بەدە بە سەگ.

کابرای جووتیار دەست بە جێ ئەچیتە دیوانی پادشا ئەلێ: قوربان! من گایەکم هەیه شەڕی پێ ئەکەم. پادشا ئەلێ لە سەر گڕەو نەبێ شەڕ بە گای خۆم ناکەم. جووتیار ئەلێ منیش ئەمەوێ لە سەر گڕەو بیت و لە دوو سەد لیڕەش کەمتر نەبێ. ئێنجا هەر دووکیان پێ ئەکەون کە یەکن دوو سەد لیڕە بەدەنە دەست پیاویک، بەیانی گای هەر کەس سەر کەوت چوار سەد لیڕەکی بدریت.

جووتیار دێتەووە ئەچیتە لای گا رووت ئەلێ: دەخیلت بم گا رووت، دوو سەد لیڕەم قەرز کردوووە دامناووە بۆ گڕەوی شەڕی تۆ، بەیانی پوو زەرد و مال وێرانم ئەکە. [گا رووت ئەلێ:] ئاغا ئەمڕۆ بەکە دوو زەلام هەر یەکن سەبەتەیهکی زەلە بە دەستەووە بگرن و لە پشتەووە بیهێنن. کابرای جووتیار بە قسە ی ئەکا. گا رووت هەر پەتی لە مل دائەمالن، ئێتر پەلاماری ئەدا. گای پادشا لە گەل چاوی بە گا رووت ئەکەوێ بەرەو دوا ئەبیتەووە هەلدی. گارووت لە دواوە پێنج شەش قوچ لە پاشەلی هەل ئەدا. گای پادشا بپرای بپرای ئاوڕ ناداتەووە.

ئێتر کابرای جووتیار چوار سەد لیڕەکە وەرئەگرێ و گارووت پێش خۆی ئەداو دێتە مالهووە. ئێنجا ئەپرسی گارووت پێم بلێ چی بوو کەوا ئەو گا زەلامە نەیتوانی خۆی بۆ تۆ رابگرێ؟ گارووت وتی: «ئەوێ راستی بێ ئاغان، من و ئەو گایە گوێرەکی مالیک بوین.

پرسی جۆلا چه باسه؟ وتی: ده‌خیل ئەژده‌ها، من کردم تو مه‌یکه، حالیکه‌ی وا هه‌یه ئەمجاره‌ش فریام که‌وه.

ئەژده‌ها وتی: تو پیاویکی خرابی؛ وه‌کوو له‌خه‌لاته‌که به‌شم ناده‌ی ئەته‌وئ بشم کوژی. جۆلا وتی ناماقوولیم کرد، بمبخشه. ئەژده‌ها وتی: بچۆ بلی پادشاهم له‌خه‌وتا دوریبت به‌ده‌سته‌وه بوو ته‌ماشای دنیا‌ی پی ئەکرد. ته‌عبیری شی ئەوه‌یه که‌چهن ولاتی‌تر ئەگری و ئەیخه‌يته سهر ولاتی خۆت.

جۆلا هات به‌م چه‌شنه‌ی پادشای گنپرایه‌وه، ئەم جاره‌ دوو ئەوه‌نده‌ی جاری پیتشوو خه‌لاتی وه‌رگرت. دیسان له‌دلی خویا وتی: بۆچی به‌شی ئەژده‌ها بده‌م؟ به‌خوا نایده‌م. له‌دوای یه‌ک دوو مانگی‌تر هه‌میشان پادشا ناردی به‌شوین جۆلادا وتی: جۆلا خه‌ویکی تریشم دیوه. جۆلا دیسان مۆله‌تی خواست و چوووه‌وه به‌رده‌می ئەشکه‌وت، هه‌ندیکی چاک قۆراندی. ئەژده‌ها سه‌ری هینا وتی: ده‌ی جۆلا ئەمجا چیت ئەوئ؟ جۆلا ئەحوالی خۆی بۆ گنپرایه‌وه. ئەژده‌ها وتی: بچۆ بلی «پادشاهم له‌خه‌وتا سواری که‌ر بووبووی گوریستیک به‌ده‌سته‌وه بوو». ئەویش ئەلی: وایه‌ بلی: «حکومه‌ته‌که‌ت زۆر به‌هیز ئەبی و گه‌لێ ده‌وله‌مه‌ندتر ئەبی».

جۆلا چوووه‌ لای پادشا و کاره‌ساتی پی وت. ئەمجاره‌ له‌هه‌ر دوو جاره‌که‌ زیاتر به‌خششی وه‌رگرت.

جۆلا لیکه‌ی دایه‌وه وتی: من زۆر بی وه‌فام. وا چاکه‌ خه‌لاتی ئەم جاره‌م هه‌موو به‌رم بۆ ئەژده‌ها. ئەوه‌موو جه‌واهرو ئالتونه‌ی دا به‌کۆلیا و چوووه‌ به‌رده‌می ئەشکه‌وت. ماره‌که‌ لێی پرسى: جۆلا چیه‌؟ جۆلا وتی: به‌قوربانت بم! ئەمجاره‌ هه‌رچم وه‌رگرتوووه هه‌مووم بۆ تو هیناوه.

ئەژده‌ها وتی: «جۆلا! من مارم، مار گهنج و جه‌واهری بۆ چیه‌؟ جۆلا هه‌ر چیت کردوووه‌ لیت ناگرم و له‌م پیاوه‌تیه‌شت مه‌منون نابم؛ چونکه‌ ئەوه هه‌موو کاره‌ساتی روژگا‌ره. ئەوه‌ل جار زه‌مان وا بوو که‌ چاکت له‌گه‌ل هه‌ر که‌سێ بک‌ردایه‌ پاداشتی به‌خرایه‌ ئەدایه‌وه؛ دووه‌م زه‌مان وا بوو ئەگه‌ر له‌به‌رامبه‌ر چاکه‌دا چاکێ نه‌بوایه‌ خرایه‌ش نه‌ده‌بوو؛ ئیستاش زه‌مان چاک بووه، ئەگه‌ر چاکه‌ له‌گه‌ل هه‌ر که‌سێ بک‌ری کۆشش ئەکا بۆ ئەوه‌ دوو چه‌ندانه‌ تۆله‌ی بداته‌وه».

- لە زەمانی پێشوو لەو کوردەواییە شەرە گا و شەرە کەلەشیر و شەرە سەگ و شتی وا باو بوو؛ بەو پۆنەووە داستانی کوردی ئەلێ: روژیک پادشایەک لە گەل وەزیرە کە ی ھەر یەکی گایەکی شەریان ئەبێ. لە سەر گرەویکی قورس شەریان پێ ئەکەن.

گای پادشا گای وەزیر ئەبەزیتی و پادشا گرەو کە لە وەزیر ئەستینی. کابرایەکی رووتەلە ی کورد -جووتیار ئەبێ- ئیوارە کە دیتەووە گایەکی کەوتوو لە پێ تووک رووتاوێ شاخ چەوت و چەوێلی لە تەویلەدا ئەبێ، ئەچێ ئەلێ: «گا رووت خوا بتگری ئەگیرە ئەکە، ئە جووت ئەکە، ئە باریم پۆ ھەلئەگری، ھەر خۆت بە مردوو خستوو. کا ئەخۆی و ھیچی تر». دوو سێ داری لێ ئەدا.

گا لە ئەلێ: ئاغا بۆچی لێم ئەدە؟ ئاگاکە ی ئەلێ کە تۆ ئیشیکم پۆ ئەکە بە کەلکی چی دیت؟ ئەمە پۆ گای پادشا و گای وەزیر شەریان پێ ئەکردن، گای پادشا پارە یەکی زۆری پۆ خاوەنی بردەووە. خۆ تۆ بە کەلکی ھێچ نایە. گا رووت ئەلێ: ئاغا ھەر ئیستاکە لە گەل پادشا گرەو بکە، ئەگەر سەبەینی گای پادشا بەزان و گرەو کەم بردەووە خزمەت بکە. ئەگەر مە بەزام و دۆراندت سەرم بپەرە گوشتە کەم بەدە بە سەگ.

کابرای جووتیار دەست بە جێ ئەچیتە دیوانی پادشا ئەلێ: قوربان! مە گایەکم ھە یە شەری پێ ئەکەم. پادشا ئەلێ لە سەر گرەو ئەبێ شەر بە گای خۆم ناکەم. جووتیار ئەلێ منیش ئەمەوێ لە سەر گرەو بیت و لە دوو سەد لیرەش کەمتر ئەبێ. ئینجا ھەر دووکیان پێ ئەکەون کە یەکی دوو سەد لیرە بەدەنە دەست پیاویک، بەیانی گای ھەر کەس سەر کەوت چوار سەد لیرە کە ی بدریتی.

جووتیار دیتەووە ئەچیتە لای گا رووت ئەلێ: دەخیلت بێم گا رووت، دوو سەد لیرەم قەرز کردوووە دامناووە پۆ گرەوی شەری تۆ، بەیانی پۆ زەرد و مەل ویرانم ئەکە. [گا رووت ئەلێ:] ئاغا ئەمە بکە دوو زەلام ھەر یەکی سەبەتە یەکی زەلە بە دەستەووە بگرن و لە پشتمەووە بیهێنن. کابرای جووتیار بە قسە ی ئەکا. گا رووت ھەر پەتی لە مەل دائەمالن، ئیتر پەلاماری ئەدا. گای پادشا لە گەل چاوی بە گا رووت ئەکەوێ بەرەو دوا ئەبیتەووە ھەلئە. گارووت لە دواووە پینج شەش قوچ لە پاشەلی ھەلئەدا. گای پادشا بپرای بپرای ئاوپ ناداتەووە.

ئیتەر کابرای جووتیار چوار سەد لیرە کە وەرئەگری و گارووت پینج خۆی ئەداو دیتە مەلەووە. ئینجا ئەپرسێ گارووت پینج بلی چی بوو کەوا ئەو گا زەلامە نەیتوانی خۆی پۆ تۆ رابگری؟ گارووت وتی: «ئەوێ راستی بێ ئاغا، مە و ئەو گایە گوێرە کە ی مالیک بوین.

شه‌ویک من کام بۆ تئ کرابوو، به‌لام هیچیان بۆ ئەو تئ نه‌کردو، زۆری برسی بوو. له‌ نیوه‌شه‌وا لێم پارایه‌وه وتی ئیمشه‌و تیرم بکه، شهرت بێ سبه‌ی شه‌و سه‌به‌ته‌یکت کا بده‌می. منیش وتم ئەگەر سبه‌ی شه‌و نه‌تدامی چی؟ وتی شهرت ئەکەم چەن شه‌و دوا بکه‌وئ هەر شه‌وئ سه‌به‌ته‌یکت قهرزار بم. ئینجا ئەمه‌ شه‌ش شه‌و ساله‌ قهرزارمه‌. ئەمڕۆ که‌ چووین و له‌ دووره‌وه‌ منی ناسییه‌وه‌ چاویشی به‌ سه‌به‌ته‌کان که‌وت، وایزانی بۆ قهرزه‌که‌ چووم و ئەو هه‌موو قهرزه‌شی پێ نادریته‌وه، له‌ به‌رم هه‌لات؛ ئەگینا ئەگەر به‌ شه‌ر بوايه‌ قەت من زه‌وتی ئەوم ئەکرد؟ ئەوه‌ له‌ ترسی قهرزاري رای کرد نه‌وه‌ک له‌ ترسی زۆرو باهۆی من».

- حولی بیابان که‌ پێی ئەلێن «غول» (ئەمه‌ سه‌ر گوزه‌شتی کوردیه‌) فێر بووبوو به‌هاران که‌ ئەچوو بۆ کویستان، هه‌وارگه‌یه‌کی ئەخسته‌ شاری «هه‌مه‌دان»؛ پاییزان که‌ ئەگه‌رایه‌وه‌ بۆ گه‌رمیان، دیسان لای ئەدایه‌وه‌ هه‌مه‌دان. ئەگه‌رچی زیانیکی نه‌بوو، به‌لام له‌ به‌ر ئەوه‌ که‌ به‌ قەد حەفتا هه‌شتا گوریس بخه‌يته‌ سه‌ر یه‌ک درێژ بوو، منداڵ و ژن که‌ چاویان پێ ئەکه‌وت ئەترسان و زۆریان زراویان ئەته‌قی؛ خه‌لکه‌که‌ بێزار بوو بوون. رۆژیک پیاویکی ئاقلیان ته‌گبیری بۆ کردن که‌ ئەگەر قهرزاري بکه‌ن، ئیتر نایه‌ته‌وه‌ به‌ هه‌مه‌دانا.

چهند پیاویک چوونه‌ خزمه‌تی و وتیان: ئاخ‌ر نابێ تۆ به‌م زلی و درێژه‌ به‌ روت و قووتی ئەسوپته‌وه؛ جوان نیه‌. وتی بلیم چی خۆ من هیچم نییه‌ که‌ جلی پێ بکرم. وتیان ئیمه‌ جلت به‌ قهرز بۆ ئەکه‌ین، سالتیکی تر قهرزه‌که‌مان بده‌ره‌وه‌. غول وتی: هه‌زار جار کوا ئیوه‌ ئەوه‌م له‌ گه‌ل بکه‌ن؟ ئینجا هاتن هه‌موو شاری هه‌مه‌دان هەر مالی تۆپێ چاویان گرد کرده‌وه‌ کراس و ده‌رپێ و کورته‌کیکیان بۆ دروست کرد. ئیتر سالی دوايی غول هات بچێ بۆ کویستان، دوو رۆژه‌ رێگه‌ له‌ ده‌وری هه‌مه‌دانه‌وه‌ به‌ چوار چه‌نگۆله‌ ئەپۆیشت نه‌ وه‌کو خه‌لکی هه‌مه‌دان چاویان پێ بکه‌وئ و داوای قهرزه‌که‌ی لێ بکه‌نه‌وه‌.

- کابرایه‌کی کورد هه‌بوو مال و سامانیکی زۆری هه‌بوو. له‌ گه‌ل ئەم سامانه‌یا تاچه‌ کورپیکی هه‌بوو، به‌ هه‌موو جۆره‌ نازداریه‌ک ئەم کورپه‌ی به‌خێو کردو زۆر دلی پێ‌خۆش بوو. دنیا تا سه‌ر بۆ که‌س نییه‌؛ باوکه‌که‌ به‌هاری جوانی هاته‌ خه‌زانی پیری و گولی ته‌مه‌نی له‌ باخی ژيانا هاته‌ وه‌رین. کورپه‌که‌ی بانگ کردو وتی: «رۆله‌! من سامانیکی زۆرم بۆ کۆ کردویته‌وه‌. ئەوا ئەمه‌ ئاخ‌ر چاو پێکه‌وتنیکه‌ که‌ تۆ ئەم باوکه‌ی خۆت چاو پێ ئەکه‌وئ. گولی هیوام له‌ دنیا‌دا تۆ بووی، بۆیه‌ ئەو هه‌موو ره‌نجه‌م‌دا تا ئەم سامانه‌م بۆ کۆ کردیته‌وه‌،

بۆ ئەوێ من لە سێبەری تۆداو تۆ لە سێبەری ئەو سامانەدا بەهەسینەو. ئەوێ من ئەپرۆم، نەهەسبامەو؛ بۆ ئەوێ تۆ بەهەسینەو. سێ ئامۆژگاریت ئەکەم، لە قەسە ئێم باوکی خۆتە دەرمەچۆ، ئەم ئامۆژگاریانە بەجێ بێنە: یەكۆم تا ماوی تیواز (قوماڕ) مەكە، ئەگەر هەر زۆر ئارەزوت کرد بیکەیت، بچۆ بگەرێ بزانە وەستای هەموو قوماڕ بازەکان کامەیه لە گەل ئەودا بیکە؛ دوو هەم تا ماوی مە (عەرەق) مەخۆرەو، ئەگەر خۆ خۆت پێ راگیر نەکرا ویستت بیکۆیتەو، بچۆرە مەبخانە بیکۆرەو؛ سێهەم هەرگیز مەچۆرە لای ژنی جونە (قەحە) ئەگەر هەر هەلیان خپانیت و ویستت بچیت، لە ئاخرو ئۆخری شەودا بچۆرە جونەخانە (قەحەخانە) لەوێ ئیشی خۆت بێنە. ئەمانە ئەندەرزێ من بۆ تۆ لە قەسەم دەرمەچۆ».

باوکە مردو ماوێهەکی پێچوو کۆرۆ کال هاتن و دەوری کۆریاندا، وتیان دنیا ئەمە یێ ناوی و هەموو کەس ئەبێ بمرێ. پیاویش ئەگەر لە دنیادا مال و دەولەتی بوو، ئاهەنگ و بەزمی لە سەر نەکا چ کەلکێکی هەیه؟ خۆ تۆ گۆشەگیریت نەگرتوو لە دنیا، بۆچ ئەوەندە خۆت ئەپاریزی؟ دنیا بۆیه خۆشە، پیاو قوماڕی تێدا بکا؛ بۆیه خۆشە کە خەمەکە ی بە بادە ی مە برەوینتەو، لە گەل نازداران و گۆلەندامانا رابویرێ. ئەم باوێهە کۆنەیه چیه تۆ کەوتویتە سەری؟ هەستە هەستە با برۆین تۆزێ لە لەزەتی دنیا تێ بگەیی.

هەر چەندە کۆرە هاواری کرد و هەر چەندە وتی ئاخ باوکم پەندی داداوم کە ئیشی خراپە نەکەم، کەلکی نەبوو. وتیان ئا تۆ هەستە با بچین دەستێ قوماڕ بکەین، ئەو وەختە ئەگەر تا ماوی وازت لێ هینا ئیمە هیچمان نەزانێو. بێ ئەقل! قوماڕ رۆژ بە رۆژ پیاو دەولەمندتر ئەکا، باوکت ئەگەر لێ بزانیاو بیکردایە ئەو سامانە ی ئێستە ی ئەبو بە دوو ئەوەندە.

بەم جۆرە قسانە کۆرەیان لە خەشتە بردو وتی باشە: «بەلام ئەوەندە هەیه من کە لێرەدا قەسەکە ی باوکم ئەشکێنم، لەوەدا نایشکێنم کە پێی و تەم ئەگەر تیواز کرد لە گەل گەورەتر تیواز بازەکانا بیکە. با بچین بزانین کێ لە هەموو کەس قوماڕبازترە وەستای قوماڕبازانە من لە گەل ئەودا ئەیکەم». وتیان باشە.

لێیاندا رویشتن لەم شار بۆ ئەو شار و لەم ولات بۆ ئەو ولات پرسیاریان لە وەستای قوماڕ بازان ئەکرد، هەتا لە ئاخرا ناو و نیشانیان دانێ کە لە فلانە شوین یەکیک هەیه و لە دنیادا لەو قوماڕبازتر ئێتر نییه؛ چوون دۆزبانەو.

کوپه له گهل هاوړیکانیا چوون سهری کرد، سهریان کرد به که لاهویه کی ویرانه ی بهرپووتا. که چوونه ژووره وه پیاویک دانیشتووه پیس و پوخل، گلیمه شریکی خستوته ژیری، گوگرد^۴ به خویه وه بنی بوسوی لی هه لناسی له بهر رووتی و بهریشانی.

وتیان ئه مه وه ستای هه موو قوماز بازه کانی دنیایه و له م وه ستاتر ئیتر نییه. کوپه سهریکی فه سال و دیمه نی کابرای کرد و وتی: ئه مه یه که بان ده سی له قوماز کردنا نییه؟ وتیان: به لی تو چاوت له و حال و بالهی نه بی، ئه وه زه مان هیناویه به سهریا؛ ئه گینا ئه مه ئه وه نده ده و له مند بوو کهس له ژوور ئه مه وه نه بوو.

کوپه وتی: «براینه! ئه و بهر ی ئه وه یه که منیش له پیتناوی قومازا سهرکه وتم و بووم به وه ستایه ک وه کو ئه م وه ستایه. له ئاخرا ئه بی حال و بالیشم بی به حال و بالی ئه و وه ئه مه پاشه پوژی پیاوی وه ستای قوماز بازان بی، ئه ی ئه بی پاشه پوژی پیاوی شاگرد قوماز باز چی بی؟ که واته له کوپه هاتووین با به شوینه کی خومانا بگه رینه وه. دهرزیکی باشم وه رگرت؛ بۆم دهرکه وت که پاشه پوژی قوماز کردن چییه». هه ر چه نده دۆسته کانی هاواریان لی کرد که لکی نه گرت و گه رانه وه.

سا روژگار هینای و بردی دیسان کوپ و دۆست و براده ر ده وره یان دایه وه وتیان: مردوت مرئ ئه لینی پشیلهی گوئ ئاگردانی، له گوئ ئاگردانه که به و لاهه هیچی تر نازانی. ده ههسته بۆ ئه وه نده رژدی؟ تو ئه م هه موو سامان و ماله ت هه یه، ئاخرا ئه بی جار جار پتکه عه ره قتیکی بۆ بخۆیته وه؛ به لانی که مه وه بۆ ئه وه توژی له په ژاره دوور که ویته وه. ئه وه شت بی ئه لئین جار جار به خواردنه وه ی پتکه عه ره قتیکی سامانه که ت دوا یی نایه. ده ههسته ئیتر رژدی مه که.

کوپه وتی: «به گویتان ئه که م، به لام باوکم پیی وتووم ئه گه ر خواردته وه به چۆره مه یخانه. ئیسته ش من له ویدا نه بی ناخۆمه وه». وتیان باشه، ده وای بلێ.

هه ستان تیکرا روویان کرده مه یخانه یه ک. که چوونه ژووره وه کوپه سهری کرد ئه وایه کیک له لایه که وه که وتووه ده می چه قیوه ته خۆل و خاکه که، یه کیک تر خوی له خویه وه هه ستاوه له و ناوه دا سه ما ئه کا، دوو یتر له و لاهه بهر بوونه ته سه رو گو یلاکی یه ک و له یه کتری ئه دن. یه کیک تر ده نگیکی زۆر ناسازی پتویه فووی پیا کردووه میشکی ئه و عالمه ی بردووه. به کورتی هه ر یه که له سازی لی ئه دا. کوپه پرس ی ئه م هه راو زه نایه

چییە؟ ھاوړیکانی وتیان: ئاخەر ئەو ئەمانە عەرقیان خواردۆتووە، سەر خوش بوون و کەیف و ئاھەنگ نەکەن. کۆرە وتی: «دەک موبارک نەبی! ئەمە یە بەری مە ی خواردنەووە ئەمە یە ئاھەنگ و رابواردن؟ مە پارەش بەدەم و ئاواشم بە سەر بیت؟ ھەستەن کاکە مە شتی و ناکەم و وا خۆم گەوج ناکەم». ھەر چەندە ھاواریان کرد وتیان ئەمە شتیکی وانییە، کەلکی نەگرت و گەرانەووە.

زۆری نەخایاند دەستە دۆستیکی تری لی پەیدا بوو ھەموو کۆرە کۆرە ی گەرەک بوون. ھاتەن وتیان مال و یران ئەمە تو شتی، گەوجیت، چیت؟ ئیجگار بی نەفسیش بەم جۆرە؟ خو تو شیخی سەنعان نیت و خۆت کوشتووە؟ دە ھەستە با بچین چاویکت بە دنیا بکەوئ، تەماشایەکی ئەو ناسک و نازدارانە بکە کە ھەموو ئەلنی پەری و لە بەرگی عینسانان. تۆزئ لە گەلیان رابویرە، جا ئەو وەختە ئەزانئ کە بەری دنیا چەند خوشەو ئەو ماوہ یە تو ھەموو عومری خۆت بە خۆرایئ دۆراندووە. دە ھەستە ھەستە لە سەر ئەم عەقلە کۆنە یە بیرە خۆارەو، با تۆزئ لە دنیا تی بگە ی. لە دلی خو یا وتی: لە سئ پەندە کە ی باوکم ھەر ئەمە یان ماوہ؛ ئەوانم بە گوئ نەکردو قسەم شکاند، ئەمە یان ھەر ئەبی بە گوئی بکەم و دەست نابەم بۆ ئەم ئیشە یان.

کۆر و کال ھەر چەند لە گەلی خەریک بوون کەلکی نەگرت و لە گەلیان نەچوو. ئەوان زۆریان وت و ئەم کەمی بیست. بەم جۆرە لە گەلی خەریک بوون و ھەر جارە لەو قسە غەرامیانە کە پیاو ئەبزوتی بۆیان ئەگێراپەووە جار جاریش تانوتیان لی ئەدا. تا لە ئاخرا وایان لی کرد کە مل بیتتە ژیر بارو لە گەلیان بچیت. لێرەدا ئامۆزگایە کە ی باوکی کەوتووە فیکرو وتی بە لایەنی کەمەووە مادام ھەر ئەچم با بە پئی ئامۆزگاریە کە ی ئەو بچم. رووی تی کردن وتی: برا دیم لە گەلتان، بەلام ئەبی بیخەینە ئاخرو ئۆخری شەو، با کەس نەمانینئ. وتیان باشە، تو چۆن ئەلنیت با وابی؛ ھەر لە گەلمان بیت و تۆزئ بۆ خۆت خوشی دنیا ببینیت. ئەوەشی وت: کە ئەبی بچینە مالی ئافرەتیک کە لەووە جواتر نەبیت. وتیان ئەو لە سەر ئیمە تو کارت بەووە نەبی.

شەوئ داھات و سئ بەشی رویشت. ئەمانیش ھەلسان لێاندا رویشتن. کۆرگەل شارەزا بوون چوونە مالیکی ناسراو کە زۆر جوان بوو. تەقەیان دا لە قایی. ژنە نووستبو خوی لە ناو جینگا ھەستا و ھات قایی بۆ کردنەووە. کۆرە کوتوپر «نرناشیکی» بەرچاو کەوت. ئافرەتیکی پیسی رەنگ زەردی گژنی نوری جوانئ لە ناو چاو برآو. سەر کولم و لێوہکانئ کە بە روژ سووری ئەکردن دەرمانە کە یان لی ببوہووە، کولم و لێوہکیکی پیس و

ناشیرین شوینی گرتیوون. له‌ش و هه‌ندام و سه‌ر و به‌چکی که به‌روژ به‌هۆی ده‌وا و ده‌رمانه‌وه کردبوونی به‌چه‌پکه گۆل، ئیستا وه‌کو گۆزالکیان لیها‌تبوو. به‌کورتی دیمه‌نیکی ها‌ته به‌رچاو گه‌لی ناشیرینتر له‌دیمه‌نی خاتوو مه‌یموون.

وتی ئەمه‌یه ئه‌و په‌لک سه‌وزه که ئەتانووت له‌جوانیا شه‌وقی له‌مانگ سه‌ندوو. وتیان ئه‌وه به‌روژ چاوت بێ نه‌که‌وتوو؛ ئیستا له‌هه‌موو ئیش بۆته‌وه‌و نووستوو، له‌ناو جیگه‌ی خه‌وا هه‌ستاوه، دیاره هه‌موو که‌س که له‌خه‌و راست بێته‌وه هه‌ر وایه. وتی: «کاکینه! نووری جوانی ناگۆڕی. پیاوی که‌خۆی به‌پیاو بزانی نایه‌ت شوینی ئەم جو‌ره شتانه بکه‌وی. ئەمه له‌سه‌ر قسه‌ی ئیوه ناسک و نازدارتره‌که‌یانه، ئە‌ی ئاخۆ ئە‌بی ئە‌وان چۆن بن؟ ئیستا تیگه‌یشتم که‌باوکی من فه‌یله‌سوف بووه که ئەم راوێزانه‌ی بۆ کردم. ئە‌وا هه‌ر سێ په‌له‌که‌م تاقی کرده‌وه تیگه‌یشتم که به‌شوین که‌وتنی ئە‌وشتانه بیجگه له‌په‌شیمانی و نه‌گه‌به‌تی هه‌چی تر ده‌ستگیری پیاو نابێ و ئە‌نجامی هه‌موویان خه‌ساره‌تمه‌ندییه». ئە‌مه‌ی وت و وتی خواتان له‌گه‌ل و به‌شوینه‌که‌ی خۆیا گه‌راپه‌وه.

- سالیکی له‌«که‌رکوک» له‌مزگه‌وتی «مناره‌نه‌خشینه» یه‌کیکی له‌فه‌قیکان بۆ نوێژی نیوه‌ڕۆ ئه‌چنی بۆ ده‌ستوێژ شتن. که ئە‌چیته‌ عابخانه‌که سه‌یر ئە‌کا پریاسکیکی گه‌وره له‌سه‌ر دیواری ئاوده‌سته‌که‌یه. هه‌لی ئە‌گر ئه‌لێ هه‌تا خاوه‌نی په‌یدا ئە‌بی گونا‌حه نه‌وه‌ک ده‌ست یه‌کیک بکه‌ویت نه‌یداته‌وه. هه‌ر ئە‌وه‌نده ئە‌زانی لیره‌یه‌و لیره‌یه‌کی زۆریشه؛ ئیتر نایکاته‌وه بزانی چه‌ند لیره‌یه. نوێزه‌که‌ی ئە‌کا و ئە‌چیته‌ حو‌جره.

له‌ده‌می عه‌سرا ته‌ماشای ئە‌کا واکه‌راپه‌کی زله به‌هه‌ناسه‌ بکێ هات و ره‌نگی له‌ڕوو بپاوه‌و شه‌رزه بووه، خۆی کرد به‌ئاو ده‌سته‌که‌دا و ها‌ته‌وه ده‌ره‌وه، به‌چه‌پۆک به‌ر بووه سه‌ر و گوێلاکی خۆی و ده‌ستی کرد به‌گریان و ها‌وار و ها‌وار. خه‌لکی خوالی کۆ بوونه‌وه وتیان ئه‌وه چیه؟ چیت لێ قه‌وماوه؟ وتی: «خه‌لکینه بۆ خاتری خوا مال‌م کاول بوو؛ من تو‌جارم و غه‌ریبم، خه‌لکی «حه‌له‌ب»م. بۆ جه‌له‌ب کڕین ها‌تبووم بۆ ئە‌م ولاته، هه‌زار لیره‌م بێوو. ها‌تمه سه‌ر ئە‌م ئاو ده‌سته ده‌ست به‌ئاو بگه‌یه‌نم هه‌زار لیره‌که‌م له‌سه‌ر دیواره‌که‌ دانا له‌بیرم چوو، ئیستا که‌چوومه بازار که‌وته‌وه فه‌یکرم و بۆی ها‌تمه‌وه، سه‌یر ئە‌که‌م نه‌ماوه». ئە‌مه‌ی وت و وه‌کو بارانی به‌هار ئاو به‌چاوانیا ئە‌ها‌ته خواره‌وه.

فه‌قیکه فه‌یکری کرده‌وه وتی: ئە‌م پیاوه غه‌ریبه‌و ئە‌م پاره‌یه‌ش ئیستا بۆ من حه‌رامه‌ با پێی بده‌مه‌وه، ره‌نگ بێ ده‌ست به‌ری لیره‌یه‌که‌م بداتی، ئە‌یده‌م به‌که‌وايه‌ک. ئە‌و لیره‌ حه‌لاله

هه‌زار لیره‌ی حه‌رام دێتی. وتی باوکم مه‌گری پاره‌که‌ت ئه‌وه‌تا لای من هه‌لسا چوو بۆی هه‌نایه‌وه. کابرا که‌ ته‌ماشای کرد ئه‌و گریه‌ی لێی داوه‌ گریه‌که‌ی نه‌کراوه‌ته‌وه. پاره‌که‌ی وه‌ر گرت و لێیدا رو‌یشت.

بۆ ئێواره‌ هاته‌وه‌ بانگی فه‌قیکه‌ی کرد، ده‌ستی برد تاقه‌ پوولێکی داوه‌. وتی: «فه‌قی! ئه‌و پوله‌ به‌ره‌ گوشه‌ شه‌ کریک بکه‌وه‌ خۆتی پێ بخنکینه‌». فه‌قی وتی مه‌عنای چیه‌؟ وتی: «مه‌عنای ئه‌وه‌یه‌ من هه‌زار لیره‌م ده‌ست که‌وی ئه‌یده‌مه‌وه‌». فه‌قی وتی: برا من له‌ به‌ر خوا کردوو‌مه‌، له‌ به‌ر پاره‌ نه‌مکردوو‌ه. وتی پێت ئه‌لێم بجۆ گوشه‌ شه‌ کریک بکه‌وه‌ خۆتی پێ بخنکینه‌.

فه‌قی به‌ ده‌م فه‌قیته‌وه‌ ئه‌گه‌را رێی که‌وته‌ حه‌له‌ب. چوو له‌ مزگه‌وتیک له‌ لای مه‌لایه‌کی باش به‌ فه‌قیته‌ی دامه‌زرا؛ خه‌ریکی عیبادت و خوێندن بوو. کۆشکێکی زۆر گه‌وره‌ دراوسێی مزگه‌وت بوو. خاوه‌ن کۆشکه‌که‌ رو‌ژیک هه‌ر سێ ته‌لاقێ ئه‌که‌وی، دێته‌ لای مه‌لا که‌ بۆی چاک بکاته‌وه‌. مه‌لاش ئه‌لێ ئه‌م ته‌لاقه‌ چاک نابێته‌وه‌ مه‌گه‌ر به‌ ماره‌ به‌ جاش نه‌بێ. کابراش قه‌بوڵی ناکا چونکه‌ توجاریکی گه‌وره‌ی حه‌له‌ب ئه‌بێ پێی ناخۆشه‌ ئه‌م ناوه‌ی بکه‌وێته‌ شوین. ئه‌چێ هه‌موو دنیا ئه‌سووپه‌ته‌وه‌ چاری ته‌لاقه‌که‌ی نا‌کری و ناتوانی ده‌ست له‌ ژنه‌که‌شی هه‌لبه‌گری. چار ناچار دێته‌وه‌ لای مه‌لای گه‌ره‌که‌ی خۆیان ئه‌لێ بۆم چاک که‌روه‌ه به‌لام نابێ که‌س پێ بزانی. مه‌لاش ئه‌لێ هه‌ر که‌س بێت هه‌ر ئه‌زانریت، من فه‌قیته‌کی غه‌ریبی که‌س نه‌ناسی خه‌لکی ئه‌و ولاتی کوردستانه‌م له‌ لایه‌، پیاویکی زۆر به‌ دینیشه‌. دێتین ژنه‌که‌ له‌و ماره‌ ئه‌که‌ین شه‌ویک له‌ لای بێ و بۆ به‌یانی ته‌لاقێ ئه‌دا، به‌م جو‌ره‌ ره‌نگ پێ که‌س پێ نه‌زانی. کابرا به‌م ته‌گبیره‌ رازی نه‌بێ.

ئینجا مه‌لا فه‌قیته‌که‌ بانگ ئه‌کا ئه‌لێ: «رۆله، پیاویکی گه‌ره‌که‌ی خۆمان ته‌لاقێ که‌وتوو‌ه ئێستا ئه‌مانه‌وی به‌ ته‌حلیل چاکی بکه‌ینه‌وه‌، له‌ تۆمان باشت‌ر و ره‌زا سووکت‌ر نه‌دیوه‌ته‌وه‌. من ژنه‌که‌ت لێ ماره‌ ئه‌که‌م و سه‌د لیره‌شت له‌ کابرا بۆ وه‌ر ئه‌گرم، ئیمشه‌و له‌ لای ئه‌بی و به‌یانی ته‌لاقێ ئه‌ده‌ی، با که‌سیش به‌م که‌ین و به‌ینه‌ نه‌زانی». فه‌قی به‌م معامه‌له‌یه‌ رازی نه‌بێ.

ئه‌که‌وێته‌ ئێواره‌ مه‌لا مه‌جده‌ره‌که‌و خۆی ئه‌بن به‌ شاهێد و ژنه‌که‌ له‌ فه‌قی ماره‌ ئه‌کا. می‌ردی ژنه‌که‌ش له‌وی نه‌بێ؛ پیاویکی به‌ دیمه‌ن و بۆشناخ نه‌بێ. مه‌لا به‌ فه‌قیکه‌ ئه‌لێ: ئه‌مه‌ می‌ردی ژنه‌که‌یه‌، که‌ که‌وته‌ به‌یانی سه‌د لیره‌که‌ت بۆ دێتی.

فهقیکه تهماشای کابرا ئەکا ئەبینی ئەمه کابراکه‌یه که له کهرکوک کیسه پاره‌که‌ی لێ جیماوه له پاشا پولیکی دایێ وتی خۆتی پێ بخنکینه. زۆر سه‌ری سوورما، به‌لام کابرا ئەم ناناسیتوه. ژنه‌که‌ش که له‌وێ ئەبی، چاوی به‌ فه‌قی ئەکه‌وێ سه‌یر ئەکا پیاویکی لاو چاک و شوخ و شه‌نگه‌ ئەچیته‌ دلیه‌وه. خیرا ئەنیری ده‌ستی جلی نایابی بۆ ئەبه‌ن بۆ حه‌مام و به‌ فه‌قیش ئەلێن به‌چۆره‌ حه‌مام. فه‌قی ئەچیته‌ حه‌مام خۆی تاس و لووس ئەداو ده‌سته‌ جلی له‌ به‌ر ئەکاو ئەچیته‌ لای ژنه، وه‌کو پادشا زاده‌یه‌ک به‌چیته‌ ژووره‌وه‌ ئاوا ئەبی. ئەو شه‌وه‌ له‌ گه‌ل ژنه‌دا رائه‌بوێ و ژنه‌ فه‌قی به‌ ته‌واوی ئەچیته‌ دلیه‌وه.

له‌ به‌ری به‌یانا فه‌قی هه‌ناسه‌یه‌ک هه‌له‌که‌یشی ژنه‌ ئەلی: بۆچی ئەو هه‌ناسه‌ت هه‌له‌که‌شا؟ فه‌قی ئەلی هیچ خه‌یالێک بوو که‌رمه‌وه. ژنه‌ وتی: نابێ، ئەبی پێم بلیت. ئەلی: «فلانی ئەم کابرای میردی تووه‌ سالیک هاته‌ که‌رکوک؛ ولاتی ئێمه. هه‌زار لیره‌ی له‌ سه‌ر دیواری عابخانه‌ی مزگه‌وتیک له‌ بیر چوو، من دۆزیمه‌وه‌و پێم دایه‌وه. له‌ پاشا ده‌ستی برد پولیکی دامی و وتی به‌چۆ بیده‌ گوشه‌ شه‌کرێک و خۆتی پێ بخنکینه، وتم بۆچی؟ وتی: یه‌کن هه‌زار لیره‌ی ده‌ست که‌وێ ئەیداته‌وه؟ ئەو وه‌خته‌ واو ئیسته‌ش وه‌ها». ژنه‌ وتی هه‌روا؟ وتی به‌لی. وتی: «که‌واته‌ ئەم مال و ده‌وله‌ته‌ که‌ تۆ ئەبینی هیچی هی ئەو نییه‌، هه‌مووی هی خۆمه‌. وه‌ ئیستا منیش به‌ شه‌رع ژنی تۆم و تویشم ئەوی. تۆ ئیتر من ته‌لاق مه‌ده‌، به‌یانی که‌ هات بۆ ئێره‌ تویش ده‌ست به‌ره‌ پولیکی بۆی فری ده‌ بلی بیده‌ به‌ گوشه‌ شه‌کرێک خۆتی پێ بخنکینه. به‌م جۆره‌ تۆله‌ی خۆتی لێ بکه‌ره‌وه». فه‌قی وتی: جا به‌ راسته‌؟ وتی: ئا. به‌یانی هه‌ر له‌ گه‌ل مه‌لا بانگدانا کابرای کۆنه‌ میرد هه‌لسا چوو بۆ مزگه‌وت و چاوه‌پێی ئەوه‌ی ئەکرد فه‌قی بێته‌وه‌ بۆ مزگه‌وت و ژنه‌که‌ ته‌لاق بدا. فه‌قی هه‌ر دیار نه‌بوو؛ هه‌تاو که‌وت فه‌قی نه‌بوو؛ کابرا چوو له‌ لای مامۆستا که‌ی. مامۆستا مجه‌وره‌که‌ی نارد به‌ شوینیا. ئەمیش وتی: «مالی خۆمه‌و ئیستا ئاره‌زوو ناکه‌م بێمه‌ ده‌ره‌وه».

کابرا ئاگری تیبهر بوو، هات بۆ ماله‌که‌ی خۆی. خانم وتی قاپی لێ داخه‌ن، مه‌یه‌لن بێته‌ ژووره‌وه‌. کابرا سه‌یری کرد قاپی لێ داخراوه‌، هه‌ر له‌ دووره‌وه‌ بانگی فه‌قی کرد وتی: هه‌لسه‌ وه‌ره‌ ئیشم پێته‌. فه‌قی هیچ جوابی نه‌دایه‌وه‌. له‌ ئاخرا فه‌قی له‌ په‌نجه‌ره‌ی کۆشه‌که‌وه‌ پولیکی بۆ فریداو وتی: «ئەو پوله‌ به‌ره‌ بیده‌ به‌ گوشه‌ شه‌کرێک و خۆتی پێ بخنکینه». کابرا که‌ ئەمه‌ی بیست په‌نجه‌ی خۆی برد به‌ ده‌ماو که‌وته‌ فیکر که‌ ئەمه‌ فه‌قیه‌که‌ی که‌رکوک که‌ وه‌ختی خۆی ئەم جه‌وریکی وای له‌ گه‌ل نواند. بانگی کرد: «فه‌قی من که‌رم تۆ نه‌یکه‌ی». وتی: هه‌ر ئەوه‌تا پێت ئەلیم به‌چۆ ئەو پوله‌ به‌ره‌ گوشه‌ شه‌کرێکی

پێ بکەرە خۆتی پێ بخنکێنە. ئێتر جارێکی تر سەری نەکردەووە بەو قاپیەداو فەقێ کەوت بە سەر ئەو خەزنەو مالهەدا.

- پیاویک هەبوو لە شاری «سەنە» زۆر دەولەمەند بوو. تەنھا تاقە کورێکی هەبوو ئەویشی زۆر خۆش ئەویست، هەر شتێکی ئەکرد بیدلێ نەئەکرد. کۆرەکەش لە پارە خەرچ کردن و ئاھەنگ گرتن -خاھەقە- درێغی نەئەکرد؛ هەر رۆژی دەستەبەکی کۆ ئەکردەووە ئەبیردن بۆ سەیران و گەران؛ بە هەموو جوور پارەیی بۆ خەرچ ئەکردن. هەر شەو کۆمەلێکی تری کۆ ئەکردەووە ئەپهینایە مالهەو، هەموو چەشنە خواردنێکی بۆ درووست ئەکردن و بە چاکتر خەزەت، خەزەتی ئەکردن.

هەر چەندە باوکەکە پێی ئەوت: رۆلە، تۆ ئەم مال و پارەییە بۆچی وا ئەدەیی بە دار و بەردا؟ ئەبیوت «بابە ئەمانە هەموو هاوڕێ و دۆست و برادەری من. پارەبەک لە رێگەیی دۆست و برادەر نەبێ، بۆچی چاکە؟» باوکی ئەبیوت: «رۆلە، دۆست ئەوێ بە بۆ رۆژی تەنگانە بە کەلک بێ نەک لە رۆژی پاروو داگرتنا هاوشان بێ. من ئەمە حەفتا سالم عومەر، چوار یەکیکی تۆ دۆست و رەفێقم نییە. نازانم تۆ هێشتا تازە خەتی سەوز بە لیوتەووە ئالاو، [چۆن] ئەم هەموو دۆست و برادەرەت پێکەووە ناو».

کۆرە ئەم قسانەیی هیچ نەئەچوو بە گوێیدا. رۆژ بە رۆژ زیاتر تەخشان و پەخشانێ ئەکرد و هەموو جارێش ئەبیوت بە باوکەکەیی: «تۆ نەترانیووە چۆن دۆست راگری؛ ئەمانە کە من هەمە هەموو دۆستی رۆژی لێقەوماومان».

باوکە ئێتر لە وزەیا نەماو دلێشی نەئەهات دلی کۆرەکەیی پرەنجینی. ئەوا ئەم کۆرەش بەم جوورە بیینی پێو بێ دوو سالی تری پێ ناچێ پوولێکی بە دەستەووە نایەلێ و هەچ نامۆزگاریەکیشی ئەکا وەکوو نەخشی سەر ئاو وایە. ئاخیری رۆژیک پێی وت: «رۆلە، لەم عومری حەفتا سالیدا -کە پێم تێناو- تەنھا دۆست و نیویکم هەیی؛ تۆیش وا بەم بیست سال عومەر زیاتر لە سەد دۆست و برادەرەت هەیی. وەرە با تاقیان بکەینەووە بزاین چۆن؟» کۆرە وتی: باشە.

کەوتە پاش نوێژی خەوتنان باوکەکە هێنای مەڕێکی سەر بێری. هەروا بە خوێنەکەییووە خستییە تابووتیکەووە مەوجیکی دا بە سەریا. بە کۆرەکەیی وت هەستە با پروین بۆ مالی برادەرەکان. کۆرە شوینی کەوت گەشتنە بەر قاپی یەکی لە برادەرەکان

تەقەیان دا لە قایی. کابرای برادەری هاتە دەرگا و وتی کێیە؟ کۆرەش وتی منم. دەرگاکی لێ کردەوه. ئای فلان کەس ئەوه تۆی! یاخوا بە خێر بێن دەفەرموو وەرە زوورەوه.

باوکەکه وتی: «وەختی هاتتە ژوورەوه نییه ئیشیکی خراب قەوماوه». برادەر وتی: خێر بێ، چییە؟ وتی «وەلا فلانی! حەمە ئەم ئیوارەیه [بە] قەزاو قەدەر پیاویکی کووشتوو. ئیستا لاشەکه مان هیناو تە مالی خۆمان و نەمانهێشتوو کەس بزانی؛ بە دەستییهوه داماوین. لە پاشا حەمە وتی بابە ئەمە یی ناوی فلان کەس رەفیقمە ئەچین پتی ئەلێن ئەویش بێت لە گەلمان پێکهوه لاشەکه ئەبەین بۆ سەر قەبران، تا نەکهوتۆتە بەیانی ئەیتیزین. ئەوه ئیستا ئیمەش هاتووین. جا لە گەلمان وەرە بەلکوو رزگارمان بێت».

کۆرە ی برادەر هەر ئەمە ی بیست ناو چاویکی دا بە یەکا و وتی: «ئەتانهوی تووشی گۆبەندیکم بکەن؟ نەدیم و نە هیچیش. برۆن خواتان لە گەل!» ئیتر دەرگای داخست و چوو زوورەوه.

باوکەکه وتی بە کۆرەکه ی رۆلە قەیدی نییه با بچین بۆ لای یەکیکی تریان. چوون و لە گەل ئەویشا هەروە کوو خۆیان گەرانەوه. ئەو شەوه تا بەیانی بە هەموو برادەرەکانا گەران، یەکیان نەبوو بلیت باشە لە گەلتان دیم؛ هەموو قاپیان داخستەوه و چوونە ژوورەوه و وتیان «تەماتانە تووشی گۆبەندیکمان بکەن؟»

کەوتە شەوی دوایی باوکەکه وتی: رۆلە کەسی تر ماوه لە دۆست و برادەرەکانت؟ وتی: ناوەلا کەس نەماوه هەموویان چوون. ئینجا باوکەکه وتی: «دە رۆلە، وەرە من لەم عومرە پان و درێژە کە کردوومە تەنها برادەر و نیویکم هەیه با بچین ئەوانیش تاقی بکەینەوه». کۆرە وتی: باشە.

پاش نوێژی خەوتتان هەلسان چوونە مالی نیوه برادەرەکه، تەقەیان دا لە دەرگا. خاوەن مال هات وتی کێیە؟ کابرا وتی منم دەرگا بکەرەوه. کە دەرگای کردەوه وتی: «ها فلانی یا خوا بەخێر بێن! ئەوه چۆن بووه وا بەم نیوه شەوه دا تەشریفتان هیناو؟ فەرموونە ژوورەوه». کابرا وتی: «فلانی وەختی ژوورەوه نییه، حەمە ی خزمەتکارت قەزاو قەدەر ئەم ئیوارەیه پیاویکی کوشتوو؛ هیناومانە تە حەوشەکه ی خۆمان کەس پتی نەزانیوه بە دەستییهوه داماوین. ئیستاکە هیچ چارم نەدۆزییهوه ئەوه نەبی کە هاتین بە شوین تۆدا بێت لە گەلمان بچین بۆ سەر قەبران و لە کۆلی بکەینەوه و لەم بەلایە رزگارمان بێی تا کەس نەزانیوه».

کابرا تۆزى فکرى کردەووە لە پاشا وتى: «فلانى ئیستا تازە درەنگە ئەترسم تووشى ھەرایەک بێن. من وای بە چاک ئەزانم بچین تەرمەکە بێنێنە ئێرە لە ھەوشەى ئیمەدا چالیکى بۆ ھەلئەکەنین ئەیخەینە چالەکەووە دايتە بۆشین و رزگارمان ئەبێ».

باوکەکە وتى: نابێ ھەر ئەبێ بیبەین بۆ سەر قەبران لەوئ بێنێژین. لە پاش قسە کردنیکى زۆر پیاوھە زانى باوکەکە بەو جوړە رازى نابێ، وتى: «بە خوا فلانى ناوێرم لە گەلتان بێم بۆ سەر قەبران. ئەگەر ئەتەوئ ئەبھێنێنە ئێرە لای من ئەیشارینەو، ئەگەر ناشتەوئ ناتوانم بێم بۆ سەر قەبران؛ ئەزانم ئەکەوینە گیرى ھوکومەت». باوکەکە وتى: سەر قەبران نەبێ منیش ناتوانم بېھێنمە ئێرە ھەلسان ھاتنە دەرەو.

رووی کردە کۆرەکەى وتى: رۆلە ئەمە نیوہ رەفیکەکەم بوو. ئینجا با بچین بۆ لای رەفیکەکەم.

شەو زۆر درەنگ بوو، بەرى بەیان بوو چوونە بەر مالى رەفیک و لە دەرگایان دا. کابرای رەفیک لە گەل مال و منالیا لە ناو جینگەدا نووستبوون، گوێی لە تەقەى قاہى بوو ھەر وا بە بى ئەوہ خۆى کۆکاتەوہ ھات وتى: کێیە؟ باوکەکە وتى: منم. خیرا قاپى بۆ کردەوہ وتى: «ئای فلانى ئەوہ خێرە چى قەوماوہ وا بەم نیوہ شەوہ تەشریفتان ھیناوە؟ دە فەرموونە ژوورەوہ فەرموون». باوکە وتى: وەختى ھاتنە ژوورەوہ نییە شەو درەنگە، ئیمەرۆ ھەمەى خزمەتکارت قەزاو قەدەر پیاویکى کوشتووە، ئیستا ئەوہ تا لە ھەوشەکەى خۆمانە، ھاتوین بە شوین تۆدا لە گەلمان بیت بچین بیبەین بۆ سەر قەبران بێنێژین تا رۆژ نەبۆتەوہ و کەس نەیزانیوہ.

کابرا وتى: وەرنە ژوورەوہ پێتان ئەلێم. ئەمانیش چوونە ژوورەوہ. ئنجا کابرا چوو خۆى پۆشتە کردەوہ بە بى ئەوہى ئەمان بزائن سى کورپی ھەبوو لە خەو ھەلیساندن، ھەموو تەفەنگ و فیشەکیان دا لە خۆیان و ھاتەوہ لای مێوانەکان.

پیاوھە رووی کردە باوکەکەو وتى: «تۆ پیاویکى خراپى، شتیکى وا ئەوہى ئەھینا کە تۆ ئاوا بۆى بکەویتە پەلەو ناپەھەتییەوہ؟ ئەبوايە ھەر لە مالمەوہ مندالیکت بناردایە خەبەرى پى بداماىو ھىچى تر. ئیستەش ئیوہ ئەبى لەم شویتە نەبزوون، من ئەوا خۆم و ھەرسى کۆرەکەم ئەچین تەرمەکە ئەبەین بۆ سەر قەبران و ئەینێژین. ئەگەر ئاسمان بیتە ریمان ئەبھێنێنە خوارەوہ. تا ئیمە ھەر چوارمان نەکوژرین ناھیلین خوین لە لوتى بەرەى ئیوہ بیتە خوارەوہ» و لێیاندا رویشتن.

که ئەوان دەرچوون باوک و کورەکش هەلسان دوور و نزیک چوون بە شوپنیا. سەریان کرد ئەوا ئەوان چوونە ماله‌وه، دوو کەسیان تابو تەکیان هەلگرت یەکیکیان بە تەنگەوه کەوتە پیش و یەکیکیان کەوتە پاشیان، هەر بەو شەوه تەرمیان برد بۆ سەر قەبران و چالیا بۆ هەلکەند. لەو وەختەدا کە ویستیان بیخەنە چالە کەوه، باوکە کە چوو ناوچەوانی رەفیکە کە ی خۆی ماچ کردو وتی: «بەسە ئێتر بۆم دەرکەوت. ئەم تەرمەش هیچ نییە، مەرە کوشتوومە تەوه. ئەمە ویستم دەرزیەک بەم کورە ی خۆم بلێم و هەموو کارەساتە کە ی بۆ گیرایەوه». ئینجا رووی کردە کورە کە ی خۆی و وتی: «رۆلە! ئێتر ئایا بۆت دەرکەوت کە دۆست و برادەر کامە یه و کامە نییە؟»

کورە وتی: «بابە هەموو شتیکم وەرگرت، ئەگەر پیاو بم ئێتر ئەزانم کێ دۆستە و کێ پاروو خۆرە». وتی: «رۆلە، دۆست و هاوڕێ ئەوه یه لە وەختی لێقه و مانا فریات کەوی؛ ئەگینا لە وەختی شپنە ییدا دۆژمنیش هەر دۆستە. دۆست ئەوه یه گیانی خۆی لە پێناوتا بدۆڕێتی نە وەک هەر لە رۆژی خوشیا بە دەورتا بێ. ئەوه نیوه دۆستە کە ی من بوو کە توانی لاشە کە لە ماله‌ کە ی خویا بشاریتەوه. بەلام کە هاتە سەر خەتەری گیانی نەیتوانی بمانپەرێتیتەوه. دۆستی تەواویش ئەوه بوو کە چاوت پێکەوت گیان و مالی خۆی و کورێ دانا لە پێناو منا. جا ئایا دۆستەکانی تۆش ئاوا بوون کە هەموو جار هاوارم لێ ئەکردی و بە گۆیت نە ئەکرد؟»

- دەوری پیشوو دەوری باز گەردانی بوو؛ باز بنیشتایە بە سەر هەر کەسیکەوه ئەبوو بە پادشا. دوو پیاوی کورد لەو ولاتی کوردەواریه هەر لە تافی منالی و هەرزە کارییه‌وه رۆژگاریان پێکەوه رابواردوو. پایز داها تبوو لە جوت و کێشه و سەپانی بووبوونەوه، ئەچوون بۆ شار شتومەکی زستانە بکڕن بۆ خۆیان و مال و منالیا. گەیشتنە سەر کانیه‌ کە ی «کانی ماران» لەوی تۆزێ دانیشتن بۆ حەسانەوه و کەوتنە دەمە تەقن. بیستبوویان کە لە شار باز گەردانە؛ هەروا بە دەم قسەوه، قسەیان هاتە سەر ئەوه کە یەکیکیان بەوی کە یانی وت: «ئەری ئەگەر ئیستا ئیمە چووینە ئەم شارە و باز هات بە سەر تۆوه نیشتەوه و بوویت بە پادشا چی ئەکەیت؟» وتی: «وێلا ئەوی چاکە و داد پەرەستیه‌ ئەوه ئەکەم. هەر شتی خوا حەزی لێ نەکا ئەوه لا ئەبەم و هەر شتی خوا پێی خوش بێ ئەوه ئەکەم لە گەل مەردم و توودە ی ولاتا».

ئىنجا ئەو لەوى پىرسى وتى: ئەى ئەگەر باز نىشت بە سەر تۆۋەنە و تۆ بوويت بە پادشا چى ئەكەى؟ وتى: «ئەلا برا ئەوى راستى بى، لە خراپە بە و لاوە ھىچى تر ناكەم. ئەوى سىتەم و جەورە ئەو بەلا ئەكەمەو، ئەوى خوا ھەزى لى ئەكا ئەو ئەكەم لە گەل خەلكا». وتى: كورە چۆن شتى وا ئەبى؟ وتى: دلى من ئەوئى ئەوئى، ئەگەر بووم بە پادشا لە وەى كە وتوومە لى لا نا دەم، ئەگەر نەشبووم ئەوا ھىچ. بەم جۆرە ھەر دووكيان پەيمانان بەست و ھەستان لىياندا رۆيشتن.

كە چوون لە قەراخ شار ھەشاماتىكى زۆر كۆ بۆتەو و باز بە عاسمانەو ئەسوورپتەو، ئەمانىش چوون لە گۆشەيەكەو بۆ خۇيان راوستان. باز ھات و چوو گەرا لە ئاخرا خول خول ھات نىشت بە سەر ئەوئەنەو كە وتبوى من لە خراپە بە و لاوە ھىچى ترنا كەم. جوان و پوخت برديان و لە سەر تەخت دايتانائو بوو بە پادشا.

ئىتر ئەمىش بەرە بەرە و رەدە و رەدە دەستىدا بە ئەنجام گەياندى ئەو بىر و باوہرانەى كە ھەببو لە زۆر سىتەم و لە جەور و خراپەى ھەموو خەلكى ولات و قەلەمەرە بە تەنگ ھاتن. ئەمىش رۆژ بە رۆژ ھەر روو لە زىادى بوو؛ واى لىھات بە ھىچ جۆر بەزەى لە لا نەماو وەكو گا كۆژ كەوتە ناو ئەو عالمەو.

رۆژىك ئىشىكى فرەناشیرىن و سىتەمكارانەى داھىتاو دای بە شانى ھەموو ئەھلى ولاتەكەدا، وتى ئەبى ئەم ئىشەبەن. كەردنى ئىشەكە لە وزەى ئەھلى ولاتەكەدا نەبوو، كۆ بوونەو كەوتە قسە لىو كەردنى. كەوتە ئەو كە بەلكو ئىشىكى وا بەن پادشا ئەم سىتەمە ناھەموارەيان لە سەر لايا.

لە ھەر رىگەيكەو بۆى ئەچوون، كەلكى نەبوو، ئاخىر قسەيان ھاتە سەر ئەو و تىيان پادشا لە وەختى خۇيا ھاورىيەكى ھەبوو. بچىن بەلكو بىدۆزىنەو بىننرىنە لای ئەو تەكای لى بكا و بە تەكەى ئەو ئەم سىتەمەمان لە سەر ھەلگىرئ.

چوون و بە ھەر جۆر بوو كەبراىان دۆزىنەو پىيان وت: كەبراى وتى باوكم، من ئىستە پىاوىكى سەپانى ھەزارم و ئەو پادشاىەكى گەورەيە، نە ئەمناسئ و نە رىگەشم ئەدەن بچمە لای. بە ھەر زۆر و خواھىشتىك بوو كەبراىان ساز كرد و ھەلسا چوو. كە چوو بەر بارەگا راي سپارد بە پادشا بلىن فلان كەسىك ھاتووە بۆ لای ئايا دەرڤەت ھەيە چاوى بى بەكوئى؟ پادشا ھەر كە گوئى لە ناوى فلان كەس بوو ھەستائو تا بەردەرگای ھەوشە چوو بە پىشوازيەو. لە گەل ئەو دا كە ئەو جلىكى شروپىشى لە بەر بوو، باوہشى كەردە مىلى و ئەملاو ئەو لای ماچ كرد و بردىە ژوورەو و لە تەنىشت تەختەكەى خۇى داينا. پادشا زۆر

سهرزهنشتی کرد که بۆچی ئەم ماوه دوورو درێژه دیار نەبووه؟ بۆچی ئەبێ دۆستایه‌تی و ره‌فاقه‌تی کۆنی له‌ فیکر چوو بێته‌وه.

کابرای هاوڕێ پێی وت: «برام، تۆ ئێسته پادشای ولایتیکی زلیت، من هەر کابرا سه‌پانه‌که‌ی جارنم. کێ من ئەناسی و کێ ریگه‌ی من ئەدا که بگه‌مه‌ لای تۆ؟ تۆ پادشاو من سه‌پان، ئەمه هەر رێک ناکه‌وێ و ئا‌پرووی تۆش نابهم.

پادشا له‌مه زۆر دلی ته‌نگ بوو، وتی: «برام من و تۆ هەر هاو‌ریکه‌ی جارنن. وه‌ ئەبێ من خۆم لێ گۆرا‌بن، زه‌مان منی کردووه به‌ پادشا، به‌لام دۆستایه‌تیه‌که‌م له‌ گه‌ل تۆدا هەر سه‌پانه‌که‌ی جارنن».

گه‌لێک له‌م قسانه‌و له‌م گه‌له‌ی و بناشته‌یان کرد و پاشان کابرا رووی کرده پادشا و وتی که‌واته ئێسته من بۆ ئیشیک هاتوومه‌ته‌ لای تۆ. پاشا وتی: «فهرموو. وتی: «تۆ له‌و وه‌خته‌وه بوویت به‌ پادشا تا ئیستا گه‌لی سته‌م و جه‌ورت له‌ گه‌ل ئەم خه‌لکه‌دا نواندووه‌و هه‌مووشیان لێ وه‌رگرتوویت. ئیستا ئیشیکێ تری زۆر زله‌ت داوه به‌ سه‌ریانان که له‌ وزه‌ی که‌سیانان نییه‌و سته‌میکی زۆر نا‌هه‌مواره. من هاتوومه‌ته‌ لات بۆ تکه‌ای ئەوه که ئەم تاقه‌ سته‌مه‌یان له‌ به‌ر ئەو دۆستایه‌تیه‌ که له‌ به‌ینمانا هه‌یه له‌ سه‌رلا‌به‌ری».

پادشا تۆزێ سه‌ری داخست و له‌ پاشا سه‌ری به‌رز کرده‌وه وتی: «کاکه‌ برا! که من و تۆ ئەهاتین بۆ ئەم شاره‌و له‌ سه‌ر کانیه‌که‌ دانیشتین و هه‌ندێ قسه‌مان کرد ئەو قسانه‌ت له‌ فیکر ماوه؟» وتی: «به‌لێ». وتی: «چی بوون؟ وتی: «من وتم ئەگه‌ر بێم به‌ پادشا له‌ چاکه‌ به‌و لاوه‌ هه‌یچی تر ناکه‌م وه‌ تۆیش وت ئەگه‌ر من بێم به‌ پادشا له‌ خراپه‌ به‌و لاوه‌ هه‌یچی تر ناکه‌م». وتی: که‌سی تر له‌ به‌ینمانا بوو؟ وتی: «بێجگه‌ له‌ خوا که‌سی تر نه‌بوو. وتی: «خۆ خوا زۆر چاک گو‌یی له‌ قسه‌که‌مان بوو؟ وتی: به‌لێ. وتی: «ئهو به‌و، به‌ ڕێ که‌وتین و هاتین. پاشان من بووم به‌ پادشا، وه‌ وایش ئەزانم که‌ خوا کردمی، وه‌ بۆ ئەوه‌شی کردووم که ئیشی خراپه‌و جه‌ور و سته‌م بکه‌م له‌گه‌ل ئەم خه‌لکه‌دا. چونکه‌ ئەگه‌ر بیویستایه‌ چاکه‌یان له‌ گه‌ل بکری ئەهات تۆی ئەکرد به‌ پادشایان. دیاره که‌ منی کردووه‌ و ئەگه‌یه‌نێ ئەمانه‌ خراپن هەر شایانی خراپه‌ن. ئەگه‌ر چاک بوونایه‌، شایانی چاکه‌ نه‌بوون، ئەو وه‌خته‌ تۆ ئەبووی به‌ پادشایان. که‌واته‌ هه‌یج له‌م رووه‌و رووم لێ مه‌نی و ناتوانم له‌م سته‌مه‌ که‌ خستوومه‌ سه‌ر شانیان ده‌ست هه‌لبگرم. هەر وه‌خت که‌ شایانی سته‌م نه‌بوون و پاک بوونه‌وه‌ بێشک بزانه‌ که‌ خوا من له‌ سه‌ریان لا ئەبا و یه‌کیکی وه‌ک تۆ ئەکا به‌ پادشایان».

کابرای هاوړې که نهم قسانه‌ی بیست ئیتر هه‌لسا مالاوایی لڼ کرد به شوینه‌کدی
خوږیا گه‌راپه‌وه.

- کابرایه‌ک له خانه‌دانیکې زوړ گه‌وره مال و ملکیکې فراوانی به میراتی بۆ مابوووه،
به‌لام نه‌یته‌توانی به خټوی بکا و بیهنیتته به‌رهم. روژیک له دیواخان دانیشتبوون له گهل
کوړه گه‌وره‌کدی نهم قسانه‌یان ده‌کرد: رووی کرده کوړه‌کدی وتی: «ملکانه‌ی پینج شه‌ش
دیمان که له لای مسکینه‌کانه هه‌تا ئیسته چه‌ند جارم پی وتی بچو وه‌ریگره، بۆچی
نه‌چووی؟» کوړه وتی: «هیشتا نه‌چووم، دوو سڼ روژی دیکه نه‌چم وه‌ریشه‌گرم، قه‌یچی
نه‌کا؟»

باوک: «نه‌ی دڼ "کانی پان" مان داوه به کوڅا به‌کر به ئیجاره، دوو مانگه له
پسووله‌کدی تن په‌ریوه بۆچی نه‌چووی پاره‌کدی وه‌ربگری؟ هیچمان نییه خه‌رجی که‌ین ده
بچو وه‌ری بگره».

کوړ: جارئ نه‌مکړیوه، په‌له‌ت چیه به شینه‌یی نه‌یکرم. ئینجا باوک- بابعه‌لی
ته‌کیه‌یی له ته‌نیشتیوه دانیشتبوو رووی تن کرد- وتی: «به خوا یا شیخ وه‌جاخم کویره».
بابعه‌لیش پتی وت: «به خوا ناغا! ناشوگری نه‌بی باوکی ره‌حه‌تیش هه‌ر وه‌جاخی کویر
بوو».

- یه‌کڼ له شیخه‌کانی «که‌سنه‌زان» نه‌چیتته مالی «خدر وه‌یس» سه‌روکی خیلی
«ئالی به‌گی». کابرای شیخه ئیجگار زوړ بلڼ و نه‌وه‌ش فره ناشیرین و بی فهر نه‌بی. له
دوای گه‌رانه‌وه‌ی «خدر وه‌یس» باسی نه‌کاو نه‌لی: «شینخی چی؟ شیخ شر ددانی، گای
ماسیاگ چاوی، گون سه‌ر شه‌که نیری، مس قوییاگ ده‌می، جاش گه‌مه که‌ر لوتی، توک بن
گون ریشی».

- له ده‌ورو به‌ری «موسل» دوو گوند هه‌بوون یه‌کینکیان کوردی تیا دانه‌نیشته،
یه‌کینکیان عه‌ره‌ب. عه‌ره‌به‌کان مالا ته‌که‌یان کردبووه ناو کشت و کالی کورده‌کانه‌وه.
کورده‌کان چوونه لای مه‌لاکه‌ی خوږان کاغه‌زیکیان بۆ بنوسی بۆ عه‌ره‌به‌کان که جاریکیکه
ئیشی وا نه‌که‌نه‌وه. نه‌ویش نهم کاغه‌زه‌ی بۆ نووسین: «عه‌ره‌به‌کان! الی اختی ارو مختار

قریتکم، قد دخل فی زراعتنا گاو گۆلککم، لولا پیرو ریش سیپیکم لقطعنا دهم و لووتی گاوآنکم».

- یه‌کی له به‌راز خۆره‌کان ئه‌مریت. مه‌لاکه‌یان ئه‌چیته‌ سهر گۆره‌که‌ی ته‌لقینی ئه‌دا، ئه‌لی: «حه‌قلی حه‌قان حه‌ق لی نه‌دا، مه‌نسووره‌ه‌لاج چه‌ک لی نه‌دا، گاکۆل داود شاخ لی نه‌دا سه‌گه‌ل سونی قه‌پ لی نه‌دا».

- رۆژیک له‌ دییه‌کی بلباسه‌تی مه‌لاکه‌یان نه‌خۆش بوو. ریش سپیه‌کیان هه‌بوو زۆر پیاویکی به‌ دین و له‌ خوا ترس بوو، هه‌موو ده‌می حازری جمعه‌و جه‌ماعه‌ت بوو؛ چووه‌ سهر بانی مزگه‌وت له‌ باتی مه‌لا ده‌ستی کرد به‌ بانگ دان «اشهد ان لا اله الا الله» له‌ به‌ری بوو، له‌وه‌ به‌ دواوه‌ له‌ بیرى چۆوه‌. هات هات چووه‌ سهر بانه‌که‌ی خۆیان له‌ کلاو رۆژنه‌که‌وه‌ بانگی ژنه‌که‌ی خۆی کرد وتی: «ئه‌ستیلی، ئه‌ستیلی!» ژنه‌ وتی: «هۆ هۆ» وتی: «ئه‌ری کچه‌که‌ نیوی ئامۆزاکه‌ی خولای چی بوو؟» وتی: «چلۆن له‌ بیرت چووه‌وه؟ حه‌مه‌دی کاک ریسوان». وتی: «ئه‌ری وه‌للا ره‌حه‌مت له‌ بابت! وه‌ بیرم هاته‌وه‌». فرکه‌ی کرده‌وه‌ سهربانی مزگه‌وته‌که‌و بانگه‌که‌ی به‌م جۆره‌ ته‌واو کرد و پاشان وتی: «بۆ دایک و بابی خولای حه‌مه‌دی ریسوان، ئیمامی مزگه‌وتان، هه‌موو تایفه‌و خزمان، ریش سپیانی بن ئاشان، پیاو ماقوولی گوندیمان، شوان و گاوانی ده‌شتیمان، پیریزنی به‌ر که‌ندوان، پیره‌مێردی ده‌سته‌ دووان، خازه‌و بازهی مالیمان فاحیته‌».

- کابرای مه‌رگه‌یی له‌ مه‌لایه‌ک ئه‌پرسی ئه‌لی: «تو خوا مامۆستا هه‌ر ده‌لێن پردی سیراتی هه‌یه‌ ئه‌وه‌ چۆنه‌؟» مه‌لایش ئه‌لی: «مام هۆمه‌ر کتیبان ده‌فه‌رموی پردی سیرات له‌ مه‌شه‌رقان هه‌تا مه‌غریبان درێژه‌، له‌ موو باریکترو له‌ شیر تیژتره‌؛ به‌ قه‌ده‌ر سه‌د کتیی له‌ سهر یه‌ک دانێ هه‌نده‌ به‌رزه‌، جه‌حه‌نه‌میش له‌ ژیریدا، یه‌عنی پرده‌که‌ به‌ سهر جه‌حه‌نه‌میدا راکشینراوه‌».

مام هۆمه‌ر که‌ ئه‌مه‌ی بیست ئه‌لی: «مامۆستا ئه‌بێ به‌ سهریدا برۆین». مامۆستا فه‌رموی: به‌لێ کتیبان وا ده‌فه‌رموی ده‌بێ هه‌موومان به‌ سهریدا برۆین. ئه‌ویش وتی: «مامۆستا، پیتی ناوی؛ به‌ گۆره‌ بابم رمبه‌ له‌ بنیه‌وه‌ هه‌لده‌ستینم»؛ واته‌ ئه‌که‌ومه‌ ناوی.

- کوره کویخایه کی کورد ئه یخویند؛ مه لاکه فیری حیسابی کردبوو. ئیواریه ک باوکی لئی پرسى: رۆله فیری حیساب بووی بۆ باوکت؟ وتی: به لئى. باوکی وتی: ئاده ی بزائم. وتی: ههستونی دهوار، یه که؛ چاکله ی گوریس دووه؛ سى پای مهشکه، سییه؛ دوو چاکله به قنگی یه که وه، چواره؛ کوچه له، پینجه؛ دهسته ی دووی جووتیار، شه شه؛ لنگه و ژوور، هه وته؛ لنگه و خوار که وتوو، هه شته؛ سه ر میکوته ی ناو ئاو، نۆیه؛ ههستوونیک کوچه له ی له پینشه وه دانرابی، ده یه».

- کابرایه کی هه ورامی وتی: «ئیمرو هه نی فره م وارده ن». کابرای هاوپی وتی: «جه کوگه یانه ت ویران بۆ؟» وتی: «جه مالو سانی؛ سان جه باله خانه که نه مه واردش، تو یکله کهش فری مه دا، زۆرابوو خزمه تکاری مه کرانه وه، منیج کرناو کرناوم که رده ن»؛ هه نی شو تییه.

- کابرایه کی کورد کچیکی هه بوو. به یانیه ک زوو کچه له خه وه لساو رووی کرده دایکی وتی: دایه ئای ئیمشه و خه ویکى چهند خۆشم دی. دایکی وتی: «یا خوا سفته قول هو الله وى ناوى لا اله الا الله وى و بۆ حه مه د ره سول الله وى! ئاده ی رۆله بیگیړه وه». وتی: «دایه له خه وما شتیك تیا ما ئه هاتوو ئه چوو، ئه وهنده خۆش بوو ئه وهنده خۆش بوو، له ههنگوین و رۆنه که ی مالی لاله م فره خۆشتر بوو».

ژنه بانگی کرده میرده که ی وتی: بیره وه کچه که مان خه ویکى فره خاسی دیگه ماشه لالا! باوکی له کچه ی پرسى چیت دیووه؟ وتی بابه له خه وما شتیك تیا ما ئه هات و ئه چوو ئه وهنده خۆش بوو، له ههنگوین و رۆنه که ی مالی لاله م فره خۆشتر بوو. باوکی وتی: چه تیو ئه وه کیر نه بووبی؟

وتی: بابه دهنگ مه که، بۆچی وا ئه زانی کیرم نه دیگه؟ باوکی وتی ئاده ی بزائم چۆنه؟ وتی: «بابه، کیر- کیری فه ته ی مامه- سووریکى مل دابریاگی به رچه ناکه تاشریاگه. گشت جار له لای ران ئه نیا ده ر. ئینجا باوه فرنگ فرنگ، تیره تیف تیره تیف مانگا له کینه وه به قۆره قۆر ئه هاته وه. مهشکه له که بیانوو شیت ئه بوو، ژله ژه ئه که وته ئه وى. ئیتر خۆش بوو، های خۆش بوو».

- حسین به‌گی حه‌سه‌ن به‌گی جاف گێڤایه‌وه وتی سالتیک له‌ سه‌ر به‌رده‌ نوێزه‌کانی «کانی‌پانکه» نوێژم نه‌کرد. هه‌ندێ کورکاره‌ی جاف هاته‌ نه‌وێ، یه‌کیکیان پرسی نه‌ری کورپنه‌ ده‌نگو باسی حوکمه‌ته‌کان چیه‌؟ کا‌برایه‌کی بۆزه‌له‌ هه‌لی دا‌یه‌ وتی: «برا من پیت بیژم؛ نه‌و حوکومه‌ته‌ فیل‌بازه‌ که‌ لاقیکی له‌ میسر دانیا‌گه‌، قاجیکی له‌ ئیران، داریکیشی به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌ له‌ هیندستان هیزی خوی خسته‌گه‌سه‌ سه‌ری، نه‌وا هینده‌ هه‌ره‌یه‌کی هاورد دا‌ره‌که‌ی بریه‌وه‌ به‌ لا‌دا که‌وت، ئیرانی‌ش قاجیکی شکاند. نه‌وا له‌ میسریش خه‌ریکه‌ قاجه‌که‌ی تری نه‌شکینی. ته‌نها لاشه‌که‌ی لای ئیمه‌یه‌ مه‌گه‌ر سلۆت بیخوا».

- ده‌وری زوو کا‌برایه‌کی هه‌جیجی دپته‌ بناری شاره‌زور ره‌قه‌یه‌ک له‌ قه‌راخی چه‌می «ده‌لین» نه‌دۆزپته‌وه‌؛ گورج هه‌لی نه‌گرێ ئه‌یخاته‌ ناو هه‌مانه‌که‌وه‌. که‌ له‌ کۆلیا‌یه‌. ئه‌ییا‌ته‌وه‌ به‌ دیاری بۆ فه‌ریدون به‌گ. ئه‌ویش نازانی ئه‌مه‌ چیه‌، پینج شه‌ش پی‌اوی ریش سه‌بی گرد ئه‌کاته‌وه‌ ئه‌لی: «مه‌لیک په‌ریم ئا‌ورده‌ن، ئا ده‌ی بزاندێ چیشه‌ن». که‌ ته‌ماشاش ئه‌که‌ن، یه‌کیکیان ئه‌لی «ئمه‌ سه‌قا قوشه‌، گولله‌یان لێ دا‌وه‌ بالی هه‌لپه‌وکا‌وه‌». یه‌کیکی‌ترین ئه‌لی «نا وایه‌، ئه‌مه‌ ماسی دیمه‌». یه‌کیکی تر ئه‌لی «نه‌خیر؛ ئینه‌ بازه‌ن من خاسش مه‌شناسو». یه‌کیکی تر ئه‌لی «نه‌خیر؛ ئینه‌ نه‌ قازه‌ن و نه‌ بازه‌ن، ئینه‌ بولبولی خۆش ئا‌وازه‌ن، له‌ سه‌ر چلان مه‌نیشۆ، پکلی پکلی مه‌وا چوو».

کا‌برایه‌کی شاره‌زوری بۆ «توو» کرین چوو بوو بۆ ئه‌وێ، پێیان ئه‌لی با‌به‌ ئه‌مه‌ ره‌قه‌یه‌و له‌ شاره‌زور زۆره‌؛ فره‌یی ده‌ن.

- ئه‌وهرحمانی‌پاشای‌بابان کتیییکی شانامه‌ی در‌اوی په‌رپو‌وتی ئه‌بن، مه‌لایه‌کی سه‌حاف بانگ ئه‌کا ئه‌لی ئه‌م کتیه‌م زۆر چاک بۆ چاک بکه‌ره‌وه‌. مه‌لا کتیه‌که‌ ئه‌باو له‌ دوای چه‌ند رۆژیک ئه‌یه‌نیتته‌وه‌. پاشا که‌ ته‌ماشای کتیب ئه‌کا ئه‌و په‌رانه‌ی که‌ له‌ جینی خویا نه‌ما‌بوو هه‌مووی خسته‌ته‌وه‌ جێ خۆی و ئه‌و جێانه‌ی که‌ در‌ا‌بوون مه‌لا له‌ سه‌ر کا‌غه‌زیکی جوان نووسیه‌وه‌و پینه‌ی کردووه‌و به‌ جزوه‌به‌ن کراوی و به‌رگیکی باشه‌وه‌ هیتا‌ویه‌ته‌وه‌.

پاشا زۆری پێ خۆش ئه‌بن و ئه‌فه‌رمو‌وی مه‌لا چیت ئه‌وێ دا‌وا بکه‌. مه‌لا ئه‌لی قوربان ره‌زیکی تریم هه‌یه‌ له‌ دی «قوله‌ ره‌ش»، به‌رموو ره‌زانم لێ نه‌ستین. ئیتر دوعا گۆت ئه‌بم. پاشا ئه‌مر ئه‌کا فه‌رمانی قوله‌ ره‌شی ده‌نی به‌ خاک و به‌راوه‌وه‌ با بۆ مه‌لا بێ.

مەلا فەرمانە کە وەر ئەگرێ و ئەروا. لە دواى سالیکی دیتەووە خزمەت پاشا ئەلی: «قوربان خوا راوەستاوت کە! هاتووم دیی قوولە رەشتان پی بدەمەو، هەر ئەوێندەم مەرحەمەت لە گەل بکە رەزە کەم رەزانی ئەبی. پاشا ئەپرسی بۆچی؟ مەلا ئەلی: «قوربان سالانی پیشوو کە خاوەن دێ نەبووین، هەموو وەختی نانی جۆمان ئەخوارد بە وشکی، یان بە دۆووە لە ناو حەفتە کە جارێک شۆربامان لی ئەنا وە یا نان و دۆشاومان ئەخوارد. ئیستا ژن و مندال هەموو رۆژ پلاو و گۆشتیان لیم ئەوێ و داوای جلی جوانم لی ئەکەن. ئەویش تەماشای ئەکەم دەری ناھێنی، لە بەر ئەو ئەمەوێ بچینەووە دۆخە کە جارێ».

پاشا ئەفەرمووی مادام مال و مالت فیزی خواردنی خۆش و جلی چاک بووین، تازە ناتوانن لە سەری لا بچن. «ئەولاغا»ی وەزیری بانگ ئەکا ئەلی: «سێ دێ کە بی خاوەن بی بدۆزەرەووە بیخەرە سەر قوولە رەشی مەلا». ئەولاغا سەیری دەفتەر ئەکا «تەرەمار» و «زۆرنا سەر» و «تەق تەق» بی خاوەن، ئەچێ فەرمان ئەنووسی ئەلی: «نامانە سەر قوولە رەشی مەلا، تەرە مارو زۆرنا سەر و تەق تەق».

- کابرایەکی کورد دنیا زستان بوو ریی کەوتە دیپەک. تەماشای کرد مالیکی دوو کەلی لی هەلئەستێ، وتی بچمە ئەم مالە لە هەمووی باشترە. کە چوو سەیری کرد ئەم مالە مالە جۆلایە؛ مالە جۆلاش نەختی پاک و پوخت و بە سەرو بەرن. پیاووە کە خەریکی جۆلاییە و ژنە کەش تەنوواری داخستووە نان ئەکا.

چوو دانیشیت. کابرای جۆلا سەیری کرد ژنە کە ی شەرمی بە دەرەووەیە. لە پی چالە کەدا «مەکوکە» کە ی ئەهیناوە ئەبرد، ویستی ژنە کە ی تی بگەییەنی کە خۆی داپۆشی، ئەبوت: «هەپۆش مەپۆش، وی کون داپۆش». ژنە تی نەگەشت. کابرا پشکەل سوتاویکی بۆ فری دا. پشکل بۆ نە چوو نە کەوتە کونی شەرمی ژنەو. ژنە داچەلەکی و شەرع شەرمی بۆ نیە تریکی کەند. ئینجا کابرای میددی ئەبوت: «هەتەر مەتەر، ئەم لەو بەتەر».

- کورە کە چەلێک پیاوی پیاویک ئەبی. شەویک ئاغا لە مال نابێ، خیزانی مال ئەبی بە ئاغەژن و کچی ئاغەو کارە کەریک. شەوێ کورە کە چەل ئاگری بەر هەلی ئەگرێ و ناوێری دەنگیش بکا. فیکر ئەکاتەووە ئەلی بە دەم خەووە ئەلیم ئاغەژن بێم؟ ئەگەر توپە بوو ئەلیم نوستووم ئاگام لی نەبوو؛ ئەگەر خۆ وتیشی وەرە، ئەو هێچ».

خه‌وی له خۆی خست و به دهم خه‌وه‌که‌وه به بزرک‌اوی وتی: «ئاغه‌ژن بێم؟» هیچ ده‌نگ نه‌بوو؛ جارێکی تر وتیه‌وه، دیسان ده‌نگ نه‌بوو؛ جاری سێهه‌م که وتیه‌وه نئاغه‌ژن وتی: «ده‌ک عمه‌رت نه‌مینی! ده‌نگت هه‌یه‌و ره‌نگت نییه». کوپه‌ که‌چه‌ل گویی نه‌دایه، وتی نه‌وه‌ک تاقیم کاته‌وه پاشان لێم توپه‌ بێ.

ئاغه‌ژن که زانی کوپه‌ که‌چه‌ل هه‌ر دیار نیه ئینجا وتی: «کوپه‌ که‌چه‌لی خاوه‌ن ته‌لای ده‌سته‌و شار! که شووشی سووری یاقوت له کانی کانی جوانیدا شار‌دوته‌وه، ئایا هیچ ئاگات لێیه که گه‌نجیکی بێ ره‌نجی دوپ و مرواری و یاقوت له هومه‌ی ته‌لایی خوسره‌وانیدا چاوه‌چاویه‌تی بۆ نه‌و شووشه که بێجگه له گولای ژیا‌نی گیانان هه‌چی‌تری تیدا نییه. بێ گومان نه‌وانه‌ی به‌هره‌داری سه‌ر چاوه‌ی نه‌قل و فامن، شووشی سووری یاقوت له خه‌زنه‌ی مرواریدا نه‌بێ له هه‌یچی‌ترا هه‌لناگرن».

که‌چه‌که گویی له‌م قسه‌یه بوو وتی: «راسته خه‌زنه‌ی دوپ و مرواریده، به‌لام نه‌وانه‌ی سه‌رافێ گه‌وه‌هر شناسن ئایا هیچ ئاگایان له‌وه هه‌یه که ئاقلانی مه‌یدانی جه‌واهرفرۆشی دوپێ ساده‌ی بێ گه‌ردی مینایی، گولی سووری نه‌ژاکاوی باخی ته‌نهایی ناگۆرنه‌وه به‌ دوپێک که ده‌ستی وه‌ستای زه‌رنگه‌ر به‌ قوولایی قولاپدۆزی شه‌و کاری تیا کردبێ؟ دوپێکی یه‌مانی به‌ نگینێکی سوله‌یمانی نه‌گه‌ر به‌ سمی ئاهوانی خوته‌ن و به‌ میشکی غه‌زالانی خه‌تایی مۆر کرابێ، ئایا شای نه‌وجوانان و ئاقلی روزگارێ نه‌یدا به‌ دوپێ که کون کرابی؟»

کاره‌که‌ر که گویی له‌ مانه‌ بوو هه‌ناسه‌یه‌کی هه‌لکیشاو وتی: «ئیمه‌ش خوایه‌که‌مان هه‌یه».

- له قسه‌ی هه‌ورامی ئه‌مه‌یه که نه‌لی: «واتیم په‌نه، واچیش په‌نه، واتت په‌نه، واتیش په‌نه، واچه‌م په‌نه، واتش چی‌ش؟»

- سه‌یدی‌چۆر چوار لاپه‌ره مه‌عنای له‌م سێ نیوه شعره کوردیه داوه‌ته‌وه. شعره‌که ئه‌مه‌یه:

له‌م به‌ر ئاوه‌که له‌و به‌ر ئاوه‌که
زه‌نگیا‌نه له‌ مل زولف خاوه‌که
که‌وشه‌که‌ی نه‌که‌ند دای له‌ ئاوه‌که

- کویخا ژنی لەیلاخی زۆر بە سەرو بەرو کەبیانوی لێ ھاتوون؛ تفاقى مال و مالاتیان ھەتا بلیت تەواوە، لە کاتی شایى وە یا شیوەنا پێش ژنانى ئاوايى ئەکەون و ئەچن بۆ ئەو شایى و شیوەنە. کە دوو ژنە کویخا لە شوینیک یەکیان گرت بەمجۆرە خوێشى و دشی لە یەک ئەکەن: «مال، منال، سەگ دەر مال، کۆرپەى باوەش، بەخەل خەف شەو گشتیان خاسن شوکر».

- دوو ژن پێکەو ھەویریان ئەشیلا، ھەروا بە دەم قسەو یەکیان لەو کەیانى پرسی چەن شووت کردووە؟ وتی:

ئیسک و میسک و مستەفا	حافەو جەمشیدو بولوەفا
ھەباس و ھەياس و میرتەوراس	گۆرانە ھیزەى میشک کاس
نۆ لەم ھۆزى، نۆ لەو ھۆزى	یەک لە بەر ھەتاو خۆى ئەدۆزى
چنگم لە ھەویرە	ھەر ھێندەم لە بیەرە

- ئەمیر تەیمورى گۆرکانى لە پەلامارە کەیا بۆ سەر بەغدا و ئەو ناو، لە کوردەواریدا رۆژیک لە راو ئەبێ تووشى شوانیکی کورد ئەبێ، لێی ئەپرسی ئەرى کابرا! ئەو «سەرکارە» کە ئەمیر تەیمور ناردویەتە سەرتان چۆنە لە گەلتان؟ کابراش ئەلێ: «فلانى قسەى لێو ھەکە چ سەگ و سەگبایکە». ئەلێ: ئەى ئەمیر تەیمور خۆى چۆنە؟ ئەلێ: «ئەو گەلێ سەگ و سەگبائترە؛ ئەگەر ئەو چاک بوایە ئەمیش چاک ئەبوو».

ئینجا ئەمیر تەیمور ئەلێ: کابرا تۆ من ئەناسى؟ ئەلێ: ناوھەللا. ئەلێ: من ئەمیر تەیمورم. کابرای شوانە ناوکی ئەکەوئ ئەلێ: «ئەبم وە ساقەت تۆ من ئەناسى؟» ئەلێ نە. ئەلێ: «من کەرە شیتی کورێ کەرە شیتەم، شیتى من لە ھەموو کوردەواریدا گەلێ بە ناو بانگترە لە ئاقلێ تۆ لە ھەموو ولاتى خۆتا، سەرەپای شیتى ئەکەم ھەموو رۆژێ جاریک دەست ئەکەم بە چەنە لێدان و وێرپە کردن، سەرى خۆم ئەبەم بە ریشى بابما». ئەمیر تەیمور دەست ئەکا بە پێکەنین و ئەلێ خەلاتى کەن.

- «حەمەئاغای بلباس» بریاری دا بوو لە ئاوايە کەیا ھەر کەس نوێژ نەکا جەریمەى بخاتە سەر. کابرایەک بلباس ناچار ھەلساو لە ترسا دەستی کرد بە نوێژ کردن و بەم جۆرە

نییه‌تی هیتا: «نویژی ده‌که‌م، نویژی ده‌که‌م، نویژی دوور و دریژی ده‌که‌م، لو حه‌مه‌ئاغای بلباسیکه‌م کوری مرئ هه‌للاهو ئه‌کبه‌ر».

- شه‌وی پانزه‌ی مانگی شه‌عبان به ده‌ستوری کورده‌واری پیتی ئه‌لین «شه‌وی به‌رات» و ئه‌و شه‌وه نیمچه جه‌ژنیکه. منلان هه‌ر له پاش نویژی شیوانه‌وه کۆ ئه‌بنه‌وه به مالانا ئه‌سورپنه‌وه، ئه‌م شیعرا نه‌یان بۆ خۆیان هه‌لبه‌ستوه؛ ئه‌چنه به‌ر هه‌ر قاپیه‌ک به ده‌نگی به‌رز و به نه‌زم تیکرا ئه‌یخویننه‌وه، ماله‌که‌ش هه‌ر شتیکیان بیی بۆیان دیتن، شیعره‌کان ئه‌مانه‌ن: -

شه‌وی شه‌وی به‌راتی خوا دوو کور و کچیکتان باتی
سفره‌ بیننه‌ جه‌ماتی ده‌ست له که‌ندوان بگێری
خاتونی ده‌ست به‌ زیړی ده‌ست له که‌ندوان بگێری
به‌شی منالان بنیړی

- کابرایه‌ک هه‌بوو له سوله‌یمانی به ناو بازارا چه‌وه‌نه‌ری کولای ئه‌فروشت؛ به ده‌نگیکی خۆش و به نه‌زم به‌م جۆره بانگی ئه‌کرد و ئه‌یوت:

«هه‌تیوی بی باوکه چه‌ونه‌ر، خورمای بی ناوکه چه‌ونه‌ر، کۆرپه‌ی بی دایکه چه‌ونه‌ر، سورهی به‌ر مه‌مه‌که چه‌ونه‌ر، قیته‌ی ناو گه‌ره‌که چه‌ونه‌ر، هه‌ی چه‌ونه‌ر، چه‌ونه‌ر، چه‌وه‌نه‌ر...».

- دوو پیاوی گه‌وره به‌راوشکار به ده‌شتیکا ئه‌پۆن ته‌ماشای ئه‌که‌ن و له دووره‌وه کابرایه‌کی ریش سپی لیکنی شه‌ه‌بار په‌رویکی چلکنی کردوه به سییه‌ری چاوی سواری نێره‌که‌ریک بووه و ماکه‌ریکی رووتیشی خستۆته پێش خۆی و ورده ورده گۆرانی بۆ ئه‌لی و رووه‌و ناو شار ئه‌روا. یه‌کن له پیاوه‌کان به‌وی که‌یان ئه‌لی بیدوته، ئه‌لی: وا دیاره ئه‌م کابرا ده‌م شه‌ه‌ جنیومان ئه‌داتی، ئه‌لی گۆی مه‌ده‌ری بیدوته با جنیومان بداتی.

ئینجا ئه‌چن و سه‌ری ریی پی ئه‌گری، ده‌ستی له ملی که‌ره‌که‌ی ئه‌کا و ماچیکی ئه‌کاته‌وه، ماندو نه‌بوویه‌ک له گه‌ل کابرا خۆی ئه‌کا، کابرا به‌ تووره‌یه‌وه ئه‌لی: «تۆ ده‌ست ئه‌که‌یته ملی براکه‌ت له گه‌ل ئه‌و بدوی، کارت چیه‌ به‌ منه‌وه؟ ئه‌گه‌ر دایکت ناردوتی، من

ھىچ لە بىرم نەماوھ كەى داىكتم دىوھ. خو ئەگەر لەوانەشى بۆ كړپار ئەگەرپى و لە ناو شار
مشتەرىت نەكەوتوھ، دەشتەكى ئەو پىشە حىزە نازان».

كابرا ئەلئى: بە خوا خالە نە داىكم ناردوومى وە نە بە شوين مشتەرىشا ئەسورپمەوھ،
چاوم پىت كەوت وامزانى چاوت يىشى، منىش توزى دەستى حەكىمىم ھەيە بەزەيىم پىتا
ھاتەوھ، دەرمانىك بوو وتم با پىت بلىم بەلكو چاوينشەكەت لە كۆل كەوئى.

كابرا وتى: وەرئ وەللا، بە قوربانىت بم! چاوم ئىشى پىم بلى بەلكوو لە دەم و
نەفەسى تۆوھ چاك بىمەوھ، ئىنجا ھەلى داىو وتى: «رۆنى ھەتاو، دەنگى دەھۆل، رەنگى
ئاو، تىشكى ئەستىرە، خشتەى گاگىرە، سىبەرى مەنارە، وەفای خەلكى ئەم شارە، چاوى
مار و بى مېروولە، دەولەمەندى پياوى روتەلە، ئاشتى مىراتگر، يەكەتى جىگەر، ئەمانە
شەش مانگ لە بەر سايە قەى ھەتاو دانئ، شەش مانگ لە دەسكاوانىكى بى بنا بىكوتە،
شەش مانگىش بىخەرە بەر رەشەبا، ئىنجا بىكەرى كلتورى بن كلكى ئەدبەلە كەرە، بە
كلچويكى يەرەقى ئەو نىرەكەرە بىھىنە بە چاوى سەرو خوارتا ئىشەللا زوو چاك
ئەبىتەوھ».

مامەى رىش سېى توزى خوئى بۆ جوولاند يەككى كەرەناى بۆ كىشا وتى: «جارى
ئەمە پىشەكى بۆ ھەقى ھاتنەكەت. بە بى مەزەرەتى سەرى خوئ و بۆزەى ھاوپىت، كە
چاكىش بوومەوھ كۆنە كارەكەرىكى رەشتالەى داىانى نەنكم ماوھ، ئەتدەمى بۆخوئ و ئەو
ھاوپىتە-كە بۆ پىكەنىنى خوئ تۆى كردوھ بە پىستى لا قنگى گا- بەيانى لە
ئاشخانەكەى دوايەوھ شەلە حەى حەى بكن بۆ نان خواردنى ئىوارەتان ئەگەنە
مىوانخانەكەى پىشەوھى».

- حەسەن بەگى قادىر بەگى جاف لەگەل دەستەيەك لە شوپرە سواری جافا بەو دەشتى
شارەزوورەدا تئ ئەپەرن. مەرەزەى شارەزوور دەستى بە خۇيا ھىتاوھ، گۆلەكان ئاويان تئ
بەردراوھ، ھەموويان پشە پشە وەستاوئەتەوھ. رائەوہستى و سەيرىكى بە سۆزى ئەم دىمەنە
ئەكا، كوتوپر بانگى سوارەكان ئەكاو ئەلئى: «پىنو، پىنو، ئىستە زانىگمە خوا لە قورئانا
ئەفەرموى "مەرەزە البحرین، بىنەما برزخ لا بىغیان" مەعنای چىيە. ئەوھ دەربارەى ئەم
گۆلگەلە فەرموگىەسى. ئەوہسە چۆن پشە پشە وەستاگنەسەوھ، ئاوى ئەم گۆل تىكەلاوى
ئەو گۆل ناوئ، ھەر وە دوو گۆل پشە دوپك كەوتگەسە بەپىيان. وە قەورەكەى حەمە پاشا
ئەگەر وا نەھاتىنايە من ئەمەم نەئەزانى».

- «حەبیبە لالاخانی باوە جانی» ئەنیری بۆ عەشرەتیک مەشکە دۆ بەرنە سەر کانیکە‌کی «نارو» -کە ئەم شویتە هاوینە هەواری «قوایی و باوە جانی» یە. کابرایەکی باوە جانی سواری کەریک ئەکەن و مەشکە دۆی لە پێش دانەنین، لە رینگە مەشکە «پشکی» بەر ئەبن، کابرا کیزی خۆی ئەخاتە کونە کە یەوێ و ئەروا تا ئەگاتە سەر هەوار. ئەلێن دابەزە، ئەلێن دابەزەم تا ئەچمە بەردەمی خان. ئەلێن کورە دابەزە، تۆ بۆ ئەوە نەدە شیتی؟ ئەلێن: «کەرانگاکە‌ی گەگینە، چشۆ کەن بۆ کەرە کەوێ دایکی کەرەن، کیرم پشکی مەشکە‌یە ناتوانم داوێزم».

- قازی باوەزید ئەسپێکی هەبوو هەموو جار سواری ئەبوو ئەچوو بۆ سەراو پنی ئەهاتەوێ. رۆژیک قورئانی ئەخویند تووشی ئەو نایەتە بوو کە ئەلێن: «و ما من دابە فی الارث الا علی الله رزقها». هینای ئەسپە‌کی بەرەللا کردە ناو شار بۆ گیانی ئەو عەلەمە. ئەسپە کەوتە کۆلانیان و سەر دوکانان، سا خوا چی دابی لە توێکلە باینجان و لە ترۆزیه کرمی و لە توێکلە شووتی رزی و ئەیخوارد و پنیوێ ئەزیا.

رۆژیک ئەسپە‌کی تۆ سەلامەت. قازی وتی بە پیاوێ‌کی بچیت چەن کۆل هەلگرو خۆلپێژیک بێنی بیبەنە قەراخ شار فرێدەن. ئەوانیش کە هاتن داوای دە قەرائیان لە قازی کرد بۆ فرێدانە‌کی. قازی وتی: داوای پارە لە پیاوی وەکو من چۆن ئەکەن؟ یەکیکیان هەستاو وتی قوربان! ئیمە هیچ دەرامەتێکی ترمان نییە بێجگە لەم جۆرە شتانە نەبن، جەنابی قازی -خوا راوێستاوی کال- دەرامەتێکی زۆری هەیە و پیاویکی دەوڵەمەندە. لەم شتانە هەموو وەر ئەگریت: «مارەپرانەو سەر قەلەمانە، کەفاری سوین و نوێردوی جومعەنە، هەقی قەوالەو کرێ حەوالە، پارە‌ی تەلاق و مۆری کاغەزان، بەر مەشکە کەرەو تۆ بەرە‌ی رەزان، پاشماوێ وەقف و میرات بەشکردن، مووچە‌ی دەرزی و تەن و پێش نوێژی کردن».

قازی وتی بە پیاویکی وەکو من چۆن شتی وا ئەلێن؟ ئیوێ هەموو خێرو بیری ولاتە‌کە کۆ ئەکەنەوێ و هەزار قاپستان هەیه بۆ نان پەیدا کردن؛ جلی مردوان و پارە‌ی زیارەتان، چلکاوی مالان و گسکی کۆلانیان، تەنە‌کە شکاوو تەنە‌کە پچراو، دزی چلەدارو گرتکی نەکولاو، پارە‌ی خیرات و مردوو هەلگرتن، کەر فرێدان و سەگ بە کیش کردن، جەژنانە‌ی دووکان، کراسە کونی جوان، نوردوی لادیی و پاشماوێ میوان. ئەمانە هەموو وەر ئەگرن، بێجگە لە گویله نوکی خرابی رۆزو مستەساوێری بن کووپی دایە ئەفرۆز، لەگەڵ ئەوە‌دا

ئەم ئەسپە کە بردتان فریتاندا پیستەکە ی بەرن بۆ دەباخ و کلکەکە ی بۆ قەرەج و یالەکە ی بۆ موتاب و نالەکە ی بۆ خاوەن کۆشک، بۆ چاوەزار بیکە بە سەر کۆشکەکە یەو-ئەمانە هەموو دەستان ماچ ئەکەن، ئیتەر چۆن هیچتان نییە و داوای شت لە پیاویکی وەکو من ئەکەن؟

ئینجا کابرا هەستایەو و تی: «قوربان! جەنابی قازی، بەمانە فەرموت ئیمەت کرد رازی. بیکە بە خیری گۆری جوانەمەرگە کە شتیکیان بەدەری با دوعا بۆ سەری جەنابت و پادشای ولات بکەین کە ئەم هەموو خێرو بیرەتان پێ داوین».

- شیخ عەزیزی جانەوەرە ئەچێ بۆ دیدەنی مەولەوی. لە ریگەدا تووشی کابرایەکی بەراز خۆری قەلخانێ ئەبێ کە دوو ژنی لە گەل ئەبێ؛ لێیان ئەپرسی بۆ کوێ ئەچن؟ کابرا ئەلێ: قوربان ئەمانە هەر دووکیان ژنی من، یەکیکیان دوانزە سال و یەکیکیان پینج سالە ژنی من، هیچ منالمان نییە ئەچین بۆ سەر مەرقەدی «مەلا مستەفای بیساران» بەلکوو خوا منالیکمان باتی. شیخ عەزیزیش لە پارچە کاغەزێک ئەم دوو شیعرەیان بۆ ئەنووسی:

بیساران ماوا، شیخی بەحر و بەر	ئاما وەیانەت یەکانەو دوو دەر
جەدەوری یانەت مەکەران ھۆلە	پیشان کەرەم کەر جفتی پار کۆلە
ئەیدا بە کابرا پێی ئەلێ ئەمە بخەرە ناو گومەزەکە ی شیخەو.	

بە پێ کەوت؛ سالی دوایی شیخ عەزیز ریی ئەکەوێتە مالی ئەو کابرایە. ژنەکان ئەیناسنەو هەر یەکە کورێک دینن و ئەیخنە باوەشیەو، ئەلێن پار کە چووینە سەر مەرقەدی شیخ و کاغەزەکە ی تۆمان فریدایە ناو گومەزەکەو، هاتینەو خوا هەر یەکە ئەم کۆرە ی پێ داین.

- «حەسەن کەنۆش» شاعیریکی کوردی نەخوێندەوار بوو، بەم شیعرانە ی باسی یارەکە ی کردووە:

جە بەیانەو، جە بەیانەو	خالی دیم وە بەین دوو بەیانەو
چون نەجم مەدرەوشۆ وە بەیانەو	حکاکانی دەور گشت بەیانەو
کێ دیدن مەغرب وە بەیانەو؟	تا حەسەن وە خاک سەر مەیانەو
هەر ها وە حەسەرەت ئەو بەیانەو	

- پیره‌مێرد گێڕایه‌وه وتی: حاجی ئه‌ولا گۆجه‌ی دراوسێمان به‌ بێ زیاد و که‌م بیست و حه‌و ژنی هه‌تا بوو. له‌م دوایه‌دا ژنیکی ته‌ر پیری عه‌یاری بوو بوو، ژنه‌که‌ میردی زۆر تر دیوو. شه‌ویک ژنه‌ دائه‌نی ئه‌لی: تو خوا وه‌ره‌ با به‌ راست حسابی قسه‌تی خۆمان بکه‌ین. تووره‌که‌یه‌ک گویژ دائه‌نی له‌ پشاشا خۆی ئه‌لی: هه‌وه‌ل ژنم «ویله‌ده‌ر» ی بوو، جوئی بووینه‌وه. وتی له‌ «ویله‌ده‌ر» شای و هه‌له‌پرکی بوو، له‌ ته‌نیشته‌ ییوه‌ژنیکی نازکۆله‌وه‌ بووم. ده‌ستیکی نه‌رم و شل و لارانیکی خرو خۆلی بوو، هه‌موو جار ده‌ستمی لی هه‌ل ئه‌خلیسکا پاش هه‌له‌پرکی راسته‌و راست خوازیینیم لی کرد و ریک که‌وتین. هه‌ر ئه‌وه‌ ده‌مه‌ بردمه‌ لای مه‌لا حه‌مه‌ی مام عه‌زیز و ئه‌مینی گوله‌ندامم برد بۆ شاهیدی، ماره‌م کرد و له‌ گه‌ل خۆم هه‌تانه‌وه. گویژیک له‌ هه‌مانه‌که‌ دیتینه‌ ده‌ری و دای ئه‌نی ئه‌لی من ئه‌مه‌ یه‌ک.

ئافره‌تیش ئه‌لی: من ئه‌سلم «چه‌مه‌ک» یه‌. کچ بووم چوین بۆ مازو چنن؛ کورپیکی دراوسێمان بوو «عه‌ولی» ناو بوو حه‌زی لی کردبووم. روژی له‌ که‌ژ هاتینه‌وه‌ گه‌شتینه‌ کویره‌ شیویک، په‌ناوو. من وتم ماندووم لی‌ره‌ توژی ئه‌حه‌سینه‌وه‌ تو برۆ. تی فکری هات لام دانیشته‌، وتی چۆنت به‌ جی دیلم؛ سا شه‌یتان هه‌ردووکه‌مانی ته‌فه‌دا قه‌وما؛ ئیتر هه‌ر له‌ویوه‌ نه‌چووینه‌ ئاوی پیکه‌وه‌ چوین خۆمان کوتایه‌ مالی «شیخ‌عه‌لی مزگه‌وته» له‌وئ لیکیان ماره‌ کردین من کاره‌که‌رو ئه‌ویش خزمه‌تکار. ئه‌ویش گویژیکی له‌ هه‌مانه‌که‌ ده‌ر هه‌تاو له‌ به‌ر ده‌م خۆیا داینا، وتی منیش ئه‌مه‌ یه‌ک.

له‌و یه‌ک و له‌ من یه‌ک، من بیست و حه‌و ژنه‌ی خۆم ته‌واو کرد، ئه‌وه‌ گه‌یاندیه‌ سی و یه‌ک، ناچار حاجی ئه‌لی ئافره‌ت تو لی‌ره‌ دانیشه‌ من چوار گویژ قه‌رزاری تۆم، وا من ئه‌چم ئه‌گه‌ریم تا چوار ژنی تر دینم ئینجا تایی ته‌رازوو ژماره‌ی گویژمان وه‌ک یه‌ک ئه‌وه‌ستی.

- کابرایه‌ک ئه‌چینه‌ لای قازییه‌ک که‌ له‌ دیواخانی حوکما دانیشتیوو؛ وا دیاره‌ ئه‌م کابرایه‌ زۆر به‌ شوینیا گه‌را بوو. که‌ چو له‌وئ چاوی پیکه‌وت وتی: قازی ئه‌فه‌نی ئه‌وه‌ تو له‌ کویت؟ وتی: له‌ به‌ینی تو و دیواره‌که‌م. وتی: گویم لی بگره‌. وتی بۆ گوئ گرتن دانیشتووم. وتی: ژنیکم ماره‌ کردووه‌. وتی: به‌ خۆشی و به‌ کامه‌رانی! وتی: مالی باوانی مه‌رجیان له‌ گه‌ل کردوم که‌ نابێ کچه‌که‌یان لاده‌رکه‌م. وتی: باشه‌ مه‌رجه‌که‌ به‌ جی بینه‌. وتی: ئیسته‌ ئه‌مه‌وئ لایان ده‌رچم. وتی: ئه‌ی مه‌رجه‌که‌ت چی لی ئه‌که‌ی؟ وتی: مه‌رج و شته‌ نازانم هه‌ر ئه‌رۆم. وتی: خوات له‌ گه‌ل. وتی: ئاخ‌ر کیشه‌که‌مان بپه‌یه‌وه‌. وتی:

بریمەو. وتی: حوکمت بە سەر کئی دادا؟ وتی: بە سەر کورپی دایکتا. وتی: بە شاهییدی کئی؟ وتی: بە شایەتی کورپی خوشکی خالت».

- کابرایەک چوو لە مەلایەکی پیتی وت: قوربان ژنەکمە لەگەڵم خراپە، پیاوی چاک بە بەلکو تۆزێ ئامۆزگاری بکە و کردەوێ لەگەڵم چاک بێ. مەلا هەستا چوو مەلایان و ژنەکان کرد و پیتی وت: «خۆشکم! شەرع ئەفەرمووی ژن ئەبێ لە ژێر فەرمانی میردی خۆیا بێ؛ تۆ نابێ چاوت لەو بێ کە میردەت چاوی کزەو کەچەلە، دەستی کورتەو بەلەکە، قاچی ئەلەرزێ و بۆنی دەمی دی، زمانی ناخۆشەو پاشی بە جۆشە، دەستتۆزێ راناگرێ و دايم سەرخۆشە، لە قسە کردنا کەف ئەچەرنی، لە وەختی نووستنا دەم ئەتەقینی».

کابرا کە ئەمانەییست وتی: «هەلستە، هەلستە برۆ خوا بتگرێ بۆ خۆت و ئامۆزگاریت! ئەو شتانەیی کە تۆ بەم ژنەیی منت وت ئەو گەلیکیانی نەئەزانی».

- شێخێک لە «نۆرەباب» هەلکەوتبوو، هەناسەیی گیراو دوغای لە کارا بوو، شیت و هاری چاک ئەکردهو، دزراوی ئەدۆزیهوه، بەستراوی ئەخستەکار، تۆبەیی دز و درۆزنی دائەدا گەلێ بۆ گەل بە خزمەت بوو. رۆژێک کویخامستەفای بیورە چوو خزمەتی وتی: «یا شێخ! تۆ ئەم فەیزو بەرەکەت هەیە کە مردی لە کیسی هەموومان ئەچێ، ئەولادیکت نییە جێت بگریتهوه با ژنیکت بۆ بیتین؛ خۆشت لەزەتی ژن و میردی ئەبینی و ئەولادەکەشت کەلکی خزمەتی قەومەکی پێوه ئەبێ، بەم جۆرە شێخی خستە سەر سەودا.

شێخ هەلسا چوو خزمەت «مەلامەحمووی باری»، وتی: «قوربان! رویان لێ ناوم ژن بیتن».

فەرمووی باشە پیغەمبەر فەرموویەتی «النکاح سنتی».

شەوقی نامیینی چرای خانەدان مەگەر بە سایەیی ژنی خانومان

پرسی قوربان ژنی چۆنی بیتن؟ فەرمووی ژنیکی بیتنە خۆشەویستی بزانی، نەوێ باش بخاتەو و مەیلی چاکەیی لە رەگەزدا بێ، خۆت لە سێ جۆرە ژن پیاڕیزە، لە بیوژنی کە میردی مردبێ: هەر ساتە نە ساتی ئەلێ رەحمەتیە کە ئەیشیلام، بۆنی ئەکردم، پیتی ماچ ئەکردم؛ لە ژنی کە دەولەمەند بێ و بە هۆی پارهەکیهوه شانازی بکا و منەت بە سەر پیاوانا بێ؛ لە ژنی کە مەکرکەر و بە ئاین و ئۆین بێ، هەمیشە خۆی بخاو بە نکەنک بۆلە بکا».

قهیره کچ باشه، قه‌در زانه. پیره ژن زاره، هه‌ناسه‌ی ماره. ژن له عومری ده وه تا بیست حمزی نه‌فسه. له بیست تا سی بۆ دلداری و یاری و دیاری. له سی تا چل دایک مندال، له چل تا په‌نجا سهره‌و کاری مال. له په‌نجا به دواوه خواشی لی ره‌نجا. بهم حساب به شیخ هاته سهر ئه‌مه کچیک بی‌نی به‌لام زۆرتر له دلی خویا سه‌ودای که‌وته سهر ئه‌وه نه‌شمیله‌یه‌کی خنجیله بی‌نی. یه‌کێ له ئاغا لیکه‌وتووه‌کانی «سهنجه‌لی» کچیکێ جوانی نازکۆله‌ی بوو، گۆرانیان پیا هه‌لدابوو:

فاتهلێ له سنجه‌لی بۆم بوه‌سته مانگ هه‌لی

بانگت ئه‌که‌م بلێ به‌لی ئه‌وسا وه‌ره له گه‌لم هه‌لی

شیخ مه‌یلی چووه سهری. هه‌رچه‌ند وتیان یا شیخ ئه‌وه منداله له ریک تودا نییه، ئه‌وانه کۆنه چه‌که‌م ره‌قن لووتیان به‌رز به پاره‌ی سهر قه‌له‌مانه‌ی نوشته‌و ده‌سه‌نه به‌ریوه ناچن، ئه‌و گویی نه‌دایه؛ خوازی‌نی کرد. ئه‌وسایش کچ وه‌کوو ئیسته نه‌که‌وتبوه سهره کلاوی خوی به هه‌موو که‌سیکیان ئه‌دا، دایانی.

سا، سالی تی وه‌رنه‌گه‌راپه‌وه کۆنه داخواییکێ شه‌وئ وه‌کو گۆرانیان پیا هه‌لدا بوو وتبووی «بانگت ده‌که‌م، بلێ به‌لی» له ده‌رگاوه بانگی کرد. وتی به‌لی و هه‌لات. کاتیکیان زانی چوونه «نه‌نۆر» مالی مه‌حمودی به‌گه‌شه‌له که بی دینی بۆ دوزمنی شیخان. له‌وئ بۆ خوی له‌گه‌ل لاوه خۆشه‌ویسته‌که‌ی جووتیان گرت و شیخ به‌ته‌نیا مایه‌وه. ئینجا شیخ که جاران نیوه شه‌وان ده‌نگی زی‌کرو قورئانی ئه‌هات، ئه‌مجا هه‌موو شه‌وئ به‌کۆلی گریانوه ئه‌ی گوت:

فاتهلێ هه‌ی فاتهلێ بانگیان کردی وتت به‌لی

په‌ندی پیرانه به‌لی جوان ئه‌بی له پیر هه‌لی

- «مینه‌که‌چه‌ل» هه‌بوو له «چوارتا»، «فاته» ناویش له «سیتکه» بوو که کۆنه زنی «خه‌ی ئه‌سمه‌ر» بوو. گۆیا به‌قه‌سه‌ی فاته، [مینه] داوای کردووه. هه‌ر دووکیشیان نه‌خوینده‌وار بوون، هه‌ر یه‌ک به‌پنج خسته‌کیه‌ک به‌سه‌رو گۆیلاکی یه‌کا دین. فاته ئه‌لی:

مینه‌که‌چه‌ل له مالیا نیه مستی برویشی لی‌فه‌یه‌کی نییه پتی تی هه‌لکیشی

فه‌قیانه‌ی شری که‌ری نایکیشی دیتی له کن من خوی هه‌له‌کیشی

ئه‌لی با فاته شه‌و لام رابکشی

مینه‌ش ئه‌لی:

پێی بلین: هەمی تری لەوی مرئ یالی خواتەوێ وەکو یالی کەرئ
 ئیستەر بە پاشوی لە پێشی بەرئ هەر دەرواو وەرە گو هەلئەوەرئ
 مەن کەمی و تەم شوم پێ بکە؟ ژنی خەلی ئەسمەرئ

- ژنگەلی ئاواپی «قەدەفەر» لە شارەزور کو ئەبنەوێ ئەچن بو «مەستەکان» بو پرسە.
 «نەنکە پیروژ» یک هەبوو، ئەویش چوو وتی منیش دیم لە گەلتان، بەلام ئەم نەنکە پیروژە
 خۆی را نەئەگرت، بلامانی تێرکەن بوو.

ژنگەل وتیان: نەنکە پیروژ مەیه شوورەییە، ئاوڕوو مان ئەچن. چیت ئەوئ ئەتەدەینی.
 وتی: مانی مەنئ گەنم بەنئ تا نەیم لە گەلتان. وتیان باشەو لێیاندا رویشتن. لە پاشا
 نەنکە پیروژ کەوتەوێ بیری کە باسی ئەوێ نەکردوێ بە مەنی مالی کئ بئ. هەستا چوو بە
 شوپینانا.

ژنان لە پرسە کەدا دانیشتبوون خەریکی شین و شەپۆر بوون، نەنکە پیروژ کردی بە
 ژوو را. هەموویان لە ترسی کەتنی نەنکە پیروژ هەر بە جارئ وشک بوون. «پوورایشئ»
 سەر رستی بە دەستەوێ بوو، مردوێ کەمی بە دەنگی بەرزو بە دەم گریانەوێ ئەلاواندەوێ،
 ژنەکانی بۆیان ئەسەندەوێ، تیکەلکیشی کرد بە لاواندەوێ کەوتی:

ئەوێندە هاتگە سامانی نیە سا کە پێم یێژن بە مەنی کێیە
 ئینجا پورایشئ وتی:

نەنکە پیروژی دا پیرە تون بی قوجەو سەخت نگای بیرە
 نەنکە پی رویش هەر بە دەم گریانەوێ وتی:

باوانت شیوگن، هەژ وە سەرت وئ مەنی دەولەت یار لە بەر دەست وئ

- کابرایەک لەو خوارە رێوار بوو، تووشی بوو بە تووشی کابرایەکی ترەوێ کە
 دانیشتوێ نان ئەخوا. ئەمیش چوو سەلامی کرد و دانیشت. کابرا هیچ خولکی نەکرد بو نان
 خواردن. ئینجا قاپی قەسە لەگەل کردەوێ پێی وت: تو ئەزانی مەن لە لای مالی ئێوێ
 هاتووم؟ کابرا وتی: «رێگەت بەویدا بوو». وتی ژنە کە تەم چاوی پێکەوت زکی پیر بوو.
 وتی: «راست ئەکەمی، کە بە جێم هێشت زکی پیر بوو». وتی کە مەن لەوئ بووم منالی بوو.
 وتی: دیارە ژنی زک پیر ئەبئ منالی ببئ. وتی: «دوو کوپی بوو». وتی: «ئەوێ دایکیشی
 هەر دوو دووی ئەهینا». وتی: یەکیکیان مرد. وتی: «وا دیارە دایکی شیرێ دوو منالی پێ

نهدراوه». وتی: «زۆری پێ نهچوو ئه‌وی تریشیان هه‌ر مرد». وتی: «ئه‌وه خه‌فه‌تی براکه‌ی بووه». وتی: «پاش ئه‌وان دایکیشیان مرد». وتی: «دیاره‌ یه‌کێ دوو کورێ له‌ سه‌ر یه‌ک به‌ری له‌ تاوانا خۆشی ئه‌مری».

تا ئه‌م قسانه‌یان کرد کابرا له‌ نانی خۆی بووه‌وه‌و هه‌مووی خوارد. ئینجا پێی وت: لام وایه‌ نانه‌که‌ت به‌ ده‌م خۆش نه‌بوو؟ وتی: «ئاخر هه‌ر له‌ به‌ر ئه‌وه‌ بوو که‌ به‌شی تۆم نه‌دا، وتم با تۆیش تووشی ئه‌و ناخۆشیه‌ نه‌بی».

- «مه‌لاکه‌که‌مه‌ی پێلو» - که‌ به‌ «ناری» به‌ناوبانگه‌ - له‌ مه‌ریوانه‌وه‌ نامه‌یک بۆ شیخ‌محمودی حه‌فیدزاده‌ ئه‌نووسی. وینه‌ی نامه‌که‌ میژووی تیا نه‌بوو، هه‌ر وه‌کو خۆی بۆ وینه‌ی ئه‌ده‌بیه‌کی کوردی نووسرایه‌وه‌

روح و دل قوربانی نالی که‌وشه‌که‌ت

سه‌ر به‌ سه‌ر گه‌ردی هه‌سارو هه‌وشه‌که‌ت

دائما موحتاج و موشتاقم له‌ بۆ

گه‌نجی یادی خاتری بێ خه‌وشه‌که‌ت

ئه‌گه‌ر له‌ ریگه‌ی مه‌رحمه‌ته‌وه‌ حالی ئه‌م پیره‌ غولامی خۆتانه‌ مه‌نزوو به‌رمون، به‌ کوردی و به‌ کورته‌ی ئه‌مه‌یه‌ عه‌رزم:

به‌ تیغی محنه‌ت و ده‌ردو جه‌فا جه‌رگی مه‌لالت بوو

به‌لێ مه‌علوومی ئافاقه‌ مه‌لا نیوه‌ی مه‌لالت بوو

وه‌ ئه‌گه‌ر مه‌یلت به‌ به‌یانی توولانی بێ و ئاره‌زووت له‌ حیکایه‌تی «قویله‌» و «چوچانی» بێ، ئه‌مه‌یه‌ عه‌رزم:

دوو له‌ تۆ چاوم بێ بینش ماوه، قوه‌ی بیستم بۆ ناله‌و گه‌رمه‌ی هه‌وری به‌هاری نه‌ماوه، هه‌واسم سه‌راسه‌ر فه‌وتاو، دلم به‌ ئاگری مه‌حروومی وه‌ک که‌بابی سوله‌یمانی به‌رژاو، جه‌رگم له‌ قازانی سینه‌دا به‌ بلیسه‌ی دووری، وه‌ک «سلق»ی که‌رکوکی کولاو.

هه‌میشه‌ چاوه‌ ریگه‌ی حافیزم بۆ یاسین، موحتاجی هاتنی مه‌لام بۆ ته‌لقین، مائلی شه‌ش گه‌ز جاوو دوو گه‌ز خاکم بۆ ته‌کفین. وه‌لێ ئه‌گه‌ر به‌شاره‌تی موژده‌ی سه‌روو سه‌لامه‌تی زاتی موباره‌کتی زوو پێ بگا - که‌ بۆ من موژده‌ی ئاوی حه‌یاته‌ - یه‌قینم وایه‌ چاوم بێ به‌ دووربین و زه‌ره‌بین، وه‌ له‌ گه‌ل هه‌زه‌ره‌تی خه‌را له‌ حه‌یاتا مساوی ئه‌بین.

عەرزی مەخسوس کۆچ و کلفەت و دایکی «سەعیدبەگ» ی بەدەلانی پەنایان هیناوە بە غولامی خۆتان، لە سەر واقعەدی کە نەسبەتی قەتلیان لە سەعید بەگ داوە. وە فعلەن مەحبوسەو لە حەبسخانەدی حکومەتایە. ناچار منیش ئەوا پەنام بە قاپی موبارەکت هینا، شاید فکری بە حالی ئەو بفرموون کە شاید لە زەحمەتی حەبسا نەجاتی بێ، وە مەعلوم ئەم پیرە غولامی قاپی خۆتانە تا قیامەت مەسرورو مەمنوون و متشکرتانە. ئیتر هەرچی بلییم زیادەپە غولامی دەرگای خۆتانە. (ناری)

- «شیخ عەلەئەدەینی بیارە» لە ۱۹۴۵/۳/۱۸ دا کۆچی دوایی کرد. شیخ عوسمانی کورە گەورەیان لە شوینی دانا. بۆ پرسەنامەو شادمانی جێنشینی لە ۱۹۴۵/۳/۲۶ دا نامەیکەم بۆ شیخ عوسمان نووسی، بە ناوی پارچەیکە لە ئەدەبی نامەدی کوردیەو وێنەیکەدی لێرەدا نووسرایەو:

شیخی پایە بەرز وەسمانی دانا جێ نەزەرگەیکەدی وەسمانی زانا
ناسۆری کۆچی شیخی نوورانی ساریژە بە یاد عوسمانی سانی

جێنشینی بنەمالەو هیوابەخشی ئەو مالە! ئەو کۆچەدی شیخی بیارەو گۆلی ئەو دیارە کردی، نیشی جینگە برینی لە دلی دۆست و یارانان گەلی بە سۆزترە لە تیری خەرقە پۆشان لە گۆشەدی دلی مەینۆشان. دنیا هەوارگەدی بیکەسان و بێنەوایانە. ئەو کەسەدی رووبەرۆوی مەزاری پاک ئەبێتەو، بۆ جینگایەکی دیاری سەر ئەبێتەو لە نەمانەو رو ئەکاتە مان. لە کۆلیتی بێوفاو ئەچیتە کۆشکی باسەفا؛ کەواتە وامەزانە شیخت رۆیشت، وا بزانی چوونی بۆ ماتەو مانیش بۆ شانتە.

ئەو شویتەدی تۆ لێی دائەنیشی، جێ مالە گەورەیه. شیخانی رابردو پێیان رەوا بێنیت بۆ ئەو بێت بە گۆلی هەمیشە بەهاری ئەو باخە. چاوت لە شوینی شویتداران بێ، ئاگری کینەدی یاران بە ئاوی دەرروونی فراوانی خۆت بکوژیتەو. کە وات کرد ژیانە ژینی یاران ئەبێ و نەمامت سەر بەرزی باخی نازداران. رەوانی پاکی شیخی رابردو لە بەهەشتی بەرینا لە کۆری خواناسانانزای سەرفرازیت بۆ ئەکا. منیش دلت ئەدەمەو بە سوورەدی موبارەیکەدی فاتحە. دۆستی ئەو خانەدانە، سەجادی.

شه‌کراوی ده‌ماخ

- مه‌حموو پاشای جاف سهد سواریکی له‌گهل ئه‌بی و ئه‌یانه‌وی رووه و گهرمیان بچن. نزیك ئه‌بنه‌وه به‌ ناوچه‌ی «جه‌باری». پیاویك ئه‌نیرئ بۆ لای «سه‌یدفه‌تاجی جه‌باری» كه پیتی بلیت پاشا ئه‌لئ: «به‌ نان و دان و گانه‌وه ئه‌بین به‌ میوانی». پیاوه ئه‌چئ كه چاوی به‌ سه‌یدفه‌تاج ئه‌كه‌وی، ته‌ماشاش ئه‌كا پیاویكی ریش سپیه؛ شهرم ئه‌یگرئ و پیتی ئه‌لئ: پاشا ئه‌لئ: «به‌ نان و به‌ دانه‌وه میوانین»؛ ئیتر باسی گانه‌كه‌ ناك. سه‌ی فه‌تاج تئ ئه‌گاو ئه‌م شیره‌ بۆ مه‌حموو پاشا ئه‌نووسیتته‌وه:

وه‌ك قه‌ومی‌لووتن ئه‌هلی جه‌باری دايم ئاماده‌ن بۆ میوانداری

كه‌ پاشا ئه‌مه‌ ئه‌خوینیتته‌وه ئه‌لئ: «سه‌ی فه‌تاج ده‌ستی خۆی وه‌شان قه‌ت به‌ من ئه‌گیرئ؟» كه‌ ئه‌چنه‌ ئه‌وی خه‌لاتی ئه‌كا.

- جارێك كا‌برایه‌كی كورد ئه‌چیتته‌ لای حه‌مه‌پاشای جاف ئه‌لئ: پاشا پایز هات. ئه‌ویش ئه‌لئ: «به‌خیر بیت. ئا كوره‌ بۆی بار كهن كه‌شك و دۆینه». كا‌برایه‌كی تر گوتی لئ ئه‌بی، ئه‌لئ ئه‌گهر من بچم بلیم پاشا به‌هار هات زۆرترم ئه‌داتئ؛ ده‌نگ ناكات تا به‌هار دیت، هه‌له‌سه‌ستی ئه‌چی و ئه‌لئ: پاشا به‌هار هات.

پاشاش ئه‌لئ: ئا كوره‌ تئ هه‌لدن ئه‌م ده‌ویت باوكه‌. كا‌برا ئه‌لئ پاشا بۆچ تیمه‌ه‌لدن؟ ئه‌ی له‌ كا‌ورای پایزت بۆچ هه‌لنه‌دا؟

ئه‌ویش ئه‌لئ: «پایز كه‌شكی تیا‌یه، دۆینه‌ی تیا‌یه، بره‌ویشی تیا‌یه، به‌هار چی تیا‌یه بۆ من؟ گیا‌ی تیا‌یه؛ ئه‌ویش بۆ بزنی خاسه‌. خۆ من بزنی نیم».

ئینجا كا‌برا ئه‌لئ: «پاشا، پاشا، تو سه‌ری خۆت تو‌زیک‌تری هه‌ر تئ هه‌لدن ئه‌گهر ئه‌و ده‌ویت باوكه‌ نه‌وا‌یه، منیش نه‌ئه‌هاتم و ئه‌م تئ هه‌لدانه‌م نه‌ئه‌خوارد». پاشا به‌ قسه‌كه‌ی پئ ئه‌كه‌نئ و بۆ ئه‌ویش بار ئه‌كا.

- ره‌زا به‌گی فتاح به‌گ نیوه‌رۆ بوو له‌ ئا‌وایی «كه‌لار» راكشابوو. «حسه‌» كۆره‌ مسكینێكی دوانزه‌ سالان بوو؛ بۆ ئه‌وه‌ با‌وه‌شینی كا‌ تا خه‌وی لئ ئه‌كه‌وی له‌ زووری سه‌ریه‌وه‌ دانیشتبوو. چه‌ند منالێكی تریش له‌ و لاوه‌ ده‌نگه‌ ده‌نگیان ده‌هات، نه‌یا ئه‌هیشته‌ خه‌وی لئ بكه‌وی. ره‌زا به‌گ تو‌وره‌ بوو، سه‌ری به‌رز كرده‌وه‌ و وتی: «منالان! وه‌للا

جووکه بکهەن ههستم، جووکه تان ئه پرم». مناله کان بئی دهنگ بوون و خهوی لی کهوت. حسهش هه باوه شینی ئه کا. که زانی وا خهوی لی کهوتووه به سه بری سه ری برده بنا گوێوه بانگی کرد: «رهزا به گ، رهزا به گ». رهزا به گ چاوی بهرز کرده وه وتی ها ئه میش وتی: «رهزا به گ جووک، رهزا به گ جوک. ئا بزانه چۆن جووکه جووکه م ئه بری؟» ئه مه ی وت هه ستا باوه شینی فریداو بۆی ده رچوو.

- حاجی مسته فاپاشا وتی ئه میری حه ج بووم، به سه ر حاجیه کانه وه ئه گه رام. سه یرم کرد وا له بهر که عبدها کابرایه کی سووری قه لهوی ریش سپی کهوتووه، ئاو ئه کهن به سه ریا؛ به جل و بهرگه که یا زانیم کورده، چووم به لایه وه. ئه و سالهش حه ج کهوتبووه مانگی ته مووزه وه، گوشتی کال ئه خرایه سه ر لمه که ئه برژا. کابرا چاویکی بهرز کرده وه هه ناسه یه کی درێژی هه لکیشا، له پاشا سه ری بهرز کرده وه رووی کرده ئاسمان و وتی: «ئه ری خوا! تو بۆچ چاوت نه بوو له و ده شتی گه لگه ی ئاوداری هه وایه که دا مال بۆ خۆت دروست که ی؟ ئه مه شوێن بوو تو ناوته وه؟ ئه گه ر جاریکی تر رووم کرده وه ئه م شوێنه بزانه من کوپی خه لک نیم». وتی له پاشا پتیم وت: کابرا ناوت چیه و خه لکی کویت؟ وتی: حاجی قادری روغزایی «گه لگه» ده شت و گر دیکه له لای پینجوبین.

- کابرایه کی مه نگوپی، باراشیک ئه با بۆ ئاش ئه یهاری و ئه یهینتیه وه. له گه رانه وه دا ئه گاته سه ر ده وه نیک و له وئ تووشی کابرایه کی دراوسییان ده بی که ئه ویش هه ر ئه چی بۆ ئاش. لئی ئه پرسی ئه لی: ئه وه تو باراشه که ی خۆت هاری؟ ئه ویش ئه لی: «ئه دی کوو؟ نایه ارم». ئه میش ئه لی: «به گۆره بابم ده سا ئه گه ر من له کنت بوومایه نه مده هیشت چه قه له وئ ئاشه وه بێتیت». ئه ویش ئه لی: «کوړه دایه لیت ده گیم چما نه تده هیشت؟» ئه لی: «به گۆره بابم نه مده هیشت».

له م قسه یه ک و له و قسه یه ک، ئه بی به شه ریان. ئینجا ئه ویکه له ئاش ها تۆته وه ئه لی: «ده سا دایه لیت ده گیم، ده با ئه م ده وه نه ئاش بیت بزانه چه رایه ت ده که وئ نایه لیت». باره کان له که ره کان ئه که نه وه و هه ر یه که ته کان ئه داته باره که ی خۆی که بیکا له ئاشه که. له م سم سم ده ست ئه دهنه خنجه رو یه کتری ئه کوژن. که به سه ریا نا ئه چن ئه بینن وا دوو بار و دوو ته رم له وئ کهوتووه، یه کیکیان نووزه یه کی تیا ماوه. که لئی ئه پرسن ئه م که ی و به یه نه ئه گێرته وه و ئه ویش ئه مریت.

- مام سلیمانی سینه به سهری همه‌وه‌ن له چه‌مچه‌مال له کۆرپکا دانیشتووه، توپه‌یان کردووه؛ ئه‌ویش وتووێه:

ئیتیر مه‌وه‌شن قسه‌ی بێ سه‌مه‌ر له قووتان ئه‌ورم لکێ چه‌وه‌نه‌ر
ئینجا وتویه: «ئه‌گەر له سهری برۆن، قوولتریش ئه‌وشم».

- مچه‌گه‌وجی باوه‌جانی هه‌بوو که ئه‌که‌وته گرو گالی شیعەر، به‌مجۆره شیعری ئه‌وت:

هه‌که‌مه زوورنا، ده‌که‌مه ژیرت وه‌ک چه‌چه‌قه‌ی ئاش هه‌له‌په‌رێ کیرت

- ره‌سواغای مه‌نگۆر هه‌بوو، پیاویکی ریش سبی و به‌زمه‌لی بوو. زۆری حه‌ز له قوما‌ر ده‌کرد هه‌ندێ جاریش نوێژی ده‌کرد و قورئانی ده‌خویند. جاریکیان له کۆرپکی دیوه‌خانه‌که‌یا دانەنیشی و ملی خه‌لکه‌که‌ ئه‌گرێ بۆ ئه‌وه قوما‌ری له گه‌ل بکه‌ن. که‌س ملی ناداتی و له گه‌لی ناکا. کاتی قورئان خویندنه‌که‌شی نزیک بوه‌ته‌وه به‌ ناچارێ خه‌لکه‌که‌ ئه‌ترسینی و ئه‌لی: «ئه‌گەر قوما‌رانم له‌گه‌ل ناکه‌ن ده‌چم قورئانان ده‌خینم، ده‌سا دره‌نگه‌».

- دزیک چووه‌ مالیک هه‌ر چه‌نده گه‌را هیچی تیا نه‌بوو بیدزی. هات پڕواته‌ ده‌ره‌وه، خاوه‌ن ماله‌که پیتی وت: [هه‌له‌یه‌ کینه‌ بارت سه‌نگینه. دزه‌ش ئه‌لی:]^۵ «خوا هه‌قه‌ سا تویش مالت پره‌نگینه».

- خیلێک له «تاریه‌ر» خستبوویان. کابرایه‌کی کورد مالی له ژوور هه‌موو ماله‌کانه‌وه بوو، شه‌و هاتبووه‌ خواره‌وه له مالی کابرایه‌کی‌ترانوستبوو له باخه‌لی ژنیکا. کابرا و ژنه‌تا پاش هه‌تاو که‌وتن به‌ ئاگا نه‌هاتبوون. کابرا که‌ هه‌له‌ستێ ته‌ماشای ئه‌کا هه‌موو هاوما‌له‌کان چاویان لێیه‌ که له باخه‌لی ئه‌م ژنه‌ دینه‌ ده‌ره‌وه، ئینجا هیچی پێ نه‌ما‌بوو ئه‌یوت: «ده‌ک

۵- له هه‌ردوو چاپه‌که‌ی وه‌زاره‌تی رۆشنیری و سه‌رده‌مدا به‌ نانه‌واوی هاتووه؛ جا دیاره‌ یا ماموستا عه‌له‌ت‌دین سه‌جادی وای نووسیه‌وه یا له‌ چاپدا هه‌له‌یان کردووه. بۆیه‌ بۆ ئه‌وه‌ی به‌ هه‌له‌ نه‌گاته‌ پێش چاوی خوێنه‌ری هه‌تا، له‌ فولکلۆرم وه‌رگرت و لێم زیاد کرد.

خوا بېیرى ھەوارى لىژ، پیاو ئىواره لە مالى خۆيا ئەخەوى، كەچى بەيانى لە مالى ھاوسى خەوهرى ئەبىتەوه».

- كابرایەك چوو بۆ كاروان، مندالىكى بچكۆلەى ھەبوو لە بېشكەدا بوو. لە دواى پىنج سال ھا تەو تەماشای كرد چوار مندالى لە گوى ئاگردان دانىشتون. لە ژنەكەى پرسى ئەم مندالانە چىن؟ ژنە وتى: «ئەوھيان خۆت لىرە بووى گەورە بوو، ئەوھشيان كە تۆ رۆشتى لە زكما بوو، ئەو دانەشيان خەوم بە تۆوھ دىبوو». كابرأ وتى ئەمە سى، ئەى چوارەمىنيان چىيە؟ ژنە وتى: «مىردەكە، ئەو سى كۆرەت بمرى ئەگەر لەوھيان بىرسى؛ چونكە بچكۆلەكەى گوى ئاگردانە. نە تۆ ئەو بدوینە، نە ئەویش تۆ بدوینى».

- كۆرپىكى كورد ھەبوو گالتەچى بوو، ھەموو رۆژى كە ئەرۆشتەوھ مالهوھ، دايكىكى پىرى ھەبوو لى ئەپرسى، رۆلە دەنگ و باس چىيە؛ رۆژىك دىسان ئەپرسى. كۆرەش وتى: «بە خوا داىھ ئىمپۆ بە فەرمانى پاشا جارىاندا ھەرچى بىوھژنىك دانىكى مابى ئەبى شوو بكا. ھەر كەس نەيدا بە شوو تووشى جەرىمە ئەبى». پىرۆزنەش وتى: رۆلە دەخىل! خۆت تووشى جەرىمە مەكە، ئەوھتە من دوو كۆتەرە دانم ماوھ».

- ھەمە بەگ وتى: كابرایەكم لا بوو ناوى قادەرەسورى لەك بوو. رۆژىك باسى پىاوى نوێژ قايم و دىندار ئەكرا قادەرەسوور وتى: ناشوكرى نەبى زەمان خراپ بووھ كەس ترسى خواى نەماوھ، خەلكى بە تەنگ نوێژ و رۆژووھە نىن. سالىك لە گەل بىست سواری ھەمەوھن چوین بۆ جەردەبى؛ لە قاتە قاتەكانى كەركوك كاروانىكمان رووت كردهوھ. سەر كردهمان «مەخۆل» ھەمەوھن بوو. بە رەحمەت بى! بە دەستى خۆى پىنج كەس لە كاروانەكەى كوشت. ھەموو بارو شتومەك و ولاغەكانمان ھىنا گەيشتىنە «شىوھسوور». بستیكى مابوو رۆژ ئاوا بىن، ھەزار رەحمەتى لى بى مەخۆل! بانگى كرد: «عەشرەت نوێژم نەكردوھ». داھەزى بە پەلە پەل دەستوێژى شت و نەبەشت نوێژەكەى بچى، نوێژى خۆى كرد. ئىنجا ئىستا پىاوى وەھا دىندار ماوھ؟

- ھەمەبەگى حاجى رەسول بەگ ئەيوت سەیدەومەرى ھەفید ئەيگىرايەوھ ئەيوت: سالىك بالوێژىكى ئىران لە سولەيمانى بوو، ناوى «يەحياخان» بوو. ئىجگار شىفتەى

کاک نه‌حمەد بوو، هەموو وەختی ئەهاتە مزگەوتی گەورە بۆ خزمەت کاک نه‌حمەد. بە ریکەوت کاک نه‌حمەد چوو بوو بۆ شارباژێر. پێنج شەش تاجری سنه‌یی هاتبونه سوله‌یمانی، شابه‌نده‌ر گرتبوونی. یه‌کیکیان -که نه‌گیرا بوو- هاتە مالی شیخ. «تایشه‌خانی» منی بانگ کرد وتی: رۆله، له‌ گەل حاجی مه‌لا ره‌سول بچن بۆ خزمەت شابه‌نده‌ر تکای لێ بکەن بە‌لکوو ئەو حەپسانە بە‌ره‌لا بکا. منیش له‌ گەل حاجی مه‌لا ره‌سول چووم. قاپیوانیک له‌ قاپیبه‌که‌ بوو، پرسى چیتان ئەوئ؟ حاجی مه‌لا وتی: عەرزی بالوێز بکه‌ حەفیدی «کاک نه‌حمەد» هاتۆته‌ خزمەتی؛ ئەویش دەست بە‌جێ وتی بفرمۆن. چوینه ژوروه‌ زۆری پێخۆش بوو، حورمه‌تیکی ته‌واوی گرتین. له‌ پاشا حاجی «مه‌لا ره‌سول» وتی: جەنابی شابه‌نده‌ر! عایشه‌خانی حەرمی کاک نه‌حمەد سەید عومەری حەفیدی ناردۆته‌ خزمەتتان که‌ ئەو توجاره‌ کوردستانیانه‌ بە‌ره‌لا بفرمۆن. له‌ گەل ئەم قەسەیه‌ی حاجی مه‌لا، شابه‌نده‌ر وه‌کو ئاگر بلیسه‌ی به‌ست و وتی: «ئای، ئای! عایشه، عومەری ناردوه‌ بۆ تکا؟ یاللا. دەر وه‌، یاللا دەر وه‌». خێرا گالی دوو خزمه‌تکاریدا هاتن به‌ زۆر دهریان کردینه‌ دەر وه‌.

- کابرایه‌کی کورد هه‌بوو سه‌بیلی ئەکیشا. هەموو دەمی سه‌بیله‌که‌ی به‌ ده‌میه‌وه‌ بوو. به‌ ئەستی‌وبه‌رد ئاگری ئەکرده‌وه‌، پووشووی چاکی دەست نه‌ئەکه‌وت، دارگەنده‌لی له‌ جیاتى پووشوو به‌ کار ئەهینا. گەنده‌له‌که‌یش دره‌نگ ئاگری ئەگرت، کابرای کونا وه‌ جەرگ کردبوو.

کابرا نه‌خۆش که‌وت و که‌وته‌ گیانه‌لا. ژنه‌که‌ی چوو به‌ لایه‌وه‌ پینی وت: «پیاوه‌که‌! پیاو به‌ وه‌سیه‌ت نه‌مردوو، تۆ هه‌قی کیت لایه‌وه‌ کیش هه‌قی به‌ سه‌رته‌وه‌یه‌ ده‌نگ بکه‌ با من بیزانم». پیاوه‌که‌ش وتی: «ژنه‌که‌ هه‌قی که‌سم به‌ سه‌ره‌وه‌ نییه‌، هه‌ر که‌سێش من هه‌ر هه‌قیکم لایه‌تی و رۆژیک چاوم پێ که‌وتوو هه‌ردنی خۆش و ئازاد بێ وه‌کوو شیرى به‌ری دایکی؛ به‌لام تا رۆژی قیامه‌ت له‌ دیوانی خواشدا هه‌ردنی دار گەنده‌ل ئازاد نه‌بێ.

- کابرایه‌کی کورد ژنیکی زۆر تووڤه‌ی هه‌بوو، ئەمیش زۆری لێ ئەترسا. هەموو رۆژی گوشتی ئەکړی و به‌ ژنه‌که‌ی ئەهوت بیکه‌ به‌ «که‌شکه‌ک». رۆژیک ژنه‌که‌ی وتی: پیاوه‌که‌! ئەوا هاوین هات، ئیتر که‌شکه‌ک ناخوړئ و جاریکی که‌ داوای که‌شکه‌ک مه‌که‌؛ ئەگەر ده‌فعه‌یه‌کی که‌ ناوی که‌شکه‌ک پینی خراپت پێ ئەکه‌م.

بە ڕێکەوت روژی دوایی کابرا گۆشتیکی قەلەوی هێنا بوو، وە، ژنەکە وتی: بیکەم بە چی؟ کابرا هیچ قەسە نەکرد، چوو پە یەزەکە ی نا بە گۆیسوانە کە وەو سەرکەوتە سەر بانەکە. ئینجا لە ویو بەنگی کرد: «سا وەللا کەشکەک و کەشکەکش».

- کابرایەکی کورد لە دەورە ی تورکانا ئەگیرێ بە سەربازی و ئەیبەن بۆ مەشق کردن. بە ڕیز لە گەل سەربازەکانی ترا رایشەگرن و ئەکەوێتە سەروی هەموویانەو. ئارەزووی «سەبیل» ئەکا. کیسەو سەبیلەکە ی دەردیتنی و ئەیهوی سەبیلی تیکا. لەو کاتەدا سەرژمێر دیت سەر ژمێریان بکا، ئەچیتە بەردەمی کابرا کوردەو ئەلی: بلی «بیر» ئەویش ئەلی: «برا سەورکە با سەبیلەکەم تێ کەم». ئەلی: کورە بلی بیر سەویلی چی؟ ئەوا ئەویش خەریکە دەست بە سەر سەبیلەکە یا دیتیت توتەکە ی ساف ئەکا هەر پیتی ئەلی برا سەورکە با سەویلهکەم تێ کەم. کابرای سەرژمێر ئەوەستیتەو دوو سێ زللە ی چاک ئەکیشی بە بنا گوێیا. ئینجا کابرای کوردە ئەلی: «برام بیر، باوکم بیر، کوپی ئاموزام هەوجار بیر بزەنم بووی وە شا. کوپ تاینک نایەلی پیاو سەویلهکە ی تێ کا».

- کابرایەک هەبوو برا خاسی ناو بوو؛ قەسەمان لە هالو هەوالی عەسکەریەو ئەکرد کە گۆیا ئیستارێک و پیکترە. وتی: «برا ریکوینکی چی؟ من خۆم لە دەوری عوسمانیا زەفتیە بووم، دوکانەکەشم قەسابی بوو. هەموو روژی کە وەختی مەشق ئەهات دو تارانیم ئەدا بە یەکی ئەچوو مەشقەکە ی بۆ ئەکردم. بەو قورعانی لیت خویتدو ئیستەو ئەوساش خۆم ئەو قەنارەمە بە جێ نەهیتشت. ئەو بوو عەسکەری؛ ئیستەش ئەمانە بە ناخیری گیانیان گواپە عەسکەری ئەکەن».

- روژیەک ژنە دراوستیەک ئەچیتە مالی مەلایەک بۆ پرسیاری شتیکی. لە سەر خۆلەکە دائەنیشی. مەلا ژن لەوی نابێ، کە دیتەو سەیر ئەکا دراوستیکەیان لە سەر خۆلەکە دانیشتووە. روو ئەکاتە میردەکە ی و ئەلی: «ئەو بۆچی وا بێ ویلی، نە دەبوو سەرنیتیکی بەدەیتی بیخاتە ژیر قنگی».

مەلایش پشتیەک لە ژیر شانیا ئەبێ دەری ئەهینی و ئەیداتە دەست ژنەکە ی خۆی و ئەلی: «ئەو پشتیە ی بەری با بیخاتە ژیر قوزی». ژنەکە ی ئەلی بە خوا مەلا تو یان خەلەفاوی یان شیت بووی؟ ئەلی بۆچی؟ ئەلی: «مردوت مری! ئەو قەسە ی تۆ کردت؟»

مه‌لایش ئه‌لێ: «مردووت مرئ و چاویشت ده‌رئ، تۆ وت بیه‌خاته ژیر قنگی، من وتم بیده‌رئ با بیه‌خاته ژیر قوزی. خۆت ئه‌زانی چوار په‌نجه به‌ینیان نییه، ئێتر ئه‌م هه‌را هه‌رایه‌ت له‌ چیه‌؟»

- کابرایه‌کی کورد ژنه‌که‌ی پێیوه نانیشت، ئه‌ویش ئه‌چینه لای مه‌حموو پاشا شکات له ژنه‌که‌ی ئه‌کا. هه‌ر دوو لا ئه‌برینه به‌رده‌م پاشا. پاشا له‌ پیاوه‌که‌ ئه‌پرسی شکاتی چیت هه‌یه له‌م ژنه‌؟ ئه‌لێ: «قوربان پێمه‌وه دانانیشتی، هه‌موو جار چاوی له‌ ده‌ره‌وه‌یه، به‌ شه‌و ئه‌چم - له‌ شه‌رعه‌ شه‌رمی بۆ نیه - له‌ گه‌لی بنووم، قوولی ناکا».

ئه‌مجا پاشا روو ئه‌کاته ژنه‌که‌و ئه‌لێ: هه‌ی بێ حه‌یا بۆچی وه‌کو شه‌رع ئه‌فه‌رموئ له‌ گه‌لی هه‌لناسی و دانانیشتی؟ ئه‌لێ: «پاشا به‌ سه‌ری تۆ درۆ ئه‌کا هه‌موو شه‌وی پێکه‌وه ئه‌نووین. کابراش ئه‌لێ: «پاشا، پاشا! به‌و قورعه‌نه‌ی تۆ ناگه‌سه سه‌ر رانی راستت ئه‌و گانه‌ی ئه‌و وه‌ منی ئه‌دا تۆ وه‌ گه‌ماله‌ بۆره‌ی ده‌رمالی خۆتی ناده‌ی». مه‌حموو پاشا له‌م قسه‌یه نه‌ختی فیکری کرده‌وه. قه‌نده‌یه‌کی به‌ ده‌سته‌وه بوو، مودنه‌یه‌کی کاره‌بای گه‌وره‌ی پێوه بوو، مژیکێ له‌ قه‌نده‌که‌ دا. ئه‌مجا ژنه‌که‌ هه‌لی دایه‌ وتی: «ده‌سا پیاوی درۆزن قه‌نده‌که‌ی پاشا وه‌ قنگی». پاشا هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی پێما وتی: برۆن، برۆن ده‌ی.

- کابرایه‌کی کورد ژنیکی هه‌ینا؛ له‌ به‌ر ئه‌وه‌ که‌ حیز بوو، عه‌شیره‌ته‌که‌ی پێیان ته‌لاق دا. له‌ دوای به‌ینی ژنیکی‌تری هه‌ینا، دیسان هه‌روا. دوایی گه‌را، گه‌را له‌ ماله‌ گه‌وره‌ کاره‌که‌ریکی هه‌ینا. زۆری پێ نه‌چوو له‌ قه‌راخ چه‌م شوانیکیان به‌ سه‌ره‌وه‌ گرت. له‌ ئاوایدا بوو به‌ هه‌را.

مه‌حمو پاشا می‌رده‌که‌ی بانگ کرد وتی: که‌رانباوگا و ئه‌مه‌ چیه‌یه‌ کینکت هه‌ینا حیز بوو، دووت هه‌ینا حیز بوو، سیت هه‌ینا حیز بوو؛ چیه‌ بۆچ وایه‌؟ کابرا زۆر دل‌گران بوو وتی: «پاشا بێژم چی؟ له‌م تاله‌ ره‌شه‌ی من هه‌مه، وه‌و قورعه‌نه‌ی تۆ خوێندگه‌ که‌ به‌خسه‌وه‌ به‌گی کو‌رت به‌و هه‌موو ره‌شاده‌ت و پیاوه‌تیه‌وه‌ بوئ وه‌ ژنی من حیز ئه‌وئ. تاله‌م خراوه‌. بێژم چی؟»

- جاریک مه‌حموو پاشا له‌ هۆزی «عه‌مه‌له» تو‌ره‌ بوو، هانی دا چوار سه‌د سواریک له‌ «پشت مالی» و «ته‌رخانی» چوون سێ چوار کۆماریان له‌ عه‌مه‌له‌ تالان کردو هه‌موو

تالانەکیان هێنایه مالی پاشا که ئەو وەختە پێیان ئەوەت «مالەگەورە». لە گۆی «زەلم» و «تانجەرۆ»-واتە لە «دووان»- هەلی دابوو. عەمەلەکان چوون پەنایان بۆ چەند کویخایەک بردو هێنایان بۆ تەکا بۆ لای پاشا. پاشا لە سەر تەکای ئەوان وتی: تالانەکیان بدەنەو. هەر که مالانی خۆی دایە پێش و روێشت، مەگەر «عەولحەمی» ناویک نێرە کەریکی دیار نەبوو. دوو سێ جار چوووە خزمەت پاشا داوای کردەو، پاشاش وتی: بە خوا من نازانم بچۆ ناو تالانەکە بگەرێ بۆ خۆت بیدۆزەرەو.

لەولاو هەوالەکانی تالانیان دابوو پێش و ئەروێشتەو. لەو بەری ئاوی زەلمەو یەکن بانگی کرد: «هۆ، هۆ، هۆ، عەولحەمی، عەولحەمی، عەولحەمی!». عەولحەمیش هەر لە ناو دەواری دیوێخانەکە پاشادا که بە پێوێ راوەستابوو بە دەنگیکی قایم وتی: «هۆ بەلێ، هۆ بەلێ». کابرا بانگی کردو وتی: «پێوێو، پێوێو، پێوێو، بۆچی ویستای؟» عەولحەمیش وتی: «کۆرە پێژم چی، کوچکی تۆی لێ نەواری! نێرە کەرەکەوێم ماگە، پاشا ناچیتە ژیری، ناچیتە ژیری». پاشا بانگی عەلی بەگی کورپی ئەکا ئەلێ: «رۆلە بچۆ کەریک بدە بەم سەگابە با نەمخاتە ژیر نێرە کەرەکەوێ».

- دەرویشیکی جاف روژیکی هاوین لە «بیکەسە» تووشی پیاویکی «مۆریاسی» ئەبێ، باری تری پێبوو. دەرویش رووی کردە کابرا وتی: «برا کە دیارە بارەکەت تریهەو نیش زۆر دلم بە تریهەو. پارەشم پێ نییه دەرویشم ناتوانم بە زۆر لیت بسێنم، لە رێ خوادا بە گەردن ئازادی دوو هیشووم بدەرێ». کابرای خاوەن تری وتی: بە خوا برا بە پارە نەبێ نایدەم. دەرویش دیسان وتی «پیاگی خاس بە دلم ئەسووتی وەگەردەن ئازادی تاقەیهک هیشم بدەرێ». کابرا وتی: برا قەسە هەر یەکە، بە خۆپایی ناتدەمێ. ئەمجا دەرویش وتی: «پێژم چی؟ ئەمە کیری کەریمە سوورە و لە قنگما ئەگینا ئاوا تۆ رزگارت نەئەبوو، بچوو خوات لە گەل».

- جاریک مەحمو پاشا رتی ئەکەوێتە مال کابرایەکی «پێسەری». ئەو کابرایە دوو ژنی ئەبێ، یەکیکیان ناوی «پێزە» ئەبێ، ئەویکەیان «پەخە». پێزەیان چیشتی چاک دروست ئەکا و ئەو رۆژە بۆ پاشا پلاویکی نایاب دروست ئەکا. پاشا که ئەیخوا بە کابرا ئەلێ: ئافەڕین بۆ کەییانوت، پلاویکی زۆر چاکی لینا بوو.

به ریکه‌وت بۆ سالی دوابی مه‌حمو پاشا ری ئه‌که‌وێته‌وه‌ مالیان. کابرا به‌ پیزه‌ ئه‌لی: پیزه‌ پاشا میوانمانه‌ بزانه‌م چۆن چیشتیکی بۆ لی ئه‌نی. پیزه‌ خۆی لی هه‌له‌کا و چیشته‌ دروست ئه‌کا و خوی تی ئه‌کا. په‌خه‌ که‌ ئه‌مه‌ ئه‌بینی ئه‌ویش ئه‌چی به‌ دزییه‌وه‌ مستیکی تر خوی ئه‌کاته‌ چیشته‌که‌وه‌. له‌ وه‌ختی نان داگردنا، پیزه‌ که‌ لی ئه‌خوا سه‌یر ئه‌کا زۆر سویره‌. میرده‌که‌ی بانگ ئه‌کا و ئه‌لی: من ئه‌وه‌ندم خۆی نه‌کردوه‌ ئه‌م چیشته‌وه‌، که‌چی ئیسته‌ زۆر سویره‌. کابرا ئه‌لی ئیشی په‌خه‌یه‌. داریک له‌ په‌خه‌ هه‌له‌گرێ ده‌ست ئه‌کا به‌ لیدانی تا راستی پی ئه‌لی. ئینجا نان دانه‌نین و کابرا روو ئه‌کاته‌ مه‌حمو پاشا و ئه‌لی: «پاشا روو زه‌ردم! به‌ خوا پیزه‌ پلاویکی خاسی بۆ کردبوویت، به‌لام رووی دایکی ره‌شوی، په‌خه‌ گووی تیکرد».

- «لاله‌ سه‌رحه‌دی رۆغزایی» تۆبه‌ی کردبوو وازی له‌ دزی و ریگری هینابوو. رۆژیک له‌ سه‌ر گردی بیکه‌سه‌ هه‌لیاندا، کوره‌کانیشی ده‌وریان لی دابوو. رانیکی شارباژی به‌ویدا تیه‌ری، ئه‌ویش به‌رمالی راخستبوو له‌ سه‌ر به‌رمال نوێو ته‌زیحاتی نه‌کرد. سه‌یری کرد کوره‌کان هه‌چیان له‌ شوینی خویان نابزوون، به‌ ده‌م ته‌زیحاته‌که‌وه‌ وتی: «لااله‌ هه‌ی له‌رینه‌، سپی بینن هه‌ی ره‌ش نه‌، بۆ به‌رمالی باوکتانه‌». ته‌ماشای کرد کورگه‌ل هه‌ر ناجوولن، ئینجا چاری نه‌ما وتی: «ئه‌ری بی فه‌رینه‌! کورگه‌ل گاینه‌! من ده‌ستی شیخه‌لم گلاو کردگه‌ ئیوه‌ چی؟ ئه‌و رانی شارباژییه‌ له‌ که‌له‌که‌ چوو وه‌و دیوا خو ئه‌م دیواخانه‌ وه‌ تر راناگیرئ».

- حه‌مه‌ به‌گی حاجی ره‌سول به‌گ وتی: عه‌لی به‌گی مه‌حمو پاشا بۆی گیرامه‌وه‌ وتی: سالیک مالمان له‌ «کانی چه‌قه‌ل» بوو. حه‌مه‌ی سان ئه‌حمد ئه‌سه‌دانی دوو به‌رانی به‌ دیاری به‌ شوانه‌که‌ی خویا ناردبوو بۆ پاشا. کابرای شوان به‌رانه‌کانی رابوارد و لێیان وه‌رگرت، ئیتر خۆی چوووه‌ قاوه‌خانه‌که‌. قاوه‌چه‌که‌ی پاشا قاوه‌ی لی ئه‌نا، کابرا به‌ ده‌نگیکی قایم له‌ قاوه‌چه‌کی پرسى: «ئه‌ری برا تو خوا ئه‌وه‌ چی بۆ پاشا دروست ئه‌که‌ی؟» قاوه‌چیش وتی: قاوه‌یه‌. کابرا وتی: برا ئه‌گه‌ر شتیکی بیژم قه‌یناکا؟ وتی: بیژه‌. کابرا وتی: ئا چکیکم به‌هه‌ری. قاوه‌چه‌که‌ فنجانیکی بۆ تیکرد و دایه‌ ده‌ستی. کابرا قومیکی لیدا، که‌ زانی تاله‌ گورج تفانیه‌وه‌ و له‌ قاوه‌چه‌که‌ی پرسى: «ئهم شته‌، پاشا وه‌ پاره‌ ئه‌یسنی؟» ئه‌ویش وتی: ئه‌ری وه‌للا. کابرا ئیتر سی و دووی لی نه‌کرد و وتی: «ئه‌ی کوتامه‌ دایکی، ناکا ئه‌و

پاره یه بدا وه هه لوا گه زۆ، نه چنی نه م تفت و تاله ی پی نه سیننی». پاشا ته ماشایه کی ئیمه ی کرد و وتی: کوره ده نگ مه که ن قه یناکا.

- جاریک مه محمو پاشا ری ئه که ویته خیلکی «ناخه سووری» له کویستان. ته ماشا نه کا هه واره که یان جینگایه کی زۆر خوشه و سه ر چاوه یه کی جوانی لیه، روو نه کاته خه لکه که و نه لی: خزمینه! به خوا شوین هه واریکی خوشتان هه یه، خۆزگه منیش هاومالی ئیه بوومایه! کویخا که یان له و لاوه نه لی: «پاشا به وه قووروانت پار نه وگه و پیرار نه وگه، هه ر ئیسته ده واریکت بۆ هه له ده م و دیله شریکت لی ماره نه که م، ئیتر له لای ئیمه دانیشه». پاشا چاوی له سواره کانی هاوړی دانه گری و پشه که نی و هیچ ده نگ ناکا.

- «توفیق ئاغای گه لالی» گیرایه وه وتی: وه ختی خۆی کارایه کی شیخ سمایلی له گه ل عه باس ئاغای باوکم ناسیاوی هه بوو. روژیک کۆچمان کرد بۆ کویستان نه چووین. من و «به وراغا» و «نه ولاغا» و دوو سواریکه له خزمه ت باوکما بوین. ریمان که و ته به ر مالی کارا. کارا له گه ل باوکی چا و پیکه وت، رای کرد جله وی نه سپه که ی گرت و وتی: ئاغه، یان نه بی نه مر بکه ن بمکوژن یا خود دابه زی له مال نه م خزمه تکاری خۆته قاوه لتی بکه ی. باوکیشم رووی کرده ئیمه فه رمووی نه م پیاوه له قه دیمه وه دۆستمه، با دلی نه یه شی، دابه زین.

ئیر دابه زین چووینه ژیر ده واره که، کارا ده ستویرد گیسکیکی سه ر بری خۆی و ژنه که ی ده ستیان کرد به گرون و لینانی. دوو سی سه عات دانیشتن، هه ر چیغیکیش له به ینمانا بوو، باوکم بانگی کرد فه رمووی: ئیمه ریمان دووره زوو نانمان بده نی با بیخۆین و برۆین. گویمان لیبوو کارا له و دیوی چیغه که وه به ژنه که ی وت: دره نگه تیکه با بۆیان به رم. ژنه که ش وتی چی بکه م گوشته که نه کولاوه، کارا وتی: «کچی، تیکه؛ نه مانه گه لالین. گه لالی سه گی ره ش به پیسته وه نه خۆن». باوکم ته ماشایه کی ئیمه ی کرد و زه رده خه نه یه کی کرد و ئیمه ش پیکه نین.

- روژیک کویخایه که نه چیته خزمه ت مه محمو پاشا. بیستبووی که پاشا له نه سه ته مبول دانی دروست کردبوو. لئی نه پرسی: «قوروان نه و دگانی له نوێ ژنایگی به ده س هه لپه ر سه یاگه بۆچی خاسه؟» پاشاش نه لی: «قسه نه که م که س نازانی دانم نه ماوه و

شتیشی پښ نه‌خۆم». کابرا ئه‌لئ: «قوروان بېقه‌وی نه‌وی، نو‌قله ره‌قه بادامیه‌کان و که‌شکې پښ نه‌خۆی؟» پاشا نه‌فه‌رمووی: نه وه‌للا! شتی وا ره‌قی پښ ناخۆرئ. کابرا ئه‌لئ: «به‌خوا دگانی که نو‌قله بادامی و که‌شکې پښ نه‌خۆرئ گووی تییوئ». پاشاش هیچ ده‌نگ ناکا.

- کابرایه‌ک له‌شاره‌زووره‌وه هات بۆ‌شار، که‌گه‌رپایه‌وه هاو‌رپیه‌کی هه‌موو جار ها‌توچۆی شاری نه‌کرد، چوو له‌لای و وتی: «حه‌مه، ئای ته‌م جاره له‌شار شتیکم له‌بازار کړیبو نیوه‌پۆژه‌خواردم؛ به‌خوا خو‌ش بوو. حه‌مه وتی ته‌زانم چی بوو. یرسی ده‌بزانم چی بوو؟ وتی: «اووله‌که‌واوه‌که‌بوو؟» وتی: «ناوه‌للا». وتی: «شه‌روه‌ته‌ئاوه‌که‌بوو؟» وتی: ناوه‌اللهه‌ئه‌وه‌ش نه‌بوو. ته‌مجاره وتی: «که‌واوی که‌له‌و پاچه‌که‌وو؟» وتی: «نه‌ری نه‌خوا خو‌یه‌تی. ئای حه‌مه‌ئاوه‌که‌ی! ئاوه‌که‌ی!»

- ده‌رویشیکی جاف پۆژیک له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی - که‌ناوی خاته‌بوو - لێیان ببوو به‌ده‌مه‌قال. ژنه‌که‌مانگایه‌کی سووریان هه‌بوو، خه‌ریکی مانگا دۆشین بوو، هه‌ر بۆله‌بولی نه‌کرد. ده‌رویش به‌بۆله‌بۆله‌که‌ی زۆر تو‌ره‌بوو، پیتی وت: «خاته! خاته! بښ ده‌نگ ته‌بی؟ بښ ده‌نگ وه‌ته‌گینا وه‌سه‌ی‌ساقه‌لیت راسته‌وه‌وم له‌ژیر مانگا سو‌روه‌وه‌نه‌وی له‌ژیر که‌ریمه‌سووری که‌س نه‌زانه‌وه‌وی به‌م گالۆکه‌گشت گیانت نه‌شکینم».

- ته‌مینی ده‌رویش فه‌تاحی به‌رده‌زه‌ری هه‌بوو، وتی: به‌کاروانستانیک ڕیم که‌وته‌موکریان. شه‌ویکیان له‌مالی «برایمی فاته» بووم، سه‌یرم کرد ژنیککی جوانی هه‌یه. منیش جۆشی گه‌نجتیمه، دلم له‌ژنه‌که‌چوو ده‌ستم کرد به‌چاو بړکئ له‌گه‌ل کردنی. برایم هه‌ستی پښ کرد یا نه‌کرد شه‌وئ هه‌موو له‌ژیر کورسییه‌که‌دا نووستین. که‌چرایه‌که‌کوژیترایه‌وه، برایم جیگه‌که‌ی له‌گه‌ل جیگه‌ی ژنه‌که‌یا گواسته‌وه منیش پیتی نازانم. دوو به‌شی شه‌و ڕۆیشت ده‌ستم راکیشا بۆ شو‌ینی ژنه‌که‌ده‌ستیکم هات به‌ده‌سته‌وه‌هینام و کتیری خۆم ڕه‌پ کرد و خسته‌مسته‌یه‌وه. هه‌ندئ ده‌ستی لێداو پاشان ئه‌ویش ده‌ستی منی راکیشاو له‌خۆما ته‌یخاته‌سه‌ر قوزی، که‌چی کتیریکی له‌هینه‌که‌ی خۆم زلتی خسته‌ده‌سته‌وه. که‌ته‌مه‌م دی، هه‌را بوومه‌تتۆکی ئاوو ئیتر خه‌وم لئ نه‌که‌وت؛ به‌یانی له‌گه‌ل تاریک و لێله‌دا هه‌ستام و ولاخه‌کانم بار کردو ویستم بڕۆم؛ دنیاش زۆر سارده.

ئەو ئەندام زانی بۆلەت و سەر پەتە پەتە گەرم و وتی: بۆلەت ئەو بەم بەیانی زوو بە کوێ ئەچێ؟ دانیشە قاوەلتی بکەو دنیاش تۆزێ گەرم دابێ و ئەو وەختە پڕۆ. ئەو مەنیش لە شەرمانا ناتوانم سەر بەرز کەمەو. بە پەتە ئەو بەتوانم قسە بکەم دانیشتم و قاوەلتیم کرد، ئینجا وێستەم پڕۆم. پۆی تێ کردمەو و وتی: «بۆلەت، ئەم زستانە پێکەو پۆی ئەبۆتەرین، هەر تۆ بێخەرە مستی مەن و مەن ئەیکەمە مستی تۆ تا خوا دەروێک ئەکاتەو».

- کابرایەکی کورد هەبوو «نەزەر»ی ناو بوو، پیاوی «مەحمو پاشا» بوو. نەزەر لە ناکاو و نەبێ و زۆری پەتە پەتە پەتە پەتە. پاشا ئەپرسی: هە نەزەر ئەو لە کوێ بووی؟ ئەتێ: «بە خوا پاشا چوو بووم بۆ مەلێ شێخ، پۆم وە قوربانی سەگێ بەر قاپەکە ی وێ! پاشاش ئەتێ: ها، هە ئەوەندە نایەنێ. نەزەر کە ئەزانێ پاشا و ئەتێ خێرا ئەتێ: «کەواسە پاشا کوتامە دایکی».

- کابرایەکی کورد رۆژێک لەو شارەزوورەو تەوای لێ هاتبوو. رۆژە کە زۆر گەرم بوو، هەر چەند تەوای تەوای دەکرد، تەوای ساردی دەست نەدەکەوت، تەوای گەرمیان ئەدایەو هیچ هەوایەکی فێنکیشی نەتەدی. ئەوەندە هەبوو شاخی هەورامان لە دوورەو ديار بوو، بۆ ئەو شوێنە دوو رۆژ رێگە ئەبوو. بەفرە کە بە سەر شاخەکەو ديار بوو. کابرایەکی خەمی بۆ ئەحوال پەرسین هەت بۆ لای، لە بەردەمیا رەوێستا و بەر شاخەکە ی لێ گەرت، ئەویش پێی وت: «کۆرە دویت باوک لای بەفرە کەم لێ مەوێرەو، بە هەوایەکی فێنکەم بۆ بێت ئەو پڕوکیام».

- سالتیک رەمەزان بوو جاف هاتبوونە شارەزوور لالە سەرەد کۆیخای هۆزی «سەگ گەل» کە تیرە یەکن لە روغزایی. ئەوانیش لە نزیکی «دزە کەرە» وە خستبووان. لالە سەرەد رۆژێک خەلکی تەوایی هەموو کۆ ئەکاتەو ئەتێ: «عەشرەت ئیمە کە موسولمانین تۆی ئەم رەمەزانە کە مەلایەک راکرین کە پێنج فەرە نوێرمان بۆ بکات و قورئان و حەدیسێشمان بۆ بخوێنێ، کە نوێری جەزنی بۆ کردین هەر مەلە شتێکی ئەدەینێ و خۆی لە گەل». هەموو وتیان بە خۆدای فەرموودە کەت بە جێیە.

چوون لە دیی «مێردە ی» فەقێهێکیان هێنا کە هەتا نوێری جەزنیان بۆ ئەکا لە لایان بێتێتەو، ئینجا دەوارێکی بچکۆلەیان بۆ هەلداو فەقێ دانیش. کە نوێری شیوان داها

دهستی کرد به بانگ دان وتی «الله اکبر، الله اکبر...». «عهله»ی شوان نه‌هاته‌وه بۆ ئاوابی که بانگی بیست رای کرد وتی: «کاورا ده‌نگ، کاورا ده‌نگ، دویت باوک هه‌را مه‌که». یه‌کیک له‌ خه‌لکی ئاوابی رای کرد وتی: «عهله! عهله! جوین مه‌ده». عهله وتی: «ئه‌ی ئه‌م کاورایه ئه‌م گاله‌گاله‌ی له‌ چیه‌؟» «مردگت مرئ ئه‌مه مه‌لایه بانگ بیژئ؛ بانگی محهمه‌دی ئه‌مه‌یه بۆ چی جمینی ئه‌ده‌یتئ؟» وتی: «نه‌مزانی که بانگ بیژئ، بۆ چی ئه‌مه‌سه بانگ؟» وتی: ها. وتی: «تو خوا لاله‌گوله ئینجا ئه‌م بانگه قه‌یناکا بۆ په‌زه‌کان؟» وتی: «نا، نا، نا». وتی: «ده‌سا با بیژئئ».

له پاشا شه‌وی هه‌موو خه‌له‌که به ژن و پیاوه‌وه لێ کۆ بوونه‌وه و تیان: «مه‌لا، بۆمان بخوینه». هه‌تا دوو سه‌عات بۆی خویندن. له‌وه به‌ دواوه یه‌کیکی تریان له‌ ئاش هاته‌وه و وتی: «مه‌لا چیت خویندگه بۆ منیشی بخوینه». بۆ ئه‌ویشی دوو سێ سه‌عات خویند. به‌ری به‌یان یه‌کیکی تر - که شه‌و به‌ دیار نه‌بوو - هاته‌وه بۆیان گێڕایه‌وه که ئیمشه‌وه هه‌تا رۆژ مه‌لا بۆی خویندگن. کابرا له‌ ناو ده‌واره‌که‌ی خۆیان دانه‌نیشیت و رووی کرده‌وه واری مه‌لا ته‌ماشای کرد نووستوه. بانگی کردوو خه‌به‌ری کرده‌وه وتی: «برا من له‌ مال نه‌وگم تو بۆ عه‌شره‌تت خویندگه بۆ منیش بخوینه». مه‌لا وتی: باوکم که ئیواری هات بۆ هه‌مووتان ئه‌خوینتم، ئیتر ئه‌مه‌ چیه‌؟ وتی: «نابئ ئه‌وی خویندگه‌تۆی بۆ منیشی بخوینئ».

مه‌لا له‌ دلی خۆیا لێکی دایه‌وه وتی دیاره ئه‌مانه به‌ هه‌لاکم ئه‌ده‌ن، با چاره سه‌رێکی خۆم بکه‌م. چوو کوله‌که‌یه‌کی برد له‌ ده‌وری خه‌ل شاره‌ زه‌رده‌واله‌یه‌ک هه‌بوو، داری کرد به‌ شاره‌که‌دا. ده‌می کووله‌که‌ی نا به‌ کونه‌که‌یه‌وه هه‌تا پڕ بوو، ده‌رگاکه‌ی قایم گرت و چوووه‌وه بۆ شوینی خۆی. وه‌ختی نیه‌وه‌ی خه‌لکی هه‌موو کۆ بوونه‌وه چوونه‌ لای مه‌لا، مه‌لایش به‌ر ماله‌که‌ی له‌ سه‌رو چاوی خۆیه‌وه پێچاو به‌ فه‌قیانه‌که‌ی ده‌ستیشی شاردوه‌وه، وتی: «اعور بالله من الشيطان الرجيم، الحمد لله رب العالمين» و سه‌ری کوله‌که‌ی به‌ر په‌لا کرد، به‌ جارئ سێسه‌د چوارسه‌د زه‌رده‌واله‌ ده‌رپه‌رین و به‌ ناو کورگه‌لا بلا بوونه‌وه. یه‌کی به‌ لووتیه‌وه، یه‌کی به‌ ده‌ستیه‌وه، یه‌کی به‌ بنا گوێوه‌ پێوه‌دا. کورده هه‌ر یه‌که بۆ شیوی رایان کرد، مه‌لاش گورج بوخچه‌که‌ی پێچایه‌وه هه‌لسا به‌ لایه‌کیکه‌دا رای کرد و بۆی ده‌رچوو. ئینجا کورده‌کان له‌ ده‌مه‌ ده‌می عه‌سرا هاته‌وه‌وه بۆ ناو ده‌وار و تیان: «بچین چینی له‌م مه‌لای کرانباوگاوه بده‌ین»؛ که هاتن مه‌لا نه‌ما بوو. «قه‌یتول»ی کورپی لاله‌ سه‌رحه‌د دیار نه‌بوو، لاله‌ پرسی: «ئه‌رئ عه‌شره‌ت قه‌یتول دیار نییه‌». یه‌کیک وتی: «به‌ خوا لاله‌ چاوم

لایوو چوار پینج شەیتان رەجیم و ئەلحەمکە لایلا وە دەوریای گیزو ھۆریان بوو، سەرە ژیر کردیان وە چەما، ئیتر نازانم چی وە سەر ھات؟»

- باقی ئاغا ھەبوو رەئیسى بەلەدیەى کەرکوک بوو. بەلەدیە چەند گۆی درێژیکى ھەبوو بۆ خۆلکێشانى ناو شار. ئاغا ئەچیتە لای کورتان دووریەک کورتانیان بۆ دروست بکا. بە کورتان دوورە کە ئەلئ: «کۆرە وا نەزانى بۆ یەکیکی تری دروست دەکەى؛ ئەبى زۆر چاک ئاگات لە خو بى، ئەو بەزانى کە بۆ منى دروست ئەکەیت». کورتان دووریش ئەلئ: قوربان! ھىچ دلت چەکەرە نەکا. بە سەرى تۆ ئەگەر لەوانە نەبوو کە بۆ خۆت دروست کرابى، بیدەرەووە بە سەرما». ئەویش ئەلئ «عام فەریم!»

- ھەمەبەگى حاجى رەسول بەگ وتى کەرىمى فەتاح پیاو ماقوولى مەحمووپاشا گێرايەووە وتى: روژیک لە خزمەت مەحمووپاشادا رێمان کەوتە دیەک. پیاویکی ریش سپی ھات لە منى پرسى وتى: ئەگەر ھەندى تەرە پێنم پاشا ناخوا؟ منیش لە دلى خو ما خەيالم کرد بەلکە خەيارو تەرۆزى وە یا کالەک و شووتى بى وتم بیهێنە. کابرا پۆبى لە پاش توژیک ھاتەووە سینیەکی ھەلگرتبوو. تەماشام کرد لە ناو دوو تەشپیدا ھەندى بامیەى کال قنچکەيانى لیکردۆتەووە نەختى خوێ وردیشى لە لایەووە داناو. وتم باوکم ئەمە چۆن نەخورى؟ کابرا ھیشتا ئەبوت: «برا داینە بەلکوو پاشا ئەخوا خو شتى خراو نییە، سەوزییە».

- عەلى قادر، کابرایەکی شاترى بوو. حسین بەگى ھەسەن بەگ گێرايەووە وتى: لە فەقێجە بووین، ئەھەى سەلیم وتى: سەگى مالى عەزەى قادر لەوانەى کەس نەوێزى لە بەر ئەو بەو دەورو بەرەدا پراوا. عەلى قادریش ھەلى دایە وتى: «کۆرە یێژى چی؟ وە کەلام سەگى ئەوان لە چاو سەگى مالى مارفا وەکو شێخ وایە».

- لە خیلێکی کوردی گەلالى لەو کوردەوارییە روژیک دەنگوباسى جەژن بوو، زەلامێکیان نارد بۆ دیەکی دراوستیان بزانی جەژنە یا جەژن نیە. کابرا چوو تەماشای کرد وا لە خانوێکدا خەلکێکی زۆر کو بوونەتەووە، کابرایەکی سەر سپی لە لای سەر وویانەووە دانیشتووە، ئەو شتیک ئەلئ و ئەوان بۆی ئەسێننەووە. تومەز ئەمە مەلایەو تەکبیری جەژن

دائه‌دا. کابرای کورده ئیتر هیچ دهنګ ناکا و نه‌گه‌رېته‌وه دواوه، لیتی نه‌پرسن چی بوو؟ نه‌لئ: «کورده ییژم چی بوو، کوچکی تو ی لئ نه‌واری؟ له خانګه‌که پیاګه‌لیکی فره دانیشتبون، کاورایه‌کی سهر چهرمگیان تیاوو، ههر ئه‌و نه‌گه‌فی و نه‌وان نه‌گه‌فین، ئه‌و نه‌گه‌فی و نه‌وان نه‌گه‌فین؛ به‌لام گوی نه‌نکی ئه‌خوا! گه‌فه‌ی ئه‌و گه‌فه‌ی نه‌وان ناوړئ ئیسته خواردگیانه».

- جووله‌که‌یه‌کی قهره‌داغی گوی‌دریژیک نه‌دزی. له دوا ی به‌ینیک له لای کابرایه‌کی «جافه‌رانی» به‌سهری نه‌گرېته‌وه، هندی پاره‌ی به‌کاله درپانه نه‌داتی و گوی‌دریژه‌که‌ی لئ نه‌سه‌نېته‌وه. روژی جمعه نه‌بی، پاش عسر نه‌لئ ئیمشه‌و شه‌مه‌یه پتویسته بجمه قهره‌داغ، که‌ره‌که رانه‌کیشی و نه‌که‌ویتنه پرېگا. کابرای جافه‌رانی هاوړپیه‌کی له گه‌ل خوی نه‌هیتی و به‌دوایا دیت و خوی پروت نه‌کاته‌وه هه‌موو له‌شی خوی له‌قوړه ره‌شه‌وه ئه‌دا. خواجه‌ش هه‌وساری که‌ره‌که‌ی به‌ده‌سته‌وه‌یه رایته‌کیشی، زور نه‌ترسی ناوړئ ئاوپر بداته‌وه دواوه. تاریک داهاتووه، کابرا به‌هیواشی هه‌وساری که‌ره‌که دانه‌مالي و نه‌یکا به‌سهری خویا و گوی‌دریژ ئه‌دا به‌هاوړئ نه‌لئ تو برؤ. خوی هه‌ندیک به‌هه‌وساره‌وه ئه‌پروا دوا یی نه‌لئ وا چاکه که‌خومی لئ ئاشکرا بکه‌م؛ پی له‌ئرز قایم نه‌کا و نا‌پوا. خواجه دوو سئ جار نه‌لئ هه‌چه وه‌ره، که‌لکی نابی که‌ئاوپر نه‌داته‌وه چاوی پی نه‌که‌وئ و کابراش لیتی نه‌مریتی. جووه ههر ده‌سته ره‌شمه به‌په‌لا نه‌کاو قوشنه قهوت به‌تاو خوی نه‌هاوړیته دئ قهره‌داغه‌وه. شه‌و و روژیک بی زمان نه‌که‌وئ، که‌دېته‌وه هوش خوی لیتی نه‌پرسن چی بوو؟ نه‌لئ: «خزمینه! که‌ره‌که‌م به‌سهر گرت‌وه و هینامه‌وه. شه‌و له‌نیوه‌ی پږدا له‌ناو دارو ده‌وه‌نه‌کانا لیم بوو به‌"رموزه" و که‌وته شاخه‌کان».

ئینجا وتیان له‌پاش چهند روژیک خه‌به‌ریان دایه که‌که‌ره‌که‌ت له‌فلانه دپیه. جووه نه‌یگوت: «عه‌زیم! به‌حه‌زرتی موسا من خوم به‌چاوی خوم دیم که‌که‌ره‌که بوو بوو به‌رموزن و دایه‌کیو، چون ئیستا باوه‌پ نه‌که‌م مایی!

- کابرایه‌کی کورد هه‌بوو چیلکه فروش بوو، هه‌موو پوژئ نه‌چوو به‌کول چیلکه‌ی نه‌هیناو نه‌یفرؤشت؛ به‌وه نه‌ژیا. ئه‌م کابرایه‌کی خوی که‌پ بوو، ژنه‌که‌ی که‌پ بوو، کوپ‌پکی هه‌بوو که‌پ بوو، کچیکیشی هه‌بوو نه‌ویش ههر که‌پ بوو. له‌مالي پیریزنیکا بوون ناوی «پووره فاته» بوو؛ نه‌ویش ههر که‌پ بوو.

رۆژیک کابرا بە کۆلە دارەووە هاتەووە. موختارە کە بانگی کرد وەرە دوو قەرانت بەدەمی خەرجی کە. کابرا بە کۆلە چیلکەووە پرای کردە مالهووە، ژنەکە ی پرسی بۆچی نەت فرۆشت؟ وتی: «کچی! من پیاویکی هەژارم، خەلکی خێرم پێ ئەکەن کەچی موختار داوای دوو قەرانت پیتاکم لێ ئەکا». ژنە رووی کردە کچەکە وتی: «پۆلە، سەیری باوکت کە هاتوووە ئەلێ گۆشتی مەرپتان بۆ بکرم یان گۆشتی گا؟ منیش ئەلیم تۆ هەر چێکیان بکری هەر باشە».

کچە پرای کردە لای براکە ی وتی: «کاکە! دایکم پرسم پێ ئەکا ئەلێ کۆری وەیسە داوای تۆی کردوووە، شووی پێ ئەکە ی یان نە؟ منیش وتم دایە من وەکوو کچی خەلکی نیم باوکم و تۆ و کاکم بە هەر کەسیکم بدەن پازیم».

کۆرەش بە تورەییەووە چوو بۆ لای پووورە فاتەو وتی: «وێللا هەر کەس پێم بلێ پووورە فاتە ی گاوه، ئەیکوژم».

پووورە فاتەش وتی: «وێللا باوکم ژوری خۆمەو لە دوو قەرانت کەمتری نادەم».

- حەمەبەگی جافربەگی جاف عەمری خوای کردبوو. پێ خۆیک قوڕیان گرتبوو زەلامیک بە خاکەنازەووە راوەستابوو هەر کەس بهاتایە خاکەنازی قوڕی ئەدا بە سەریاو هەر ئاغا پۆشی ئەکرد.

کابرایەکی مسگەری سنەیی لە ئاواپیە کەدا بوو. بە لای زەلامە کەدا رابوردو ئەویش گورج خاکەنازی قوڕی دا بە سەر مسگەرا وتی: «دە ی مسگەر تۆش ئاغەرۆ بکە».

ئەویش هیچ خۆی تێک نەدا دەستی کرد بە شیوەن و مەنجەلی گەرە گەرە ی چێشت لێنرا بوو، مسگەر چوو پشکۆیە ک ناگری زلی هینا کابرای خزمەتکار کۆلەنجە ی لە بەرا نەبوو یەخە ی کرابووەو تیلە بەنیکیشی لە پشتا بوو مسگەر پشکۆکە ی هاویشته باخەلیەووە هەر دوو دەستی گرت و وتی: «با پتکەووە شیوەن بکەین».

زەلامە کە، تینی پێ گەیشته وتی: «کۆرە بەرمەدە سووتام». مسگەر وتی: «هەقته بسووتیتی، ئاغەت ئاغە ی چاک بوو». وتی: «کۆرە مسگەر بەرمەدە سووتام». وتی: «هەر تۆش نەسووتاوی ئیمەش سووتاین». وتی: «مسگەر مردگت مرئ بەرمەدە گرم تیبەر بوو».

وتی: «ئافەرین بۆ تۆ بە خوا خزمەتکاریکی دلسۆز و بە وەفای بۆ ئاغاکەت». وتی: «مسگەر کرانباوگا و بەرمەدە بە ناگری راستەقینە سووتام». ئیتەر مسگەر دەستی بەرەلا کرد، بەلام کابرای قوڕ بە سەر لا قەبرغە ی بە تەواوی سووتابوو.

- مه‌لایه‌کی کم فیکر له دیکه بوو هه‌ر جار که نه‌چوو هه‌ر منبه‌ر خوتبه‌ی جومعه بخوینی، خوتبه‌که‌ی نه‌کرد به لای میزه‌ره‌که‌یاو هه‌موو جار دهستی لی نه‌دا نه‌وه‌ک له فیکری چوو بی. رۆژیک له‌وه‌خته‌دا که چوو هه‌ر منبه‌ره‌که کویخایه‌کی قومار بازیان هه‌بوو له دواوه خوتبه‌که‌ی لی دزی. مه‌لاکه چوو هه‌ر منبه‌ر دهستی برد بو «خوتبه» سه‌یری کرد نه‌ماوه، به جاری په‌کی کهوت و زۆر ته‌ریق بووه.

نه‌و جۆمه‌یه‌ه‌یج، جۆمه‌ی دواپیش کویخا عه‌ینی که‌تنی پتدایه‌وه. ئینجا بو جۆمه‌یه‌کی‌تر هینای دوو خوتبه‌ی نوسیه‌وه یه‌کیکی کرد به لا سه‌ریا، یه‌کیکی نایه‌باخه‌لی. که سه‌رکه‌وت بو سه‌ر منبه‌ر کویخا دیسان له دواوه خوتبه‌که‌ی لی دزی. مه‌لا که چوو هه‌ر منبه‌ر دهستی برد خوتبه‌ نه‌ماوه، هه‌یج خۆی تیک نه‌دا هینه‌که‌ی باخه‌لی ده‌ره‌یناو دهستی کرد به خویندنی. وه‌کوو یه‌کێ چۆن دهستی گرتمۆلکه‌ نه‌کاو روو نه‌کاته یه‌کیکی‌تر ئیشاره‌ی بو نه‌کا-یانێ کوتامه‌ خۆت، یا کوتامه‌ دایکت- نه‌میش هه‌ر نه‌یوت: «الحمدلله حق حمده هتد» و به‌ دهستیش ئاوقه‌ی کویخای نه‌کرد؛ یانێ کوتامه‌ دایکت، ئاگات لینه‌ چۆن تهرم به‌ریت.

- شیخ‌بابه‌عه‌لی ته‌کیه‌یی جاریک زستان نه‌بن نه‌چیته‌وه بو «ته‌کیه» و ئیواره له‌ مزگه‌وت له‌ گۆی ئاگردانه‌که‌ دانه‌نیشی و خه‌لکی ئاواپیش هه‌موو له‌وین. سه‌یر نه‌کا کابرایه‌کی نه‌ناسراویش له‌وینه‌. بابه‌عه‌لی به‌ خه‌لکه‌که‌ نه‌لی ئیسته سه‌یریکتان بو نه‌که‌م. هه‌روا له‌ به‌ر خۆیه‌وه به‌ ده‌نگی به‌رز نه‌لی: کابرایه‌کی چه‌رچی سوله‌یمانی هه‌یه‌ ناوی سه‌لامه‌ته، هه‌ندی پارهم لایه‌تی و نامداته‌وه؛ شه‌رتبێ نه‌گه‌ر ئیسته‌ لیره‌ بوایه‌ رووتم نه‌کرده‌وه. نه‌مه‌ نه‌لی و سه‌ر به‌رز ده‌کاته‌وه و روو نه‌کاته‌ کابرای غه‌ریب و توژی سه‌یری نه‌کاو نه‌لی: «کابرا نه‌ترسم تو سه‌لامه‌ت بی؟» نه‌ویش نه‌لی: «نه‌ وه‌للا قوربان! من هه‌و نیم». بابه‌عه‌لی نه‌لی: «وه‌للا کابرا تو شیوه‌ت زۆر له‌ سه‌لامه‌ت نه‌کا. من لام وایه‌ هه‌وی». نه‌لی: وه‌للا قوربان، به‌و مه‌رقه‌دی ئیمام هه‌مزه‌یه‌! من سه‌لامه‌ت نیم». بابه‌عه‌لی نه‌لی: «سا یا ره‌بی سه‌لامه‌ت نه‌بی! به‌لام زۆر نه‌ترسم سه‌لامه‌ت بیت». کابرا نه‌لی: «قوربان به‌و قورعانه‌ی لیت خویندوه‌و من سه‌لامه‌ت نیم». بابه‌عه‌لی نه‌لی: «ده‌ی یا ره‌بی سه‌لامه‌ت نه‌بی» و ئیتر وازی لی دیتی.

- لە گەرەکی کانیسکان ئافره تیک ئەبی «خانم خاس» ی ناو ئەبی؛ بوکیکیشی ئەبی [بە ناوی] «مە یاس». بووکی نەوسن و خەسووی چرووک هەموو چیشتیکی لە ژیر کلیل و قوفلدا ئەبی.

روژی دراوسیکیان لە سەر تەنووڕە کە ی ئەوان نان ئەکا. «مە یاس» ئەچی لە واشە یەکی پێ ئەکاو بە گەرمی ئەیهێنێ بیکا بە چنگال. تیفکری خەسووی کوپلە ی پۆنی کردوو بە سنگی هە یوانە کەدا. هە یوانیش تازە سواخ دراو، ئەگەر بە سەر سواخە کەدا پڕوا شوین پێی دیار ئەبی. کتوو پڕ فیلێک هات بە خە یالیا تری خەسووی پێ بری.

گوێ درێژی لە حەوشە بەسترا بوو هە سواری گوێ درێژ بوو، چوو بەر سنگی کوپلە پۆن، چنگی پۆنی دەر هێنا نایە سەر لە واشە کە ی و گەرایەو. چنگالی خۆی خوارد، کەری نە بەستەو و خۆی چوو سەر تەنووڕ دەستی کرد بە نان کردنەو. خەسووی هاتەو تیفکری کەر چوو تە هە یوان بەر کوپلە ی پۆن. کە کوپلە ی داگرت روانی لە چنگی ئافره ت لی دەر هاتو؛ ئای هەر س وە مالم! و وتی:

شوین سمی خەرە و چنگی مە یاسی من لەم کەتتە، سا سەرم ئە ماسی

- مە لایەک گیرایەو و تی: روژی زستان بوو. لە ژووری مزگەوت لە بەر ئاگر بە تەنها دانیشتبوم تە ماشای کتیبم ئەکرد. کاتیک روانیم زە لامیکی چوار پەل قەوی ملهۆر، باو هشی پرجی بە سەر هەو بوو، هاتە ژوورەو. جووتی کەوشی شری لە پێدا بوو، کەوشە کانی دا کەند هەر پێشکی پینخویک قوپی پیو بوو؛ یەک ری چوو سەر بەرمالە کان. منیش بانگم کرد دەر ویش خۆ تو لای خۆت دەر ویشی! چیت کرد؟ هەموو بەرەو بەرمالی مزگەوتە کەت لە نوێژ برد. لە سەر ئەمە ئەو ندەم زانی دەر ویش لیم راپەری وتی: «مە لا ئاقل بە بۆ خۆت. جاری من دەر ویش نیم، خەلیفەم و توش مە لا نیت؛ ئەگەر مە لا بویتایە ئەتزانێ. چونکە شیخ -بە قوربانی بێ!- فەرموویە بە شەرع قوپی زستان عافو».

ئینجا مە لا وتی بۆم دەر کەوت کە خەلیفە بۆ شەر کردن هاتو؛ منیش توانا و هیزی قۆل و بازووی ئەوم نییە و کەسیش لە مزگەوتە کەدا نییە کە ئە سەرم بکاتەو. نەم ویرا دەنگ بکەم. خەلیفە بە پێ قورایەو بەرەو بەرمالی هەموو لە نوێژ برد و نوێژیکشی کرد کە سەلامی دایەو هاتە بەر ئاگرە کە بەرانبەرم دانیشت. وتم: خەلیفە، ئەگەر دوو سی قسەت لی پیرسم جوابم ئەدەیتەو؟ وتی: «بە لی پیرسە؛ رەنگە وا بزانی هیچ نازانم، ئیمە کامە ی هیچ نەزانین، لە تو مە لاترین».

پرسیم ئیمان چیه و دین چیه؟ خلیفه جوابی دامه‌وه، به‌لام به تووړه‌بیه‌وه وتی: «ئیمان خوایه و دین پیغه‌مبه‌ره». پرسیم: پیغه‌مبه‌ر ناوی خوی و باوکی چیه؟ خلیفه دیسان چاوی لی دهره‌پاندم، وتی: «پیغه‌مبه‌ر ناوی محمه‌ده، باوکیشی - به‌قوربانی بم! - ناوی شیخ نه‌ولایه».

- حمه‌به‌گی حاجی‌ره‌سول‌به‌گ گتړایه‌وه وتی: له‌گه‌ره‌کی گۆژه به‌قالیک هه‌بوو ناوی «حمه‌ی پووره سافیه» بوو. روژیک هاته لام وتی: فلانی ئه‌مړو باریکم «کاهوو» کړیوو، له بهر دهرکانه‌که‌ما ناوی پیا کردوو. سنی زه‌لامی شاره‌زووری هاتن، یه‌کټیکان وتی: «عه‌شرت سه‌یرکمن ماشه‌للا خه‌یار داگیه به‌یه‌کا». دوو هه‌میان وتی: «کوره ئه‌وه تو ییژی چی؟ ئه‌وه خه‌یار نییه یارکوکیه، یارکوکی». ئه‌وی سته‌میان وتی: «به‌خوا هه‌ردووکتان بی ئه‌قلن! چاوتان به‌سه‌لکی که‌وه‌ره‌که که‌وتگه، یه‌کټیکان ییژی خه‌یار و یه‌کټیکشیان ییژی یارکوکی».

- «ره‌زا به‌گ» روژیک له دیواخان له گهل هه‌ندی که‌سا دانیشتبوون، خه‌به‌ریان هینا وتیان «ئه‌حه‌ی ناسر» خوا کورپکی داوه‌تی، به‌لام نو مانگی ته‌واو نه‌کردوو له دایک بووه. «ره‌زا به‌گ» وتی به‌خوا منالنی که به‌حه‌و مانگی بیی، ئه‌وه نابه کامی پی ئه‌لین و هیچی لی په‌یدا نابیی.

پیاویک له‌و لاوه وتی: قوربان! وامه‌فه‌رموو. من بیستوومه ئه‌و جوړه منالانه هه‌موو پاله‌وانن و پیاوی گه‌وره ئه‌بن؛ ته‌نانت «نابلیون» و «محمه‌دی‌فاتح» ئه‌لین به‌حه‌و مانگی هاتوونه‌ته دنیاوه. ئیتر «ره‌زا به‌گ» گورج وتی: «سا به‌خوا! به‌سه‌ری ئه‌م مه‌جلسه‌و به‌گۆږی باوکم! بیستوومه که‌خۆم و باوکم هه‌ردووکمان به‌حه‌وت مانگی له دایک بووین».

- حمه‌به‌گی حاجی‌ره‌سول‌به‌گ وتی: «حمه‌ی پووره سافیه» بوی گتړامه‌وه وتی شیخان له سوله‌یمانی زور له بره‌ودا بوون؛ ده‌ست و پیوه‌ندیان ئیتر ئیشیان هه‌ر ئه‌وه بوو که له خه‌لکیان ئه‌داو تالانیان نه‌کردن. روژیک بارنی کاله‌کم له ژنیکي «شه‌مه» بی به‌شه‌ش تاراننی کړی؛ پارهم دایه‌و باره کاله‌کم برده دوکان. وه‌ختی هه‌لم پچری ته‌نها دهرگا باره‌که‌ی سنی چوار کاله‌کی تیا بوو، ئه‌وی تری هه‌موو زرکی خه‌لووزه‌لیدراو و کاله‌که شکاو بوو؛ منیش ده‌ستم لی نه‌دا.

وەختی چێشتەنگاو ژەنە هات و داوای جوالەکەى کردەو. بە ژەنەکەم وت -بە زمانیکى شیرین- دایکەم خۆ تۆ کالەکت بە من فرۆشتوو ئەمە چییە؟ هیچى بە کەلک نایەت، بێنە شەش تارانیه کەم بەرەو کالەکی خۆت چى لى ئەکەى بیکە. پیریزن وتى: مالىکەم فرۆشتوو مەو پارەم وەرگرتوو و تۆیش کړیو. خوا بکا پولىکت بۆ نەکا! لە سەر ئەم قەرە قەرەمان دراوسى دووکانەکان کۆ بوونەو کەوتنە بەینمان؛ وتیان: فلانى ئەمە ئافەرەتە با تارانیهک بداتەو، تۆیش کالەکەکە هەلپژە خوا بۆت ئەفرۆشێ. من بەم قسەیه رازى بووم، بەلام پیریزن هەلسیتیزان وتى: قور بە سەرت من لەوانە نیم کەس بتوانى تەشەقەلەم بى بکا؛ بزانه ئیستا چلۆن جەوالى خۆم بە شەق ئەستینمەو و لییدا رویشت.

زۆرى پێنەچوو تەماشام کرد هاتەو هەتیویکى لەگەل بوو. سەلتەیه کى سورمەى کۆنى لە بەردا بوو. نۆشتەیه کى لە قۆلى راستى بەستبوو، فیشەک لعیکی شەرى لەپشتا بوو، لیستیکی بە دەستەو بوو. پیریزن رووی کردە هەتیوێکە وتى ئەم بەقالەیه. ئیتر هەتیو بە بى هیل و گەت لىسى راست کردەو و وتى: «بە سەرى شێخ سەعید قەحەباب هەر ئیستە جەوالى ئەم ژەنە نەدەیتەو بەم لیسە هەموو لەشت ئەشکینم». منیش کەوام زانى لە دلى خۆما وتم وا چاکە منیش فیلێ بدۆزمەو.

هەر هەلسام و رام کردە ژوورى دووکانەکە کوتەکیکی زلم هەبوو دەستم دایەو هاتم وتم: «بۆچى سەگباب من بى کەسم؟ بە سەرى "سەیدئەحمەدى بابەرەسول" لەم بەر دووکانەما نەپۆى بارت کوتەک ئەکەم». لەگەل ئەوەش کە بە عومرى خۆم مالى هیچ شێخیک نەچوو بووم و هیچ ئاشنايه تیه کەم نەبوو.

هەتیوێکە بەم حالەى زانى وتى: ئاخى بزانه جوالەکت بۆچى لى گل داوێتەو؟ منیش بە تووپی وتم من کالەکم لەم پیریزنە قۆرە کړیو. کابرا ئەمجا زۆر بە نەرمى وتى: «برا تۆ عاجز مەبە با من تەماشای ئەم کالەکە بکەم». هات و چاوى بە کالەک کەوت رووی کردە پیریزنەکە وتى: «میکە بە خوا ئەم فەقیرە هەقیەتى. ئەمە هیچ کالەک نیه». ئەمجا وتى: «برا ریکەون شتیکت پارە بداتەو و تۆیش جوالەکە بەرەو».

هەر چەن کابرا زۆر بە شێنەى قسەم لەگەل ئەکا من بە تايه تى هەر خۆم گورج ئەکەمەو قۆلم هەلئەمالم و بە تووپییهو جواى ئەدەمەو؛ وتم: قەى ناکا نیوێ پارەکەم-کە سى قەرانه- بمدا تەو منیش جەوالەکەى ئەدەمەو. هەتیوێکە وتى: نا وەللا بۆ خاترى من دوو قەرانى لى وەرگەرەو جەوالى بەرەو. وتم ئەلحەکمولىلا با خاترى تۆ بۆ

ئیتەر هه‌رچه‌ند پیرێژن هاواری کرد: «کوره‌ خۆی به تارانیه‌ک قوراوی ئه‌خوارده‌وه». هیچ که‌لکی نه‌بوو، وتم: «به سهری سه‌ید نه‌گهر له به‌ر خاتری ئهم ده‌سته‌ به‌رایه نه‌بوايه به سێ تارانیش رازی نه‌ئه‌بووم». ئاخ‌ر دوو تارانیم لێ وه‌رگرت‌وه‌و گه‌لیکیش پارایه‌وه، ئه‌مجا منیش جه‌واله‌که‌م دایه‌وه.

- سالتیک لاله‌سه‌رحه‌دی‌روغزایی مالیان له «پێواز» ئه‌بێ، ته‌ماشاش نه‌کا له‌ دووره‌وه کاروانیک ره‌ت ئه‌بێ و کوپ‌گه‌لیش هه‌ر که‌ له‌ مالتی خۆی دانیشت‌وه‌و هه‌یچی ناچی بۆ راووروت. بانگ ئه‌کا: «ئای هه‌تیوه‌ل! خۆ من ته‌وه‌م کرد‌گه‌ ئیوه‌ بۆ وا دانیشت‌گن؟» ته‌ماشاش که‌ن ئه‌و کاروانه‌، به‌ خوا ره‌نگوێ کۆتال و وشکه‌ کروشتی خاسیان پێ وێ». کوپ‌گه‌ل له‌ گه‌ل ئه‌مه‌یان بیست به‌ جارێ تاویان دایه‌ سهر کاروان. لاله‌ سه‌رحه‌دیش ته‌زیحه‌که‌ی به‌ ده‌سته‌وه‌ بوو هه‌ر زکری ئه‌کرد و چاویشی له‌ کاروانه‌که‌ بوو.

کوپ‌گه‌ل گه‌یشته‌ن کاروان، هه‌ندێ قسه‌یان کرد؛ ئیتەر به‌ بێ ئه‌وه‌ی هه‌یچی بینن راست گه‌رانه‌وه‌. لاله‌ سه‌رحه‌د هات به‌ پیریانه‌وه‌ پرسى ئه‌وه‌ چی بوو، بۆ چی هه‌ر وا گه‌رانه‌وه‌؟ وتیان به‌ خوا لاله‌ چووین رووتیان بکه‌ینه‌وه‌ که‌چی سویندیان خوارد وتیان خه‌لکی «قه‌ره‌چی‌وارین» و پیاوی شیخین. ئیمه‌ش له‌ ترسی ئه‌وه‌ نه‌وه‌ک شیخ حه‌سه‌ن تووشی مۆجیزه‌یه‌که‌مان بکات ئیتەر وازمان لێ هه‌تانه‌. لاله‌ وتی: «په‌ڕۆ، په‌ڕۆ هه‌ی عه‌مرتان نه‌مینی! هه‌تیوێ ئه‌وه‌نده‌ بێ فه‌روێ پیرسی ئه‌رێ زواره‌که‌ له‌ کوپ‌وه‌ دین؟ بۆ کوێ ئه‌چن و پیاوی کین؟ هه‌له‌وه‌ ئه‌وانیش پێژن پیاوی شیخین -روح‌م وه‌فیای وی!- جارێکیه‌ وه‌م جو‌ره‌ وه‌ حیزی بچن و بینه‌وه‌، وه‌ سهری ئه‌و شیخی قه‌ره‌چی واره‌ لیتان قوویل ناکه‌م، هه‌ر چی خراوه‌ پیتان پیتزم».

- مه‌لایه‌ک له‌ خیلێکا وه‌عزی ئه‌دا ئه‌یوت: «هه‌ر که‌س شه‌وی جمعه‌ له‌ گه‌ل ژنی خۆیا ئیشی شه‌رعی بکات وه‌کوو هه‌و کافری کوشته‌ی وایه‌». ژن و می‌ردیک له‌ وه‌عه‌زه‌که‌ بوون، که‌ هاته‌نه‌وه‌ ماله‌وه‌ ژنه‌که‌ وتی: پیاوه‌که‌ ئیمشه‌و جمعه‌یه‌ با هه‌و کافر بکوژین». پیاوه‌ وتی باشه‌. تو‌زیکێ تری پێچوو دیسان ژنه‌که‌ وتی: «پیاوه‌که‌ جمعه‌یه‌ نه‌وه‌ک له‌ ده‌سمان ده‌رچێ با هه‌و کافری تر بکوژین غه‌زایه‌». پیاوه‌ وتی باشه‌. هه‌و کافری تریان کوشته‌. به‌و جو‌ره‌ ئه‌و شه‌وه‌ تا به‌یانی نزیکه‌ی سه‌د کافریان کوشته‌.

کەوتە سەبی شەوێ ژنە دیسان وتی: «ئێم شەویش هەر جومعه یە با دەس کەین بە کافر کوشتن». پیاوێ کە وتی: ئاڤرەت! دوی شەو جمعه بوو. ژنە وتی: تۆ نایزانی بۆ غەزا کردن هەموو شەوێ جمعه یە. بە کورتی ژنە کە تەنگی بە کابرا هەلجینی و شەو هەر جمعه بوو، رۆژ هەر جمعه بوو، هەموو سال بوو بە جمعه و شوینی غەزا کردن. کابرا بێ هێز بوو، وای لێ هات لووتت بگرتایە گیانی دەر ئەچوو. ناچار مالهەکی بە جێهێشت و چوو لە مزگەوت نووست. ژنە کە دوو سێ پیاوی نارد بە شوینیا، پیاوێ کان هاتن و وتیان ئاخەر تۆ لە مالی خۆت بۆچی تۆراوی؟ کابراش وتی: «تا جمعه لەو مالهەدا بێ جارێکیکە من بەو مالهەدا ناکەمەوه، یان من، یان جمعه».

- دوو کابرای بەنگ کیش لە گەردە کە ی «زیری نۆک» شەو بوو، دانیشتیوون بەنگیان ئەکیشا. لە دوورەوه ئوتومبیلێک دیاری دا. ئوتومبیلە کە شەو بوو، بە خەتێکی راست درێژ بوو بوونەوه، یەکیکیان بەوی تریانی وتی: «هەستە با بچین بەو پەڕە یەدا سەر کەوین بچین بۆ ئاسمان چەند ئەستێرە یە ک پێنن هەلماتی نی پێ بکەین». ئەمە ی وت و هەلسایە سەر پێ. ئەوی تریان قۆلی گرت و وتی: «کەرە، دانیشە بۆ کوێ بچین؛ ئەترسم لە ریگە پەڕە کە بکوژیتەوه ئەکەوینە خوارەوه ملمان ئەشکێ. ئەوا تیشکی ئەستێرە کە دیارە من دەست ئەبەم تیشکە کە ئەگرم پیا سەر ئەکەوم ئەچم سێ ئەستێرە دینم هەلماتی نە کە ی پێ ئەکەین؛ ئێتر بۆ کوێ بچین؟»

- «مەلامە حەیدینی خواجە فەنی» گێڕایەوه وتی: کابرایە ک هەبوو «سفوک» ی ناو بوو، لەو ناو جافەدا ویستی ژن بەهێن؛ هاتە لام و پرسى پێ کردم بۆ ئەوه بچم مارە ی بکەم. وتی منیش پێم وت بچۆ باوکی کچەو خۆت و دوو شاھێد حازر کە ئەوا منیش دیم. ئەلێ کە چووم و نزیکى دەوا رە کە بوومەوه، کورە هات بە پێشوازمەوه وتی مامۆستا هەموو حازرین فەرموو. وتی لە ریگەدا پێم وت: رۆلە، من هەر شتیک ئەلیم تۆیش وا بلێ. وتی کە چوینە ژوورەوه سەیرم کرد شاھێدەکان نین وتم: رۆلە، هەستە بچۆ دوو شاھێدیش بێنە. ئەویش وتی: «رۆلە هەستە بچۆ دوو شاھێد بێنە». ئەلێ وتم: کورم مەبەستم ئەو یە بچی دوو زەلام بێنی. ئەویش وتی: «کورم مەبەستم ئەو یە بچی دوو زەلام بێنی». وتی سەیر ئەکەم من هەر شتیک ئەلیم ئەویش ئەیلێتەوه لە پاشا توورە بووم وتم: کەرانبواگاوا! بچوو دوو پیاوی سەگباب بێنە تا ژنە کە ت لێ مارە کەم. ئەویش وتی: «کەرانبواگاوا! بچوو دوو پیاوی

سه‌گباب بینه تا ژنه‌که‌ت لی ماره‌که‌م». وتی ئیمان له سه‌رما نه‌ما هه‌ستام شه‌په‌زلله‌یه‌کم کیشا به بنا گویدا. وه‌للا ئه‌ویش هه‌ستا جوان وپوخت شه‌په‌زلله‌یه‌کی کیشا به بنا گوئی منا. ئیتر ئیش تینکچو ده‌ستم دایه‌یه‌خه‌ی و ده‌ستم کرد به لیدانی و وتم سه‌گی سه‌گباب بۆج لیم ئه‌ده‌ی؟ وتی: سه‌یرم کرد تا من زلله‌یه‌کم له‌م ئه‌دا ئه‌و دوو زلله‌ی به بنا گوئی منا ئه‌کیشا و به ته‌واوی شهل و کوتی کردم و په‌کی خستم. ده‌ستم له‌یه‌خه‌ی کرده‌وه‌و خه‌لکی هاتن به سه‌رمانا، به‌لام من ناویرم هیچی تر بلیم. به ده‌ست ده‌ستم بۆ هه‌لئه‌ته‌کان و تم برۆ. کورپه‌ ئینجا رویش و گه‌یشته‌ به‌ر قاپی و وتی: «مامۆستا ماره‌ی هات؟» وتم: هات سه‌گی سه‌گباب! برۆ. وتی کورپه‌ لیدا رویش و ئه‌و شه‌وه‌ چووه‌ لای ژنه. منیش له‌ به‌ر هیلای قسه‌م پئه‌نه‌که‌را. به‌یانی خه‌لکه‌که‌ کۆ بوونه‌وه‌ وتیان ئه‌رئ ئه‌م زرمه‌ زلله‌یه‌تان له‌ چی بوو؟ منیش حاله‌که‌م بۆ گێڕانه‌وه‌. که‌ من هه‌وه‌لجار کفرم کرد و تم من هه‌ر شتیک ئه‌لیم تویش وای، چووم سه‌یرم کرد شاهید نییه‌، و تم بچۆ شاهید بینه‌.

ئیتر هه‌ر شتیکم ئه‌وت له‌ لایه‌ن شاهیده‌وه‌ ئه‌ویش وه‌کو به‌یتی بله‌ ئه‌یوته‌وه‌. وتی سه‌ر له‌ نوێ خه‌لکه‌که‌ به‌یانی چوون کورپه‌که‌و ژنه‌که‌و دوو شاهیدیان هینا، ئه‌و وه‌خته‌ ئیتر ماره‌مان کرد.

- مه‌لانه‌حمه‌دی حاجی ره‌سول گێڕایه‌وه‌ وتی: له‌ ئاواپی «کونه‌کۆتر» بووم، سه‌یرم کرد کابرایه‌کی کوردی ره‌شمال له‌ ده‌ره‌وه‌ هات. وتی: مه‌لا نه‌خۆشینکمان هه‌یه‌ نوشته‌ی بۆ بکه‌. وتی: منیش مخمه‌سه‌که‌ی ئیمامی غه‌زالیم بۆ نووسی. کابرا له‌ پشته‌وه‌ چاوی لی بوو که‌ مخمه‌سه‌که‌ ئه‌نووسم، نوشتهم بۆ پینچایه‌وه‌ و دامه‌ ده‌ستی و رویش. تا ئه‌و ئه‌چیتته‌وه‌ کابرای نه‌خۆش ئه‌مرئ. ئینجا کابرا ئه‌لئ: «باوکم مه‌لا هه‌ر له‌وێ داره‌ ته‌رمی بۆ هه‌لبه‌ست، ئیوه‌ ئیسته‌ شین و شه‌پۆری چیتانه‌؟»

- کابرایه‌کی کورد له‌و جافه‌تیه‌ ته‌ماشای کرد هه‌ر جار مه‌لا ئه‌چووه‌ خه‌له‌که‌یانه‌وه‌ هه‌موویان ئه‌چوون به‌ پینشوازیه‌وه‌و ئیحترامیکی زۆری ئه‌گیرا. کورپیکی هه‌بوو وتی چاک وایه‌ منیش کورپه‌که‌م بکه‌م وه‌ مه‌لا. له‌ کویستان بوون و ده‌مه‌ ده‌می گه‌ڕانه‌وه‌یان بوو. هه‌لسا چووه‌ دینه‌ک کورپه‌که‌ی برد و چووه‌ لای مه‌لای دینه‌که‌ وتی: «مه‌لا ئه‌م کورپه‌م بۆ بکه‌ وه‌ مه‌لا» و لیدا رویش. زۆری پینه‌چوو گه‌ڕایه‌وه‌ بۆ لای مه‌لا و وتی: مه‌لا کورپه‌که‌ت بۆ کردم وه‌ مه‌لا؟ مه‌لاش وتی: باوکم کورپه‌م ده‌م و ده‌سته‌ چۆن ئه‌بێ به‌ مه‌لا؟ وتی:

«مەلا! من ئەمانە نازانم، گام وە بارەو، مەشکەم وە دارەو، دۆینەم لە چالەو، یاللا کورم
بۆ بکە وە مەلا درەنگە».

- کابرایەکی کورد لە شارەزور کورپکی پورزای لەرزو تای بوو، لە کۆلی
نەنەکەوت. پێیان وت ببەرە سەر «سەی ساق» و مەریکیش لە گەلیا بەرە بۆی سەر بپرە
چاک ئەبێتەو. وتی ئەبێم بەلام مەرم بۆ سەر نابڕی. مەریک زۆرە، ئەچم پێ ئێژم ئەگەر
وە کەمتر ئەیکا خاسە ئەگەرنا ئەیوهم بۆ «بالانتەران». هەلسا کورپی هەلگرت و
گیسکیکیشی لەگەل خۆی برد و چوونە سەر گۆری «سەی ساق». رووی کردە گۆرەکە و
وتی: «سەی ساق! تۆ وە گیسکی خاسی ئەکەیتەو، بیکەو، ئەگەر نا بالانتەران وە
مەریکیک کرە ئەکا! ئەیوهم بۆ ئەو».

«سەی ساق» و «بالانتەران» دوو شەخسن لە شارەزور.

- کابرایەکی کورد وازی لە گەرمیان و کویستان کردن هێناو وتی بۆ خۆم جووت و
گا ئەکەم. یەک دوو سال کردی شتیکی وای دەست نەکەوت؛ سالتیکیان وتی: ئیمسال لە
گەل خوادا ئەبم بە شەریک. بەو نیازەو دەستی دایە وەردی بری و تووی چاند. گەنم
دەستی هێنا بە خۆیا و زۆر باشی هێنا بوو، کابرا هە موو جار لە گەل هاومالەکانیا ئەچوون
بۆ سەیری دەغل و هاومال پێیان ئەوت ماشەللا دەغلەکەت خاسی هاوردگە. ئەویش
ئەبوت: بۆچی گەمەیه؟ من لە گەل خوادا بووم بە شەریک.

گەنم هاتە وەختی دروینە؛ دروینە ی کرد و خەرمان سوور بوو. هاتتە سەر بەش کردن
رووی کردە خوا و وتی: «ئە ی تۆ هەقی سەپانی و وەرزیری و بنە تۆ نادە ی؟ ئەبێ
بیدە ی». هێنای هۆریکی بۆ خۆی جیا کردەو و هۆریک بۆ سەپان و بنە توو هۆریکیش
لەولاو بۆ خوا. هێ خۆی و سەپان و بنە تووی گواستەو بۆ مالهو. هێ خواش لەو دەشتە
مایەو، شەوی بە سەرا هات. وتی بە خوا وا چاکە تا خوا نەهاتوو بەشەکی خۆی
بگۆزیتەو بەچم لێی بدزم.

هەستا چوو بە بێ دەنگ گایەکی دایە پێش خۆی و چوو بۆ گەنم. لە رینگەدا گاکە نە
ئەرۆشت، ئەمیش چوو بە ئەسپایی سەری نایە بنا گویی گاوه چپانی بە گۆیچکەیهو وتی:
«دەویت باوک! من ئالیکت ئەدەمێ و کەچی لە خوا ئەترسی بۆیەری ناکە ی؟ خۆ ئێستە
دەسم بەسریاگە ئەگەر رۆژم لێ بوو وە تۆی حەجیکت پێ ئەکەم».

به هەر جۆر بوو گه‌یاندیه سەر گه‌نم و هەر به‌و شه‌وه گه‌نمی گواسته‌وه. به‌یانی چووه سەر شوین خه‌رمانه‌که‌و وه‌کو که‌سێ نه‌یزانیی رووی کرده خوا و وتی: «ها برا! خیرا گه‌نمه‌که‌ت به‌م شه‌وه گواسته‌وه؛ وات ئەزانی ئەگەر شه‌ویک بمینیته‌وه لیت ئەدزم».

ئەو ساله به سەر چوو، سالی دوا‌یی دیسان رووی کرده خوا و وتی: «با ئیمسالی‌ش بو‌یت‌ه‌وه وه‌ شه‌ریک». هینای وه‌ردی بری و تووی چاندو گه‌نم ده‌ستی هینا به‌ خۆیا. قه‌فی کرد و دانی گرت و پینگه‌یشت و دوریه‌وه، کوتای و سوور بوو. خه‌رمان گه‌لێ له‌ هی پار زۆرتر بوو. ئیواره وه‌ختیک بوو وتی با ئیمشه‌ویش بر‌وا، جا به‌یانی به‌شی ئەکه‌ین.

به‌شیک‌ی شه‌و رو‌یشت و نه‌رو‌یشت هه‌وره چلک‌نیه‌کی هیناو کردی به‌ باران. بارانیکی زۆر قورس و لێزمه، کابرا ئوقره‌ی لێ بر‌ا، هەر به‌و شه‌وه چوو بۆ سەر خه‌رمانه‌که، سه‌یری کرد ده‌نکی نه‌ماوه هه‌مووی لافاو بردوویه‌تی. کتوپر له‌و وه‌خته‌دا بروسکه‌یه‌کی هاو‌یشت، کابرا سه‌ری به‌رز کرده‌وه بۆ ئاسمان بۆ لای خوا وتی: «چرای چی هه‌له‌که‌ی، مه‌گەر گووی تیا‌ما‌گه؟ گووه ریش باوک ئەو که‌سه له‌ گه‌ل توا ئەو‌ی وه‌ شه‌ریک».

- کابرایه‌کی کورد له‌ سوله‌یمانی ئەچ‌یته لای سه‌رتاش‌یک سه‌ری ئەتاش‌ی و لێ ئەدا له‌ شار ده‌ره‌ئ‌ه‌چ‌ی و ئەچ‌یته‌وه بۆ مالی خۆی. ئە‌روا تا ئە‌گاته سەر گۆ‌یژه، له‌و‌ی پیاو‌یک‌ی خ‌یله‌که‌ی خۆیان -که له‌ لای ران بوو- تووشی ئە‌ب‌ی. ل‌ب‌ی ئە‌پ‌رسی حه‌مه‌ مرا! ئە‌وه سه‌رت تاش‌یگه؟ ئە‌ل‌ی: ئا. ئە‌ل‌ی: ئاگات لێ وو تیف تیفه‌که‌ی چ‌ه‌ند خۆشه؟ ئە‌ل‌ی: تیف تیفه‌ی چی؟ ئە‌ل‌ی: کوره ناش‌ی کاورا تیف تیفه‌ی بۆ لێ نه‌داو‌یت‌ی؟ ئە‌ل‌ی: نا وه‌ل‌لا! برا هەر ئە‌وه‌نده‌و تاش‌ی و وتی هه‌له‌سه‌ بر‌ۆ. وتی: که‌ واسه‌ برا هیچ خۆش‌یه‌که‌ت نه‌چ‌یشت‌گه.

ئ‌ین‌جا کابرا قوشقنه‌ قه‌وه‌ت لێ ئە‌دا له‌ سەر گۆ‌یژه‌وه ئە‌گه‌ر‌یت‌ه‌وه بۆ سوله‌یمانی و ئە‌چ‌یته‌وه لای سه‌رتاشه‌که ئە‌ل‌ی: «برا، تیف تیفه‌که‌ت نه‌داگه، کوچکی تۆ‌ی لێ نه‌واری! به‌چکه‌ شاری تۆ‌ بۆچ ئە‌مه‌نده‌ ب‌ی ف‌ه‌ری؟ ئ‌اخ‌ر نای‌ت‌ری وه‌ ب‌ی تیف تیفه‌ خوا چ‌ۆن قول‌یه‌سی؟»

- «حاج‌ی توف‌یقی پیره‌م‌ترد» گ‌یرایه‌وه وتی:

کابرایه‌کی «کۆ‌زه‌قه‌ی» هه‌بوو «مه‌که‌»‌ی ناو بوو. سالیکیان ب‌یست‌ان‌یک‌ی ترۆ‌زی ئە‌کا، به‌ هه‌له‌که‌وت به‌ریکی زۆر ئە‌گر‌ی. هه‌موو رۆ‌ژی کاروان‌یک‌ی لێ ئە‌ف‌رو‌ش‌ن، یه‌ک‌ن‌یک‌ش له‌ جاده‌که‌ی سابون‌که‌ران ناوی «ما‌وزه‌ر» ئە‌ب‌ی، که‌ «مه‌که‌»‌ باره‌ ترۆ‌زی د‌یت‌ی له‌ و‌یوه

تێتەپەرێ ئەیباتە بازار، ئەمیش شوینی ئەکەوێ. کە کەپار دێتە سەر تروزیەکان خۆی تی هەلەقورپێنی دەست ئەکا بە تاریف کردنی تروزی و بە دەور و پستی کابرای مشتەریدا هەلەسوورێ و هەر ئەلێ: «چەمیلە و خرمە دی». تا تروزی ئەفروشرێ، نایشزانێ ئەمە ناوی مەکەیه هەر ئەلێ «کاک خدر» واو کاک خدر ئەمە؛ کاک خدر لەمەو دوا کە بارت هینا بانگم کە بزانه چۆنت بۆ ئەفروشم، من وا بە دەستمەوێه شایێک لە «هۆمەرە کوێر» ئەکەم کوزە رەقی و خەراجیانی و دار بەروولەیی بانگ ئەکەم ئەمەندەیان پلاو و گوشت دەر خوارد ئەدەم تا لە لوتیان دێتەو.

مەکەش ئەلێ: لالۆ! جارێ من ناوم خدر نبیەو تا ئیستەش شایی کەس نەچووم و پلاوی کەسم نەخواردوو؛ تۆ بە پێ خۆت و من بە پێ خۆم. خێر ماوژەر وازی لێ نایینی، دیسان تێ ئەتالی و دەست ئەکاتە ملی و ئەلێ لالۆ «خدر» کە سەر شایی کەس ناچی وەرە بێتەمە کەبابخانە حازرو بازار کەباب بخۆین.

ئێتر لە کۆلی ناییتەو، لایە زۆر و لایە خواهیشت رای ئەکیشتێتە کەبابخانە. لە پێ توشی «مەلا فرج» دین. ماوژەر ئەلێ مەلا تۆیش فەرموو. بە دزیەو بە مەلا فەرەج ئەلێ تۆ کەبابت خوارد زوو هەلسە بجۆرە دەرەو و بگەرێرەو بە پەلەپەل بانگ کە یا شیخ کابراکە ی سەلمی رۆنت لێ کردبوو دەست نە ئەکەوت، ئەو تە تێپەری.

لە سەر ئەو تەگبیرە ئەچنە کەبابخانەو، بایی دوو روپیە کەباب ئەخۆن. مەلا فەرەج زوو ئەچیتە دەرەو بانگ ئەکا یا شیخ قەرزارە کەت تێپەری. ئەویش لە پێ دەر پەری و «مەکە» لەوێ ئەمیتێتەو. هەر چاوەروانە شیخ - کە ناوی نازانی - بێتەو پارە ی کەبابە کە بدا، هەر نایەتەو؛ ئەمیش گویدرێژەکانی لە مەیدانە کە جێ هیشتوو، تەنگە تاو بوو. هەلەستێ برۆا خەلفە فەرەج پێر ئەیگرێ پارە کە ی لە باخەل دەر دیتی.

ئینجا بە بازارا وەک شیت را ئەکا و ئەلێ: «ئەمە فێقە ی پێکی زورنای شاییە کە یەتی، هیشتا هەلپەرکینی هۆمەرە کوێرمان ماو».

- «دێکانی» لە بەری سیروانەو رۆژیک داریان بۆ مالی «وەسمان پاشا» ئەهینا. کابرایەکی زۆر کۆلبەنە ی کەللە قەوی گوێ درێژکی گۆلە کە ی بار کردبوو، یەک لە یەکی گزگلتر بوون. پاشا کابرای جوجە ی گل دایەو، چاکەت و پانتۆلیکی راویان بۆ کردو فێسیکی سەیریشیان نایە سەری عەولقاریکی زۆر کەلەگەتیش لای پاشا بوو، فنجانی قاوەیان پێر ئەکردو ئەیانخستە سەر سینی ئەیاندا یە دەست عەولقار. پاشا بە جوجە ی ئەوت

تو فغانه‌کان یه که یه که له سهر سینییه که داگره و بیده به خه‌لکه که له دیواخان. جوجه‌یش به په‌یژه نه‌ئه‌گه‌یشته قاوه‌ی سهر سینییه که‌ی عدولقار، هیچی بو نه‌مایه‌وه نه‌وه نه‌بی چوو له دواوه گونی عدولقاری گرت عدولقار دانه‌ویه‌وه و ئینجا قاوه‌کانی له سهر سینییه که داگرت و دی به میوانه‌کان.

- وه‌سمان‌پاشای جاف پیاویکی هه‌بوو «سلیمانی شانازی» ناو بوو. ئیشی ئهم پیاوه نه‌وه بوو هه‌موو روژی ئه‌چوو بو «باموک» له مالی میرزا نه‌ولا ماستی نه‌هینا، هیچی په‌شماوه بهر نه‌ئه‌که‌وت؛ زو‌ریش تامه‌زرۆی ئه‌و ماسته‌ بوو.

روژی‌ک ئه‌که‌وێته سهر ئه‌وه که شتیک بدۆزیته‌وه له ماسته‌که بخوا و تو‌یژه‌وه که‌شی نه‌ه‌سکینی. له‌و گۆی سیروانه قامیش قه‌لم هه‌یه قه‌فیک نه‌برئ، نووکه‌که‌ی وه‌ک قه‌لم ئه‌د، له‌ گوشه‌یه‌کیه‌وه به‌ه‌تواشی دای دێلێته‌ بن جامه‌که ماسته‌که له‌ بنه‌وه هه‌له‌مژی تا ئه‌وه‌خوا، له‌ سه‌ریشه‌وه تو‌یژه‌وه که‌ی ناشکی.

روژی پاشا ئه‌ییبنی وا کاسه‌ ماست له‌ ناوه‌وه پووچه، لێی خوراوه و تو‌یژویش نه‌شکاوه. سلیمان بانگ ئه‌کا ئه‌لئ: سلیمان ئهم ماسته‌ له‌ بنه‌وه کئ خواردویه؟ ئه‌لئ: «پاشا من ماستم هاوردگه‌ تو‌یژی نه‌شکیاگه، گه‌ردی لئ نه‌نیشتگه». پاشا ئه‌لئ: ییژی تو‌یژی ها وه‌ سه‌ره‌وه له‌ شوین خۆی، به‌لام لێشی خوریاگه؛ بروانه‌ ته‌پیگه. ئه‌لئ: «پاشا! مانگا‌که‌ باداره‌ که‌ شیره‌که‌یان کردگه‌ وه‌ ماست باکه‌ی داگیه‌ له‌ ماسته‌که؛ که‌ نه‌ختی له‌ تو‌یژگه‌که‌ی لا چووگه‌ بای ماسته‌که‌ دهر چووگه‌ چال بووگه، نابینی هێلکه‌ که‌که‌له‌شیر وه‌ سه‌ریا ته‌تسی کاتی کولاندیان شوین ته‌سه‌که‌ چاله‌.

پاشا ئه‌لئ «سلیمان راستم پئ ییژه‌ چه‌ ئه‌فسونیتک کردگه‌سه‌ کار؟ وه‌ سه‌ری تایه‌ر به‌گ ئه‌گه‌ر راستم پئ ییژی خه‌لاتت ئه‌که‌م». ئه‌لئ: «پاشا پێشه‌کی ئه‌مرکه‌ خه‌لاته‌که‌م یده‌نئ ئینجا ئه‌و مه‌راقه‌ت وه‌ک "با" له‌ سک دهر ئه‌که‌م». پاشا ئه‌مر ئه‌کا خه‌لاتی ئه‌ده‌نئ، ئه‌وسا «نه‌یجه» که‌ له‌ به‌ر پشتینه‌که‌ی ده‌ردینئ و پاشا فیری ماست خواردن به‌ «نه‌یجه» ئه‌کا.

- پیره‌مێرد گێڕایه‌وه وتی: مه‌قسوودا‌غا هه‌بوو له‌ بنه‌ره‌تا عاره‌بی جبوور بوو. نه‌خوێنده‌وار بوو، له‌ باخی پوره‌گی که‌ ئیستا جێگای ما‌کینه‌ی ئه‌لکتریکه‌ کۆنه‌که‌یه‌

خانویکی بوو. ژنیکی خه لکی سوله یمانی هینا بوو. خوی پیریکی زرته بۆزی تووړه بوو، هه میسه له گه ل ملالانا شهړه جنیوی بوو. ژنه کەش ئافره تیکی به عیشوه و نازو تازه بوو. دراوسیکی فیلبازو گالته چیان هه بوو «عه بولی ئه ویای شهریف» ی ناو بوو؛ هه موو جار مه قسوداغای تووړه نه کرد بۆ ئه وهی جنیوی بداتی.

ئەم مەقسوداغا ئايەت پەزىلەتلىك نەسىت و چەتلىك بولۇپ، ھەممەي رۇزى ئۇچۇر بازار سا ھەر چىن بۇ مال پەزىلەت بولۇپ ئۇچۇر ئۇچۇر بولۇپ؛ بۇ خۇشال شەرتلىك ھەنار يا سەيى ئۇچۇر، دەستە سەيى ئالى گولدارى ھەممەي بولۇپ، ئۇچۇر دەستە سەيى ھەنار بەرپەدا ئۇچۇر، تا ئۇچۇر مەلۇم و چەتلىك لى سەيى دووكانە ھەي «سەيى خەل سەيى سەيى» ئۇچۇر، تۆزى راي ئۇچۇر و ئۇ و ھەتتە ئۇچۇر ھەي.

عەبۆل رۆژئ وىستى ئاين و ئۆينىكى فېلبازى لە گەل بکا، چوو دەسە سەپىكى وەك دەسە سەپەكەى ئەوى كەرى ھاتە دوكانى «سەعە». تەن فەكرى وا مەقسوداغا ھەنارى شەرەبانى كەردۆتە دەسە سەپەكەيەو و لەوئ دايناو و وچان ئەگرئ. ئەوئش چوو بە قەد ھەنارەكانى ئەو شووتى و كۆلەكەى كەرى و كەردىە دەسە سەپەكەيەو ھات لە تەنئشت ئاغاو دانئشت و بە دزىيەو دەسە سەپەكەى ئاغاى ھەلگەرت و دەسە سەپەكەى خۆى داناو ھەلسا رۆى. ئاغاىش دواى ماندوو ھەسانەو دەسە سەپەكەى ھەلئەگرئ و ئەچىتەو بۆ مالەو. بانگ ئەكاتە ژنەكەى ئەلئ وەرە ئەم ھەنارە بەرە يەكئىكانم بۆ ھەلئەرئتە. ژنە دەسە سەپەكەى ئەباتە ژوورەو كە ئەيكاتەو كۆلەكەيە. ئەلئ ئاغا يا خوا بە خئير بئىتەو ئەو شووتيانەت بۆ ترشئات ھئناو؟ ئەمرو ئائىشى خەلئ خەزم سەركەى بۆ نارد بووم، باشە ئەيخەمە ناوئ.

ناغا ده هری نه بڼې، ده ست نکا به جنيودان نه لې نافرته شووتی چی هه نارم بو خوځ کړیوه، نو وړینه به بیزو نه که ی؟ ناخو کیت گرتووه. نافرته نه گری و ده سه سر دینته بهر ده می نه بیني راست نکا شووتییه. ئینجا هه لئه ستی به تووړه یی شووتی بهرینه وه بو سر بهر به قال، له ری لا نه داته دوکانی سه عه، عه بولیش وا به دوايه وه بزانی چی به سر دی. دیسان دانه نیشی هه کایه تی خو ی بگړینه وه، عه بول نه یخلافینی ده سه سر که ی خو ی بو دانه ی و شووتی خو ی هه لئه گړینه وه.

ئاغا بە توورپەيىپەوہ ئمچیتہ سەر بہ قال نەلئ ئمہ مسلمانہ تیپہ شووتی کۆلہ ئدەدی بہ من لە باتی ھەنار؟ دەسہ سږ ئەدا بہ سەر سنگی بہ قاللا ئەکریتەوہ ئەیینئ ھەنارەکانی لە ناوایہ. قالەى پیرۆت لەوئ ئەبئ جرتیکینئ و ھۆقەیی بۆ ئەکەنئ و ئەویش بہ تەریقئ و شەرمەزاریپەوہ ھەنار ئەکاتەوہ ناو دەسہ سږ و ئەگەریتەوہ. عەبولیش وا بہ دواپەوہ.

سا ئاغا له دووکانی سه‌عه دانه‌نیشی و دانانیشی عه‌بول ئه‌چی «شیلیم» ئه‌کړی و ئه‌یهننی دیسان ئه‌یگورئ و ئاغا ئه‌چیته‌وه ماله‌وه. ده‌سه سړ دانه‌نی ژنه بانگ ئه‌کا ئه‌لئ: ناوه‌جاخ تو سحر بازی. ئه‌مجا ده‌سه سړه‌که له پیش چاوی خۆم بکه‌ره‌وه. که ئه‌یکه‌نه‌وه شیلمی کال ده‌ره‌ئ چی. ئینجا گۆبه‌ند خه‌ست ئه‌بی، ئه‌لئ: ژنه‌که تو جادووی ئه‌توانی منیش بکه‌ی به‌که‌ر و بمفرۆشی، برۆ سئ به‌سئ ته‌لاقت که‌وتبی.

ده‌سه‌سړ هه‌له‌گرئ دیته‌وه دوکانی سه‌عه، له‌وئ ده‌ردی خۆی ئه‌گیرته‌وه. عه‌بۆل له‌وئ به‌سووکی ده‌سه‌سړی له‌ده‌ست وه‌ر ئه‌گرئ ئه‌لئ با بیهم له‌رووناکی ته‌ماشای بکه‌م. ئاغا تو خه‌له‌فاوی، که‌ری خۆت لئ بووه به‌رموزن. هه‌له‌سه‌پیشمه‌که‌وه باتبه‌مه مالی خۆتان له‌وئ ده‌سه‌سړه‌که‌ت بکه‌ره‌وه بزانه‌چی تیا به‌؟

ئهیاته ماله‌وه ده‌سه‌سړ ئه‌که‌نه‌وه هه‌ناره. ئاغا شه‌رمه‌زار ئه‌یگرئ ده‌ست و داوینی ئافره‌ت ماچ ئه‌کاواشت ئه‌بنه‌وه؛ ئه‌چنه‌لای «شینخ‌بابه‌عه‌لی» به‌هه‌ر جوړئ بی ته‌لاقه‌که‌ی بو پینه‌ئه‌کا.

- عیله‌سه‌ره‌وژور بووه‌وه بو کوستان ئه‌چوو. دوا دوا ییه‌که‌ی له «شلیرو ناوخوان» بوو. کابرایه‌کی کورد له‌وئ ئه‌که‌ویته‌وه بی‌ری که‌کوا ییبه. به‌په‌له ئه‌گه‌رپته‌وه بو پینج‌وین ئه‌چیته‌به‌ر دووکانه‌که‌ی «ئه‌وره‌حمانی همه‌ی وه‌سمانی خه‌یات» پی ئه‌لئ که‌وا یه‌که‌م بو دروستکه. ئه‌لئ پینج‌قهران. ئه‌لئ له‌و چیته‌بی. ئه‌لئ: شه‌ش قهران. ئه‌لئ ناوه‌که‌ی زۆر بی. ئه‌لئ هه‌وت قهران. به‌کورتی کابرای کورده هه‌ر شتیک ئه‌لئ ئه‌وره‌حمان قهرانیک بو سهر ئه‌که‌وی تا ئه‌گاته‌پانزه قهران. کابرا ئه‌لئ: «خاسه‌برا که‌بۆم دروستکه‌و ییه‌وه با بکه‌م وه‌خپله‌که».

ئه‌وره‌حمان تۆبه‌چیتیک دانه‌گرئ و مه‌قه‌ستی تی ئه‌خا بۆ بی‌رئ، کابرا هه‌ر ده‌ست ئه‌داته‌تفه‌نگه‌که‌ی و ئاوقه‌ی سهر سنگی ئه‌کا ئه‌لئ: «دویت باوک وه‌ستای به‌رگ دروا! پانزه قهرانم لئ ئه‌ستینی و گه‌ره‌کته وه‌قه‌یجیش پارچه‌پارچه‌ی که‌ی ده‌سم بۆری. وه‌که‌لام هه‌ر ئیسته‌ئه‌تکوژم».

ئه‌وره‌حمان که‌وا ئه‌زانئ ئه‌لئ: (برا ئه‌مه‌هی تو نییه‌هینه‌که‌ی تو وا له‌ژووره‌وه له‌جلخانه‌که‌غ سوورپیکی بازار بخو و وه‌ره‌وه که‌وا ی خۆت له‌به‌رکه). کابرا ئه‌لئ ده‌وا بی‌زه.

کابرا ئەچی بۆ ناو بازار و ئەورەحمان بە شاگردەکی ئەلنی پینچ شەش تەقەلی کەو
بیهینەو، تا کابرا ئەگەر پتەو کەوا تەواو ئەبێ و لە بەری ئەکا، کە قۆلی تێ هەلئەکیشتی لە
سەر شانیهو تەقەلەکانی هەموو بەر ئەبێ و ئەشکەوتی تێ ئەکەوی.

ئەورەحمان هەر راست ئەبیتەو زللەیک ئەمالی بە بنا گویی شاگردە کە داو ئەلنی:
«کەرانباوگاوا! من و تم گیرفانی لە تەنیشتەو بۆ بکە یا لە سەر شانەو؟» کابراش ئەلنی:
«ئەو دەرەدەت وێ دویت باوک! گیرفان لە سەر شانەو ئەکە ی بۆ کەوا ی خەلکی».

- مندالێکی گزنی ناشیرین چوو سەر بیریک تەماشای ناو ئاوە کە ی کرد
«سەکو» ئەکە ی خۆی بەر چاو کەوت زۆر ترسا، هەرای کردەو بۆ لای دایکی و نی دایە
جنۆکەیک لەو بیرە دایە وەرە تا بچین پێشانەت دەم. دایکە کەش لە گەلی چوو سەر
بیرە کە یان کرد. ئینجا بوون بە دوو، دایکە کە ی پتی وت: «رۆلە! راست ئەکە ی ئەودە لەو
دیلە سەگە قەجەشی بە لاو و راوە ستاو».

- مەلایە ک نوێزی شێوان پێش نوێزی ئەکرد بۆ خەلکە کە زۆری درێژدایە: خەنکە کە
هەموو وەرەس بوون. ئینجا بیتجگە لەو و ئاخری نوێژە کە شا هات سەجەدی سەهویشی برد
کە هیچ سەهویشی نەکردبوو. پاشان پێیان وت: نە! درێژە دانە کە بەس نەبوو ئەم سەجە
سەهوە چی بوو کە سەهویشت نەکردبوو؟ وتی: «فلانی لە ناو نوێژە کە دا کەوتە فیکرم کە
دەستتۆژم نییە، ئەم سەجەدیە بۆ ئەو بوو».

- «شاگردە مەجڕم واندزی» نوێزی خەوتنان ئەکا لە پشت مەلایە کەو. هەر راست لە
پشت سەری مەلاو لە یە کەم ریزا رانەو سستی، مەلا سوورەتی «والمەرسلات» لە نوێژە کە دا
ئەخوینی، ئەگاتە ئەو ئەلنی «الم نهلک الاولین». «شاگردە مەجڕم» دەچیتە ریزی پاشەو.
مەلا ئەلنی «یم تبعهم الاخرین». ئینجا خۆی ئەکویتە ناو و راستەو. مەلا ئەلنی «کەرلک
نفل بالمجرمین»؛ شاگردە، شاگردە بێ نوێژ بەرە لا ئەکاو ئەکا بە پێلاو کانیای و بۆی دەر
ئەچی، ئەلنی «کەواتە ئەم بەزمە بۆ من».

- کابرایەکی کورد برایەکی هەبوو براکە ی مرد. خەلکوخوا کۆ بوونەو چوون
ناشتیان. ئەو لەو و خەتە دا خۆی دزیەو نەچوو بۆ ناشتە کە ی؛ پاشان پێیان وت بۆچ

نه‌چویت تهرمی براكه‌ت بنیژی؟ وتی: «برا بۆج من شیت بووگم بچم؟ برا جوانه مهرگه‌که‌م له گهل تهرمه‌که‌ی خله‌ی ناموزاما چوو بۆ گۆرستان ناشتی، ئیزرائیل چاوی پیکه‌وت که‌وته‌وه بیرى هات گیانی ئه‌ویشی کیشا. ئیسته‌ منیش بچم خۆم بخه‌مه‌وه بیرى، ئیزرائیل بیت گیانی منیش بکیشی؟ ههر تۆی وه‌و ده‌وره‌وه بتلیته‌وه منی بهر چاو نه‌که‌وئ».

- «مه‌حموو پاشای جاف» تازه‌هاتبووه‌وه، کابرایه‌کی کورد ئه‌چن بۆ لای بۆ به‌ خیره‌هاته‌وه‌ی. مستی ناوکه «قه‌زوان»یش له‌گهل خۆی ئه‌با به‌ دیاری بۆ پاشا. ئه‌چن و ناوکه قه‌زوان ئه‌کاته‌ کوچه‌له‌یه‌کی دارینه‌وه‌وه له‌ به‌رده‌می پاشادا دایته‌نی و ئه‌لن: «میرم وه‌خیر بیته‌وه! ئه‌م ناوکه قه‌زوانه‌شم وه‌ دیاری بۆ هاوردگه. پئ ناوی بیته‌قینی، خۆم ته‌قانیگمه». پاشا سه‌ریکی ناوکه قه‌زوان ئه‌کات و به‌ کابرا ئه‌لن: کورپه‌ که‌چهل ئه‌مه‌ت به‌ چی ته‌قانووه؟ ئه‌لن: «میرم وه‌ چی ته‌قانیگمه؟ ئا وه‌م دگانه‌ گواویانه». مه‌حموو پاشا زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌ک ئه‌گرئ وه‌ه‌چی تر.

هه‌ندیک له‌ داستانی ژن

کابرایه‌کی کوردی شاری ژنیکی هه‌بوو رۆژی کولابوو به‌ ده‌ستیه‌وه؛ به‌ هه‌یج جور پشووی ئه‌وه‌ی نه‌ئدا که‌ تۆزی به‌ ده‌ستیه‌وه؛ یا چاوی به‌ دۆستیکی بکه‌وئ. رۆژیک یه‌کن له‌ هاوڕیکانی له‌ رینگادا تووشی بوو، ته‌ماشای کرد و سه‌به‌ته‌یه‌ک «ترئ»ی به‌ سه‌رسه‌ریه‌و به‌ په‌له‌ هه‌را ئه‌کاو «هه‌ی ترئ!» ئه‌کا. پئی وت: «برا راوه‌سته‌ چاک و چۆنه‌کت له‌ گهل بکه‌م و بزانه‌م بۆچی دیار نیت؟» کابراش هه‌ر به‌ ده‌م هه‌را کردنه‌وه وتی: «لیم گه‌رئ ده‌ستم ناگاو ئیشم هه‌یه».

ئه‌میش گوئی نه‌دایه، سه‌ر رینگه‌که‌ی لیگرت و وتی: «کوره‌ چیت تنی بگه‌یه‌نم؟ ده‌رفه‌تی ئه‌وه‌م نیه‌ قسه‌ له‌ گهل که‌س بکه‌م. به‌ ناخیری گیانه‌م ژنه‌ هه‌ناوه، ژنه‌که‌م هه‌ر له‌ نیوه‌ شه‌ودا هه‌لم ئه‌ستینن و سه‌به‌ته‌یه‌ چه‌وه‌نهرم ئه‌دا به‌ سه‌را ئه‌لن بچۆ بیفرۆشه؛ که‌ ئه‌وه ئه‌فروشم و ئه‌چمه‌وه سه‌به‌ته‌یه‌ک شیلمی بۆ داناوم، به‌ بئ ئه‌وه دانیشم ئه‌وه‌شم ئه‌دا به‌ سه‌را ئه‌لن برۆ؛ که‌ ئه‌وه ئه‌فروشم ئه‌چمه‌وه ته‌ماشای ئه‌که‌م تری بۆ داناوم، ئه‌لن ئه‌وه‌ش به‌ره؛ ئیتر هه‌ر وا به‌م جو‌ره ئه‌مه‌ره‌تینن». کابراش پئی وت: «جا که‌واته‌ براه ته‌لاق‌ی بده‌و خۆت

رزگارکە». وتی: «کۆرە دەستم ناگا تە لاقی بدم ئەوەندە بشووم ناداتی چاوی بکەمەو و چارەسەریکی خۆم بکەم».

- کۆریکی قومازازی جەهیل پیرێژنیکی حەفتا سالی هینابوو. رۆژیک کۆرە داوی ئاوی کرد، پیرێژنەکە تەکانیدا هەلسی، نەیتەتوانی. کۆرەکە دەستی دایە پەلی هەلیستی، پیرێژن ئەیوت: «ئای هەتیو! قۆلم رامەکیشە چاوم خێل ئەبی».

- کابرایەکی کۆریکی سەرشیتی هەبوو هەراسی بە باوکەکی هەلگرتبوو کە دوو ژنی بۆ بێتیت. باوکیشی ئەیوت: «رۆلە دوو ژن بە جارێ نابێ». ئەویش ئەیوت: نا هەر ئەبی دوو بی. لە ئاخرا دایکەکی چوو بیتوێژنیکی دۆزیەووە پیتی وت مارت ئەکەم بۆ کۆرەکەم، بەلام ئەبی بێتینم چۆن کەفوکولی ئەنیشیتەووە. بیتوێژن وتی: تۆ کارت ئەبی. هینایان و لێیان مەرە کرد. باوکی چوو لە کۆرە وتی: رۆلە! ئەوا ژنمان بۆ هینای هەستە بجۆرە لای. ئەویش ئەیوت دوو ژن ئەبی نامەوی. وتی: ئاخەر دوومان بۆ هیناوی، ئێستە بجۆرە لای یەکیکیان، لەوێ بێرە دەرەووە بجۆرە لای ئەویکەشیان. کۆرە بەم جۆرە ملی هینایە ژیر بارو هەستا چوو لە لای پیری بیتوێژن.

بیتوێژن هیچ دەرەفتی نەدا، یەکیکی ئەکرد ساری ئەکردەووە بۆ یەکیکی تر. ئەو شەووە تا بەیانی وای لێ کرد باریکی کرد. بەیانی باوکی هات وتی رۆلە ژنەکی تر چاوەری ئەکا ئاخەر بجۆرە لای. وتی: «باوە هەر ئەمە بەسە».

ئەو شەووەش بیتوێژن لۆکاندیەووە. رۆژی دوایی باوکی هات وتی: «رۆلە، ئاخەر ژنەکی تر بە تەمایە، دانیشتووە». وتی: «باوە ئەو دەرکەو دایکیشم تە لاق بدە ئەمە بەشی هەر دوو کمان ئەکا». دوو سێ رۆژی تری پێچوو کۆرە بە تەواوی هیزی لێ برأ، وای لێ هات نەیتەتوانی مێشەکان لە لەشی خۆی دەرکا. مێشیک هەر زۆر عەزیەتی ئەدا، ئەمیش لە ژیر لێووە نوزەیهکی لێو هات وتی: «لاچۆ باوە حیز! ئەگینا ئەلیم بە باوکم ژنیکت بۆ بێتی».

- کابرایەکی هەبوو زۆر دلی پیس بوو. هەر ژنیکی ئەهینا لە پاش چەند رۆژ کە چاوی پێ بکەوتایە لە گەل کەسێکی دراوسێ قەسە بکردایە، وەیا تەماشای پیاویکی بکردایە گورج تە لاقی ئەدا؛ بەم جۆرە خووەووە دوانزە ژنی داوین پاکی بەرە لا کردبوو.

به هەر جۆر بوو گه‌یاندیه سەر گه‌نم و هەر به‌و شه‌وه گه‌نمی گواسته‌وه. به‌یانی چووه سەر شوین خه‌رمانه‌که‌و وه‌کو که‌سێ نه‌یزانیی رووی کرده خوا و وتی: «ها برا! خه‌را گه‌نمه‌که‌ت به‌م شه‌وه گواسته‌وه؛ وات ئه‌زانی ئه‌گه‌ر شه‌ویک به‌مینیتیه‌وه لیت ئه‌دزم».

ئهو ساله به سەر چوو، سالی دوا‌یی دیسان رووی کرده خوا و وتی: «با ئیمسالی‌ش بو‌یتیه‌وه وه شه‌ریک». هه‌ینای وه‌ردی بری و تووی چاندو گه‌نم ده‌ستی هه‌نا به‌ خۆیا. قه‌فی کرد و دانی گرت و پینگه‌یشت و دوریه‌وه، کوتای و سوور بوو. خه‌رمان گه‌لێ له‌ هی پار زۆرت‌تر بوو. ئیواره وه‌ختیک بوو وتی با ئیمشه‌ویش بر‌وا، جا به‌یانی به‌شی ئه‌که‌ین.

به‌شینکی شه‌و رو‌یشت و نه‌رو‌یشت هه‌وره چلکنیه‌کی هه‌ناو کردی به‌ باران. بارانیکی زۆر قورس و لێزمه، کابرا ئوقره‌ی لێ بر‌ا، هەر به‌و شه‌وه چوو بۆ سەر خه‌رمانه‌که‌، سه‌یری کرد ده‌نکی نه‌ماوه هه‌مووی لافاو بر‌دوو‌یه‌تی. کتوپر له‌و وه‌خته‌دا بر‌وسکه‌یه‌کی هاو‌یشت، کابرا سه‌ری به‌رز کرده‌وه بۆ ئاسمان بۆ لای خوا وتی: «چرای چی هه‌له‌که‌ی، مه‌گه‌ر گووی تیا‌ما‌گه؟ گووه ریش باوک ئه‌و که‌سه له‌ گه‌ل توا ئه‌و‌ی وه شه‌ریک».

- کابرایه‌کی کورد له‌ سوله‌یمانی ئه‌چیته‌ لای سه‌رتاشیک سه‌ری ئه‌تاشی و لێ ئه‌دا له‌ شار ده‌ره‌ئه‌چی و ئه‌چیته‌وه بۆ مالی خۆی. ئه‌روا تا ئه‌گاته سەر گۆ‌یزه، له‌و‌ی پیاویکی خه‌یله‌که‌ی خۆیان -که‌ له‌ لای ران بوو- تووشی ئه‌بن. لێ ئه‌پرسێ حه‌مه‌ مرا! ئه‌وه سه‌رت تاشیگه؟ ئه‌لێ: ئا. ئه‌لێ: ئاگات لێ وو تیف تیفه‌که‌ی چه‌ند خۆشه؟ ئه‌لێ: تیف تیفه‌ی چی؟ ئه‌لێ: کوره ناشی کا‌ورا تیف تیفه‌ی بۆ لێ نه‌دا‌ویت‌ی؟ ئه‌لێ نا وه‌للا! برا هەر ئه‌وه‌نده‌و تاشی و وتی هه‌له‌سه‌ بر‌ۆ. وتی: که‌ واسه‌ برا هه‌یچ خۆشیه‌که‌ت نه‌چیت‌سته‌گه‌.

ئینجا کابرا قوشقنه‌ قه‌وه‌ت لێ ئه‌دا له‌ سەر گۆ‌یزه‌وه ئه‌گه‌ر‌یتیه‌وه بۆ سوله‌یمانی و ئه‌چیته‌وه لای سه‌رتاشه‌که‌ ئه‌لێ: «برا، تیف تیفه‌که‌ت نه‌دا‌گه‌، کوچکی تو‌ی لێ نه‌واری! به‌چه‌که‌ شاری تو‌ بۆچ ئه‌مه‌نده‌ بێ فه‌ری؟ ئاخ‌ر نای‌ئ‌زێ وه‌ بێ تیف تیفه‌ خوا چۆن قوله‌سه‌ی؟»

- «حاجی توفیقی پیره‌مێرد» گه‌یرایه‌وه وتی:

کابرایه‌کی «کۆزه‌قه‌ی» هه‌بوو «مه‌که‌»‌ی ناو بوو. سالیکیان بێستانیکی ترۆزی ئه‌کا، به‌ هه‌له‌که‌وت به‌ریکی زۆر ئه‌گرێ. هه‌موو رو‌ژێ کاروانیکی لێ ئه‌فروشی، یه‌ک‌یک‌یش له‌ جاده‌که‌ی سابونکه‌ران ناوی «ماوزه‌ر» ئه‌بن، که‌ «مه‌که‌» باره‌ ترۆزی دینێ له‌ ویه‌

تێتە پەرێ ئەییا تە بازار، ئەمیش شویتنی ئەکەوێ. کە کەپار دیتە سەر ترۆزیه کان خۆی تی هەلئەقورپیتنی دەست ئەکا بە تارێف کردنی ترۆزی و بە دەور و پشتی کابرای مشتەریدا هەلئەسوورپ و هەر ئەلێ: «چەمیلە و خرمە ی دێ». تا ترۆزی ئەفرۆشری، نایشزانێ ئەمە ناوی مەکە یە هەر ئەلێ «کاک خدر» واو کاک خدر ئەمە؛ کاک خدر لەمە و دوا کە بارت هینا بانگم کە بزانه چۆنت بۆ ئەفرۆشم، من وا بە دەستمەو یە شایێک لە «هۆمەرە کوێر» ئەکەم کوزە رەقی و خەراجیانێ و دار بەروولەیی بانگ ئەکەم ئەمەندە یان پلاو و گوشت دەر خوارد ئەدەم تا لە لوتیان دیتەو.

مەکەش ئەلێ: لالو! جارێ من ناوم خدر نییە و تا ئیستەش شایی کەس نەچووم و پلاوی کەسم نەخواردووە؛ تۆ بە پێ خۆت و من بە پێ خۆم. خێر ماو زەر وازی لێ نایینی، دیسان تێ ئەنالی و دەست ئەکاتە ملی و ئەلێ لالو «خدر» کە سەر شایی کەس ناچی وەرە بێتەمە کەبابخانە حازرو بازار کەباب بخۆن.

ئێتر لە کۆلی ناییتەو، لایە زۆر و لایە خواهیشت رای ئەکیشتە کەبابخانە. لە پێ توشی «مەلا فرج» دین. ماو زەر ئەلێ مەلا تۆیش فەرموو. بە دزیووە بە مەلا فەرەج ئەلێ تۆ کەبابت خوارد زوو هەلسە بجۆرە دەرەووە و بگەرێرەووە بە پەلەپەل بانگ کە یا شیخ کابراکە ی سەلەمی رۆنت لێ کردبوو دەست نە ئەکەوت، ئەو تە تێپەری.

لە سەر ئەو تەگبیرە ئەچنە کەبابخانەو، بایی دوو روییە کەباب ئەخۆن. مەلا فەرەج زوو ئەچیتە دەرەووە بانگ ئەکا یا شیخ قەرزارە کەت تێپەری. ئەمیش لە پێ دەر پەری و «مەکە» لەوێ ئەمینیتەو. هەر چاوەروانە شیخ -کە ناوی نازانی- بێتەووە پارە ی کەبابە کە بدا، هەر نایەتەو؛ ئەمیش گویدرێرەکانی لە مەیدانە کە جێ هیشتوو، تەنگە تاو بوو. هەلئەستێ برۆا خەلفە فەرەج پێر ئەیگرێ پارە کە ی لە باخەل دەر دیتێ.

ئینجا بە بازارا وەک شیت را ئەکا و ئەلێ: «ئەمە فێقە ی پێکی زو پنا ی شاییە کە یە تی، هیشتا هەلپەرکێی هۆمەرە کوێرمان ماو».

- «دیکانی» لە بەری سیروانەووە رۆژیک داریان بۆ مالی «وەسمان پاشا» ئەهینا. کابرایەکی زۆر کۆلبەنە ی کەللە قەوی گوێ درێژکی گۆلە کە ی بار کردبوو، یەک لە یەکی گزگلتر بوون. پاشا کابرای جوجە ی گل دایەو، چاکەت و پاتۆلێکی راویان بۆ کردو فێسێکی سەیریشیان نایە سەری عەولقاریکی زۆر کەلەگە تیش لای پاشا بوو، فەنجانی قاوہ یان پێر ئەکردو ئەیانخستە سەر سینی ئەیاندا یە دەست عەولقار. پاشا بە جوجە ی ئەوت

خانویکی بوو. ژنیکی خەلکی سولەیمانی هینا بوو. خۆی پیریکی زرتە بۆزی توورە بوو، هەمیشە لە گەل منالانا شەپە جێنوی بوو. ژنەکش ئافەرەتییکی بە عیشووە نازو تازە بوو. دراوستیکی فیلبازو گالتهچیان هەبوو «عەبۆلی ئەویای شەریف» ی ناو بوو؛ هەموو جار مەقسوداگی توورە ئەکرد بۆ ئەوەی جێنوی بداتی.

ئەم مەقسوداگیە پیریکی نەوسن و چلیس بوو، هەموو رۆژی ئەچوو بە بازار سا هەر چێ بۆ مال پتویست بواوە ئەیکری ئەیناردەو؛ بۆ خۆیشی شتیکی وەک هەنار یا ستیوی ئەکری، دەستە سێکی ئالی گولدارێ عەجەمی بوو، ئەیکردە دەستە سێکەو بەرپیدا ئەهاتەو، تا ئەگەشتە مالهووە وچانیککی لە سەر دووکانەکە «سەعی خە سێ سەر» ئەگرت، تۆزی رای ئەبوارد و ئەو وەختە ئەچوووە.

عەبول رۆژی ویستی ئاین و ئۆنیکی فیلبازی لە گەل بکا، چوو دەسە سێکی وەک دەسە سێکە ئەوی کەری هاتە دوکانی «سەعی». تی فکری و مەقسوداگا هەناری شەرەبانی کردۆتە دەسە سێکەیهووە و لەوێ دایناوە و وچان ئەگرت. ئەویش چوو بە قەد هەنارەکانی ئەو شووتی و کولەکە کەری و کردیە دەسە سێکەیهووە هات لە تەنیشت ئاغاوە دانیشت و بە دزییەو دەسە سێکە ئەو ئاغا هەلگرت و دەسە سێکە کە خۆی داناو هەلسا رۆی. ئاگاش دواي ماندوو حەسانەو دەسە سێ هەلگرت و ئەچیتەو بۆ مالهووە. بانگ ئەکاتە ژنەکە ئەلی وەرە ئەم هەنارە بەرە یەکیانم بۆ هەلوەریتە. ژنە دەسە سێ ئەباتە ژوورەو کە ئەیکاتەو کولەکە یە. ئەلی ئاغا یا خوا بە خێر بێتەو ئەو شووتیانەت بۆ ترشیات هیناوە؟ ئەمڕۆ ئیشی خەلی خزم سێکە بۆ نارد بووم، باشە ئەخەمە ناوی.

ئاغا دەهری ئەبێ، دەست ئەکا بە جێنودان ئەلی ئافەرەت شووتی چی هەنارم بۆ خۆم کەپو، تۆ ورتە بە بیزو ئەکە؟ ئاخۆ کیت گرتووە. ئافەرەت ئەگری و دەسە سێ دیتتە بەر دەمی ئەبێنی راست ئەکا شووتییە. ئینجا هەلگەستنی بە توورەیی شووتی بەرتەو بۆ سەر بەقال، لە رێ لا ئەداتە دوکانی سەعی، عەبولیش وای بە دوايەو بزانێ چی بە سەر دێ. دیسان دانهێشی حەکایەتی خۆی بگێرتەو، عەبول ئەخلافیتنی دەسە سێکە کە خۆی بۆ دانهێ و شووتی خۆی هەلگرتەو.

ئاغا بە توورەییەو ئەچیتە سەر بەقال ئەلی ئەمە مسلمانەتیە شووتی کۆلە ئەدە یە من لە باتی هەنار؟ دەسە سێ ئەدا بە سەر سنگی بەقالا ئەکرتەو ئەبێنی هەنارەکانی لە ناوایە. قالە ی پیرۆت لەوێ ئەبێ جرتیکینی و هۆقەیی بۆ ئەکەنی و ئەویش بە تەریقی و شەرمەزارییەو هەنار ئەکاتەو ناو دەسە سێ و ئەگرتەو. عەبولیش وای بە دوايەو.

سا ئاغا له دووکانی سه‌عه دانه‌نیشی و دانانیشی عه‌بول ئه‌چی «شیلیم» ئه‌کری و ئه‌یهینی دیسان ئه‌یگۆری و ئاغا ئه‌چیته‌وه ماله‌وه. ده‌سه‌ سه‌ر دانه‌نی ژنه بانگ ئه‌کا ئه‌لی: ناوه‌جاخ تو سحر بازی. ئه‌مجا ده‌سه‌ سه‌ره‌که له پینش چاوی خۆم بکه‌ره‌وه. که ئه‌یکه‌نه‌وه شیلیمی کال ده‌ره‌چی. ئینجا گۆبه‌ند خه‌ست ئه‌بین، ئه‌لی: ژنه‌که تو جادووی ئه‌توانی منیش بکه‌ی به‌ که‌ر و بمفرۆشی، پرۆ سه‌ی به‌ سه‌ی ته‌لاقت که‌وتبی.

ده‌سه‌سه‌ر هه‌له‌گرئ دیته‌وه دوکانی سه‌عه، له‌وئ ده‌ردی خۆی ئه‌گێڕته‌وه. عه‌بۆل له‌وئ به‌ سووکی ده‌سه‌ سه‌ری له‌ ده‌ست وه‌ر ئه‌گرئ ئه‌لی با بیبهم له‌ رووناکی ته‌ماشای بکه‌م. ئاغا تو خه‌له‌فاوی، که‌ری خۆت لئ بووه به‌ رموزن. هه‌لسه‌ پيشمکه‌وه باقبه‌مه مالی خۆتان له‌وئ ده‌سه‌ سه‌ره‌که‌ت بکه‌ره‌وه بزانه‌ چی تیايه‌؟

ئه‌ییا ته‌ ماله‌وه ده‌سه‌ سه‌ر ئه‌که‌نه‌وه هه‌ناره. ئاغا شه‌رمه‌زار ئه‌یگرئ ده‌ست و داوینی ئافره‌ت ماچ ئه‌کا و ئاشت ئه‌بنه‌وه؛ ئه‌چنه‌ لای «شێخ‌بابه‌عه‌لی» به‌ هه‌ر جوۆی بی ته‌لاقه‌که‌ی بۆ پینه‌ ئه‌کا.

- عیله‌ سه‌ره‌وژور بووه‌وه بۆ کویستان ئه‌چوو. دوا دوایه‌که‌ی له‌ «شلیرو ناوخوان» بوو. کابرایه‌کی کورد له‌وئ ئه‌که‌وتیه‌وه بی‌ری که‌ کوا‌ی نییه‌. به‌ په‌له‌ ئه‌گه‌ر پیته‌وه بۆ پینج‌وین ئه‌چیته‌ به‌ر دوو‌کانه‌که‌ی «ئه‌وره‌حمانی حه‌مه‌ی وه‌سمانی خه‌یات» پیتی ئه‌لی که‌وایه‌که‌م بۆ دروستکه‌. ئه‌لی پینج‌ قه‌ران. ئه‌لی له‌و چیته‌ بئ. ئه‌لی: شه‌ش قه‌ران. ئه‌لی ناوه‌که‌ی زۆر بی. ئه‌لی حه‌وت قه‌ران. به‌ کورته‌ی کابرای کورده هه‌ر شتی‌ک ئه‌لی ئه‌وره‌حمان قه‌رانیک بۆی سه‌ر ئه‌که‌وئ تا ئه‌گاته‌ پانزه‌ قه‌ران. کابرا ئه‌لی: «خاسه‌ برا که‌ بۆم دروستکه‌و بیه‌وه با بکه‌م وه‌ خه‌له‌که‌».

ئه‌وره‌حمان توپه‌ چیتیک دانه‌گرئ و مه‌قه‌ستی تی ئه‌خا بۆی بی‌ری، کابرا هه‌ر ده‌ست ئه‌داته‌ تفه‌نگه‌که‌ی و ئاوقه‌ی سه‌ر سنگی ئه‌کا ئه‌لی: «دویت باوک وه‌ستای به‌رگ دروا پانزه‌ قه‌رانم لئ ئه‌ستینی و گه‌ره‌که‌ته وه‌ قه‌یچیش پارچه‌ پارچه‌ی که‌ی ده‌سم بۆری. وه‌ که‌لام هه‌ر ئیسته‌ ئه‌تکوژم».

ئه‌وره‌حمان که‌وا ئه‌زانئ ئه‌لی: (برا ئه‌مه‌ هی تو نییه‌ هینه‌که‌ی تو وا له‌ ژووره‌وه له‌ جله‌خانه‌که‌غ سووپیکی بازار بخۆ و وه‌ره‌وه که‌وا‌ی خۆت له‌ به‌رکه‌). کابرا ئه‌لی ده‌ وا بی‌زه‌.

كابرانەچىن بۇ ناو بازار و ئەورە حمان بە شاگردە كەي ئەلنى پىنج شەش تەقەلى كەو
بىھىنەو، تا كابرانەگەرپتەو كەوا تەواو ئەبى و لە بەرى ئەكا، كە قۇلى تى ھەلئە كىشى لە
سەر شانپەو تەقەلەكانى ھەموو بەر ئەبى و ئەشكەوتى تى ئەكەوئ.

ئەورە حمان ھەر راست ئەبىتەو زللەيەك ئەمالى بە بنا گونى شاگردە كەداو ئەلنى:
«كەرانباوگاوا! من و تەم گىرفانى لە تەنیشتەو بۇ يەكە يا لە سەر شانەو؟» كابرانە ئەلنى:
«ئەو ھەردەت وئ دويت باوك! گىرفان لە سەر شانەو ئەكەي بۇ كەواي خەلكى».

- مەدالەيكى گزنى ناشىرىن چوو سەر بىرىك تەماشاي ناو ئاوەكەي كەو
«سەكوت» ئەكەي خۆي بەر چا و كەوت زۆر ترسا، ھەراي كەدەو بۇ لای دايكى ونى دايە
جەنۇكەيەك لەو بىرەدایە وەرە تا بچىن پىشانەت دەم. دايكەكەش لە گەلى چو و سەرى
بىرەكەيان كەو. ئىنجا بوون بە دوو، دايكەكەي پىنى وئ: «رۆلە! راست ئەكەي ئەو ھەلەو
دیلە سەگە قەجەشى بە لاو ھەستاو».

- مەلایەك نوپى شىوان پىش نوپى ئەكەو بۇ خەلكەكە زۆرى دىرپەدایە: خەلكەكە
ھەموو وەرەس بوون. ئىنجا بىجگە لەو ھەتە ئاخىر نوپەكەشا ھەت سەجەدى سەھویشى بەر
كە ھىچ سەھویشى نەكەدبوو. پاشان پىيان وئ: نە! دىرپە دانەكە بەس نەبوو ئەم سەجە
سەھو ھە چى بوو كە سەھویش نەكەدبوو؟ وئ: «فلانى لە ناو نوپەكەدا كەوتە فېكەم كە
دەستوئىزەم نىيە، ئەم سەجەدىە بۇ ئەو ھەو».

- «شاكر مەجرەرواندزى» نوپى خەوتەن ئەكا لە پىش مەلایەكەو. ھەر راست لە
پىش سەرى مەلاو لە يەكەم رىزا رانەو ھەستى، مەلا سوورەتى «والمرسلات» لە نوپەكەدا
ئەخوئىنى، ئەگاتە ئەو ئەلنى «الم نەلك الاولين». «شاكر مەجرەم» دەچىتە رىزى پاشەو.
مەلا ئەلنى «ئىم تەبەھم الاخري». ئىنجا خۆي ئەكوتىتە ناو ھەستەو. مەلا ئەلنى «كەركەك
فەل بالمەجرەمين»؛ شاكر، شاكر ئەبى نوپە بەرەلا ئەكاو ئەكا بە پىلاوكانيا و بۆى دەر
ئەچى، ئەلنى «كەواتە ئەم بەزەمە بۇ مە».

- كابرەكە كورد براپەكە ھەبوو براكەي مەرد. خەلكوخوا كۆ بوونەو چوون
ناشتيان. ئەو لەو ھەتەدا خۆي دزىو نەچو بۇ ناستەكەي؛ پاشان پىيان وئ بۆچ

نەچویت تەرمی براکەت بنیزی؟ وتی: «برا بۆج من شیت بووگم بچم؟ برا جوانە مەرگە کەم لە گەل تەرمە کە ی خەلی نامۆزاما چوو بۆ گۆرستان ناشتی، ئیزرائیل چاوی پیکەوت کەوتەووە بیری هات گیانی ئەویشی کیشا. ئیستە منیش بچم خۆم بخەمەووە بیری، ئیزرائیل بیت گیانی منیش بکیشی؟ هەر تۆی وەو دەورەووە بتلیتەووە منی بەر چاوە نەکەوی».

- «مەحموو پاشای جاف» تازە هاتبووەووە، کابرایەکی کورد ئەچی بۆ لای بۆ بە خێر هاتنەووەی. مستی ناوکه «قەزوان» یش لە گەل خۆی ئەبا بە دیاری بۆ پاشا. ئەچی و ناوکه قەزوان ئەکاتە کوچەلە یەکی دارینەووە لە بەردەمی پاشادا دایتنەنی و ئەلی: «میرم وەخیر بیتەووە! ئەم ناوکه قەزوانەشم وە دیاری بۆ هاوردگە. پی ناوی بیتەقتی، خۆم تەقانیگمە». پاشا سەیریکی ناوکه قەزوان ئەکات و بە کابرا ئەلی: کورە کەچەل ئەمەت بە چی تەقانووە؟ ئەلی: «میرم وە چی تەقانیگمە؟ ئا وەم دگانه گواویانە». مەحموو پاشا زەرەدەخەنە یە ک ئەگرئ و هیچی تر.

هەندیک لە داستانێ ژن

کابرایەکی کوردی شاری ژنیکی هەبوو رۆژی کولابوو بە دەستیەووە؛ بە هیچ جۆر پشوو ئەوێ نەئەدا کە تۆزی بەجەسیتەووە؛ یا چاوی بە دۆستیکی بکەوی. رۆژیک یەکی لە هاوڕیکانی لە رینگادا تووشی بوو، تەماشای کرد و سەبەتە یە ک «تری» ی بە سەرسەر یە و بە پەلە هەرا ئەکا و «هە ی تری!» ئەکا. پتی وت: «برا راوەستە چاک و چۆنیەکت لە گەل بکەم و بزانی بۆچی دیار نیت؟» کابراش هەر بە دەم هەرا کردنەووە وتی: «لیم گەرئ دەستم ناگاو ئیشم هە یە».

ئەمیش گوئی نەدایە، سەر رینگە کە ی لیگرت و وتی: «کۆرە چیت تئ بگە یەنم؟ دەر فەتی ئەوێ نە قسە لە گەل کەس بکەم. بە ناخیری گیانم ژنم هیناوە، ژنە کەم هەر لە نیووە شەودا هەلەم ئەستینئ و سەبەتە یە چەو نەرم ئەدا بە سەرا ئەلی بچۆ بیفرۆشە؛ کە ئەوێ ئەفرۆشم و ئەچمەووە سەبەتە یە ک شیلمی بۆ داناوم، بە بی ئەوێ دانیشم ئەوێشم ئەدا بە سەرا ئەلی برۆ؛ کە ئەوێ ئەفرۆشم ئەچمەووە تەماشای ئەکەم تری بۆ داناوم، ئەلی ئەوێشم بەرە؛ ئیتر هەر وا بەم جۆرە ئەمەرە تینئ». کابراش پتی وت: «جا کەواتە بڕام تەلاقێ بدەو خۆت

رزگارکە». وتی: «کۆرە دەستم ناگا تەلەقی بەدەم ئەوەندە پشوو ناداتی چاوی بکەمەو و چارەسەریکی خۆم بکەم».

- کۆریکی قومازازی جەهیل پیریژنیکی حەفتا سالی هینابوو. رۆژیک کۆرە داوای ئاوی کرد، پیریژنەکە تەکانیدا هەلسی، نەیتەتوانی. کۆرەکە دەستی دایە پەلی هەلیستی، پیریژن ئەیوت: «ئای هەتیو! قۆلم رامەکیشە چاوم خیل ئەبی».

- کابرایەکی کۆریکی سەرشیتی هەبوو هەراسی بە باوکەکە ی هەلگرتبوو کە دوو ژنی بۆ بیتیت. باوکیشی ئەیوت: «رۆلە دوو ژن بە جارێ نابی». ئەویش ئەیوت: نا هەر ئەبی دوو بی. لە ئاخرا دایکەکە ی چوو بیتو ژنیکی دۆزیه‌وه‌و پینی وت مارت ئەکەم بۆ کۆرەکەم، بەلام ئەبی بیتینم چۆن کە فوکولی ئەنیشیتەوه. بیتوژن وتی: تو کارت نەبی.

هینایان و لێیان مارت کرد. باوکی چوو لای کۆرە وتی: رۆلە! ئەوا ژمان بۆ هینای هەستە بچۆرە لای. ئەویش ئەیوت دوو ژن نەبی نامەوی. وتی: ئاخەر دوومان بۆ هیناوی، ئیستە بچۆرە لای یەکیکیان، لەوێ بیتو دەرەوه بچۆرە لای ئەویکەشیان. کۆرە بەم جۆرە ملی هینایە ژیر بارو هەستا چوو لای پیری بیتوژن.

بیتوژن هیچ دەرەفتی نەدا، یەکیکی ئەکرد ساری ئەکردەوه بۆ یەکیکی تر. ئەو شەوه تا بەیانی وای لێ کرد باریکی کرد. بەیانی باوکی هات وتی رۆلە ژنەکە ی تر چاوەری ئەکا ئاخەر بچۆرە لای. وتی: «باوه هەر ئەمە بەسە».

ئەو شەوهش بیتوژن لۆکاندیه‌وه. رۆژی دوا یی باوکی هات وتی: «رۆلە، ئاخەر ژنەکە ی تر بە تەمایە، دانیشتووه». وتی: «باوه ئەوه دەرکەو دایکیشم تەلەق بەدە ئەمە بەشی هەر دوو کمان ئەکا». دوو سێ رۆژی تری پیتچوو کۆرە بە تەواوی هیزی لێ برا، وای لێ هات نەیتەتوانی مێشەکان لە لەشی خۆی دەرکا. مێشیک هەر زۆر عەزیەتی ئەدا، ئەمیش لە ژیر لێوه‌وه نوزەیه‌کی لێوه هات وتی: «لاچۆ باوه حیز! ئەگینا ئەلیم بە باوکم ژنیکت بۆ بیتن».

- کابرایەکی هەبوو زۆر دلی پیس بوو. هەر ژنیکی ئەهینا لە پاش چەند رۆژ کە چاوی پتی بکەوتایە لە گەل کەستیکی دراوسێ قسە ی بکرایە، وەیا تەماشای پیاویکی بکرایە گورج تەلەقی ئەدا! بەم جۆرە خووه‌وه‌و دوانزە ژنی داوین پاک ی بەرەلا کردبوو.

ژنیکى زۆر کار کرده و دنیا دیده هه‌بوو، ناردیه لای کابرا بۆ ئەوه‌ی بیخوازی. خواستی و هینایه لای خۆی. ژنه‌که دۆستیکى هه‌بوو، روژیک نانیکى بۆ دۆسته‌که‌ی دروست کرد و بانگی کرد. دۆسته‌که‌شی کوپى پیاویکی گه‌وره بوو، خزمه‌تکاریکی له گه‌ل خۆی هینابوو. خزمه‌تکاره‌که له هه‌وشه راوه‌ستابوو، ئاغه‌ی له ژووره‌وه بوو. کتوپر کابرای خاوه‌ن مال له دووره‌وه ده‌رکه‌وت. ژنه‌که چاوی به‌ میرده‌که‌ی که‌وت، به‌ خزمه‌تکاره‌که‌ی -که له هه‌وشه‌که‌دا بوو- وت: تو ده‌ست به‌ده‌ره‌ خه‌نجه‌رو بلی «به‌ چاوی خۆم چاوم لی بوو که هاته‌ ئەم هه‌وشه‌یه‌وه. به‌ خوا ئە‌گه‌ر نه‌یده‌ن به‌ ده‌ستمه‌وه ئە‌چم ئە‌لیم به‌ دارۆغه‌ خانوه‌که‌تان بسووتینی و میرده‌که‌ت چه‌پس بکا».

وه‌ختی کابرای خاوه‌ن مال گه‌یشته‌ هه‌وشه‌ خزمه‌تکاره‌که‌ی به‌ خه‌نجه‌ری رووته‌وه دی و خزمه‌تکار ئە‌لی من چاوم لی‌بوو که هاته‌ ئێره، ئە‌وا ئە‌چم خه‌به‌ر ئە‌ده‌م به‌ دارۆغه‌ ژنه‌که‌ش ئە‌لی: «خوا قه‌بولی نه‌ه‌ تو بوختان بۆ‌چ ئە‌که‌ی؟ هیچ بیستووته‌ پیاوی نامه‌هره‌م روو بکاته‌ ئە‌م ماله‌؟» له‌ ئاخرا خزمه‌تکاره‌که به‌ بۆله‌بۆل رو‌یشت. ژنه‌ زوو هاته‌ ژووره‌وه وتی: «پیاوه‌که‌ شتی‌کم کردووه‌ که هه‌تا قیامه‌ت پیاوه‌تی تو بگێنه‌وه: فلانی کوپى فلان که‌س پۆلیس و یاسولی حکومه‌ت به‌ شوینیا ئە‌گه‌ران، خۆی هاو‌یشته‌ هه‌وشه‌ی ئیمه‌. منیش بۆ ئە‌وه‌ پیاوه‌تیه‌کی گه‌وره‌ بۆ تو په‌یدا که‌م ئە‌وه‌ته‌ له‌ په‌ناى به‌سته‌که‌ نوینه‌که‌دا شاردوومه‌ته‌وه. ئە‌و کابرایه‌ که‌ خه‌نجه‌ری رووتی به‌ ده‌سته‌وه‌ بوو، جه‌ندرمه‌ بوو؛ به‌ زمانى لووس ده‌ستم پێوه‌ ناو رو‌یشت. تۆش کوپه‌که‌ بانگ بکه‌ با له‌ گه‌لت نان بخوا که‌ دنیا تاریک بوو به‌‌پێی بکه‌ با پ‌روا. به‌‌پێی شک خزمه‌کانی زۆر زۆر منه‌ت‌بارت ئە‌بن».

کابرا کوپه‌ی له‌ په‌نا نوینه‌کان هینایه‌ ده‌ره‌وه‌ ماریفه‌تیکى زۆری له‌ گه‌ل نواندو له‌ پاش نان خواردن ره‌وانه‌ی کرد و گه‌لی مه‌منوونی ژنه‌که‌ی بوو.

یه‌ک دوو روژى پینچو ئیواره‌یه‌ک دیسان نانی بۆ دۆستیکى تری دروست ئە‌کرد و بانگی کرد و پێی وت: ئیمشه‌و پینکه‌وه‌ ئە‌نۆین. ئیواره‌ له‌ پاش نوێژی شتیوان میرده‌که‌ی هاته‌وه‌ وتی: «پیاوه‌که‌ خوشکینکم هه‌یه‌ ژنی کوپیکى بێ شه‌رمه‌. میرده‌که‌ی شه‌ری له‌گه‌ل کردووه‌، ئە‌وه‌یش تۆراوه‌و هاتۆته‌ ئێره‌، شه‌رمیش له‌ تۆ ئە‌کا؛ زۆر شه‌رمه‌. خۆ ئیمشه‌ش ناشوکری نه‌بێ هه‌ر یه‌ک ژوورمان هه‌یه‌، ئە‌گه‌ر رێ ئە‌که‌وێ ئیمشه‌و له‌ مزگه‌وت یا له‌ جی‌گایه‌کی‌تر ته‌شریفت بنوی». کابرا وتی زۆر چاکه‌و رووی کرده‌ چارشێو به‌سه‌ر وتی یا خوا به‌خیر بێی دایکه‌که‌م و به‌ ژنه‌که‌ی وت زۆر خزمه‌تی بکه‌، مادام تۆراوه‌ رووی کردۆته‌

ئەم ئاشە کۆنە. ئەویش وتی: بە سەرچاو لە سایەى خواو سەرى تۆو لە سەر هیچ پەک ناکەوێ، تەنھا زایفەیه ک چیه با مانگنیک دانیشی.

ئیتەر کابرا هەستا چووە مزگەوت، وەکو گونی هەلاج لە سەرمانا ئەلەرزى. بەیانی رووی کردەمال، کابرای دۆستە درەنگ خەبەرى بوو وەو خۆی گورج کردەو و هات لە قاپی بچیتە دەرەو خاوەن مال گەیشت. ژنەکە دەستوبرد رووی کردە دۆستەکەى و وتی: «وێللاهی دلت ئەوەندە پیس نەبێ؛ هەتا ئیستا لە لای خۆم بوو و نەچوو تە هیچ جیگایەکی تر، لە سایەى خواوە خوشکی من لەوانە نیە بچیتە مالان». کابرای میردی وتی: چیه و ئەم زەلامە چی ئەوێ؟ ژنەکە وتی: «پیاوێکە خۆت ئەزانی ئیوارە فاتەى خوشکم بە تۆراوی هاتە ئێرە، منیش گلم دایەو وە. بەیانی زوو گەلێ جنیوم پێ دا و تەم میردەکەت لێی داوی دەستی خۆش بێ! بەخوا ئەبێ برۆیتەو و رەوانەم کردەو. ئیستا ئەم کۆرە زاواکەمە هاتوو ئەلێ خوشکت ئیمشەو لە کوێ بوو؛ تو سەرى خۆت سا! لێرە نەبوو؟ کابرای میرد رووی کردە دۆستی ژنەکەو پیتی وت: «وێللا، بیللا ژنت ئیمشەو لە باخەلى خوشکیدا بوو و لە هیچ جیگایەک نەبوو؛ دلت هیچ نەکا».

- کابرایەکی کوردی دەولەمەن تاقە کۆریکی هەبوو، لە بەر ئەو زۆری خۆش ئەویست نە پیتی خویتند، وە نە فێری هیچ کاریکی کرد. کۆرە لە پاش مردنی باوکی دەستی کرد بە تەخشان و بەخشان کردن. زۆری پێ نەچوو نابووت بوو؛ پولیکی بە دەستەو نەما. چارناچار مال و منالی بەجێهێشت و چووە شاریکی وەکوو «ئەدرنە». بێجگە لە کۆلکیشی هیچ ئیشیکی تری پێ نەکرا. چووە گمەرک، زۆری پێ نەچوو لە بەر ئەو پیاویکی بنەمالە بوو و خوو رەوشتیکی باشی ئەنواند، کردیان بە حەمال باشی. لە ماوێ یەک دوو سالی کدا پارەیهکی باشی کۆ کردەو.

روژیک تیفکری پارەکە زۆرە، ئەگەر بچیتەو و بۆ ولاتی خۆی ئەتوانی تەجارەتی پێو بکات. پارەکانی هەلگرت و چووە کەلاوێهە کەو و هەزار لیرەى کردە توورەکەیهک، هەزار مەجیدی کردە توورەکەیهک، هەزار پینجوشی کردە توورەکەیهکی تر و زۆر چاک قایمی کرد و خستیه باخەلیه وە. کە سەرى هەلبری ئەوا ژنیکی جوانکە لە بە دیارێه وە وەستاو.

ژنەکە پرسى ئەمە چیه باوکم؟ وتی: بە خوا خوشکێ، من خەلکی ئەو ولاتی کوردەواریەم، لێم قەوماو هاتوومەتە ئەم ولاتە ئەم پارانەم گرد کردۆتەو؛ ئەمە دوو سالە

مال و مندالم به‌جیه‌یشتووه، ئیستا که خوا به‌زه‌یی پیاما هاتوته‌وه ئه‌ونده‌ی دامه‌تی ئه‌مه‌وی ئیتر برۆمه‌وه بۆ ولانی خۆم.

ژنه‌که وتی: ئۆ به‌خوا زۆر دل‌م پیت سوتا؛ که‌واته‌ راوه‌سته‌ منیش خیری‌کم له‌ سه‌ره‌ له‌ تۆم چاکتر ده‌ست ناکه‌وی، ئه‌وا ئه‌چم بۆت دینم.

کابرا دانیش‌ت و ژنه‌که‌ لێیدا رویش‌ت، زۆری پێ نه‌چوو ته‌ماشای کرد ئه‌وا ژنه‌که‌ پۆلیسیک و یاساولیکی مه‌حه‌که‌مه‌ی هیناوه‌اته‌وه، کابرایان راکیشاو بریدیان بۆ دیوانی قازی. قازی پرس‌ی له‌ ژنه‌که‌ چیه‌؟ وتی: قوربان! ئه‌م کابرایه‌ بێ که‌س و سوال‌که‌ر بوو، چه‌وت سال له‌مه‌و پێش هات منیش شووم پێ کرد. ئه‌مه‌ چه‌و ساله‌ به‌ خێوی ئه‌که‌م و چنگه‌ کړی بۆ ئه‌که‌م. دوینی شه‌رمان بوو، سێ به‌ سێ ته‌لاق‌ی دام. شه‌وی هاتووه‌ هه‌زار لیره‌و هه‌زار مه‌جیدی و هه‌زار پێجوم هه‌بوو، هه‌ر یه‌کی له‌ تووره‌که‌یه‌کی چیتی مۆردایه‌ دزیویه‌تی. ئیسته‌ ئه‌مه‌وی بۆم بسینیته‌وه.

قازی رووی کرده‌ کابرا وتی: ها تۆ ئه‌لێی چی؟ کابرا وه‌کو له‌ بانێ به‌ر بێته‌وه، وتی: قازی به‌گ بۆ خاتری خوا نه‌ ژنم بووه‌ و نه‌ هیچ پاره‌شم دزیوه‌. ژنه‌ وتی: قوربان ته‌ماشای که‌ ئه‌مه‌ چه‌و ساله‌ به‌خێوی ئه‌که‌م که‌چی ئیسته‌ ئه‌لێ هه‌ر ژنیشم نه‌بووه‌؟ ناو و نیشانه‌مان ئه‌وه‌ بێ کیسه‌کان ته‌نانه‌ت به‌ ده‌زووی سپیش دورا‌ون.

قازی ئه‌مری کرد کیسه‌کانیان له‌ باخه‌لی کابرا ده‌ره‌ینا، هه‌موو ناو و نیشانی ژنه‌که‌ ده‌رچوو. ئینجا دوو شاه‌یدیش هاتن وتیان: ئه‌شه‌ه‌دوبیلا! ئه‌م کابرایه‌ سوال‌که‌ر بوو، ئه‌م ژنه‌ هه‌ر له‌ زوووه‌وه‌ ده‌وله‌مه‌نده‌ و پاره‌ی به‌ سوو ئه‌گه‌ړی و خۆی ماره‌ کرد له‌م کابرایه‌. دوینی له‌ سه‌ر ده‌ستی ئیمه‌دا ته‌لاق‌ی ژنه‌که‌ی دا؛ که‌چی شه‌وی چووه‌ پاره‌که‌شی لێ دزیوه‌. ئیتر قازی ئه‌مری کرد پاره‌یان دا به‌ ده‌ست ژنه‌که‌وه‌و کابرایان ده‌رکرده‌ ده‌ره‌وه‌.

کابراکه‌ ئه‌مه‌ی لێ کرا هات تۆپه‌لێ قوڤی دا به‌ سه‌ریا و له‌ کۆلانیکا ده‌ستی کرد به‌ گریان هه‌تا ئیواره‌. ئیواره‌ مالینکی گه‌وره‌ به‌رانبه‌ری بوو، کاره‌که‌ریک هات وتی: کابرا وه‌ره‌ ئاغه‌ژنم بانگت ئه‌کا. کابرا وتی: ئینجا نۆره‌ی ئاغه‌ژنی تۆیه‌، ئیتر چم پێ ماوه‌؟ له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ش وتی هه‌ر با بچم تازه‌ له‌ چی بترسم؟

هه‌لسا له‌ گه‌ل کاره‌که‌ره‌که‌ لێیدا رویش‌ت. که‌ ته‌ماشای کرد ژنیکی جوانی خانومان له‌ سه‌ر کورسیه‌ک دانیش‌تووه‌. پرس‌ی باو‌کم چیت لێ قه‌وماوه‌ له‌م به‌ر ده‌رگایه‌ له‌ به‌یانیه‌وه‌ نه‌گری؟ وتی: ئه‌وی له‌ من قه‌وماوه‌ له‌ که‌س نه‌قه‌ومێ! ئه‌وی به‌ سه‌ری هاتبوو سه‌را پا بۆی گێرایه‌وه‌. خانمه‌که‌ وتی: ئه‌و ژنه‌ یه‌کیکی گه‌نم ره‌نگی ده‌م و چاناگه‌ کو‌تراوی کورته‌ بالای

چاو جوانه؟ کابرا وتی: بەلێ، خۆیه‌تی. خانم وتی: «دانیشه من به‌یانی پاره‌کانت بۆ ئەسێنمه‌وه، بەلام بەو شەرته‌ که پاره‌ی خۆت دەست که‌وته‌وه ئیتر لێره نهمینی». کابرا وتی: شەرت بێ هه‌تا ئەم‌رم بەنده‌ی تۆ بێ و ئیتر له‌و ولاته‌ش نهمینم.

ئیتێر چوو له‌ سەر ته‌نووری ماله‌ گه‌وره‌که‌ لێ که‌وت و نان و چیشتیان بۆ هێنا؛ بەلام هه‌نگوینی به‌ دەم تال بوو، هیچی پێ نه‌خورا. هه‌ر لێکی ئەدایه‌وه که‌ ئایا چلۆن ئەم ژنه‌ پاره‌که‌ی بۆ ئەسێنیتمه‌وه؟ به‌م خولیاپه‌وه خه‌وی لێ که‌وت.

به‌یانی زوو خانم هه‌لسا چارشینی به‌ سه‌را داو کابرای بانگ کرد وتی: ئەو ژنه‌ خۆی وتویه‌تی که‌ حه‌و ساله‌ ژنی تۆ بووه؟ وتی: بەلێ. وتی: ئەمه‌ له‌ مه‌حه‌که‌مه‌ش نووسراوه؟ وتی: بەلێ. وتی: «که‌واته‌ بچۆ ئەو ژنه‌ کورێکی پێنج سالی هه‌یه‌ وا به‌ باوه‌ش ژنیکی دایناوه که‌ بۆی راگیر کردوه، کورپه‌که‌ت پێشان ئەده‌م، په‌لی بگره‌ ببه‌ بلێ ئەبیه‌م بۆ ولاتی خۆم و کورپێ خۆمه‌. ئەگه‌ر ژنه‌که‌ چوو شکاتی کرد، تۆیش بلێ به‌ شه‌رع ئەولاد هی باوکه‌؛ من منالی خۆم ئەبیه‌م بۆ ولاتی خۆم. ژنه‌که‌ش زۆر کورپه‌که‌ی خۆش ئەوی و نایدا به‌ تۆ. هه‌تا له‌ پاره‌که‌ی خۆت هه‌ندێ قازانجی لێ نه‌سێنێ کورپه‌که‌ی مه‌ده‌ره‌وه. کابرا وتی: «سا ده‌ی بێ وه‌ قوروانت!»

ژنه‌که‌ کاره‌که‌ره‌که‌ی خۆی له‌ گه‌ل نارد، منداله‌که‌ی به‌ لای دایانه‌که‌وه پێشان دا. کابرا چوو په‌لی مندالی راکیشا. دایان وتی: ئەوه‌ چیه‌؟ وتی: ئەپۆمه‌وه بۆ ولاتی خۆم و کورپه‌که‌م ئەبیه‌مه‌وه له‌ گه‌ل خۆما. دوو سێ منالی تر رایان کرد خه‌به‌ریان دا به‌ دایکی کورپه‌. ژنه‌ ئاگری تیچوو، به‌ غار دوا‌ی کابرا که‌وت. وتی: سه‌گباب! ئەو کورپه‌ بۆ کوێ ئەبه‌ی؟ وتی قه‌حه‌! کورپێ خۆمه‌و ئەبیه‌مه‌وه بۆ ولاتی خۆم. ئەمه‌ی وت و شه‌په‌زلله‌یه‌کی به‌ بنا گویی کورپا کیشا، کورپه‌ ده‌ستی کرد به‌ گریان.

ژنه‌ به‌ ته‌واوی ئاگری تیچوو رای کرد بۆ لای قازی و شکاتی کرد. فه‌راشیک هات و کابرای بانگ کرد. قازی وتی: کوره‌ کابرا تۆ مندالی ئەم ئافره‌ته‌ بۆ کوێ ئەبه‌ی؟ وتی: قوربان! من ئەو کابرایه‌م که‌ دوینێ ئەم ژنه‌ وتی ژنی بووم و ته‌لاقم داوه‌و پاره‌که‌ی لێ سه‌نده‌مه‌وه، ئیستا که‌ من ئەپۆم سه‌رمایه‌ی حه‌و سالم ئەم کورپه‌یه‌، وه‌ به‌ شه‌رعیش ئەولاد هی باوکه‌، هی دایک نبیه‌. ئەبیه‌م بۆ ولاتی خۆم. قازی فه‌رمووی: دایکم شه‌رعن ئەولاد هی باوکه‌ خۆ لێی زه‌وت ناکه‌ی؟

ژنه‌ ده‌ستیکی که‌وته‌ ئەم لاو ده‌ستیکی که‌وته‌ ئەولا. کابرا له‌ گه‌ل له‌ مه‌حه‌که‌مه‌ هاته‌ ده‌ره‌وه‌ چه‌پۆکیکی به‌ سه‌ر کورپه‌دا دا. دایکه‌که‌ی وه‌ختبوو گیانی ده‌رچێ. ئاخ‌ری

چارناچار هات، که‌وته پارانه‌وه. کابرا وتی: ئافره‌ت، تۆ شیت بووی؟ کوپه‌که‌م به‌سه‌د هزار لی‌ره‌ ناده‌م. ژنه‌ داویتی بادا وتی: بیکه‌ له‌ ری‌ی خوادا هزار لی‌ره‌ت قازانج نه‌ده‌می کوپه‌که‌م بده‌ره‌وه. کابرا هه‌موو پاره‌کانی خۆی له‌ گه‌ل هزار لی‌ره‌ قازانج وه‌رگرت و کوپه‌که‌ی دایه‌وه‌ دایکی.

کابرا له‌ دلی خۆیا لیک‌ی دایه‌وه‌ وتی: کاروان رویشتووه؛ ئیستا که‌ هاوپی‌م ده‌ست ناکه‌وئ که‌ له‌ گه‌لی برۆم. ئەم پاره‌یه‌ش خه‌لکی زانیویه‌نه‌ که‌ پی‌مه، ئەترسم لیم بدزن. ئینجا وا چاکه‌ بچم پاره‌که‌م له‌ لای قازی به‌ ئەمانه‌ت دانیم، هه‌ر وه‌خت کاروان هات ئەچم وه‌ری نه‌گرمه‌وه‌و ئه‌روم. چووه‌ لای قازی وتی: قوربان! ئەم پاره‌یه‌م به‌ ئەمانه‌ت لای خۆت بۆ دانی هه‌تاکوو هاوپی‌م ده‌ست نه‌که‌وئ و نه‌پۆمه‌وه. قازی وه‌ریگرت و سندوئیک که‌ له‌ به‌رده‌میا بوو خسته‌یه‌وه‌.

له‌ پاش سئ چوار روژ کاروان هات. کابرا چووه‌ لای قازی وتی: قوربان! ئەمانه‌ته‌که‌م بده‌ره‌وه‌ ئەوا کاروان هاتوو له‌ گه‌لی نه‌پۆمه‌وه. قازی وتی: ئەمانه‌تی چی؟ وتی: پاره‌کانم. قازی فرمووی: قه‌حبه‌ باب! پاره‌ی چی؟ یاللا ده‌ره‌وه. کابرا هه‌ناسه‌یه‌کی هه‌لکیشاو ده‌ستی کرد به‌ گریان و چووه‌ به‌ر ماله‌که‌ دیسان لێی دانیشت.

کاره‌که‌ره‌که‌ هات وتی وه‌ره‌ خانم بانگت ئەکا. لێیدا رویشت. خانم وتی: دیسان چیه‌؟ وتی قوربان داد! له‌ ده‌ست گورگ رزگارت کردم ئیسته‌ که‌وتمه‌ ده‌ست سوار. پاره‌که‌م به‌ ئەمانه‌ت لای قازی دانا‌بوو ئەوا قازی ده‌ستی پیا گرتوو نامداته‌وه. خانم وتی: برۆ به‌ یانی بۆت ئەسینمه‌وه، به‌لام به‌و شه‌رت له‌م شاره‌ به‌ند نه‌بی. کابرا وتی: قوربان! ئەگه‌ر ئەمجاره‌ ده‌ستم له‌ یه‌خه‌ی ئەم شاره‌ بووه‌وه‌ شه‌رت بی‌ جاریکی‌که‌ شه‌وی تیا روژ نه‌که‌مه‌وه. چوو له‌ سه‌ر ته‌نوره‌که‌ لێ که‌وت و هه‌ر لیک‌ی ئەدایه‌وه‌ ئاخۆ بۆم بسینیته‌وه‌ یان نه‌؟

ئهو شه‌وه‌ روژ بووه‌وه؛ خانم ده‌ستی جلی نایابی له‌ به‌رکرد و خۆی رازانه‌وه، سندوئیکی نایه‌ بن ده‌ستی چووه‌ لای قازی وتی: عه‌رزێ قازی بکه‌ن ئیشم پی هه‌یه‌ ته‌نها خۆم وخۆی. قازی مه‌حه‌که‌مه‌ی چۆل کرد.

ژنه‌که‌ به‌ کابرای وت له‌ پاش تو‌زیک وه‌ره‌ بلێ قازیه‌فه‌نی ئەمانه‌ته‌که‌م بده‌ره‌وه. له‌وه‌ پیشت‌ریش ئامۆزگاری کاره‌که‌ره‌که‌ی کرد بوو که‌ به‌ تو‌زیک له‌ پاش پیاوه‌که‌وه‌ بیت و بلێت خانم ئاغه‌م هاته‌وه‌. ئینجا چووه‌ ژووره‌وه‌ وتی: «قازیه‌فه‌نی من ژنی فلان تاجرم. می‌رده‌که‌م بۆ تجاره‌ت چووه‌ته‌ هندستان، وه‌کو بیستومه‌، مردوووه‌. ئەوا ئەم سندووقه‌ که‌

پریه‌تی له جەواهر و شتومەکی نایاب هیناومە لای جەنابت بێ. ئەگەر راست بوو مێردە کەم
مرد بوو، هەمووی بۆ تۆ، بەلام له میرات نووسینە کەدا چاوت لێم بێ؛ ئەگەر نەشەرد بوو
ئەوا نیوێ بۆ تۆ و نیوێم بەدەرەو».

قازی فەرمووی بە سەر چاوا! کوتوپر لەم وەختەدا کابرا هاتە ژوورەو و تی:
«قازی فەنی خوا راوەستاوت کا ئەمانەتە کەم». قازی تی فکری ئەگەر نەیدەمەو و ژنە کە
متمانەم بێ ناکا. وتی: «وەرە رۆلە ئەوەتە لەو سەندۆقەدا بۆ خۆت دەری بێنە، با من دەستم
لێ نەکەوێ». کلێلە کە ی دایە و تی بیژیرە بزائە تەواوە، هەرچەن من دەستیشم لێ
نەکەوتوو، بەلام شەرعەن و اچاکە.

کابرا سەندوقی کردەو و پارە ی خۆی هەلگرت، نایە باخەلی. لەو کاتەدا کارە کەرە کە
هاتە ژوورەو و تی: «ئاغەژن موزدە، ئاغەم هاتەو». ژنە کە سەندوقی نایە باخەلی و دەستی
کرد بە سەما کردن. کابرای خاوەن پارە و کارە کە ریش کەوتتە چۆبی کێشان، قازیش
مێزەرە کە ی داناو دەستی کرد بە سووردان.

خانم وتی: «قازی فەنی! من سەما ئەکەم کە مێردە کەم نەمردوو، کارە کەرە کە،
هەلنە پەڕی ئاغە ی بە بیمزەرە تی هاتۆتەو، ئەم کابرایە چۆبی ئەکێشی پارە ی خۆی دەست
کەوتۆتەو، تۆ بۆچی وا ئەکە ی؟» وتی: «بە خوا خانم منیش لە مەکری تۆ».

- ژنیک سێ کچی هەبوو یەکیکیانی دا بە شوو، پنی وت: رۆلە، شەو کە ئەچیتە لای
مێردە کەت لەو وەختەدا کە خەریکی ئیش کردنە، بزیک ی پتو بە بزائە ئەلی چی.
کچە شەو، کە مێردە کە ی چوو لای -وێ کو دایکی پنی وتبو- بزیک ی بە مێردە کە یەو
کرد. مێردە زەرە خەنە یە ک گرتی و وتی: «ئای ئەو بۆچی وا ئەکە ی؟» سبە پنی دایکە کە
لە کچە ی پرسى: ها، رۆلە چی بوو؟ وتی دایکە بزە کەم پتو کرد زەرە خەنە گرتی و وتی
بۆچی وا ئەکە ی. دایکی وتی: «رۆلە ئەو کە ریکە خوا پنی داوی، بەخت چاکە تا ماوی
سواری بە».

کچی ناوێنجی دا بە شوو، بەو جۆرە ئامۆزگاری ئەویشی کرد. شەو کە کچە
مێردە کە ی هاتە لای بزیک ی بە مێردە کە یەو کرد، کابرا راپسکاو هیچ دەنگی نەکرد. بە یانی
دایکی کچە کە لە کچە ی پرسى چی بوو؟ وتی: دایە، کە بزە کەم پتو کرد راپسکاو دەنگی
نەکرد. وتی: «رۆلە، تۆیش هەر باشی؛ ئەوەندە هە یە هەروەخت ئەو توورە بوو، تۆ هیچ
دەنگ مەکە».

ئینجا کچی بچووکى دا به شوو به‌ویش هەر وای وت. شهو که میرده‌که‌ی چووه لای، لهو وه‌خته‌دا بزیکى به میرده‌که‌یه‌وه کرد. میرده کشایه‌وه و ئیشه‌که‌ی نه‌کرد. هه‌ستا خۆی کو کرده‌وه به کچه‌که‌ی وت: «تو خوا بزانه‌ی ئه‌و په‌نجه‌ته کامه‌ بوو با ماچی بکه‌م». کچه په‌نجه‌که‌ی خۆی پێشاند، کابرا چه‌قویه‌کی ده‌ره‌یناو ئه‌نگوستی کچه‌ی برپه‌وه. کچه‌که‌وته قۆره‌ قۆره‌ هاوار هاوار تا به‌یانی. به‌یانی دایکی هات لینی پرسى چی بوو؟ وتی: دایه، خوا بتگرئ بۆ ئامۆزگاریت! که من ئه‌وا ئه‌نگوستیکم له‌ سه‌ر دانا. دایکی وتی: «رۆله ئه‌نگوستیکت بره‌وا چاکتره‌تا خۆت. ئه‌وا پیت ئه‌لیم میرده‌که‌ت میرده‌. هەر بیزویه‌وه ئه‌تکوژئ، جا ئه‌بێ به‌ هه‌موو جوور ملی بۆ راکیشی».

- کابرایه‌کی کورد دوو کوپى گه‌نجی هه‌بوو. کوپه‌کان چون دوو خوشکیان خواست. زۆری پێ نه‌چوو یه‌کێ له‌ کوپه‌کان ره‌نگ و روویه‌کی تری هه‌له‌تیايه‌وه‌و رۆژ به‌ رۆژ جوانت ئه‌بوو؛ که‌چی ئه‌و‌یتریان به‌ پێچه‌وانه‌ی ئه‌و رۆژ به‌ رۆژ خراپتر و په‌رپووتتر ئه‌بوو. له‌ براکه‌ی خۆی پرسى: ئه‌رئ برا! تو له‌ ماله‌وه له‌ گه‌ل ژنه‌که‌ت چۆنى؟ وتی: برا ژنی وا چاک و گوێرایه‌ل هەر نه‌بووه. وتی: ئه‌رئ تو چۆنى؟ وتی: به‌ خوا برا! کوشتوومى. من ئه‌لیم سیرو ئه‌و ئه‌لێ پياز. براکه‌ی وتی: نابێ؛ هه‌ردووکیان کچی یه‌ک باوک و دایک، بۆچ ئه‌بێ ئه‌و وای و ئه‌م وای؟ وتی ئه‌گه‌ر به‌روانه‌کی با تاقیایان بکه‌ینه‌وه. وتی: باشه‌.

کابرا هه‌ستا چووه‌ بازار باری شووتی کړی. بۆ شه‌وى براکه‌ی و دوو سێ که‌سى تری بانگ کرده‌ ماله‌وه. له‌ پاش نان خواردن وتی: ئا ژنه‌که‌! شوته‌که‌مان بۆ بینه‌ بېشکینین. ژنه‌ چوو شووتیه‌ کۆله‌یه‌کی هیناو فرپى دایه‌ به‌رده‌مى میرده‌که‌ی. میرده‌ وتی: ئه‌مه‌ خراپه‌، شووتیه‌کی باشمان بۆ بینه‌. ژنه‌ به‌ ناو چه‌وانیکى گه‌رزه‌و مۆنه‌وه هه‌ستا چوو پینج شه‌ش شووتی خسته‌ سینه‌که‌وه و هینای وتی: «فه‌رموو ئه‌وه شووتیه‌کانت که‌ که‌ر نایخوا».

خزمه‌تکارو کاره‌که‌رى راگیرا کرده‌وه؛ په‌یتا په‌یتا ئه‌مرى به‌ سه‌را ئه‌کا. میوانه‌کانیش ئاگیان له‌م گه‌تولفته‌یه‌. له‌ پاش تۆزى زۆر شه‌رمه‌زار بوون و لێیاندا روژێستن.

سبه‌ینى براکه‌ی هات وتی: ئیمشه‌و میوانى من بن. ئینجا چوو له‌ بازار تاقه‌ شووتیه‌کی کړی و برديه‌وه ماله‌وه. ئیوارى براکه‌ی و میوانه‌کانى تر چوون دانێشتن. له‌ پاش نان خواردن کابرا به‌ ژنه‌که‌ی وت: ئا ژنه‌که‌ شووتیه‌که‌مان بۆ بینه‌ بېشکینین. ژنه‌ چوو نه‌وى له‌ شووتى و هینای دایا. پیاوه‌که‌ وتی: ئه‌م شووتیه‌ خراپه‌ بچۆ شووتیه‌کی تر بینه‌. ژنه‌ شووتى هه‌لگرته‌وه بردى و هېچ شووتى تریشیان نه‌ه. نه‌ختى خۆی خه‌ریک کردو هینایه‌وه وتی:

«پیاوێ که بزانە ئەمە چۆنە؟» دیسان مێردە کە ی وتی: بە خوا ئەمەش باش نیە، شووتیەکی ترمەن بۆ بێنە. ژنە شووتی بردەوێ دیسان هێنایەوێ وتی: پیاوێ که ئەمە یەکیکی تر بزانە ئەمە چۆنە؟» تا حەوت جار پیاوێ که شووتیەکی بە ژنە کە دەناردەوێ. هەر جار کە دەچوو دەهاتەوێ بە ڕوویەکی گەلێ خۆشتر لە هەوێلجار دەهاتەوێ؛ کەچی شووتیش هەر یەک شووتی بوو. جاریک نەبوت شووتی ترمەن نیە.

بەیانێ چووێ لای براکە ی وتی: «ها برا! ژنەکانمان چلۆن؟» وتی: بۆ خاتری خوا چاریکم بکە. وتی: چارت هەر ئەوێ تەلەقی بدە من ماری ئەکەم. رەوشتی بۆت چار ئەکەم و لە پاشا بۆت تەلەق ئەدەمەوێ.

کابرا چوو ژنە کە ی تەلەق داو ئەمیش ژنی خۆی تەلەق دا. هەر یە کە ژنی ئەوێکە یانی ماری کرد. ژنی براکە ی تر کە چاوی بەم مێردە ی کەوت سواری بوو. ئەوێ ئەو هێچ، ئەمێ تریش ئەو ڕۆژە کە هێنای، کەریک لە حەوشەدا بوو، بە ژنە کە ی وت: ئا بچۆ دۆلکە ییە ئاو بۆ ئەم کەری دانێ. ژنە چوو ئاوێ کە ی بۆ دانا. کەری کە دەمێ برد بۆ ئاوێ کە و کەچی نەبخواردەوێ.

کابرا هەر هەلیکیشایە خەنجەر و خەنجەریکی گەیانزە لاری فیسکە ی کەرو وتی: «کەرابا وگا! لای وایە ئەو عالەمە خەزە تکاری ئەو، هەر ئاوی بۆ دانێن و نەبخواتەوێ». خۆین فیجقە ی کرد. ژنە کە ئەمە ی دی زەنەقی چوو؛ ئیتر ملی بۆ ئەم مێردە ی راکێشا، ئەگەر مێردە کە ی بارە گوێزی لێ بنایە خەری نەهات.

لە پاش بەینیکی چووێ لای براکە ی وتی: برا! ژنە کە ی بۆ چاک کردووی وەرە بۆت تەلەق ئەدەم ژنی خۆت بەرەوێ. هەریە کە ژنی خۆیانێ تەلەق داو ئینجا لە براکە ی پرسێ: ئەو ژنە ی لای من زۆر لاسار بوو چۆت چاک کرد؟ ئەویش وتی: «کوتە ک ئەزانێ قۆناخ لە کوێیە» و باسی کەری کە ی بۆ گێرایەوێ.

کابرا کە ژنە کە ی ماری کردەوێ فیکری کردەوێ وتی: بە خوا واکە با منیش هەر لە هەوێلەوێ راییتم. بە ژنە کە ی وت: ئا ژنە کە مەرکانە ییە ئاو دابنێ بۆ گویدریژ با بیخواتەوێ. ژنە چوو مەرکانە ئاوی داناو کابرا چوو بە لای کەری کەوێ، ژنەش راوێستابوو، سەیری کرد کەری کە ئاوێ که ناخواتەوێ، هەلیکیشایە خنجەر کە لە ورگی کەری بدا. ژنە کە خێرا دەستی کابرای گرت و وتی: «مە کە مە کە لیت ناوێشیتەوێ؛ بە خۆرایێ کەری کەش مەکوژە. تۆ هەر پیاوێ کە ی جارانی چاکت ئەناسم».

کابرای قور بە سەر دەستی سارد بووێوێ چووێوێ دۆخە کە ی جارێ.

- روژیک پیره ژنیک هات بۆ قه‌راخ شار، ته‌ماشای کرد ئەوا له ناقسنه‌که‌ی «وه‌یسی نازداردا» شه‌یتان دانیشتوو. ده‌سته ئەژنۆ ئەگری و خوڤخوڤ ئاو به چاویا دپته خواره‌وه. لئ پرسی: ئەوه بۆچی ئەگری؟ وتی: «پووری! "کۆسته" و "باوه‌مه‌رده" شایانه؛ ژن به ژنیان کردوو. ئەمڕۆ چوار روژه ده‌وڵ و زوڤنا لئ ئەده‌ن، هه‌رچه‌نم کرد بیانکه‌م به گژیه‌کا بۆم نه‌کرا، له داخی ئەوه ئەگریم؛ گریان بۆ من باشه». وتی: «ئهی عه‌مرت نه‌مینئ، هه‌لسه وه‌ره له گه‌لم؛ من ئەلیم براهه، تۆیش بلئ وایه، ئینجا بزانه چی ئەکه‌م». شه‌یتان وتی: پووری ئەگه‌ر تۆ شتیکت پئ کرا شه‌رت بی تا ماوم بیم به شاگردت.

ئینجا هه‌ردووکیان هاتنه «کۆسته» و له ریییه‌وه چوونه مالی ئەو کوڤه که خوشکی داوه و ژن ئەهینئ. پیره‌ژن هه‌ر له گه‌ل گه‌یشه جئ وتی: «رۆله! خۆ تۆ خزمی، که ژنت ئەهینا بۆچی پرسینکت به من نه‌کرد؟ من و باوکت خالۆزاو پورزاین. به هه‌ژارم ئەزانی هه‌ر خۆلی ناو ماله‌که‌م بیتۆمه‌وه چوار ئەوه‌نده‌ی ده‌وله‌ته‌که‌ی تۆی تیا به».

کوڤه گه‌لئ له خۆی بورده‌وه وتی: پووری لیم ببوره به خوا نه‌مزانیوه که خزمایه‌تیه‌کی وه‌هامان هه‌یه، هه‌تا ئەمڕۆش به خزمه‌ت نه‌گه‌یشتوم.

ئیتیر پیره‌ژن داوینئ لئ کرد به‌لادا ده‌ستی کرد به چیشته دروست کردن. ئەو ژنانه‌ی که نان و چیشتیان ئەکرد، هه‌یچیان پئ نه‌مابوو، هه‌موو بوو بوون به سه‌یرکه‌ر. سئ روژ شایي مابوو پیره‌ژن هه‌ناسه‌یه‌کی نه‌داو قنگی نه‌نايه‌زه‌وی. ئەوه وه‌کوو ناشی چوار پالوو هه‌ر هه‌له‌سه‌وورا. روژی بووک سوار کردن، بووکی به جۆری رازانه‌وه که هه‌موو خه‌لکی دپیه‌که سه‌رسام مان. لیره‌وه بووکیان برد بۆ «باوه‌مه‌رده» و له‌و لاشه‌وه بووکی باوه‌مه‌رده هات. بووکه‌کانیان گۆڤیه‌وه. پیره‌ژن چوووه ژووڤه‌وه ته‌ماشای کچه باوه‌مه‌رده‌یی کرد - که بۆ خالۆزای هاتوه به بووک - نه‌ختئ سه‌رکه‌فی «خوم» له گیرفانیا بوو، ده‌ستی تیه‌وه‌داو ده‌ستی کرد به باخه‌لی بووکیدا هه‌ر دوو مه‌مکی گووشی. ئیتیر هاته ده‌ره‌وه زاوای بانگ کرد و سئ چه‌پۆکی به سه‌ری خۆیا داو نه‌ختئ پۆیه سپیه‌کانی راکیشاو وتی: «هه‌تیوا! خوا بتگرئ تۆ که ژنت ئەهینا، نه‌ده‌بوو بگه‌رپئ ژنیکئ به نامووس و به شه‌رم بینئ؟ چووی ئەم خوشکه نازک و نازداره‌ت دا به قه‌حه‌یه‌ک».

کوڤه جارئ له تاسه‌وه چوو، ئەمجا پرسی: تۆ خوا پووری ئەم ژنه چیه؟ پیره‌ژن دیسان یه‌ک دوو چه‌مۆله‌ی له خۆی نا وتی: «ئهم گیسو بریده‌یه دۆستی هه‌تیویکی خومخانه‌چی بوو، هه‌موو روژیک که بۆ ماست و دۆ فروشتن ئەهات، هه‌تیو ئەبیره

ژووری خومخانەکیەو هەرچی لە گەل ئەکرد، ئەی کرد. تەنانەت رەنگە ئیستەش سنگ و مەمکی نیشانەی خومی پتو بەی».

هەتیویش کەرو سەرشیی بوو؛ ئەم قسە یە بیست هەلیکو تایە ژوورەو و کراسی بووکی هەلدایەو. کە روانی ئەوا هەر دوو مەمکی جینگای پینج پەنجەو دەستەکی لێو دیاڕەو هەمووی خومە، ئیتر بە بی هیل و گەت بووکی دایە بەر خەنجەر، شرو وری کرد بە سەر یەکا.

پێخەسو، کە بووکی بە کوژراوی دی ئەویش دای بە سەری خویا بە باوکە رو خوی گەیاندهو «باوەمەردە» و لە دوورەو بەنگی کرد: ئەو بەوچی راوستاون؟ خو کوستەیی بووکیان پارچە پارچە کرد.

ئەمانیش دەست بە جی بووکیان پەل پەل کرد. هەر دوو دی ئەمجا دەستیان دایە تەنگ، هەتا روژ ئاوا بوو دە دوانزا کەسیان لە یەکتەری کوشت.

ئەمجا شەیتان کە ئەمە دی دەستی پیرێزنی ماچ کردو و وتی: «نەو ک شاگرد، ئیتر پووری هەتا ماوم خزمەتکارتم».

- دوو پیرەژن بوون بە کچینی زۆر ناشیرین بوون، کەس نەخواستن، هەر وا مانەو تا پیر بوون ددانیان کەوت؛ یەکیکیان تەنها دانیکی مابوو ئەوی تریان دوو دان. ئەو سەردەمەش دانساز نەبوو. روژی وتیان خو ئیمە لە دنیا دا لەزەتمان لە خۆمان نەدی کەواتە با پێکەو خانویک بگرین، هەر دوو کمان دەست رەنگین، دورمان ئەکەین و تا ماوین بو خۆمان بەم جوړە رانەبویرین.

هاتن خانویکیان گرت. «دوو دانە» لە مالهو دروومانی ئەکرد بە جلی ئالو والو، «یەک دانە» ش ئیش و کاری بازاری ئەکرد. خانو کەیان لە سەر ری قەراخ شار بوو.

کوپی پاشا ئەچوو بو راو، لە سەر سواریەو چاوی بە دوو دانە کەوت بە ئالو والو قەدو بالایەکی بەرزو بە لارو لەنجە بە هیوانە کەدا ئەهاتوو ئەچوو؛ بە کچیکی جوانی نازداری هاتە پێش چاو. یەک ددانە ی بانگ کردو وتی: ئەو کچە کییە؟ وتی: «قوربان! ئەو تەنها کچە، بۆیە هیناومەتە ئەم قەراخ شارە کەس نەبیینی و ئازاوە یەکم بو نەئیتەو. ئاخری لێرەش رزگارم نەبوو، جەنابتان دیتان، قور بە مالهو درا. ئەترسم کچە کەم لە کیس بچی». کوپە میر ئەوەندە تر شیت گیر بوو وتی: «پیرەژن! من ئەم کچەم هەر ئەوی».

کوپره سه‌ودایه‌کی وای که‌وته که‌لله‌وه نه‌یتوانی بجیی بۆ راو، گه‌رایه‌وه خشل و ته‌داره‌ک و پاره‌یه‌کی زۆری نارد وتی: ئەمشه‌و کچه‌که‌م ئەوی، دوو دانه‌یش ئارایشی یه‌ک ددانه‌ی داو دو‌هه‌نجیره‌ و شکه‌ی نایه‌ دوو لا‌گوپی‌ه‌وه که‌ چالی‌ گوپی‌ پێ پر بکاته‌وه. یه‌ک ددانه‌ ملچه‌ ملج هه‌نجیری ئەمژی زۆری پێ خوشبوو.

شه‌و بردیان به‌ بووکی کوپره‌ میر چوو هه‌رده‌ روانی وا ده‌له‌ دیویک دانیشتوو و تی: ئای! پیریژن چه‌ په‌نیک‌ پێ دام. شه‌قیکی له‌ بووک هه‌لدا له‌ په‌نجه‌ره‌وه‌ فرپی دایه‌ باخه‌که‌وه، هه‌نجیری له‌ ده‌م ده‌ره‌ری. چلم و لیک و سووراو و سپیاو و فرمیسک ده‌م و چاوی گرتوو به‌ هه‌نسکه‌وه‌ ئەگریاو ئەیوت: «هه‌نجیری مالی دایکم ئەویته‌وه».

ریکه‌وت وا بوو کچی شای په‌ریان قورگی خر بوو بوو، ده‌ر نه‌ده‌بوو. له‌ تاو زانی قورگی ئارامی نه‌بوو، ته‌خته‌ره‌وانیان له‌ سه‌ر شانی په‌ریان بۆ دانا‌بوو ئەیانگیرا که‌ چاوی به‌مه‌ که‌وت بێ ئیختیاری پیکه‌نی و قورگی ده‌ربوو. دوعای کرد پیریژن بوو به‌ کچیکی چواره‌ده‌ سال له‌ په‌ری جواتر.

کوپره‌، که‌ پیریژنی فری دایه‌ خواره‌وه‌ مه‌راقی کرد ئاخۆ ماوه‌ یا مردوو؟ که‌ چوو ته‌ماشای کرد ئەوا باخه‌که‌ له‌ تیشکی رووناکی یه‌ک ددانه‌ شه‌وق ئەداته‌وه. ئەویش هه‌ر ئەلی: «هه‌نجیری مالی دایکم ئەویته‌وه». چوو ماچی کرد و هینایه‌وه‌ ئۆده‌ی بوو‌کینه‌که‌ی. دوو ددانه‌ش چاوه‌ڕێ بوو که‌ی ده‌یه‌ن بۆ کوشتن، که‌چی به‌ خۆشی خۆشیه‌وه‌ هاتن به‌ شویتیا. که‌ چوو یه‌ک ددانه‌ی نه‌ناسیه‌وه، به‌ ناو نیشانه‌ی گو‌ق‌تو‌گۆی پیتشوویان ناسیه‌وه، ئینجا دوو ددانه‌ هه‌ر ئەیمالی به‌ سه‌ر خۆیا و ئەیوت: «چیم کرد به‌ خۆم».

- ئەلێن له‌ زه‌مانی زوو له‌و سه‌رشویی سه‌قزه‌ کابراییک «شاکه‌»ی ناو بوو؛ ژنیک‌ی هه‌بوو، «شیرین»ی ناو بووه‌. شاکه‌ هه‌لساوه‌ و چوو ته‌قه‌لای که‌ره‌فتوو چل سال نوێژو رۆژو به‌ندایه‌تی بۆ خوا کردوو. له‌ پاشا هاتوو ته‌وه‌ به‌ ژنه‌که‌ی وتوو: «شیرین! ئەوا چل ساله‌م ته‌واو کرد، ئیسته‌ هه‌قی ئەوه‌م هه‌یه‌ که‌ سێ نیاز بکه‌م له‌ خواو هه‌رسینکی گیرا بێ؛ جا تو ئەلی داوای چی لی بکه‌م؟»

شیرین سێ و دووی لی ناکا ئەلی: «داوا بکه‌ خوا جوانیه‌ک بدا به‌ من که‌ له‌ دنیا‌دا هاوتام نه‌بێ». شاکه‌ ئەپا‌رپته‌وه‌ له‌ خواو نیازه‌که‌ی گیرا ئەبێ. شیرین ئەوه‌نده‌ جوان و نازدار ئەبێ له‌ هه‌موو دنیا‌دا هه‌ر باسی نازداری ئەو ئەبێ.

شیرین کە ناو بانگی خۆی ئەبێتتەو، زۆری پێ ناچێت لە خۆی بایی ئەبێت ئەلێ: من بەم ناسک و نازداریه بۆچی دابنیشم بە لای پیرەمێردیکی واوە کە نان نیە بێخوا. شاکەو مەنالهکانی جی دیلێ و ئەروا. ئیتر هەموو کەس قورپاوە خواتەو کە شیرین قەسە لە گەڵ بکا.

ئەم دیمەنە کار ئەکاتە دلی شاکە میژدی. شاکە دوایەکی لێ ئەکا کلکیکی لێ پەیدا ئەبێ. شیرین کە لە سەر ئەو جوانیه ئەم کلکە بە خۆیهوە ئەبێنێ، پەشیمان ئەبێتەووە دیتەووە بۆ لای شاکەو بە دەوری ماله کەدا چەن شەوو چەن رۆژ ئەسورپتەووە لە ناو خۆل و قورپا خۆی ئەگەوزێتی و ئەگری. شاکەش هەر گویی ناداتی، لە ئاخرا لە بەر ئەو دایکی مەنالهکانی بوو و چل سال زەمانی پێشوویان پیکەووە رابواردوو، بەزەیی پیا دیتەووە دوایەکی لێ ئەکا شیرین ئەبێتەو بە شیرینەکی جارێ و دیتەو ناو مەنالهکانی. بەم جۆرە شاکە نوێژو رۆژی چل سالی لە سەر خاتوو شیرین دۆران و لە ئاخرا دەس لە گونان بەرەو ژێر بوی دەرچوو.

- کابرایەک دوو ژنی هەبوو؛ یەکیکیان سەرەو یەکیکیان جەهیل. پیرەژنە کە هەر رۆژی بوختانێکی بۆ ژنە جەهیلە هەلئەبەست؛ کابرا هیچ گویی نەئەدایە. رۆژێک پیرەژن بە میردە کە وێ: «نازانم تۆ چە شیرینیەکت بەو کچەتیووەدا چوو؟ هەموو شەوئ گو ئەکاتە ژێر خۆی». کابرا وێ ئەمە چەن وەختە لە لامە بۆچی جارێک نەمدی گوی کردبێتە سەر جینگە؟ پیرەژن وێ: هەتا لە خەو هەلئەستێ ئەچێ ئەیشوا. کابرا وێ: من بە چاوی خۆم نەببینم بپروا ناکەم. پیریزن وێ: شەرت بێ نیشانت بەم. سێ چوار رۆژێکی پێ چوو، بەیانیک کە کابراو ژنە کە لە هەیان نوستبون، پیرەژن بەبێ دەرپێ لە ژوور هاتە دەرەو، تەماشای کرد نوستوون. هات بە پەلە تەبێ گوی کردە ناو [جینگە] ژنە کە تر و هەپای کردەو ژورەو کە دەرپێیە کە لە پێ بکاتەو. کابرا خەبەر بوو، ئاگای لێ بوو کە پیرەژن چی کرد، دەستی کرد بە باخەلیا لیرەیه کێ ئالتونی دەرھێنا و خستیه ناو گوووە کەووە خۆی بە نووستوویی خستەو. پیریزن هات و وێ: «هەتیوا! هەلسە من ئەموت کچەتیووە کە گوو ئەکاتە ژێر خۆی تۆ باوەرت نەئەکرد؛ دە تەماشاکە». کابرا تەماشایە کێ گوووە کە وێ: «ئۆخە ئێوە لیرەیه کە لە ناویا خۆزگە هەموو شەوئ بیکردایە».

پیره‌ژن وتی: «کوره بینه لیره کهم بده‌ره‌وه؛ بهو قورعانه‌ی ئەو مه‌لایه لئی خوتندووه گووی خۆمه هی ئەو نیه.

- پیاویکی جوان عومر ژنیککی پیری له سک وه‌ستاوه‌ی هه‌بوو. هه‌موو جار ژنه‌که یی ئەوت: «بچۆ ژنیککی جوان عومر بۆ خۆت بینه، من که‌لکی ژن و می‌دیم پتوه نه‌ماوه؛ به‌لکه خوا مندالیکیش‌ت بداتی با ئەم مال و ملکه‌ت نه‌که‌و پته ده‌س خه‌لکی». ئیتر ئەوه‌نده سه‌ری کرده سه‌ری کابرا ناچار چوو کچیکی هینا.

له پاش چهن رۆژیک پیره‌ژن ناگر چووه گیانی. ژه‌نگ و ژاری هه‌لگرت، هه‌ر ئەبوت: هه‌تیو ئەم ژنه قه‌وومی خراپه، ئەوه‌ته‌ی هیناوته به‌ره‌که‌تی مالمان نه‌ماوه. ده‌ست ئەبه‌م بۆ کووپه‌ی ساوه‌ر نیوه‌ی نه‌ماوه، که‌نووی ئارد هیچی تیا نه‌ماوه، کووپه‌له‌ی رۆن خالیه، کابرا هیچ گوئی لی نه‌ئەگرت.

ئاخری رۆژیک کابرا هاته‌وه بۆ ماله‌وه، دوو مریشکیان هه‌بوو هه‌ر یه‌کێ ده‌ دوانزه جووچکی له به‌ر بوو. سه‌یری کرد له سه‌رانگوێلکی به‌ر ده‌رگا که‌یان هه‌مووی به‌ مرداره‌و بووی فری دراوه. پرسێ ئەم مریشک و جووچکانه بۆچی مرداره‌وه بوون؟ پیره‌ژن وتی: «له‌ قودووم شه‌ر بیرسه».

رۆژی دوایی دوو گوێره‌که‌یان هه‌بوو، پیره‌ژن گوێره‌و ساری له‌ ملیان پینچا هه‌ر دووکی خنکاندن و ئەوانیشی فری‌دایه سه‌ر سه‌رانگوێلکی. کابراکه هاته‌وه چاوی پتکه‌وت، پرسێ ئەمانه بۆچ وایان لی هاتوه؟ پیره‌ژن وتی: «مردووت مرئ به‌ خوا داری سوالی ئەگریته ده‌ست». کابرا وتی: «ئینجا چاره‌م چییه؟» وتی: «ئەم کچه‌تیوه ته‌لاق بده». وتی: خوا بتگرئ هه‌موو چهن رۆژیکه هیناومه‌و پاره‌یه‌کی زۆرم تیا خه‌رج کردووه؛ چلونی ته‌لاق بده‌م؟ خۆ ئەگه‌ر ته‌لاقیشی بده‌م ماره‌یی و نه‌فه‌قه‌م لی ئەستین. پیره‌ژن وتی: «بیکوژه، بیکوژه». کابرا وتی: «ئه‌لحه‌ که‌م‌ولللا! ئەیکوژم».

دوو رۆژی پینچوو پیره‌ژن وتی: درۆزن خۆ تۆ وتت ئەیکوژم، کوا هیچ دیار نه‌بوو؟ [پیاوه‌که وتی:] نازانم چه‌قوی تیزم نییه که سه‌ری بپریم. پیره‌ژن وتی: من چه‌قوی تیژت بۆ نه‌هینم.

ئەو رۆژه هه‌تا ئیواره چه‌قویه‌کی به‌ هه‌سان سوو. شه‌و وه‌ختی نووستن هینای خسته‌یه کۆشی می‌رده‌که‌یه‌وه. به‌یانی زوو هه‌لسا ته‌ماشای کرد ژنه‌که پشتیر ئەمالی. چوو کابرای خه‌به‌ر کرده‌وه وتی بۆچی سه‌رت نه‌برئ؟ وتی: به‌ خوا ژنه‌که له سه‌ر جینگا لی‌کم دایه‌وه

نه گهر سهرم بېرپايه حوکومت چه پسي نه کردم؛ نه يانوت تو له سهر چی نه م ژنه ت سهر بېرپوه؟ له وانه بوو هلم واسن. نه گهر حوکومه تيش نه يزانيایه برای هه يه نه يانکو شتم. پيره ژن وتی: که وایه بېخنکینه. وتی: چاکه.

سبه ينی که پيره ژن ته ماشای کرد، نه واهه ويکه ي مه شکه نه ژهنی. دیسان مېرده که ي خبره کرده وه وتی: نه وه بوچی نه تخنکان؟ کابرا وتی ليکم دایه وه نه گهر دهستم بخستایه بېنی هاواری نه کرد خه لکی نه هاتن و تووشی کيشه نه بووم و به لکوو دهره قه تيشی نه نه هاتم. پيره ژن وتی: ده نه مشه و من دېم ههر دوو دهستی نه گرم نایه لم جم بدا، توش دهست بنیره بېنی و بېخنکینه. کابرا وتی: زور باشه.

شه و هختی نوستن هات ژنه که چووه سهر جیگای خو ی پاكشا. پيره ژن به کابراي وت: ده هه لسه نه واه من دهستی نه گرم، توش بېخنکینه. کابرا وتی: ژنه که واه نابی به خوا نه گهر بېخنکینم خه لکی نه لېن نه م ژنه ئیواره ساغ و سه لیم بوو، شه و بوچی مرد؟ دیاره حکیم دیت و ته ماشای نه کاو راپورتی نه دا که خنکاوه؛ نه وه خته منیش و توش تووشی گوښه نه بېن. پيره ژن وتی نه ی چاری چیه؟ وتی ته گبیریکی چاکم کرده. وتی چیه ته گبیره کت؟

کابرا وتی: «دهست نه کم به گاینی. شه و نه یگیم، روژ نه یگیم؛ نه وهنده نه یگیم هه تا نه مرئ. نه وه خته کس نالی کوشتيان؛ یا خنکانديان». پيره ژن وتی: «ناوه لالا که واته نه و جوان و جهيله وازی لی بېنه؛ من به قه د خووم عومرم رابواردووه من به و دهرده بکوژه با رزگارم بېی و ئیوهش بو خوتان ره حه ت بېن».

- بېوه ژنه کوردیک هه بوو زور فیل باز بوو؛ چوار پېنج شووی کردبوو به لام ماوه يه کی زور بوو به بېوه ژنی مابوه وه. روژیک کابرا يه کی زه به لاح هاته لای وتی: بېستوومه تو مېردت نه، منیش بې که يیانوم؛ نه گهر شووم پېته که ي نه تخوازم. ژنه لی پرسى: تو ئیش و کارت چیه؟ کابرا وتی: نه وى راستی بې دزم. وتی چه جوړه دزیکى؟ وتی: «من عاده تم وایه ئیواران که نوژی شیانم کرد نه جم بو دزی؛ به يانی بو نوژی سبچه ينی دیمه وه؛ نایه لم نوژه که م پروا. ساخوا چی به نسېب کردبوو نه يهینم، پتوه رانه بوریم. به لام به روژ له مال ناچمه دهره وه.

ژنه که چوو له گه لی بو لای مه لایک خو ی لی ماره کرد. له پاش چوار روژ، شه ویک نوژی خه وتان کابرا يه ک هات وتی: «بېستوومه تو بېوه ژنی، نه گهر شووم پې نه که ي

ئه‌تخوازم». پرسى: تو چه کاره‌ی؟ وتى: ئېش و فرمانم هه‌ر دزیه. وتى چلۆن دزیکى؟ وتى: «دزى رۆژم؛ به‌یانی که نوێژم کرد ئه‌رۆمه‌ ده‌ره‌وه. مالى ده‌رگای دانه‌خستېن شتيكى لى ئه‌دزم؛ يا خود گیرفانیک ئه‌برم؛ وه‌ یا به‌ فیل و ته‌له‌که‌ شتى ده‌س خۆم ئه‌خهم. ئیواره‌ دواى نوێژى شیوان دیمه‌وه‌ نوێژى خۆم ئه‌که‌م و ئیتر به‌ شه‌و ناچمه‌ ده‌ره‌وه». ژنه‌که‌ وتى: «ئمه‌ خوا داویه به‌ رۆژ و به‌ شه‌و من له‌ ئاهه‌نگا بم». چوو خۆی له‌ویش ماره‌ کرد.

نزیکه‌ی چوار پینچ مانگ به‌ رۆژ دزى شه‌و له‌ لای بوو، به‌ شه‌ویش دزى رۆژى له‌ لایبوو. رۆژیک وتى به‌ خوا و اچاکه‌ من ئهم دوو میرده‌م له‌ یه‌ک ئاشکرا بکه‌م بزانم چى ئه‌که‌ن. شه‌و به‌ دزى رۆژى وت: «فلانى سبه‌ینى مه‌چۆ بۆ دزى، بیست قهرانم له‌ لای کویخاکه‌ی "باوه‌ مه‌رده‌"یه، بچۆ بۆم بسینه‌وه». وتى: چاکه‌. به‌یانی کولیره‌ به‌ رۆنیکى هینا له‌ به‌ر چاوى کابرا کردى به‌ دوو که‌رته‌وه، ده‌سه‌سپى سوریشى هینا کردى به‌ دوو له‌ته‌وه. که‌رته‌ کولیره‌ی خسته‌ ناو له‌ته‌ ده‌سه‌سپه‌وه‌ داى به‌ دزى رۆژ. وتى برۆ؛ به‌لام له‌ سه‌ر پرده‌که‌ی «قولى سان» دانیشه‌ نانه‌که‌ت بخۆ هه‌تا هاوړیکت لى هه‌لبکه‌وى، ئه‌وسا برۆ نه‌وه‌کوو روتت بکه‌نه‌وه. کابرا وتى چاکه‌ له‌ته‌ کولیره‌و ده‌سه‌سپى نایه‌ باخه‌لى و لیدا رۆی.

له‌ پاش رۆشتنى ئه‌و، دزى شه‌و که‌ میردى رۆژ بوو هاته‌وه. ژنه‌که‌ وتى: «فلانى دامه‌نیشه‌ بیست قهرانم له‌ لای کویخاکه‌ی باوه‌مه‌رده‌یه، بچۆ لى وه‌ریگره‌وه؛ ئه‌مه‌ش تۆیشووى ریگات، به‌لام له‌ سه‌ر پرده‌که‌ی قولى سان دانیشه‌ بیه‌خۆ، به‌لکوو هاوړیکش په‌یدا که‌ی به‌ ته‌نها مه‌رۆ با تووشى جه‌رده‌ نه‌بى».

کابرا نانه‌که‌ی وه‌رگرت که‌وته‌ رى. که‌ هات له‌ سه‌ر پرده‌که‌ی قولى سان ته‌ماشای کرد زه‌لامیک دانیشه‌تووه‌ کولیره‌ ئه‌خوا. سه‌لامى کردو له‌ لایه‌وه‌ دانیشه‌ت. تیشه‌که‌ی ده‌ره‌ینا؛ له‌تنى کولیره‌ له‌ ناو له‌تنى ده‌سه‌سپه‌ی سووردا. ده‌ستى کرد به‌ خواردن. کابرای هه‌وه‌ل پرسى ئه‌وه‌ تۆش له‌تنى کولیره‌ت پتیه‌ له‌ ناو له‌ته‌ ده‌سه‌سپدا؟ وتى: به‌لى. وتى سوبحانه‌للا! منیش هه‌ر شتيكى وام پتیه‌. که‌ له‌ته‌ کولیره‌یان به‌ یه‌که‌وه‌نا ته‌ماشایان کرد کولیره‌یه‌که‌و کراوه‌ به‌ دوو له‌ته‌وه. ده‌سه‌سپه‌که‌یان به‌ یه‌ک گرت ئه‌ویش یه‌ک ده‌سه‌سپ بوو دوو پارچه‌ کرا بوو. یه‌کیکیان پرسى: تۆ بۆ کوێ ئه‌چى؟ ئیشت چیه‌؟ وتى ژنه‌که‌م بیست قهرانى له‌ لای کویخاکه‌ی باوه‌مه‌رده‌یه‌ ئه‌چم بۆی ئه‌سینه‌وه. وتى ژنه‌که‌ت ناوى چیه‌؟ وتى: «خه‌ندان». وتى: کوره‌ خۆ ئه‌وه‌ ژنى منه‌و من ئه‌چم پاره‌که‌ی بۆ ئه‌سینه‌وه.

لە سەر ئەمە نەزىك بوو بچن بە گۆر يەكا. ناچار ھەردووکیان گەپانەووە چوونە لای ژنەكە و وتیان: تۆ ژنی كیى؟ وتی: ھەر كامیكتان ئازابن ژنی ئەو، لە ئیشی خۆیا وەستا بى ئەو ئەبى بە مێردم». ھەردووکیان بەم قەسە بەم رازی بوون.

دزی رۆژ وتی: ئیستا رۆژە با بڕۆین من وەستایەتی خۆمت پێشاندەم. دزی شەو دواى كەوت ھاتن بۆ بازار. جوولەكە یەكی دەولەمەند -كە كۆتالى فرۆشتبوو بە بازارگەنەكان- لە حوجرەى خۆى ھاتە خوارەووە بۆ ھەفتانە سەندن. دزی رۆژ قەلەمێك و پارچە یك كاغەزى بە دەستەووە گرت. جوولەكە لە دوكانێك چوار لیرە، لە یەكێكى تر پێنج لیرە، لە یەكێكى تر پانزە مەجیدی، لە یەكێكى تر چوار كاغەزى پێنج مەجیدی. بەم جۆرە شەش سەد ھەوسەد مەجیدی وەرگرت. لە پر دزی رۆژ دەستی كرد بە باخەلیا كیسە پارەكەى دەرھینا. خواجە یەقەى گرت وتی: كیسەكەم. دزە وتی: كیسەى چى؟ بى دین! تەشەلەم بى ئەكەى. خواجە ھاواری كرد و جاندرمە ھاتن وتیان چى؟ جوووە وتی: ئەم كەبایە كیسە پارەى لى دزیم. كەبرا وتی: درۆ ئەكا گەریم بى ئەكا.

جاندرمەكان ھێنایان بۆ دائرە. جوووە لە لای باش مەعمور وتی: قوربان! ئەم كەبایە دەستی كرد بە باخەلما كیسە پارەكەمى دزی. كەبرا وتی قوربان درۆ ئەكا كیسە پارەى خۆمە ئەگەر شاھیدی ھەبە باشە. جوووە وتی: شاھیدم لە كوێ بوو؟ تۆ بە دزیەووە دەرت ھینا. وتی: قوربان! لى بېرسە -لە خواجە- كە من پارەكەم ژمارد؟ خواجە وتی: نەخیر؛ ئەو تەلە باخەلیا. دزە وتی: قوربان! ئەگەر پارەى ئەو كیسەكە چەندى تیاپە؟ كە كیسەكەیان ژمارد بە تەواوى قەسەى كەبرا بوو. باش مەعمور ئەمرى كرد تا دوو شەق لەم جوولەكە بە ھەلدەن تەشەلە بەم مۆسلمانە ھەزارە ئەكات. وەللا یەك دوو ھەرمییان دا بە خواجە و دەرپان كرد.

كەبرا بە دزی شەوى وت: چلۆنم؟ وتی باشە؛ بەلام ئیمشەو نۆرەى منە. وتی: چاكە. شەو بە رى كەوت پیاویكى گەورەى وەكو مەحمووپاشا ھاتبوو لە مالى پیاویكى گەورە میوان بوو. دزی شەو، دزی رۆژى بردو جوو بە كەمەند چووە سەر بان. رەفێقەكەى ھەلكیشایە سەر بان، چوونە خوارەووە، قازىك لە ھەوشەكەدا بوو دزی شەو سەرى بېرى و داى بە دزی رۆژ وتی دانیشە لەم مەتبەخە [بەو] ئاگرە بێكە بە كەباب برسیمانە؛ خۆیشى ھاتە سەرەووە.

تەماشای كرد ئەوا پاشا لە سەر چوار پایە یك نۆستوو. خەمەتكارىك لە بەر كورسەكە دانیشتوو ھەكایەتى بۆ ئەكا: «سۆلتان مەحمووە گەل ھەياسى خاس وا

رؤیشتن وا هاتن ...». به‌لام خزمه‌تکاره که زور خه‌وی دئ، له گهل پاشا خه‌وی لی نه‌که‌وئ کابراش به لادا دیت، له پاش چهند ده‌قیقه‌یه‌ک پاشا خه‌به‌ری نه‌بیته‌وه نه‌لی: «حه‌مه‌ی خوسره‌و حه‌کایه‌ت بکه». حه‌مه‌ه‌له‌نه‌ستی دیسان چهن قسه‌یه‌کی تر له حه‌کایه‌ته‌که نه‌کا.

دزه‌که سه‌به‌ته‌یه‌کی گه‌وره‌ی به گوریسیک به‌ست و گوریسه‌که‌ی له داریکی بن میچی هۆده‌که هه‌لکیشان. سه‌به‌ته‌ی هیتا به هیتواشی پالیکی به حه‌مه‌ی خوسره‌وه‌وه نا، خستیه سه‌به‌ته‌که‌وه، سه‌ری گوریسه‌که‌ی راکیشا هیتواش، هیتواش هه‌تا سه‌به‌ته له بن میچ قایم بوو؛ حه‌مه‌ی خوسره‌و به سه‌قفه‌که‌وه هه‌لواسرا. دزه ده‌ستی کرد به شتومه‌ک کو کردنه‌وه. پاشا خه‌به‌ری بووه‌وه وتی «حه‌مه‌ی خوسره‌و حه‌کایه‌ت بکه». دزه دانیشته نه‌یزانی حه‌مه‌ی خوسره‌و له کویدا حه‌کایه‌تی به‌ریوه. وتی: «پاشان سولتان مه‌حموو وای وت، هه‌یاسی خاس وای کرد...».

دزی روژ هاتبوو بزانی چی نه‌کا، که چاوی به‌م کاره که‌وت سه‌رسام بوو. له‌م وه‌خته‌دا بوئی گوشتی قازه‌که هات. دزه به ره‌فیه‌که‌ی وت بگه‌ره قازه‌که سووتا. پاشا هیچ لیفه‌که‌ی لا نه‌دا وتی: حه‌مه‌ قازی چی؟ وتی: «قوربان! له‌و وه‌خته‌دا که‌بابی قازیان بو سولتان مه‌حمو نه‌کرد». پاشا خه‌وی لی که‌وته‌وه.

دزه هه‌رچی به نرخ بوو کردی به کۆلیک هاته‌ده‌ره‌وه. له گهل ره‌فیه‌که‌ی گوشتی قازیشیان هیتاوا هاتنه‌وه بو مال‌ه‌وه.

پاشا وه‌ختی به‌یان خه‌به‌ری بووه‌وه بانگی کرد حه‌مه‌ی خوسره‌و! حه‌مه‌ی خوسره‌و! حه‌مه‌ی خوسره‌و! حه‌مه‌ی خه‌به‌ری بووه‌وه هیچ چاوی نه‌کرده‌وه که له کوییه ده‌ستی کرد به حه‌کایه‌ت به‌ده‌م خه‌وه‌وه. پاشا ته‌ماشای کرد حه‌مه له دوور ده‌نگی حه‌کایه‌تی دئ. سه‌ری هه‌لبری روانی حه‌مه ده‌نگی دئ، به‌لام خۆی دیار نییه. هه‌موو هۆده‌که‌ی روانی. دوایی ته‌ماشای کرد له بن میچی خانه‌که له سه‌به‌ته‌یه‌که‌دا هه‌لواسراوه، که‌چی حه‌مه هه‌ر حه‌کایه‌تیش نه‌کا. وتی: «نهرئ حه‌مه! نه‌وه چی نه‌که‌ی له‌و سه‌به‌ته‌یه‌دا؟ ده‌ویت باوک!»

که حه‌مه سه‌ری هه‌لبری وتی: پاشا بو خاتری خوا نه‌مه کئ خستوویمه ئیره‌وه؟ ئینجا پاشا ده‌نگی کرد دوو سئ که‌س هاتن سه‌به‌ته‌که‌یان کرده‌وه و حه‌مه‌یان هیتایه‌ خواره‌وه. که ورد بونه‌وه هه‌ر چئ شتومه‌کی پاشا هه‌بوو دزراوه و قازیکیش سه‌ر به‌راوه و کراوه به که‌باب. نه‌و وه‌خته زانی نه‌وی وتی قازه‌که نه‌سووتی دزه‌که بووه.

پاشا لە کردەووەی ئەم دزە زۆر سەری سوورما، جارچیهکی نارد جاری دا ئەو کەسە دزی لە پاشا کردووە بیت، عەفو. کابرای دزە هات. پاشا وتی چلۆنت ئەم دزیه کرد؟ کابرا سەر تا پا باسی ژنەکەو باسی دزی روژی گێڕایەو. پاشا ئیتر دلی لیان چوو وتی: کەواتە هەر دووکتان ئەو ژنە تەلاق بدەن من ژتتان بۆ دیتم و بین بە خزمەتکارم.

- کابرایەکی کورد هەبوو زۆر دەولەمەند بوو، هەر تاقە کوپیکێ هەبوو. کابرا مردو «کەلەپوور» و میراتەکی هەموو مایەووە بۆ کوپەکە. پیاویکی تریش بوو زەرنگەر بوو، بەلام زۆر قومار بازو بێ حقووق بوو. بە هەر جوړیک بۆ خۆی کوتایە بن دەستی کوپە دەولەمەندەو؛ هەموو روژ ئەچوو لە گەلی سواری ولاغ ئەبوو جینگای خوش خوش ئەیگەرێ. لە لوقەتتە نایابەکانا نانیان ئەخوارد، ئیوارانیش دیسان لە مالی کوپە دەولەمەند نانی ئەخوارد. بەم ناووە «کیسەدار» بوو، هەموو روژی بەلانی کەمەووە یەک دوو لیرەشی لێ ئەدزی.

زۆری بێ نەچوو کوپە پارەو پوولی ئەما؛ ناچار بە فرۆشتنی ملکەکانی بوو. زەرنگەر هەر روژه دوکانیک یا باغیک، یا کۆشکێکی بە نرخێ بە هەرزان لێ ئەکری و کەچی ئەو پارە کە ئەیدایە نیوێ زیاتری بە ناو رەفاقەتەووە لێ ئەدزیووە، هەتا وای لێ هات تەنانت لە شتومەکی ناو مالیش هیچی بە دەستەووە ئەما. لە گەل ئەم هەموو تیکەلایەش ئەم مایەووە جارێک چیه ئەم کوپە نەبردە مالی خۆی و بانگێشتیکێ بۆ نەکرد.

روژێک کوپە دەولەمەند هیچی نەمابوو، چوووە موغازە زەرنگەر وتی: ئیمرو هیچم نیە، هەندیک پارەم بەدری بە قەرز با بچین بۆ سەیران. زەرنگەر هەر چەن بە هۆی ئەم کوپەشەووە بوو بوو بە لۆرد، وتی: فلانی ئیستە هیچم لە لا نیە، وە ئەگەر بشم بێ، ناتدەمی؛ چونکە هیچت نەماووە بە چی ئەمدەیتەووە؟ کوپە هەناسەیهکی هەلکێشاو وتی: «کەوايه فلانی هەر ئەم ئەنگوستیلەیه مەواو لێم بکەر، منیش هوقەیهک نان ئەکرم و ئەروم بۆ ولاتی کە کەس نەمناسێ کریکاری ئەکەم».

زەرنگەر بە پارەیهکی ئەنگوستیلەکی لێ کری و رویشت. کە چوو گەیشته بەر مالیکی گەورە، تەماشای کرد ژنیکێ جوان لە بالەخانەووە تەماشای کۆلان ئەکا. کوپەش وەستا بوو لە چاو برکێ کردنا؛ چونکە دەمی بوو ئیشی بوو، تەماشای ژنە کرد. ژنەکەش کوپە زۆر جوان هاتە بەر چاو و دلی لێ چوو، بە ئیشارە بانگی کرد. کوپە چوووە ژوورەووە ژنەکە بردیە بالەخانە داینا لێ پرسی توچی و چەکارە؟ وتی: بە خوا فلانی! من

زۆر دهوله‌مه‌ند بووم، قه‌زاو قه‌ده‌ر هیچم نه‌ماوه ئیستا که هاتوومه سهر ئه‌وه برۆم بۆ ولاتیکی دوور ئیشی بۆ خۆم بکه‌م پێوه بژیم. وتی: «نابی برۆی؛ من دلم چووه له‌ تو هه‌موو روژی وهره لام شهرت بێ روژی سهد قهرانت بده‌م». وتی چاکه‌.

ئهو روژه هه‌تا عه‌سر ئاهه‌نگی خۆیان گێرا، له‌ پاش عه‌سر ژنه‌که سهد قهرانی دایه‌. کورپه‌ هاته‌وه‌ وتی: «پیاو پارهی نه‌بێ که‌س نایناسی؛ وا چاکه‌ بچم کاسبی بکه‌م». ده‌سه‌جێ چوو کوتالی کرێ و دوکانیکی بازرگانی دانا. هه‌موو روژی ئه‌چووه‌ ماله‌که‌ له‌ پاش که‌یف کردن سهد قهرانیشی وهر ئه‌گرت و ئه‌هاته‌وه‌، به‌م جوهره‌ بووه‌ خاوه‌ن دوکانی وه‌کو حاجی عه‌زیزی شه‌رعی.

روژیکی به‌ ریکه‌وت زه‌رنگه‌ر باشی به‌ بازارا هاته‌ خواره‌وه‌ ته‌ماشای کرد ئه‌وا ئاشناکه‌ی دووکانیکی پاک و ته‌میز پر له‌ کوتالی داناوه‌. لای دا وتی: پێروزی بێ! ئه‌مه‌ که‌ی دوکانت دانا؟ ده‌س مایه‌ت له‌ کوئی بوو؟ وتی: به‌ خوا فلانی که‌ تو رووت لێ وهرگیرام و ده‌رت کردم، هاتم برۆم ریم که‌وته‌ ماله‌ گه‌وره‌یه‌ک، ژنیکی واو و بانگی کردم چومه‌ ژووره‌وه‌، بووین به‌ ئاشنا نه‌یه‌شت برۆم. ئیستا هه‌موو روژی نه‌چم که‌یف و ئاهه‌نگ ئه‌که‌م و روژی سهد قهرانم ئه‌دات، ئه‌وا منیش دوکانم داناوه‌ و ئیستا که‌ ده‌سمایه‌یه‌کی باشم هه‌یه‌. وتی: ئه‌و ماله‌ له‌ کوێه‌، ژنه‌که‌ چۆن ژنیکی و ناوی چییه‌؟ کورپه‌ زۆر چاک ناو و نیشانی دایه‌. مه‌گه‌ر ماله‌که‌ مالی زه‌رنگه‌ر و ژنه‌که‌ ژنی زه‌رنگه‌ر باشی بوو. ناوه‌که‌شی پێی وت. زه‌رنگه‌ر هه‌لساو چووه‌وه‌ دوکانی خۆی له‌ خه‌فه‌تا وه‌ختبوو شه‌ق به‌رێ.

وه‌ختی ئێوه‌پۆ-که‌ وه‌ختی چوونی کورپه‌که‌ بوو- زه‌رنگه‌ر هه‌لسا چووه‌ ماله‌وه‌، تومه‌ز کورپه‌که‌ له‌وێ بوو. ژنه‌ ده‌س به‌ جێ وتی: بجۆره‌ ئه‌و په‌نجه‌ره‌یه‌وه‌ و ده‌رگای په‌نجه‌ره‌که‌ی داخست. می‌رده‌که‌ی هه‌موو ماله‌که‌ی سنگ و سووژندا هیچی نه‌دی. هاته‌وه‌ بۆ دوکانی خۆی.

سهر له‌ ئێواره‌ چووه‌ دووکانی بازرگان، لێ پرسی ئیمړۆ چووی بۆ ماله‌ ئاشناکه‌ت؟ وتی: «به‌لێ چووم؛ ته‌نانه‌ت می‌رده‌که‌ی هاته‌وه‌ ژنه‌که‌ منی له‌ په‌نجه‌ره‌یه‌که‌دا شارده‌وه‌. چاک بوو نه‌یدیمه‌وه‌». کابرای زه‌رنگه‌ر به‌ ته‌واوی بۆی ده‌رکه‌وت که‌ مال مالی ئه‌وه‌و ژنیش ژنی ئه‌وه‌.

که‌وته‌وه‌ به‌یانی کورپه‌ چووه‌وه‌ بۆ ماله‌که‌، له‌ ناکاو خاوه‌ن مال له‌ ده‌رگای دا. ژنه‌ کورپه‌که‌ی خسته‌ سه‌به‌ ته‌که‌وه‌ که‌ نانی تێدا بوو، هه‌لواسرابوو. کابرا هات په‌نجه‌ره‌که‌ گه‌را، هۆده‌کان گه‌را هیچی نه‌دۆزیه‌وه‌، رۆیه‌وه‌. کورپه‌ له‌ دواي ئاهه‌نگی خۆی سهد قهرانی

وه رگرت و هاته وه دووكان. زه پنگر هاتوو پرسى ئه مړو چووى؟ وتى: «به لئ چووم؛ تنانته مېردى ژنه كه هاته وه په نجه ره كېش گهړا، هه موو جېگايه كې پشكېنى به لام له سبه ته ي نانه كه دا بووم، نه يدؤ زيمه وه». كابر ا ده ستي كرد به جينگله دان.

بو سبه يني كوپه له ماله كه بوو، خاوه ن [مال] له ده رگاي دا ژنه كه سندوقيكي گه وره يان هه بوو دؤسته كې خسته ناويه وه ووفلى لېدا. كابر ا په نجه ره ي كرده وه، سبه ته ي ناني تاقي كرده وه هه ر چن گهړا هيچى نه دى؛ رويشت. كوپه هاته ده ره وه، سه د قهراني وه رگرت و چووه وه دووكان.

عه سر ديسان زه پنگر چوو پرسى ئه مړو چووى؟ وتى: «به لئ چووم؛ ئيمړوش مېرده كې هاته وه په نجه ره گهړا، سبه ته ي نان گهړا، به لام من له سندوقه گه وره كه دا بووم نه يدؤ زيمه وه».

بو سبه يني ديسان كوپه چووه ماله كه، ژنه كه سندوقيكي قيرتاو كراويان هه بوو زوو حازرى كرد بوو. كابر ا كه له ده رگايه كې دا كوپه ي خسته ناو سندوقه قيرتاوه وه، سه ره كې قايم كرد خستيه حه وزه كه وه بن ئاو كه وت. كابر ا كه هات ئه مجاره تنانته عابخانه و كولانه مريشكيشى نه هېشت، هه مووى پشكېنى. ژنه كه وتى: «ئمه چيه تو چن روژي كه ديت ه وه ئه م ماله ئه پشكېنى، چيت لئ ون بووه؟» پياوه وتى هيچ. ژنه كه وتى: «بوچى گره ويكم له گهل ناكه ي؟» وتى چلؤن؟ وتى: «تو لهو بهر حه وزه كه وه، منېش لم به ره وه خورما به دهم بهاويژين، هه ر كه س داي لهو سندوقيه قيرتاوه، ئه وى تر سه د قهراني بداتى». وتى: باشه.

ژن و مېرد ده ستيان كرد به خورما خواردن و دهنك هاويشتن، كوتوپر ژنه كه لئى دا سه د قهراني له مېرده كې وه رگرت. كابر ا روپه وه بو دوكان. ژنه كوپه ي هينايه ده ره وه سه د قهران و سه د قهرانه گره وه كېشى دايه. كوپه هاته وه دووكان. زه پنگر هات و تى: ئيمړو چووى؟ وتى: «ئاي! ئه مړو چووم و كابر ا هاته وه، هيچ جېگا نه ما نه پشكېنى؛ به لام به ره كه تدا ژنه كه منى خستبووه سندوقيكي قيرتاو و خستبووميه حه وزه كه وه. تنانته گره ويشيان كرد ژنه كه سه د قهراني له مېرده كې برده وه ئه وېشى دا به من».

كابر ا ئينجا وتى چار نيه بوم ناگيرئ و هه موو روژى سه د قهرانيشم له كيس ئه چن. واچا كه بچم به ژن براكانم بلېم به لكه بيكوژن. سئ چوار ژن براى بئ حه ياو شه پاني هه بوو، چوو بوى گتپانه وه كه خوشكه كه تان وايه و مالى منى به قور گرت. وتيان: فلانى ئيمه چلؤن بومان ده ركه وئ كه وايه؟ وتى: «من كوپه كه ئه هينم، ئه گه ر هه موو قسه كاني

گێڕایه‌وه ئیتر قسه‌تان ئه‌مێنی؟» وتیان: نه‌ء. گورج زه‌رنگه‌ر هات وتی: برا ئه‌م ئیواره‌یه‌ نا‌م بو‌ دروست کردوی بچینه‌ مالی ئیمه‌، له‌وێ دانیشین. ئیواره‌ نا‌نیان خوارد. ژنه‌که‌ بیستی که‌ می‌زده‌که‌ی له‌ مالی برا‌کانیه‌ ئه‌ویش هات.

شه‌و «زه‌رنگه‌ر باشی» وتی: «خزمینه‌! ئه‌م کۆره‌ زۆر ده‌وله‌مه‌ند بو‌و، هه‌زار که‌موت. له‌ پاشا خوا ده‌روه‌یه‌کی چاکی لێ کرده‌وه‌. ئا تو خوا میرزا که‌ هاتی من ئه‌نگوستیله‌که‌م لێ کړی و رویشتی ژنه‌ جوانه‌که‌ بانگی کردی، بۆمان بگێړه‌وه‌ هه‌تا ئیمړۆ چیت دیووه‌؟» کۆره‌ وتی: «فلانی که‌ هاتم برۆم، گه‌یشتمه‌ به‌ر مالی‌ک ژنیکی جوان ناوی فلان بو‌و، بانگی کردم، منیش چوومه‌ زووره‌وه‌ که‌یف و ئاهه‌نگی زۆرمان کرد و روژی سه‌د قه‌رانی بو‌و بریمه‌وه‌». ئیتر هه‌موو هه‌کایه‌ته‌که‌ی گێڕایه‌وه‌ هه‌تا گه‌یشته‌ سه‌ر سه‌ندۆقه‌ قیرتاوه‌که‌. که‌ ژنه‌که‌ له‌ هۆده‌یه‌کی‌ ترا گوێی راگرت ئه‌وا کابرای دۆستی هه‌کایه‌تی ئه‌وان ئه‌کا. کۆریکی چوار سالی هه‌بو‌و نارديه‌لای پیاوه‌کان. کۆره‌ چووه‌ به‌رده‌می زه‌رنگه‌ر وتی: «بابه‌، دراو». میرزا که‌ ته‌ماشای کرد کۆری ژنه‌که‌یه‌ و به‌ زه‌رنگه‌ر ئه‌لێ بابه‌ ئه‌مجا تێگه‌یشته‌ که‌ مه‌سه‌له‌ چیه‌، وه‌ ئه‌وانیش له‌ باسی خورما هاویشتنی سه‌ندۆقه‌که‌دا بو‌ون وتی: «که‌ ژنه‌که‌ ده‌نکه‌ خورمای هاویشته‌ دای له‌ سه‌ندۆقه‌که‌ ئیتر من خه‌به‌رم بو‌وه‌وه‌». ئینجا ئیوه‌ ئه‌گه‌ر ته‌عبیری ئه‌م خه‌وه‌ نه‌زانن بیه‌فرموی.

زه‌رنگه‌ر وتی: چی؟ خه‌وی چی؟ میرزا وتی: «ئه‌ی ئه‌مړۆ بو‌و خۆتم نه‌گێڕایه‌وه‌ که‌ خه‌ویکی وام دیووه‌، تۆش به‌ منت فرموی سێ چوار ره‌فێقم هه‌یه‌ ته‌عبیر نه‌زانن بو‌و ئه‌وانی بگێړه‌وه‌؟ ئه‌وا بۆم گێڕانه‌وه‌».

ژن برا‌کانی وتیان: «سه‌گبابی تازه‌ پێ گه‌یشتوو! ته‌ماته‌ بوختان به‌ خوشکه‌که‌مان بکه‌ی؟» کابرای زه‌رنگه‌ر ئیتر ده‌می بو‌و به‌ ته‌له‌ی ته‌قیوه‌وه‌و هیچی بو‌و نه‌مایه‌وه‌.

- کابریه‌کی کورد می‌گه‌له‌ مه‌رپکی هه‌بو‌و خۆی شوانیه‌که‌ی ئه‌کرد. ژنیکیشی هه‌بو‌و «حه‌بن» ناو بو‌و، روژی کولا بو‌و به‌ ده‌ستیوه‌. ئیواران رانه‌که‌ی دره‌نگ ئه‌هینایه‌وه‌، ژنه‌ دارپکی لێ هه‌له‌گرت و ئه‌هاته‌ ویزه‌ی؛ ئه‌یوت بۆچ دره‌نگ رانت هیناوه‌ته‌وه‌. زوو ئه‌یهینایه‌وه‌ دیسان تێی به‌ر ئه‌بو‌و ئه‌یوت بۆچ زوو هیناوه‌ته‌وه‌؟ کابرا سه‌ری لێ تیکچوو بو‌و نه‌په‌زانی چی بکا.

سالی‌ک دوو سال به‌م جو‌ره‌ به‌ تێ هه‌لدان رای بوارد. هاو‌پکی هه‌بو‌و روژی‌ک پتی وت: ئه‌رێ برا من سال دوانزه‌ مانگه‌ی خوا تو ئه‌بینم په‌ژاره‌ دایگرتووی. چیت لێ

قەوماوه؟ ئەویش وتی: برا، چیت پێ بلێم حالە بە دەست ژنە کە مەوێ پەڕیشانە و بە جاری دنیای روناکی لێ کردوومەتە شەوی تاریک و بە هیچ جۆر رزگارم نابێ. هەموو کارەساتی بەینی خۆی و ژنە کە ی بۆ گێڕایەو. ئەویش وتی چاری ئاسانە. من تەگبیریکت بۆ ئەکەم، ئەگەر وابکە ی رزگارت ئەبێ لە دەستی. وتی: بە قوربانت بێ! کوا چاریکم بکە ی؟ ئادە ی پێم بلێ.

پێی وت: سەبێنی لە وەختا رانە کە بەرەو، ژنە کە ت لیت تووڕە ئەبێ ئەلێ بۆچ زوو رانە کە ت هێناو تەو؟ تۆش بلێ ژنە کە دەنگ مە کە ئیمڕۆ لە دەمی ئیوارە دا لە فلانە ئەشکەوت خە زەنە کی ئالتونم بەرچاو کەوت، زوو رانە کەم هێنایەو بۆ ئەو لە وەختا بنووم و بەیانی پێش مە لا بانگ دان تاریک و لیلە هەستم کەس پێ نەزانی بچم دەری پێم. ئێنجا ئەو کە گوێ لە ئالتون ئەبێ، پێت ئەلێ ئەبێ پێکەو بەچین. تۆش پێنە لە گەل خۆتی بەرە لەوێ بیخەرە ئەشکەوتە کەو خۆت بگەڕێو. بەم جۆرە لە دەستی رزگارت ئەبێ.

کابرا وەکو هاوڕێکە ی پێی وت بەو جۆرە ئیواری زوو رانە کە ی هێنایەو، ژنە قیژانی بە سەریا ئەو بۆچ زوو هاتوو تەو؟ کابرا قەسە ی بۆ گێڕایەو. ژنە وتی: «بێ فەری واو وا لێ کراو چۆن هەر خۆت ئەچی؟ ئەبێ منیش پێم. ئەتەو ی بچی خە زەنە کە دەری پێنی و لە منی بشاریەو. وەللا! رۆحیشت دەر بچی ئەبێ پێکەو بەچین. کابرا وتی: باشە ئافەرە ت ئیستە من چیم وتوو؟

ئەو شەو هەر پەت و گوریستیکیان هەبوو هەموویان کۆ کردەو و بەیانی لە پێش مە لا بانگدانان لێاندا رۆشیشتن تا گەشیشتە سەر ئەشکەوتە کە. ژنە کە وتی: کە ئەچمە خوارەو بە ئارەزووی خۆم ئالتون دێنە دەرهو، تو لێی نازانی. پیاو هێنای چەند گوریستیکی پێکەو بەست و سەرە کە ی لە ناو قەدی ژنە کە قایم کردو دا پێشستە خوارەو. دوو سێ گوریس رۆشت، ئێنجا خەنجەری دەر هێنا گوریسە کە ی بری و ئافەرە کەوتە خوارەو. ژنە لە خوارەو بانگی کرد پیاو کە من کردیتەم تو نەتکریدی. پیاو وتی: «بەرۆ سە گباب! خۆ تو ئەمە چەند سالە منت کوشت». ئیتر لێدا گەڕایەو.

ئەم ئەشکەوتە هی دیویک بوو. ئیوارە کە دیو هاتەو، حەبێ چوو بە لایەو و تەفرە ی دیو کەیدا کە نە یخوا. دیو هەر چەندە بۆلە بۆلی کرد حەبێ گویی نەدایە و سازی کرد، ئیتر دیو بە هەر جۆر بوو راهات و گوزەرانی سەگ مەرگی لە گەل حەبێدا ئەکرد. حەبێ تەنگی بەویش هەلجینی.

بوو. وەو بوو بە شای لۆغان و زەماوەن. لە پاش بەینیک پادشا کچەی لە کابرا ماره کرد و ئیتر کابرا کهوت بە سەر خەزنەو خێرو بێردا.

یەک دوو سالیکی پێ چوو پادشایەکی دراوسێ ئەم پادشایە هەبوو - که لە ولاتیکی تر بوو - ئەویش تاقە کچیکی هەبوو شیت بوو. تومەز دیوە که لە دەس حەبی هەلاتوو و چوو. ئەو و لاتە خۆی بەو کچە نیشان داوە و ئەویش شیت بوو.

هاتن لەم پادشایە پارانەو که ئەبێ زاواکت ئەم کچەی ئیمەش چاک کاتەو. پادشا رووی نا لە کابرای شوانە زواوی وتی ئەمانە دراوسیمان ئەبێ بچیت و کچەکیان چاک بکەیتەو. کابرا وتی: بۆ خاتری خوا وازم لێ بینن من هیچ نیم و ئەم ئیشانە، ئیشی من نین. ئەم زۆری وت و ئەوان کەمیان بیست لە ناخرا هەستا چوو مالهو، وەسیەتی خۆی کرد و خورجەکی هەلگرت و لێی دا رویشت بۆ مالی پادشاکەیکە.

چوو زووری کچە که تەماشای کرد وا دیوە لەوێ. دیوە که وتی: «ها، واو وای لێ کرا! پێم نەوتی من هەر تەنها یەک جار ئەوەت لە گەڵ ئەکەم؟ ئەگەر جاریکیکە بچیتە سەر یەکیکی تر ئەتکوژم، ئیستە ئیتر چۆن هاتوویت بۆ ئێرە؟»

ئەویش وتی: «قوربان! خۆ ئەو نە هاتۆم ئەم کچە چاک بکەمەو». وتی: ئەو بۆچی هاتوی؟ وتی: «هاتۆم بۆ ئەو عەرزت بکەم کەوا حەبی لە بەر قایی راوەستاو». دیوە که گوێ لە ناوی حەبی بوو، وتی: «کوا بۆ خاتری خوا!» ئەمە و لە ترسانا بۆی دەرچوو. که ئەو نەما کچە کهش بۆ خۆی چاک بوو. ئەمە که تەنی حەبی گیان که تەنانهت دیوەشی بەزان.

- کابرایەکی کورد ژنیکی ناھەمواری هەبوو بە دەستیەو هاتبوو تەنگ، ویلی و بی ئەقلی ئەو ژنە دنیای داگرتبوو. کابرای میردی بە دەستیەو تووشی دیق و زیق هاتبوو، هیچ چاریکی نەدیوەو تەنها ئەو ئەبێ سەری خۆی هەلگرت و رووبکاتە ولاتان. روژیک پێی وت: «ئافرەت! خۆ تۆ دنیات لە من هێنایە تەنگ، سەرت لە من تیک داوە نازانم هەموو ژنی وایە یا هەر تۆ تاقە ژنیت، ئەوا ئەروم؛ یا ئەمە جارێکیکە نایەمەو، یا ئەمە ئەم مەراقەم لە دل دەرئەچن». ئەمە ویت و لێدا رویشت.

چەند روژیک بە بێ وچان دەشتی گرتە بەر؛ روژیک گەرمای نیوە پۆ بوو، تووشی کانی و سەراویک هات، دار گوێزیکی بە سەرەو بوو. هیلەک و ماندوو، برسی و تینوو ناگای لە دنیا نەبوو، لە سەر کانیە که سەری کردە سەر بەردیک و لێی نووست. ئەم کانیەش

کانی ژنان بوو. زوری پېنه‌چوو دهسته ژنیک به گوزو کونه‌وه هاتن بۆ ئاو. کابرا له ده‌نگه ده‌نگی نه‌وان خه‌به‌ری بووه‌وه. یه‌کیک له ژنه‌کان وتی: «هه‌پړۆ! نه‌و پیاوه وا دیاره غه‌ریبه، وا لیره که‌وتوه».

کابرا سه‌ری راست کرده‌وه و زور تووړه بوو له‌وه که ژن لیره‌ش نایه‌لن توژی به‌سه‌یتوه. ژنه‌که هات به لایه‌وه وتی: «کاکه برا! ره‌نگه غه‌ریب بیت وا لیره که‌وتوی؛ تو خوا له کوپوه هاتوی؟» کابراش له داخی خوی وتی: «ئه‌ری وه‌للا خوشکم غه‌ریب؛ له جه‌حه‌نه‌مه‌وه تازه هاتوم». ژنه وتی: «ئۆ! له ده‌ورت گه‌ریم، تو خوا برا هیچ ئاگات له حه‌مه‌ه‌لی برام هه‌یه؟» کابرا وتی: (هه‌پړۆ! بۆچ نه‌وه برای تویه؟ ئه‌ری وه‌للا زور چاک ئاگام لیه. له به‌بانیه‌وه تا ئیواره وا له ژیر لیس و دارا لینی ئه‌ده‌ن و شریان کردوه». ژنه وتی: «هه‌پړۆ! بۆچ لینی ئه‌ده‌ن؟» وتی: «وه‌للا! نازانم؛ ملیان گرتوه ئه‌لین هه‌زار قه‌ران قه‌زاریت، له سه‌ر نه‌وه لینی ئه‌ده‌ن، ئه‌ویش نیه‌تی بیداته‌وه وا نه‌وه جه‌سته‌یه‌تی». ژنه ده‌ستی کرد به‌گریان و شین و شه‌پۆر؛ وتی: «ئه‌ی برا، خۆشکت کویر بی وا وات لئ نه‌که‌ن».

ئینجا رووی کرده کابرا وتی: «براله! وه‌ قوروانت بم تو ئه‌چیته‌وه بۆ ئه‌وی؟» وتی: «ئه‌ی چۆن؟ وتم توژی لیره به‌سه‌یمه‌وه و نه‌و وه‌خته برۆم». ژنه وتی: «وه‌ قوروانت بم خۆ ئیسته هیچم پئ نیه‌ ته‌نها ئه‌م بانسه‌رو لاگیره‌و تاکه تارانیه‌ی سه‌ر سه‌رم نه‌بی؛ ئه‌ویش نازانم چه‌نده. نه‌گه‌ر بتده‌م بۆی ئه‌به‌ی؟» کابرا وتی: بۆی ئه‌به‌م، به‌لام بیژیره بزانه چه‌نده نه‌گه‌ر هه‌زار قه‌ران پیر نه‌کاته‌وه که‌لکی نیه‌.

ژنه به‌ر بووه سه‌رو پۆته‌لاکی خوی هه‌مووی داڤنی و بژاردی سه‌یری کرد هه‌مووی پینج سه‌د قه‌رانه.

به‌ کابرای وت: «به‌ قوربان‌ت بم ئه‌مه پینج سه‌د قه‌رانه چیم لئ نه‌که‌ی؟» کابرا وتی: «قه‌یدی نیه‌ بمده‌ری من خۆم ئه‌بم به‌ زامنی پینج سه‌د قه‌رانه‌که‌ی تر، سالیکیکه دیمه‌وه ئه‌م شوینه تو پینج سه‌د قه‌رانه‌که‌م بۆ بینه‌وه». ژنه‌که وتی: «ئۆ! له ده‌ورت گه‌ریم به‌ سه‌ر چاو هه‌ر که‌هاتیه‌وه بۆ ئیره پینج سه‌د قه‌رانه‌که‌ی که‌شت بۆ جئ به‌ جئ نه‌که‌م». کابرا پاره و هه‌یاسه و لاگیره‌ی له باخه‌لی توند کردو تیی ته‌قان، به‌لام چۆن تی ته‌قانیکی!

ژنه به‌ خۆشی خۆشی گه‌رایه‌وه بۆ ماله‌وه که برای له ده‌ست لیدان و شه‌ره شه‌قی جه‌حه‌نم رزگار کردوه. که چوه‌وه می‌رده‌که‌ی سه‌یری کرد ژنه وه‌کوو مریشکی ئاوه‌پوت کراوی لئ هاتوه. وتی: ئه‌ری کچئ نه‌وه کوا ته‌وقه سه‌ر و لاگیره‌و تاکه تارانیه‌کانی سه‌ر

سهرت؟ وتی: «تو پیاوه که! ئیسته له سهر کانی ژنان تووشی پیاویک بووم له جه حنه مه وه هاتبوو. خه بهری حه مه عه لی برام لی پرسی. وتی شه و روژ له وی که وتوو له لئی ئه ده ن له سهر ئه وه که هه زار قه ران قه رزاره و نه تی بیداته وه. منیش هه موو ته و قه سه رو لاگیره که ی خۆم دایه که بۆ بهریت و رزگار بیت له و لیدانه. هینه کانی منیش ته وای نه کرد، پینج سه د قه رانی تری مایه وه - له ده وری گه ریم! - کورپه که کوردیکی نه جیم بوو، وتی خۆم ئه ب به زامنی پینج سه د قه رانه که ی تری. سالتیکه هاته مه وه بۆ ئیره بده ره وه».

پیاوه که ئه مه ی بیست چوو ه تاسه وه وتی: ژنه خوا بتگرئ که تنی وات نه دای؟ له کوپوه رویشته؟ ئا ئه و ماین و تفه گم بۆ بینه.

کابرا سوار بوو به چوار ناله که وته شوین کابرا. ها لیره، ها له وی، له دووره وه له نزیک ئا واییک به دی کردو پنی لی هه لگرت. کابرای تریش ئه یزانی ئه م که تنه که گنپاویه تی هه روا به هیه به سهر ناچی، که س و کاری ئه م ژنه هه ر دین به شویتیا، ئه ویش چاک نه پویشته و جار جاریش لای ئه کرده وه بزانی که س به شوینه وه یه. ئه و جاره لای کرده وه سه یری کرد و سواریک له دووره وه توژ ئه کا، زانی که ئه مه به شوین ئه و ئه یکو تی. کابرا خیره خوی کرد به ئا واییه که دا، ته ماشای کرد و پیاویک له پینچالیکا دانیشته جۆلای ئه کا. رووی کرده جۆلا و چوو به لایه وه وتی: «مامه ی جۆلا! چاوت لینه ئه و سواره له دووره وه چۆن به تاو دیت؟ ئه وه زه فته یی حوکه مه ته ئه گه ری بۆ به ندو باو. تازه فه رمانییک ده رچوه بۆ زیاد کردنی سولوساتی حوکه مه ت. ئه و هات بۆ لای تو گه زیکی پینه هه ر چه نده جاوت کردی ئه پیتوی. له هه موو گه زیکا دوو قه ران سولوساتی حوکه مه ت زیاد ئه کا، منیش و بۆ خوا خه به رم دایتی».

کابرای جۆلا وتی: «جا به قوربانت به م! من چه بکه م. من له م که سه به مانی خۆم ده ست ناکه وی، چۆن ئه توانم پنی چالانه یه کی و زۆریش بده م؟» ئه ویش وتی: ئیتیر ئه وه خۆت ئه یزانی، من هه ر ئه وه نده بوو خه به ره که م پنی دای؛ له گه ل ئه وه شا مادام تو ئه وه نده پیاویکی هه ژاری حه ز ئه که ی تو هه لسه بجۆره ئه و ژووره دانیشه، من که هات ئه توانم جوابی بده مه وه له پنی چاله که دا بۆی دانه نیشم». کابرای جۆلا هه لسا چوو ژووره وه، ئه میش له پنی چاله که دانیشته.

زۆری پنی نه چوو سواره که گه یشه جی؛ وتی: ئه ری کابرای جۆلا پیاویکت نه دیوه هاتیتیه وه ئیره؟ وتی: به لئ هاتوو و له و ژووره دانیشته وه. کابرا له ماینه که ی دابه زی و

تفه‌نگه‌که‌ی داناو چووه لای کابرای جۆلا. هەر که ئەو چووه ژووره‌وه ئەم هه‌ستا سواری مایه‌ بۆره بوو تفه‌نگه‌که‌ی کرده شانی و تتی ته‌قان.

کابرا که چووه ژووره‌وه وتی: «ئەری کورە سه‌گباب! ئەو لاگیره‌و ته‌وقه‌سه‌ره‌و پارانه‌ت له‌ ژنه‌که‌م بۆ سه‌نده‌وه؟» ئەویش وتی: «قوربان! به‌ سه‌ری تۆ من رۆژی دو‌ گه‌ز جاو ئەگه‌ر ده‌ر بکه‌م به‌شی نانی خۆم ناکا، ئیسته‌ سولوساتی چیم لێ ئەستین؟» کابرا وتی: «کوره‌ گه‌زی چی و جاوی چی؟ من چیت پێ ئەلیم و تۆ چیم جواب ئەدیته‌وه؟» وتی قوربان هەر ئەوه‌یه که‌ عه‌رزت ئەکه‌م، ناتوانم باجی دو‌ گه‌ز جاو بده‌م.

ئینجا کابرا تێگه‌یشت که‌ ئەمه‌ کابرای ده‌ره‌وه‌ گولی لێ داوه‌ خیرا ده‌ر په‌ریه‌ ده‌ره‌وه‌، سه‌یری کرد: ماین و تفه‌نگه‌که‌ی نه‌ماوه‌و کابرای پێ‌چالیش دیار نییه‌. هەر چه‌ن به‌ شوینیا گه‌را هیچ؛ ئیتر گۆله‌ گۆل به‌ پێیان ده‌شتی گرته‌ به‌ر و گه‌راپه‌وه‌ بۆ ماله‌وه‌.

ژنه‌که‌ی لێ پرسى پیاوه‌که‌ ئەوه‌ کوا ماین و تفه‌نگه‌که‌ت؟ وتی: «وه‌للا! ژنه‌که‌ تووشی کابرا بووم و باسی همه‌مه‌علی براتی بۆ گێرامه‌وه‌، منیش ماین و تفه‌نگه‌که‌م دایه‌ له‌ باتی پینج سه‌د قه‌رانه‌که‌ی تر، با بچێ زوو رزگاری بکا».

کابرای‌تریش به‌ پینج سه‌د قه‌ران و لاگیره‌و تاکه‌تارانی و به‌ ماین و تفه‌نگه‌که‌وه‌ گه‌راپه‌وه‌ مالی خۆی و له‌ گه‌ل ژنه‌که‌یا رێ که‌وت. وتی: «ژنه‌که‌! کړنۆش بۆ که‌ریه‌تی تۆ ئەبه‌م که‌ ئەمانه‌ت ده‌ست خستم. خه‌مت نه‌بێ من به‌ هه‌له‌دا چوو بووم تۆ چاکى هه‌موو ژنیکیت».

- ژنیک منالیکى هه‌بوو نابوو به‌ر خویندن. مناله‌که‌ زۆر بێ دلی دایکه‌که‌ی نه‌کرد، رۆژیک ده‌ستی ئەگرێ و ئەبیات بۆ لای مامۆستا که‌ی شکاتی لێ ئەکا. مامۆستا که‌شی پیتی ئەلێ: ژێرو به‌ ئەده‌ب ئەبی باشه‌، ئەگینه‌ سه‌گی سه‌گباب! دایکت وا لێ ئەکه‌م».

ژنه‌که‌ش ئەلێ: «قوربان! ئەم هه‌تیوه‌ سه‌ره‌خۆره‌ قسه‌ ناچێ به‌ گویچه‌که‌یا؛ هه‌سته‌ چی ئەکه‌ی بیکه‌ به‌لکوو به‌ جاوی خۆی بیینی و داساکێ».

- کابرایه‌کی «په‌ره‌که‌ر» خوشکیکی عازهبی ئەبی و تۆزێ باری ژبانیان کز ئەبی. به‌ خوشکه‌که‌ی ئەلێ: خوشکه‌ با بارکه‌مین بچینه‌ ولاتیکی تر به‌لکو خواوه‌ن ته‌عالا له‌وی رزقمان زیاده‌تر بکا. خوشکه‌که‌شی ئەلێ بام زۆر چاکه‌ خوا خۆی ئەفه‌رموی «فامشوا فی

مناكبها وکلوا من رزقها» بېچىنە ولاتىكى تر لىرە چاكتەر ئەيىن. سەرمايە دىياشيان ھەر چەك و كەوان و مىكوتەكە ئەيى، ئەيىگەر بە دەستەو و ئەرۇن.

دىيا زىستان ئەيى زۇر سارد ئەيى. لە رىگەدا لىيان ئەقەومى و ئەچنە ئەشكەوتىكەو. سەرما ھەر زۇريان بۇ دىنى لەوانە ئەبن رەق بىنەو. براكە ناچار دىنى چەك و كەوانەكە ورد ئەكاو ئەيكاتەو بە ئاگرو لە بەرى دائەنىش. تۆزى گەرميان ئەيىتەو و خوش ئەيى. براكە ئەلى: ھا خوشكە! چۈنە، خوشە؟ خوشكەكەشى ئەلى: برا تو خوا واز بىنە «نە دار و نە پەردوو ھىچيان نايىتن بە شوو».

- كابرايەكى شارى ھەبوو دلى چوو بوو لە ژنىك، ئارامى لى ھەلگىرا بوو، سەوداى ئافرەت واى لى كەردبوو لە كارو كاسبى كەرد بوو؛ نە خەوى ھەبوو نە خواردن، زەردو لاوازو بى تىن بوو، ئىش و كارى ھاتبوو سەر ئەو لە بەيانىيەو تا ئىوارى لەو كۆلانەدا كە مالى ئافرەتەكەى لى بوو رووى ئەكەردە كۆشكى ژنە و بە بى دەنگ و سەنگ ئەوەستاو ھىچىتر.

رۆژىك پىرئىزنىكى پۇپ سىي پىشت كۆماو بەويدا ئەروا چاوى بە كۆرە ئەكەوى، بۆى دەر ئەكەوى كە ئەمە تىرى نازى چاوكالىك كارى تىكەردو. لىي ئەپرسى كۆرى پوورى خۆت، ئەو چى ئەكەى لىرە؟ كۆرە بە ھەزار ھال دىتە زمان و ئەلى: پوورى وازم لى بىنە و بچۇ بە پىي خۆتەو. ئەلى: كۆرەم، رازى دلى خۆت بە پوورى خۆت بلى چارت ئەكا. كۆرە ھەناسەيەكى پىا دىتەو و ئەلى: پوورى گيان ئەوى راستى بى چاوى گەشى چاوكالىك بەم دەرەدى بردووم. ئەلى: رۆلەم كامەتە مالىكەى؟ ئەلى: پوورى گيان! ئا ئەو تە كەوا سەرى بردوو بە عاسمانا. ئەلى چى ئەدەى بە پوورى خۆت بە مرادى خۆت بگەيەنى. ئەلى پورى بىجگە لە مالى دىيا ئەوا گيانىش لە بەر دەستايە.

ئەلى: رۆلە لە ئىمىرۆزەو تا پىنج رۆزى تر پوورى خۆت ئەو ئافرەتە بۇ دىتتە مالى خۆى. لە رۆزى پىنجەما لە فلان سەعات و فلان دەقىقەدا تۆش لە سەر كۆلانەكەى ئىمە راوەستە دىم بە شویتا ئەتبەمە مالىو بە ئارەزووى خۆت لە گەلى گەمە بگە. ئەو دى منىش ئەمەوى لە تو تەنھا مەنى «پەتك».

كۆرە وتى پورى گيان! سەر و مالم ھى تۆيە پەتك چىيە؟ وتى لە پەتك زىاتر ھىچم ناوى. كۆرە وتى پوورى چۈن ئەلىي وا ئەكەم لە سەر ئەم قەول و قەرارە لە يەك جىا بوونەو.

بووری رویش له پيشا «گوجيله» (توتله) سه‌گینکی بچوکی په‌یدا کردو برديه لای خوی و گرتیه شیر و شکر و کولیره و روڼ و خواردنی خوش. له‌و لاشه‌وه ته‌زیڅینکی دهنک گه‌وره‌ی سه‌د دانه‌یی کرده ملی و سه‌رپوڅینکی سپی دا به سه‌ریا و به له‌رزه له‌رز دهم به «سبحان الله» وه هه‌ستا چوو بۆ مالی ژنه.

ژنه که چاوی هه‌لپری، پیریزینکی نوورانی دهم به ته‌سیحاته‌وه هاته به‌رچاو. هه‌ستا چوو به پیریه‌وه و به خیراتنی کرد و داینا. پیریزن له به‌ر زکرو فیکر پی نه‌ئه‌کرا قسه‌ بکا توزی قسه‌ی دین و دیانه‌تی له‌ گه‌ل ژنه کرد و هه‌ستا رویشته‌وه.

تا چوار روژ به‌م جۆره هاتوچۆی ژنه‌ی نه‌کردو له‌و لاشه‌وه نه‌وه‌نده‌ی هیلکه‌و روڼ و کولیره و روڼ دابوو به توتکه‌که به ته‌واوی خرینه‌ بوو. له‌ ناکاو هینای خواردنی لی بری و هیچی نه‌دایه. شه‌و و روژی به‌م جۆره گوجيله‌که‌ی بی خواردن هیشته‌وه. گوجيله‌ی به‌سته‌زمان له‌ برسانا نووزه‌ی نه‌چوو به‌ عاسمان، ئینجا له‌ ئاخری شه‌وو روژه‌دا ناوساجیه‌کی بۆ دروست کردو پری کرد له‌ ئاله‌ت و ده‌ل و بیبه‌ر و خوی. ناو ساجی له‌ به‌رده‌م توتله‌دا دانا. توتله‌ له‌ به‌ر برسیه‌تی نه‌په‌رژایه سه‌ر توونی و تیژی ناو ساجیه‌وه هه‌مووی خوارد. که لی بووه‌ له‌ پاش توزیک له‌ به‌ر تیژی و سویری ناوساجی خوړ، خوړ ناو به‌ چاوی توتله‌ سه‌گا نه‌هاته خواره‌وه.

ئینجا پیره‌ژن توتله‌ی خسته شوین خوی و چوو بۆ مالی ژنه‌که. له‌ لای ژنه‌وه دانیش و ده‌ستی کرد به ته‌سیحات کردن و توتله‌که‌ش له‌ به‌ر ده‌میا که‌وت و وا هه‌ر ئاویش به‌ چاویا دیته خواره‌وه. که ژنه چاوی به‌م گوجيله‌یه که‌وت و به‌و جۆره ئاو به‌ چاویا دیته خواره‌وه پرسى ئه‌ری: دایره، تو خوا نه‌و توتله‌ سه‌گه‌ بۆچ نه‌گری؟

پیره‌ژن وتی: «ئه‌ی پۆ رۆله! مه‌لی توتله‌ سه‌گ. ئۆف رۆله! له‌ ده‌ست ستم خراپه‌ی پیاو». ژنه دلی داخوړپاو وتی: بۆچی دایره چی بووه؟ پیره‌ژن به‌ هتواشی سه‌ری برده بن گوپچکه‌ی ژنه‌که‌وه (گویا بۆ نه‌وه توتله‌که‌ نه‌بییه‌ت) وتی: «رۆله، ئا نه‌مه که‌وا ئیسته تو ئه‌بیینیت، کچینکی جوانی شوخ و شه‌نگی پالانه‌و نه‌مامیک بوو؛ گه‌لی له‌و روومه‌ته نازک و نازداره‌ی تو جواتر بوو. (ژنه توزی چوو په‌یشه‌وه) پیاویکی ستمکار دلی لی چوو، نه‌ویش به‌ هیچ جۆر دلی خوی نه‌دایه، له‌ ئاخرا پیاوه‌که‌ چوو له‌ جادوو‌گه‌ر جادویکی لی کردو خسته‌ی پیستی ئه‌م توتله‌ سه‌گه‌وه. نه‌وا ئیسته ئه‌بینی له‌ داخ و ده‌ردا بۆ خوی ئیش و کاری بووه به‌ گریان و زاری. نه‌گینه کچی خۆم نه‌مه وه نه‌بی گوجيله‌ بی؛ به‌لام چی نه‌که‌ی له‌ ستمی پیاو؟»

ژنه که گوی لەم قسانە بوو وتی: ئەو پۆ! داپیڕە بە قوربانت بێ! چم لێ ئەکەو؟ خۆ منیش پیاویک دلی لێم چوو و هەموو رۆژیک ئەهات رووبەرۆوی ماله کهمان ئەوهستا؛ بەلام ئەمە چوار پینچ رۆژە نایینم، ئەترسم ئەویش چووبی جادوو لە من بکا. پیڕهژن وتی: «ئەو پۆ رۆله! لە دەورت گەرێم جوان و جەحیلی، خوا هەلناگرێ وات بە سەر بێ؛ جا بۆ وات کردوو؟ بە قورعان ئەو ئەویش چوو جادوو لە تو بکا، ئەو هەناسە ساردم رۆله بۆ جوانیت!»

ژنه ئەوهندە تر ناگری تی بەربوو، وتی داپیڕە بە قوربانت بێ چیم لێ ئەکەو؟ چارم بکە.

پیڕهژن تۆزی سەری داخست و سەری بەرز کردەوه وتی: «رۆله، بەزەبیم دیتەوه بە جوانیتا، ناو و نیشانی ئەو پیاوێ بەرێ بزانم بەلکوو بچم بیدۆزمەوه و نەبەلم جادووێ که بکاو بۆتی بێنم. بەلام چی ئەکەو بە خەلاتی داپیڕە خۆت؟» ژنه وتی: داپیڕە گیان سەر و مالم هی تۆیە چیت ئەوێ ئەندەمێ هەر بەو مەرجه رزگارم کەو. پیڕهژن وتی رۆله هیچم ناوی تەنها مەنێ «پەتک» نەبێ. ژنه وتی: ئەو پۆ پووری گیان مەنێ پەتک چیبە؟ من ئەلێم سەر و مالم هی تۆیە. وتی: لە مەنێ پەتک زیاتر هیچم ناوی.

بەم جۆرە رێ کەوتن و ئینجا بە ژنەو و ماله کهوێ ئێوه جەنجالە هەستە با بچینە کۆلانە شەڕەکەو من. هەر ئێستە پیاوێ کەت بۆ ئەدۆزمەوه و بۆت ئەهینم. ژنه کەش وتی: جا خۆ پووری گیان میردەکەم بە کاروان چوو، کەسی تریشمان لە مالا نییە. وتی نا، هەر ماله کهوێ ئێمە باشتەر بەلام ئەبێ بێ دلی نەکەیت.

ژنه جلی جوانی لە بەر کردو خۆی تاس و لووس داو هەستا شوین پیڕهژن کەوت و چوون بۆ مالی ئەوان و ژنەو لە ژوورەوه دانا و خۆی چوو بە شوین کۆرەکەدا. ئەوا ئەو وەخت و سەعاتەش هاتە پێشەوه که لە گەل پیاوێ کەدا بەستبوی.

که ئەچیتە دەرەوه هەر چەندە ئەم لا ئەکاو ئەولا ئەکا کابرا دیار نییە، نازانی عەرز قوتی دا عاسمان هەلی کیشا. ئێستە و ئەوساش بەرچاوی نەکەوت و نەیدۆزیەوه. خەمی مەنە پەتکی ژنه کهوێ لێ هات که لە کیسی ئەچێ. لەو کاتەدا سەیری کرد و پیاویکی تۆزای شال و پیتاوی پینچاوه و لە دوورەوه هات، دیار بوو که لە رینگەیه کی دوورەوه هاتبوو، چوو سەری رێ پێ گرت و وتی: «کاکە برا وا دیارە لە رینگەیه کی دوورەوه هاتویت و دەمیکە لە مال و منالی خۆت برایی. وەرە با بچینە مالی ئێمە نازک و نازداریکی لێیە، نەبخۆی و نە بکەو هەر تەماشای سای گەردنی کەو. ئەم نازدارە

قهیرانیکی له سەر بووه و قهیرانه‌که‌ی تێ په‌ریوه. ئێسته نه‌زری کردوه یه‌که‌م که‌سی که له ده‌روه هاته ناو شاره‌وه چهن سه‌عاتیک له گه‌لی رابویری. ئەوا تو یه‌که‌م که‌س بویت هاتیت ئەم هه‌له له ده‌ست خۆت به‌رمه‌ده». ئەوه‌نده‌ی رست بۆ پیاوه‌که تا پیاوه‌که‌ی هه‌لخه‌تان و له گه‌ل خۆی هینایه ماله‌وه.

که چوونه ژووره‌وه له‌و لاشه‌وه ئافره‌ت به ته‌مای شتیکی‌تره. سه‌ری به‌رز کرده‌وه زۆر جوان ورد بووه و ته‌ماشای کرد ئەمه‌مێرده‌که‌ی خۆیه‌تی. قیزانی و هاواری کرد، وتی: ئای خه‌لکینه! ئەم مێرده‌ی من به‌نه‌وخۆین پیسی ئەکاو به شوین ئیشی خراپا ئەسووپته‌وه؛ ئەوا بۆم ده‌رکه‌وت که هه‌ر شتیکم بیستوه راسته.

پیاوه‌ش که سه‌یری کرد ئەمه‌ژنه‌که‌ی خۆیه‌تی واقی و پرما؛ وتی: ئافره‌ت! ئافره‌تی چاک به ئەوه تو ئەلێی چی؟ ئافره‌ت وتی: خوا یه‌که‌و نه‌بووه به دوو من تۆم ناوی تو پیاویکی خراپی. خه‌لکی هه‌ر به منیان ئەوت مێرده‌که‌ت به شوین شتی خراپا ئەسووپته‌وه من به‌روام نه‌ئه‌کرد، هه‌تا ئێسته ئەمزانی که تو دیتته‌وه هاتمه ئێره و وتم ئەبێ ئەم مێرده‌ی خۆم تاقی بکه‌مه‌وه، ئەم پیره‌ژنه‌م ناره‌ سه‌ر ریت ئەوا تۆیش جوان و بوخت شوینی که‌وتیت و هاتیت دیاره له ئیشی خراپ ئەگه‌ریت؛ ئەگینه ئیشت چیه‌ دیتته ئەم شوینه ئەوا من به چاوی خۆم چاوم پیت که‌وت و تاقیتم کرده‌وه. من مێردێ که به شوین شتی خراپا بسووپته‌وه نامه‌وی.

کابرای هه‌ناسه سارد هه‌ر خوا خوا‌ی ئەوه‌ی بوو ژنه‌که‌ی بێ ده‌نگ بێ و حه‌یای نه‌چی، به هه‌زار نالی عه‌لی تا ریکی خسته‌وه.

- مه‌لایه‌ک هه‌بوو شار به شار ئەگه‌را مه‌کری ژنانی ئەنووسیه‌وه که بیکا به کتێنیک. رۆژی رێ که‌وته شاریک؛ ژنه‌بازرگانیکی بیستی که ئەم مه‌لایه هاتوه و ئیشی ئەوه‌یه. دۆزیه‌وه ناردی به شوینیا، بۆ پاش نیوه‌رۆ هینایه ماله‌وه، لێ پرسی، مه‌لا هه‌تا ئیستا چیت نووسیه‌وه له مه‌کری ژنان؟ مه‌لاش وتی: خانم هیچ نه‌ماوه نه‌ینووسم و دوو سی سه‌ر گوزه‌شتی بۆ هه‌لدا. له پاشا ژنه‌ وتی سه‌بینی به‌لکوو بۆ نیوه‌رۆ بیست بۆ ئێره براهه‌کم له ولاتیکی دووره، کاغه‌زیکم بۆ بنووسه‌ بۆی، قاوه‌لتیه‌که‌شت لێره بکه. مه‌لا وتی باشه و لێی دا رویشته.

ژنه‌ئیواره له گه‌ل مێرده‌که‌یا چه‌له‌مه‌شکێنیاں کرد له سه‌ر ده‌ستی جلی گوروونی. به‌یانی مێرده‌که‌ی چوو بۆ دووکان ژنه‌ ده‌ست و برد مریشکیکی سه‌ر به‌ری و مه‌نجه‌لنی

قوبولیشی لینا. مهلا هات؛ وتی: مهلا ئهوا قاوه لته کی نایابم بۆ دروست کردووی، کاغهزه کم بهم جۆره و واو و بۆ بنووسه ههتا نانه که پێ ئهگا لهو لاشهوه چوو مندالیهکی دراوسیی نارد وتی به ههرا کردن بچۆ به میرده کم بلێ شتیکی خراب قهوماوه ههه ئیسته بگه پیتهوه بۆ مالهوه.

ئینجا ده رگای داخست و له ته نیشته مهلاوه دانیشته. کاتیکیان زانی یه کێ زۆر به پهله پهله له ده رگاکی دا؛ ژنه بانگی کرد کییه؟ وتی: وه ره ده رگا بکه ره وه، دهی. ژنه مسته کۆله یه کی له سنگی خۆی داو وتی: «ئه ی پۆ! ئهوا میرده کم هاته وه. خوا ئه زانی ئه وه نده دلی پیسه هه ره نه پیته وه. چاوی به تووله یه ک بکه وێ هه ره ئه بی، ئیسته چاوی به ئیمه بکه وێ به خه نجه ره هه ره دوو کمان شه ق و په ق ئه کا».

مهلا وتی: بۆ خاتری خوا خۆت چاری بدۆزه ره وه؛ وتی: «مهلا، چار هه ره ئه وه یه بچیته ناو ئه و سندوقه گه وره یه وه و نه فسه له خۆت بیری». مهلا وتی باشه و گورج چوو سندوقه که وه، ژنه قوفلیکی له سندوقه که دا و کلێله که ی نایه گیرفانی و رای کرد بۆ قاپی. قاپی کرده وه و میرده که ی هاته ژووره وه و وتی: ئه وه چی قهوماوه؟

ژنه وتی: «له مه خراپتر چی بکه و من؟ هه ی پۆ، هه ی پۆ! ئینجا ئه م حسمه ته له کوێ بینمه وه؟ میرده که ی وتی: چی بووه زوو پیم بلێ دلیم ته قه ی کرد. وتی: پیاوه که، دویتێ مه لایه ک هاتبوو مه کری ژنانی ئه نووسی، هات له ری خوادا دوینی ئیواره منیش چه ن پوولیکم دایه، که چی ئیم پڕۆش هاته وه. زه لامیکی ملهۆر په لاماری دام و خستمی، ده رپیه که می له ت و په ت کرد. له هاوار هاواری من ئه و منداله دراوسیه هات به دوا ی تۆدا. وتی: ئینجا مه لاکه چی لی هات؟ وتی: که تۆ له قاپیه که تدا ئیتر وازی له من هینا و چوو نه ناو ئه و سندوقه گه وره یه وه، منیش قوفلم لیدا. ئیسته ئه وه ته له سندوقه که دایه.

کابرا خه نجه ره که ی هه لکیشا و وتی: «ئا بده کلێله که». ژنه کلێلی دایه ده سته، کابرا کلێلی نا به قوفله که وه. ژنه وتی: «های، های نه مانبرده وه؟» و ده سته کرد به پیکه نین: «به خوا ده سته جلی گوروونی گول باتمانیم ئه و». و ده سته کرد به پیکه نین. میردی وتی: «بۆچی ئه مه مه به سته لم به ندو باوه ئه وه بوو که چه له مه شکی نیه کم لی به ریته وه؟» ژنه که پیکه نی وتی: «ئه ری وه لا!» کابرا کلێله که ی فریدا و خۆی توو په کرد، وتی: «ئاخر ئه مه ئیش بوو تۆ کردت؟ من ناو کم که وت». ژنه که وتی: «قاوه لته بکه». میرده که وتی: قوزه لقورت ئه خۆم و به مۆنیه که وه لته دا رویشته.

له پاش رویشتنی میرده که ژنه که سندوقه‌که‌ی هه‌لگرت که ته‌ماشای کرد مه‌لای قوربه‌سەر ره‌نگی پی نه‌ماوه؛ هەر چاوی زه‌رد ئه‌چیته‌وه. ئینجا پیتی وت: «مه‌لا هه‌لسه قاوه‌لتی بکه». مه‌لا وتی: «بۆ خاتری خوا تو ده‌رگام لی بکه‌وه برۆم، به‌خوا قاوه‌لتی تووم ناوی». وتی: «مه‌لا! ده‌سا مه‌لا تکات لی ئه‌که‌م ئه‌م سەر گوزه‌شته‌ش بخه‌ره کتییبه‌که‌ته‌وه». مه‌لا وتی: «توبه، شهرت بی به‌شهرتی پیاوان ئیتر جاریکی تر باسی ژن نه‌که‌م؛ خۆیان و مه‌کریان به‌گه‌رووی ئاشا چن».

وه‌لامی بی وه‌لام

- جاریک «مه‌وله‌وی» له‌شاری سنه‌له‌دیواخانێ «ره‌زاخانێ والیزاده» دا دانه‌نیشیت. والی لێی ئه‌پرسیت مامۆستا راست ئه‌که‌ن سوخته‌ده‌ست بۆ ژنی مامۆستایان ئه‌به‌ن؟ ئه‌ویش ئه‌لێ: «به‌لێ راسته، ئه‌گه‌ر ژنه‌که‌ ره‌زا بی». والی قسه‌که‌ی پێخۆش ئه‌بی نه‌وازشیکی زۆری له‌گه‌ل ئه‌کا.

- کابرایه‌کی کورد له‌سوله‌یمانی گه‌مالیک په‌ت ئه‌کاو ئه‌ییا بۆ خێله‌که‌ی خۆیان. له‌ناو شارا کابرایه‌کی شاگرده‌قه‌سابی تووش ئه‌بی، پیتی ئه‌لێ ها‌کا‌که‌ ئه‌وه‌ باوکت بۆ کوێ ئه‌به‌ی وا په‌ت کردووه؟ ئه‌ویش به‌بی وه‌ستان ئه‌لێ: «دایکتی گاهه‌ ئه‌یه‌م غوسلی ده‌ئه‌که‌م».

- جاریک سه‌یده‌ئه‌حمه‌دی‌خانه‌قا، عه‌ولقاری کوپی له‌به‌ر ده‌ستیا دانا‌بوو ئه‌یدوان. «شیخ‌سالحی‌مامه» هه‌بوو پرووی کرده‌سه‌ید [و‌وتی]: لام وایه‌ دایکی عه‌ولقارت زۆر خۆش ئه‌وی؟ سه‌یدیش کو‌توپر ئه‌لێ: «یا شیخ ئه‌وه‌ی دایکی عه‌ولقار ئه‌یدا به‌من، ئه‌گه‌ر تو بندا‌مایه‌ تۆیشم ئه‌وه‌نده‌ خۆش ئه‌ویست».

- «شیخ‌ره‌زا» جاریک له‌سوله‌یمانی ته‌ماشای ئه‌کا و ژنیک کچی‌کی داوه‌ته‌پیش‌خوی و ری ئه‌که‌ن. لێی ئه‌پرسی ئه‌لێ: «خوشکم وا‌دیاره‌ ئه‌و جوان و مایه‌ته‌ داوه‌ته‌پیش‌به‌

تەلەبە، بۆ لە منی چاک ناکە ی؟» ژنەکش ئەلێ: «باوکی پیتی نەوتووم لە کەری چاک کەم».

- شیخەرزا جارێک ھەر لە سولەیمانی لە کۆلانیکا تووشی کچیک ئەبێت زۆر بە گورجی ئەپو! پێ ئەلێ: «کچم ھیواش برۆ با مەقسەسەکت کول نەبێ». کچەکش خیرا ئەلێ: «مامە ئەگەر کولیش بێی بەشی بەر سمیلی تو ھەر ئەمیتتەو».

- شیخەرزا لە دیواخانێ وەسمان پاشادا دائەنیشی و پیکەووە نان ئەخۆن. کوتوپر موویەکی لە ناو چیشتەکەدا بەر دەست ئەکەوێ و روو ئەکاتە وەسمان پاشا ئەلێ: «پاشا، ئێو کە بزەکانتان ئەبرنەووە موووەکانیان چی لێ ئەکەن؟» پاشا تێئەگا کە چە باسە، ئەلێ: «یا شیخ ئەیکەین وە ھۆر و وە گوریس و بە چیشتیشەو ئەیخۆن». شیخەرزا ئەلێ بە خوا پاشا تپت برێم.

- حاجی شکروللا بەگی ھەوشار تووشی ژنیکی ئەبێ، ئەلێ: «خوشکم بەینی قوز و قنگ چەندە؟» ژنەش ئەلێ: «بەگم ئەگەر بەر قلیان لە سەر قوزم بکەیت بۆ قاوەلی ئەگەیتە سەر قنگم».

- «مەلاعەلی قوچەبەلباس»ی ھەبوو، ھاتە لام پێم وت ھەر ئەوێندە دانیشە جگەرەبەک بکیشە و لە پاشا برۆ. دەستم برد جگەرەبەکم دا. جگەرەبەکی لە تەنیشت خۆیەو دانا و دانیشت وتم بۆچ نایکیشی؟ وتی: «ھەر وەخت ئارەزوم کرد برۆم ئەیخۆم». ئێتر من قسەم برا.

- کابرایەکی ژنیکی زۆر جوانی ئەبێ، کەچی توخنی ناکەوێ ئەچی ھەتیوبازی بە سەرەو ئەکا. ژنەکە رۆژی پیتی ئەلێ: «پیاوێکە تو من بەم ناسک و جوانیە وام لە بەر دەستا حەیف نیە ئەچی ھەتیوبازی ئەکە ی؟» پیاوێکەش ئەلێ: بە خوا راستە ژنەکە تو زۆر جوان و نازداری، بەلام ھەر چەن پالت ئەخەم و چاوم بە سنگ و بەرۆکت ئەکەوێ، سنگ و بەرۆکی دایکی رەحمەتیم ئەکەویتەو بێر. لە بەر ئەوێ دەلم برۆایی نادا توخت کەوم».

ژنه‌کش ئه‌لئ: باشه پیاوه‌که! ئه‌ی تو خوا له و وه‌خته‌دا که چاوت به گهل و گونی هه‌تیوه‌که ئه‌که‌وئ، گهل و گونی باوکی ره‌حه‌تیت ناکه‌وئته بیر؟»

- له سالی ۱۹۴۹ دا حزب‌ی ده‌ستووری نوری سه‌عید له عیراقا دامه‌زرا بوو. ئه‌م حزبه خۆشه‌ویستی هه‌موو کهس نه‌بوو. له کۆرپکا دانیشتیبووین باسی ئه‌و حزبه هاته پیشه‌وه داوود به‌گی فتاح به‌گی جاف وتی: «له کورددا کهس به قه‌ده‌ر به‌گزه‌ده‌ی جاف پاره‌ی به‌و حزبه نه‌داوه». منیش وتم: «له کورددا کهس به قه‌ده‌ر به‌گزه‌ده‌ی جاف نه‌چوونه‌ته ناو ئه‌و حزبه‌وه».

- روژیک وه‌سمان پاشا له سوله‌یمانیه‌وه ئه‌رواته‌وه بو هه‌له‌بجه؛ له‌ناو ئاوه‌که‌ی «بواره‌پان» دا تووشی ژنیک ئه‌بی که له ئاوه‌که ئه‌په‌رته‌وه. ته‌ماشای ئه‌کا ژنه‌که بو ئه‌وه‌ی ته‌پ نه‌بی، ده‌ریه‌که‌ی دا‌که‌نده‌وه. پاشا ویستی بیدویتی سه‌یری ناو‌لنگی ئه‌کا ئه‌پرسی: «کچی کۆینده‌ریت و چه‌که‌سیت؟» ژنه‌که ئه‌لئ: «قوروان سه‌ی سایقیم و دو‌مم». ئه‌لئ: «به‌خوا که‌نی! قوزیکی ناشیرینت هه‌یه، ئه‌وه بوچی ده‌می وه‌ها شتواوه؟»

ئویش ئه‌لئ: «قوروان ئه‌و ئه‌رکه‌ی له سه‌ر ئه‌وه، ئه‌گه‌ر له سه‌ر ده‌می تو بوایه ددانیکی تیدا نه‌ئمه‌ما و له‌مه خراوتریشی لی ئه‌قه‌وما».

- حاجی شکرول‌لایه‌گی هه‌وشاری تووشی کابرایه‌ک ئه‌بی که‌ریکی پنیه. له که‌نده‌لانی‌کا که‌ره‌مانی گرتووه، ناروا ئویش پنی ئه‌لئ: «برا بیگی، بیگی». کابراش ئه‌لئ: «ئاخر که‌ره‌نیره».

- کابرایه‌کی که‌چه‌ل که‌کریش هه‌تا مل و لاجانکی هاتبوو تووشی مندالیکی دراوسیان بوو، پنی وت به‌خوا رۆله‌داکت وه‌ختی خۆی جوان بوو زۆرم هه‌ز لی ئه‌کرد ئاخۆ ئه‌و هه‌یج جارێ باسی من ناکا؟ کۆره‌که‌ش وتی: «به‌خوا مامه‌ به‌سه‌ری تو هه‌موو شه‌وی هه‌تا نیوه شه‌و هه‌ر باسی سه‌رو کاکۆله جوانه‌که‌ت ئه‌کا».

- کابرایه‌ک روژیک له ده‌شتیکا به‌ته‌نها به‌رێگادا ئه‌روا باییکی لی به‌ر ئه‌بیته‌وه؛ وه واش ئه‌زانی که‌که‌س به‌دوايه‌وه نییه. خۆی به‌خۆی ئه‌لئ «به‌هاره، به‌هاره». نه‌ختیکی تر

ئەروا و بايئىكى تر بەر ئەدا. ديسان ئەلى: بەھارە، بەھار. كاتى ئاور ئەداتەو تەماشە ئەكا زەلامىك لە دوایەوئە: لىئى ئەپرسى ئەرئى برا تۆ لە كەيەوئە لە پشت منەوئە؟ ئەوئىش ئەلى: «دوو بەھارى تەواوئە. ئەم بەھارە بىيەوئە ئەبى بە سى بەھار».

- كابرەيەكى كورد ھەبوو بە مندالانى ئەخوئند. كورپىكى سەيدى لا ھەبوو جوانكەلوو ژىكەلە بوو. ھەموو جار لای دەست خۆيەوئە دايئەناو دەرسى پئىئەوت. كە لى ئەبونەوئە تىر و پىر ماچى ئەكرد و گەلى خزمەتى تىشى ئەكرد. كابرەيەكى دراوسى ھەبوو ئاگای لەم كارەساتە ھەبوو، رۆژىك پنى وت: ئەرئى ئەوئە تۆ بۆچ ئەوئەندە ماچى ئەم مندالە ئەكەيتەوئە و ھەلى ئەگلۆفى؟ ئەوئىش وتى: «سەيدەو محەمەدیشى ناوئە. منىش مسلمانم لە بەر خۆشەويستى پئىئەمبەرە كەمان پئوىستە لە سەرم خۆشم بوئ و خزمەتى بكەم».

ماوئەيەكى پئىچوو رۆژىك كابرە مندالىكى تىر چاو پئىكەوت مەزەرەيەكى سەوزى بە سەرەوئە بوو؛ بەلام سەرى كەچەل و لووتى چلەن و چاوى كتوكوئىر و ھەتا بلىت ناشىرىن بوو. پەلى گرت و ھىناى بۆ لای مامۆستاكەو پئى وت: ئەمەش سەيدە و ھەتەوئە؛ ديسان محەمەدیشى ناوئە، پئى بخوئە و خزمەتى كە. مامۆستاش سەيىرىكى مندالەكەو سەيىرىكى كابرەيەكى كورد وتى: «برا بۆچ ھەر من مسلمانم؟ خۆ تۆئىش مسلمانى. من ھەر خزمەتى يەكئىك پئى ئەكرى، تۆئىش بچۆ خزمەتى ئەوئە بكە».

- كابرەيەكى كورد تووشى كورپىكى جوان بوو دانىشتبوو پنى وت: «تۆ خوا كورەكە ئەگەر قنگىم نەدەيتى». كورەش وتى: «بە خوا مامە ھەر يەكئىك ھەيە، ئەوئىش خۆم لە سەرى دانىشتووم».

- ژنىكى جوان لە سولەيمانى بە كۆلاننىكا ئەرۆئىشت و مندالىكى پئىوو. كابرەيەكى كورد تووشى بوو، پئى وت: «تۆ خوا خوشك ئەگەر ئەم مەنەلەتم نەدەيتى ماچىكى بكەم». ژنە وتى: بۆچى وا ئەوئەندە دلت پئىچووئە و ماچى ئەكەي؟ كابرە وتى: چونكە لەو قوزە دەرھاتوئە. ژنە وتى: «كەواتە بچۆ كىرى باوكى ماچ كە». كابرە ئىتر دەمى بوو بە تەلەي تەقيوئەوئە.

- کابرایه‌کی کورد چووه لای سهرتاشینک سهری بتاشی. پیره سهرتاش ههر که چه‌قویه‌کی نه‌هینا به سهریا لایه‌کی سهری نه‌هینایه خواره‌وه. له دلی خویا وتی نه‌گهر نه‌یگرمه قسه ئهم کابرایه له ئاخرا لیم دیته ده‌نگ هه‌روا به دهم سهرتاشینه‌که‌وه قسه‌ی لی پرسی؛ ئینجا هاته سهر نه‌وه وتی: «ئه‌رئ کاکی خۆم ئیوه چند بران؟» کابراش وتی: «به خوا کاکی خۆم نه‌گهر من له ده‌ستت رزگارم بی، چوار؛ نه‌گینه سی براین».

- کابرایه‌کی شه‌لی قسه‌ی زل رۆژیک تووشی ده‌سته ژنیکی جوان نه‌بی؛ پیره‌ژنیک له پیش ده‌سته ژنه‌که‌وه نه‌روا. شه‌له ئه‌پرسی پووری ئهم جوانانه بو کوی نه‌به‌ی؟ پیره‌ژن نه‌لی: ئه‌یانیم چاکیان نه‌که‌م. شه‌له نه‌لی: «پووری به‌ قوربانت بم ههر چن قاجیکم شه‌له به‌لام نیرم». پیره‌ژن نه‌لی: «تکات لی نه‌که‌م روو زه‌ردم مه‌که‌ سویتدیان داوم له‌ که‌ری شه‌لیان چاک نه‌که‌م».

- کابرایه‌کی کورد جاریک رووه و قبیله‌ دانیشتبوو ده‌ستی به‌ ئاو نه‌گه‌یاند. مه‌لایک چاوی لیوو چوو لی کرد به‌ هه‌را وتی: «کابرا ته‌لاقت که‌وت جاریکیکه‌ توخنی ژنه‌که‌ت نه‌که‌وی؛ چونکه‌ هه‌رکه‌ رووه و قبیله‌ میز بکا ته‌لاقی نه‌که‌وی». کابرا ئیتر نه‌چووه لای ژنه‌که‌ی. مه‌لا له‌ پاش به‌ینی ژنه‌که‌ی ماره‌ کرد. کابرا وتی به‌لکوو هه‌لنیم بو هه‌لکه‌وی تو‌له‌ی خۆم له‌ مه‌لا بکه‌مه‌وه. کو‌توپر رۆژیک به‌ سه‌را چوو سه‌یری کرد وا مه‌لا رووه و قبیله‌ دانیشتوه میز نه‌کا. وتی: «ئای مه‌لا، نه‌وه رووه و قبیله‌ وه‌ستاوی میز نه‌که‌ی؟ به‌ خوا ته‌لاقت که‌وت». مه‌لا وتی: «رۆله، سه‌ره‌که‌یم وه‌رچه‌رخاندوه».

- جاریک سه‌یدئه‌حمه‌دی‌خانه‌قا له‌ مه‌لا سال‌حی‌گۆزه‌پانکه^۱ نه‌پرسی نه‌لی: «ئه‌رئ مه‌لا! تو‌ی مه‌لا سال‌حی‌گۆزه‌پانکه؟» مه‌لا سال‌حیش به‌ سه‌یدئه‌لی: «ئه‌رئ سه‌ید جه‌نابتی سه‌یدئه‌حمه‌دی‌عه‌لی‌عه‌یری؟»

۱- گۆزه‌پانکه - به‌ واوی‌کراوه - گوندیکه‌ له‌ ده‌شتی‌دزه‌یی، مه‌لا سال‌ح خه‌لکی‌ نه‌ویی. «علی‌غیر» یش‌دیه‌که‌ له‌ ده‌شتی‌ که‌رکوک‌هی‌ سه‌یدئه‌حمه‌دی‌خانه‌قا‌بووه. مه‌لا سال‌ح‌نوخته‌ی‌غه‌ینه‌که‌ لا‌ئه‌با «ی»‌یکی‌متکلمی‌بیوه‌ نه‌نووسین.

- مەلایەکی حافیز ھەبوو ھەر وەخت ئەچوو بە ھەر لایە کدا ئەیوت خەلکینە وریا بن بە بێ دەستتۆز دەستم پتوھ نەدەن. کابرایەک وتی مامۆستا بۆچی؟ وتی: «ئاخر قورئانم لە سنگدایە و بە بێ دەستتۆزیش دروست نییە دەست بە قورئانەوھ بدری». کابرا وتی: «مامۆستا ئاخر ئەوھش نازانی پر ورگیشتە لە گوو».

- کابرایەکی دەولەمەندی تەر زلیی بێ چاو و روو تووشی مەلایەکی خێل ئەبێ، ئەلێ: مامۆستا راستە ئەلین پیاوی خێل یەک بە دوو ئەبینی؟ مەلا ئەلێ: بەلێ وایە. کابرا ئەپرسی چۆن؟ ئەلێ: «ئەوھتە ئەلین تو دوو پیت ھەیە، کەچی من بە چوار ئەبینم».

- کابرایەکی کوێر ژنیکی ھەبوو، ژنەکە ی زۆری خۆش ئەویست و ھەموو جار پیتی ئەوت پیاوھ کە خۆزگا چاوت ئەبو سەیرت ئەکردم کە من چەندە جوان و نازدارم. لە گەل ئەوھش من چەندە تۆم خۆش ئەوی. کوێرە کەش وتی: «راست ئەکە ی ئەگەر ئەوھندە جوان بویتایە وەکو خۆت ئەیلینی بەر من نە ئەکە وتی».

- کابرایەک روژیکی دەرپیتی لە پنا نەبوو دانیشتبوو دەعباکە ی شۆر بووبوھوھ. کوێرکی منال ھەبوو چاوی بە کیری باوکی کەوت پرسى بابە ئەوھ چییە؟ باوکیشی نەویست پتی بلێ وتی: رۆلە ئەوھ قاچی سینھەممە. وتی: «بابە ئە ی پتلاوھەکە ی کوا؟» وتی: «رۆلە لای دایکتە».

- کابرایەکی دەولەمەند بوو جلی جوان و پاک و تەمیزی لە بەردا بوو، بەلام دەستیکی کۆچ بوو، سەر و چاوی ئاوالاوی بوو، چاویکیشی کوێر بووبوو. تووشی کریکاریکی کورد بوو کە لە قورکاری ئەھاتەوھ. قاچ و قول و دەست و مەچەک و جەلەکانی ھەموو قورپاوی بوون؛ کابرای کوچە وتی: «سەیری ئەم کابرا گەل و قنگ قورپاویە بکەن چەن ناشیرینە». کابرای کریکاریشی وتی: «بە خوا ھەقتە؛ بچۆرە مالەوھ سەیریکی سەر و روومەتە جوانەکە ی خۆیشت بکەو ئەو وەختە رەحمەتیک بۆ باوکت بنێرە».

- ژنیکی مێردیکی ھەبوو مرد. لە پاش بەینێ لە خەوا چاوی پتکەوت لیتی پرسى پیاوھ کە حال و ئەحوالت چۆنە؟ وتی زۆر خۆشە. وتی گوا یە لەو زەمانەش خۆشترە کە لە

گەل مەن بووی؟ وتی هەزار قات. وتی کەواتە پیاووە کە تۆ خوا تۆزێ باسی بەهەشتم بۆ بکە. وتی وەللا ئاگام نییە. وتی: بۆچ ئەم تۆ لە بەهەشتا نیت؟ وتی: «نا وەللا! لە جەحەنەم».

- جوولە کە یەکی سولهیمانی کوتال فروش، بە کۆلانتیکا ئەرۆا چاوی لە بەر پیتی خۆی نابێ؛ سەگێ لە سەر ریگای ئەبێ. جووہ پێ ئەنێ بە قاچی سەگە کە دا. پیاویکی ئاسووری لە بالەخانەوہ چاوی لێ ئەبێ بانگی ئەکا: «جووہ ئەوہ بۆچی پیت نا بە قاچی باوکتا؟» جوولە کە کە دەست ئەبا قاچی سەگە کە هەلئەبرێ و تەماشای ناولنگی ئەکا ئەلێ: «کوا؟ خۆ خەتەنە نەکراوہ».

- «ئەحە ی کەرنو» نەخۆش بوو، لە سەرە مەرگا بوو. «خەلێ پورەنازی» هەبوو لە سولهیمانی چووہ لای وتی: ها مامە ئەحمەد چە خیرتە؟ وتی: بە خوا فلانی نەخۆشم؛ لام وایە ئەمەرم. وتی: کەواتە تۆ خوا مامە ئەحمەد راسپیتریکت پێ ئەلیم بۆ لای باوکم پێی بلێ. ئەحەش ئەلێ: «بە خوا ئەوی راستی پێ ریگەم ناکەوێتە جەحەنەم».

- کابرایەک ئەچیتە شاری کۆیە، هەزار ئەبێ دەست ئەکا بە توور فروشتن. رۆژیک لە کۆلانتیکا بانگ ئەکا «های توور بە نان، بە پارە، برنج، بە ساوەر، بە ترخینە، بە نوک، بە نیسک، بە ماش». وا رێ ئەکەوێ گەلێ لە پیاو ماقوولی شارە کە لە مال پیاویکی گەورە دانیشتبوون گویان لە توور فروشتنی کابرا ئەبێ. بانگی ئەکەنە ژووورەو ئەیانەوێ سەر بخەنە سەری. ئەپرسن توورە کەت بە چی ئەدە؟ ئەلێ: قوربان، بە هەموو شت. ئەلێن: «بە گووی ئەدە؟» ئەلێ: «ئەگەر بە کیری خۆم دەری بینم بەلێ».

یەکیکیان لێی ئەپرسی: تۆ خەلکی کویت و مالت لە کوێیە؟ ئەلێ سولهیمانی و مالیشم لە گەرەکی هۆلییە. ئەلێ: «ئەرێ راستە ئەلێن ژنی هۆلی هەموو لە بەر دەرگا بە بێ سەرپۆش دائەنیشن تەشی ئەپرسن و بنیشتن ئەجوون؟ هەر پیاوێ بە بەردەمیا برۆا تەماشای ئەکەن». کابرا ئەلێ: بە خوا قوربان راستە زۆر بێ شەرم؛ ئەلێ هەموو لە ئاوی «حەمامۆکیان» خواردو تەوہ. (حەمامۆک کانیکە لە کۆیە)

- کابرایەک کاغەزێ بۆ دۆستیکی ئەنوسی ئەیەو یست هەندێ شتی بەینی خۆیانی بۆ بنووسی بەلام کابرایکی تر لە بن دەستیەوہ دانیشتبوو سەیری کاغەزە کە ئێکەرد. ئەمیش لە

بەر ئەو، قسەکەى نەئەنوسى. ئىنجا ھەر ئەوئەندەى نووسى: «برا سەگبايىک لە بن دەستمەوہ دانىشتوہ کاغەزەکەم ئەخوینتەوہ، ناتوانم ھىچت بۆ بنووسم».

کاىراى بن دەستى وتى: «کۆرە کاىرا بۆچ جنىوم ئەدەيتى من کەى سەىرى دەستى تۆم کردوہ؟» ئەویش وتى: «ئەگەر نەتکردوہ چۆن ئەزانى جنىوت ئەدەمى؟»

- ژنە کوردىکى شارى چوہ لای دارتاشىک وتى: «بلویرىکى کچانەم بۆ دروست بکە». دارتاش وتى: ئەندازەت پىيە؟ وتى: نە وەللا! وتى کەواتە ئەگەر بە قەد ھىنەکەى خۆم بى چۆنە؟ ژنەکەى وتى: «ئەندازەى پى ناوئ وەکو ئەبىنم بە قەدەر دەمى تۆ باشە. ئىتر دەمت ئەندازە بگەرە و بەو جۆرە».

- ژنىک لە ھەمام بە ژنىکى تری وت: «دوینى مێردەکەت دەستەسپرىکى ئاورىشمى ژنانەى جوانى بە دەستمەوہ بوو». ژنەکەى وتى: ئۆف لە دەست ئەم ناجىسنەى من کە چەن چاو لە دەرەوہیە. ژنەکەى تر پرسى بۆچى چاو لە دەرەوہیە؟ وتى: «ئەو دەسەسپەرە کە تۆ ئەفەرمووى ئاخۆ لە چ ژنىکى بە یادگار وەرگرتووە، چونکە من ھىچ دەسەسپرى ئاورىشمم نىە و نەبووہ بیدەمى».

- کاىراىک مەرىک لە شوینىک ئەدزى و ئەبباتەوہ بۆ مالمەوہ. لەوئ بە ژنەکەى ئەلئ ئەچم بۆ شار ئەفروشم و پارەکەى ئەدەم بە شتومەک. مەر ئەداتە پىش و دىت بۆ شار. لە نبوہى رىگەدا مەرەکەى لئ ئەدزن. ئەویش ئىتر بە دەستى خالى ئەگەرپتەوہ بۆ مالمەوہ، ژنەکەى لئى ئەپرسى: مەرەکەت بە چەن فروشت؟ ئەلئ: «وەللا! ژنەکەى فروشتەوہ بە ماپەکەى خۆى».

- سۆالکەرىک چووە لای کاىراىک وتى: پولىکم بەرى بۆ خوا. وتى: چى چى؟ وتى پولىکم بەرى بۆ خوا. وتى: «کەواتە تۆ برۆ من خۆم چاوم پى ئەکەوئ».

- «شىخ مەھمەدى شىخ وەسمان» لە دى «دەکە» لە گەل «شىخ عومەر» ئەکەونە قسە کردن. روو ئەکاتە شىخ عومەر ئەلئ: «لە خەوما لە گەل سەگا بووم»؛ مەبەستى شىخ

عومەر ئەبێ. شیخ عومەریش خێرا ئەلێ: «فلانی منیش لە خەوما لە گەل سەگا بووم و دەوری یەکانە یە کمان دابوو».

- حەسەن بە گێ مەنگور ئەچیتە لای حاجی عەلیاغا ئیلخانی ئەلێ: ئای عەلیاغا! توو تکی «دیو کۆری» چەندە ئەوهرێ؟ عەلیاغا ش ئەلێ: «حەسەن بەگ! هێ مەنگور ئەوهرێ و ئەشگەزێ».

- قادربە گێ سلیمان بەگ بە عەزیز بە گێ ئەوهرە حەمان بە گێ دیو کۆری ئەلێ: «تۆ ئەزانی عەزیز بەگ! من وە جاغم کۆیرە؟» عەزیز بە گێش ئەلێ: «قوربان! بەو قورعانه باوکیشت هەر و جاگی کۆیر بوو».

- جاریک مفتی زەهاوی لە بەغدا لە لای والی دائەنیشی و لە تەنیشتیەو ئەبێ و سەرینیک لە بەینانا ئەبێ. لەو وەختەدا یەکیک لە کوردە فەیلیەکان ئەبەنە لای والی و والی زۆر تورە ئەبێ و ئەلێ: «بریا ئەمزانی بەینی کورد و کەر چەندە؟» خێرا مفتی زەهاوی هەلەداتێ ئەلێ: «تەنها سەرینیک». والی لا ئەکاتەو زۆر شەرمەزار ئەبێ و داوای لیبوردنی لێ ئەکا.

- شیخەرەزای تالەبانی لە دیواخانی سەید عەبدورحمان نەقیب لە بەغدا ئەبێ و نان دائەنێن. لە گەل نائەکەدا پلاویش دائەنێن. بە دەم نان خواردنەو قسە ئەکەن. دوکتوریکێ هندیش لە سەر سینیەکە ئەبێ. ئەو قسە لەووە ئەکا کە گیاو دارو دەون روونی لێ ئەگیریت و روون و زەیت هەیه. شیخەرەزا ئەلێ: من بروا بەم قسەیه ناکەم. دوکتورەکە ئەلێ چۆن بروا ناکە؟ ئەمە بە تاقی کردنەو دەرکەوتووە کە وایە.

شیخەرەزاش ئەلێ: «منیش بە تاقی کردنەو بۆم دەرکەوتووە کە وا نییە، ئەگەر ئەم قسەیه راست بوایە ئێستە ئەم برنجە ی مالی نەقیب روونی تیا ئەبوو».

- لەو کوردەوارییە شیخیکی ئەچیتە دیواخانی ئاغا یەک سەیر ئەکا هیجیان بو نەکردوو. شیخە توورە ئەبێ ئەلێ بۆچ نان و تفاقتان ریک نەخستو؟ ئاغەش دەست ئەکا

بە لە خۆبوردنەوه و ئەلنی: «یا شیخ! قوربان لیتمان ببورە فریا نەکەوتین، وا بزانه تەکیەکە ی خۆتانه».

- جاریک ئافەرەتیک گۆزەیه کی بە سەر شانەوه ئەبێ تووشی کابرایەکی سەرو گویلاک شکاو ئەبێ لێی نەپرسی: ئەوه بۆچ وای هەموو سەرو گویلاکت شکاوه؟ ئەلنی وەللا هەمووی لە سەر قسە ی حەق. ئەلنی دە لاچۆ، چۆن پیاو لە سەر قسە ی حەق سەرو گویلاکی ئەشکی؟ لەو کاتەدا ژنەکە ئەیهوێ بڕوا کابرا پنجهیه ک ئەکا بە قوزیا ئەلنی: «تۆ خوا دایکم ئەمە قوز نییه؟» ئافەرەتەکە گۆزە ئاوه کە ئەمالی بە سەر کابرا دا خوین چۆراوگە ئەکا. کابرا ئەلنی: «من پیت ئەلیم سەرو گویلاکم لە سەر قسە ی حەق شکاوه تۆ بڕوا ناکە ی تا بە چاوی خۆت بینیت».

- جاریک پیاویکی گەوره بە بازارا تێنەپەرێ سەیر ئەکا وا پیاویکی پیری ریش سپی سێ چوار دانە کەوچکی «هەلەدەن» ی لە دوکانیکا داناه و بە دیاریهوه کزۆلە ی کردووه. چوو لێی پرسى وتی: «مامە ئەمە چیه ئەم سێ چوار کەوچکە داتناوه ئەتەوی چیت لێ دەست کەوێ؟» ئەلنی: «ئاغە! هۆی رزق و نان پەیدا کردنە». ئاغەکە وتی: «کەواتە تۆ بە شوین نان پەیدا کردنا ئەگەر پێی وەرە لە پشت سەری منەوه بڕۆ هەر دوو گونم لە پشتەوه بۆ هەلبگرە هەموو رۆژی دوو قەرانت ئەدەم. ئیتەر ئەم ئیشە بۆچ ئەکە ی؟»

کابرای ریش سپی ئەلنی: ئاغەم من شتیکی باشترم بۆ تۆ دۆزیوه تەوه؛ ئەم کەوچکانە من ئەیان دەم یەکی بە دوو قەران، تۆ وەرە کەوچکیکم لێ بکەرە کلکەکە ی بخەرە قنگتەوه هەر دوو هیلکە گونیششت بخەرە ناو کەوچکەکەو لێ دە بڕۆ؛ ئیتەر بۆچ دینی رۆژی دوو قەران ئەدە ی بە من؟

- کابرایەک بە رووتی چوو هەمامیکەوه، کابرایەکی تر لەوێ بوو کە چاوی بەم کەوت هەر دوو چاوی نوقان. پێی وت ئەوه لە کەیهوه کوێر بوویت؟ ئەویش وتی: «لەو وەختەوه کە خوا حەیا ی لە تۆ دامالی».

- کابرایەکی کورد بوو بە میوانی مالییک، سەیری کرد داری بن میچی زووره کە هەموو چرکە چرکیانە. کابرا بە خانە خوێکە ی وت: ئەم دارانە چاک کەنەوه نەوه ک شتیکی

بقه‌ومی؟ کابرا وتی هیچ نییه، ئەوه زکرو فیکری خوا ئەکەن. ئەویش وتی: «ئاخر ئەترسم دلیان لای خۆیان نەمیتنی و بکەونه سجدە بردن».

- لە بەغدا لە کۆریکا بووین، باسی ئەو کۆبوونەوه‌یه کرا که حوکومەنی عێراقی بە هۆی لاچونی پەیمانی ۱۹۳۰ یەوه کردی و خەڵکیکی زۆر لە مەلاکانی بەغداو لە ئەفەندی و پیاو ماقوولانی تر بانگ کرابوون بۆ نان خواردن و چا خواردنەوه. دوکتور ئیبراھیم حلمی وتی: «کۆرپنە! تەماشاکەن ئەم مەلایانە هیچ ویلنیکیان نییه. لەو کۆبوونەوه‌ی نان خواردنەدا میژ دانراوه و چیشتی لە سەرە، دەوریەکی خالی زۆر دانراوه بۆ ئەوه هەر که بەشی خۆی تیکاو بچێ لەو لاوه بیهوا؛ کەچی مەلاکان هەر لە سەر میژە کە ئەیانخوارد نەئەچون بەو لاوه ریگەکەیان گرتبوو».

منیش وتم: «تەماشاکەن ئیش چەن سەیرە! ئیستە ئەوا تۆ وا ئەلیت کەچی من تووشی مەلاکان بووم ئاگریان ئەکردهوه ئەیانوت سەیرکەن ئەم ئەفەندیانە چەندە بئوین، ئەوا میژ دانراوه و چیشتی لە سەرە، ناکەن لە سەر میژە کە نانی خۆیان بخۆن هەر که دیتی تۆزیک ئەکاتە دەوریەکەوه و ئەچێ لەو لاوه وەکوو منالی بەشی درابی بە تاقی تەنها ئەیهوا».

- عەلی بەگی ریشین و مەلاحسەینی کۆری مەلاقادری بیارە لە هەلەبجە لە دیواخانیکا دائەنیشن و کۆر گەرم ئەبێ. مەلا حسەین ئەلی: «بەینیکی تر وای لێ دێ ئەگەر باسی سمیل بکری خەڵکی ئەلێن ها ها سمیل ئەوه بوو کە بە سەر لیوی عەلی بەگی ریشینەوه بوو، ئەتوت باوەشە بەلمە».

عەلی بەگیش ئەلی: «بەینیکی تر وای لێ دێ کە باسی فیلبازی و چەتوونی بکری ئەلێن: ها، ئەمانە ئەوه بوون کە بە مەلا حسەینی کۆری مەلاقادری بیارەوه بون».

- سەیدەبدولسەمەدی بۆ سەیدەبدولعەزیزی شیخوئێسلامی سنە هەبوو پیاویکی ریش سپی کەلەگەت و نەخوێندەوارو قسە خوش بوو. لە بەر شیخوئێسلامی بۆ هەموو کەس ریزی لێ ئەگرت. سەیدەبدولعەمیدی نازموشەرێعەش پیاویکی کەلەگەتی جوان چاک و لاو چاک و بە جەوهەر بوو. ئەم نازموشەرێعەیه کۆری سەیدەبدولعەزیز و برازای سەیدەبدولسەمەد بوو.

روژیک ھەروا دائەنیشن قسە ئەکەن، سەیدەبدولسەمەد بە سەیدەبدولحەمید ئەلێ: «ئەولحەمی! تۆ بوی بە بەلا بە سەر ئیمەو، ناوێرین لە گەل ژنەکانمانا قسە بکەین خێرا پێمان ئەیژن دە بچن، بچن دەمو لەوستان بەرن بەو لاو، ئەبۆی سەی ئەولحەمین بە جوان خاسی خۆتانەو ە بنازن».

سەیدەبدولحەمید پێ ئەلێ: «بە راستی مامە تۆیش بە سەر ئیمەو بوی بە بەلا، ناوێرین بە منالەکانمان پێژین بخوێتن، خێرا پێمان ئەیژن دە لاچن لاچن، ئەی مامە ولسەمەمان بەو زلی و گەورەییە بۆچی نەبخوێندوو».

- شیخ عومەری دەکە ھاتە لام ھەروا قسەمان ئەکرد وتی: «فلانی بە خوا من ئەگەر بچم بە ھەشتیش ناھەسیمەو تەنھا لە مالەکە ی خۆما نەبێ». منیش وتم: «فلانی، بە خوا منیش تەنانت ئەگەر بچم جەھەنمیش ئەھەسیمەو تەنھا لە مالەکە ی خۆما نەبێ».

- شیخ رەزای تالەبانی سواری ئیستریک ئەبێ ئەچی بۆ کۆیە ئەبێ بە میوانی ئەمین ئاغا ی کۆیە. پیاوێکە ی ئەمیناغا دیت ئیستریکە ی لێ بگری، لەو وەختەدا ئیستریکە یەد ئەھاوێژی، کابرا ئەسلەمیتەو. شیخ رەزا پێئەلێ: «مەترسە ئەمینە». وا ئەمیناغا ش راوێستاو ئەمیناغا گورج ھەلئەداتنی ئەلێ: «بەلێ ئەگەر بێشیگیت رەزایە».

- مەلا ئەحمەد حەسەن مەلای مزگەوتی مەجید بەگ لە خانەقا شەریان لە گەل کردبوو، لێاندا بوو سەریان شکاندبوو. مەلا ئەحمەدی ھۆرینی چوو بوو بۆ لای ئامۆزگاری ئەکرد پێی ئەوت: «برا تۆ مانگانە یەکت لە لایەن حوکمەتەو ئەدەنی، بۆ خۆت دانیشە بە بیقرە بیخۆ، بۆچ ئیشیکی وا ئەکە ی سەرت بشکینن؟» مەلا ئەحمەدیش ئەلێ: «برام حوکمەت مانگانەم ئەداتنی بۆ ئەو پێش نوێژی بۆ خەلک بکەم، خۆ بۆ ئەو ناداتی کە لێم بدەن و سەرم بشکینن».

- شیخ رەزای تالەبانی جاریک زەمی حاجی مستەفای قیردار ئەکا ئەلێ: «ئەبێ لە گەل دانیالە گاورا دەستیان بێستم بە دەستی یەکەو و بیانخەمە بیریکی پساییەو. حاجی مستەفا ئەمە ئەبیسیتەو ئەچیتە لای شیخ عەلی گەورە ی شیخ رەزا شکات لە شیخ رەزا ئەکا ئەلێ لە گەل دانیالە گاورا منی کردوو بە یەک».

شیخ‌ره‌زا ئه‌چى بۆ ته‌کيه‌ی شیخ‌عه‌لى لى تووره‌ ئه‌بى ئه‌لى ئه‌رى شیخ‌ره‌زا تو بۆچ
 ئه‌وه‌نده‌ بى‌ده‌ره‌تانی؟ ئاخ‌ر نازانى حاجى مسته‌فا سه‌ر به‌ ئيمه‌يه‌ و دوستانه‌تى له‌ به‌ينمانا
 هه‌يه‌؟ تو چۆن دىتى له‌ گه‌ل دانياله‌ گاورا ئه‌يانکه‌ی به‌ يه‌ک و زه‌مى ئه‌که‌ی؟
 شیخ‌ره‌زاش ئه‌لى: «کاکه‌، زۆر سه‌يره‌! ئىسته‌ که‌ هاتم بۆ ئيره‌ دانياله‌ گاور خۆى
 گرته‌بووه‌ قور و سه‌رى رى پىگرته‌بووم، ئه‌يو ت من ئه‌وه‌م بى ناخۆش نيه‌ که‌ زه‌مت کردووم،
 به‌لام ئايا که‌سى تريت ده‌ست نه‌که‌وت وا له‌ گه‌ل حاجى مسته‌فادا منت کردوه‌ به‌ يه‌ک».

- شىخىک هه‌بوو له‌ قسه‌ کردنا زمانى کۆل بوو، پى ناوى به‌چکه‌ لالیک بوو. ئه‌چيته‌
 لای کابرايه‌کى دانساز دانى بۆ دروست کا. دانه‌کانى ئه‌خاته‌ ده‌مى، که‌چى هه‌ر ناشزانى
 قسه‌ بکا. ئه‌چيته‌وه‌ لای دانسازه‌که‌ ئه‌لى: ئه‌مه‌ تو چ جوهره‌ دانىکت بۆ من دروست کردوه‌وه‌
 خۆ به‌ ته‌واوى په‌کى قسه‌ کردنم که‌وتوه‌وه‌. دانسازيش ئه‌لى: يا شىخ! من دانسازم خۆ
 زمانساز نيم».

- پيره‌ژنىکى بلباسه‌تى له‌ وه‌ختى خۆيا بووه‌، [هه‌زار] بوه‌ و لى ئه‌قه‌ومى و له‌
 رووشى هه‌لنايه‌ داوا له‌ که‌س بکا. ئه‌چيته‌ لای هه‌ماغای کۆيه‌ ئه‌لى: ئاغا چه‌ند روژیکه‌
 مشک له‌ ماله‌که‌ما نايينم ئه‌ترسم خانه‌که‌م ئاگرى تى به‌ر بى. ئه‌مه‌ قسه‌يه‌ که‌ له‌
 کورده‌واريدا تاقي کراوه‌ته‌وه‌ که‌ مشک شوپىکى به‌جى هيشت ئه‌وه‌ ئه‌و شوينه‌ ئاگر ئه‌گرى
 بۆيه‌ به‌ جى دىلى. هه‌ماغاش ئه‌لى: «بچۆ ئه‌وه‌ دوو باره‌ گه‌نم و بارىک برنج و هه‌زه‌يه‌
 روژن به‌ره‌ تىخه‌ با ئاگرى تيه‌ر نه‌بى».

- کابرايه‌کى گه‌دا چووه‌ به‌رقاپى کۆشکى گه‌وره‌ وتى: قه‌رائىکم بده‌نى وتيان نيه‌.
 وتى: نه‌ختى شه‌کر و چام به‌نى. وتيان نيه‌. وتى: توژى روژن، وتيان نيه‌. وتى گۆيله‌
 ساوه‌رى برووشى شتىکم بده‌نى، وتيان نيه‌. وتى ده‌سا چۆرى ئاوم به‌نى بىخۆمه‌وه‌. وتيان:
 وه‌للا ئاويشمان نيه‌. وتى: «که‌واته‌ بۆ دانيشتون، وه‌رن با ده‌ست بگرين و پىکه‌وه‌ بگه‌رين
 ئيه‌وه‌ له‌ من لاترن».

- کابرايه‌ک ئه‌بى به‌ ميوانى ماله‌ کوردىک، به‌رخىک ئه‌که‌ن به‌ بريانى و دايه‌نين.
 کابراى ميوان زۆرى برسى ئه‌بى پارووى سه‌ير سه‌ير و به‌ په‌له‌ى لى دانه‌گرى.

میوانیکی تریش لەو ئێهە پێی ئەلێ: «برا بۆچ ئەوەندە لێی بە داخی، خۆ باوکی شەرە قوچی لە گەل نەکردوی». ئەمیش ئەلێ: «برا تۆ بۆچ ئەوەندە دلت پێ ئەسوتی، خۆ دایکی شیرێ پێ نەداوی».

- سەیدەلی بسمیلا هەبوو لە سولەیمانی، کە بسمیلا ئەکرا ئەو توورە ئەبوو. مەلا جەلالی کۆری مەلاحەسەنی ئابلاخیش هەبوو، لەوانە بوو کە دەرزێ ئەخویند بۆ رۆژی دواوی شوین دەرزە کەیان لێ تێک ئەدا نەیتەزانی. رۆژیک سەیدەلی بەم مەلا جەلالە ئەلێ: «ئەرێ مەلا جەلال! دوینی چاوم لێبوو لای بابە عەلی دەرس تەخویند، بابە عەلی شوین دەرسە کە لێ تێکدا بووی، تۆش هەر کتیبە کەت پەرە پەرە ئەکردهوه و نەتەزانی سەر دەرسە کەت کامەیه». مەلا جەلالیش ئەلێ: «ئەو ئەلا سەی عەلی؛ ئەو پەرە پەرە کەردنەوه بۆ ئەو نەبوو، بۆ ئەو بوو من ئەموت ئەم کەلیمەیه بسمیلا، شێخ بابە عەلی ئەیوت نە بسمیلا نییه. سەی عەلی قور و قەپ ئیتر وشک بوو.

- حاجی شێخ ئەمینێ تەکیەیی هەبوو حسابگر بوو. شێخ مەحموودی گومە تەیش ژنیکی هەبوو ئەویش هەر حسابگر. رۆژیک باسی پایز و حسابی پایز ئەکرا، یەکن لە حاجی شێخ ئەمینێ پرسێ کە پایز چەندیەتی؟ ئەویش ئەلێ: «لە شێخ مەحموود پیرسین ژنی حسابگر». شێخ مەحموودیش بە بێ وەستان ئەلێ: «حسابگر ژنم».

- لە بەغدا لە سەر کورسی بەرەهەوانی مزگەوتێک دانیشتبوو چاوەرێ ئەووم ئەکرد بانگی عەسر بەدەن و نوێژ بکەن. هێشتا مابووی بە بانگ. کوتوپر کابرایەک بە پەله هات و هەر لە دوورەوه وتی: «ئەو بۆچ بانگ نەدراوه؟ خۆ لەو مزگەوتە بانگیاندا». منیش هەر وا لە سەر خۆ پێم وت: «زۆر سەرە! ئیستە لەو مزگەوتە کابرایەک بە شینەیی رویش ت نوێژ بکا سەیری کرد بانگیان داوو، وتی ئەو بۆچ بانگتان داوه؟ خۆ لەو مزگەوتە بانگ نەدراوه». کابرا دەمی بوو بە تەلەی تەقیووه.

- لە سولەیمانی لە شوینە کە ی قادر ئاغای عەتار دانیشتبووین. ئەورە حەمان بەگی بابان و پیاویکی خەلکی دەرەوه و چەند کەسیکی تر بوین، باسی گوللە بەندە کە ی کاک ئەحمەد هاتە پێشەوه. ئەورە حەمان بەگ وتی: «جانم وا نییه، کە ی گوللە بەند هەیه، بۆ ئەوە برۆی

پن بکری هندی شهرت و شرووتی بو دانراوه که هرگیز نه‌یه‌ته دی وه‌کو نه‌وه ئه‌لی نه‌وه که‌سه‌ی که هه‌لی نه‌گری نابی قه‌ت دروی کردبی، مالی حهرامی هیچ نه‌خواردبی، قه‌ت به له‌شی پیسه‌وه دانه‌نیشتی. ده‌ی نه‌مه چۆن ری نه‌که‌وی؟»

پیاوه‌که‌ی خه‌لکی ده‌ره‌وه له‌م قسانه توو‌ره بوو وتی: «سا به مه‌رقه‌دی کاک نه‌حمه‌د وانیه. من به چاوی خۆم چاوم پیکه‌وت گولله به‌نده‌که‌یان کردبووه ملی گیسکیک، زیاتر له بیست گولله‌یان پتوه‌نا کاری تینه‌کرد». منیش وتم: «جا نه‌مه راسته؛ چونکه نه‌وه گیسکه نه دروی کردووه، نه مالی حهرامی خواردووه، نه قه‌دیش به له‌شی پیسه‌وه دانیشتووه». کابرا واقعی ورماو ئیتر هیچ قسه‌ی پی نه‌کرا.

- کابرایه‌ک تووشی ئافره‌تیکي جوانکیله بوو که باره شاری هینا بوو بو شار و نه‌رویشته‌وه. پتی وت: تو خوا ژنه‌که ئا نه‌م راسپیره‌یم له‌گه‌ل خۆت بو ناگه‌یه‌نی؟ له‌وه وه‌خته‌دا ده‌ستی برد بو ده‌عبا که‌ی. ژنه‌که‌ش کوتوپر وتی: «نه‌گه‌ر دایکتم به‌رچاو نه‌که‌وت، بیگه‌یه‌نم به‌خۆشکت؟»

- کابرایه‌ک زۆر ناشیرین دومه‌لیکی لی هاتبوو. روژیک کابرایه‌کی هاو‌پئ تووش بوو وتی: نه‌وه بۆج دیار نیت؟ وتی: «فلانی دومه‌لیک له‌شوینی زۆر پیسم هاتووه له‌به‌ر نه‌وه ناتوانم ده‌رکه‌وم». وتی: فلانی راست ناکه‌ی، نه‌وه رومه‌تته هیچ دومه‌لی پتوه‌نیه.

- کابرایه‌کی روتله‌ی لووت زل خوازیینی ژنیکي جوانی نه‌کرد. له‌میانه‌ی قسه‌دا بو نه‌وه ژنه‌که ساز کا نه‌یوت: «تو نه‌بن بزانی که من پیاویکی باره‌لگرم هه‌موو ناخۆشی و سه‌ختیک به‌پتوه نه‌بم». ژنه‌که‌ش وتی: «راست نه‌که‌ی تو که نه‌مه سی چل ساله نه‌وه لوته‌ت هه‌لگرتبی هه‌موو شتیک هه‌له‌گری».

- ئاغه‌یه‌ک هه‌بوو کوریکي خزمه‌تکاری لا بوو. روژیک ئاغه‌که چاوی به‌کچیکي خزمی خزمه‌تکاره‌که‌ی خۆی نه‌که‌وی و دلی لی نه‌چی. به‌کوره‌که نه‌لی: هه‌ر چه‌ن بو منیش ناشی به‌لام له‌گه‌ل نه‌وه‌شا هه‌ر بچۆ خوازیینیم بو بکه‌». کوره‌که نه‌لی: قوربان به‌که‌لکی تو نایه. نه‌لی: بۆچی؟ نه‌لی: «روژی چاوم لیبوو پیاویک ماچی نه‌کرد». ئاغه ئیتر واز دینی و له‌پاش چه‌ند روژیک کوره‌خۆی نه‌چی و کچه‌که ماره نه‌کا. ئاغه‌که‌ی

پێتهزانی و ئەلی: هەتیوو! خۆ تۆ بە منت وت چاوم لیبوو پیاویک ماچی ئەکرد، کەچی ئیسته تۆ خۆت چویت مارەت کرد؟» وتی: بەلی قوریان، درۆم عەرزنەکردوی، چاوم لی بوو باوکی ماچی ئەکرد».

- مەولهوی لە دیواخانێ والی سەدا ئەبن، پیاویکی والی کە سوننی نابێ ئەیهوی بە قسە مەولهوی بشکینێ. ئەلی مامۆستا هەر ئیسته بەو لایەدا رویشتم سەگیک میزی بە گۆری سوننیکدا ئەکرد. مەولهویش بە بێ وەستان ئەلی: «بەلی، وە ئەبن ئەمە کاری ئیستهیان بێ، شیعو سوننی دەمیکە ئەم ناکۆکیەیان هەیە».

- کابرایەکی کورد کە لە شیریکی بێ ئەبن و ئەچیتە بیجاڕ. کابرایەکی بیجاڕی لێی ئەپرسی: ئەم کە لە شیرە لە ئیمەیه یان لە ئیوه؟ ئەویش ئەلی: «لە گو خواردنا لە ئیوهیه و لە بانگدانا لە ئیمەیه».

- کابرایەکی چوووە گوندیک و بوو بە میوانی پیاویکی کورد. چوار پێنج شەوی پێنجوو خانەخوێکە هیچ دەنگی نەکرد لە پاشا لی پرسی: «برا تۆ چیت؟» وتی: «من خۆشکەزای خوام». دەستی کرد بە خزمەتکردنی و دەپانزە شەویکیکە مایهوه. کابرا وەپس بوو، شەویک نوستبوو هەلسا باوەشی پیا کردوو بردی فری دایە سەر حەسیرە شری مزگەوتەیانەوه. کابرا خەبەری بووهوه خۆی لە شوێنێکی سەیرا چاوپێکەوت. پرسی ئەمە چیه؟ کابرای خانەخۆی خێرا هەلی دایە وتی: «برا، زیاتر لە بیست شەو لە مالی منا بویت، با شەویکیش لە مالی خالتا بیت».

- جاریکیان ئاغا یەک ئەچیتە سەر کاریزی «قەتەوی» سەیر ئەکا ئەلی: «ها، رهشی بەشی قوون فش چیت کردووه، کەرت گاوه؟» ئەویش ئەلی: «نە بە سەری تۆ ئاغا ژنم گاوه».

- مەلایەکی کۆرە کوردیکی فیری حساب ئەکرد، جەمعی فیر کردبوو، خەریک بوو فیری تەرحی بکات لی پرسی وتی: هەر دوو دەستت چەند ئەنگوستی هەیە؟ کۆرە کە وتی: دە ئەنگوست. مامۆستا وتی: ئەگەر چواری نەمێنی چی ئەبن؟ کۆرە وتی: جا مامۆستا

ئەگەر چوار ئەنگوستەم نەمینی خۆ بە جاری پەکی شەرە قەلماسک و بلویر لیدانم ئەکەوی».

- جاریک مەلایەک فەقیەکی لە گەلا ئەبیت ئەچنە دیواخانێ غولام رەزاخانێ کولیاویی. غولام رەزاخان پیاویکی قسە خۆش و ئەدیپ بوو، روو ئەکاتە فەقیەکە ئەلێ: «فەقی! راستە ئەلێن تۆ ژنی مامۆستات ئەگیت؟» فەقیەکە زۆر شەرمەزار ئەبێ. مەلا خیرا ئەلێ: «بەلێ قوربان مامۆستای رەزایە».

- دوو کابرای کورد پێکەووە نانیان ئەخوارد، یەکیکیان وتی وا چاکە من ئەو خەریک کەم بە قسە کردنەووە من هەموو نانەکە بخۆم. لێی پرسی: «ئەرێ تۆ خوا برا، رەحمەتێکە ی باوکت چۆن و بۆچی مرد؟» کابرا دەستی پێ کرد بە پەسا داخستن، لە بەر چی نەخۆش کەوت و چۆن و چەندە لە گەلی خەریک بوون و چۆن هیچ شەخس و داو دەرمائیک نەما نەگەڕن و نەیکەن و هیچ کەلکی نەبوو ئاخری هەر مرد ئەویش بە شینەیی نانی ئەخوارد و جار جار «ئەم» یکی بۆ ئەکرد. کابرا وەختێ بە خۆی زانی ئەوا نان لە داویی هاتناوە و ئەمیش هیچی نەخواردوو. وتی با منیش هەقی خۆمی لێ بکەمەووە بلیتم ئە ی باوکی تۆ چۆن مرد. لێی پرسی: «ئەرێ برا ئە ی باوکه رەحمەتێکە ی تۆ چۆن مرد؟» ئەو هیچ سێ و دووی لێ نەکرد بە کورتی وتی: «نەخۆش کەوت و مرد».

- فەقیەکی قۆشمە ئەچیتە لای ژنیکی داوای ساجی لێ ئەکا، ئەلێ: تۆ خوا خوشکی ساجەکە تانم بەدەنێ نەختی نانی پێ ئەکەین و بۆتان دێتمەووە. ژنەش کۆشی هەل ئەداتەووە و شتە رەشەکە ی بۆ دەر ئەخا، ئەلێ ئەووە تە ببێ. فەقیەش دەستکاوانەکە ی خۆی دەرئەخا ئەلێ: «تۆ خوا خوشکی قۆلفەکە ی بکە بەو سنگەدا با دەستتوێزە کەم نەشکی».

- کابرایەک دەرۆزە ی ئەکرد، چوووە شوپتێک وتی: برسیمە. وتیان درۆ ئەکە ی. وتی: «تاقیم بکەنەووە؛ بریانیەک و مەنجەلێ برنجەم بۆ دانین ئەگەر نەمخوارد ئەو وەختە درۆ ئەکەم».

سەیر کردنیک

زمانی کوردی ئەگەر لە ساماندارترین بەشە زمانەکانی ئاری نەبێ، یەکیکی ھەرە دەولەمەندە لەو زمانانە. تاک تاکی شیوەکانی و بەند بەندی لقەکانی خۆی بۆ خۆی گەواھی ئەو داوا کردنە ئەدا.

کەواتە ئەبێ ئیمە لە سەر ئەو باوەڕە بین کە زمانەکەمان زمانیکی فراوانە. تا ئێستە ئەگەر نازیکی نە کیشراوێ لە بەر بێ نازی ئەو قەومە بوو کە زمانەکە ی وەکو ملوانکە ی مرواری کەوتۆتە ژێر خاک و خۆلی بێ کەسیەو. تا ئەم دەورە یە و بوو ئومید ئەکەم لە ئێستە بە دواوە بە پشتیوانی کورانی دایکی نیشتمانی خاکی کوردەو ئەبێت بە ھۆی تیشکی زانین و نووسینەو لە چالی بێ خزمەتی بەئێریتە دەرەووە بکەوێتە ئاسمانی بەرز ی و لە رووناکی ئەو، کورد و نیشتمانی کوردی بێ دەرکەوێ.

من بۆ دانان و ریکخستنی ئەم کتیبە گەلێ شوین گەرام و ھەلسوکەوتم لە گەل گەلی کەسی سادە و بەرزا کرد. لە بەری ئەم فرمانەم ئەو دەست کەوت کە کۆمەلە ئەدەبیکی لە وشە ی کوردی پەتیم بۆ ھاتە ئەنجام. لە مەو ئەگەر کتیبیکی وەھا نەبوا یە ئەو شتانە نەئەچوونە ناو خەزەنی سامانی مانەو ی زمانی کوردی. لەوانە بوو ھەر وا بەرە بەرە بۆ خۆیان لە ئاخرا ئەپووکانەو. ئەم بەرگە و بەرگەکە ی تری لە شیوەکانی زمانی کوردیدا داستانیک ئەگیرنەو.

منەتباری ھەستە شیرینەکە ی «حەمەبەگی حاجی رەسوول بەگ» و «حاجی توفیق بەگی پیرەمێردم». پیرەمێرد چ بە زمانی خۆی و چ بە گالته و گەپەکە ی سەر چاوە یەک بوو بۆ ئەم کتیبە. حەمەبەگی حاجی رەسوول بەگ بە زمانە پاراوەکە ی و بە قەلەمە رەوانەکە ی لە نوکات و سەر گوزەشتی کوردیدا جیگە ی خۆی لەریزی ھەرە پێشەو ی ئەدیبە گەورەکانی کوردا تەرخان کردبوو لە بەرگی دووھەمی ئەم کتیبەدا سەر گوزەشتە ی ژێانی ئەخەریتە ریزی ناو دارانەو.

عەلانەدین سەجادی - بەغدا

کوردی ٢٦٥٧/١/٥

٣٠ جەمادی ئەلسانی ١٣٧٦ھجری

به رگی دووهم

سدره تا

هر له سدره تاي ئهم ساله دا بهرگي يه كه مي «رشته ي مرواري» له ژير چاپ دهر چوو، بلاو بووه وه. بلاو بووه وه و كه وته دهست ئهو خوينده وار و مالانه كه رهنگي تا ئيسته كه م كتيبي كوردى بهو جوړه له بهر دهستي خوينده وار و خيزاني مالا په په په په كرايسته وه بوخويندنه وه. هر ئهم باوهش گرته ي ئه وان بوو كه بوو به هو ي هانه هانه داني من بو ئه وه به زووتر وهخت بهرگي دووه هميش له ژير چاپ بيته دهر وه.

من ئهو ههسته ي ئه وانم له بير ناچي؛ ئه وم له بير ناچي كه قهومي خوشه ويستي كورد ههستي بهو كه خويندنه وه ي زمانه كه ي و نووسين به زمانه كه ي خو ي دهر وازه يه كي هره گه وړه ي بهختياري بو ئه خاته سهر گزي پشت.

له گهل ئه مه شا نامه وي سدره تاي بهرگه كه ي تر ليره دا بخمه بهرچاو؛ چونكه له وي دا هه يه، به لام ئه مه وي يه ك دوو شتي تر هه يه ئه وه بخمه بير: يه كه م وه كو ئه يزاني ئه ده بي بهرزي كورد تا ئهم دهره ي دوايي به زمانى كوردى كه م جار خو ي به سهر قاقه زه وه ديوه، وه ئه وهش ئه زاني كه هيج قهوميك بي ئه ده ب نه بووه و نيه. كه ئه وه قهومه هه بوو ئه ده بيشي هه بووه. ئه ده ب ساقه ته ي داريكه و لق و پوپه كه ي به سهر قهومه كاني عالمدا بلاو بووه ته وه. له ههر لقيكه وه ههر گوليكي لي بيته وه، ئه و گوله ئه چيته وه سهر قهفي داره كه. له ههر لقيكه وه ههر گوليك بوني ك بدا ئه و بونه نزيكي هه يه له گهل بوني گولي له قه كه ي ترا. ئينجا هه ندئ له م لقانه وا ري ئه كه وي كه زياتر خزمه ت ئه كرين، گوله كانيان گه شتر ئه بن. هه نديكي شيان دهستي خزمه تيان ناگاتي ههر له گهل ته بيه تا ئه رو ن و گه شه و بوژاندنه وه يه كي وايان لي دهر ناكه وي. ئه مه جاري ئه وه ي به ئيمه پيشاندا كه بنه چه ي

ئەدەب شتیکى عالەمییه و ره‌گه‌که‌ی تاییه‌تی نییه به هه‌ندئ قه‌ومه‌وه و هه‌ندیکی لى بن به‌ش بن.

تا ئهم ده‌ورانه‌وه بگه‌ر ئیسته زیاتریش - قه‌ومی کورد دراوسیتی و تیکه‌لاوی له‌ گه‌ل قه‌ومی عه‌رب و فارسدا بووه. له‌ گه‌ل عه‌ره‌بدا به‌ هۆی دینه‌وه، له‌ گه‌ل فارسدا به‌ هۆی حوکم و به‌ هۆی خۆشی زمانى فارسیه‌وه. که ئهم زمانه‌ش له‌ راستیدا له‌ زمانى کوردی بووه‌ته‌وه؛ بۆ تی گه‌یشتن له‌مه‌ دیاره‌ کتیبی «مێژووی ئەدهبی کوردی» عه‌لانە‌دین سه‌جادی ئه‌خوێنریته‌وه.

زمانى ئهم دوو قه‌ومه‌ له‌ هه‌ندئ شتدا جیگای خۆیانان له‌ زمانى کوردیدا کرده‌وه له‌ حه‌قیقه‌تا بۆ تی گه‌یشتن و راستکردنه‌وه‌ی ئەدهبی راسته‌قینه‌ی کورد و ده‌ره‌یتانی کرۆکه‌که‌ی له‌ زانیانی ئه‌و دووه‌ هه‌یچی تر پێویست نییه. مه‌به‌ستیش له‌ شته‌که‌ی تر زمانى ئاوڕویاییه. بۆ زانیانی ئەدهبی کوردی زانیانی زمانى ئاوڕویایی شه‌رت نییه.

مه‌به‌ستم ریشه‌ی زمانه‌که‌ نییه؛ ریشه‌که‌ یه‌کیکه‌ ئه‌وه‌ هه‌یچ؛ چونکه‌ هه‌ر دوو لایان ئارین. مه‌به‌ستم ته‌رزی ئەده‌به‌که‌یه. ئهم زمانه‌ ها‌تو‌جۆیه‌کی له‌ گه‌ل زمانى کوردیدا نه‌بووه‌ تا ئەده‌به‌که‌ی خۆی له‌ زمانى کوردیدا جیگه‌ بکاته‌وه، مه‌گه‌ر له‌م چەند سالانه‌ی دوا‌ییه‌دا نه‌بن. ئا له‌م به‌ره‌یه‌دا که ئیسته‌ هه‌موومان ماوین ئه‌وه‌ش ئینکار ناکرئ که هه‌شتا نه‌ ئەده‌بی ئیمه‌ له‌ دلی ئه‌وانا جیگای بووه‌ته‌وه، نه‌ هی ئه‌وان له‌ دلی ئیمه‌دا. به‌ پێچه‌وانه‌ی عه‌ره‌بی و فارسیه‌ که به‌ هۆی دین و حوکمه‌وه له‌ دلی ئیمه‌دا جیگای خۆیان کرده‌وه؛ به‌لام داخه‌کم! هی ئیمه‌ له‌ غه‌یری مه‌عنا - و دان نه‌نان به‌و مه‌عنايه‌شدا - له‌ دلی ئه‌وانا هه‌یچ شوێنیکى بۆ خۆی داگیر نه‌کرد.

جا قسه‌ له‌وه‌وه‌ بکه‌ین که ئهم درێژه‌مانه‌ له‌ به‌ر ئه‌و هه‌تایه‌ ناوه‌وه:

ئەده‌بی فارسی گه‌لێ کارى کرده‌ جهرگی ئەده‌بی عه‌ره‌بی. وای لى هات سه‌رچاوه‌ی ئەده‌بی عه‌ره‌بی بوو به‌ ئەده‌بی فارسی. ئه‌مه‌ش به‌ هۆی ئه‌وه‌وه‌ بوو که عوله‌ما و ئەدیبه‌کانى فارس به‌ هی دینه‌وه‌ خه‌رمانى خه‌زنه‌ی ئەده‌بی خۆیان هه‌له‌په‌شته‌ ناو زمانى عه‌ره‌بی و زمانى عه‌ره‌بی به‌ هۆی دینه‌وه‌ ورده‌ورده‌ په‌ره‌ی سه‌ند، له‌ زاره‌وه‌ که‌وته‌ سه‌ر قاقه‌ز، مه‌عنا و حکمه‌تی له‌ زمانه‌کانى ته‌ره‌وه‌ وه‌رگرت و خسته‌یه‌ ناو خۆیه‌وه. عالمه‌ عه‌ره‌بی نووسه‌کان - که له‌ ۹۰% عه‌ره‌بیش نه‌بوون و دین زمانى نووسینى کرد بوو به‌ زمانى عه‌ره‌بی - که ئه‌ها‌ته‌ سه‌ر نووسینی ئەده‌ب و گه‌رانه‌وه‌ی شتیکى ئەده‌بی، ئه‌یان‌نووسی «قال اعرابی، یا رای اعرابی، یا سمع اعرابی» با ئه‌و وتن و یه‌نین و یه‌سته‌شه‌ له‌ سه‌ر شاخه‌کانى «زاگرو‌س» وه‌ یا له‌

ده شته کانی «ئیندنۆسیا» و «ئەندولوس» دا بۆایه ئەو هەر ئه بیوت «قال اعرابی، رای اعرابی، سمع اعرابی».

زمانی دین لەم هه موو شویتانه دا بلاو بوو بووه وه و بووبوو به زمانی نو سین . عالمی عه ره بی نووس ئه گهر سه یری بکردایه له بناری کیهو کانی کورده واری کابرایه کی کورد شتیکی کردوو یه و توویه تی، ئەو له کتیبه ئه ده بیه که ی خۆیا هەر ئه ینووسی «قال اعرابی»؛ وه یا کابرایه کی «سه لت» ی له ئه سپانیادا شتیکی ببینیایه ئەو ئه ینووسی «رای اعرابی». هەر وه ها کابرای هندی له ئیندونۆسیادا شتیکی بیستایه ئەو خیرا ئه یخسته سه ر قاقه ز و ئه ینووسی «سمع اعرابی». به م «قاله و رای و سمع» یه ئه ده بی عه ره بی گه یشته چله پۆپه ی به رزی .

ئهمه ش من نالیم عالم وه یا ئه دییه عه ره ب و عه ره بی نووسه که به نیازی خراب ئه مه یان کردوو؛ نیاز خراب نه بوو، به لام چۆنیه تی زه مان وابوو. عالمیکی کورد عالمیکی هندی، عالمیکی ئیندونۆسی کاره سات وه یا قسه یه کی له گوند وه یا شاره که ی خۆیا ئه بی، له بهر ئه وه نووسین به هۆی دینه وه به زمانی عه ره بی کاره ساته که ی ئه نووسیه وه و کاره سات به مه عنای غه یری عه ره بی و به زمانی عه ره بی ئه که وته ناو ئه ده ب و کتیبی عه ره بیه وه و ئه بوو به ئه ده بی عه ره بی. ئه دییه تازه کانی عه ره ب دوور نییه ئه مه بهر بیرن .

ئهمه ده وره ی ئه ده بی عه ره بی وا، ئینجا عه ینی ده وره ش بۆ ئه ده بی فارسی زه ماوه ندی خۆی هەر گێرایه وه. ئەم له عه ره بیه که گه لی زیاتر؛ چونکه ئیمپراتۆریه تی سیاسی فارسی و نازکی زمانه که ئه مانه سهریان کاردوو به گه لی ولاتا. به کورتی زمانیک بوو نووسینی پێ ئه نو سراو ده فته رداری کشوهر وه یا کشتوکالی پێ ریک ئه خرا.

کابرای ئه ده بی فارسی له هەر ولاتیک شتیکی چاو پێ بکه وتایه وه یا ببیستایه ئه بیوت «دیدم» وه یا «مردی گفت». ئەم کاره سات گێرانه وه ی ئه وان له سه ر قاقه ز به زمانی فارسی ئه که وته ناو کتیبی ئه ده بی فارسیه وه و ئه ده بی زمانه که ی پێ ده وله مه ند ئه بوو؛ ئەو ئه ده به که ماناکه ی هی زمانیک تر بوو نووسینه که ی زمانیک تر.

به م جوړه ئه ده بی ئەم دوو زمانه په ره یان سه ندو ده وله مه ند بوون و لەم رۆژه لاتهدا به ته وای بلاو بوونه وه.

یه کێ له و قه ومانه که زمانی خۆیندیان عه ره بی و فارسی بوو- وه کوو وتمان- قه ومی کورد بوو. کورد هه م پێی ئه خویند، هه م پێی ئه نووسی، تا له ئاخرا وای لێ هات هەر شتیک ببوایه ئه و ترا «ئهمه له فلانه کتیبی عه ره بی وه یا فلانه کتیبی فارسی» دا نوو سراوه و ئه بوو به

مالی ئەوان. وه‌کو ئیسته‌ئەگەر شتیک بە کوردی بنووسرئ ئەلین: خو ئەمە لە عەرەبی وه یا لە فارسیدا هەیە وه یا لەوانەوه وه‌رگێراوه. کەچی لە گەل ئەوەشا ئەگەر بچنە بنج و بناوانیەوه واییه.

وه‌کو لە سەرەتاهه‌ باسمان کرد، جارئ ئەدەب شتیکی عاله‌مییه و تایبەتی نییه‌ به‌ قەومیکه‌وه. دیسان ئەو شتە که لە عەرەبییه‌که، وه یا فارسیه‌که‌دا نووسراوه‌ بۆچی ئەبێ به‌ لای ئەوه‌دا نەچن که‌ بلین ئەمە هی ئیمیه‌ و غەلبه‌ی ئەو زمانانه‌ دایبچرپوه‌ بۆ خۆی؟بۆچ ئەبێ ئەوه‌ بلین که‌ ئەمە هی ئەوانه‌ و لێیانەوه‌ وه‌رگێراوه‌؟ لە گەل ئەوەشا که‌ ئیمه‌ لە بەره‌ به‌یانی میژوو مانەوه‌ ئەدەبمان هه‌بووه‌، ئەوه‌نده‌ هه‌بووه‌ دەستی زۆر، نویینی لئ داگیر کردوین و به‌م زمانه‌ی خو‌مان نه‌ نووسراوه‌.

به‌ پنی ئەم درێژه‌ پێدانه‌ لام وایه‌ ئەوانه‌ی که‌ تۆزئ لە حەقیقه‌تی عیلم و لە ته‌عاییری قه‌ومی بکۆلنه‌وه‌ ئیتر ئەکه‌نه‌وه‌ سەر ئەو باوه‌ڕه‌ که‌ جاریکیکه‌ شتیکی تر وا ئەلین و نەچن به‌ لای ئەو قسه‌یده‌ا که‌ هەر شتیکیان به‌ر چاو که‌وت خیرا بلین «ئەمە لە فارسی وه‌ یا لە عەرەبییه‌وه‌ وه‌رگێراوه‌». به‌لکو ئەبێ بکه‌ونه‌ سەر ئەو باوه‌ڕه‌ که‌ گەلئ شتی ئیمه‌ هه‌بووه‌ و که‌وتۆته‌ زمانئ تره‌وه‌.

دووهم له‌و شتانه‌ که‌ ئەمه‌وئ له‌م سەرەتایه‌دا بیلیم قسه‌یه‌کی جوانی «محەمه‌د حه‌سین هه‌یکه‌ل». ئەم زانایه‌ کتیییکی هه‌یه‌ له‌ ژیر ناوی «الفاروق عمر»دا. باسی چۆنیه‌تی ژیا‌نی عومهر و پینگه‌یشتن و شه‌خسییه‌ت و هه‌موو لاپه‌ره‌یه‌کی ژیا‌نی ئەکا. لە بیتشکه‌ی داره‌وه‌ تا بیتشکه‌ی خاک لە ئاخرا ئەلئ:

«عومریک که‌ خ‌وای رازی کرد، ئیمپراتۆریه‌تی ئیسلامی رازی کرد، به‌ ریشته‌ی ریچکه‌ی قه‌زاوه‌ت و داد په‌ره‌ستیه‌که‌ی غه‌یری ئیسلامه‌کانی ده‌وری خ‌وئ و پاش خ‌وئشی هەر رازی کرد؛ کەچی هیشتا هەر مایه‌وه‌ که‌ نه‌توانئ رازی بکا، وه‌ یا لئ رازی نه‌بئ، با ئەو که‌سه‌ش هەر تاقه‌ که‌سئ بئ که‌ وه‌کوئەبوو لؤلؤ بئ».

عه‌ل‌ئه‌دین سه‌جادی - به‌غدا

٢٠٠٧/٥/٢ کوردی

٢٠٠٧/٥/٢ میلادی

لە باخنی گولیک

- دوو کابرا چوونە لای قازی، یەکیکیان وتی: قوربان ئەم کابرایە کەمانچە یەکم هەبوو دزیوێت. قازی رووی کردە کابرای تر وتی: رۆلە تو چی ئەلێتی؟ وتی: لێی پیرسە قوربان بزانی بە چیا ئەلێ هی منە؟ ئایا شاھیدی هەیە؟ قازی لە داواکەری پرسى. ئەویش وتی بەلێ قوربان دوو شاھیدم هەیە. شاھیدی هێنان و داوا لێ کراو وتی: قوربان لێیان پیرسە ئیشیان چییە، جا ئەو وەختە بزانی بۆ شاھیدی دەست ئەدەن یان نە؟ قازی لێیانى پرسى: یەکیکیان وتی: قوربان من زورنە زەنم، ئەوێتریشیان وتی: قوربان منیش دەھۆل کوتم.

قازی رووی کردە کەمانچە دز وتی: «کەمانچە کەى پێ بدەرەو. گۆیا بۆ کەمانچە شاھیدی لەمانە عادلتەرت ئەوێ؟»

- چەند کەسیک پێکەوێ دانیشتبوون قسەیان لە شەو هەستانەوێ وە ئەکرد. مەبەستیان بە شەو هەستان، شەو نوێژ کردن بوو. کابرایەکیان لە گەل بوو زۆر بە دل گوێی لێ بۆ رانەگرتن، لێیان پرسى: کاکە تویش بە خێر بە شەو هەلەستیتەوێ؟ وتی: بەلێ. وتیان چی ئەکەى؟ وتی: «میز ئەکەم و ئەچم ئەنوو مەوێ».

- کابرایەکی بانەبێ لە سەر ئاوی «کەلۆی» لە چەلی ھاوینا مەلەى ئەکرد. مەلایەک چاوی لێ بوو سەیری کرد ئەم کابرایە دەزوێکی گری گریاوی پێیە، هەر جارێک کە خۆی هەلەقۆلتێتی لە ئاوە کە یەکن لە گرییەکان ئەکاتەوێ. مەلایێ پرسى برا ئەوێ بۆج وا ئەکەى؟ وتی: «مامۆستا بە زستان هەر جارە کە چومەتە لای زەنەکم هەر لە باتی یەکیک گرییەکم داوێ لەم دەزوێ. ئاوە کەمان زۆر ساردبوو نەمتوانی مەلە بکەم، نوێژەکانیشم هیچ نەچواندووە. ئێستە هەر لە باتی گرییەک جارێک خۆم ئەکەم بە ئاوە کەدا و وسلێ خۆم دەر ئەکەم تا گرییەکان تەواو ئەبن».

- مەلامارفى کوکی ناو بانگی حاجی ئیلخانی بیستبوو، تا ئەو وەختە نەیدیبوو. هەلەستێ ئەچێ بۆ لای داوای شتیکی لێ بکا بۆ ئەو زستانەى مال و منالە کەى. کە ئەروا، بە ریکەوت حاجی ئیلخانی چوو بووێ دەرەوێ بۆ راو جلی راوی لە بەرا ئەبێ و بە تاقە سوارە تووشی مەلامارف ئەبن. مەلاش بارگیرە کەریکی هەبوو سوار بوو، لێی ئەپرسى

ها مه‌لا ئۆغر بئ؟ ئەلئى به خوا ئەوى راستى بئ ئىمسال منالەكانم هيچيان نيبه، ئەچم بۆ لای حاجى ئىلخانى بزانم شتتیکم ناداتی بۆ ئەو زستانه‌مان.

حاجى ئىلخانى ئەزانئى كه مه‌لا نایناسئ ئەلئى تمای جهنت يئيه كه بتداتئ؟ ئەلئى سەد تمەنيك، ئينجا بەشم ئەكا. ئەلئى ئەگەر وتى زۆره؟ ئەلئى په‌نجا تمەن. ئەلئى ئەگەر ئەوه‌شى به‌ لاوه زۆر بوو؟ ئەلئى بيست و پينج تمەن. ئەلئى ئەگەر هەر وتى زۆره؟ ئەلئى دە تمەن. ئەلئى ئەگەر ديسان ئەوه‌شى به‌ لاوه زۆر بوو؟ ئەلئى: «چوار پەلى بارە‌گيره‌كەم ئەكەم به‌ كوزى داكيياو ئەگەر پيمەوه‌ چى لئ ئەكەم». حاجى ئىلخانى پتئ ئەكەنئ و ئەلئى برۆ خوات لەگەل.

تا مه‌لا به‌ بارگيره‌ شە‌له‌وه‌ ئەگاتە ناوايى و ئەچيتە ديواخان، حاجى ئىلخانى خۆى و سواره‌كان ئەگەر پيمەوه‌ لە ديواخان دائەنيشن. مه‌لا ئەكا به‌ ژوورا. مه‌لا چاويشى كز بوو، حاجيش جلى راوى داکەندبوو مه‌لا نەيناسيه‌وه‌. لە پاش چاكي و چۆنى لئى ئەپرسى: ها مه‌لا! خيره‌ وا تەشريفت هيناه؟ ئەلئى: وە‌للا حاجى بەگ ئىمسال زۆر پەريشانين، خيژائيكى زۆرم بۆ نەگبە‌تى به‌ ريشه‌وه‌ بووه‌، نە نان هەيه‌ و نە بە‌رگ. هاتوومە‌تە‌ خزمە‌ت چاريكمان بكەى بۆ ئەم زستانه‌». حاجى ئىلخانى ئەلئى: مه‌لا چە‌ندە‌ بە‌شت ئەكا؟ ئەلئى قوربان سەد تمەن ئينجا بە‌شمان ئەكا. ئەلئى: مه‌لا زۆره‌. ئەلئى با په‌نجا تمەن بئ. ئەلئى: ئەوه‌ش هەر زۆره‌. ئەلئى: بيست و پينج تمەن. ئەلئى فلانى هەر زۆره‌. ئەلئى به‌ خوا لە دە تمەن كە‌مترم ناوئ. حاجى ئىلخانى پتئەكەنئ. مه‌لا ئينجا تئەگا چە‌ باسە‌، ئەمە حاجى ئىلخانى خۆى بووه‌ تووشى بووه‌. ئەلئى: «قوربان! ئەگەر دە تمەنەكەم نەدە‌يتئ بارگيره‌كەم لە دەره‌وه‌ بە‌ستراوه‌». حاجى ئىلخانى به‌ تەواوى لە بە‌ر پيکەنين شپرزە ئەبئ. ئينجا بانگى پياوه‌كەى ئەكا ئەلئى: «كۆرە بچۆ سەد تمەن و په‌نجا تمەن و بيست و پينج تمەن و دە تمەن بە‌دە به‌ مه‌لا با بارگيره‌كەى لە شويتئى خۆى بئ».

- حاجى برايم ئاغای عە‌نبار جاريك لە مه‌لايئىك ئەپرسى ئەلئى: مامۆستا «ن» لە چە‌ سورە‌تيكدايه؟ ئەلئى: «قوربان لە سورە‌ى "حم" دايه».

- لە سوله‌يمانى «مه‌لا سە‌عيد ئەفەندى» ئەچيتە ژووره‌وه‌ ئىمتحانى قوتاييه‌كان بکا لە قورئانا. كه ئەچيتە ژووره‌وه‌ «رەئوفى شە‌يخ‌سالىح» لای سە‌ره‌وه‌ بوو، قورئائيكى ئەداتە دەست و ئەلئى بيکە‌وه‌ و بخويتە. شە‌يخ رەئوفيش کوتوپر كه قورئان ئەكاتە‌وه‌ سورە‌ى «حم» ديتە

پێشەوێ ئەلێ «حەم». مەلا سەعید ئەفەندی ئەلێ: ئەی زمانت بشکێ! ئەلێ «حوم». ئەلێ هەبێ لال بیت! ئەلێ «حیم». ئەلێ قوزەلقورت و دەست ئەکا بە لیدانی. رەئووفیش ئەلێ «چووزانم ئەمە چییە؟» سەر و بۆر و ژێر ئەما نەبخەمە سەری هیچیان نەبوو، کەواتە ئەمە بەلایەک بوو بۆ من».

- کابرایەک چووێ لای مەلایەک وتی قوربان روژیکێ رەمەزانم خواردووێ چۆن ئەبێ؟ وتی: روژیک لە باتی بگرەو. وتی گرتبوومەو، بەلام کە هاتمە مالهوێ منالەکان کەشکەکیان لێنابوو دڵم چوو دەستم بۆ برد پاروێکم خوارد. وتی: چێ بوو جا روژیکێ تر بگرەو لە باتی. وتی قوربان ئەویشم گرتبوومەو ديسان بە پێکەوت هاتمەو مالهوێ منالەکان قاومە بە تۆکیان لێنا بوو دڵم چوو دەستم بۆ برد پاروێکم خوارد. مەلا وتی: «من وای بە چاک ئەزانم بە روژو مەبە تا هەردوو دەستی خۆت وەکو کەر ئەبەستیتەوێ ئەبخەیتە ملت، ئەو وەختە ئەتوانی بە روژو بیت».

- سوڤیەکی بلباس هەبوو هەموو دەم حازری جمعوو جماعت بوو. ئەوەندە لە گەل مەلا و فەقیدان دانیشتبوو زۆر لە لایەن دینەو فێر بوو بوو. روژیک زستان بوو چووێ لای مەلا وتی: «قوربان لە بەر ساردو سەرما هاتووم تەقلیدی مەزەهەبی ئیمام حەنەلەم کردووێ مەزەهەکی ئەو تۆزێ سووکتەر. ئیمڕۆ دەستوێژم شۆرد و نوێژم ئەکرد سەیرم کرد شتیکی تەری پێس وا بە دەربێتێکەمەو کە بۆنم کرد بۆنەکی ناخۆش بوو». مەلا وتی: «برا پێتی ناوێ بە هەموو مەزەهەبێ ئەو گوت کردووێ بە خۆتا».

- ژێنیک چووێ لای قازی شکاتی لە میژدەکی کرد وتی: لە بەر ئەوێ میژ ئەکاتە ژێری خۆی ئەبێ تەلەقم بدا. کابرا وتی: «قوربان با منیش عەرزت کەم. لە خەوما من لە جزیرەیکدام لە ناو دەریا. لەو جزیرەدا کۆشکیکی زۆر بەرزێ لێیە لە سەر کۆشکەکەوێ مەنارەیکێ لێیە لە سەر مەنارەکەوێ حوشتێکی لێیە، منیش وام بە سەر حوشتەرەکەوێ حوشتەرەکە لەو سەرەوێ دەمی ئەبرد بۆ دەریا ئاو بخواتەوێ کە ئەمەم دی لە ترسانا میژم کرد بە خۆما». قازی کە ئەمەیی بیست ئەویش لە شوینەکەیی خۆی میزی کرد بە خۆیا. ئێنجا رووی کردە ئافەرەتەکە وتی: «خۆشکم، من تەنھا بە بیستەنەکی لە ترسانا میژم کرد بە خۆما

ئىستا ئەو كە بە چاوى خۆى دىبويه تى چۆن مېز ناكا بە خۇيا؟ بړۆ هيچ هه قىكت به سه ريه وه نيهه».

- مامۆستا يەك دەرسى بە منالان ئەوت، كابرايەكى دۆستى چوو بۆ لای سه یری کرد مامۆستا داریکی درێژ و كورت و قهلماسكیك و تهپلیك و مێ كورتیك و دوزهله به كى لای خۆیه وه داناهه. لى پرسی مامۆستا ئەمانه چیه؟ جه ناباغا وتی: «فلانی! ئەم منالان هه تیوی بێ شه رمیان تیا به؛ پتی ئەلیم بخوینه جرتم بۆ را ییلتی. منیش به داره كورته كه لى ئەدهم. دوور ئەكه ویته وه، ئینجا به داره درێژه كه لى ئەدهم. هه را ئەكاو ئەپوا، قهلماسكه كه تى ئەگرم سه ری ئەسكى. ئەو وه خته هه موو مناله كانم تى ئەو رو كین چاریان ناكه م، دینم تهپله كه ئەكه مه ملم و دوزهله كه ئەگرم به ده ممه وه و مێ كوته كه ئەگرم به ده سته وه ده ست ئەكه م به تهپل كوتان و دوزهله لى دان. خه لكی گه ره ك گویان له م تهپل و دوزهله به ئەبى كۆ ئەبنه وه و له بهر ده ستى مناله كانا رزگارم ئەكه ن».

- پیاویك گێرايه وه وتی: چوومه حوجره ی مه لایه ك كه به منالانى ئەخویند، سه یرم کرد هه ر خۆیه تى. وتم: ئەفه ندی ئەوه كوا مناله كان؟ وتی: وان له كۆلانا یاری ئەكه ن. وتم: هه ز ئەكه م چاوم پێیان بكه وى. وتی: «فلانی ناویرم له گه لت بێم پێشان ت به م، خۆت بچۆ ئەوا له و كۆلانن چاوت پێیان بكه وى، به لام سه رت رووت كه نه وه ك له دووره وه به منت بزائن، دین به په نجه و فیه ك چاوت كویر ئەكه ن».

- كابرايەك گێرايه وه وتی به لای كه لاوه كه دا تیه پریم گویم له دهنگی پشيله یك بوو له م كه لاوه دا. كه سه یرم کرد هيچ ديار نيهه ئەوه نه بێ كه ئەمه مه لایكه ئەمیا ویتى. له و وه خته دا منالیک له مالیک هاته دهروه رووی کرده كه لاوه كه، مه لاکه گرتی تیرو پری لى دا و گه لى جینوی دا به. لیم پرسی وتم مامۆستا ئەمه چیه؟ وتی: «كوره من به منالان ئەخوینم، ئەم هه تیوه زۆله ش به لای خۆیه وه لای من ئەخوینى، هه موو جار خۆى ئەدزیته وه و ئەچیته وه بۆ ماله وه. پشيله یه كیان هه به له گه ل پشيله كه یاری ئەكا. ئیسته من هاتم لیزه ده ستم کرد به میاوه کردن وا تینگه یشت ئەمه پشيله كه ی خویانه هات به ده نگمه وه، ئەوه ته منیش گرتم سه رم نایه قوزی دا یكى».

- کابرایەک بانگوێ پارچە کاغەزێکی گرتبوو بە دەستەوه سەیری ئەکرد و بانگەکەى ئەدا. لێیان پرسى بانگ چۆن وا ئەدرئ؟ وتى: بچن لە مەلا بیرسن. چوونە لای مەلا وتیان: «سەلام عەلەیکم!» مەلا پارچە کاغەزێکی لە ژێر دۆشەکەى دەرهێنا و هەندئ سەیری کرد و پاشان وتى: «و علیکم السلام». وتیان دەک وە چەمەر نەوئ.

- فایەق بئ کەس گێرایەوه وتى: مەکتەب لە «تەویلە» هەبوو، بە منالانمان ئەخویند. روژێک دوو منال بوو بە شەریان. یەکیکیان ھاتە لای مودیرە کە شکاتى کرد وتى: ئەفەنى ئەو کورە، گازی گرتوو لە گویچکەم. ئەفەنى منالەکەى تری بانگ کردو وتى: ھەتیو بۆچ گازت لە گویچکەى ئەم منالە گرتوو، منالەکەش وتى: «ئەفەنى بە خوا من گازم لئ نەگرتوو خۆى گازی لئ گرتوو». ئەفەنیش وتى: «ھەتیو زۆلە، وس بە. قسەیک بەکە بچیتە ئەقلەوه، بۆچ مانگایە خۆى گاز لە گویچکەى خۆى بگرئ؟»

- مەلایەک بۆ حەج ئەچوو. لەو ولاتى «شام» ەدا لە گەل گاوریکی بوون بە ھاوێ. کە ئەم ئەچوو بۆ حەلەب. شەوئ پێکەوه دانیشتبوون، گاوەرە کە دەستى برد قاپێکی دەرهێنا و دەستى کرد بە عەرەق خواردنەوه، پیالە یەکیشى تێکرد و دایە دەست مەلاکە. مەلا بە بئ قسە وەرێگرت. ئینجا گاوەرە کە وتى: «قوربان ئەمە عەرەقێکی چاکە». مەلا وتى: «بە چیا ئەزانئ؟» وتى: «قوربان، پیاوێکەى خۆم ناردە بازار وتى لە جوولەکە یەکم کړیو، جووێش سویندى خواردوو کە عەرەقێکی کۆنە و ھیچ شتێکی تێکەلاو نەکراوە». مامۆستا کە ئەمەى بیست خێرا پیالەکەى نا بە سەرەوه و چۆرە برى لئ کرد وتى: «تۆ کەرى! ئیمە کە باسى حەدیس ئەکەین ئەلێین لە تابەینەوه تابەین لە ئەسحابەوه و ئەسحاب لە پیغەمبەرەوه. ئێستە من چۆن برۆا ئەکەم کە گاوریکی لە پیاوێکە یەوه و پیاوێکەى لە جوولەکە یەکەوه قسە بگێریتەوه؟ برۆا بەکە ھەر لە بەر ئەو خواردمەوه کە رینگەى قسەگیرانەوه کەم بەلاو بە ھێزو باش نەبوو».

- کابرایەک ھەبوو «ئەحە خەرنۆک» ى ناو بوو. ئەم ئەحە خەرنۆک ئیشى ئەو ھەبوو «شایەر» بوو شایى ئەگێرا. ژنێکی ھەبوو «باجى سەمەن» ى ناو بوو. باجى سەمەنیش ئیشى ئەو ھەبوو مردووی ئەلاواندەوه، «سەردۆل» بوو؛ ھەر مردوێک بمردایە ئەھاتن ئەیانبرد

ئەیلانداوە لە گەل ئەمەشا دیسان ژیانان هەر کووڕ بوو. شەوێک باجی سەمەن هەروا تۆزێ دەستی کرد بە لووت و پوت کردن لە گەل مێردە کەیا. ئەحە پیتی وت: «مردووت مری! لووت و پوتی چی ئەکە؟ کێ وەکو ئیمە یۆ هاتوو؟ دنیا دوو چمکی هەیه یا خۆشیه، یا ناخۆشی؛ ئیمە هەر دوو چمکە کەمان گرتوو. ئەگەر ویستمان خۆشی بکەین من بە بالای تۆدا ئەلیم ئەگەر خۆ ویستمان ناخۆشیش بکەین تۆ من بلاوینەرەوه، ئیتر ئەمە یۆ چیه؟»

- ئەمەش هەر لە قسە ی کوردییە ئەلی:

جاریک کەرویشکیک بۆلە تریه‌کی دیه‌وه. ریویه‌ک هات لێی فراندو خواردی. لێیان بوو بە هەرا و وتیان با بچین شەرع بکەین. هەستان چوون بۆ لای «مارمیلکە». لە بەر کونە کە یا راوه‌ستان و کەرویشک وتی: «هە ی مارمیلکە ی بالا بەرزی نەوجوان، ئە ی قیت و قەجە ی چۆل و بیابان!» مارمیلکە وتی: «ئەلێ ی چی؟ هە ی دەنگ خۆشی دەر بەندان، هە ی زمان شیرینی زمانزان؟» وتی: «هاتووین شەرعمان بکە ی». وتی: «هاتوو نە ته لای دانایەکی شەرعزان». وتی: «وەرە دەرەوه لامان». وتی: «مامۆتکان ئە چنە لایان». وتی: «من بۆلە تریه‌کی شیرینم دیووه‌وه، ریوی هات لێمی فراند و خواردی». وتی: «دیاره‌ چاکە ی بۆ خۆی ئەو ی». وتی: «مستە کۆلە یە کم لێ دا». وتی: «لە باتی هە قی خۆی کردو ته‌وه». وتی: «ئێستە شەرعمان بکە». وتی: «کردم».

- لە سەر قسە کە ی «ئایید» لە بەرزان هەندی کەس هەل ئە پەڕین. مەلایە کیش چوو سەر چۆیە کە ی لە دەست وەر گرتن. خەلکە کە وتیان: «ئەزبە نی! ئەم فەلەهین، تۆ بۆچی داوه‌تی لگەل مەتکی؟» مەلاش وتی: «هه‌وون فەلەهین ئەزک قەشێوه». وان گوتن: «ئەزبە نی! چە دیتر ی؟ تۆ پیغە مەبری مەیی، تۆ نە قەشە یی». گوت: «ئەز نشیم شەفاعە تا وا حەما بکم ئەز قەشە مە». وتیان: «ئەزبە نی! حو دیتر ئەز پیغە مەبرم تۆ چەقان پیغە مەبر نی؟» ئەوا ئەویش سەر چۆی گرتوو و بە دەم هەل ئە پەڕینەرەوه وتی: «بلا حسو پیغە مەبر بت ئەز ژکرامتاوی ئەز ژکرامتاوی».

- حاجی قادری مەحوی برایمی شاتری مەر و مالاتیکی ئیجگار زۆری بوو. لە بەهارانا کە مەر ئەزا بە جاری دوو هەزار مەر و بەرخ ئەرژانە یە ک ئەبوو بە قارە و بارە یە ک ئەو سەری نە بیته‌وه. گەلی جاری وا ئەبوو لە ناو ئەم هەموو مالاتەدا بەرخێک بەر دایکی خۆی

نە ئەکەوتەووە لەو ناوەدا دەستی ئەکرد بە بارە بار. حاجی لە ناو دەواوە کەدا دا ئەنێشت هەر ئەوەندە بوو گوێی لە دەنگە کە بوو، ئەیزانی ئەمە چە بەرخیکە و هی چە دایکیکیە بانگی ئەکرد ئەبوت ئەووە فلانە بەرخەو هی فلانە مێیە بچن بیگرن و بیخەنەووە بەری.

- پادشایەک کچیکی نازداری هەبوو نەخۆش کەوت، پادشا وتی: هەر پزیشکیکی هات بۆ چاک کردنەوێ نابی کچەکە ی چاو پێ بکەوێ ئەگەر چاکیشی نەکردەووە و نەیزانی چیهتی لە سەری ئەدەم.

لە بەر ئەم مەرجە هیچ پزیشکیکی نەبویا بێتە سەر کچە، تا رۆژیک پزیشکیکی هات وتی: «کچەکە لە ژووریکی ترو منیش لە ژوریکێ تر بم. تالە دەزویک بیهستن بە دەستیەووە و منیش لەم لاووە سەری دەزوەکە بگرم ئەو وەختە بۆم دەر ئەکەوێ نەخۆشیەکە ی و پێتان ئەلێم. ئەگەر بەم جۆرە پادشا ئەیهوێ دێم.

پاشا وتی باشە من بەم جۆرە ئەمەوێ، بەلام هات بۆ ئەوێ پزیشکەکە تاقی بکاتەووە وتی: بە جۆرێ کە پزیشکەکە ئاگای لێ نەبێ سەری دەزوەکە لە باتی ئەوێ بیهستن بە دەستی کچەکەووە، بیهستن بە دەستی پشیلەیهکی نەخۆشەووە بزانی ئەم پزیشکە ئەلێ چی؟ هاتن وەکو پادشا وتی وایان کرد و سەری دەزوەکەیان هێنا لە ژوورەکە ی تر دایان بە دەستی پزیشکەکەووە. پزیشکەکە سەری دەزووی گرت، تۆزێ سەرسامی گرتی. پادشا وتی: بۆچ وا سەرسام بویت؟ وتی: «پادشاهم زۆر سەرم سوڕ ئەمینێ، سەیر ئەکەم ئەم نەخۆشە گوشتی مشکی بۆ باشە و بەووە چاک ئەبێتەووە».

پادشا هەستا و ناو چاوانی ماچ کرد وتی: راستە پزیشکیت و کارەساتەکە ی بۆ گێڕایەووە. وتی: ئەمەش بۆ ئەووە وام کرد چونکە لە پێشا گەلێ پزیشکم هێنابووە سەر ئەم کچە هەر کە ئەهاتە سەری لێی ئەپرسی تۆ چیتە؟ ئەویش لە بەر ئەووە بە تەواوی دەرەکە ی خۆی نەئەزانی ئەچوو شتیکی ئەوت کە لای وابوو ئەوێ، ئەوێ نەبوو. پزیشکەکە دەرمانی ئەو دەرەدە ی ئەدایە ئەویش لە راستیدا ئەو دەرەدە ی نەبوو دەرمانەکە زیانی بۆی ئەبوو تا وای لێ هات بە تەواوی کەنفت بوو. ئێتر منیش وتم ئەبێ پزیشک خۆی بزانی دەرەدە ی نەخۆش چیه کە دەرەدە ی زانی دەرمان ئاسانە. نەخۆش کە خۆی بزانی چە دەرەدیکەتی ئەتوانی خۆیشی دەرمان بکا.

- حاجی ئەمینی حاجی فەتاحی قادر لە سوله‌یمانی منال ئەبن. شه‌ویک دێته‌ ده‌روه‌ له‌ به‌ر قایی هه‌وشه‌که‌ی خۆیان می‌ز نه‌کا، شه‌و دره‌نگ ئەبن له‌و کاته‌دا چه‌رخ چیه‌کی ده‌وری «عوسمانی» به‌ سه‌ریا ئەچن و تیی ئەخو‌ری: «وله‌ن کیمدر؟» ئەویش ئەلئ: «من در، می‌ز در، به‌ر ده‌رگای خۆمان در».

- کابرایه‌کی کورد له‌ که‌رکوک پاره‌ی لای «حاجی محمه‌د» ناویک بوو. حاجی پاره‌که‌ی نه‌ئه‌دایه‌وه‌و گه‌ری پێ نه‌کرد. کابراش ئەیوت: «کوره‌ باوکم تۆ که‌شیده‌که‌ت لابه‌ و حاجیه‌تیه‌که‌شت لابه‌ و بۆوه‌وه‌ حه‌مه‌یه‌کی رووت ئەو وه‌خته‌ پاره‌ی خه‌لک بخۆ».

- جافرسان له‌ «نه‌وسوو» ییست وچوار کو‌ری سواری هه‌بوو که‌ هه‌ر یه‌که‌ دیواخانگێری ولاتی‌ک بوون. رۆژگار پشته‌ی تی ئەکاو دیواخانی خانه‌دان نامینی. مسته‌فا به‌گ وه‌ یا مچه‌سووریک هه‌بوو گۆیا ئەمه‌ش یه‌کی‌ک بوو له‌ خزمه‌ هه‌ره‌ نزیکه‌کانی جافرسان. ئەم مچه‌ سووره‌ به‌ر ئەو ده‌ربه‌ده‌ریه‌ نه‌که‌وتبوو هه‌ر له‌و ولاته‌دا مابوه‌وه‌. مچه‌ سوور ژنانی بوو؛ رۆژیک پینی هه‌لته‌نگوئ که‌ ئەکه‌وئ ئەلئ «وی!» کابرایه‌ک هه‌بوو «ئه‌له‌ زله‌»ی ناو بوو له‌ ته‌نیشتییه‌وه‌ ئەبێ گویی لی ئەبێ ئەلئ: «مچه‌! بلیم چی له‌ ئیشی خوا؟ خوا ییست وپینج خانه‌دان کو‌یر ئەکاته‌وه‌ تۆ له‌ شوین ئاگردان به‌ جی دێلئ».

- شیخ جافری عه‌بابه‌یله‌ هه‌بوو، پیاویکی قسه‌ خۆش و عه‌تیکه‌ بوو، به‌لام هه‌تا بلیی ناشیرین و به‌د فه‌سال بوو. سه‌عیده‌گی یاده‌لانی‌ش هه‌بوو ئەویش پیاویکی ئیجگار قسه‌ خۆش و دیواخانارا بوو. رۆژیک سه‌عید به‌گ ئەچینه‌ دیواخانی ئەحمه‌ده‌گی وه‌سمان پاشا سه‌یر ئەکا شیخ جافر له‌وئ دانیشته‌وه‌، به‌لام ورته‌ی له‌ دهم نایه‌ته‌ ده‌روه‌وه‌ به‌ ته‌واوی په‌ژاره‌ دایگرتوه‌وه‌. هه‌ر چه‌نده‌ ئەیدوینی به‌ هیچ جو‌ر شیخ جافر نایه‌ته‌ قسه‌ و هه‌ر ئەلئ: سه‌عید به‌گ وازم لی بینه‌ زۆر عاجزم. سه‌عید به‌گ ئەلئ: شیخ جافر ئەگه‌ر ئیسته‌ من تۆم هینایه‌ پیکه‌نین چیم ئەده‌یتئ؟ شیخ جافر هه‌ر ده‌نگ ناکا به‌ کورته‌ی گره‌و ئەکه‌ن له‌ سه‌ر هه‌ندئ پاره‌ که‌ ئەگه‌ر ئەم ئەوی هینایه‌ پیکه‌نین ئەوه‌نده‌ پاره‌ی بداتی، ئەگه‌ر خۆ واش نه‌بوو ئەم دوو ئەوه‌نده‌ پاره‌ بدا به‌و. به‌م جو‌ره‌ گه‌ت ئەبه‌نه‌وه‌و سه‌عید به‌گ ون ئەبن، له‌ پاش تۆزیک دێته‌وه‌ ئاویته‌یه‌ک ئەدا به‌ ده‌ست شیخ جافر و ئەلئ: «ها سه‌یری خۆت بکه‌ گورگت ئەوی هه‌یه‌، چه‌قلت ئەوی هه‌یه‌، مه‌یموونت ئەوی هه‌یه‌، ورچت ئەوی هه‌یه‌، هه‌ر رموزنیکت

ئەوئ لە دنیا دا هەیه». لە راستیدا شیخ جافر سەیری ئاوتنە کە ی بەردەمی ئەکا و گوتی لەم قسانە ئەبێ دەست ئەکا بە پێکەنین و گرهوه کە ئەدۆزینێ.

- ئەلێن جارێک پادشایەک خزمەتکار و پیاویکی زۆری لە پشت سەرەوه ئەبێ و بە ناو کۆلانتیکا تێ ئەپەڕێ. بە هەر لایە کدا ئەرویشت هەموو لە بەری هەلئەستان و سەلامیان بۆ ئەگرت. دەرۆیشکی رووتەلە لە ریبازی پادشادا لە سەر کۆلانە کە دانیشتبوو پالی دابوو بە دیوارە کەوه و قاچیشی راکیشا بوو کە پادشا بە بەردەمی تێپەری هیچ خۆی تێک نەداو قاچیشی هەلنە کیشایەوه وەکو هەر کەس نەرۆیشتی هەر وا بوو بە لایەوه. پادشا لەمە توپەرە بوو پیاویکی نارده سەری کە پتی بلێ بۆچی لە بەر پایە ی پادشا بەلانی کەمەوه قاچی هەلنە کیشاوتەوه؟ کابرا چوو پتی وت دەرۆیشیش وتی بچۆ بە پادشا بلێ: «ئەوئ دەست رانە کیشی قاچیش هەلناکیشی».

- مەلایەک هەبوو گوزەرانی زۆر کز بوو. ئەو سەرەدەمەش شعر باوی هەبوو، هەرکە شعری بوتایە ئەبیرد بۆ پادشا پادشایش بەخششینیکی باشی ئەدایە. مەلا ژن پێ لێ کرد بە کەوشا پتی وت هەستە تۆش شعر بلێ و ببیە بۆ پادشا با بەخششت بداتی و تۆزی گوزەرانیان چاک ببێ. هەر چەند مەلا هاواری کردو فەریادی کرد کە کچی من شعر نازانم و من لە شعرم چی؟ کەلکی نەگرت. بە زۆر هەناردی. مەلا ئەم شعرانە ی داناو

دارە کە ی سەرکەل، پرده کە ی قشلاخ ئافەرم شارەزور بۆ پەمووت
مەسەلە ی تەلاق میجویم زقاق دوو سەد و پەنجاو حەوت مەنەم
هەستا رویشت.

پادشا لە حەوشە ی بارەگادا لە سەر حەوز و لە ناو چیمەن دانیشتبوو، مەلا خەبەری نارد کە شعرم بۆ پادشا وتوو. پادشا بانگی کرد و مەلا لە بەر دەمی شعری بۆ خوێندەوه. وتی: مەلا ئەمە بوو شعرە کە ت! وتی: بەلێ قوربان. وتی: کەواتە بەخششی ئەم شعرە جوانە تەوه یە بتخەم ئەو حەوزەوه. ئا کورە ببخەنە ئەو حەوزەوه. مەلایان هەلگرت و خستیانە حەوزە کەوه. مێزەرە کە ی کەوتە سەر حەوزە کە. لەو وەختە دا تانجیەک لە حەوشە کە دا بوو لەوێوه رەتوو مێزەرە کە ی بە مراوی زانی. بە خوا بازیکێ بۆ داو شلپ کەوتە حەوزە کەوه. مەلا چاوی لێ نەبوو، هەر ئەوەندە ی ئەزانی کە یە کینکی تریش وا قورت.

ئه‌خواته‌وه به ناو ئاوه‌که‌داو سهر ئه‌که‌وێته‌وه. رووی تێ کرد وتی: «ئاغه! جه‌نابیش‌تان شر‌تان فهر‌مووه؟»

- قسه‌ دێ قسه‌ ئه‌بێ. منیش شتیکی وه‌کوو ئه‌مهم دی به‌لام قسه‌ی هه‌یج نه‌که‌ی، وه‌للا و بیللا هه‌یچیان لێ نه‌کردم:

زۆر ده‌می‌که، له‌ باوکم تۆرابووم و رووم‌کردبووه‌ مالی خالۆوان. بلێن ئه‌و وه‌خته‌ دوو جوړه‌ خوێندنیان پێ ئه‌خویندم: یه‌کێ خویندنی مه‌کته‌ب که‌ له‌ پۆلی دووی سهر‌ه‌تایی بووم؛ به‌ ده‌می‌ه‌وه‌ خویندنی عه‌ره‌بیشیان پێ ئه‌خویندم. ده‌ستیان پێ کردبووم به‌ «عواملی جرجانی» که‌ ئه‌مه‌ به‌ ره‌وشتی کورده‌واری له‌ سهر‌ه‌تاوه‌ ئه‌خوێترێ.

باوکم کابرایه‌کی ناردبوو به‌ شوینما «شامار»ی ناو بوو. پیاویکی کورته‌ بالای پیری چاو کزی خه‌ره‌ بوو ئه‌توت تۆیه. ئه‌گه‌ر ماوه‌ یادی به‌ خه‌یر، ئه‌گه‌ر مردوو به‌ ره‌حمه‌ت بێ! منیش که‌واو سه‌له‌تم له‌ به‌را بوو، جامه‌دانه‌یه‌کم به‌ سهر‌ه‌وه‌ بوو وه‌کو فه‌قی وا بووم. له‌ گه‌ل خاله‌ شامار له‌و پێ بناری «شاهۆ» وه‌ شه‌ویک ره‌یمان که‌وته‌ هۆبه‌یه‌کی گه‌وره‌ و له‌ویدا ده‌واریکی هه‌ژده‌ هه‌ستوونی هه‌لدرا بوو چوینه‌ ئه‌وێ. به‌ ته‌واوی له‌ بیرم نییه، ئه‌و ره‌شماله‌ گه‌وره‌یه‌ یا هه‌ی حه‌بیه‌للاخانی‌باوه‌جانی بوو، یا هه‌ی خزمیکی ئه‌و بوو. به‌لام ئه‌وه‌ ئه‌زانم میرزایه‌کی ریش سه‌بی بالا به‌رزی هه‌بوو میرزا ره‌شیدی ناو بوو.

شه‌وێ دیواخانی جمه‌ی ئه‌هات؛ خان خۆی و میرزا ره‌شید و گه‌لێ له‌ پیاو ماقوولی‌باوه‌جانی به‌ جل و به‌رگیکی به‌ په‌رداخێ کوردی و هه‌موو به‌ ستارخانی فیشه‌که‌وه‌ له‌ ژێر ده‌وارا دانیشتبوون. ئیمه‌شیان له‌و سهر‌ه‌وه‌ دانابوو، خوینده‌واریش هه‌ر میرزا ره‌شید له‌ویدا هه‌بوو.

خاله‌ شامار یا له‌ به‌ر ئه‌وه‌ سهر و گوێلاکی سوڤانه‌ی هه‌لکه‌وتبوو، وه‌ یا له‌ به‌ر ئه‌وه‌ که‌ مه‌به‌ستیکی هه‌بوو کاتی که‌ هاتین بۆ نوێژی شتوان له‌ ریگه‌دا پیتی وتم که‌ چۆینه‌وه‌ له‌ دیواخانه‌که‌دا «حزب»ی قورئان بخوینه. وتم: خاله‌ شامار قورئان نازانم. خاله‌ شامار بوو به‌ فیشه‌که‌ شێته‌ و چوو به‌ عاسمانا. وتی: «جه‌نابت له‌ لایه‌که‌وه‌ مه‌کته‌بیت و له‌ لایه‌که‌وه‌ فه‌قیته‌، چۆن قورئان نازانی؟»

وتم خاله‌ شامار پیاوی چاکه‌ قورئان خویندن ئه‌بێ پیاوی حافز بیخوینێ که‌ هه‌موو قورئانی له‌ به‌ره‌، من له‌ ناو قورئانه‌که‌شا به‌ره‌ش خوینیش هه‌ر نازانم بیخوینم؛ ئێسته‌ ئه‌م شه‌ره‌ چیه‌ تۆ له‌ منت ئالاندوه‌. من زۆرم وتوو خاله‌ شامار که‌می بیست. له‌ بیرمه‌

زیلله‌یکیشی لی دام. چار نا چار وتم باشه له سووره‌ته ورده‌له‌کان دوان سیانیکم له بهر بوو وتم له‌وانه ئه‌خوینم. وتی له‌وانه نابین ئه‌بێ له قورئانی سه‌روهه بخوینن. قورئانی‌شمان پێ نییه به راستی فلانی له دهست خاله شاماره‌وه که‌وتمه روژیکێ زۆر ره‌شه‌وه.

که چوینه‌وه دیواخان ئه‌وا سه‌یر ئه‌که‌م په‌یتا په‌یتا له ژیره‌وه دهستم تێوه ئه‌ژهنی و ئه‌لی ده‌ی! یا ره‌بی خواجه چه بکه‌م دیواخانه‌که‌ش هه‌ر زۆر پڕه نه هیچ ئه‌زانم وه نه له روویشم هه‌لدی و ئه‌ویش دنیای لی کردووم به چه‌رمی چۆله‌که. ئه‌و هه‌موو کوته‌کی دهستی ئه‌وه بوو ئه‌یوت تو ده‌نگت خۆشه ئه‌بێ قورئانیش بزانی. کوره بابه ئه‌مه شه‌رت نییه هه‌ر که‌س ده‌نگی خۆش بوو ئه‌بێ قورئانیش بزانی. ئه‌یوت نابێ ئه‌بێ بزانی. جا وه‌ره تینی بگه‌یه‌نه؟

خوا ئه‌یزانی له ترسا و له شه‌رما ئه‌و دوو سێ سووره‌ته ورده‌له‌شم که له بهر بوو ئه‌ویشم له فیکر چوه‌وه. له گه‌ل ئه‌وه‌دا ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌شم بخویندایه خاله شامار ئه‌وه‌شی قبول نه‌ئە‌کرد و ئه‌یزانی، چونکه ئه‌ویش ئه‌وانه‌ی له به‌ربوو. منیش ئیجگار ترسی میرزا ره‌شیدم لی نیشتبوو. خوینده‌وار ته‌نها ئه‌و له دیواخانه‌که‌دا هه‌بوو، ئه‌گینه ئه‌متوانی ده‌ورئ «عوامل» که بکه‌مه‌وه له‌وانی بکه‌م به قورئان. دیار بوو خاله شاماریش عه‌وامیلی نه‌ئە‌زانی، به‌لام میرزا ره‌شید هیچ نه‌بێ ئه‌یزانی ئه‌مه قورئان نییه.

کوته‌ک له به‌هه‌شته‌وه هاتوه؛ خاله شامار ته‌نگی پێ هه‌لچنیم به ده‌نگی به‌رز «اعور با الله‌من الشیطان الرجیم. بسم الله الرحمن الرحیم» یکم بۆ کرد. ئه‌وه‌نده‌م له به‌ر بوو پاش ئه‌وه پیا هاتم تو‌زئ رووم کرایه‌وه، ئه‌وه‌ی خوا نه‌یوتبوو ئه‌وه‌م وت. به ده‌نگی به‌رز و به مه‌قام ده‌ستم پێ‌کرد ئێسته ئه‌زانم که ئه‌و وه‌خته ئه‌مزانی «نزیرا، بشیرا، بسیرا» هه‌یه له قورئانا به‌لام من نه‌ئە‌که‌وته‌وه فیکرم چه‌ند شتی‌کم ئه‌وت که خۆیشم نه‌مه‌زانی چی ئه‌لیم و ئاخه‌ره‌که‌یم ئه‌هینایه‌وه به شتی‌کی وه‌کو «شتیرا». دوو سێ شتی‌ترم ئه‌وت و ئه‌مبه‌رده‌وه سه‌ر «شلیرا».

ئیجگار که سه‌یرم ئه‌کرد خه‌له‌که‌که هه‌موو سه‌ری بۆ ئه‌له‌قینن و پیا خۆشه به نایبه‌تی «میرزازه‌شید» ئاگام لێ‌وو ئاو به چاویا ئه‌هاته خواره‌وه. ئیتر به ته‌واوی منیش گه‌رم بووم. خاله شاماری لای خۆشم له‌گه‌ل سه‌ر له‌قاندن و فرمێسکه‌که‌یا جار جار له ناکاو «هو» یکیشی بۆ ئه‌کرد، ئیتر نازانم یادی شیخی ئه‌کرد یا قورئانه‌که‌ی من کاری تێ‌کردبوو؟ به‌لام له راستیشا ده‌نگم خۆش بوو.

به‌مجۆره به «شتیرا، شلیرا، دلیرا، سپیرا، کولیرا و هتد» قورئانم هه‌مووی به «پ» قه‌ل و دوا‌یی هینا و ئێسته و ئه‌وسا که‌س نه‌یزانی که ئه‌مه قورئان نییه که‌سه‌که‌ش هه‌ر میرزا ره‌شید

بو؛ چونکه ئەو خۆیندبووی، ئەوانیتر هیچ. میرزا رەشیدیش لە ھەموویان زیاتر چوو بوو. دلیه‌و ھە که قورئانیکی رەوان و بە تەجۆیدم خۆیندوو. ئەو شەو ھە خەمەتییکی زۆر زۆریان کردین. بە یانیش خان ئەسپێک و زەلامییکی پێداین ھە من ئەو رۆژە تا کۆی بە ئەکەین بە سواری بڕۆم؛ پاشان پیاو ھە که ولاغە ھە بەریتەو. لەو قورئان خۆیندەو ھە خان و چوو بوو ھە دلیه‌و ھە که من بە چکە ئەسحابە ھە کم و ئەو شەو ھە ریم ھە کوتۆتە ئەو.

ھە تۆزێ لە رەشمالەکان دوور ھە وتینەو، خالە شاماریش ھەات سوار بوو منی خستە پاشگری خۆی وتی: «بێ ئەقل من ھەر بۆ ئەمەم بوو ھە ئەموت قورئان بخوینە. ئافەرەم! کۆرم رووی مامی خۆت سپی کرد». منیش ئیتر نەموت ئەو قورئان نەبوو، ئەگینە لە سەر ئەسپە ھە ئەخستە خوارەو.

- کابرایەکی «بامۆک»ی چوو بوو ئەو ولاتی ئایەنە و ئەستەمبولە رۆژیک سەیری کرد و کابرایەک لە بازاردا سندوکیکی لە بەر دەمایە و پریەتی لە قوتووی شوشە سەر داگیراو. بانگ ئەکا: «ھای دەرمانی کێچ! دەرمانی ھۆرە! دەرمانی تەپە! دەرمانی میروە!» ئەو سەردەمەش خۆت ئەیزانی کێچ و جەوجانەو ھەری شارەزوور و ھەلەبجە گای ئەخستە ھەلە ھەسەما.

کابرا وتی ھەسەبەت لەمە چاکتر نابێ، لەم سندووقە دەرمانە ئەکرم و ئەیبەمەو ھە ولاتی خۆمان ئەبفرۆشم، ئەو نەدە دەولەمەند ئەبم، بێ ئەبم بە «حەماغای کۆیە». دەرمانی کەری و بەرەو دوا بوو ھە بۆ ولات.

رۆژیک لە ناو شاری ھەلەبجە «ھای دەرمانی کێچ»ی ئەکرد. کابرایەکی شارەزووری ھە لە دەست کێچ مالمی بە جێ ھێشتبوو، ھە لاتبوو. گۆبی لەم بانگە بوو وتی قەت لەمە چاتر ئەبێ؟ ئێستە شووشە ھەکی لێ ئەکرم و ئەیبەمەو ئیتر لە دەست کێچ رزگارم ئەبێ. چوو شووشە ھەکی لێ کەری و ئەو شەو ھە دارو دیواری خانووە ھە و ھەموو نوینی مالمە ھە بە دەرمان دەرماناشی کرد و لێ راکشا زۆری بێ نەچوو سەیری کرد کێچ لە شەوان گەلێ زۆر ترە.

ئەو شەو ھە خەوی لێ نەکەوت بە یانی زوو چوو ھە بۆ ھەلەبجە و بەرۆکی کابرای گرت و وتی: خوا بتگرێ تۆ دەستی ئەو عالەمە بۆچ ئەبەری، ئەم دەرمانە تۆ ھەکی دەرمانی کێچە؟ خۆ من ھەموو ژوورە ھەم بەم دەرمانە تۆ ھەنوو، کەچی ھێچ کەلکی نەبوو. کابرای خاوەن دەرمان وتی: «نابێ چووبیتی دەرمانە کەت بژاندی بە ناو نوینەکاناو بە ژوورە ھەدا؟»

وتی: بهلئ وام کردوو. وتی: باوکم وای. وتی نهی چۆن؟ وتی: «ئه بی بیتی یه که یه که کیچه کان بگری و دهرمانه که بکه یته چاویانه وه بۆ ئه وهی کویر بین. بهو جوړه که تو کردو ته شیتیش واکا. تو که نازانی خوت ئیش بکه ی بۆچ دهرمانی خه لک ئه شکینی». کابرا وتی: «بیژم چی برا! خوا رووی کیچ رهشکا واکویم له قسه ی وایی».

- «بهاء الدینی عاملی» یه کئی بوو له ریازی زانه ههره بهرزه کانی ئیسلام. دانهراوه کهی - «خلاله الحساب» - له کتیه زور نایابه کانی حساب؛ ته نانه تهلین حه و مه سه له ی له باب جه بهروه تیایه ئیسته ش ههر نه زانهراوه. رۆژیک ئه م به هائه دینه له گه شته که یا ریی ئه که ویتته شویتیک ئاخونیک میزه ره زلی ریش گه وره ده پانهز بیست فقهی به ده وریا دانیشتون ده رسی «خلاله الحساب» یان پیتهلئ، به لام هیچی به سهر هیچه وه نییه. به هائه دین له یه کئی له فقهیه کان ئه پرسی که سی جار چوار ئه کاته چهند؟ فقهیش به بی وهستان ئه لئ ئه کاته بیست و یه ک. ئاخون تورپه ئه بی و سوور ئه بیتته وه، ئه لئ: «ئهم ناجسنه هه روا تی نه گه یشتوو؛ تا ئیسته من سه د جارم پی و تووم رۆله سی جار چوار ئه کاته حه فده، تازه ئه ئه لئ بیست و یه ک».

- حه مه پاشای جاف و مه وله وی سهر و سه ودا ی شعریان زور خوش بووه، وه کو ئه وه که جاریک مه وله وی له ئاوی «دیلئ» ئه بی و «حه مه پاشا» ئه م شیعره ی بۆ ئه نووسی: ئه ر گه فی گه مال کورده مال بیلئ هه ی له زه ت ئه به ی خالو له دیلئ مه وله ویش به م شیعره بۆی ئه نووسیتته وه: له گه فیه که مال کورده ماله کان دیلئ مده توو به گه ماله کان

- کابرایه کی کورد ئه له ی باران ئه کاو زور به په رۆش بووه بۆی و روو ئه کاته ئاسمان و به م شعرانه داوی باران ئه کا:

هه ورا نه ده کا خروشان مکایلا ئه توش ده ی

نیسک و ماشان تیکه ل که ده با نوش بیتته سهر ده ی

- کابرایه کی بلباس به کاروان ریی ئه که ویتته کویه، ئه چیتته دیوا خانی حه ماغای کویه. کابرا له ولاتی خو ی ماینتیکی به ده ستیاو هیتا بوو که ئه چیتته مالی حه ماغا ماینه که ی

نه‌توین. له روویشی هه‌لنایه که به حه‌ماغا بلن شتیکی وا رووی داوه و ئیسته منیش نیمه ماینه که بژیرم بۆ خاوه‌نی. ههر له‌وی دانه‌نیشی و خوی ئەکا به تولی؛ به‌یانی و ئیواره ئەچی ئالیکی ماینه توپیوه که وه‌ئه‌گرئ. ئیتر کهس لینی ناپرسی که کابرا تو ئیشت چیه لیره ماویته‌وه؛ ئەوه‌نده ئەمینیتیه‌وه تا له ئالیکی ماینه که پاره‌ی ماینیکی دهست ئەکه‌وی و ماینیکی تر ئەکه‌ی.

پاش ئەوه هه‌له‌هستی برۆا، ئەچینه لای حه‌ماغا مالاوایی لی ئەکا و کاره ساته‌که‌شی بۆ ئەگیریتیه‌وه. حه‌ماغا سه‌رباری ئەوه‌ش فه‌رمان ئەدا ماینیکی تریشی ئەده‌نی.

- «ئه‌لیه‌گوه‌رخانی سنجاری»: ئەلیه‌گوه‌رخانی گه‌وره «گه‌وه‌هر»ی هاوسه‌ری ژبانی کۆچی دواپی ئەکا و ئەچینه سه‌ر گۆره‌که‌ی به‌م شعرانه‌ی خواوه‌وه ئەیلاوینیتیه‌وه:

یه چه زولمی بوو که‌ردی له بارگه‌م

ئه‌نگوشت ناهاڵ که‌ری ئەشاره‌م
وه‌ستاوه‌م
وار بوویت وه‌ بورج ئەقل
زه‌ینم نایینا که‌ردی ره‌وشه‌نی
کوور که‌ردی سه‌راو سه‌رچه‌شمه‌ی
عه‌ینه‌م

خامووش که‌ردی شه‌و چرای مالم	به‌زه‌بیت ناما وه‌ جه‌سه‌و هالم
هامرازو هام قه‌ول سوو ئیوارم روو	خانم خۆش‌خوو خۆش‌خه‌یالم روو
سام سه‌که‌نده‌ر ستون مالم	هه‌م هاز پشتم، هه‌م زوور بالم
خه‌ریکه‌ له‌ توی ئه‌رز بئ ئەجاو	ده‌سه‌ی گیسوان نم داده‌ی گولاو
بئ واده‌ بردی تا قیامه‌تم	سه‌ول سایه‌دار ئه‌ر ئه‌ر قامه‌تم
له‌ ده‌س جه‌ورت فه‌له‌ک هه‌زار داد	خه‌رمان ئه‌مرم په‌ی به‌رداری وه‌باد
چوون فه‌ره‌اد شیرین ئه‌رمه‌ن مه‌رده‌ن	نادا هه‌ر که‌سی مان من گه‌رده‌ن

گلکۆی تازه‌ی له‌یل گلکۆی تازه‌ی له‌یل	گلکۆی تازه‌ی له‌یل گلکۆی تازه‌ی له‌یل
ئه‌سهرین له‌ دیدهم مه‌رژیا چوون سه‌یل	وه‌ دل‌ه‌ی خه‌مین وه‌ مه‌یل پر که‌یل
کێل مه‌زاره‌که‌ی گرتم له‌ باوه‌ش	چووم وه‌ سه‌هرین شه‌یدای دل له‌ جووش
ئه‌وه‌ش چوو ئه‌پرای که‌س نه‌ها‌توه‌وه	دیم سدای مه‌یوت له‌ ژیر خا‌که‌وه‌وه
شیر شمشیر شوو دلاوه‌ری من	گه‌وه‌هر وات سه‌رده‌ار سایه‌ی سه‌ری من

دی دەس کووتاکە لە زاری و شینم	نە توو فەرهادی نە من شیرینم
خاک بی ئەجاو سەرد کردیە مەلیم	نە توو چو قەیسی نە من چو لەلیم
بجو خەریک وە وەزیندە گانیت	فکر کە وە ھال دەوران فانیت
بازار گەردوون ھەر ئیدە کەردەن	کچی ئەزیز وە خاک خالی نەسپەردەن؟
فەلەک باخەوان توولە نەمامە	ئێچین مەنەرۆ ئەو چین تەمامە
بازار گەردوون ئیدە کارشەن	ھەر ساتی سەد رەنگ لە بازارشەن
یەکە سوارە کە ی فرە نازارم	ران رکاو خاس وە رووی ھەزارم
کر دە یەکیکە نە دارۆ دەرج	ئامەنەت تۆن ئەمانوللا و فەرەج ^۷

- فایەق بێ کەس لە «تەویڵە» موعەلیمی مەکتەب ئەبێ. کار بە دەستەکانی ئەوی لە گەل ھینەکانی سنووری ئیرانا ھەموو جار ھاتوچۆی یەکیان ئەکردو ناسراوی لە بەینیان ھەبوو. جاریک قومیسەرێکی تازە ھاتبوو نوختە کە ی ئەو بەری تەویڵە وە بەشی ئیران. فایەق بێ کەسیش کار بە دەستە ھەرە گەورەکانی تەویڵە کۆ ئەکاتەو؛ وەکو مامۆستای قوتابخانە و مەعمووری ئیستەلاکت و کاتبی بەلەدیو باشچاوش و ئەمانە وەلام ئەنیری بۆ نوختە کە ی ئیران کە ئەم کار بە دەستە گەورانە دین بۆ بەخیرھاتی ئەو قومیسەرە تازە یە. ئەوانیش کار بە دەستە گەورەکانی خۆیان وەکو پۆلیس و قایشی لە زور پۆلسە وە ئەمنیە و قومیسەر ھەموو کۆ ئەبنە وەو چاوەرێ ھاتی ئەمانە ئەکەن. دەستە ی ئەملا کۆ ئەبنە وە ئەرۆن.

فایەق ئەلی ئیو ھیچتان دەنگ مەکەن من بەم قومیسەرە تازەتان ئەناسینم. کە ئەگەنە لای ئەوان ئەوانیش ھەموو بەرزە پی راست ئەبنە وەو بە جۆری عەسکەری رائە وەستن. فایەق خۆی لە پێشا ئەچێ و دەست ئەخاتە ناو دەست قومیسەرە کە و پیتی ئەلی خۆم پی ئەناسینم «مفلس الدولە ی اعوری». ئەمە ئەلی و لە تەنیشتیە وە ئەویش وەکو عەسکەر رائە وەستن.

پاش ئەو «ر.ا» ئەرواتە پێشەو؛ فایەق ئەلی پێشکەشت ئەکەم ئەم زاتە «نیرە کەروسەلتەنە ی مەرەقی». پاش ئەو یەکیکی تر ئەروا ئەلی ئەم زاتەش «متەقل خانی کەربابی». پاش ئەو «ش.ج» ئەچیتە پێشەو ئەلی ئەمەش

«ميازوللاخانی ئەعرەجی». پاش ئەو «ت.ر» ئەچیتە پیشەوہ ئەلی ئەمەش
 «سفیدالدولە سەرخۆشی». پاش ئەو «ش.ن.س» ئەچیتە پیشەوہ ئەلی ئەم زاتەش
 «پیکەللاخانی شاری». پاش ئەو «ج.ش» ئەچیتە پیشەوہ ئەلی ئەمەش «مطیع الممالکی
 ھەلەوہری». پاشان «م.ق» ئەچیتە پیشەوہ ئەلی ئەمەش «رەقەل الانجەنی یی ھیزی». پاش
 ئەو «ح.ش» ئەچیت ئەلی ئەم زاتەش «ورگ المملکی ئاوەسی». پاش ئەو «ع.ع» ئەچیت
 ئەلی ئەم ئاغا یەش «شەکەنیرو لەھما یونی خرنوکی».

بەم جوړە ھاوړیکانی خوښی پشکەش ئەکا. کابراش لەم القابانە سەری سړ ئەمین و
 ئەمانیش لە دلا لە کولی پیکەنینان و دەنگ ناکەن؛ پاشان لیک ئاشکرا ئەبن و ئەبێ بە بەزمی
 پیکەنین و ھەرا.

- تۆ ئەزانی لە ولاتی کوردە واری لە ھەر شویتیک خواردەمەنیەکی تاقانە ی ھەیە
 ئەگەر نە تزانووە بیزانە کە ئەمانەن:

تووی «گەلین»، سرنچکی «زەنان»، گوێزی «ھەشەمیز»، میوژی «ژاوەرۆ»، باسوقی
 «شاربازیر»، ھەناری «نازەنین»، سیوی «سەردەشت»، ھەنجیری «ریزاو» و «کەلەکن»،
 تری «سەرنوێ» و «لیقان»، کالەکی «موکریان»، شوتی «قەلا چوالان»، ناو کە کوولە کە ی
 «گەرگەر»، تلیاکی «کولیا یی»، برنجی «دەکە» و «ئاکری»، تورشیاتی «سولەیمانی»،
 ھەفە بیجار و پەشمەکی «سەنە»، ھەوینج و تووری «کەرکوک»، ژیر چنە ی «کۆیە»،
 یابراخی «ھەولیر»، پیازی «قوروجیا»، نوکی نیسکاوی کزنی «لەیلان»، ھەر زنی
 «مەریوان»، ئاردە تووی «ھەورامان»، گەنمی «مایدەشت»، جۆرەشی «گەرمیان»، بیزا و
 گەنمە شامی «موکریان»، لۆکە ی «شارەزوور»، توتنی «شاوور»، گەزووی «بانە»، بەرووی
 «کەلی خان»، ماستی «سەنجاوی» و «نەوەرە» و «کۆزەرەقە»، پەنیری «ھەرکی» و
 «باخچە مریەم»، روئی «لاجان»، سالمە ی «شتۆ»، کەشک و دۆینە ی «جاف»، ھەلوای
 گولە زەردە ی «ژیر دەواری بە گزادە ی جاف»، کەبابی «سابلاخ»، دۆی «ناراو»، ھەنگوینی
 «شامە ترینکە»، پەردە پلاوی «سولەیمانی»، خورمای «مەندەلی»، نانێ «لەیلان»، ترۆزی
 چەمیلە ی «دھۆک»، بەھی «دەرە بەیان»، ھەلوژە ی «نایسەر»، خەیار ئارووی «تەوریوەر»،
 گیلەسی «دۆلاو»، قارچکی «میاوہران»، قەیسە ی شەمس و نوری «حەسەناو».

– لە ولاتی کوردەواری ئەم شتانه لەم شویتانه تاقانەن.:

بەزم لە «کۆیە»، رەزم لە «سولەیمانی»، نەزم لە «سابلاخ»، ژیری لە «سنە»، هێری لە «سیان»، گێلی لە «مایدۆل»، وشکی لە «هەولێر»، ساردی لە «کەرکوک»، زیتی لە «وان»، قنجی لە «بەرزان»، گورجی لە «دھۆک»، سواری لە «سوور سوور»، چروکی لە «دێ دەورە شار»، شەری لە «تەکیە»، قیتی سەربانان لە «بەرزنجە»، سمیل لە «بۆرەکە»، پێچ لە «کەپچنە»، ریش لە «شەدەلە»، کەلەبی لە «فەیلی»، وردی لە «سنجاوی»، قسە رەوانی لە «سابلاخ»، ئەگرێجە کال لە «ئامیدی»، چاوی بە خومار لە «سەقز»، شوخی لە «فەزوللا بەگی»، شەنگی لە «ماش»، دیواخان لە «بەگزادە دێ بوکری»، ناسکی لە «کەس نەزانی سەر شیوی سەقز»، سۆرانی لە «شۆرە سواری جاف»، هەلپەرکی لە «بادینان»، سەر و پێ لە «شکاک»، پشیتین لە «مەنگۆر»، کراس لە «بۆلی»، کلاو لە «سولەیمانی»، گۆرەوێ میرزایی لە «سنە».

– ئەم شتانهی ئەم شویتانه بە ناو بانگن:

مانگای «مالوان»، ماکەری «سابلاخ»، نیرەکەری «ژاوەرۆ»، قاتری «هەورامان»، بزنی «دیلێژە»، گامیشی «موکریان»، رەوێ ماینی «جافان»، مەری «لاجان»، بزەمەرەزی «بانە»، شەگەلی «مەرگەرۆ»، کەلەشیری «کرماشان»، توتکی «دیبوکرێ»، سەگی «هەوشار»، رێوی «کوێستان»، گورگی «هەوێ نوو»، دوپشکی «عەرەبەت»، عەلێشیشی «موکریان»، چەقە چەقی سەگ «کونە ماسی»، چونکە ئەرکی «جرتاوا» شیان لە سەرە.

– هەر شتە لە شویتیک:

کەوچکی «هەلدەن»، پەستەکی «بانە»، کلاشی «هەورامان»، گیوێ «هەمەدان»، شالی «زاخۆ»، شەکر شکی «سولەیمانی»، مسی «زەنگان»، سەبیلی «سەقز»، جاوی «هەجیج»، بەرە «بیجار»، خنجەری «بانە»، هەسانی «دەری».

– لەو کوردەوارییە کە باران ناباری هەندێ شتی سەیر ئەکری لە هەندێ شویتا دینن ناوی «چل کەچەل» ئەنوسن ئەیکەن بە سەر لەقە داریکەوێ یا شوینیکی ترا هەلیئەواسن تا باران ئەباری و ئاوی بارانە کە ئەیشواتەوێ. لە هەندێ شوینی ترا سەیر ئەکەن کێ بە پیتی ئەو شویتە پیاو چاکەو بە پیاویکی بە دین بە ناوبانگە، خۆیانی لی مەلاس ئەدەن و کتوپر ئەیگرن

و ئه‌یخه‌نه‌هه‌وزه‌وه ئیتر باران ئه‌بارئ. له‌هه‌ندئ شوینی ترا منالان دینن پارچه‌ په‌رۆیه‌کی گه‌وره‌ ئه‌به‌ستن به‌ سهر داریکه‌وه و ئه‌یکه‌ن وه‌کو به‌یداخ و پپی ئه‌لین «بووکه‌ به‌ بارانی». به‌کیکیان هه‌لیئه‌گرئ و ئه‌وانیتر شوینی ئه‌که‌ون و روو ئه‌که‌نه‌ مالان؛ هه‌ر که‌ چوونه‌ هه‌وشه‌که‌وه‌ هه‌موو به‌ جارئ ئه‌لین:

هه‌ناران و مه‌ناران یا خوا داکاته‌ باران
باده‌نگی بیته‌گویمان له‌گرمه‌گرمی هه‌وران

ئینجا کچه‌ عازه‌بی ئه‌و ماله‌ وه‌ یا تازه‌ بووک دته‌ ده‌ره‌وه «ده‌رزی سنجا» یک ئه‌کا به‌ به‌یداخه‌که‌دا و توژئ ئاویش ئه‌پرژیتیه‌وه‌ سهر به‌یداخه‌که‌و شتیکیش ئه‌ده‌ن به‌ مناله‌کان. ئه‌مانه‌ به‌م جووره‌ به‌ ماله‌کانا ئه‌سوورپته‌وه‌ تا به‌ ته‌واوی به‌یداخه‌که‌ له‌ ئاوی پرژه‌ی مالان ته‌ر ئه‌بئ و وه‌کو له‌ هه‌وزت هه‌لکیشابی وای لئ دئ. به‌ زۆرتر وه‌خت ئه‌م منالانه‌ هه‌یشتا به‌ ته‌واوی له‌ ئیشی خۆیان نابنه‌وه‌، دانه‌کاته‌ باران. له‌ به‌ر باران شپزه‌ ئه‌بن یا هه‌مویان خۆیان ئه‌کوته‌ شوینی وه‌ یا بلاوه‌ی لی ئه‌که‌ن. پاشان کۆ ئه‌بنه‌وه‌ ده‌رزیه‌کان به‌ پاره‌یه‌کی زیاده‌ به‌ نیازی مراز لی ئه‌که‌رن و به‌م ده‌رزیانه‌ ئه‌لین «ده‌رزی مراز» و نرخیکی زۆری هه‌یه‌ له‌ به‌ر چاویان.

قسه‌ی به‌تویکل

- کابرایه‌ک مانگایه‌کی ئه‌بئ هه‌ر چه‌نده‌ ئه‌که‌ن ده‌ستیکی نانیته‌ زه‌وی و هه‌یچی نییه‌. ئه‌چن به‌ «شاسواری قازی خدر وه‌یس» ئه‌لین. ئه‌ویش ئه‌لئ: به‌چن بیکه‌ن به‌ ته‌قه‌ و هه‌را به‌ سه‌ریا. که‌ وا ئه‌که‌ن، مانگا که‌ ده‌ست ئه‌نیته‌ زه‌وی و ئه‌روا. له‌ شاسوار ئه‌پرسن ئه‌لین ئه‌مه‌ چی بوو؟ ئه‌ویش ئه‌لئ ئه‌وه‌ خه‌ونی دیوو.

- «مه‌حمووی پیره‌وه‌یسی یوسوجانی» شه‌ویک له‌ مالتیکا میوان بوو. ژنی خانه‌ خۆی که‌ بایه‌کی لی به‌ر بووه‌وه‌ چه‌پۆکیکی کیشا به‌ سهر مناله‌که‌یا وتی: «شکلت خواته‌وه‌! پیاو شه‌رمه‌زار ئه‌که‌ن». هه‌یج ده‌نگ نه‌بوو، نووستن.

شه‌وی ژنه‌که‌ میزی هات، چو نه‌یزانی له‌ ژوور سه‌ری مه‌حمووی پیره‌ وه‌یسه‌وه‌ خۆش میزه‌که‌ی کرد. مه‌حموش لای وا بوو بزنه‌ وتی: «یخ یخ دوات به‌رئ». ژنه‌ش وتی:

«خاله‌مه‌حموو بزنییه، منم وا خوا رووی ره‌ش کردم». خاله‌مه‌حمویش وتی: «خوشکی! خوا تۆی روو ره‌ش نه‌کردگه؛ خوا منی وه چه‌مه‌ر کردگه. نه‌گینه نه‌بوایه له هه‌وره تریشقه‌کی ئیواریدا پاش پارگینم^۸ لی بدایه».

- کابرایه‌کی کورد بوو به میوانی کابرایه‌کی تر. دنیا زستان بوو له گۆی ئاگردانه‌که دانیشتیون ژنی خانه‌خۆیه‌که پشتی له مان بوو، کونئ بوو بووه‌ده‌ریپکه‌ی، لا رانی دیار بوو. میرده‌که‌ی ویستی ئیشیکی وا بکا که ژنه‌که‌ی خۆی داپۆشی رووی کرده میوانه‌که و پی وت: «ئیمسال خانوو‌ه‌که‌م هه‌لگێراوه‌ته‌وه‌ نازانم تو پیت چۆنه؟»

له‌و کاته‌دا که میوانه‌که سه‌ری به‌رز کرده‌وه سه‌یری ده‌سته‌که‌کان بکا میرده‌که کۆله‌وه‌ژیکێ گهرم دانرا بوو له‌ ناکاو ژهن‌دی به‌ ژنه‌که‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ تۆزێ بزوێته‌وه‌ و له‌و بزووته‌وه‌دا خۆی داپۆشی. ژنه‌ له‌ به‌ر گهرمی کۆله‌وه‌ژه‌که‌ داچله‌‌کاو کتوپر بایه‌کی لی به‌ر بووه‌وه‌ کابرای میوان سه‌یریکی ده‌سته‌که‌کانی کرد و وتی: «به‌ خوا برا هه‌ر ده‌ستت لی نه‌دایه‌ چاتر بوو».

- دوو کابرای کورد هه‌بوون یه‌کیکیان «نازاد»ی ناو بوو، یه‌کیکیان «شیرزاد». هه‌ر دووکیان پاله‌وان و به‌ جه‌رگ بوون. به‌ سه‌پانی چوونه‌ لای کابرایه‌کی تر شه‌وی ئه‌مان له‌م دیو خه‌رمانه‌که‌وه‌ نوستبوون کابرای خاوه‌ن خه‌رمایش له‌و دیوه‌وه‌. له‌ نیوه‌شه‌وا دز دیته سه‌ریان کابرای خاوه‌ن خه‌رمان به‌ ئاگا دیت و ناویری ده‌نگ بکا ده‌ست ئه‌کا به‌ و‌رپته‌ کردن له‌ به‌ر خۆیه‌وه‌ ئه‌لی: «پاره‌م ببوایه‌ ژنیکم به‌ینایه‌، دوو کورم ببوایه‌ یه‌کیکم ناو بنایه‌ نازاد یه‌کیکی شیرزاد». که‌ ئه‌گاته‌ نازاد و شیرزاده‌که‌، به‌ قایمتر ئه‌یلیت. نازاد و شیرزاد له‌ خه‌وه‌که‌ رانه‌په‌رن و دزه‌کان ئه‌گرن.

- که‌ریم به‌گی‌فه‌ تاح‌به‌گی‌جاف ئه‌چیته‌ به‌غدا له‌ دوو‌کانی ئه‌جزاچیه‌ ئه‌یه‌وی خۆی بکیشی له‌و کاته‌دا ژنیک له‌وی ئه‌بێ ئه‌ویش خۆی ئه‌کیشی. که‌ریم به‌گ که‌ چاوی پی ئه‌که‌وی ژنه‌ی به‌ لاوه‌ زۆر زل ئه‌بێ له‌ زلیه‌که‌ی سه‌رسام ئه‌مینی. کتوپر شانی ئه‌گرئ ئه‌لی:

۸- پاش پارگین: خه‌تیکه‌ وه‌کوو خه‌نی جووت به‌ ده‌وری ده‌وارا لی ئه‌ده‌ن بۆ ئه‌وه‌ که‌ باران باری، ئاوه‌که‌ به‌ویدا په‌روا و نه‌یه‌ ناو ده‌واره‌که‌وه‌.

«خوشکم، مەرۆ بزائم کاممان زلترین؟» له پاشا خۆی ئەکیشی، کهچی ئەم زیاتر دەرئەچی. دیت به لای ژنەکه‌وه -ئەوا خەلکیکی زۆریش له خزمەتکارو خەلکی تر له‌وئ وه‌ستاون- ئەلئ: «ئەگەر زیاده‌که‌ی من بخریتە تۆوه‌و وه‌کو یه‌ک دەرئەچین». ژنەش دەست ئەکا به‌ بێکه‌نین و لئ ئەدا ئەروا.

- کابرایه‌کی کورد ماینتیکی زۆر چاکی هه‌بوو؛ کابرا خۆی چوو بوو بۆ کاروان، شه‌وئ دز هاتنه‌ سەر ماله‌که‌ی بۆ ماینه‌که‌، که‌سیشی له‌ ماله‌وه‌ نه‌بوو تهنها ژنەکه‌ی نه‌بئ. ژن هه‌ستی کرد وا دز ده‌وره‌ی ماله‌که‌یان داوه‌ رووی کرده‌ ماینه‌که‌و پنی وت:

ماینه‌ که‌وه‌ی یه‌لخوزه‌ قه‌زات بکه‌وئ له‌م کوزه‌

ئیمشه‌و نه‌تبا ئەو دزه‌

دز مایینیان برد. کابرا هاته‌وه‌و سه‌یری کرد ماین نه‌ماوه‌؛ له‌ ژنەکه‌ی پرسى. ئەویش پنی وت که‌ دز هاتن برديان، به‌لام ئەتوانی بیدۆزیته‌وه‌و. وتی چۆن؟ وتی: په‌سته‌یه‌کی وام وتوه‌و به‌ ماینه‌که‌دا هه‌سته‌ برۆ بزانه‌ له‌ چ شویتیک ئەم په‌سته‌یانه‌ ئەوت له‌وییە.

کابرا چوو؛ له‌ پاش گه‌رانتیکی زۆر رینی که‌وته‌ گوندیک سه‌یری کرد مندا لان ئەو په‌سته‌یه‌ ئەلئ. له‌ مندالینکی پرسى که‌ ئەمه‌ له‌ کوئ فیر بووه‌؛ ئەویش وتی فلانه‌ مال چوو بوون بۆ دزی ماینیکیان هینا بووه‌وه‌. که‌ هاته‌وه‌ ئەم په‌سته‌شیان له‌ گه‌ل خۆیان هینا بوو. ماله‌که‌ی لئى پرسى، ئەویش پیتاشانی دا. که‌ چوووه‌ ژووره‌وه‌ ماینه‌که‌ی به‌رچاو که‌وت، راست نه‌وی له‌ جلە‌وه‌که‌ی کیشایه‌ ده‌ره‌وه‌و هینایه‌وه‌.

- فه‌قیه‌شیتە هه‌بوو له‌ ناو جافدا، رۆژیک ئەچیتە لای مه‌حموو پاشا. پاشا لئى ئەپرسى: «ها فه‌قیه‌ شیتە ئیسته‌ چى ئەکه‌ی؟» ئەویش ئەلئ: «وه‌للا پاشا! سه‌گ به‌ تووله‌ ئەکه‌م». پاشاش ئەلئ فه‌قیه‌ شیتە سه‌گ به‌ توله‌ مانای چیه‌؟ ئەلئ: «پاشا! مانای چى، مانای چى؟» یانی له‌ تۆی ئەسیتەم و ئەیده‌م به‌و». پاشا دەست ئەکا به‌ بێکه‌نین.

- کورە مه‌لایه‌ک هه‌بوو له‌ سوله‌یمانی، باوکی ئەینایه‌ به‌ر هه‌ر کار و فرمانیک سه‌قامگیر نه‌ئەبوو. رۆژئ هه‌ندئ له‌ فه‌قیه‌کانی باوکی ئامۆزگاری ئەکه‌ن و به‌ سه‌ریا دین ئەلئ: «تۆ ته‌ماشای ئەوره‌حمانی برات که‌ به‌و منالییه‌ بزانه‌ چهن زیره‌ک و گوئ پابه‌له‌».

ئەویش تۆزى راتەمىنى و لە پاشا ئەلنى: «ئەم، ئەم با ئەویش گەورە بىيى بزانن چۆن وەكو منى لى دىت».

- كابرايەكى كورد بە رۆژوو بوو؛ زۆرى برسى بوو. تۆزىكى مابوو رۆژ ئاوا بىيى، بانگى ژنەكى كرد وتى: خىراكە نانم بۆ بىنە با رۆژوووەكم بكمەوه. ژنەكە وتى پياووەكە خۆ رۆژ هيشتا بەرزە، دوو گەزى ماو، هەتا نوێرى شىوان نەبى رۆژوو چى ئەكەيتەوه؟ ئەویش وتى: «كچى، نانەكم بۆ بىنە، خوا بەم هەزار گەزە رۆيوە منەتم لى نەزانى بەم دوو گەزەش هەر نايزانى».

- كابرايەكى كورد چوو لە مەلا وتى قوربان كويخاكەمان زۆرم زولم لى ئەكاو مالم ئەخوا؛ نازانم خوا لە رۆژى قىامەتە هەقم چۆن ئەستىنى؟ مەلاش وتى: بىرام، ئىسلام گەورەيە؛ رۆژى قىامەت خوا بە تۆ ئەلنى لەم پياووە خوش بىه قەسرەكەت چەند بى ئەوەندەى تەرت بۆ زىاد ئەكا. تۆش گەردنى ئازا ئەكەى و خواش ئەو ئەبەخشى. كابرا وتى: «مامۆستا، كە خوا وتى وەرە لىي خوش بىه قەسرەكەت بۆ گەورە ئەكم، ئەلیم بىنايى چاوان قەسرم ناوى تۆ كاو لە ئاشىكم بەرەى دوو بەشى دلۆپە بى، بەلام من لەو سەگبەهە خوش نابم».

- يەكەك لە بەگزادەكانى «هەلدن» شەوىكى زستان خۆى و رەنجبەريكى لە گوى ئاگردانەكە بەرامبەر بە يەك دانىشتبوون. بەگ، رانكىكى دىراوى لە پىندا ئەبى، هەموو گەل و گونى ديار ئەبى. روو ئەكاتە رەنجبەرەكەو ئەلنى: رۆلە ئىمسال بەخىر توتنىكى زۆر بكمەين، رەزى سەر چاوەشمان -ئىشەللا- ترىي زۆر ئەبى، ئەيكەين بە ميويز و دۆشاو. ئەچم لە كەركووك هەمووى ئەفرۆشم، جوان ئەسپىكى چاك ئەكرم و قامچى رەختىكى لى ئەدەم. رەنجبەرەكەش ئەلنى: «بەگم! من دوعا ئەكم ئىستا كە خوا بىدا، قامچى دەرپىيەك بكمەى بۆ قامچى رەخت ئەوسا خوا گەورەيە».

- «فەتاح ئەفەنى» ناوىك قازى بوو؛ بەلام پياووىكى گىل و بى ئەقل بوو. خزمەتكارىكى هەبوو ناوى مام خدر بوو. وا رى كەوت مۆتەسەرف لىكەوت و قازى بوو بە وەكىل. ئىوارە ئەچىتەوه مالهو بەبانگ ئەكا: «خدر، خدر! وەرە هەى كەرى بى ئەقل! تۆهەر

به منت ئەوت نابی به هیچ، ئەوا له قازیتی قەزاوه بووم به قازی لیواو ئەمڕۆش بووم به وه کیلی موته سه‌رف».

مام خدریش وتی: «ئەفەنی! ئەگەر به‌ختت بهم جۆره‌ بێ، ئەبی به قازی ولایەت و ئەبی به وه کیلی والییش؛ وه دیسان من وتوومه‌ تۆ نابێ به پیاو، خۆ نه‌موتوووه‌ نابێ به موته‌ سه‌رف».

- پیاویک هه‌بوو له سوله‌یمانی، که ئیشیک ئەهاته‌ پێشه‌وه‌ ئەیوت: «هه‌ر سێ ته‌لاقی خۆم و عه‌لی عرفان که‌وتبێ ئەم ئیشه‌ وا نییه‌». پێیان ئەوت تۆ چیت داوه‌ به‌ سه‌ر عه‌لی عرفانه‌وه‌؟ بۆچ ئەیه‌خه‌یه‌ پال خۆت؟ ئەویش ئەیوت: «خۆم ده‌میکه‌ ته‌لاقم نه‌ماوه‌».

- کابرایه‌کی فه‌لا جوتیاریکی هه‌بوو؛ زۆر توپه‌ و که‌لله‌ شه‌ق بوو. شه‌ویک له‌ زستانا چیشتی نیسکینه‌یان خواردبوو، ئاغه‌ و جووتیار له‌ به‌ر ئاگره‌که‌ دانیشتبوون. ئاغه‌ زۆر تینوی بوو نیسکینه‌ جۆشی دابوو. نه‌ینه‌وێرا به‌ راستی داوای ئاو بکات ئەیوت: «گۆزه‌ ئاوه‌که‌ وا له‌ هه‌یوان؛ به‌ خوا ره‌نگه‌ چاک سارد بوبێ و ئیستا خواردنه‌وه‌ی خۆش بێ». جووتیاره‌که‌ش به‌ ناو چاوانیکی گرژ و به‌ توپه‌یه‌یه‌وه‌ ئەیوت: «شه‌وه‌که‌ی سارده‌؛ هه‌لبه‌ت ئەویش سارد ئەبێت».

ئاغه‌ وتی: «ئای نیسکینه‌ چه‌ند ئاو کێشه‌». کابرا وتی: «سه‌گباب! خێوه‌ چاری هه‌ر ئەوه‌یه‌ پیاو که‌می لێ بخوا».

- کابرایه‌ک له‌ سه‌ر ئیشیکی خراب گیرا بوو. شاکر ئەفەندی -حاکمی منفرد- لێ پرسى تۆ ئەم ئیشه‌ خراپه‌ و بێ مه‌عنايه‌ت بۆچی کرد؟ کابرا وتی: «قوربان! شه‌یتان پێی کردم». شاکر ئەفەندیش وتی: «مردووت مرئ! بۆچی نالێ خۆم کردم؛ شه‌یتان بێزی نه‌هات سوجده‌ بۆ ئاده‌م بیا ئیستا دیت گه‌وادى بۆ قنگ هه‌لپچراویکی وه‌ کوو تۆ ئەکات».

- جاریک کابرایه‌کی کورد لای ران ئەبێ و میگه‌له‌که‌ی ئەباته‌ گۆی چه‌میک. به‌له‌یه‌ک هه‌رزن دیار ئەبێ، به‌ ناو هه‌رزنه‌که‌دا ئەبیا بۆ سه‌ر ئاوه‌که‌. کابرای گۆرانی خاوه‌ن هه‌رزن چاوی لێ ئەبێ، به‌ هه‌را کردن دیت و ئەلێ: برا به‌ولادا رانه‌که‌ به‌ره‌. خوا هه‌لناگرئ بۆچی به‌ ناو هه‌رزنه‌که‌دا ئەیه‌ی؟ کورده‌ش ئەلێ: «گۆرانه‌ گالت وه‌ گوێزه‌».

- کابرایەکی کوردی کەم دەست روژبیک میوانیکی هات، ئەویش هەلسا بە هەر جوړی بوو پەنجاییک برنج و پەنجاییک روئی بە قەرز پەیدا کرد و هینایەوه دای بە ژنەکی بۆیان لی بنی. ژنە چوو بە جارێ هەموو روژنەکی کردە پەنجاییە برنجەکە و لێنا بە چیشت. ئیوارە کە نانی دانا میوانەکە لە بەر شلەبی روژ دەستی نەگەیشتە برنجەکە زوو تیری خواردو چووە دواوە. لە پاشا کە رویشت، پیاوێک بە ژنەکی وتی: «ئەری ژنەکە من بە هەزار نالی عەلی پەنجاییک روژم قەرز کردبوو؛ تۆ بۆچی بە جارێ کردت بە چیشت؟» ژنە وتی: «بە خوا میتردە کە بۆ روو سووری تۆ وام کرد». کابرا وتی: «بە خوا من ئەمویست روو رهشی لای خوایش بوومایە و تۆ ئەو هەموو روژنەت بە فیرو نەدایە».

- سێ چوار پیاو ئەبن بە میوانی مالتیک. ژنەکە نانیان بۆ دروست ئەکا، مالتیکی ئەبن هەر نووکه نووک ئەکا و داوای چیشت ئەکا. دایکەکی چەپۆکیک ئەکیشی بە سەریاو ئەلی: «داکەوه باوانت شیوی! لە میوانەکان خرابترت بە سەر هاتووه».

- کابرایەک چوووە لای سەعاتچیەک سەعاتیکی لی کړی، بەلام زۆر هەرزانی لی کړی. بە سەعاتچیەکی وت: کە بەم نرخە هەرزانه سەعات بفروشی قازانجت لە کوی ئەبن؟ سەعاتچی وتی: «تۆ پیروژت بێ! سەعاتەکە بەره. بە خێر وەختی کە تیکچو و شکا، ئەو وەختە قازانجە کەم دەست ئەکەوی».

- حاجی برابم بەگی دەکە جارێ دابوو بە ئاوییا هەرکە نوێژ نەکا مریشکیک جەریمەیت. کابرایەک هەبوو «قولی» ناو بوو، چەند مریشکیکی بوو دابووی بە جەریمەدا، هیچی بە دەستەوه نەماوو. ئەچوو بۆ مزگەوت و نوێژی ئەکرد ئەیوت: «نیەتمە ئەم نوێژە ئەکەم بۆ حاجی برابم بەگ». ئەیانوت: کورە ئەو بۆج وا ئەلیت؟ ئەیوت: «براکەم، حاجی برابم بەگ تالانی کردم. من نوێژ ناکەم وە زۆر نوێژم پێ ئەکا؛ ئەمە نوێژی ئەو. ئاخر من باوکم نوێژی کردگە، باپیرم نوێژی کردگە؟ من چی و نوێژ چی؟»

- دەستەیهک فەقی چوونە سەرکانیەک. سەیریان کرد چوار پینج ژن بە رووت و قووتی خۆیان ئەشت. یەکیکیان گێڕایەوه وتی: یەکنی لە ژنەکان چاوی بە ئیمە کەوت بانگی

ئه‌وانی تری کرد: کچی! خوتان داپوشن ئه‌و پیاوانه هاتن. یه‌کی له ژنه‌کان به‌ رووتی هه‌لسایه سهر پێ چاوی به‌ ئیمه‌ که‌وت. هیچ خۆی دانه‌پۆشی و خۆیشی تیک نه‌دا به‌ ژنه‌که‌ی تری وت: که‌نی باوانت شیوی! کوا پیاون، ئه‌مانه‌ فه‌قین».

- جارێک «ئه‌حمەد کړنو» رینی ئه‌که‌وێته ئاوابی «سهرشانه». پیره‌ژنیک به‌ره‌نگاری ئه‌بێ و سه‌یری سه‌رو فه‌سالی ئه‌کاو ئه‌لی: «به‌ قوربانت بم! وا دیاره‌ تو‌ حه‌کیمی. کۆکه‌یه‌کی بێ فه‌رمه‌ به‌لکو ده‌رمانیکم به‌یتێ بۆ ئه‌م کۆکه‌یه‌». ئه‌ویش هینای تو‌زێ زه‌نجه‌فیلی وردی دایه‌، وتی به‌ که‌فله‌مه‌ بیه‌خۆ. ده‌ستی برد که‌له‌ شاخه‌کیشی ده‌ره‌ینا رو‌ن گه‌رچه‌کی تیدا بوو، وتی ئه‌مه‌ش ده‌رمانیکی تره‌، له‌و وه‌خته‌دا که‌ که‌فله‌مه‌که‌ ئه‌خۆی تو‌زێ له‌مه‌ش به‌ په‌نجه‌-شه‌رع شه‌رمی بۆ نییه‌- له‌ قنگت هه‌لسوو، ئیتر به‌ دوو سێ رو‌ژ چاک ئه‌بێته‌وه‌. پیره‌ژن چوو که‌فله‌مه‌که‌ی خوارد و رو‌نه‌که‌شی دا له‌ خۆی، که‌چی کۆکه‌که‌ی زیاتر بوو. ئه‌مجاره‌ به‌ ده‌میشه‌وه‌ ئه‌ترێ؛ به‌لام هه‌رکه‌ ئه‌تری ئه‌یوت: «ئه‌ی وه‌ریش باوک حه‌کیمه‌که‌».

- کابرایه‌کی کورد چوو هه‌ر رووباریک ویستی لینی بیه‌رینه‌وه‌ نه‌یشه‌وێرا. گۆرانیک له‌وێ راوه‌ستا بوو، پیتی وت: برا ئه‌م ئاوه‌ نامبا ئه‌گه‌ر لینی بده‌م؟ گۆرانه‌ش وتی: «ئه‌ه». وتی ئه‌گه‌ر برده‌م؟ وتی ئه‌گه‌ر برده‌تی تهنێ بکه‌ له‌ ریشم. کورده‌ دای له‌ ئاوه‌که‌، ئاو راپه‌نجی دا. له‌ ئاوه‌که‌دا خه‌ریک بوو ئه‌خنکاو تهنێ ئه‌کرد له‌ ئاوه‌که‌. گۆرانه‌که‌ لای وا بوو ئه‌مه‌ تف له‌م ئه‌کا، رووی تیکرد و پیتی وت: «تفێ خۆت بکه‌و برۆ».

- کابرایه‌کی سه‌ید بێوه‌ ژنیک هینابوو، شه‌وی چوو له‌ لای. تا کابرا کوته‌یکی به‌وه‌وه‌ ئه‌دا، بێوه‌ ژنه‌که‌ چوار کوتی به‌مه‌وه‌ ئه‌دا. کابرا په‌شتینیکی سه‌وزی له‌ په‌شتا بوو، رووی کرده‌ بێوه‌ ژنه‌که‌و پیتی وت: «دایکم به‌ نۆره‌، خوشکم به‌ نۆره‌؛ بیکه‌ به‌ خاتری ئه‌م شاله‌ سه‌وزه‌ که‌ له‌ په‌شتمایه‌ ئه‌گه‌ر سه‌رم لێ تیکده‌ی؟»

- کابرایه‌ک دوو کۆری هه‌بوو، یه‌کیکیان ناوی «خه‌له‌» بوو ئه‌وێریان «بله‌». خه‌له‌ حیز و بله‌ زۆر ئازا بوو. هه‌تیو و مه‌تیو به‌ کابریان ئه‌وت خه‌له‌مان گاهه‌. ئه‌ویش ئه‌یوت: «خۆشیم ئه‌توانم خه‌له‌ بگێم، ئێوه‌ ئه‌گه‌ر ئازان بله‌ بگێن».

- ژنیك دوو دۆستی هەبوو، یەكێیان ناوی «جەبار» بوو یەكێیان «عەباس». شەویك رێكەوت هەر دووکیان چۆن بۆ لای ژنە. کوتوپر لەو وەختەدا مێردەكەى هاتەووە. ژنە لە تاوانا شارەدێیەووە. لە پاشا لە گەل مێردەكەیا دەستی كرد بە وردە گلەیی و وتی: ئەوهم بۆ بکەر و ئەوهم بۆ بینە. هەر شتیکی ئەوت کابرا ئەیوت: «جەبار بیدا». جەبار لەو لاوە لە ناو ئاخوڕەكەدا سەری راست کردەووە وتی: «گشتی ئەخەى بە سەر منا؛ ئەى عەباسە مل قەوى بۆچ شتیك نەسینیت؟»

-جاریك لە ئاواى «عەنبار»^۱ فەقیهەكان شەوى جەژن ئەچنە لای مەلا برايم ئاغای عەنبار بۆ رۆن و برنجی جەژن. ئەویش هیچیان ناداتی. بە ناھۆمیدی ئەگەرپێنەووە و قسەكە بۆ مەلا شەفیعی مامۆستایان-كە مودەپرسی عەنبار بوو- ئەگێرپێنەووە ئەویش ئەلى: «وا نابێ. بچن پێى بلىن ئاغا برنج و رۆنى جەژنمان ئەدەیتى خۆمان لێى بنین یا خود بین لە دیواخان نانى جەژن بخۆین؟ ئیتر ئەو رێگەیهكى سێهەمى لا نییە، بە دلى خۆتان بەرپێتان ئەكا». ئەمانیش ئەچن و دائەنیشن. ئاغا ئەلى: «ها، چیه دیسان بەرۆكتان گرتەووە؟» ئەمانیش ئەلىن: «ئاغا ئەوا سبەینى جەژنە؛ گوشت و رۆن و برنجمان ئەدەیتى خۆمان لە حوجرە لێى بنین یا خود بین لە دیواخان نانى جەژن بخۆین؟» ئاغاش ئەلى: «پەككو! خو رێگەیهكى تر بۆ پیاو ناھیلنەووە». ئینجا بە تەوسێكەووە سەیریکیان ئەكاو ئەلى: «ها، ها كارەكەر و خزمەتكارم بۆ راگرتون. كارەكەر و خزمەتكار! بچن بچن رۆن و برنج و كەلەشیریکیان بەدەنى با خۆیان لێى بنین و قوزەلقورتى كەن. لایان وایە من خزمەتكارى ئەوانم».

- کابرایەكى خاوەن مالات لە گەل خەراتیک دەمە قالیان ئەبێ و بۆ شەرخ کردن ئەچنەلای مەلایەك. مەلا پێیان ئەلى سبەینى پێنەووە. تەوړیکى دارشکاندنیا دەبێ، مەلا بە خەراتەكە ئەلى وەستا کلکیكى جوانمان بۆ بخەرە ئەو تەوهرە. خەرات ئەچى بە دل و بە گیان کلک بۆ تەوړ دروست ئەكاو ئەیهینى بەو نیازە كە مەلا سبەینى چاویكى لێوە بێ. بەلام

له پیش هاتنی خه‌راتا کابرای خاوه‌ن مالات مەنیک روڤ بو مەلا ئەهینێ و ئەلێ: مامۆستا روڤی مانگا زەردە؛ زۆر خۆشه.

سبەینێ که شەرعه‌که‌یان ئەکا خه‌راته‌که ئەهینێ و مەلا بە لای کابراکه‌ی‌ترا دایه‌که‌کشێ. ئەلێ: «مامۆستا کلکه تەوره‌که باش بو؟» مەلا ئەلێ: «پرو خزمه! مانگا ریا به کلکه تهورتا».

- کابرایه‌کی پیری کورد دوو سێ کۆپی هه‌بوو. کۆپه‌کان روژیک دانیشتبوون قسه‌یان له ریک‌خستنی مال و مالاتیان‌ه‌وه ئەکردو ئەیانوت ئەوه بکه‌ین و ئەوه بکه‌ین؛ که‌ریکی شینیشیان هه‌بوو. یه‌کیکیان وتی که‌ره‌شینیش بفروشین بیده‌ین به ژنیک بو‌باوکمان. باوک‌ه‌که‌یان له‌و لاوه له‌م قسه‌یه‌ گوییکی قوت کرده‌وه، له‌ پاشا قسه‌که‌یان گۆپی و هه‌ر نه‌چوونه‌وه سه‌ری. ئینجا باوک‌ه‌که‌ی‌دایه‌ وتی: «رۆله! لابه‌ن قسه‌ له‌ چیه‌وه ئەکه‌ن؟ قسه‌ له‌ که‌ره‌ شینه‌وه بکه‌ن».

- کابرایه‌کی کورد عه‌له‌ی ناو ئەهین، له‌گه‌ل کابرایه‌کی گالته‌چی شاری ئەچه‌نه‌ مزگه‌وت. کابرا به‌ کورده‌ ئەلێ: هه‌رچی مەلا کردی ئیمه‌ش ئەوه ئەکه‌ین. که ئەچه‌نه‌ نوێزه‌وه کابرای کورد له‌ پشت مەلاوه ئەهه‌ستی و کابرای شاریش له‌ سه‌فی دووه‌مه‌ له‌ پشت کورده‌وه ئەهه‌ستی. که ئەچه‌نه‌ سجده‌، کابرای شاری ده‌ست ئەبا گونی عه‌له‌ ئەگرێ، عه‌له‌ش لای و ئەهین نوێژ ئاوايه‌. ئەهیش ده‌ست ئەبا گونی مەلا ئەگرێ. مەلا توژی به‌ ده‌نگی به‌رز ئەلێ «سبحان ربی الاعلی» کابرای شاری توژی گونی عه‌له‌ ئەگوشی. عه‌له‌ش گونی مەلا ئەگوشی و مەلا تەنگه‌تاو ئەهین و به‌ قایم و به‌ جێری ئەلێ: «سبحان ربی الاعلی». عه‌له‌ش ئەلێ: «عه‌له‌و مەله‌ی نه‌گه‌ره‌که‌ وه‌و شیخ که‌ریمه‌ تا گونم به‌ر نه‌ده‌ن گونت به‌ر ناده‌م».

- دوو ئاغا پیکه‌وه‌ قاولتی ئەکه‌ن، یه‌کیکیان ده‌نکی برنج به‌ ریشه‌وه ئەمینته‌وه. خزمه‌تکارێکی ئاقلی ئەهین ده‌ره‌فته‌ی ده‌ست ناکه‌وی که ئاغا تی بگه‌ینێ. ئینجا هه‌ر له‌ دیواخانه‌که‌دا رووی تی ئەکاو ئەلێ: «ئاغه! ئاسکی له‌ چیمه‌نه‌که‌تا ئەله‌وه‌رێ ئەمر بکه‌ به‌ پینج که‌س بچن ده‌ری که‌ن». ئاغه‌ ده‌ست به‌ جی تی ئەگاوه‌ست ئەبا به‌ هه‌ر پینج په‌نجه‌ی ده‌نکه‌ برنج‌ه‌که‌ ده‌ر ئەهین و فری ئەدا.

ناغه که ی تر که دپته وه ماله وه نه چپته نه ده بخانه و به خزمه تکاره که ی خوی نه لئ نا بچو مه سینه یه کم بۆ بینه. کابرا مه سینه که ی بۆ نه باو ئاغه که ی پی نه لئ: ئاگات لئ بوو خزمه تکاری خه لکی چلۆن ئاقلانه ئاغه ی خویان تی نه گه یه نن بۆ نه و ده نکه برنجه که له ریشیا مابوو وه؟ ده سا تویش بزانه نه توانی ئاقلیه کی وا بنوینی؟ خزمه تکار نه لئ: بمبینه. به هیوای نه وه نوکه ره که ی قسه یه کی ئاقلانه بکات، ده نکئ برنج به ریشی خویه وه قایم نه کات. خزمه تکاره که چاوی پی نه که وئ نه لئ: ئاغه، ئاغه! نه وی سهر پیشاوه که وا به ریشه وه».

- کابرایه کی بانه یی هه بوو گولمه مه دی ناو بوو؛ نازاو نه ترس بوو. هه موو جاریک به تنها کاروانی له بانه وه نه برد بۆ سه قزو له سه قزه وه کاروانی نه هینایه وه بۆ بانه. جهرده نه یانته توانی بچه سهر ری. رۆژیک چوار هه تیو ته گبیری لئ نه کهن نه لئ نه ئیمه نه و بکوژین و نه نه و یه کی له ئیمه بکوژی، به فیل رووتی بکه یه وه. هه لئه ستن له «که لی خان» له سهر ریگه که یا بۆی دانه نیشن. وه ختی له دووره وه قدرانتوی ده ره که وئ ههر چواریان تفه نگه کانی خویان نه شارنه وه و نه بن به دوو دهسته وه و به درۆ ده ست نه کهن به جنیودان به یه کتری و له پاشا به زلله و مسته کوژه له سه رو گوئیلاکی یه ک بهر نه بن. گولمه مه د که نه یینی ده ست نه کا به جنیق پیدانیان، نه لئ هه تیو شه ر مه کهن لیتان نه ده م و لووله تفه نگئ له بن ده ستی یه کیکیان نه سه ره وینی. کو تو پر یه کی لووله تفه نگه که و یه کی جله وی نه سپه که ی و دوانیشیان ههر یه کی قۆلیکی نه گرن و داینه به زین پاک و پوخته رووت و قووتی نه که نه وه. ئیتر گولمه مه د وه کو شه لی شوانان گاو دپته وه. لئی نه پرسن خۆ تو که س نه یته توانی بیته ریت، نه م جاره بۆچی نه مه دت به سهر هات؟ وتی: «فلانی ههر که سی پیاوه تی له که لی خان بکات وه های به سهر دی».

- کابرایه کی کورد ری نه که وینه مالی پیاویکی شینکی. برسی نه بی داوای نان نه کا. خانه خۆی سی چوار نان و جامی دۆشاوی بۆ دانه نی. میوان ته ماشا نه کا دۆشاوه که رونه، نانه کهش ههر زنه و زور ره قه؛ ههر چه ن نه یکا به دۆشاوه که دا شتیکی وای پتیه نابئ. ناچار نانه که له ده ستیا ورد نه کا نه یکا ته ده میه وه و جامه دۆشاوه که نه نی به سه ری هه قومی زل زلی لئ نه دا. کابرای خانه خۆی وتی: «خزمه چلۆن نان و دۆشاو وا نه خوری؟ نه بی نانه کا

له دۆشاوه که هه‌لکیشی و بیهۆی». میوانه‌که‌ش وتی: «قوربان! ئەم نانه ره‌قه و ئەم دۆشاوه شله. تۆ بۆ منت داناوه بیکه‌م به قوزه‌لقورتم، ئەبێ به‌م جۆره بخوری».

- کابرایه‌کی پاک و ته‌میزی سه‌هی رۆژیک به‌ پیاده به‌ ریگادا ئەروا و ئەگاته قه‌راخ ناوی قشلاخ. ئەلێ: من ناده‌م له‌م رووباره؛ جله‌کانم ته‌ر ناکه‌م. که‌سیک بێی ولاغیکم بۆ بێنێ سواری ببم یا خود به‌مکاته کۆلی به‌ماته ئەو به‌ر، چه‌ندی پاره بووی ئەیده‌می. کابرایه‌کی «نایسه‌ر»ی له‌وی ئەبێ ئەلێ: دوو قه‌رانم به‌ده‌ری من به‌ کۆل ئەته‌رینه‌وه. کابرا دوو قه‌رانه‌که‌ی ئەداتی و سواری کۆلی ئەبێ. کابرای نایسه‌ری له‌ ناوه‌ راستی ئاوه‌که‌دا خۆی ئەدا به‌ زه‌ویدا هه‌موو له‌شی ئەو هه‌زاره ته‌ر ئەبێ. به‌م جۆره ئەچه‌نه ئەو به‌ره‌وه.

سه‌هیه‌که ئەلێ: خوا به‌نگری من بۆیه پاره‌م دا به‌ تۆ که‌ جله‌کانم ته‌ر نه‌بێ؛ تۆ بۆچی وات کرد؟ کابرا ئەلێ: «وه‌للا قوربان! من به‌ منالی شیرێ گامیشم خواردوه. به‌ ده‌ست خۆم نییه‌ لێم بووه به‌ خوو، هه‌ر چه‌ن به‌چه‌ ناو ئاو ئەبێ بنووم». سه‌هیه‌ یه‌که‌ش ئەلێ: «به‌خوا فلانی، جله‌کانی من وشک ئەبێته‌وه؛ به‌لام ناخری تۆ به‌م خووه ئەچی».

- کابرایه‌کی شاره‌زوری له‌ ئاشنایه‌کی بازرگانی سوله‌یمانی هه‌ندێ کۆتالی کپی که‌ پایز وه‌ختی حاسلات پاره‌که‌ی به‌داتی. بازرگان ده‌فته‌ری گرت وتی: «ده‌ گه‌ز بلووری، هه‌ر به‌ دوو قه‌رانه؛ تۆ بلی دوو قه‌ران و نیو ئەمه ۲۵ قه‌ران. بیست گه‌ز چیت، هه‌رگه‌زیک به‌ تارانیه‌ک، تۆ بلی به‌ ریالینک ئەمه هه‌مووی کردیه ۳۵ تارانێ. مه‌رحمه‌یه‌ک نرخێ دوو قه‌رانه، تۆ بلی دوو قه‌ران و نیو، فیه‌ستیکی ژنانه‌ بایی سێ قه‌رانه، تۆ بلی سێو نیو. که‌وايه‌کی شه‌یتان بێزی به‌ هه‌قی درون و هه‌مو شتیکه‌وه ئەکاته سیانزه قه‌ران، تۆ بلی پانزه. جووتنی که‌هوش و جووتنی که‌لاش، هه‌قه‌که‌ی نو قه‌رانه، تۆ بلی ده‌ قه‌ران قه‌یناکا». ئەمانه‌ی له‌ ده‌فته‌ره‌که‌ نووسی و ئینجا وتی: «عه‌زیزم، تۆ مه‌لێ خاترم ناگری؛ دووکان دووکانی خۆته، به‌لام شتی که‌هیه‌ من قه‌رزاری خه‌لکم و توش هه‌تا سێ مانگی که‌ پاره‌م ناده‌یتێ هه‌شت قه‌ران با قازانجی بێ». ئەویش نوسرا.

پاشان وتی: «رۆحه‌که‌م! خۆ تۆ له‌ سایه‌ی خواوه‌ خاوه‌ن خه‌رمان و به‌ره‌ جووتنی، که‌ خه‌رمان هه‌له‌نگری بایی ده‌ پانزه تارانێ هه‌ر خه‌رمان لۆغه به‌ خه‌لکی ئەده‌ی، با هه‌شت تارانیش خه‌رمان لۆغه بێ ئەویش نوسرا و ئەینجا به‌ کابرای وت: هه‌ر وه‌کوو عه‌رزم کردی

دووکان دووکانی خۆتە، هەر شتیکت پتوێست بوو ئەوانە هەیه. کابراش کەل و بەلی خۆی پێچایەوه و گەلێ مالاواپیشی لێ کردو و روێشت.

- مەلایەک لە دیهک روژی هەدیسی ئەخوێندەوه فەرمووی «هەر کەسی قەرانیکی لە رێ خوادا بدا، خوای تبارەک و تەعالا دە قەرانی ئەداتەوه». کابرایەک گوتی لەم وەزە بوو وتی: «من بیست سەر یزنم هەیه، وا چاکە بپەرۆشم و پارەکە ی بکەم بە خێر بە لکو پارەیهکی زۆرم دەست بکەوی». هەلسا بزەکانی پێش خۆی دا بردنێ شار فرۆشتنی دای بە پانزە لیره. چوارده لیره ی دا بە هەزارو فەقیر. لیره یەکیشی بۆ خەرجی خۆی گلدایەوه. پێنج شەش روژ سووراپەوه هێچی دەست نەکەوت. هات چوووە مزگەوتیک لە ئەدە بخانەکە دەستی بە ئاو ئەگەیاندا خەیاڵ بردیەوه وتی: «سەیرکە ئەم مەلایە چۆن تەفرە ی منی داو چی پێ کردم؟ هاتم بە قەسە ی ئەو هەر چیکم هەبوو لە ناوم داو ئەوا ئێستە لە قەرانی زیاتر هێچم پێ نەماوه. خستیمە سەر ساجی عەلی. شەرت پێ کە چوو مەوه هێچ نەکەم تا مەلا ئەکوژم، چونکە منی مال ویران کرد». لەو کاتەدا قەرانیە کەش لە باخەلی دەربەری کەوتە عابخانەکەوه. وتی خۆ من هێچم پێ نیە بیدەم بە نان پێ برۆمەوه؛ جلەکانی داکنندو خۆی خستە عابخانەکەوه بە لکە قەرانیە کە دەرینی. ئابخانەکە قوول بوو، نوqm بوو، سێ قوم گواو چوووە دەمیەوه قووتی دا. کە دەستی گێرا پریاسکە یەکی بەردەست کەوت؛ دەری هیناو سەر کەوتە سەری. چوووە و سال خانەکە لەشی خۆی شت و جلەکانی لە بەر کردەوه و پریاسکە ی کردەوه، سەیری کرد سەدو چل لیره ی تیا یە. ئێتر دەست بە جێ ملی رینگای گرتو و هاتەوه. روژیک کە دیسان مەلا وەعزی ئەدا فەرمووی «هەر کەسێ قەرانیکی لە رێ خوادا بدا خوا دە قەرانی پێ ئەدا». کابرا هەلیدایە وتی: «مامۆستا تۆ کە هەدیس ئەخوینێ بە تەواوی بیخوێتە لێی کورت مەکەرەوه». مەلا پرسێ چلۆن؟ وتی: «ئەوهش بلێ هەتا سێ قومیش گواو نەخواتەوه خوا نایداتنی».

- لەو ولاتە تازە ئەو پۆلیسانە داها تەبون کە پێیان ئەلێن «پۆلیسی غەیرە نێزاسی». دەستە یەک لەمانە لەو شاخە ی پشتی پێنجویندا بە شوین چەتەدا ئەسو پێتەوه دوو کوپی جاف تووشی ئەمانە ئەبن. یەکیکیان بەو یەکیان ئەلێ: ئەری برا ئەمانە چین؟ ئەلێ: «برا بێژم چی؟ ئەگەر بێژم پۆلیسن، پۆلیس نین. ئەمە رەنگبێ ئەوانە بوون کە پێیان بێژن پۆلیسی غەیرە نێزاسی». ئەلێ برا پۆلیسی غەیرە نێزاسی یانی چی؟ ئەلێ: کوپە یانی وەکو دێ ییفی

زەمانی عوسمانی. ئەلێ: «ها ره‌ییف! دەسا برا ئەم دەور و دوو کانه‌ش دووی دا لەمه. چاوت لێ وو عوسمانیش هەر که کهوتە ره‌ییف گرتن چۆن یه‌کیکی دا لەمه؟»

- مەلایەک هەبوو لە سوله‌یمانی - به‌ ره‌حمەت بێ! - بزە نی ئەم مەلایە ناویانگی دەرکردبوو. دوژمنی هەبوو لە گەل شتی تریش هەموو بە دەستی‌ه‌وه هەراسانیان پێ هەلگیرابوو. مەلا لەم دوا دواییەدا چاوه‌کانی کز بووبوو؛ هاتو چۆی لای هەکیمی ئەکرد بۆی. هەکیم روژیک پێی وت مەلا توژی خۆت لە ئیشی شەری بگره‌وه. وتی: «هەکیم ئەفەنی ناتوانم». وتی که ناتوانی هاتوچۆی لای منیش مەکه؛ چونکه من تا تو ئەوه ئیشت بێ چاوتم پێ چاک ناکرێته‌وه.

چوو ه‌لای هەکیمیکی تر، هەموو وایان پێ وت. تەنانه‌ت هەکیمێک پێی وت دە روژ واز بێنه‌ من چاکت ئەکه‌مه‌وه. وتی ناتوانم. وتی هەفته‌یه‌ک. وتی ناتوانم؛ وتی هەکیم ئەفەنی ئەمانه‌ی پێ ناوی یه‌ک سه‌عات ناتوانم ئەو ئیشه‌ نه‌که‌م. هەکیم وتی کهواته‌ برۆ چاوی تو به‌ من چاک ناکرێته‌وه. زۆری پێ نه‌چوو مەلا کویر بوو؛ ئینجا ئەیوت: «ئوخ‌ه‌ی وا کویر بووم، ئیتر جارێکیکه‌ بێم نالێن گان مەکه».

- کابرایه‌کی هەکیم هەبوو کورپکی هەبوو فێری پزیشکی ئەکرد، بۆ ئەوه ئەگەر جار جار بهاتنایه‌ به‌ شویتیا بۆ سه‌ر نه‌خۆش، خۆی پیر بوو کورپه‌که‌ی بناردایه‌. روژیک هاتن به‌ شویتیا بۆ ئەوه‌ی بچیت بۆ سه‌ر نه‌خۆشێک. کابرا کورپه‌که‌ی نارد. کورپه‌ که‌ چوو هیچی له‌ نه‌خۆشی نه‌خۆشه‌ که‌ ئەه‌زانی هەر ئەوه‌نده‌ نه‌بێ وتی: ئەمه‌ ده‌روونی ئەگرێ، ئاوی ساردی بده‌نی با بخواته‌وه. هینایان ئاویان دا به‌ نه‌خۆش؛ هەر دایانی و خواردیه‌وه نه‌خۆش وه‌رس بوو، وتی: بۆ خاتری خوا چیم لێ ئەکه‌ن؟ ئەم هەموو ئاوه‌ چییه‌؟ من ناتوانم. کورپه‌ هەکیم وتی: ئێوه‌ به‌ گوێ ئەو مەکه‌ن بیده‌نی. ئینجا به‌ زۆر ئەیانکرد به‌ گه‌رویا. نه‌خۆش قور به‌ سه‌ر لێ برأ، ئیتر جینگه‌ نه‌مایه‌وه ئاوی تیکه‌ن. کورپه‌ هەکیم وتی: ئەوه‌ بۆچی نایدەنی؟ وتیان ورگی پر بوو جینگه‌ نه‌ماوه‌ته‌وه. وتی: بۆچ من هەکیم یان ئێوه‌؟ بێنن له‌خواره‌وه ده‌ستووری که‌ن به‌ ئاوی سارد. ده‌ستیان کرد به‌ ده‌ستورکردنی. کوتوپر ئەوه‌نده‌یان زانی شه‌قه‌یه‌ک له‌ ورگی کابراوه‌ هات. که‌ سه‌یریان کرد وا ورگی شه‌قی برد و ئاوه‌ ناوه‌دا فیقه‌ه‌ی کرد.

کابرای نەخۆش بە ئاو مردو کورە حەکیم ھاتەوہ بۆ لای باوکی کارەساتەکی بۆگێراپەوہ. باوکی وتی: ئاخەر تۆ بۆچی وات کرد؟ وتی بابە! ھیچم لێ نەزانی؛ لە ئاو بێ مزدەرە تەرم نەدۆزیمەوہ بۆی، ئاویش ئەو کەتنە ی کرد. ئێنجا باوکی وتی: «رۆلە! تۆ کە ئەچینە سەر نەخۆشیک ھەر کە چویتە حەوشە کەیانەوہ لە پێشا چاوہ چاو بکە بزانی چی کەوتوہ. پەرە مریشک، تۆیکلە ھیلکە، تۆیکلە شووتی، چی کەوتوہ. کە چویتە سەری و نەبێت گرت بلی ئەم نەخۆشە ئەو شتە ی خواردوہ بۆیە نەخۆش کەوتوہ؛ جاری ھیچی مەدەنئ ھەتا ئیوارئ خۆم دیمەوہ، بۆ ئەوہی ئەو شتە ھەزم بکا؛ ئەو وەختە دەرمانی ئەدەمئ. ئەوسا کە ھاتیتەوہ شتە کە بۆ من بگێرەوہ من دەرمانە کەت ی ئێلیم و کە چویتەوہ ئەیدەیتئ. ئیتر ئەمە یە حەکیمی. وتی: «باشە بابە».

رۆژی دوایی لە مەلیکی گەورەوہ ھاتن بە شوین حەکیمە کەدا بۆ سەر نەخۆشیک. حەکیمیش کورە کە ی نارد و پنی وت ئامۆزگاریە کەت لە بیر نەچیتەوہ. کورە کە چوو؛ چووہ حەوشەوہ چاوہ چاوی کرد شتیکی وای بەرچاو نەکەوت، تەنھا کورتانە کەریک نەبئ کە دانرابوو. چووہ سەرەوہ نەبزی نەخۆشە کە ی گرت و وتی: «ھا، ئەمە گوشتی کەری خواردوہ بۆیە نەخۆش کەوتوہ. ھەتا ئیوارە ھیچی مەدەنئ با گوشتە کە ھەزم کا ئەو وەختە خۆم دیمەوہ دەرمانی ئەدەمئ». ئیتر ھەلسا و ھاتەوہ بۆ لای باوکی.

ئەھلی مالا کەش ھەموو لەم حەکیمی سەریان سڕ ما. بە باوکی وت: «بابە ئەو نەخۆشە گوشتی کەری خواردبوو، بۆیە نەخۆش کەوتبوو. جا تۆش دەرمانە کە ی بۆ بلی». باوکی وتی: چلۆن؟ وتی: بابە ھەر چەن چاوہ چاوم کرد ھیچم بەرچاو نەکەوت؛ نە تۆیکلە شووتی، نە ھەنار، نە ھیلکە، تەنھا کورتانە کەری دانرا بوو. دیارە ئەوہ گوشتی کەری خواردوہ بۆیە ئەو کورتانە لەوئ کەوتبوو. ئێنجا باوکی وتی: «بە خێر بیتەوہ رۆلە! ئیوارە کە چویتەوہ بۆ سەری بلی دەرمانی ئەو کەسە کە گوشتی کەر بخوا ئەوہ یە میشکی پیاوی کەری دەرخوارد بدرئ، ئەو وەختە چاک ئەبیتەوہ».

- جاریک کابرایەکی کورد رووہ و قبیلە میزی ئەکرد. مەلایەک چاوی پێکەوت، وتی: برا چۆن رووہ و قبیلە میز ئەکە ی، ئاخەر نازانی حەرامە؟ کابرا پشتی کردە قبیلەوہ دەستی کرد بە میز کردن. مەلا وتی برا ئەوہ چۆن پشت ئەکەیتە قبیلەوہ میز ئەکە ی؟ ئێنجا رووی کردە خۆرەلات. مەلا دیسان وتی: برا نازانی حەرامە پیاو رووہ و خۆرەلات میز بکا؟ کابرا رووی کردە خۆرنشین. مەلا وتی: ئای ئەوہ چۆن روو ئەکەیتە خۆرنیشن و میز ئەکە ی؟

کابرای قور به سهر میزی لی بوو به قوزه لقورت. ئینجا سهری کیری گرت و به دهوری خویا ئه سوورایه وه و میزی ئه کرد و ئه یوت: «خوا سهر له و کهسه بشیویتی که سهری لی شتواندم».

- کابرایه ک له گهل کاروان چوو بوو بۆ سنه. له بازار تووشی ناسیایوکی هات وتی: ئیواره بۆ نان خواردن وه ره بۆ مالی ئیمه. ئیواره کابرا ههلسا بچی بۆ ماله که، له ریگا تووشی هاوړیکی بوو وتی بۆ کوئ ئه چی؟ وتی: ئه چم بۆ مالی فلان کس. وتی پیاوی چاک به ئه منیش له گهل خۆت به ره. وتی باوکم ئه و پیاوه ههه خۆمی بانگ کردوه تو بیهه بلیم چی؟ وتی بلئ برامه.

لیاندا رویشتن؛ له ریگه دا تووشی ناسیایوکی تر هاتن. پرسى بۆ کوئ ئه چن؟ کابرا وتی: فلان کس منی بانگ کردوه ئه چم بۆ ئه وئ. پرسى ئه ی ئه مه چیه له گهلت؟ وتی: وه لا ئه لی منیش به ره و بلئ برامه. کابرا وتی: کهواته منیش دیم با برۆین. له وئ بلئ کورمه. چارناچار لیاندا رویشتن. دیسان له ریگا تووشی یه کیکى تر هاتن. پرسى خیره وا یه کتان گرتوه؟ وتی: وه لا! من له مالی فلان کس بانگ کراوم؛ ئیسته وا ئه مانهش هاتون هه یه که ناویکیان بۆ خویان دۆزیه ته وه. وتی: «یالا! با برۆین منیش دیم». کابرا وتی: باوکم ئه و ئه مه کورمه و ئه مهش برامه و تو بکهه به چی؟ وتی برۆین خاوهن ماله که خۆی ناوم بۆ ئه دۆزیه ته وه. ههه چواریان چوون.

خانه خۆی وتی: ئه ری برا من ههه تووم بانگ کردبوو ئه مانه چین له گهلت؟ وتی: لیان بپرسه خویان پیت ئه لین. رووی کرده یه کیکیان وتی: برا تو چیت؟ وتی من برام، له وئ تریانی پرسى ئه ی تو چیت؟ وتی قوریان منیش کوریم. کابرا ئیتر ورگی ئاوسا پی هه لئه گیرا رووی کرده ئه وئ ئاخو وتی: «ئه ی که رانباوگا و تو چیت؟ گوو خۆریت؟» کابرا رووی کرده هاوړیکانی وتی: «نموت خۆی ناوم بۆ ئه دۆزیه ته وه».

- له قسه ی گوئ ئاگردانی کوردانه ئه لی:

دنیا زستان بوو؛ به فر له زه ویدا بوو. ریوینک و ورچیتک ههه یه که سئ به چکه یان هه بوو؛ بوون به دهسته برا و چوونه ئه شکه و تیکه وه به و نیازه تا زستان ئه روا بین به یه ک مال. ورچه هه موو رۆژیک ئه چووه ده ره وه شتیکی پیدایه ئه کرد ئه یه تیا به وه خۆی و به چکه کانی ئه یانخوارد؛ ریوی له بهر به فر دهه و دهشتی پی نه ئه کرا خۆی و به چکه کانی له

برسا لات کەوتبوون. رۆژیک ورچە لە مەل نەبوو رێوی برسیەتی زۆری بۆ هێنا، چوو یەکنی لە بەچکەکانی ورچە هێنا خۆی و بەچکەکانی خواردیان و دەم و لێوی خۆیان سڕیەوه. ئێوارە ورچە کە هاتەوه، رێوی بە نووکەنووک چوو پێشوازیەوه وتی: «یەکنی لە بەچکەکانمان نەماوه». ورچە کە هاتەوه سەیری کرد لە بەچکەکانی ئەوه؛ دەستی کرد بە بۆرە بۆر و گریان؛ رێویش لە گەلیا.

زەمانیکی تری پێچوو ورچە لە مەل نەبوو، رێویە کە چوو یەکنیکی تر لە بەچکەکانی هێناو خۆی و بەچکەکانی خواردیان و دەم و لەوسی خۆیان سڕیەوه. ئێوارە کە ورچە هاتەوه، رێوی بە نووزەنووز چوو بە پێریەوه و وتی: «یەکنی لە بەچکەکانمان دیسان نەماوه». ورچە وتی: «لە هینەکانی من یا هینەکانی تۆ؟» وتی: «نازانم؛ ئەوەندە ئەزانم لە سەر زلە خرەکان نەماوه». ورچە کە هات و تەماشای کرد لە بەچکەکانی ئەوه، دیسان خۆی نایە قور و کەوتەوه بۆرە بۆر؛ رێویش لە گەلیا.

دوو بەشی زستان رۆیشت، دیسانەوه رۆژیک ورچە لە مەل نەبوو رێوی چوو تاقە بەچکە ورچیک مابوو، ئەویشی هێنا لە گەل بەچکەکانی خۆیا شەق و پەقیان کرد خواردیان و دەم و لێوی خۆیان سڕیەوه. ئێوارە کە ورچە هاتەوه رێوی خۆی نایە قور و هەر لە دورەوه بە گریان و باوکەرۆ رووی کردە ورچە. ورچە پرسى ئەوه چیە؟ وتی: «بە خوا ئاگە دیسان دانەیه کی تر لە بەچکەکانمان نەماوه». ورچە وتی: «لە هینەکانی من یا هینەکانی تۆ؟»

ئەوا ئیتر بەهاریش هات و دنیا رەشایی تێکەوت. رێوی خۆی تۆرە کرد و وتی: «بێ قەزا بێ! من ئەم زستانە هیچ دەنگم نەکردووه و هەر دامە سک. ئەم من من و تۆ تۆیە چیە ئەیکە؟ بێ بەچکەکانمان، ئیتر ئەمە چیە؟ تازە جارێکی کە من ئەم هاوڕیتی و یەک مالیە ناکەم بە دوعا». ئەمەى وت و لە گەل بەچکەکانی خۆیا خۆیان دەرباز کرد.

- مەلایەک لە دیکا وەکوو عادەتی کوردەواری رۆژی جەژن بوو لە گەل ئەهلی جەماعەتە کەى چوونە جەژنە پێرۆزەى ماله کان. ئەچوونە هەرمالێک ئەبوا شتیکیان هەر بخواردایە. مەلا ئەوەندەى خواردبوو لە بێ کەوتبوو. گویدرێژکیان هێنا سواری بوو کەوتە پێشيان. مالی پیرەژنێک لە خواری ئاوازیەوه مابوو، چونە ئەویش. مەلا وتی: دانەنیشین؛ هەر بە سەر پێوه جەژنە پێرۆزەى لێ ئەکەین و ئەگەرینەوه. کە چوون ئیتر نە ئەو دابەزى نە خەلکە کەش دانیشتن هەر لە بەر قاپیە کەوه جەژنە پێرۆزیان کرد و بەرە و دوا بوونەوه.

پیره‌ژن هاته دهره‌وه وتی: له ده‌ورتان گهریم! ناخر دانیشن پاروه نانتیک بخۆن. خه‌لکه‌که وتیان ناخۆین، ناتوانین. مه‌لا پرسى: چیتان هه‌یه؟ پیره‌ژن وتی: «له ده‌ورت گهریم! شیره وایه». مه‌لا وتی: «که‌واته سهرى که‌ره‌که بسورپینه‌وه سوکه».

- ئەلئى سئى کابرای کورد هه‌بوون یه‌کیکیان چلمن، یه‌کیکیان که‌چهل، یه‌کیکیان شهل. هاتن گره‌ویان کرد که تا سه‌عاتیک نه‌چلمنه‌که لووتى بسرپت، نه‌که‌چله‌که سهرى بخورپنئى، نه‌شه‌له‌که‌ش قاجى بیزوپنئى. چلمن له پاش توزیک ناگرى تئى به‌ربوو له به‌ر چلم؛ وتی: «باوکم- به‌ره‌حمه‌ت بئى!- تیره‌ندازیکی زۆر زۆر ده‌ست راست بوو. تیری بۆ هه‌ر شتیک به‌هاویشتایه سهرى نه‌ئه‌کرد. ئینجا هینای ده‌ستى چه‌پی درپژ کرده‌وه و ده‌ستى راستى به‌ به‌ر لووتیا برده‌وه بۆ لای ده‌ستى چه‌پ، خیرا خیرا نه‌یه‌یناو ئه‌بیرد؛ ئه‌یوت ئاواش تیره‌که‌ی ئه‌هاویشت. به‌و فیله‌ خوروی لووتى خۆی دامرکانه‌وه. که‌چه‌له‌که‌ش وتی: «به‌ خوا برا دنیا ده‌وران ده‌ورانه- هه‌ر دوو ده‌ستى خۆی توند برد بۆ سهرى خۆی و کلاوه‌که‌ی گرت و هه‌ر له سهریا خیرا خیرا ئه‌یسوراندوه- باوکى ره‌حمه‌تیت رۆیشت، ئیسته‌ تۆ به‌م سهر و گویلاکه‌وه له شوپنئى به‌ جئى ماوى». ئه‌ویش به‌م جۆره‌ خوروی سهرى خۆی شکاند. کابرای شه‌له‌ش که‌ ئه‌مه‌ی چاو پیکه‌وت، قچه‌که‌ی به‌رز کرده‌وه و وتی: «پیاوی درۆزن ئه‌م قچه‌م به‌ قنگی! که‌ی وا بوو؟»

- له‌و کورده‌واریه‌یه‌ فه‌قیه‌که‌ ئه‌چیته‌گوندیک ئه‌بئى به‌ میوانى مالی مه‌لا. مه‌لا خۆی له‌ ماله‌و نابئى. مه‌لا ژن رایه‌خى بۆ رائه‌خاوانى بۆ دانه‌نئى و به‌ خیره‌هانتیکی جوانى ئه‌کا. فه‌قئى ئه‌پرسى: مامۆستا له‌ کویه‌؟ مه‌لا ژنیش ئه‌لئى: به‌ قوربان‌ت بم له‌ ئاوایه‌که‌مان شاییک هه‌یه له‌ سهر شاییه‌که‌یه. فه‌قیش له‌ دلئى خۆیا ئه‌لئى چ قه‌یدى هه‌یه‌ چووه‌ نکاحه‌که‌ بکا ئه‌گه‌رپه‌ته‌وه.

زۆرى پئى ناچئى مه‌لا دپته‌وه؛ شتیکى درپژ له‌ ژیر عه‌باکه‌یا ئه‌بئى، ئه‌یا له‌ لاوه‌ دایه‌نئى و خۆی دپت دانه‌نیشئى و گه‌لئى به‌خیر هاتنى فه‌قیه‌که‌ ئه‌کا. فه‌قئى له‌ دلئى ئه‌بئى به‌ گرئى که‌ ئه‌و شته‌ درپژه‌ چى بوو مه‌لا داینا. لئى ئه‌پرسى: مامۆستا پرسیار عه‌یب نییه‌ هه‌ر چه‌ن بئى ئه‌ده‌بیشه‌، به‌لام ئه‌وه‌ چى بوو له‌و لاوه‌ داتنا؟ مه‌لاش ئه‌لئى: «کورم زورنابوو». فه‌قیه‌که‌ زۆر سهر سام ئه‌بئى ئه‌لئى: مامۆستا زورنای چى؟ ئه‌لئى: «رۆله‌ له‌ سهر شاییه‌که‌ بووم، شاییه‌که‌م

به زورنا بۆ ئه‌گیران». فه‌قی زۆری لى ئه‌کۆلیته‌وه. ئاخىرى ئه‌ویش ئه‌لى: «کورم، نانى مه‌لايه‌تیه‌که‌ نامانبا به‌ ریه‌وه. ئه‌گەر زورنا به‌ ده‌مه‌وه لى نه‌ده‌ین ئیداره‌ی یی ناکه‌ین».

- ئافره‌تیک گیسکینکی هه‌بوو سه‌ری بریوو. چوو بۆ کانی گۆزه‌یه ئاو بیئنی؛ له‌شه گیسکه‌که‌ش له‌وئ که‌وتبوو. مه‌لايه‌کی حافز له‌ حه‌وشه‌که‌دا بوو، قورئانی ئه‌خویند. به‌ مه‌لاکه‌ی وت ئاگایه‌کت له‌و له‌شه‌گیسکه‌ بى پشيله نه‌یخوا تا دیمه‌وه. گۆزه‌ی هه‌لگرت و رۆیشت. که‌ گه‌یشته سه‌ر کانیه‌که‌ له‌و یوه‌ جاوی لى بوو وا پشيله‌یه‌ک خه‌ریکی گۆشته‌که‌یه؛ بانگی کرد مامۆستا وا پشيله‌ گۆشته‌که‌ی برد. مامۆستا له‌ سه‌ر خۆی و به‌ هیمنی وتی: «فوسس». پشيله‌ گوی نه‌دایه، گیسکی بردو ئافره‌ت گه‌یشته‌وه مامۆستا هیشتا «فوسسه» که‌ی دواى نه‌هینابوو. وتی: «مه‌لا، باوانت شیوی بلى "فس"، ئه‌م "فوس فوسه" چیه؟» مامۆستا وتی: «ئافره‌ت! تۆ نابى تۆزی ئه‌قلت بى؟ من چۆن قه‌رائه‌تى خۆم بۆ گیسکه‌ له‌ریکی تۆ تیک ئه‌ده‌م؟»

- مه‌لايه‌ک له‌ دینک بوو، خه‌لکه‌که‌ چوون ملیان گرت وتیان مه‌لا ئه‌بى بیت فیت فیتانیمان له‌ گه‌ل بکه‌ی؛ مه‌لاى فلانه‌ گوند و فلانه‌ گوند هه‌موو فیت فیتانى ئه‌که‌ن له‌گه‌ل خه‌لکه‌که‌دا؛ گوايه تۆ له‌گه‌ل ئیمه‌ بۆج ناکه‌ی؟ مه‌لا وتی باوکم وازم لى بینن من پیاوی فیت فیتانى نیم. ئه‌م زۆری وت و ئه‌وان که‌میان بیست. ناچار هه‌لسا کیسه‌و سه‌یله‌که‌ی هه‌لگرت و چوونه سه‌ر کانی ژنان؛ شوینى فیت له‌وئ بوو.

له‌و کاته‌دا دوو ژن له‌ سه‌ر کانیه‌که‌ له‌ سه‌ر ئاو بوو به‌ شه‌ریان؛ یه‌کیان به‌وی که‌یانی وت: «برۆ هه‌ی واوا لى کراو، تۆ ئه‌وه نیت مه‌لا گاتى؟» ئه‌وه‌یکه‌شیان پیتی وته‌وه: «هه‌ی دیله‌ که‌ر! مه‌لا منى گاوه‌ یا تۆ؟»

مه‌لاش له‌و لاوه‌ ده‌ستی ئه‌هینا به‌ سه‌ر سه‌یله‌که‌یا بۆ ئه‌وه‌ چاخى کا بۆ فیت فیتینى؛ وتی: «ده‌سا دیله‌ شه‌رینه، وه‌للا هه‌ر دووکتانم گاوه‌». خه‌لکه‌که‌ وتیان: مه‌لا ئه‌وه‌ قسه‌یه تۆ ئه‌یکه‌ی؟ وتی: «باوکم بۆج قسه‌ نییه؟ فت فیتینى ئه‌م قسانه‌شى تیدایه؛ ئه‌گه‌ینه بۆج من مه‌لام یا فت فیتینى که‌ر؟»

- کابرایه‌ک هه‌بوو له‌ هه‌ولیر «مستوی وه‌ستا چیچو» یان پى ئه‌وت. خه‌نه و وسمه‌ و شتومه‌کی ئه‌فرۆشت له‌ ناو گۆزه‌ره‌که‌دا. کابرایه‌کی دراوسێ دوکانی هه‌بوو له‌ به‌رانبه‌ریه‌وه.

له به‌یانی تا ئیواره هیچ ئیشیان نه‌بوو ئه‌وه نه‌بێ که یه‌کێک به‌ویدا تی ئه‌په‌رێ ده‌ستیان نه‌کرد به‌ قسه‌ پێ وتن و تانوت لی دان لیتی. که‌س نه‌ما‌بووه‌وه که له ده‌ست ئه‌مانه‌ ده‌رچی و رزگاری بۆ بێ.

ئینجا خه‌لکه‌که‌ ده‌ستان و چونه‌لای بايزاغا (ئاغای هه‌ولێر) شکاتیان لێیان کرد. بايزاغا بانگی کردن، پسووله‌ی سه‌د لیره‌ی لی سه‌ندن که جاریکیکه‌ قسه‌ به‌که‌سیان نه‌لێن. کابراکان له ترسی ئه‌م جه‌ریمه‌یه‌ ئیتر بێرای بێرای ناوی که‌سیان نه‌ئه‌هینا.

روژێک ئه‌وا قرچه‌ی نیه‌وه‌پویه و دنیا زۆر گه‌رمه‌و که‌س له گه‌رمانا ئوقره‌ی نییه‌. سه‌ریان کرد کابرایه‌کی کورد باوه‌شی چه‌تفه و مشکی به‌ستوه به‌ سه‌ره‌وه، مراخانی شه‌روالێکی ناو داری له به‌رایه‌. هه‌ر له به‌ر موسلدانیه‌وه تا سه‌ر سنگی پشیتی تی ئالاندوه. له سه‌ره‌وه په‌سته‌کیکی له به‌رایه‌، له سه‌ر ئه‌وه‌وه پالتاویک قۆلی له عه‌بایه‌کی چۆغه‌ی شان سورمه‌ی زستانی هه‌لکیشاوه. «مستۆ که ئه‌مه‌ی چاو پێکه‌وت هه‌ر له دوکانه‌یدا په‌ریه‌ خواره‌وه ده‌ستی کابرای گرت و بانگی دراوسێ دوکانه‌که‌شی کرد وتی وه‌ره. پێکه‌وه هه‌موو چوونه‌لای بايزاغا کیسه‌یه‌کی له به‌ر ده‌ما داناو وتی: ئاغه‌ شه‌قم برد. ئه‌مه سه‌د لیره جه‌ریمه‌که‌و با قسه‌ی خۆم بکه‌م. ئاغه‌! له‌م کابرایه‌ بپرسه ئه‌وا عاله‌م له گه‌رمانا ئه‌کۆلی، ئه‌م هه‌موو جله‌ چیه‌ له به‌ری کردوه؟ ئاغایش جل و به‌رگ و خویچه‌ننه‌وه‌که‌ی کابرای به‌ لاوه زۆر سه‌یر بوو به‌م قرچه‌ی هاوینه‌دا. ئینجا مستۆ هاته‌وه قسه‌ وتی: «ئاغه‌! من که قسه‌ ئه‌که‌م وه نه‌بێ قسه‌کانم بێ جێ و خۆرای بێ، قسه‌ ئا له شتی واوه ئه‌که‌م. ئاخ‌ر ده‌ پیتی بلی سه‌گی سه‌گباب عاله‌م له به‌ر گه‌رما پرووزه‌ی به‌ ئاسمانا ئه‌چێ، تو بۆج وه‌کوو یا‌راخ خۆت پێچاوه‌ته‌وه؟»

ئیت‌ر ئاغه‌ سه‌د لیره‌که‌ی دایه‌وه به‌ مستۆ و وتی برۆ سه‌ربه‌ست به‌ چی قسه‌ ئه‌که‌ن له‌گه‌ل هاو‌رپێکه‌تا بیه‌کن؛ بۆم ده‌رکه‌وت قسه‌کانتان هه‌موو له شوینی خۆیا‌نه.

- کابرایه‌کی ده‌وله‌مه‌ند ئه‌که‌وێته سه‌ر و سه‌ودای حه‌ج. له‌ گه‌ل کاروان به‌رێ ئه‌که‌ون، ئه‌روێ؛ لووسکه‌یه‌کی ئه‌بێ ئه‌ویش له‌گه‌ل خۆی ئه‌با. ئه‌گه‌نه ئه‌و ولاتی «نه‌جد» کابرا هه‌وه‌س ئه‌یگرێ و به‌رۆکی لووسکه‌که‌ی ئه‌گرێ. کو‌ره‌ش ئه‌لی نابێ و نه‌کراوه له‌ ناو ئه‌م حه‌شاماته‌دا چۆن ئه‌بێ؟ ئاخ‌ر ئیمه‌ بۆحه‌ج ئه‌چین. کابرا ئه‌لی: «هه‌تیو! تو لیره‌ وا بکه‌ی باقلیکم له سه‌ر کیوی عه‌ره‌فات ده‌نگمان ده‌ردینێ.»

- پیاویک لە سولهیمانی هەبوو «حاجی ئەحمەد»ی ناو بوو؛ بانگی محەمەد بە ئاشکرا خۆشە، حاجی ئەحمەد رەش. دوکتوریکیش لەو وەختەدا لە سولهیمانی بوو پێشان ئەوت «دوکتور مەلک». ئەم حاجی ئەحمەدە خێزانەکی نەخۆش ئەبێ ئەیا بۆ لای دوکتور مەلک. هەر جارە کە ئەیا پارەیهکی باشی لێ ئەستێنێ. حاجیش پێجگە لەو کە لە دڵ دەردە دڵ بکا هیچی تری پێ ناوترێ. جارێکیان ئەیاتەووە بۆ لای، ئەویش داوای چل رووپیه هەقی تەماشای کردنی لێ ئەکا.^{۱۰}

حاجی چل رووپیه هەل ئەگرێ و ئەکەوێتە بازاری سولهیمانی، هەمووی ئەکا بە پوول و بە عانە و ئەیکاتە دەستەسڕیکەووە و تەقەنق پێو ئەنیشی و ئەیا بۆ دوکتور و لە سەر مێزەکی دایەنێ. دوکتور ئەلێ: کاکە ئەحمەدئەووە چییە؟ (ئەو وەختە حەجی نەکردبوو) ئەلێ قوربان چل رووپیه کە. ئەلێ جا وا بۆچی؟ من ئەم هەموو پوول و عانەیه چی لێ بکەم؟ ئەلێ: «قوربان چیت ئەو؟ ئەی بچم سێ دانە قاقەزییەک دیناریت بۆ بێنم بە سەری ئەو دوو پەنجە نازدارەت بە هێواشی هەلیگری و بێخەیتەگیرفانی ئەو کراسە سپیە جوانەتەووە، وەکوو مێشی هەل بگری وایی. نەو هەللا! بە لایەنی کەمەووە با ئیستا تووشی ئەوەندە ئەرک ببیت کە تا لە سەر مێزە کە هەلی ئەگری و ئەیدە ی بە کۆلی فەرەشە کە تا بەلکو لە بەر قورسیەکی ناوکت بکەوێ و ئەو وەختە بزانی کە چل رووپیه ئەمەیه و بە خۆینی جگەر پەیدا ئەبێ؛ نەو ک سێ قاقەزی سوکەلە کەوا تۆ بە هیچی نەزانی».

- کابرایەک لە سەر رووباریک راوەستا بوو خەلکی ئەپەراندەووە. چەند کەسیک هاتن وتیان یەکی بە چەند ئەمانە پێتێتەو؟ وتی یەکی بە قەرانییک. وتیان ئەگەر ئاو بردینی؟ وتی: «هەر کامیکتان ئاو بردی پارە ی ئەو مەدەنی».

- کابرایەک هەبوو «یارەحمەد»ی ناو بوو؛ تووشی کابرایەکی سنهیی بوو. تی هەلیچیا وتی تۆ ناوی باوکت چییە؟ ئەویش هەر ناویکی پێ ئەوت برۆی پێ نەئەکرد و هەر لێشی ئەپرسی تۆ ناوی باوکت چییە. ئەویش وتی باوکم! نازانم تۆ ناوی باوکی منت بۆ چییە و چیت داو لە ناوی ئەو؟ یارەحمەد وتی: کەرانباوگا! ناوی باوکت بۆ چییە؟ بۆ ئەو قنگی پێ بسرم. وتی: «ها! کەواتە هەقە دەسا ناوی کیری کەرە».

- قازی گاوانی که‌وته سه‌ودای درووستکردنی خانویه‌ک. کابرایه‌کی به‌ننای هینا بۆ
 نه‌وه‌ی بزانی چه‌ندی تی نه‌چی. کابرا عهرزی کرد: قوربان من به‌ دوو سهد و په‌نجا قه‌ران
 خانویه‌کت بۆ درووست نه‌که‌م کۆشکه‌کی خان نه‌حه‌مدخانش نه‌یگاتی. قازی وتی:
 وه‌ستا نه‌ورۆز پیاوی چاک به، من ده‌رامه‌تیک‌ی وام نییه؛ کۆشکی خان نه‌حه‌مد خانیم ناوی،
 شتیکی وا خۆم و مناله‌کانم ستاری تیا بگرین به‌سمه؛ سهرم مه‌که به‌ په‌ته‌وه. وه‌ستا وتی:
 قوربان چی نه‌فه‌رمووی؟ نه‌وی من عهرزت نه‌که‌م دوو سهد و په‌نجا قه‌رانیشی لی زیاده و
 تاقانه‌ کۆشکیش نه‌بی له‌م شاره‌دا. قازی نه‌فه‌نی وتی: وه‌ستا نه‌ورۆز دوو سهد و په‌نجا
 قه‌ران نا، من پینج سهد قه‌رانم هه‌یه، نه‌وه پینج سهد قه‌رانه‌که و چوار دیواریکم بۆ پیکه‌وه
 بنی. وه‌ستا وتی: قوربان تو ئیتر کارت نه‌بی. پینج سهد قه‌رانی وه‌رگرت و رویشته.
 [وه‌ستا نه‌ورۆز] کریکار و پاچ و خاکه‌نازی نارد و بناغه‌ی خانویه‌کیان دایه‌وه؛
 بناغه‌ی نیمچه خانویه‌کیان دایه‌وه. بناغه هیشتا نه‌گه‌یشتبوه سهر، پاره نه‌ماو هاته‌وه بۆ
 خزمه‌ت قازی وتی: قوربان پاره نه‌ما. قازی ناوکی که‌وت وتی: وه‌ستا! تو نه‌و وه‌خته
 کۆشکی خان نه‌حه‌مد خانته به‌ دوو سهد و په‌نجا قه‌ران بۆ درووست نه‌کردم؛ که‌چی ئیستا
 به‌پینجسهد قران خانویه‌کی نه‌حه‌ی جاوید بۆ درووست کردوم و هیشتا ههر له‌ بناغه‌شدایه؟
 وه‌ستا فه‌رمووی: قوربان! خۆ من پاره‌که‌تم نه‌خستۆته گیرفانم ههر له‌ خانوه‌که‌ی خۆتا
 خه‌رجم کردوه. ناچار قازی نه‌فه‌نی ناوا پنه‌و بووه شتومه‌کی ناو ماله‌که‌ی فروشت،
 نه‌ویشی دا به‌ وه‌ستا نه‌ورۆز.

وه‌ستا به‌ینیکی تر هاته‌وه بۆ پاره. قازی نه‌مجا خشل و لاگیره‌ی خیزانه‌که‌ی فروشت
 و نه‌ویشی دایه. پاش چه‌ند روژیکی تر وه‌ستا هاته‌وه بۆ پاره. خانویشی هیشتا چوار
 دیواره‌که‌ی سهر نه‌که‌وتوه. نه‌مجا قازی نه‌فه‌نی که‌وته قهرز و قۆله له‌ دۆست و ناسراو
 نه‌ویشی دایه؛ خانو ههر ته‌واو نه‌بوو. که‌وته فروشتنی که‌وچک و ته‌نه‌که شکاو و ته‌له
 مشک‌ی ناو مال؛ نه‌ویشی دایه ههر ته‌واو نه‌بوو. ئیتر هیچی به‌ ده‌سته‌وه نه‌ما. له‌ مایه‌ی دنیا
 چوار کتییی مابوو وه‌ستا یردیه بازار نه‌وانیشی فروشت و چووه ناو ئاسنگه‌ره‌کانا
 ته‌شوویه‌ک و خاکه‌نازیکی بچکۆله به‌که‌ریه‌کی به‌ننایی کړی و نه‌مانه‌ی برد بۆ مه‌حه‌مه.
 له‌وی بانگی فه‌راشه‌که‌ی خۆی کرد، وتی وه‌ره رۆله! نه‌و قورئانه هه‌لگره له‌وی. فه‌راش
 قورئانی هه‌لگرت و ته‌شووشته‌که‌ی له‌ شوینی دانا. نه‌مجا ههر که‌سه نه‌هات بۆ مه‌حه‌مه
 بۆ شهرع کردن، نه‌گه‌ر شهرع سویندی به‌ر نه‌و به‌خستایه قازی خۆی تی نه‌کرد و ده‌ستی بۆ

شتومە کە کان رانە کیشاو پیتی ئەوت بلی: «ئەو شتومە کانە بکەوێتە مالمەو، ئەم ئێشەم نەکردوو، وە یا ئەو پارەم لا نییە».

- کابرایەکی کورد رانە مەرپکی هەبوو. کابرا پیاویکی نوێژکەر بوو. قەر کەوتە رانە کە ی هەر جارە تا ئەچوو بۆ مزگەوت و ئەهاتەو هەندیکی لێ ئەمرد. وای لێ هات هیچی نەما تا قە بزنیکی نەبێ. بزنی بە دارو بەردەو، نەئەوێستا. رۆژیک کابرا رووی تیکرد وتی: «سەگباب خێو! دانەساکی باشە، ئەگینا نوێژیکت تێ ئەگرم و تۆیش لە کۆل ئەکەمەو».

شە کراوی دەماخ

- کابرایەکی گێڕایەو، وێ عێل ئەچوون بۆ کویستان. رۆژیک لەو دەشتی شلێرەدا تەماشام کرد ئەو سێ چوار زەلام چال هەل ئەکەن. چووم بە لایانەو؛ سەیرم کرد پیاویکی زۆر پیر دانیشتوو، نان و ماست ئەخوا و ئەوانیتریش چالێکی قوولیان هەلکەندوو، راوێستان. لێم پرسى برا ئەمە چییە؟ وتیان: «برا ئەم ریش چەرمۆگە باوکمانە. ئێمە ئەچین بۆ کویستان، ئەمیش ناکەوێتە پاییز هەتا بیهێنینەو؛ گۆرستانە کە یشمان لێرە یە. ئەو ئەستێ گۆرمان بۆ هەلکەند کە چاوە پێ ئەوێن نان و ماستە کە ی بخواو بیخەنە گۆرە کەو دایبۆشین و بچین وە دواى خێلە کەدا».

پیاو کەش وردە وردە نان و ماست ئەخواو سەیریان ئەکا. منیش و تەم خوا بێتەنگرێ پیاو ئەو زەت و زیندوو، جی ئەخەنە چال؟ وتیان: «برا بەشی خۆی عومری کردگە با هەر لێرە بیخەنە چال خاسە. لەو لاو، بۆمان ناگەرێتەو، وە دەم کۆچ و بارەو».

وتی بە هەر جۆر بوو پیاو کەم لێ سەندن و ئەوانم بە پێ کرد بە شوێن خێلە کەدا. پیام هێنایە مالهو. پاییز کە عێل سەرەو خوار بوو، کابرا هەستا چوو پێشوازی عێلەو.

- کابرایەکی پێنەچی بۆ کارکردن ریتی ئەکەوێتە «هەلدن» و لە مزگەوتە کەدا ئەبێ. بە یانی مەجەورە کە ئاگر ئەکاتەو، پێنەچی زۆری سەرما ئەبێ ئەچێتە بەر ئاگرە کە. ئەوەندە ئەزانێ کابرایەکی دێت مەجەورە کە پتی ئەلێ: «ئەلیاس بەگ فەرموو لای سەرەو».

ئەلیاس بەگ ئەکەوێتە ژوور پێنەچیەو. یەکیکی تر دێت ئەلێن: خدر بەگ فەرموو لای ژوورەو.

ئەویش تەکە تەکە بە پینەچی ئەکا. زەلامیکی تر دیت ئەلین فەرموو بەکر بەگ بچۆرە ئەو سەرەو. ئەویش ئەکەوێتە ژوور پینەچییه‌و.

بەم تەرحە هەزارە ئەکەوێتە بەر دەرگا و سەرما لە بن دەستی ئەدا. لەو وەختەدا گوێرەکە یەک دیتە بەر قاپی مزگەوت؛ پینەچی ئەلی: «فەرموو گوێرەکە بەگ بۆ لای سەرەو». ئینجا خەلکەکە ئیتر دیلن تۆزی پینەچی گەرم بیتییه‌و.

- کابرایەکی کورد ژنیکی هەبوو. [کابرا] زۆر لات بوو. زستان داهاات؛ هیچیان نەبوو. قسەیان کرد بە یەک کە هەر یەکەیان بچنەو مالى باوکیان و بلین بوو بە شەڕمان و پیکەو نامانکری؛ بۆ ئەو ئەو زستانە خۆیان پێنانه‌و بەخیۆ بکەن.

لێناندا رویشتن. کە کەوتنە بەهار پیاوێکە چوو بە شوین ژنەکیا و لە مالى خەزوورەکیا بە فیل دەستی کرد بە قسە کردن ئەیوت: «ژنەکە لە گەلم وەرەو من مێردتم و خراپیم چیه؟ بۆچ تۆراوی؟»

ئەوا خەزوورەکەشی دانیشتوو و لەنگەرێک ئارده‌وایان بۆ کردوون لە گەل کۆرەکەدا پیکەو ئەیخۆن. لەنگەرێکە بە لای خەزوورەکەدا لار بۆتەو هەرچی رۆنەکیە کەوتوو بە لای ئەو. ژنەکە چوو پەنجەکی هینا بە ناوهراستی ئارده‌واکەدا بۆ ئەو رۆنەکی بکەوێ بە لای مێردەکیا و بە دەمیشیه‌و وتی: «بە خوا بابە! تا دنیا ئاوابێ من لە گەل ئەم مێردەم ناچمەو». باوکەکش فیلباز بوو کە زانی وایەو کچەکی بۆ ئەو وای کرد کە رۆنەکە بکەوێ بە لای مێردەکیا و ئەم شەڕ و هەرایانە درۆ بوو، کە وچکیکی هەلگرت و ئارده‌واکە تێک داو بە دەمییه‌و وتی: «بە خوا رۆلە! تا دنیا وا تێکچوو بێ تۆ ناچیتەو لای ئەم مێردەت».

- دوو کابرا چوونە شار؛ چوونە مالى کابرایەکی بازرگان بوون بە میوان. ئێوازە کە نانیان بۆ دانان، قاپێ فرنیس لە سەر سینیە کە بوو. یەکیکیان پرسى: برا ئەم شتە خۆشە چیه؟ ئەوێ تریان وتی: «بە رەحمەت بێ باوکم هەموو جار ئەیوت شار دوو شتی خۆشە: یەکی حەمام؛ یەکی مزگەوت. ئەمە یان حەمامەیان مزگەوت».

- دوو مالى ئاخەسووری سالیکی لە «کانی گومە» مانەو، نەچوون بۆ کویستان. هاوین هات، ئینجا ئاوی سارد نەبوو بیخۆنەو. یەکیکیان بانگی هاومالەکی کرد وتی:

«حەممە، سەد خۆزگەم بە پار ئەم وەختە ئاگات لێ بوو مالمەن لە توراغ تەپە بوو؛ ئینجا کە تینوومان ئەبوو، دەممان ئەخستە کانێیە ساردە کەووە قومان لێ ئەدا؟ ئای سەد جار قوم».

- جاریک مەلایەکی سەر سپی ئەچیتە خێلێکەووە. پیاویکی پیری زەلامی سەرکۆماریان ئەبێ، ئەبێ بە میوانی ئەو. باس و خواسی نوێژی لەگەڵ ئەکاتەووە. کابراش هیچی لێ نازانی و نەبیستوووە. ئەمیش ئامۆزگاری ئەکا ئەلێ تۆ پیاویکی پیریت و دنیا ئەپریتەووە ئەبێ فیزی نوێژ بیت و نوێژ بکە بۆ قیامەتت چاکە. کابرا ئەلێ باشە، فیرم کە. مەلای پێنج شەش رۆژ «رکوع» و «سەجدە» و دانیشتنی [فێر] ئەکا.

کوتوپر کابرا ئەمری. دەرو دراوسی دین بۆ پرسەو سەر خۆشی کردن. لە کۆرە کەمی ئەپرسن برا باوکت چیبوو وا مرد؟ ئەویش ئەلێ: «بە خوا هیچی نەو ساق و سەلیم بوو». ئاخر نابێ ئەبێ نەخۆشیەکی هەر بووبیت. کۆرە ئەلێ: «برا بێژم چی؟ شەش حەوت رۆژ لەمەو پێش کاورایەکی سەر چەرمگی گەمال باوکی لێ پەیدا بوو، هات فیزی خوویەکی کرد پێیان ئەوت نوێژ. وەک هەسوون ئەبوەستان وەپێو، وەک کەوان ئەیچەمانەو، وەک تۆولە بۆی پێ ئەکرد وە زەویەو، وەک گەمال قنگە لفسی پێ ئەدایەو، ئەوەندەشی ئاودا وە قنگیەو تا لە قنگیەو ئاوجزی کرد؛ ئێتر بەرگە ی نەگرت پسیا و مرد».

کابرایەک پیرەداکتیکی ئەبێ و ئەمری. دەست ئەکا بەگریان و هاوار ئەلێت: «باوکە پۆ! برا پۆ! بێ کەس خۆم». خەلکوخوایی کۆ ئەبنەو و ئەلێن چی بوو؟ ئەلێ: «ئەم خێلە گشتی یاھویە؛ هیچیان وە هاواری کەسەو نایەن و لە هاوسی ناپرسنەو». ئەوانیش ئەلێن: کورە ئاخر چی بوو؟ ئەلێ: «ئاگام لێوو کە ئیزرائیل هات گیانی دایکم بکێشی؛ منیش دەستیکم گرت وە دەمیەو، دەستیکی تریشم گرت وە کوزیەو، خێرەمەندیکی تر نەو دەستی بگری وە قنگیەو. ئیزرائیل دەویت باوک لە قنگیەو گیانە کە ی کێشا؛ منیش هەر دوو دەستم هەبوو. براکەم وازم لێ بێرن، پیاگی بێ کەس هەر بۆ مردن خاسە».

- کابرایەکی کورد نانیان نەماوو، کۆلێ گەنمی هەلگرت و چوو بۆ ئاش کە بیهاری. ئاشەوانە کە لەوێ نەبوو؛ ژنە کە ی لە سەر ئاشە کە بوو. کابرا لێ پارایەو و تی: نانمان نییە، نۆرە بریم بۆ بکە باراشە کەم بۆ بهارە. ژنە ئاشەوان هەمانە ی هەلگرت کە بیخاتە سەر دۆلیانی ئاشە کە، هەمانە گەنم گران بوو بایەکی لێ بەر بوو. کابرا و تی: «ئای بە کێرم».

ژنه ناشه‌وان وتی: «حیز باب! شهرت بئی باراشه‌که‌ت بۆ لئی نه‌که‌م بچۆ بۆ ناشیکی‌تر». کابرا وتی: «ناماقولیم کرد. تۆ خوا مناله‌کانم نانیا نیه‌و برسیانه، تکات لئی نه‌که‌م لیم بیوره و باراشه‌که‌م بۆ لئی بکه». ژنه ناشه‌وان دلی پیسووتا و هه‌مانه‌که‌ی هه‌لگرته‌وه بیخاته سهر دۆلیانه‌که دیسان بایه‌کی تری گه‌وره‌ی لئی بوه‌وه. کابرا وتی: «به خوا نه‌گه‌ر مناله‌کانم هه‌موویان له برسا مردن هه‌ر به‌ کێرم».

- پیاویک بۆی گێرامه‌وه وتی: شه‌ویک له‌و گه‌رمیانه ریم که‌وته مالی کوردیک. دنیا زستان بوو. کابرای خاوه‌ن مال له‌و دیوی چیغه‌که‌وه له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی نووستیوون، منیش له‌م دیوه‌وه. که‌وته نیوه شه‌و گوتیم له‌ ده‌نگی ورته‌یه‌ک بوو. سه‌یرم کرد وا کابرای خاوه‌ن مال به‌رۆکی ژنه‌که‌ی خۆی گرتووه و داوای ئیشی شه‌رعی لئی ئه‌کا. ئه‌ویش نایداتی. زۆری له‌گه‌ل خه‌ریک بوو هه‌ر نه‌یداتی، له‌ پاشا وتی: «کچه‌که وه‌و شیخ که‌ریمه ئه‌گه‌ر نه‌مه‌ده‌یتی ئه‌چمه زگی میوانه‌که». کابرا وتی: منیش له‌و دیوه‌وه دلم داخوړپا، ئه‌و وه‌خته‌ش مووم لئی نه‌هاتبوو. له‌ پاش بگه‌وه به‌رده‌یه‌کی ئه‌وان و پارانه‌وه و نزایه‌کی من که‌ ئه‌م ژنه دلی نه‌رم بێی ژنه‌که وتی: «بیرو، بیرو، با بۆی وه‌خاتری که‌ریمه سوور و ئه‌و میوانه، با حه‌یامان نه‌چی».

- له‌ ئاوابی «سه‌ر شاته» زه‌ماوه‌ند بوو. کابرایه‌کی کورد رانه‌که‌ی بردبوو بۆ گۆی سیروان. له‌و به‌ری سیروانه‌وه شوانیکی به‌رچاو که‌وت. که‌ سه‌یری کرد فه‌ته‌ی عه‌وله وتی: «هۆ هۆ، هۆ فه‌ته ئه‌وه نه‌چووگیته زه‌ماوه‌نه‌که‌وه؟» ئه‌ویش وتی: «ئاوه‌للا نه‌چووگم. له‌ کوپیه؟» وتی: «له‌ ئاوابی سه‌ر شاته‌یه». وتی براکه‌ کئی لئی وو؟ وتی: «کوچکت لئی نه‌واری! چی کئی لئی وو؛ ئامه‌یه و خه‌جه‌یه و مه‌جه‌یه».

ئینجا فه‌ته‌ گۆی فه‌ره‌نجیه‌که‌ی خۆی گرت و هه‌لی ئه‌سوورپان و به‌ تاقی ته‌نیا له‌و به‌ر ئاوه‌که‌وه هه‌ل ئه‌په‌ری و ئه‌یووت:

ئامه‌وخه‌جه‌و مه‌جاله‌یه شایی و بووکی فه‌تاله‌یه

ئهم کابراکه‌ی تریش له‌م به‌ر ئاوه‌که‌وه بۆی ئه‌سه‌نده‌وه.

- مه‌حمووپاشا له‌ ئه‌سته‌مبول هه‌لاتبوو. به‌ سه‌ر ولاتی روسیادا هاتبووه‌وه. هه‌موو کوپخاو سه‌رکۆماری عه‌شه‌رتی جاف ئه‌چن به‌ پیریوه‌وه. که‌ به‌ خزمه‌تی ئه‌گه‌ن یه‌که‌ یه‌که‌ ده‌ستی ماچ ئه‌که‌ن و به‌ خێر هاتنه‌وه‌ی ئه‌که‌ن. له‌ ناو خه‌لکه‌که‌دا کابرایه‌کیان شه‌ش حه‌و

جار دهستی ماچ کرد و وتی: «پاشا، به خیر بیتته وه، یاره بی به خیر بیتته وه، سهد جار به خیر بیتته وه». پیاویکیکه وتی: خرمه تو جاری دوو جار سئ جار به خیر هاتنه وه ت کرد تیر به سه ئه مه چیت کرد؟ کابرا وتی: «عه شرت لیم گهرین؛ وه وه سیه ساقه لهو رۆزه وه پاشا چوگه بۆ ئهسته مول من ههر وه کو جاشکی دایکی لی گوم بووبی به چه م و دۆل و کهزه وه لووشکه لوشک و زووره زوورم بووه».

- سئ چوار مال مرزنگ له رانیه ئه بن. نه خووشی چاوه قووله دائه کهوئ، ئه وانیش مال بار ئه کهن ههر لهو شه وه له «زئ» ئه په رنه وه [له] دئ ئه م بهر بناری ته لان ده وار هه لئه دهن. وه ختی هه تاو که وتن یه کیکیان ئه رشیتته وه و ئه مرئ. ئینجا گه و ره که یان ئه یوت: «دهک مالت به قور گیرئ ئیزرائیل! وه ره به م تاریکه شه وه له بیتینه وه بی و به ناو ئه م هه موو دارو ده وه نه دا ئیمه بدۆزیه وه و چقلیکیش نه دا له چاوت، چاویکت ده ربینئ».

- سالتیک خیل ئه گاته ده شتی شلیر. هۆبه یه ک چه ند رۆژیک له وئ ئه میننه وه؛ باران نایه لی بار کهن بچن بۆ کوستان. کوخایه کی ریش سپیان ئه بی ئه لی: «با وه فیل بار کهن، وه دزی خواوه». ئه لین باشه.

کابرا پاش خه وتنان هه لئه سستی ئه چینه سهر گرده که و روو ئه کاته ئاسمان ئه وا هه ور و شریخ و هۆریشه. به دهنگی بهرز ئه لی: «بار ناکهین، بار ناکهین شریخ و هۆرت بوپه وه». ده ستیشی له خیله که هه لئه ته کینئ و به بی دهنگ پێیان ئه لی: «وه دۆلا، وه دۆلا، دۆلا و دۆل بۆی پرۆن». لهو وه خته دا ئه یکاته بروسکه و چه خماخه. کابرا ئه لی: «ئه ی کوچکی تو ی لی نه واری! ئه وه من ئیژم بار ناکهین، که چی ئه و تازه کوچک و چه خماخه م بۆ هه لئه کا وه شوینمانا، وا ئه زانی من درۆ ئه که م».

فه قیه ک گێرایه وه وتی: سالتیک له کوستانی بانه زۆر سارد بوو. چوومه ژووری مزگه وته که بۆ نوێژ کردن. به یانی زوو بوو، مزگه وته کهش ئیجگار سارد بوو، نوێژه که م به په له په ل کرد و چوومه حو جره. کونیک له حو جره که دا بوو ئه یروانیه ژووری مزگه وته که. کابرایه کی ریش سپی هه بوو مام وه سمانیان پنی ئه وت. ده ستوێژی شۆردبوو، ئاوه که به ریش و سمیلیه وه بوو بوو به زه نگولی سه هۆل. خیرا نوێژه که ی کرد و سه لامی دایه وه. منیش له کونه که وه وتم: «وه رمان نه گرت». کابرا سه یریکی ئه ملا و ئه و لای خو ی کرد

که‌س دیار نه‌بوو، هه‌ستا نوێژه‌که‌ی کرده‌وه. دیسان وتم: «وه‌رمان نه‌گرت». سه‌یریکی تری کرد که‌س دیار نییه؛ زۆر سه‌ری سوڤما، به‌لام له سه‌رمانا هێزی تیا نه‌ماوه. به‌ناچاری هه‌لسا نوێژه‌که‌ی کرده‌وه. هه‌م دیسان وتم: «وه‌رمان نه‌گرت و قه‌بول نه‌بوو». هه‌ر هه‌ستاو کردی به‌پێلاوه‌کانیا و بۆی ده‌رچوو وتی: «وه‌رت گرت، وه‌رت نه‌گرت چاوت ده‌رئه‌هات و ملت نه‌شکا. خۆ من له سه‌رمانا زیره‌م کرد. وه‌رمان نه‌گرت، وه‌رمان نه‌گرت، جیکه‌نه‌یه، جیکه‌نه. که‌مو فلقت خواته‌وه، خۆی له‌و ئاسمانه‌وه دانیشتووه و خه‌لکی کردووه به‌هه‌لاج».

- کابرایه‌کی بیسه‌ری گیرایه‌وه وتی باوکم وتی: سالتیک «بابه‌ره‌سوول» ناردی بۆ له‌شکه‌ر که‌ بچن شه‌ر له‌گه‌ل هه‌مه‌وه‌ن بکا. ئیمه‌ش له‌ به‌ر ده‌ست «فه‌رعاناغا» دا بیست و چوار هاتینه سوله‌یمانی له‌ مالی بابه‌ ره‌سوول دا به‌زین. ژوویریکی گه‌وره‌یان بۆ فه‌رش کردین و ئیواره‌ نانیان بۆمان هاورد؛ چییین؟ گیتکه؛ به‌لام گیتکه هه‌ر یه‌که به‌قه‌ده‌ر تووته‌له سه‌گیکی یه‌ک مانگی خه‌که. که هه‌لمان پچه‌ری ناوه‌که‌ی پر کرا بوو له‌ برنج وه‌کو پلاو. ئه‌وه‌نده گه‌ن و گووی بۆن خۆشی تی کرابوو هه‌روا پیاو وڤ ئه‌بوو. ئه‌وه‌نده‌مان خوارد، ئه‌وه‌نده‌مان خوارد هه‌تا له‌ لووتمان هاته‌وه.

شه‌و خزمه‌تکاره‌که‌ی بابه‌ ره‌سوول له‌و دیوه‌وه ده‌رگا‌که‌ی داخستبوو. له‌ نیوه شه‌وا ئیشی سه‌راومان بوو، ورد بوینه‌وه ده‌رگا داخراوه. چی بکه‌ین، چی نه‌که‌ین؟ بوو به‌ گیز و هۆڤ، ناچار فه‌رشه‌کانمان هه‌لدایه‌وه و ژیره‌که‌یمان پر کرد له‌ پیسایی. به‌یانی فه‌رعاناغا ئه‌مه‌ی دی وتی: «عه‌شره‌ت وه‌ختی راوه‌ستان نییه، ئیتر هه‌ر که‌سه په‌لاماری ولاغی خۆی دا سوار بوو به‌ره و مال تیمان ته‌قان».

- پیاویک گیرایه‌وه وتی: رۆژیک تووشی کورپیک بووم سه‌گیکی سه‌مه‌ند کرد بوو؛ شیریکی رووتی به‌ ده‌سته‌وه گرتبوو، لیم پرسی: برا ئه‌مه چیه؟ ئه‌م سه‌گه بۆ کوی ئه‌به‌ی و چی لێ ئه‌که‌ی؟ وتی: (وه‌للا برا بیژن سه‌گه‌که‌ت هار بووگه، وا منیش ئه‌یه‌م ئه‌یکوژم». وتی: منیش پیم وت: خوا هه‌لناگرئ ئه‌م سه‌گه هه‌زاره‌ بۆج ئه‌کوزی؟ هیچ نیشانه‌ی هاری لێوه دیار نییه. ئه‌ویش وتی: «برا بم وه‌ قوروانت ئه‌وه‌ته هار بووگه بیژم سه‌گی هار بیژی شه‌خسه. هاو ماله‌ دویت باوکه‌کانم بیژن هار بووگه؛ بیژم چی؟» کابرا وتی منیش رۆیشتم ئیتر رانه‌وه‌ستم قسه‌ی تری له‌گه‌ل بکه‌م.

- لە سەر گوزەشتى كوردانەبە ئەگىرنەو ئەلەين:

جارىك پىرەژنىك كورد ئەچىتە لاى سلىمان پىنغەمبەر، ئەلەى دىيويكم بدئ تەنھا رۆژىك بۇ ئەو كۆشكىكم بۇ دروست بكا. سلىمانىش دىيويكى ئەداتى. ديوە لە بەيانىەو تە نيوەرۆ كۆشكىكى نايابى بۇ دروست ئەكا، لە پاشا ئەلەى ئىشى تەرت ھەيە تا بۆت بكم؟ ئەویش ئەلەى ھىچ ئىشى تەرم نىيە. ديوە ئەلەى: ئاخىر نايى بى ئىش دابنىشم؛ مەن بۇ ئەو ھاتووم رۆژىك ئىشت بۇ بكم. دەست ئەكا بە تىكدانى كۆشكەكە، تا ئىوارە تىكى ئەداتەو ەلەى ئەدا ئەروا.

پىرەژنەكە بەيانى لى ئەدا ئەچىتەو بۇ لاى سلىمان پىنغەمبەر كارەساتەكەى بۇ ئەگىرنەو ە ئەلەى دىيويكى تەرم بەرەى با كۆشكىكى تەرم بۇ دروست بكا. ئەویش دىيويكى تەرى ئەداتى. ئەمىش ەكو ھىنەكەى دوتىن تا نيوەرۆ كۆشكەكە دروست ئەكا ە لە بەر بى ئىشى تا ئىوارە ئەپروخىتتەو.

پىرەژنەكە سەر لە نوئ ئەچىتەو بۇ شكات. سلىمان پىنغەمبەرىش ئەلەى: داىكم ئاخى ھەقىانە نايى بى ئىش دابنىشن. پىرەژن ئەلەى دىيويكى تەرم بەرەى، ئىشى بۇ ئەدۆزمەو. دىيويكى تەرى ئەداتى، ئەمىان تا چىشتەنگا ە كۆشكەكە دروست ئەكا ە لە پاشا ئەلەى: ئىشى تەرت ھەيە؟ پىرەژنە ئەلەى: ئا ھەيە؛ دىنى باوەشىتتىكى ئەداتە دەست ە لنگە ە قو ە بۆى ئەكەوئ ە كونى ئەشكەوتەكەى خۆى ئەخاتە بەر دەست ە ئەلەى باوەشىنى ئەم ئەشكەوتە بكە تا بە «با» كونەكەى ئەگرىت. ديوەش دەست ئەكا بە باوەشىن كردن. تا دەمە دەمى ەسەر بە تەواوى دەستى شل ئەبى؛ لەو كاتەدا پىرەژنەكە دنيا گەرمە ە فىنكى ئەبىتەو، تەرىك ئەكەنى. ديوەكە رائەچلەكى ە ئەلەى: ئەو ەى بوو؛ ئەویش ئەلەى: ئەو ە كونى تى بوو. ديوە سەرىك با ئەداو ئەلەى: «موبارەك نەبى! مەن ھىشتا ئەوى تەرم نەگرتو، كەچى كونىكى تەرى تى بوو». ھەر ھەلئەستى باوەشىنەكە فرى ئەداو بۆى دەر ئەچى.

- سالىك لە ەختى بەھارا كۆمەلىك دانىشتبوون لە گوئ ئاوىك. يەككىيان وتى: بە خوا بەھار خۆشە پىاو بچى بۇ سەيران ە چىشتى خۆش لە گەل خۆى بەرەى ە يارى ە گەمە بكن. يەككى تەريان ھەلدايە ە وتى: «خالۆ! ناشوكرى نەبى! كەيف خۆشى نەماو. بە سەرەكەى تۆ سالىك مالىمان لەم شارەزوورە بوو، رۆژىك كۆرەكۆرەى ھاوما ەل گەرد بووینەو. يەكئ ماست، يەكئ ماستا، يەكئ دۆ، يەكئ سىرر، گلەيمان كەدەو. لال. فەتەم

به ره حمهت بڼ! مه‌شکه‌یه‌کی سووری مالی میمکه فهرخه هه‌بوو، ته‌قل برمان کرد. سواری نیره‌که‌ره بۆری خۆی بوو، مه‌شکه‌ی نایه به‌رده‌می بۆ سه‌راوی سوبحاناغا. کاتی روانیمان له نیوه‌ی ریگا پشکی مه‌شکه به‌ر بوو، هیچ ده‌ست نه‌که‌وت پڼ بگریته‌وه. لاله‌ی چه‌مه‌ریم ناچار کیری خۆی نیایه کونه‌که‌یه‌وه هه‌تا چووینه سه‌ر سه‌ده‌که. له‌وئ رامن کرد سڼ چوار ته‌به‌قمان هاورد مه‌شکه‌مان تی قلپاند. ئینجا یه‌کڼ نانی گهنم، یه‌کڼ نانی جوهره‌شی گهرمان، یه‌کڼ نانی زه‌رات. خوا نه‌ییرئ تیمان ولی و کردمان به‌ زلیا و پلایا و ههر یه‌کڼ به‌ قه‌د مانگایه‌کمان خواردن. ئیتر له‌و سه‌ره‌وه به‌ شق له‌ یه‌ک هه‌لدان هاتینه‌وه. ئیستاکه کوانئ ئه‌و سه‌یرو سه‌فایه؟».

- به‌گه‌ی حوسین مه‌ولان هه‌بوو پیاوی مسته‌فا به‌گی سلیمان که‌ندی بوو. وتی چه‌ند دانه‌یه پیسته‌ ریویم پڼ بوو؛ ئه‌م‌برد بۆ سابلاخ بیفرۆشم. ئه‌و ساله‌ش ریوی حیز بوو، یاره‌ی نه‌ئه‌کرد. شه‌وئ ریم که‌وته «یالاوا». مالیکی گه‌وره‌م لڼ وه‌ده‌رکه‌وت، چومه‌ ئه‌وئ. ههر که‌ نزیك بوومه‌وه ئافره‌تیکي جوانکه‌له‌ هات و سه‌ر ریگه‌ی پڼ گرتم؛ وتی: «به‌ خوا باوکم جیگه‌مان نییه‌و پیاومان له‌ ماله‌وه نییه‌». ههر چه‌ند وتم: کچی! ئافره‌تی چاک به‌، به‌م زستانه و به‌م نیوه شه‌وه بچمه‌ کوئ، هه‌موو ئاوابی نوستوون، کڼ ریگه‌م ئه‌کاته‌وه، هیچ که‌لکی نه‌بوو. من زۆرم وت و ئه‌و که‌می بیست. لییدا رویشت و قاپیه‌که‌ی داخست. منیش له‌ ده‌ره‌وه مامه‌وه سه‌رما کوتامی. ناچار ته‌پالدانیک هه‌بوو خۆم کوتایه‌ ئه‌وئ.

شه‌و بوو به‌ نیوه شه‌و، سه‌یرم کرد قاپی هه‌وشه‌که کرایه‌وه و ئافره‌تیک به‌ بڼ چریه هات بۆ ته‌پالदानه‌که. ناسیمه‌وه که‌ ئه‌مه ئافره‌ته‌که‌ی ئیواره‌یه. هات به‌ هیواشی بانگی کرد: «حه‌مه‌دئ هاتووی؟» منیش هیچ خۆم نه‌برکان، وتم: «ئا». گرتمۆلکه‌یه‌کی بۆ فریدام وتی: «ئه‌وه بخۆ ئیسته‌ دیمه‌وه بۆ لات». که‌ کردمه‌وه ته‌ماشام کرد ده‌سته‌سپریکی سپی ریشوداری هه‌لبستراوه، پریه‌تی له‌گوێزو میوژو بادام؛ تیرم لڼ خوارد. له‌و وه‌خته‌دا ئافره‌ته‌که‌ هاته‌وه لامه‌وه، ده‌ستمان کرده ملی یه‌ک و یه‌کیکمان کرد. له‌ پاشا پیتی وتم: «حه‌مه‌دئ گیان! که‌ چووینه شار چیم بۆ دیتی؟» منیش وتم: «به‌ خوا خۆت ئه‌زانی هیچی ترم پڼ نییه‌؛ ههر ریویه‌و ریوی ئه‌گه‌ر یاره‌ی کرد ههر شتیکت ویست بۆت دینم». کوتوپر لیم کشایه‌وه‌و وتی: «ئای ریوی باوه‌ حیز! ئه‌مه‌توی؟ ئه‌وه چی ئه‌که‌ی لیته‌؟» و هه‌لسا خیرا رویشت. وتی منیش له‌ ترسا ئیتر نه‌مویرا له‌وئ دانیشم، وتم ئیسته‌ ئه‌چن خه‌لکم به‌ سه‌را ئه‌رژینی. هه‌ستام «کادانیک» بوو چومه‌ کادانه‌که‌وه.

زۆری پێ نه چوو ته ماشام کرد ژنه که هاته کادانه که وه به سه بری بانگی کرد: «حه مه دی هاتووی؟» منیش دهنگی خۆم گۆری له سه ر خۆ وتم: ئا هاتووم. هاته ته نیشتمه وه دهستان کرده ملی یه ک و له ویشا یه کینکی ترمان کرد. پاشان وتی: «حه مه دی گیان! که چوو ته سابلان چیم بۆ دینی؟» منیش وتم: «به خوا هه ر ریویه و ریوی ئه گه ر پاره ی کرد چیت بوئ بۆت دینم». سه یرم کرد دیسان خۆی راپسکانه وه وه وتی: «ئای ریوی کرانباوگا و! ئه وه گه یشتیه ئیره ش؟» ئه مه ی وت و لێیدا رویشته.

فلانی ئه مجا به ته واوی ترسم لێ په یدا بوو، هه لسام ئه ویشم به جته یشته. پشتیره کۆنیک هه بوو چوومه ئه ویه. له ویش زۆری پێ نه چوو دیسان ئافره ته که هاته وه سه ری کرد به ژووره که دا و منیش کۆکه یه کی بچکۆله م کرد وتی: «حه مه دی ئه وه له ویت؟» منیش زۆر به سه بر وتم: «ئا». ئه مجا به سه ر به ستی هاته لامه وه دهستان کرده ملی یه ک؛ له ویش یه کینکی ترمان کرد. له پاشا وتی: «حه مه دی که چوو ته شار چیم بۆ دینی؟» منیش وتم: «به خوا فلانی هه ر ریویه و ریوی ئه گه ر پاره ی کرد چیت بویت بۆت دینم». ژنه ئه مجاره دهستی کرد به پیکه نین و وتی: «خوا بته گری ریوی بۆ خۆت و که تته و گووی تویش به گۆری بابی حه مه دی».

ئینجا لیم پرسی ئیسته پیم بلێ بزانم باس و خواس چییه؟ وتی چیت پێ بلیم؟ ئه مه له گه ل حه مه دی که رانباوگا و گویا دلما ن پیکه وه بوو. ئیمشه و برپارمان داوو به یه ک که بیت بۆ لام. ئه وا ئه و حیزه له ی خوێریه نه هات و تویش ئه م که تته ت گێرا. منیش وتم قه یدی نییه ئیمه به ئیشی خۆمان گه یشتین هه ر چه ند زۆریشم سه رما بوو. به یانی ئیتر نا و شیویکی باشی دامی و به ریی کردم.

که رویشتم دنیا بوو به چیشه نگا و. له سه ر کانیه ک دانیشتم ده سه سه ره سییم ده ره ئینا هه ندی گویزو میوژی تیدا ماوو خواردم؛ سه یرم کرد کا براه ک هات ئه ویش دانیشته چاوی به ده سه سه ره که که وت، به لایه وه سه یر بوو، وتی برا ئه و ده سه سه ره ت له کوئ بوو؟ وتم برا ناوت چییه؟ وتی: «حه مه دی». وتم که وا بێ هی تویه وه هه موو کاره ساته که م بۆ گێراه وه. کا براه له داخا وه ختوو شه ق به ری و ده سه لاتیشی به سه رما نه بوو؛ من له و زه لامترو به هیزتر بووم. وتم برا توو ره یی پێ ناوی، تویش قسه بکه. کا براه دهستی کرد به پیکه نین وتی: «وه للا راستی ئه وه یه ئه م ده سه سه ره ی منه گویزو میوژو بادام تی کردبوو؛ به دیاری بردبووم بۆ ئه و دۆسته م، وه پینشم وتبوو شه وئ دیم. ئیتر بۆم ری نه که وت بچم ئه وا تو دهستی خۆت وه شانده». وتم برا گویی مه ده ری سووچی خۆت بووه، بۆ له مه و دواتان.

دهسته‌سره کهم پی دایه‌وه و پتکیشه‌وه چووین بۆ سابلانخ تا ناو شار هاوړی بووین، له‌وی ئیتر له یه‌ک ون بووین.

- له ده‌وری قاجاریه‌کانا قونسولی عوسمانی له سنه‌هه‌بوو. هه‌ر کهس بجوابه‌ته ژیر به‌یداخی ئه‌وانه، ئه‌بوو به‌ ته‌به‌عه. ره‌وشتی چی به‌ چی کردنی ئه‌م ته‌به‌عه‌تیه‌ش ئه‌مه‌بوو، هه‌ر کهس بیویستایه‌ بیی به‌ ته‌به‌عه ئه‌چووه به‌ر قونسولخانه ئه‌یوت ئه‌بم به‌ ته‌به‌عه. قاپیوانه‌که ئه‌هاته‌ ده‌روه په‌نجه‌یه‌کی ته‌ر ئه‌کرد و ئه‌ینا به‌ ناو چه‌وانیه‌وه ئه‌یوت: «برۆ ته‌به‌عه‌به». وه‌ستا باقری ده‌لاک چوو، بوو به‌ ته‌به‌عه‌و له پاشا چوووه‌وه بۆ مالی خۆیان. مالیان له‌گه‌ره‌کی «جۆراوا» بوو. به‌ تووړه‌یه‌که‌وه بانگی کرد له‌ حه‌نیفه‌خانمی ژنی وتی: «کچی پاروی نام بۆ بیته». حه‌نیفه‌خانمیش سه‌ری سر ما، وتی: «پیاه‌که‌! ئه‌م زوانه‌ت له کوینه‌ هاوردگه‌؟» وه‌ستا باقر وتی: «ئه‌لیم پاروی نام بۆ بیته قه‌حیه‌باب! ئه‌گینه‌ هه‌له‌ستم به‌ خنجوکان پارچه‌ پارچه‌ت ئه‌که‌م». حه‌نیفه‌خانم هاته‌وه قسه‌و وتی: «پیاه‌که‌ بۆ خاتری ره‌زای خوا، تو سنه‌یی، دایکت سنه‌یی، باوکت سنه‌یی ئه‌م زوانه‌ت ئازا له‌ کوئ هاورده‌وه؟» وه‌ستا باقر ئه‌وه‌نده‌یتر تووړه‌ بوو، حه‌نیفه‌خانم ناچار ئیتر ده‌نگی نه‌کرد و وتی قه‌یناکاو نانی بۆ هیتا.

ده‌ور سووړاپه‌وه؛ ته‌به‌عه‌ وه‌کو پیسته‌ ریوی، پیستی قیমে‌تی ئه‌کرد. روژیک حه‌نیفه‌خانم سه‌یری کرد وا وه‌ستا باقر به‌ هه‌له‌داوان و ته‌پوکوت خۆی کوتایه‌وه بۆ ماله‌وه‌وه «که‌نو» په‌کیان هه‌بوو، چوو له‌وی خۆی شارده‌وه. حه‌نیفه‌خانم زانی چه‌ باسه‌ چوووه سه‌ر که‌نوه‌که ته‌ماشای کرد وا وه‌ستا باقر گورپه‌ی کردووه. بانگی کرد: «پیاه‌که‌ هه‌سته‌ وا له‌ ده‌روه قازانج داوات ئه‌که‌ن». وه‌ستا وتی: «به‌ قوربان‌ت بم ژنه‌که‌! بیژه‌ لی‌ره‌ نیه‌». حه‌نیفه‌خانمیش وتی: «هه‌سته‌ سه‌گباب! راسته‌وه داوات ئه‌که‌ن». وه‌ستا دیسان وتی: «حه‌فجار بی‌م به‌ ده‌ورتا حه‌نیفه‌خانم گیان! بیژه‌ به‌ سه‌ر ئیوه‌ نه‌هاته‌گه‌سه‌وه». حه‌نیفه‌خانم ئینجا وتی: «قه‌حیه‌باب! کوا خنجوکه‌ کانت؟»

حه‌نیفه‌خانم ئافره‌تیکی عه‌تیکه‌و گالته‌چی بوو؛ ئه‌مه‌ی هه‌ر بۆ په‌ن له‌گه‌ل وه‌ستا باقری می‌ردیا گتړا ئه‌گه‌ینه‌ هېچ له‌ کاردا نه‌بوو.

- کوپخا فه‌تحوللای بابه‌کراوی گتړاپه‌وه وتی:

سالتیک لە گەڵ شیخ ئەحمەد بەردەزەردی پێکەوه قسەمان کرد بە یەک کە شەو بچین بۆ دزی. پاش خەوتنان خۆمان گورج کردەووە و چووینە قەراخ دێیک پارێزمان بردە بەر مالیکی دەولەمەن. لە پال تەیمانە کەوێ تەماشامان کرد ژنیکی لە سەر کەپرێک دانیشتبوو. چاوەڕێ بووین کە ژنەکە خەوی لێ بکەوێ، ئەو وەختە دەست بدەین بە ئێشەو. سەیرمان کرد ژنەکە هەر نەنووست و بەینەبەینە کۆکەیه کیشی بۆ ئەکرد؛ ئێمەش لە بەر ئەو نەوێک بیکای بە هەرا، نەچووینە سەر ماله کە.

کە بوو بە نیوێشەو، سەیرمان کرد ئەوا زەلامتیک بە ماتەمات هات و لە تەیمانە رووخواوە کەوێ چووێ ژێر کەپرە کە. ئێمەش دە هەنگاویکی لێی دوور بووین؛ خۆمان بە دیوارە کەوێ مات کردبوو؛ ئەوێندەمان زانی ژنەکە لە سەر کەپرە کە هاتە خوارەوێ لە ژێر کەپرە کەدا راکشاو زەلامە کە سواری بوو.

لەو کاتەدا منالیتیکی پێنج شەش سالان لە سەر کەپرە کەوێ بانگی کرد: «ئاموژن، ئاموژن!» ژنەکە لە ژێر زەلامە کە وتی: «فاتە کە! رۆلە مەگری ئەوا دیمەوێ؛ ئێنجا هەر بانگم بکە با نەترسم». کچەکە ئێتر هەر ئیوت ئاموژن، ئەویش جوابی ئەداوە، لە پاش دوو سێ جار کچەکە بێ دەنگ بوو؛ تۆمەس خەوی لێ کەوتبوو. ژنەکە لە ژێر زەلامە کەوێ بانگی کردەو، فاتە کە دە بانگم کە با نەترسم. منیش هەتا هێزم تیاوو وتم: «بێ بەلابی! ئێوێ دوو، ئێمەش دوو ئەمە چوار فاتە کەش یەک ئەمە پێنج، هێشتا هەر ئەترسی؟» لە گەڵ ئەمەم وت زەلامە کە هەستاو رای کرد. ئێتر منیش بانگم کرد: «خەلکینە! هەستن بۆ خاتری خوا ئەو کابرایە ئەم ژنە ی گە. لە دەرو درووسی چوار پێنج کەس خەبەریان بووێ و وتیان کۆرە کامەتە زەلام؟ وتم: ئەوێتە رای کرد بۆ پستی مزگەوت. وتیان ژنەکە کامەیه؟ وتم: «ئەو ژنە کە ناوی نازانم و ئاموژنی فاتە کەیه».

وتی ئێتر خەلکیتی زۆر کۆ بووێ ئەمە ئێمەش رامان کرد و دوور کەوتینەو؛ خەلکە کە چوونە سەر ماله کە. ئێمە لە دووری ئاواپی بووین گویمان لێ بوو ژنەکە سویندی ئەخوارد کە هیچ نەبووێ درۆیه. منیش بانگم کرد: «وێلاو بیللا درۆ نییه؛ راسته». یەکیکی لە ئاواپی کە بانگی کرد وتی: «تو کییت؟». وتم: «بە خوا دزم». ئێتر شیخ ئەحمەد هەر مرد لە پێکەنینا؛ لە پاشا وتی: «مردووت مری! تو بۆچ ئەم هەرایەت نایەو، نەهێشت شتیکیان دەستکەوێ؟» وتم: «خزمە! بە خوا شتیکی بە گەوا دی دەستم کەوێ هەر نامەوێ». لە پاش ئەوێ هەر کەسە چووینەو بۆ مالی خۆمان و هیچمان دەست نەکەوت.

- عه‌زیزا‌غای چاوقولی‌حه‌کایه‌تخوان‌نزیکی‌سه‌د‌سالی‌ک‌عه‌مری‌هه‌بوو؛ نه‌خوش‌که‌وتبوو، بئی‌حال‌بوو. پیتی‌ئه‌لین‌ئه‌وا‌حاجی‌ئه‌مین‌ئه‌حه‌مدی‌خیله‌هاته‌لات. به‌و‌بئی‌حالی‌به‌کوره‌کانی‌ئه‌لئ: گورج‌سه‌رینی‌بده‌نه‌پالم‌و‌هه‌لمسیتن؛ که‌دانیشتم، عه‌با‌که‌م‌بکه‌نه‌به‌رم. ئه‌وانیش‌به‌گورجی‌وه‌کو‌باوکیان‌وتوویه‌وه‌ها‌ئه‌که‌ن؛ مه‌گه‌ر‌له‌گه‌ل‌حاجی‌ئه‌مین‌رقیان‌له‌یه‌کتری‌بووه. که‌حاجی‌ئه‌مین‌دیت‌ئه‌لئ: ئا‌غه‌چلونی؟ ئا‌غه‌ئه‌لئ: به‌خوا‌شوکر‌چاک‌بوومه‌ته‌وه؛ هیچ‌نا‌خوشیم‌نه‌ماوه؛ ئه‌وه‌ئیتسا‌ئه‌چم‌بو‌بازار‌و‌ئه‌لئ‌ئا‌کوره‌-غه‌نی‌-‌رو‌له‌قه‌نه‌یه‌کم‌بو‌تیکه. قه‌نه‌ی‌بو‌تئ‌ئه‌که‌ن؛ ده‌ست‌ئه‌کا‌به‌قه‌نه‌کیشان. وتیان: حاجی‌ئه‌مین‌ه‌ناسه‌یه‌کی‌هه‌ل‌کینشاو‌رو‌یشته؛ هه‌ر‌له‌ده‌ر‌گاوه‌چووه‌ده‌ره‌وه‌ئیتتر‌عه‌زیزا‌غا‌گیانی‌ده‌ر‌چوو.

- مه‌لامه‌ئموونی‌هه‌له‌به‌جیی‌سواری‌مایینیکی‌له‌ری‌گه‌ری‌خارشتاوی‌کلک‌رووتاوه‌ئەبئ‌و‌ئه‌چئ‌بو‌شاری‌هه‌ورامان. که‌له‌دووره‌وه‌ده‌ر‌ئه‌که‌وئ، به‌جاری‌پیاو‌و‌ژن‌و‌مندال‌به‌هه‌را‌کردن‌ئه‌چن‌به‌پیری‌هوه؛ یه‌کئ‌ده‌ستی‌ماچ‌ئه‌کا، یه‌کئ‌داویتی، یه‌کئ‌ئاو‌زن‌گیه‌که‌ی، یه‌کئ‌کلکی‌مایینه‌که‌ی. ئه‌م‌له‌و‌ئه‌پرسی‌ئه‌مه‌چییه‌و‌ئه‌و‌له‌و، یه‌کئ‌له‌یه‌کینکی‌تر، هه‌ر‌ئه‌لئ‌نازانم؛ هه‌تا‌پیاویکی‌ریش‌سی‌ژیر‌دیته‌پیشه‌وه‌لیی‌ئه‌پرسن‌ئه‌مه‌چییه؟ ئه‌ویش‌ئه‌لئ: «ئینه‌حه‌زره‌تو‌عه‌لین‌و‌ئانه‌ش‌دۆلدۆلەن‌سوارش‌بییه‌ن». له‌دوای‌هه‌موو‌چشتی‌لاله‌زۆراب‌دیته‌پیشه‌وه‌به‌خه‌ل‌که‌که‌ئه‌لئ: «نا، نا، نا، حه‌زره‌تو‌عه‌لی‌نیه‌ن؛ ئینه‌حه‌مه‌د‌پاشان‌و‌ئانه‌ش‌ئه‌سپه‌سه‌عودییه‌ن.»

- مه‌لای‌ته‌ره‌مار-که‌پیاویکی‌به‌ناو‌بانگه‌-دوو‌ژنی‌ئه‌بئ. شه‌ویک‌ئاره‌زووی‌ژنه‌بچکۆلانه‌که‌ی‌ئه‌بئ، به‌لام‌له‌به‌ر‌ژنه‌گه‌وره‌که‌ی‌ناویری. ئاخری‌بئی‌ئه‌نئ‌به‌جه‌رگی‌خویا‌به‌ژنه‌گه‌وره‌که‌ئه‌لئ: تو‌خوا‌زۆرم‌تینوه، بچۆ‌گۆزه‌یه‌ک‌ئاوی‌تازه‌م‌له‌کانی‌بو‌بینه. ژنه‌که‌ش‌هه‌ل‌ئه‌ستی‌گۆزه‌ئه‌نئ‌به‌شانیه‌وه‌ئه‌روا. که‌ژنه‌دوو‌ر‌ئه‌که‌و‌یتنه‌وه‌مه‌لا‌ده‌ر‌گا‌پتیه‌ئه‌دا‌ده‌ست‌ئه‌کا‌به‌ئیشی‌شه‌ری.

ئنج‌ا‌ژنه‌که‌ئه‌چیته‌کانی‌گۆزه‌که‌ئه‌شواو‌پری‌ئه‌کا؛ له‌دلی‌خویا‌لیکی‌ئه‌داته‌وه‌ئه‌لئ: به‌م‌شه‌وه‌ئه‌م‌پیاوه‌به‌بۆنه‌ی‌ئاو‌هینانه‌وه‌ده‌ستی‌به‌منه‌وه‌نا؛ به‌خوا‌ره‌نگه‌فیکریکی‌بووبئ؛ با‌بچمه‌وه. به‌په‌له‌په‌ل‌دیته‌وه. وه‌ختی‌ئه‌نئ‌به‌ده‌ر‌گاوه‌ته‌قه‌ی‌ده‌ر‌گا‌دیت. مه‌لا‌ئیشی‌ته‌واو‌ئه‌بئ، به‌لام‌پیتی‌ناکری‌ده‌ر‌پتیه‌که‌ی‌له‌بئی‌بکاته‌وه؛ به‌رمالی‌له‌وئ‌ئه‌بئ‌فرکه‌ئه‌کاته

سەر بەرمالە کە بۆ ئەوەی ژنە کە هیچ فیکریکی لێ نەکا دائەنیشی و ئەلێ: «التحيات لله السلام عليك». ژنە کە هەستی پێ ئەکا کەوا شتیکی قەوماندوو، ئەچی دەست ئەبا کەواکە ی لا ئەدا و تەماشای ناو گەلی ئەکا، ئەلێ: «سا پیاوی درۆزن رووی بابی رهش بی! ئەم کتیره کتیری التحیات لله یه؟» مەلا ئیتر پێ ئەکەنێ.

- سێ زەلامی کورد چوونە شاری سنه له مالی پیاویک میوان بوون. له بەرامبەر مالی خانەخوێکەوێ مەگەوتیک هەبوو؛ تەماشایان کرد خەلکی هاتوچۆیان نەکرد. یەکیکیان ناوی حەمە بوو، پیاویکی زۆر ژیر بوو. له دوو هاوڕیکە ی تری پرسى بزانی ئەزانن ئەو خانگە چیه؟ هەر دووکیان وتیان نایزانی. وتی: دەسا من ئەیزانم، وتیان چیه؟ وتی: «وێلا ئەو نوێژدانە». کابراکان وتیان: «دەک بە چاوی چلکەنەوێ بی حەمە، ئەمیش زانی؟» خانەخوێکەیان گویی لەم گەفت و گۆیە بوو؛ نوێژی شیوان وتی: خزمینە! با بچین بۆ نوێژ. وتیان باشە. یەکیکیان وتی: حەمە، خۆ ئێمە نوێژ نازانی؛ چی بکەین؟ وتی: قەیناکا مەلا چی بکا ئێمەش ئەو ئەکەین. رەفییکیان رووی کردە ئەوێتر وتی: «بێ ئەقل! پیاو له گەل حەمە بێ چۆن پەکی له سەر هیچ ئەکەوێ؟» کە چوونە مەگەوت هەر سێکیان له تەنیش تەنیش یەکەوێ له سەفیکدا راوەستان.

مەلا چوو «رکوع». حەمە له گەل یەکی له رەفیکەکانیا چوونە رکوع؛ بەلام یەکیکیان هەر رەپ راوەستا بوو. حەمە له نوێژە کەدا وتی: «کۆرە عەول مردگت بمرێ بچەمێرەوێ مەلا رمیا». بۆ گۆبەند له رکاتی دوو هەما بۆچی عەول تریکی نەکەند. شەفە له نوێژە کەدا دەستی کرد بە پێکەنین و وتی: «هە ی بە کێرم، هە ی بە کێرم». عەولیش وتی: «شەفە ی دویت باوک تۆ ئەبێ هەروا بێ حەیا بی؛ بکەم وە قنگ باوکتەوێ سا راوەستە با بچینە دەرەوێ؛ وە شیخ کەرم! ئەو نەندەت لێدەم وە کەر یێژی باوێ». شەفە وتی: «مەگەر دوو تری تر له کێرم بەدە ی». ئیتر حەمە رووی تیکرد و وتی: «کرانباو گاوینە! ئەم شەڕە تان له چیه؟ ناخر نازانی نوێژە کە تان ئەوێرگی ئەگەر قسە بکەن؟»

- سێ زەلام ئەچنە مەگەوتیک بۆ نوێژ کردن. یەکیکیان زۆر ئاقل ئەبێ، ئەلێ پیاو له نوێژا نابی قسەکا و هەر چی مەلا بیکا ئەبێ ئێمەش ئەوێرگی بکەین. کە ئەچن و نوێژ دائەبەسن، مەلا ئەچیتە رکوع؛ یەکیکیان هەروا رەپ رانەوێستی. یەکی له هاوڕیکانی پیتی ئەلێ: «کۆرە بمرێرەوێ، مەلا رمیا». ئەویش پیتی ئەلێ: «تۆهۆ! دەستت وە گۆنم! نوێژە کەت و پیا».

ئەوی ئاقلیشیان ئەلێ: «دەوێت باوک چیه ئەم هەراو هوریاپە؟ خۆم خاسم کرد نوێژم نەوریا».

- حەمەبەگی حاجی رەسول بەگ گێڕایەووە وتی:

کابرایەکی کورد مەرو مالاتیکی زۆری هەبوو لەگەڵ تاقە کوپیکا؛ زۆری خوش ئەویست و هەموو روژیکیش ئەیناردە لای رانەکە. روژیک کابرا لەگەڵ ژنەکی قسەیی کرد وتی: زۆر حەز ئەکەم ژن بۆ کوپە کەمان بھێنین و ئەلی مرای برام کچیککی هەیە؛ هەرچی بێ ئەو باشترە، با بۆی بێنین. بەمجۆرە بریانەووە کابرا چوو خوازیبێنی کرد؛ لە پاش چەند روژ بووکیان گواستەووە.

ئێوارە کوپە رانەکی هێنایەووە بۆ دەوری مال بانگیان کرد. کە هات چاوی بە بووک کەوت، رووی کردە هاوڕیکی خۆی - کە دراوسێ و هاومالیان بوو لەو شوێنە بوو - وتی: حەمە ئەو چیه؟ وتی: «ئەو بووکە بۆ تۆمان هاوردگە، بجۆرە لای». وتی: «حەمە مردگت مری! من بەم گەل و گون و رانکەووە حەدم چیه بچمە لای ئەو هۆریە! ئەو لە ئال و والادا ئێزی گولنگی سوورە». حەمە وتی: «کۆرە نایناسیتەووە؟» وتی: «ناوە لالا» وتی: «کۆرە ئەو کتکالی کە نیشکی مامەتە؛ کتکال، خۆم و خۆت کە لە کەوانەیی رانا هەموو روژ کەرەتی لە دواوە شتمان لی دەرنەهاورد».

بەم جۆرە پێی ناساند و شەو بە سەرداھات؛ زاوایان هینا بیکەنە پەردە، دایکی زاوا وتی: رۆلە بێ نامۆزگارێت بکەم کە چۆن بچیتە لای. وتی دایە بۆچی وا ئەزانێ هێچم نەدیگە؟ چوو پەردە زۆر چاک کوتایە پاش بووک. هاتە دەرەووە وتی بووم بە زاوا. دایکی زاوا لە گەل یەک دوو ژن چوون تەماشایان کرد هێچ نیشانەیک نەبوو. زاوایان بانگ کرد وتیان کۆرە خۆتۆ درۆ ئەکەیت نەبوویت بە زاوا. رووی کردە ژنەکان و وتی: «ئەو ئەگەر نەبووم بە زاوا ئەمە گوی ئێوەیە بە لەشمەووە؟» ژنەکان وتیان وەرە وانابێ؛ شویتە کەیان بۆ باس کرد و دووبارە ناردیانەووە ژوورەووە. ئەمجارە کە ئیشی جێ بە جێ کرد و چاوی بە خۆین کەوت هاتە دەرەووە سەری نایەگوێی باوکیەووە وتی: «باو! هەتا مال مامۆم نەیانزانینگە بارکە بروین». باوکی وتی بۆچی چی بوو؟ وتی: باو هورگیم درێگە. باوکی وتی مەترسە؛ ئەووە نیشانەیی زاوایەتی؛ قەیناکا.

سبەینی روژ بوووە کۆرە وتی: «بە خوا باووە لە گەل ران ناچم؛ یان ئەبێ کتکالیشم لەگەل بێ». باوکی وتی: رۆلە نەبوو بە بلو کتکال بێت؛ نابێ بێت. وتی: «دەسا کۆزەکی

ئەمەم». باۋكى فېكرى كۆرگەن چو گورچىلەي مەرىك - كە سەريان بېرىو - ھىناي دايى و
وتى ئەمەم كۆزەكەيە بېيە لە گەل خۆت.

كۆرە گورچىلەكەي ھىنا لە دوورى ئاۋايىو [لە] سەر بەردىك دايىنا، ھەر تۆزە
ناتۆزىك ئەچو ماچىكى ئەكەدەو دايىنايەو. كوتوپر قەلەپەشەك ھات گورچىلەكەي
ھەلگرت و بردى. كۆرە بە باۋكەپۇ ھاتەو بۇ مالەو. باۋكى پرسى چىيە؟ وتى: «باۋە! قەل
ھات كۆزەكەي برد». باۋكى وتى: «رۆلە، ھەرا مەكە؛ بۆم سەندوۋىيەو». وتى: «بە خوا [تا]
بە چاۋى خۆم نەبىنم پروا ناكەم». وتى: بچو تەماشاكە. كۆرە چو ۋەكەي دەرىپى داكەندو
نەشانىدا. كۆرە فېكەيەكى كۆرە وتى: «ھەي باۋكەم بى ۋە قوربانت! لە ترسى قەلەكە خۆي
خەرانگەسەكتىو».

- دوو كاپرا دراۋسى بوون. يەككىيان دوو ۋەنى ھەبوو، ھەموو رۆۋى بەيانىان زو ھەل
ئەسا ئەچو لە مەگەوت نوۋىرى ئەكەد. دراۋسىكەي پرسى: ئەمەم بۆچى تۆ ھەموو رۆۋى
ئەچى نوۋىرى بەيانىان ئەكەي بە جەمەت؟ مەش زۆرم لە لا خۆشە بىم و نوۋىر بە
جەمەت بەكەم كەچى خەبەرم نايىتەو ھەموو رۆۋى نوۋىرى بەيانم ئەچى. كاپرا وتى:
خەمە! تۆ تاقە ۋەنىكە ھەيە؛ چونكە ھەر خۆي لە مالايە دەرىپەستى ئەمەمىيە لە قىامەتە
بەھەشت يا بچىتە جەھەنم. پرسى ئەي تۆ؟ وتى: مەن چونكە دوو ۋەنى ھەيە لە بەر ئەمەم كە
ھەر يەك بە جىا دلم رابگىر ئە گەل مەلا بانگى دا يەكە جەلەكانم ئەدۆزىتەو يەكە قاچم
ئەشەلەي و بە دەورما دىن تا خەبەرم ئەكەنەو، جەلەكانم بۇ ئەگەن ھەتە لە بەرى ئەكەم؛
پىلاۋەكانم بۇ دائەنەن و ئەلەن با نوۋىرەكەت نەچى و خوا لىت نەپەنجى.

كاپراى تر وتى: وا چاكە مەش ۋەنىكى تر بۇ خۆم بىنم. چو ۋەنىكەي ھىنا؛ زۆرى
پىنەچو بىشىۋى و ئازاۋە كەوتە مالەكەيەو؛ ئىتر ھەموو ۋەختى شەپو ھەرا بوو. كاپرا
عەشى لى تال بوو؛ ھىشتا نىوە شەپو بوو لە مال دەر ئەپەرىپە دەروە. بەيانىكە كاپراى
ھاورى ھاتە مەگەوت سەرى كۆرە ئەو ۋە زووتر ھاتۆتە مەگەوت؛ بە پىكەنەنەو وتى:
«ھەر دوعاى خىرم بۇ بەكە ئاگات لىيە بەيانىان چۆن زو دىت بۇ مەگەوت و نوۋىرەكەت
ناچى». كاپرا وتى: «يا خوا بەو دوعاى خىرانە بى كە مەن بۆت ئەكەم ھەي ناچىسى بەد
فەسال! ئاخىر باۋكەم كوشىبوو؛ براتم كوشىتوبو؛ تۆ چە رەقەت لە مەن بوو بەم دەردەت
بردم».

- جاریک فه تاحی بارامی هه مه وه‌ند ده‌رئه‌چئ بۆ راوه‌رووت. له‌و ده‌شته تووشی هه‌لاجیک ئه‌بیت؛ له‌ دلی خۆیا ئه‌لئ: با سه‌یریک بکه‌م به‌ هه‌لاج. ئه‌لئ: «ئه‌رئ کاورای هه‌لاج! ئه‌وه‌ بۆچ هه‌رشتیک ئه‌بئ ئه‌لئ وه‌کوو گونی هه‌لاج ئه‌له‌رزئ؟ ئا مشته‌و که‌وانه‌که‌ هه‌لگره‌و تووزئ هه‌لاجی بکه‌ بزانه‌م گونت چۆن ئه‌له‌رزئ». هه‌لاجیش ئه‌لئ ئاغه‌ پیاوه‌تیت بئ، وازم لئ بینه‌: من کابرایه‌کی هه‌زارم با برۆم به‌رپی خۆمه‌وه. ئه‌لئ: ئه‌وه‌ که‌لامم بئ! هه‌لاجی نه‌که‌ی ئه‌تکوژم. هه‌لاج ناچار ده‌رپیی بۆ دانه‌که‌نئ و له‌ سه‌ر به‌رزاییه‌ک ده‌ست ئه‌کا به‌ هه‌لاجی کردن و فه‌تاحیش ئه‌چینه‌ شویتنیکێ نزم له‌ ژیره‌وه‌ سه‌یری گونی ئه‌کا بزانه‌ چۆن ئه‌له‌رزئ.

ته‌ماشای ئه‌کا و واشتیکێ تر به‌ گونیا شوێر بووه‌ته‌وه‌؛ ئه‌لئ هه‌لاجه‌ ئه‌وه‌ چیه‌؟ ئه‌لئ پریاسکه‌یه‌. ئه‌لئ که‌واته‌ بیده‌ به‌ من، توو سئ گونت بۆچییه‌؟ لئئ ئه‌ستینئ؛ که‌ ئه‌یکاته‌وه‌ پاره‌یه‌. پاره‌ هه‌له‌گرئ و ئه‌لئ: هه‌لاج به‌سه‌ ئیتر؛ گه‌ردنم ئازا که‌. وه‌ که‌لام من وتم هه‌ر دوو گونت بیینه‌ نه‌زمانی بووه‌ وه‌ سئ. برۆ خوات له‌ گه‌ل به‌ دوو گونه‌که‌ته‌وه‌».

- پیاویک بوو له‌ «حه‌مامیان» سۆفی سلیمانئ ناو بوو. پیاویکی زۆر له‌ خوا ترس و به‌ دین و مریدی «شینخی بورهان» بوو؛ هه‌موو ده‌مئ له‌ مزگه‌وت و خه‌ریکی زکرو فیکر بوو؛ ئیجگار که‌ ناوی خۆی بیستبووه‌وه‌ (سۆفی سلیمان پیاویکی دینداره‌) به‌ ته‌واوی له‌ وزه‌ ده‌رچوو بوو؛ له‌ پێش نیوه‌ شه‌وا ئه‌چوو مزگه‌وت و خه‌ریکی ته‌سبیحات بوو. ده‌سته‌ فه‌قیه‌ک له‌ حه‌مامیان هه‌بوون، سۆفی سلیمان له‌گه‌لیان تیکچوو بوو؛ ئه‌م لێیان بووبوو به‌ کاک ئه‌حه‌مدی شینخ. هه‌ر پئ ئه‌وتن فه‌قینه‌ دیانه‌ت و نابئ که‌ ئیوه‌ ئه‌یکه‌ن. ئه‌یوست ئه‌وانیش وه‌کوو ئه‌م وای. له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا ئه‌وان خه‌ریکی خویتدنئ خۆیان بوون، سه‌ره‌ پای ئه‌مه‌ ژووری مزگه‌وته‌که‌ش پالی دابوو به‌ حوجره‌ی فه‌قیه‌کانه‌وه‌. ئه‌م به‌ شه‌و که‌ ئه‌چوو زکرو فیکری ئه‌کرد، به‌ جارئ موئالا و ده‌وری له‌وان تیک ئه‌دا. ئه‌گه‌ر بیانوتایه‌ سۆفی سلیمان وای، ئه‌و ئه‌یوت ئیوه‌ زه‌نیقن.

روژیک فه‌قیه‌کان قسه‌ ئه‌که‌ن به‌ یه‌ک که‌ چاریکی بکه‌ن. فه‌قیه‌کی قوماربازیان تیا ئه‌بئ ئه‌چئ به‌ لایه‌وه‌ ئه‌لئ سۆفی سلیمان من تا ئیسته‌ هه‌ر چیکم له‌ گه‌ل کردویت ئه‌بئ لیم ببوری و به‌ خه‌له‌تا چوو بووم. دوینئ شه‌و خه‌وم دیوووه‌ پاشه‌ روژیکێ زۆر گه‌وره‌ت هه‌یه‌. له‌ ئیسته‌ به‌ دواوه‌ له‌ سه‌ر ده‌ستی توو تۆبه‌ بئ هه‌ر به‌و شه‌رته‌ لیم دلگران نه‌بی و چاوت لیم بئ».

سۆفی سلیمان بهم قسه‌یه توزی خوی گف ئه‌کاته‌وه و ئه‌لئ: «ئاخر فه‌قینه! من هه‌موو جار پێم ئه‌وتن که دنیا خالی نییه له پیاو چاک، له سۆزی ناله‌ی ئه‌ولیا یان سهر بکه‌نه‌وه».

به دوو رۆژ دوا‌ی ئه‌وه فه‌قی ئه‌چیته‌وه لای سۆفی سلیمان و ئه‌لئ: «روح به قوربانت بئ! له خه‌وما چوو بووی بۆ ئاسمان و وایان پێ و تم که بوویت به پیغه‌مبه‌ر». سۆفی سلیمانیش ئه‌لئ: «خوا ئه‌یزانی؛ منیش له خۆما شتیک شک ئه‌بهم؛ چل ساله زکرو فیکر ئه‌که‌م، هه‌لبه‌ت ئه‌بێ به‌ریکی بیی بۆ ئهم ئۆمه‌ته». ئیتر فه‌قی له‌م به‌ینانه‌دا هه‌موو ده‌می ده‌ست ماچ ئه‌کا و ده‌ست له‌ سهر سنگ رووبه‌رووی ئه‌وه‌ستی و سۆفیش جار جار به‌ بۆنی که‌رامه‌ت قسه‌یه‌کی له‌ گه‌ل ئه‌کا.

چهند رۆژیکی پێ ئه‌چێ رۆژیکیان به‌یانی زوو فه‌قی هه‌له‌ستی و ئه‌چیته‌ خزمه‌تی سۆفی سلیمان ئه‌لئ: «روح به قوربانت بئ شاه‌ی ئه‌ولیا! سهره‌ی ئه‌وه‌ت ها‌تووه‌ بچی بۆ ئاسمان. ئیتمشه‌و له‌ خه‌وما به‌ خزمه‌تی شیخی بورهان گه‌یشتم؛ فه‌رموی سلیمان پێ گه‌یشته‌ و شه‌وی دوا‌یی ئه‌چێ بۆ ئاسمان». سۆفی سلیمان هوویکی کرد و وتی: «منیش وام بۆ ده‌رکه‌وتووه‌ ئیتمشه‌و "جبرائیل" دیت به‌ شوینما». فه‌قیش وتی: «من له‌ کتیا دیومه‌ ئه‌فه‌رموی له‌م ئۆمه‌ته‌یه‌کیک له‌ بیستو‌حه‌وتی شه‌وی مانگیکا له‌ پاش نیوه‌شه‌و که دنیا کش و مات بئ "جبرائیل" (علیها‌لسلام) ئه‌یا بۆ ئاسمان و ئه‌بێ به‌ "پیغه‌مبه‌ر" (لئ‌ی الله‌ علیه‌ و سلم). ئه‌وا ئیسته‌ بۆم ده‌رکه‌وت که ئه‌و که‌سه‌ زاتی موباره‌کی جه‌نابه‌».

سۆفی ئه‌میک بۆ کردو هه‌ستا چووه‌وه‌ ژیر ریشه‌که‌ی تاشی و کوا‌یه‌کی سه‌وزی هه‌بوو، له‌ به‌ری کرد و ها‌ته‌وه‌ دانیشته‌ به‌و نیازه‌ که ئیتمشه‌و ئه‌چێ بۆ ئاسمان. ئیتر لای که‌سیش ده‌نگی نه‌کرد؛ هه‌ر تۆزه‌ نه‌ تۆزیک ئه‌چوو ده‌ست‌تۆژه‌که‌ی تازه‌ ئه‌کرده‌وه‌ و ته‌زیحه‌که‌شی ئه‌خسته‌ ملی.

فه‌قیش له‌و لاوه‌ کاره‌ساتی ئه‌م به‌ینه‌ی هه‌موو سه‌عاتێ گه‌یا‌ندووه‌ به‌ فه‌قیه‌کانی تر و ئینجا ها‌تن له‌ پێش هه‌موو شتی‌کا شتومه‌ک و ئه‌سپایی خویان پێچایه‌وه‌ هه‌ر یه‌که‌ بۆخ‌جه‌ی خوی حازر کرد و دا‌ینا. ئینجا دوو گوریسیان په‌یدا کرد و پێکیانه‌وه‌ به‌ست. دنیا‌ش زستانه‌؛ تف هه‌له‌خه‌ی به‌ ئاسمانا ئه‌یه‌ستیت.

که‌وته‌ شه‌وی و به‌شیک له‌ شه‌و رۆیشته‌؛ هه‌موو خه‌لکی ئاوا‌یی نوستن؛ لێیاندا چوونه‌ سهر بانی ژووری مزگه‌وته‌که‌ له‌ کونه‌ به‌ر‌ۆژه‌که‌وه‌ به‌ بئ ده‌نگ گوریسه‌که‌یان راهیسته‌ خواره‌وه‌. سۆفی سلیمانیش له‌ خواره‌وه‌ ئه‌وه‌ دانیشتووه‌ و زکرو فیکر ئه‌کا و هه‌ر چاوه‌رێ

گەل دایکم بە تەنھا لە ژووریکدا بوون، با بچین مامۆستام بکوژین. باوکە کە ی وتی: رۆلە
 حەوالە ی خوا ی بکە. لە دوا ی سێ چوار رۆژیکیکە دیسان ئەلێ: بابە ئیمڕۆ چاوم لێ بوو
 مامۆستا دەستی لە ملی دایکما بوو با بچین بیکوژین. کابرا ئەلێ: با ئیمە نەیکوژین هەر
 حەوالە ی خوا ی بکەین.

کۆرە تەماشای ئەکا باوکی هیچ نابزوێتەو؛ هەلەستێ ئێچێ شووشە یەک عەرەق ئێکڕێ
 لە باخەلی قایمی ئەکاو لە پیش بانگی شتواندا ئەچیتە مزگەوت لای مامۆستای. مامۆستا
 زۆر دەمیکە حەز ئەکەم جارێک لە گەل تۆ بیتە سەر منارە کەو تەماشای دنیا بکەم. مامۆستا
 ئەلێ: زۆر چاکە ئێستە ئێچم بانگ ئەلیم تۆیش وەرە.

هەردووکیان سەرکەوتنە سەر منارە کە. بانگوێژە کە هەر لە گەل وتی «اللە اکبر»، کۆرە
 پالێکی پێوەنا. کابرا کەوتە خوارەووە دەسبەجێ شووشە عەرەقە کەشی بە دوا یا فریدایە
 خوارەووە. کابرا هەر لە حەواوە هەپرون هەپرون بوو. خەلکی کە هاتنە دیاری، [بینیان]
 شووشە یەکی ش عەرەق شکاوە؛ عەرەق بەو ناوەدا بلاو بوو تەووە. وتیان: ئای خۆ ئەم
 بانگوێژە عەرەقخۆر بوووە بە سەر خۆشی کەوتۆتە خوارەووە.

کۆرە ئێتر هاتە خوارەووە چوو بە باوکی وت: تۆ ئەزانی مامۆستام عەرەقی
 خواردبوووە لە سەر مەنارە کە کەوتە خوارەووە پارچە پارچە بوو؟ کابرا وتی: رۆلە، پێم نەوتی
 حەوالە ی خوا ی بکە؟ کۆرە وتی: «قور بە سەر ئەقڵت! بە خوا ئەگەر حەوالە ی خوا
 بکردایە هەتا دە سالیکە لە گەل دایکم هەر گەمەو گالته ی ئەکرد. خۆم لە سەر مەنارە کە
 پالم پێوەنا و خستە خوارەووە».

- عەلیاغای پشدر لە دی «گەلالە» دانەنیش. هەموو هێزیکێ ئاغە یەتی دابوو سەر
 قسە ی زل گێڕانەووە. گێڕایەووە وتی:

سەیدیک لەو سەرە هاتبوە لای ئیمە؛ پێیان ئەوت «سە ی بارۆکە». ئیمەش زۆر
 حورمە تمان ئەگرت و لە راستیشدا پیاویکی خانەدان بوو؛ لێی قەوما بوو. ژنیکێ بە عیشووە و
 نازی بوو؛ «سەیزادە سەمەن» یان پێ ئەوت؛ لووتی بە سە ی بارۆکەدا نە ئەهینا. گەری
 ئالاندبوووە حەسەنی پیاوی من، لە خستە ی برد بوو. شەویکیان حەسەن پێی وتم: «ئاغە، ئەو
 شەو دەبێ خوازیینیکم بۆ بکە، تا مالی سە ی بارۆکە تەشریف بچێ». گوتم: حەسەن،
 سە ی بارۆکە کێ هەیه خوازیینیت بۆ بکەم؟ وتی: ئاغا تۆ تەشریف بچێ، لەوێ تێ دەگە.

منیش هه‌لسام چوومه مالی سه‌ی بارۆکه؛ گوتم: جه‌نابی سه‌ید بۆ خوازیننی هاتووم. سه‌ید وتی: «جا قوربان! من هیچ که‌سم نییه‌ ژنه‌که‌م نه‌بی». له‌و لاوه‌ ژنه‌که‌ی راپه‌ری وتی: «سه‌ید! زاتیککی وه‌کو ئاغا به‌ سه‌ر و سیمایه‌که‌وه‌ ته‌شریفی هاتووه‌ قه‌ت نه‌شی تۆ جوابی بده‌ی». من له‌ باری خۆم ته‌ریق بوومه‌وه‌. ژنه‌ و خزمه‌تکاره‌که‌م له‌ ولاتی ده‌رکرد و ژنیککی ترم هینا بۆ سه‌ی بارۆکه‌».

— حه‌مه‌به‌گی حاجی‌ره‌سول‌به‌گ گێراپه‌وه‌ وتی:

سالتیک عه‌سکه‌ر بووم؛ چاوش بووم. ئه‌و وه‌خته‌ له‌ گه‌ل زابتیکی ئالایی (به‌ سه‌بریک وتی ره‌زا به‌گ بوو) به‌ مه‌فره‌زه‌ چوینه‌ دییه‌ک. کویخای دییه‌که‌ هات به‌ پیرمانه‌وه‌ بردینی بۆ مزگه‌وت؛ چای بۆ لێ ناین، تریته‌کی زۆری بۆ هیناین. زۆر خزمه‌تی کردین. به‌رامبه‌ر به‌م هه‌موو خزمه‌ته‌ ئاغه‌ زابت هه‌ر جینیوی به‌ کویخا ئه‌دا. منیش کویخاکه‌م هه‌ر له‌ زووه‌وه‌ ئه‌ناسی؛ زۆرم له‌ لا نا خۆش بوو که‌ ئه‌وه‌نده‌ به‌ چاوی سووکه‌وه‌ سه‌یری ئه‌کا. چوومه‌ بن ده‌سته‌یه‌وه‌ وتم: ئاغه‌ ئه‌م کویخایه‌ فه‌قیه‌ر چاوت لێیه‌ چ خزمه‌ت ئه‌کا؛ بۆچی ئه‌مه‌نده‌ ناشیرینی پێ ئه‌لێی؟ وتی: «عه‌زیزم مه‌ئموور ئه‌بی زه‌برو زه‌نگ بنوینن بۆ ئه‌وه‌ی زیاتر به‌ گه‌وره‌ی ته‌ماشای که‌ن».

له‌ پاشا ئیتر چووم بۆ سه‌ر ئاواپیه‌که‌ دیم کویخا هات؛ وتی: فلانی ئه‌م کابرایه‌ چاوت لێیه‌ چیم پێ ئه‌کا؟ منیش وتم: کویخا، به‌ راستی من له‌ تۆ دلگرا‌نترم؛ به‌لام بلیم چی ته‌ریه‌تی ئاواپه‌ که‌ ئه‌ییین. ئینجا کویخا وتی: من بیستوومه‌ ئه‌م ئاغه‌یه‌ زۆری پێ خۆشه‌ بلین تۆ جه‌هیلێ و پیر نیت. تکا ئه‌که‌م تۆ که‌ چوویت به‌ دیواخان، بانگم بکه‌ بفرموو ئا ته‌ماشای ده‌ستم بکه‌ بزانه‌ عومرم چه‌نده‌؟ ئیتر به‌سه‌مه‌.

منیش که‌ هاتمه‌وه‌ هه‌یوانی مزگه‌وته‌که‌ دانیشتم و بانگی کویخام کرد و وتم بزانه‌ من عومرم چه‌نده‌؟ کویخا هاته‌ به‌رده‌م ده‌ستی راستمی گرت و ته‌ماشای به‌ری ده‌ستی کردم. له‌ پاشا سه‌ری هه‌لبه‌ری ته‌ماشایه‌کی سه‌رو چاومی کرد وتی: فلانی تۆ به‌ رواله‌ت مندالی، که‌چی ماشه‌للا به‌ عومر گه‌وره‌ی وه‌ عومرت به‌نجا هه‌تا به‌نجا و دوو ئه‌بی.

ئاغه‌ که‌ ئه‌مه‌ی بیست بانگی کرد: «ئا وه‌ره‌ کابرا ئه‌م عیلمه‌ش ئه‌زانی؟» کویخای قوماربا‌ز وتی: قوربان ئێمه‌ له‌ باوک و باپیرمانه‌وه‌ ئه‌م عیلمه‌ ئه‌زانین. فهرمووی ده‌ ته‌ماشای ده‌ستم بکه‌ ئاخۆ من عومرم چه‌نده‌؟ قه‌دری ته‌ماشای به‌ری مستی کرد و دواپی وتی:

«سۆبحانەللا! ئاغە جەنابت راست پێچەوانەى ھەمە چاوشی؛ بە روالەت گەورەو بە عومر منالی؛ ھێچ شکم تیا نییە کە چل و پینچ ئەو پەڕی چل و شەش عومری جەنابتە».

ئاغە، کە ئەمەى لە کوێخا ییست فەرمووی: «ھەمە چاوش! بە قەبرى باوکم و بە سەری تۆ! ئەم کابرایە زۆر شارەزایە لەم عیلمەداو سەدی سەد لێی ئەزانێ». ئینجا فەرمووی: کوێخا وەرە دانیشە. ئیتر ئەو شەو کوێخا سەعات بە سەعات حورمەتى زیادی ئەکرد. بەیانی کە ھاتین بڕۆین ئاغە زۆر لە خۆی بوردەووە و بۆ ئەو قسانەش کە بە کوێخای وتبوو دلنەوایی کرد و وتی لێم ببووڕە نەمناسیویت کە تۆ ئەوھەندە پیاویکی لایق و زانایت.

- کابرایەکی کورد گویدرێژێکی ھەبوو؛ مایەى ژیاى بوو. بە ھاوینان کاروانی پێ ئەکرد و پتووە بەرێ ئەچوو. کەوتە زستان و بوو بە رێبەندان. بەفر نەییەھێشت مალەو مال بەکری. کابرا پەکی کەوت؛ لە مالهو ئەچوو بۆ مزگەوت و لە مزگەوتەو ئەھاتەو بۆ مالهو. لە بەر پێ شتی زۆر پەریشان بوون.

کۆرپێکی ھەبوو، چوو تانجیەکی پەیدا کرد و وتی ئەم زستانە راوی پێ ئەکەم و بەمە بەلکوو بکەوینە بەھار. تانجی ھێنایە مالهو. باوکی چاوی بە تانجی کەوت ئاگری تی بەربوو؛ وتی: رۆلە ھەر مالیک سەگی تێدایێ فریشتەى رەحمەتى روو ناکاتە ئەو ماله. پیاوی چاک بە ئەم تانجیە بەرەلا کە با خوا غەزەبمان لێ نەگرێ. کۆرپەکەش وتی باوہ تۆ ئەزانى ئیمە ھێچمان نییە؛ ئێستە ئەم تانجیەم ھێناو بەلکوو جارجار راویکمان بۆ بکاو پلەگۆشتیکمان دەست کەوێ بێخۆین. باوکە کە وتی رۆلە نابێ؛ خوا غەزەبمان لێ ئەگرێ و فریشتەى رەحمەت ئیتر سەر ناکا بەم ماله. کۆرپە وتی و باوک وتی؛ ناچار کابرا مالهکەى بە جێھێشت؛ بۆ نوستنیش چوو بۆ مزگەوت لە ترسی ئەو کە ئیتر مەلایەکەى رەحمەت روو ناکاتە مالیان.

یەک دوو شەو لە مزگەوت ئەمێنیتەو لە برسە و لە سەرمانا ھیزی لێ ئەبێ، لە مالیشەو کەس نایە بە شویتیا. چارناچار ھەلئەستێ بەرمالەى ئەدا بە سەر شانیا و بەرەو مال ئەبیتەو. کە نزیک ئەبیتەو بۆنى چۆز بۆ گۆشت دیت بە سەریا؛ ئەمیش زۆر تەمەرزۆیە. کە ئەچیتە زوورەو ئەپرسی ئەم گۆشتە چیە؟ کۆرپەکەى ئەلێ وەللا! بابە، ئیمرو تانجیەکەم برد بۆ راو. ئەوا بەرانی کۆیەکی کۆشتووە ھێنامەو؛ ئەم گۆشتە ئەوہیە. ئەلێ: «ئەى تانجیەکە لە کوێیە؟» ئەلێ ئەوہ تە لەو بەر قاپیە.

ئینجا ئەلئ: «تۆ خوا رۆلە تۆ هیچ رەحم لە دلتا هەبە؟ ئاخەر ئەو تانجیە بەسە زمانەش رووچى هەبە وەکو ئیمە؛ چۆن خوا هەلئەگرئ ئیمە لەم بەر ئاگرە دانیشین و ئەو لەو بەر سەرمايە؟ دە هەستە هەستە بچۆ بیهێنە ژوورەو لەو سەرەو، با بۆ خۆی بکەوئ؛ نە، خۆم ئەچم. چل سالە نوێژ ئەکەم و رۆژوو ئەگرم مەلایەکەى رەحمەت لە مالمایە تا ئیستە شتیکیان نەدامئ. تانجیە کە -دایکم بە ساقەى بئ-! بە شەویک تیر گوشتى کردم. هەى بەلام دا لە چارەى مەلایەکەى رەحمەت! خۆى هەلئەستئ ئەچئ ئەنەوئ لە کەلەمەکەى و ئەیهێنئ لە گوئ ئاگردانە کە بەر مالهەکەى بۆ را ئەخات و دایئەئە.

- کابرایەک لەو شارەزوورە ژنیکی شارى -کە ناسیاویان ئەبئ- ئەبئ بە میوانیان. ژنە کە پاک و تەمیزو جوانکە لە ئەبئ، کابرای خانەخوئ تەمای تئ ئەکا. دوو سەپانیان ئەبئ، ئەچئ لە گەلیان قسە ئەکا بە یەک کە شەو بچنە سەر جینگەى ژنە کە. ژنە هەستى بئ ئەکا و لە وەختى نووستنا بە ژنى خانەخوئیکە ئەلئ با جینگە کانمان بگۆرینەو. ژنە هەلئەخەلە تینئ جینگەى بئ ئەگۆرینەو.

ئەکە ویتە نیو شەو کابرای خانەخوئ سەپانەکان هەلئەستینئ و یەکیکیان ئەنیریتە سەر جینگەى ژنە. سەپان ئەروا و تاکیک ئەکیشئ بە ژنى خانەخویدا و ئەگەریتەو. ژنەش لای وا ئەبئ میردە کە یەتئ، دەنگ ناکا. کە ئەگەریتەو سەپانەکەى تریش ئەچئ، ئەویش ئیشى خۆى ئەکا. ئینجا کابرای خانەخوئ، خۆى ئەچئ ئەویش ئیشى خۆى ئەکا.

ژنە سەرى سڕ ئەمینئ ئەلئ: «ئەرى کە چەل ئەمە ئیمشەو چى بوو بویت بە چۆلە کەو، هەموو سەعاتیکی پینى نەچوو سئ جار هانیت؟» کابرا دەنگى ئەناسئ ئەلئ: «ئای فاتە ئەو تۆیت؟» ئەلئ: ئەرى وەللا. ئەلئ: «حەمەیش گاتئ؟» ئەلئ: ئەرى وەللا. ئەلئ: «خولەش هەر گاتئ؟» ئەلئ ئەرى خولەش گامئ؛ بۆچى ئەو ئەوان بوون؟ ئەلئ: «ئەرى وەللا ئەوان بوون. ئەى رووم رەش بئ بۆ کەتئ گێرام. ئیستە ئەوانیش گاتیان؟» ئەلئ: «ئەرى وەللا! گامیان. دووشاو بە گونت». ژنەى شاریش لەو لاو و بۆ خۆى رزگار ئەبئ.

- کابرایەکی شارەزووری بە شیعەر بە بالای یارە کە یا دیت، ئەلئ:

خالیپک ها وە بان گونای یارەو	ئیزی پشقلە وە دیوارەو
نەوئ و بەردەو، سەراو و ژالە	گشتى وە قوروان یزەى پشت ماله
هەر خۆم وە قوروان ئەگرێجەى دێرت	کونەى سەرەو خوار خۆشەخۆش مێرت

نیر بووگە وە مێ، مێ بووگە وە نیر مینگە ی کێر وە ژێر حەقی سەن لە نیر

- مەجە گەوجی باوەجانی بە شعرەو بەسی یارەکە ی ئەکرد کە ئەیوت:
مالەو مالیه وە ک مانگای چلێس زولفی لوولداگە وە ک پەلکە گوریس

- بیوێ ژنیکێ تەرپیری دەولەمەند جارێ دابوو ئەگەر یەکیک بیت بە شەوێ چل دانە ی لە گەل بکا میردی پێ ئەکا؛ خۆ ئەگەر هاتوو یەکیک چوو چلە ی تەواو نەکرد، سەد لیرە ی لێ ئەستێنی. بەم جۆرە گرەو ی لە گەل خەلک ئەکرد، خەلکیش بە تەمای سامانەکە ی ئەچوون و ئیشەکیان بۆ تەواو نەئەکرا، قیرر ئەیگرتن سەد لیرەکە ی لێ ئەسەندن. بەم جۆرە سامانیکی زۆری پێکەوێ نابوو.

روژیک پیاویکی زرتە بۆزی گەردەپیاو چوو و تێ من هاتووم بۆ ئەم گرەو. ژنە شوینی بۆ چاک کرد و دەستیان کرد بە ئیشی خێر کردن؛ هەر دانە یەکیان ئەکرد خەتیکیان لە دیوارە کە ئەکیشا. کابرا تا پانزە یەک رویشت؛ ها خەریکە هیچی پێ نەمێنی؛ سەرەپای ئەمەش کە گۆشە چاوی دایە، سەیری کرد هەتا خەتیک لە سەرەو ئەکیشی ژنە کە بە دزیوێ لە خوارەو ئەتیکێ لێ ئەکوژنیتەو؛ کابرا پێی زانی. و تێ: ئەوێ تۆ بۆچ وا ئەکە ی و ئەیکوژنیتەو؟ ژنە و تێ بە ئەوێ ئەتە و بە ئەوێ سۆیند هیچم لێ نەکوژاندوتەو.

کابرا سەیری کرد ئەمیش نەکەوێتە فیل کردن دەری ناھێنی و ئەیدۆرپێنی. هەر خێرا دەسەسەرە کە ی دەرھێنا هێنای بە سەر خەتەکانا هەمووی کوژاندەو و تێ: «ئەمە ی پێ ناوی من بلیم کوژاندتەو و تۆ بلی نەمکوژاندتەو؛ ئەم هەویرە ئاویکی زۆری ئەوێ. با لە سەرەو تێ هەلچینەو». ژنە کە ئەمە ی دی بە جارێ ناوکی کەوت، و تێ قور بە سەرم، ئەمە کە تێ بێ ئیمشەو بە جارێ ئەمکوژێ. و تێ: «پیاوێ کە کۆلم داو گرەوێ کەت بردەو».

- کابرایەکی سوار، رێی ئەکەوێتە دییەک سەیر ئەکا لەم دییەدا تەقەو هەرایەو کەس بە سەر کەسەوێ نییە؛ جەنگیکە ئەو پەری نەبیتەو. چەن زەلام کوژراوێ چەن سەرو قۆل شکێنراو. هەر چەند ئەکا بۆی ساغ نابیتەو ئەم هەرایە لە سەرچی بووێ چییە. لە بەر شلەزاوی دییە کەش بۆی رێ نەکەوت لە مالتیک تۆزێ لا بداو بەسێتەو؛ ناچار لێی داو رویشت. کە ئەگاتە قەراخ ئاواپیە کە سەیر ئەکا ژنیک لە گۆی سەربانیکا بە پیوێ وەستاو؛ کراسیکی درێژو کەواپیەکی سووری گۆل گۆلی لە بەرایە، سەرکەپیەکی بە سەرەوێ، چمکی

که واکه‌ی هه‌ل‌کردوه و خستویه ته گیرفانی؛ ته‌شیکه‌کی به ده‌سته‌ویه ورده ورده خه‌ریکه ته‌شی نه‌پرسی؛ ده‌می بنیشتیشی له ده‌مایه بنیشت نه‌جوئ. هه‌ندی جار به لایه‌کی کاکيله‌ی قه‌وچه‌یه‌ک له بنیشته‌که‌وه دیتیت و ده‌نگیکی ناسکی لیوه دیت.

کابرا چوو له‌م ژنه‌ی پرسى: نه‌رئ خوشکم ئەم هه‌رایه‌ چیه له‌م دیه‌داو ئەم هه‌موو کوشتاره‌یان بۆچ له‌یه‌ک کردوه؟ ژنه به‌بێ ئەوه‌ خۆی تیک بدا به‌سه‌ر خۆیکه‌وه وتی: «بیترم چی برا؟ بیترن میان‌گاوه، ئەم هه‌رایه له‌سه‌ر ئەوه‌یه».

- پیره‌مێرد - به‌ره‌حمەت بێ - بۆی گیرامه‌وه وتی:

ده‌سته‌یه‌کی وه‌ک گول که‌وتبوینه‌یه‌ک؛ هه‌ر شه‌وئ له‌ شویتیک کۆ نه‌بوینه‌وه؛ به‌شعرو نه‌ده‌بیات و دوا‌یی به‌یاری فه‌قیانه‌و به‌زمی قه‌دیمانه‌ پامان نه‌بوارد. له‌ دوا‌ی ئەمانه‌ شه‌وچه‌ریان نه‌هینا. جا به‌هۆی شه‌وچه‌ره‌وه کابرایه‌کی لا‌په‌رسه‌نگ خۆی کوتابوه‌ ئەو کۆمه‌له‌وه‌ عه‌یشی پێ تال کردبووین. خۆی کردبوو به‌هاوده‌میکى ناهه‌موار و له‌هه‌موو قسه‌یه‌کدا هه‌لیئه‌دايه‌ هه‌رزه‌ چه‌نه‌ی نه‌کرد؛ جار‌جاره‌ش باسی خه‌لکی نه‌هینایه‌ ناوه‌وه. هه‌ر چیشیان به‌هینایه‌ ته‌مه‌جلیس، له‌ پێشا‌ پری پیا نه‌کرد. خوا‌ی لیخۆش بێ مامۆستا مه‌لا حسینه‌ گۆجه، یه‌ک دوو جار سیخورمه‌ی گه‌یاندی، عاری نه‌ئەنا؛ که‌سبیش رووی نه‌ئه‌هات به‌ناشکرا ده‌ری کا.

مه‌لا عه‌زیزیکى داوده‌ییمان بوو زۆر گالته‌چی و عه‌تتیکه‌بوو. روژیکیان پیم وت: «مه‌لا عه‌زیز ئەم کابرایه‌ هه‌راسی پێ هه‌لگرتووین و پیمان چار نا‌کړئ». وتی: هه‌ر شه‌وئ له‌مالی ئیوه‌ بن من دیم بۆتان نه‌تاریتم. ریکه‌وت وابوو هه‌ر نه‌و شه‌وه له‌مالی ئیمه‌ کۆ بووینه‌وه.

سا وه‌ختی شه‌وه‌چه‌ره له‌هه‌یوان ده‌نگی گه‌فه‌ی دوو گه‌مال هات، خه‌به‌ریان دا که‌وا شوانیک هاتوه‌ شکات لای قازی ئەکا (ئه‌و سایه‌ مه‌لا نه‌حمەد سائب قازی بوو)؛ ئەیانزانى مه‌لا عه‌زیز گۆبه‌ندی به‌ده‌سته‌یه‌وه. مه‌لا عه‌زیز به‌ته‌واوی خۆی خستبوه‌ به‌رگی شوانه‌وه، حه‌مه‌ سه‌نیه‌ی پیاوی ئیمه‌و وه‌هابی مجه‌وری په‌ت کردبوو به‌خۆی و که‌په‌ک و سه‌گ و گالۆکیه‌وه هاته‌ زووره‌وه وتی قازی دادا! وتیان کۆپه‌ چی قه‌وماوه؟ وتی: ئا، ئەو مه‌لا حسینه‌ گۆجه‌ په‌زی دزیوم. مه‌لا حسین وتی شتی وا نییه‌ قازی. وتی برام شاهدت بینه‌. وتی: به‌سه‌رچاو وا ئەچم بۆ شاهید؛ به‌لام سه‌گه‌کانم دپن له‌ ده‌ره‌وه‌ پێ خه‌لک نه‌گرن، لی‌ره‌ یه‌کێک بۆم بگړئ تا ئەچم شاهیده‌کانم دینم.

پەتەکانی دایە دەست کابرای لاپلەرسەنگەووە. سەگەل هیچ مەیان نەکرد؛ بێ دەنگ لێ کەوتن تا شوانە چوووە دەرەووە. ئێمەش لە پێش ئەوا یەکەیکە چوینە دەرەووە. شوانە لە دەرەووە حەل حەلێکی کرد. سەگەل راپەرین و کابرایان لە سەر گازی پشت خست، بە هاوار هاوار لە دەرگای حەوشەیان بردە دەرەووە؛ دەرەووەی ئەوان نەدا لە دەستیان را کا. تا بردیانە ئەوێ کابرایان نیوە مەرگ و بێ ھۆش کرد. ئێنجا شوانە چوو سەگەلەکە لە کۆل کردەووە. کابرایان بە بێ ھۆشی گرتە کۆلەووە و بردیانەووە بۆ مالی خۆیان؛ ئیتر بێرێ بێرێ جارێکی تر توخنی گۆبەند بکەوێ.

- حەبیبەللاخانی باوەخانی رۆژیک لە دیواخانا لە گەل پیرۆز خانمی ژنیا دائەنیشی. کابرایەک ئەچیتە خزمەتی لێی ئەپرسی ھا، کابرا سال چوون؟ ئەلێ قوروان سالی وا ھەر نەوگەسەووە. ئەلێ: «گنۆر بێ گەشتووە؟» ئەلێ: «قوروان وە سەر باوکت گنۆر گنۆر نییە، لێرەووە سووکی پتووە ئەدە لە ژێر پیرۆز خانمەووە وەکو ماری شەل سەر تیریتە دەرەووە».

- رەشەدی عەزەدی ئەحمەد عەلی سیتە بەسەر کە ئەکەوتە رەمەزان مەلایەکی ئەھینا نوێژو تەراویحی بۆ ئەکردن؛ رۆژووەکەشی تەقەلێر ئەکرد، دەنکی لێ ئەئەخوارد. کە ئەکەوتە بیست و ھەشت و بیست و نۆی رەمەزان بە براکانی ئەوت: «کۆرپنە! وا جەژن ھات؛ بچن سێ چوار مەڕێک پەیدا کەن بۆ جەژنەکە». ئەوانیش رۆژی پێش جەژن بە زمانی بە رۆژووە ئەچوون ئەیاندا بە سەر ئاواپیەکا تالانیان ئەکردن و چەن مەریکیشیان ئەھینا. شەوی جەژن ئەیانگۆڕی و نانی جەژنیان بێ دروست ئەکرد.

- کابرایەکی دز شەویەک ئەچیتە سەر مالێک. لە کلاورۆژنەکەووە تەماشای ئەکا بزانی نوستوون یان بە ئاگان. خاوەن مالەکە لە گەل ژنەکیا راکشابوو، چاوی لێی بوو بە ژنەکە و ت بە خوا ئافرەت باش بوو خوا ئەم مال و سامانە دانیی بێ حەساینەووە (ژنەکەشی تازە ھێنابوو). ژنە وتی بە راست پیاووەکە تۆ ئەم سامانەت چۆن دەست کەوت؟ وتی: «وەللا ژنەکە! من لە ھەوڵەووە ئیشم دزی کردن بوو؛ بە شەو ئەچوومە سەر ھەر مالێک دەنگم نەئەکرد تا مانگ ھەلئەھات، ئەچوومە سەر بانەکە. تیشکی مانگەکە بە کلاو رۆژنەکەدا ئەچووە خوارەووە، منیش دەستم بێ ئەگرت و ئەموت «ترب، ترب». وردە وردە پیا ئەچوومە خوارەووە؛ ھەر شتیەک لە ژوورەکەدا بواپە کۆم ئەکرەووەو ئەمدایە کۆلما و دەستم ئەگرتەووە

به تیشکه که و نه موت «فجوق، فجوق»؛ پیا نه که و تمه وه و نه هاتمه وه. بهم جوره من نه م سامانه م پیکه وه ناوه.

کابرای دزه، که گویی له م قسه یه بوو وتی که واته نه مه شتیکی ئاسانه؛ با منیش وا بکه م. دهنگی نه کرد تا مانگ هه لات و تیشکه که ی له کلاور و ژنه که وه چووه خواره وه؛ دهستی پی گرت که پیا بجیته خواره وه هه ر وتی: «ترپ، ترپ» شلپ له خواره وه زرمه ی هات و هه موو پراسووی ورد بوو به سهر یه کا. خاوه ن مال هه لسا جوان و بوخت بالی به ست و له و لاه وه فرپی داو وتی ده بو خۆت فجوق بکه.

- کابرایه کی «مایندۆلی» چوار که ری دابوه پیش له شاره وه بو مال نه چووه وه. گه شته قه راخ شار سواری یه کیک له که ره کان بوو سهیری کرد سی که ری له پیشه وه یه، که دابه زیه وه ته ماشای کرد چواره؛ سوار بوه وه سی یه. سه ری لی تیک چوو. له پاشا وتی: «به بیان بچمه وه که ریک قازانج بکه م له وه باشته سوار بم و که ریکم له کیس بجی». به پیشان ملی پی گرت تا چوه وه ماله وه نیوه مهرگ بوو.

- «شیخ بابه عه لی سوسه» ده م و نه فه سه که ی ده م و نه فه س نه بوو، هه چ شیت و ماره نگازیکیان نه برده لای یه که و جار چاکی نه کرده وه.

له و بناری کۆیه کچیکیان دابوو به میرد؛ که چه شه وی که زاوا نه یه وی بجیته لای شیت نه بی و ده ست نه کا به که ف چه راندن. شایی له شاییکاران نه بی به شیوه ن. هیچ شیخ و شه خسیک نامینیته وه که چه نه به نه سه ری چار نا کرئ، له ئاخرا نه یه یتن بو سوسه بو لای شیخ بابه عه لی. شیخ ژووریکی چۆلی سه ر به خۆی ته رخا ن کرد بوو بو نه وه که شیتیان نه برده لای له وی دابن. که چه ی له و ژووره دا دانا و به ستیا نه وه. شه وی پاش نو یژی خه و تتان چووه لای که چه و قاپه که ی له سه ر خۆی داخست، نه یه یشت که سی تر بجیته ژووره وه.

چووه بن ده ست که چه وه و تی که چم پی م بلئ تو ده ردت چییه؟ من بو ت چار نه که م. تو شیت نیت، من زور شتی وام دیوه. زوری سه ر خسته سه ری له ئاخرا که چه وه کو کچیکی ناقل وتی یا شیخ چارم نه که ی؟ وتی نه مین به چارت نه که م. وتی: نه وی راستی بی من شیت نیم؛ له مالی باو کم کوریکی دۆستم هه بوو، ده ستمان کرد به یه کا و ئیسته کچینیم نه ماوه. له ترسی نه وه که ئاپرووم نه چی و نه مکورژن خۆم شیت کردوه. شیخ وتی: مه ترسه بو ت چار نه که م. هه ستا هاته ده ره وه.

كەس و كارى كچهى بانگ كرد وتى: «ئەم كچهى ئيوە جنۆكە دەستى لى وەشاندووە لە گەلەيا لى نايىتەو تەنانت چووە تە ناو سكيەو. ئىستە من بە دوعا و تەلىسم سازم كردووە كە بىتە دەرەو و وازى لە كۆل بىنى، بەلام لە ھەر لايەكەو كە بىتە دەرەو ئەو چاوەى كۆيژ ئەبى؛ ئەگەر لە گوپچكەيەو دەرچى گۆبى كەر ئەبى ئەگەر لە شەرميەو بىتە دەرەو كچىنى نامىنى؛ بە كورتى لە ھەر شوپىنكيەو بىتە دەرەو ئەو شوپىنەى ئەفەوتى. ئىنجا ئارەزووى خۆتەنە بۆ ئەو ھاتم پرستان پى بكەم كۆئ ئەلەن تا لەوئو بىيەنمە دەرەو؟»

وتيان وەللا يا شىخ! نامانەوئ كچەكە عەبىدار بىي؛ كەواتە با ھەر لە شەرميەو بىتە دەرەو خۆ ھىچ نەبى كچە بە بى عەبى وەكو خۆى ئەمىنەو. شىخ چووەو بۆ لای كچەو لە پاش تۆزىك كچەى ھىنايە دەرەو. كچە لە جاران گەلە ژىرتەر بوو. بەم جۆرە كچەى رزگار كردو كارە ساتەكەشى بە كەس نەوت لە پاش چەند سال ھەر وا بە بى ناو گىرايەو.

- شىخ محەمەدى شىخ جەلال گىرايەو وتى شىخ لەتيف ھەبوو لە ئاوايى ھۆمەر قەلا پارچە زەويەكى ھەبوو «قنگە بۆران» يان پى نەوت؛ كەدبوو بە گەنم. زەويەكى تەرىش لە تەنىشت زەويەكەى ئەووەو بوو پىيان نەوت «مەترەقى قازى»، ئەويش ھەر كرابوو بە گەنم. جا خەلكەكە ئەچوون سەريان ئەكرد ئەيانوت «ماشەللا ماشەللا لە قنگەبۆرانى شىخ لەتيف، مەترەقى قازى داپۆشيو». شىخ لەتيف لە داخى ئەم بەندو باوہ رۆژىك گاو گۆتال ئەكاتە زەويەكەى خۆيەو ھەمووى ئەخۆن.

- كابرايەكى خۆشناو بە كاروان چوو بوو بۆ ئەو ولاتى «ئالان». سەبىلەكى كەريبوو بۆدبووئەو بۆ لای خۆيان. لەوئ لە سەر شاخىك چەند كەسىك لە ئاوايەكەى خۆيان لى كۆ ئەبنەو سەبىرى سەبىلەكە ئەكەن؛ يەكەيان كوتوپر سەبىلەكەى لە دەست ئەكەو پتە خوارەو زەردو كاو ئەبى بەويدا سەبىل ئەروا.

ئەمانە ئەكەونە پەرۆشەو كە چۆن ئەم سەبىلە بىننەو؟ يەكەكى ژىريان ئەبى لەناكاو ھەلى ئەداتى ئەلە: «مادۆش دامايەن؟ نوکە من سەبىلاتا لۆ دىنمەو». ئەلەن: «كوو؟» ئەلە من دەستى خۆ لە قەفى وى دارە دەگىرەم و خۆ شۆر دەكەم؛ يەكە ئەنگۆش دەستى خۆ لە قاچى من توند ئەكاو خۆى شۆر كاتەو، يەكەكى تەرىش لە قاچى وى تا ئەگەينە سەبىلان.

ھەموو ئەلەن باشە؛ تۆ ئەم فەكرەت لە كۆئ كرد؟ كابرا باوہش بە دارەكەدا دەيىتەو يەكەكى تەرىش قاچى ئەو ئەگرئ؛ بە كورتى وەكو خۆى وتوہتەى وا ئەكەن و بەو جۆرە

خویان شور نه‌که‌نه‌وه به شاخه‌که‌دا. کابرا که پینج شه‌ش که‌سی پیا داله‌روچکه نه‌بی. ده‌ستی شل نه‌بی و شانی وه‌خت نه‌بی له بن ده‌ری؛ بانگیان لی نه‌کا نه‌لی: «ده‌سا خو توند بگرن، تف له ده‌ستان ده‌کم». هدر که ده‌ست له دار به‌ره‌لا نه‌کا هه‌موویان نه‌که‌ونه خواره‌وه هه‌پرون به هه‌پرون نه‌بن.

- له گوندیکی نه‌و خوشناوه مالیک له گوندیکی تر بووکیک دین. بووکه تا دوو سی رۆژ میوان نه‌بی و هیچ ئیش ناکا، له پاش سی رۆژه خه‌سوه‌که‌ی پی نه‌لی ده کچم هه‌لسته نه‌وه ئاوه و نه‌وه سویتنه‌یه‌و نه‌وه‌ش ئارده له‌و که‌نوه؛ له‌و دیوی کۆله‌که‌که‌وه بیاننه‌یه‌و هه‌ویره‌که‌ بکه. کچه هه‌لته‌ستی و نه‌چینه به‌ر که‌نوو ئارد ده‌ریینی. وا ری نه‌که‌وئ نه‌بی ده‌ستی به‌م لاو به‌و لای کۆله‌که‌که‌دا به‌ری تا ئارده‌که له که‌نوه‌که‌ی ده‌ریینی. که ده‌ست نه‌با پاشان ده‌ستی بۆ ده‌رنایه‌ته‌وه‌و هدر له‌وئ وشک نه‌وه‌ستی.

خه‌سوه‌که‌ی که نه‌بینی وا بووکه هدر دیار نه‌بوو بانگ نه‌کا: «حایشی! حایشی! نه‌وچما دیار نیت؟» حایشیش نه‌لی: «مابا که‌ی ده‌ستانم حاسی بوینه؟» خه‌سوه که نه‌چی راسته ده‌ستی گیری خواردوه‌و؛ چونکه ده‌ستی به‌م لاو به‌و لای کۆله‌که‌که‌دا بردوه‌و پر مستی کردوه له ئارد ئیتر چار نییه. ئیکا به هه‌راو هه‌موو ئاواپی کۆ نه‌بنه‌وه که چاری نه‌م به‌لا گه‌وره‌یه بکه‌ن و بووک رزگار بکه‌ن. «مامۆتک» یک نه‌لی: نه‌بی هدر دوو ده‌ستی به‌ریته‌وه. ده‌ست نه‌با بۆ هه‌ره (مشار) نه‌یه‌نی هدر دوو ده‌ستی بووکه به‌ریته‌وه، مامۆتکیکی تر نه‌لی: «نه‌بابه‌ وای؛ بووکیمان بی ده‌ستان ده‌بی با کۆله‌که‌که‌ی به‌ریته‌وه». هه‌مویان نه‌لین: «ئه‌ی مالت کاول بی لۆ زه‌کاوه‌ت؟» چما نه‌م فیلته زانی؟

هه‌ر یه‌که ده‌ست نه‌ده‌نه «ته‌ور» یک و کۆله‌که به‌ریته‌وه. کابرایه‌کی کۆیش له‌وئ بوو؛ سه‌یر نه‌کا کۆله‌که‌که به‌ریته‌وه خانوه‌که نه‌روخی و نه‌ویش سه‌ری تیا نه‌چی؛ هه‌ر خیرا په‌لاماری سه‌ری بووکه نه‌دا ده‌رزی به سه‌ره‌وه نه‌بی. ده‌رزیه‌کی لی نه‌کاته‌وه‌و نه‌یچی‌نی به ده‌ستی بووکه‌دا. بووکه‌که چه‌یه ده‌رزی هه‌ست نه‌کا هه‌ر دوو ده‌ستی خو‌ی به‌ره‌لا نه‌کا. ئینجا خه‌لکه‌که ده‌وری کابرایان نه‌دا ئه‌یانوت «تۆ فریشته‌ی! بووکانت له که‌ندوان کردۆته‌وه».

- حاجی برایماغای عه‌نبار له‌گه‌ل حه‌مه ره‌حیمی پیاوی نه‌چن بۆ سابلاخ. له ریگه‌دا تووشی ماسیه‌کی زله نه‌بن. حاجی دلی لی نه‌چی، نه‌لی حه‌مه ره‌حیم، بیکره‌و بۆ نه‌م نیوه‌رۆیه بۆم بکه به که‌باب.

حەمە رەحیم ماسی ئەکریت و ئەبیاتەو. حاجی نوێژی نیوەڕۆ ئەکا و ئەلی حەمە رەحیم خەم دێ؛ تۆزێ ئەنوو. کە هەستام ئەو وەختە نان ئەخۆم. ئەو ئەنوی و حەمە رەحیم ماسی دروست ئەکا. ئەچیتە دەرەو نازانم چی بینێ، تا دیتەو پشیلە ماسیە کە ئەفرێنێ تەنھا کلکە کە ی ئەمێنێتەو.

حەمە رەحیم لەمە زۆر پەست ئەبی و ماسی تریش نییە بیکرێ. ناچار دێنێ کلکە ماسی ئەبێ ئەبەنۆی بە دەست و پلێ حاجیاغادا و پاش ئەو جوان و پوخت خۆی قاوەلتی پێ ئەکا.

حاجیاغا لە خەو هەلەستێ و ئەلی: حەمە رەحیم ماسیە کەم بۆ بینە. ئەلی: «قوربان، ماسی چی؟ تۆ لە پیش ئەو دا بنووی بۆم کردی بە کەباب و خواردت». ئەلی: «کۆرە قورمساغ! لە کۆی خواردم؟» ئەلی: «قوربان، بۆچی جێتو ئەدە؟ تۆ جارێ بۆنی دەستی خۆت بکە بزانه ئێستەش بۆنی ماسیە کە ی لێ دێ یا نە؟ ئەمە چییە هەر لە خۆتەو هەموو جار پیاو ئەشکێنی؟»

حاجی بۆنی دەستی خۆی ئەکا سەیر ئەکا بۆنی ماسی لێ دێ؛ ئەلی: «دەسا بە گۆری بابم راست ئەکە ی خواردوو مە؛ دیارە ماسی کە رانباوگا و هیچ بەرگە ناگرێ و بری سەعاتیک ناکا، کۆپرا بەم سەعاتە خەو بەرسیم بوو. دەسا بە سەری تۆ زۆرم بەرسیم؛ شتیکی ترم بۆ بینە با بیخۆم».

حەمە رەحیم نانی تری بۆ دێنێ و ئەلی: «قوربان، تۆ هەموو جار بە بێ ئەو لە شت ورد بێتەو هەروا لە خۆتەو و توپە ئەبی، سەرم ئەبە ی بە ریشی بابما». ئەویش ئەلی: «قەینا کا گەوجە کە».

- کابرایە ک هەبوو لە دێ «تورجان»، مام قەرەنی ناو بوو؛ کابرایە ک پیری شەری هەزار بوو؛ سەرو سەکوێ ئەو نەندە سەیر بوو هەرکە چاوی پێ ئەکەوت دەستی ئەکرد بە پێکەنین. کردەو و هەلسان و دانیشتنی وەکوو شیت و بوو؛ شیتیش نەبوو.

گۆرستانیک لە نزیکی تورجانە، زۆرتر مردووی ئەو ناو دێنە ئەوێ. رۆژیک لەو دەورە مردوویک ئەمرێ و ئەبێنە ئەوێ. پیاوەکانی تورجانیش کۆ ئەبنەو ئەچن بۆ گۆرستانە کە بۆ ئەوێ لە ناشتنی مردووە کەدا لەوێ بن.

مام قەرەنیش ما کەرە قۆرپکی لاتێ هەبوو؛ سواری بوو کەوتە شوێنیان. خەلکە کە کە پێیان وت: «مام قەرەنی پیاو تێت بێ مەیه؛ خەلکوخوا ی بێگانه زۆر لەوێه. ئیمە بۆ شیوەن

نه‌چین بۆ شایی ناچین؛ شووره‌یه نه‌وه‌ک یه‌کی بتبینی بۆ ئیمه‌ باش نیه. که هاتینه‌وه ده ربه گهنمت ئه‌ده‌ینی». مام قهره‌نی وتی باشه‌و گه‌رایه‌وه.

پیاوه‌کان چوون و گه‌یشتنه‌ سهر گورستانه‌که‌و خه‌لکیکی تری زۆریش له‌وی بوون. مام قهره‌نی که‌وته‌وه‌ بیری که به کام ربه گهنمه‌که‌ی ئه‌ده‌نی؛ دوو ربه له ئاواپیه‌که‌یان هه‌یه: ربه‌یه‌کی گه‌وره‌و ربه‌یه‌کی بچووک. هه‌ستا چوو ههر دوو ربه‌که‌ی هه‌تا ههر یه‌که‌ تاله به‌نێکی تیخستن و به‌ستی به کورتانی که‌ره‌ لۆتیه‌وه‌و خۆی سواری که‌ره‌ بوو و به‌رێ که‌وت. به‌نه‌کان درێژ بوون، ربه‌کان نه‌خشان له زه‌ویه‌که‌و گه‌لێکیشیان ههر زیاده‌بوون. به‌م ته‌ق و هۆر و دیمه‌نه‌وه‌ چوو بۆ گورستان. مام قهره‌نی له پێشا خۆی بوو ئه‌تووت مه‌یمونه، ئێسته ئه‌م دوو ربه‌شیه‌ وه‌کو دوو کیسه‌ل به‌ شوین خۆیه‌وه‌ به ته‌ق و هۆر زیاده‌کرد، ئه‌وه‌نده‌تر دیمه‌نی پێ دابوو.

که چووه‌ سهر گورستان هه‌موو عاله‌مه‌که‌ ده‌ستیان کرد به‌ پێکه‌نین وتی: «ئه‌وه‌ بۆچ پێته‌که‌ن؟ من هاتووم بزانه‌م به کام له‌م ربه‌نه‌ گهنمه‌که‌م ئه‌ده‌نی؛ به گه‌وره‌که‌یان یان به چکوله‌که‌یان؟ با بۆم ساغ بپێته‌وه». وتیان: «مام قهره‌نی! ئیمه‌ وتیمان با که‌تن روو نه‌دا، که‌چی ئێسته‌ تو خراپ‌تر کرد. به‌ خوا تازه‌ ده‌نکت ناده‌ینی».

- له‌ دێیه‌کی ئه‌و سهر شیوه‌ رێویه‌ک فیر بووبوو ئه‌چوو جوو‌جک و مریشه‌که‌کانیان ئه‌خواردو خه‌لکه‌که‌ش به‌ هه‌یج جۆر چاریان نه‌ئه‌کردو به‌ر پلاریان نه‌ئه‌که‌وت. له‌ باش ئه‌وه‌ که‌ زیانیکی زۆری کرد، رۆژیک به‌رپه‌ل که‌وت و گرتیان. هه‌موو ئه‌هلی ئاواپیه‌ لێی به‌ داخ بوون، ته‌نانه‌ت فه‌قیکانیش مریشه‌کیان هه‌بوو ئه‌ویشی خواردبوو. هه‌موو لێی کۆ بوونه‌وه‌و ههر یه‌که‌ وتی به‌ جۆری بیکوژین. یه‌کنی وتی به‌ زیندوویی ههر چوار په‌لی بېرین؛ یه‌کیکی تر وتی ناوه‌لا به‌ زیندوویی پارچه‌ پارچه‌ گوشتی لێ بکه‌ینه‌وه‌و له‌ به‌رچاوی خۆیه‌وه‌ بیده‌ین به‌ سه‌گ؛ یه‌کنی له‌ فه‌قیکان وتی: «من چاری ئه‌مه‌ ئه‌که‌م. ئێسته‌ کلک و گوێی ئه‌که‌م و ههر دوو چاوی هه‌له‌که‌ولم با بۆ خۆی به‌و سزایه‌ بتۆپی».

- کابرایه‌ک که‌چکی دراوسێیان هه‌بوو ئه‌یویست به‌هتینی. هاوڕێیه‌کی هه‌بوو ناردی بۆ خوازیینی بۆی. کابرا چوو هاته‌وه‌ لووت و بووتی دابوو به‌ یه‌کا و وتی ئیشه‌که‌ رێ نه‌که‌وت؛ نه‌یان ئه‌دا به‌ شوو. وتی: چۆن نه‌یان ئه‌دا؟ خۆ ئیمه‌ زووتر ورده‌ قسه‌یه‌که‌مان کردبوو. وتی:

«بە خوا و بە سەری تۆنەیان ئەدا من گەلێکم تەقەلا دا. لە پاشا تا بۆ خۆم سەز کرد قیر سپی بوو».

- کابرایەکی لە ولاتی «سوور سوور» لە قەرەغ ئاوازیەکی تووشی گاواییکی بوو. گالەکی بەرەللا کەردبوو خۆشی دانیشیبوو. ئەمیش چوو لە لایەوه دانیشت و هەروا دەستیان کرد بە قسە کردن. پیتی وت: «ماشەللا گالەلەکت زۆرە؛ ئەبێ نانی چاکت بێ». وتی: «بە خوا کاکە ئەرکی زۆرم لە سەرە. لەم دیه لە لایەکەوه گزیریانم، مەلایانم، گاواییانم، لە گەل ئەمانەشا (دەستی برد زۆرناهیەکی دەرھینا و دەستی کرد بە زۆرنا لی دان) گیانیکم بەم فیکە فیکە. ئەگەر ئەمە ئەبێ لە برسانا ئەمەرم».

- بابەکری سەلیماغا قاقەزیکێ نەینی نووسیوو بۆ مەندووبی سامی لە بەغدا. قاقەزەکی دابوو بە دوو خەزەتکار کە بیەن بۆ بەغداو بیەن، بەلام نابێ بکەنە کاری کەس پێیان بزانێ و نابێ بە هیچ جۆر دەست و پێوەندی حوکومەتی عێراق پێی بزانێ. کابراکان زۆر بە نەینی و بی دەنگ سەر لە بەیانیکی ئەگەنە بەغدا و ئەچن لە چایخانەکی ژێر ئوتیل «وجنەالشارع» دانەنیشن بۆ ئەوه نانی، چایی شتیکی بخۆن و هەناو و بانیش گەرم بێ ئەو وەختە بچن قاقەزەکە بگەیهن.

لە بەغدادا کەتەو کوبیە فرۆشی دەستگیر هەیە؛ لە وەختی نانخواردنا بە چایخانەو ئوتیلەکان ئەسوورپێنەوه. ئێتر بانگ ناکا کەتە، یا کوبیە، چوو هەر شوپێکی بە دەنگی بەرز ئەلی: «کەریم، یا کەریم». مەردمەکە تیئەگەن. لەو کاتەدا ئەوان لە چایخانەکە دانیشتوون، کابرای کوبیە فرۆش ئەچیتە ژوورەوه لە سەر رەوشتی خۆی چاویک بە مەردمەکەدا ئەگێری و بانگ ئەکا «کەریم، یا کەریم!» کە ئەم ئەم بانگە ئەکا توومەز یەکی لەو دوو کابرایە ناوی کەریم ئەبێ، هەر سەر ئەنێتە بناگویی هاوڕیکەیهوه ئەلی: «برا هەلسە با برۆین؛ ئەلێن بەغدا جاسوسی زۆرە، راست ئەکەن. ئیمە هێشتا نەچوینەتە دەرەوه ئەوه کابرا ناسینی و بانگی منی کرد. بە قورئان حوکومەت پێمان بزانێ بەل پەلمان ئەکات». لووس و باریک هەلنەستن و هەر لەویوه ئەگەرپێنەوه و دیتەوه کارەساتەکە بۆ بابەکراغا ئەگێرنەوه.

- شێخ مەحمودی شێخ سەعید سەدو پەنجا سواریکی لەگەل ئەبێ و لەو دۆلی «گەلال»دا ئەبێ بە میوانی «فەرھاناغای چوچانی». فەرھاناغا هەژدە سەر مەر سەر

ئەبرئ؛ دیارە روون و برنج و تفاقى ئەم میواندارییە تو بیلئى کەچی تیچوو! لە ژیر دەواری هەژدە هەستوونیدا شیخ و پیاوێ کانی دانەنیشن، فەرحاناغاش قسە و روو خۆشێە کە لە میواندارییە کە لە گەلئ خۆشتر بوو.

شیخ مەحموو ئەم نان و خوان و پیاوێیە زۆر بە دل ئەبئ، لە گەل فەرحاناغا دەست ئەکەن بە قسە کردن. روو ئەکاتە فەرحاناغا ئەلئ: کە چوومەوێ دوو گەمالئ زۆر نایابم هەبە بۆت ئەنێرم، بۆ پاسی مەرۆ مالائى تو زۆر بە کەلکەن. فەرحاناغاش ئەلئ: «یا شیخ! تو خۆش وى گەمالم نە گەرە کە». شیخیش ئەلئ: «فەرحاناغا من حەوت و هەشتم پى ناکرئ». فەرحاناغا ئنجا ئەلئ: «یا شیخ! من وە باوکیشمەوێ رایمەم ناکەوئ قسەى وا بکەم؛ من ئێزم چى و تو ئێزى چى؟ هەى بێم وە دەورتا».

- کاکە رهشید سەدقى بۆى گێرامەوێ وتى: مەحموو پاشای جاف تووڕە ببو لە خەلیفە محەممەدى دووم؛ وتبوی ئەو دەوێت باوکە لە هەر لایەک بئ، بێگرن و سنگى کەن. خەلیفە محەممەد هەلدئ و ئەداتە کەژ. خۆى بۆ ناگیریتەوێ لەم هەوار بۆ ئەو هەوار لەم دئ بۆ ئەو دئ، هەر لایەک ئەچى ملکى مەحموو پاشا ئەبئ و خۆى بۆ حەشار نادری. لە ئاخرا وەرەس ئەبئ بە دزییەوێ ئەچیتەوێ، دوو بار کەشک و دوو بار دۆینەو دوو تانجى نایاب و چەند مریشکێک ئەخاتە ناو بارى بارەکانەوێ و ئەچئ پەنا ئەبا بۆ حەسەن بەگى قادر بەگ کەتکای بۆ بکا لای پاشا و پاشا لئى خۆش بئ.

کە ئەچئ و حەسەن بەگ چاوى پئ ئەکەوئ ئەلئ: ها خەلیفە محەممەد! تا نەتایە تەبەق، نەتوت سەدەق؛ جا ئیستە هاتگى و پەنات هاوردگە؟ خەلیفە ئەخاتە شوین خۆى و بە شتوومە کەکانەوێ ئەبیا بۆ لای پاشا.

کە ئەچن شیخی حەسامەدین لە گەل پاشادا لە دیواخان دانیشتون و قسە ئەکەن. بارەکان لەو لاوێ خراون و تانجیەکانیش لەم لاوێ بەر هەستوونى دەوارە کەدا کەوتون، ئەو شیخی حەسامەدینیش لە گەل پاشادا لە گەرمى قسە دا، لەو وەختەدا لەم لاوێ تانجیەکان دەست ئەکەن بە مەرەم.

خەلیفە لە مەرەى ئەمانە تووڕە ئەبئ و لا ئەکاتەوێ بە لای تانجیەکانەوێ ئەلئ: «بۆرەى نان و وێرێ. جارئ نۆرەى شیخە، نۆرەى ئێوێ نێبە لە مەرەم بکەون». پاشا و شیخ حەسامەدین کە گوێیان لەم قسەى ئەبئ دەست ئەکەن بە پێکەنین، ئنجا شیخیش تەکای لێخۆشبوونى لە پاشا بۆ ئەکاو پاشا لئى خۆش ئەبئ.

- کابرایەکی پارەیی لای کابرایەکی تر بوو؛ ئەم ئەدایەووە ئەیوت لام نییە. ئەویش وتی باوکم بچین بۆ لای مەلا بۆ شەرع، سویندم بۆ بخۆ کە لات نییە ئەو وەختە وازت لێ دیتم چوون بۆ لای مەلا و کابرای داواکەر بە مەلای وت کە سویندی ئەم کابرایەم بۆ بدە. مەلاش قورئانی هێناوە پێشەووە هات بە چۆکا لە خزمەتی قورئانا و پیتی وت سویندی بۆ بخۆ. کابرا دەستی هەلبەری و دای بە قورئانا و وتی: «بە هەقی ئەم قورئانە هیچی ئەم پیاووەم لا نییە!»

لە پاشا مەلا قورئانی هەلگر تەووە بە کابرای وت باوکم بینە کە فارەیی سوین و قەسە منامە کە بدە. کابرا وتی: «تۆ خوا مامۆستا بێ زەحمەت ئەگەر قورئانە کە نەهینیتەو». مەلا قورئانی هێناوە. ئنجا کابرا بە هەر دوو دەست مالی بە قورئانا و وتی: «بە هەقی ئەم قورئانە هیچی قەسە منامەت لام نییە».

- کابرایەکی پیری کورد بەو کەلی دەربەندی خانەدا بە پێیان سەر ئەکەوت و زۆر ماندوو و پەریشان بوو؛ نەیتەوانی برۆا. دەستی بەرز کردەووە بۆ عاسمان دەستی کرد بە پارێنەووە و وتی: «خواوە پیرم و بێ هیز؛ بەگەورەیی خۆت لە خەزینەی غەیبەووە گویدریژێ، مایینی شتیکم بۆ بنێرە با سواری بێم و لەو هەورازەووە سەرم خا».

ئەم لە نزاو پارێنەووەیدا بوو کۆتوێر لە دوایەووە خڕیەکی هات. کە لای کردەووەوا کابرایەکی سواری مایینیک بوووە جوانوویەکی بە شوینەووەیە. وتی بە خوا باش بوو نزاکەم گیرا بوو، خوا ئەو جوانووەی بۆ ناردم ئیستا سواری ئەبم و رزگارم ئەبێ لەم سەرەو ژوورەیه. هەندێ چاوەڕپی کرد، سوارە کە گەشتەجێ. سوارە لە کابرای خۆری کورە کابرا تۆ چیت؟ وتی بە قوربانت بێم! پیاویکی پیری ریبوارم و ئەوا تووشم بوو بە تووشی ئەم هەورازەووە. هەر چەند ئەکەم ناتوانم پیاو سەر کەوم. کابرا وتی: کاورا وا دیارە تۆیش سەرەو ژوور ئەڕۆی، ئەم ماینەم ئیستە لەم بنارەدا زاو ئەو جوانووەی بوو. جوانووە کە کۆرپەیهو ناتوانی سەر کەوێ بۆم بگرە بە کۆلەووە تا لە هەورازە کە سەر ئەکەوین. کابرا وتی: کورە پیاوی چاک بە من خۆم ناتوانم برۆم، ئیستا چۆن ئەتوانم جوانوو هەلبگر؟ کابرای سوار دەستی دایە تەفەنگ و وتی: «ووە کەلام دەوێت باوک! هەلی ئەگری باشە ئەگەینا وە تەنھا فیشەکی ساردت ئەکەمەووە».

کابرا له تاو گیانی خۆی نیشته به جوانوه‌وه و جوانووی هه‌لگرت؛ نه‌ینه‌توانی بپروا و نه‌شی ئه‌وێرا نه‌پروا. له به‌ر خۆیه‌وه ئه‌یووت: «ئه‌رێ خوا وه‌ قوربانت بێ! تۆ که‌ له‌ دوعا تێ ناگه‌ی بۆچ گیرای ئه‌که‌ی؟ من وتم ولاغم بۆ بنیره سواری بێ، یا وتم سوایم بێ؟»

- کابرایه‌ک هه‌بوو مام نادری ناوو بوو؛ زه‌رده‌واله‌ پیتی فیر بوو زوو زوو پتیه‌ی ئه‌دا. هه‌ر وه‌ختیش پتیه‌ دابویه‌ تا خۆی پیس نه‌کردایه‌ رزگاری نه‌ئیه‌بوو. رۆژیک زه‌رده‌واله‌یه‌ک پتیه‌ی دا؛ هه‌یج ده‌واو ده‌رمان و شه‌خسێک نه‌ما به‌ دوایدا نه‌گه‌رین. مام نادر ئیسته‌و ئه‌وساش خۆی پیس نه‌کرد و ئاخری کوشتی. خزموخاوه‌ ده‌رو دراوسی و عه‌شیره‌ت کۆ بوونه‌وه‌ و ناشتیان و پاشان چوون سه‌ر خۆشیان له‌ مال و مناله‌که‌ی کرد و وتیان «خوا ئیمانی باتی! ئیمه‌ هه‌موو هه‌ر ئه‌بێ بمرین». کورپکی هه‌بوو وتی: «تۆ خوا خزمینه‌! واز بینن، ئیمانی چی؟ ئه‌وه‌ خوا تۆزێ گووی نه‌دای، ئیسته‌ ئیمانی له‌ کوی ئه‌داتی».

- که‌یه‌سه‌ره‌و به‌گی مه‌حموو پاشا تووڤه‌ ئه‌بێ له‌ پیاویکی پشت ماله‌و گال ئه‌دا ده‌ستیکی بېرن. کابرا په‌نا ئه‌باته‌ به‌ر هه‌سه‌ن به‌گی قادربه‌گ که‌ تکای بۆ بکاوه‌ که‌یه‌سه‌ره‌و به‌گ لیتی خوش بێ. هه‌سه‌ن به‌گ ئه‌چێ و روو ئه‌کاته‌ که‌یه‌سه‌ره‌و به‌گ ئه‌لێ: «که‌یه‌سه‌ره‌و به‌گ، ئه‌و کابرای پشت ماله‌ - که‌ وتووته‌ ده‌ستیکی بېرن - تکات لێ ئه‌که‌م ده‌سته‌که‌ی مه‌بهره‌ هه‌ر له‌له‌ی بکه‌».

- مه‌حموو پاشا هه‌ندێ پاره‌ی لای عه‌ولا به‌گی شه‌ره‌ف به‌یانی بوو؛ پاشا بۆ کویستان ئه‌چوو پیاویکی ناره‌ لای عه‌ولا به‌گ بۆ پاره‌که‌. عه‌ولا به‌گیش به‌ پیاوه‌که‌ی وت: عه‌رزێ پاشا بکه‌ ئیسته‌ پاره‌م له‌ ده‌ستا نییه‌، به‌ خیر که‌ له‌ کویستان گه‌راپیه‌وه‌ و هاته‌وه‌ بنه‌ی کانی چه‌قل، ئه‌و وه‌خته‌ خۆم پاره‌که‌ دینه‌وه‌ بۆ خزمه‌تی.

کابرا چوووه‌ وه‌ قسه‌که‌ی بۆ پاشا گه‌راپیه‌وه‌. پاشا تۆزێ تووڤه‌ بوو رووی کرده‌ هه‌مه‌سه‌عی به‌گ فه‌رمووی: تۆ بچۆ پاره‌که‌ بینه‌وه‌؛ منیش له‌م وه‌خته‌دا پاره‌م پتیه‌سته‌. هه‌مه‌سه‌عی به‌گیش له‌ به‌ر ئه‌وه‌ که‌ له‌ خالوانه‌وه‌ خزمایه‌تی له‌ گه‌ل عه‌ولا به‌گا هه‌بوو، ئه‌یویست ئیشیکی وا بکا که‌ پاشا ئه‌مجاره‌ وازیانی تا له‌ کویستان ئه‌گه‌ر پته‌وه‌. هه‌روا خه‌ریک بوو قسه‌ی بۆ پاشا ئه‌کرد، هه‌سه‌ن به‌گی قادربه‌گیش له‌ دیواخان بوو، که‌گویی له‌ قسه‌کانی هه‌مه‌سه‌عی به‌گ بوو رووی تیکردو وتی: «هه‌مه‌سه‌عی! تۆ چیت داوه‌ له‌م زرمه‌

زلیه؟ گوو وەپیش باوکی تەرەفەیینان». پاشا سەیریکی دانیشتووەکانی کردو زەرەدە خەنەیکە گرتی و ئیتر هیچ دەنگی نەکرد.

- والی ھاتبوو سولەیمانی. لە بەر ئیشیکی زلی عەشایەری ناردبووی بە شوین مەحمووپاشای جافدا کە بچن بۆ سولەیمانی. پاشا ھەمە عەلی بەگ و ھەسەن بەگ و چەند سواریک لە گەل خۆی ئەباو ئەچن بۆ سولەیمانی و ئەچیتە لای والی. خۆی و ھەمەعەلی بەگ و یەکیکی تر ئەچنە دیواخانێ والی و پیاوێکانیش لە دەرەوێ ئەبن.

لە ھەوشەکەدا لە ناو چیمەن و سەر ھەوزەکەدا کورسی و سەندەلی دانرابوو، والی لەوێ دانیشتوو. مەحمووپاشا لە تەنیش و الیپەوێ لەو بەر ھەوزەکەوێ دانەنیشی. ھەمە بەگ و پیاوێکە ی تریش لەم بەرەوێ دانەنیش. ھەوزەکە زۆر پان نابێ، پیاوێکە گوێی لە قسەکانی والی و مەحمووپاشا ئەبن کە قسە ئەکەن لە بارە ی کارو باری عەشیرەت و ھوکوومەتەو؛ بەلام لە بەر ئەوێ بە تورکی قسەیان ئەکرد و ئەمیش تورکی نەئەزانی رووی کردە ھەمە بەگ وتی: «ئەوێ والی و پاشا ییژن چی؟»

ھەمەعەلی بەگیش قوماز بازو زیرەک بوو، تورکیشی باش ئەزانی وتی: «وێلا میرم بیژم چی؟ والی ئیژی ئا خۆ کێ ھەیە بتوانی باز بەدا بە سەر ئەم ھەوزەدا؟» پاشاش ئەفەرموی: «جا ئەم ھەوزە چییە، من پیاوی وام لەگەلایە ھەر لە جافا دوو ئەوێندە ی ئەم ھەوزەش باز ئەدا».

بە خوا کاکە بەگم بەگ ئەبن، کە ئەمە ئەبینی راست ئەبیتەوێ بە بێ ھێل و گەت، تەف لە شەیتان و دوور لە رەحمان چاکی ئەکا بە لاداو باز ئەدا بە سەر ھەوزەکەدا و قوت لە بەر دەمی والیدا ئەوێستێ و ئەلێ: «ئەوێ تو ئیژی چی؟ سا وێ قەورەکە ی ھەمەپاشا ئەگەر لە بەر پاشا نەبوا، بازم ئەگەیاندا ئەو دیوی ئیوێشەو؛ ئیتر تو چۆن ئیژی کۆری وانییە باز بەدا وێ سەر ئەم ھەوزەدا؟» مەحمووپاشا و والی لەم کردەوێ ئەکەوێ ئەگەوێ ئەلێکی ترەو. پاشاش ئیتر ھیچی پێ ناوتری.

- نازانم ھەر ئەو جارە ئەبێ یا جاریکیکە، ھەمان کۆر دانەنیشنەوێ والی و مەحمووپاشا قسە ی عەشیرەت ئەکەن، ھەمان پیاویش ھی لێیان تێ ناگا. جووتی کەوشی سووریشی لە پێنا ئەبن، لە ھەمەعەلی بەگ ئەپرسی ئەوێ والی و پاشا ییژن چی؟ ئەویش ئەلێ: «والی بە پاشا ئەلێ ناخۆ ئەو پیاوێ ئەو کەوشە سوورانی بە چەند کپیو؟ پاشاش

ئەلێ نازانم». ئنجا پیاوێ هەر لەمبەری حموزە کەوێ لە سەر سەندەلییە کە دانیشتوو، هەر دوو قاچی بەرز ئەکاتەوێ [روو ئەکاتە] پاشا و والی ئەلێ: «وێ چوار قەرانی سەندگە، وێ چوار قەرانی».

- فەقی مەحمووی پیاوی حەسەن بەگی قادر بەگ گێڕایەوێ وتی:

حەسەن بەگ لە «بێ سەلمین» خستبووی؛ منی ناردبوو بۆ سەر عەشیرەت و ئاواپیەکان کە ملکەوێ دەرامەتەکی بۆ کۆ بکەمەوێ. وتی چووم چوار هەزار قەرانی کۆ کردەوێ گەڕامەوێ. لە ڕێگەدا تەماع سواری بوو؛ هەر چەند جێ جێم کرد کە لکی نەبوو. وتی ناچار هێنام نۆ سەد قەرانی لە پارە کە هەلگرت و لە بنە تەروییکیدا شاردمەوێ ئێوەترم بۆ بردەوێ. وتی زوو تر لیستە یەکەم بۆ ناردبووێ کە کوێخا نادر دوو سەد قەرانی داو، مەرف پەنجا قەرانی داو، بەم جۆرە لیستە ی چوار هەزار قەرانی کەم بۆ ناردبوو؛ ئەوێ لا بوو. وتی هاتم لە ڕێگەدا لیستە یەکێ ترم دروست کرد کە کوێخا نادر مەسەلا سەد و پەنجا قەرانی، مەرف چل قەرانی، بەم جۆرە سێ هەزار و سەد قەرانی پێ کردەوێ لە ئاخیری حسابە کەشەوێ نووسیم سێ هەزار و سەد قەرانی.

کە چوومەوێ دانیشتم وتی: «فەقی مەحمو وێ خێر بێتەوێ پارە کەت هاورد؟» وتم: بەلێ قوربان. وتی سەیرم کرد لیستە ی چوار هەزار قەرانی کە - کە بۆم ناردبوو - دەستی برد دەری هێنا و سەیری کرد وتی کوێخا نادر دوو سەد قەرانی؛ بێتە دوو سەد قەرانی.

وتی سەیرم کرد بەم جۆرە ئەو یەکە یەکە بێخوێنتیەوێ پارە کەم لێ وەر بگێڕ پارە دیارە کورت ئەهێنێ. وتی: هەروا سەیری بکەم کرد وتم: ئەڕێ میرم ئەوێ تۆ ئێترێ چی؟ کە ی حساب و ئەوێ؟ وتی هەر دەستم برد لیستە کەم لە دەستی هەلپروکان و دێم بە سەری کەو پارچە پارچەم کرد و دەستم برد لیستە کە ی خۆم دەرهێناو دامە دەستی و وتم میرم ئەمە یە حساب. ئا تۆ داوا بکە تا من پێتی بەم. وتی لیستە کە ی گرت بە دەستەوێ دەستی کرد بە خوێندنەوێ؛ وتی کوێخا نادر سەد و پەنجا قەرانی؛ بێتە سەد و پەنجا قەرانی. وتم فەرموو. وتی مەرف چل قەرانی؛ بێتە چل قەرانی. وتم فەرموو. وتی بەم جۆرە حسابمان پێ کردەوێ لە ئاخیریشا پێم وت میرم ئەوێ سە لە ئاخیریشا جەمە کە ی نووسیاگە سێ هەزار و سەد قەرانی. بزانە پارە کەش سێ هەزار و سەد قەرانی؟

وتی پارە ی بۆارد سێ هەزار و سەد قەرانی بوو، وتی: «بە خوا فەقی مەحمو حساب ئەمە سە تۆ ئەیکە ی. حسابە کەت تەواوێ پارە کەش تەواوێ». وتی ئێستە ئێساش نەبووت

خۆ حسابەكەى پېتشیو وا نەبوو، وه یا ئەو لیستەت بۆچی درى. وتى منیش بۆ خۆى شانم پیا کرد نۆسەد قەرانه کەم خوارد.

- کابرایەك لەو سەرە ئەچى بۆ بەغدا و کەلەشیریكى پى ئەبن. ئەگاتە سەر شەمەندەفەر، ئەو سەردەمە لە شەمەندەفەر پارەى کەلەشیر وەرئەگیرا. کابرا بەم کەین و بەینەى نەئەزانى، هیچ شویتىكى نەدۆزیه وه کەلەشیره کەى تىخاو بیشاریتە وه دەرىنکەى نەبن. کەلەشیری خستە دەرىنکەیه وه لە شەمەندەفەر را لى دانیشت.

لەو کاتەدا ژنیک سەبەتەیه هەنجیری بە سەر سەرە وه بوو هاى هەنجیری ئەکرد. کابرا ژنەكەى بانگ کرد بۆ هەنجیر کړین. ژنە لە سەبەتەكە هەنجیری بۆ ئەکیشا. کابرا کونیک لە دەرىنکەیا بوو، کەلەشیره کە لە کونى دەرىنکەیه وه سەرى دەر ئەهینا، هەنجیریكى لە سەبەتەكە هەلثە گرت و ئەیخوارد. ژنە ئاگای لەمە نەبوو، تا ئەم هەنجیره کەى کیشا سەرى کرد لە لایەكى تری سەبەتەكە وه کەلین کەوتۆتە هەنجیره کە وه. کە چاک سەرى کرد تەماشای کرد و اشتیک خیرا خیرا سەر دەردىن و هەنجیریک ئەباتە ژووره وه. کە چاک ورد بوه وه ئەمە کەلەشیریكه. لەمە زۆر واقى وړما وتى: «ئەیه پۆ هیچ نەبن تا ئیستا هەزار کێرم دیوه، کێرى هەنجیر خۆرم قەت نەدیوه».

- سالىك شتىك هەبوو پىیان ئەوت «حزبى دەستوورى». ئەم حزبە برەبرى بوو، هەندىك لە ولاتى بەغدا وه بە كش و فش چوو بوون بۆ ئەو ولاتى كورده وارییه بۆ حزب گرتن (ئەمە لە سەر قافیەى دەرویش گرتن). ئەمانە گەیشتبونە ئەو ولاتى هەلەبجەیه. لەوئ سوارگەلىكى زۆر بەم لاو بەو لای رینگە كەدا هەموو تەفەنگ لە شان وەستابوون بۆ پېشوازی كردنى حزب گیرەكان. كە ئەمان بە ناویانا تېپەرىن، ئەوان لە چەپلەیاندا بۆیان؛ ئایى لە چەپلەیان دا.

خانەبەگ هەبوو، بە هاومالى مەلا حەسەنى ناوگردان چوو بوون لە كۆرا بوون. ئەحمەدى یەزدانبەخشیش هەر لەویدا بوو. خانەبەگ سەیر ئەكا ئەحمەد چەپلە لى نادا. كە شایى دواى دى و سوار بلاوهى لى ئەكا، خانەبەگ ئەچىتە بن دەست ئەحمەد وه ئەلئ: [«ئەحمەد! ئەوه بۆ پیاوى وا گەوره تىت، تۆچەپلەى بۆ ناژەنى؟ ئەبن شكات لى بكەم»]. [ئەحمەدیش ئەلئ:] «كۆرە خانەبەگ كوچكت لى نەوارى! شكاتى چىم لى ئەكەى؟ تەفەنگ وه دەستمە وه، فریا نەكەوتم بۆ چەپلەكوتان. ئەم هەویره چىیه ئەیشىلى؟ پیاوى

خاس به واز بینه». خانه‌به‌گیش هدر ئه‌یوت: «وه کلام ناوی؛ ئه‌وی هدر شکاتت لی بکه‌م. پی‌اگی وا گه‌وره تیت تو چه‌پله‌ی بو ناژه‌نی؟»

ئه‌حمده‌د هدر خیرا تفه‌نگه‌که‌ی ئه‌کاته‌ملی و له‌و ده‌شته‌دا هدر ئه‌پراو ده‌ست ئه‌کا به چه‌پله‌ لیدان و ئه‌لی: «خانه‌به‌گ! ها ئه‌وه ئه‌وه‌نده چه‌پله‌ بینیره ریش باوکی پی‌اگه‌که تا له لووتی تیت‌ه‌وه، هیشتا دووزه‌له‌که‌یشی ماگه؛ ئیتر شکاتی چیم لی ئه‌که‌ی به‌ردت لی نه‌واری؟»

- ده‌سته ژنیکی بلباس ئه‌و ساله ئه‌چوون بو کویستان؛ دانیشتبوون گله‌یی و بناشتیان ئه‌کرد له‌ به‌ینی خۆیانا. یه‌ک دوویه‌کیان له‌گه‌ل ئه‌وه‌ش که چه‌ند سال بوو خاوه‌ن می‌رد بوون منالیان نه‌بوو، به‌مه‌ زۆر دلته‌نگ بوون و بو ئه‌وانی‌تریان ئه‌گێڕایه‌وه که ناشو‌کری نه‌بی مالی منالی تیا نه‌بی گه‌رمیان و کویستانه‌که‌شی بو نا‌کری. یه‌ک دوویه‌کیشیان هدر می‌ردیان نه‌کردبوو، دیاره ئه‌وانیش هه‌م له‌ گه‌رمیان و کویستان کردن بیه‌ش بوون. له‌م رووه‌وه هه‌موویان په‌ژاره‌ دا‌یگرتبوون. یه‌کیکیان هه‌لیدایه‌و وتی: وه‌لا دایکم ئه‌وه قسه‌یه ئه‌نگۆ ده‌یکه‌ن؟ چ به‌می‌ردان نییه به‌ خۆلای دانه! فاتیل‌ه‌ی هه‌مه‌دی وه‌تmani چه‌ می‌ردانی‌شی نه‌کردییه، ره‌وه‌یه‌کی له‌ دووه‌ گه‌رمین و کیستانی خۆیشی ده‌کاتن».

- هه‌ماغای کۆیه رایسپاردبوو بو پاسه‌وانی‌کی لی هاتوو به‌ تایه‌تی بو کوشک و گه‌له‌خانه‌که‌ی خۆی. مام ته‌یمووری‌ک هه‌بوو چوو وتی: قوربان! من ئیشم نییه‌و هاتومه‌ته خزمه‌تت بو ئه‌وه پاسه‌وانیه‌که‌م به‌ده‌یتی. ئاغا وتی: «رۆله! من پاسه‌وانی‌کی چوار په‌ل قه‌وی تیک سمی‌پراوم ئه‌وی؛ ئازاو نه‌ترس بی؛ شه‌ره‌ کوته‌کی پێخۆش بی؛ تووشی هه‌رکه‌ بی بیترسین. شه‌ر کردن و ئاو خواردنه‌وه‌ی به‌ لاوه‌ وه‌کو یه‌ک وا بی. که له‌گه‌ل شیرانی به‌ سه‌ر یه‌کیکا هه‌موو گه‌ره‌ک به‌ ئاگا بین و کارای تر زراوی بچن. ئه‌وه‌نده‌ش مۆن بی پیاو که ئه‌وی دی بزانی شه‌یتانی چاو پین که‌وتوو. ئه‌گه‌ر ئه‌مانه‌ له‌ توا هه‌یه‌ وه‌ره‌ و چی شت ئه‌وی نه‌تده‌می».

مام ته‌یمور وتی: «قوربان ئه‌مانه‌ی جه‌نابت ئه‌فه‌رمووی مه‌گه‌ر هه‌ر ژنه‌که‌ی من وا بی. نه‌وا ئه‌چم بۆت ئه‌نیرم» و لی دا رۆشت.

- کو‌ری‌ک هه‌بوو؛ دایکی‌کی زۆر پیری هه‌بوو؛ واته‌ له‌ هه‌شتا تییه‌ری بوو. رۆژیک کو‌ره‌که‌ وتی: دایه‌ شه‌رعی خواو پیغه‌مه‌به‌ر فتوای داوه‌ می‌رد کردن وه‌نه‌بی شتیکی تیدا هه‌بی.

ئەلنى چى مىردىكت لە تەمەنى خۆتا بۆ بدۆزمەو ەو مىردى پى بکەى و ئەو چوار رۆژە عومرەت کە ماو، لە گەلى رابویرى؟ دایکە کە زۆرى پى خۆش بوو؛ وتى: رۆلە، مادام رووم لى ئەننى بى دلەت ناکەم؛ ئارەزووى خۆتە.

كوپە بەینىكى زۆرى پىچوو هیچ دەنگى نەبوو. دایکە کەى وتى: ئەرى رۆلە، تۆ وەختى خۆى قسەیه کى وات کرد، کەچى ئیستا هیچ دەنگت نییه؟ قەزات بکەوى لە دایکت! كوپە وتى: وەللا دایە ەەر چەندە ئەگەر پىم پیاویکى وا کە لە سیرەى تۆدا بى دەست ناکەوى. دایکە کە وتى: «جا رۆلە قەیدى چیه؟ مادام پیاویکى وا دەست ناکەوى، دوو پیاوى چل سالم بۆ بێتە. ئەو بە ەەر دووکیان ئەکەنە هەشتا سال؛ ئەمەش ەەر بۆ ئەو کە قسە کەى تۆ نەشکى».

- دەستەیه کى ئەو سەر دەمە رۆژیک ئەچنە دەرەو ە بۆ راو «جوپە» بە پەلە پیتکە. کوتوپر تەفەنگىکى ساچمەزەن ئەدۆزنەو؛ لىیان ئەبى بە ەرا، نازان چیه؟ ئەپەننەو ە بۆ ئاواى و عەشیرەت و پیاوماقولى لى کۆ ئەپەننەو ە ئەکەونە راوێژ کردن و ەلەپەننى ئەم بەلا گەورەیه کە خوا بە سەریا داو و نازان چیه؟ یەکى ئەلە ئەمە حوشترى عەرەبستانەو لە کاروان بە جى ماو؛ یەکى ئەلە ئەمە بايغەزەو ە بالى شکاوه. بە کورتى یەکیکى تر ئەیکا بە قاز و یەکیکى تریش بە باز.

لالە تۆماس ەل ئەداتى ئەلە: «ئێو ەپچتان ئەقلتان نییه! ئەمە قەننەى خواپەو لەویدا لى بەجى ماو». ەموویان ئەکەونە زلپ و بلە ئەلەن راست وایە. ئنجا ئەلە «بۆ راست و درویش کەلە پشکۆیه کى لە سەر دانین تا بۆتان تاقى کەمەو، ەدى بى عەقلینە!» پشکۆى بۆ لە سەر ساچمە دائەنن و دەم ئەنە بە لوولەکیەو، نەفەسى لى ئەدا. لە گەل نەفەس لى دانا تەفەنگ ئەتەقى و مێشکى ئەبا بە عاسمانا. لالە برزویش ەل ئەداتى ئەلە: «ئەو دەرەت وى! بە قەننەى خوا سەویل ئەکیشى».

- کابرایەک بوو کىکى خۆى لە گەل بوو بۆ شار ئەهاتن. لە سەر کانى و ئاویک لایاندا بۆ ئەو تۆزى بەسینەو. بووکە کە سکى پى بوو؛ لەشى گران بوو. لەو وەختەدا کە ویستى دانیشى بایه کى لى بەربوو، زۆر زۆر تەریق بوو. لەوانە بوو ئیتر لە شەرمانا نە نانى پى خورا نە ئاو.

خه‌زووره‌که‌ی سه‌یری کرد ئه‌م کچه به‌م جووره بکا بۆی ناگاته شار؛ ده‌ستی کرد به دل‌دانه‌وه‌ی و وتی: کچم، قه‌ینا کا شتیکی وا نه‌بووه. ئه‌وه ئیشه‌للا کوپت ئه‌بی. بووکه‌که تۆزی هه‌ناسه‌یه‌کی پیا هاته‌وه‌و وتی: «که‌واته مامه با یه‌کیکی تریش بکه‌نم». خه‌زووره‌که‌ی وتی: «کچم جاری تو ئه‌وه گه‌وره که، ئه‌و وه‌خته یه‌کیکی تر بکه‌نه».

- کابرایه‌ک پووریکی خۆی ئه‌بی ئه‌ییا بۆ لای مه‌لایه‌ک ئه‌لی لیم ماره‌که. مه‌لاش ئه‌لی: باوکم پیت ناشی، چۆن قسه‌ی وا ئه‌که‌ی؟ ئه‌ویش ئه‌لی: «ئه‌ی تو چه‌ینیکی؟ بیستنه». به‌کورتی مه‌لا ماره‌ی نا‌کاوا کابرا ئه‌رواوا به‌ بی هیل و گف‌ت ئه‌چینه لای پووری خۆی. له‌ پاش دوو سی سال کابرایه‌ک دوو منالی له‌ پووری خۆی ئه‌بی و مناله‌کان ئه‌داته پیش خۆی و ئه‌چینه‌وه بۆ لای مه‌لاکه. پنی ئه‌لی: «ها مه‌لا تو ئه‌تووت ناشی. ده‌سا رووی کیمان ره‌ش بوو؟ ئه‌م منالانه هی کییه؟»

- جووله‌که‌یه‌ک له‌ سوله‌یمانی هه‌بوو؛ حاتانی ناو بوو. ئه‌م حاتانه کرین و فرۆشتنی زۆرتر له‌ گه‌ل جافه‌کانا بوو. حه‌مه‌پاشای جافیش هه‌موو جار شتیکی پنیست بوویه ئه‌ینارده لای و پسووله‌یه‌کی بۆ ئه‌نووسی که ئه‌وه‌نده پاره‌ی که‌وتۆته سه‌ر پاشا. حاتان بوو به‌ خاوه‌نی پسووله‌یه‌کی زۆر و به‌لام پولیکیشی له‌ پاشا بۆ وه‌رنه‌ئگیرایه‌وه؛ که شکاتیشی بکردایه که‌س شکاتی نه‌ئهرسی.

سالیکی حاکمیک هاته سوله‌یمانی و ده‌ستی کرد به‌ توندو تیزی و به‌ تایه‌تی چوو به ره‌قا له‌ گه‌ل به‌گزاده‌کانی جافا. حاتان ئه‌مه‌ی به‌ هه‌ل زانی، چوو هه‌رچی سه‌نده‌و پسووله‌ی هه‌بوو بردی بۆ حاکم و شکاتی پتوه کرد له‌ حه‌مه‌پاشا. زۆری پنی نه‌چوو که حاکم هه‌موو هه‌قه‌که‌ی بۆ وه‌رگرته‌وه، کو‌توپر له‌ به‌ختی حاتان، ئه‌و حاکمه له‌وئ نه‌ماو ده‌ورو دووکان وه‌کو خۆی لی هاته‌وه. حاتان له‌ ترسانا چوو هه‌ر سه‌نده‌دیکه‌ی له‌ ده‌فته‌ری حوکومه‌تا هه‌بوو، هه‌مووی وه‌رگرته‌وه.

له‌م کاته‌دا حه‌مه‌پاشا ناردی به‌ شوین حاتانا وتی هه‌ج سه‌نده‌دیکه‌ی هه‌یه بیهینی تا پاره‌که‌ی پنی بده‌مه‌وه. حاتان به‌ خۆشی خۆشی پسووله‌کانی هه‌لگرت و لیتی دا رویشته بۆ لای پاشا. پاشا وتی: ده‌ویت باوک! شکات لی کردووم؟ ده‌سا به‌ گۆره‌که‌ی زیاهر به‌گ هه‌ج سه‌نده‌دیکه‌ی هه‌یه ئه‌بی ئیسته هه‌مووی بخۆی». هه‌ر چه‌ند حاتان هاواری کرد که پاشا هیچ هه‌قیکم ناوی و سه‌نده‌ده‌کان ئه‌درم، که‌لکی نه‌بوو، به‌زۆر هه‌موو سه‌نده‌ده‌کانی پنی

دەرخوارد داو وەکو کولێرە بە پۆن ئەبجوی و قووتی ئەدا. وتی: «دەویت باوک! ئەو دەردت وێ شکاتم لێ ئەکە؟»

حاتان دەست لەگۆنان بەرەو ژێرتر گەراپەووە بۆ سولەیمانی. ماوەیەکی تری پێی نەچوو پاشا پارەیی پێویست بوو، ناردیەووە بۆ لای حاتان کە ئەوەندە پارەیی بۆ بنێریت و پارەکانی پێشوویشی ئەداتەو، سەندەیکیشی بۆ ئەنووسم. ئەوا ئەو وەختە رەقم هەستابوو بۆیە وام کرد.

حاتانیش خۆ ناتوانی ملە جێرەیک بکا، هەستا چوو بۆ لای و پارەکەو کولێرەیکە لە گەل خۆی برد. پارەکەیی دانا و وتی: پاشا سەندەم ناوی ئەوا پارەکەم هێناوە. پاشاش وتی: «نابی وە قەورەکەیی زایەر بەگ سەندەم هەر ئەبێ بوێ لە بەینا». حاتان دەستی برد کولێرەکەیی دەر هێنا و وتی: «کەواتە باشە لە سەر ئەم کولێرەیکە بۆم بنووسە؛ دواجار بە حەزەرەتی موسا قاقەزم بۆ ناخوری؛ بەلام کولێرەکەم بۆ ئەخوری». پاشا تەکیرو قەسەیی جووێ بە لاو سەیر بوو، لە سەر ئەمە پاشان هەچ پارەیکە قەرزار بوو هەمووی پێداپەو.

- مەلایەک کابرایەکی شوانی فیری نوێزو فاتیحە دەکرد. هەر چەندی لە گەل خەریک بوو هیچ کەلکی نەگرت و فیر نەبوو. هەر رەوانی ئەکردو کەچی زۆری پێ نەئەوو لە فیکری ئەچووە.

روژیک مەلا وتی ئەمە وا نابێ؛ رووی کردە کابرا وتی: خۆ تۆ لە مەرو مالات زۆر چاک ئەزانی و ئەوانەت لە فیکر ناچیتەو؟ وتی: بەلێ. وتی: کەواتە چەند مەریک بێنەرە پێشەو تا بە هۆی ئەوانەو هەر ئێستا فاتیحاکەت رەوان ئەکە.

کابرا چەند مەریکی لە رانەکە جیا کردەووە مەلا چوو ملی مەریکی گرت وتی باوکم! ئەمە «الحمد لله رب العالمين» بێ. مەریکی تری هێنا وتی: ئەمە «الرحمن الرحيم» بێ. مەریکی تر [هێنا] وتی: «مالک يوم الدين» بێ. بەم جۆرە هەر ئایەتێکی کرد بە ناوی مەریک و کابرا زۆری نەخایاند سوورەیی فاتیحای بە پوختی رەوان کرد. مەلا وتی: ئنجا بۆم بخوینەو بەزانم چۆنی. بۆی خویندەووە زۆر تەواو بوو.

لە پاش چەند روژیکێ تر مەلا وتی: ئا وەرە فاتیحاکەم بۆ بخوینەو بەزانم لە فیکرت نەچۆتەو؟ وتی بەلێ. هات و دەستی پێکرد: «الحمد لله رب العالمين، مالک يوم الدين، لراط الرين، غير مغلوب عليهم. امين».

مه‌لا وتی نه‌وه چی نه‌لیی تو؟ نه‌ی نه‌وانی تری؟ وتی: مامۆستا «الرحمن الرحیم» گورگ خواردی، «ایاک نعبد» سەر به‌رخه‌که‌یه‌وه مرد، «وایاک نستعین» که‌وته چاله‌وه، «انعمت علیهم» خاوه‌نه‌که‌ی دای به‌چه‌رچی، «ولفالین» میوانمان هات خۆم سەرم ببری، نه‌مه‌ش نه‌وانی تری واه به‌ر ده‌ستایه.

- کابرایه‌کی شاتری هه‌بوو «ئه‌حه‌جوجه» یان پێ نه‌وت. چوه خزمه‌ت مه‌حمو پاشا وتی: «پاشا قنگه‌ زه‌ویه‌که‌ی گویی چه‌مه‌که‌ی "ده‌لێن" م پێ بده‌ ئه‌یکه‌م وه‌ نێرکه‌ کاهوو؛ تا له‌ کویستان تینه‌وه‌ گشتی قه‌ف نه‌کیشی، با ئیتر خۆمان نه‌ورپین وه‌سه‌ر گۆرانه‌ بێ فه‌رپه‌کانا. بۆ چلێ کاهوووه‌ گووی وی ئیشی مرده‌گی باوکیان ده‌ر تیری».

مه‌حمو پاشاش ئه‌فه‌رمووی: ئه‌حه‌ ئه‌و زه‌ویه‌ کاهوو تیا نابێ؛ ئه‌وه‌ چۆن به‌ که‌لک دیت؟ ئه‌حه‌ش نه‌لێ: «پاشا! من که‌ریک و تو که‌ریک، وه‌ قه‌وره‌که‌ی حه‌مه‌ پاشا نه‌وه‌نده‌ی کوت بۆ تیرم له‌ لووتی باوکمان بێته‌وه‌. کاهوو وای بیری نێرکی وایشت له‌ خه‌وا نه‌دیوی». پاشا ده‌ست نه‌کا به‌ پێکه‌نین و ئیتر هێچ نالێ.

- عه‌لی خانی ئه‌رکه‌وازی له‌ به‌غدا ئه‌چیته‌ چێشته‌خانه‌یه‌ک. له‌ گه‌ل چێشته‌کانا زه‌یتونیشی به‌ چه‌تالێکه‌وه‌ بۆ دانه‌تێن. به‌ چه‌تال دیته‌ ویزه‌ی زه‌یتوون، هه‌ر چه‌ند چه‌تاله‌که‌ی بۆ دانه‌هێنیته‌وه‌ زه‌یتوون وه‌کوو به‌چه‌که‌ که‌روپشک له‌ ژیریا را نه‌کاو به‌و ناوه‌دا خل ئه‌بێته‌وه‌و به‌ر ناکه‌وێ. شاگردی چێشته‌خانه‌که‌ چاوی له‌م به‌زمه‌ نه‌بێ، هه‌ر دیت و چه‌تاله‌که‌ی لێ وه‌رئه‌گرێ و یه‌که‌وجار ئالقه‌ی ده‌نکه‌ زه‌یتوونی ئه‌کاو زه‌یتوون ئه‌بێ به‌ سەر چه‌تاله‌وه‌و ئه‌یدا به‌ ده‌ست عه‌لی خانه‌وه‌؛ ئه‌لێ فه‌رموو. عه‌لی خانیش نه‌لێ: «کۆره‌ باوه‌حیز! ئه‌گه‌ر من شه‌که‌تم نه‌ئه‌کردبا، تو ئاوا به‌هاتیایه‌و بنگرتایه‌، ئیتر ترو فیزی چی نه‌که‌ی؟»

- کابرایه‌کی ریبوار ریی که‌وته‌ لای باخیکی هه‌نجیر و دلی لێ چوو؛ لایداو ده‌ستی کرد به‌ هه‌نجیر خواردن. زۆری پێ نه‌چوو پیره‌ژنیکێ له‌و لاوه‌ په‌یدا بوو ده‌ستی کرد به‌ جنیو پێدانی که‌ ئه‌و هه‌نجیره‌ بۆ ئه‌خۆی؟ کۆره‌ هێچ ده‌نگی نه‌کردو هه‌ر خه‌ریکی خواردنی خۆی بوو. پیره‌ژن پێی لێ هه‌لبێ. کۆره‌ ئیتر راگیر نه‌کرا وتی: پیره‌ژنه‌ واز بێنه‌؛ ریبوارم چوار هه‌نجیر ئه‌خۆم و ئه‌رۆم. پیره‌ژن هه‌ر وازی نه‌هێنا، ئینجا کۆره‌ وتی: پیره‌ژن ئه‌وه‌نده‌

درېژەي مەدەرئى دەسا شەرت بىن ھەر لىت راست بېمەو ھە چەن دان لە دەمتايە ئەو ھەندەت ئەگىم. دە وازم لى بېنە، چوار ھەنجىر ئەخۆم و ئەرۆم.

پىرەژن ئەمجا زياتر گەرم بوو. ناچار كۆرە ھەستايە گيانى ئەوى پىتى كرا لە گەلى كردو چوو ھە گيان ھەنجىر خواردنى. پىرەژن ديسان دەستى پىن كەردەو ھە وتى: «تەماشاكە، تەماشاكە! ھەنجىر انىش دەخوا درۆيانىش دەكا، خۆ تاقە ددانىكى تىرىشم لەو بىنەو ھە ماو».

- سالىك لەو كۆردەوارى يە دەنگ وا بلاو بوو بو ھەو ئەستىرە يەك ھەيە ئەكەو پتە خوارەو ھە دىنا وىران ئەبى و دوايى دىت. مەلەيك ھەبوو وتى ئەم قەسە يە راستە؛ چونكە لە كىتبان دەفەر موى: دىنا لە سەر شاخى گايەو گا لە سەر ماسى ھە ماسى لە سەر ناو ھە ناو لە سەر بايە؛ كە ئەستىرە كە كەوتە خوارەو ھە گايە كە ھەلى ناگرئ و ئەروخى. ھەستا ئەورە ھەمانىكى كۆيى ھەبوو وتى: «بە خوا مامۇستا ئەم ترەكە لەكە سەر ناگرئ. بەو جۆرە تۆ ئەفەر موى ئەستىرە كەش نەبى ھەر ئەروخى».

- پىاويك ھەبوو لە سولەيمانى «شىخەلى» يان بىن ئەوت. شەرع شەرمى بۆ نىيە، پىيان ئەوت شىخەلى ھەبوو. ئەم شىخەلى ھەم ئاخردا چاوى كۆپر بوو بوو، تەزىتەكى دەنك گەورەي سەد دانەيى ھەبوو، ھەموو ئىوارە يەك پاش نوپىرى شىوان لە سەر سەكۆي مزگەوتە كە تەزىتەكى «قل ھواللەو فاتحە» ي ئەخويند و خىرەكەي ئەنارد بۆ ئەو دۆست و ناسراوانەي كە لە ھەختى خۇيا پىكەو ھەبوو و ئەيناسىن. بە سەرە ناو ھەكەنى ھەلئەداو ئەگەشتە سەر حاجى فلان لە بەينىا ئەيوت: «ئەو سەگبە ھەر چەندە زۆرى عەزىيەت كردم، بەلام قەيناكا با ئەويشى تيا بى». تۆزىكى تر ئەرويشت و ئەگەشتە سەر ھەستا فلان؛ ئەو ھەستاو ئەيوت: «ئەو كرانبواگا ھە ھەر چەندە ھەموو جار كەواكەمى خراپ بۆ ئەدورىم، بەلام قىروسىا با ئەويشى تيا بى».

تۆزىكى تر ئەرويشت و ئەگەشتە مەلا فلان ئەيوت: «ئاي ئاي ئەو حىزبابە ھەموو جار لە ناو خەلكا بىن ئەوتەم تۆ مەلانىت و ئەيشكانم؛ بەلام وائەزانم سەگ خواردى با ئەويشى تيا بى».

بەم جۆرە بە ناسراو ھەكەنىا ئەھاتە خوارەو ھە؛ لە ئاخرا ئەيوت خىرى ئەم «قل ھواللەو فاتحە» يەم بۆ ناردن. ئەمانەشى كە ئەوت بە جىتو ھە «قل ھواللەو ھەموو بە دەنگى بەرز

ئەبوت، لە بەر ئەو چاوی کوێز و گۆنی کەر بوو لای وا بوو کەسی بە دەوریەوه نییه؛
کەچی هەموو جارێکیش چوار پێنج کەسیکی هەر بە دەوریەوه بوو.

– مەحموو بەگی ره‌زا بەگ گێرایه‌وه وتی:

لای ئیمه‌ دەرویشیک هەبوو لەم ئاخره‌دا کچیکی هێنا بوو. دوو سێ شه‌و بوو چوو
بووه‌ لای نه‌بوو به‌ زاوا. شه‌ویک ئەوه‌نده‌مان زانی له‌ پاش نوێژی خه‌وتنان های و هۆی
په‌یدا بوو که‌ سه‌یرمان کرد ئه‌مه‌ ده‌رویشه‌که‌یه‌ حال گرتویه‌تی و زکر ئەکاو جه‌زه‌به‌ی لێ
هاتوه‌وه‌. زۆری پینه‌چوو هەر به‌و حاله‌وه‌ چوووه‌ ژووره‌وه‌، به‌ دەوری ژنه‌دا هه‌له‌سه‌راو ملی
با ئەداو ئەبوت: «یا شێخ ئه‌مه‌ هی من نییه‌ هی تو‌یه‌؛ جا که‌یفی خۆته‌».

– «مەحموو پاشای جاف» یه‌کیک بوو له‌ پیاوه‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کانی کورد. ئەو پیاوه‌ بوو
که‌ له‌ گه‌ل وه‌سمان پاشای برایا ده‌سته‌ جله‌وی عه‌شیره‌تی جافیان گرتبووه‌ ده‌ست و هه‌لیان
ئه‌سه‌وهران. ئەو عه‌شیره‌ته‌ که‌ خاوه‌نی چل هه‌زار خێوته‌ و له‌ شه‌که‌ل و شه‌روانه‌وه
دایانگرتبوو تا شاقه‌لاو بس و مه‌ولاناوا. ئه‌مه‌ له‌ لایه‌که‌وه‌ له‌ لایه‌کی‌تره‌وه‌ ئه‌م مەحموو
پاشایه‌ ولاتانی دیبوو؛ پیاوانی گه‌وره‌و کوشکی والی و پادشاهانی دیبوو. له‌ هەر لایه‌ک
گۆلیکی چینیو، له‌ هەر شوێنیک ئه‌ده‌بێکی وه‌رگرتبوو، له‌ ئەنجاما خۆی بووبوو به‌ پیاویکی
ئه‌ده‌ب په‌روه‌ری کورد. به‌و زه‌کاو ئه‌ده‌به‌وه‌ سه‌رۆکی ئەو عه‌شره‌ته‌ی ئەکرد که‌ هەر یه‌که‌ له‌
ته‌پلیک لیان ئەدا و هەر یه‌که‌ جو‌ره‌ ئه‌قلێکیان هەبوو.

به‌لێ له‌ ره‌مه‌کی جافا گه‌لێ پیاوی ژێرو دانا هه‌له‌که‌وتوه‌؛ ئەبێ هه‌له‌که‌وێ؛ چونکه‌
نه‌سیمی ده‌ربه‌ندان و هه‌وای ده‌شتان که‌ تیکه‌ل به‌ جریه‌وی ئه‌ستیره‌ی ئاسمان بوو،
دیمه‌نه‌که‌یان ئەکاته‌ کارێ که‌ لا‌غاوه‌ی فیکرو هۆشی پیاوی هه‌وارگه‌رێ ئەو دیمه‌نه‌ لیک
بکشینیته‌وه‌ و باوه‌رێ سافی وه‌کو دو‌ر ده‌برێ. وه‌کو ئه‌مه‌ ئەبێ گه‌لێ پیاوی ساویلکه‌ش له‌و
کو‌رده‌ ئه‌که‌ویته‌ مه‌یدانه‌وه‌ که‌ ئاسوێ فیکری ته‌نها پری مێشکه‌که‌یه‌تی و هه‌چی‌تر. جا
پیاویک که‌ سه‌رۆکی عه‌شره‌تیکێ وا بگرێته‌ ده‌ست، ئەبێ داناییه‌که‌ی و فراوانی دله‌که‌ی
گه‌لێ گه‌وره‌تر بێ له‌ گه‌وره‌یی ئەو عه‌شره‌ته‌؛ ئەگه‌ر وا نه‌بێ عه‌شره‌تداری پێ ناکرێ؛
راسته‌یی ناکرێ چونکه‌: ئەزانێ ئەمانه‌ به‌ دلێکی سافه‌وه‌ قسه‌ ئەکه‌ن و قسه‌که‌شیان
گه‌نجینه‌یه‌کی گه‌وره‌یه‌ بۆ زمانه‌که‌یان. بۆیه‌ مەحمو پاشا هەموو جار له‌ گه‌ل هەر کەس له‌
پیاوی عه‌شره‌ته‌که‌دا به‌بێ ئەقڵی ئەو قسه‌ی له‌ گه‌ل کردوه‌وه‌، له‌ پێکه‌نین به‌و لاوه‌ هه‌چی‌تری

نەداو بە روویا. هەر ئەم دل فراوانی و عەشرەتداریەیی بوو، کە کردووێتە کارێ نوکاتی ئەدەبی بە نرخێ کوردی بۆ زمانی کوری ماوەتەووە بوو بە گۆلدەستەیه ک بۆی. لە مانەش وەکوو ئەو ئەلی:

جاریک کابرایەکی کورد کەریکی ئەدزری و لای کابرایەکی تر بە سەری ئەکاتەووە لێیان ئەبێتە مەرومشت. لە ئاخرا ئەچن بۆ لای مەحمووپاشا بۆ شکات. ئەمیان ئەلی کەری مەنو ئەویشیان ئەلی هی ئەو نییە. لە ئاخرا کابرای خاوەن کەر روو ئەکاتە مەحمووپاشاوە ئەلی: «پاشا وە قەورە کەیی حەمەپاشا چۆن تۆ ئەناسم ئاوا کەرە کەیی خۆمیش ئەناسم؛ ئیتر بێژم چی ئەم کاورایە وایم چووگەسە چەقی لەعەتەووە نامداتەووە». کابرای تریش ئەلی: «دەسا پیاگی درۆزن ئەو قەننەیی پاشایە وە قنگی! دیارە تۆ پاشا ناناسی ئەگەینا کەری خۆت ئەناسیەووە».

پاشا بەم قەسە دەست ئەکا بە پێکەنین و ئەلی: «برا پرۆ کەرە کەیی پێ بدەرەووە؛ کەری خۆیەسی، من خاس ئەناسن».

- کابرایەکی لەو دەشتە جگەرە کیش ئەبێ بەلام هیچی پێ نییە. تووشی گۆرائیک ئەبێ و ئەلی: ئا برا کیسە توتنەکەم پێ بدە؛ کیسە ئەداتی. ئەلی: ئا برا پەرەیه کیشم پێ بدە؛ پەرەیشی ئەداتی. ئەلی: ئا برا توو خوا قنگیکیشم پێ بدە (مەبەستی بە قنگ ئەغزەیه)؛ قنگیشی ئەداتی. ئینجا ئەلی: ئا براکە کوچک و چەخماخە کیشم پێ بدە؛ ئەویشی ئەداتی. بە خێر بەم جۆرە جگەرەیه کی بۆ دروست ئەبێ و گۆرانە کەش لە ترسی ئەو نەووە کیسە کە دەست نەکەوێتەووە ناویری هیچ دەنگ بکا.

هندیک له قاره‌مانی ژن

- له‌م سالانه‌دا له‌بناری کۆیه کارایه‌ک هه‌لکه‌وتبوو «خورشه‌کوێر» یان پێ ئه‌دوت. خورشه له پیاو خراپیدا وه‌کو گورگی هاری لێ هاتبوو؛ به‌جۆرێ ناوی ده‌رکردبوو منالی ناو بيشکه‌یان به‌ ناوی ئه‌و ئه‌ترسان و ژیر ئه‌بوه‌وه. خورشه چه‌ته‌بوو؛ ده‌سته‌یه‌کی پیکه‌وه نابوو راوړووت و پیاو خراپیان ئه‌کرد. ولاتی کۆییانی هینا بوو زه‌لاله‌ت. کاروانیان رووت ئه‌کرده‌وه، پیاویان ئه‌کوشت، سه‌ره‌رای ئه‌مه‌ش له شوپنیکا ئه‌گه‌ر تووشی ئافره‌تیک ببوونایه، ئافره‌ت ئه‌گه‌ر په‌لی به‌ په‌لی پیغه‌مبه‌ره‌وه بوایه، خورشه ئه‌بوايه لاقه‌ی بکرايه.

ئیشی خورشه وای لێ هات حوکومه‌تیش له‌ دایه‌خی ده‌رنه‌ئه‌هات. ناچار حوکومه‌ت فرمانتیکي ده‌رکردبوو که هه‌رکس خورشه به‌ زیندویتی وه یا به‌ مردویتی به‌تینی پینجسه‌د رووبیه‌ی ئه‌و ده‌وره به‌خشیشی ئه‌دریت. به‌لام خورشه ده‌ست کێ ئه‌که‌وت و کێ ئه‌یویرا شان بدا له‌ شانی؟

له‌ دێ «شه‌و گێر» هه‌ر له‌ بناری کۆیه، کچیک هه‌بوو فاته‌ی ناو بوو. ئه‌م کچه به‌ فاته‌قوریتان به‌ ناو بانگ بوو. فاته‌ که‌سی نه‌بوو ته‌نها براهه‌ک نه‌بێ؛ براهه‌ی به‌ رۆژ ئه‌چوو به‌ لای کاسبی لادییه‌وه فاته‌ش بنه‌وانیه‌که‌ی ئه‌کرد. بۆ خۆیان کولانه‌یه‌کیان پیکه‌وه نابوو به‌ ژيانیکی خۆش و سه‌ره‌رزی و داوین پاکي پیکه‌وه ئه‌ژیان.

به‌لام فاته‌گولیک بوو له‌ گولی جوانی که‌ خوا له‌ گولستانی ولاتی کۆیه‌دا به‌ تاقانه‌ دروستی کردبوو؛ که‌له‌ گه‌تیکي بالا به‌رز، روومه‌تیکي پان و سوور و سپی، دوو چاوی گه‌وره‌ی ره‌شکاری برژانگ درێژ، لووتیکي باریک به‌ به‌ینی دوو گۆنا سووره‌که‌یا هاتبوو خواره‌وه. باسی گۆنایان جاران به‌ سێوی سه‌رده‌شت ئه‌کرد. مه‌مکی تازه‌ سێبه‌ری کردبوو. دوو باسکه‌که‌ی سه‌ری پیاوی تیک دابوو: له‌ لایه‌کی ئه‌تبینی دوو باسکی زیوینه به‌ فاته‌وه‌یه؛ که‌چی له‌ لایه‌کی‌تره‌وه ئه‌تبینی دوو باسکی مه‌ردانه‌ی پالنه‌وانیه به‌ فاته‌وه‌یه.

شه‌ویک له‌ پینش مه‌لا بانگ دانا «کاکی فاته‌» فاته‌ خه‌به‌ر ئه‌کاته‌وه بۆ ئه‌وه هه‌ستی. هه‌ر سه‌ر له‌ ئیواره هه‌ویری کردووه بیکه‌ به‌ نان و نان له‌ گه‌ل خۆی به‌ری و بچی بۆ سه‌ر ئیشی. دنیا تاریک بوو. فاته‌ که‌ هه‌له‌ستی سه‌یر ئه‌کا داریان نییه‌ نانه‌که‌ی پێ بکا، ئه‌چته‌ ده‌ره‌وه بۆ بناری ئاوايی باوه‌شه‌داریک بیتی خه‌را نانه‌که‌ی پێ بکاو فریای کاکی بکه‌وی.

لە بەر ئەوە دنیا تاریک بوو، لە نزیکى ئاواى داری بەرچاو نەکەوت و تۆزى دوور کەوتەوه، باوەشەداری کردو لەو کاتەدا ئەیهوى بگەرێتەوه، خورشە بە خۆى و پیاوەکانیەوه لە سەر سەرێهه پەیدا ئەبن. لەو دەشتەدا و لەو تاریک و لێلەدا فاتە دەنگى بە خوا نەبێ بە کەس ناگا.

خورشە دەورەى فاتە ئەداو تەنگى پێ هەلێنەچنێ. فاتە ئەپارێتەوه هیچ کەلک ناگرێ. کەوش و پیلای خورشە ماچ ئەکا، هیچ کەلک ناگرێ. ئەلێ خورشە ئەوا وام لە بەر دەستتا بمکوژەو ئیشى وام لە گەل مەکو نامووسى خۆم و برام مەشکینە؛ هیچ کەلک ناگرێ. لە فاتەگریان و پارانەوهو لە خورشە دل رەقى و دل پیسى. بە کورتى خورشە لاقەى فاتە ئەکاو پەردەى کچینى لەو دەشتەداو لەو تاریک و لێلەدا هەلێنەگرێ و بە جى دێلن.

ئەوا دنیاش بەرە بەرە روون بوووه، فاتە دەستیکی ئەکەوتە ئەم لاو دەستیکی ئەکەوتە ئەولا نازانى چیبکا: ئەگەرێتەوه بۆ مالهوه کارەسات بۆ براى ئەگەرێتەوه قورعانى کەعبە بکاتە ملی برا بروای پێ ناکاو ئەیکۆزى؛ ناگەرێتەوه روو بکاتە کوێ و بۆ کوێ بچێ؟ لەم دەریای فیکرەدا ئەمینى و دنیاش وا هەتا بیت رووتر ئەبینتەوه. چار ناچار ئاخى فیکرى خۆى دیتیتە سەر ئەوه کە بگەرێتەوه بۆ مالهوه دەنگ ئەکا تا بزانی پاشەرۆژ بە چى ئەگا. باوەشە داری خۆى هەلێنەگرێ و دیتەوه. نان بۆ کاکى دروست ئەکاو برا ئەچى بۆ سەر ئیشى خۆى. ئەمیش ئەو رۆژە تا ئیوارى پەژارە دايتەگرێ و نازانى چى بکا؟ لە ئاخرا فیکرى دیتە سەر ئەوه کە بە شەو بۆى دەرچى و بچى بە شوین خورشەدا بگەرێ، بەلکو لە شوینیک تووشى بێ و تۆلەى خۆى لێ بکاتەوهو ناموسى خۆى و براى وەرگیرێتەوه.

خورشەش ئیتەر ئەوه عادەتى بوو کە ئیوارەى لێ ئەهات نزیکى ئاوەدانى ئەکەوتەوهو بە رۆژ لەگەل هاوڕێکانیا لەو شاخ و چیاپانە خۆیان ئەشاردەوه. لە هەلیکا راوورووت و پیاو کوژەیهکیان ئەکرد و دیسان خۆیان ون ئەکردەوه.

فاتە ئیوارە کە براى لە کەژ دیتەوه نانى بۆ دروست ئەکا. نان ئەخۆن و ئەنۆن. برا هیلاکى رۆژە، زوو خەوى لێ ئەکەوێ. فاتە کە دلنیا بوو وا براى خەوى لێ کەوتوو، بە هێواشیهک لە ناو جینگەکەى دیتە دەرەوه، تەفەنگ و فیشەکدانى براى وا هەلواسراوه، فیشەکدان لە پشت ئەبەستى و تەفەنگ ئەکاتە شانى و لە مال دەرئەچى و روو ئەکاتە ئەو دەشتە. لەم شیو بۆ ئەو شیو، لەم کێو بۆ ئەو کێو تا بەرى بەیان ئەسوریتەوه تووشى هیچ نابێ. کە ئەزانى وا ئیتەر دەمە دەمى بەیانە ئەگەرێتەوه بۆ مالهوه تەفەنگ و فیشەکدان ئەکاتەوه بە دارو خۆى ئەکاتەوه بە ژێر جینگەکەیهوه.

فاتة بهم جۆره ده‌ست ئەکا به شهو دەرچون و به شوین خورشەدا گەڕان تا نزیکە‌ی ده‌پانزه شهو، بۆ نه‌گه‌تی ئەو تووشی هیچ نابێ و نیشانیکی له خورشەوه ده‌ست ناکه‌وێ؛ به‌لام هەر واز نایه‌نی و ئەو ریگه‌ی دەرچوونه که گرتویه‌تی به شهو هەر ئەیگرێ.

شه‌ویک فاتە له سەر ری و شوینی خۆی ئەروا، کۆپه‌ی برای له نیوه شه‌وا کوتوپر خه‌به‌ری ئەبێته‌وه بانگی فاتە ئەکا که ئاوی بۆ بێنێ. ته‌ماشای ئەکا ده‌نگ نییه؛ فاتە فاتە هیچ ده‌نگ نییه. ئەلێ ئافره‌ته چه‌ته سەر پێشاو ئێسته دێته‌وه؛ فاتە هەر نه‌هاته‌وه. کۆپه‌ دلێ که‌وته چه‌که‌ره کردن و هه‌ستا چووه دهره‌وه ده‌ستی کرد به گەڕان؛ سه‌یر ئەکا فاتە له هیچ شوینی نییه. هەر به ته‌واوی که‌وته گۆمی په‌ژاره‌وه، که هاته‌وه ژووره‌وه سه‌یری کرد تفه‌نگ و فیشه‌کدانه‌که‌شی دیار نییه. ئیتر به ته‌واوی سه‌ری لێ تیکچوو زانی فاتە بر دوویه‌تی و نازانی چ باسیشه؟

لەم گێژاوی خه‌یاله‌دا بوو کوتوپر گویی له خشه‌یه‌کی به هێمنی دەرگا که بوو. گورج خۆی کرد به ژیر جینگه‌که‌یه‌وه خه‌وی له خۆی خست. که سه‌یری کرد وا فاتە به بێ ده‌نگ و سه‌نگ و زۆر به نهرمی هاته‌وه ژووره‌وه تفه‌نگه‌و فیشه‌کی وه‌کوو خۆی دانایه‌وه و خۆی کرد به ژیر نوینه‌که‌وه. کۆپه‌ لەم کاره‌ساته ئارامی لێ هه‌لگیرا و هات ده‌نگ بکا، پاشان وتی ئەم ئیشه ئێشی تاقه شه‌ویک نییه، چاک وایه ده‌نگ نه‌که‌م سه‌بی شه‌وێ هه‌ستم شوینی که‌وم بزانه چیه مه‌سه‌له؟

ئەو شه‌وه روژیان کرده‌وه به‌یانی کۆپه هه‌ستا چوو بۆ سەر ئیش و کاری خۆی و ئیواره گه‌ڕایه‌وه و نووستن؛ به‌لام کۆپه هەر ئەوه بوو خۆی کرده نووستوو، ئەگینه نه‌ نوستبوو. شه‌وێ له نیوه شه‌وا فاتە وه‌کوو جارێ که زانی برای خه‌وی لێ که‌وتوو، هه‌لسا تفه‌نگ و فیشه‌کی هه‌لگرت و چووه دهره‌وه. کۆپه‌ی برایشی له پاش توژیک ئەمیش هه‌ستا و دوور و نزیک زۆر به بێ هه‌ستی شوینی که‌وت. سه‌یر ئەکا فاتە لەم کێو بۆ ئەو کێو لەم دۆل بۆ ئەو دۆل فیشه‌کی خستو ته‌ به‌ر لوله‌ی تفه‌نگ و به ده‌ستیه‌وه‌یهو ئەگه‌ڕێ. له پاش گه‌ڕانیکی زۆر کۆپه ئیتر ئارامی لێ برا و چوو خۆی لێی ئاشکرا کردوو وتی: «فاتە چیه و چه کاره‌ساتیکه؟ شیت بووم تێم بگه‌یه‌نه».

فاتە که لهو ده‌شته‌دا و لهو ناکاوه‌دا برای خۆی له به‌ر ده‌میا چاوپێکه‌وت، ته‌زویک هات هه‌موو له‌شی ته‌نیه‌وه و شک راوه‌ستا. له پاش ئەوه که تاویکی کش و ماتی په‌رده‌ی کیشا به سه‌ریان، فاتە له خه‌وی سه‌رسامی خه‌به‌ری بووه‌وه و هۆشیکه‌ی هاته‌وه به خۆیا وتی: کاکه! دانیشه لەم تۆی تاریکی شه‌وه‌دا و لەم ده‌ستی دوور له ئاوه‌دانیه‌دا که ته‌نها خوا و تاپۆی

سامناكى تارىكى شەو نەبى ھىچى تر ديار نىيە، دانىشە تا لە كارەساتى رۆژگار و لە چەواشەبى بەختى بەد کردارمى تى بگەيەنم. برا دانىشت و خوشک لە بەر دەميا، ئەوى بە سەرى ھاتبوو لەو شەووە کە ھەستا نان بکا بۆ براى و داريان نەبوو لە پىش بەيانا رووى کردە دەشت بۆ دارو خورشە کوپرو ھاورپىکانى تووشى بوون و خورشە بە دەستى ستەمكارى ھەر چەندە ئەم لى پاراپەووە کەلکى نەبوو پەردەى کچىنى ھەلگرت و ئەمەش چەند شەو بەم جۆرە کە ئىستە ئەو ئەيىنى عەودالى شوين خورشەيە کە بەلکو تۆلەى خۆى لى بکاتەو، تا ئىستە بەم جۆرە تووشى بوو بە برا سەرسام و چۆل و گەردەكەيەو بە شويتيا. ئەمانەى ھەموو بۆ گىراپەو.

فاتە ئەم قسانەى کرد و دەستى برد تەنگ و فیشەكدانى لە مى دامالى و لە بەر دەمى كاكيا دايناو وتى: «ئىستەش ئەوا شەووە كەس ديار نىيە؛ ئەگەر بپروام پى ئەكەى بەو خوايەى کە تەنھا ئەو نەبى كەسى تر لەم كاتەدا ئاگای لە ئىمە نىيە! كارەسات بەو جۆرە بوو كە بۆت ئەگىرەو. ئەگەر بپرواشم پى ناكەى ئەوا فیشەك لە بەر لولەى تەنگايە؛ تەنگىك پىو بنى و بمكوژە بۆ ئەو كە ئىمە تا ئىستە بە سەربەرزى و بە پوسووورى زياوين. لە ئىستە بە دواوا لە ناو چەوانى مەو تۆ لەكەدار نەبى و گيانى من بىي بەگاو گەردنى تاقە سەعاتىكى شەرەف و ناوبانگى تۆ. وە چۆلىشە كەس نازانى. ئەتوانى لە پاش كوشتنەكەم بچىتەو مالى خۆت و بەيانى دەنگ وا بلاو بکەيتەو كە خوشكم ديار نىيەو لە پاش گەران و پرسىار ديارە تەرمەكەم ئەدۆزىتەو ئەنيزرى و تۆيش گویا ھەر لەم لاو ئەو لاو پرسىار ئەكەى بە شوين ئەو كەسەدا كە خوشكتى كوشتووە. ئەمەش بۆ ئەو بە پاش منىش قسەى كوشتنى من نەنە پال تۆ، تووشى ھىچ نەبى. ئەگەر ئەمە ئەكەى بىكە، ئەگەر خۆ ناشى كەى تۆزى پشووت بىي بى گومان خوا ئەم نەنيە دەرنەخا. ئەو وەختە ئەگەر خوشكت روو سوور و بى گوناح بوو، دەرنەكەوئ، ئەگەر خۆ وائىش نەبوو فیشەكەكەى ئىستە ھەر ئەمىنى. كۆرە كە گوئى لەم قسانە بوو لەم ھەمەو كەوتە ھەمەكەى تر و دەنگى درنگەى سەرسامى لە مەشكىيا پەيتاپەيتا تەونى ئەتەنى. ھەر چەند دىنا شەو بوو بەلام ئەگەر رۆژىش بوايە ئەو دىنا لەو شەو تارىكتەر ئەبوو لە بەر چاوى. كەوتە گىزاوى ئەم ھەرسەو، لە پاش لىكدانەو سى و دوويەكى زۆر لە دلى خۆيا، تەنگ و فیشەكى ھەلگرت و وتى فاتە ھەستە با بچىنەو بزانين ئەم دىنايە لە بارەى ئىمەدا بە چە كارەساتىكى تر ئاوسەو چە روپەرەيەكى ترمان بۆ دىتتە پىشەو؟

سا زوری پی نه چوو هه روا به دهم کش وماتی رویشته وه فاته سهیری کرد له کویره شیویکی دوورا تارمایی دوو کله لیککی بهر چاو که وت؛ وه ستاو وتی: «کاکه! نهوا لهو شیوه دا چاوم له دوو کله لیکه؛ برابه تیم له گدل بکه ئیزم بده با بچم بزائم چییه؟ ئی، بهلکو ئه مه خوایه خورشه بیت تو لیره راوهسته به فرکانی نه گه پیمه وه لات». کاکي که لای کرده وه راسته دوو کله لیککی بهر چاو که وت. لایه زور و لایه خواهیشت ئیزنی داو وتی بچو.

فاته که چوو ته ماشای کرد وا لهو کویره شیوه که دا خورشه دوو زه لامی تر دانیشتون چایان لیناوه، چا نه خونه وه. به بی نه وهی نهوان ههستی پی بکه ن خیرا گه پرایه وه بو لای براکه ی وتی: «کاکه! خوا هاتوو به هانای داوین پاکی و بی گوناخی منه وه؛ نهوا خورشه به خوی و دوو که سی تر له هاوړیکانی وه له وی دانیشتون چا نه خونه وه. ئیسته منیش ئافره تم و چست و چالاکی پی اوم نییه بو راکردن، لیره شه وه تا کویه ریگه یه کی دووره، له توانای منا نییه بهم دهم و دهسته یه. تفهنگ و فیشه که که بده به من، تو بچو بو کویه خه بهر به مه فرزه بده با بین پینج سهد رویه کهش وهر نه گری. تا ئیوهش نه گه نه وه نه گهر من هیستم نه مانه ده رچن نه وه وخته گولله یه کم پیته بئی.

کوړه له پاش لیکدانه وه تفهنگی دا به خوشکی و خوی رووه کویه بووه وه. ماوهی کویه و نهو شوینهش سی سعاته ریگه ی پیاو نه بوو. لهو لاوه کوړه رویی و له م لاشه وه فاته تفهنگی گرت به دهسته وه و وه کو شیوی برسی که به شوین نه چیرا بگه ری و نه چیری خوی ده ست که وتی بهو جوړه ده وری خورشه ی دا. تا گه یشته ئه م پله یه دنیا به ره به ره روون بووه وه.

نه میس له سهر سه ریانه وه کردوویه به سهر «کلاوه» یه کدا فیشه کی له بهر لوله ی تفهنگایه و بویان چوه ته پاریزه وه بهو نیازه یا تنوکه خویته به نامووس و پر له نازاییه کی خوی له ویدا بریژی وه یا نه گهر هه ور په لیککی راکیشی و خورشه به ریتی، ئه م نه یه لی. لهو سه رده مه دا که دنیا وا هه ر په رده ی تاریکی نه داته لاوه، یه کی له هاوړیکانی خورشه هه لئسته ی بو نه وه ری و بان تا قی بکاته وه و ئیر نهو شوینه به جی بیتلن و پرؤن. که هه لئسته ی و سه ریکی ئه م لاو نهو لا نه کا ته ماشا نه کا وا له توژی دووره وه یه کیک به تفهنگه وه له سهر سه ریانه وه راوه ستاو خوی نه کیشینه په نا بهردیکه وه و نه ویش ده ست نه داته تفهنگ و بانگی هاوړیکانی نه کا.

له م کاته دا فاته دهستی له کارا نه بی و تفهنگی کی تی نه گری. گولله وه کوو ناگری قودره ت نه روا، تا کابرا ده ست به پی تفهنگا دینی گولله نه نیسینه وه به ناو چاوانیه وه. له

نیوهی لووتی بەرهو ژوور بە میسکیهوه ئەبیرژینیتهوه ئەو ناوه. هاوڕێ راست ئەبنهوهو ئەبێ بە شەرە تەفەنگ. بە هەر لایەکدا سەر دەر دینن فاتە بە گوللە بەرهنگاریان ئەبێ. دیسان گوللەیهکی تر ئاوقەیی ئەو هاوڕێهەکی تری خورشە ئەکا ئەیدا لە شانی و برینداری ئەکاغ برینداریکی وا که کەلکی ئەوهی ئەپری دەست بداتە تەفەنگ. مایهوه سەر خورشەو فاتە. ئەم دووهو هەکو دوو شیرێ توورە بە گوللە هاویشتن و بە بەرهنگاری یەک کردن بەر ئەبنه یەک. دنیا تەنگی بە نیوهرۆ هەلنیا، ئەو دووهو بەو جۆرە لە جەنگا بوون و فاتە نەبێشت خورشە لە شویتەهەکی دوور کەوێتەوه.

لەو وەختەدا برا بە دەستە مەفرەزەیی پۆلیسی حوکومەتەوه گەیشت و دەورەیی خورشەیاندا. تا ئەم وەختە ئەوی لە ئەستۆیا بوو که بەرەلا نەکردنی نەچیرەهەکی بوو بە جێی هینا. لە راستیدا خورشەش مەردانە هاتە دەست تا ئاخر فیشەکی پینا؛ که فیشەکی پێ نەما تەفەنگەهەکی فریدا و ئەو وەختە پۆلیسەکان چوون گرتیان و دایانە پێش بۆ کۆیە. هاوڕێکانی ئەوه بوو یەکیکیان کوزرا بوو تەرمەهەیان خست بە سەر ولاغیکا و ئەویکەشیان بە برینداری لە گەل خۆیان برد. ئەم کارەساتە لە ولاتی کۆیە دەنگیکێ گەورەیی دایهوه.

کە ئەمانە برانەوه کۆیە، کوزراوه کە نێژرا. بۆ خورشەو هاوڕێ بریندارەهەکی مەحکەمەیی کوبرا هەر لە شاری کۆیە دانرا. لە ئەندامەکانی مەحکەمە یەکیکیان مەلا سەدیقی نازەنینی بوو. چەند رۆژ ئەو مەحکەمەیه درێزەیی کیشاو باس و خواش ئاشکراش بوو. عەلەمی کۆیە هەموو ئەچوون و تینووی بریاری مەحکەمە بوون، فاتەش بە بێ پسان هەموو رۆژیک لە سەرەتای مەحکەمەوه تا دوایی هاتنی ئەچوو لە گۆشەیهکی ژووری مەحکەمەوه دانەنێشت و گوێی لە کارەسات و پرسیار و ولای مەندامی مەحکەمەو خورشە ئەگرت. لە دوایی هاتنی مەحکەمەدا ئەندامی مەحکەمە بە دەنگی بەرز بریاری دادی بە سەر گوێگرانا بلاو کردەوه بە پانزە سال حەپس بۆ هاوڕێ بریندارەهەکی خورشە وه بە خەکاندنی خورشە تا مردن.

لەم کاتەدا فاتە راست بوەوهو رووی کردە ئەندامی مەحکەمە وتی: ئایا دەستوورم ئەدەنێ تەنھا تاقە قەسەیهک لەم ژووری مەحکەمەیهدا لە گەل خورشەدا بکەم؟ مەحکەمە لە پاش پشکینی فاتە -بۆ ئەوهی نەوهک چەکی پێ بێ- ئیزنی دا. ئینجا چووه بەردەمی خورشەو دوو سمیلی زلی پتووه بوو، سمیلەکانی گرت و دوو تفی کردە ناوچاوانی وتی: «خورشە چەندت لێ پارامەوه ئەو شەوه که دەستم لێ مەدە؟ چەند خواو پیغەمبەرم کرد تەکا کارت؟ چەندە خۆم خست بە سەر پتلاوه کانتا که خوا رهوای هەقی نییه تۆ وا لە من

ئه‌که‌ی؟ ئا ئه‌مه‌ روژه‌که‌یه‌ که‌ خوا هه‌قی بئ‌گونا‌حان ئه‌ستینن و سته‌م با درێژه‌ش بکیشی هه‌ر ئه‌بئ سته‌م‌کار به‌ تۆله‌ی خۆی بگاته‌وه‌» و به‌ره‌لای کرد. خورشه‌ش هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ هاته‌ زمان وتی: «راست ئه‌که‌ی و هه‌فته‌». مه‌حکه‌مه‌ش له‌و شوینه‌دا هه‌ل نه‌ستا تا بریارپێکی ره‌سمی بۆ فاته‌ ده‌ر کرد که‌ به‌ شه‌رع و قانون ئه‌م کچه‌ به‌ کچ بناسرئ و هیچ گه‌ردپکی لئ نه‌نیشته‌وه‌.

فاته‌ به‌ رویه‌کی له‌ مانگ نورانی‌تر و گه‌شتر له‌ ژووری مه‌حکه‌مه‌ هاته‌ ده‌ره‌وه‌. کاکیشی پینچ سه‌د رووییه‌ی خۆی وه‌رگرت. هاوڕێی خورشه‌ش خرایه‌ به‌ندیخانه‌ی پانزه‌ سالی خۆیه‌وه‌. خورشه‌ش نێردرایه‌ هه‌ولێر له‌وئ سێداره‌ی بۆ هه‌ل‌خراو ملی کرا به‌ ته‌نافه‌وه‌و خنکینرا. له‌ به‌یانیه‌وه‌ تا ئیوارئ به‌ دارقه‌واخه‌که‌وه‌ مایه‌وه‌؛ ولاتیش رزگاری بوو له‌ جانه‌وه‌ریه‌تی ئه‌و جانه‌وه‌ره‌ به‌ هۆی باهۆی مه‌ردانه‌ی فاته‌ی قاره‌مانه‌وه‌.

- له‌و ولاتی «ئالان»، ولاتی قاره‌مانان کاره‌ساتیکی زۆر سه‌یر له‌و چهند سالانه‌ی رابوردوه‌دا رووی دابوو. کاره‌ساته‌ ترسینه‌ره‌که‌ی «به‌سئ» وه‌کو ئیسته‌ش ده‌ماو‌ده‌م ئه‌یگێنه‌وه‌و جهرگه‌ بئ‌ترس و داوینه‌ پاکه‌که‌ی به‌سئ وه‌کوو نمونه‌ پیشان ئه‌ده‌ن. تۆ خوا حه‌یفه‌ خوینده‌وارانی ئه‌م رشته‌یه‌ له‌و زنجیره‌ قاره‌مانیه‌ی به‌ستییه‌ با بئ‌ ئاگا نه‌بن.

به‌سئ کچیکی جوانکه‌له‌ی نازکۆله‌ بوو؛ به‌ چهند سالتیکی که‌م له‌ براکه‌ی بچوکه‌تر بوو. منالیکیان له‌ مال هه‌بوو، ئه‌ویش هه‌ر له‌ ته‌مه‌نی ئه‌مانا بوو. ئه‌م مناله‌ کورپی پیاوێکی هه‌ژاری دراوستی مالی باوکی به‌سئ بوو؛ باوکی ئه‌م کورپه‌ سه‌پانی ئه‌مان بوو. ئه‌م سێیه‌ هۆگری یه‌ک بوو بوون؛ هۆگریکی وه‌ها که‌ کس جیای نه‌ئه‌کرده‌وه‌ ئه‌و مناله‌ برای به‌سئ و براکه‌ی نییه‌. شه‌و و روژ له‌ ده‌شت و مالا ئه‌مانه‌ هه‌ر پێکه‌وه‌ بوون، هه‌ر پێکیشه‌وه‌ گه‌وره‌ بوون.

«حه‌مه‌دئ» -برای به‌سئ- بوو به‌ پیاویک له‌و ناوه‌دا ناوی ده‌رکرد. به‌سئ له‌ حه‌مه‌دئ له‌ شوخ و شه‌نگیدا گه‌لئ زیاتر ناوی ده‌رکردبوو؛ وه‌کوو ئه‌یگێنه‌وه‌ به‌سئ ئه‌گه‌ر میوژه‌ ره‌شکه‌ی بخواردایه‌ له‌ سای گه‌ردنیه‌وه‌ دیار بوو. کورپه‌ی، کورپه‌ سه‌پانیش -که‌ کورپی مال بوو- ئه‌ویش گه‌وره‌ بوو، بوو به‌ پیاویک؛ تومه‌س له‌ دلا دلی چووه‌ له‌ به‌سئ و ناشویرئ بیدرکینئ.

رۆژگار هینای و بردی، داوا کەری بەسێ زۆر بوو. لە ئاخرا باوکی بەسێ لە گەل کورپکی «سپیارە» پێدا رێکەوت و بە حەسب و رەزای بەسێ، بەسێ درا بەو کورپەو شایی و زەماوەن کرا. بەسێ گۆیزرایەووە بۆ کورپە لە سپیاووە.

کورپە کورپ سەپان ئەوا بەسێ لێ دوور ئەکەوێتەووە نازانی چیکار. هینای پیلانیککی وای خستە کار کە لە گەل بەسێ بچێ بۆ سپیاووە. مالی باوکی بەسێ ئەم کورپەیان هەر بە برای بەسێ داناووە؛ وەکوو بەسێ چۆن سەیری حەمەدی برای کردووە هەر بەو جۆرەش سەیری ئەم کورپە کردووە. هەموویان قسەیان هاتە سەر ئەو کە ئەم کورپە لە گەل بەسێدا بڕواو بەسێ ئەچێ بۆ ولاتیکی غەریبی با براهیککی خۆی لە گەل بێ بەسێ دلی بێ بکریتەووە. تەدارەیککی گیرا و سپیارەیی هاتن بووکی خۆیانان گۆیستەووەو باوکی بەسێ کورپە لە گەل بەسێدا بە ناوی براهیکەیکەووە نارد. بەسێ لە مالی میردا زۆر بە حورمەت و بە چاویکی بەرزەووە سەیر ئەکرا. بەسێش لە گەل میردی خۆیا بە تەواوی رێککەوت. ماوەیککی بێ چوو باوەخون کرایەووەو گەرانەو مالی خۆیان. لەم ماوەیکەدا کورپە کورپ سەپان لەو ولاتی سپیارە هەموو کەس بە برای بەسێ ئەزانێ و هیچ شەرم و شکوفێک لە بەینا نەبوو.

سالتیک بە سەر بووک و زاوادا تێپەری و بەسێ کورپکی بوو. لەم ماوەیکەدا بەسێ جارجار هەر هاتوو چۆی مالی باوکی ئەکردهووە. کە بوو بە خاوەن منال لە لایەکەووە ئەرکی مال و لە لایەکەووە ئەرکی منال، ئیتەر ئەوەندە پێ نەئەکرا بچیتەووە بۆ مالی باوکی. بە سەر منال بوونەکەشیا سالتیک تێپەری و کورپەیکە هەروا کەوتە گاگۆلکێ و دەمەدەمی و دارەدارە. کورپ چێ؟ کورپ لە بەسێ بوو ئەتوت دەنکی هەنارە.

ماوەیکە بوو بەسێ نەچو بوووەو بۆ مالی باوکی؛ ئەلھای زۆر ئەکرد. مالی خەزوورانیشت لە بەر ئیش و کاری لادی پێیان نەئەکرا لە گەل بەسێ بچن و بیبەنەووە بۆ سەردانی مالی باوکی. بە ئیمروژو سەبە چەند رۆژیک دوايان خست. پاشان وتیان تەمە پێ ناوی ئەوا برای خۆی لە گەلە با ئەو بیباتەووە، چەند رۆژیک لە مالی باوکی ئەمینیتەووە ئەو وەختە ئەگەر ئیمە پێمان کرا ئەچین ئەیهینیتەووە؛ ئەگەر پێشمان نەکرا ئەوا هەر کورپە ئەیهینیتەووە.

بەسێ تەدارەیککی خۆی گرت و کورپەیک خۆی گرتە باوەش و کورپەیان خستە تەکی و لییاندا رویشتن. بەسێ ئەو رێگەیک چەن جار پیا هاتبوو شارەزابوو، بەو رێگەدا چوون. ماوەیکەکی باش رویشتن کورپە کورپ سەپان وتی ئەو رێگەیکە دوورە، من رێگەیکە تر پێ

ئه‌زانم با به‌ویدا بچین. کچه وتی باشه برام، به کویدا ئه‌لێی با بچین. کچه سه‌یر ئه‌کا ریگه‌که‌یان هه‌ر رووه‌و هه‌لدیرو تووش ئه‌روا. وتی برام وا دیاره ئه‌م ریگه‌یه زۆر تووش و ناخۆشه بۆج لێره‌وه هاتین؟ کورپه‌ش ئه‌یوت قه‌یدی نییه ئه‌م ریگه‌یه نزیکتره.

هه‌ر رۆیشتن و نه‌گه‌ینه شویتیک؛ شه‌ویان به سه‌را هات. به شاخه‌که‌دا سه‌ره‌و ژوور ئه‌بوونه‌وه. دنیا زۆر تاریک بوو. تاریکیکی وه‌ها په‌رده‌یه‌کی به سام کشا بوو به سه‌ر ئه‌و شاخ و چیا‌یه‌دا. دنیا‌ش گیا ره‌شی به‌هار بوو. له لایه‌که‌وه کش وماتی ته‌نها ده‌نگی نه‌یتی کردگار نه‌بی هه‌یچی تر نه‌ئه‌گه‌یشه ئه‌و شوینه. کچه زۆر ئه‌ترسا. کورپه‌ش دلی ئه‌دایه‌وه.

شه‌و دره‌نگ که‌وت و که‌وته ناوه‌ندی شاخه‌که‌و ئه‌شکه‌وتیک له‌ویدا بوو. کورپه‌ وتی با ئیمشه‌و له‌م ئه‌شکه‌وته‌دا ستار بگرین، به‌یانی ئه‌رۆین. کچه وتی باشه برام؛ راستی منیش زۆر هه‌لاک بووم. چوونه ئه‌شکه‌وته‌که‌وه، به‌سی کۆرپه‌که‌ی به باوه‌شه‌وه‌یه خه‌وی لێ که‌وتوو؛ به‌لام سامیکی تر خۆی دا به سه‌ر ئه‌شکه‌وته‌که‌دا. به‌سی له‌وانه بوو زی‌ره‌ بکاوه‌ هه‌یج ده‌ره‌تانیکیشی نییه، ته‌نها ئه‌وه نه‌بی که‌ براهیه‌کی خۆی لایه.

به‌لێ راسته‌ برای باوک و دایکی نه‌بوو، به‌لام براهیه‌ک بوو که له‌ بێشکه‌ی منالیه‌وه پێکه‌وه گه‌وره‌ بوو بوون تا گه‌یشته‌بوونه ئه‌م کاته؛ به‌ تایبه‌تی له‌م وه‌خته‌دا و له‌م شوینه‌ دوور له‌ ئاوه‌دانی و نزیک له‌ هه‌موو سامیک، به‌سی کورپه‌ی به‌ لاهه‌ گه‌لێ له‌ هه‌مه‌دی برای له‌ پێشتر ئه‌زانی بۆ خۆی.

کورپه‌ش له‌و وه‌خته‌دا هه‌ستا تۆزی داری کۆ کرده‌وه‌و ئاگرکی کرده‌وه‌و دانێشت و رووی کرده به‌سی وتی: به‌سی! ده‌می ساله‌ بلیسه‌ی ئاگری ئه‌و رومه‌ت که ئێسته له‌م ئاگره‌ زیاتر ئه‌دره‌وشیته‌وه له‌ دله‌ما کلپه‌ی سه‌نده‌وه نه‌متوانیوه ده‌ری پرم. ئێسته ئه‌و وه‌خته‌یه که ئه‌و ئاگره‌ به‌ ئاوی دروست بوونت له‌ گه‌له‌ما بکوژینه‌وه‌و ئه‌بی دلی خۆتم به‌دیتی.

به‌سی که‌ گوپی له‌م قسه‌یه‌ بوو، ورده ته‌زوێک له‌ ته‌وقه سه‌ریه‌وه ده‌ستی پێکرد تا گه‌یشه‌ که‌له‌موس‌تی پیتی. وه‌کو له‌و سه‌ر شاخه به‌رزه‌ فرییده‌نه‌ خواره‌وه هه‌پروون به هه‌پروون ببی وای به سه‌ر هات و تف له‌ ده‌میا وشک بوو؛ زمانی بستره‌.

کورپه‌ دیسان هاته‌وه قسه‌و وتی به‌سی! وه‌ختی بێ قسه‌یی نییه؛ ئاگری دلی من له‌ بێ قسه‌یی تۆ گه‌لێ به‌ هه‌تره‌. ئینجا به‌سی هاته‌ زمان و وتی ئه‌وه تۆ ئه‌لێ چی؟ ئه‌وه تۆی قسه‌ ئه‌که‌ی یا من خه‌ویکی شپزه‌یه ئه‌بینم و گویم له‌ قسه‌یه‌کی ناخۆشه‌وه ئه‌بی له‌ براهیه‌کی خۆمه‌وه؟

کۆر وتی بەسێ وەختم لە دەست دەر مەکە؛ دەمێ سالی بە شوین ئەم وەختەدا ئەسوورپیمەو. لە ئاسمان بۆ ئەگەرەم ئەو ئەستێرە ئێرە بە ئاسانی دەستم کەوت. بەسێ وتی: برام لە رۆژیکەووە کە منالی دەرو دەشت بووین تا ئەم وەختە من تۆم بە برای خۆم زانیووە - ئەوەک من - هەموو کەس تۆیان بە برای من زانیووە. ئەستێرە عەجباتیە کەم هەر لەوێهە کە چۆن لە رووت هەلدێ ئەم جۆرە قسانە ئەکە؟ وە چۆن ئەو نازو بە خێو کردنە مالی باوکی منت لە فیکر چووەو کە ئەستێرە دەستی خیانەت بۆ مالی باوکی من درێژ ئەکە؟ وە چۆن ئەتوانی خیانەت لە ئەمانەت بکە؟ منیان داوەتە دەست تۆ بە ئەمانەت، خوا رهوای هەقی نییە هۆشی بێنەو بە بەر خۆتاو بزانه بە دەم خەووەو قسە ئەکە؟ وە یا بە ئاگای؟ ئەگەر بە دەم خەووەو قسە ئەکە با خەبەرت بێنەو ئەو وەختە بزانه ئەبی بە تێکێ ئاو و ئەچی بە عەرزه کەدا یان نە؟

کۆرە وتی: بەسێ ئەم قسانە بە گوێچکە منی ئاشنا نابن و لە سەر ئەم قسانە مەرۆ؛ دلی خۆت ئەدەیتێ باشە، نامدەیتێ ئەوا خەنجەر بە بەرۆکەووەیەو (نەوی لە خەنجەرەکە و رایکیشا) بەم خەنجەرە ئارەزووی دلی خۆت لی وەرئەگرم.

بەسێ کە زانی وایە، دەستی کرد بە گریان و کەوتە پارانەو؛ وتی برام سویندت ئەدەم بەو خوایە کە لەم شوینە چۆلەدا من و تۆی بە جووتە گیرساندۆتەو و سویندت ئەدەم بەو نان و نمەکە کە لە بەینی من و تۆ و باوکی منا هەیه! واز بێنە لەم فیکرەو نامووسی ئەم خوشکە کە خۆت مەشکینەو خوا رهوای هەقی نییە لە کەری شەیتان وەرە خوارەو.

هەتیو کە زانی بەم جۆرە شتانه ئیشی بۆ ناچیتە سەر هەر پەلاماری دا کۆرپەکە لە باوەشی بەسێ فراندو وتی: بەسێ دلی خۆت ئەدەیتێ باشە، ئەگینە ئەستێرە لە بەر چاوتەو ئەم کۆرپەیهت پارچە پارچە ئەکەم. بەسێ کە زانی هەتیو چاوی سوور بووەو خەنجەری رووتی بە دەستەو گرتووەو بەو جۆرە کۆرپەکەشی لە باوەش فراند وتی: هەدی نمەک بە حەرانی خوا نەناسی بێ دەرفەتی بێ دەرەتان! بەو ئەمترسینێ؟ بەو خوایە کە ئەستێرە لەم شوینەچۆلەدا گوێی لە کەساسی من! ئەوەک منال بەلکۆو خۆم و منالیم پارچە پارچە کە دەس بۆ نامووسی من درێژ ناکە.

هەتیو کە ئەمە زانی شاخی هاری و شیتیهتی بە تەواوی لە سەر سەریهەو دەرچوو، بە بێ هیل و گەفت پەلاماری ئەو کۆرپە نازدارە دا - کە ئەتوت بەرخی ساوایەو نوستوو - خەنجەری نایە سەر ملی. تا بەسێ وتی هەتیو چی ئەکە، سەری ئەو منالە بێ تاوانە لە بەرچاوی ئەو دایکە جەرگ سوتاوەی رۆژ رەشەو لە لەشەکە جیا کردەو وتی بەسێ

ئاوات لئی ئەکەم. بۆچ هەر وا وازت لئی دینم؟ کەواتە دلی خۆتم بدەری با لەمە خراپتریش نەبینیت.

بەسی وتی چیت لە دەست هات کردت و پەردە‌ی جەرگمت بری؛ ئیتر چی ئەکە‌ی؟ قسە، یەکەو نەبوو بە دوو؛ تۆ توخنی ناموسی من ناکە‌وی. هەر لەم کاتەدا هەتیو بەخەنجەر بەر یو لەشی منالەکەو دەست و قاچیشی لیک کردە‌وو ئینجا بەو خەنجەرە رووتە خۆیتاویە‌و پەلاماری بە‌سییدا وتی: بەسی ئە‌و خە‌یالە تۆ کردووتە؛ یا ئە‌بی ئەم خەنجەرەم لئی وەرگیری یا ئە‌بی دلی خۆتم بدەیتی؛ رزگار بوونت نییە. ئە‌مە‌ی وت و خەنجەری لە سەر سنگی بە‌سی توند کرد. بە‌سی ئیتر هیچ چاریکی نە‌ما تە‌نها ئە‌و هە‌ناسە هە‌لکړووزاو‌ی نە‌بی کە رووبەر‌ووی ئاسمان کردە‌و بە‌و ئە‌و دە‌ستیکی نە‌یتی لە سەر پاراستی ناموسی ئیشیکی بۆ بکا. ئە‌م هە‌ناسە‌یە روو بە رووی ئاسمان کردە‌و پەلاماری مە‌چە‌کی هە‌تیو‌ی دا؛ مە‌چە‌کی هات بە دە‌ستی‌و‌ه. هێ‌زیک‌ی نە‌یتی کاری کردە بە‌سی، شیرانە‌و مە‌ردانە خەنجەری لە مستی هە‌تیو هە‌ل‌پ‌رووکان و لە سەر سنگی هە‌تیو‌ی دانا. تا هە‌تیو وتی چی ئە‌کە‌ی بە‌سی، خەنجەری لە لەشی هە‌تیو‌دا دیو‌ه دەر‌کرد و دە‌ری هێ‌نا‌یە‌و و دیسان ئاقە‌ی سەر دلی کرد و خۆ‌ین فی‌چقە‌ی کرد و هە‌تیو خا‌و بو‌ه‌و لە‌و‌ی لاشە‌ی پی‌سی بی‌ گیان کە‌وت.

بە‌سی هە‌ستا چو‌ه‌و ئە‌ولا دە‌ست و قاچە بر‌اوی کۆ‌رپە‌کە‌ی کۆ کردە‌و لە بە‌ر دە‌می خۆ‌یا دا‌ینا. لە لایە‌کە‌و ئە‌م دیمە‌نە لە لایە‌کە‌و دیمە‌نی کۆ‌ژ‌راوی هە‌تیو‌کە لە لایە‌کی‌شە‌و دنیای بە سامی ئە‌و ئە‌شکە‌وت و شاخ و داخە بە‌سینان لەم ع‌الە‌مە‌و خستبو‌و ع‌الە‌میک‌ی ترو کە‌وتە دە‌ریای خە‌یالی ئە‌م رۆ‌ژه تاریکە‌و کە بە سە‌ری هات. بە‌سی لە ناو شە‌پۆ‌لی ئە‌م دە‌ریایە‌دا با بە‌و جۆ‌رە تقوم بو‌ه، تقوم بی.

بە‌ل‌ئ‌ی هەر چە‌ندە گیارە‌شی بە‌ه‌ارە بە‌لام ئە‌و‌تە خۆت ئە‌یزانی ئە‌و ولاتی کوردە‌وار‌یە بە تایبە‌تی ولاتی ئالان کویستانە‌و بە‌ه‌اری شو‌ینیان لە‌و‌ی زستانە.

دنیا شە‌و بو‌و؛ پاش خێ‌ل خە‌وتان کۆ‌ر و کال لە دی‌واخانی مە‌مە‌ندا‌غادا لە ئا‌وایی گر‌گ‌اشی دانیش‌ت‌بو‌ون. لە هەر بازاریک قسە‌یە‌ک ئە‌ک‌را‌و لە هەر داستانی‌ک زمانیک ئە‌گیرا. گر‌گر باس هاتە سەر باسی ئازایی و نە‌ترسی؛ هەر یە‌کە لە ع‌استی خۆ‌ی، خۆ‌ی بە شتیک ئە‌زانی. کە‌س نە‌یئە‌وت من هیچ نی‌م. لەم بازا‌رە‌دا ئە‌م قسە‌یە گە‌رم بو‌و. هەر یە‌کە دە‌ستی کرد بە گێ‌ژ‌پ‌رێ‌و‌ه‌ی بە‌سەر‌هاتی خۆ‌ی و خۆ‌ی پێ‌و‌ه‌لئە‌ک‌یشا. بە راستی ئە‌و رۆ‌ژه‌ش رۆ‌ژی

دەست و تەفەنگ و دل و جەرگ بوو؛ نە دنیا وە کوو ئیستەگۆراو بوو، نە ئازایی وە کو ئیستە بەد ناو بوو بوو. ئیستە شیر بە گوینی بگره، ئەگەر دراوت نەبوو پێت ئەلین ئەو شیت بوو. مەمەنداغا لە سەر دیواخانە کوو دانیشتبوو وتی: «کۆرینە! ئەمە ی پێ ناوی؛ کێتان لە ئیو ئەتوانی ئیستە بچیتە ئەشکەوتی سەراشان و بێتەو، ئەمە ی پیاوێتی و ئازایی. بزەنم کێ لە دەستی دیت؟»

پەردە یەکی بێ دەنگی کشا بە سەر دیواخانە کەدا و کەس ورتە ی لێو نەهات. خەلکە کە ئەم سەیری ئەوی ئەکرد و ئەو سەیری ئەم؛ کەسیان نە یان توانی دوو لێو یان بیزوننەو.

مەمەنداغا هاتەو قسە وتی: کۆرینە! جاریکیکە نە کەو نە قسە کردن و خۆ هەلکێشان. ئەوا من لە سەر ئەو گرەو ئەکەم؛ بە گۆرە بابم! هەرکە ئیمشەو بچیتە ئەشکەوتی سەراشان ئەم دەستە سەر لەوئ دانیشت و بێتەو (دەستی برد دەستە سەر کە ی لە بەرۆکی دەر هێناو داینا)، ئەستیلی کچمی لێ مارە ئەکەم و ئەیکەم بە کۆری خۆم. دەسا بزەنم کێتان ئەم ئازایی ئەکەن و ئەو گرەو ئەبەنەو؟

دیسان کەس نەهاتە زمان و کەسیک نەبوو بە خۆیا رایبەرموی. مەمەنداغا وتی: جاریکیکە کەس قسە نەکا و منیش بۆم دەرکەوت کە پیاویکم نییە لە وەختی تەنگانەدا پشتی پێ ببەستم. کە ئاغا لە قسەکانی بوو، حەمەدێ هەستایە سەر پێ و وتی: «خولامی سەری ئاغەم» و چوو دەستی ماچ کرد. ئاغە دەستی برد دەستە سەر کە ی دایەو وتی لەم دیواخانە هەلناستین تا دیتەو.

حەمەدێ دەستە سەری هەلگرت و هاتە دەرەو. کە سەیری کرد دنیا یەکی تاریکەو چاو چاو نابینی، نەنەمش باران دیتە خوارەو. هەر چەندە بەهەر بەلام زۆر ساردیشە. لە وانیه جانەو رو پەلەو هەر یەکە لە کولانەو هیلانە ی خۆیان لە ترسی سەرما و لە ترسی سامی ئەو شەو جووتیان نەوێرن قسە لە گەل جووتیان بکەن. بە دلێکی قایمتر لە دلی شیر چاکی لێ بە لادا کردو بە پێ کەوت روو و ئەشکەوتی سەراشان؛ ئەو ئەشکەوتە کە تاپۆ یەکی سامناکی و دەرە دارییە و ئەم نە ئاگای لەو، نە ئاگای لە کارە ساتی ناھەنجامی ئەو شەو شوومە یە.

بە پێ کەوت؛ وە کو بای سەر سەر ریگە هەلدیرو تووشکە ی ئەبەری. ئەم لەم لاو ریگە ی ئەبەری مەمەنداغا و دانیشتوانی دیواخانیش بە یەنچە کرچە کرچی سووڕانەو ی چەرخێ فەلەکیان ئەبەری و چاوە پێ هاتەو ی حەمەدییان ئەکرد.

همه‌دی شیوه‌کانی بری و دایه پئ شاخ؛ بهره‌بهره لوو تکه‌کانیشی ئه‌بری هه‌تا نزیکتر نه‌بوه‌وه له ئه‌شکه‌وتی سهراشان دلی زیاتر دهستی ئه‌کرد به ته‌پ و کوت و لئ دان. جار جاریش به خۆی ئه‌وت: «ده‌ک همه‌دی هه‌ناوت برئ! ئه‌وه ئه‌ترسی؟»

دنیا که زۆر تاریک بوو چاوی ته‌نها تاریکی نه‌بی هیچی تری نه‌ئیه‌نی؛ نه‌ده‌نگیک له‌ده‌نگه‌داره‌وه ئه‌هات، نه‌خشه‌یه‌ک له‌جانه‌وه‌ری به‌هاره‌وه. په‌رده‌یه‌کی کش‌وماتی و سامناکی لووتی به‌سهر شاخ و چیاکانا داژه‌ندبوو. ئه‌وا ئه‌یزانی رووه‌وه ئه‌شکه‌وتی سهراشان ئه‌روا، به‌لام له‌بهر تاریکی نه‌ئیه‌زانی کامه‌کونه‌که‌یه‌تی. کاری شاره‌زایی راست بی! که دهستی همه‌دی ئه‌گرت و روو به‌رووی کونه‌که‌رای ئه‌کیشا.

همه‌دی ته‌نگی به‌ئشکه‌وت هه‌لی و وای لئ هات که له‌وانه‌بوو تارمایی کونه‌که‌به‌دی بکاو بچی ده‌سته‌سپی مرادی لئ دانی و بگه‌پته‌وه، کوتوپر له‌ناکاو له‌ناو ئه‌وه‌شه‌پۆلی دنیای سامناکه‌دا ترپه‌یه‌ک له‌بهر ده‌میه‌وه هات و شتیکی بۆ هاو‌پێ‌راو دای له‌له‌شی. همه‌دی به‌ندی جگه‌ری که‌وته‌خواره‌وه‌وه‌هر له‌شوینه‌که‌ی خۆی وشک بوو؛ تاسیک برده‌وه. ئه‌ژنۆی هیزی تیا نه‌ما؛ نه‌ئمه‌ته‌بۆ پێشه‌وه‌بروا، نه‌ئمه‌ته‌بتوانی به‌ره‌و دوا بگه‌پته‌وه؛ هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی پئ کرا له‌شوینه‌که‌ی خۆی دا‌بنیشی.

له‌وکاته‌دا که‌دانیشته‌دهستی که‌وت له‌وشته‌که‌بۆی هاو‌پێ‌را. که‌هه‌لیگرت و به‌ده‌ست تا‌قی کرده‌وه‌سه‌یری کرد ئه‌مه‌قولی عینسانه‌وه‌هی منالیشه. به‌ته‌واوی ئه‌وه‌نده‌ی‌تر و‌ره‌ی به‌رداو ئه‌وی هیزی تیا نه‌ما؛ ته‌نانه‌ت زمانیشی له‌گه‌ران وه‌ستا. ئه‌وی له‌هه‌موو له‌شیا به‌ئاگا بوو ته‌نها دلی بوو ئه‌ویش که‌وته‌شه‌پۆلی خه‌یاله‌وه‌که‌ئمه‌چی بوو؟ چه‌کاره‌ساتی بوو به‌سه‌ریا هات و که‌وته‌چه‌شوینیکه‌وه‌که‌هاوراز لیره‌دا ته‌نها سام و ترسه؟ به‌م خه‌یاله‌وه‌تلایه‌وه‌پاش تو‌زیک رووی کرده‌خۆی وتی: «ده‌ک همه‌دی عه‌مرت نه‌مینی! خو تو ئیدعای که‌له‌میردیت ئه‌کرد، ئه‌وه‌بۆچ وات لئ هات؟ کوا نازایی و بره‌بره‌که‌ت؟ بۆچ نه‌ته‌زانی دنیا هه‌موو کاتیکی شینه‌یی و دیواخانه‌که‌ی مه‌مه‌نداغا نییه؟ ده‌بیخو ئه‌وه‌ده‌ردت بی هه‌ی که‌له‌میردی سه‌ری بالیفان».

که‌له‌م رازو نیازه‌بووه‌سه‌یری کرد و اه‌تیه‌کی هاته‌وه‌به‌به‌راو ورده‌ورده‌سام و ترس ره‌وی کرد و هه‌ستایه‌وه‌سه‌ر پئ. دهستی له‌سه‌ر خه‌نجه‌ره‌که‌ی داناو به‌دلێکی گه‌لێ له‌هه‌وه‌ل قایمتر دهستی کرده‌وه‌به‌رویشتن هه‌ر بۆ به‌رده‌می ئه‌شکه‌وتی سهراشان. چه‌ند هه‌نگاوێکی‌تر رویشته‌سه‌یری کرد شتیکی تری بۆ هاو‌پێ‌راو درا له‌سه‌ر سنگی. که‌دانه‌ویه‌وه‌هه‌لیگرت، دنیاش تاریکه‌و تا‌قی کرده‌وه. ته‌ماشای ئه‌کا ئه‌مه‌قاجی منالێکی بره‌وه. دیسان زۆر

سەری سەر ما و بە تەواویش وا دیارە لە کونە کە نزیک بوو تەووە. ترسی نەما؛ لە حەمە دیدا ترس باری کرد. قاچە کەشی هەلگرت و ئینجا بانگی کرد:

«ئەو ئەو کەسە لەو ئەشکەوتەیت! دیوی، درنجی، چیت؟ دەنگ بکە. سەریکەو هیناومە نایبە مەووە یا ئەمەتە وەکو خاوەنی ئەم دەست و قاچەم لێ دێ یا ئەمەتە تو وات لێ دێ؛ کەواتە مەردانە وەرە مەیدانەو».

کە حەمە دێ ئەمە ئەوت دەنگە کە لە تویی ئەو تاریکی شەویدا لە بینی شاخەکانەو دەنگی ئەدایەووە. کو تو پر دەنگێکی نازکی بە سۆز لە ناو ئەشکەوتە کەووە هاتە گۆیی وتی: «ئای کاکە گیان! نە دیووە نە درنجە؛ بەسێ خوشکی چارەرەشی هەناسە ساردتە وایترە کەوتوووە. ئەووە تو فریشتە ئاسمان بووی یا حەمە دێ باری بەسێ بوی لەم وەختەدا گەشتی؟» و دەنگە کە ئیتر نەما.

قەسە کە کوردی هەیه ئەلی: «هەتەر مەتەر، ئەم لەو بەتەر» حەمە دێ چی؟ بەسێ خوشکت چی؟ ئەمە چیە؟ ئەمە چە کارەساتیکە؟ ئەمە خەووە حەمە دێ ئەیبینی وە یا جادوووە گۆیچەکە ئەزرنگینیتەووە؟ ئەو بۆچی هاتوووە چی بەر گۆیی ئەکەوێ؟ لە راستیدا کەوتەووە ناو دەریای خەیاڵ و بەلام ترس لە دلی حەمە دیدا نەماوە هەر ئەوێندە نەبێ کە ئەمە چ وەرە شەپۆلیکە بە سەر پەردە ی گۆیچەکە یا ئەروا.

تۆزیکێ زۆر کەم وەستاو خەنجەرە رووتە کە ی گرت بە دەستیکەووە و دەست و قاچە براوە کەشی کرد بە بەر پشتینە کە یاو بە حە پاساوی و سەراسیمەیی خۆی کرد بە کونی ئەشکەوتە کەدا و چوووە ژوووەووە. سەرەتا چاوی بە ژیلەمۆی ئاگریک کەوت کە هەندێ سەرە بزووتی بە سەرەووە ماوە و وەرە وەرە ئەسووتی. بە تەنیش ئاگرە کەووە ئاقرەتیک بە بێ هۆش لە سەر لا کەوتوووە. لە تەنیش ئاقرەتە کەشەووە لەشی منالیکێ پارچە پارچە کراو تیکلاوی خۆلە کە بوو لەو بەری ئاگرە کەشەووە زەلامیک دوو خەنجەر لە سەر دلی دراووە کوژراووە هیشتا خوینی هەر لێ دێ و هەندێ لە دەماری لەشی ئەبزۆیتەووە، وا دیارە ئاخرو ئۆخری گیان دەرچۆنیتەتی. ئەم دیمەنە ناھەموارە لەم شوێنە دوور لە ئاوە دانێدا بە تەواوی حەمە دێ خستە عالەمیکێ ترەو؛ ئەمە چییە؟ ئەمە چە کارەساتیکە؟ وەرە وەرە چوو بە لای ئاقرەتە کەووە بە هۆی رووناکی ئاگرە کەووە، کە جوان سەیری کرد تەماشای ئەکا راستە ئەمە بەسێ خوشکیەتی و بە بێ هۆش کەوتوووە.

چوو سه‌ری به‌رز کرده‌وه و له سه‌ر رانی خۆی دایناو ده‌ستی هینا به رومه‌تیاو قژده بزړکاو و خۆلایه‌که‌ی لادا و بانگی کرد به‌سی. به‌سی هیچ ده‌نگی نییه. هه‌ندیکتر شان و ملی شینلاو بانگی کرد به‌سی!

به‌سی چاوی به‌رز کرده‌وه و یه‌که‌م چاو چاوی به حه‌مه‌دی برای که‌وت دوو تنۆک فرمیسک له چاوی هات و وتی: «کاکه‌گیان! ئه‌وه تۆیت و سه‌ری به‌سی خوشکی چاره‌ره‌شت خستۆته سه‌ر رانت؟» ئه‌مه‌ی وت و بی هۆش که‌وته‌وه.

حه‌مه‌دی له به‌ر خوشکی ناییه‌رژئ سه‌یری شتی تر بکاو بزانی چییه؟ دیسان که‌وته‌وه ته‌قه‌لادان بۆ به هۆش هینانه‌وه‌ی به‌سی. به هه‌ر جوړ بوو هینایه‌وه هۆش خۆی و وتی به‌سی! تیم بگه‌یه‌نه چییه و چییه ئه‌م کاره‌ساته؟ شیت بووم چی ئه‌که‌ی له‌م شوینه به‌م وه‌خته‌دا و چییه ئه‌م ته‌رمانه‌و ئه‌م رۆژه چییه به‌رچاوم ئه‌که‌وئ؟ به‌سی تیمبگه‌یه‌نه به‌سی!

به‌سی سه‌ری به‌رز کرده‌وه وتی: کاکه سه‌یری ته‌رمی ئه‌و زه لاهه بکه بزانه ئه‌یناسی؟ حه‌مه‌دی چوو لووتی شوێر کرده‌وه به سه‌ر ته‌رمه‌که‌دا و به ته‌واوی واقعی و پرماو سه‌ری په‌نجه‌ی شایه‌تیمان کردبوو به ده‌می خۆیا و به سه‌رسامیه‌وه هه‌ر زیاتر سه‌یری ئه‌کرد؟ پاشان وتی به‌سی ئه‌مه کو‌ری سه‌پانه‌که‌ی خۆمانه که به منالی پیکه‌وه گه‌وره بوو بوین. ئای پشتی شکاوم ئه‌مه بۆ کو‌ژراوه؟ به‌سی من وتۆ براهیه‌کمان له ده‌ست ده‌رچوو. ئه‌مه‌ی ووت و هه‌ر دوو چاوی پر بوو له ئاو.

به‌سی وتی: کاکه مه‌گری؛ ئیجا وه‌ره تا بۆت بگێڕمه‌وه. ده‌ستی پێ کرد له‌و وه‌خته‌وه که له ئاواپی سپیاره ده‌رچوو بوون تا ئه‌م وه‌خته هه‌مووی بۆ گێڕایه‌وه ده‌ستی برد له‌شی کۆریه سه‌ر براوه خۆلایه‌که‌ی هینا نوسانی به سنگیه‌وه دایه پر مه‌ی گریان.

حه‌مه‌دی که له کاره‌سات و له نه‌مک به حه‌رامی هه‌تیوه تیمگه‌یشت، هه‌ر ئه‌وه‌ی بۆ مایه‌وه به تیلی چاویکی پر له خه‌شمه‌وه سه‌یریکی ته‌رمی هه‌تیوه‌ی کردو ده‌ستی دایه خه‌نجه‌ره‌که‌ی به‌لام پاشان کردیه‌وه به کێلانه‌که‌یا؛ چونکه هه‌تیوه کو‌ژرا بوو تازه خه‌نجه‌ری چی لێ بدا؟ ئیجا وتی به‌سی له مانه تیمگه‌یشت، ته‌نها ئه‌وه ماوه تیمبگه‌یه‌نی که من نزیکه ئه‌شکه‌وته‌که بوومه‌وه ئه‌م ده‌ست و قاچی مناله براوه چی بوو بۆم ئه‌هات؟ به‌سی وتی: کاکه دنیا که وه‌کو ئه‌یزانی زۆر تاریک بوو، منیش چاوه‌رێ ده‌روویه‌کی ره‌حه‌مت بووم که له‌م گێژاوی مه‌ینه‌ته رزگارم بێ. کو‌تو‌پر له دووره‌وه تارما‌یتکم به‌رچاو که‌وت که روو به رووی ئه‌شکه‌وته‌که هات. هه‌ر ئه‌وه‌نده بوو تارمایی بوو، ئه‌بزوته‌وه؛ ئیتر نه‌مه‌زانی چییه. وتم پێ و نه‌بێ به‌م نیوه‌ی شه‌وه‌داو له‌م شوینه چوله‌دا ئه‌مه درنده‌یه بۆنی خویتی کردوووه به بۆنه‌که‌وه

دیت. منیش هیچم بێ ئەما ئەوە نەبێ کە وەتم با دەستیکی منالەکە ی بۆ فریدەم تا ئەوە ئەخوا و بەوەوە خەریک ئەبێ بەلکو خودا دەرویک بکاتەو. ئەوە بوو تارماییە کە پاش بەینیک دیسان دەستی کردەو بە هاتن ئەمجا قاچیکی منالەکەم بۆ فریدا بەلام بە تەواوی دانی ژیانم کەندو ئیتر هیچ هیوایەکم نەما. پاش ئەوە، ئەوە بوو تۆ ھاتیتە دەنگ، دەنگە کە تەم ناسی و وەکو فریشتە ی رەحمەت گەیشتی بە سەرما. ھەمەدیش وردە وردە بە ئەو پەری سەرسامیەو گویی بۆ ئەم قسانە راگرتوو. لە لایە کەو لە چەرخێ رۆژگار و لە لایە کەو لە ئازایی ئەم خوشکەو قارەمانیە کە ی ھەروا تەف لە دەمیا وشک بوو بوو.

پاش ئەمانە ناو چەوانی خوشکی خۆی ماچ کرد و فرمیسکەکانی سەرپەو و تی خوشکم با برۆین. وردە پارچە ی تەرمی منالەکە یان کۆ کردەو خستیانە چارۆکە یە کەو. ھەمدی دای بە شانیا و دەستەسەرە کە ی لە وێ دانا و گەرانیەو روو و ئاوی گراشتی.

ھەمدی بەستی خوشکی بردەو بۆ مالدەو و خۆی چوو بۆ دیواخانێ میر مەمەنداغا تەماشای کرد دیواخان ھیشتا تیک نەچوو و خەلکە کە لە گەرمی قسەدان. یە کێ ئەلێ ھەمدی سەری تیا چوو؛ یە کێ ئەلێ ئەشکەوتی سەراشان لە باو باپیرمان بیستوو ختوی ھەیدە، ھەمدی دەستی ختو کاری تیکردو تازە ئیمە چاومان بە ھەمدی زیندوو ناکەوێتەو. ئەوا لە کە یەو ھا رۆشتوو بۆچ دیار نەبوو ئەوا بەیانە! ھەر یە کە قسە یە ک ئەکەن و مەمەنداغاش پەژارە داگر توو کە بوو بە ھۆی تیا چوونی ھەمدی. لەم کاتەدا ھەمدی کردی بە ژووراو و تی: «خولامی سەری ئاغەم» و چوو دەستی مەمەنداغای ماچ کرد.

خەلکە کە کە چاویان بە ھەمدی کەوتەو بە جاری گەشانەو؛ بەلام ھەمدی رەنگ لە روویا نەماو. ئاغا لێی پرسی ھەمدی چ باسە؟ قسە بکە. ھەمدی ئەوی چاوی پێ کەوت و بە سەر خۆی و خوشکی ھاتبوو ھەمووی گێرایەو. میر و ئەھلی دیواخان لەم کارەساتە ترسینەرە و لەم ریکەوتە سەیرە ھەموو بە جاری کەوتنە دەریای سەرسامیەو. بەیانی میر خۆی و چەند سواریک چوونە ئەشکەوتە کە سەریان کرد تەرمی ھەتیو کە لەوێ کەوتوو دەستەسەرە کەش لەو لاوہ دانراو. ھاتنەو پێش ھەموو شتیک میر کچە کە ی خۆی مارە کرد لە ھەمدی و ئینجا بەستی ھینا بە چاویکی باوکانەو سەری بەستی ماچ کردو تەرمی منالەکە یان ناشت و گەلێ دلنەوایی بەسی کرد و تی: «کچم! منال ئەبیتەو؛ بەلام ئەم قارەمانیە ی بە تاییە تیە تو سەری ھەموو ئافرەتیکی بەرز کردەو و لایە قی بە قارەمانی ئافرەتان».

- محمدهد عه‌بدولواحد بۆی گئیرامه‌وه وتی:

له گوندی «له‌پیان» له‌و ده‌شتی دزه‌یییه دنیا شه‌و بوو؛ خێوه‌تیکمان هه‌لدابوو دانیشتبووین. پاش نوێزی خه‌وتنان بوو؛ پیاویک هه‌بوو سمایله‌گۆجیان پێ ئه‌وت، له‌ لامان دانیشتبوو. قسه‌ی خۆش بوو، سه‌ر گوزشته‌ی کۆنی بۆ ئه‌گێراییه‌وه.

به‌ ده‌م قسه‌وه‌ که‌وتینه‌ وه‌ختی خێل خه‌وتنان؛ کوتوپر کورپیکی می‌ردمنال هاته‌ ژووره‌وه‌و دانیشت و سمایل پنی وت: هه‌تیم ئه‌وه‌ له‌ کوئ بووی تا ئیسته؟ کورپه‌ش هیچ سی و دووی نه‌کرد وتی: «وه‌لا سمایل هه‌نووه‌که‌ لای ژنیک بووم که‌ له‌ گه‌ل می‌رده‌که‌ی خۆیا راکشابوو. منیش چوومه‌ پالی».

محمد وتی هه‌ر ئه‌وه‌ندم زانی سمایل ده‌ستیکی هه‌له‌پنایه‌وه‌و شه‌په‌زلله‌یه‌کی دا به‌ ناو چه‌وانی کورپه‌دا. شه‌په‌زلله‌یه‌کی وا ئاگر له‌ چاوی بروسکه‌ی سه‌ند. وتی: «هه‌تیم! ئه‌مه‌ قسه‌یه‌ تۆ ده‌یکه‌ی؟»

محمد وتی: منیش وتم خاله‌ سمایل بۆچ لینی ئه‌ده‌ی؟ منال که‌ی قسه‌ی بایه‌خی هه‌یه؟ سمایلپیش وتی: ئه‌فه‌ندی! ده‌سا من قسه‌یه‌کت لۆ ده‌گێرمه‌وه‌ ئه‌و وه‌خته‌ ده‌زانی که‌ له‌ ژناچ پاله‌وانیک هه‌یه؟ ئینجا ده‌ستی کرد به‌ گێرانه‌وه‌و وتی:

«ئه‌فه‌ندی! ئا ئه‌م سمایله‌گۆجه‌ -که‌ له‌ به‌ر ده‌متا که‌وتوووه‌و پیرو که‌نفه‌ت بووه‌- له‌ وه‌ختی خۆیا که‌ ناوی سمایله‌گۆجیان به‌پنایه‌ منال له‌ بیتشکه‌دا ژیر ئه‌به‌وه‌وه‌. دزیک بووم، منالم له‌ به‌ر مه‌مکی دایکی ئه‌دزی و خۆی به‌ خۆی نه‌ ئه‌زانی. له‌ هه‌موو ئه‌م ولاتانه‌دا هه‌ر ناو ناوی سمایله‌گۆج بوو.

سالیکی له‌م ده‌شتی دزه‌یه‌دا نه‌هاتی و قات‌وقری بوو. ده‌شتی دزه‌یی سالی که‌ بارانی نه‌بوو ئیتر خه‌لکه‌که‌ هه‌موو ئه‌بێ کوو بووبی؟ ئه‌و ساله‌ به‌هاریکی زۆر زوو بوو. هه‌ر چه‌نده‌ هه‌رله‌ زستانه‌وه‌ باران چاکی هینابوو، به‌لام له‌ به‌ر زوویی هیچ پێ نه‌گه‌یشتبوو. ده‌رامه‌تی منیش هه‌ر دزی بوو. دزیه‌که‌ش ده‌ست نه‌ئه‌که‌وت؛ زۆر شر بوو بووم. ناچار زه‌لامیکم هه‌لگرت و لیمدا رویشتم. ریگه‌ی ئه‌و کویستانه‌مان گرته‌ به‌ر؛ له‌ ته‌فنگ و فیشه‌کیشا زۆر به‌ ته‌داره‌ک بووم. چه‌ند روژیک هه‌ر رویشتین تا گه‌یشتییه‌ ئه‌و کویستانه‌ی سه‌ره‌وه‌. پتی ناوی، ره‌وه‌یه‌کی سی چل سه‌ری له‌ ولاغی به‌رزه‌مان هیناو به‌ لا ریگه‌دا گه‌راییه‌وه‌ دواوه‌ رووه‌ و مال. به‌ شه‌و ئه‌هاتین و به‌ روژ له‌ شیو و که‌نده‌لانی دوور له‌ ئاوه‌دانی ستارمان نه‌گرت. شه‌و بوو هیچمان نه‌خواردبوو، به‌ ته‌واوی په‌کمان که‌وت.

شەویەک وا بە لاره لار لە پێش ولاغەکانەوه بووم، ئەهاتین. لە دوررەوه و لە لا پالی کێوه که تارمایی رەشمالێکم بەدی کرد. بە هەتیوه کهی هاوڕێم وت تۆ بەر ولاغەکان بگرە من وا ئەچم بۆ ئەو رەشمالە بەلکوو نانی شتییکم دەست کهوێ بیهێنم. ئەمەم بەو وت و تفەنگە کهشم فێشه کی تێدا بوو لە ملم کردەوه و گرتمە دەستمەوه و بە بێ هەست لێمدا روپیستم.

دنیا زۆر تاریکه؛ بەر چاوی خۆم نایینم. وهختی وهها بوو تهپ و کوت ئەکه و تمه كهنده لانهوه و ههلهستهامهوه. چووم ههتا نزیکي رەشماله که بوومهوه. وهستم گویکم ههلهخست سهیر ئەکه م نه دهنگی، نه خشهیی، ههچ نییه؛ دنیا کش و ماته. زۆر به بێ چریه خۆم گهیا نده رەشماله که. تماشام کرد دهواریکی زۆر گهورهیه. ههناسه له م دهوارهوه نایه، سهگ نییه، پشيله نییه، چهند رهشه ولاخێک له دهري دهواره کهیه و ههچی تر. زۆر به وستایانهوه به بێ ههست جاریک به دهورهی دهواره کهدا سوورامهوه. به دهست دهستم ئەخشان له دهواره که ههناسهی گیان له بهرم شک نهبرد له ناویا. جاریکی کهش گهپام به دهوریو ده رگا کهیم دۆزیهوه. بۆ جاری سێهه م به بێ خشه له ده رگا کهوه چوومه ژورهوه.

ئوه ئەفهندي! هه ر ئەوه نده م ئاگا لی بوو پێم خسته ژورهوه ئیتر به تهو قه سه را که وتم و تاویریکی له سه ر سه رم سواری بوون؛ یه کییک بوو. ته نها ئەوه م به خۆمه وه دی زرنگه یه ک له سه رمه وه هات و هه ر دوو په لم له دواوه وه کو به دوو گوریس به سترایته وه وا بوو. نه زانی م تفهنگ چی لی هات، نه زانی م خه نجه ر چی به سه ر هات. دهنگی کهم هاته بهر گویی وتی: «هه ی ناپیاو! ئەوه به ته مای چیت؟»

ئاگر دانێک له ناو دهواره کهدا بوو، ئاگریکی کزی تیا بوو. من له ده ره وه ههستم پێ کرد، دوو سی سه ره بزووتی به سه ره وه بوو. دهستی کهم بۆ کیشرا سه ره بزووته کانی خۆش کردو ئاگره که کلپه ی سه ند.

ته ماشام کرد ئەمه ئافره تیکه وا به سه رمه وه بهو جوړه په ل وپۆی بپروم. به لام ئافره تی چی؟ هه تا ده ست هه لپری که له گهت، به دیمه ن، هه ر باسکیکی ئەلێی توکمه ی دا پڑراوه، روومه تیکی پان، چاو و برۆیه کی گهش، جۆتی گونای خه ری سوور، جلیکی ئال و والای جوانی له به را بوو. ئەفهندي بپروام پێ بکه تا ئەو رۆژه وه لهو رۆژه شه وه تا ئیمپوژ ئافره تی وا جوان و نازدارم نه دیوه. ته مهنی له ده وری حه قده وه هژده دا ئەبوو. تفهنگی که کورتی خسته وه ژیر بالی؛ په نجه ی به سه ر پێکه یه وه بوون، ریزیکی ش فیشه ک له پشتیا بوو. به م جوړه له سه رسنگم دانیش ت و دیسان وتی: «هه ی ناپیاو ئەوه به ته مای چیت؟» منیش وتم:

«خوشکم! خوا ئه‌یزانی به ته‌مای هیچ نیم و ری‌یوارم و ریم لی تیکچوووه و ئه‌م ره‌شماله‌م به‌دیکردو هاتوومه‌ته ئیره».

وتی: «تو ری‌یواری یا پی‌او خرابی؟ بوچی من ئاگام لی نییه که تو چون هاتیت چون به ده‌وره‌ی ده‌واره‌که‌دا سنی جار سوورایته‌وه و پاشان به بی چرپه هاتیته ژووره‌وه؟ ئه‌مه هی پی‌اوی ری‌یواره یا هی پی‌اوی خراب؟»

لهم به‌ینه‌دا سه‌یرم کرد تفه‌نگ و خه‌نجه‌ره‌که‌م و له‌و لاوه که‌وتوه، منیش هیچم پی‌ ناکرئ ته‌نها پارانه‌وه و ئه‌وه نه‌بی که ری‌یوارم و له برسا هاتووم. به هەر جور بوو ژنه‌که له سەر سنگم هه‌ستا و له‌و لاوه تفه‌نگ و خه‌نجه‌ره‌که‌ی منی هه‌لگرت و بردی له سه‌رووی ده‌واره‌که‌وه داینا و هەر نه‌شی وت: «راسته تو ری‌یواری؛ هه‌ی عافه‌ره‌م پی‌اوی ری‌یوار!» ئینجا رووی تی کردم وتی له‌و شویته که لئی دانیشتووی دانیشه؛ هەر بیزوینه‌وه ئه‌تکوژم. که ئه‌و ئه‌مه‌ی وت خو من هیچم پی‌ نه‌ماوه ته‌نها «به‌لی» نه‌بی.

ئه‌مجاره هینای تفه‌نگه‌که‌ی خوی له ژیر بنه‌نگه‌لی ده‌ره‌یناو گرتی به ده‌ستی‌که‌یه‌وه. هه‌ستا چوو له‌و لاوه قاوه‌یه‌کی هینا خسته‌ی سەر ئاگره‌که‌و روئیشی هینا خسته‌ی ناوی. چوو له سەر هۆرپیک پینچ شه‌ش هیلکه‌ی هینا شکاندیه ناو روئنه‌که‌وه و دروستی کرد. چوو هەر به ده‌سته‌خالیه‌که‌ی ده‌سته به‌ره‌یه نانی هینا له به‌ر ده‌مما داینا و تاوه هیلکه‌و روئنه‌که‌ی هینایه لاهه‌وه. چوو کاسه‌یه دۆیشی هینا وتی ده بخۆ. خۆیشی له‌و لاوه لای ئاگره‌که‌وه دانیشت به‌عاسته‌م لووله‌ی تفه‌نگه‌که‌ی تی کردم، ده‌ستیشی هەر له په‌له‌پتکه‌یه‌تی. من به جاری شیرزه‌ی ئه‌وه بوو بووم که نه‌وه‌ک ده‌ستی بترازی و بمکوژی؛ له‌مه زۆر ئه‌ترسام ژنه هه‌ستی به‌مه کردبوو، پنی وتم مه‌ترسه نانی خۆت به‌ره‌حه‌ت بخۆ.

زۆرم برسی بوو ده‌ستم کرد به‌خواردن تا ته‌واو تیرم خوارد؛ لهم ماوه‌یه‌شدا هەر چه‌نده سه‌یر ئه‌که‌م، لهم ژنه زیاتر که‌سیکی تر لهم ده‌ور و به‌رده‌دا نییه؛ نه ژن نه پی‌او، نه منالیک هەر هیچ.

ئانه‌که‌م خواردو به ته‌واوی تیرم خوارد. هات تاوه‌که‌ی هه‌لگرت و بردی خسته‌یه‌وه سەر ئاگره‌که‌. دیسان چوو روئیکی زۆری هینا خسته‌یه‌وه ناوی؛ ئه‌نجا چوو به قیاسی پانزه شانزه هیلکه‌ی تری هینا و شکاندیه ناوی. چوو ده‌سته به‌ره‌یه‌کی زل نانی هینا، تاوه‌که‌ی قله‌پوه کرده‌وه ناو ئانه‌کان و پی‌چایه‌وه هینایه به‌ر ده‌ستم وتی: «ده هه‌سته برۆ؛ ئه‌مه‌ش به‌ره بو هاورپیکانت». وتم: هاورپی چی؟ من هەر خووم. وتی: «هه‌سته، هه‌سته، پی‌اوی بی هاورپی به‌م شه‌وه‌دا و لهم وه‌خته‌دا ریی ناکه‌ویتنه ئه‌م شویتنه. هه‌سته دریزه‌ی مه‌ده‌ری تو

ریبوار نیت؛ پیاو خراپیت و هاوړښت ههیه. ههسته برۆ خوات له گەل». و تم ئەی تڤهنگ و خەنجەرە کەم؟ سەیریکی کردم و وتی تڤهنگ و خەنجەرە کەشت ئەو هیتەو ه پیاو ه ریبوارە کە. چوو لهو لاو ه تڤهنگە کەمی هەلگرت و فیشه کە کە ی لښ دەر هیتا و بۆی هیتام؛ له بهر دەستی دانام وتی بیکەرە ملت.

تڤهنگە کەم کردە ملم و چوو خەنجەرە کەشی هەلگرت له دوورەو ه بۆی فرییدام وتی ئەو ه ه خەنجەرە کەت. ده ههسته خوات له گەل! ئەمجا خۆیشی به تەواوی لولە ی تڤهنگە کە ی خۆی تی کردم و وتی: «خەیا ل نە کە ی! هەر دەست بیزوینیتەو ه تەنها تاقە فیشه کیکت بۆ ئەنیرم».

منیش به هیتاوشی خەنجەرە کەم هەلگرت و کردم به بهر پشیتینه کەما و نۆردو ه نانه کەم هەلگرت و هەلسام. رووم تی کرد و وتم: «شیرەژن! بهو خوایهی بان سەر ه سویندت ئەدەم تو چیت لیرو ه چه کەسیت و من هەر چەندە لەم بهینەدا سەیرم کرد له تو بهو لاو ه کەسی ترم لەم چۆل و بیابانەدا نەدی. ئەوا من ئەرۆم بەلام تیتبگە یەنە؟»

وتی ههسته برۆ؛ ئەو ه ئیتر ئیشی تو نییه. و تم دەسا شەرت بی یا ئەمەتە ئەمکوژی یا ئەمەتە پیتم ئەلنی. زەر دەخەنە یە ک گرتی و وتی: «زۆر حەز ئەکە ی بیزانی؟ من ژنی کورپیکی ئاموژای خۆم. مانگیك ئەبی میترم پی کردووه. لهو وهختهوه میترم پی کردووه، به تاقە ماله هاتوین لیرو دانیشتووین. تەنها هەردوو کمان بووین؛ سی چوار رۆژ لەمەو پیشتەر ماینیکمان له گوند دز بردوویەتی، ئەو ههستا چوو به شوین ماینه کەدا و من تەنها خۆم لیرو ه به دیار ئەم مەرو مالانەو ه ماومەتەو ه؛ ئەمەیه سەمەری من».

منیش و تم ژنە کە! من هەر شتیک هەم، هەم؛ بەلام ئەو ه بزانه به لای خۆمەو ه پیاویکی ئازاو ناودار بووم. ئەوی تو به منت کرد، وه ئەوی من له تۆو ه دیم تا ئیستە نه کەس پیی کردووم وه نه له کەسم دیو ه. ههستام و ئیتر بهر پی کەوتم. ئەویش دوور و نزیک لولە ی تڤهنگە کە ی راست تیکردبووم، هەتا له چاو وون بووم. ئەو ه ندهم ئەزانی هەر دەستم بێردایه بۆ تڤهنگە کەم به بی هیل و گفت ئەیکو شتم.

جا ئەفەندی هەنووکە ئەم ههتیمە دەلی من شتی وام کردیه؛ چما هەموو ژنیک وه کو یە ک وایه! ژنی واش ههیه و ژنی ئاوا ئەوی من لهو حورمەیه چاوم پی کەوت، هەنووکەش هەر موچرە که به لهشما دیتە خواری.

- پیاویک هه‌بوو تا بلینی ژیر و به راو ته‌گیبر بوو. سهره‌تای ژیانی به هه‌زاری و بی نه‌وایی تته‌په‌راندبوو. ژیریه‌که‌ی خوی گه‌یاندی به پایه‌یه‌کی به‌رز. له لای پادشای ئه‌و شاره بوو به وه‌زیری ده‌سته راستی و بوو به یه‌که پیاوی ئه‌و ولاته.

ئه‌وه‌نده هه‌یه پیاو له هه‌موو لایه‌که‌وه بۆی نایه؛ ئه‌م پیاوه وای بۆ هاتبووه پتیشه‌وه هه‌ر ژنیکی ئه‌هینا زۆری پێ نه‌ئه‌چوو زنه‌که‌ی ئه‌بوو به دۆستی پادشاکه، وه یا به کوردیتر بلنن پادشا پنی فیر ئه‌بوو. چارناچار ئه‌میش له به‌ر ئه‌وه ئه‌مه‌ی پنی هه‌لنه‌ئه‌گیرا ئه‌وه‌ی ته‌لاق ئه‌داو ئه‌چوو یه‌کیکی‌که‌ی ئه‌هینا. به‌لام له به‌ر ئه‌وه به‌خت چه‌واشه بوو، وه یا ژن پنی چارشینو بوو ئه‌ویش هه‌ر وای لی ئه‌هات.

کابرا ئیتر هاته سهر ئه‌وه وتی یا ئه‌مه‌ته ژن ناهینم، یان ئه‌مه‌ته ئه‌بی بچم بسووریمه‌وه ژنیک په‌یدا که‌م که‌ بان ده‌ستی نه‌بی له ژیری و داناییدا؛ ئه‌مه‌ش بۆ ئه‌وه بزانه‌م ئایا هه‌موو ژنیک هه‌موو نرمی و به‌رزیه‌کی زه‌مان هه‌لی ئه‌خه‌له‌تینی و گالته‌ی پنی ئه‌کا، یا خود ژن هه‌یه‌و ژنیش هه‌یه.

لیی دا رویشته گه‌لی سوورایه‌وه نه‌گه‌یشته به‌مراز. روژیک ملی ریی گرتبوو، ده‌ستی له‌ قۆلی گێژاوی فیکر کردبوو، هه‌نگاو به‌ هه‌نگاو ریگه‌که‌ی ئه‌برئ. کوتوپر تووشی پیاویکی پیری که‌نفتی به‌ سالاجوو بوو که‌ ئه‌ویش وورده وورده خه‌ریکه ئه‌و ریگه‌یه ئه‌برئ. وتی به‌ خوا باشه ئه‌مه بۆ هاوده‌نگیم په‌یدا بوو با له‌گه‌لی بېم به‌ هاوړی و پتیکه‌وه له‌ گه‌ل ئه‌و ریگه‌که‌ به‌رین. چوو سلاوو ماندوو نه‌بوونی لی کرد و له‌گه‌لی ریکه‌وت بۆ پتیکه‌وه به‌ ریگه‌دا رویشتن.

زۆر نه‌ رویشتن به‌ کابرای وت: «خاله، ئه‌وا ئیمه به‌ ریگه ئه‌روین با پنی پلیکانه‌یه‌ک دروست بکه‌ین». کابرای پیره له‌م قسه‌یه توورپه بوو. ئه‌میش وتی خاله بۆ توورپه ئه‌بی خۆ شتیکی خراپیم نه‌وتوو. وتی: مال کاول شتی خراپ چیت نه‌وتوو! تۆ شیت بووی یا گالته به‌ من ئه‌که‌ی؟ پنی پلیکانه‌ی چی؟ بۆچ دارتاشم، وه‌ستام، چیم؟ ئه‌وا ئه‌گه‌ر دارتاش بووم له‌م ده‌شته‌دا من ته‌شوی و هه‌ره‌و دارو ته‌خته‌م له‌ کوئی بوو تا بینم پنی پلیکانه له‌ گه‌ل تۆ دروست بکه‌م.

ئه‌میش ئیتر ده‌نگی هه‌یج نه‌کرد و لێیاندا رویشتن. له‌ پاش هه‌ندیک، تووشی رووباریک بوون. کابرا دیسان رووی کرده‌وه خاله پیره وتی: «خاله با له‌م سهر رووباره پردیک دروست که‌ین». خاله ئه‌وه‌نده‌یتر شیت بوو؛ وتی کابرا به‌و سه‌ی ساقه‌ بېی و نه‌بی تۆ شیت بووی وه یا هه‌ر ئه‌ته‌وی تیتالی به‌ من بکه‌ی! چه‌رایه‌ت ئه‌که‌وی بۆچ من گالته چی تۆم؟

کابرا وتی: خاله بۆج تووره ئه‌بی؟ خو خراپم نه‌وتووه. وتی مردووت مری چۆن خراپت نه‌وتووه؟ بۆج من به‌ننام پردم پی دروست ئه‌که‌ی؟ ئه‌وا به‌نناش بووم، له‌م ده‌شته‌دا من به‌ردو قسل و که‌ره‌سته‌م له‌ کوئی بوو بینم پرد بۆ تو دروست که‌م؟ کابرا ئیتر هیچ ده‌نگی نه‌کرد. هه‌ندیکی تر روشتن و گه‌یشته‌ قه‌راخ ئاوابی؛ تووشی په‌له‌ گه‌نمیکی نایاب بوون. کابرا پیره‌ رووی کرده ئه‌می تر وتی: ئه‌م په‌له‌ گه‌نمه‌ هی منه. چاوت لێه ماشه‌للا چۆن هیناویه‌و چۆن گه‌لی پر دانی هه‌یه؟ ئه‌میش وتی: «به‌لێ، په‌له‌ گه‌نمیکی به‌ قه‌ف و پر دانه ئه‌گه‌ر به‌ سه‌وزی نه‌خورایی». کابرا ئه‌مجاره ئیتر وه‌کو فیشه‌که‌ شێته‌ چوو به‌ عاسمانا و هار بوو، وتی کابرا بریا ملم بشکایه‌و له‌ گه‌ل تو نه‌بوومایه‌ به‌ هاوړی! خو تو له‌م ریگه‌دا به‌ قسه‌ی قۆر و پی سه‌رو به‌ر منت تووشی دیق و زیق کرد. وتی خاله بۆج تووره ئه‌بی؟ خو خراپم نه‌وتووه. وتی: جانه‌وه‌ر چۆن خراپت نه‌وتووه؟ ئه‌ی خراپ چۆنه؟ تو خوا گه‌نم له‌ به‌ر چاوته‌ قه‌فی کردووه، دانی گرتووه، وشک بووه و زه‌رد هه‌لگه‌راوه، چاوه‌ړی دروینه‌یه؛ که‌چی تو ئه‌لێ ئه‌گه‌ر به‌ سه‌وزی نه‌خورایی. ئاخ‌ر نازانی ئه‌گه‌ر بخورایه‌ چۆن خوئی ئه‌ما؟ کابرا ئیتر هیچ ده‌نگی نه‌کرد؛ چوونه ئاوابیه‌که‌وه. خاله پیره‌ چووه‌وه بۆ مالی خوئی و ئه‌میش چوو بۆ مزگه‌وت.

خاله پیره‌ زۆر ماندوو بوو. که‌ چووه‌وه ماله‌وه کچیکی تاقانه‌ی هه‌بوو؛ کچه‌که‌ی هات به‌ پیره‌وه‌ بردی داینا. کچه‌ سه‌یری کرد باوکی زیاد له‌ جاران ماندوو‌تره‌ پرسى بابه ئیمړۆ بۆج وا ئه‌تبینم که‌ له‌ جاران زیاتر ماندوو‌تری؟ وتی: کچم چووزانم. ئیمړۆ کابرایه‌کی گیل و گه‌وجم تووش بوو؛ بووین به‌ هاوړی. به‌ قسه‌ی هه‌یج و پووج من چه‌نده ماندوو بووم ئه‌وه‌نده‌یتر به‌و قسانه‌ پی سحه‌تی کردم. ئه‌گه‌ر بروا ئه‌که‌ی میشکم لای خوّم نه‌ماوه.

وتی: بابه قسه‌ی چی له‌ گه‌ل ئه‌کردی؟ وتی: چووزانم بۆم ناگێرپته‌وه. له‌ پاش ئه‌وه که‌ هه‌ندیک به‌ ریگه‌که‌دا هاتین، پێم ئه‌لێ با په‌یژه‌و پی پلیکانه‌ دروست که‌ین. توژیکی تر هاتین گه‌یشته‌ سهر رووباریک؛ که‌چی پێم ئه‌لێ با پردیک دروست که‌ین. توژیکی تر هاتین تووشی گه‌نمه‌که‌ی خو‌مان بووین؛ وه‌ختی دروینه‌ی هاتبوو. من ئه‌لیم گه‌نمی چاکه‌، که‌چی ئه‌و ئه‌لێ ئه‌گه‌ر به‌ سه‌وزی نه‌خورایی. ئه‌و گه‌نم له‌ به‌رچاویه‌وه زه‌رد بووه؛ که‌چی ئه‌و وا ئه‌لێ وه‌ یا له‌وانی تر لای وایه‌ من دارناش و به‌ننام قسه‌ی وام له‌ گه‌ل ئه‌کا. ده‌ی ئیتر چۆن میشکم له‌ سه‌را ئه‌مین؟

کچه‌ وتی: جا باوه‌ خو ئه‌و قسانه‌ هه‌موو قسه‌ی زیرو دانایانه‌و تو ئه‌بوایه‌ پیت خو‌ش بوایه؛ که‌چی ئیسته‌ ئه‌لێ میشکی بردووم. خاله پیره‌ وتی چۆن کچم؟ نابێ ئه‌قلی تو‌یش

بووبی به نه‌قلی نه‌وه‌وه! کچه وتی باوه که پیتی وتووی وهره با پتی پلیکانه دروست بکه‌ین، مه‌به‌ستی نه‌وه بووه وهره با پتیکه‌وه قسه بکه‌ین و به قسه ریگه‌که بپرین. که له سهر رووباره‌که پیتی وتووی وهره با پرد دروست که‌ین، مه‌به‌ستی نه‌وه بووه وهره با پتیکه‌وه قول بکه‌ین به قولی یه‌کا له ناوه‌که بده‌ین؛ چونکه نه‌گهر دوو که‌س بووین، به هیتز نه‌بین ناوه‌که نامانبا. که له روخی گه‌نمه‌که‌ی خومان پیتی وتووی نه‌گهر به سه‌وزی نه‌خورایی، مه‌به‌ستی نه‌وه بووه که نه‌گهر به سه‌لمت نه‌دایی و ههر زوو سهرت تیا نه‌بردیی. باوه نه‌بوا تو به هاوړپیه‌تی پیاوی وا باره شارت بهاتایه‌ته‌وه، نه‌وه‌ک به‌و جوړه خوئی لی زیزکه‌ی. ئیسته نه‌و کابرایه چی لی هات و بو کوی چوو؟

خاله‌پیره - که گوئی له قسه‌ی کچه‌که‌ی بوو- چوو دلیه‌وه که نه‌و پیاوه پیاویکی دانا بووه و نه‌م له خوړایی دلی نه‌ره‌نجان‌دووه. وتی وه‌للا کچم چوو مزگه‌وته‌که‌وه. وتی که‌واته هه‌سته بجو بیهینه‌ره ماله‌وه و دلنه‌وایی بکه. خاله‌ی ریش سپی هه‌ستا چوو بو مزگه‌وت و پیاوه‌که‌ی دیه‌وه و گه‌لی له خوی بوورده‌وه و دلنه‌وایی کرد و هیتایه‌وه بو ماله‌وه.

له ریگه‌دا کابرا پیتی وت: خاله! ناخو کئ له‌م قسانه‌ی منی تیگه‌یاندی؟ وتی: که‌سی خالی! نه‌وی راستی بئ کچیکم هه‌یه نه‌ویش دهردی تو سهری له‌م قسه به توپکلانه نه‌خورئ و گیرم خواردووه به ده‌ستیه‌وه. کابرا له دلی خو‌یا تو‌زی فیکری کرده‌وه و تی تو بلئ نه‌وی من به شویتیا نه‌سوورپیمه‌وه نه‌مه بئ؟

لیناندا چوونه ماله‌وه. نافره‌تیک له ماله‌که بوو؛ خوی داپوشیبوو؛ هه‌ندی گول و گیاش له ناو هم‌وشه‌که‌دا بوو. کابرا رووی کرده خالی ریش سپی و پیتی وت: «وا دیاره گولی نه‌م ماله بئ بین و تاله». خاله دیسان له‌م قسه‌یه - وه‌کو قسه‌کانی‌تر- تو‌ره بوو؛ خیرا کچه‌که له‌و لاوه سهرپوشه‌که‌ی خوی لادا و وتی:

گولی نه‌م ماله گوله باخی تاله به ره‌نگ و بویا ناوی زه‌لاله

کابرا که ته‌ماشای کرد نه‌بینن دوکانچه‌ی جوانی نه‌م کچه له گه‌ل باخچه‌ی هو‌ش و بیره‌که‌یدا وه‌کو دوو تای ته‌رازووی زیرتی ئالتون‌کیش وایه که هیچیان به سهر هیچیان نییه‌و موو له موو جیا نه‌که‌نه‌وه. نازانی پابه‌ندی بازاری جوانی بئ، یا گتروده‌ی ژیری بئ!

نه‌و شه‌وه مایه‌وه و به‌یانی خوازبینی کچه‌که‌ی له باوکی کچه کرد. چاره‌نوسی ناسمانی، له ناوینه‌ی زنده‌گانی نه‌و دوو دانه‌دا به قه‌لمی نه‌پینی و به مه‌ره‌که‌بی خوشبه‌ختی و به نگینی سوله‌یمانی کالای یه‌ک برن. خورشیدی خه‌رامان بوو به هاوسه‌ری په‌لک سه‌وزی داستان. خه‌رمانی ژیری و دانایی بوو به هاوړازی نوکته‌بیژی دهریای زانایی.

كابرال پەلى كچەى گرت و ھىنايەو ھە بۆ ولانى خۆى و لە سەراو كۆشكى خۇيا داينا؛ ئىنجا دەرگای رازى نھانى خۆى بۆ كچە كردهو ھە چۆن تا ئىستە ھەر ژىتىكى ھىناو ھە پادشای ئەو شارە دەستى خەيانەتى لە گەل كردهو ھە چۆن ئەو ژيانە ناچارى كردهو ھە ئىتر واز لە ژيانى ژن و مېردايەتى بىنى و چۆل و بىابان بگريته ھەر بۆ ژىتىك كە نە لا لە عەنەناتى دنيا بكانەو، نە دەستى ستمكاران بتوانى بيشە كىنىتەو؛ تا تووشى بوو بە تووشى ئەمەو ھە.

لە پاش ماو ھەكى كەم پادشا بىستى كە ئەم پياو ھە ژىتىكى تىرى ھىناو؛ ژىتىكى وا كە نە پەرى ئەىگاتى نە ئادەمى. پادشا كەوتەو ھە سەر ھەو ھە سەراپە كەى جارانى؛ ناردى بە شوین كابرادا و بانگى كرد. لە پاش قسەو باسىكى زۆر بە چەپەرى ناردى بۆ ولاتىكى دوور؛ كابرالاش خۆى ئەزانى چە باسە. ھاتەو ھە بۆ مالەو ھە كەىن و بەىنى لە ژنەكەى گەيانە. ژنە وتى بچۆ بە شوین ئىشى خۆتەو ھە بە بى ھەى دىتەو ھە. كابرالى دا رۆىشت.

پادشا كەوتە ھەو پاش نوێزى خەوتنان وەلامى نارد بۆ مالى كابرال كە بە مېوانى دىت بۆ ئەو. ژنەكە بىستى پادشا ئەبى بە مېوانى، ھەستا مالى رىكخست و خۆى لە دنياى جوانىدا زۆر جوان بوو، سەرەپاى ئەو ھەى ئەو ھەندەى تر خۆى جوان كرد و خۆى كرد بە پەىكەرىك گەلى لە خەرامانى چىن جواتر.

زۆرى پى نەچو پادشا ھات و بە دەستوورى ھەونشېنى نە وەك بە دەستوورى پادشاھى چوو دانىشت. كە چاوى بە ژنە كەوت پرشەى كارەباى ژنە خستى ھە عالمىكى ترەو ھە. ژنەش دەمى بە ناز و دەمى بە نیاز بە ھەر دەمىا دىت و ئەروا ئەو ھەندەى تر دەردى كارى ئەكا. پادشا ئارامى لى ھەلگىرا و كەوتە دەستدرىزى نامەردى. ژنەش ھىچ خۆى تىك نەداو بە عىشەو ھەكەو ئەپوت بى نەواپەك كە بىبى بە بەشى پادشاھەك ئەمە ئەو پەرى خۆشەختى ھە بۆ ئەو بى نەواپە. چە پەلەپەكتە ئىمشەو - نە وەك ھەر ئىمشەو بگرە ھەموو ھەو - بە دلى خۆت مېو ھە باخى جوانىم ئەچنىت. ئىستە نانم بۆ دروست كردهو پىكەو ھە نان ئەخۆىن و پاش ئەو ئەكەپنە سەر سەرىنى بەزم و سەفا.

ژنە ھەر لە پىشەو ھە چەند ھىلكەى كى كولاندبوو؛ ھەر ھىلكەى كى بە رەنگى رەنگ كردهو؛ يەكئى سەوز و يەكئى سوور و يەكئى شىن و يەكئى زەرد و ھەر يەكە بە جۆرى ھىلكەكانى ناھە ناو سىنەك و سەر پۆشكى دا بە سەرىا و لە گەل نانا داينا بۆ پادشا و خۆىشى لەو لاو ھە دانىشت. پادشا سەرپۆشى لاداو ھىلكەى رەنگاو رەنگ دەركەوت؛ ھىلكەش پاك نەكراو ھە. ژنە دەستى برد يەكئى لە ھىلكەكانى بۆ پاك كرد و لە ھەر دەستىا

دایناو وتی فەرموو. پادشا ئەوێ خوارد و ئینجا دانەیه‌کی تری بۆ پاک کرد و بۆی دانا. بەو جۆرە چەند هیلکە هەبوو هەمووی بۆ پاک کرد و بۆی داناو پادشا لە هیلکە‌ی سەوزو سوور توند بوو.

پاش تیر بوون کەوتەوه گروگال. ئینجا ژنە وتی پادشاهم ئێستە تۆ چیت خوارد؟ وتی: دیارە هیلکە. وتی: ئەم هیلکانه ئەو بوو لە دیوی دەرەوێ هەر یەکە رەنگێکیان هەبوو، ئایا لە ناوێ هێچ جیاوازییەک هەبوو لە بەینیان؟ وتی: نە؛ هەمووی هیلکە و یەک تام و لەزەتی هەبوو. وتی: پادشاهم ژنیش هەمووی هەر وایە؛ بە لە روالە تا زرق و برقیەک لە بەینیان ببێ، لە ئەسلی ژنیەتیا هەموو هەر یەکە. ئەمە و دیسان تۆ پادشایت؛ پادشا بۆ میللەت وەکو باوک وایە، ئایا باوک دەست بۆ نامووسی کچ و کوپی خۆی درێژ ئەکا؟ ئەم مێردە‌ی من کوپیکی جگەر سۆزە‌ی تۆیە؛ چاوت لێیە چون بە دەم هەموو ئیش و کاریکەوێ بە سەر ئەروا نە وەک بە پێ. ئێستە چون تۆ وێژدانت ئەوێ هەلێ گری کە دەستی گزی و خەیانەت بۆ مالی ئەو درێژ بکە‌ی؟

پادشا کە ئەم قسانە‌ی بیست وەکو جامێ ئاوی سارد بکەن بە سەریا بەو جۆرە‌ی لێ هات. لە شوێنە‌کە‌ی خۆی راست بووێ وە وتی: «کچم، لە سەر دەستی تۆدا مەرجم کرد تا ماوم باوکیکی مێهرەبان بم بۆ هەموو کەس و لێی دا رویشت».

پاش ماوێهێک مێردی ژنە هاتەوێ، بەلام لە کردەوێ پێشینی پادشا ئەمجارەش هەروا ئەچووێ دلیه‌وێ. هاتەوێ بۆ ماله‌وێ و هەستی کرد کە پادشا هاتووێ بۆ ئەوێ. سەری خستە سەر ژنە‌کە‌ی و ژنەش چی رووی داوێ هەمووی بۆ گێرایه‌وێ. ئێتر لە پاش ئەوێ بە هۆی ژیری ئەم ژنەوێ هەم مێردە‌کە کەوتە دنیا‌یه‌کی تره‌وێ هەم پادشایش کەوتە عالە‌مێکی تره‌وێ.

خه‌جە‌ی خوشکەم لەو لاوه هەر یە‌که‌ بۆ‌ خۆیان قازیه‌ک بوون؛ بە‌ر میان نە‌ئە‌خست که‌ ولامە‌که‌ بە‌دمە‌وه‌ . ناچار دە‌رم نە‌برد و دە‌ر پە‌ریم».

- کابرایە‌کی کورد منالیکە‌ی پێ‌ ئە‌بێ‌، ئە‌چنە‌ ماله‌ گۆرانیک لە‌و شاربازیرە‌ . کابرا گۆرانە‌ هۆ‌رپیک می‌وژی دانابوو، منالە‌ چاوی بە‌ می‌وژ کە‌وت دە‌ستی پێ‌ کرد: «باوه‌ می‌وژ ئە‌خۆم، باوه‌ می‌وژ ئە‌خۆم» هەر نە‌ییرپە‌وه‌ . باوکه‌ کە‌یشی چە‌پۆ‌کیکی مالی بە‌ سە‌ریا وتی: «هە‌تیوا! وس بە‌ . پیاگە‌که‌ خۆی ئە‌قلی هە‌س بۆ‌ت دە‌رتیری».

- کابرایە‌کی کورد لە‌ دە‌شتیکا تووشی گۆرانیک ئە‌بێ‌ بە‌ردو ئە‌ستیه‌کی پێ‌ ئە‌بێ‌؛ ئە‌لێ‌: «کاورا ئە‌و کوچک و چە‌خماخە‌ت نادە‌ی وە‌ من؟» گۆرانە‌ش ئە‌لێ‌: ئە‌ی خۆم چی بکە‌م؟ ئە‌ویش ئە‌لێ‌: «بی‌ورە‌وه‌، بی‌ورە‌وه‌ تو گۆرانی؛ قە‌یچی دە‌می بۆ‌ خۆت پە‌یدا ئە‌کە‌ی».

- لە‌ ۱۹۵۰ دا حزبی دە‌ستووری -که‌ هی نووری سە‌عید بوو- باوێ‌کی سە‌یری هە‌بوو لە‌ عێ‌راقدا؛ بە‌ تایبە‌تی لە‌ کورده‌واری . خە‌لیل کە‌نە‌ وە‌زیری مە‌عارف و عە‌لی کە‌مال نائە‌بی سوله‌یمانی بە‌ ناوی ئە‌و حزبه‌وه‌ لە‌ بە‌غداوه‌ چوو بوون بۆ‌ کورده‌واری، لە‌ کە‌رکووک لە‌ مالی شیخیکی تالە‌بانی بانگیشتن کرابوون . یە‌کێ‌ لە‌ بانگکەرە‌کان شیخ قادری سیامە‌نسووری تالە‌بانی بوو . عە‌لی کمال لێ‌ ئە‌پرسی: «ها شیخ قادر! کە‌سابە‌ت و حاسلاتی ئیمسال چۆ‌نە‌؟» ئە‌ویش ئە‌لێ‌: «عە‌لی کمال! ئە‌گەر کار و کاسبی و حاسلات ببوایه‌ من لی‌ترە‌ چیم ئە‌کرد؟»

- کابرایە‌ک لە‌ سوله‌یمانی کە‌ریکی لێ‌ ون ئە‌بێ‌ . لە‌ حە‌مە‌ی پیرۆز ئە‌پرسی ئە‌ری کە‌ریکی ئاوا ئاوات نە‌دیوه‌؟ ئە‌ویش ئە‌لێ‌: «برا! بۆ‌چی ئە‌مە‌ حە‌و رۆ‌ژه‌ رە‌شە‌با هێ‌شتویه‌تی من چاو بکە‌مە‌وه‌ تا کە‌ری تو‌م بە‌رچاو کە‌وی؟»

- ئە‌حمە‌د بە‌گی ریشین هە‌بوو، ئە‌یوت: «باش بوو من بووم بە‌ کو‌ری ریشین، نە‌ بووم بە‌ کو‌ری گونە‌»^{۱۲}.

- كابرەيەكى شارباژىرى گويدىرىڭكى بار كىرد بوو لە كەرەو سىرىڭ ئەچوو بۆ سولەيمانى. دوو كابرەيە هەورامى تووشى بوون لىيان پىرسى كابرە بارەكەت چىيە؟ ئەويش وتى: «كەل و پەلە».

كابرەكان بارەكەيان لى سەندو بردىانەو سەيرىيان كىرد شتىكى شىل و نەرمە، لەوانەيە بخورىت. دەستيان كىرد بە كەرەو سىرىڭ خواردن و بە لايانەو زۆر خۆشيش بوو؛ هەر ئەيانخواردو ئەيانوت: «هاى فىلبازى شارباژىرى! ئەزانى كەل بە پەلەو خۆشە، بۆيە ئەلى بارەكەم كەل و پەلە».

- كابرەيەكى كورد نوڭىرى نيوەپۆ چووە مزگەوتىكەو نوڭىرى دابەست؛ وتى: «نەتمە هەشت رەكات نوڭىرى ئەم نيوەپۆيە ئەكەم بۆ خوا». مەلای مزگەوتەكە لەوئ بوو؛ گوڭى لى بوو. دەنگى نەكرد هەتا كابرە نوڭىرەكەى تەواو كىرد، پاشان پىتى وت: باوكم نوڭىرى نيوەپۆ چوار رەكانە تۆ بۆچى ئەلىتى هەشت رەكات؟ هەستە نوڭىرەكەت بكەو. كابرەش ئەلى: «مامۇستا وا مەزانه ئەيكەمەو، من هەشت رەكاتم كىردووە خوا تىكەوئى چوارى خاسى لى هەلبىرى بۆ خۆى و چوارە خراوەكە بداتەو سەر خۆما».

- لە شەپى ۱۹۱۴-۱۹۱۸ خەلىكى زۆريان نارد بۆ شەپ؛ لە مانە گەلىكىيان كورد بوون. لە «شوعەيە» شكا بوون؛ گەرا بونەو بەغدا. يەكئ لە كوردەكان مەينەكەى كوژرابوو، بە پى ئەپۆ بەرىدا؛ لە بەر خۆيەو هەرنەيوت: «دە خوا بتگرى سولتان رەشادا! تۆ كە بەغداد هەيە ئىتر بەسەرەت بۆ چىيە وا شەپى لە سەر ئەكەى و ئەم عالەمە بە كوشت ئەدەى؟»

- هەر لەو شەپەدا هەندى كوردىيان بە ناوى غەزاو تەفرە دابوو، ناردبوونيان بۆ شەپ. يەككىيان هەر ئەپاراپەوە خوا سا تۆ ئەم جارە مەمكۆزە هەتا ئەچمەو مەل. لىيان پىرسى بۆچى؟ وتى: «شەرتى بەم خەنجەرە مەلا كوت كوت كەم. دويت باوكە هەر ئەيوت هەر كەس بچى بۆ غەزا، "حوورى" ئەدەنى. منى نارد بۆ كوشتن، نەيناردم بۆ حوورى. ئەگەر راستى ئەكرد هەر كەس غەزا بكا حوورى ئەدەنى خۆى بۆچى نەهات؟ من حوورىم ناوئ "خاتە"ى خۆم بە دەمى باوكىشم زىادە».

- مه‌لایه‌ک له سهر کانیه‌ک دانیشتبوو، کابرایه‌کی کورد له قرچه‌ی نیوه‌پۆدا له ریتوه هات له گهل گه‌یشته سهر کانی له سهر له‌پ لئ راکشاو ده‌می خسته کانیه‌که‌وه تیرو پر ناوی خوارد‌ه‌وه. مه‌لا وتی: رۆله! جارێکیکه به‌م تهرحه ده‌م مه‌خهره ئاوه‌وه، خراپه. وتی: قوربان بۆچی خراپه؟ مه‌لا وتی: بۆ ئه‌قل زیانی هه‌یه. وتی: مامۆستا ئه‌قل چیه؟ مامۆستا وتی: «رۆله! له گهل تۆم نییه ئه‌وه جارجار له به‌ر خۆمه‌وه وهرینه ئه‌که‌م؛ ئه‌گینه به‌ تۆم نه‌وت».

- هه‌تیویک له دئ «پیران» بوو؛ ناوی «مه‌وله» بوو. زۆر بئ ده‌سه‌لات و ده‌سته پاچه بوو؛ ههر که‌س هه‌له‌سه‌ستا لینی ئه‌دا و تیی هه‌له‌ه‌دا. تازه ئنگلیز هاتیوو و لاتمه‌وه «مه‌وله» رۆژیک له گهل هه‌تیویکیکه - که‌ ناوی «ئه‌حه هه‌ژه» بوو - شه‌ریان بوو بوو. ئه‌حه هه‌ژه مه‌وله‌ی نابوو هه‌ ژیر خۆی. ههر چه‌ن له‌قه‌ی ئه‌دا به‌ که‌له‌که‌یا مه‌وله وه‌کوو دال ئه‌یشیران؛ که‌چی پیره‌ژنه‌که‌ی دایکی هاواری ئه‌کرد: «خه‌لکینه! بۆ خاتری خوا مه‌وله بگرن با یه‌کی نه‌کوژئ ده‌ور ده‌وری ماژۆره».

- کابرایه‌کی کورد مندالێکی هه‌بوو. شه‌ویک له سهر پشت راکشاو ته‌ماشای ئاسمانی ئه‌کرد له باوکی پرسی: باوه ئه‌و خه‌ته سپیه چیه به‌ ئاسمانه‌وه؟ باوکیشی وتی: رۆله! ئه‌وه ریی کاکێشانه. کوتوپر کۆپه له پر راست بووه وتی: «ئای به‌ خوا بابه! پووشیک له کایه‌که‌ی ئاسمان که‌وته خواره‌وه چوووه چاومه‌وه» و ده‌ستی کرد به‌گریان.

- کابرایه‌ک هه‌بوو «حاجی سه‌فه‌ر»ی ناو بوو. چوو بوو بۆ حه‌ج و هاته‌وه؛ لێیان پرسی حاجی مه‌که‌که‌خۆشه؟ وتی: «ناوه‌للا! یا خوا ههر چی موسلمانه‌ رئ تینه‌که‌وی. ئه‌گه‌ر باوه‌ر تان هه‌یه، جه‌حه‌نم له مه‌که‌که‌ گه‌لی خۆشتره».

- مه‌حوی، سۆفی مه‌حموو ناویکی بۆ مجهوری خانه‌قا گرتبوو. دوانزه سال بوو مجهور بوو. مه‌گه‌ر شیخ زۆری درۆ لئ بیستبوو، شه‌ویکی زستان له دوا نوێری خه‌وتتان، شیخ ئه‌پواته‌وه بۆ ماله‌وه؛ له هه‌یوانی خانه‌قا له تاریکیدا تووشی زه‌لامیک ئه‌بئ ئه‌پرسی: کۆپه کییه؟ کابرا ئه‌لئ: «منم». شیخ دیسان ئه‌پرسی تۆ کیت و ناوت چیه؟ ئه‌لئ: قوربان! سۆفی مه‌حمووی مجهورم. مه‌حوی قۆلی ئه‌گرئ و ئه‌بیاته ژووری خانه‌قا و بانگ ئه‌کا:

«ئەرى خەلکینە! ئیوھ و خواتان ئەم پیاوھ کێیە کە دەستی بە دەستمەوھە؟» خەلکە کە ھەموو ئەلین: «قوربان! سۆفی مەحمووی مەجھورە». ئینجا شیخ ئەلی: «ئافەرین سۆفی مەحمو! رەحمەت لە بابت!» خەلکە کە ئەلین یا شیخ ئەوھ مەبەست چییە؟ ئەلی: «خەلکینە! خۆتان ئەزانن ئەم پیاوھ دوانزە سالە لە لامەوھ لەم خانەقاھە مەجھورە. لەم دوانزە سالەدا ئیمشەو ئەم راستیەم لێ بیست کە وتی من سۆفی مەحمووم».

- لە دەوری مەحمو پاشادا قازیەک نێرایە ھەلەبجە؛ مەلا ئەحمەدی ناو بوو. رەمەزان لە سەرا ھات، ئەو سالە بیست و نۆ رۆژ بوو. سالی دوایی رەمەزان لە ھەوھەوھە رۆژیکی لێ خورابوو لە ئاخریش بە بیست و نۆ رۆژی قازی فتوای جەژنی دەرکرد. رەمەزانی ئەو سالەش بۆ بە بیست و ھەشت رۆژ. ئینجا مەحمو پاشا ناردی مەزبەتەکیان کردەوھو ناردی خۆیشی مۆری بکا. قازی پرسى: پاشا ئەمە چییە؟ وتی: قازی ئەفەنی مەزبەتە ھە کردوومەتەوھ و ئەینێرم بۆ «عەبدولھەمید» لە ئەستەمبۆل. وتی: بۆچی؟ وتی: «بۆ ئەوھ تا بیست و ھەشت سالی تر تۆ لێرە بمیئیتەوھ رەمەزانمان بە تەواوی لە کۆل ئەخە؛ چی لەمە چاکترە؟»

- کابرایەک سالیکی لە نەخۆشیەوھ شیت بوو بوو، بردبووانە مالی «شیخ بابەعەلی سوسە» دوغای بۆ بکات. مالی شیخ بابەعەلی بالەخانەیکیان ھەبوو شیتە کە لەویدا بوو. مندالە ووردە کە لە کۆلانەوھ فیکەیان ئەکرد، کابرا ئەوھندەیتەر شیت بووبوو؛ ھەلەبەری و جینیوی ئەدا. بابەعەلیش دەستی دایە داریک و مندالە ووردەکانی لێ دوور خستەوھ. تۆژیکی پیچوو شیتە سەری نابووھ پەنجەرە کەوھ بانگی ئەکرد: «مندالگەلە بێنەوھ، بێنەوھ». بابەعەلی وتی: خزمە بە ھەزار حال دوورم خستوونەتەوھ، کەچی ئیستە تۆ خۆت بانگیان ئەکە؟ کابرای شیتە وتی: «تۆ خوا واز بێنە، بە خودا دنیا بە بێ قنگە گەمە ناخۆشە».

- کابرایەکی کورد ژنیان بۆ ھیتا و زەماوھندیان بۆ کرد، چێشت و گوشت ئەخورا. لە بەر ئەوھ خەلکە کە زۆر بوو نەیانپەرژایە سەر زاوا نانی بۆ دانین. لە پاشا کە کەوتە شەوی ھاتن، پێیان وت: فەرموو بچۆرە پەردە. ئەویش وتی: «لاچن دەوێت باوکیئە! کێ پلاوی خواردگە ئەوھ بچیتە پەردە».

- کابرایه‌کی مهرگه‌یی مه‌سینه‌یه‌کی هه‌بوو ئه‌بیرد بۆ سهر ئاوده‌ست. مه‌سینه‌که‌ کونی تیا‌بوو تا ئه‌و میزه‌که‌ی ئه‌کرد مه‌سینه‌که‌ هیچ ئاوی تیدا نه‌ئهما. هه‌موو جار له‌ سهر عابخانه‌که‌ هاواری لێ به‌رز ئه‌بوه‌وه‌ بۆ ئاو. له‌ پاش به‌ینیک خه‌لکی سه‌ریان کرد کابرا وه‌کو جارێ هه‌وار هاواری نه‌ماوه، لێیان پرسى: ئه‌وه‌ ئافتاوه‌ که‌ت چاک کردۆته‌وه‌؟ وتى: «ناوه‌للا! به‌لام فێلم لێ کردوه‌». وتیان چۆن؟ وتى: «له‌ پێشا تاره‌ته‌که‌م ئه‌گرم، ئینجا میزه‌که‌م ئه‌که‌م. دایه‌لێ ده‌گێم چما دیلم هه‌روا به‌ حاسانی له‌ ده‌ستم ده‌رچى؟»

- ژنیک ئیشی خراپه‌ی لێ روودابوو له‌ سهر ئه‌وه‌ سواری که‌ریان کردبوو شاربه‌ده‌ریان نه‌کرد. به‌ بازارا هینایانه‌ خواره‌وه‌ خه‌لکی به‌ردیان بۆ ئه‌هاویشته‌ و تقیان لێ نه‌کرد. له‌و وه‌خته‌دا به‌ یاساوه‌لکانی ئه‌وت: «تکاتان لێ ئه‌که‌م قایم ده‌ست به‌ قۆلمه‌وه‌ بگرن، نه‌وه‌ک له‌ که‌ره‌که‌ بکه‌ومه‌ خواره‌وه‌و ئابرووم بچى».

- کابرایه‌کی کورد جارێک ریی ئه‌که‌وێته‌ به‌غدا. گه‌رما ئه‌بێ کابرایه‌کی عه‌ره‌ب هه‌ر بانگ ئه‌کا «مای بارد». کابرای کورد ئه‌لێ: «ها برا تیکه‌ له‌و مای بارده‌ بایی دو قه‌ران». تیر ئه‌خواته‌وه‌و سه‌یر ئه‌کا ئه‌مه‌ هه‌ر ئاوه‌و هه‌یچی تر. ئه‌گه‌رپێته‌وه‌ بۆ ولات کو‌ر و کال باسی به‌غدا دینته‌ پێشه‌وه‌ ئه‌ویش ئه‌لێ: «کو‌رینه‌! ئه‌گه‌ر چونه‌ به‌غدا و کابرا بانگی کرد مای بارد، نه‌که‌ن بپه‌خۆنه‌وه‌ هه‌ر ئاوه‌ په‌تیه‌که‌ی لای خۆمانه‌».

- خاله‌ مه‌حموو ناویک له‌ سوسه‌ی سه‌یدان هه‌بوو، کچیکی بوو کابرایه‌کی خزمی داوای کرد، نه‌یدایه‌؛ دای به‌ پیاویکیکه‌. کابرای خزمی شه‌و چووبوو ئاگری به‌ که‌په‌که‌ی خاله‌ مه‌حموووه‌ نابوو؛ په‌یژه‌که‌شی لێ لا‌بردبوو، هه‌موو نوین و شتومه‌که‌که‌ی سوتا بوو. ئینجا به‌یانێ له‌ مزگه‌وت خاله‌ مه‌حموو حه‌کایه‌تی خۆی گێرایه‌وه‌ بۆ شیخ بابه‌ عه‌لی سوسه‌. ئه‌ویش وتی: «خاله‌ مه‌حموو، هه‌رچێ که‌س بووه‌ حه‌واله‌ی خواى بکه‌». خاله‌ مه‌حمویش به‌ تو‌ره‌پیه‌وه‌ وتی: «وس به‌ خزمه‌! یا خوا هه‌رچێ شه‌هاده‌ی به‌ شانی محمه‌د هه‌تاوه‌ نه‌که‌وێته‌ خوا! خوا تا ئێسته‌ هه‌قی کێ سهندوه‌ هه‌قی منیش بستی؟»

- کابرایه‌ک له‌ دینی «کانی میران» ناوی قاره‌مان بوو. روژیک له‌ گه‌ل هاو‌پێکی باسی خواردنی خۆش ئه‌که‌ن، قاره‌مان ئه‌لێ: خورما‌ورو‌ن زۆر خۆشه‌. ئه‌وی تر لێی ئه‌پرسی بۆچی

تۆ خوار دوو تە؟ ئەلێ: «ناوە لالا نەم خوار دوو؛ بەلام روژیک ئاگام لێ بوو ئەو پرەحماناغا زۆر بە لەزەت ئەبخوارد؛ منیش بەو هەدا ئەزانم کە زۆر خوشە».

- دوو کابرای کورد هەبوون یەکیکیان خەلیلی ناو بوو، یەکیکیان جەلیل. بە رییواری بە دەشتیکا ئەروێشتن؛ سەریان لێ تێکچوو. لە دوورەوێه رەشمالیکی عەرەبیان بەرچاو کەوت. خەلیل بە جەلیلی وت: تۆ لێرە راوەستە تا من بچم بزانم چیە؟ لێدا روێشت. لەو کاتەدا کە سەری کرد بە دەواوە کەدا، کابرای عەرەبی خانەخۆی دەوریەکی قەوتی برای(?) لە بەر دەما بوو، لە گەل ژنەکیا ئەیانخوارد. کە چاوی بەم کابرای میوانە کەوت بە ژنەکی وێ: «خللی جوو»؛ یانی بییەرە ژوورەو (واتە بیشارەو). خەلیل کە گۆیی لەم قەسەیه بوو، ئاوێری دایەو دەستی لە هاوێرێکی هەلتهکان و بانگی کرد: «هۆ، جەلیل جەلیل! پیاوێ کە ئێزی خەلیل بێژە بە جەلیلیش با بێت؛ دەسا بێ بێ».

- کابرایەکی شێت لە سولەیمانی هەبوو «قوله»ی ناو بوو. روژیک بەردێک ئەدا لە پیاویک و ئەیکوژی. پیاوێ ئەبەن ئەنێژن. لە پاشا شەوجمەنەیی بۆ ئەکەن و حەلوای بۆ ئەبەخشنەو. قوله ئەجێ و هیجی بەش نادەن و دەری ئەکەن؛ ئەویش ئەیکا بە هەراو هاوار ئەلێ: «سەیر کەن سەیر کەن، من خۆم کوشتوومەو حەلواشم بەش نادەن».

- پیاویک هەبوو لە سولەیمانی دوکانی بازرگانی هەبوو لە خانی حاجی ئاغافە تەحوڵا؛ دووکانی حاجی فەقیش بەرامبەر دووکانەکی ئەو بوو. لە بەیانیهو تە ئێوارە لە سەر ئەو دوکانە دانەنیش تەر بێرۆتی هەلئەمزی. سەرە رای ئەو شەش مەشتەرێکانی حاجی ئێقیان ئەدایەو ئەچوون لە سەر دوکانەکی ئەو دانەنیشتن. جا لێیان پرسی: ها خالە! دنیا لە چیاپە؟ ئەویش ئەپوت: «لە چیاپە؟ سەبەینی خوا هەر خۆی ئەمینێ و حاجی فەقی».

- هەر ئەم پیاوێ مالهەکی لە تەنیش مالی حاجی بێریم ئاغای خەفەفەو بوو. خانەکی حاجی بێریم ئاغای بەرزتر بوو لە هی ئەم. کورپوکال ئەچوون لە پانزە و شانزە مانگا لێیان ئەپرسی: «خالە چەنی مانگە؟» ئەویش ئەپوت: «بێر بۆج حاجی بێریم ئاغای دێلێ من مانگ بێنم؟ چوو زانم چەنیهتی؛ بچن لەو پێرسن».

- حاجی‌برایم‌ئاغا بانگ‌یشتتیک‌ی کردبوو؛ گهل‌ی که‌س له‌ خه‌ل‌کی سوله‌یمانی بانگ‌ کردبوو. پیاویک‌ هه‌بوو له‌ گهل‌ ئه‌وه‌ که‌ دراوس‌یه‌کی زۆر‌ نزیک‌ی بوو، بانگی نه‌کردبوو. ل‌یان‌ پرس‌ی: خاله‌ ئه‌وه‌ چۆن‌ حاجی‌برایم‌ئاغا تۆی بانگ‌ نه‌کردوو؟ ئه‌و‌یش‌ ئه‌ل‌ی: «برا، چووزانم‌؟ حاجی‌برایم‌ئاغا ره‌نگ‌ب‌ی وا بزانی من‌ نازانم‌ پلاو بخۆم».

- مه‌لامه‌حمووی‌بان‌ه‌یی کویریکی‌ چه‌ته‌ولی لووت‌ زلی کونج‌ی ناشیرینی چاو‌به‌ قول‌اچوو بوو؛ ریش‌یک‌ی ته‌له‌ته‌له‌ س‌یی پ‌توه‌ بوو، کلاویکی‌ قووج‌ی به‌ سه‌را بوو، میزه‌ریکی‌ س‌یی له‌ چ‌لکا داوه‌شاوی ئه‌به‌ست‌ به‌ ده‌وریه‌وه‌، دارده‌ست‌یک‌ی گر‌ی گر‌ییاوی به‌ ده‌سته‌وه‌ (باق‌ل‌یک‌م‌ «په‌لک‌» بوو). جا ئه‌م‌ مه‌لامه‌حمووه‌ شای ئ‌یران‌ -ناسره‌دین‌ شا- س‌ال‌ی چ‌واره‌ تمه‌نی بۆ بر‌یبه‌وه‌وه‌. ئه‌بوایه‌ له‌ بانه‌ بچ‌وایه‌ بۆ تاران‌ بۆ وه‌ر‌گر‌تن‌ی ئه‌م‌ س‌الانه‌یه‌. ئه‌یوت‌ تا ئه‌چووم‌ و ئه‌هاته‌وه‌ هه‌شت‌ مانگ‌م‌ پ‌ی‌ئ‌ه‌چوو. راست‌یش‌ی ئه‌کرد؛ چونکه‌ ئه‌و‌ سه‌رده‌مه‌ وه‌تر‌ و شته‌ نه‌بوو.

وت‌ی: «جاریکیان‌ که‌ گه‌یشتمه‌ ناو شاری تاران‌، به‌ناو بازار‌ا ت‌ی‌ئ‌ه‌په‌ر‌یم‌، بۆ مالی پاشا ئه‌چووم‌. سه‌یر‌م‌ کرد‌ له‌ سه‌ر‌ دوو‌کانه‌کانه‌وه‌ هه‌موو‌ وت‌یان‌ «عومه‌ری، عومه‌ری». ه‌یچ‌ ده‌نگ‌م‌ نه‌کرد؛ خ‌یر‌ پ‌ن‌یان‌ ل‌ی هه‌ل‌بری ده‌ست‌یان‌ کرد‌ به‌ ج‌نیودان‌ به‌ حه‌ز‌ره‌تی عومه‌ر‌. وت‌ی زۆرم‌ پ‌ی‌ ناخۆش‌ بوو، خۆم‌ گر‌ت‌ ده‌ستم‌ کرد‌ به‌ ج‌نیودان‌ به‌وان‌. ته‌ماشام‌ کرد‌ ئه‌وا ج‌نیو ئه‌ده‌ن‌، من‌یش‌ به‌م‌ ج‌نیوانه‌ که‌ ئه‌یانده‌م‌، ه‌یچ‌ د‌لم‌ ئاو ناخواته‌وه‌؛ چ‌ارم‌ نه‌ما. وت‌ی من‌یش‌ ده‌ستم‌ کرد‌ به‌ ج‌نیو دان‌ به‌ حه‌ز‌ره‌تی عه‌لی. به‌مه‌ تو‌ز‌ی کولی د‌لم‌ دامرد؛ به‌لام‌ هه‌ر‌ ئه‌وه‌نده‌ خۆش‌ بوو ج‌نیو له‌ ده‌م‌ هاته‌ ده‌ره‌وه‌؛ بۆم‌ داپه‌ر‌ینه‌ خواره‌وه‌ له‌ سه‌ر‌ دوو‌کانه‌کان‌. هه‌ر‌ ئه‌وه‌نده‌یان‌ ت‌یه‌له‌دام‌ کلاو و میزه‌رو پ‌شت‌ینه‌که‌م‌ ئ‌یسته‌ش‌ نازانم‌ که‌وتنه‌ کوپوه‌. به‌ ده‌م‌ ت‌یه‌له‌دانه‌وه‌ به‌ هه‌ر‌ په‌له‌پ‌روزیه‌ک‌ بوو، سه‌رم‌ کرد‌ به‌ کونی مالی پاشادا (مه‌به‌ستی به‌م‌ ق‌سانه‌ باره‌‌گای پادشاهی بوو). وت‌ی له‌ و‌ی کورد‌ی پ‌یاو ماقوولی س‌نه‌یی هه‌بوون‌، ئه‌گه‌ر‌ ئه‌وان‌ ر‌زگاریان‌ نه‌کرد‌مایه‌، جاریکی‌ تر‌ ئ‌یوه‌ ئه‌م‌ مه‌لامه‌حمووه‌تان‌ نه‌ئ‌ه‌دیوه‌».

- کابرایه‌کی کورد‌ له‌ رۆژی جمعه‌ی مانگی ره‌مه‌زاندا له‌ به‌ر‌ مه‌زاری کاک‌ئ‌ه‌مه‌دی سوله‌یمانی له‌ مزگه‌وت‌ی گه‌وره‌، کاسه‌یه‌ ماستاوی دانابوو، له‌ به‌ر‌چاوی خه‌لکه‌که‌وه‌ نان‌ و ماستاوی ئه‌خوارد. مه‌لایه‌ک‌ به‌ ته‌ن‌یش‌ت‌یا ت‌یه‌ر‌ی پ‌تی وت‌: کابرا تو‌ شه‌رم‌ ناتگر‌ی به‌م‌ مانگی ره‌مه‌زانه‌ له‌ به‌ر‌چاوی ئه‌م‌ خه‌لکه‌وه‌ شت‌ ئه‌خۆی؟ کابراش‌ ئه‌ل‌ی:

«خەلکینە! سەیری ئەقلی ئەم مەلایە کەن ئەلێ تو بەم مانگی رەمەزانی موبارە کە لەم رۆژی جومەعی پێرۆزە لە بەر مەرقدی کاک ئەحمەددا بەم گەرماي مانگی تەموزە ئەم نان و ماستاوە ساردە مەخۆ!»

- مامەحمە پیلویکی پیری شاتری بوو لە «شانەدەر»ی شارەزوور دائەنیش. رۆژیک باسی پیاوچاکان ئەکرا ئەویش وتی ناشوکی نەبێ، پیاوی خاس و وەلی کە یەبوو؟ لەم ناوەدا کاک ئەحمەدی سولەیمانی و من و شیخ عومەری بیارە هەبوین؛ ئەوان رۆیشتن و ناشوکی نەبێ هەر من ماومەتەوه.

- عەزیزئاغای چاقوولی حەکایەتخوان، زۆر قسە خۆش بوو؛ لە قاوەخانەی ماری قاوەچی لە سولەیمانی حەکایەتی ئەکرد. شەوی سەد کەسی لێ کۆ ئەبوو. بەلام عەزیزئاغا نەئەچوو مالى کۆرەکانی؛ بە شەو لە قاوەخانە کە ئەنووست و نان و چیشتی بازارپیشی ئەخوارد.

شەویەک حاجی سالحی سابوونچی - کە زاوای بوو - هات وتی: «مردووت مری! تو ئەمە چیه هەموو دەمی سەرو پیتی بازار ئەخۆی؟ بۆچی نایەتە مالهە کە من دانیشی، پارویک نان هەر هەیه بێخوین». لە سەر ئەم قسەیه عەزیزئاغا بلیسە ئەستینی و ئەلێ: «کۆرە تو مالت لە کوێ بوو؟ گۆم کردە مالت. خۆ مالهە کەت وەکو نێرگە لە کە ی سەید ئەحمەدی بابەرە سول وایه؛ هەر سەعاتی بە دەست هەتیویکەوهیه».

- جاریکیان لەو کۆردەواریه لە دیهەک نوێزی جومە ئەکەن. سەیر ئەکەن یەکیکیان ناتەواوه؛ چونکە بە لای شافعیه وه ئەبێ چل کەس بن. گەلێ پیاو چاوه‌پێی ئەکەن کەسی تر پەیدا نابێ. هەتا لە دەمه دەمی عەسرا ئەبێن کارپایه‌کی کە پەنگ بە شان لە دووره وه رووی کردە ئاواي.

ئەچن بە پێشوازیه وه پیتی ئەلێن ئیشیکێ خێر هەیه وه لە سەر تو پەکی کەوتوو؛ تۆیش ئەبێ ئەم ئیشە بکە ی بۆ خوا. ئەپرسی چیه؟ ئەلێن نوێزی جومەیه وه به تو تەواو ئەبێ. ئەلێ توژی لێم راوهستن. کەوشەکانی دائەکەنی ئەیداته بن دەستی و کەپەنکە کە ی لوول ئەکاو ئەیخاتە سەر شانی، دوو پێ ئەبێ دووی تری بۆ قەرزی ئەکاو بۆی دەردەچێ. ئەلێن کۆرە ئەوه تو چیت کرد؟ بۆ کوێ ئەچی؟ ئەلێ: «کۆرە برۆن من تا ئێستە هەزار ئیشم بووه به خوا

یەکیکی بۆ پێک نەهێنام؛ ئێستە ئەو ئەم ئێشە‌ی کەوتوتە من، خۆ شیت نەبووم بۆی جێبەجێ کەم».

- لەو کوردەواریه‌ی مەلایەکی چاک لە دێیەک بوو. رۆژیک کۆلکە مەلایەک چوووە دێیەکەو وتی خەلکینە من مەلایەکی چاکم و ئەبم بە مەلەتان. ئەوانیش وتیان مەلای خۆمان چاکەو مەلامان ناوێ. ئەویش وتی مەلایەکە ئێوە هەر مەلانیە لە چاومان. مەلای گوندەکش لەوێ بوو؛ لەم قەسەیه‌ی تۆرە بوو، وتی تۆ چۆن ئەلێی بە من مەلایەکی چاک نیم. ئەمیش وتی بابە ئەمە‌ی پێ ناوێ، وەرن تاقیمان بکەنەو. ئێمە ئێستە هەردوو کمان «مار» ئەنوسین، هەر کامیکمان چاکمان نووسی ئەو ئەو مەلایەکی چاکە. مەلای چاکەکش وتی باشە.

هێنای لە سەر کاغەزیک وشە‌ی «مار»ی نووسی. کۆلکە مەلایەکش خەتێکی پێنجەل پلووچی نووسی. رووی کردە خەلکە‌کە وتی: خەلکینە! وەرن ئێوە و خواتان سەیر کەن بزانن ئەمانە کامیان مارن؟

خەلکە‌کش کە سەیریان کرد وتیان وە‌للا بابە مار ئەو تە تۆ نووسیوتە؛ دیارە ئەم مەلایە

ئێمە تا ئێستە ئێمە‌ی بڕیوەو هیچ مەلانیە. مەلای هەناسە‌ساردیش هەر چەند هاواری کرد کە مار ئەو‌یه‌ی من نووسیوومە، کە‌لکێکی نە‌دایە و دەریان پەراند.

- کابرایەکی کورد کۆریکی بوو نابو‌یه‌ بەر خۆیتە‌ن. رۆژیک لێی ئەپرسن: خالە سەمین! لە قۆلە نیسکە بو‌ه‌سە‌و‌و تەنگی وە تەو‌ەت هە‌لنێگە.

- لە قەسە‌ی کوردانە‌یه‌ ئە‌لێ:

لە شارێک کە خەلکە‌کە‌ی بۆت پەرست بوون، رۆژیک جە‌ژنیان بۆ گۆی درزێکیان بە کورتانی قەیفەو سەر کە‌للە‌ی ئاوریشم و زە‌نگۆلە‌ی زیو رازاندبو‌ه‌و، بۆتە‌کە‌یان سوار کردبوو بە ناو شارا ئە‌یانگێ‌را. خە‌لکی هەرچی تووشی ئە‌بوو کە‌نۆشی بۆ بۆتە‌کە‌ ئە‌بردو بە لە‌نگە‌ری و سە‌بە‌تە‌ نوقل و نە‌باتیان بۆ کە‌رە‌کە‌ ئە‌هینا. ئێ‌نجا گۆی درزێ‌کە‌ خۆی لە‌و پایە‌یدا دی، خۆی لێ‌ گۆ‌را، گازی لە‌ خە‌لکی ئە‌گرت و جووتە‌ی هە‌لئە‌دا. کابرایە‌ک لە‌و شارە‌ بوو چو‌و سە‌ری نایە بنا گۆ‌ی و پێی وت: «مال کاول! بۆچی خۆت لێ‌ گۆ‌راو‌ه‌؟ ئە‌م ئی‌حترام و

کەرۆشە بۆ بوته کەیه، لەبەر تۆ نیە. تۆزیکێ تر کە بوته کەت لە سەر لاچوو ئەبیتەو بە کەرەکە ی جارێ بارت لێ ئەنێن و بە ئەقیزە تێت بەر ئەبن».

- سالتیک فەتاحی بارامی هەمەوێ راوروتی ئەکرد. رۆژیک لە دەوری قەرەداخ جوولە کەیهک پووت ئەکاتەو. جوووە مالتی عەتاری زۆری پێ ئەبێ و سابوونی بۆن خۆشیش لە ناو شتومە کەکانیا ئەبێ. وتیان فەتاحی بارام پۆشت؛ لە دوا ی چارە کە سەعاتێ بە غار هاتەو بە بانگی جوولە کە ی کرد وتی: «جوووە! مندالی وردم هەیه؛ وە کەلام بەو بۆنە خۆشە مندالیکم شتیک لێ بێ بە پەچە لە کتا ئەچمە خوارەو». جوووە کەش ئەیوت: «قوربان بە حەزرەتی موسا و محمد! هیچ زیانی نابێ، مەترسە».

- کابرایەک هەبوو لەو دەشتی دزەبیە، رەسوولی ناو بوو. ژنیکێ کەری هەبوو ناوی بەسێ بوو. رۆژیک سێ چوار سوار ئەبن بە میوانیان. کابرا ئەچیتە ژوورەو ئەلێ: «بەسێ، مریشکیکیان سەر پەرە لە گەل برنج بۆیان لێ نێ». بەسێش ئەلێ: «وەللا رەسول تۆ وەخت و ناو وخت نازانی؛ کە ی ئێستە وەختی ئەو هەیه؟» ئەمە ئەلێ و دەریکە ی دائە کەنێ.

- مەلایەک جاریک لە خێلە کوردیکا ئامۆژگاری خەلکە کە ی ئەکرد کە پیاو نا بێ توخنی دایک و خوشک و پوور و کچی خۆ ی بکەوێ؛ حەرامە. کابرایەک لەو لاو و راست بوو وەتی: «سا بە خوا مامۆستا! من دوینی هەر بە گەمەو و میمکی خۆم گاو هیچ حەرامیش نەبوو».

- کابرایەک لە دێ «سوکتە» شوان بوو. لە پریکا وازی لە شوانی هێناو پۆیی. لە دوا ی سێ چوار سال پیاویکی سوکتە یی ئەچێ بۆ ئەستەمبول لەوێ چاوی پێ ئەکەوێ ئەو کەوا یەکی شیرداخی سوور و سەلتە یەکی چوغە ی لە بەرایە. ئەلێ دیارە شوکر ئەحوالت خۆشە؟ موبارە ک بێ! جلی جوانت لە بەردایە. کابرا ئەلێ: «برا! یا خوا بە میراتی کەوێ! من کەوای سوور و سەلتە ی جوانم بۆ سەر بان و سەرانیلکی سوکتە ئەویست».

- کابرایەکی بەرکیوی کورپکی بوو خەلی ناو بوو؛ نەخۆش بوو. لێیان پرسی کورپە کەت چاکە شوکر؟ وتی: «ناو و لالا! ئەمڕۆ لە هەموو رۆژان خراپترە؛ تەنانت سێ

ته‌حامانم لو دانایه له هیچیانی نه‌خوارد». وتیان ته‌حامه‌کان چی بوو؟ وتی: «به‌پرو به کالی، به‌پرو به کولای، به‌پرو به برژاوی. ئینجا خله بئ و به‌پروان نه‌خوا». یه‌کئی له‌و لاوه وتی: ها ئم کولوه شه‌کرۆکه‌ی بۆ به‌ره به‌لکوو بیخوا. کابرا وتی: «من ئه‌لیم به‌پروان ناخوا ئینجا نۆره‌ی شه‌کرانه».

- سه‌عدی - شاعری شیراز - هه‌کایه‌تیک ئه‌گیر پته‌وه ئه‌لین کاره‌ساته‌که له کورده‌واری بووه. ئه‌لئ: «کورپه ده‌وله‌مه‌ندیک و کورپه هه‌زاریک چوونه سهر قه‌بران بۆ سهر گۆری باوکیان؛ گۆره‌کانیان نزیککی یه‌ک بوون. گۆری ده‌وله‌مه‌نده‌که به به‌رد و به خشت و گه‌چ هه‌لبه‌سترا بوو جوان رازیترا بووه؛ هی هه‌زاره‌که له گه‌ل ئه‌رزه‌که یه‌ک بوو. کورپه‌کان ئه‌که‌ونه قسه‌ کردن ئاخری کورپه ده‌وله‌مه‌ند وتی: «ته‌ماشاکه گۆری باوکم چه‌ن جوان هه‌لبه‌ستراوه! گۆری باوکی تو خۆلشی به سه‌ره‌وه نه‌ماوه». کورپه هه‌زاره‌که‌ش وتی: «قورپه‌سهر خۆت و نه‌قلت! کاتی که پشیمان وتن هه‌ستن بچن بۆ به‌هه‌شت، [باوکی تو] هه‌تا له ژیر ئه‌و هه‌موو به‌ردو خشته به نیه‌خه‌نیخ بپته ده‌ره‌وه باوکم چوار کۆشک له به‌هه‌شتا بۆ خۆی داگیر ئه‌کا».

- کورپه ده‌وله‌مه‌ندیککی نازیره‌ک له گه‌ل «له‌له» که‌ی چوونه مالتیک، دوو سیویان بۆ هینان؛ بۆیان دانان. کورپه سیوی خۆی هه‌لگرت و ده‌ستی کرد به قه‌پال لێدانی. هه‌رچه‌ن له‌له‌که‌ی چاوی لئ هه‌لته‌کان که نه‌یخوا که‌لکی نه‌بوو؛ کورپه تی نه‌گه‌یشت. که هاتنه ده‌ره‌وه له‌له وتی: «ئه‌وه بۆچی تو ئه‌و میوه‌یه‌ت خوارد؟ که جاریکی تر شتی وا جوانیان بۆ هینای یه‌ک دوو جار بۆنی بکه‌و بیخه‌ره باخه‌لته‌وه». کورپه وتی باشه.

جاریکی تر چوونه مالتیکه‌که، به ریکه‌وت «کفته» یان هه‌بوو. له سهر ده‌وری دوو کفته‌یان هینا، یه‌کئ بۆ له‌له و یه‌کئ بۆ کورپه ئاغا. کورپه ئاغه هه‌ر ده‌ستی دایه کفته‌که‌ی خۆی دوو جار بۆنی کرد و نایه باخه‌لیه‌وه. ئیتر له‌له هه‌لسا و هاته ده‌ره‌وه وتی: رۆله! ئه‌وه بۆچی ئه‌و کفته‌یه‌ت خسته باخه‌لته‌وه؟ وتی: ئه‌ی تو نه‌تفه‌رموو. وتی: «باوکم من کالم پئ وتی بۆنی بکه‌و بیخه‌ره باخه‌لته‌وه، یان کولاو؟»

- دوو کابرای کورد ده‌سته‌برا بوون؛ یه‌که‌تریان زۆر خۆش ئه‌ویست. رۆژیک پتیکه‌وه چوون بۆ هه‌مام. یه‌کێکیان زوو هاته ده‌ره‌وه، ته‌ماشای کرد ده‌فته‌ریکی بچووکی باخه‌لی

هاورپیکەى داگەوتوو، ھەلیگرت. کەچى لاپەرەيەکی لى کەوت، سەیری کرد نوسرا بوو: ئەو شتانە کە بۆ فلانى ھاورپیم خەرج کردوو: فلان پوژ بانگیشتم بۆ کرد دە قەرەن، فلان پوژ سەعاتیکم بە یادگار بۆ نارد چل قەرەن، فلان پوژ بۆ کورەکەى دەستى جلم کرد پەنجە قەرەن، بەم جۆرە سیاھەيەکی زۆرى گرتبوو. کابرا دەفتەرى لىک ناو پەرەکەى تىخستەو و پوڤى.

هاورپیکەى کە لە ھەمام ھاتە دەرەو ھە پرسى فلان کەس چى لى ھات؟ وتیان پوڤشت. زۆرى بە لاو سەیر بوو؛ چونکە تا ئەو وەختە يەکتريان بەجى نەھىشتبوو. خەيالى کرد نە وەکوو نەخۆش بوو. بە پەلە چوو مەلەکەيان تەماشای کرد لە مەلەو دانیشتوو، بەلام زۆر مات و دلگیرە و وەکو جارانیش بە پیریەو نەھات. لى پرسى براکەم ئەو بۆچى لە ھەمام بەجیتھیشتم؟ بە عاجزیەو وتى: ئیشم ھەبوو. پرسى تۆ خوا بۆچى عاجزى؟ وتى: عاجزى لە دلى خۆمايە. ئاخىرى سویندى دا کە پى بلئ. ئینجا وتى: «رەفيق! من و تۆ ئیتر برايە تیمان نەما، چونکە تۆ لەو پوژەو کە بووین بە دەستە برا، ئەگەر جگەرە کەت دابى بە من، پارە کەت لە سەرم نوسیو و برازم تۆ داواى پارەى ئەو شتانە - کە دەفتەرت گرتوو - لیم بکەى».

هاورپیکەى پیکەنى وتى ئەزانم چاوت بە دەفتەرەکەى باخەلم کەوتوو، لەو دلیگران بوو. گیانەکەم! ئەو دەفتەرە بۆ ئەو نەگیراوە کە - خوانە خواستە - داوات لى بکەم؛ بۆیە گرتوو ئەگەر پوژیک لە سەر شتیکی ھیچ و پوچ دلم برەنجى، تەماشای دەفتەرەکە بکەم و بلیم ھەى ھای من ئەو نەندەو ئەو نەندە پارەم لەم دۆستەى خۆما خەرج کردوو، ئیستە لە سەر ئیشیکی وەھا واز لەم ھەموو برايە تیه یینم. مەبەستە کە ئەو یە نەو ک پارە کە. ئیتر ھاورپیکەى ئەمەى بیست دلى چاک بوو و دەستایە تیان لە جارەن زیاتر بوو.

- سالتیک مەحمووپاشای جاف لەگەل باوکی جەمیل بەگى بابان دوزمنایە تیان ھەبوو. مەحمووپاشا ناردى ھەر تايەفەيە چل سواری کو کردوو؛ شەو و پوژیکى تەواو قسەى لە گەل کردن و ئینجا ناردنى کە بچن لە کفرى دوزمن شەر کەن. پوڤشتن لە دواى سى پوژ لەشکەرە کە گەرەنەو پرسى چیتان کرد؟ وتیان: «قوربان! پتر گەیشتینە قەراخ شارى کفرى. تەگبیرمان ئەکرد کە چۆن بچین دوزمن بکوژین و لەو وەختە دا يەکیک جار یک پشمى - واتە سەبرى ھینا - ئیتر ئیمەش گەرانیئەو بە دواوە».

- بازارگانیکی ده‌ولمه‌من هه‌تیویکی ره‌شی زۆر ناشیرینی هه‌بوو. رۆژیک به هه‌تیوه‌که‌ی وت تۆ له حوجره دانیشه من ئه‌رۆم هه‌تا نیوه‌رۆ ئیشم هه‌یه. ئه‌گه‌ر یه‌کیک هات بۆ کوتال کرین بفروشه؛ به‌لام ئاگات لێ بێ من چلۆنم فروشتوه توش وای بفروشه؛ به هه‌رزان له ده‌ستت ده‌رنه‌یه‌نن. هه‌تیوه‌که‌ وتی به سهر چاو. کابرای بازارگان چوو به شوین ئیشه‌که‌ی خۆیه‌وه. یه‌کیک هات چیت بکړی، ئه‌و چیته گه‌زێ به چوار قه‌ران بوو، هه‌تیوه دایه به دوو قه‌ران. که خه‌لکه‌که زانیان ئاویه له هه‌تیوه کۆ بونه‌وه به نیوه قیমে‌ت و چواریه‌که قیমে‌ت گه‌لێ کوتالیان لێ کړی.

وه‌ختی عه‌سر بازارگانه‌که هاته‌وه بۆ دوکان ته‌ماشای کرد لایه‌کی دوکانه‌که‌ی چۆل بووه. پرسى هه‌تیوه کوا ئه‌م کوتاله چی لێ هاتوه؟ هه‌تیوه وتی: ئاغهم هه‌مووم فروشت و ئه‌وه پاره‌که‌یه‌تی. ئاغه ته‌ماشای کرد هه‌تیوه هه‌مووی به تالان داوه. هه‌ر هه‌لسا کوته‌کیکی گرت به ده‌سته‌وه گه‌لیکی له هه‌تیوه ره‌شه‌که دا. ئینجا هه‌ندیک ته‌ماشای ده‌فته‌ری کرد و دوایی سه‌ری هه‌لبه‌ری رووی کرده هه‌تیوه، چاوی پێ کهوت وا ئه‌گری فرمیسکی چاوی و چلمی لووتی و لیکى ده‌می تیکلاو بوون؛ زۆر ناشیرین هاته به‌ر چاوی. به ده‌ست خۆی نه‌بوو به‌م دیمه‌نه ناشیرینه پێکه‌نی. هه‌تیوه وتی: «ئا، ئاغهم ئیستا که له قازانجی خۆی تێ گه‌شتوه ئینجا له خۆشیانا پێ نه‌که‌نی».

- کابرایه‌کی ده‌وله‌مه‌ند ئیواره‌یه‌ک هاته‌وه ماله‌وه ژنه‌که‌ی نانی بۆ دروست کردبوو ویستی تیکا کابرا چوو هه‌وشه‌وه. له پاشان رووی کرده ته‌ویله‌که، زۆری پێچوو هه‌ر نه‌هاته‌وه. ژنه‌که دلی کهوته مه‌راقه‌وه. هه‌لسا له درزی ده‌رگای ته‌ویله‌که‌وه ته‌ماشای کرد؛ ماکه‌ریکی سپیان هه‌بوو، میرده‌که‌ی به ماکه‌ره سپیه‌وه نیشتوه. ژنه‌که زۆر زان بوو ده‌نگی نه‌کرد گه‌رايه‌وه جێ خۆی. به‌یانی میرده‌که‌ی هه‌لسا بچێ بۆ دووکان به ژنه‌که‌ی وت بۆ ئیواره فلان چیشته و فلان چیشتم بۆ بکه. ئه‌ویش ده‌ستی نایه سهر چاوی.

ئیواره که هاته‌وه ته‌ماشای کرد ژنه‌که له ناو لیفه و دۆشه‌کا کهوتوه‌وه ئه‌نالینێ. لێی پرسى ئه‌وه چه خیرته؟ وتی پیاوه‌که له به‌یانیوه له‌رزم هاتوتی؛ زۆر بێ حاله‌م. کابرا وتی بۆ ئیواری که‌وایی هیچ نیه بخۆم؟ ژنه وتی: به‌لێ بۆت کراوه، ئه‌وه‌ته له ژووره‌وه له سهر سینی دا‌پۆشراوه.

کابرا چوووه ژووره‌وه ته‌ماشای کرد ئه‌وا سێ ده‌وری له سهر سینی سه‌رپۆشی به سه‌ره‌وه‌یه. سه‌رپۆشیکی لا برد جۆ بوو؛ ئه‌و‌تریان گه‌ره‌گیا بوو؛ سینه‌میان کابوو. که ئه‌مه‌ی

دی جێنۆیکی زۆری دا بە ژنەکی وتی بۆچی من گۆیدیژم ئەمانەت بۆ دانانم؟ ژنەکی وتی: «مێردە! بۆچی جێنۆم پێ ئەدە؟ من ئەمڕۆ نەخۆش بووم هەوێکمە کە دوینی ئێوارە لە تەویله کە دەستت لە ملێا بوو هات خواردنی بۆ دروست کردی. ئێتر خەتای من چیه؟»

کە ئەمە ی بیست ئینجا زانی کە ژنەکی بە کردەوێ دوینی زانیو زۆر شەرمەزار بوو.

- شیخ بابە عەلی تەکیەیی و مەلاحوسینی پێسکەندی و مەلاعەزیزی مفتی سولەیمانی ئەچنە کەرکوک بۆ دیدەنی «سەید ئەحمەدی خانەقا». نزیکە ی حەفته یەک لە لای سەید ئەمیننەو؛ سەید خەزەمتیکی باشیان ئەکا. ئەو رۆژە کە ئەیانەوێ بگەرێنەو، سەید تەمینی خەزەمتکارەکی ئەکا ئەلێ بۆ قاوەلی کە نان دروست کرا لە پێشەو تەنها چێشتی بینن و ئێتر دەست لە هیچ مەدەن؛ هەر وەخت پێم وتن ئەو وەختە نانی تەواو دانین.

ئەکەوێتە قاوەلتی نان دیت؛ بەلام هەر تاقە چێشتیکە، ئەویش کوولەکیە. بابە عەلی گەلێ چاوەرێ ئەکا هیچی تر دیار نییه؛ ئەوا دیواخانیش پرە. روو ئەکاتە مەلاحوسین ئەلێ: «مەلاحوسین! سەید تا ئێرە باشی هێنا بوو، بەلام ئێرەدا گووی تیکرد». سەید ئەحمەد و مجلس هەموو دەست ئەکەن بە پێکەنین و ئینجا نانی تەواو دانهنین.

- شیخ مەحمووی شیخ سەعید - ئەو شیخ مەحمووە کە بێ گومان لەم چەرخەدا گەورەتر پیاویکی کورد و بە ناو بانگتر ناواریکی کورد بوو - لەو رۆژەو کە لە بیشکە دارا بوو تا ئەو رۆژە چوو بە بیشکە خاکەو - واتە ماوەی ۷۸ سال ژیا - [خۆی] بە شۆرش و هەراو بە پیشکەوتنی کوردەو خەریک کرد. ماوەی ژیا ئێو، مێزوویەکی رووناکی سیاسی کورد بوو. گەلێ لاپەرەیی هەڵدایەو و گەلێ رۆژگارانی ئازاوەی چاوپێکەوت. هەر بۆ ئەو کورد لە کۆلیتی بێنەوا بیهو و بکەوێتە کۆشکی ئازادی. لەم رێگە بەدا گەلێ چەوسانەو و کارەساتی بەسەر هات. ئێران و تووران و هندوستان نەما نەچێ و نەبیهن؛ جاریک دەستی بە تەنگەو، جاریک دەستی بە دەسبەنەو، جاریک بە ناوی «مەلکی» یەو، جاریک بە ناوی دیلیەو.

لە ئەنجامی ئەم کارەساتانەدا شیخ مەحمووە گەشتە شویتیک کە ناو ئەبرا بە مەلک و پیتی ئەوترا مەلکی کوردستان. هەم خۆی ناوی وەرگرت هەم کوردستان. دیارە ئەمە لاپەرەییکی زیرین بوو هەم بۆ خۆی، هەم بۆ کوردستان. بۆ خۆی، چونکە رەنگە تا ئەم دەورە کوردستان بەم ناوەو ئەو ناوەی بە خۆیەو نەدی. لە گەل ئەمانەشا شیخ مەحمووە

نمونه‌ک تنه‌ها هه‌وای مه‌لکی و به‌رزنی مادی له سه‌را بووبی، به‌لکو هه‌وای رۆحیات و مه‌عنه‌ویاتی گه‌لێ زیاتر بوو له هه‌وای پیشوی.

لیره‌دا له سه‌ر پێ و شوینی پادشا به‌رزه‌کانی کۆن نه‌چوو به‌رپوه. دیواخان رابواردنی له گه‌ل ئاشنایانی نه‌ده‌ب و زانستیدا بۆ باری نه‌ده‌ب و شعر و قسه‌ی جوان و پر مه‌عنا که‌متر نه‌بووه له دیواخانی نه‌و پادشایانه که ئیسته به سه‌ده‌ها کتیب له سه‌ر قسه و نوکاتیان نووسراوه‌ته‌وه. به‌لام داخی گرانم چونکه زمانی کوردی -له به‌ر هه‌ر شتیک بوویت- بێ‌ناز بووه، خۆی و پیاوی و قسه‌ی جوانی هه‌موو بوون به ژیر لێوه‌وه و هه‌کو خۆیان بێ‌ناز رۆیشتون. داخی گرانم نه‌گه‌ر نو سراوی کوردی به زمانی کوردی بیوایه، نه‌بێ له و بره‌یاده‌دا بین که ئیسته کتیبخانه‌ی نو سراوی کوردی که‌متر نه‌ه‌بوو له کتیبخانه‌ی نه‌و قه‌ومانه که شانازی به نو سراو و زمانی خۆیانده‌وه نه‌کن.

تۆ خوا با رۆژگار لا په‌ره‌ی ژیا‌نی شیخ مه‌حمووی مه‌لکیش به‌شاریته‌وه و هه‌کو لا په‌ره‌ی ژیا‌نی هه‌زاران پیاوی ناوداری کوردی شاردۆته‌وه (تلک الایام نداولها بین الناس).

- جاریک نه‌م شیخ مه‌حمووی مه‌لکه به دیلی برا بووه به‌غدا، له‌وێ به سه‌ربه‌ست نه‌سووراپه‌وه و دیواخانی نه‌گه‌را. پیاوماقۆل و گه‌وره‌کانی به‌غدا هاتوو چۆیان نه‌کرد و دۆستایه‌تیان له گه‌لا په‌یدا کردبوو؛ وه‌کو نه‌وان نه‌چوون، کورده‌کانیش له هه‌موو لایه‌که‌وه وه‌کوو پوره‌ی هه‌نگ لێ کۆ نه‌بوونه‌وه. شیخ مه‌حمو و هه‌کوو ره‌وشته چاکه‌کانی‌تری، پیاویکی روو خۆش و به‌ریز بوو؛ بۆ هه‌موو که‌سیک زیاتر بۆ کورده‌کان. که کوردیک نه‌چووه لای وه‌ یا له هه‌موو ده‌وریکیا کوردیکیا چاوی نه‌که‌وت وه‌کوو خونه‌چه به ده‌می‌ه‌وه نه‌پشکوته‌وه.

جا له‌و کاروانه‌یا رۆژیک له دیواخانه‌که‌ی خۆیا له گه‌ل چه‌ند که‌سیک له‌و پیاوه گه‌ورانه‌ی به‌غدا دانه‌نیشن. یه‌کیک له‌و پیاوانه زۆرتر وه‌ختی له گه‌ل شیخا رانه‌یارد. هه‌موو جار سه‌یری نه‌کرد که کوردیک ده‌ر نه‌که‌وت -به‌تایبه‌تی نه‌گه‌ر روته‌له‌ش بوایه- شیخ مه‌حمو زۆر به‌ سۆز پیشوازی نه‌کرد و قسه‌ی خۆشی له گه‌ل نه‌کرد.

نه‌و رۆژه هه‌ندیک به رانک و چۆخه‌ی شه‌ره‌وه نه‌چن بۆ لای شیخ مه‌حمو و نه‌ویش -به‌تایبه‌تی که نه‌و بیگانانه دانیشتون- زیاد له نه‌ندازه پیشوازیان نه‌کا و به ده‌وریانا دیت. هه‌مان پیاو ئیتر پێ هه‌لناگیرئ نه‌لی: «یا شیخ! ئه‌مه چیه‌ و تۆ نه‌ه‌نده به‌ شان و بال و ده‌ور و

بەری ئەم رووتەلانی دا دیت؟ پایە و شوینی تو - کە پایە ی مەلیکە - گەلی دوورە لە شوین و پایە ی ئەمانەو. کەواتە بێ ناوی وا بەو جۆرە بچی بە دەمیانەو.

ئەویش تەنها بەم قەسە یە وەلامی ئەداتەو ئەلی: «ابرام! ئەگەر ئەمانە - کە ئێستە تو ئەلی روتەلن - نەین من مەلک نیم؛ کەواتە ئیتر چۆن پیشوازییان نەکەم؟» کابرا و دانیشتوانی دیواخانە کە لەم وەلامە بە جاری ئەکەوێ گۆمی فیکرەو.

- کابرایەکی کورد جاریک چیشتی برنج ئەخوا. چیشتە کە زۆر گەرم ئەبێ هەموو دەم و دانی ئەسووتینی و ئیتر جاریکی تر ناویری توخنی برنج بکەوێ. روژیک تووشی کابرایە ک ئەبێ گویدریژیکی بە بارەو لە پیشیەو یە، لی ئەپرسی: برا باری گویدریژە کەت چییە؟ ئەلی: برنجە. ئەلی: «ئای بە قوربانت! لی بکەو ئەگینا هەر ئێستە پشتی کەرە کە ئەسووتینی».

- کابرایە ک هەبوو کۆپکی بێ گۆ و لاساری هەبوو؛ هەرچی ئەو ئەبوت کۆرە پیچەوانە ی ئەکرد. بیوتایە بچۆ بۆ جووت، نە ئەچوو. بیوتایە مەچۆ بۆ ناش، ئەچوو. بیوتایە نان بخۆ، ئەو نە ئەخوارد؛ بە کورتی هەرچی بوتایە ئەو وای نە ئەکرد. بەم جۆرە کونا وەجەرگی کردبوو.

روژیک باری ئاردیان نابوو لە گویدریژیکی و لە ناش هاتبوونەو گەیشتنە ناو ئاوە کە ی «بوارە پان». بارە کە لار بوو بوووەو، وەختبوو بکەوێتە ئاوە کە. باوکە کە تۆزی دوور بوو لە بارە کەو رۆحی چوو. [لە دلی خۆیا وتی] ئەگەر ئێستە ئەلیم بەم هەتیو بارە کە راست کەو بە نە کەوێتە ئاوە کەو، ئەترسم بچی بیخاتە ئاوە کەو. لە دورەو بانگی کرد: «ئا رۆلە! پالی بەو بارەو بێ با بە تەواوی لار بییتەو بکەوێتە ناو ئاوە کەو».

کۆرە وتی: «بابە بە خوا تا ئێستە گەلی بێ قەسە ییم کردوویت ئیتر خوا غەزە بێم لی ئەگرێ، وەللا ئەمجارە بە گویت ئەکەم و لە قەسە ت دەرنایم». پالینکی نا بە بارە کەو تا باوکی وتی کۆرە نە کە ی، هەتیو بارە ئاردی خستە ئاوە کەو.

- کابرایە ک کۆپکی هەبوو؛ روژیک کۆرە کە ی لە گەل چەن منالینکی ترا ئەچن بۆ سەیران. ئیوارە کە دیتەو باوکە کە ی لی ئەپرسی: رۆلە چیتان کرد لەو دەشتە؟ ئەلی: «وەللا بابە بە هەموومانەو منمان گا».

- حه‌مه‌علی‌عه‌جه‌م ئه‌یوت کابرایه‌کی کورد دایکی سوار گایه‌ک کردبوو له‌گاکه‌ی ئه‌خوړی و ئه‌یوت: «وه‌حه! له‌سەر باره‌ک‌ت به‌م».

- وه‌ستا «بشیرمشیر» سالی‌ک له‌به‌غدا ئه‌چێ بۆ سوله‌ی‌مانی، دوو له‌کوڤه‌کانی له‌گه‌ل ئه‌بێ. فایه‌ق‌بینکه‌س لێ ئه‌پرسی مامۆستا ئه‌م کوڤانه‌ت ناویان چییه؟ ئه‌لێ: هوشیارو شاهۆ. ئه‌لێ: بڕوا ئه‌که‌ی له‌به‌غدا پێیان ئه‌لێن: «هشام و شامل». ئه‌لێ: «ناخر له‌وێ وایان پێ ئه‌لێن، به‌لام لێره ناوم ناونه‌ته هوشیار و شاهۆ». ئه‌لێ: «که‌واته که‌چوینه که‌رکووک ناویان بنێ زه‌ینه‌ل».

- کابرایه‌کی کورد ژنیکی هه‌بوو هه‌موو جار به‌داریکه‌وه به‌ر ئه‌بووه سەر و گویلاکی و داینه‌پلۆسی و کابراش هیچ ده‌ره‌تانیکێ نه‌بوو. فیکری کرده‌وه به‌جێته لای مه‌لا شکات له‌م ژنه‌ی بکا.

مه‌لایه‌ک له‌گونده‌که‌یاننا بوو، چوو بوو لای. که‌گه‌یشه به‌ر قاپی مالی مه‌لا، سه‌یری کرد له‌ژووره‌وه زرم وکوته و مه‌لا هاته ده‌ره‌وه ده‌ستی گرتوه به‌سه‌ریه‌وه. که‌چاک ته‌ماشای کرد تومه‌ز مه‌لا ژن به‌قاپقاپینه‌که‌وه هاتوته ویزه‌ی مه‌لا و سه‌رو به‌چکی شکاندوه. کابرا که‌ئهمه‌ی دی لووس و باریک به‌شوینه‌که‌ی خۆیا گه‌راپه‌وه.

له‌وکاته‌دا مه‌لا چاوی پینکه‌وت بانگی کرد وه‌ره برام بزانه‌م ئیشت چییه؟ ئه‌ویش وتی: «قوربان! دوعای سه‌ری تو! هیچ ئیشم نه‌بوو». وتی: نا بێ ئیش نیت که‌هاتویت. وتی: وه‌للا ئه‌وی راستی بێ حاله‌م شڕ بوو به‌ده‌ست ژنه‌که‌مه‌وه؛ هه‌موو جار به‌دارده‌سته‌کێ تێرو پرم لێ نه‌دا. وتم با بچمه‌ لای مه‌لا شکانی لێ بکه‌م. سه‌یرم کرد مامۆستا ئه‌مه‌ حالیه‌تی وتم که‌واته با بگه‌ریمه‌وه». مه‌لا وتی: «بچوو پێ بلێ به‌و کاوویه حه‌قی نییه به‌دارده‌سته‌ک لیت بدا، شه‌رع ئه‌فه‌رمووی هه‌ر هه‌قی قاپقاپیان هه‌یه‌و هیچی‌تر». کابرا وتی که‌واته ده‌ک موباره‌ک نه‌بێ.

- کابرایه‌کی کورد ئه‌چێته ئه‌و «ئالانه» بۆ میوژ کرپن. رێ ئه‌که‌ویته مالنیک، ماله‌که پیاویان له‌ماله‌وه نابێ هه‌ر ژنه‌که نه‌بێ. لێ ئه‌پرسی میوژنان هه‌یه؟ ژنه‌ش ئه‌لێ: هه‌یه. پیاوه‌که ئه‌چێ دانه‌نیشی و ژنه‌نانی بۆ دانه‌نی. له‌وکاته‌دا ژنه‌که بایه‌کی لێ به‌ر ئه‌بیته‌وه زۆر

تەریق ئەبیتەو. کابرا نان ئەخۆ و لە پاشا ئەلی میوژە که لە کویە بملەری. ژەش ئەلی ئەو تە لەو کەنەو، خۆت بچۆ ھۆرە کەتی لئ پر کە.

کابرا ئەچی ئەنیشی بە بەر کەنەو ە میوژە کەش تۆزی شی ھەلەتەبوو. کابرا بە ئارەزووی خۆی ھۆردا ئەگری و دار کوتی ئەکا ژەش لە تەریقی ترە که هیچ دەنگ ناکا و وا ورگیشی لە داخی بئ ئینسافی کابرا ئاوساوە. کابرا ئەوئەندە بە سمرسم و بئ وێژدانانە ھۆرە کە دانەگری، کوتوپر ئەویش ترپک ئەکەنی. ژە لە شوینەکە ی خۆی رائەپەری و ئەچی لە پشەو ئەنەوی لە یەخە ی کابرا و ئەیکیشیتە داوہ: «برام ھەلسە. تر بە تر، میوژ نافروشم خۆ تۆ دیق ت بە من کرد».

- لە خانەقین لە کۆریکا دانیشتبووین قسە لەو ەو ئەکرا کہ خوا ھەر وەعدیکی دا، بەجی دیتی؟ بەلام ئایا ئەگر وەعدی ئەویش بە جی دیتی؟ لە مەو قسە چووە سەر ئەو ئەو کەسانە کہ کافرن و ئیشی خزمەتی ئینسانیان کردووە، ئایا ئەبئ بچنە جەحەنم؟ وەکو ئەو کەسە کہ کارەبای داھیناوە بەم خزمەتی تۆ بلئی خوا لئ خوش ببئ.

مەلعارفی مەلایەحیا لە سەرە ی قسە دا وتی: «فلانی ئەگرخوا پرس بە من بکا بۆ لئ خوشبویمان، من فتوا ئەدەم کہ لئیان خوش ببئ». منیش وتم: «کەواتە من پئ ئەلیم پرست پئ بکا».

- مەلامەحموی حاجی علی ھەبوو لە سولەیمانی، روژیک بە بازارا ئەروا سەیر ئەکا وا منالیکی شارباژیری دوو بار داری داوہ تە پیش خۆی و ئەفرۆشی. مەلایش لئی نزیک ئەبیتەو پئ ئەلی: «یا وەلەدی! ئەو دوو حەملە حگبە بە و دوو حمارە ئەسودەو کہ بەو دوو حەبلە ئەسودە شد کراوہ بە چەند قروشی خالسی مسکو کہ قەناعەتت حاسل ئەبئ؟ تا سەمنەکەیت تسلیم کەم». کورەش ئەلی: «مامە حاجی نازانم چی ئەلی؟» مەلا فەرمووی: «اسکت یا ولد! حاجی رافزیە».

- مەلاسەعید لە سولەیمانی تووشی ھەلامەت بووبوو. لئیان پرسی مەلا ئەفەندی ھەلامەتە کەت چۆنە؟ ئەویش وتی: «قطعی راسم بوو، ولکن سیلانی ئەنقم ھەر جارییە».

- کابرایه‌ک هه‌بوو فیر بو‌بوو ئه‌چوو هه‌رحه‌مامیک که ئه‌هاته ده‌روه ئه‌یووت شتیکیان لئ دزیوم به‌م بیانوهه پاره‌ی حه‌مامه‌که نه‌ئدا. رۆژیک ئه‌چیتته حه‌مامیک، تا دیتته ده‌روه کابرای حه‌مامچی هه‌چ جل‌وبه‌رگیتی هه‌بوو هه‌مووی لئ دزی ته‌نها پشتینه‌که‌ی بو هیشه‌وه.

کابرا هاته ده‌روه سه‌یری کرد هیچی نه‌ماوه پشتینه‌که‌ی نه‌بی. هینای پشتینه‌که‌ی له سه‌ر گوشت له پشت به‌ست و هه‌موو خه‌لکی حه‌مامه‌که‌ی بانگ کردو کۆی کردنه‌وهو چوو به‌رده‌میان وتی: «خه‌لکینه! ئیوهو خواتان من به‌م جۆره هاتوم بو حه‌مام؟»

- کابرایه‌ک له میحرابی مزگه‌وتیکا خه‌ریک بوو که‌ریکی ئه‌گا. له و کاته‌دا کابرایه‌کی تر چوو به‌ سه‌ریا تفتیکی لئ کرد و وتی: هیچ شووره‌یی نا‌که‌ی له مالی خودادا ئیشی وا نه‌که‌ی؟ کابرای که‌رگیش وتی: «ئا تو سه‌برم لئ بکه تا له‌م ئیشه خیره ئه‌بمه‌وه، با هه‌ر وا تو تفت کردبی له مالی خوا».

- فه‌قیه‌ک له شویتیک ئه‌بی، فه‌قیه‌کانی تر نایانه‌وی ئه‌و فه‌قیه له‌وئ بمینی؛ به‌ هه‌ر جۆره جوابکردن جوابی ئه‌که‌ن ناروا. رۆژیک فه‌قیه‌که ئه‌چی بو ده‌ستووت، تا دیتته‌وه بوخچه‌که‌ی بو ئه‌پیتچینه‌وهو له به‌ر قایه‌که دایه‌نین. که دیتته‌وهو چاوی به‌ بوخچه‌که‌ی نه‌که‌وئ، له‌وئ هه‌لیشه‌گرته‌وهو ئه‌یهینیتته‌وه ژووره‌وهو ئه‌لی: «ئمه‌ چیه‌؟ ئه‌م جۆره گالتانه له گه‌ل پیاو ئه‌که‌ن؟»

- ئه‌حه‌ی جاو هه‌بوو له سوله‌یمانی حه‌لوای ئه‌فروشت. رۆژیک به‌ ته‌به‌قه حه‌لواکه‌یه‌وه ئه‌چیتته سه‌ر حه‌وزه‌که‌ی مزگه‌وتی شیخ‌باباعه‌لی بو ده‌س و ده‌م‌و‌چاو شتن. شیخ‌بابه‌عه‌لیش له به‌ر ده‌می حوچه‌که‌ی خۆیا دانیشتبوو، ژن و میردیک هاتبوونه لای ئه‌یانویست جیا بینه‌وه. بابه‌عه‌لیش له گه‌لیان خه‌ریک بوو بو ئه‌وه پئ که‌ونه‌وه، هه‌چ که‌لکی نه‌بوو. ئینجا ئه‌حه‌ی جاو له دوره‌وه هه‌لیدایه به‌ ده‌نگه نه‌رمه‌که‌ی و له سه‌ر خۆ وتی: «مامه شیخ‌بابه‌عه‌لی! ئه‌وه بوچی سه‌ری خۆت یشینی؟ ئه‌مانه وا دیاره نانی هاریان گرتوو به‌ ده‌مه‌وه، بۆیه پئ نا‌که‌ونه‌وه». پوی کرده ژن و میرده‌که‌ش وتی: چه‌تیوو، چه‌تیونه! پئ ئه‌که‌ونه‌وه پئ بکه‌ونه‌وه، پئ نا‌که‌ونه‌وه به‌ کیری مامه شیخ‌بابه‌عه‌لیمه‌وه. وه‌للا بابه‌عه‌لی و ژن و میرد

دەستیان کرد بە پێکەنین. ئەم پێکەنینە بوو بە هۆی ریکەوتنەوهی کابرا و ژنەکهی و لێاندا
پۆشتن.

- هۆبهیهکی کورد بە دەم لە وه‌ری به‌هاره‌وه تازه گەیشتبوونه کۆیستانی شاقه‌لاو
له‌وئ خستبوویان. پیاویک له‌ خۆیان ئەنێرن بۆ مه‌ولاناوا بۆ مالی شیخ‌حه‌سه‌ن که‌ سه‌به‌ینی
عه‌شره‌ت دین بۆ زیاره‌تی شیخ. کابرا وه‌ختی نیوه‌رۆ ئەبی، ئەگاته‌ سه‌ر سه‌زو به‌رده
نۆژه‌کانی مه‌لاناوا. ئەیه‌ینی ئەوه‌ زه‌لامیکی زۆر به‌ ده‌ورو به‌ری سه‌وزه‌که‌دا دانیشتبوون
ده‌ست و ده‌م و چاویان ئەشۆن و هه‌ریه‌که‌ شتیکی درێژ که‌له‌یان به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌ دانیان ریچ
ئه‌که‌نه‌وه‌و ئەیکه‌ن به‌ ده‌میانا و دانیانی پی تێژ ئەکه‌نه‌وه‌. کابرا که‌ ئەمه‌ ئەیه‌ینی هه‌روا
ئه‌حه‌به‌سی ئیتر به‌ بی چریه‌ و به‌ بی قسه‌ ئەگه‌رته‌وه‌ به‌ره‌و دوا بۆ ناو عه‌شره‌ت؛ جار
جاریش لا ئەکاته‌وه‌ نه‌ وه‌ک بی به‌ شویتیا. خێل ده‌وری لی ئەده‌ن و ئەلین عه‌رزێ شیخ
کرد وه‌ فیدای بین. ئەلی: «عه‌شره‌ت! شیخی چی و شتی چی؟ شیخ بیستگه‌ که‌ ئیمه‌
هاتگین و ئەچین بۆ زیاره‌ت -روحم وه‌ قوروانی وئ!- ناردگه‌سی پر ئەو ده‌شته‌ زرته‌ بۆز،
زرته‌ بۆزیش به‌لمه‌ برنجی هاورده‌گه‌ هه‌ریه‌که‌ هه‌سانه‌ فیه‌نه‌یه‌کی داگه‌وه‌ ده‌ستیانه‌وه‌ له‌ سه‌ر
سه‌وزه‌که‌ گشتیان دگانیان ریچ کردگه‌سه‌وه‌ وه‌ هه‌سانه‌ فیه‌نه‌که‌ دگانیان تێژ ئەکرده‌وه‌ بۆ ئەوه‌
که‌ ئیمه‌ چووین وه‌ جارێ گشتمان بخۆن و قه‌لاچۆی عه‌شره‌تی مه‌ره‌ویسی بوورنه‌وه‌. گوی
نه‌نکیان ئەخۆن، وه‌ سه‌ری ئەو شێخه‌ ئیمه‌ وئ و پیمان ناچێته‌ ئەو ئاوایه‌».

ئمه‌ ئەم کابرایه‌ به‌م جۆره‌ گێڕایه‌وه‌ بۆ عه‌شره‌ت که‌چی تومه‌ز ئەمه‌ سو‌فی و مه‌رد
بوون له‌ سه‌ر سه‌وزه‌که‌ ده‌ست نۆژیان شۆردوه‌و سیواکیان به‌ ده‌سته‌وه‌ بووه‌ سیواکیان
کردوه‌.

- کابرایه‌کی کورد هه‌موو جارێ گۆنی لی ئەبوو که‌ مه‌لا له‌ وه‌عه‌زه‌که‌یا ئەبوت هه‌ر که‌
روژی عه‌ره‌فه‌ی جه‌زنی قوربان به‌ روژو بی، وه‌کو ئەوه‌ وایه‌ که‌ سالێک به‌ روژو بی.
روژیک عه‌ره‌فه‌ هه‌تای به‌ روژوو بوو تا نیه‌رۆ، پاشان شکانی. وتیان بۆچ شکان؟ وتی:
«برا شه‌ش مانگم به‌سه‌».

- کابرایه‌ک هه‌بوو هه‌موو جارێ که‌ باسی مه‌لای پێنجوین ئەکرا که‌ پیاویکی عالم و
شاعیره‌، تو‌ره‌ ئەبوو ئەبوت بۆچ هه‌ر ئەو شاعیره‌؟ ده‌سا شه‌رت بی من بچم بۆری بده‌م؛

لییدا چوو. مه‌لای یننجوین له کۆرپیکا دانیشتبوو، وتی مه‌لا من هاتووم شه‌ره شیعرت له گهل بکه‌م یا بۆرم ئه‌ده‌ی یا بۆرت ئه‌ده‌م. مه‌لاش فهرمووی فهرموو بلی. کابرا وتی:

مه‌لاو ره‌حمان مه‌لاو ره‌حمان مه‌لاو ره‌حمان یننجوینرا

زه‌ر به‌ر به‌ر به‌ر فولاد نه‌هی نه‌رم شه‌وه‌درا

مه‌لا فهرمووی برا بۆ.

- مامه‌ حه‌مه‌ هه‌بوو له‌و شاره‌زووره‌ پیاویکی به‌ دین و له‌ خوا ترس بوو. رۆژیک له‌ مزگه‌وتا نوێری ئه‌کرد خه‌لکه‌که‌ش له‌ گۆی ئاگردانه‌که‌ دانیشتبوون هه‌روا باسی ئه‌ویان ئه‌کرد. مامه‌ حه‌مه‌ نوێر قایمه‌. ئه‌ویش نوێره‌که‌ی بری و وتی: «له‌ گهل ئه‌وه‌دا به‌ رۆژووشم».

- مه‌لا مه‌حمووی حاجی عه‌لی له‌ سوله‌یمانی رۆژیک له‌ کۆلانیکا ئه‌که‌وێته‌ چالیکه‌وه‌ ناتوانی بێته‌ ده‌ره‌وه‌، ناچار هاوار ئه‌کا. وا پێ ئه‌که‌وی له‌و وه‌خته‌دا حه‌مالیک به‌ویدا ئه‌پوا. حه‌ماله‌که‌ گۆیی له‌ ده‌نگه‌که‌ ئه‌بێ سه‌ر ئه‌کیشیته‌ چاله‌که‌وه‌ مه‌لا مه‌حمووی چاو پێ ئه‌که‌وی، ئه‌لی: «یا حه‌مال ابن مسلم! بۆم رایه‌له‌ حه‌بلیکی غلیظی متین له‌ شه‌عری مه‌ره‌ز شه‌دم که‌ به‌شه‌دیکی ناعمی بلا ئه‌زیه‌ت جه‌زیم که‌ به‌ جه‌زیکی خیفی اهون با له‌ قه‌عری ئه‌م بیرى پێ له‌ مه‌زله‌مه‌ته‌ بێمه‌ ده‌ره‌وه‌».

حه‌مال که‌ گۆیی له‌مه‌ ئه‌بێ ئه‌لی: «ده‌ستت به‌ گونم بۆ خۆت و بۆ تورکی قسه‌ کردنت؛ بیه‌خۆ ئه‌وه‌ جینگه‌ته‌» و لێ ئه‌دا ئه‌پوا.

- هه‌ر ئه‌م مه‌لا مه‌حمووه‌ مه‌لایه‌ک له‌ سوله‌یمانی نه‌خۆش ئه‌بێ ئه‌چێ بۆ چاوپێکه‌وتنی. ئه‌چیت و کۆری مه‌لاکه‌ دیت به‌ پیریه‌وه‌ لێی ئه‌پرسی: «ابنی حالی والدت چۆنه‌؟» ئه‌لی هه‌ر دوو قاجی وه‌ره‌می کردبوو. ئه‌لی: «ابنی بلی وه‌ره‌مت رجلاه». ئه‌لی چیت؟ ئه‌لی: وه‌ره‌مه‌که‌ دابووی له‌ ئه‌ژنوکانی ئه‌لی: «ابنی بلی وسل الی رکبتیه‌. رۆله‌ تو کۆره‌ مه‌لایت قسه‌ به‌ غه‌له‌ت مه‌که‌». ئه‌لی له‌ پاشا؟ کۆره‌که‌ ئه‌لی: «له‌ پاشا مردوو سه‌ری چوو به‌ قه‌بری بابی توو سیبه‌ویه‌وه‌ نه‌گۆیه‌ی دا».

- کابرایه‌کی کورد باسێ عشقینی خۆی و ژنه‌که‌ی ئه‌کرد ئه‌یوت: «هه‌تا دوێنی بوو خه‌وم به‌ ماله‌که‌یه‌وه‌ ئه‌بینی، ئه‌گه‌ر جارێک سه‌یری بکه‌ردمایه‌ ئه‌وه‌ خوراکێ سالیکم بوو. ئه‌گه‌ر له‌

شویتی تووشی یەک ببوینایە بە بالای یە کمانا هەلئەدا. بەلام ئەمانە ئیمڕۆ هیچیان نەماون، هەر لنگ بەرزەوه کردنەو داوای منال کردن.

- شیخ محەمدی شەشوو لەبێ پەلە گەنمیکێ هەبوو لەو دەشتی دزەییە. رۆژیک ئەچی بۆ لای گەنمەکە ی سەیر ئەکا و لە نزیک گەنمەکە ی ئەو وە شوانیک خەریکە بلوێر لێ ئەدا. ئەمیش بانگی ئەکا ئەلێ: «راعی، راعی! ئەو سوتە حەزینە لەو نایە رەقیقەو بەناغامی شفتینانە؟ یا بە تەحریکی ئەسابعانە؟» شوانەش ئەلێ: «مامۆستا بە سەری تۆ پێ مەری من نەچووە ناو دەغلی تۆو». مامۆستاش ئەلێ «ماشاءالله جەل عەجاییە».

- هەر ئەم شیخ محەمدە ژنیک ئەچیتە لای نوشتە بۆ کورپکی بکات. شینخیش نوشتە ی بۆ ئەکا و پێ ئەلێ: «بۆ ئەم دوعایە بەرە مسمعی کە بە جلدیکی اخەر موخیطی کە بە خیطیکی ایف لە فوقی راسن طفلکە ی معلق بکە». ژنە ئەلێ: «مامۆستا نوشتە کەت خویند، چی لێ بکەم؟» دیسان مامۆستا ئەلێ: «ماشاءالله جەل عەجاییە».

- کابرایەکی دەورو بەری رواندز رۆژیک ئەچیتەو ئەم قەسە یە ئەگیرتەو ئەلێ: «نوکە لەو واکە واکیک لە سەر واکیک بوو هەر واکە واکێ بوو. واکم واک کردی، واکم کرد چە واک نەبوو. پنی واک کەم واک بوو».

شوانیکی زارای ئیوارێ مەر دینیتەو بۆ ناو مال و بانگ ئەکا: «هۆ مالی واکێ! واکتان زایە دوو واکێ هینایە، هەر واکە واکیتان. بچن بیهیننەو». ئیتر ئەو ماله لێ تێ ئەگەن کە ئەمە لە گەل ئەوانیەتی ئەچن مەرە کە ئەهیننەو سەیر ئەکەن دوو بەرخی بوو».

- مەلایەک هەبوو چوو لای حاجی عەبدوللای کۆیە وتی: «قوربان! بقرە یەک چوو ناو مەزرە عەیدەک و تەخریبی هەموو مەزرە عەکە ی کرد. مالکی مەزرە عە مەدی یەدی کرد بۆ تەخری حەجەرێک و حەجەرە کە ی رەمی کرد بۆ عوتقی بقرە و بەقرە کە مەقتول بوو. ازمن مالکی مەزرە عە کە بە دیدی بەقرە کە ئەم لا؟ حاجی مەلاش ئەلێ: «بە سەری خۆت ئەگەر هەلئەستی بچی ئەم دروینە یە لە شویتیکە بکە لا».

- کابرایه‌کی جاف لهو بناری هوپه‌تووه بوو به میوانی مالیک. ماله‌که دوو سه‌گی ئیجگار درپان هه‌بوو؛ کابرا له ترسی سه‌گه‌کان پتیش نووستن نه‌ی ویرا بچیته سهر پتیشاو. شهو گوو زوری بو هیناو ناشویری بچیته دهره‌وه؛ له وانه بوو بیشیکا به خویا. هیچ چاری نه‌دزیه‌وه له‌وه زیاتر نه‌بی که ماله‌که منالیکیان له بیشکه‌دا هه‌بوو، هه‌ستا به دزیه‌وه چوو ده‌سرازه‌ی مناله‌که‌ی کرده‌وه و پر گوزه‌له‌ی مناله‌که‌ی کرد له پیسای.

زوری پی نه‌چوو بۆن و به‌رامه ژووره‌که‌ی پر کرد. باوک و دایکی مناله‌خه‌به‌ریان بوه‌وه. له‌م بۆنه پیسه زور سهرسام مان که مناله‌که‌یان کرده‌وه گوزه‌له ئیقی کرده‌ته‌وه و تیان ئه‌م مناله تا ئیستا وای نه‌کردوه، ئه‌مه ئیشی منال نییه. کابراش له ژیر جیگه‌که‌یه‌وه گوپی له قسه‌که‌یان بوو هه‌لیدایه وتی: «پرا تا ئیوه سه‌گی وا درتان بی منالنان له‌وه زورتریش پیسای ئه‌کا».

- یه‌کی له سانه کانی هه‌ورامان روژیک له گه‌ل مه‌لادا هه‌روا ئه‌چنه دهره‌وه بو قه‌راخ ئاوابی و به‌لای په‌له زه‌ویه‌کی مه‌لادا تینه‌په‌رن. سان خه‌به‌ری زه‌ویه‌که له مه‌لا ئه‌پرسی. مه‌لاش ئه‌لئ: «جه‌نابی سان! ئه‌م قطعه‌ ارزه که واقع بووه له به‌ر مدی نظر تانا له به‌ر ئه‌وه ئه‌م سه‌نه‌یه مشۆمه قطرانی مطر له ئاسمانه‌وه نزولی نه‌بووه و له به‌ر ئه‌وه‌ش که بعیده له عین المائی قریه‌که‌وه، بوو به‌ ارزیک قاحل و به‌ غیر مزروعی له سهر حالی سابق ده‌وامی کرد».

سان هیچ له قسه‌کانی تینه‌گه‌یشت وتی: «ئانه چیش مه‌واچی؟» مه‌لا به‌هه‌ر جور بوو تییگه‌یاند ئینجا وتی: «ئانه چیشن؟ واچه نه‌کالیان و بریاوه».

- کابرایه‌ک هه‌بوو له سوله‌یمانی «حه‌مه‌ی نازی» ناوبوو. ئه‌م حه‌مه‌ی نازییه له‌و دیوی گرده‌که‌ی «زیرینوک» هه‌وه به‌ره جووتی زه‌وی هه‌بوو؛ هه‌موو سالی ئه‌یکتیلاو به‌وه ئه‌ژیا. ئه‌م کابرایه ئه‌وه‌نده تینوو بوو به‌ باران ئه‌گه‌ر دنیا ئاو بیبردایه ئه‌وه هه‌ر ئه‌یووت: «ناشوکر نه‌بی! ئیمسال باران نیه، سال سالی پار بوو». که ئه‌که‌وته سالیکی تر چه‌شنی پیشوو بنیشته خوشه‌ی بن دانی هه‌ر ئه‌وه بوو ئه‌یووت: «ناشوکر نه‌بی ئیمسال باران نیه؛ سال سالی پار بوو».

- کابرایه‌کی عه‌لاف گه‌نم و جۆیه‌کی زوری هه‌بوو؛ هه‌لیگرتوو بو گرانی. به‌ ریکه‌وت ئه‌و ساله باران توژی دواکه‌وت و کابرا له ده‌ماخا بوو. روژیک کوتوپر هه‌وریکی هیناو ورده باران دایکرد. کابرا ده‌ماخی شکاو له تاو دلگرانی خوی چوووه ژووره‌وه. دلی پروایی نه‌ندا که بیت و بارانه‌که ببینی. کوپیکی هه‌بوو هه‌موو جار ئه‌ینارده دهره‌وه پیی ئه‌وت ئا رۆله بجۆ بزانه ئه‌باری

یا ناباری؟ کۆرەش ئەهاتەوه ئەیوت باوه وردە وردە ئەباری، شتیکی وا نییه. جارێکیان ئیتر کابرا ئارامی لێ هەلگیراو وتی: «رۆڵە ئەو وردە وردەیه چاوی باوکتی کوێر کردوه».

- مەلا عومەری رەش لە حەسار کۆریکی هەبوو، حەمە ناو بوو. حەمە ئەچی میز ئەکاو دیتەوه باوکی ئەلێ «محەمەد کۆرم! چوێتە سەر میرحاز؟» ئەویش ئەلێ «ئە». ئەلێ: «گەوت کرد؟» ئەلێ «ئە». ئەلێ بە سەری بابت؟ ئەلێ بە سەری بابم.

- مەلایەک هەبوو مەلا سەمیلی ناو بوو. تووشی کەستیک ببوایە بیویستایە یە کتری بناسن، کو توێر سەلامیکی لێ ئەکرد پیتی ئەووت: من سەم ناووه کۆری ئەحەم مالمەن لە کۆنە کۆترە؛ فلانە کتیب ئەخوینم لە فلانە مزگەوت و لە لای مامۆستای فلان دێ. تۆ ناوت چیەو چی ئەکە؟

- کابرایەک بەردو ئەستێیەکی هەبوو. لە ناو کۆرگەلا دانیشتبوو شانازی پێوه ئەکرد ئەیوت بەردو ئەستێی من یەکەو جار ئەیگرێ. کۆرگەلێش هەریەکە بە شان و بالی بەردو ئەستێی خۆیان ئەهاتن. لەم قسانە ئەم تووڕە بوو هەلیکیشایە بەردو ئەستێ و وتی: «تەلاقم کەوتبێ ئەبێ بیگرێ»؛ کەچی نەیگرت. ئەمجا دەستی راست کردەوهو وتی: «دەسا تەلاقم کەوتبێ ئەمجارە نایگرێ»؛ کەچی گرتی. وتی: «بەر یەکدی کەون».

- شایێ بوو؛ هەرا بوو؛ هەلپەرکی و زەماوەن بوو. کابرایەک بە کزیەکەوه لەو لاوه دانیشتبوو دەستی خستبوو ژێر چەناگە. کابرایەک چوو پیتی وت شایییە. وتی: «بە من چی». وتی بۆ تۆیە. وتی: «بە تۆ چی».

- کۆریک بوون لە لای من دانیشتبوون باسی پۆستە میسرو عراق ئەکرا. کە کاغەز لە عێراقەوه ئەچی بۆ میسرو پوولی پۆستەکە ۱۴ فلسە؛ کەچی لە میسروەوه دێ بۆ عێراق و پۆلەکە ۱۵ فلسە. ئەو فلسە زیادەیه ئەبێ لە بەر چی بێ؟

یەکنێک لە کۆرەکە بوو شیخ عەبدوللای ناو بوو، بە ساردیەکەوه وتی: «هەلبەت لە بەر ئەوهیه کە لەویوه بۆ ئێره سەرەو ژوورە، بۆیه ئەو فلسە زیادەیه وەرئەگرن».

- حوسین قهره‌داخی له به‌غدادا له شویتیک دائه‌نیشی و له‌و لاوه راست نه‌بیته‌وه روو
نه‌کاته شیخ حوسین و نه‌لی: «که‌ر، هه‌ی که‌ر». نه‌میش به‌ بی‌ قسه‌ هه‌لئه‌ستی خیرا ته‌وقه‌یه‌کی
له‌ گه‌ل نه‌کاو نه‌لی: حوسین قهره‌داخی. من هه‌ر له‌ به‌ختانه‌م نه‌م جو‌ره‌ شتانه‌ بیته‌ ریم.

- حامد به‌گی جاف زور که‌م قسه‌ی نه‌کردو نه‌یکا؛ که‌ هاته‌ قسه‌ قسه‌یه‌کی وانه‌کا هه‌ر
ته‌واو جیگره‌. له‌ گه‌ل حامد به‌گا به‌ لای خۆمانه‌وه‌ زور دۆست بووین. له‌ ئۆتۆمبیل گلا بوو،
نه‌چوو بووم بۆ سه‌ر خۆشی. روژیک به‌ ته‌له‌فۆن سه‌رخۆشی و چاک و چۆنیم له‌ گه‌ل کرد، وتم
سه‌ره‌تا نه‌مزانیوو، پاشان ماله‌ تازه‌که‌شتانم نه‌ئه‌زانی، بۆیه‌ نه‌هاتم بۆلات. وتی: فلانی نه‌م
قسانه‌ت لی وهرناگرم ناچیته‌ دلمه‌وه‌. وتم تو له‌وه‌ گه‌رێ ئیسته‌ خۆ شوکر چاکی؟ وتی: «شوکر
سی په‌راسووم شکاوه‌ و شانیکم ده‌رچوو، زور چاکم». راستی ئیتر من هیچم پی نه‌ما.

- مه‌لایه‌ک هه‌بوو له‌و ده‌شتی دزه‌یه‌یه‌. کوپیک لاساری هه‌بوو؛ هه‌ر چه‌ند پنی نه‌وت
بخۆینه‌ نه‌و به‌ گۆیی نه‌ئه‌کرد؛ وایان لی هاتبوو دانیان له‌ یه‌ک سپی بوو یوووه‌وه‌. روژیک له‌ لا
کۆلانیکا کوپه‌که‌ به‌ گیر دینی و نه‌م گف‌ت و لفته‌ی له‌ گه‌ل نه‌فه‌رموئ:
«به‌ خۆم و به‌ عه‌سای یه‌دم و مخمه‌ری سه‌رم، له‌ به‌ر من نه‌بوایه‌ عفرۆتیک اکلی نه‌کردی.
که‌چی ئیستا که‌ش پشتی دایه‌ته‌ جداره‌که‌وه‌ نه‌لی والله‌ لا اقرا».

- شیخ توفیق هه‌بوو روژیک ژنیک بۆ نوشته‌ کردن نه‌چیته‌ لای. له‌ کاتی قسه‌ کردنا ژنه‌که‌
پنی نه‌لی: «مامۆستا تی گه‌یشتی؟» شیخ هه‌ر زور خراب تووڤه‌ نه‌بی و پنی نه‌لی: «مردووت
مرئ! من له‌ بستی شرح مواقف و شرح تجرید تی گه‌یشتووم، ئیسته‌ له‌ قسه‌ ده‌له‌ قۆرپیک وه‌کوو
تو تی ناگه‌م؟» ژنه‌ش له‌م ناوانه‌ و له‌م قسانه‌ سه‌ری سوڤ نه‌مینێ و وه‌کو گۆیزی بۆ بزمیرن و
نه‌بی.

- روژیک له‌ دیواخانیکا باسی نان بده‌یی و به‌خشنده‌یی نه‌کری. شیخ قادری تاله‌بانی
نه‌لی کوره‌ به‌خشنده‌یی که‌ریه‌تیه‌. مامه‌شیخ‌فه‌یزوللام چۆنکه‌ ژیره‌ بزانه‌ نانیک به‌ که‌سیک نه‌دا؟

- ژنیک هه‌بوو هه‌موو شه‌ویک دیزه‌یه‌ک ئاوی نه‌خسته‌ ته‌نووهره‌که‌وه‌ بۆ مه‌له‌ کردنی ئیشی
خیر. که‌ دیزه‌که‌ی دائه‌هیشته‌ ته‌نووهره‌که‌وه‌ نه‌یوت: «نه‌گه‌ر بوو، بوو؛ نه‌گه‌ر نه‌بوو ئاوی هه‌ویر».

- سالیکی پەشتیویەکی کەوتە سولەیمانیەو. لەو پەشتیویەدا پیاویەک هەبوو حاجی عەلی کۆلەکیان پێ ئەوت و پیاویکی دەوله مەند بوو. ویستی چەند دوکانیک دروست بکا. پیاویکی ئاسنگەری هینابوو بۆ ئەوێ ئاسنەکانی لە سەر دیوارە کەوێ بۆ دامەزرتنی. پیتی وتبوو ئەم ئاسنە جوت جوت بخاتە پال یەکی. ئاسنگەرە کە لە ئیشی خۆی بوێو، حاجی چوو سەیری کرد، تەماشای کرد ئاسنەکان یە کە یە کە دانراون. بە ئاسنگەرە کە ئەلێ: «وەستا بۆج وات کردوێ؟ من پێم ئەوتی جووتە جووتە دایاننی؟ وەستاش ئەلێ: «حاجی ئەم قسە کردنە پێ ناوی، لە پاش سالتیکە ئەم دوکانانە ئەین بە هی ئیمە؛ کەوابوو من خۆم ئارەزووم کرد کە وایی، تۆ بۆج ئەوێندە دلت پێ ئەسوتی؟» حاجیش ئەلێ: «دلم بە دووکانەکان ناسوتی، دلم بەو قەومە ئەسوتی کە پیاوی وەکوو تۆی تیا. ئەو پیاوێ کە من پێی ئەلیم بە پارە ی من دووکان بۆ خۆت دروست کە؛ کەچی رازی نابێ چاکی دروست بکا؟»

- کابرایەکی بە ریبواری ریی ئەکەوێتە ماله گۆرانیک. شەوی نان دانهنین، کابرای میوان هەنا لووتی دیتەوێ ئەخوا؛ هیچ نامینی. کابرای خانەخوێ بانگ ئەکا: «ئە کچە نان بێنە. نانی تر دین. میوانە ئەویش ئەخوا. کابرا ناچار بانگ ئەکا نانی تر بێن. نان نەماوێ؛ ژنی خانەخوێکە ئەچیتە ماله دراوسینی پانزە بیست نائیکی تر بە قەرزی دیتی دایەتی. میوانە ئەویش ئەخوا لە پاشا کە هیچ نامینی، چار ناچاری دەست هەلەگرێ. لە دەمە دەمی نووستنا خانەخوێکە ئەپرسی: «برا بە خێر ئەوێ بۆ کوێ ئوگر بێ؟» ئەویش ئەلێ: «ئوگر خێر بێ! بە خوا مەعیدەم گیراوە، هیچم پێ ناخوێ. ئەچم بۆ سەر حەکیم». کابرا ئەلێ: «کە واتە تکایەکت لێ ئەکەم، کە هاتیەوێ بە لایەکی ترا بچۆرەوێ بۆ مالی خۆتان».

- فەقیهێکی ئەو موکریانە بە ناوبانگی مەلای قەرەداغەوێ بە سەر سولەیمانییدا دیت و ئەچێ بۆ ئەوێ بۆ خویندن. لە پاش شەویەک خێرا ئەگەر پیتەوێ بۆ سولەیمانی کە بچیتەوێ بۆ ولاتی خۆی. کە لێی ئەپرسی بۆج و خێرا گەر پیتەوێ؟ ئەلێ: «کاوالم کردەوێ! کورە بە بۆقلەموون ئەلێن عەلی شیش». پیتی ئەلێن بابە تۆ دەخلت چییە بەوێو کە بە بۆقلەموون ئەلێن عەلی شیش؟ ئەلێ: «کاوالم کردەوێ، قورعان وایی و سوین وایی من شەو لەو ولاتە روژ ناکەمەوێ کە بە بۆقلەموون بلین عەلی شیش».

- کابرایه‌کی ده‌روژه‌کەر له بهر قایبی مالیکا راوه‌ستا بوو داوای شتی نه‌کرد. منالیک له ماله‌که هاته ده‌روهه پیتی وت: «خوا بتداتی». کابرا وتی: «ئه‌ی دهم و له‌وه‌ست خواته‌وه، ته‌ماشاکه چون هەر لهم منالیه‌وه فیری فلته فلت نه‌بی».

- پیریژنیکی پشت کۆماوه‌ی پۆپ سپی نه‌چینه لای حه‌کیمیک نه‌لی: «پشتم ژان نه‌کا». حه‌کیمه‌که نه‌لی: هی پیرییه. پیریژن نه‌لی: چاوم کز بووه؛ کهم شت نه‌بینم. حه‌کیم نه‌لی هی پیرییه. پیریژن وتی: گویم که‌ر بووه. وتی هی پیرییه. پیریژن وتی: دانه‌کانم کلۆر بوون و هه‌موو که‌وتوون. وتی: هی پیری یه. پیریژن له‌مانه زۆر تو‌ر به‌وه‌ستی کرد به لاسایی کردنه‌وه‌ی حه‌کیمه‌که‌و وتی: «یه، یه، یه». حه‌کیمه‌که‌ش وتی: «دایه نه‌وه‌ش هەر پیری یه».

- کابرایه‌ک له‌و خواره چووه شار و زۆری برسی بوو، هیچ پاره‌شی پی نه‌بوو. به‌به‌ر چیشته‌خانه‌یه‌کا تیه‌پ‌ی به‌ته‌واوی ئیتر نه‌یتوانی بر‌وا. چووه ژووره‌وه بۆیان داناو تیره‌و پ‌ری خوارد. پاشان هه‌ستا هاته لای کابرای خاوه‌ن چیشته‌خانه‌و وتی: «ئه‌ری برا نه‌گەر یه‌ک‌ن پاره‌ی پی نه‌بی و بیته ئیره چی لی نه‌که‌ن؟» کابرا وتی: «ئه‌وی پاره‌ی نه‌بی نایه‌ته ئیره». وتی نه‌وا وتمان پاره‌ی نه‌بوو هاتیش». وتی: که‌واو سه‌لته‌و سه‌رو پۆته‌لاکی لی نه‌که‌ینه‌وه‌و ده‌ریه‌که‌ینه‌و ده‌ره‌وه. وتی: نه‌گەر که‌واو سه‌لته‌و شتیشی له‌به‌را نه‌بوو چی لی نه‌که‌ن؟ نه‌ویش وتی: چی لی نه‌که‌ین؟ نه‌یگرین دوو شەقی تئ هه‌لته‌ده‌ین و نه‌یکه‌ینه‌و ده‌ره‌وه. ئینجا کابرا پشتی هه‌لکرد وتی: ده‌براکه دوو شەقه‌که له‌من هه‌لده‌ن و به‌مکه‌نه‌و ده‌ره‌وه.

- ئەم دوو سێ قسه‌شه‌ بو‌تۆ، یا بو‌تۆتۆمۆیله‌که‌ی تۆ:

نه‌گەر چو‌یت به‌غدا به‌فیزیکه‌وه‌وه یا به‌گیله‌گیل به‌ناو بازار و کۆلانا نه‌گه‌ر‌ایت، کوتوپ‌ر سه‌یرت کرد دوو که‌س لی‌یان بووه به‌م‌رو مش‌ت سه‌عاتیکی ز‌رق و بر‌قیان به‌ده‌سته‌وه‌یه، یه‌کیکیان به‌کوردی وه‌یا به‌ز‌ره‌ کوردی قسه‌ده‌کا، هاتن به‌لاته‌وه‌و. ز‌ره‌ کورده‌که‌ وه‌یا نه‌ویکه‌یان وتی: «خاله ئەم کابرایه هه‌ندئ پاره‌ی لامه ئیسته‌ نه‌یه‌وئ سه‌عاته‌که‌م لی به‌ستینی له‌باتی نیوه‌ی پاره‌که‌ی؛ له‌گه‌ل نه‌وه‌دا سه‌عاته‌که‌ی من دوو نه‌وه‌نده‌ی پاره‌که‌ی نه‌و یینی. وه‌یا وتی ئیمه‌ لیک تیناگه‌ین من کوردم و نه‌و عه‌ره‌به‌ تو‌به‌به‌ دیلماجمان و ریکمان خه‌، تو‌یش نه‌که‌ویت به‌ قسه‌. ئینجا دیته‌ سه‌ر نه‌وه‌ نه‌لی خاله سه‌عاته‌که‌ی من ده‌ دینار دینی (به‌میسال) نه‌و نه‌وته‌ نه‌لی به‌شه‌ش دینار بیده به‌من، من نه‌مه‌ عه‌ره‌به‌و سه‌گبا به‌نایدەمی، تو‌ کوردیت و له‌

خومانی نه تده منی به چوار دینار، هر بو تهوه دهست هم سه گابه نه که وی. جا کوره نه که ی تهماع بتگری و توخیان که وی. تهوه درو نه کن و نه یانه وی دهست بېرن. هر که شتیکی وات چاو یی کهوت ملی ریی خوت بگرو برؤ. نه که ی به دهمیانه وه بوهستی و دهست بکه ی به کویخی و بیاو چاک؛ نه گینا دهردی بیاوه تی بیاوه که ی که لی خانت لی دیت. دوا جاریش نه لیت فلانی نه ی تو بوچ پیت نه وتم.

- نه گهر چو پته به غدا به فیزیکه وه وه یا به گیل گیل خهریک بووی نه گهرای، له سهر ریگا که له بهر دهمتا سهرت کرد کیسه پاره وه یا جزدانی که وهتوه. تویش دهست نه به ی هه لیته گری و نه یخه پته باخه لت، کتوپر کابرایه کت لی په یدا نه بی و خیرا به شوین تهودا کابرایه کی تریش پیت نه لی: تهو جزدانه هی منه تو هه لت گرت. تویش بو ی دهر دینی. وه یا له وانه یه هدر نه تخسبیتته باخه لت و به دهسته وه بی. کابرا لیت وهر نه گری و پاشان نه لی وه لالا باو کم خوا هه لانا گری نه مه هی من نیه و نه یدا ته وه به دهسته وه پیت نه لی من چاو لی بوو تو هه لت گرت، نه ترسم جزدانه که ی خوت دابی به دهسته وه؟ توش نه لی نه وه لالا باو کم نه مه یه که هه لم گرت جزدانی خوم له باخه لمایه. پیت نه لی کامه ته بزائم با سه یریکی نه ویش بکه م. تویش به فیزیکه وه دهست نه به ی جزدانه که ی خوت دهر دینی و نه یده ی به دهسته وه. سه یریکی نه ویش نه کاو نه لی برؤ خوات له گهل. تویش جزدانه که ی خوت وهر نه گری و نه رؤ ی له پاش توزیک نه ته وی پاره خهرج که ی، که دهست نه به ی و جزدان دهر دینی سه یر نه که ی پر په تی له کاغزه شرو پاره ی تیا نه ماوه.

تومس له و وه خته دا که جزدانه که ی لی وهر گرتووی به تهر دهستی هدر له بهر چاوت ته وه پاره که ی لی دهر هیناوه و بو ی پر کردویه ته وه له کاغزه شره.

جا برام نه گهر چو پته به غدا فیز نه تگری بلیت کنی نه توانی شتی وا له من بکا؟ ناگات له خوت بی، نه جزدان هه لبرگرو نه جزدانی خوشت بدهره دهستی که س. «نه تهو ناولنگانه و نه تهو زه بره قوونانه». دوا جار نه لیت ناخر فلانی تو بوچ پیت نه وتم.

که چو پته به غدا هه چ پاره یه کت پینه له شویتیک دایمه نی؛ به تاییه تی که چو پته بازار و شت بکری و یه ک دوو دیناریک بخهره گیرفایتیک و بو ته و ورده شتانه له وه دهرینه. ئیتر دهست مه که به نه فنده تی و بابه کراغایی دهست بهری له بازار له سهر دوو کانه کانا باقه دینار دهرینه. کابرای وهستا به خوی و دهمه گویزانیکی تیژه وه به شوینته وه یه. وهختی خه بهرت

ئه‌بیتته‌وه کسپه‌یه‌ک له دلته‌وه دیت و رهنگت زه‌رد ئه‌بین و ئه‌لنیت ئای پاره‌که‌م نه‌ماوه. جا نه‌ئو فیز فیزانیه‌و نه‌ئو تیز تیزانیه‌ش. دوا جاریش نه‌لنیت ئاخ‌ر فلانی بۆچ پیت نه‌وتم.

دوایی

ئه‌وا به‌رگی دووه‌می رشته‌ی مرواری له‌ ژیر چاپ ده‌رچوو؛ که‌وته به‌ر ده‌ست خوینده‌وارانه‌وه. من ماوه‌یه‌کی چه‌ند سالیه له‌ گه‌ل ئه‌م کتێبه‌ خه‌ریکم کۆم ئه‌کرده‌وه، له‌ نه‌جما تا ئیستا دوو به‌رگی لێ ده‌رچوو. له‌ بلا‌وبونه‌وه‌ی به‌رگی یه‌که‌ما سه‌یرم کرد له‌ لایه‌ن خوینده‌وارانه‌وه نوکات و قسه‌ی خۆشم بۆ دیت بۆ ئه‌وه که له‌ به‌رگی دووه‌ما بلا‌وبیتته‌وه. به‌لام له‌ به‌ر ئه‌وه که ریک‌خستنی ئه‌م به‌رگه‌ پتیش ناردنه‌که‌ی ئه‌وان که‌وت داخه‌که‌م ریک نه‌که‌وت که ئه‌وانه‌ش بلا‌و بکریته‌وه.

جاری پتیشه‌کی سوپاسی ئه‌و که‌سانه ئه‌که‌م که ئه‌و شتانه‌یان بۆ ناردووم، سوپاسی ئه‌وه‌یان ئه‌که‌م که هه‌ستیان به‌ خزمه‌تیک کردووه، به‌و خزمه‌ته‌ که زمان و ئه‌ده‌بی کوردی پێویسته‌ بپورژیندریتته‌وه و به‌خزیتته‌ سه‌ر کاغەز بۆ ئه‌وه له‌مه زیاتر ده‌ربه‌ده‌ر نه‌بێ و نه‌چیتته‌ گۆشه‌ی له‌ بیر چوونه‌وه.

به‌لێ ریک نه‌که‌وت له‌ به‌رگی دووه‌ما بلا‌و بکریته‌وه، به‌لام ئه‌م کتێبه‌ وه‌نه‌بێ هه‌ر دوو به‌رگ بێ. من فیکرم وایه به‌ یارمه‌تی خوا له‌ سه‌ری پرۆم و ئه‌ده‌بی شاراوهمان به‌ ئه‌ندازه‌ی توانا به‌ره به‌ره بیخه‌مه‌ روو، که‌وا بوو ئه‌وانه‌ی که شتیان بۆ ناردووم له‌ به‌رگی سه‌نه‌ما بلا‌و ئه‌کریته‌وه و به‌م زوانه به‌رگی سه‌نه‌مه‌یش ده‌رئه‌چێ.

هه‌ر وه‌ها تکا ئه‌که‌م له‌و که‌سانه که تینووی ئه‌ده‌بی کوردین، چی ئه‌زانن وه‌ یا چییان بیستوه له‌ نوکات و قسه‌ی خۆشی کوردی، له‌ ناردنه‌که‌ی درێخی نه‌که‌ن و بۆمی بنێرن. له‌وان ناردن و له‌ من بلا‌و کردنه‌وه. ئومید ئه‌که‌م له‌م رووه‌وه به‌ هۆی هه‌موو لایه‌که‌وه ئه‌ده‌بی کوردی بگاته ئاسمانی به‌رزێ و له‌ چالی بینه‌وایی بیتته‌ ده‌ره‌وه.

له‌ کردنی ئه‌م جو‌ره ئیشانه‌و نوسین و چاپ کردنی ئه‌مانه دوو خزمه‌تی گه‌وره به‌ کورد ئه‌کری: یه‌که‌م ئه‌م جو‌ره شتانه له‌زه‌تی ده‌ماخه‌و ده‌ماخ و گیان پێ پۆشه. به‌و هۆیه‌وه ئه‌خوێرتته‌وه زیاده‌ له‌ شتانی‌تر. له‌مه‌وه کوردی خویندن بلا‌و ئه‌بیتته‌وه، ته‌نانه‌ت ئه‌و که‌سانه‌ش که نازانن به‌خوێننه‌وه خۆشی کتێبه‌که‌ ناچاریان ئه‌کا به‌ خویندنه‌وه و ئه‌مه بوو به‌

قوتابخانەیەکی گەورە؛ دوو هەم خەزەتیکە بۆ ئەدەبی کوردی بە زمانی کوردی و کە لای
 رۆژگار ئەیهێلێتەوه.

ئەم دوو شتە ئێمە ناچار ئەکا بە هەر شیوەیەک بێت، پێویستە خەریک بین و نەیه‌لین
 ئەم خەزەتەمان لە دەست بچیت و هەر کەس هەر شتێکی لایە بە گوێرەی توانای کۆشش
 بکا بۆ زیندو بونەوهی.

به رگی سینه م

۲۶۵۷/۵ ۱۹۵۸ م

۱۳۷۷ هـ

سەرھەتا

كورد كە بە كوردى خويندى ئىتر خۆى بۆ خۆى ئەبى.
خويندى رەمەكى كورد ئەوئە كە بزانن كوردە.

وہختى خۆى كە دەستم دایە نووسین و دانانى رشتەى مروارییەوہ بەو تەمايە بووم كە
ھەر ماوہیەكى درێژ ئەوسا بتوانم بەرگىكى لى [لە] چاپ بدەم؛ بۆيەش ئەلیم بەو تەمايە
بووم چونكە وا رانەئەپەرموم كە زوو بلاو بېتتەوہو بکەوئتە دەست خويندەواران و ئەوان
بکەنە كارى كە لە سەر ئەو پیر و باوہرە پاشگەز بيمەوہ.

كەچى بە پىچەوانەى ئەوہ سالى ۱۹۵۷ كە بەرگى يەكەمى دەرچوو، زۆرى نەخايان
كە ھانەھانەى خويندەوارانى كورد کردیانە كارى كە بەرگى دووہمىش بېت بە شوئینا.
ئىستىكى وایان كرد كە سوپاسگوزاریان بکەم. ئەم سوپاسگوزاریەش بۆ ئەوہ كە قەومى
خۆشەويستى كورد بە دل و بە گيان ھەستیان بەوہ كردووە كە خويندەوہى كوردى و
خويندەوہى ئەدەبى كوردى مايەى بەختیارییە بۆ ژيان.

لە راستیشدا وایە؛ چونكە كە ئیمە وتمان خويندەوارى چرای ژيانە، ئەبى ئەوہش بچیتە
دلمانەوہ كە ژيانیش بە خويندەوارییەوہ ژيانە. ژيان ھەر خواردن و نووستن نیە؛ ژيان
ئەوہیە كە ھەر كەس لە عاستى خۆى ئەبى ھەست بەوہ بكا كە بۆ بەرزى قەومى خۆى ئەبى
بژى. بۆ ئەوہ بژى كە قەومەكەى بەرز بېتتەوہ. قەومیش بەرز نايتتەوہ تا خويندەوار نەبى،
خويندەواریش نابى تا بە زمانى خۆى نەخوينتتەوہ.

به و بۆنه وه سوپاسیکی تایه تیش ئه کهم بۆ خوا که قهومی خوشه ویستی کورد بینی پتوه
ناوه بۆ فیر بوون به زمانه که ی خۆی. دیسان سوپاسیشم بۆ ئه و قهومه یه که وا به دل و به
گیان خهریکی خویتندنه وه و نووسینی زمانی کوردین.

سالی ۱۹۵۷ دوو بهرگ له م کتیه ده رچوو؛ ئه و ئیسته ش بهرگی سیهه می که و ته بهر
دهستی خویتنده وارانده وه. پشت ئه ستوورم به هانه ی ئه وان که بهرگی چواره م و پینجه م و
هتدیش هه ر ئه خویتنه وه.

عه لانه دین سه جادی - به غدا

۲۶۵۷/۱۰/۲۱ ی کوردی

۱۹۵۸/۱/۱۱ ی فه ره نگی

تاقی کراوەکانی کوردی

- سەرچاوەی هەموو عیلم و زانیارییهک تەجرەبەو تاقی کردنەووە بوو. ئادەمیزاد نەگێشتۆتە ئەم پلەو پایە بەرزە کە ئێستە هەیه‌تی مەگەر بە هۆی تاقی کردنەووە نەبووبێ. ئەم تاقی کردنەووەش ئادەمیزادەکانی سەرەتایی کوتوپر شتیکیان بۆ پرێکەوتوووە بەرە بەرە لەووەوە لە سەری رۆیشتوون تا گەیشتونەتە ئەنجام. وەکو ئەووە لە سەرەتاوە بە هۆی فرێدانی با وە یا هاویشتنی ئینسانێکی سادەووە بە پرێک کەوتوووە لە بەردێکی ترو پزێسکە ی ئاگری لێ بوەتەووە. لەم پرێکەووتە کوتوپرەووە گەیشتونەتە شوێنێک کە توانیوانە خۆیان ئاگر بکەنەووە پێویستی خۆیان پێ لابەرن.

هەر وەها کوتوپر بە پرێکەوت یەکیک وە یا گیان لە بەرێک نەخۆش بوووە ئەو بەکە وەیا ئەو گیان لەبەرە گیایەکی خواردوووە وە یا بریندار بوووە کوتوپر ئەو گیایە کەوتووە لە برینەکە ی و پێ چاک بوەتەووە. وەیا دیوانە گیان لەبەرێک لە کاتی نەخۆشی و برینداریدا چوووە گیایەکی خواردوووە ئەمان چاویان لێ بوووە تاقیان کردووەووە لە ئەنجاما دەرکەوتووە کە ئەو گیایە بۆ ئەو دەرەدە باشە.

وە یا یەکیک خەیاڵیک کەوتۆتە دلیه‌ووە. ویستویه ئەم خەیاڵە بیهێنیتە دی. هێناویه بەرە بەرە خەریکی بوووە ئەوی لە دلیا بوو بە دەست کردوویه‌تی. لەپاش چەند جارێک بۆی پێک هاتووە، ئەمجا لە شتی ترا کەوتووە تاقی کردنەووە ی و بە هۆی ئەم تاقی کردنەووەیە گەیشتونە سەر چاوەی ئێشەکە.

بە کورتی تاقی کردنەووە ئادەمیزادی لە تاریکی نەزانی خستە رۆژیکەووە کە سەر زەوی و بن زەوی و ئاسمانی روشن کردەووە گەیشتە شوێنێک کە کەم شت ما لە دەستی دەرچیت.

قەومەکانی تر لە بەرە بەیانی میژوووەوە کە لێکیان لە تاقی کردنەووە وەر گرت و بەرە بەرە هەر شتیکی ببوایە -با ئەفسانەش بوایە- ئەیانخستە سەر کاغەز و پاشان بە عەمەل و کردەووە ئەیانخستە سەر میزی قسە لێووەکردن و لێکۆلینەووە تا وایان لێ هات هیچ شتیکی لە بن دەستیان دەر نەچوو. ئەم قەومی ئێمەیه -کە قەومی خوشەویستی کوردە- بێگومان لە لاپەرە ی میژوویا لەو رۆژگارەدا کە لاپەرە لاپەرە هەلیگێراوەتەووە بە هەزاران هەزار تاقی

کردنه‌وه‌ی بووه و به قسه‌گێڕاویه‌ته‌وه، به‌لام له‌بەر ئه‌وه‌ی نه‌خراوه‌ته‌ سهر کاغه‌ز، هه‌مووی هه‌روا پ‌رۆیشتوه‌و وه‌کو به‌ردی گرانی بن ئاوی مه‌نگ گوم بووه.

ئه‌گه‌ر ئه‌و قسانه‌ی کوردی وه‌ یا ئه‌و تاقی کراوانه‌ی کوردی ئه‌میش وه‌کو هی قه‌ومه‌کانی تر له‌ زاره‌وه‌ بخرایه‌ته‌ سهر کاغه‌ز و بخرایه‌ته‌ ناو بۆته‌ی عه‌مه‌ل و کرده‌وه، بێگومان ئیسته‌ ئه‌میش گه‌لێ کتێبخانه‌ی ئه‌بو که پیتی بلێن کتێبخانه‌ی عیلمی و پېشه‌و پزیشکی. ئه‌بێو چونکه‌ مادام کورد له‌ ژێر هه‌وای سافا و له‌ ژێر ده‌وارا ژیاوه‌و ئاوی روونی سه‌رچاوه‌کانی خواردوته‌وه‌و به‌ شه‌و سه‌یری گه‌رانی مانگ و جریوه‌ی ئه‌ستیره‌کانی کردوه‌و غایه‌له‌یه‌کی تر نه‌هاتوه‌ به‌ دلایا که پهرده‌که‌ی دایۆشی، توانیویه‌تی شت بدۆزێته‌وه‌و ده‌می بۆ به‌ری. ئه‌مه‌ی توانیوه‌ به‌لام هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ بوه که ئه‌و قسه‌یه‌ی پیتی بگه‌یه‌نی تا ئه‌نجامیکی دیاری و رووناکی لی وه‌ئه‌گ‌ری.

ئه‌م باوه‌ری بێ سهر و به‌ریه‌ به‌ جو‌ریک له‌ ناویا بلاو بوته‌وه، زۆرتر گالته‌ی به‌و قسانه‌ کردوه‌؛ ته‌نانه‌ت ئیسته‌ش ئه‌گه‌ر قسه‌یه‌کی تاقی کراوی کوردی بیه‌یت دوور نیه‌ هه‌ر گالته‌ی پێ بکاو بلێت ئه‌م رۆژه‌ تازه‌ [که‌ی] رۆژی ئه‌م قسانه‌یه‌؟ ئه‌و مه‌ردومی تر ده‌ست بۆ ئه‌و دیوی [دوینا] درێژ ئه‌کهن، ئه‌م تازه‌ ئه‌م قسانه‌م بۆ ئه‌گ‌ریته‌وه.

لام وایه‌ ئه‌گه‌ر یه‌کیک ئه‌م قسه‌یه‌ بلێت هه‌قی نیه‌؛ چونکه‌ ئه‌م تاقی کراوانه‌ له‌ پاشماوه‌ی ئه‌قلی باو و باییری ئیمه‌ن. ئه‌گه‌ر ده‌ستی خزمه‌تیان بوایه‌ ئیسته‌ ئیمه‌ش له‌م رووه‌وه‌ وه‌کوو قه‌ومه‌کانی تر ئه‌بوین. ئه‌مه‌و دیسان له‌ به‌چکه‌ی «ژیشک» درکاوتر نیه‌، که‌چی دایکه‌که‌ی ئه‌لی: له‌ به‌چکه‌ی من نه‌رم و نۆلتر نیه‌.

جا له‌ به‌ر ئه‌مه‌ من هاتم له‌م تاقیکراوانه‌ی کوردی چیم به‌رده‌ست که‌وت نویسن و بۆ پاشه‌ رۆژ هێشتمنه‌وه‌. ئومید ئه‌که‌م ئه‌مه‌ ئه‌بێ به‌ بناغه‌ی شتیکی گه‌وره‌ بۆ ئیمه‌.

کورد ئەلین:

- ئەلین ئەگەر یەکیەک تووشی «کەهەنگ» بوو^{۱۳}، خۆی بخاتە ئاوی ساردەوه چاک ئەبێتەوه.

- ئەلین ئەگەر یەکیەک دوویشک پێوهی دا دویشکەکه -کە کوژرا- بخڕیتە سەر ئاگر و بسوتینری پاشان بخڕیتە سەر شویتەکه ژانەکهی ئەشکی.

- ئەلین مشک زۆر گل و خۆلی مارەنگاز ئەدا وه ئەمەش زیانی بۆ مارانگازەکه هەیه، ئەگەر بیتوو ئەو مشکە به سەریا باز بدا ئەو مارانگازە ئەمری.

جا له بەر ئەمە کورد دینی ئەگەر یەکیەک مار پێوهی دا زەنگێک یا تەنەکه یەک یا شتیکی تر که تەقهی بیت دایه نین و یەکیکی تر به لایه وه دانه نیشی و زەنگەکه لی ئەدا وه یا تەنەکه که ئەکوئی و ئەیکا به تەقه تەق. ئیتر مشکەکه له بەر تەق و هۆرەکه دوور ئەکهوێتەوه و نایه به لای مارەنگازەکه دا.

- ئەلین ئەگەر منالیک سەری که چەل بوو، جیوهی سوور لەگەل کەرەدا بگیریته وه چەند جاریک لی بدری چاک ئەبێتەوه.

- ئەلین ئەگەر یەکی «گرمەژنی» دەرکرد، به توێکلی شووتی بیهه نوون چاک ئەبێتەوه.

- ئەلین ئەگەر یەکی ئازاوه له مالیا هەبوو، کهوشی تەنگ له پی کا ئەوی له فیکر ئەچیتەوه.

- ئەلین ئەگەر یەکی چاوی کهم حوکم بوو، «بوق» ی سەوز بێنیت «میل» بێنی به سەر پشتیاو بیکیشیتە چاوی چاک ئەبێتەوه و بیناییه کهی زیاد ئەکا، به لام ژانی ئیجگار زۆره.

- ئەلین «شنگ» خواردن بۆ دەم و دان خراپه و بۆ ناو سک باشه. «ریواس» بۆ دەم و دان باشه و بۆ ناو سک خراپه.

- ئەلین ئەگەر دویشک دای به ئافره تی سک پرەوه له پاشا ئەو منالە ی که له سکیا بووه، لەو وهخته دا ئەگەر دوویشک پێوهی بدا ئیتر نایه شی.

- ئەلین یەکیەک هار بوو، خۆلی گورستان بکری به سەریا، ئەمری.

- ئەلین ئەگەر یەکیەک لاواز بوو، ماوه یەک «چالەکه» بخوا قەلهو ئەبێتەوه.

- ئەلین گیای «رکیشه» بنری له برینی تیراوی چاک ئەبێتەوه.

۱۳- کەهەنگ نەخوشیه که کوتیر له پشته وه له زیر پشته دا پهیدا ئەبن و ئەو شویتە ژان ئەکا. وا له پیاو ئەکا پشتی کوور ئەکا.

- ئەلەین «پىلاو»ى سوور لە پىن کردن خەم ئەرپەوینى.
- ئەلەین ئەگەر یەكئ دەستی هەر برین و زیچكاوى لى ئەهات، خوینى پشتى كىسەلى لى بدا چاك ئەبیتەوه.
- ئەلەین پىاز بە كالى و بە كولاوى بە پىشاوى خواردنى بۆ كۆكەو هەلامەت زۆر باشە.
- ئەلەین چل بەیانى لە خورینى خواردنى حەو دەنك مێوژ وە یا پىنج دەنك بادام بۆ هیزو قوت زیاد کردن زۆر باشە.
- ئەلەین لە رۆژەكانى پىنجەى تارا هەر كەسئ بنوى، هەموو سالەكە هەر خەوى دیت.
- ئەلەین چاویك بەفر بىبا، دوو كەلى «قانگ»ى بۆ باشە.
- ئەلەین ئەگەر یەكئ سەرما بىبا، «حەمامى ژنان»ى بۆ بكرى بەوه دیتەوه سەر خۆى. حەمامى ژنان ئەوهیە كاپرا رووت و قووت ئەكەنەوه و پای ئەكێشن. سى ژنیش وەكوو ئەو خۆیان رووت ئەكەنەوه. یەكئىكان لەم لای و یەكئىكان لەو لای پائەكشین؛ ئەوى سێهەمینیش خۆى ئەدا بە سەریا. گوشت لە سەر گوشت پائەكشین، ئەمجا نوین ئەدرئ بە سەر ئەمانەدا. ئەمانە كاپرا ئەگوشنە یەك، بە هەلمى ئەمانە كاپرا تینى تئ ئەكەویتەوه كە تینى تىكەوت و هۆشى هاتەوه بە خۆیا، ژەكان هەلئەستن و كاپرا بە نوین دائەپۆشن تا بە تەواوى گورپی پیا دیتەوه.
- ئەلەین خواردنى رۆنە گەرچەك بۆ رەوانى باشە.
- ئەلەین نۆك خواردن بۆ سەك چوون باشە.
- ئەلەین ئەگەر یەكئ مار پتوێى بدا، شیرى كال بخواتەوه باشە.
- ئەلەین هەنگوین و كالك خواردن پێكەوه زیانیكى زۆرى هەیه.
- ئەلەین یەكئ كە ژانى كرد «بلامانى» بتسى باشە.
- ئەلەین یەكئ ئالوى بكەوى، پاروى گەورە بنئ وەیا پەنجە گەورەكەى بچەمێنیتەوه بەینى جومگەى یەكەم و دوو هەمى ببا بە دەما ئالوێكەى چاك ئەبیتەوه.
- ئەلەین ئەگەر یەكئ سەگەل گەمارۆیان داو كەوتە ناویانەوه، لە شوپنەكەى خۆى دانیشئ ئیتر لاقەى ناكەن.
- ئەلەین دەستئ، قاچئ، شوپنئ كە شك، كەرته هیزەى تێوه پىچن چاك ئەبیتەوه.
- ئەلەین ئەوانەى كە خەریكن هار بىن چاویان بە شتى سوور بكەوى خراپتر ئەبن.

- ئەلەین کەسێ گەوزەنی پێی بێ، کار و دووپشک نزیکێ ناکەون. گەوزەن شاخی کەلە کێویە ئەکرێ بە دەسکی قەلەمپرو شتە.
- ئەلەین رۆنی مەیمەن خواردن پیاو ئەخاتە جەمبازە.
- ئەلەین منال بە منالی بنەون لە بالی و پرایکیشن چاوی خێل ئەبێ.
- ئەلەین ھەر ژنیک چیشتی سویری کرد، ئەو ئەزەزووی لە ئیشەخۆشەکیە.
- ئەلەین زەردوویدار تەماشای جولانەوێ ماسی بکا لە ناو ئاوا زەردوویەکی ئەپروا.

* * *

بە زۆریکی زۆر گیرۆدە دەست منال بوون. لەوانەیە سەریان لە خۆیان و لە منالەکانیش تیک داو. ھی واش ھەبە ئەکا و جقە ئەکا و شەخس و نوکتە و دوکتۆر ئەپروا بۆ کەر تە منالیک؛ کەچی ھەر بەو لاوە ئەچێ و ھیچی نابێ. دیارە ئەمانەکی کەوا منالیان نابێ، نەخۆشی و ناتەواویەکی لە لەشی خۆیان و ھەبە لەشی پیاوکانیان ھەبە؛ یا پیاو کە تووی نیە، یا ژنە کە منالەدانی زەدەبەکی تیا ھەبە. جاری لەمەیان بگەرێن.

باری منال زۆر بوونە کە تەنگ و چەلەمەبەکی زۆر گەورەبە بۆ زۆر کەس لە زۆر شویتا. دوور نیە دوکتۆرەکانی ھەمیش بە دەست ئەم مەسەلەو داما و ھەر یە کە قەسەبەکیان کردوو ھەر یە کە جۆرە چاریکیان وتوو؛ لەگەڵ ئەویشا نەگەشتوونە تە ئامانج. ئەمە و دیسان ھەر شتیک لە سەر پێ و شویتێ تەبیەت لاچوو لە لایەکی ترەو زبانی ھەبە. زیانە کەش ئەو ھەبە و بێلێن کە مەکینە لەشی ئەم ئافرەتە تەواو و ئامادەبە بۆ منال بوون، ئەگەر ھاتوو بەر بەستی ئەو بە دەرمان و بە شتومەکی دەستکاری، دەستکاری کرا ئەو مەکینە ئەسلیە کە لە سەر ئیش کردنی خۆی بە زۆر لادرا. شتیکیش کە بە زۆر لابدرێ لە سەر پێ و شویتێ خۆی گومانی تیا نیە کە زبانی ھەبە.^۴

ئەم لایەنەش (لایەنی منال زۆر بوون) بۆیە ئەو ئەندە بوو بە تەنگ و چەلەمەبەکی ھەم، چونکە شەرت لەم رۆژەدا ھەر منال فریدان نییە، شەرت بەخێو کردن و تەربەت دانە. شت کە زۆر بوو، نە ئەو بە خێو کردنە ئەبێ و نە ئەو تەربەتە ئەبێ کە ئیمپروۆز پتویستە. باوک و دایک نازانن لا بە لای کامیانەو بکەنەو تەربەتە کامیان دادەن. ئەمە بێجگە لەوە کە ئەم باوک و دایکە لە ژيانا ھیچ ھەسانەو ھەبەکیان دەست ناکەوێ، دوور نیە تاوانیکیشە کە بەرانبەر بەم منال زۆریە ئەکرێ.

جا من - به خیری خۆم - دەرمانیکم لایه که هیچ زیانئیکی ته‌یعیشی نه‌بی بۆ ئەو مه‌کینه ئەسلیه‌ی لدشی ژن و پیاوه. ئەیلیم، ئەوی به جی هینا به جی هینا، ئەوه‌ش که نه‌یهینا به دهردی خۆیه‌وه با بتلیته‌وه. ئەم دەرمانه‌ش زۆر که‌س داوایان لێ کردووم به پاره، به‌لام من قازانجی تیکراییی ناگۆرمه‌وه به پاره. ئەم روه‌وه ناچارین ئەبی زۆر به بی پەردەو ئاشکرا قسه‌ بکه‌ین:

ژن له مانگیکا جاریک چه‌یز (عوزری شه‌رعی) پیا دیت. دیاره‌ له‌و ماوه‌یه‌دا پیاو توخنی ناکه‌وی. ماوه‌ی چه‌یزه‌که‌ی سی رۆژه، پینج رۆژه، چه‌و رۆژه. هه‌ر چه‌نده‌ هه‌یه‌ له‌ به‌ر نه‌چوونی پیاوه‌که‌ بۆ لای وه‌ له‌ به‌ر خلتەو لیته‌ی ئەو خوین و هه‌راو به‌زمه، منالدا‌نه‌که‌ی به‌ هیچ جۆر ئاماده‌ی منال وه‌رگرتن نیه؛ واته‌ ئەگه‌ر به‌ کوته‌کیش ئاو شه‌هوه‌ته‌که‌ی تی بکری وه‌ریناگری.

ئەو رۆژه که‌ له‌ چه‌یزه‌که‌ بووه‌وه هه‌مو ئافره‌تی خۆی چه‌سابی خۆی ئەزانێ. له‌ پاش ئەو رۆژه تا ماوه‌ی پینج رۆژ منالدا‌نه‌که‌ی خالی ئەبی له‌و هیلکانه‌ی که‌ منالی لێ دروست ئەبی. له‌و پینج رۆژه‌دا پیاوه‌که‌ ئەتوانی به‌چیتە لای و هیچ موتوربه‌و په‌یوه‌ندیه‌ک دروست نابێ. چونکه‌ شتومه‌ک و ئەسیانی موتوربه‌ پیک نه‌هاتوه‌.

ئەمجا له‌ پاش ئەو پینج رۆژه تا ماوه‌ی یه‌ک چه‌فته‌ کووره‌ به‌ جۆشه‌و منالدا‌ن پری ئەبی له‌ هیلکه‌ی بیخه‌وشی منال. له‌و ماوه‌یه‌دا -ماوه‌ی چه‌وت رۆژه‌که‌- ئەگه‌ر پیاوه‌که‌ چووه‌ لای و ئاوه‌که‌ی ئەم چووه‌ منالدا‌نه‌که‌وه، ئەوه‌ موتوربه‌ ئەبی و بناغه‌ی منال په‌یدا ئەبی. ته‌نانه‌ت له‌ پاش ئەو چه‌فته‌یه‌ گه‌لێ جار ئافره‌ت هه‌ست ئەکا که‌ ئاویکی لینجی زیچکاوی پیا دیتە خواره‌وه، ئەوه‌ ئەو ئاوه‌خلته‌ی هیلکه‌ پیسه‌کانن و به‌ بیفه‌ری ده‌ریان ئەداته‌وه‌.

به‌لام بۆ پیکه‌ینانی ئەم ئیشه‌ زانیی حساب و حساب تیکنه‌چوون زۆر پتوسته؛ هه‌ر له‌ گه‌ل حساب‌ه‌که‌ تیکچو ئیشه‌که‌ش تیک ئەچی، ئیتر تو به‌ خیر و من به‌ سه‌لامه‌ت.

- ئەلین یه‌کیک ئەکه‌ویت‌ه‌ نزگه‌ره‌ کردن و هه‌ر له‌ کۆلی ناییته‌وه، کوتوپر له‌ ناکاو خه‌به‌ریکی ناخۆشی ده‌نی نزگه‌ره‌که‌ی له‌ کۆل ئەکه‌وی.
- ئەلین منال به‌ کۆرپه‌یی نینۆکی بکری دز ئەبی.
- ئەلین منال که‌ تازه‌ په‌یدا ئەبی و دایکه‌که‌ی زیستانه، تا چل شه‌و چرای به‌ زور سه‌ره‌وه‌ دائه‌گیرسینن.

- لە ناو ئەو کوردەواریەدا باوە منالی تا دوو سالان، ئەگەر هاتوو زۆر گریا وەیا هەموو جار کۆتوپر پائەچەنی لە خەو، ئەلین ئەمە گۆیا ترساوه. بۆ ئەم ئێشە دینن قورقوشم ئەتاویننەو جامیکی خالی لە سەر منالە کە پائەگرن و قورقوشمە تاویاوە کە بەو نیازە کە ترسە کە ی لاچن، تی قەلب ئەدەنەو. ئیتر ترسی منالە کە لا ئەچن و گۆیا قورقوشمە کەش کە «مەیی» ئەبی، بەوینە ی ئەدوشتە کە منالە کە ی لێ ترساوه.

- ئەلین منال کە تووشی نەخۆشی مانگ^{۱۴} بوو، جامی ئاوی لە سەر پائەگرن و حەو پشکۆی تیا ئەکوژیننەو نەخۆشیە کە ی ئەروا.

- ئەلین بە گسک لە منال دان تەمەنی ئەو منالە کورت ئەکاتەو.

- ئەلین یەکیەک ئەگەر «موو» لە پەنجە ی هات، «گا» یە ک یین کونە لووتیکی گاکە بگرن و کابرا پەنجە کە ی بکا بە کونە لووتە کە ی تریا و گاکە هەلپزمی. نیرە کە لە بن دیت و چاک ئەبیتهو.

- ئەلین یەکیەک ئەگەر «دلۆ»^{۱۵} لە پەنجە ی هات، ئەنگوستیلە ی پۆلا بکاتە ئەو پەنجە یە چاک ئەبیتهو.

- ئەلین یەکیەک روتوبەت و ژان و با کەوتە شوپننکی لەشیەو، خوری نەشوراوی لنین و بەشتیک بییچن چاک ئەبیتهو.

- ئەلین «بنیشتە تال» و «زاخ» تیکە لاو بکرین و بیسوون بە پارچە پەرۆیه کاو بیخەنە سەر ئەو شوینە کە باداری لێیە چاک ئەبیتهو.

- ئەلین ئەو شوینە کە ژان و بای لێی، گەلای «بناو تۆ» ی لێ بنین چاک ئەبیتهو.

- ئەلین شوپننیک لە لەشی عینسانا کە ژان و بای تیدا بوو، بنیشتە تال، رۆن گەرچە ک و میو، مۆمی هەنگوین، ئەمانە پیکەو جوان بکولننرین تا ئەبن بە مەلحەم و ئەو وەختە لێ بدا چاک ئەبیتهو.

- ئەلین یەکی کە چاوی هاتە ژان، زاخ لە سەر نەپالە کتویلە ئەسوتنن و لە پاشا لە گەل شە کە را ئەیسوینەو و تێی ئەکا چاک ئەبیتهو.

- ئەلین ئەگەر یەکیەک «هەزار پی» چوو گویچکە یەو، دینن «هەزیبە» و «مەرزه» و «ئالەت و زەر دەچوو» پیکەو ئەکوئن و ئەیسوونەو ئەمجا لە گەل گۆشتا ئەپکوتن و پانی

۱۴- مانگ، ناوی نەخۆشیە کە تووشی منال ئەبن و لە هەر شوینە شتیکی پی ئەلین.

۱۵- دلۆ ئەو یە ییستی بەینی نینوک و پەنجە رووش هەل ئەدا.

ئەكەنەوهو ئەيخەنە سەر گوێیەكە. هەزار پێ كە تێی چوو، بە بۆنی ئەوانەوه ئیتر دیتە دەرهوه.

- ئەلین زەردیتە هێلكە دیتن ئەیسوون بە هەر دوو بەرەله‌پاو دەست بە یەكا دینن تا وردە وردە زەردیتە هێلكەكە توند ئەبێتەوهو وه‌كو پڕبۆله هەلئەوه‌ری. ئەمجا دینن ئاردی گەنمە بەهاری ئاوی «هەمیشەجوان» -كە گیایەكە- و ئاوی ركیشەو كەره‌ی مانگا و روون گەرچك و ئەمانە‌ی تێكە‌لاو ئەكەن و پێكەوه ئەیانشینن تا ئەبن بە مەلحەم. ئەو وه‌خته ئەيخەنە سەر ئەو برینانەكە زۆر کاریگەرن چاك ئەبێتەوه.

- ئەلین ئەو شوپنە‌ی كە گولە‌ی بەركەوتبێ وە‌یا خەنجەر لێ درابێ وە‌یا كابرالە شوپنێك كەوتبێتە خوارەوهو زام و برینێكی زلی تێ بووبێ و خوینەكە‌ی نەوه‌ستیتەوهو چاك نەبێتەوه، بێنن لە پێشا هەنگوین بخەنە سەر برینەكە خوینەكە‌ی نەوه‌ستیتەوه، پاش ئەو «هەوژە» و «بەرژەف» -كە ئەمانە دوو گیان- لەگە‌ل میو و مۆمی هەنگ و بنیشته‌تال تێكە‌لاو بكرێ و بێی بە مەلحەم و بخرینە سەری چاك ئەبێتەوه.

- ئەلین هەر برینێك كە زۆر سەخت و گران بێ، بە ئەندازە‌ی قاپنێك روون گەرچەك بێنن بە ئەندازە‌ی هێلكە‌یەك كبریتی زەرد بخەنە ناویەوه. لە ناو مەنجە‌ل یا دیزە‌یەكی توژی فراوانا بیانكولینن. ئەوه‌ندە بكولیترێ تا كبریتەكە رەش دائەگەرێ، پاش ئەوە دا‌یگەرن تا سارد ئەبێتەوه. ئەمجا برینەكە كون بوو بە فتیلە ئەو مەعجونه‌ی تێ هەلكیشن ئەگەر هەر برینی روالەتی بوو مەعجونه‌كە‌ی لێ ئەدەن و ئەپینچن چاك ئەبێتەوه.

- ئەلین ریشە‌ی زرشك پینیت پاکی كە‌ی، پاشان بێكوتی بۆ ئەمە شی بێتەوهو ئەمجا بێكولینی جوان جوان تا هیچ هیزی تیا نامینێ؛ ئەو وه‌خته تەلفەكە‌ی فرێدە‌یت و دیسان ئاوه‌كە‌ی بخەیتەوه سەر تا ئەوه‌ندە ئەكۆلی هیچ ئاو نامینێ مەگەر تەنها مەعجونی رۆحی گیاكە نە‌بێ. ئەمجا بێنی توژی لەو مەعجونه‌ی بخەیتە سەر هەر برینێك كە خوینی نەوه‌ستیتەوه خوینەكە‌ی ئەوه‌ستینیتەوهو بە یەك دوو دەست برینەكەش چاك ئەبێتەوه.

- ئەلین گیایەك هە‌یە پتی ئەلین «ئالەتە‌كئوبله». بیهینی و بێكوتی بێخەیتە سەر ئەو شوپنە كە ژان و بای تیا‌یە لە لەشی پیاوا، شوپنەكە ئەكا بە برین و هەچ ژان و بایەك هە‌یە لەو شوپنەدا لە برینەكەوه ئەيكیشی و پاشان برینەكەش چاك ئەبێتەوه.

- ئەلین ئەو گیایە كە پتی ئەلین ئالەتە‌كئوبله بیهینی و بێخەیتە سەر بالووك ئەیسووتینی و هەچ بالووكێكی‌تر لە لەشا هە‌بێ هەمووی لا ئە‌با.

- ئەلین جانەوهریک ههیه سوور و پچکۆلهیه پیتی ئەلین «گۆیره که سووره». ئەو گۆیره که سوورهیه بیهنتی و بیهگوشیته سەر بالووک، زیچکاویک له قنگیهوه دەرئەچنی به هۆی گوشینه کهوه. ئەو زیچکاوه بچیتته سەر بالووک که ئەو بالووکەو ههچ بالووکێ له لهشیایه ههمووی چاک ئەبیتتهوه.

- ژنیک بوو له ئیسیاوا شهویک دهم ئەنیتته کانیه ک ئاو بخواتهوه، به دهم ئاو خواردنهوه که ماریک ئەچیتته ناو سکی. هەر چەند ئەم لاو ئەو لایان پێ کرد هیچ کهلکی نه بوو.

پیاویک هه بوو لهو دێیه دا «نووره» ی ناو بوو؛ دهستی چه کیمی هه بوو. ئەویان هینایه سەری. نووره که چاوی پیکهوت وتی من ئەم ماره ی له سک دهر دینم به بی ئەوه ی ئافره ته که هیچی به سەر بیت.

وتی به ئەندازه ی دوو بهر له پ گۆشتی لارانی مه پیکم بۆ بینن. گۆشته که یان بۆ هینا. زۆر جوان له گەل خۆی ئاویکی زۆر زۆر سووری کردهوه دای به ئافره ته که وتی بیخۆ. کانیه ک قهلبه زه ی ئە کرد له قهراخ ئاوا ییه که. وتی ئافره ته که بهر نه بهر ئەو قهلبه زه یه نزیک به ئاوه کهو به ئافره ته که ی وت که دهمی بکاتهوه. زۆری پینه چوو مار له تینوانا ئارامی لێ بپاوه سەری له دهمی ئافره ته که وه هینایه دهر وه روبه روی ئاوه که وه، ناشگا به ئاوه که. زۆر تر ههره سی پێ هه لگیرا و تینویه تی زۆری لێ سەند، ورده ورده ئەهاته دهر وه وه ئەکشا بۆ ئاوه که. هەر ئەهات و نزیک ئەبوه وه له ئاوه که وه دهمیشی نه ئەگه یشتی تا دوا یی به ته واوی هاته دهر وه وه چوه سەر ئاوه که. نووره ش وتی هیچ لاقه ی مه که ن. ئافره ته که یان دوور خسته وه، ماره چوه سەر ئاوه که و تیر ئاوی خواردنه وه، ویستی بگه پیتته وه قورس بوو بوو نه یته توانی بپاوه. ئیتر به ئاسانی کوشتیان.

ئەمجا هینای داوای مه نه جەلێ «شیر» ی کرد. شیر که یان بۆ هینا به ئافره ته که ی وت بیخواته وه. ئافره ت هەر شیر ی ئەخواردنه وه به ژه هره وه هەلی ئەهینایه وه. ئەوه نده ی شیر دایه تا ئیتر هەلی نه ئەهینایه وه.

پاش ئەوه داوای ههنگوینی کرد. ههنگوینیشیان بۆ هینا و به ئافره ته که ی وت دهست بکا به ههنگوین خواردن تا سێ رۆژ ئافره ت خۆی گرته ههنگوین و ئیتر به ته واوی چاک بووه وه.

- ئەلین سەگ کە لووران، تا کەوشی بۆ هەلنەگیرنەوه لە لوورە ناکەوێ.
- لە ناو کورددا باوه، ئەوا یەکیەک پیتلاوه‌کانی دانه‌کەن، کە دایه‌کەنی دواجار سەیر ئەکا پازنەکانیان رویان کردۆتە یەک. هەلنەستی ئەچن لە بەریاندا دانه‌نیشی بە هەر دوو دەست پیتلاوه‌کان هەلنەگرێ ئەیانته‌کینیتە کۆشیه‌وه و پیتلاوه‌کان دانه‌نیتەوه. پاشان دەست ئەباتە کۆشی و چنگی پر ئەکا و ئەیکاته گیرفانیه‌وه. دیاره‌ هیچیش لە کۆشیا نیه، بەلام هەر وا ئەکات، گویا ئەمه‌ نیشانه‌ی ئەوه‌یه کە مال و پارەیه‌کی بۆ ئەگات.
- یەکنی کە بەرله‌پی راستی خورا ماچی ئەکاته‌وه و ئەبخشینێ بە سەر سەریا، بەو جۆره‌ خوروه‌که‌ی لاتەبا. ئەمه‌ مانای ئەوه‌یه کە پارە‌ی دیتە دەست، خۆ ئەگەر بەرله‌پی چه‌بی خورا ئەوه‌ مانای ئەوه‌یه کە پارە‌ی لە دەست ئەیتەوه؛ هەر ئەبخورینێ و هیچی تر.
- لەو وه‌خته‌دا کە پیاو پیتلاوه‌کانی دانه‌کەن، ئەگەر سواری یەک بوون، ئەوه‌ مانای ئەوه‌یه سەفەری ئەکەوێتە به‌ر؛ جا لوتی کەوشه‌که‌ لە کوێ بوو سەفەره‌که‌ی بۆ ئەوێه.
- ئەلین پیاو بە شه‌و گوێ بخاته‌ سەر ئەرزه‌که‌و هەستی خۆی بۆ ڕاگرێ تا حەو فەرسەخ چه‌ دەنگ و سەنگێک هەبێ گویی لێ ئەبێ.
- ئەلین ئەگەر مالێک یەکیکی چوو بوو بۆ سەفەر و کاروان، «قەله‌ره‌ش» هاتو بە‌یانیان لە دەور و بە‌ری مال‌ه‌که‌ دەستی کرد بە قەره‌ق، ئەوه‌ هاتنه‌وه‌ی کەسه‌که‌ لە سەفەره‌که‌ی لە تێمڕ و سەبی دایه.
- ئەلین ئەگەر بە زستانان با رۆژیش زۆر خۆش و هەتاو بیت، چۆله‌که‌ پەلاماری ژووری داو دەستی کرد بە هەله‌په‌ کردن بۆ دان خواردن، ئەوه‌ بەفریکی زۆر قورس ئەبارێ و ره‌شایی لە زه‌وی ئەبرێ.
- ئەلین لە رۆژی هەتاوو خۆشی زستانا ئەگەر چۆله‌که‌ دەستی کرد بە مه‌له‌ کردن و باله‌ فرکی، ئەوه‌ باران ئەبارێ.
- ئەلین ئەگەر جومه‌ به‌وارۆ شه‌نبه‌ وه‌ش کەرۆ شه‌نبه‌ به‌وارۆ په‌نج و شه‌ش کەرۆ.
- ئەلین هەر ئێواره‌یه‌ک رۆژ لە هەورا ئاوا بیت نیشانه‌ی باران بارینه.
- ئەلین ئەگەر هەور چوو بۆ رۆژ هەلات، برۆ بۆ کاروان و باران ناباری. ئەگەر چوو بۆ لای جنوب ئەوه‌ باران ئەبارێ، لە مال‌ه‌وه‌ دەرمه‌چۆ.
- ئەلین «شاخی مار» بکری بە مه‌شکه‌دا به‌ره‌ مه‌شکه‌ی زیاد ئەبێ.
- ئەلین مار کە توپینرا تا نەکه‌وێتە شه‌وی و چاوی بە ئەستێره‌ی خۆی نەکه‌وێ بە ته‌واوی ناتوێ.

- ئەلەین موروی شین بۆ چاوەزار باشە.
- ئەلەین دوو کەلی تەپالە بۆ رەوێشولە باشە.
- ئەلەین «گری» دار گوێز لە بەهارانا هەر کارەساتیک لە نزیکەوێ روو بدا وە یا هەر شتیک بەویدا تێپەڕی لە ناو ئەوا وێنە ئەگری.
- ئەلەین ژن و خانو و ولاخی بەرزە و میان بۆ هەیه.
- ئەلەین پیاوی پشت مل پان بی ئەقلە.
- ئەلەین پیاوی موو سووری کور تە بالای هەنگاو زل، زۆر چاکەش لە گەل یەکیکا بکا ئاخەرە کە ی زبانی هەر لی ئەبینرێ.
- ئەلەین جل، کە لە بەرا درواوە و پێنە کرا هەژاری دیتی.
- ئەلەین بە شەو گسک دان خراپە.
- ئەلەین بە شەو مەنجەلی رەش، دان بۆ خواستن خراپە.
- ئەلەین ئافرەتی لەش پیس شیر بخاتە سەر ئاگر شیرە کە ی ئەبزرێ.
- ئەلەین کراسی سوور کچ زوو گەورە ئەکا.
- ئەلەین هەر هاوینیک زۆر گەرم بوو، ئەو زستانە ی کە بە شویتیا دیت زۆر سارد ئەبی.
- ئەلەین یەکی ئە ژیر پتی خورا ئەوێ بۆ سەفەر و کاروان ئەچی.
- ئەلەین پیستی سمۆرە بۆ کیسە ی پارە، سەر بە رزقە.
- ئەلەین یەکی سەری چاوی چەپ و چاوی راستی بفرێ تووشی خێر ئەبی.
- ئەلەین یەکی کە لە دەشتەوێ بە رێگەدا ئەرۆیشت، کەرویشک رێگە کە ی بری، خراپە. ئەگەر رێوی بری چاکە.
- ئەلەین کلای بە وەرگەراوی لە سەر بنییت، گرانی ئەبی.
- ئەلەین یەکی کە چوو بۆ سەفەر و کاروانیک ئەگەر پێیان خۆش بوو بگەریتەوێ، ئاوی روون رۆ ئەکەن بە شویتیا؛ خۆ ئەگەر لێی بێزار بوون و ئەیانویست ئێتر نەیه تەوێ دیزە ی رەش بە شویتیا ئەشکینن.
- یەکی کە ویستی بچی بۆ شویتیک وە یا ویستی ئیشیک بکا ئەگەر لەو وەختەدا یەکی کە وە یا خۆی جارێک پزمی، ئەلی ئەوێ سەبری هێنا و ئێتر دەست نادا بە ئیشە کەوێ. خۆ ئەگەر دوو جار پزمی ئەلی ئەوێ جەختی هێنا و زۆر چاکە؛ ئەچی بە شویتیهوێ.

- ئەلین بە شەو گسک دان هەزاری دین. جا لە بەر ئەمە ئەگەر هاتوو شەو پتووست بووبو گسک بدری، دین پووشیکی لی ئەشکیننەوه، وه یا گسکه که ئەگرن بە گری چراکه‌دا توژیکی لی ئەسووتی و ئەو وەختە گسکه‌کی پی ئەدەن.

- ئەلین ئەگەر یەکی بە شەو تەماشای ئاوی بەکا ئەچی بۆ غەریبی.

- ئەلین بە شەو نینوک کردن خراپە.

- مریشک هەر که خویندی خیرا دین سەری ئەبەن، ئەلین ئەو وەیشوومەیه‌کی پتوویه. که سەر برا ئیتر وەیشوومەکه ئەرواو روو ناکاته ئەو ماله. هەروها که‌لەشیریش که پاش شیوان و پاش خەوتنان خویندی ئەویش هەر ئەو سەمەره‌ی هەیه‌و سەری ئەبەن.

- لە رهوشی کورده‌کانه ئەوا بووک دین، که گەیشته جی، زاوا ئەچی لە دووره‌وه سینوکی تی ئەگری. هەروها لەو وەختەدا که بووکە پی ئەنیتە ناو دەر وازه‌ی حەوشە‌ی زاوا، زاوا قامیشیک ئەگری بە دەستەوه‌و ئەیدا لە سەر سەری بووک، گۆیا بەم ئیشانه سامی ئەنیشیتە سەری.

دیسان لەو وەختەدا که بووک لە ژووره‌وه دانیشتووه‌و پینخەسوه‌کی بە لایه‌وه‌و زاوا ئەچیتە ژووره‌وه (ئەچیتە‌پەرده)، که ئەم سەری کرد بە ژووره‌که‌دا بووکەکه ئەبی هەستی. پینخەسوو دەستی ئەگری و ئەیداته دەست زاوا و ئەلی «ئەوه ژنەکه‌ت». زاوا دەستی ژن ئەگری و لەو وەختەدا چ بووک و چ زاوا کۆششی ئەوه ئەکەن که پی بنین بە سەر پی یەکا گۆیا هەر کامیان پیش کەوتن ئەوه ئیتر سامی ئەمیان ئەنیشیتە سەر ئەویان. خۆ ئەگەر بووکەکه ئەمە‌ی بۆ ئی نەکەوت، زاوا یەکەم جار که داوی ئاوی لی ئەکا بووکەکه هەلەستی ئاوی بۆ پینی، لەو وەختەدا بەبی ئەوه زاواکه ئاگای لی بی، قومی لە ئاوه‌که ئەکاته دەمیه‌وه ئەیکاته ناو جامه‌که‌و ئەمجا ئەیدا بە میرده‌کی بیخواته‌وه. ئەگەر ئەم ئیشه‌ی کرد گۆیا سامی ئەنیشیتە سەر میرده‌کی و ئیتر بە ئاره‌زووی خۆی ئەیرانی.

- ئەلین ئەوه کابرا ژنی هەیه‌و ئەچی ژنیکی تر دینیت، لەو وەختەدا که بووک ئەگۆزیریتەوه‌و دیتە ژووره‌وه ژنە کۆنەکه مەنجەلیکی رهش دین سەرەونخونی ئەکاته‌وه ئەچیتە سەری. چوونه سەر مەنجەله‌که‌و هاتنه ژووره‌وه‌ی بووکی تازه ئەبی یەک بگری؛ گۆیا ئەم ئیشه‌ی بۆ ئەوه ئەکا که بووکی تازه لە بەرچاو میرده‌کی بکه‌وی. خۆ ئەگەر بیه‌وی

ئیشەكەى چاكتر سەر بگري، هەندى كلىشى بۆ حەوا ئەدا، جا بىگري يا نەىگري ئەو
شتىكى ترە، ئەمە ديسان هەر بۆ ئەوئەى كە مىرد لووت بە تازە بووكا نەىنى.

- ئەلەىن ئەگەر مانگ خەرمانە ناخەلى دا ئەو نىشانەى بارانە.

- ئەلەىن ئەگەر با لە لاى قىيلەو هات ئەو نىشانەى بارانە و پنى ئەلەىن «باى رىژنە».

- لە ناو كورددا باوہ ژنان ئەچن بۆ سەر شەخس. هەر ژنە بە نىازىك رىژەلە بەردىك
هەلئەگري و نىازەكەى خۆى لە دلا ئەلەىت و بەردەكە ئەنووسىنى بە كىلى گۆرى
شەخسەكوہ. ئەگەر كىلەكە رىژەلە بەردەكەى گرتە خۆى، ئەو نىازەكەى جى بەجى ئەبى،
ئەگەر نەىگرت هىچ.

- لە ناو كوردەوارىدا باوہ ئەگەر يەكئ قەىچى (مەقەست)ى دا بە دەست يەكئەوہ
راستەو راست نايداتى، يا ئەمە بۆى دائەنىتە سەر زەوئەىكە، وەيا ئەمەتە ئەىخاتە سەر پىشتى
دەستى خۆى و دەستى بۆ رانەگري و ئەوئەى هەلئەگري.

- ئەلەىن ژن لەو وەختەدا كە «گونك»ى هەوئە لە سوئەكە هەلئەگري، ئەگەر پىرژۆلە
لە گونكەكوہ بووہو پەرت بوہ دەرى سوئەكە، ئەو نىشانەى ئەوئەى مەوان دىت.

- ئەلەىن مەالى ساوا كە دەستى كرد بە گسك دان ئەو نىشانەى هاتنى مەوانە.

- ئەلەىن مەرىشك كە بە لادا ئەكوئ ئەلەىن ئەوہ بارى خستوہ، نىشانەى هاتنى
مەوانىكى وائە كە بە بارە ديارىەوہ دىت.

- ئەلەىن پىشەلە كە دەم وچاوى ئەشوا ئەگەر دەستى هەنا بە سەر گوئچكەيا ئەوہ
نىشانەى هاتنى مەوانە.

- ئەلەىن مەرىشك كە خۆى دۆزى نىشانەى ئەوئەى ئەبى بە كەوہ رۆژ و پاشان باران.

- ئەلەىن وورچ كە ئاگرى چا و پىكەوت ئەكوئە جامبازەو بۆى دەرئەجى؛ بە هىچ
جۆر ناوئەى نەىكى بكەوئ.

- ئەلەىن كە پىاو بە شەو چىراى پى بوو، سەگ ئىتر توخنى ناكەوئ.

- ئەلەىن هەر كەس تقوورچ بگري لە «دۆمە ژن» چەقو بە دەستى چاك تىژ ئەبى.

- ئەلەىن پىاوئ كە لووتى زل بوو دەعباكەشى زلە. ئافەرەتى كە دەمى زل بوو بلامانى
وائەكەكەى - ماشاللە - فراوانە.

- ئەلەىن يەكئ تىكە (پارو) لە يەكئ بفرىنى وە يا بىخوا ئەبى بە شەرىان.

- ئەلین مریشک که پۆبه‌ی سوور کرد ئەوه ئیتر دەمه‌ده‌می هیلکه کردنیه‌تی.
- ئەلین که گه‌لا «کون» کرا باران ئەباری.
- ئەلین له‌ دوا‌ی «کیله‌ به‌ردینه» کردن، باران ئەباری.
- که ره‌شه‌ ولاخ «باپیچی» کرد کاله‌ کۆنی له‌ مل ئەکه‌ن.
- له‌و ولاتی کورده‌واریه‌ که مانگ گیرا ته‌پل لی ئەده‌ن و تفه‌نگ ئەته‌قینن.
- ئەلین که بیوه‌ژن گوێزرایه‌وه، هه‌لامه‌ت په‌یدا ئەبن.
- له‌و ولاتی کورده‌واریه‌ که نانی شایی بووک ئەخۆن، ده‌ست ناشۆن.
- ئەلین ئینسانی پاره‌دار کلاوی چلکهنه‌.
- ئەلین یه‌کێ دومه‌لی لی بن، ئەوه‌ پاره‌داره‌و ده‌ری ناخا؛ دومه‌له‌که‌ ده‌ری ئەخا.
- له‌و ولاتی کورده‌واریه‌ که مانگی سه‌فه‌ر ئەروا، دیزه‌ی ره‌شی به‌ دوا‌دا ئەشکینن.
- له‌ ناو کورده‌کانا ولاغی خۆشه‌ویست مورو‌ی شینی له‌ مل ئەکه‌ن له‌ به‌ر چاوه‌زار.
- له‌ ره‌وشتی کورده‌کانا که بووکیان گواسته‌وه‌ که‌له‌شیری به‌ سه‌را هه‌له‌ده‌ن.
- ئەلین که بووک ئەگوێزنه‌وه‌ سواری ماینی ئەکه‌ن.
- ئەلین پیاوی بی ژن له‌ گوێ ئاگردانا که دووکه‌لی بۆ چوو، ئەوه‌ ژنی جوانی بۆ ئەبن.
- ئەلین ئافره‌ت که گری‌ی چارۆکه‌که‌ی کرایه‌وه‌ ئەوه‌ میوانی دیت.
- ئەلین ئەگه‌ر یه‌کێ به‌نه‌خوینی پسا ئەوه‌ ئیشیکی ناخۆش دیته‌ پیشی.
- له‌ ناو کورده‌واریدا ناله‌شاو کردن ئەکه‌ن به‌ سه‌ر کۆشک و خانووی تازه‌وه‌ بۆ چاوه‌زار.

* * *

کورد وه‌کو ناوی رۆژه‌کانی هه‌یه‌، ناوی مانگ و سالی میژوویی هه‌یه‌. له‌ گه‌ل چوار وه‌خته‌دا، ئەوه‌نده‌ هه‌یه‌ ناوی مانگه‌کان له‌ هه‌ر شویتیک له‌و ولاتی کورده‌واری جو‌ره‌ ناویکیان هه‌یه‌. ئەمه‌ ئەوه‌ ناگه‌یه‌نێ که هه‌یچ پارچه‌یه‌کی نیه‌ له‌ سه‌ر شتیک به‌کی که‌وتبی، ته‌نها ماوه‌ته‌وه‌ سه‌ر ئەوه‌ که ده‌ستی خزمه‌ت و ده‌ستی نووسینیان بۆ درێژ بکری، بۆ ئەمه‌ له‌وه‌ زیاتر ون نه‌بن.

من به‌ پیتی توانا کۆششم کرد بۆ کۆکردنه‌وه‌یان. ئەوانه‌ی که له‌ هه‌ر جیگایه‌کا ته‌نها ئەو مانگانه‌ ئەناسن، من هه‌تیم بۆ ئەوه‌ هه‌موو ولاتی کورده‌واری شاره‌زای هه‌موو ئەو ناوانه‌بین،

خستمنه سەر لاپەرەیی ئەو قاقەزە بە پیتی هەر چوار وەختەو لە ناو ئەمانەدا دوانزە ناوم هەلبژارد و کردمن بە بناغە بۆ هەر دوانزە مانگەکە. بە تەواوی بۆ هەموو کەس دەر کەون لە بەرانبەر ئەوانەو ناوی مانگەکە بە روژئاواییم دانا لە گەل مانگی فارسیداو بەرانبەری کردن بە روژەکانیان. بەلام مانگە عەرەبیەکان لە بەر ئەوەکە ئەگۆڕین نووسینی و بەرانبەری پێ کردنیا لە گەل مانگی کوردەواریدا پێ ناکەوێ؛ ئیتر بەو بۆنەو ئەوان نەنووسران.

روژ و مانگی کوردی:

ناوی روژەکانی هەفتە:

شەنبە، یەک شەنبە، دوو شەنبە، سێ شەنبە، چوار شەنبە، پێنج شەنبە، هەینی (جومعه).

ئەو مانگانەی کە هەر لایەک ناویکیان هەیە^{۱۶} و بەرانبەرەکانیان لە مانگەکانی فەرەنگی روژئاوایی:

کەژ	کوردی ^{۱۷}	روژ	فەرەنگی و روژئاوایی
فر	ئاخەلیو، نەروۆز، خاکەلیو، دار پشکیو، هەرمی پشکیو، هەرمی پشکوان.	۳۱	لە ۲۱ی مارت تا ۲۰ی نیسان (مارى - اپریل) فەرەردین، فارسی بورجی حەمەل.
	گولان، شەستەباران، هیلانەمە، بانەمەر.	۳۰	لە ۲۱ی نیسان تا ۲۰ی مایس (اپریل - مایو) ئۆردیبههشت، فارسی بورجی سەرور.
	جۆزەردان، بەختەباران، باران و شان، باران بران، کەوبەدار.	۳۱	لە ۲۱ی مایس تا ۲۰ی حەزیران (مایو - جۆن) خۆرداد، فارسی بورجی جەواز.
ژ	پووشپەر، پووش کال، جۆخینان، زەخیران، خەزیران، کردارەمانگ.	۳۰	لە ۲۱ی حەزیران تا ۲۰ی تەممووز (جۆن - جولای) تیر، فارسی بورجی سەرەتان.
	خەرمانان، تیرمە، میوێگەنان.	۳۱	لە ۲۱ی تەممووز تا ۲۰ی ئاب (جولای - ئاغستۆز) مۆرداد، فارسی بورجی ئەسەد.
	گەلاوێ، تەباخ.	۳۱	لە ۲۱ی ئاب تا ۲۰ی ئەیلول (ئاغستۆز - سێتەمبەر)

۱۶- خۆیتەری هێژاباش دەزانی ناوی مانگە کوردییەکان لە سالی زمانی یەکگرتوووە و هەرەها باریستی بەرچاوی پەرتووک و کتیی چاپکراوەو بۆ هەموان ئاشکرا و خۆیانە. بۆیە ئەو هەڵانەی کە لە چاپەکەى ماموستا سەجادیدا بوو، لە گەل سەرچاوەکانی تر (هەبنانە بۆرینە، کوردستان و...) بەرامبەر کران و دروستەکیان نووسرا تا ئێلێیک بۆخۆیتەرانى هێژا پێک نەهێنیت.و.

۱۷- چونکە ئێمە هەر دوو خستەکەمان کردە یەک، ئەو ناوانەى کە کران بە بناغە بۆناوی مانگەکان بە **bold** (رەش) نووسران.و.

		شه‌ریور، فارسی بورجی سونبوله.	
۳۰	گه‌لاریزان، داروهر، ئیلون.	له ۲۱ی ئه‌یلول تا ۲۰ی تشرینی یه‌که‌م (سبتمبر- ئوکتوبر). میهر، فارسی بورجی میزان.	۳۰
	خه‌زه‌لوهر، باران په‌له، چریه‌یه‌که‌م.	له ۲۱ی تشرینی یه‌که‌م تا ۲۰ی تشرینی دووهر (اوکتوبر - نو‌فامبر). ئابان، فارسی بورجی عه‌قره‌ب.	۳۱
	سه‌رماوه‌ز، گردوز، به‌روبه‌ز، چریه‌دووهره‌م.	له ۲۱ی تشرینی دووهر تا ۲۰ی کانونی یه‌که‌م (نو‌فامبر - دیسامبر). نازهر، فارسی بورجی قه‌وس.	۳۰
۳۱	به‌فرانبار.	له ۲۱ی کانونی یه‌که‌م تا ۲۰ی کانونی دووهر (دیسامبر - جنوری). ده‌ی، فارسی بورجی جه‌ده‌ی.	۳۱
	رهبه‌نان (یا رهبه‌ندان)، چله‌شور.	له ۲۱ی کانونی دووهر تا ۲۰ی شوبات (جنوری - ففریه). به‌هه‌من، فارسی بورجی ده‌لو.	۳۱
	ده‌شه‌مه، نه‌ورۆزمانگ، میش په‌ر.	له ۲۱ی شوبات تا ۲۰ی مارت (ففریه - مارس). ئه‌سفند، فارسی بورجی حووت.	۲۸

ئێسته‌مێزووی کوردی سالی ۲۶۵۷هـ؛ هه‌ی فهره‌نگی (رۆژاواپی) ۱۹۵۸هـ؛ هه‌ی فارسی ۱۳۳۶هـ و هه‌ی هه‌جری ۱۳۷۷هـ.

له‌یه‌که‌م رۆژی مانگی هه‌رمێ پشکوانی ئه‌مه‌ساله‌دا - که‌به‌ر ۲۱ی مارت ئه‌که‌وێ - مێزووی کوردی ئه‌بێ به‌ ۲۶۵۸هـ؛ هه‌ی فارسیش له‌و رۆژه‌دا ئه‌بێ به‌ ۱۳۳۷هـ.

حساب‌راگرتی زستان:

- کورده‌کان له‌ به‌ر ئه‌وه‌ ولاته‌که‌یان کویستان و سه‌رما و سۆله‌یه، له‌ باره‌ی هاتنی زستان و حساب‌راگرتی زستانا چه‌ند جووره‌ حسابیکیان هه‌یه. یه‌کیکیان ئه‌مه‌یه‌ که‌ پیتی ئه‌لین «که‌لی خان» و «که‌له‌زهرده» و ئه‌و رۆژه‌ی پیتی ئه‌یه‌ ۲۶ی مانگی رهبه‌نان (۱۶ی کانوونی دووهر) پیتی ئه‌نێته‌ چله. چله‌ی زستان له‌ رۆژی پیتی نه‌ورۆز مانگ (۲۵ شوبات) دواپی دیت. له‌و ولاتانه‌ی کورده‌واری که‌ تۆزی گه‌رمیاترن هه‌ر ئه‌م حسابه‌ ئه‌کری.

حسابیکی تریش هه‌یه‌ که‌ ئه‌مه‌حسابی کویستانه‌ سه‌خته‌کانه:

له‌ سه‌ر ئه‌م حسابه، دوو چله‌ هه‌یه: چله‌گه‌وره، چله‌ به‌جووک. چله‌گه‌وره ۴۰ رۆژه؛ چله‌ به‌جووک ۲۰ رۆژه. ئه‌مه‌شیان هه‌ر چه‌نده‌ بیست رۆژه، به‌لام هه‌ر پیتی ئه‌لین چله. به‌ هه‌ر دوو کیانه‌وه‌ دوو مانگ له‌ زستان ته‌واو ئه‌که‌ن.

حسابەکە ی تریش بەم جۆرە یە: یە کەم رۆژی مانگی رێبەنان (۲۱ ی کانوونی یە کەم) پێ ئەنێتە چلەو ئەمەیان پێی ئەلێن «چلەگەورە». لە ۹ مانگی چلە (۳۰ ی کانوونی دوووەم) دوا یی دیت.

ئەمجا لە رۆژی ۱۰ ی مانگی چلە (۳۱ ی کانوونی دوووەم) پێ ئەنێتە چلە کە ی تر. لە رۆژی ۲۸ ی مانگی چلە (۱۸ ی شووبات) دوا یی دیت و ئەمەیان پێی ئەلێن «چلە بچووک». لە شەوی پێنجی ئەم چلە بچووکەدا رکۆری سەبا «ئەچی بۆ کێو. لە شەوی شەشی ئەم چلە یەدا پشکۆ ئەکەوێ؛ کە پشکۆ کەوت، تینی هەوا ئەشکی.

کۆری سەبا کوردیکی راوچی بوو؛ ئیشی هەر دەرو دەشت و راو کردن بوو. لەو شەوێدا سەر لە ئیوارێ ئەچی بۆ کێو، کە ئەو دەرئەچی دنیا ئە یگۆری ئەبێ بە کپیو و بۆران و دوو کەل ئەکا؛ ئەبێ بە شەویەک ئیتر لە زستانا لەو شەوێ ساردتر و تووشتەر نابێ.

کۆر کە پیرە ژنی دایکی کۆیر ئەبێ، خەلکی ئاوا یی یە کە ئەچن پێی ئەلێن کۆرە کەت ئیمشەو رەق ئەبێتەو. ئەویش هەلئەستی بە کۆیرە کۆیر لە ژوورە کە ی خۆی دیتە دەرەو. سەیریکی هەواکەو بۆنیکێ کپیو کە ئەکا و تۆزێ مات ئەبێ. پێی ئەلێن بۆچی وا مات بووی؟ ئەلێ: «راستە ئەم شەوێ تووشتەر شەویکە لە زستان، بەلام ئەگەر کۆر کۆری من بێ، تا بە یانی دانانیشتی و هەر هاتوچوو ئەکا».

خەلکە کە بە قسە کە ی پێ ئەکەن، ئەلێن پیرە ژنە خەلە فاو. ئەوێ تە هەلدە ی بە ئاسمانا ئەبێتە سێ تازە ئەلێ ئەگەر کۆر کۆری من بێ دانانیشتی و هاتوچو ئەکا. بۆچ کپیو دەر فەتی ئەوێ ئەدا کە کۆرە لەو شاخەدا پێ لە بەر پێ هەلێنی؟

ئەو شەوێ بە هەر جۆر بێ رۆژ ئەبێتەو بە یانی خەلکی ئاوا یی هەموو شال و پیتاو ئەبەستن بۆ ئەوێ بچن تەرمی کۆرە بێننەو، کۆتۆر سەیر ئەکەن وا کۆرە لەو لاوێ لە لاقە برغە ی شاخە کەوێ کەلە کتیو یە کێ کردوو بە سەر دارە کە یەوێ ناو یە بە نە پە ی شانیوێ بەرەو ئاوا یی بوو. خەلکە کە چوون بە بەرەو پێشە وازیوێ پاشان لێیان پرس ی کە چۆن سەرما رەقی نە کردۆتەو؟ وتی: «سەر لە ئیوارە کە لە مال دەرچووم و دوور کەوتمەو، دنیا گۆرا و بوو بە کپیو و تۆف؛ نە دار بە دەرەو، نە ئەشکەوت، نە کێو و شاخ ما لە بەر بەفر و باران. وتی پەکم کەوت؛ ویستم پەنا ئەشکەوتییەک بدۆزمەو و بچم ستاری تیا بگرم. لە گەل ئەوێش کە نەبوون، کۆتۆر وەکو دەرنگیک بێتە گۆیم و لە دەرنگی دایکەم بکات، وتی دامەنیشەو هەر هاتوچو بکە. منیش ئیتر دەستم کرد بە هاتوچو کردن لە ناو بەفر و کپیو کەدا

تا به یانی. به یانی ئەم کەلە کێوەیە سەرما پەکی خستبوو گرتە و سەرم بێری و ئەو
هاتمەوه.»

جا ئێستەش لەو کۆیستانانە لە لادێ و شارەکانا، لە ژووری مێگەونەکانا ئاگر
کراوە تەووە و نێلەنێلی دێ. پیاوێ ریش سپی و دنیا دیدەکان لە بەر ئاگرە کە دانێشتوون و
ئەیکەن بە گالە، یەکیەک ئەلێ ئێمشەو کۆری سەبا ئەچێ بۆ کێو، یەکیەک ئەلێ ئێمشەو نێو
سبە ی شەو، بەم جۆرە قسە لە رویشتنی کۆری سەباوە ئەکەن بۆ کێو.

گەلاوێژ

- «گەلاوێژ» لە باوی کوردەکانا، ئەستێرە یەکی زۆر گەشی پێشنێگدارە لە بەینی
روژەهلات و شیمالا هەلدیت. کە ئەم ئەستێرە یە هەلات، گەرما روو ئەکاتە کزی و بەرەبەرە
فینکی پەیدا ئەبێ و پاشان ئەچێ بە لای سەرماوە.

ئەم ئەستێرە یەش لە شەوی ١٦ی مانگی «میوگەنان» - کە بەر شەوی ١٦ی ئاب و ١٦ی
مورداد ئەکەوێ - لە بورج ئەکەنێ کەس نابینێ، بەلام بەکەم گیانلەبەرێک کە لە پێشا
هەستی پێ بکا - بە هەستکردنێکی مەعنەوی - ولاغی بەرزە یە، ئەسپ و ماین. خاوەنی مەرۆ
مالات - ئەوانە ی کە پسپۆرن لە لایەن ئازەلدار یەو - کە چاویان بەو ولاغی بەرزە یە کەوت
ئەزانن کە گەلاوێژ لە بورج کەنراوە.

پاش ولاغی بەرزە، یەکەم گیاندارێک کە گەلاوێژ ببینێ مەرەکیو یە. ئەمە لە بەری
بە یانا ئەکاتە سەر کلاوێژ و لووتکە ی شاخەکانا و بۆ گەلاوێژ ئەگەرێ تا بەرچاوی ئەکەوێ.
مەرەکیو ییش کە گەلاوێژی بەرچاوی کەوت، ئەکەوێ تەگەو بەران.

پاش ئەمانە بەرەبەرە گیانلەبەرەکانی تر ئەبینن. ئاخر گیانلەبەر کە گەلاوێژی لە بەر
چاوی ئەکەوێ بەرازە. بەراز خۆی لە بینینی گەلاوێژ ئەدزیتەو، نایەوێ چاوی پێ بکەوێ؛ تا
وای لێ دیت تەنانت لە ئاخر خۆی ئەکوتیتە شوینە چالەکان و ناوگەرۆوی قوولی
کێوکان؛ هەر بۆ ئەو نەبینی. ئەمجا ئەگەر هاتوو گەلاوێژ ئەوەندە بەرز بوو کە ئەو لەو
شوینە چالەشا هەر بەرچاوی کەوت، ئەو وەختە ئەوانیش ئێتر ئەکەوێ با و سواری یەک
ئەبن.

شەکرایی دەماخ

خاوەنی داستانێ کوردی وای گیراوەتەو و ئەلێ:

- جاریک کابرایەک لەو دەشتە سەیری کرد واشتێکی هەر زۆر زۆر زل لەو دەشتە پێکی لە رۆژەهلات و پێکی لە رۆژئاوا سەری لە عاسمان توند بوو. دەهۆلێکی لە ملایە ئەوەندە زلە بە تەواوی بەری رۆژی گرتووە دنیای کردووە بە تاریکستان. دوو مێرکوتی بە دەستەوێهە دەستی بەرزەووە کردووە سێ مێرەکی لێ وەستاوەتەو؛ چۆن وەستانەوێهە ک؟ وەکوو دەست لە سەر دەم و ئامادەیی ئەوێهە کە لە دەهۆلە کە بدا. کابرایێ پرسی برا تۆ چیت و ئیشت چییە؟

وتی: «وێللا برا من مەلایە کەم؛ لە سەرەتای دنیاوە لێرە وەستاوم بەم دەهۆلەووە بۆ ئەو کە ئەگەر مەلایە کشتێکی دا بە یەکی، لە دەهۆلە کە بدەم بۆ ئەو مەلایە کە ئاسمان و گیانلەبەری سەر زەوی هەموو تی بگەن».

ئەویش پێی وت: «تو خوا برا تا ئیستا چەند هەزار ملوین جار لیت داوە؟» وتی: «وێللا ئەگەر ئەمە لێدەم، یەک».

- کابرایەک هەبوو لەو دەشتی «قولەو دەکە» یە فەتحۆللای ناو بوو؛ خەلک پێیان ئەوت: «فەتە». کابرایەکی تریش هەبوو ناوی مەرف بوو. ئەم دوو هەر دووکیان پیاوی یەکی لە بەگزادەکانی جاف بوون. مەرف بە درێژایی سال فەتەیی کردبوو بە گالتهچی خۆی و هەر ئەویش زیاتر بە فەتە فەتە، فەتحۆللای کردبوو بە فەتە.

رۆژیک پێکەووە دائەنیشن کوتوپر مەرف تریکی ناقۆلا ئەکەنی، زۆر تەریق ئەبێتەووە فەتەش نایخاتە رووی. ئیتر لەو وەختە بە دواوە هەر بە دەوری فەتەدا ئەهات و هەموو جار قسەیی خۆشی لەگەڵ ئەکرد و بانگی ئەکرد. خەلکیش لەمە زۆر سەریان سوور ئەما و بە جۆریکی وا ئەمجا ناوی فەتحۆللا بوو بوو بە گالته بۆ فەتە.

رۆژیک لە کۆریکا دائەنیشن و دیسان فەتحۆللاو فەتحۆللا بە دەوریا دیت. ئەم ماستاوەشی هەموو بۆ ئەو ئەکرد کە فەتە باسی تری کە ئەگێرێتەو. فەتە ئیتر گەیشته تینی

و وتی: «مارف، مارف! کهم فته به بکه به فته تۆللا. بهشم له هەر چوار مه‌زه و برپاوی عه‌مین عیله‌رو تیکت کوتا به زه‌ویا، ده ئیتر واز بیره»^{۱۸}.

– کابرایه‌ک ئیشیکێ له گه‌ل ژنیکا لێ قه‌وما بوو، لێی ئاشکرا ببوو. بردیانه لای قازی بۆ نه‌وه پرسبیری لێ بکاو به‌ تۆله‌ی خۆی بگه‌یه‌ن. قازی نه‌و سه‌رده‌مه‌ نووسه‌ریکی له‌ به‌ر ده‌ستا بوو له‌ کاتی موهاکه‌مه‌دا هه‌ر پرسبیار و وه‌لامیک که‌ ئه‌یکرد و وه‌ری ئه‌گرته‌وه، نووسه‌رده‌که‌ ئه‌ینووسی؛ ئیستا پنی ئه‌لین «کاتب زه‌بت».

جا قازی له‌ کابرای پرسى: ده‌ رۆله‌ قسه‌ بکه‌ بزانه‌م چۆن نه‌و ئیشه‌ت کرد؟ هه‌مووی بگێره‌وه. ئه‌ویش وتی: قوربان لای ران بوین، هه‌روا گه‌مه‌مان ئه‌کرد له‌ پاشا من ده‌ستم که‌وته‌ لای رانی نه‌و. ئه‌ویش ده‌ستی که‌وته‌ خوار ناوکی من. ورده‌ ورده‌ پالمان دا به‌ یه‌که‌وه. ده‌ستمان کرده‌ ملی یه‌ک و ماچی یه‌کمان کرده‌وه.

ئه‌وا هه‌ر شتیک ئه‌م ئه‌یلێ قازی به‌ کاتب زه‌بت ئه‌لێ بینووسه‌و ئه‌ویش سه‌ری شۆر کردۆته‌وه‌ به‌ سه‌ر قاقه‌زاو ئه‌ینووسی. پاش ئه‌وه‌ من ده‌رپیکه‌م داکه‌ند و ئه‌ویش ده‌رپیکه‌ی خۆی داکه‌ند. له‌ دلا زۆر دلم پێوه‌ بوو، ده‌ستم برد هه‌ر دوو قاچم به‌رز کرده‌وه‌و چوومه‌ ناو گه‌لیه‌وه، کاو را که‌ی خۆم گرت و نامه‌ سه‌ر دوا برپاوه‌ که‌ی ئه‌و خۆ...

که‌ قسه‌ که‌ی گه‌یشه‌ ئه‌م شوینه، کابرای «کاتب زه‌بت» وتی: هه‌، هه‌، هه‌، سه‌، سه‌، سه‌، سه‌بر که‌ جارێ ی ی ی و به‌ لادا هات و خاوبوه‌وه‌ قه‌له‌مه‌ که‌ی له‌ ده‌ست که‌وته‌ خواره‌وه‌.

– «ئه‌حه‌ی کړنو» هه‌ر له‌ سوله‌یمانی پیاویکی قسه‌ قوت و گالته‌چی و نوکته‌باز بوو؛ چ قسه‌ی چ کرده‌وی هه‌مووی هه‌ر نه‌سته‌ق بوو؛ ناوبانگی له‌ هه‌موو لایه‌ په‌یدا کردبوو. ئه‌و ئیشه‌ی که‌ به‌ ناو ده‌سته‌یه‌وه‌ بوو شه‌ربه‌ت فروشی بوو، به‌لام له‌ به‌ر ئه‌وه‌ له‌ باری گوزه‌رانا زۆر رێک نه‌بوو، هه‌ر ئیشیکێ به‌ ده‌سته‌وه‌ به‌هاتایا هه‌ر ئه‌یکرد. ئه‌مانه‌ش بۆ نانی فاته‌، که‌چی نانی فاته‌ هه‌ر ده‌ست نه‌ئه‌که‌وت.

۱۸- عه‌مین عیله‌ رووت کابرایه‌کی چه‌قو ساز بوو له‌ ته‌ویلله؛ ته‌قه‌ی چه‌کوشی ده‌نگی نه‌دایه‌وه‌. ده‌نگی ته‌قه‌ی چه‌کوشه‌ که‌ی ناوبانگی په‌یدا کردبوو.

ئەو سەردەمە سولەیمانی شوینی ژبانیکی تر بوو. دنیا وەکو ئیستە گالتهی بە خەلک نەئەکرد کە بە شەو و بە رۆژ خەریک بن و کەچی ھەر پیتی نەگەن. ئەو شارە جینگای رابووردن و ھەوارگەیی نوکتە و قسەیی خوش بوو. کە ئیوار ئی داهات دیوہ خانان گەرم ئەبوو، بە قسەیی نەستەق و بەبێ دلتنەنگی رایان ئەبوارد. وە یا لە چاخانەکان لە پاش نوێژی خەوتنان ھەکاھت خوانەکان بە دەنگیکی جوان داستانی رۆژگاری کۆنیان ئەگێرێ و پیاوہ کانی لێیان کۆ ئەبوونەوہ. لە گەلئ شوینی تریش ئەتینی دەستەبەکی وەکوو دەستەگول رێ ئەکەوتن لە دەرو دراوسی و ناسراو ھەر شەو لە مالی یەکیکیان کۆ ئەبوونەوہ؛ بە گۆرەوی بازی و فنجانی سەرئێوارەیان ئەنووسان بە مەلا بانگدانی بەیانەوہ. ئەمە بوو رابواردنی جارانی سولەیمانی، ئیتەر وەکو ئیستە نە «قەبول» ە ژنان سەری لە پیاو تیک دابوو نە وینەیی فیلمی سینەما سەری لە ژن تیکداوو.

جا ئێوارە چەند کەسیک لە دراوسی دووکانەکانی ئەحەیی کەنوو قسە ئەکەن وەبەک کە پاش نوێژی شیوان بچن بۆ مالی ئەحەو نانی ئێوارەشیان بخەن بە سەر ئەواو بەم بۆنەوہ نوکتەبەکی بێ بگێرن.

ئێوار ئی دادئ و ھەموو لئ ئەدەن ئەچن. «سلام علیکم» «سلام علیکم» دە دوانزە کەس ئەچنە ژوورەوہ. ئەو وەختە کورسی و سەنگلی نەبوو؛ کەوش دائەکنراو دائەنیشتن. ئەمانەش ھەموو پێلاوہکانیان داکنەد و چوون لە سەر بەرپەو ھەسیرە شە دانیشتن و خالە ئەحمەدیش بەخێرھاتی کردن.

ئینجا وتیان خالە ئەحمەد ئەوی راستی بێ ویستمان ئەم ئێوارەبە لە مالی ئێوہ نان بخۆین؛ جا تۆش ئیتەر کەیفی خۆتە. خالە ئەحمەدیش ئەسپێ لە گیرفانیا «فەتاح پاشا» ئەکا. ئەلئ یا خوا بەخێر بێن، تۆزئ سەبەرم لئ بکەن ئێوہ بۆ خۆتان بە قسەو خەریک بن، من لە مالەوہ ھەر ژنەکەمە، خۆی تەنھا پیا ناگا نان دروست کا، ئەچم تۆزئ سەرو کاری ئەکەم و دیمەوہ خزمەتتان. ئەلئ بڕۆ، وا ئیمە دانیشتووین.

دیتە دەروہە چی کەوش و قۆنگرەیی ئەوانە لەوئ دانراوہ، ھەمووی کۆ ئەکاتەوہو ئەیخاتە توورەکەبەکەوہو ئەیدا بە شانیا. خێرا بە پەلەپەل ئەبیا بۆ بازار. پینەچیەک ھەلئ نەگرتبوو، ھەمووی ئەفرۆشی بەو. پارەکەیی ئەباو ئەیدا بە کەباب و ئەگەریتەوہ بۆ مالەوہ. بۆیان دائەنئ و ئەلئ لیم ببورن ئێوہ لە ناوہختا ھاتن، بەم دەمودەستە لە کەباب زیاتر جئ بەجئ نەبوو. ئەوانیش گەلئ لە خۆیان ئەبوورنەوہو دەست ئەکەن بە نان و کەباب خواردن. جار جاریش سەیریکی یەک ئەکەن کە پەنیکی چاکیان بە خالە ئەحمەد دا. تیروپر

ئەخۆن و خالە ئەحمەد خۆی و ژنە کەشی دیارە ئەوانیش تیر ئەخۆن. پاشان بە قسە‌ی خۆش رايئە بویرن تا درەنگیک و ئیتر هەلئەستن بۆ رویشتن.

کە ئەچنە دەرەوێ کەوشەکانیان دیار نێ. ئەلین خالە ئەحمەد کوا کەوشەکانمان؟ ئەلێ خواردتان. ئەلین چۆن خواردمان؟ ئەلێ: «حیز بابینە‌ی سەگ جسنینە! بۆچ لاتان وایە من حەمە قەدوویی مووسل و حەماغای کۆیەم بێنم بەو نیوێشەوێ نان و خوان بۆ ئیوێه راکیشم؟ ئاخ‌ر نالین ئەم سەگ‌بابە لە کوێ بووی ئەم رەوێهێ دروست بکا؟ کەران باوگاینە ئەوێ دەرەتەن بێ، ئەو کەبابە کە قوزەلقورتان کرد پارە‌ی کەوشەکانی خۆتان بوو. بە کویرایی چاوتان خۆم و ژنە کەشم تیرمان خوارد». ئەگەر پێتەوێ ژوورەوێ دەرگاکیان لە سەر دائەخاوتی دائەنیشی.

ئەوانیش لە دیوێ دەرەوێ هەر چەند قسە ئەکەن و جێتو ئەدەن هیچ کەلکی نابێ. گۆلەگۆل بە پێخاوس هەر یەکە ئەچنەوێ بۆ مالی خۆیان و بە‌یانی ئەچن کەوشەکانیان لە پێنەچیە کە ئەکرێنەو.

- کابرایەک هەبوو خالەوێسە‌ی ناو بوو. ژنیکیشی هەبوو پێیان ئەوت پوورەخازە. دەوری گەنجیان پێکەوێ رابواردبوو. خالەوێسە ریشیکی تۆبێ دەمەدەمی ماش و برنجی جوانی پێکەوێ نابوو. لەم دەورەدا ژنیکێ تری جوانکەلە‌ی هێنا ناوی نازی بوو؛ پێیان ئەوت نازە.

دیارە وەکو شە‌رع ئەفەرموێ خالەوێسە شە‌ویک لە لای خازە ئەبوو شە‌ویک لای نازە. ئەو شە‌وێ کە لە لای نازە ئەبوو، نازە مووێه‌کی سپی کە لە ریشیا ئەبینی لە بە‌ر ئەوێ پیتی ناخۆش بوو، بە پەنجە جوانەکانی هەلێ ئەکیشا. ئەو شە‌وێش کە لە لای خازە ئەبوو ئەویش مووێه‌کی رەشی کە لە ریشیا ئەبینی لە بە‌ر ئەوێ سپیەکان زۆر دەرکەون و لە بە‌ر چاوی نازە بکەوێ ئەویش ئەوێ هەلئەکیشا.

زۆری پێنەچوو خالەوێسە وەکو مریشکی ئاوەرۆت کراوی لێ هات، موو بە رومەتێه‌وێ نەما. جا لێیان ئە‌پرسی: خالەوێسە ئەوێ ریشەکەت چی لێ هات؟ ئەویش ئە‌یوت:

نیوێ کەوتە دەست خازە، نیوێشی چووێ لای نازە، خۆیشم کەوتە جامبازە. کەواتە ئەگەر یەکی بیه‌وێ هەموو رۆژی دەست بە ریشیا بێنیت و نەکەوتە جامبازە هەر بە فاتیلە‌ی خۆیەوێ داکەوێ باشتەرە. خۆ ئەگەر دەست بە ریشا هێنانیشی ناوێ هەموو

رۆژی پێش نوێژی شیوان بە گۆیزانیکێ تیز ریشەکە ی بتاشی با ھەر بە مردنی خۆی بمری، ندوھک بە ژانی ھەلکێشانەو. ئەو وەختە بۆ جامبازەکەش ئەگەر سیانیش بێ قەینا کا، گۆم ھەتا قوولتر بێ مەلە ی خوشترە.

- مەلایەک ھەبوو لەو موکریانە مەلا ئەورەحمانی ناو بوو. رۆژیک پیاویک ئەچیتە خزمەتی و ئەلی: «ئەگەر یەکن بەرەلەبی بکەوێتە سەر شەرمی کچیکی بەر مەمکە، دەستنوێژی ئەشکی؟» ئەویش ئەفەرموی: «کتیب ئەفەرموی ئیستە دەستنوێژی ناشکی، بەلام کە ھاتوو ئەو کچە گەورە بوو، گەیشتە وەختی بالتی بوون ئەم ئەبی ئەو دەستنوێزانە ی ئەو وەختە ی بشواتەو».

- مەلا توفیق حاجی برایم لە سولەیمانی گێرایەو و تی: کابرایەک لە دی «ئاوکورتی» ھەبوو ویستی ژن بێتی. ھەر چۆنی بوو ئافەرەتیکیان بۆ دۆزیەو و ھینای. شەوی کە چوو لای بۆ ئەو ی بێی بە زاوا، روانی ئافەرەت دانەچیرەتی و ژان ئەیگری. کابرا توورە بوو مووی سمیلی راست بوو و ویستی ژنە بکوژی. ئافەرەت کە بە مە ی زانی پیتی و ت پیاو کە ئەمە کاری خوا یە؛ تۆیش نابێ لە کاری خوا لاریت بیت. راوہستە با منالە کەمان بێ.

لە پاش ئەو کە خوا کوپیک ی دا، شەوی کە دەوریان چۆل بوو، پیاوی دانا و بۆی باس کرد و تی: «پیاو کە! لە بیرتە ئەو سالە کە شیخ تەشریفی ھات-رۆحم بە ساقە ی بی!- فەرمووی نابێ کەس دەس لە کاری خوا بدا. وە ھەرچی بە چاو نەیبینن باوہری پی مەکەن». بەم قسانە کابرای سارد کردەو و جوان گوپی بۆ شل کردبوو ئەمجا ئەم بەندانە ی بە سەرا ھەلدا:

شام و شیراز و شیتەر	کاردو گیلایەو کەنگر
مانگیکیان ناوت بردم	دوو مانگیش ئاموشۆت کردم
دوو مانگ و نیو دەستگیران	دوو مانگ و نیو خەنەبەنان
نۆ رۆژیش زەماوہندت بۆم کرد؛ ئەمە نۆ مانگ و نۆ رۆژە کە.	

تو خوا پیاو کە بەس نەبوو شەیتان ئەو تاوانە ی پی نەکردی و خۆم و منالە کە بکوژی. کە ئەمە ی و ت کابرا ھەلسا و پەلاماری دەستی ژنە ی داو ماچی کرد و تی: «بە خودای ژنی زیرەک و عاقل بە کەلکە. ئافەرین ژنە کە بۆ تۆ، کە منت لەم تاوانە گێرایەو».

- لهو بناری شاره زووره پیریزنیک هه‌بوو پووره ئامانی ناو بوو. به پاره زوری ناوبانگی ده‌رکردبوو. چند دزیک که‌وتنه سهر ئه‌وه ویستیان بچن پاره‌که‌ی لی بدزن. شه‌ویک ئه‌چنه سهری و ده‌وره‌ی ماله‌که‌ی ئه‌ده‌ن، پووره ئامان هه‌ست ئه‌کا و خه‌وی لی ناکه‌وئ. دزه‌کان به ده‌وری خانوه‌که‌دا بلاو بوونه‌ته‌وه. بۆ ئه‌وه یه‌کتری ئاگادار که‌ن ده‌ست ئه‌که‌ن به فیکه‌فیک. پووره ئامانیش فیکه‌یه‌کی کرد به ناو فیکه‌کانا و وه‌کو ئه‌وان ده‌ستی پئ کرد. یه‌کێک له دزه‌کان لێی هه‌ستایه سهر پئ وتی:

پووره ئامانی، پوره ئامانی فیکه فیکته کیرت کوانی؟
پوره ئامانیش وتی:

من فیکه ئه‌که‌م تا دز بترسی دز له کیری من بۆچی ئه‌پرسی؟
دزه‌کان به شیرزه‌یی گه‌رانه‌وه.

- مه‌لایه‌ک هه‌بوو «مه‌لا عه‌به‌نوس»ی ناو بوو. تازه خویندنی ته‌واو کردبوو، له گوندیکی ئه‌و سهرشپوه دلخۆشیان کردبوو که ببێ به مه‌لایان و قسه‌شیان دا‌بوویه که ژنیشی بۆ بینن. له پاش ماوه‌یه‌ک کچیکی گه‌لحۆی خاله‌ پیرۆت هه‌بوو له گونده‌که‌یان، که‌سی پئ قایه‌ل نه‌ئە‌بوو له‌ویان ماره‌ کرد.

زوری پینه‌چوو مه‌لا که سهری ئه‌کرد تووکه به‌ری ژنه بلامانی ئه‌لێی کۆریه ده‌وه‌نه. هه‌موو جار که به‌یانی ئه‌چوو بۆ مزگه‌وت ئه‌یوت به ژنه ئه‌و به‌رده‌رگا و حه‌وشه دامالێ. ئه‌ویش له مه‌به‌سه‌که‌ی تینه‌ئه‌گه‌یشته ئه‌چوو جوان و پوخت به‌رده‌رگا و حه‌وشه‌که‌ی ئه‌مالی. مه‌لا که ئه‌هاته‌وه‌و ئه‌یویست گه‌مه‌و گالته‌یه‌ک بکا، سهری ئه‌کرد هه‌زار خوزگه‌ به نه‌شته‌ر! وای لێ هات ئیتر نه‌یوێرا جارێکیکه به‌چینه لای.

ئافره‌ت، که بیینی و مه‌لا به ته‌واوی لێ لالوته، پیریزنیکێ کۆنه سالی دراوسینان هه‌بوو، چوو باسه‌که‌ی سه‌راپا بۆ گێرايه‌وه. پیره‌ژن که ئه‌م باسه‌ی بیست کیشای به رانی خۆیا و وتی: ئای گله‌کوێر بێ! من له تافی گه‌نجیما ده‌رزی هه‌زاری وه‌کوو تۆم داوه که چی تۆ چاری شتیکی ئاوات پئ ناکرێ؟

دایره‌ که‌ری خۆی به‌رده‌ست که‌وتبوو. له به‌ر ئه‌وه خۆی له گه‌مه‌و گالته‌ی پینش نیوه‌شه‌وان بیته‌ش بوو، ویستی ئه‌وه‌نده‌ی تر ئافره‌ته‌که‌ که‌ر کات. پتی وت: رۆله نازاری ده‌وری دۆله! که چوینه‌وه ماله‌وه به ئاگری قوتیله‌که‌ دوا براوه‌که هه‌لکړۆزینه‌وه. ئیتر بێ تووک و لووس بیخه‌ره به‌رده‌س مه‌لا عه‌به‌نوس.

ئافره‌تی ساویلکه چوه‌وه بۆ مال‌ه‌وه قوتیله چرای نا به ناولنگی خۆیه‌وه. داخه‌که‌م
خه‌پله‌که‌ی سوتا و بوو به کۆله. شه‌وی مه‌لا ئاره‌زووی هه‌لسا ویستی بچینه‌ لای، ژنه
نه‌یه‌شت. به‌م جۆره دوو سێ شه‌و هه‌ر رێ نه‌دایه، مه‌لا ئارامی بپاویستی به زۆر ئیشی
خیر جی‌به‌جی بکا. ئافره‌تی خست و ده‌ریتی داکه‌ند. ته‌ماشای کرد ده‌ورو پستی
دواپراوه‌که‌ی زیچکاو زل زله‌ی تیا ئه‌کا. که ئه‌مه‌ی چاوپێکه‌وت دلی تیکچوو که‌وته‌ قه‌لپ و
قوپی رشانه‌وه. له‌ مال ده‌ره‌پری و هه‌ر به‌و شه‌وه ئه‌و ئاواپیه‌ی به‌جه‌یه‌شت و هه‌و قوناغ
له‌وئ دوور که‌وته‌وه‌و بوو به‌ مه‌لای گوندیکی‌تر.

له‌ پاش ماوه‌ی سالتیک که ئاسکۆلی ناولنگ کولۆل به‌ ته‌واوی چاک بووه‌وه، ئه‌م
نامه‌یه بۆ مه‌لا نووسی:

گیانی شیرینم مه‌لا عه‌به‌نووس به‌ر ده‌رگای مالت لی مه‌به‌ مایووس

وه‌ک به‌ری هه‌سان سافه‌و لووس و پووس

مه‌لا عه‌به‌نوسیش به‌م جۆره وه‌لامی بۆ نووسیه‌وه:

تاقه‌ کچه‌که‌ی خاله‌ پیرۆتی هه‌ر چه‌ن شه‌وه‌که‌ی پارم وه‌ بیر تی

جه‌رگ و هه‌ناوم له‌ به‌ر یه‌ک ده‌رتی

ئیتیر بپرای بپرای مه‌لا جاریکی‌تر نه‌چوه‌وه‌ لای.

- له‌ گوندیکی ئه‌و بناری هه‌ورامانه‌ کوپ و کچیک دلخوازی یه‌کتر ئه‌بن. به‌لێن به‌
یه‌ک ئه‌ده‌ن که شه‌و له‌و دیوی ته‌یمایی هه‌وشه‌که‌وه یه‌کتر ببینن. دنیا‌ش قه‌وشی پایز ئه‌بی،
شه‌وی له‌ کاتی خۆیا کوپه‌ دیت. به‌لام کچه‌که‌ له‌ به‌ر ئه‌وه‌ میوانیان ئه‌بی بۆی رێ ناکه‌وی
بچیت. هه‌ر چۆن ئه‌بی خۆی ئه‌گه‌یه‌نیه‌ هه‌یوان. کوپه‌ له‌ دووره‌وه ئه‌ییبینی ئه‌م هه‌لبه‌سته‌ی به‌
سه‌را هه‌لئه‌دا:

بالا به‌رزه‌که‌ی مووروو له‌ گه‌ردن سه‌رما کوشتمی بیره‌ گوو کردن

کچه‌ش له‌ ولا ما ئه‌لی:

سه‌رما نه‌یکوشتی چاوت ده‌ربایه‌ برۆ یانه‌ی خۆت ئیسته‌ گووم نایه‌

- پیاویک هه‌بوو له‌ سوله‌یمانی خاله‌مه‌حمووی ناو بوو؛ ئیجگار توپه‌و که‌له‌ شق بوو.
زۆریش پیر بووبوو، له‌ به‌ر پیری چاوی کز و گویی گران بووبوو.

نیواره‌یه‌ک له سەر سه‌کوکه‌ی مزگه‌وتی سه‌یدحه‌سه‌ن له سابوونکه‌ران خه‌لکه‌که‌کو بوونه‌وه بۆ نوێزی شیوان و دهمه‌ ده‌می بانگ بوو. خاله‌ مه‌حمویش له‌وئ بوو، دانیشتبوو؛ به‌لام ریزی سه‌فه‌که‌ی تیکدا‌بوو. بانگ و تراو قامه‌ت کراو ئیمام چوو‌ه محرابه‌وه‌و خه‌لکه‌که‌هه‌موو وه‌ستا بوون ده‌ستیان به‌رز کرد‌بو‌ه‌وه‌و دوعای پیش نوێزه‌که‌یان نه‌خویند. خاله‌ مه‌حمو ئاگای له‌مانه‌ هیچ نه‌بوو. پیاویک شانی گرت پیتی وت خاله‌ مه‌حمو نه‌وا نوێزه‌ توژی خۆت ریکخه‌ با ریزی سه‌فه‌که‌ تیک نه‌چێ.

هه‌ر کابرا ئهمه‌ی وت خاله‌ مه‌حمو تو‌ره‌ بوو ده‌ستی کرد به‌ قسه‌کردن و وتی: «ئای! تو چیت داوه‌ به‌ سەر منه‌وه؟ لیره‌ش وازم لێ نایه‌ن، ئهمه‌ ده‌ردی کابرایه‌تی که‌ ژنه‌که‌ی دو‌ستیکی هه‌بوو له‌ بن دار هه‌رمی که‌ خه‌ریکی گه‌مه‌و گالته‌ بوون و سه‌ریان له‌ کابرای می‌ردی ژنه‌ تیک دا‌بوو. ئاخ‌ر باب‌ه‌ تو چیت داوه‌ به‌ سەر منه‌وه؟»

نه‌وا به‌ ده‌نگی به‌رز ئهم قسانه‌ ئه‌کا و له‌و کاته‌دا مه‌لا له‌ دوعا بووه‌و نیه‌تی دابه‌ست و به‌ ده‌نگی به‌رز وتی: «الله‌اکبر». خه‌لکه‌که‌ش هه‌موو نیه‌تیان دابه‌ست و مه‌لا که‌وته‌ خویندنی سوره‌ی «الحمد».

خاله‌ مه‌حمویش هه‌ر له‌ شوینه‌که‌ی خۆی دانیشتبوو‌ه‌و گه‌رم بووه‌و ئاگای له‌ ئیمام نییه‌ که‌ نوێزی دابه‌ستوو‌ه‌ هه‌ر ئه‌لێ: ئاخ‌ر باوکم تو‌چیت داوه‌ به‌ سەر منه‌وه؟ به‌ خوا سه‌یره‌ ئهمه‌ ده‌ردی کابرایه‌تی ئه‌یه‌وئ سه‌رم لێ تیک بدا، جا وه‌ره‌ له‌ داخا مه‌مه‌ره‌. ئهمه‌ راست ده‌ردی کابرایه‌تی ئه‌لێ:

«کابرایه‌ک ژنیکی هه‌بوو، ژنه‌که‌ی له‌گه‌ل کابرایه‌کی‌ ترا ده‌ستیان تیکه‌لا‌و کرد‌بوو، هه‌موو جار پیکه‌وه‌ گه‌مه‌و گالته‌یان نه‌کرد. رۆژیک دو‌ستی ژنه‌که‌ به‌ ژنه‌که‌ی وت نه‌گه‌ر جاریک له‌ به‌رجاوی می‌رده‌که‌ت پیکه‌وه‌ دروست نه‌بین من به‌روا به‌ دو‌ستایه‌تی و خۆشه‌ویستی تو ناکه‌م.

ژنه‌ش وتی باشه‌ ئهمه‌ شتیکی ئاسانه‌. سه‌به‌ینی تو بجۆره‌ بن دار هه‌رمیکه‌ی خوار ئاوا‌یییه‌وه‌، منیش له‌ گه‌ل می‌رده‌که‌ما دێن بۆ ئه‌وئ جا له‌وئ ئیشی خۆمان نه‌که‌ین.

نه‌وا مه‌لا خه‌ریکی «الحمد» و خاله‌ مه‌حمویش خه‌ریکی ئهم قسانه‌یه‌. خه‌لکه‌که‌ش له‌ به‌ر پرم‌وه‌ژری پیکه‌نین هه‌ندیکیان نوێزیان پریوه‌و هه‌ندیکیان هه‌ر خۆیان گرتوو‌ه‌. مه‌لا گه‌یشه‌ «ولالقالین»، مه‌موومی به‌ جاری و تیان «ئامین»! له‌م کاته‌دا خاله‌ مه‌حمو وتی: «به‌یانی ژنه‌ به‌ می‌رده‌که‌ی وت پیاوه‌که‌ با بچین بۆ بن داره‌رمی که‌ سه‌یرانیکیش نه‌که‌ین و هه‌ندێ هه‌رمیش دێینه‌وه‌. پیاوه‌ وتی باشه‌و لێیاندا رۆیشتن. که‌ گه‌یشه‌ بن دار هه‌رمیکه‌ له‌

پاش تۆزیک ژنه وتی پیاوه که من ئەچمه سەردارە که، هەرمیکە ئەتەکیتم و تۆش کۆی کهوه.

ئەمە ی وت و چوووە سەر دارە که دەستی کرد بە هەرمی تەکانن؛ پیاوێش کۆی ئەکردهوه. کوتوپر ژنه که قیژانی وتی: «ئەپرۆ پیاوه که ئەوه کییه سوارت بووه؟» پیاوه که وتی: ئەوه شیت بوویت؟ سوار بوونی چی؟ ژنه وتی: ئای، ئای پیاوه که خۆ ئەوه خستتی و هەر بە تەواوی سوارت بوو ئەپرۆ پیاو چۆن سواری ئەبن؟ پیاوه له خوارەوه وتی: «کچی ئافرەت ئەوه تۆ ئەقلت له سەر خۆت؟ ئەوه ئەلێی چی؟» ژنه قیژاندی و کهوته خۆی و پەله پەل وا خەریکه دیتە خوارەوه دەستی کرد بە جنیودان وتی: «کۆرە سەگی سەگباب! چە رایەت ئەکهوئ تۆ سوار مێردی من ئەبی؟ کۆرە پیاوه که بۆ خاتری خوا خۆ ئەوه لنگی گرتی بە شانەوه، تۆ پیاویکی زرت و زەلامی عەیب ناکە ی وەکو ژن له ژیر ئەو زرتە بۆزە سەگبابەدا کهوتوو». پیاوی مێردی هەروا دەمی بوو بە تەلە ی تەقیووه وتی: «کچی خوا بتگری ئەمە قسە یه ئەیکە ی! پیاوی چی، لنگ بە شانەوه گرتنی چی؟ تۆزئ ئەقلت یینهوه سەر خۆت و زمانی خۆت بگرە». ژنه بە پەله پەل رایکرده خوارەوه زەلامی سەر مێرده که ی بگری.

لەم کاتەدا مەلا سوورە ی «قل هو الله» یشی تەواو کردوو چوو بە روکوعا وتی: «الله اکبر». خالە مەحمو وتی: «ژنه هاتە خوارەوه و هیچی بەرچاو نەکهوت. وتی ئەپرۆ چی بوو من چاوم پێکهوت؟» ئا تۆ خوا پیاوه که بۆ من هیچ کەلکی نییه؛ تۆ بچۆرە سەر دارە که هەرمیکە بته کینه و من کۆی ئەکه مەوه.

مێرده چوووە سەر دارو دەستی کرد بە هەرمی تەکانن، لەم لاوه دۆستی ژنه که له پەنا بەردیکا خۆی حەشاردبوو، هاتە دەرەوه و هات بە لای ژنه کهوه دەستی کردە ملی و ماچیکێ کردەوه. پیاوی مێردی له سەر دارە کهوه وتی ئای ژنه که ئەو زەلامە کێیه و دەستی کردە ملت و ماچی کردیهوه؟ ژنه وتی ئەپرۆ پیاوه که ئەوه ئەلێی چی؟ زەلامی چی و ماچی چی؟ ئاخە منیش وام ئەوت تۆ بروات نەئەکرد. ئەمە هەرمی و دارەو خێوی لێ دیارە. زۆری پێنه چوو خێرا کابرا سواری ژنه که بوو. کابرای مێردی له سەرەوه ئاگری تێبەر بوو هاواری کرد ئەری سەگی سەگباب! ئەوه چە رایەت ئەکهوئ سواری ژنی من ئەبی؟ ژنەش هەر ئەلێ پیاوه که شوورە ییه قسە ی و مەکه پیاوی چی و سوار بوونی چی؟

لەم کاتەدا ئیمام رکاتی یەکمە و دووهمی تەواو کردبوو چوو بوو بە روکوعا و سەری بەرز کردەوه وتی: «سمع الله لمن حمده». خەلکیش ئەوی له نوێرا ماون، ماون ئەوی

نوژی بریوه یه‌کئی کردوویه به که‌وشه‌کانیا و بوی دهرچووه و یه‌کئی له بهر پیکه‌نین ناگای له خوی نه‌ماوه مه‌لاش لی بووه به کورده نامووسی ناتوانی نوژی‌ه‌کی بی‌ی، به‌لام له بهر قولبی پیکه‌نین نه‌ویش نازانی چی ئە‌لی و هۆشی به لای نوژی‌ه‌وه نه‌ماوه له بهر ده‌نگی خاله مه‌حمو گوئی له ده‌نگی خوی نییه. خاله مه‌حمو وتی: «پیاوه به په‌له په‌له ده‌ستی کرد به هاتنه‌وه خواره‌وه له سهرداره‌که. ئە‌و له نیوه‌ی داره‌که‌دا بوو له‌م لاوه هه‌تیوه‌ی دۆستی ژنه‌ لنگی گرت به‌ شانوه‌وه تیی بهر بوو. می‌رده له‌و سهره‌وه ناگری تیه‌ر بوو، وتی ژنه‌که خوا بتگرئ خۆ ئە‌وه لنگی گرتی به‌ شانوه‌وه خراپی کردی. کوره‌ کابرا سه‌گی سه‌گباب نه‌که‌ی، ها نه‌که‌ی کوره نه‌که‌ی. ژنه‌ش له ژیره‌وه هه‌ر ئە‌لی: پیاوه‌که ئە‌م قسانه‌ چیه‌ تو ئە‌یکه‌ی؟ زه‌لامی چی و پیاوی چی؟ ناخر منیش له‌ سهر داره‌که‌ بووم ئە‌وه بوو هاوارم ئە‌کرد و تو ئە‌تووت هیچ نییه؛ ئیسته‌ش ئە‌مه‌ی من وه‌کو هینه‌که‌ی تو وایه.

کابرای می‌رده هاته‌ خواره‌وه، تا ئە‌و هاته‌ خواره‌وه هه‌تیوه له‌ ئیشی خوی بووه‌وه هه‌پای کرد و ژنه‌ هه‌ستایه‌وه. پیاوه‌ش به‌ خه‌نجه‌ری رووته‌وه هه‌پای کرد به‌ شوین هه‌تیوه‌دا. ژنه‌ تونگ می‌رده‌که‌ی خوی گرت و وتی پیاوه‌که ئە‌وه تو شیت بویت وا که‌وتووینه جامبازه‌و قسه‌ کردن له‌م ده‌شته‌دا. پیاوه‌ش خوی رانه‌پسکینی و ئە‌لی کچی قه‌حبه‌ به‌ره‌لام که ئە‌وا دهر‌باز بوو. ژنه‌ش هه‌ر ئە‌لی: «بسم‌ الله، بسم‌ الله، ئە‌یه‌رۆ پیاوه‌که ئە‌وه شیت بویت؟»

تا کابرا خوی له‌ ده‌ستی ژنه‌ راپسکان هه‌تیوه دهرچوو خوی ون کرد. ئە‌مجا ده‌ستی کرد به‌ سهرزه‌نشست کردنی ژنه‌که‌ی. ژنه‌ش ئە‌یوت ناخر پیاوه‌که منیش له‌ سهر داره‌که هه‌ر ئە‌وه بوو که‌ به‌رچاوم ئە‌که‌وت و که‌چی تۆش ئە‌تووت هیچ نییه‌و منت به‌ شیت دهرئه‌کرد. ئە‌و وه‌خته که‌ من له‌ سهرداره‌که‌ هاوارم ئە‌کرد تو هیچت ئە‌دی؟ پیاوه‌ش وتی نه‌ هیچ نه‌بوو. وتی: که‌واته هینه‌که‌ی تۆش هه‌ر وابوو. هیچ نییه‌و غایه‌له‌ مه‌که. ئە‌مه هه‌رمی داره‌و خیزی لی دیاره‌».

خاله مه‌حمو وتی ئیسته ئە‌م کابرایه‌ش ئە‌یه‌وی دهردی ئە‌و کابرایه به‌ سهر من دهریتنی؛ ناخر یه‌کئی نییه‌ لیتی بیرسی ئە‌ری باب‌ه تو چیت داوه به‌ سهر منه‌وه؟ چاک دانه‌نیشم، خراب دانه‌نیشم به‌ تو چی؟ چاک دانه‌ش، چاک دانه‌ش بۆچ سهرم لی تیک ئە‌ده‌ی دهردی ئە‌و کابرایه. له‌م کاته‌دا مه‌لا له‌ ته‌حیات بووه‌وه وتی: «السلام‌ علیکم».

خالە مەحموو سەعاتە کە ی دەرهینا و نای بە سەر لووتیەووە و تی: «خۆ ئەو بە بانگ درەنگە. وەها بێ مەجھووری سەگباب لە کوێیە بانگ بفرموی». خەڵکە کەش بە مەلا و نوێژکەرەو بە دەم پێکەنینەووە هەر یەکە بە لایەکا هەلاتن.

- کابرایەک هەبوو حەسەنی ناو بوو. لەگەڵ ھاوڕێکیا ئەچن بۆ شار و ئەچنە سەر دووکانی کابرایەکی کەوشدوور؛ جووتی کەوشی لێ بکرن. کابرا کەوشەکیان بۆ دینی و لە پاش چەندوچونیک زۆر بە دە قەرانی پێ ئەکەون.

حەسەن ئەلێ: «برا بە خوا تۆی خاترمان بگریت». کابرای کەوشدووریش ئەلێ بە خوا برا خاترانە ی تیا نەماوە لەو زیاتر ناتوانم خاترتان بگرم. حەسەن تووڕە ئەبێ و ئەلێ: «دەسا بکەم وەقنگ دایک ئەو کەسەووە کەوش لە تۆ ئەستێنی. کورە تۆ پیاگ ناناسی». ئەکا بە پەلی ھاوڕێکیا و ئەپۆن.

دراوسی دووکانیک کابرای کەوشدوور ئەبێ لەو بەرەووە ئەچنە ئەوئ ئەو کابراش ناگای لە کەین و بەینی ئەمان بوو. هەر ئەمان ئەچنە ئەوئ خیرا لە سەر دووکانە کە ی راست ئەبیتەووە ئەلێ فەرموو دانیشتن چی ئەفەرموون وا لە بەر دەستانایە. حەسەن ئەلێ: «بە خوا برا جووتی کەوشمان گەرە کە وەلێ تۆی کەوشیک فرە خاسمان بۆ بیری و خاتریشمان بگریت». ئەویش ئەلێ: پیاوی وەکو ئێوە، یەکی پیاوی بێ چۆن خاتری ناگری؟ هەر پەلامار ئەدا جووتی کەوشی پێسی لە پێسی بزن دروست کراویان بۆ دینی و بەرپۆیک پاکێ ئەکاتەووە ئەیداته دەستیان. حەسەن ئەلێ: تۆ خوا براکە تۆ ئەو شیخ کەریمە ئەمە کەوشیک خاسە؟ کابرای کەوشدوور لە دەستی وەرئەگری و بە بۆنە ی پاک کردنەووە ئەیهێنێ بە لارانی خۆیا و ئەلێ: «بەو شیخ کەریمەو بە سەری تۆ -سەری تۆ زۆر عەزیزە لە لام- کەفەلە کەفەلە». کابرا ئەلێ: «برا ئێتر هیچ مەیزە دلم بوو وە ئاوتنە».

ئێنجا دینە سەر نرخە کە ی. کابرای کەوشدوور لە پێشا دینی تۆزی چەرم بە سەرە گازیکی لە پارچە چەرمیک ئەکاتەووە ئەلێ: «جاری ئەمە خاترانە کە ی؛ ئەمە هەلگرە هەر وەخت کەوشە کە درای پێی پێنە بکە». پاش ئەو کەوشە کەشی ئەداتی بە دوانزە قەرانی و پێ ئەلێ برا گلەبی نەکە ی ئەلێ خاتری نەگرتم.

کابرا کەوش ئەداتە بن دەستی و تۆزە چەرمە کەش ئەخاتە باخەلی و ئەلێ برا: «وا مەیزە؛ بۆچ گشت باوە حیزێ ھاومالی ئەو دەویتی باوە کە ی ئەو بەرتە کە پیاگ نەناسی؟ ئەو باوە حیزە ئەگەر تۆزی چەرمی وە خاترانە بێ بداینا یە وای ئەزانی لە پێستی گونی ئەکەنەووە.

ئە‌ی بکەم وە قنگ دایکتە‌و، برا گجاری ئیتر تینە‌و سەر دووکانە‌کە‌ی تۆ». ئە‌مە ئە‌لێ و لێ ئە‌دەن ئە‌رۆن.

- کابرایە‌ک لە ناو بازاردا تۆتە‌لە‌سە‌گ و دیلە‌سە‌گی‌کی لە بە‌رده‌م خۆیا دانابوو ئە‌ی‌فروشتن. کابرایە‌کی‌تر چوو لێ بکړی، کابرای خاوە‌ن سە‌گ وتی: تۆتە‌لە‌کە‌ بە‌ چوار قەرە‌ن و دیلە‌ کە‌ بە‌ دوو قەرە‌ن. کابرای کړیار وتی چۆ‌ن ئە‌بێ گە‌وره‌کە‌ بە‌ دوو قەرە‌ن و ی‌چو‌کە‌کە‌ بە‌ چوار قەرە‌ن؟ کابرای خاوە‌ن سە‌گ وتی: «ئ‌اخر باوکم ئە‌و‌ه‌یان هەر سە‌گە‌، بە‌لام ئە‌مە‌یان سە‌گی کۆ‌ری سە‌گە‌».

- مە‌لایە‌ک وە‌عزی ئە‌دا ئە‌یوت هەرکە‌س ئە‌گەر بێ‌ت و دزی بکا لە‌ روژی قیامە‌تا خوا تۆ‌لە‌ی لێ ئە‌کاتە‌و. کابرایە‌ک دانیشتبوو گۆ‌ی لە‌ وە‌عزە‌کە‌ ئە‌گرت وتی مامۆ‌ستا خوا تۆ‌لە‌ی چی لە‌ پیاو ئە‌کاتە‌و؟ م‌ن ئە‌گەر دزی‌یکم کرد ناچمە‌ ژیری تا تۆ‌لە‌م لێ بکاتە‌و؛ خۆ بە‌ زۆ‌ریش نای سە‌پینی بە‌ سەرما. مامۆ‌ستا وتی وا نییە‌ باوکم. خوا خۆ‌ی پێ‌ئە‌زانێ و شایە‌تیش شایە‌تیت لە‌ سەر ئە‌دا و ئە‌و وە‌ختە‌ حوکم ئە‌دا بە‌ سەر‌تا.

کابرا وتی دە‌سا م‌ن ئێ‌ستە‌ بە‌ خوا مامۆ‌ستا ی‌زنی‌کم دزی‌و‌ه‌و خواردم کە‌سیش نە‌یزانی‌و، ئیتر ئە‌م شایە‌تە‌ لە‌ کۆ‌ی دێ‌ت و شایە‌تیم لە‌ سەر ئە‌دا؟ دیارە‌ خۆ‌یشم نای‌لیم. ئە‌وا وە‌کو ئاوی پار پ‌و‌یشتوو ب‌رایە‌و‌ه‌ ئیتر تۆ‌لە‌ سە‌ندنە‌و‌ه‌ی چی؟

مامۆ‌ستا وتی: خوا دە‌ست و قاچ و زمانی خۆ‌ت لە‌ سەر خۆ‌ت ئە‌کا بە‌ شایە‌ت و ئە‌مانە‌ دێ‌نە‌ قسە‌کردن و شایە‌تیت لە‌ سەر ئە‌دە‌ن. کابرا وتی: «مامۆ‌ستا جا منیش ئە‌لیم شایە‌تی ئە‌مانە‌ قە‌بول نییە‌. ئە‌لیم ئە‌مانە‌ هە‌موو لە‌ دنیا‌دا عە‌زیە‌تم دا‌ون، ئێ‌ستە‌ رقیانە‌ لیم و بۆ‌یە شایە‌تیم لە‌ سەر ئە‌دە‌ن».

مامۆ‌ستا وتی: «کە‌ تۆ وات و ت خا ب‌زنە‌کە‌ زیندوو ئە‌کاتە‌و‌ه‌و ئە‌یه‌ینیتە‌ بە‌رده‌ست و ئە‌یه‌ینیتە‌ قسە‌و ب‌زنە‌کە‌ شایە‌تیت لە‌ سەر ئە‌دا ئە‌لێ م‌ن ب‌زنی فلان کە‌س بووم و ئە‌م پیا‌و‌ه‌ د‌زیمی». کابراش وتی مامۆ‌ستا کە‌ ب‌زنە‌کە‌یان هێ‌نایە‌ بە‌ر دە‌ستم ئە‌نە‌وم لە‌ ریشی و ئە‌یدە‌مە‌و‌ه‌ دە‌ست خا‌و‌ە‌نە‌کە‌ی و ئە‌لیم ها برا ئە‌و‌ه‌ خۆ‌ت و ب‌زنە‌کە‌ت. مامۆ‌ستا ئیتر وە‌ستا و هێ‌چ قسە‌ی پ‌ن نە‌ک‌را.

- کابرایەکی «بێ سەری» شەوێ دز ئەچیتە سەری و شتومەکیکی زۆری ئەبە. بەیانی ئەچیتە لای «شیخ عەولسەمەدی مەولاناوا» کە بە کەرەمەت بۆی بدۆزیتەو. ئەویش پێ ئەلێ: باوکم کەرەمەتی ناوی سەگیک راگرەو ئیتر مالت نادزری. کابراش ئەلێ: «یا شیخ! سەگیکمان هەس لە مالا، سەگ نییە! وە قورعانی تو لیت خۆتدگە باوکی تو لە قەورە کە دویشدو دەمی ناگە وە یەکا ئەو سەلۆتە دەمی نەنیاگە وە یەکا؛ کەچی ئەو دزە سەگ باوکەش دەسی خۆی هەر وەشان».

- شیخ محەمەد ئەمین میرانی لە خانەقا بۆی گیرامەو و تی: لە قوتابخانە دەرزم بە منالەکان ئەوت، لە دەرزه کەدا ئەو هاتە پیشەو کە مریشک چی ئەخوا. منالیک و تی گەنم ئەخوا؛ یەکیکی تر و تی جو؛ یەکیکیتر و تی هەرزن و هەر یەکە شتیکی و تی سەیرم کرد لە ناخری هەموویانا یەکیکی تر پەنجە ی هەلبری. و تەم بلی بزەنم تو ئەلێ چی؟ و تی: «ئەفەنی گویش ئەخوا».

- شیخ سەعیدی حاجی شیخ عەلی لە سولەیمانی چەند قسە یەکی بۆ گیرامەو و تی: سێ چوار کابرای ئەو شارە زوورە هاتیوونە سولەیمانی بۆ شتومەک کەری. پێ یان کەوتبە دوکانی حاجیک، وادیار بوو قۆلی بریبوون. چوو بوون لە بن دیواری مزگەوتە کە ی ناو بازارا دانیشتیوون. لە داخا وە کوو گەلای دار جیتیوان ئەدا. یەکیکیان و تی: «تو خوا برا واز بێرن تازە گالە گالی چیتانە؟ ریا مە ریش باوک دوو سەدوو پەنجا چارە ک حاجیا». حاجی ئەولای حەمە خەیات هەبوو، لەو کاتەدا بە لایانا تێپەری و گوێی لە قسە کە یان بوو و تی: «تو خوا برا گیان بیست و دوو چارە کی منی لێ دەر بکە».

کابرا ئەلێ بە خوا مامە حاجی لە گەل تۆم نەبوو. ئەلێ: «برا تو بیست و دوو چارە کە کە ی منی لێ دەر بکە، ئیتر هەقم نیە بە سەر ئەوانیترەو».

- فەقیەک ئەیدوێ لە پەشت مامۆستا کە یەو نوێز دایەستی، مامۆستا وەسواس بوو نیەتی بۆ ئەهات ئەیووت: «نیەتمە سێ رەکات نوێزی ئەم شیوانە ئەکەم بۆ خوا». کە ئەهات بلی: «اللە اکبر» ئەسەلمیەو و بۆی ئەهات. لای ئەکردهو بەم شان و بەو شانی خۆیا و ئەیووت: «تف تف! اعوز بالله من الشيطان الرجيم». فەقی بە جاری وەرەز بوو و تی: «مامۆستا

ئەمیش فووی ئەکرد بە فیق فیقە کە ی خۆیا و بەیداخە کانی راتەوەشان بۆ ئەوە ریگە ی خەتە کە بۆ شەمەندە فەرە کە بەرە لا بکری.

جا ئەم کابرایە ژنیکی عەرەبی هینابوو. بە شەو کە ئەنووستن -بیلامانی- بۆنی تس زۆر ئەبوو. کابرا بە ژنە کە ی ئەوت تۆیت. ژنە کەش ئەیوت من نیم، تۆیت. ئاخەر قسەیان هاتە سەر ئەو کە یەکن پشقلی بخەنە قنگیانەو؛ ئەگەر دوا براوێ کە هات پشقلە کە دیارە دەرئەپەری و ئەو وەختە دەر ئەکەوی کە کامیان.

لە سەر ئەم تەکیبەرە سەر و پشقلیان خستە قنگیانەو نووستن و شەوی کە کابرا خەبەری بوو سەیری کرد پشقلە کە ی دەرپەریوو نەماو. لە ترسی ئەو کە دواجار ژنە کە ی پتی بلێ دیارە بۆنە پیسە کە هی تۆیە دەستی گتیرا بۆ پشقلیکێ تر کە بیخاتە خۆیەو و رزگاری بی. چاوی بە خەووە بوو هەروا دەستی ئەکوتا کوتوپر فیق فیقە کە ی بەردەست کەوت، لای وا بوو پشقلە. تەپانیە خۆیەو نووست. زۆری پێنەچوو کابرا تسی هات و لە کونی فیق فیقە خەبەری بوووە. لای وا بوو ئەو شەمەندە فەرە هات، هەر خێرا راست بوو دەستی دایە بەیداخە کان و دەستی کرد بە بال راوێشان و بەیداخ هەلتەکاندن. فیق فیقە لە ژێرەو هەر خەریکە. ژنە کە ی خەبەری بوو، سەیری مێردە کە ی کرد پتی و ت ئەو بۆچ وا ئەکە ی؟ وتی: ئاخەر ئەو تە شەمەندە فەر هات. وتی: «کۆرە شەمەندە فەری چی؟ تسە کە ی خۆتە ئەم گیز و هۆرە ی ناو تەو».

- کابرایە کی «یۆسۆجانی» رەمەزان لە شارە زوور مابوووە نەچوو بۆ کویستان. دنیا قرچە ی هاوین بوو؛ زۆر گەرم بوو. ئەویش بە رۆژوو بوو. ئەکەوتە دەمە دەمی عەسر تینویەتی بە جاری شپرزە ی ئەکرد. گۆمیک بە قنگی خێلە کەو بوو هەموو رۆژیک ئەچوو لە گۆمە کە لە بەر تینویەتی مەلە ی ئەکرد. کە خۆی هەلئەقولتان لە ئاوە کە لە ژێرەو تیرۆ پر ئاوی ئەخواردووە. کە سەری دەرئەهینایەو ئەیوت: «بکەم وە قنگ دایکتەو رەمەزان! خۆ تۆ دایکت گام بۆچ من ناتوانم فیلت لی بکەم و تێرت بۆم».

- عەبە ی مەلاحەسەن هەبوو. سالیکی ئەچیتە خێلێکی نیشته جی سمال عوزەیری لەو بناری چەقزو قایکەنە بۆ مەلایەتی رەمەزان. هەموو ئیوارە و پارشیویک کە ئەم دەستی ئەکرد بە بانگ و سەلا، کەریکیش لەوی بوو ئەویش دەستی ئەکرد بە زەرەزەر. جەژن نزیک بوووە عەشیرەت لێی کۆ بوونەو و تیان: «مەلا تۆش وەکو مەلا کە ی پارمان لەگەڵ مەکە؛

جۆشمان لئى مه‌سینه». ئەلئى: برا ئەگەر نەشەندەنئى ھەر ئەبئى بىمەنئى: چونکە مەلاکەى پيار ھەر خۆى بوو، من ئیمسال ھاوړیکم ھەبە. من بانگەکم ئەدا و ئەو سەلای ئەکرد، خۆ ئەمەى بە خۆپایى نەکردووە؛ ئەبئى جۆکە بەدەم بەو. ئەلئى مەلا ھاوړیت لە کوئى بوو؟ خۆ نۆ ھەر خۆتیت. ئەلئى: ئەو کەرەى ئەو بەرە، ھەژارە دەمى بە یەکا نەناوہ؛ لە گەل بانگى سن ئەو سەلای خۆى کردووە. ئەلئى: «برا خۆ کەرەکە باوکت نىبە؛ خیزانى خۆمانە ھەقەکەى ئەوت نادەینى خۆمان لە باتى ئەو ئەیخوئى. ئەوا بەشەگەنمى خۆت و خوات ئە گەل». مەلا بۆ ریش چوو سەنلئیشى نایە سەرى.

- شیخ مەرف سەعاتچى لە کەرکوکەوہ بۆى نووسیم وتى: کابرایەکی کەر دراوسیه، نەخۆش بوو ھەستا چوو بۆ سەردانى. گویزیان ھەبوو، ھەندئى گویزیشى بە ناوى دیاریەوہ بۆ برد. کە چوو دانیشت لە نەخۆشەکەى پرسى ئیستە چۆنى؟ کابرای نەخۆش وتى زۆر خراپم. ئەم لای وا بوو ئەلئى زۆر چاکم، وتى «الحمد لله».

لئى پرسى خواردنت چىبەو چى ئەخۆى؟ وتى: برا خواردنى چى؟ خواردنم زەھرى مارە. وتى یارەبى لە گیانت خۆش بئى! ئەلئى کئى دەرمانت ئەکا؟ ئەلئى: کئى ئەیکا؟ ئیزرائیل. کەرە ئەلئى: قەومى خیر ئەبئى ئیشەللا! ئەلئى: مال و منالەکەت چۆن خزمەت ئەکەن؟ نەخۆشەکە ئەلئى: پیاو نەخۆشى درێژەى کیشا مال و منالیشى لئى وەرەس ئەبن. ئیستا وام لئى ھاتووہ ئەزانم کە من مردم چوار رۆژى پئى ناچى ژنەکم شوو ئەکا. کەرە ئەلئى ھىچ خەم مەخۆ من ئامادەم بۆ ھەموو خزمەتیک لە باتى تۆ. کەرە گویزەکان لە کۆشیا ئەبئى، تومەز رانکەکەى دپا بوو، ھەموو گەل و گونى بە دەرەوہ بوو، خۆى ئاگای لئى نەبوو. نەخۆشەکە دەستى بۆ رانەکیشئى ئەلئى کۆشت داپۆشە. کەرە وا ئەزانئى پئى ئەلئى ئەوہت بۆچى ھیناوہ، ئەلئى وەللا ھیناوہ بۆ منالەکان گەمەو گالتەى بئى بکەن.

- کابرایەکی ھەورامى لە گەل ژنیکا دەست تیکەل ئەکاو دەوریکى زۆر بە گەمەو گالتە راي ئەبۆیرن. لە پاشا کابرا ئەچئى بۆ حەج و لە حەج تۆبە ئەکاو خۆى لە ھەموو گوناحئى ئەشواتەوہو ئەگەر پتەوہ بۆ ولات. کە نزیکى ئاواى ئەبیتەوہ گونى لە دەنگئى سیاجەمانە ئەبئى. دەنگەکە کارى تئى ئەکا، کە چاک گوى رانەگرئى سەیر ئەکا ئەمە دەنگى ژنەکەى دۆستىەتئى.

بە دەم دەنگە کەوێ ئەروا تەماشای ئەکا راستە ئەمە دوستانە کەدەیتى وا بە سەر دار توویکەوێ. توو ئەتە کەنێ و دەریشتی لە پیتا نییە. کە بەم جۆرە چاوی پێ ئەکەوێ هەوێسی جارانی هەلەستیتەوێ پێ ئەلێ: «چەمانو جارانوو حاجی! وەزەرە با یۆ کەرمی. مەلوو حەجیکی تەرت پەیکەر وونە! واتە: چاوەکانی جارانی حاجی! وەرە خوارەوێ با یەکیکی تر بکەین. ئەچم حەجیکی تەرت بۆ ئەکەم.

- مەلا قادری بیارە [زاوی] شیخ رەزای عەبابەیلە ئەبێ. شیخ رەزا نوێز ناکات: مەلا ئەفەرمووی یا شیخ! تۆ سەیدیت و ریشت سپیو خەزووری منیشی، چۆن ئەبێ نوێز ئەکەوێ؟ نابێ: ئەبێ هەر بیکەوێ. ئەویش ئەلێ: مەلا نوێز پتوێ نایە. بە خەزوور خەزوور مەمگێ. مەلا هەر وازی لێ ناهینێ تا ناخری هەلەنگرێ و ئەو شوو ئەچن بۆ مزگەوت بۆ نوێز.

نوێز دا ئەبەستن و شیخ لەو وەختەدا ئەچن بۆ سەجە، بۆ ئەگەتێ دوو پشکیک پتوێ ئەدا. لە تاو ژانی دوو پشکە کە کوتوپر بایەکی گەورە لێ بەر ئەبێ. زۆر تەریق ئەبیتەوێ، نوێزە کە ئەبێ و دەست ئەکا بە جێتو دان بە مەلا ئەلێ: «من ئەلیم نوێز پتوێ نایە ئەو هەر ئەلێ نوێز بکە، لای وایە مارەیی دایکی بە سەرمەوێه.

- لەو ولاتە کابرایەکی کاروانچی ئەبەوێ چەند هیلکە یەک بکڕێت، ئەچن بە ئاویە کەدا ئەسوور پتوێ دەستی ناکەوێ؛ تومەز ئەمە لەویدا بە هیلکە ئەلێ «یومورتە». ئەمیش نازانی بلێ یومورتە لە بەر ئەوێ دەستی ئەکەوێ. کوتوپر ئەچیتە مالیک تەنها ژنیکی تیدا ئەبێ، کە ئەم داوای هیلکە لێ ئەکا، ئەو لێی تێ ئەگا و ئەلێ هەمانە. چوار هیلکە بە قەرانی لە گەلی رێک ئەکەوێ.

ژنە ئەچیتە بەر کولانە کە هیلکە دەریشتی، دەریشتی لە پیتا نامینی، پاشەلێکی سپی و قەلەوی ئەبێ. کابرا خۆی لێ خۆش ئەکا؛ کە ئەو سەر ئەکا بە کولانەدا ئەم لە دواوە بیلامانی ئیشی خۆی لە گەلا ئەکا و ژنەش هیچی بۆ ناکرێ. کابرا، کە لە ئیشی خۆی ئەبیتەوێ، هیلکەکان وەر ئەگرێ و پارە کەوێ ئەدات و ئەروا.

ئێوارە کە میردی ژنە دیتەوێ ژنە کە بۆی ئەگیر پتوێ ئەلێ: «پیاوێ کە ئیمرو هەندێ یومورتەم فرۆشت بە کابرایەکی کاروانچی. هەر چوار یومورتە بە قەرانیکی». کابراش ئەلێ بە خوا خەلە تاوی؛ لە کەرکووک سێ یومورتە بە قەرانیکی؛ باش گاتوێ. ئەبوا نەتفرۆشتایە.

ژنه ئەلێ جا من بڵێم چی به خوا سەرم له کولانه‌که‌دا نه‌بووايه به باوکيشيه‌وه نه‌یه‌توانی بمگێ.

- کابرایه‌ک هه‌بوو له سنه شیخ ته‌یمووری ناو بوو. ئەم شیخ ته‌یمووره پیاوێکی گالته‌چی و قسه‌قوت بوو. دیوه‌خانگێری خه‌سره‌وخانی کۆری ئامانه‌للاخانی والی و موچه‌خۆری والی ئەرده‌لان بوو. گۆیا ئەم شیخ ته‌یمووره ده‌ستی پاش بازی هه‌بووه له گه‌ل شیخ ژنیا. له به‌ر ئەمه ژنه‌که‌ی هه‌له‌ه‌ستی ئەچینه‌ لای «ماه‌شه‌ره‌ف‌خانم» -ژنی خه‌سره‌وخان- شکاتی لێ ئەکا. ماه‌شه‌ره‌ف‌خانمیش بانگی ئەکا و گه‌لێ قسه‌ی پێ ئەلێ و له ئەنجاما شاربه‌ده‌ریشی ئەکا. شیخ ئیتر چاری نامینێ پرۆپر یاسکه‌ی خۆی چی ئەبێ له ناو مالا کۆی ئەکاته‌وه ئەیخاته‌ تاکێ خورجینک و ئەیخاته سەر گویندڕێژیک و لێ ئەدا له شار ئەچینه‌ ده‌روه تا بزانی به‌لکوو خوا ده‌روویه‌کی لێ ئەکاته‌وه.

دیاره‌ خورجه‌که له به‌ر ئەوه لاره‌سه‌نگ ئەبێ له سەر پشته‌ی که‌ره‌که راناوه‌ستی. شیخیش خێراخێرا هه‌ر ئەیخاته‌وه سهری و به ده‌سته‌یه‌وه به هیلاک ئەچی. ماه‌شه‌ره‌ف‌خانم له په‌نجه‌روه‌ چاوی لێ ئەبێ، زۆر به لایه‌وه سه‌یر ئەبێ. بانگی لێ ئەکا ئەلێ: شیخ ته‌یموور تو شیت بوویت، چۆن ئەم شتومه‌کانه ئەخه‌یته یه‌ک تای خورجه‌که‌وه؟ نازانی لاره‌سه‌نگ ئەبێ و راناوه‌ستی؟ بیخه‌ره هه‌ر دوو تاکه‌که‌یه‌وه تا نه‌که‌وێ.

شیخیش ئەلێ: خانم نازانم قو‌ری کو‌ی بکه‌م به سه‌رما! ئەی تو له سەر ئەوه که خستومه‌ته هه‌ر دوو تاکه‌که‌یه‌وه شاربه‌ده‌رت نه‌کردم؟ ئاخ‌ر نازانی من له به‌ر ئەوه که لاره‌سه‌نگ نه‌بێ بۆیه وام ئەکرد. ئیتر ماه‌شه‌ره‌ف‌خانم پێته‌که‌نێ و ئەلێ: ده‌ک به له‌عنه‌ت بی بۆ خۆت و ولامت و کرده‌وه‌ت! ئیتر فه‌رمانی دا به گێرانه‌وه‌ی.

- جاریک فه‌قییه‌ک له خزمه‌تی مه‌لای بیاره -مه‌لا قادر- دا ئەبێ. فه‌قییه‌که شیت ئەبێ، ئەلێ: مامۆستا به خوا له‌شم پیسه. مه‌لا ئەفه‌رمو‌ی بیخه‌نه ئەو حه‌وزه‌وه له‌ش پیسی ده‌رکه‌ن.

فه‌قییه‌که قاقا ده‌ست ئەکا به پێکه‌نین و ئەلێ: مه‌لا خو‌ تو مه‌لای نازانی، نیه‌ت به ده‌ست خۆمه؟

- شیخ ماری سەعاتچی بۆی گێرامەووە وتی: «سالتیکان نەخۆش بووم، بردبوومیانە خەستەخانەکی سولەیمانی لەوێ لە ژووریکا بووم. یەک دوو رۆژی پێچوو، پیاویکی کۆنی ریش سپی لەوانە بوو بە ساغی بە گۆچان ئەرۆشت بە ڕېگەدا ئەویشیان بە نەخۆشی هێنایە ئەو ژوورە. لە نکەنکەو قسە کردنەکیا بۆم دەرکەوت «بۆسۆجان» ی بوو. دوکتۆر هاتە سەری و لە بەر ئەوەی سکی نەئەچوو وتی: دەستووری کەن. بە دەستومەر دەست و دەستوور و تەر و تفاقیان هێنا و دەریتی کابرایان داکەند. کابرا کە ئەمە دی زیندوو بوەووە وتی: ئەو چى ئەکەن؟ وتیان دەستوورت ئەکەین. وتی برا دەستوور چییە؟ تێیانگەیان کە دەستوور چییە.

کابرا هەناسەیهکی هەل کێشا و دایە بانگ دان: رۆلەرۆ! برا رۆ! چیم کرد وە خۆم. وتی: ئەو بەچکە شاری بۆیە هەر وە منالی حیز ئەون فیری ئەمە کریاگن؛ دەسا وە کەریمەسوورە نایەلم یلتان وە قنگم کەوئ.

- دوو کابرای کوردی تاوێگۆزی چوو بوون بۆ هەلەبجە بۆ شتومت کڕین. یەکیکیان پیریکی بە سالاجووی پشت کۆماوێ بوو. ئەویکەیان باریکیکی لاوازی بێ تێن بوو. وا دیار بوو لە دوو خێل بوون؛ کۆنە قینیک لە بەینیان هەبوو بەرپلاری یەک نەئەکەوتن. لەویدا بە ڕېکەوت تووشی یەک بوون و بوو بە شەر و جێنویان بەیەک ئەدا. کابرای لاواز رووی کردە پیرەکەو پنی وت: «بچۆ وەو لاوێ هەئە سەگی گۆکەری پشت هیز! یێژی ژیکەوانی هاتگێسە یەک. تۆیش ناوی خۆت ناگەسە پیاگ؟»

ئێنجا پیرە پشت کۆماوێ بەوی وت: «کۆرە تۆ بچۆ بەو لاوێ بکەم وە قنگی دایکتەوێ. یێژی پیاگی چاوی چارەپیت، وە خوا هیچ چەورت ناکەم ئەتکەم وە قنگی کەرا». لاوازەکەش پنی وتەوێ: «نا، نایکەم وە قنگی خۆتا خاسترە».

- کابرایەکی خەلکی «باوێکۆچک» ی لای هەلەبجە - کە کۆنە کۆچەرئ بوو - کۆریکی چوو بوو بۆ فەقییەتی. کۆرە لە پاش سالتیک دێتەوێ بۆ مالی باوکی بۆ دیدەنی. دەستی جلی جوان و پاک و پوختی لە بەرا ئەبێ، جووتی قۆندەرەێ تازەێ لە پینا ئەبێ؛ هەموو جار بە پازنە هەلکێش لە پنی ئەکا. فەقی لە پاش چەند رۆژیک ئەگەرپیتەوێ بۆ خۆیتنی خۆی. خەلک و خوا لە باوکی ئەپرسن و ئەلین: ئەرئ خالە! حەمە دیار نییە

بیژری چوو گه سه وه؟ نه ویش ئه‌لی: همه‌ی کورم وه هیمه رازی ناوی؛ کهوش وه چمچه هه‌لئه کیشی، که‌لکی بریاگه، بیژری من فهق فه‌قیم.

- شیخ‌بابه‌علی ته‌کیه‌یی جاریکیان ئه‌چیته‌وه بۆ ته‌کیه. له‌ پرگادا شه‌ویک له‌ ئاوابی «کونه‌کوتر» ئه‌مینیته‌وه. کونه‌کوتریش هه‌موو خزم و ناسیاو بوون، ئه‌یویست هه‌موویان بینی. ئیوارئ بۆ نوێری شیوان چوو بۆ مزگه‌وت و خه‌ریکی ده‌ستوێژ شتن بوو، ته‌ماشای کرد خه‌لک‌کی ئیجگار زۆر له‌ ناو به‌رده‌کانا له‌ ته‌نیشته‌یه‌که‌وه دانیشتون و هه‌موو له‌ پشتینا به‌و ژووریان به‌ ده‌ره‌وه‌یه، ئه‌و شوینته‌ش نزیک‌ی کانی ژنان بوو. پرس‌ی ئه‌وه ئه‌و هه‌شامه‌ته‌چی ئه‌که‌ن له‌وئ؟ وتیان قوربان ئه‌وه عابخانه‌یه‌و ئه‌و خه‌لکه‌ له‌ سهر پینشاوان. بابه‌علی وتی: کورم له‌وه چاکتر ده‌ست ناکه‌وئ بۆ چاو پتکه‌وتنی خزمان. ده‌ستوێژ‌ی له‌ نیوه‌دا به‌جیه‌شت و خیرا چوو له‌ به‌نیانا وتی: سه‌لامو عه‌له‌یکم و دانیشته‌یه‌که‌یه‌که‌ رووی تیکردن و ده‌ستی کرد به‌ مه‌رحه‌با و چاک و چۆنی له‌گه‌لیان، قوتوه‌که‌شی ده‌ره‌ینا هه‌ر یه‌که‌ جگه‌ره‌یه‌کیشی دانئ.

خه‌لکه‌که‌ که‌ ئه‌مه‌یان چاو پتکه‌وت هه‌ر یه‌که‌ به‌ گه‌ل و گونی به‌ره‌للاهه‌ رووه‌و شیویک هه‌لاتن. بابه‌علی وتی برا بۆچ هه‌لدین؟ من بۆ لای ئیوه‌ هاتووم، لی‌ره‌ نه‌بی وابه‌ کۆمه‌لی له‌ شوینتیک‌ی تر ناتانینم.

- کابرایه‌کی خه‌لکی «زاخه‌» بۆ کاروکاسبی رپی ئه‌که‌وێته ئه‌سته‌مۆل. که‌ ئه‌چیته‌ ناو شار هیلاک و ماندوو و په‌ریشان ئه‌بی، له‌ به‌ر گه‌رما و برسیه‌تی به‌ جارئ ئه‌وه‌نده‌یتر په‌کی ئه‌که‌وئ. به‌ ناچاری له‌ بن سیبه‌ری دیواریکی به‌رزا خۆی دا به‌ عه‌رزا و لئی که‌وت. کابراش گالته‌ی له‌ گه‌ل نه‌ئه‌کرا؛ که‌له‌ مه‌ردیک‌ی که‌له‌گه‌تی سوور و سپی ناو شان پان، بازۆله‌ بادراو، به‌لام هه‌زاریه‌که‌ی سه‌ری لئ تیکدا‌بوو.

چاوی چووه‌ خه‌و و نه‌چوو یه‌کن به‌ تورکی بانگی کرد که‌ خانم داوات ئه‌کا، تومه‌ز ئه‌م که‌ له‌ بن دیواره‌که‌دا که‌وتوووه‌ خانمی ئه‌و ماله‌ له‌ په‌نجه‌ره‌وه‌ چاوی پئ که‌وتوووه‌ ناردوو‌یه به‌ شوینتیا. کابرا هه‌ستا و پۆیشته‌. که‌ چووه‌ سه‌ره‌وه‌ بۆ خزمه‌ت خانم، خانم به‌ ته‌واوی چووه‌ دلپه‌وه‌و پئ وت ره‌نگبئ تازه‌ له‌ رپوه‌ هاتیبته‌ برسیت بئ. ناردی نانیان بۆ هیناو ئه‌مجا ناردیه‌ هه‌مام که‌ خۆی بشوا، ده‌ستئ جل و به‌رگی جوانیشی بۆ نارد. کورپه‌ له‌ هه‌مام هاته‌ ده‌ره‌وه‌و به‌رگی نویی پۆشی بوو بوو به‌ پاشازاده‌یه‌ک. که‌ هاته‌وه‌ بۆ خزمه‌ت

خانم و خانم چاوی پتکه‌وت ئیتر به ته‌واوی شیفته‌ی بوو، شهرمی لی هه‌لگیرا و بانگی کرده ته‌نیشته خۆبه‌وه.

ئه‌وه‌نده هه‌بوو کابرا له بهر ئه‌وه تا ئه‌و وه‌خته هیچ شتیکی نه‌دیوو له ناوکی توند کرد و خهریک بوو سکی کون بکا، ژنه‌ش له ژیره‌وه هه‌ر هاواری ئه‌کرد و به‌تورکی ئه‌یوت: «ولان ئه‌شاغه، ولان ئه‌شاغه»؛ واته‌ بۆ خواره‌وه بۆ خواره‌وه. کابراش نه‌یه‌زانی ئه‌شاغه چییه، لای وا بوو وشه‌ی ئه‌شاغه یانی «باشه» هه‌ر خۆی پیا ئه‌دا و ئه‌یوت: «خانم خوا نه‌یورپی و لیت وه‌ زیا کا گشتی هه‌ر ئه‌شاغه‌س».

- کوریکی «هه‌رتهل»ی له‌و خۆشناوه ژنیکیان له به‌ری «کۆیه» بۆ ماره کردبوو. روژیک کوربه‌ هه‌له‌ستنی دوو گویدریژ بار ئه‌کا له میوژ و دوشاو ئه‌چی بۆ مالی ده‌زگیرانی. که ئه‌گاته ئه‌وئ خه‌سووه‌که‌ی له‌ دووره‌وه چاوی پی ئه‌که‌وئ و دیتنه‌ پیشوازی و گه‌لئ به‌ ده‌وریا دیت و ئه‌بیاته ژووره‌وه. به‌ره‌یه‌کی پاک و خاوینی بۆ را ئه‌خاوی پیتی ئه‌لئ کورم له‌وئ دانیشه‌و خۆی ئه‌چی به‌ لای ناچه‌ت کردنی و لاخه‌کانه‌وه.

که دیتنه‌وه ته‌ماشای ئه‌کا کوربه‌که به‌ره‌که‌ی هه‌له‌داوه ته‌وه‌وه له‌ سهر زه‌ویه‌که به‌ رانکه‌ شه‌ره‌که‌یه‌وه دانیشه‌تووه. پیتی ئه‌لئ کورم من به‌رم بۆ تو راخستووه بۆچی له‌ سهری دانه‌نیشتوویت؟ کوربه‌ ئه‌لئ: «به‌ خودای دایه! قونانم من پتوونه‌ رایهم ناکه‌وئ له‌ سهر به‌ره‌کی دانیشم». خه‌سووه‌که‌ی سهریکی بۆ با ئه‌داو ئه‌لئ ده‌ک موباره‌کم نه‌بی بۆ خۆم و زاوام.

کوربه‌ گه‌رايه‌وه بۆ مالی خویان و له‌ پاش ماوه‌یه‌کی تر براهیه‌کی له‌ خۆی گه‌وره‌تری هه‌بوو، دایکه‌که‌ی پیتی وت ده‌ کورم تۆش بچۆ سهریک له‌ مالی خزمه‌که‌مان بده‌و شتیکیشیان بۆ به‌ره. ئه‌ویش هه‌ستا باریک دیاری دایه‌ پتیش و چوو بۆ مالی ده‌زگیرانی براهیه‌ی که‌ گه‌یشه‌ ئه‌وئ ئاموژنی هات و پیشوازی کرد و رایه‌خی بۆ راخست و دانیشته. پاش به‌خیر هاتن و چاک و چۆنی گله‌یی براهیه‌ی لای کرد وتی من رایه‌خم بۆ ئه‌و راخستوووه‌و پیم وتوووه‌ دانیشه، که‌چی ئه‌و وای جواب دامه‌وه. ئه‌مه‌ ئه‌قله‌ ئه‌و هه‌یه‌تی؟ کوربه‌ی براه‌ش سوور بووه‌وه‌و تووره‌ بوو و وتی: «ده‌ک له‌ قوریم نا! ده‌سا وه‌للا دوو جارم گاینه‌ چ بر مووی به‌ قوونانه‌وه‌ نیه‌؛ وه‌کو کسۆکی درۆی کردینه». خه‌سووه‌که‌ که‌ گویی له‌مه‌ بوو وتی به‌.. هه‌ته‌ر مه‌ته‌ر ئه‌م له‌و به‌ته‌ر.

ئەویش گەراپەتەو بە ماله‌ووە پاش بەینیکی تر باوکی کۆرە بە دەستووری ئەو ولاتە ئەویش هەستا دوو گویدریتری دایە پێش و چوو بۆ سەردانی بووک. هەرکە گەشت، خەسوو هات بە پیریەووە داینا و پاش خەسانەووە شکاتی کۆرەکانی لای کرد. کابراش وتی: «ئەو هەتیمە بیژیه گچکە کەیان هیچ، بەرا داخی کۆرە گەورە لە درا من». وتی: بۆچی؟ وتی: ئەوئ روژی کەرا دگنیم ئەو بیژیه دئ پخەمی لە کەرا دەکا کیرم دە دوو قوزی کەرئ حاسی بن و ئەویش لۆ خۆ پی بکەنی». ژنە ئەلئ: گولمە، گولمە ئیشیکی باشمان کرد و کچی چاکمان دا بە شوو.

کابراش ئەگەرپتەووە بۆ ماله‌ووە پاش چەند روژیک ئنجا دایکی زاوا هەلنەستئ بە بارئ دیاریەووە ئەچئ بۆ مالی بووکی بۆ سەردان. دایکی بووک زیاد لە هەموویان بە دەوریا دیت و پاشان ئەکەوێ راز و گلەیی و هەموو قسەکانی بۆ ئەگەرپتەووە ئەلئ شکاتم برده بەر خالە مستوی باوکیان کەچی ئەویش وای وت.

ژنە دایکی زاوا بە لوتوپوت و لیو هەلقرتانیکەووە وتی: «تو خوا وازبینە، داخی باو زۆر گەورەن لە دلا من». دایکی بووکیش وتی: بۆچی؟ وتی: کچی! ئەوا کۆر و کالا دئ هەموو بە من خەنی دەبوون، کەچی ئەویش دەچوو جاشەکانی دەگا. ژنە وتی: دە خوا پێمان رەوایینئ ئەم خزمایەتییه تازەمان.

- کابرایەکی خۆشناو خەلکی گوندی «کونەفلوسە» هەبوو؛ گەلئ کەسی کۆشتبوو. روژیک لە کۆیه زەفتیه بە گیرى دینن نەک بەو ناوێوە کە خەلکی کۆشتوو؛ چونکە ئەو دەستەیه نەیان ئەزانی ئەمە ئەو، بەلکو بۆیه هەلیان پێچابوو بیبەن بۆ سوخرە. کابراش وایە بۆیه تێی ئالاون ناسیویانە کە ئەمە ئەو خەلکی کۆشتوو. دەستی کردبوو بە پارانەووە لە زەفتیه‌کان بۆ ئەو بەلکوو بەرەللا کەن.

حاجی رەسولیکی کۆیش هەبوو لەو وەختەدا بە سەرا ئەچئ. پیاویکی بە زمان و لێها توو بوو. کابرای خۆشناوی ئەناسی چوو بە دەست زەفتیه‌کانەووە پێی وتن ئێستە ئەم کابرایەتان بۆ سوخرە ئەوئ و ئەویش مال و منالیکى وردی هەیه، ئەو بەرەللا کەن و من لە باتی ئەو بگرن. بە هەر جۆر بوو زەفتیه‌کانی ساز کرد و کابرایان بەرەللا کرد. کابرا هەر کە لە دەستیان دەرباز بوو ئیتر وەکو مووروی مار خۆی وون کرد. حاجی رەسولیش دەنگی نەکرد تا کابرا لە چاو وون بوو ئنجا ئەویش ملی رپی گرت و رویش. زەفتیه‌کان ویستیان

بیبەن پێی وتن مردووتان مری! شیت بوون بردنی چی؟ بین دوو بدەن لەمە. ئەویش خۆی نەدا بە دەستەوهو رویشت.

حاجی رەسۆل بۆ سالی دواپی چوو بۆ کونەفلوسە بۆ دارگوێزکەری. دارپکی کەری و کەریکاری خستە سەری بیڕنەوه. ئەم دارە لەق و پۆتەکە بە سەر مالتیکا شۆڕ بیووەوە کە ئەیانپەرپەوه هەیشی بە مالهەکی تال کردبوو. ژنی خاوەن مال بانگی کرد لە مێردەکە و تی: ئەری هیزە ئەوە ما چاری ئەو سەگبابانە ناکە؟ ئنجا کابرا رووی کردە ژنەکە و بە دەنگیکی بەرز بانگی کرد و تی: «کچی وس بە. ئەوە حاجی رەسۆلە، حاجی رەسۆل. ئەگەر ئەو نەبا جارپکیکە ئەو جووتە گونانەت بە قوونا نەدەکەت، دە ئیتر وس بە».

- حەسەن بەگی عەلی بەگی جاف بۆی گیرامەوه و تی: دوو تیرە لەو سەرە هەن یەکیکیان کاک سەوهنی و ئەویکەیان قەمەرییان پێ ئەلێن. تۆزێ ناکۆکی هەبوو لە بەینیان. سەمیلپکی «بامۆکی» هەبوو مەلای سلێمان خانێ سەرۆکی عەشیرەتی ئەم کاک سەوهنیە بوو. مەلا نوێژی ئەکردن و بە منداڵەکانیشیان ئەخویند.

کۆرپکی ئەم سلێمان خانە هەبوو لای مەلا ئەخویند. هەر لە «ا، ب، ت» وە دەرزێ یتوت تا گەشتە سوورە «والشمس و القمر». کە ئەگەنە ئەوئ کۆرە مان ئەکاو نایلیت. مەلا ئەلێ بۆچ دەنگ ناکە؟ کۆرە ئەلێ: «مامۆستا تۆ نانی باوک و عەشیرەتی من ئەخۆیت و کەچی عەشیرەتی قەمەریت بە لاوێ گەورەترەو ئەوان سەر ئەخە بە سەر ئیمەدا!»

مەلا زۆر سەری سووڕ ئەمینێ، ئەلێ ئەمە مانای چییە؟ ئەلێ: «ئەوە نییە تۆ ناوی قەمەری دینی لە قورعان و هیچ گۆئ بە ئیمە نادە».

مەلا ئەمجا تی ئەگا ئەلێ رۆلە ئەمە بە دەست من نییەو ئەمە قورعانە؛ خو من دامنەناو. هەر چەند قسە ئەکا کۆرە ناچی بە گوێداو نایلی و ئەچی بۆ شکات بۆ لای باوکی. کە باوکی تی ئەگەینێ، باوک خراپتر. مەلا بانگ ئەکاو پێی ئەلێ: «تۆ نان خۆرو بەرگ درێ منی، کەچی ناوی قەمەری سەگباب دینی و ناوی کاک سەوهنی بەو نەجیمی و پیاوێتەوه ناھیتێ لەو قورعانەدا کە بە کۆرەکەمی ئەلێت؟ دەسا هەر سێ تەلاقی ئەم سلێمان خانە کەوتبێ ناوی کاک سەوهنیش نەخەیتە قورئانەوه بە گوللەیه ک ساردت ئەکەمەوه. هە بەکەم وە قنگ دایک خۆت و تەغارپک عەشرەتتەوه». مەلا ئیتر دەمی ئەبێ بە تەلە تەقیو و هیچی پێ ناوتری، هەر ئەوەندە نەبێ کە ئەلێ: خان ئەمە فەرمايشی

خواه من چۆن دهستی لیدهم؟ خو به دهست من نییه. خان پیتی ئەلێ: من ئەمانه نازانم هەر ئەوهیه که یتیم وتویت.

مەلا ناچار ئەچیتەوه قورئانەکه دینیته پیشه‌وه تیا یا ئەنوو سی «والشمس و کاک سه‌وه‌نی والقمر» و به‌یانی کورەکه دیتەوه به‌م جۆره پیتی ئەلیت. کورە له خوشیانان پیتی ناکه‌ویتە عەرز، ئەچیتەوه بۆ باوکی ئەگێریتەوه. باوکی ئەنیری به‌ شوین مەلادا و خەلاتیکی باشی ئەکا. ئەمجا مەلا ئەلێ: «خان! من هەر به‌مه‌وه ناوه‌ستم، هەر ئێسته ئەنیرم هەر چی قورئان هه‌یه بیهێن و هه‌مووی ئەکه‌م به‌ "والشمس و کاک سه‌وه‌نی والقمر"». خان به‌ جارێ له خوشیانان شیت ئەبی و ئەنیری دوو ئەوه‌نده‌تر خەلاتی مەلا ئەکه‌ن.

- کابرایه‌ک له‌و دهستی دزه‌یه‌یه ئەچیتە لای مەلایه‌ک ئەلێ: «مامۆستا، بێ عه‌ده‌بی نه‌بی پیاو که‌ چووه‌ سه‌ر ئاو ده‌ستان چه‌نده‌ قنگی بشوا پاک ده‌بیتەوه». ئەویش ئەلێ: «برا ئەوه‌نده‌ی بشوا تا جیره‌و زیره‌ی لێوه‌ دیت».

ئەمجا کابرا که‌ ده‌چیتە سه‌ر ئاو ده‌ست و ده‌ست به‌ ئاو ئەگه‌یه‌نی پاشان خۆی ئەشوا، هەر ده‌ست ئەبا به‌ خۆیا دینیت و ئاوی پیا ئەکا کوتوپر تریک ئەکا. ئەلێ: «ئهی به‌ کیری مەلاوه! چاک جیره‌و زیره‌ی لێوه‌ هات».

- کابرایه‌ک بێوه‌ژنیکێ له‌ سک وه‌ستاوی هینابوو. هه‌وه‌ل شه‌و لینی پرسى: «ئهری دایکم، چه‌ند شووت کردووه؟» وتی: «باوکم، به‌ گۆری جوانه‌ مه‌رگه‌که‌ ته‌نها ۳۱ شوو له‌وه زیاتر یتیم هه‌رام بێ».

کابرا وتی: «ئهمانه‌ هه‌یج مه‌لایان تیا هه‌بوو؟» وتی: «نه‌وه‌للا». وتی: «که‌واته‌ باشه‌ هه‌شتا هەر کچی، خوا نه‌ییرئ».

- پیاویکم لا‌بوو له‌ به‌غدا «مام پیرداوود» مان پێ ئەوت. خه‌لکی «دیه‌گه‌» ی ده‌ستی دزه‌یی بوو. پیاویک بوو به‌ دوبارا هه‌زار بوو، ئەوی خوا عه‌ره‌بیشی دانابێ ئەو نه‌یته‌زانی.

ئەو سه‌رده‌مه‌ بوو که‌ حاجیه‌کانی کورده‌واری ئەهاتن ئەچون بۆ حه‌ج. دیاره‌ ئەمانه‌ به‌ به‌غدادا تی ئەپه‌رن. ئەمانه‌ش که‌ دی خۆت ئەیزانی به‌ تاییه‌تی که‌ هاوین بێ زۆرتریان دزداشه‌یه‌ک له‌ به‌ر ئەکه‌ن و پشتینیکی به‌ سه‌ره‌وه‌ ئەبه‌ستن و هه‌مایله‌که‌یان ئەخه‌نه‌ ملیان و دیاره‌ جامه‌دانیه‌کیشیان به‌ سه‌ره‌وه‌یه. راستی پیاو ئەمانه‌ به‌ حاجی نازانی به‌لام با حاجی بن.

مام پىرداۋودى لاي مەنىش ئىۋارە ۋەخت بوو، دزداشەيەكى سىي تازەي لە بەرابوو. جامانە رىشۋەدارەكەي بە دەور سەرۋە بوو لە چەقى بەر دەرگاي مزگەوتەكەدا لە سەر چىچكان دانىشتىبوو جگەرەيەكى قامىشى بە لا لىۋەۋە بوو جگەرەي ئەكىشا و سەيرى ئەو عالمەي ئەكرد كە ئەھاتن و ئەچوون.

ھەندى كەسەش ھەن لە بەغدادا قاۋەي دەستگىز ئەگىرن. توۋشى ھەر كەسى ئەبن ئەيدەننى و پارەي لى ئەستىن؛ بىرۋات بىي سۈالگەري باشتەر لەو ئىشەي ئەوان.

ئەۋەندەم زانى كەبىرەي كى رەش پىسى شى چىلكنى گىزىن جەزۋەيەكى قاۋەي بە دەستەۋەيە لە دوورەۋە مام پىرداۋودى بەدى كىرد و بۆي كىشا. لە باۋەرى ئەۋا ئەم حاجىيە كە ھاتوۋە بۆ حەج ئەچى، ھىچ نەبى شىتىكى لى ئەبەستىتەۋە. ھاتوۋ لە بەر دەميا رايگىرت مام پىر داۋودىش ھىچ سى و دوۋى لى نەكرد ۋەرىگىرت و خواردىۋەۋە فەنجانەكەي دايەۋە دەست كەبرا. جگەرەكەي نەفەسىكى مابوو نەفەسەكەي لى دا و فرىيدا تا ئەم ئەمەي كىرد كەبرا قاۋەيەكى تىرىشى بۆ تىكرد. ئەۋىش ۋەرىگىرت و خواردىۋەۋە.

ئەم قاۋەچىيانە رەۋشەتەي ۋايە لە قاۋەي يەكەم و دوۋەما ئەگەر كەبرا نەيۋوت بەسە، بۆي ئەكەن بە سى فەنجان و ئىتر بۆي تى ناكەن. جا لە بەر ئەۋە كە مام پىرداۋود نەيۋوت بەسە، كەبرا قاۋەي سىتەمەيشى بۆ تىكرد. ئەۋىشى ۋەرىگىرت، خواردىۋەۋە فەنجانەكەي دايەۋە دەستى.

كەبرا ئىتر راۋەستا و چاۋەرى ئەۋە ئەكا كە ھىچ نەبى مام پىرداۋود حاجىيە، دەست بەرى پەنجا فىلسى بەداتى. خۆ مام پىرداۋودىش ئەسپى لە گىرفانىا «فەتاح پاشا» ئەكا. ھەر نازانى دىنيا چ باسە.

كەبرا كە سەيرى كىرد ھىچ ديار نىيەۋ زۆرىش ۋەستا. روۋى كىردە مام پىرداۋود وتى: «عمى اشو ماتلەب ئىدك»؛ ۋاتە مامە ۋەكوۋ ئەبىنەم دەست ناخەيتە كار؛ مەبەستى ئەۋە بوو يانى دەست ناكەي بەگىرفانتا پارە دەرەننى.

مام پىرداۋودىش ھىچ چۆنەتە دىنىشتەكەي تىك نەداۋو، نەشەزەنى كەبرا ئەلى چى. سەرىكى بۆ بەرز كىردەۋە وتى: «چ دەرى؟»

كەبرا نەشەزەنى ئەم ئەلى چى، ھەر ئەيۋوت: «عمى اشو ماتلەب ئىدك».

لەو ۋەختەدا مام پىرداۋود دەستى برد و كىسە توتتەكەي لە پىشتىنەكەي كىردەۋە پەرەيە بەرماخى دەرھىناۋ ئەغزە كۆنەكەي كىردبوو بە پىنچى جامەدانەكەيا ئەۋىشى ھىنا لە بەر ئەۋە قاۋەي خواردىۋەۋە ئارەزوۋى جگەرەي بوو، دەستىكرد بە جگەرە تىكردن.

کابرای قاوه‌چی که ئه‌مه‌ی چاو پټکه‌وت ده‌ستیکی راوه‌شان و وتی: «انی اقول هیچی تلعب ئیدک»؛ وا من ئه‌لیم وا تو ده‌ستت بخته‌کار؟ ئه‌میش هه‌ر ئه‌یوت «چ ده‌رنی؟» کابرا سه‌یری کرد هیج که‌لکیک له‌مه وه‌رناگری، قاوه‌که‌ی له ده‌ست ده‌رجوو زوریشت مائل بوو سه‌ری خوی حیز کردوو به‌ بۆله‌بۆل لادا رۆیشت. له‌ به‌ر ئه‌وه چاوی به‌ خه‌لکی تره‌وه بوو، نه‌شی ویرا جامه‌دانه‌که‌ی له‌ سه‌ر بکاته‌وه.

لیره‌دا سه‌یرتر ئه‌وه بوو وه‌کو کابرا ئه‌لی: «ئاش له‌ خه‌یالیک و ئاشه‌وان له‌ خه‌یالیک»، کابرای قاوه‌چی لای وا بوو نیجیریکی قه‌له‌وی ده‌ست که‌وتوووه ئیسته‌ به‌ینی‌قره‌ پاره‌یه‌کی باشی لێ ده‌ست ئه‌که‌وێ. مام پیرداوودیش لای وا بوو له‌ دیواخانه‌که‌ی «سلیمان‌ئاغا»دا یه‌له «دیه‌گه» کابرای قاوه‌چی ئاغه‌ قاوه به‌ سه‌ر کرمانجه‌کانا ئه‌گیری. ئیتر هیج ئه‌وه‌ی به‌ دلا نه‌ئه‌هات که‌ ئه‌مه به‌غدایه‌و ئه‌بێ پاره‌ بدات.

ته‌نانه‌ت له‌ پاشا من بێم وت بۆچ ئه‌و قاوه‌ت وه‌رگرت؟ وتی: لو؟ وتم ئاخ‌ر ئه‌بێ پاره‌ بده‌یت. وتی: «کوو، ئه‌بێ پاره‌ش بده‌م؟» وتم ئه‌ی بۆچ سیپه‌ری بن ئه‌شکه‌وته؟ وتی: کوو؟ خو له‌ کن خۆمان چ پاره‌و ماره‌ نییه‌ جا من پاره‌م له‌ کوێ بوو بیده‌م». وتم که‌واته‌ زۆر چاکه‌.

- ئه‌لێ شه‌یتان جاریک له‌و به‌ر کێوه‌ تووشی کابرایه‌کی «بێ سه‌ری» بوو؛ پنی وت نایه‌یت توژی ده‌مه‌ته‌قی بکه‌ین؟ کابرا وتی با بیکه‌ین. شه‌یتان زۆر شه‌که‌ت بوو، گه‌لێ سوورپاوه‌وه. به‌ کابرای وت: برا با یه‌کتر هه‌لبگرین.

کابرا وتی: باشه‌ به‌لام مه‌رجه‌که‌مان چۆن بێ؟ شه‌یتان وتی: «قسه‌که‌ت باشه‌. تو من هه‌لگره‌ ده‌ست ئه‌که‌م به‌ گۆرانی وتن، هه‌تا هه‌ج گۆرانیه‌ک ئه‌زانم ئه‌یلیم که‌ هیج نه‌ما دانه‌به‌زم. تو سوار به‌، تو ش ده‌ست که‌ به‌ گۆرانی وتنی خۆت تا دوا‌ی دی ئه‌و وه‌خته‌ تو ش دابه‌زه‌».

کابرا وتی: باشه‌و ملی بۆ دانه‌واند وتی وه‌ره‌ به‌جۆره‌ سه‌ر قه‌لادوشکانم. شه‌یتان سوار بوو ده‌ستی کرد به‌ گۆرانی وتن. ماوه‌یه‌ک به‌مجۆره‌ سوورپاوه‌وه ئاهه‌نگه‌کانی هه‌موو وت و پاشان وه‌ستا. کابرا وتی: ئه‌وه بۆچ ده‌نگت نایه‌؟ وتی: «وه‌لا ئیتر هیج نه‌ما». وتی: که‌واته‌ دابه‌زه‌ نۆره‌ی منه‌.

شه‌یتان دابه‌زی و کابرا چوو هه‌رشانی و ده‌ستی کرد به‌ وتن: «حه‌یولانی، هه‌ی حه‌یولانی، حه‌یولانی هه‌ی حه‌یولانی». هه‌ر وتی و هه‌ر نه‌پرایه‌وه. شه‌یتان به‌ ته‌واوی

هەموو دنيای پرزەى لى برا. ھەوجار دەورى دنيای دايموھ «ھەيولانى» ھەر دوايى نەھات. وتى: ئەرئ ئەوھ تۆ چىت کرد؟ ئەم گۆرانىھ ھەر دوايى نەھات؟ کابراي کورده [وتى]: «لە کویتە ئەمە جارئ ھەر ھەيولانىيە؛ تەرحیوھ کەى ھىشتا لە دواوھىە».

شەيتان وتى: «کاکە نە لە مەن دەنگ و نە لە تۆ دەنگ. وەرە دابەزە بچۆ بە پىنى خۆتەوھ. لەمە زیاتر ئیتر مەمگى، ئیشم زۆرن عالەم و زارۆلە کانم بى خاوەن ماوئە تەوھ».

- سەدىق پاشا بۆى گىترامەوھ، سەدىق القادری وتى: قائمقام بووم لە «چوارتا». عەشایرى ئەم دیو ھەموو جار ئەچوون تالان و پەرویان لەو ولاتى بانەو سەردەشت ئەکردو ئەھاتنەوھ. خەلکە کەى ئەولاش ئەچوونە لای فەرماندەى سەردەشت شکاتيان ئەکرد. فەرماندەش قاقەزى بە فارسى بۆ مەن ئەنووسى کە جەردەکان بگرم و مالا کە بستیئمەوھ. منیش ھەموو جار لە ولامى نامە کەیا بە عەرەبى ئەمنووسى «لەم نەسر علی شىء».

ھەموو سالى جاریکیش بە ناوى ئەوھوھ کە ھەر دووکمان قۆمیسەرى سنوور بووین لە دیکە لەو دىيانە کۆ ئەبووینەوھو قەسمان لە کاروبارى سنوور و ھەل و ھەوالى ئەو یالەوھ ئەکرد. وتى رۆژیک بپارماندا کە لە دى «بیتورى» کۆ ببینەوھ. مەن لێمدا چووم، شویتيان بۆ چاک کردبووین، دانیشتم و زۆرى پى نەچوو فەرماندەش ھات. بە شوین ئەوا کابرایە کى ئەمنیەى ئیرانى ئەوھ نەدم زانى نەقەنق نشتوھ بە گونىھە کى پەر لە قاقەزو دەرەشتوھ شتوھ کەوھ ھىتای لە تەنیشت مەوھ دای بە ئەرزاو ھەناسە یە کى دا، وەکو بلیت زۆر ھىلاک بووھ. منیش بە لامەوھ سەیر بوو و تەم ئەوھ چىيە؟ کابرا بە تورەيیکەوھ وتى: «ئاغا این ھەم لەم نەسر است». تۆمەز ئەوراقى ئەو سالى کە بە شوین شتە دزراوھ کانا نوسراوھ و لامى دراوھ تەوھ ھەموویان ھەلگرتوھو ھىتابوویان بۆ ئەو پەر ئەو گونىھە و کابرا ناوى نا بوو «لەم نەسر».

- مەلایە کە ھەبوو ھەموو دەورى گەنجى بە سەر بردبوو بۆى نەلواو بوو ژن بىنى؛ ھەروانىکە کەى ھەل ئەگلۆفت. پیر بوو، پىشتى کۆمابوھو ئەو وەختە بە نەسىبى ھەموو لایە ک بى ژنىکى بوو بە نەسىب. شەوئ بووکى بۆ کرایە پەردە، بووک ئەتوت بەچکە خۆرى. مەلا ھەر بە دەوریا ھەل ئەسوورپاو ھىچى بۆ نەکرا-بىلامانى- وانىکە کەى ھىزى راست بوونەوھى تیا نەما بوو.

جا ئەیدا بە رانى خۆیا و ئەبوت: «ئاخ بۆ کىترە کەى شەرح موغنى». ھىچ، بە یانى ھەر وەکو خۆى ھاتە دەرەوھ.

(شهرح موغنی کتییکی نه‌حوه فەقی له وه‌ختی سوخته‌یه تیدا نه‌بخویتی. ئەو دەوره که ئەو کتیبە ئەخوینری هەرەتی گەنجیتیه، وانیکه که لەو دەوردا ساج ئەسمی جا ئەم ئاخی بۆ ئەو دەوریه هەلئەکیشا).

-جاران لەو دەشتی دزەبیە مەلا زۆر کەم بوو. لە دە دوانزە گوندا بە حال گوندیک مەلایەکی تیا هەبوو. مەلایەک هەبوو ئەبیوت: مەلامحەمدی بەهەشتفرۆش لە گوندی قوشتەپە دائەنیشت. ئەو مەلایە لە جەژنانی رەمەزانا سەری ئەهلی هەموو ئاوابیەکانی چاک ئەکردەوهو سەرفیتەری هەموویانی وەرئەگرت.

لە ناو کرمانجایە تیشا لایان وایە، سەر هەر رۆژی جەژن چاک بکریته‌وه، ئەگینا بەرناکەوئ مەلاش خۆ پیتی ئەئەکرا هەر رۆژه بە سەر هەموو گوندەکانا بسووریتەوهو سەریان چاک بکاتەوه. هەر ئەوێ پێ ئەکرایەک دوو دی بگەرێ.

جا ئاوابیەکانی تر پیتان ئەوت: «مامۆستا خۆ سەری ئیمەت چاک نەکردیتەوه. کوو سەرفیتەرە بدەینی؟» ئەویش ئەبیوت: «بابم، من هەر لە بەیانی رۆژی جیژنیوه بێ فیتەرە سەری هەمووم چاک کردیتەوه».

مەبەستەکەشی ئەمەیه، گۆیا سەر لە بەیانی لەو دییدا که لیتی بوو چوێتە قەراخ ئاوابیەکه پەنجەیه‌کی درێژ کردوو بە دیهاته‌کانی ترا و فیکەیه‌کی بۆ کیشاون ئیتر بەم جۆره ئەوه سەری هەموویانی چاک کردووته‌وه.

ئەم چەند قەسەیه فەزل محەمد حوسین لەسولەیمانییه‌وه بۆ رشته‌ی ناردوو:

- کابرایەک دایکیکی پیری ئەبێ نەخۆش ئەکەوئ. مەلایەک بانگ ئەکا که یاسینی لە سەر دایکی بخویتی. لەو کاتەدا که مەلا خەریکی یاسین خویندنه‌که ئەبێ، کورە قاشەشووتیه‌کی سووری گەیشتوو جوان ئەدا بە دایکی که بیخوا. دایکه هیچ دەستی بۆ نایەنئ، تۆمەز مردوو. مەلاش هەر خەریکی یاسین خویندنی خۆیه‌تی.

کورە رووی تێ ئەکاو ئەلئ: «مەلا بیورەوه، بیورەوه تریا بە کیرتا. جاران بۆ توێکلە گواویک هەزار گانی ئەدا، ئیستە ناوه سوورەکەیشی ناخوا. دە ئیتر بیورەوه».

- ژنیک هەبوو لەو بنارە دۆستیکی هەبوو، هیچ شوینیکیان نەبوو بۆ ژوان. قەسیان هاته سەر ئەوه که هەموو شەوئ کابرای دۆسته بیت و ژنەش لە باخەلی میرده‌که‌یا بیت لە

تەنیشتیەو ەراکشیت و گەمەو گالتە ی خۆیان بکەن. بەلام خۆت ئەزانی دنیا تاریکە، بۆ ئەوەی کابرای دۆستە لێی تێک نەچێ، ژنە پێی وت: «من پەتیککی سپی ئەبەستم بە قاچمەو، ئێتر بەو ەدا بزائە کە ئەو قاچی منەو ھی مێردە کەم نییە».

چەند شەویەک بەم جۆرە گەمەو گالتەیان کرد، شەویەک مێردە کە ی چاوی بە پەتە کە کەوت، لێی پرس ی ژنە کە ئەو پەتە چییە بە قاچتەو؟ ژنەش وتی: «پیاو ە کە ئەمە دەزووی بەن دەزووی پەت دەزووی شا دەزووی شوخ دەزووی پیرۆزی شەو دۆزی سەر ەوۆزی مرادە؛ ەەر کەس لە پێکا ئیمامی نازداری خدری زیندە -رۆحم بە قوربانی بی!- بە خۆی و دارە ساکە یەو ە دێ بە لایەو ە. گولایکی روونی بە بۆن و تینی ئەداتی، بەخشە یە کەو ە بەشکە یە کەو ە بەمشە یە کەو ە مرازی ەەر دوو دنیای ئەداتی».

پیاو ە کە ئەمە ی بیست خۆی لێ مات دا، بۆ ی پێ کەوت بە بی چرپەو بە دزیەو ە پەتە کە ی لە قاچی ژنە کە ی کردەو ەو بەستی بە قاچی خۆیەو ە.

ئەو شەو ە لە نیو ە شەوا کابرای دۆستە دیت و دەست ئەکوێ بە پەتە کە قاچە کە ئەدۆزیتەو ەو بە قاچی ژنە کە ی ئەزانی. دەرپێتکە ی دائە کەنێ و تێی بەر ئەبی. کابرا بە خەبەر دێ و کە سەیر ئەکا یە کێ تێی بەربو ە ئەیکا بە ەرا. کابرای دۆستە کە ئەزانی لێی تێکچو ەو لنگی کابرا فرێ ئەداو بۆ دەرئەچێ.

ژنە خەبەری ئەیتەو ەو ئەلی ئەو ە چ ی بوو؟ کابرا ئەلی: «سوانم مردیت مرئ! حەزرت خدر -رۆحم بە قوربانی بی!- ەیندی نەما بو بە دار ە ساکە ی قوونا م بدړی. دی خەبەرم بو ەو ە ئەویش چو ەو ەو ژێر پەردە ی غەریبی».

-مەلایە ک ەبو ەو لە سولەیمانی مەلا حەسەنە شیتەیان پێ ئەوت؛ بە منالانی ئەخویند. کە تور ە ئەبو ە دەستی ئەکرد بە جێتودان و قوتایبەکانی بە لێدان دائەگر تەو ە.

قوتایبەکی لاساری ەبو ەو رۆژیک زۆری لێدا، قوتایبە کە چو ەو ەو بۆ مالمەو ە لای دایکی شکاتی کردو وتی مامۆستا زۆری لێ داوم. دایکیشی ەات بۆ لای مامۆستا و دەستی کرد بە گلەبی کردن کە بۆچی ئەو ە ندەت لە کور ە کەم داو ە؟ مەلا حەسەنیش وتی: «دایکم، خوشکم "لاحیاف ی الدین" لە گری قنگت بەم! کور ە کەت زۆر لاسارو بی حەیا یە. بۆیە لێمدا ئەگینە ئەستوی بشکێ و چاویشی دەرئ».

- کابرایه‌ک هه‌بوو له ناو «نه‌وړولی» یه دهستی حه‌کیمی هه‌بوو. ئافره‌تیکیش هه‌ر له‌ویدا هه‌بوو برینیکى ناقولا له لا پانی هاتبوو، چاک نه‌ه‌بووه.

کابرای حه‌کیمیان برده‌سهری. هینای به ده‌واو دهرمان مه‌عج‌وونیکى دروست کرد و کردی به شاپلیته‌و کیشایه‌ کونی برینه‌که‌وه. کونی برینه‌که‌ قوول بوو، شاپلیته‌که‌ش زور زل بوو، ئافره‌ته‌که‌ له تاو ئازاره‌که‌ی خوی پنی پانه‌گیرا - بیلامانی - یه‌کینکى که‌ند. کابرای حه‌کیم راپه‌نی و پاشان وتی: «ئه‌هوو! له‌ کوییه‌وه لیم داو له‌ کوییه‌وه ده‌رچوو».

- مه‌لعه‌بدوللای حه‌بانیه‌ بوی گیرامه‌وه وتی: مه‌لعه‌باسی‌گه‌لاله‌ وتی: ئه‌و سه‌رده‌مه‌ ره‌ز ئه‌خه‌سینرا! واته‌ ره‌زانه‌ی ئه‌خرایه‌ سه‌ر. مودیریکى پری زل له‌ سوورداش هه‌بوو، خوی هه‌ستا چوو بۆ «سه‌رگه‌لو» بۆ ته‌خمینی ره‌زانه‌ی ئه‌و ناوه‌. ئه‌و ساله‌ش ته‌رزه‌ ئه‌و ناوه‌ی هه‌موو کوتابوو، ترئ زور که‌م بوو. مودیریش توند و تیژه‌کی وای ئه‌واند تۆزی ئه‌کرد. «شه‌ش به‌ ته‌شپیه‌که‌ حه‌وتی ره‌به‌یه‌که‌» ئه‌یدایه‌ به‌ری، هه‌ر چه‌ند تکایان لئ ئه‌کرد که‌ زور نه‌نووسی، ئه‌و زورتری ئه‌نووسی.

شه‌وئ له‌ دیواخانى حاجی‌شیخ‌عارف کو ئه‌بنه‌وه‌و دیواخان گه‌رم ئه‌بئ. کوپخا و ریش سپی و پیاوماقوولی ئه‌و ولاته‌ هه‌موو له‌وئ ئه‌بن و مودیریش به‌ فیزیکه‌وه‌ له‌و سه‌رده‌وه‌ دانیشتووه‌. هه‌ر چه‌ن ئه‌و عاله‌مه‌ تکای لئ ئه‌که‌ن ئه‌و هه‌ر بای دئ و به‌ لای گویدا ئه‌روا. میرزا قادریک هه‌بوو خه‌لکی سوله‌یمانی بوو، پیاویکی ئه‌دیب و قسه‌ زان بوو. زور ده‌میک بوو له‌و ولاته‌ بوو؛ هه‌موو ئه‌یانناسی و به‌ چاویکی به‌رزه‌وه‌ سه‌ریان ئه‌کرد. کوتوپر میرزا قادر هات بۆ دیواخان و خه‌لکه‌که‌ هه‌موو له‌ به‌ری هه‌لسان و له‌و سه‌روه‌ه‌ دایاننا. مودیر نه‌ له‌ به‌ری بزووت وه‌ نه‌ قسه‌شی له‌گه‌ل کرد.

میرزا قه‌نده‌به‌کی دریزی هه‌بوو ده‌ره‌یتنا و تییکرد و که‌له‌ پشکویه‌کیان بۆ خسته‌ سه‌رو ده‌ستی کرد به‌ مژ لیدانی. حاجی‌شیخ‌مارف و دانیشتوان هه‌موو تکا له‌ مودیر ئه‌که‌ن تۆزی له‌م ره‌زانه‌یه‌ که‌م کاته‌وه‌. مودیر به‌گ هه‌ر به‌ خه‌یالیشیا نایه‌. میرزا مژ ئه‌دا له‌ قه‌ننه‌و گویشی بۆ ئه‌م قسانه‌ راگرتووه‌، که‌ سه‌یری کرد مودیر به‌گ به‌ هیچ جوړ هه‌ر بیزی نایه‌ بۆ له‌گه‌ل ئه‌م خه‌لکه‌دا قسه‌ بکا ده‌می له‌ قه‌ننه‌که‌ به‌رداو رووی کرده‌ مودیر و وتی: «جه‌نابی مودیر به‌گ! مادام جه‌نابی حاجی‌شیخ‌عارف و ئه‌م هه‌موو خه‌لکه‌ تکات لئ ئه‌که‌ن، ئه‌گه‌ر نه‌شکینى گه‌لئ سه‌ر به‌رزه‌ بۆ جه‌نابت؟» مودیر ئه‌مجا هاته‌ قسه‌و رووی کرده‌ میرزا قادرو وتی: «ئه‌وه‌ تۆ چ کاره‌یت؟ ئه‌لئى گونی منی وا خۆت قوت کردووته‌وه‌ دئیته‌ قسه‌ کردن».

حاجی شیخ عارف و خەلکە کە زۆر ئەم قسەیان لەبەر گران ئەبن و بۆ میرزا قادریش دڵگران ئەبن؛ چونکە ئەو پیاوێ لەو پیاوانە نەبوو کە قسە ی وای دەربارەی بکری. حاجی شیخ عارف بۆ دلدانەوێ میرزا قادر روو ئەکاتە میرزا و ئەلێ: جەنابی میرزا قادر دلت هیچ نەکا، ئەو جەنابی مودیر بە گالتهوێ شتی وا ئەفەرموێ؛ چونکە حەز لە نوکات و قسە ی خوێش ئەکا. حاجی شیخ عارف لە دلشیا ئەزانێ کە میرزا قادر ئەم قسە یە قووت ناداو و لامێکی باشی بۆ ئەدووزیتەوێ.

ئەمجا میرزا قادر بەبێ ئەوێ هیچ خۆی تیک بەدا مژیکێ تر ئەدا لە قەننە کە ی و روو ئەکاتە حاجی شیخ عارف و ئەلێ: «یا شیخ! قسە کە ی مودیر بەگ زۆر جوانی فەرموو، کوا خوا ئەوێ بکرایە من گونی ئەو بوما یە بە روژ لە سەر قنگی خوێ و بە شەو لە سەر قوزی ژنە کە ی بووما یە».

مودیر بەگ کە ئەم قسە یە ی بیست چین چین ئارەقی دەرداو هیچ نەهاتە قسە. ئیتر دەست بە جێ بەو شەوێ هەلئەستێ هەر لە گەلی خەریک ئەبن سوار ئەبن و ئەگەر پتەوێ بۆ کەرکووک، رەزاندەو مەزاندەو هەموو بە جێهێشت.

- سالتیک کویخانامق هەبوو، تیلە کۆبی بوو. لەو دەشتی گۆبی شیروانە خستبویان. کۆریکی خوشکەزای هەبوو تەلاقێ خواردبوو. بۆ ئەم مەسەلە یە هاتنە لام لە بەغدا. منیش کۆریکی ترم لا بوو، ئەمانە کە لە شیروانەوێ خستبویانە بەرە جووتیک لە ئاوا یی کەلارەوێ دوور بوون، لە باش پرسیار و لامێکی زۆر کویخا نامق وتی: «بێژم چی؟ ئەم کۆرە نەگۆهێسی. هەر مالمان تۆزی لەو لاترەوێ بوا یە لە ئاوا یی کەلار، هەزار تەلاقێ وا بوا یە قنچگیکی نەئەکەوت؛ کەچی وا ئیستا بە ناچاری کەوتگمە شوینی وە ولاتانوا یە کیکیش جواویکی راستم نادا بە دەسەو».

- محەممەد مەلا شەریف بۆی گێڕامەوێ وتی:

مەلایەک هەبوو لای ئیمە کتییکی دەسنووسی کۆنی گەورە ی گرتبوو بە دەستەوێ موتالای ئەکرد. بە تەواوی تیایا کولا بوو. کتییە کە خوێ بە خەتییکی درشت نووسرا بوەوێ پەرەوێز (حاشیە) یشی هەبوو ئەو بە خەتییکی زۆر ورد نووسرا بوەوێ.

پیاویکی‌ش هەر له‌و گونده‌بوو سۆفی‌حه‌سه‌نیان پێ ئه‌وت. زۆر به‌ دین و هه‌موو وه‌خت هەر له‌ خزمه‌ت مه‌لا و فه‌قییه‌کانا بوو. له‌و وه‌خته‌دا که مه‌لا موتالای کتێبه‌که‌ی نه‌کرد ئه‌میش چوو له‌ بن ده‌ستیوه‌هه‌لتوتا و سه‌یری مه‌لا و کتێبه‌که‌ی نه‌کرد. مه‌لاش له‌ به‌ر خه‌ریک بوونی خۆی هیچ ئاگای له‌م نه‌بوو. سۆفی‌حه‌سه‌ن له‌ پاش سه‌یر کردنیکی زۆر وتی مامۆستا ئه‌وه‌ ده‌زانی ئه‌و خه‌ته‌ درشتانه‌ بخوێنه‌وه؟ مامۆستا وتی ئا. سۆفی وتی: «ئه‌ی کسۆک مه‌لا». ئه‌مجا وتی هەر هه‌نوکه‌ش ده‌زانی ورده‌کانیش بخوێنه‌وه؟ مه‌لا وتی ئا. وتی: «ئه‌ی به‌راز مه‌لا». مه‌لاش هیچ، نقووم بووه‌و ئاگای له‌ هیچ نیه‌.

- حوکومه‌تی عێراق تازه‌ دامه‌زرابوو، بلاویان کرده‌وه که «نیام» بۆ سه‌رباز رانه‌گرن. چه‌ند مه‌لایه‌ک چوونه‌ ئیمتخانه‌وه. یه‌کێ له‌ پرسپاره‌کان ئه‌وه‌ بوو که «عێراق چه‌ند لیوای هه‌یه؟» مه‌لایه‌ک هینای له‌ ولامه‌که‌یا نووسی: «کاک ئه‌حمه‌دی شیخ، شیخ عومه‌ری بیاره، شیخ عه‌بدولقادر گه‌یلانی، شیخ جونه‌یدی به‌غدادی و هه‌ته‌ده‌». به‌م جوژه‌ چواره‌ که‌سی نووسی و وتی: «ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌ولیای تیدایه‌».

هەر له‌و ئیمتخانه‌دا یه‌کیکی‌تر له‌ پرسپاره‌کان ئه‌وه‌ بوو که «په‌وشت و کرده‌وه‌ی هاروون ره‌شید چۆن و چی بووه‌؟»

- له‌و سه‌رشویه‌ شیخیک هه‌بوو عه‌مری خوای کردبوو. زۆرتر له‌ ده‌رویشه‌کانی له‌و تیره‌ی «روغانی»یه‌ بوون. هه‌ندیکیان کۆ ئه‌بنه‌وه‌ ئه‌چن بۆ پرسه‌و کۆری شین و شه‌پۆر گه‌رم ئه‌بن و ده‌رویش له‌ تاو نه‌مانی شیخ هه‌موو حال ئه‌یانگرێ؛ هەر یه‌که‌ به‌ جوړیک به‌ بالای شیخا هه‌لنه‌ده‌ن. پاش زکر و فیکر و «ته‌هه‌لیله‌»، هه‌موو دانه‌نیشن و شیخ کورپکی منالی ئه‌بن هه‌موو قسه‌یان دپته‌ سه‌ر ئه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ که شوین ئاگردان کویر نه‌بیته‌وه، ئه‌و کورپه‌ی له‌ شوین دایه‌نن.

کورپه‌ دین و میزه‌ریکی ئه‌به‌ستن به‌ سه‌ره‌وه‌و له‌ سه‌ر که‌لپۆسته‌که‌ی شیخ دایه‌نن. کورپ منال ئه‌بن و به‌و جوژه‌ خۆی ئه‌بینن، ئه‌که‌وێته‌ قنگه‌ جۆلی و ئه‌لێ من ئیشم به‌ پێوه‌ نابری. زیاتر له‌ های و هووی ده‌رویشه‌کان زۆر ده‌ترسی، ئه‌مانیش گه‌لیکی له‌ گه‌ل خه‌ریک ئه‌بن و ئه‌لێن نابێ تو به‌چکه‌ مرواریت، [ئه‌بن] هەر له‌ شوینی باوکت دانیشی و ده‌رویشه‌کان به‌ری به‌پێوه‌ با وه‌جاخ کویر نه‌بیته‌وه.

ئەمان زۆر ئەلەن و ئەم کەم ئەییبەست. دەرویش مەرف ناویکیان تیا ئەبێ ریش سپی و دەم سپی هەموویان ئەبێ. تەزبیحی زکرەکە ی بە دەستەوه بوو وتی هەر راست دانانیشتی؟- رۆحم وە فیدای وێ- دەسا وە قەورەکە ی شیخ نوزە لە دەمت بێتە دەروە ئا ئەو گەمالە بۆرە ئەنیم وە خۆت و باوکت. دەسا بخۆ، لەمە زیاتر زکرەکەم لێ تێک مەدە، ئێتر بۆرپیتەوه. کۆرەکە ئەمە ئەبێت لە ترسانا نقە ی لێ ئەبریت.

- پیاویک هەبوو سە ی عەولقادی ناوو بوو؛ خەلکی ئەو ولاتی دزەبیە بوو. سالتیک هاتبوو بەغدا بۆ ئیمامەتی لەشکەر. کۆریکی تیش لە بەغدا هەبوو دووکانی بۆیاغچیه تی هەبوو؛ ئەویش هەر سە ی عەولقادی ناو بوو. نەخویندەوار بوو؛ خەتی رەش و سپی لە یەک نە ئەکرەوه. لە گەل ئەو سە ی عەولقادرەکە ی ترا ناسراویان هەبوو.

رۆژیک پۆستەچی کاغەزیک دینی کە سەرەکە ی نووسرا بوو: «مەولاناسە ی دەبدولقادر». ئەیدا بە دەست ئەو سە ی عەولقاری بۆیاغچیه وه، ئەمیش قاقەزەکە ئەدا بە یەکن بۆی بخوینیتەوه. پاشان سە ی ئەکا ئەوی لەم قاقەزەدا نووسراوه پە یوەندیەکی بەوه وه نییه. ئەیزانی کە ئەمە هی سە ی عەولقادرەکە ی ترە. قاقەز هەلنەگری و کە سە ی ئەچیتە لای قاقەزەکە ی ئەداتی.

سە ی ئەکا قاقەزەکە ی هەلپچراوه پیتی ئەلێ: «ئو ئەم قاقەزەت هەلپچرییه؟» ئەویش پیتی ئەلێ: «تو خۆت ئەزانی من نەخویندەوارم، پۆستەچیە کە هینای بۆ من و منیش ناوم سە ی عەولقادر؛ لام وابوو هی منە، دام بە یەکن بۆی خویندەمه وه. پاشان زانییم هی من نییه و هی تۆیه؛ ئێتر من چووزانم.

ئەویش ئەلێ: «کوو نازانیت هی تۆ نییه مردیت مری؟ تۆ نابێ هەقت ببی، ئاخر کو لو تۆ دەنووسن مەولانا؟ تۆ کە ی مەولانا بویتە؟ تۆ خۆت و مەولانا لە یەک ناکەیتەوه؟»

- سەلاح قازی بۆی گێڕامەوه وتی:

موەلیمیکی وەکوو من هەبوو، رۆژیک داوی نابووه بۆ چۆلەکە گرتن. دەورو بەری داوه کە ی پر کردبوو لە دان و خۆی لە دووره وه لیتی دانیششت. چۆلەکە یەکی زۆر لە دەورو بەری دانەکە کو ببوونەوه دەستیان کرد بە چینه کردن. وتی کابرا کە لە شیریکی هەبوو، لەو کاتەدا کە لە شیرەکش هات و لە گەل چۆلەکە کانا دەستی کرد بە دان خواردن. ماموستا ویستی کە لە شیرەکە دەر کا بۆ ئەوه بەلکو چۆلەکە کان نزیکی داوه کە بکەونه وه و بین بە

داوه‌که‌وه. به‌لام نازانی چۆن ئهم که‌له‌شیره ده‌رکا؛ ئه‌گه‌ر ئه‌لنی کش چۆله‌که‌کان هه‌له‌ئەفرن، ئه‌گه‌ر ئه‌بزووته‌وه‌و به‌ردی تی ئه‌گرێ دیسان هه‌ر له به‌ر چۆله‌که‌کان ڕی ناکه‌وی. وتی چاک وایه به‌ زمانیک قسه له‌گه‌ل که‌له‌شیره‌که‌دا بکه‌م که چۆله‌که‌کان تی نه‌گه‌ن. زمانه‌که‌ش ئهمه بوو وتی: «کاف، شین، کاف، شین، کاف، شین، شه‌ک، شه‌ک، شه‌ک».

گه‌نجی دره‌خشان

- ئه‌لنی ده‌وری زوو له‌و ولاتی مادستانه پادشایه‌کی به‌ ده‌سه‌لاتی زۆر ساماندار هه‌بوو. هیچ منالی نه‌ئەبوو، به‌م بۆنه‌یه‌وه شه‌و و رۆژ له به‌زاره‌دا بوو، هیچ شینخ و پیاو چاک و پزیشکیکی نه‌هیتشت، که‌لکی نه‌بوو. قه‌له‌مه‌وه‌که‌شی رۆژ به‌ رۆژ هه‌ر زیادی ئه‌کرد، به‌لام دلی ئه‌و رۆژ به‌ رۆژ ته‌نگتر ئه‌بوو.

رۆژیک هه‌موو ئه‌ستیره‌ژمیری مه‌مله‌که‌تی کۆ کرده‌وه که به‌لکوو له ئه‌ستیره‌ی به‌ختی ئه‌وا شتیکی بۆ بدۆزنه‌وه. ئه‌ستیره‌ژمیران له پاش ئه‌وه که به‌ زانایی خۆیان هه‌موو ئه‌ستیره‌ گه‌ران، شتیکی زۆر سه‌یریان چاوپێکه‌وت. قسه‌یان ها‌ته سه‌ر ئه‌وه که بۆ پادشای نه‌گێر نه‌وه، به‌لام پادشا ته‌نگی پێهه‌لچنین و وتی هه‌ر شتیکتان دیوه ئه‌بێ پێم بلین. ناچار ئه‌وانیش وتیان: ئه‌وه‌ی راستی بێ پادشاهم له ئه‌ستیره‌ی به‌ختی تۆدا کو‌رپیک به‌رچاو ئه‌که‌وی و کو‌رپیکت ئه‌بێ؛ به‌لام ئهم کو‌ره که بوو به‌ ته‌مه‌نی هه‌و سالان مار پێوه‌ی ئه‌دا و ئه‌مری.

پادشا به‌مه له لایه‌که‌وه دلخۆش بوو که کو‌ری ئه‌بێ، له لایه‌کیشه‌وه دلته‌نگ بوو که کو‌ری ئه‌مری. وتی دیسان بۆم سه‌یر بکه‌نه‌وه. ئه‌ستیره‌ ژمیره‌کان هه‌ر چه‌نده که‌لین و قو‌زبنی ئه‌ستیره‌یان پشکنی له‌مه زیاتریان به‌رچاو نه‌که‌وت. وتیان پادشاهم له‌مه زیاتر هه‌یچی تر نییه. تۆ کو‌رپیکت ئه‌بێ و قه‌زا و قه‌ده‌ر وای هه‌ناوه که ئه‌بێ له‌و ته‌مه‌نه‌دا و له‌ فلانه کات و وه‌ختا مار پێوه‌ی بدا و به‌مری.

پادشا وتی: خۆ له‌ حسابی ئه‌ستیره‌دا هه‌یه که من کو‌رپیکم بێ؟ وتیان به‌لنی، به‌لام قه‌زا و قه‌ده‌ر وایه که ئه‌بێ به‌روا. وتی سا من ئه‌و قه‌زا و قه‌ده‌ره ئه‌گێر مه‌وه‌و نایه‌لم روو بدا. به‌لنی، له پاش ماوه‌یه‌ک وه‌کوو ئه‌ستیره‌ژمیران و تبه‌ویان پادشا خوا کو‌رپیکی پێ ئه‌دا و له هه‌موو قه‌له‌مه‌وه‌ی ولاتا بوو به‌ ئاهه‌نگ و زه‌ماوه‌ند و شای لۆغان، شاو شاژن کۆرپه‌ی ئیم‌رۆز و جێ‌نشینی پاشه‌رو‌ژیان نه‌وه‌ک له ناو دلی خۆیانا به‌لکو له ناو دلی هه‌موو مه‌ردمی

هاویشتن. حاجی له‌ق له‌ق نزیك بووه‌وه و توزیكی مابوو بۆ سهر كه‌ته‌كه، تیره‌ندازان تیریكي هاویشتن بۆ ماره‌كه به‌ده‌میته‌وه تیر هیج سهری نه‌كرد به‌هاژه‌هاژ چوو نووسا به‌گه‌رووی حاجی له‌ق له‌قه‌وه. حاجی له‌ق له‌ق ماری له‌ده‌م به‌ر بووه‌وه و مار كه‌وته ناو كه‌ته‌كه‌وه و دای به‌كوپه‌كه‌وه و كوپه‌مرد.

چه‌رخي زه‌مانه‌ پێكه‌نی قاقاو ئافه‌رینی كرد له‌ئه‌قلى به‌نده‌ی لاواز و له‌ده‌ستی تیره‌ندازان. پێكه‌نی به‌وه كه‌گۆیا و یستیان قه‌ده‌ر بگێر نه‌وه، ئافه‌رینیشی كرد له‌و تیره‌ندازه كه‌چۆن توانی له‌و عاسمانه‌وه ئه‌و تیره‌ی سهر نه‌كاو بدا له‌گه‌رووی ئه‌و حاجی له‌ق له‌قه‌.

- جاریك دوو كابر له‌به‌ینی دوو شاخا رێگری ئه‌كه‌ن. كاروانچی تووشی ئه‌بێ به‌تووشیانه‌وه رووتی ئه‌كه‌نه‌وه و دینه سهر ئه‌وه كه‌بشی كوژن. كابر گه‌لیكیان لێ ئه‌پارێته‌وه كه‌نه‌يكوژن و هه‌ر شتومه‌كه‌ی لێ وه‌رگرن و لێ نه‌ده‌ن، پرۆن. هه‌تا ئه‌م زیاتر ئه‌پارێته‌وه ئه‌وان زیاتر تووچه‌ ئه‌بن. پێیان ئه‌لێ كوپرته‌ خوا ره‌وای هه‌قی نییه له‌خۆپایی بۆچ ئه‌مكوژن؟ خوا ئه‌م هه‌قه وون ناكاو تۆله‌تان هه‌ر لێ ئه‌كاته‌وه.

ئه‌وان له‌م قسه‌یه ئه‌وه‌نده‌یتر شیت گیرتر ئه‌بن. ئه‌لێن تۆله‌ی چی و هه‌قی چی؟ كوا كێ هه‌یه له‌م ده‌شته‌ چۆله كه‌بتوانی هه‌قی تۆ وه‌ربگری؟ ئه‌مه ئه‌لێن و به‌لاماری ئه‌ده‌ن ئه‌يكوژن. له‌و كاته‌دا كه‌ئه‌يكوژن دوو كه‌و له‌م به‌ری شاخه‌كه‌وه هه‌له‌نه‌فرن بۆ ئه‌و به‌ری شاخه‌كه‌. كابر روویان تی ئه‌كاو ئه‌لێ: «كه‌وه‌كان، به‌شاهید بن ئه‌م كابرایانه له‌خۆپایی و به‌ناهه‌ق منیان كوشت». ئه‌مه ئه‌لێ و گیانی ده‌ره‌ئه‌چی.

چه‌ند سالیکی زۆر به‌سهر ئه‌م كاره‌ساته تی ئه‌په‌رئ و كابر وه‌كو كوژرا خوینی هه‌روا رۆیی. رۆژیک ئه‌و دوو كابرایه كه‌ئه‌م چه‌ند ساله هه‌ر ئیشیان جه‌رده‌یی و پیاو كوشتن بووه، به‌میوانی له‌ولاتیکی دوور له‌و كوێستانه‌ پێیان ئه‌كه‌ویته‌ مالی ئاغایه‌ك و له‌دیواخانا دانه‌نیشن. ئاغا زۆر خزمه‌تیان ئه‌كاو به‌ده‌وریانا دیت. نایانناسی كه‌ئهمانه جه‌رده و رێگرن. شه‌وی نان دانه‌نری و پلاو و گوشتیکی زۆر دینه ناوه‌وه.

كابراكان سه‌یر ئه‌كه‌ن وا دوو كه‌و به‌ساغی ئاوه‌رووت كراوه و سوور كراوه ته‌وه و له‌سه‌ر ده‌وریه برنجه‌كه دانراوه. یه‌كێكیان سه‌یری ئه‌ویكه‌یان ئه‌كا و زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌ك گرتی. [ئاغا ئه‌لێ] ئایا نانه‌كه‌خراپه؟ ئه‌گه‌ر خراپیش بێ ئه‌بێ ببورن. كابر ئه‌لێ: نه‌وه‌للا له‌به‌ر ئه‌وه نییه؛ نان و خوانیکی زۆر رێك و پێكه، به‌لام یادگاریك بوو له‌به‌ینی خومانا كه‌ئێسته ئه‌م كه‌وانه‌م چاوبی كه‌وت، ئه‌و یادگاره‌م هاته‌وه بێر؛ بۆیه پێكه‌نین گرتمی.

نان خوراو ھەلگیرا، بەلام کابرای خانەخوئی ئەو زەرەدەخەنە کابرای ھەر لەدلیا بوو بەگڕی و لە دلی دەرنەئەچوو. دیسان رووی کردنەووە وتی: فلانی! زۆر حەز ئەکەم سەمەرە ی ئەو پێکەنینەت تێمبگەینە؛ چونکە من ھەر وا چووەتە دلمەووە کە بە نانەکە ی من پێکەنیوی.

کابرای میوانیش کە زانی وایە وتی: «تۆ دلت هیچ نەکا، کەواتە مەسەلەکە ئەمەبە: من و ئەو ھاوڕێیەم چەند سالێک لەمەو پێش لەو ولاتە رێگریمان ئەکرد. لە شیویکا تووشی کابرایەک بووین رووتمان کردەووە سەرەپای ئەووە ھاتینە سەر کوشتنیشی. کابرا زۆر پاراپەووە کە نەیکوژین. لەو کاتەدا کە کوشتمان، دوو کەو بەویدا تێپەرین، ئەووەندە ئەقلی وابوو، ھات رووی کردە کەووەکان وتی کەووەکان ئێو بە شاھید بن کە ئەم پیاوانە بە ناھەق من ئەکوژن. کە ئەمە ی وت ئیتر گیانی دەرچوو. ئیستەش کە چاوم بەم دوو کەووە سوورکراوہیە کەوت ئەو کارەساتەم ھاتەووە بێر و بە ھاوڕیکە ی خۆم وت ئەقلی ئەو کابرایەت بێتەووە بێر کە ئەچوو لەبەر بێ دەسەلاتی شتی وەکو ئەمانە ی ئەکرد بەشاھەت. ئەگینەخوا ھەقە نان و خوانی تۆ هیچ بێ تفاقەکی تێدا نەبوو».

کابرای خانەخۆی تۆزی سەری داخست و پاشان بەرز ی کردەووە وتی: «کۆرپنە! ئێو ئەزانن کەووەکان شاھیدیان لێ دان؟» وتیان چۆن؟ وتی: «وا ئەم کەووە سوورکراوانە ئیستە بە منیان وت کە ئەم دوو کابرایانە لەسەر هیچ و بە ناھەق ئەو پیاووە بێ گوناحەیان کوشت و ئیمەش شاھیدین. کەواتە ئەبێ لەخویتی ئەو پیاووەدا بیانکوژیتەووە نەبەلێ دەرجن. کابراکان وتیان چۆن شتی وا ئەبێ؟ ئەمە قسە یەکی کۆن بوو ئیمە گیرامانەووە، تۆ چۆن ئەبێ شتی وا بپروا بکە ی؟ ئەمە ھەر دەمەتەقینەک بوو کردمان.

ئاغاکە وتی: بەسەری ئێو هیچ چار نییە کەووەکان شاھەتیان لێیان داو خۆیشتان بەدەمی خۆتان و تتان. خویتی ناھەق ناپروا و ستمی نابەجێ تا سەر نابێ. مەسەلی کوردی خۆمانە ئەلێ: «زالم زەوالی ھەر بۆ ئەگا». وەللا بەسەری تۆ نەبێتشت روژ بێتتەووە ھەر دووکی نان بە نیشانی تەفەنگەووە. جا ئەمە یە ئەنجامی جەوور و ستمی ناھەق.

- لەقسە ی گۆی ناگردانی کوردەوارییە ئەلێ:

جاریک ئەنەوشیروان و بەختەکی وەزیری بەقەراخ شاری «مەدائین» دا ئەگەران. ئەو سەردەمە ئەنەوشیروان پیاویکی زۆر ستمکار و زالم بوو، ھەموو ولات و مەملەکەت لەبەر جەووری ئەو بوو بەویرانەو ئەھلەکە ی ھەموو تەفرو توونا بوو بوون.

ئەلێ که چوونە قەراخ شار، هەمووی کەلاوە وێرانەبوو. ئەنەوشیروان سەیری کرد بایەقوشیک لەسەر دیواری کەلاوەیەک نیشتوو و رووی کردۆتە بایەقوشیکی تر کەوا بەسەر دیواری کەلاوەیەکی ترەو، کەلکی هەڵەتە کینێ و بەسەر ئەوێتر ئەخوینێ. ئەوێتریش بەو جۆر هەڵەستێتەو و ولامی ئەداتەو.

بەختەک لەزمانی هەموو جێو جێو هەریکی ئەزانی. ئەنەوشیروان رووی تێ کردو وتی: «بەختەک ئەو ئەو کۆنەپەپوانە ئەلێن چی؟» ئەویش وتی شاھم! چیت عەرز بکەم؟ شتیکی وانیه. وتی نابێ هەر ئەبێ پێم بلێیت وتی: شاھم ناتوانم عەرزت بکەم. ئەگەر هیچم لێ ناکەو عەرزت ئەکەم. وتی لەژێر سێبەری منای مەترسە. ئنجا بەختەک وتی: «قوربان! ئەو بایەقووشەیان داوای کچی ئەوێتریان ئەکا بۆ کۆری خۆی. ئەویش داوای ماریی لێ ئەکا».

ئەنەوشیروان وتی جا داوای چی لێ ئەکا؟ وتی: «قوربان، ئەلێ ئەبێ سەد کەلاوە بکەو بەماریی کچەکەم». شا وتی ئەو چی جواب ئەداتەو؟ وتی: «قوربان، ئەلێ ئەنەوشیروان پادشا بێ و بەختەک وەزیر بێ، ئەو ک سەد کەلاوە بەلکوو هەزار کەلاوە بەپوولیک».

ئەنەوشیروان تاسیک بردیەو وتی: «چۆن من وام لێهات کەپەلەوێش لە زۆلم و ستەمم بکەو نەقسەکردن و باسم بکەن». ئیتر نەچوو بۆ گەڕانەکی هەر لەویو گەڕایەو و ئەو راوێشتە کەتا ئەو وەختە هەیسو، هەمووی فریدا و دەستی کرد بەدادپەرەستی و ولات ئاوەدان کردنەو و زنجیری عەدالەتی راکیشا و بوو بە ئەنەوشیروانی کەپتی دەلێن: «ئەنەوشیروانی عادل».

- دیسان هەر لەقسە ی گۆی ئاگردانی کوردییە ئەلێ:

کابرایەک لەو دەشتە برە مەریکی هەبوو. یەکێ لەمەپەکانی لەشەوی نەورۆز زا و بەرخیکی هینا. کابرا دەست بەجێ کاردیکی هەلگرت و چوو بەرخەک، سەری بپێ. بەرخەکە هاتە زمان وتی: ئەوەچی ئەکەو؟ کابرا وتی چی ئەکەم؟ سەرت ئەبێم و ئەتخۆم. بەرخەو تی: کاکەبرا! ئەزانی من ئیستە پێم ئاوەتە ئەم دنیا. نازانم دنیا چۆنە و چۆن نییە. هەر ئەوەندە ئەزانم تاریکە. بۆچی دنیا هەر وایە؟ وتی: وانیه. ئەمە شەو بۆیە تاریکە. کەکەوتینە روژ دنیا یەکی رووناکترە. وتی: کەواتە سەرم مەپەبا ئەو دنیا رووناکەش بێنم. وتی: باشە.

ئەو شەوہ لینی گەراو رۆژ بوو، ئەو دنیایەکی رووناک ھاتەپێشەوہ. ئەو رۆژەش بەسەر چوو کەوتنەوہ شەوئ. کابرا بەخۆی و کاردە کە یەوہ چووہ و سەری وتی: وا رۆژیش بەسەرچوو کەوتینەوہ شەوئ ئیتر سەرت ئەبەرم.

بەرخە کەوتی: کاکە پۆچی ئەمە چە وەختیکە؟ کابرا وتی: ئەم وەختە سەرەتای بەھارە و دنیای دلدارانە. وتی: کاکە تۆ ئەزانێ من بەھارم نەدیوہ، لێم گەرێ با بەھار ببینم چۆنەو ئەو وەختە سەرم بپەرە. وتی باشە.

بەھار بەسەرچوو کەوتنە ھاوین. کابرا بەخۆی و کاردە کە یەوہ چووہ و سەری وتی: ئەوا بەھاریش بەسەر چوو، ئیتر سەرت ئەبەرم. وتی: پۆچی کەوتینەتە کە؟ وتی: کەوتینەتە ھاوین. وتی: کاکە! تۆ ئەزانێ من ھاوینیشم نەدیوہ، لێم گەرێ با سەرەوی ھاوینیش ببینم. وتی: باشە.

ھاوین بەسەرچوو، کەوتنە پایز. دیسان کاردی ھەلگرتوو چووہ و سەوی. وتی: ئەوا ھاوین دوا ی ھات و ئەبێ سەرت بەرم. وتی: پۆچ ئێستە واین لەچیا؟ وتی: واین لە پایزا و گەلا خەزانێ پایزە. وتی: کاکە بەدەورن، تۆ لەمن چاکتر ئەزانێ کە پایزم نەدیوہ. وازم لێ بێنە با پایزیشم چاوی بکەوی. وتی: باشە.

پایز بەسەرچوو بێ نرایە زستان. کابرا کاردی ھەلگرتوو چوو بۆ لای بەرخە کەوتی: برا ئەوا پایزیشت چاوی بکەوت و پایزیش بەسەرچوو. ئیتر سەرت ئەبەرم. وتی: پۆچی ئێستە چ وەختە؟ وتی: وەختی زستانەو کلێلە کاوانە. وتی: کاکە مۆبەت! خۆ ئەزانێ کە من نەزستانم دیوہ نە کلێلە کاوان. کەواتە لێمگەرێ با ئەم زستانی تۆش ببینم. وتی: باشە.

زستان بەسەرچوو کەوتنە شەوی نەورۆز و کەوتنە بەھار. کاردی ھەلگرت و چووہ و بۆ لای بەرخە کەوتی بەرخە! ئەوا زستانیش بەسەر چوو؛ ئێستە چی ئەلێ؟

وتی: پۆچی کەوتینەچی؟ وتی: کەوتینەوہ بەھار. وتی: وەکو بەھارە کە ی پار. وتی: ئا. وتی: پۆچی شتی تر نەماوہ؟ وتی: نە. وتی: «کەواتە ئیتر سەرم بپەرە. دنیا عبارەت لە شەو رۆژ و چوار وەختە لە بەھار و ھاوین و پایز و زستان. ھەر شتیکی تر بە شۆینیا بیت دەور کردنەوہ یەو و نەبێ شتیکی تازە بیت. لە گەل ئەو شەو ھەر ئەم ھەناسە یەوہ کە تیا یام ئیشی خۆت بکەو خوات لە گەل».

- ئەمیر تەیمووری گورکانی (۷۷۱- ۷۰۸ھ هجری) گەلێ ولاتی گرتبوو. مەتەلێکی لەعالم و زاناکانی ئەو وەختەدا ھێتابوو کەوا ئیشی چیە؟ ئەچووہ ھەر ولات و مەملە کە تێک

ئەم پرسیارە‌ی ئە‌کرد و هەر کە‌س هەر ولامیکی ئە‌دایە‌وه بە‌ دلێا ئە‌ئە‌چوو. ئە‌م پرسیارە‌ی ئە‌م لە‌ هە‌موو ولاتی‌کا ناوبانگی دەر‌کردبوو؛ ئە‌ویش بل‌او بوو بوو‌ه‌وه کە‌ کە‌س ولامی پێ‌نە‌دراوه‌ ته‌وه.

لە‌ پە‌لامارە‌کە‌یا بۆ‌ سەر بە‌غدا دیارە‌ لە‌ریگە‌ی کورده‌وارییە‌وه‌چوو. ئە‌لێ‌ن لە‌ویشا کورپیکی گرتوو‌ه‌و ئە‌م پرسیارە‌ی کردوو. مە‌لاکان هە‌موو لە‌رزیان لێ‌ ئە‌نیشی. مە‌لایە‌ک فە‌قیه‌کی بچکولە‌ی لا ئە‌بی پیتی ئە‌لێ‌: «مامۆستا سبە‌ینی کە‌چوێ‌ته‌ دیوان، مە‌ن لە‌گە‌ل خۆ‌تا بە‌ره‌و بە‌ ئە‌میر تە‌یموور بلێ‌ ئە‌م پرسیارە‌ لە‌ مە‌ن بکا. مە‌ن ولامی ئە‌دە‌مه‌وه». مە‌لا ئە‌مه‌ی بە‌لاوه‌ زۆ‌ر سەر ئە‌بی، چونکە‌ هە‌موو عالە‌مە‌کانی ئە‌و دەر‌ه‌ نە‌یان‌توانیوه‌ ولام بە‌دە‌نه‌وه، ئێ‌سته ئە‌م مە‌نالە‌ چۆ‌ن ئە‌توانی؟

ناچار مە‌لا کە‌ ئە‌کە‌ونه سبە‌ینی، فە‌قیه‌ بچکولە‌ لە‌ گە‌ل خۆ‌ی هە‌لئە‌گرێ‌ و بە‌ترس و لە‌رزە‌وه ئە‌چێ‌ بۆ‌ بارە‌گا. بارە‌گای پادشاهی پڕە‌ لە‌ عالمان و لە‌ وه‌زیرە‌کان. «سە‌عدە‌دینی تە‌فتازانی»یش لە‌گە‌ل ئە‌میر تە‌یموور ئە‌بی و لە‌تە‌نیشتی ئە‌میرە‌وه‌ دانیش‌توو‌ه‌و ئە‌میر تە‌یموور خۆ‌ی لە‌سەر تە‌ختیکی بە‌رزی پادشاهی دانیش‌توو‌ه‌.

مە‌لا ئە‌چێ‌ته‌ ژوورە‌وه، پاشان قسە‌ دێ‌ته‌پێ‌شه‌وه‌و ئە‌میر تە‌یموور روو ئە‌کاتە‌ مە‌لا و دانیش‌توو‌ه‌کان ئە‌لێ‌: خوا ئیشی چی‌یه‌؟ مە‌لا ئە‌لێ‌: پادشاهم پرسیار لە‌و فە‌قیه‌ بچکولە‌یە‌ بکە‌، ئە‌و ولامت ئە‌داتە‌وه. پادشا و دانیش‌توو‌ه‌کان سە‌ریان سو‌ر ئە‌مینێ‌ لە‌م قسە‌یە‌ کە‌شتی‌ و چۆ‌ن ئە‌بی؟ پرسیاریکی‌ واکە‌ تا ئێ‌سته‌ هیچ‌ عالە‌میک جوابی نە‌داوه‌ ته‌وه، ئێ‌سته‌ بە‌ مە‌نالیکی‌ و چۆ‌ن جواب ئە‌درێ‌ته‌وه؟

لە‌ئاخرا پادشا رو ئە‌کاتە‌ فە‌قیه‌ بچکولە‌کە‌و ئە‌لێ‌: کورم تۆ‌یت کە‌خۆ‌ت ئامادە‌ کردو‌ه‌ بۆ‌ ولام دانە‌وه‌؟ ئە‌لێ‌: پادشاهم، بە‌لام لە‌پێ‌ش پرسیارە‌کە‌تا مە‌ن پرسیاریکت [لێ‌] ئە‌کە‌م. پادشا ئە‌لێ‌: بیلێ‌. فە‌قی ئە‌لێ‌: «پادشاهم ئە‌و کە‌سە‌ی پرسیاری لێ‌ ئە‌کرێ‌ لە‌شوینی بە‌رز دا‌ئە‌نیشی‌ یا ئە‌و کە‌سە‌ی کە‌پرسیار ئە‌کا؟» پادشا ئە‌لێ‌: دیارە‌ ئە‌و کە‌سە‌ی پرسیاری لێ‌ ئە‌کرێ‌. ئە‌لێ‌: «کە‌واتە‌ تۆ‌ هە‌سته‌ وه‌ره‌ شوینە‌کە‌ی مە‌ن و مە‌ن دیمە‌ شوینە‌کە‌ی تۆ‌».

پادشا و دانیش‌توو‌ان هە‌موو لە‌م قسە‌قوتە‌ سە‌ریان سڕ ئە‌مینێ‌ و پادشا قسە‌کە‌ی ئە‌چێ‌ بە‌دلێه‌وه‌و هە‌لئە‌ستێ‌ لە‌سەر تە‌خته‌کە‌ دێ‌ته‌خوارە‌وه‌و فە‌قی ئە‌چێ‌ته‌سەر تە‌خت و ئە‌م بە‌ چۆ‌کا لە‌بەر دە‌میا دا‌ئە‌نیشی. ئێ‌نجا فە‌قی ئە‌لێ‌: ئێ‌سته‌ پرسیارە‌کە‌ت بکە‌.

پادشا ئە‌لێ‌: «خوا ئیشی چی‌یه‌؟»

فەقێ بەبێ وەستان ئەلی: «ئیشی ئەوەیە تۆ لەسەر تەخت دینیتە خوارەووە من ئەخاتەسەر تەخت». پادشا و دانیشتوووەکان لەم ولامە واقیان ورتەمین. پادشا ولامەکی ئەچیتە دلیەووە هەلئەستی ناو چەوانی فەقێ ماچ ئەکاوە فەقێ ئەلی پرسیارت تەواو بۆ؟ ئەلی: بەلی. ئەلی: «کەواتە وەرەووە شوینی پادشاهی خۆت و من دیمەووە شوینی خۆم. من تەنها بۆ ئەوەندە ماوە شایستەئە ئێم شوینە بووم. لە ئیستە بە دواوە ئیتر شایستەئە تۆیەو هەرکە بۆ شتیک دروست کراوە. لە کوردی لای ئیمەدا هەبە ئەلی: نان بۆ نانەوا و گوشت بۆ قەساب». ئەمە ئەلی و هەلئەستی دیتە خوارەووە.

ئەمیر تەیموور ئەم قسانەئە لە جەرگی ولامەکە زیاتر بێ خۆشتر ئەبێ و هەموو عالم و دانیشتوووەکانیش ئەیسەلمینن کە ولامەکی و قسەکانی هەموو لە شوینی خۆیا بووەو هەموو بەرزی و نزمیک سەرچاوەکەئە ئەچیتەووەسەر خوا.

هەندیک ئەلین ئەم منالە وەختی خۆی «سەعدەدینی تەفتازان»ی بووە. بەلام وانییە. بەلی سەعدەدین هاوڕینی ئەمیر تەیموور بووەو زۆر پایەبەرز بووە لە لای. ئەوەندە هەبووە وەختی کە ئەو بووە بە هاوڕینی ئەمیر تەیموور، پیاو بووەو تا ۷۹۲ هه‌جری له‌گه‌لیا بووەو پاشان مردووە.

- کابرایەک هەبوو لەو سەرە، سامان و مالهەکی لەوا نەبوو. لە هەموو ئەو ولاتەدا ناوی دەرکردبوو. لەجووت و بەرەجووت لەگوند و ئاویی لەرزەو باخ لەپارەو پول هەلیدا بووەو مەگەر خوا بیزانی. کۆشکیکی دروست کردبوو لەو دەورەو لەو ناوەدا مەگەر هەر کۆشکی پادشاهی و بوایە. بە هاتوچۆ کردنی ئۆکەرۆ کەنیزەکان و بەپرمەو حیلەئە رووەئەسیان و قەلەمباز پەستنی توولەو تانجی بەدەنگی نەوای بولبول و قومری لەسەر چلی داران و لە ناو باخچەئە گولستانا و بەخوڕەئە جۆگەلە ئاوی ناو حەوزی کافووری ژبانی ئەم کابرایە، بوو بوو بەژینی دلداران؛ بوو بوو بەو کەسانەکەلەم دنیا بەدەشتی بەرینیان دەستکەوتوووە.

هەر راست لەبەن دەستی کۆشکی ئەم کابرایەووە کەوێلێکی پچکۆلەش هەبوو کە هی پیاویکی هەژاری دور لە هەموو نەمەتانیکی دنیاو بوو. چوار تۆپەلەقوڕی خستبووەسەر یەک و بە بەلم و زەل سەرەکەئە گرتبوو ناوی نابوو خانوو. خۆی و ژنەکەئە بەشەو تیایا دەحەسانەووە بەرژیش هەر ئەوەندەیان ئیش دەست ئەکەوت کە نایکی هەرزەنیان دەستکەوێ و هیچی تر.

روالته پهره‌ستی دنیا زور سهیره؛ ناگر و ناو، رهش و سیی، تالی و خوشی زور جار له‌ته‌نیشت یه‌که‌وه. کۆشکی ئاغا به‌وه‌موو خوشی و جوانیه، به‌وه‌موو خواردن و بۆشینی ره‌نگاوره‌نگ و نازداریه، پیاو هیچی‌تری لئ‌ نابینی ته‌نها کامه‌رانی نه‌بن. کۆلیتی کابرای هه‌زاریش به‌وه‌موو خرابی و پیسیه، به‌وه‌رووت و قوتی و بی‌نان و به‌رگیه، دیسان پیاو هیچیش له‌وا نابینی ته‌نها که‌ساسی و دلته‌نگی نه‌بن. که‌چی وه‌کو ئه‌م بورجه‌عاجیه و ئه‌م زنجه‌ئاتاجیه له‌ته‌نیشت یه‌که‌وه له‌ژیر سییه‌ری بستیک‌ی عاسمانا کۆبونه‌ته‌وه. له‌ناو هه‌ر دوکیشیانا تالی و خوشی هه‌ر کۆبووه‌ته‌وه. نه‌ئو به‌ته‌واوی نه‌ئو به‌ته‌واوی که‌وتۆته کۆشی که‌ساسی و ناخۆشیه‌وه وه‌کو روالته‌که‌ی خۆی بانگ ئه‌کا.

هه‌ر له‌به‌ر ئه‌مه‌بوو بۆیه‌ئاغه‌ژنی خاوه‌ن کۆشک به‌یانیه‌ک نه‌بوو له‌خه‌وه‌ستی و له‌سه‌ره‌وه‌ چاوی به‌به‌ژن و بالای کابرای روتله‌ی ناو کۆلیت نه‌که‌وئ که‌ ئه‌چوو له‌ناو گۆمه‌قورای به‌رماله‌که‌یانا له‌کاتی مه‌لا بانگدانا مه‌له‌ی ئه‌کرد و وسلی ئه‌کرد بۆ ئه‌وه نوێزه‌که‌ی به‌یانی نه‌پوا. که‌چی میرده‌که‌ی ئه‌میش به‌دوو حه‌فته‌جاری رئ نه‌ئو که‌وته گه‌رمای و ئه‌و کۆشکه‌ جوانه که‌ئاوه‌که‌ی ئه‌توت چۆری شیره‌و ناوه‌که‌ی ئه‌توت ئاوینه‌به‌ندی ده‌رگای میره. هه‌ر نه‌بوو جاریک رئ که‌وئ و بلی: «نیه‌تمه به‌م ئاوه له‌ش پیسی له‌سه‌ر خۆم لا ئه‌به‌م».

ئهم دوو دیمه‌نه‌ کاری کرده‌ دل‌ناسکه‌که‌ی ژنی ئاغه؛ وه‌یا ژنی ئاغه‌ی خاوه‌ن کۆشکی فراوانی دلته‌نگ. ناچار ئه‌میش ئاگری جگه‌ر هه‌لیگرت و رووی کرده‌ میرده‌که‌ی وتی: «پیاوه‌که‌! ئا ئه‌و ژن و پیاوه‌ی که‌ له‌ ته‌نیشتمانه‌وه‌ن لیفه‌یان ئاسمانه‌و رایه‌خیان زه‌وئ. شه‌و نییه به‌بی شه‌وچه‌ره‌ی بووکینی رۆژ که‌نه‌وه‌و به‌یانیه‌ک نییه له‌شیان به‌ئاوی کام ته‌ر نه‌که‌نه‌وه. خۆراکی گه‌وره‌یان هه‌رزه‌نه‌و ته‌پایی ده‌میان دۆی تورش. که‌چی ئیمه به‌م هه‌موو نازو نعمه‌ته‌و شوینی دلگوشا و مال و سامانه‌وه جاریک نابینم به‌ هیوای ئاره‌زویه‌که‌وه ده‌ستیک له‌گه‌ردنی یه‌ک که‌ین. ئه‌مه چه‌ رۆژیکه‌و ئه‌مه چه‌ ژیا‌نیکه ئیمه هه‌مانه؟»

میرده‌که‌ وتی: «ئافره‌ت ئه‌وان وایان بۆ هاتوه‌و، ئیمه‌ش وامان بۆ ئه‌لوئ. ئه‌گه‌ر ئه‌و ناز و نازداریه‌ی ئیمه‌ی تیا‌ین ئه‌وانی تیا بوونایه، نه‌وه‌ک به‌مانگیک به‌لکو به‌سالتی جاریکیش پیا‌ن نا‌کری ئاو‌ر له‌ شه‌وچه‌ره‌ی بووکینی بده‌نه‌وه».

ماوه‌ی زۆری خایان، پیاو زۆری وت و ژنه‌ که‌می بیست. له‌ئاخرا پیاوه‌که‌ وتی ئه‌م هه‌ویه‌ر ئاوی زور ئه‌خوا ئه‌گه‌ر هه‌ر وا پ‌روا ئه‌م ژنه‌م ئه‌که‌و‌یته دنیا‌یه‌کی‌تره‌وه. نه‌وه‌للا وا چاکه با چاری بکه‌م.

روژیک ناردی بەشۆین کابرای هەزاری دراوسێ هات، پێی وت: تۆ ئیشت چییه؟ وتی قۆربان، کۆلکێشی ئەچمه بازار. سا چوار کۆل بۆ چوار کەس هەبوو، هەلیئەگرم و شتیکم ئەدەنی و دیمەو و ئیتر شوکری خوا ئەکەم. ئاغەیی خاوەن کۆشک وتی: باوکم تۆ هەقی دراوسێتیت بەسەر منەو هەیه، نامەوێ و رابوێری. ها ئەمە سەد لیره بچۆ دوکانیکی پێی دانێ و پتووە دەست بکە بە کەسابەت و تجارت. دەستی برد سەد لیره کەیی نایە بەر دەمی وتی هەر وەختیش ئەگەر بووت بۆمەو، ئەگەر نەشتبوو هیچ.

کابرا گەلی دوعای خێری بۆ کرد و بە دلێکی پێ لە خوشی خوشیەو سەد لیره ی هەلگرت و هاتەو. ئەو شەو کەوتە لێکدانەو، کە چی بکا و چی نەکا و چی بکڕێت و بە چیەو خەریک بێ؟ لەوانەبوو خەو کەیی لێ تیکچوو گەمەو گالته کەشیان نەکرد. شەوی دوا بێ هەر بەو جۆرەو سەرباری ئەوێش پەژارە دایگرت کە ئا خۆ ئاخری ئەم ئیشەیی بە چی ئەبێ و بەچی نابێ؟ ئەو شەوێش هەر هیچ. بە هەر جۆر بوو بە شەوی سێهەم پوچەلێک کرا.

لەو لاوە ژنی ئاغەیی خاوەن کۆشک بەیانیان وەکو جاران سەرەتاتکیهتی بزانی کابرای دراوسێیان لەسەر ئیشی خۆی ماو. سەیری کرد دوو شەو بەیانیان مەلەو و سلە کەیی نەماو. چوو بەمێردە کەیی خۆی وت ئەویش وتی جارئ هێشتا لەکوێتە وەلە کوپانە.

کابرا لەم لاوە روژێ سێهەم چوو هەندێ شتومەکی کڕی و دوکانیکی دانا. کە دوکانی دانا و کەوتە ناو پارەو حساباتەو نە شەوچەرەیی بوو کێنی لەفیکراما و نەخواردن و نوستی نیشتی بۆ ئەکرا. بەجۆریک خەریک بوو نە شەوی شەو بوو نەروژی روژ بوو. ئەوی لە دلیا نەهاتایە هەر ئەو ئیشەخێرە بوو. ژنە کەشی جار جار دەستیکی تێو ئەژەند کە پیاوێ کە بۆج وات لێ هاتوو؟ پیاوێش ئەوا کەوتۆتە عەلەمیکی ترەو.

ئەمجا ژنەیی خاوەن کۆشک چوو لەی مێردە کەیی خۆی و وتی پیاوێ کە تێم ناگەیهنی ئەمە چەبایستیک؟ جاران ئەمانە وەکو چۆلە کە وابوون؛ کەچی ئیستە هەزار خۆزگە بە ئیمە. پیاوێش وتی ژنە کە چیت تێ بگەیهنم؟ ئەمانە لە هەوێلەو هێچ شتیکیان نەبوو؛ بەتایبەتی پیاوێ کە ئەوی کە فیکر و خەیاڵ خەریک بکا ئەو نەیبوو. هەموو شتیکیان هاتبوو سەر ئەو ئیشە. ئیستە پەژارەو هەلسوراندنی ئەو چوار پۆلە کە بە دەستیەوێه خەریکی کردوو و ئیتر بەسەر هیچی ترێو ناپەرژێ. ئەمەیی ئیشی دنیا ئەوی بانی زۆرترە بەفری زۆرترە. کەواتە پەرۆیک لەحالی من دادەرە.

کابرای هه‌زار هه‌ندی شتومه‌کی کرپیوو فرۆشتبوویه‌وه، شه‌وی له‌ناو جینگه‌که‌دا که‌وته‌په‌ژاره‌ی ئه‌وه‌که ئه‌مجاره‌چی بکړی؟ ئایا ئه‌گه‌ر شتیکی تری کړی تیایا سهر ئه‌که‌وی یا پاره‌که‌ی ئه‌روا؟ ئه‌م شه‌وه‌یان ههر به‌جاری تیکچوو؛ وه‌ختیک به‌خوئی زانی گزنگی به‌یان له‌کلاو روژنه‌ی کۆلیته‌که‌وه هاته‌خواره‌وه. ئه‌و وه‌خته هۆشی هاته‌وه به‌خۆیا. دهنگی نه‌کرد تا هه‌تاو که‌وت، هه‌ستا سه‌د لی‌ره‌که‌ی هه‌لگرت و چوه‌وه بو لای ئاغه‌ی خاوه‌ن کۆشک و وتی: «قوربان، خوا راوه‌ستاوت کا! ئه‌مه‌سه‌د لی‌ره‌که‌ت و خۆشیه‌که‌ی جارنم بده‌ره‌وه».

- نه‌وزاد له‌خانه‌دانیکی گه‌وره‌و بنه‌ماله‌یه‌کی ناودار بوو. به‌پیی روژ و چه‌رخ به‌ره‌به‌ره له‌پله‌ی خوینده‌واریدا سهر که‌وت. ههر بو خویندن رووی کرده ولاتان و دانشگا به‌رزه‌کان. باوکیشی هیچ دریغی لێ نه‌نه‌کرد؛ چۆن دریغی لێ نه‌کا ئه‌و به‌سامانی زۆر له‌هه‌موو ولاتا ناوبانگی ده‌رکردبوو. نه‌وزادیش به‌زیره‌کی و دانایی مامۆستاکانی دانشسه‌را و دانشگاکانی کردبوو به‌ئه‌موستیله‌ی ده‌ستی. به‌م هۆیه‌وه هه‌ج خویندنیک هه‌بوو نه‌وزاد ته‌واوی کرد و هیچ نه‌مایه‌وه که ده‌ستی نه‌یگات.

روژانی قوتاییه‌تی -با زۆر درێژه‌ش بکیشی- ههر ده‌وری گه‌لاله‌یه. ئه‌وی بیه‌وی په‌ره‌بستنی و بکه‌ویته‌ ناو ده‌ریایه‌کی زانایی و فیکره‌وه ئه‌و روژانه‌یه که ده‌وری ده‌رز خویندن له‌کۆل ئه‌بیته‌وه‌و خۆی ئه‌که‌ویته‌ ناو ئه‌و ده‌وره‌وه که باوه‌ری له‌سه‌ر نه‌فسی خۆی بێ و پشتیوانی موتالاو کۆششی خۆی. خۆی پێ بگه‌یه‌نی جا ههر یه‌که له‌ رویه‌که‌وه ههر یه‌که له‌ قاییه‌کانی عیلمه‌وه.

نه‌وزاد له‌و روژانه‌دا، که‌قوتایی بوو، خویندنه‌وه‌ی بیتجگه‌ له‌ ده‌رسه‌کانی خۆیشی ههر زۆر بوو. هه‌موو جار له‌کون و قوژینی کتیب و گو‌قار و روژنامه‌کانا چاوی به‌ وشه‌ی کامه‌رانی (سه‌عاده‌ت) ئه‌که‌وت و چاوی به‌و مانعایانه‌که‌وت که له‌ کامه‌ران یان ئه‌دایه‌وه‌و ههر یه‌که به‌ جوړی باسی ئه‌کرد؛ یه‌کێ ئه‌یووت کامه‌رانی ئه‌وه‌یه که پیاو زانایی؛ یه‌کێ ئه‌یووت ئه‌وه‌یه که له‌شی ساغ بێ؛ یه‌کێ ئه‌یووت ئه‌وه‌یه که سامانی زۆر بێ؛ یه‌کێ ئه‌یووت ئه‌وه‌یه که پیاو ژن و مالی به‌دلی خۆی هه‌بیت. به‌کورتی ههر یه‌که به‌ جوړی باسی ئه‌کردو هیچیشیان نه‌نه‌گه‌یشتنه ئه‌نجام؛ چونکه هه‌موویان له‌ئاخری قسه‌کانیان ته‌گه‌ره‌یه‌کیان تی نه‌خست و کامه‌رانیه‌که تیک ئه‌چوو.

نه‌وزاد ئه‌م خویندنه‌وانه‌و ئه‌م جه‌نگ و هه‌رای بیرو باوه‌رانه‌ وای لێ کرد که مرخی په‌رته‌ سه‌ر دۆزینه‌وه‌ی کامه‌رانی و هه‌ستی بچنی بسوپته‌وه بزانی کامه‌رانی کامه‌یه.

خوێندنی خۆی تهواو کردو سامانی باوکیشی زۆره، ئهتوانی بۆ ئهم ريگهيه چۆنی بوی و
بکا. ههستا لهم شار بۆ ئهو شار و لهم گوند بۆ ئهو گوند دهستی کرد به گهڕان. زیاتر
مده به ستیشی لهم فرمانه یا ئه وهیه بزانی کامه رانی لای کێ هیه، تا ئه مێش خۆی بکا وه کو
ئهو. بهو خوشی و ئاسایشه رابوێڕی.

سەرەتا ریتی کەوتە دییەک لەو کۆیستانە کۆشکێکی گەورە بەرچاو کەوت. رووی تێکرد و چوو لە دیو خانە کەدا دانیش. دیو خانێکی گەورە گەلی لە هی ماله گەورە جوانتر و خۆشتر بوو؛ پرفەرشی کرابوو لەقالی کاشان، سەماوەری هەشت تەرخان لەو لاوه، چەند خزمەتکاریک هەموو بەجەل و بەرگی کوردی جوانەو دەست لەسەر خەنجەر راوەستاون و چاوەڕێی فەرمان ئەکەن. دەوری کۆشکەش هەموو باغ و گۆل و دارستانە. نەوای بۆلبول و قوومی و کوتروو باریکە لە ناو دارەکانا دەنگیان لە گەل فریشتەیی ئاسمانا تیکەلاو کردووە. ئەم دانیش و زۆری پێ نەچوو خۆر لە زەرەپەرا بوو، بەر دیو خانە کە شلەژەیی تیکەوت. کە سەیری کرد وایاویکی کە لە گەتەتی هەر زۆر جوان چاک دوو دەستە فیشەکی راوی لە پشتایەو تەنگە کەشی بە دەستەوێه (تەنگی راو) سواری ماینیکی رەشبۆرە بوو و چەند سواریکی تری لە پشتهوێه. دە دوانزە توولەو تانجی بە دەواریانا هەلقون هەلقونیانە. چەند دانەبە کیش کەرویشک و مەرەکتیی سەر براو و بەسەر ولاغیکەوێه.

سواری لاوچاک دابه‌زی و چند زه‌لامی‌ک چوون به‌پیشوازیه‌وه تفه‌نگ و فیشه‌که‌که‌یان لی وەرگرت و به‌روویه‌کی خوش و ده‌می پر له‌پیکه‌نینه‌وه هاته دیواخانه‌وه. تۆمه‌س ئه‌مه‌ ئاغه‌ی ولات و خاوه‌نی کۆشکه‌ له‌ راو بووه‌و هاتۆته‌وه. که‌ چاوی به‌کۆپه‌ی میوان که‌وت کۆپه‌ش له‌سه‌ر و رواله‌تا پیاویکی پیاوانه‌ بوو، نه‌وازشیکی زۆری کرد و له‌وانه‌ بوو وه‌کو شه‌که‌ر له‌به‌رده‌میا بتۆپته‌وه. دانیشن و زۆر به‌خۆشی رایانباورد.

كوڤهه ر چهنده سه يري ئه كرد هيچ ناتمه واويه ك له ژيانى ئهم كوڤه ئاغه يه دا نيه و رهنگ و رواله تى به تهماوى وا پيشان ئه دا كه ئه وهى خه فته ت و هوى ناخوشى بى، له دنيا توخنى نه كه وتوو ه.

كوڤه دوو سن رۆژ مايهوه و رۆژبه رۆژ خزمهتي زياتر ئه كرا و تا بۆي شادمانى له ئاغادا زياتر ده رئه كهوت. ئه ميش به ته واوى كه وته سهر ئه وه كه كامه رانى ئه وه ته له لاي ئه و پياوه له هه يچ جۆر ناته واوى نيه. له دلى خۆيا وتى كه چوومه وه، ئه و جۆره ژيانه كه ئه م بۆ خۆي ريكخستوه من بۆ خۆمى ريك ئه خه م و ئيتتر ده ست ئه كه مه ملي كامه رانى و تا ماوم به م جۆره رانه بويم.

ئەو رۆژە، کە رۆژی رۆیشتنی بوو دانیشت و لەگەڵ کۆرەئاغادا کەوتەقسەکردن وتی: برا من وەکو بۆم دەرکەوت لەم چەند رۆژەدا تۆ لە هیچ شتیک ناتەواویت نیه و وا دیارە بە ئەندازە‌ی سەری دەرزیەک ئەو شتانه کەژیان ناخۆش ئەکەن، نەهاتوون بە‌لای تۆدا. لەم دیدەنیەت کە کردم زۆر سوپاس گوزاریت ئەکەم؛ چونکەخستمتە سەر دۆزینەو‌ە‌ی ریگەکە‌یەکی شادمانی.

ئاغە بە روویەکی خۆش و لیویکی پر لە زەرەخەنه [هاته] قسەو وتی: بەراستی منیش ئەم چەند رۆژە بە هۆی رابواردنی لەگەڵ تۆدا هیچ خەفەت و ناگوزوریەکم هەبوو هەموویم لەفیکەر چوو. کە ئەم رستە‌ی وت کۆرە کسپە‌یەک لە جەرگیەو‌ە هات وتی دیارە خراپ تینگە‌یشتووم. داوای ئەو‌ەت لێ ئەکەم کەمن و تۆ دوو براین و تا ماوین پینکەو‌ە رابویرین و بەجێم نە‌یە‌لی. کۆرە وتی: «چۆن؟ بۆچی هیچ شتیک هە‌یە کە ئەم ژیا‌نه جوانە‌ی من لە توو‌ە دیومە تینکی بدا؟ وا داوای مانەو‌ە‌ی من ئەکە‌ی لەگە‌لتایم؟»

وتی هەر دەنگ مە‌کەو مە‌پرسە ئەو‌ی من تیا‌یام یا خوا کەس تیی‌دا نە‌‌ی. ئامۆزایە‌کم هە‌یە ئەمە چەند سالە لەسەر هەندێ بەرە‌جوت لی‌مان بوو بە کیشەو فلانی دەر‌دم ئە‌دات‌ی. سوار و سوور زەو‌یە‌ک ه‌ی منەو‌ لێی داگیر کردم. پە‌لاماری قاپی حوکومە‌تمدا سە‌یر ئە‌کەم ئەو زیاتر توو‌شی پارەو خەم و خەفە‌تی کردم. ئە‌مە چەند سالە من بە هاتو‌چۆ‌ی ریگە‌ی شار و پارە خەرج کردن لەم ریگە‌یە‌دا بە‌تە‌واو‌ی پشتم شکاو‌ە.

رۆژی‌ک لەسە‌را چاو‌م پێی کە‌وت کۆ‌لی حە‌مال‌یک قاقەز و دەر‌فەر لەم ئیشە‌ی منا دروست کراو‌ە، کە‌چی تازه ه‌یشتا هەر ه‌یچی دیار نیه. ئە‌گەر بر‌وا ئە‌کە‌ی نرخی زەو‌یە‌کانی من گە‌‌لی کە‌مترە لەم پارانە‌ی تا ئیستە من تیا‌یانام خەرج کردو‌ە. ئە‌مە بێ‌جگە لە پارە‌ی ئەو هە‌موو قاقەز و دەر‌فەر‌انە‌یە کە لە قاپی حوکومە‌تا بۆ‌یان دروست کراون. چونکە خۆ ئەوانە‌ش بە‌خۆ‌رای پێک نە‌هاتون، ئەو کاک مە‌عموورە کە ئەو‌ە ئە‌نووس‌ی ئەو‌ە‌ی لە‌چاپی ئە‌دا ئەو‌ە‌ی لەم ژوور ئە‌ییا بۆ ئەو ژوور، ئەو مە‌رە‌کە‌‌ی، ئەو قاقەزە، ئەو قە‌‌لە‌مە کە ئە‌مانە‌ی پێ جێ بە‌جێ ئە‌ک‌ری، هە‌موو‌ی کراو‌ە؛ کە‌چی من هەر لە‌شوینی خۆ‌م. تۆ خوا برا وازم لێ بێ‌نه دەر‌دو خەفە‌ت کوشتومی. ئیستە‌ش ئە‌م تکایە لێ ئە‌کە‌م کە لە لای من ب‌مێ‌نەرەو‌ە. تۆ برا گە‌ورەو من برا ب‌چووک، د‌ل‌م پێت ئە‌ک‌ری‌تەو‌ە.

کۆرە‌وتی: سوپاست ئە‌کە‌م بۆ دۆ‌ستایە‌تی و هە‌ستە‌ت بە‌ران‌بەر بە من، بە‌لام من بە‌شوین شتیکا ئە‌گەر‌ام. سەرە‌تا لام وا بوو لای تۆ دە‌ست ئە‌کە‌و‌ی، کاتێ کە ئیستە سە‌یر ئە‌کە‌م ناز و

نعمت و کۆشک و دیواخانی تۆش دوور له‌و شته‌یه، که‌واته به‌دوعا! ههر چه‌نده کۆره‌ئاغا تکای مانه‌وه‌ی لی کرد ئهم گۆیی نه‌دایه، مالاوایی لیکردو به‌جه‌یه‌شت.

ملی ری گرت و ورده‌ورده روو به‌رووی شاریکی جوان به‌ری کەوت. هاته‌ ناو
شاره‌که‌و ده‌ستی کرد به‌گه‌ران به‌ناو بازار و کۆلانه‌کانا و چاوی ئه‌بریه ناوچاوی دانیه‌شتوانی
ئهو شاره. سه‌یری هه‌رکه‌سی نه‌کرد -له‌گه‌وره‌و به‌جووک- به‌ئاشکرا بۆ کپروزه‌ی جهرگ
سوتاوی و دوکه‌لی په‌ژاره‌ی ئه‌چوو به‌عاسمانا. کو توپ له‌لا کۆلانیکا ته‌ماشای کرد پیاویکی
ریش سی نوورانی ده‌زگایه‌کی له‌به‌ر ده‌مایه‌و پارچه‌چه‌رمیک له‌و لایه‌وه‌و گاز و گازنیک
له‌م لایه‌وه‌و جووتی که‌وشه‌کۆنی به‌ده‌سته‌وه‌یه به‌ده‌رزی و ده‌زوێک خه‌ریکه‌پینه‌ی ئه‌کا و
ههر تۆزه‌نه‌تۆزیک یه‌کیک دیت جووتی تری بۆ دیتیت و ئه‌میش لی وه‌ئه‌گرئ و به‌ته‌واوی
رووی گه‌ش ئه‌بیته‌وه.

چوو له‌نزیکی ئهم کابرایه‌وه راوه‌ستاو ئهو رۆژه ههر سه‌رنجی ئیشی ئهم پیاوه‌و
سه‌رنجی سه‌رو رووه‌خۆشه‌که‌ی ئهم پیاوه‌ی ئه‌دا. که‌که‌وته ئیواری، ته‌ماشای کرد پیاوه‌که
کیسه‌پاره‌که‌ی له‌ باخه‌لی ده‌ره‌ینا ده‌رامه‌تی ئهو رۆژه سا ههر چه‌نده‌بوو، لیکی دایه‌وه‌و
بژاردی، زۆری پتخۆش بوو. پاش ئه‌وه شتومه‌که‌کانی کۆ کرده‌وه، خسته‌یه هه‌مانه‌یه‌که‌وه‌و
دایه‌ه شایا رووه‌و مال بووه‌وه ئه‌میش شوینی کەوت. سه‌یری کرد کابرا رووی کرده
خانویکی به‌جکۆله‌ی نیوه‌رووخاو. ئهو چوووه خانووه‌که‌و ئه‌میش گه‌رایه‌وه. ئهو شه‌وه چوو له
مزگه‌وتیک نووست.

هه‌موو له‌فیکری رابواردنی ئهم پیاوه‌دابوو که‌ چهن به‌خۆشی و بی خه‌م و خه‌فه‌ت
رائه‌بویرئ و وه‌کو بلیت ئه‌وه‌ی تۆی په‌ژاره‌یه توخنی ئهو پیاوه نه‌که‌وتوو، وتی بی و نه‌بی
«کامه‌رانی» ئه‌وه‌ته‌ لای ئهم پیاوه؛ سه‌ینئ منیش ئه‌چم ده‌زگایه‌ک و چه‌کوش و گازنیک
له‌گه‌ل پارچه‌ چه‌رمیکا نه‌کرم و له‌لا کۆلانیکا منیش بۆ خۆم ده‌ست نه‌که‌م به‌ پینه‌چه‌یه‌تی و
به‌و دلخۆشیه که‌ ئهو رایئه‌بویرئ، منیش رایئه‌بویرم.

ئهو شه‌وه نووست و به‌یانی هه‌ستا نوێزی کرد و چوووه‌و بۆ شوینی کابرای پینه‌چی،
له‌وئ راوه‌ستا. زۆری بی نه‌چوو کابرای پینه‌چی به‌خۆیی و هه‌مانه‌که‌یه‌وه هاته‌وه‌و دانیه‌شت
و ده‌ستی کرد به‌ئیش کردن؛ به‌لام بلیت روو خۆشیه‌که‌ی دوینی نه‌ماوه. کۆره‌ له‌مه‌ زۆر
سه‌ری سه‌رما، هه‌ستا چوو به‌ لایه‌وه‌ه سلاویکی لیکرد و به‌بیانوی ئه‌وه‌وه که‌ که‌وشه‌کانی له‌لا
پینه‌ ئه‌کا، له‌ ته‌نیه‌سته‌یه‌وه دانیه‌شت و ههر وا ده‌ستی کرد له‌باری گۆزه‌رانا به‌سه‌ر ئه‌با.

کابرای پینه‌چی ده‌ستی پتکرد و وتی: هزار شوکر بق خوا به‌یانیان دیمه سهر نهم
 ئیشهم تا ئیواره خوا نه‌وی که له‌شی منی زانیی بۆم نه‌نیری و ئیواره‌ته‌چمه‌وه ناومال و منالی
 خۆم و خۆم به‌شا نه‌زانم. زیانی خۆم به‌زیانی هیچ گه‌وره‌پیاویک ناگۆرمه‌وه؛ به‌لام...

که‌وتی به‌لام نهم دلی داخوړیا. وتی: ئی.

به‌لام کورپکی فیقنهم هه‌یه؛ به‌لای خۆیه‌وه له‌مه‌کتبه‌ی نه‌خویتی. لیم بووه به‌ئاغه‌ی
 سهر مانان و به‌خانی دیواخانان. به‌یانیان که‌هه‌لنه‌ستی، هزار پرو بیانووم پی نه‌گری. سی
 چوار جوړه خواردنی نه‌وی. پاره‌ی گیرفان و قیته‌قیتی ناوکۆلانه‌کانی نه‌وی. جلی جوانی
 ده‌ق کراو و رۆنی «فوکول»ی سهری نه‌وی. نه‌و خه‌رج و باجه‌ی نه‌و له‌منی نه‌وی،
 قهره‌نی ئاغا له‌بایزئاغای باوکی داوا ناکا. ئیتر چاوی له‌وه نییه که‌من پیاویکی هه‌ژاری
 پینه‌چیم؛ تا دوو قهران په‌یدا نه‌که‌م هزار دهرزی و دره‌وشه نه‌چی به‌ده‌ستما و هزار کسپه
 له‌جه‌رگمه‌وه هه‌لنه‌ستی. چاوی له‌وه نییه که‌ئیمه له‌مال خیزان بارین؛ نه‌گهر هه‌موو
 دهرامه‌ته‌که‌ی من نه‌و خه‌رجی کا، خیزانه‌که‌چی بکه‌ن و چی بخۆن؟ سهرباری نه‌مانه‌ش
 کاسه نه‌که‌وی له‌که‌وچک جنیو به‌م نه‌داو شه‌ق له‌وه‌لنه‌دا و خیزانی نه‌و ماله به‌ده‌ستیه‌وه
 هاتوونه‌ته‌زه‌لاله‌ت. خۆی به‌مه‌کتبه‌ی و نه‌فندی نه‌زان. ته‌ماشای کورپ حه‌ماغای
 کۆیه‌نه‌کا، ته‌ماشای نه‌وه‌ناکا که‌باوکی پینه‌چیه‌که‌و دهرامه‌ته‌که‌ی به‌هزار شه‌ره‌شه‌ق دوو
 قهرانه.

به‌راستی برا خه‌م و په‌ژاره‌ی کرده‌وه و خۆنه‌ناسینی نهم کورپه مه‌تکه‌بیه‌م دنیای لئ
 کردووم به‌چه‌رمی چۆله‌که‌و بۆیشم ناگێرته‌وه. نه‌وا گیرم خواردووه به‌ده‌ستیه‌وه نازانم چی
 لئ بکه‌م. هه‌موو رۆژی ئاوات به‌مردنی خۆم نه‌خوام.

که‌کابرا نهم قسانه‌ی کرد کورپه‌وتی: برا که‌وشه‌کانم به‌دهره‌وه‌من که‌وش چاک ناکه‌م و
 له‌دلی خۆیا وتی دیاره کامه‌رانی سهری به‌مالی نهم هه‌ژاره‌شا نه‌کردووه لئ دا رۆیشت.
 لیدا رۆیشت و ولاتی مامه‌ی پینه‌چی به‌جه‌یشت و رووه‌و شارپکی تری گه‌وره‌ی به
 دیمه‌ن به‌پێ که‌وت. شاره‌که به‌دیمه‌ن بوو، هه‌ر له‌دووره‌وه دیار بوو که‌کۆشکه‌کانی وه‌کو
 مه‌ناره‌ی ره‌نگاوره‌نگ لووتیان ته‌قیووه‌به‌ئاسمانا. له‌ده‌ورو به‌ری کۆشکه‌کانا گلۆپی ئا ل و
 والا نه‌ده‌روشانه‌وه. له‌ناو چیمه‌نی کۆشکه‌کانا داری دار عه‌رعه‌ر و سنه‌وبه‌ر شانیان نه‌دا
 له‌شانی به‌رزایی کۆشکه‌کان. که‌چاوی به‌م دیمه‌نه که‌وت وتی بی گومان نه‌مانه‌که‌من به‌ر
 چاوم نه‌که‌ون، نه‌مه هه‌مووی دیمه‌نی کامه‌رانییه‌و بی گومان خه‌زنه‌ی خۆم له‌م شاره‌دا
 نه‌بینمه‌وه.

بەكۆلى دلخۇشپەنە رووى كەردە ناو شار و دەستى كەرد بەگەرەن بەناو كۆلان و شەقامەكانا. ديارەپپاۋ كە چوۋە شوپىنىك كوئى لىۋە ديار بى و بەرچاۋبى، ئەو جىگايانە ئەگەرەي. ۋەكوۋ لەدوورەۋە دىپوۋى، كۆشكە بەرزەپەرداخەكان راست بوو، زۆر جوان بوون، شەقامى دەورو بەرى ئەم كۆشكانە ھەموو پاك و خاۋىن و چەورەز و قىرتاۋ بوون. گەسك دەرهكان بەم لاۋ بەو لاۋا بەخۇيان و بەگەسكەكانيانەۋە جەرت و فەرتيان بوو. دارتەلى كارەباي ئەو كۆلانە ھەر يەكە سى چوار گلۇپى گەۋرەگەۋرەي پىۋەبوو.

لەبەر ئەۋەزىر شەقامەكان ھەموۋى «رەھەن» بوو، ھەر بەينى چەند ھەنگاۋى لەقەرەخ شەقامەكەۋە كون ھەبوو مەجەجەرى ئاسنى بەسەرەۋەبوو بۇ ئەۋەتاۋى باران ۋەيا ئاۋى شۆردنى كۆلانەكان لەۋپە بېچىتە لەغەمەكەۋە «مىكرۇب» و جەرجانەۋەر دروست نەبى بۇ دانىشتوۋى كۆشكەكان.

كوتوپ سەيرى كەرد لەو كاتەدا مەكىنەيەك ھات دەرمانى جەرجانەۋەر كۆشتىشى بەكۆلانەكانا بلاۋ كەردەۋە. بەر دەروازەي ھەر كۆشكىكىش ئۆتۆمۋىيلى تايىبەتى خۇى راۋەستابوو. خەتى تەلەفۇنىش لە ھەموو كۆشكىكا ديار بوو؛ بەراستى شارىكى جوانى بەر چاۋكەۋەت. لەۋپە رووى كەردە شەقامەگىشتىەكان و ئەو شوپانە كە زۆرتر رىيازى بىنگانان و ھەموو كەسكىكەۋ زۆر لەبەرچاۋە. تەماشاي كەرد ئەم شوپانەش گەلى لەشۋىن ولاتى كۆشكەكان رىكۋىپىكتەر و جۋانتەر و پانتەر و پاك و پوختىرن. كاخى داىەكانى ھوكومەت ئەۋەندەبەرز و رىك و پىكەن و ئەۋەندە تەۋاۋ و بەدىمەن، بەبى قسە پىاۋ ئەخەنەسەر ئەو باۋەرە كە ئەمانە پەيكەرى عەدل و دادن؛ نەۋەك ھەيكەلى خىشت و ئاسن و چىمەنتۆ.

كۆرەلەبىنىنى ئەم دىمەنەنە، بىستبىست گەشكەي ئەكەرد و لەخۇشيانا ئاگاي لەخۇى براپوو. ھەر ھەنگاۋى ھەل ئەھىناپەۋە ئەگەرە.

ۋەختى لەخەۋى دىمەنى جوان پەرەستى خەبەرى بوۋەۋە خۇى لەلا كۆلاننىكى تەنگەبەرى پىسى پەر لەچلكاۋ و قوراۋا چاۋپىكەۋەت. خۇى لەشۋىنىكا چاۋپىكەۋەت نازانى لەبەر پىسايى و بۆگەن چۆن ھەنگاۋ ھەلىنىتەۋە چۆن براۋا. خانوۋەكان ھەموو ۋەكوۋ كۆلىتى مالىدۆم و ابوون؛ چەرا لەناۋ كۆلانەكانا نەبوو. بۆگەنى ئاۋى مالان كە ئەيانرەشتە كۆلانەكانەۋە، مىشكى پىاۋى ئەبەرد بەعاسمانا. مىلالانى زەرد و لاۋازى ئەو مالانە ئەچۈنە ناۋ قور و چلپاۋەكەۋە تا ئەزىنۆيان بوو بوو بەقىرى رەش و مىش و مىشولە دەۋرى لى دابوون، بەجۆرىكى ۋا ھەموو خۋىنى لەشيان مژىبوون.

کورە ئەمانەى زۆر بەلاوەسەیر بوو. وتى ئەمەچىيە، من لەکۆپووە کەوتەمەکۆى؟ بە ھەر جۆر بوو خۆى لەو کۆلانە دەرباز کرد و چوووە کۆلانێکى تر سەیرى کرد ئەو خراپتر. وتى کەواتە با من چاک بگەرێم. چاکى لى بەلادا [کرد] ھەموو شارە کە گەرا؛ ئەو شوپتانه کە دوورن لەرێبازى ھاتوچوو کەران تەماشای ئەکا يەک لە يەک خراپترن.

تۆمەس ئەمە لەم شارەدا تەنھا ئەو جینگایانە کە لەبەرچاوو ئەو گەرەکانە کە شوپتى پیاووە گەورەکانە زۆر بەجوانى تەماشایان ئەکړى و شوپتەکانى تریش لەناو ئەو پيسابى و بۆگەنەدا ئەتلینن. وە: «ئافەرەم عەدالەت و کامەرانى».

گەراپەووە بۆ گەرەکی پیاو ماقوولان. ئەھلى ولاتى، ولاتى پیاو ماقوولان ھەموویان رومەتيان وای پيشان ئەدا، کە لە بەزم و خۆشى دان و ھەموو لەکۆشكى کامەرانى دان. لەو کاتەدا کۆتوپر سەیرى کرد پیاویکى بەدىمەن لەیەکى لە کۆشکەکانەو ھاتەدەرەو ھەموو لەشى ھەر پێتەکەنى. لەپیش ھاتتەدەرەو ھەو ئەودا شوفیرە کە ئۆتۆمۆبیلەکەى لەگەراجى کۆشکە کە ھینابوو دەرەو دەرگا کەى کردبەووە. پیاو بەدىمەنە کە ھات و سوار بوو، شوفیر دەرگا کەى داخستەو ھەو چوو لغاوى ئۆتۆمۆبیلی گرت بەدەستەو لەخوڤى بەسەر شەقامە جوانەکانا.

کورە کە دیمەنى رەنگ جوان و گۆناى سورى ئەم پیاو ھەو چوو ەلەو، وتى بى و نەبى ئەم پیاو ەیا خۆى تاپۆى کامەرانی ھەو چو ەتە پیتستى ئەمەو، وەیان بەلانى کەمەو بەشیکى زۆرى لە کامەرانى ھەيە؛ بەلکۆو بچم و ئەم تەلیسمەم بۆ بشى.

ئۆتۆمۆبیلی بەکړى بەسەر شەقامەکانا ئەرۆبشت، ئەویش ھەر خیرا بانگى ئۆتۆمۆبیلیکى کرد و سوار بوو بە شوین کابرای گۆنا سوورى خاوەن کۆشکا تى تەقان. زۆرى نەخایان ئۆتۆمۆبیلی پیاو کە لەبەر کۆشکى گەورەدا راو ەستا و لى دابەزى و رووى کردە کۆشکە کە. ئەمیش دابەزى و بەشوپنیا رۆبشت، مەگەر ئەمە شوین سەراى ھوکومەتەو ئەو پیاو ەش پیاویکى گەورە ە لە ھوکومەتا. لەزورە کەى خۆى دانیشت.

مايەو ەسەر ئەم؛ ئەمیش شەبارەو دیمەنیکى وای نییە، چۆن ئەتوانى خۆى لەپیاویکى وا گەورە نزیک بخاتەو. رەوشتى ئەم کورەش وابوو بیتویستایە لە گەل ھەر کەسێک بى بە ناشنا، لەروالەتا خۆى ئەبردە پایەى ئەو کەسە.

کابرای پیاو ماقوولى لەزورە کەى خۆى دانا و ھاتەدەرەو. بەفرکانیک چو لەیەکى لە کۆگا گەورەکانا دەستى جلى زۆر نایابى ھەلگرت کەشایانى شا بى. لەو لاو ە ئۆتۆمۆبیلیکى

مۆدیلى ئیمسالى بەكرى گرت و پنى وت بمبه بۆ فلانەشوین و لەویش چاوەرپیم بکه تا دیمە دەرهوہ.

گر بە تروموبیل لەبەر قایی سەردا وەستا و کۆرەدابەزی. فەراش و شتەکه چاویان پیکەوت، رینگەیان بۆ چۆل کرد و سەلامیشیان بۆ ئەگرت.

سەرتریش ئەوەبوو نەیانئەزانی ئەمەکیه؟ ئەم بەوی ئەوت ئەمە بەگەو ئەو بەوی ئەوت نە؛ ئاغەیه. ئەمیش بەسەر بەستی لێیدا رویشت تا گەیشتە بەردەرگای کاورای زلە. دەرگاوانەکی ئەویش دەرگای بۆ کردەوہ و چوہ زوورەوہ.

کە چو سەیری کرد وا کابرای ئاشنای لەو سەرەوہ لە سەر سەنگەلێهەکی نایابی یایی دانیشتووہ و مێزیکێ ھەر فرەگەورە لەداری گۆیز دروستکراوی بریقەداری لەبەر دەمایە؛ سەرەکی پریەتی لەقەقەز و فایل ھەلچنراوہ. زەنگە بە پشت سەریەوہیہ. چوار دەوری زوورە بە مۆبلیاتی جوانی تازەپر کراوہ تەوہ؛ چەند کەسیکیش لەو دانیشتوون ھەر یەکە فەجانی قاوہیان لە بەردەمایە.

ئەمیش چو سەلامینکی دایە حازری -خا ھەقە- ھەموویان ھەستان. دیمەن و جل و بەرگەکی ئەم دیمەنەو جل و بەرگ نەبوو ھەموو کەس شەرمی لێ ئەکرد. ئەمیش دانیشت و قاوہیەکیان بۆ ھینا. کە ئەم چو بەگە خەریک بوو باسی رابواردن و ئاھەنگی ولاتەکانی ئاوروپای ئەگێرايەوہ بۆ میوانەکانی کە چۆنی رابواردوہ و چۆن ھەر شەو لە شویتیک روژی کردۆتەوہ. کەقسەکانی ئەگێرايەوہ ئەتوت شەکر لەدەمی ئەباری، شەکرێکی وا کە بەدرێژی زەمان ھەر شیرین بێ. کابرای لای خۆمان وتی: «لێگەرێ پیاوی کامەرەم دەست کەوت و کە چوومەوہ منیش ئێتر وەکوو ئەم ئەکەم».

کو توپر زەنگی تەلەفۆنە کە لێیدا. بەگ بەرزی کردەوہ و ھەللاو دیار بوو بەقسەکانا کە باسی رابواردنی شەوی رابردووی ئەگێرايەوہ ئەمیش دۆستیکی تر بوو کە ئەو تەلەفۆنە ی کردبوو. بە بەیاد کردنەوہی رابواردنی شەوی زاتر لەچارە ک سەعاتی خەریک بوو؛ قاقای پیکەنین ئەچو بەعاسمانا.

لەم کاتەدا کە ئەم خەریکی تەلەفۆنە کە بوو فەراشە کە ھاتبووہ زوورەوہ وەستابوو. کە بەگ تەلەفۆنە کە دانایەوہ فەراشە کەوتی: «قوربان ئەو پیاوانە لەدەرەوہ چاوەرپیی ئەورا کەن ئەکەن کە لەخزمەت جەنابنانایە». ھەر فەراش ئەمە ی وت، بەگ لێی توورە بوو وتی: بچۆرە دەرەوہ چاوت لێ نە میوان دانیشتوون. بچۆ پێیان بلێ سەینێ پێنەوہ.

فهراشه که چووه دهره وه. ئەو له گەل میوانه‌کان که دوته وه قسه‌کردن و ته‌واو کردنی باسه‌که‌ی ئەو پوپای. له‌و قسانه‌ بوه‌وه، نه‌بوه‌وه یه‌کێ له‌میوانه‌کان لێسی پرسسی وتی مه‌سه‌له‌که‌تان له‌گەل خانه‌به‌گدا چی لێ هات؟

که ئەو ناوی خانه‌به‌گی هینا کارای به‌گه‌ی لای خۆمان روومه‌ته‌سووره‌که‌ی نه‌ماو ره‌نگی تیکچوو. ئەو کورپه‌ش بۆیه‌ دانیشتووه‌ چاره‌پێی هه‌ستانی میوانه‌کان ئەکا، که‌ئه‌وان برۆن و ئەم هه‌ندێ پرسپاری زیاتر روون بوونه‌وه‌ی کامه‌رانی له‌ به‌گ بکا. [که‌چی به‌گ] ده‌ستی کرد به‌قسه‌کردن و هه‌ناسه‌ هه‌لکێشان. وای لێهات وه‌کو له‌ هه‌موو زیانی کاتیک خۆشی نه‌دیپێ وای بوو، که‌وته‌ دهرده‌دل کردن.

هه‌ر که‌وته‌ ئەم قسانه‌ کورپه‌سیری کرد وه‌کو له‌ دنیا دا له‌م کارایه‌ خه‌مبارترو له‌مه‌ په‌ریشاتر نه‌بێ وایه‌. بۆ کرزه‌ی هه‌ناسه‌ی به‌ده‌ست خانه‌به‌گه‌وه‌ له‌وانه‌ بوو ژووره‌که‌ بسوتینی. ئەمجا که‌وته‌ گێڕانه‌وه‌ی ئەو دهرده‌دله‌و گێڕانه‌وه‌ی ئەوه‌که‌ چۆن شه‌و و رۆژ له‌ په‌ژاره‌ی به‌ربه‌ست کردنی ئەم خانه‌به‌گدايه‌.

مه‌سه‌له‌ی خانه‌به‌گیش هه‌یچی تر نه‌یه‌ ته‌نها ئەوه‌ نه‌بێ مه‌عمووریکه‌ له‌ ژوور ئەمه‌وه‌یه‌. ئەیه‌وێ ئەم له‌و شوینه‌ نه‌هێلی بینیریته‌ شوینیکی تر و سه‌ره‌رای ئەمه‌ش له‌وانه‌یه‌ بوبێ به‌ هۆی داكه‌وتنی ته‌رفیه‌که‌شی. ئیتر جا نازانم ئەم ناكوکیه‌یان له‌به‌ر چه‌؟

کورپه‌ که‌ ئەم که‌ین و به‌ینه‌ی چاوپێکه‌وت و ئەو دهرده‌دله‌ی گوێ لێ بوو وتی: «دۆم به‌دانیشتن مالی وێرانه‌، با هه‌ستم به‌شوین ئیشمه‌وه‌. ئەمیشیان فت».

له‌شوینه‌که‌ی خۆی راست بوه‌وه‌و به‌گ پیتی وت: «جه‌نابتان فه‌رمانیکتان هه‌بوو؟» وتی: «به‌لێ، به‌لام وه‌ختیکی تر به‌خزمه‌تتان ئەگه‌م. ئیسته‌ میوانتان هه‌یه‌». ئەمه‌ی وت و هاته‌ دهره‌وه‌و رویشت. که‌ له‌وێ هاته‌ دهره‌وه‌ له‌ کرده‌وه‌ی ناھه‌مواری ئەو ولاته‌، ئەو شاره‌ی هه‌ر به‌ته‌واوی به‌جێهێشت و رووی کرده‌ ولاتیکیکه‌.

رووی کرده‌ شاریک وه‌کو شاری ئامیدی. سه‌یری کرد هه‌ر به‌دووره‌وه‌ مناره‌به‌رزه‌که‌ی له‌گەل ئاسمانا چه‌پۆکان ئەکا. دیمه‌نی ئەو مه‌ناره‌یه‌ راسته‌وخۆ چوو بۆ ئەوێ که‌نزیکتر که‌وته‌وه‌ ته‌ماشای ئەکا پۆل پۆل خه‌لکوخوا روو ئەکه‌نه‌ مزگه‌وت. ئەوه‌نده‌یتر تینو بوو به‌ چوونه‌که‌و خیرا خۆی گه‌یاندی.

که‌سه‌ری کیشا به‌حه‌وشه‌ی مزگه‌وته‌که‌وه‌ بینێ وای ئەم مزگه‌وته‌ به‌حه‌وشه‌و به‌ره‌هه‌یوان و ژووری مزگه‌وته‌وه‌ جمه‌ی دی. مه‌لایه‌کی ریش سپی میزه‌ره‌یکی له‌سه‌رایه‌و جوبه‌یه‌کی له‌به‌رایه‌ له‌و سه‌ره‌وه‌ دانیشتووه‌و وه‌عز ئەدا بۆ ئەو عاله‌مه‌. وه‌عه‌زه‌که‌ی ئەوه‌نده‌خۆش و

دلگیرە عالەمەکە وەکوو پەلەوەر سینیەری بەسەرەووە کردییتن، بەبێ دەنگ و سەنگ دانیشتوون و گویی بۆ رایەلن. ئامۆژگاریەکانی وەکو داشەکانی شەترەنج ئەیسوورپیتیئەو، دەمیک لەباری رۆژی دوایی و نازو نیعمەت و خۆشی بەهەشتەووە قسە ئەکا، دەمی لەلایەن کردەووەی چاکەو دەستووری هەلسوکهوتی ئادەمیزاد و موسلمان لەبەینی یەکا ئەدوێ، دەمی بەنوکتای شیرین و جوان باسی رابواردنی میژووی پیاوانی رابردووەو رۆوی عالەمەکە ئەکاتە خۆی لە مەعبەینی هەر چەند قسە یەکا ئەبیاتەووەسەر ئەووە کە دنیا هیچ نیەو پیاو نابێ ئەرک و خەم و خەفەتی هەلبگرێ مادام دنیا ماوەی نیەو ئەپریتەووە. کەوابوو ئەو چوار رۆژە کە پیاو تیاپەتی، بەخۆشی و بەفراوانی و دل راییویری و فەرمانبەرداری خوا بکا بە هەموو ئامانجیکی.

لەرستیدا ئەم قسانە کاری کردە کوپەو لەعالەمەکە ی تر زیاتر عاشقی قسەکانی مەلاکە بوو؛ بەتایبەتی کە سەیری ئەکرد مەلا بەدلیکی پاک و راستەووە قسەکان ئەکا و سەرو رومەتی ئەو گەواهیە بۆ ئەدا کەخۆی لە هەموو کەس دلخۆشتر و بێ پەرۆاترە بەرانبەر بە دنیا و بە ئیش و تازاری دنیا. بەتەواوی هاتەسەر ئەووە کە چەند رۆژیک لەم شوێنە بمینیتەووە لە ئامۆژگاریەکانی مەلای نوورانی وەربگرێ و پاشان بچیتەووە بۆ ولاتی خۆی بەو ژبان و دلخۆشیە کە ئەم مەلایە رایئەبویری، ئەویش بەو جۆرە راییویری. وا دیارە کامەرانی و سەعادەت بالی بەسەر ئەم مەلایەدا کیشاوەو رایەلیکی مەعنەوی ئەم کوپەری راکیشاوە بۆ ئەووە کە ئەمیش بیت لەناو دەریاچە ی ئەو کامەرانیدە مەلەوانی بکا.

چەند رۆژیک بەمجۆرە کوپە دانیشت و رۆژبەرۆژو سات و سات زیاتر شەیدای روالەت و مەعنەویاتی مەلا ئەبوو. هەموو وەختی کوپی وەعزەکەش وەکو پوورە ی هەنگ وابوو.

لەپاش چەند رۆژ بریاری دا کەسبەینی مەلا و ولاتی مەلا بەجێ بێلی و بگەریتەووە بۆ ولاتی خۆی. ئەو شەوێ بەسەرچوو، سەبەینی وەکوو دەستوری رۆژەکانی تر چاوەرپی هاتنی مەلای کرد بۆ سەر کورسی وەعز بۆ ئەووە مل ئاوی لێ بکا و برۆا. مەلا هەر دیار نەبوو، خەلکە کە چاوەرپی ئەکەن مەلا هەر دیار نیە. کوپە لەنەهاتنی مەلا زۆر عەجباتی هات، تەماشای کرد لەلایەکی حەوشە ی مزگەوتە کەووە لەبەر دەم یەکن لەژوورەکانا مەردم هاتوو چۆ ئەکەن و بەپەرۆشن. ئەمیش هەستا و رووی کرد بۆ ئەوێ. سەیری کرد وا مەلا لەو ژوورەدا -کە ژووری دانیشتنی بوو- دانیشتووەو وەکو بارانی بەهار ئاو بەچاویا دیتەخوارەو؛ هەناسە هەلئەکیشی و فریاد و فوغان ئەکا.

کوپره که چاوی بهمه کهوت تاسیک بردیه‌وه و ئه‌و تاسه که تا ئیسته ئه‌م، ئه‌م مه‌لایه‌ی به‌کانی کامه‌رانی نه‌زانی، ئیسته ئه‌م، ئه‌م گریان و زاری و په‌ژاره‌یه چییه؟ کامه‌رانی له‌کوئ و ئه‌م فریاد و ئه‌ندۆه له‌کوئ؟

خه‌لکه‌که‌ده‌وریان له‌مه‌لا دابوو دل‌یان ئه‌دایه‌وه و دل‌نه‌واییان ئه‌کرد. ئه‌میش چوو له‌ناویانا دانیشته‌ بو ئه‌وه بزانی چ باسه؟ مه‌لا به‌ده‌م قه‌لبی گریان و جگه‌ری بوریانه‌وه ئه‌یوت: «کوپره‌که‌م کوپ نه‌بوو، مایه‌ی به‌ختیاری و ئارامی گیانم بوو. به‌ری داری به‌رداری هه‌ر دوو دنیا‌م بوو؛ هۆی ژیان و به‌ندی جگه‌رم بوو. من ئاگام له‌هیچ نه‌بوو ئه‌و ژیانه‌ چاکه‌و رابوردنه‌ نایابه‌ که ئیوه ئه‌تانیینی، ئه‌وانه هه‌مووی ئه‌و بۆی درۆستکردبووم. له‌به‌یانیه‌وه تا ئیواره من ئه‌هاتم بۆ مزگه‌وت به‌ی ئه‌وه چاوم پرپیته ده‌ست یه‌کیک و ئیواره که ئه‌چوومه‌وه نان و خواره‌مه‌نی ئاماده‌یه، جل و به‌رگم پاک و پوخت شۆراوه بۆ ئه‌وه که به‌یانی له‌به‌ری که‌م. مال و خیزان هه‌موو له‌جۆشی خۆشی و خۆشگۆزه‌رانی دان، ئه‌مانه هه‌موو به‌هۆی کۆشش و ته‌قالای ئه‌و کوپره‌مه‌وه بوو. ئیسته‌مردن نه‌مامی له‌باخی جوانیدا هه‌لکیشا و دنیای رووناکی لێ کردم به‌شه‌وه زه‌نگی تاریک. ئیتر به‌چیمه‌وه له‌مه‌و دوا ی‌توانم بمینم و چۆن ئه‌و دل و سه‌ودایه‌که بوومه بمیته‌وه؟»

ئه‌مانه‌ی ئه‌وت و ئه‌یدا به‌سه‌ر خۆیا و ئاو به‌ریشه‌سپیه‌که‌یا ئه‌هاته‌خواره‌وه؛ ئه‌توت به‌هیچ جۆر ئه‌و پیاوه‌ی دوینی نیه‌ که ئامۆزگاری خه‌لکی ئه‌کرد و پیتی ئه‌وتن گوی به‌په‌ژاره‌ی دنیا مه‌دن. ئه‌توت یه‌هیچ جۆر ئه‌و پیاوه‌ واعزه‌که‌ی دوینی نیه، که‌خه‌رمانیکی عیلم و زانیاری و هیمنی بوو؛ که‌چی ئیمڕۆ وه‌کو که‌سیک تاقه‌ وشه‌یه‌کی عیلم و زانیاری نه‌زانیته‌ و نه‌خوینده‌وار بی و بوو.

کوپره‌ که ئه‌مه‌ی چاو پتکه‌وت وتی دیاره‌من به‌هه‌له‌دا چووم، که‌ئه‌موت کامه‌رانی ئه‌مه‌ته‌لای ئه‌م پیاوه‌ ئه‌م خۆی کامه‌ران نییه. وتی ئه‌میش هیچ هه‌ستا به‌ناهومیدی ئه‌و ولاته‌شی به‌جیه‌تشت.

ریگا و بان چۆل بوو؛ رێ کاروان و هاتوچۆ که‌ران هه‌موو ده‌می به‌ره‌لا بوو. به‌ری که‌وت رووه‌ شاری دل‌نه‌وایان، رووه‌ ئه‌و شاره‌ که‌ دانیشتووه‌کانی هه‌موو هه‌ر یه‌که‌ خه‌ریکی کار و کاسبی خۆیان بوون، به‌م هۆیه‌وه‌ پیاویکی بی کاری تیا نه‌بوو. له‌به‌ر ئه‌وه هه‌ر که‌سه به‌ئیشی خۆیه‌وه‌ خه‌ریک، بوو سه‌ری ئه‌وه‌یان نه‌ئه‌پرژا باسی یه‌ک بکه‌ن و له‌پاشه‌ مله‌ ده‌ست بکه‌ن به‌ناو و ناتۆره‌ له‌یه‌ک هه‌له‌هێنان. چونکه‌ ئه‌م ره‌وشته‌یان نه‌بوو، خواش پیتی دابوون هه‌موویان ده‌وله‌مه‌ند و خاوه‌ن سامان بوون.

ولات لەولاتیکی کامەران ئەچوو. دلخۆشی دەستەلاتی ھەبە بەسەر دیمەن پەرەستیدا. ئەگەر دل خۆش بوو، کارو باری روالەتیش ریکوپیکی ئەبێ. ئەمانە ھەبوو بۆیە ئەم شارە لە دیمەنی روالەتیدا لە ھیچ شتیکی ناتەواوی نەبوو.

بەو بۆنەوێکەوە وێ شۆین ھەواریکی چاکم دیوە؛ ئەم شۆینەدیاری بەھاری دوو بەھارە. دەست لەدەست و قووت لەخوا، خەریکی گەران بوو بەناو شارددا سەیری دیمەنە جوانەکانی ئەکرد و سەیری روومەتە گەشەکی دانیشتوانی ئەم شارە ئەکرد. کوتوپر ریی کەوتە گوزەری تجارەتخانە و کارخانەیکە گەورە. سەرایەکی گەورە بوو، ئەوی پتووستی ئادەمیزاد بێ بەخەروار تیا یا ھەلدرابوو. کارگەچی و شاگردەکان بەم دەست و بەو دەست شتیان ئەفروشت و دراویان وەرئەگرت و بە ھیچا رانەئەگەشتن.

لەناکا و ھێمنیک بەلی کیشا بەسەر گوزەرەکەدا و شاگردو کارگەچەکان خەریک بوون بەفرمانەکی خۆیانە، کە لای کردەو ئەوا پیاویکی توژی بەسالاچوو بۆ شناخ لەبەر دەرگای گوزەرەکە، ترومبیلەکی بۆ کرایەو و دابەزی و ھات لەلایەکی گوزەرەکەیدەو - بێ پلێکانە بوو - پیا یا سەر کەوت و چوو کۆشکی سەرەو. تۆمەز ئەمە خواوەنی ئەم داو دوکانە و دەزگایە. چوو لەسەرەو دا نیشیت. کورەوتی شۆینی کەوم و رازی خۆمی لا دەست خەم.

ئەمیش بەشۆیتیا بەبێ پلێکانە سەرکەوت و گەشتنە ئەم شۆینەکە ئەم تجارە گەورەیی لێیە. سەیری کرد شۆیتیکی ئیجگار کۆک و رازاویە. ھیشتا نەچوو بوو ژووری پیاو، تەماشای کرد دەستەدەستەخەلک ھاتن و باقەباقە دراو و قاقەزیان بەدەستەو.

شۆینی بازرگانی بوو؛ ئەو ئەندە دەرگاوان و شتە رێگەیان بەپیاو ئەگرت ئەمیش ھەر چەند کەسی نەئەناسی، بەلام لەباوەری ھاتوچۆکە رانی ئەو شۆینەدا ئەمیش ئەبێ یەکن لەو کەسانە بێ کەفرمانی بازرگانی بەو شۆینە ھەبە، بۆیە چووە ئەو. دیمەنەکەشی ھەلئەگرت کەوا بێ. لەبەر ئەم باوەر بەسەرەستی چوو ژووری پیاو گەورە کەو دانیشیت. بە رەوشتی شۆینی تجارەتخانەکان قاوەیەکیان بۆ ھینا و بەدەم قاوە خواردنەو دەستی کرد بەسەر نەجدان.

ژوورەکە زۆر رازاوە بوو. مێزیکە گەورە دانرابوو سەنگەلیک لەو دیوێکە بوو، پیاو کە لە سەر ئەو دانیشیبوو. لووتی بەسەر مێزە کەدا شۆر کردبوو، خەریک بوو ئیمزای کۆمپالەو ئەوراقی تری ئەکرد کە دەستەدەستەبۆیان ئەھینا. فەجانی قاوەشی لەبەر دەما دانرابوو لەگەڵ ئاوخۆرییەک ئاوا. دوو تەلەفۆن لەو لایە بوو، یەکیکیان سەر بەخۆ ھەر بۆ

خوی بوو، یه کیکیشیان تاییه‌تی بوو به‌خه‌تی ته‌له‌فونی ئه‌و دایه‌ره‌و ده‌زگا‌و دوو‌کانه‌وه. دوو زه‌لامی‌تر راوه‌ستابوون له‌به‌ر ده‌میا؛ یه‌کیکیان ئه‌و دراوانه‌ که نه‌هینران ئه‌و به‌ئیمزا له‌خه‌ل‌کی وه‌نه‌گرت و په‌یتا‌په‌یتا ئه‌یدا به‌یه‌کیکی‌تر بیبا بۆ بانک. ئه‌ویکه‌شیان ده‌فته‌ریکی به‌ده‌سته‌وه بوو له‌گه‌ل چه‌ند ده‌فته‌ری چه‌کیکی نووسراوه‌دا. ده‌فته‌ری چه‌که‌که‌ی له‌به‌ر دهم پیاوه‌که‌دا دانا‌بوو بۆ ئیمزا کردن، سه‌یری ده‌فته‌ری خوی ئه‌کرد که فلا‌نه‌ که‌س ئه‌وه‌نده‌ هه‌زار دیناره، ئه‌و ئه‌وه‌نده‌ هه‌زار دیناره. له‌په‌ره‌یه‌کی ده‌فته‌ری چه‌که‌که‌ش نووسرا‌بوو هه‌ر چاوه‌پیی ئیمزای چه‌له‌بی بوو، به‌م جو‌ره‌ ئه‌م ئه‌یخوینده‌وه‌و به‌رانبه‌ری له‌گه‌ل چه‌که‌که‌ی پین ئه‌کردو چه‌له‌بیش ئیمزای ئه‌کرد. هه‌ر له‌م کاته‌دا زه‌نگی ته‌له‌فونه‌که‌ لئ ئه‌دا یه‌کیک به‌رزی ده‌کرده‌وه، هه‌لا‌و هه‌لا‌و پاش ئه‌وه ئه‌یدا به‌ده‌ست چه‌له‌بیه‌وه. له‌قسه‌کانا‌ و ده‌رکه‌وت که ده‌نگی ولاتیکی دووره‌و قسه‌ له‌بارخانه‌ی ئه‌و ولاته‌وه ئه‌کرئ. له‌ هه‌مان وه‌ختا زه‌نگی ته‌له‌فونه‌که‌ی تریش لئ ئه‌دا. کابرا ئه‌ویشی به‌رز ئه‌کرده‌وه‌و چاوه‌پیی ئه‌وه‌ی ئه‌کرد که چه‌له‌بی له‌ ته‌له‌فونه‌که‌ی‌تر بیته‌وه‌و ئه‌م بدا به‌ده‌سته‌یه‌وه. که‌له‌ ئه‌م ئه‌به‌وه‌و ئه‌میشی ئه‌دایه‌ ده‌ستی. ئه‌میش بۆ ئیش و کاری گو‌شه‌یه‌ له‌گو‌شه‌کانی تجارخانه‌که‌ قسه‌ی له‌گه‌ل ئه‌کرا. هیشتا‌له‌م نه‌ئه‌به‌وه‌ته‌له‌فونه‌که‌ی‌تر لئ ئه‌دایه‌وه. تا به‌ مانه‌وه‌ خه‌ریک ئه‌بوو کۆلئ چه‌ک و کۆمپاله‌و ئه‌وراقی تاپۆو زه‌ریبه‌و بانک له‌به‌ر ده‌میا بۆ ئیمزا کردن که‌له‌که‌ی ئه‌به‌ست. به‌کورتی وه‌کو گورگی چوار چاوی لئ هاتبوو؛ نه‌یته‌زانی چی بکا.

ئاوو قاوه‌که‌ش هه‌ر له‌سه‌ر میزه‌که‌یه‌ نه‌یخواردۆته‌وه. کو‌رپه‌ش وا هه‌ر دانیشته‌وه سه‌یری ئه‌م سه‌رقالی و خه‌ریک بوونه‌ ئه‌کا. کو‌توپر پۆسته‌چه‌که‌ کردی به‌ژوورا بریقه (بروسکه)‌یه‌کی هینا. کابرای ده‌فته‌ردار لئیی وه‌رگرت و هه‌لیپچری و خویندیه‌وه. له‌ خویندنه‌وه‌که‌یدا ره‌نگی هه‌لبزکا. چه‌له‌بی گو‌شه‌ی چاوی دابوئ به‌حه‌پساویه‌که‌وه‌ وتی: «چه‌یه‌پیم بلن؟» به‌ کزیه‌که‌وه‌ کابرا بروسکه‌که‌ی دایه‌ده‌ستی. له‌به‌ر ئه‌وه‌ تیا‌یا نووسرا‌بوو «که‌شتی ژماره‌ ۴ که‌ هی ئیوه‌بوو پری بوو له‌فاسۆن و ماوه‌ت، له‌سه‌عات هه‌شتی به‌دیانی ئیمزۆ‌دا له‌ده‌ریای سپیدا‌نقوم بوو».

کابرا سارد بوه‌وه‌و به‌بێ هۆشی هه‌ر دوو مه‌چه‌کی خسته‌سه‌ر میزه‌که‌ی به‌رده‌می و سه‌ری خسته‌سه‌ری. کش و ماتی بالی کیشا به‌سه‌ر ژووره‌که‌دا.

ده‌رگا‌که‌ کرابه‌وه‌، پیاویکی ئاوه‌لدامه‌ن سپی جاتتایه‌کی به‌ده‌سته‌وه‌بوو کردی به‌ژوورا و هات. به‌جل و به‌رگه‌که‌یا دوکتۆر بوو. که‌ته‌ماشای کرد دنیا کش و ماته‌پرسی ئه‌مه‌چه‌یه‌؟

یەکن لە پیاوێ کانی بەر مێزە کە بە هیواشی وتی: «فەرموو جاری دانیشە؛ چەلەبی تۆزی لە فیکرایە».

لە پاش ماوێ یەکی تۆزی زیاد دەفەردارە کە چوو هەر زۆر بە هیواشی سەری نایە بنا گۆبی چەلەبیەو و وتی: «قوربان وا دوکتۆرە کە تەشریفی هاتوو». چەلەبی بە نیوە مردن و بەرەنگ لە ڕوو پراوی بە هەر جۆر بوو، سەری بەرز کردەو و دەفەردارە کە دەستی دایە بالی و هەلیسان و بردیە ئەو لاوێ پشتینی سەر پاتۆلە کە ی کردەو. دوکتۆرە کە هات جانتاکە ی کردەو و هەندێ دەوا و دەرمانی تێکە لاو کرد و کردیە دەرزێ کەو و لە لاپانی چەلەبی دا. پاش ئەو هەندێ تر دەرمانی سوورکاری کردە ناو پیالە یە کەو و ئاوی تێکرد و دای بە چەلەبی وتی فەرموو بیخۆرەو.

ئاو و قاوێ کە ی خۆشی هەر لە سەر مێزە کە یە، هیشتا نە یخواردۆتەو. دوکتۆر دیسان جانتاکە ی تێکدا یەو و دەرمانیکی تری گرتەو و کردیە ناو دەرزێ کە ی تر و ئەوێ شێ دا لە بالی چەلەبی. دەرزێ یە کە م هی هیز (قووت) بوو؛ دەرمانی ناو پیالە کە هی نەخۆشی مەعیدە بوو؛ دەرزێ دوو م هی نەخۆشی شە کەر بوو. پاش ئەمانە قاقەزیکیشی دەرھینا تۆزی دەرمانی سپی و وشکی تێکرد بە ئەندازە ی ئەو کە خۆی ئەیزانی، بە چەلەبی وت: «خواردنی ئەم نیوە ڕۆیشت شوربای برنج، ئاوی دانە یە ک پرتە قالی پەنجا گرامیە، پاش خواردنە کە ت ئەم دەرمانە ش بکەو و ناو ئیستکانی ئاوو و بیخۆرە».

تومەس ئەم دوکتۆرە موو ڕۆژی ئەمە ئیشیەتی و دوکتۆری تایبەتی چەلەبیە، دیت بۆ دەرمان کردنی ئەم نەخۆشیانە ی چەلەبی.

دوکتۆر ڕۆیشت و دەفەردار لە پاش ئەو چەلەبی پۆشتە کردەو، هینایەو و سەر سەنگەلیە کە ی خۆی. ئاو و قاوێ کە ش هەر دانراو، نە یخواردۆتەو. چەلەبی هاتەو و شوینە کە ی خۆی و هەناسە یە ک ی پیا ها تەو. سەریکی بەرز کردەو بۆ ئاسمان و وتی: «خوایە! ئەمە حالە من هەمە؟»

کۆرە کە - کە ئەم کە ی ن و بە ینانە ی چاو پێ کەوت - وتی: «یادت بە خێر کامەرانی! وا دیارە لە لای پیاوی وایش دەست ناکەوی». ئەمە ی وت و هەستا ئەویشی بە جێهێشت.

بەلێ ئەویشی بە جێهێشت؛ ئەو ک هەر ئەو ی، بە لکۆو هەر بە تەواوی ولاتی چەلەبی بە ناھومیدی بە جێهێشت. کاروان بە کاروان چووێ شارێکی کەو. ئەو شارە کە زۆری نەماوێ شاری کامەرانی و هیا شارستانی شادمانان بێ.

ئەم جارە لەم شارەدا تەنانت حەمام وکەبابخانەشی نەهیشت، هەمووی گەرپا بۆ ئەو بەلکۆو تیشکی کامەرانی لەناو چەوانی یەکیکەو بەدی بکا. ئەو باوەرپە که سەرەتا رووی کردە شارەکو چاوی بەچاوەندازی شارەکه کهوتوو بۆی پەیدا ببوو لە گەرپانەکه‌یا ئەو باوەرپە‌ی نەهاتەدی. چاوەندازی شار وای پیشان ئەدا که بیجگە لە خۆشی و کامەرانی هیچی تر لەم شارەدا نەبێ. که ئەگەریت و تەماشای ئەکا تەنانت حەمامچی و کەبابچیش هەر هەناسە هەلئەکیشتن: ئۆف خوا دەردا!

زۆری نەمابوو شارەکه بەجێ بێلی، سەر لەبەیان بوو بەناو یەکی لەشەقامی گەرپەکه‌کانا ئەسوورپایەو کۆتۆپەر دەروازە‌ی کۆشکێک کرایەو پیاویکی سەربازی که نیشانەو ئەستێرەکانی پایە‌ی عەقیدییان پیشان ئەدا هاتەدەرەو. سووک، رەنگ گەش، گورجوگۆل و چالاک؛ تەماشای هەر شوین و شتیکی ئەکرد لە خۆشیانا لەرەبەک لە لێویەو ئەهات، لەگەڵ نیمچە زەرەخەنە‌یە‌کدا، لە هەندامیا هەموو لەشی هەر خۆشی بوو، گزنگی هەتاو‌که ئەیدا لە ئەستێرە مشتومال کراو‌ه‌کانی سەر شانی ئەبریسکانەو. جل و بەرگە‌کی هەر ئەو‌ندە‌جوان و پاک و تەمیز بوو مەگەر هەر خوا بیزانی. جزمە‌کانی هەر ئەو کاتە بۆیاغی سوور کرابوون، بریقە‌ی ئەهات؛ هاتەدەرەو.

لەگەڵ دەرکەوتنی ئەو، زۆر بەگورجی شوفیرەکه دەرگای گەراجی کۆشکە‌کی کردبوو‌ه؛ ئۆتۆمۆبیلە‌کی هێنایەدەرەو. لەبەر دەروازە‌که‌دا رایگرت، ئۆتۆمۆبیلی مۆدیلی ئیمسال ئەتوت بوو‌که. دەرگاکی کردو‌ه پیاو‌که هات چوو لەشوتنی شوفیرەکه دانیشت و دەستی خستەسەر جلەو‌ه‌که‌و پتی نا بە بەنزینا. شوفیر دەرگای پتو‌ه‌داو پیاو‌ه‌خۆی ئۆتۆمۆبیلی لێخوړی و وەکو تیسکە‌ی تەنگ بۆی دەرچوو. شوفیرەکه‌ش لە ناو‌ه‌و، دەرگای گەراجە‌کی داخستەو‌ه و چوو کۆشکە‌که‌و.

ئەم دیمەنە کۆپە‌ی شەیدا کرد؛ وای لێ کرد هاتەسەر ئەو که ئەم پیاو‌ه نەو‌ه کامەرپا‌یه، بەلکۆو هەر تاپۆی کامەرانییه. ئەگەر بەختیاری و کامەرانی ببێ لەدنیدا، لەلای ئەم پیاو‌ه‌یهو ئەگەر نەبێ ئەوا هیچ.

لە دەورو بەری ئەم کۆلاندە هەروا رایبواردا تا پاش نیو‌ه‌رۆ. سەعات بوو بە یەکی پاش نیو‌ه‌رۆ سەیری کرد ئۆتۆمۆبیلە‌که گەرپا‌یه‌و. هەر لەدوورەو‌ه هۆرپی لێدا. خێرا شوفیرە که لە دەروازە‌ی کۆشکە‌که‌و دەرپەرپە‌دەرەو، تا ئەم هات ئۆتۆمۆبیلیش گە‌یشتە‌جێ. دەرگاکی کردو‌ه، پیاو‌ه‌که دابەزی و چوو کۆشکە‌که‌و. ئەمیش ئۆتۆمۆبیلە‌کی برده گەراجە‌که‌و.

ئەمجا كۆرە كەوتە سەوداى ئەوۈ كە چۆن خۆى بگەيەننى بەم پياوۋە چۆن دەمى بگاتى. بەتايىيەتنى ئەم پياوۋەش پياوۋىكى عەسكەرى گەورەيەو پىگەيشتەن و ھاۋرپىيەتى لەگەلىا بەپىنى ياساى سەربازى تۈزى گرانە.

لەو كاتەدا سەرى بەرز كەردەوۈ، تەماشاي كەرد لەسەر دەرۋازەى كۆشكى ئەم بەرى كۆشكى پياوۋە عەقىدەكەوۈ ھەر راست بەرانبەر بە ھىنەكەى ئەو پارچە مقەبايەك ھەلۋاسراوۋە لەسەرى نووسراوۋە: «ئەم كۆشكەبە ھەموو شتومەككەوۈ بۆ كرىيەو قسەش لەگەل تەلەفۇنى ژمارەى ۲۵۹۷۶ ئەكرى».

كەئەمەى چاۋپىنكەوت وەكوو گول گەشايەوۈ. ئەجزا خانەيەك لەسەر كۆلانەكە بوو، چوۋە ئەجزاخانەكەوۈ لەوئى تەلەفۇنى بۆ ژمارەكە كەرد و رىكەوتەن. تەلەفۇنى داخستەوۈ. زۆرى پىنەچوۋ ئۆتۆمۆبىلىك ھات پياۋىكى تيا بوو كلىلى كۆشكەكەى بۆ ھىنا و چوۋن دەرگاكيان كەردەوۈ. كۆشك ھەموو شتىكى تەواو بوو. تازەبۇياغ كرابوو، باخەكەى تازەئاو درابوو، ژوورەكان ھەموو پىر فەرش بوون، ھەر ژوورە كانتۆر و مىزى تەۋاليت و جامخانەى كىتىيى تيا بوو، لەگەل چوار پاىيەى يابلى فەنتازىدا. ژوورى مىۋان زۆر رىك بوو. مەبەقەكەپرى بوو لەفەخفۇرى و چىنى و پىۋىستى كۆشكىكى وا، ھەموو بەرىك و پىكى لە ئۆفى يەكەدا دانراون. ھەمامەكەى ئالافەرزەنگى بوو. لەناو راپەرەكە بەتەنىشت ژوورى مىۋانەوۈ تەلەفۇنىك ھەبوو.

ئەمانەى ھەموۋى بەپىنى لىستەيەك وەرگرت، ئەمجا دەستى برد دەفتەرى چەكەكەى دەرھىنا، چەكىكى بەپىنجەسەد دىنارى ئىمە بۆ سەر بانگى «ئىستەرن بانك» نووسى و داى بەپياوۋەكە بۆ كرىي كۆشكەكە. ئەم پياوۋە خزمەتچى خاۋەن كۆشكەكە بوو. دەستى برد پىنج دىنارىشى بەخشىش دا بەو پىنى وت ئەگەر پياوۋەتەم لەگەل بگەى چىشتەرىك و خزمەتچىكەم بۆ پەيدا بگەى زۆر سوپا ست دەكەم. پياوۋەش سوپاسگوزارى كەرد و وتى تا نىو سەعانى دىكە ھەردوكيانت بۆ دىنەم و لىندا رۆيشت. لەراستى دا زۆرى پىنەچوۋ دوو كەسى ھىنا؛ يەكى چىشتەكەر و يەكى خزمەتچى.

كۆرە تەلەفۇنى ھەلگرت و داۋاى تاكسىيەكى لە يەكى لەشۋىنى ئۆتۆمۆبىلە كرىيەكان كەرد و ژمارەى كۆلان و خانوۋى دانى. زۆرى پىنەچوۋ تاكسى ھات. كۆرە دەستوورى دا بە چىشتەكەر و خزمەتچىكەو خۆى سوار بوو. بەشۋفەرەكەى وت: «بەمە بۆ شەرىكەى ئۆتۆمۆبىلى كادىلاك». بەدەم رىگە رۆيشتەوۈ دىسان پىنى وت: «ئەگەر ئۆتۆمۆبىلچەكەم بۆ

بەیدا بکە ی پیاوہ تیم لە گەل ئەکە ی». ئەویش وتی: کورپکی دۆستی من ھە یە شوفیرکی چاکە و ئەگەر ئارەزوو ئەفەر موون ھەر ئیستاکە بۆتانی دینم. وتی سوپاست ئەکەم.

زۆری نەبرد چوونە شەریکە کەو ھەقی تاکسیە کە ی داو خاوەن تاکسی چوو بە شوین شوفیرا. ئەمیش چوو بۆ لای مودیری شەریکە قسەو باسی کرپنی ئۆتۆمۆبیلیکی تازە ی کادیلاکی مۆدیلی ئیمسالی کردەو. کاتالوگیان خستە بەردەست لە گەل لیستە ی نرخا نەخشە ی ئۆتۆمۆبیلیکی جوانی ھەلبارد و نایە بەر دەستی مودیر و وتی ئەو مۆدیله. مودیر فەرمانی دا ئۆتۆمۆبیلیکیان ھینایە دەرەو ھە کۆگا. ئۆتۆمۆبیلی چی؟ ئەتوت پێشەنگی پێشەرەو قافلە یە، نرخیش ۲۵۰۰۰ دینار بوو؛ ئەمیش دەستی برد دەقتەری چەکی دەرھینا و ھەوالە ی کرد بۆ سەر بانکی ئیستەرەن بانک.

مودیر وتی ئەگەر ئارەزووی شوفیریش ئەکەن لای ئیمە ھە یە کە لە خزمەتانا بی و... قسە کە ی تەواو نەکرد، خاوەن تاکسیە کە ھاتەو کورپکی لە گەل خۆی ھینا و ھات وتی: «قوربان! ئەمە ئۆتۆمۆبیلچە کە یە ئەوا ھینامە خزمەتتان». ئەمیش وتی سوپاست ئەکەم و عەزیزەتتان بۆ کیشام، رووی کردە مودیرە کەش وتی منەتباری پیاوہ تیتانم و لەبەر ئەوہ پریارم بەم دۆستە دابوو بۆ ئۆتۆمۆبیلچی و ئەویش ھینای ئیتر ئەبێ ئیوہ لیم ببورن.

مودیر وتی: ئیمە ئاسایشی ئیوہمان ئەو، ئەم بێ یا ئەو جایی نیە. لە بەینانا ھەستا و کورە ی تا بەر دەرگای شەریکە بەرپکرد و تەوقە ی لە گەل کرد، شوفیر چوو ھە ئۆتۆمۆبیلەو ھە خستە گەرۆ دابەزەو ھە دەرگاکە ی کردەو ھە کورە سوار بوو، دەرگای پێوہ دایەو ھە چوو دانیشتەو ھە ئۆتۆمۆبیلی لیخوری چوونەو ھە بۆ مالەو ھە. ئۆتۆمۆبیلچی، ئۆتۆمۆبیلی بردە گەرەجە کەو ھە ئەمیش چوو ھە ناو کۆشکە کەو ھە.

کورە لە دیمەن و رابواردنی پیاویکی گەرە ی بنەمالە چەند رۆژیک رابوارد و ھەموو رۆژیک بە یانی بە شوفیرە کە ی ئەوت ئۆتۆمۆبیلە کە لەبەر قاپی ھەوشەدا راگرێ و چاوەرپی ھاتنە دەرەو ھە ئەم بکا. خۆشی بە بیتجامە یە کەو جار جار ئەھاتە بەر قاپی و سەیریکی ئۆتۆمۆبیلی ئەکرد و تۆزی لەباخچە ی بەر دەرگا ئاسنە کەدا خۆی خەریک ئەکرد و ئەمجا دەرەنگیک خۆی کۆ ئەکردەو ھە ئەھات سوار ئەبوو. ئەچوو ھەندیک ئەگەرەو لەسەعات دوانزەدا ئەھاتەو ھە بۆ مالەو ھە. چۆنیەتی دەرچوون و ھاتنەو ھە لەدەقیقەو سەعاتی دیاریدا وای پیشان ئەدا کەخاوەن ئیشیکی رەسمی وەیا خاوەن تجارەتخانەو بانگیکە.

یەک دوو ھەفتە یە ک بەسەر ئەم ژیانە یا تێپەری. ھەموو رۆژ عەقیدە کە لە بەینانا دەرئەچوو بۆ سەربازخانەو لەنیوہرۆدا ئەگەرەو ھە. ئۆتۆمۆبیلیکی کادیلاکی تازە ی لە

بەرامبەر کۆشکە کە ی خۆیەو چاوپێ ئەکەوت کە شوفیرە کە خەریکی پاکهوه کردن و ئاماده کردنیەتی بۆ ئاگە کە ی. کار و باری کۆشک و هاتوچۆکەری خزمەتچی لەم کۆشکەدا و بوونی ئۆتۆمۆبیلیکی وا وای پیشان ئەدا کە پیاویکی گەورە لەم کۆشکەدا دانیشتی. هەر جارەش کۆریکی گەنجی بەدیمەنی بەرچاوەکەوت کە بەبێجامهوه لەبەر قاپی حەوشە دەستوور ئەدا بە ئۆتۆمۆبیلچیه کە ی وەیا خەریکی باخە کە ئەبێ. تیگەیشت کە خاوەنی ئەم کۆشکە ئەم کۆرە یە.

رۆژیک و دوو رۆژ بەم جۆرە، رۆژیکیان بەیانی بوو عەقیدە کە هاتە دەرەووە بۆ ئەو وەختی سەربازخانە ی بوو بچیت بۆ ئەو، کۆرە کە ی دراوستی لەبەر قاپیە کە ی خۆیان راوەستا بوو. ئیتر ئەم بەلایەو جوان نەبوو کە هەموو رۆژی ئەم دیتە دەرەووەو ئەو کۆرە لەوێ راوەستاوەو بەتایبەتی بوو بەدراوستیشی، هیچ قسە ی لەگەڵ نەکا. هەرکە هاتە دەرەووە چاوی پێکەوت، تۆزی لێی نزیک بوووەو پیتی وت بەیانیت باش. کۆرە بە روویەکی لەگۆلی ئەو باخەگەشتەر چوو بەپیریەووەو پیتی وت ژيانت باش و هەروا تۆزی دەستیان کردە قسەکردن (مجامەلە).

ئەم «بەیانیت باش و ژيانت باش»ە ی ئەم رۆژە قاپی دۆستایەتی لەبەینیان کردەووەو بوو بە هۆی ئەو کە کۆرە ئیتر وورده وورده خۆی لێ نزیک ئەخاتەووە. چەند رۆژیکیش تێپەری و هەتا ئەهات دۆستایەتی زیاتر بە هێز ئەبوو؛ بەلام هەر تەنها دۆستایەتی قسە ی بەر دەرگا.

رۆژیک سەعات یەک بوو، عەقیدە کە لە سەربازخانە هاتەووە. کۆرە کە لە بەر دەرگا راوەستا بوو. کە ئەو دابەزی کۆرە گرتیە قسەو بەدەم قسەووە چوون تا بەردەرگا کە ی خۆیان. ئینجا پیتی وت فەرموو لە پیش ئەو دا بچنەووە بۆ حەسانەووە بچینە ژوورەووە شتیکی سارد و قاوە یەک بخۆیتەووە. لە بەر ئەو تۆزی یەکیان پەیدا کردبوو، بێ دلی نەکرد چوو لەگەڵیا چوونە ژوورەووە. لە ژووری میوان دانیشتن. ژوورە کە زۆر ریکوینک بوو، خێرا ئاوی سارد و پاش ئەو «سینالکۆ و کۆکا» و پاش ئەو قاوە ی بەشە کریان هینا. پاش خواردنەووە ی ئەمانەو کەمیک دانیشتن هەلسا و وتی: ئەچمەووە خۆم ئەگۆرم و تۆزی ئەحەسیمیەووە. جەنابیشتان ئیسراحت بکەن دنیا گەرمە. گەلی لە گەلی خەریک بوو، بۆ ئەو دانیشنی پیکەووە نیوەرۆژە بکەن، دانەنیشت؛ وتی: ئیرەو ئەوێ هیچ جیا یەکیان نییەو رویشت.

بە کورتی ئەم هاتنە ی بوو بە هۆی ئاشنایەتیەکی تەواو. وایان لیها ت زۆرتری وەخت لە گەڵ یەکا و لەمالی یەکا رایان ئەبوارد. کۆرە کە تەماشای کرد ئەم عەقیدە ی رابوردن و

هه‌لسوکه‌ووتیکی زۆر خۆش و ریکوینیکی هه‌یه. کۆشکه‌که‌ی جوان و هه‌موو ده‌ورو به‌ری باخچه‌و گوله. ژووره‌کانی کۆشکه‌که‌یه‌ک له‌یه‌ک جوانتر و به‌ویلترن. ژووری کتییخانه‌جامخانه‌ی کتیبی تیندایه‌هه‌موو جۆره‌کتیب و کوڤار و رۆژنامه‌ی تیایه. له‌و لاوه‌پیانۆیه‌ک دانراوه، مه‌یموونیک و به‌چکه‌پشیل به‌کیش هه‌ر جاره‌دین پیکه‌وه‌یاری ده‌که‌ن و دیمه‌نیک‌ی جوان درووست ده‌که‌ن. کورپه‌که‌وته‌سهر ئه‌و باوه‌رپه‌که‌که‌مه‌رانت‌ترین که‌س له‌ژیر ئه‌م ئاسمانی شینه‌دا هه‌بێ ئه‌م زابته‌یه‌و ئه‌وی ناته‌واوی بێ رووی تێ نه‌کردوه. وتی: باش بوو ته‌مه‌لاکه‌م - که‌ ئه‌مه‌چهند ماوه‌یه‌که‌ ئه‌یده‌م بۆ دۆزیته‌وه‌ی کامه‌ران‌ی - به‌خۆرایێ ده‌رنه‌چوو؛ پیتی گه‌یشتم.

رایه‌لی ئاشنایه‌تیان زۆر توند و به‌هێز بوو بوون. هیچ نه‌ینیه‌یه‌ک نه‌ما‌بووه‌ له‌ به‌ینی یه‌کا، که‌ بۆ یه‌کی نه‌گێڕ نه‌وه. رۆژیک دانیشتبوون، کورپه‌پیتی وت من چه‌ز ئه‌که‌م بزانم تۆ له‌دنیا‌دا چ ناته‌واویه‌کت هه‌یه‌و چی هه‌یه‌ که‌ هۆی دلته‌نگی تۆ بێ؟ من ئه‌م ماوه‌یه‌ به‌م ده‌رکه‌وتوه‌ که‌ له‌ تۆ به‌ختیارتر و کامه‌رانت‌ر بر‌وانا که‌م بێی و ئه‌وی راستی بێ ئه‌مه‌وێ منیش ئه‌و ریگه‌یه‌ی تۆ گرتووته، بیگرم.

زایته‌که‌ وتی: چاک دۆزیو ته‌ته‌وه. راسته‌ منیش خۆم وائەزانم که‌ له‌ من کامه‌رانت‌ر نییه. ژبان هه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که‌ منی تیام. رابوردن هه‌ر ئه‌وه‌یه‌ که‌ من رایئه‌بویرم، بۆ هه‌ر شتیک وه‌ختیکم داناوه‌و له‌ هیچ شتیکا ناته‌واویم نییه؛ به‌یانیان هه‌له‌سه‌ستم شتومه‌کی ته‌راشم بۆ دانراوه، ته‌راش ئه‌که‌م ئه‌چم ده‌ست و ده‌م و چاو‌م ئه‌شۆم. دیمه‌وه‌ نان دانراوه‌و نان و چا ئه‌خۆم، جله‌کانم شۆراوه‌و له‌ ئوتوو دراوه‌و هه‌موو پاک کراونه‌ته‌وه. جل له‌به‌ر ئه‌که‌م و ئه‌چم بۆ سه‌ر ئیشی خۆم. نیوه‌رۆ که‌گه‌رامه‌وه، خۆم ئه‌گۆڕم و ده‌ست و ده‌م و چاو‌م ئه‌شۆم. نان ئاماده‌ کراوه، ئه‌چم نان ئه‌خۆم و ئه‌چم ئه‌نووم. به‌ ئه‌ندازه‌ی دوو سه‌عات رائه‌کشیم، ئیسراحت ئه‌که‌م. که‌ هه‌ستام ئه‌چم خۆم ئه‌شۆم، چا ئه‌خۆمه‌وه، پاش ئه‌وه‌ ئه‌و مه‌یموون و پشیل به‌ دینم تۆزێ یاریم بۆ ئه‌که‌ن. پاش ئه‌وه‌ هه‌ندێ پیا‌نۆ لێ ئه‌ده‌م و مه‌یموون و پشیل به‌دنگی پیا‌نۆ که‌ ئه‌که‌ونه‌ سه‌ما. که‌ تۆزێ له‌وه‌ تاقه‌تم چوو، ئه‌چم هه‌ندیک له‌گه‌ل باخه‌که‌ خۆم خه‌ریک ئه‌که‌م. پاش ئه‌وه‌ ئه‌چم سوار ئه‌بم ئه‌چم هه‌ندیکیش ئه‌گه‌ریم و ئه‌چم بۆ سینه‌ماو دیمه‌وه. کردوومه‌ به‌ په‌وشت دوو سه‌عات خه‌ریکی خۆتندنه‌وه‌ی کتیب و رۆژنامه‌و گۆفاریش ئه‌بم. پاش ئه‌وه‌ جینگه‌که‌م بۆ راخراوه‌ ئه‌چم ئه‌نووم.

کورپه‌ش وا به‌دل گوێی بۆ راگرتوووه‌ کات به‌کات گه‌شکه‌ ئه‌یگرێ له‌م رابوردنه‌.

وتی پارهیه کی زۆرم ههیه له بانکا. مانگانه کەشم زۆره ئەم کۆشکه هی خۆمه، خانوو بهرە و مولکی تریشم ههیه. ئۆتۆمۆبیل ههیه، ئەمانەم ههموو ههیه، بهلام... هەر له گەل وتی بهلام کۆره کسپه یەک له دلیه وه هات و ههنا سهیه کی ساردی هه لکیشا و وتی: «ئەم رهنجهشم به ههچ ده رچوو». وتی ئی. وتی بهلام شهو و رۆژ له په زاره ی ئەوه دام که فەرزەندی کم نیه پاش خۆم ئەم مال و مولکی بهرکهوئ و نه که و پته بهر دهست ئەم و ئەو و میری.

ئەمەش له بهر ئەوهیه که ژن نه هیناوه و ژن نیه تا منالم بێ. وتی: چۆن؟ بۆچی ژنت نه هیناوه؟ وتی: نه مهیناوه. ئەمەش داستانیکی ههیه. وتی: «تۆ خوا برا ئەوهشم بۆ بگێره وه». وتی من باوکم دهوله مند بوو، خستیه قوتابخانه و پتی خویندم. بهر بهرە سه رکه وتم و چوومه دانشگاهی جهنگه وه. ئەویشم تهواو کرد و دبلۆم وەرگرت و به ملازمی دووهم ده رچووم. تا ئەم ماوهیه باوک نه ما و هه ندی خزم و کەس و کارمان هه بوو هه موو سامانه که یان له ناودا. من جۆشی گه نجیم بوو، پیویستم به سامانی باوکم نه ما. مانگانه که م به شی ئەکردم. له ناو سه رخۆشی هه رزه کاریدا ئەتلامه وه و رامنه بوارد تا بووم به ملازمی یه که م هه ر سه ر خۆش بووم. له پاش چەند سالیکی تر بووم به ره یس. له م وه خته دا فیکری ژن کهوته سه ر. ئەوه نده هه بوو وتم من هیشتا ده مه ده می جوانیمه وه هه ر له ئیسته وه ژن بینم باشه؛ به لام له کوئی دانیم؟ چاک وایه با جارێ لێی گه ڕیم تا شوین و خانویه کم ئەبێ. که و تمه سه ر ئەم فیکره و وازم له ژن هینان هینا و خۆم به م هیواوه خه ریک کرد. پاش ماوه یه ک بووم به ره یسی یه که م و له راستیدا له پاره ی مانگانه که م ئەوه نده م بۆ دوا که وت که خانویه ک دروست بکه م. خانووم کرد و ئەو وه خته وتم من ره یسی ئەوه لیکم، ئیسته به چم کچیک بینم و له خانویه کی ره ق و ته قا داینیم و هاو سه ره کانی من هه موو ئۆتۆمۆبیل و هه موو هۆیه کی رابواردن یان هه یه. ئەگەر من نه مبین شووره ییه بۆم. چاک وایه با راوهستم تا ئۆتۆمۆبیل و ئەو شتانه شم ئەبێ.

له خولای ئەم فیکره دا مامه وه تا بووم به «مقدم». له م ماوه یه دا ئۆتۆمۆبیل کړی و هه موو جۆره شتومه کیکی مال م ریکخست. ئنجا که و تمه سه ر ئەوه وتم ئەوا من ئیسته هه موو هۆیه کی رابواردنم تهواوه، به م پتیه ئەچم کچیک دینم و به جۆریکی ئه ریستو قراتی له گه لی رانه بویرم و په کم له سه ر هه چ ناکه وئ؛ به م ژیا نه وه فیر ئەبم. [که چی رهنکه] له پاش دوو رۆژ هاتوو له ئیسه که م ده ریان کردم، ئەو وه خته هه چ شتیک نیه که من پتیه ی بژیم و فیری جۆره ژیا نیکیش بووم که وه نه بێ به سووکی هه ل سووړی. ئەو وه خته که نه فت ئەبم و له ناو خه لکا

نابرووم ئه‌چئ. كه‌واته ناوه‌لا با ماوه‌یه‌كی تر راوه‌ستم تا ئه‌بم به عه‌قید. له‌م ماوه‌یه‌دا ئه‌وه‌نده‌م ئه‌بیت ئه‌گه‌ر هاتوو له‌پاش ئه‌وه‌ش ئیشه‌كه‌ی خۆم له‌ده‌ست ده‌رچوو به‌ ده‌رامه‌نی پاشكه‌وته‌كه‌م وه‌كو جارێ ئه‌ژێم. له‌به‌ر ئه‌وه‌ وازم له‌ژن هێنا و پاره‌شم رۆژ به‌ رۆژ زیادێ ئه‌كرد. ئه‌وه‌نده‌م سامان بۆ پێكه‌وه‌نرا كه‌چهند خانوو به‌ره‌یه‌كم كهری و هه‌مووم دا به‌كهری و ئیسته‌ش سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ پاره‌یه‌كی زۆرم هه‌یه‌و له‌بانك دایه، ده‌رامه‌تی ئه‌وه‌ش خوی سه‌ر به‌خۆ سالانه‌یه‌كی زۆره. پایه‌كه‌شم ئه‌وا ئیسته‌ عه‌قیده‌و له‌ هه‌چ شتیك ناته‌واویم نییه؛ به‌لام ته‌مه‌نی ئه‌و كچه‌ی كه‌ من له‌ده‌وره‌یكا ملازمی دووم و یه‌كه‌م بووم و جو‌شی جه‌حیلیم بوو، له‌گه‌ل منا ئه‌گونه‌جا و مایه‌ی رابواردن بوو. ئه‌و ته‌مه‌نه‌و ئه‌و جو‌ره‌ كچه‌ پێم قایل نابێ و لام لێ ناكاته‌وه. ده‌وری جوانیم ده‌وره‌یك بوو ئه‌گه‌ر نانی شه‌ویشم نه‌بوایه‌ خه‌رامانی چینی‌شم پتیه‌ دائه‌نیش، ئیسته‌ كه‌ ده‌وری پیرییه‌ ئه‌گه‌ر هه‌موو گه‌نجی دنیا‌شم بێ هه‌چ تامی‌كی نییه‌و ئه‌و دلخۆشییه‌ی جارانی نییه. له‌به‌ر ئه‌مانه‌ ئه‌وا بۆ خۆم كه‌وتومه‌ته‌وه‌و خه‌فه‌تی ئه‌م غایه‌له‌یه‌ بووه‌ به‌ خۆراكی شه‌و و رۆژ و ئه‌وی پێی بلێن رووناکی سه‌ری به‌دلی منا نه‌كردوه. ئه‌و دیمه‌نه‌ رواله‌تیه‌م كه‌ ئه‌بینی، ئه‌وه‌ دیمه‌نیه‌كه‌ وه‌كو دیمه‌نی گولی ژاله‌یه. له‌دوره‌وه‌ ئاله‌و له‌ناوه‌وه‌ بێ‌تین و تاله. چارناچار دینم هه‌ر كاته‌ نا كاتیك خۆم به‌شتیه‌كه‌وه‌ ئه‌خلا‌فینم و ده‌ستی خۆم به‌وه‌ ئه‌برم؛ كه‌چی له‌و كاته‌شا و ته‌نانه‌ت له‌كاتی نووستیشا به‌بێ هه‌ست و ئیختیار هه‌ر به‌ینه‌نا به‌نی‌ك دلم خوریه‌یه‌كی لیه‌وه‌دیت و ژبانی تال و ترشی خۆم ئه‌خاته‌وه‌ فیه‌كر. كورپه‌كه‌ گوتی له‌و قسانه‌ بوو، به‌جاری چووه‌ تاسه‌وه‌و له‌م دنیا رووناكه‌ كه‌وته‌ دنیا‌یه‌كی تره‌وه. تا ئیسته‌ وای ئه‌زانی كه‌باشقه‌ی كامه‌رانی هه‌موو سه‌رزه‌وی دیمه‌نی ئه‌و پیاوه‌یه‌ كه‌ به‌خه‌وی شه‌ویش بۆنی خه‌م و خه‌فه‌تی نه‌كردوه؛ كه‌چی ئیسته‌كاتی سه‌یر ئه‌كا كلۆتر كه‌سیك و به‌ جه‌زبه‌تر كه‌سیك له‌م ژیر ئاسمانه‌دا بێ ئه‌و كه‌سه‌یه‌ كه‌ ئه‌و لێی به‌ هه‌له‌ چوو بوو. ده‌ردی مه‌رده‌می تر هه‌ر ده‌ردیه‌ك بوو هی ئه‌م دووه.

له‌پاش ئه‌وه‌ كه‌ له‌م كه‌ین و به‌ینه‌ تیگه‌یشت، رووی تیه‌كرد و و تی برا من به‌ شوین شتیكا ئه‌گه‌رام كه‌ لام وابوو ئه‌و شته‌ ته‌نها له‌ لای تو ده‌ست ئه‌كه‌وێ. هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ بوو كه‌ من هاتم ده‌زگا‌و دووكانه‌م بۆ خۆم پێكه‌وه‌ناو خۆم كرد به‌ هاومالی تو. ئیسته‌ وه‌كوو بۆم ده‌ركه‌وت ئه‌و شته‌ لای تویش ده‌ست ناكه‌وێ. كه‌واته‌ ئه‌مه‌ ئاخه‌ر ماله‌ئاواییه‌ كه‌ لیت ئه‌كه‌م و ئیتر به‌دوعا. هه‌ستا هاته‌ ده‌ره‌وه‌ ئه‌و كۆشك و خزه‌م‌تچی و ئۆتۆمۆبیل و شتانه‌ -كه‌ ریه‌کی خسته‌بون- هه‌موویانی تیه‌ك داو ئه‌و ولاته‌شی به‌جیه‌یشت و رووی كرده‌ به‌غدا.

ملی رئی گرت و رووی کرده به‌غدا. بیستی‌بوی کابرایه‌ک له‌وئ هه‌یه «عەلەدین سەجادی» پئ ئەلین و وای به‌گویی که‌وتبوو که کابرایه‌که گوی به‌کەس ناداو گزیری‌ک و وه‌زیری‌کی به‌لاوه وه‌کو یه‌ک وایه. گۆیا لای له‌عەنەناتی دنیا نه‌کردۆته‌وه. له‌گەل ئەوه‌شا دەستی ئەروا، دیاره هەر شتیک وترا وه‌نه‌بئ وایی. کورە وا چوو‌بووه دلیه‌وه که ئەبئ کامەرانی له‌لای ئەو دەست که‌وئ، بۆیه‌وا ئەو ریگه‌یه‌ی گرت‌وه.

به‌پرسیار چوو، ها لێره‌ها له‌وئ دیه‌وه. کوتوپر ته‌قی به‌لووتی قاپیه‌کی بچکۆله‌وه. له‌سه‌ر قاپیه‌که‌نووسرابوو ئەمه‌ مزگه‌وته. چوووه‌حه‌وشه‌بچکۆله‌که‌وه. له‌ویوه‌چوووه ژووری‌که‌وه له‌به‌ر تاریکی چاو‌چاوی نه‌ئەبینی. پرس و رای پئ ناوئ کورسیه‌کی شپه‌هه‌بوو له‌ژووره‌که‌دا چوو له‌سه‌ر کورسیه‌که‌دانیشت. ناچار بوو دانیشتی چونکه‌سرمیچه‌که‌ئە‌وه‌نده‌نزم بوو ئە‌بوايه‌سه‌ری دان‌واندایه؛ ئە‌گینا نه‌یشه‌توانی به‌پێه‌راوه‌ستی. که‌دانیشت تۆژی به‌رچاوی رووناک بووه‌وه کتیب‌خانه‌و کتیب‌کی نه‌زۆر که‌م و نه‌زۆری به‌رچاوکه‌وت. له‌به‌ر بئ جیگه‌یی کتیب‌خانه‌که‌زۆر ناریک‌وینک بوو. هه‌ندیکی به‌سه‌ر ره‌فه‌که‌وه‌بوو تا سرمیچه‌که‌چوو بوو، تۆز سه‌ری گرت‌بوو. می‌زیک دانرابوو، ئە‌ویش سه‌ره‌که‌ی پری بوو له‌کتیب و قاقه‌ز و قه‌لم، به‌لام ناریک و ناهه‌موار. کورسیه‌کی شپ له‌به‌ر می‌زه‌که‌دا دانرابوو سه‌ر ئەو کورسیه‌که‌ش پری بوو له‌قاقه‌ز و رۆژنامه‌و گۆ‌شار؛ جیگه‌ی دانیشتنی زه‌لامیک به‌سمرسمر له‌سه‌ر کورسیه‌که‌کرا‌بووه‌وه. له‌ناو قاقه‌ز و رۆژنامه‌کانا کابرایه‌کی ده‌سته‌پیاوی لئ دانیشتبوو د‌ش‌دا‌شه‌یه‌کی له‌به‌را بوو. سه‌ری رووت بوو گویچه‌ی خه‌تی ته‌له‌فونیکی برا‌ویشی له‌ته‌نیشتی‌ه‌وه‌دی‌ار بوو.

کابرا که‌چوو سه‌ری کرد به‌ژووره‌که‌دا هیچ نه‌چوووه‌دلیه‌وه کامەرانی بویری سه‌ر بکا به‌شوینیکی و تاریکی بۆگه‌نی دوور له‌هه‌موو ناز و نیعمه‌تیکه‌وه. پرسیاری له‌عەلەدین سەجادی کرد. کابرای دانیشتوو به‌زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌که‌وه‌به‌روانی چاوی‌که‌وه که‌پری بوو له‌هه‌ست کردنی تیگه‌یشتنی ئەو که‌ئەم می‌وانه‌به‌هه‌له‌دا چوووه، وتی: «فه‌رمانت چیه‌به‌عەلەدین سەجادی و بۆچیته‌؟» ئە‌ویش وتی: ئیشم پێه‌تی و ئە‌مه‌وئ بیینم. کابرای دانیشتوو وتی ئە‌گه‌ر زۆر به‌په‌رۆشی بۆ بینیی، ئەو کابرایه‌که‌گویی زرنگانووته‌وه ئە‌وه‌ته‌له‌به‌ر ده‌ستایه؛ فه‌رموو ئە‌مر که‌!

کورە‌که‌گویی له‌و قسه‌یه‌بوو، له‌و کاته‌دا به‌ده‌ستی تۆژی چاوه‌کانی هه‌لگه‌لۆفت و به‌سه‌رسامیه‌که‌وه تیژتیژ هه‌ردوو چاوی بریه‌کابرای دانیشتوو وه‌کو بلتی‌ت هه‌په‌سا. پاشان وتی: «بۆچ جه‌ناب‌تی عەلەدین سەجادی؟» ئە‌ویش وتی به‌لئ. وئ زۆر سه‌په‌ر ئیسته‌به‌

ته‌واوی باوه‌رم هاته‌سهر ئه‌وه که ده‌نگی ده‌هۆل له دوور خۆشه‌و ئیسته به ته‌واوی باوه‌رم به نات‌ه‌واوی ئه‌قلی خۆم هینا که ئه‌مه‌وی له‌شوینیکی وادا کامه‌رانی بدۆزمه‌وه.

ده‌وریه‌ک هه‌ندئ تووتنی تیا بوو له‌گه‌ل چه‌ند په‌ریه‌ک قاقه‌زی بافه‌ره له‌سهر میزه‌که دانرا‌بوو. کابرای دانیشتوو ده‌ستی برد له‌پاکه‌تیک -که‌ئه‌ویش هه‌ر له‌سهر میزه‌که‌بوو- جگه‌ره‌یه‌کی تریدا به‌کو‌په‌که‌و خۆیشی ده‌وریه‌ توته‌که‌ی هینا سیگارێکی بۆ خۆی پیتچایه‌وه‌و به‌ده‌م پیتچانه‌وه‌ی سیگاره‌که‌وه هه‌ر ئه‌یوت: «ئێ کامه‌رانی». که‌سیگاره‌که‌ی تیکرد، پینچ شەش چه‌رخ (فه‌نه‌ک) ی بنزینی له‌سهر میزه‌که‌ بوو له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا که تازه‌بوون و هه‌موو شتیکیان ته‌واو بوو، ده‌ستی دایه هه‌ر کامیکیان هه‌ل نه‌ئ‌ه‌بوون و هه‌ر ئه‌شی وت: «به‌لێ، کامه‌رانی. ئێ، کامه‌رانی. کاکم کامه‌رانی ئه‌وی».

ئه‌و به‌ هه‌ر شه‌په‌شه‌قیک بوو سیگاره‌که‌ی داگیرساندو به‌گو‌گردیکیش جگه‌ره‌ی کو‌په‌که‌ی داگیرساند و سه‌ر و نه‌فه‌سیان لێ دا و ئه‌مجا رووی کرده کو‌په‌که‌ وتی: فه‌رموو قسه‌ بکه‌.

کابرا وه‌یا عه‌لاه‌دین سه‌جادی‌ش تیگه‌یشتبوو که‌ئه‌و کو‌په‌ چی ئه‌وی؟ پتی وت: شوین کامه‌رانی که‌وتووم بۆیه وانه‌که‌م و واره‌ئه‌بۆیرم. وتی: «جا ئه‌مه‌که‌ی کامه‌رانیه‌؟» وتی: تا ئه‌م کاته باوه‌رم له‌سهر ئه‌وه‌ بووه که دنیا له‌ مه‌زیاتر هه‌لناگری. ئه‌گه‌ر کامه‌رانی ده‌ست که‌وی له‌و ریگه‌دایه که من گرتومه‌. دیاره له‌مه‌شدا نییه. که‌وابوو کامه‌رانی ده‌نگی هه‌یه‌و ره‌نگی نییه‌.

ئنجای پتی وت: کاکێ خۆم گوێ بگره‌تا قسه‌ت بۆ بکه‌م، به‌لام پتوێسته تۆ له‌پیشا به‌سه‌ره‌ات و چۆنه‌تی خۆت بۆ من بگیریته‌وه‌و تیمبگه‌یه‌نی له‌حال و ئه‌حوالی خۆت، ئه‌و وه‌خته‌ منیش ئه‌وی بیزانم پیت ئه‌لیم.

کو‌په‌ هات ئه‌وی به‌سه‌ری هاتبوو له‌و رۆژه‌وه که به‌ شوین کامه‌رانی ئه‌سو‌وپت‌ه‌وه‌ تا ئه‌م کاته هه‌ر شتیک هه‌بوو نه‌بوو هه‌مووی بۆ گێرایه‌وه‌و وتی: ئه‌مه ئاخ‌ر پله‌مه؛ ئه‌مه‌وی بزانم ئه‌وه‌ی که‌من ئه‌مه‌وی لای تۆ ده‌ست ئه‌که‌وی یان نه‌. به‌و نیازه هاتم، به‌لام که‌ سه‌یر ئه‌که‌م تۆ له‌ هه‌موو که‌س زیاتر له‌جه‌زبه‌ دای.

لیره‌دا عه‌لاه‌دین سه‌جادی ده‌ستی پێ کرد و وتی که‌واته دلت لام بێ وتی: «برام، له‌پیش هه‌موو شتی‌کا چه‌ند وشه‌یه‌ک هه‌یه، ئه‌مانه‌ ته‌نها وشه‌که‌یان هه‌یه، مه‌فه‌وومی ئه‌و وشه‌یه‌ دوور نییه هه‌ر دروست نه‌بووی. ئه‌وانه‌ش وه‌کو کامه‌رانی، عه‌داله‌ت، دیموکراسی و هه‌تریش هه‌یه».

ئەمانەتچۆرە تەلەپە کەن کەلیمە لە دنیا دا نییە و نەبوو. ھەر شتێک ھەبە لە دنیا دا ھەمووی نسیبە. چاوت لە کاروباری روالەتی نەبێ، ئەو ھەبە. ھەر دەستەبە کە تۆ ئەیبینی بە لاتەو دەستەبە کی باش و بەختیارە، بچۆ لە گەلیا ھەلسو کەوت بکە لە پاش تۆزیک پەشیمان ئەبیتەو؛ خێرا بۆت دەرئەکەوێ کە ئەو ھەبۆ دەستبەینی دەستەبە کی تر ئەو رێگەبە ی گرتووە. جا با ئەو دەستەو چینی ھەر دەستەو چینی بێ، بەلام ئەو بەدلی منا دیت و بەلامەو کامەرانییە، چەند بیر و باوەریکە. ئەگەر ئەو بیر و باوەرەت بوو ئەو کامەرانییە، ئەگەر نەتوو ھیچ. بەتایبەتی کامەرانی بەینی رۆژو زەمان ئەگۆریت، لەم رۆژەدا کە ھەموو شت لە فیکر چۆتەو و پوول و دراو شوینی ھەمووی گرتۆتەو، کابرا بۆ ئەو کە راوی دەست کەوێ، چی بە بیرا بیت لە کار و بارێ ناھەموارو لە ماستاو کردنی بێجێ ئەیکا گۆیا بۆ ئەو کە ئەو دراو و شوینی دەستکەوێ. سەر ئەکە ی کە دەستیشی ئەکەوێ لە ھەموو کەس دل تەنگتر و بەخەمتەر. کەوابوو ئەمە کامەرانی نەبوو کە دەستی کەوت.

ئیحترام و رێز لە دنیا دا دوو جۆرە: جۆریکی ھی ئینسانی روتە؛ واتا پتویستە لە سەرت ھەر کەس پتیا و ت ئادەمیزاد، خۆلێژیک بیت یا پادشایە ک تۆ ئەبێ ریزی لێ بگری و بە چاویکی گەورەو سەیری کە ی چونکە ئینسانەو یەکیکە وەکو تۆ.

جۆریکی تر، ئیحترام و ریزی دۆستایەتی، خزمایەتی، پایە و شوین، عیلم و زانیاری، سامان و روالەتی دنیا یە. ھەر یە ک لەمانەش ئەبێ زیاد لە ھی ئینسانیکا بەشیان بەدەیت، بەلام بە مەرجیک: بەو مەرجە کە کابرا لە خۆبایی نەبێ و داوای ئەو ی لێ بکا ھەر بەو ناوہو کە ئەو گەورە یە ئیتر واجبە لە سەر تۆ کړنووشی بۆ بەری. ئەگەر ئەو داوای لیت کرد ئەو ئەبێ لەلایەن تۆو بێبەش بێ؛ تەنانت لە ئیحترامە ئینسانیکەش؛ بۆ وینە: کابرایە ک بە میسال وەزیرە، داوای ئەوەت لێ ئەکا تەنھا بەو ناوہو کە وەزیرە پتویستە لەسەر تۆ کړنووشی بۆ بەری و لەبەر دەرگا کە یا بکەوێ و دەوری لیدە ی. جار جار ئەویش بە فیزیکی وەو بەتیلی چاوەو نیو مەرحەبایەکی روتت لێ بکا و ئەم نیو مەرحەبایە بێ بە خواردنی شەو و رۆژت و ھیچی تر.

ئەگەر یەکی و ابوو ئەو تۆ ئەبێ لەباتی کە کړنووشی بۆ بەری، بەردی تیگری و بیشکینی. بە شکانیکی وا کە جاریکیکە خۆی بۆ پتیکەو نەنووسینری. ئەو مەسەلە کوردییە تی بگەینە کە ئەلێ: «بۆیە پتت ئەلیم کاکە، تا چۆلە کەم بۆ بگری»؛ ئەگەینا ئەگەر بێتەسەر ئەو لەبەر تەنھا پایە کەت وەیا لەبەر تەنھا سامانە کەت داوای ئەو م لێ بکە ی کە بە گەورەت بزانم، ئەو لە باتی ئەو بێ وابجیتە دلتەو کە بە ھیچت نازانم و ھەر یە کە پیاوی مالی

خۆمانین. لەم لایەنەوه ئەبێ پیاو وەزیریکی و گزیریکی بەیەک بزانی و هیچ گویان مەدەرێ با بیکەن برویش.

یەکیکی تر لە هۆی بەختیاری ئەوەیەکە هەرگیز وەختی خۆت وەیا دلی خۆت بەشوین و جیگەو بەقسە و تن بەخەلکەوه تەنگ مەکو و خەریک مەکە. چاوت لەوەوه ئەبێ کەفلان ئەوەی هەید و تۆ نیتە؛ وەیا کە دانیشتی لەگەڵ یەکیکا مەیه بەسەر و گویلاکی ئەو کەسە کە رۆژیک لەروژان ناسراویەکتان بوو. وەیا نان و پیازیکتان بەیەکەوه خواردوو. لەم قسانەو لەم خەریک بوونانە هیچ کەلکیک وەرنەگاری. بیجگە لەوەی ئەبێ کە دلی خۆت گرانبار ئەکە. پیاو ئەبێ وەکوو ئاوی مەنگ وای؛ ئەوەک چەقەندی ئاش.

یەکیکی تر هەر قسەیه ئەیلێت وەیا هەر کردەوهیەکە ئەیکە ی دوو ئامانجت هەبێ: یەکم نیازی خۆت لەگەڵ خوا ی خۆتا بۆ ئەو قسەو کردەوهیە پاک بێ؛ دووم موخاکە مەیک لەگەڵ ویزدانی خۆتا بکە بزانه ئەو قسە وەیا کردەوه تە زیانی نییه بۆ خەلک و بۆ بێ گوناخان. ئەگەر ویزدانەکت پێی وتی نیەتی، وە نیازه کەشت لەگەڵ خودا پاک بوو، ئەوە لەسەر ئەو قسەو کردەوه تە برۆ با هەموو عەلەمیش قسەبکەن هیچ نرخیکی نییه و دواچار هەر تۆ سەر ئەکەوێ.

یەکیکی تر لە هۆی کامەرانی ئەوەیە ئەگەر بیر و باوەریکت هەبوو، ئەبێ تا ئاخر هەناسەت لەسەر ئەو بیر و باوەرە برۆیت. پایە وەیا پارە وەیا رۆژباشی بۆش نابێ پەشیمانت بکاتەوه. ئەمەش مەرجی هەیه؛ مەرجە کەش ئەوەیه و بزانی لەبیر و باوەرە کە تا راست ئەکە ی و لەسەر شتیکی راست و دروست ئەرۆی. ئەگەینا ئەگەر و بزانی بیر و باوەرە کە ت چەوتە، ئەوە نابێ لەسەری برۆی؛ چونکە پێدا گرتن بۆ شتی چەوت ئەمە زیانی لە قازانجی گەلی گەلی زۆرتەرە. خۆ ئەگەر بیر و باوەرە کەشت بەراست زانی، وە لە واقعیشا راست بوو، ئەوە هەر لە سەری برۆ با رایشت کێشنە پێ سیدارەو پێت بلێن یا ئەبێ پەشیمان ببیتەوه یا ئەمە تە ملت ئەکرێ بەو پەتەوه؛ ئەکە ی پەشیمان ببیتەوه؛ چونکە مردنی بەسەر بەرزی گەلی سەر بەرزترە لەژیانی کە سەرنزمی تیا بێ.

یەکیکی تر ئەوا دوو دەستە هەیه: دەستە یەکی دەستە جلەوی ئیشی گرتۆتە دەست و لەسەر کورسی دانیشتوو؛ دەستە کە ی تریش لە دوورەوه وەستاوه سەیر ئەکا. لەم دەستە ی دوو مەدا چەند کەسیک پەیدا ئەبێ ئەوانی تر هەڵئەخرێنێ با بچین ئیشە کە لە دەست ئەوانی تر بستیین؛ چونکە نازانن بەرپۆهی بەرن. ئەچن و بەرەنگاریان ئەبن. ئەوانەش کە لەسەر کورسیە کەن، ئیشە کە نادەن بە دەستەوه. بەمان ئەلێن ئیوه نایزانن بەرپۆهی بەرن.

کاروباری کۆمەڵ وای ئەوێ کە ئیمە لەسەر ئەم کورسیە بین. ئەمانیش ئەلێن: نا، ئیوه نایزان بەرپۆهێ بەرن. کاروباری کۆمەڵ وای ئەوێ کە ئیمە لەسەر ئەم کورسیە بین. هەر دوو لایان هەر کاروباری گشتی ئەکەن بە بیانوو بۆ دانێشتن لەسەر کورسیەکە؛ کەچی هەر دوولایشیان درۆ ئەکەن کار و باری خۆیان وای پتوێستە کە لەسەر کورسیەکە بن، نەوێک کار و باری گشتی.

جا نەکە ی بروا بەقسە ی هیچیان بکە ی. هەر دوولایان درۆ ئەکەن؛ مەگەر بەدەگمەن و بۆ خۆیان وا ئەکەن. راستەبۆ خۆیان وا ئەکەن، چونکە سەیر ئەکە ی ئەو دەستە یە بۆ لەسەر کورسیەکە یە هەموو تێپەراندنی ئیش و کاری ولات هاتۆتە سەر ئەوێ کە بۆ خۆیان تێپەرێتن و ئەوانی تر کە لەسەر کورسیەکە نین وەیا تێکرای خەلکی ولاتن، لە دوورەوێ زاقە ی چاویان دیت و بەدەردی نەرۆیشتنی ئیشەوێ ئەتلێنەوێ.

جا کاکەبرا! لەبیرو باوهرێ منا ئەمانە هەندیک بوون لە هۆی کامەرانی. ئەگەر توانیت ئەمانە بەری بەرپۆهێ، ئەوا وێزدانت ئەتوانی بەهسێتەوێ. کە وێزدانت حەسایەوێ خۆیشت کامەرانی ئەبێت. هەر وەخت توانیت ئەرکی ئەمانە هەلگری و هەلتگرت، جارێکیکە وەرەو هەندیکێ تر هەیه پێت ئەلێم. ئەگەر ئەو کامەرانیە ی تو ئەلێت و عەودالی بە شویتیا نییەو درووست نەبووێ. بچۆرەوێ لە مالی خۆت دانێشەوێ، خۆت بە خەیاڵەوێ خەریک مەکە؛ نە عەدل هەیه نە کامەرانی.

کۆرە هەلسا سوپاسێکی کابرای دانێشتووی کرد و ژوورە تاریکەکە ی بەجێهێشت و روێشت.

لافاوی سولهیمانی

- ئەلێن میژوو خۆی دەوری خۆی ئەکاتەوێ، ئەمەرستە. چونکە ئەو کارەساتە کە لەو رۆژانەدا پەیدا ئەبن، بەدەگمەن دوویان لە یەک ئەچن. دەور کردنەوێکە مەعنای ئەوێ نییە کە کارەساتی وەکوو یەک ئەگیرێتەوێ، بەلکۆو مانای ئەوێکە زەمانەکە چەرخێکە ئەسوورپێتەوێ لە ناو چەرخەکەدا پەردە ی ورد و دروشت هەیه و پێشانی خەلکی ئەدا. چەرخەکە لە سوورپێتەوێدا ناوێستێ، کە نەوێستا ئێتر بەرەبەرە هەر پەردە ی جۆروا جۆر دەر ئەکەوێ.

جا بۆ ئەو ئەو چەرخى میژوویە یەکنى لەو پەردانەکە نواندى بۆ پاشەرۆژ ون نه‌بێ، ئەوا ئیمە لیرە وەکوو بخزیتە مەکینەى زەنگو غرافەو و بەتەواوى روون بکریتەو، ئەینوسین و بۆ پاشەرۆژى میژوو ئەیهێلینەو. ئەو پەردەیه‌ش پەردەى کارەساتى لافاوى سوله‌یمانییه، ئەم کارەساتەش بەم جۆرەبوو:

رۆژ رۆژى هەینى و ۱۸ى تشرینی یەكەمى ۱۹۵۷ و ۲۸ى سەرماوەزى ۲۶۵۷ى كوردی بوو. سەر لەبەیان هەتاو و رۆژیکى خۆش بوو. ئومیدی لە خۆشى بەو لاوه‌ هێچ شتیکی تر نه‌ئەکرا هەتا کەوتە پاش نیوهرۆ پاش عەسر. سەعات بوو بە پینجى پاش نیوهرۆ لە لای شىمال و شىمالى رۆژاواو هەورە چلکەنە یەك پەیدا بوو. زۆر بەتیزى بەرەو ئاسمانى ناو شارەكەو بنارى شاخى گۆزەو دایکرد و کردى بەرەهیلە. زۆرى پینەچوو بوو بەتەرزه. بۆ ماوه‌ى ۴۵دەقیقه ئاسمان وەیا هەورە تالەكە ئەیگرمان و ئەیشریخان و ئەگریا. باران وەكو كوننه‌ سەر بەرەوژیر ئەهاتە خواره‌و. تنۆكى باران بە هەر چواریان ئیستکانیکى چایان پڕ ئەکرد. تەرزه‌ لە هیلکە کەویکەو هەتا هیلکە مریشکێک بوو.

کە باران و تەرزه‌ خۆشى کرد، لافاو وەكو شێرى برسى پەلامارى ناو شارى دا. لە سەرۆوى شارەكەو رزایە ناو شارەو. سەرى کرد بە کۆلانەکانى گەرەکی «مەلکەندى» دا - کە یەکیکە لە گەرەکی شارەكەو کەوتۆتە سەرۆوى شارەو - لە کۆلانیشەو رووى کردە ناو ماله‌كان و ناو ژوورەكان؛ چى بەرپەل کەوتایە لەنۆین و منال و زەلام، لە دروشکەى بەردکیشان هەمووى رائەمالى و ئەیهێنایە دەرەو.

ئەمجا بەسەر ئەو جادەیه‌ تازەیه‌دا کەئەچى بۆ ئەزمەر شالاوى هینا چوو سەرەى شارەكەو. سەرا دوو نەۆمە؛ نەۆمى خواره‌و پى بوو لەناو و هەچ نووسراو و پسوولەو سەنداتیکی سەرەى حوکومەت هەبوو لەو نەۆمەدا هەمووى کەوتەسەر ئاو لەبن میچەکە توند بوو.

لە پەنجەرەکانەو ئاو هاژەى کردو هاتە دەرەو. لەگەل ئەوى سەرەو کە ئەهات قۆلیان کرد بەقۆلى یەکا و پەلامارى بازار و گەرەكەکانى خواره‌و یان دا. لەم بەردەرکی سەرەیه‌دا لافاو کە بەهێز تر بوو. ئەسپى کالیسکەچى و ئۆتۆمۆبیلی رامالى و ئەبیرد. ئەیدان بە دیوار و کەندەلانا. لۆریه‌کی بەحه‌وت تن بارەو برد، ئۆتۆمۆبیلی قەمەرە بەسەر ئاوەكەو، ئاوەكە بۆی بوو بوو بەشوفیر و بەکۆلانەکانا ئەیسوورپاندەو.

لەشوینیکی تر کە پیتی ئەلین «ئەسحابەسپى» و ناوەندى شارەكەیه، ئۆتۆمۆبیل بەگوريس بەسرا بوو، ئاو گوريسى پچران و ئۆتۆمۆبیلی فراند. نرکەى ئەم لافاوش بى زیاد و کەم

هەر لەوێ ئەچوو ئەتوت کینۆیک ئەکەوێ بەسەر کینۆیکا؛ چونکە هەم دەنگی ئاوەکە خۆی هەم دەنگی رووخانی ئەو دیوارو خانوانە کە بەرلەپی ئەکەوت، یەکیان ئەگرت و ئەو شایەیان ئەگیرا.

لە هەندێ شوێنا ئاو کە چووێ ژوورەوێ ئەو میز و کورسیانە کە لە ژوورە کە بوون ئاوەکە لە بن میچەکە ی تونگ ئەکردن. لە هەندێ شوێنی تر ئاو لەپاش ئەوێ کە نەهۆمی ژێرەوێ خانووەکە ی پر ئەکرد، ئەچووێ نەهۆمی سەرەوێ. لەوێوێ لەدەرگا و پەنجەرەکانەوێ وەکوو تافگە هەر بەهێزی کۆیستانەکان ئەپرژایەوێ کۆلانەکانەوێ.

لافاو لەدەشتەکانی سەررووی شارەکەوێ مەپری هینابوو. بە جۆرێ رایمالیبوو ئەو مەر فریای ئەوێ نەکەوتبوو کە رووی خۆی بگۆڕێ بۆ رووی ئاوەکە. هەر وەها لەناو شارێ ئەسپی رانەمالی و ئەبێرد. کە ئەمانەشی ئەبێرد ئەیدان بەدیوار و کەندەلانی ناو شارەکەدا و لەوێ یا ئەبوون بەژێر دیواری رووخاوێوێا هەر تونگی ئەکردن لەدیوارەکەوێ بەو جەزەرەبە یە گیانیان تیا نەئەما. ئاوەکە بەمەوێ نەئەویستا، منال و زەلامی لەناو مالا ئەفراندو ئەبێردن. چەند بێشکە ی کۆرپە ی ساوا بەسەر ئاوەوێ بوو؛ کەس نەئەوێرا توخنی کەوێ.

ئەمجا لافاو رووی کردە بازاران. لەوێ چووێ «قەیسەرە» کەنەوێ. سولەیمانی دوو قەیسەری تیا یە: قەیسەری «نەقیب»، قەیسەری «وەسمان پاشا». ئەمانە شوێنە کە یان چالان. شتومەکی بازارگانی و تجاری سولەیمانی هەموو لەم دوو قەیسەرەدان؛ کەچی چی لەوێ بوو لەکۆتال و شەکر و چا و بابەتی عەتاری، هەموویانی رامالی فەردە ی پر لەکۆتال و سندووقی چا بەسەر ئاوەکەوێ وەکو پووشکە وا بوو.

دیارە ئەم ئاوە هەتا ئەهات زیادی ئەکرد و ئەهاتە سەری. لێرەدا نۆرە هاتەسەر گەرەکی «سەر شەقام» و «شیخەباس». بەو توورە یی و توند و تیز یە پەلاماری ئەو گەرەکانە ی داو رووی تی کردن. لەو دوو شوێنە کارەساتی زیاتر کرد؛ مال رووخان و منال بردن زۆرتر بەر ئەو شوێنە کەوت.

شوێنی شاری سولەیمانی لێرە؛ هەتا سەرەو خوارتر بپروا بەلای قیبلەوێ گۆری ئاو زیاتر ئەبێ. ئەم گەرەکانەش کەوتوونەتە خوارووی شارەوێ بۆ یە زیاتر کارەسات لەمانا رووی دا. تا گەیشتە ئەوێ و لەوێ دەرچوو هەر شتێک هەبوو بەردی و ئەمجا لەخوارووی شارەوێ رووی کردە چەمی تانجەرۆ.

له هندی له کۆلانه‌کانی ناو شارا نهو شوینانه که ریبازی ئاوه‌که بوون، تا دوو مه‌تره
ئاو به‌رز بووبوووه. به‌لای زیاتر له‌وه‌دا بوو ئاوه‌که سارد بوو، هه‌مووی هی تهرزه‌بوو. له‌به‌ر
ساردیه‌که‌شی کەس نه‌یه‌وێرا توخنی که‌وێ و شتی‌ک بگرتیه‌وه.

له هندی له‌حه‌وش و سه‌ربه‌نه‌کانا وه‌کوو هینابیتت به‌سه‌د بار، سه‌د بار ته‌رزه‌ت
تیکردی، ئاوا کۆمه‌له‌ بوو بوو. سه‌یرتیش ئه‌وه‌بوو شوینی وا هه‌بوو نووسابوو به‌شاره‌که‌وه،
وه‌کوو هه‌ر بارانی لی نه‌باریی وایوو. له هندی په‌نا دیوارا له‌پاش ۴۲ رۆژ ته‌رزه
ئه‌دۆزرایه‌وه له‌هیلکه‌که‌و گه‌وره‌تر بوو.

ده‌نگی نرکه‌ی لافاو و ده‌نگی هاواری ژنان و پیاوان که‌کس و کاریان ئاو ئه‌ی‌بردن
وه‌یا ماله‌کانیان له‌به‌رچاویانه‌وه ئه‌روو‌خا، وه‌یا شتومه‌کی ناوما‌لیان به‌سه‌ر ئاوه‌وه ئه‌مینرا وه‌یا
بارخانه‌ی بازرگانه‌کان ئه‌چوو به‌گه‌رووی لووره‌ی لافاوه‌که‌دا و ئه‌مان هه‌یچیان پێ نه‌ئه‌کرا
ببجگه‌ له‌هه‌ناسه‌هه‌لکیشان نه‌پێ. ئه‌م ده‌نگانه‌ی ئه‌و رۆژه‌ی ناو شاری سوله‌یمانی یی‌گومان
کردبوو به‌کاری که‌فرشته‌ی ئاسمان به‌زه‌بی پیا بیتیه‌وه؛ به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌که ئه‌و شاره‌هه‌ر
له‌ماوه‌ی چه‌ند سالی‌کا جاریک ئه‌پێ ئه‌م ده‌نگانه‌ی لی به‌رز بیتیه‌وه؛ جاریک به‌هۆی
بۆردوما‌نه‌وه، جاریک به‌هۆی رژانی خوینی شه‌هیده‌کانه‌وه، جاریک به‌هۆی لافاوی بی
ئه‌مانه‌وه. له‌به‌ر ئه‌مانه‌فرشته‌ی ئاسمانیش گو‌تیا‌ن که‌ر بووبوو له‌ده‌نگی ئه‌و هه‌موو
زایه‌لانه. وادیاره‌شاری سوله‌یمانی ئه‌پێ هه‌موو جار ئه‌م ده‌رد و مه‌ینه‌ته‌بخاته‌سه‌ر شانی.
له‌گه‌رمه‌ی لافاوه‌که‌دا خه‌لکه‌که‌په‌رت و بلاو بووبوو‌نه‌وه؛ که‌س ئاگای له‌که‌س نه‌بوو.
وه‌یا که‌س نه‌یه‌زان‌ی چی دیار نه‌یو کێ بووه به‌قوچی قوربانی و به‌مالی تالانی.

باران و ته‌رزه‌که‌له‌پاش ۴۵ ده‌قیقه‌خو‌شی کرده‌وه. لافاو هه‌ر دریه‌ی کیشا و شه‌و
به‌سه‌را هات. لێره‌دا عه‌لم که‌وتته‌ده‌ربه‌ده‌ری و فه‌لاکه‌ت. به‌ره‌به‌ره‌ناله‌ی جگه‌ر سووتاوان
به‌رز بووه‌وه. ئه‌مجا هه‌ر یه‌که‌له‌لایه‌که‌وه هاواری ئه‌کرد کو‌په‌که‌م وه‌یا براکه‌م وه‌یا
کو‌رپه‌کانم دیار نین. راست بوو، دیار نه‌بوون؛ چونکه‌لافاو بر‌دبوونی و کردبوونی به‌
گا‌وگه‌ردوونی خو‌ی.

ئه‌وانه‌ی له‌ناو شارا به‌خنکاوی له‌ده‌می لافاو سه‌نرا‌نه‌وه، وه‌یا ئه‌وانه‌ی به‌مردوویی
له‌ژێر دار و به‌ردی خانووی رووخوا‌ی ده‌ست لافاو ده‌ره‌یترا‌بوون، ئه‌مانه‌له‌ماوه‌ی شه‌و و
رۆژیکا دۆزرا‌بو‌نه‌وه. به‌لام له‌پاش ئه‌و شه‌و و رۆژه‌له‌عه‌ربه‌ت و تانجه‌رۆ لاشه‌ی مردوو
ئه‌مینرایه‌وه و ئه‌ه‌یترا‌یه‌وه.

دەستە دەستە خەلک ئەچوون بۆ ناشتنی مردووی ئەم کارەساتە لە گردی سەیوان. گۆرەلکەنەکان فریای ئەو نە ئەکەوتن بێنەو بە ناوشار. کە گۆرپکیان هەڵئەکەند بە پەلە ئەچوونە سەر هەلکەندنی گۆرپکی تر.

سەیرتر ئەوەبوو لەپاش دوو رۆژ منالیک لەناو بێشکەیا کە ئاو بردبووی لەدەورو بەری عەرەبەت و تانجەرۆ دۆزرا بوووە پەنجەیی خۆی خستبوو دەمی و ئەیمزی؛ هێنایان بۆ خەستەخانە. وا دیار بوو لەویدا ویستبوویان دەرمانی بکەن ئەو وەختە مردبوو.

دەمی سال بوو؛ سولەیمانی خەریکی ریکوپیک کردنی ناو شار بوو. لە جادە، لە زیراب و رەهەن، لە جوانی ناو شار ئەم لافاو ئەو ئیشانەیی کە بەو سالە کرابوو هەمووی لە ماوەیەکی کەما تیکداو هیچی بەسەر هیچەو نەهێشت. شاری سولەیمانی لەم میژوویدا بوو بە شویتیک وەکوو هەرگیز دەستی ئاوەدانی بەخۆیەو نەدیپ و ابوو. لە لایەکەو جادەو کۆلان هەموو تیکچوو بوو، روخابوو بەسەر یەکا. لە لایەکەو خانووبەرەییکی زۆر پەمابوو بە سەر یەکا. دەنگی زایەلەیی رۆرۆیش سەرباری هەموو بوو.

ئەو زیانەیی کە لەم لافاویدا کەوت لەم شارە بەمجۆرە بوو:

ئەوانەیی کە خنکان و بوون بەزیر دار و پەردووی خانووی رووخاوەو ۳۵ کەس. ئەمانە زۆرتەری منالی ساواو پاشان ژن و ئەمجا پیاو. ئەو خانوانەیی کە لافاو رووخاندی ۴۷ خانوو بوو. ئەوانەیی کە لافاو پەکی خستبوون ئەبوا برووخینرین ۷۶ خانوو بوو. ئەو زیانەیی کە لە خەلکی ناو شار کەوتبوو لە کوتال و بابەتی عەتاری و شتومەکی ئاو بردوی ناو مال دانرا بەسەد هەزار دیناری عێراقی. ئەو زیانەیی کە لە شارەوانی (بەلەدیە) کەوتبوو هی خیابانەکان، باخچەگەشتیەکان، زیراب و بۆریەکان دانرا بە ۳۰۰ هەزار دیناری عێراقی.

ئەم کارەساتە بەمجۆرە قەوما. پاش ئەوە خەلکی ناوشار و کوردەکانی دەرەوێ ناو شار بەتایبەتی ئەوانەیی لە بەغدا بوون، هاواریان لێ بەرز بوووەو بۆ پرکردنەووە چارەکردنیککی ئەم زیان و کارەساتە. ئیستگەیی کوردی و عەرەبی لە بەغدا دەنگی بەرز کردووە. مەسەلە گەشتە هەموو شارەکانی دەرەوێ عێراق و ئیستگەکانی عەلەم. هەموو باسی ئەم لافاوو پەڕیشانی خەلکی شاری سولەیمانیان کرد. خاوەن شکۆ پادشای عێراق و جێنشینی پادشای عێراق لە بەغداوە چوون بۆ بینین و سەرەخۆشی کردن لە لێقەوماوانی شاری سولەیمانی. هەر وەها پیاوانی کوردیش لە هەموو لایەکەو هەرچۆن ئەوی بۆ بینینی ئەم کارەساتە بە تەلگراف و تەلەفۆن و نامەیی تاییبەتی کوردەکانی عێراق و دەرەوێ عێراق دەربرینی ماتەمی خۆیان بۆ ئەو پەڕیشانیە کە رووی کردۆتە شاری سولەیمانی، ئەنارد. بۆ

موتەسرفی شار و سەرۆکی شارەوانی و روژنامه‌ی ژین له سوله‌یمانی هه‌روه‌ها پادشا و سەرکۆماره‌کانی کیشوه‌رانی ده‌روه‌ی عێراق باسی ماته‌می خۆیان نه‌نارد بۆ خاوه‌ن شکوێ عێراق و ئەمانه هه‌موو له روژنامه‌کانی به‌غداد بلاو نه‌کرایه‌وه.

له‌بن ده‌ست ئەمه‌وه خه‌زینه‌ی حوکومه‌تی عێراق ۲۰ هه‌زار دیناری نارد بۆ لێقه‌وماوانی شار. ئەنجا فەرمانیشی ده‌رکرد که‌تا ۵۰ هه‌زار دینار پیتاک بکړی و ئەمانه‌ش هه‌ر بدریتێ. لێ‌نه‌یه‌ک بۆ ئەم لایه‌نه له به‌غدا دامه‌زراو ده‌ستیان کرد به‌ئیش کردن. له‌شاره‌کانی تری کورده‌واری عێراق، ئەوانیش لێ‌نه‌یان بۆ خۆیان دروست کرد و ده‌ستیان کرد به‌ پاره‌ کۆکردنه‌وه و هه‌موو لایه‌ک مه‌ردانه هاتنه‌ده‌ست.

له‌ناو شاری سوله‌یمانیش ۸ لێ‌نه‌دروست کرا بۆ ئەوه‌بزانن هه‌ر که‌سێ زیانی لیکه‌وتوه. به‌و پێیه له‌م پارانه، پاره‌یان بده‌نی و توژی له‌ که‌ساسیان که‌م بکه‌نه‌وه.

ئهو لێ‌نه‌گشتیه که له به‌غدا دروست بوو، له‌پاش ئەوه که به‌جۆریکی جوان که‌وته‌ ئیش کردن، په‌نجا هه‌زار دیناریان کۆکرده‌وه و نزیکه‌ی ۳ هه‌زار دیناریکی تریش هه‌بوو، ده‌ستووریکی تازه‌شیان بۆ ئەوه داوا کرد. هه‌روه‌ها ۱۵۰۰ دیناری تریش پێش ئەمانه له لایه‌نی یه‌ک دوو که‌سه‌وه به‌رات کرا. به‌کورتی بۆ ئەم ئیشه په‌لاماریکی باش درا. له‌روژی ۱۹/۱/۱۹۵۸ دا لێ‌نه‌ی گشتی چوون بۆ سوله‌یمانی و پاره‌یان بلاو کرده‌وه. زیان له ۶۴% پڕ کرایه‌وه. دیاره‌ئمه‌هه‌ بێ‌جگه له‌وه که‌تا ۲۰ هه‌زار دیناریک له ده‌وله‌مه‌نده‌کانی سوله‌یمانی که‌ زیانیان لی که‌وتبوو، وازیان هێنا و به‌شی ئەوانیش دابه‌ش کرا به‌سه‌ر ئەوانه‌دا که زۆر پێوێستی یارمه‌تی بن.

شتێکی تر که‌ شایانی باس بێ ئەوه‌بوو:

ئهم لێ‌نه‌یه هێتایان ئەو که‌سانه که‌به هۆی لاقاوه‌وه‌مردوویان مردبوو، ئەو مردووه‌ ته‌گه‌ر سەرۆکی خیزان بووبی، بێ‌جگه له به‌شی زیانه‌که ۲۵۰ دیناری تریشیان داوه به‌ خیزانه‌که. ته‌گه‌ر خۆ مردووه‌که سەرۆک نه‌بووبی ۱۰۰ دیناریان پێ داو.

ئهمه‌ی که‌من نووسیم لێ‌ره‌دا بۆ ئەوه‌بوو که‌ میژووشت ون نه‌کا. جا له‌به‌ر [ئهو] ئەم باسه ئەخوێنه‌وه‌وه دوور نیه نه‌زانێ که‌ زیانه‌که چهند بووه به‌رامبه‌ر به‌پاره‌ی ئەوان، وه‌یا نه‌زانێ دیناری عێراقی چ نرخێکی هه‌یه، ئەوا هێنাম به‌رانبه‌ری دیناری عێراقیم کرد له‌گه‌ل هه‌ندی له‌و پارانه‌دا که‌خواه‌نه‌کانیان دراوسیتی و ئاشنایه‌تیان له‌گه‌ل عێراقا هه‌یه بۆ ئەوه هه‌موو لایه‌ک وه‌کو یه‌ک بزائن که‌ زیانی شاری سوله‌یمانی له‌ماوه‌ی ۴۵ ده‌قیقه‌ی روژی

۱/۱۸. ۱۹۵۷/ چەند بوو و بۆ ئەو بەرەى پاش ئەم رۆژەش ھەر بەتەواوى بۆيان دەرکەوى نرخی پارەکان لەو رۆژەدا بەم جۆرەى خوارەو بوو:

دینار عیبارەتە لە ۱۰۰۰ فلس وە ئەمە وەحدەىەکی قیاسى عیراقیە.

فلس دینار

لیرەى رەشادی زیر.	۳	۷۵۰
پاوەنى ئینگلیزى.	۱	۱۰
جۆنەىەى میسرى.	۱	۱۰
دولارى ئەمەریکى		۳۶۵
لیرەى قاقەزى سوری.		۱۰۲
لیرەى قاقەزى تورکى.		۲۶
لیرەى قاقەزى لوبنانى.		۱۱۸
تەمەنى ئێرانى.		۴۶
روپیەى هیندى.		۷۵
فەرەنگى سویسرى.		۸۰

لەدروستکردنى شارى سولهیمانیەو تا میژووى ئەم کارەساتە ۱۳۷ سالە. وا دیارە ئەم شارەلەم ماوەیەدا ھەر بەشى کۆلولى و ناخۆشى بوو.

مامۆستا نەجمەدین مەلا لە رۆژنامەى «ژین»ى ژمارە ۱۳۷۸ ی رۆژى ۱۹۵۸/۱/۲۳ ئاگادارییەکی لەم روووەو بلاو کردبوو. ئەو ئاگاداریە لە گەل ئەم باسەدا ئەگونجى، بۆ ئەو میژوو ئەوێش ون نەکاو لە ھەموو لایەکیشەو ئاگادار بن، وا لیرەدا قەوماوەکانمان گێرایەو.

ئەم شارە ئەمانەى دیووە:

کارەسات لە میژووى

نەخۆشى چاوەقوول.	۱۷۹۵
روخانى ئەمارەتى بابان و ئازاوە.	۱۸۵۱
گرانى گەورەو شەرى فارس و بەیەزید.	۱۸۷۶
رشانەو.	۱۹۰۴
ئازاوەى سولهیمانى بە ھۆى کارەساتى موسلەو.	۱۹۰۸
گرانى پیشوو لەبرسا بردن.	۱۹۰۸

به‌دیل گرتنی شیخ‌مه‌حمود.	۱۹۱۹
بۆردمانی سوله‌یمانی.	۱۹۲۴
هه‌رای رۆژی ره‌شی شه‌شی ئەیلول.	۱۹۳۰
لافاوی پیشوو.	۱۹۳۲
لافاوی ئەمجاره.	۱۹۵۷

مایه‌وه سهر ئەوه ئایا ئەم کاره‌ساته بۆچی له سوله‌یمانی روویدا؟ له‌گه‌ل ئەوه‌دا ئەو شاره شویتیکی نیمچه کۆیستانه‌وه‌موو ده‌میک شوینی ره‌هیل‌ه‌وه‌باران بووه؟

جیگه‌ی ناو شاری سوله‌یمانی هه‌موو شیوو دۆله. هه‌ر له‌وه‌خته‌وه‌که ئیبراهیم پاشای بابان له ۱۷۸۴‌دا بناغه‌ی شاره‌که‌ی داناوه تا ئەم رۆژه هه‌موو کاتیک رییازی ئاو و لافاو بووه؛ که‌چی تا ئیسته‌ش بیجگه له سالی ۱۹۳۲ شتیکی‌تر وا رووی نه‌داوه‌ته‌وه. هی سالی ۱۹۳۲ یش له‌چاو ئەمجاره‌دا شتیکی وا نه‌بوو.

راسته سوله‌یمانی گه‌لێ باران و لافاو چاو پتیکه‌وتوو، به‌لام ئەوه‌ی که بوو به‌هۆی فه‌لاکه‌تی ئەم جاره، دوو شت بوو: یه‌که‌م پر بوونه‌وه‌ی شیوه‌کان؛ دووه‌م پر بوونه‌وه‌ی خه‌نده‌قه‌که.

وه‌کو زانیمان له‌زۆر شوینی ناو شاره‌وه هه‌ر له‌کۆنه‌وه شیوو دۆل بووه. هه‌ر باران و لافاو یک هاتبێ شیوه‌کان قووتیان داوه‌و ئیتر هیچ نه‌قه‌وماوه. ئەمه‌چهند سالیکه به‌هۆی دروستکردنی شه‌قام و ریک خستنی جاده‌و کۆلانی تازه‌وه ئەو شیوانه به‌ره‌به‌ره پر بوونه‌وه. خۆلی سه‌رجاده‌کان و خاک و خۆلی مالان هه‌موو به‌جۆریکی که‌مته‌رخه‌می ئەکرانه ناو ئەوانه‌وه. ئەو شته‌ش که ئەم لایه‌نی که‌مته‌رخه‌م کردبوو، دروستکردنی ئەو خه‌نده‌قه‌بوو له‌قه‌راخ شاره‌که‌وه. گۆیا ئەوترا که خه‌نده‌ق هه‌بێ ئیتر شیو پتویست نیه. خه‌نده‌قه‌که بوو به‌هۆی تیاچوون و پر بوونه‌وی شیوه‌کان؛ که‌چی ئەمه‌چهند سالیکه گۆی به‌خه‌نده‌قه‌که‌ش نه‌درا تا ئەویش پر بووه‌وه. به‌پر بوونه‌وه‌ی هه‌ر دوو لایان، به‌ر بۆ لافاو به‌ره‌لا بوو.

که‌وابوو هه‌زار خۆزگه به‌وه‌ده‌وره که ئەو خه‌نده‌قه دروست نه‌کرا‌بوو؛ چونکه نه‌بوونی ئەو، خه‌لکه‌که‌و حوکومه‌تیشی وریا ئەکرده‌وه بۆ ئاگاداری له شیوه‌کان؛ ئەمه‌یه‌ئەلێ: «بۆ ریش چوو سمیلشی نایه‌بان».

دیسان ھەر بۆ ئەو ھەمە دەمی ئیوارە ھەواریکی شووم کەشا بەسەر لیوای

لەرۆژی یەکشەنبە ۱۹۵۸/۱/۵ دەمە دەمی ئیوارە ھەواریکی شووم کەشا بەسەر لیوای دیالەدا؛ ولاتی خانەقینی ھەموو داپۆشی. لە سەعات پێنجی پاش نیوەڕۆی ئەو رۆژەدا باران وەکوو کوننە سەر بەرەو ژێر دەستی پێ کرد. بێجگە لە تاریکی دنیای ھەر، تاریکی دنیای شەویشی ھاتە سەر. لێزمە ی باران ھەر زیادی ئە کرد. لە سەعات سێی پاش نیوە شەو وریە ترس لێدرا. لافاو لەکیوھ کەنەو ھێرشى ھێنا بۆ ناوشار. نەدیواری باخ و باخات ئەگێتایەو، نەکۆشک و خانوبەرەى ناو شار.

ئازاوە کەوتە شارەو. مال و منال کەس لەژێر خانوای ئەما. لافاو رووی کردە گەپەکی خوارووی ناوشار و خانەکان. لەپێش ھەموو شتی کە مەکینەى کارەبای پەک خست و رووناکی لە شارا برا. دەنگی رووخانی خانوو، دەنگی ھاواری منال و گەورە یەکی گرت. سامی تاریکی ھەر ئەھات زیاتر ھەرەشەى ئە کرد. بارانی ئەھات زیادی ئە کرد تا سەعات پێنجی بەیانی ئەو لێزمە یە درێژەى کیشا و پاش ئەو، خوۆشی کرد و وردە وردە کونی رووناکی ھەر کەوتە دنیاو.

بەلام ھاوار و دادی شار و سەر لێ تیکچوونی دانیشتوانی شار ھەر زیاد ئەبوو؛ چونکە کەس بەتەمای ھیچ نەماوو و ھیچ دەروپەکی ھەر رووی تی کری. جەستەى ئەو شارە لە دلا جەستەى خامۆشان بوو و لەروو جەستەى واو یلای دادفرۆشان.

ناو شاری خانەقى روباری ئەلەوندی لە ناوایە کە ئەمە لە ولاتی ئێرانەو دیت. ئەم لافاو ھى رووبارە کە نەبوو؛ چونکە لەو سەردەمەدا و لەو شەویدا باران لە ئێران نەباریبوو تا ئەلەوند زیاد بکات؛ بەلکو ئەم ئاوە ھەر ھى بارانی ئەو ناوە بوو کە لە شیوو کیوھکانی سەررووی خانەقى ئەیکرد بەلافاو و ئەپرژانە ناو شارەو.

لەم لافاویدا زیان لەگیان نەکەوت، بەلام زیان لەمال ئەوەندە بوو، سێ عەلافخانە کە رووخاو ھەموو شتومەکی بوو بە ژێر ئاوەو. ۲۰ خانوو ھەر لە ناو شار رووخاوو شتومەکی بوو بە ژێر ئاوەو. ۲۵ خانوو لەئاوایی «تۆلەفرۆش» کە لووتی بە لووتی شارە کەوھەو کەوتۆتە سەر و یەو. ۳۰ خانوو لە «کارێزی ئەرکەوازی» کە ئەمەش ھەر لووتی بەسەر شارا داژەندووە کەوتۆتە سەر و یەو. زیانی بەشی خانەقى بەباخە کەنەو گەیشتە ۴۰ ھەزار دیناریک. دیسان دە رۆژ ئەم شارە بێ کارەبا و سێ رۆژ بێ ئاوی خواردنەو مایەو.

هەر له‌و بارانه‌داو له‌و شه‌وه‌دا ئەم له‌شکری هه‌وری بارانه به‌و جوړه دای به‌سه‌ر «قزرابات» (سه‌عديه) و «جه‌له‌ولا» دا؛ لێره‌دا گه‌لێ ناخۆشتر و نا‌ره‌وا تر بوو. شویتنی قزرابات چاله؛ بارانی ئەو ناوه هه‌موو بوو به‌ لافاو و له‌ناکاو سه‌ده‌ی خه‌تی شه‌مه‌نده‌فه‌ری شکان و هه‌ره‌سی هه‌ینا به‌سه‌ریان. ده‌س له‌ سه‌رشان ئاو رزایه ناو مالان. له‌ وێوه هه‌ترشی برده دوو‌کانه‌کان. کاره‌ساتی قزرابات وه‌کوو هه‌یج شویتیک نه‌بوو؛ دنیا تاریک، لافاوی ئاو به‌ هه‌تر، شویتیک که منالیک تیایا ستار بگریت نه‌ماوه.

زه‌لام و زن و منال به‌ تۆی کراسی رووت له‌ گه‌یژاوی لافاوی بێ ئامانا ئە‌خولانه‌وه. نه‌ باوک به‌سه‌ر منالی ئە‌په‌رژا، نه‌ دایک به‌سه‌ر کوڤه‌ی ناو بێشکه‌ی ئە‌دا. ئە‌لین روژی قیامه‌ت وا دیاره ئە‌و شه‌وه بووه له‌ قزرابات.

ئە‌م شویتنی قزراباته‌ ریگه‌ی ئۆتۆمۆبیل به‌ناو شاره‌که‌یا ئە‌روا. ئە‌م لاو ئە‌و لای ریگه هه‌موو خانوو و دوو‌کانه. شوینه‌که‌شی وا ریکه‌تووه ده‌شته و چالیشه. هه‌موو ئە‌م لاو ئە‌و لاکه‌ی سواره به‌سه‌ریا، له‌ترسی کاره‌ساتیکه‌ی وا گه‌لێ جار ویستراوه شویتنی شاره‌که بگوێزریته‌وه، به‌لام زۆر به‌ته‌نگیه‌وه نه‌بوون هه‌تا ئە‌مه‌جاره ئە‌مه‌ رووی داو بوو به‌ هۆی مالویرانی گه‌لێ خیزانی ئە‌و ناوه. که لافاوه‌که‌شی هات له‌به‌ر ئە‌وه شه‌و له‌ ناکاوا بوو، که‌س هه‌یجی بێ نه‌کرا و که‌س نه‌یتوانی په‌لاماری شتیک بدا بۆ رزگار بوون. ئە‌وه‌ی زۆر ئازا بوايه گیانی خۆی ده‌رباز ئە‌کردو هه‌یجی تر. به‌ هه‌ر جوړ بوو، ئە‌وانه‌ی پێیان کراوه خۆیان رزگار کردووه و ئیتر لافاو به‌بێ ئامان په‌لاماری خانوو دوو‌کانه‌کانی داوه تا روژ بوه‌ته‌وه. له‌و هه‌موو خانوو به‌ره‌و دوو‌کانه نزیکه‌ی ۳۰ خانوویه‌ک به‌پێوه ماوه و ئە‌و‌تری رووخاوه.

که‌روژ بوه‌ته‌وه و ئە‌و عاله‌مه به‌رووت و قووتی که‌وتۆنه‌ته ئە‌و ده‌شته، حوکومه‌تی نزیک و قائمقامی «شاره‌بان» و له‌شکری ئە‌و ناوه مه‌ردایه‌تیه‌کی مه‌ردانه‌یان نواندوه و له هه‌موو جوړه جلو به‌رگ و خواره‌مه‌نی و نویتیکیان فریا خستون و نه‌یان‌هه‌شتووه هه‌روا به‌و بێ ده‌ره‌تانیه هه‌موویان تیا بچن.

ئە‌و زیانه‌ی له‌ قزرابات که‌وتووه:

به‌لافاو و به‌ رووخانی خانوو به‌سه‌ریان ۶ که‌س مه‌ردوون. خانوو و دوو‌کان که رووخاوه دانراوه به‌ ۵۰۰ خانویک. زیانی ناوشار هه‌ی شتومه‌کی ناوما‌ل و دوو‌کان و بازرگانی بێجگه له‌ نرخ‌ی خانووه‌کان ۳۰ هه‌زار دیناریک بووه.

کاره‌ساتی «جه‌له‌ولا» ش که‌مه‌تر نه‌بووه له‌ هه‌ی قزرابات. جه‌له‌ولا به‌سه‌ر رووباری سیروانه‌ویه. ئە‌و‌یش به‌ جوړی باران و لێز مه‌که‌ی خانه‌قی و قزرابات هه‌ر له‌و شه‌وه‌دا

کوتراوه. هیچ دەروویەک بۆ ئەو دانیشتوانە نەماوە تەووە تەنھا دەوری رۆژ بوونەووە نەبێ ئەوانیش لەگێژاوی لافاوی بارانا گێژیان خواردوو.

دێسان شوینی جەلەولاش ھەر دەشتەو کیوو تەپۆلکەکان سوارن بەسەریا. بارانەکە کە باریو، لافاو لە شیو و دۆلی کێوکانەووە ھەستاووە لە ھەر چوار لاو پەلاماری شوینی جەلەولای داووە کەس هیچی بێ نەکراوە. بەیانی کە رۆژ بوەتەو دێسان حوکومەتی نزیک و لەشکری ئەوئ گەیشتونەتە دادیان، جلویەرگ و خواردنیان فریا خستوون. پاشان ئەو مالانە کە بێلانەو بانە ماونەتەو، لەشکر لە خانوکانی عەسکەریدا دال دەی داوون و شوینی بۆ چاک کردوون.

ئەو زیانەی کە لە جەلەولا کەوتوو:

۱۰ کەس بە لافاو و رووخانی خانو بەسەریانانە مردوون. ۱۵۰ خانو و روخواوە. زیانی ناوماڵ ھیشتا دەرە کەوتوو.

پاش ئەمانە حوکومەت چوو بۆ سەردانی ئەو شویانەو لێژنەی دروست کردەووە ھانە ھانە خەلکیان ئەدا بۆ یارمەتی.

رشته‌ی مرواری

- جه‌نگی ۱۹۱۴-۱۹۱۸ جه‌نگیکی به‌سام بوو؛ زۆر به‌سام بوو. که که‌وته ۱۹۱۷ نه‌بیئ ته‌وه بزانیئ که میلیون و نیویک که‌وته‌کوره‌ی شه‌ره‌وه؛ که‌وته نه‌وه کووره‌یه‌وه که‌هوت به‌ش له هه‌شت به‌شی ئهم دانیش‌توانی سهر زه‌ویه تووشی داوی جه‌نگ بوون. تووشی ته‌وه بوون که‌و به‌ش له ده‌ به‌شی ئهم فه‌ره‌نگانه جه‌نگیان له‌گه‌ل به‌شه‌که‌یترا نه‌کرد.

راسته‌ وابوو؛ چونکه ۱۳۴۰ میلیون له‌ هاویه‌یمان‌ه‌کان نه‌چوون به‌گژ ۱۶۰ میلیونی ئه‌لمان، نه‌مه‌یه‌ی، مه‌جه‌ری و تورکیدا.

له‌جه‌نگی ۱۹۱۴-۱۹۱۸ دا ۶۰ میلیون زه‌لام له‌ ژیر چه‌کا بووه. که‌ له‌ شه‌ر بوونه‌وه ۸ میلیونی ئا له‌و که‌سانه‌ که‌ باوک و داکیان به‌خوینی جگه‌ر گه‌وره‌یان کردبوون، له‌ پیناوی چلیسی چه‌ند که‌سیکا کوژران.

هه‌روه‌ها که‌ له‌ شه‌ر بوونه‌وه، ۱۸ میلیونیش بریندار که‌وته‌ عاله‌مه‌وه.

تاعون و په‌ریشانی مردن ۱۷ میلیون بوون. که‌واته‌ تو نه‌بیئ وا بزانی که‌ ۴۳ میلیون که‌س له‌جه‌نگی ۱۹۱۴-۱۹۱۸ بوون به‌گاوه‌گه‌ردوونی چه‌ند که‌سیک.

بناغه‌ی هه‌لگیرسانی ئهم جه‌نگه‌ش ته‌وه‌بوو که‌ «ئه‌رشدوق فره‌نسیس» جینشینی شای «نه‌مه‌» له‌ گه‌ل ژنه‌که‌یا له‌ ناو دروشکه‌دا بوون. له‌ «ئه‌لبوسنه» له‌ «سوریا» له‌ ۲۸ هه‌زیرانی ۱۹۱۴ کوژران؛ ئیتر ته‌مه‌ بوو به‌ مووشه‌ده‌مه‌ی هه‌لگیرسانی ته‌وه‌شه‌ره‌ که‌ سه‌ری ئهم هه‌موو هه‌شاماته‌ی تیا به‌ فه‌ته‌رتا درا؛ پیتی ناوی کارمان چیه‌به‌مه‌وه.

مه‌لاحه‌مدوونی حافز، پیاویکی بی‌چاو و خه‌لکی سوله‌یمانی بوو. له‌ ۱۲۷۸ ی هه‌جری هه‌ر له‌و شاره‌ هاتبووه‌ دنیاوه. له‌ ۱۵ ی جمادی‌الاولی ۱۳۳۶ ی هه‌جری کۆچی دوا‌یی کردووه. له‌و ماوه‌یه‌دا گه‌لی شاران و ولاتان گه‌راوه‌و دنیا‌ی له‌بۆته‌دا تا‌قی کردۆته‌وه. جا ئهم مه‌لاحه‌مدوونه‌ به‌چاوی دلی کاره‌ساتیکی ته‌وه‌شه‌ره‌ت بۆ ئه‌گێرته‌وه‌ که‌ پارچه‌یه‌کی هه‌ره‌ به‌رزه‌ له‌ ئه‌ده‌بی کوردی. به‌راستی هه‌ر ته‌نها مه‌لاحه‌مدوون زانیویه‌تی با‌سی ته‌وه‌شه‌ره‌ بکات و بلێت:

ئهم رۆژه‌چه‌رۆژیکه‌که‌عاله‌م شله‌ژاوه

هه‌ر که‌س به‌جه‌خاری جگه‌ری قیمه‌کراوه

دنیا پری ئاشووبە خەلایق بەعموومی
 ئاسایشی لى مەنعە ئەلئى ھىرشى ئاوە
 کامەى کە ئەلئى خۆشیتى دوورە لە محنەت
 ریشەى دلى ئالاوە بە سەد دەرد و بەلاوە
 گىرۆدەى ئەم عالەمە ھەر کەس بەسیاقى
 کەوتوونەتە زنجیرەى ئەنواعى بەلاوە
 وەک تەرزە ئەبارى بە ھەموو دەم ئەسەف و غەم
 ھەورى غەزەب و قەھرى خوا توند و بەتاوە
 نیک و بەدى ئەم زومرەى ئیسلا مە بە جارى
 کەوتوونە کەشاکەش بە قوماندەى ئومەراوە
 ئەم زالمى سەفاکى سەفەر بەرلگە ئەمڕۆ
 فەرمانى بەخوین رشتنى ئەم عالەمە داوە
 ژاندارمە ئەسووپتەو وەک واشەى برسى
 بۆ لاشەى مېللەت بەفرو فىلى غەزاوە
 فەوتاوە لەبەر سوغرە، کەرو ئیسترو یا بوو
 حوشتەر سەقەت و شەل بوو، گا پىشتى شکاوە
 کەر شەوقى زەپىنى نىيە حەتا لە بەھارا
 ترسى ھەيە ئەک بىخەنە ژىر بارى قەزاوە
 ھەر شەش جەھەتى گرتووە ئاشووب و مسیبەت
 مېشوولە مەجالى نىيە دەرچى لە حەواوە
 تەیارە بە ئەسپانى شەرو فتنەو دایم
 جەولانى ئەلئى ھەورە بە سەر مەرکەبى باوە
 بالۆنى ھەلۆشیو لە گەل دیتە تەحەرک
 عالەم لە نەزەریا بە مەسەل پۆرى خوراوە
 ئەم جووتە بە لازادەى بالندەى ئەمڕۆ
 سەیارەى فەوقن بە ئەلکتریکى چراوە
 عالەم لە شریخە شەرەرى دەمدەمى بۆمبا

حه‌یران و سه‌راسیمه‌و عقلی خه‌رفاوه

به‌رقی غه‌زه‌بی دانه‌و نارنجه‌ک و تۆرید

ئاگر نه‌پژینن له‌ زه‌مین و له‌ سه‌ماوه

شه‌و رۆژه‌ له‌به‌ر به‌رقی قه‌بیح و رم و سوننی

له‌معه‌ی قه‌سه‌تۆره‌ش به‌مه‌سه‌ل به‌رقی هه‌تاوه

ده‌شت و جه‌به‌ل و به‌حر و جزیره‌و هه‌موو دنیا

شه‌ق شه‌ق بووه‌ مه‌جمووعی به‌ده‌م تۆپی قه‌زاوه

وشک و ته‌ری ئه‌م سه‌رتحی کووره‌ی ئه‌رزه‌ به‌ جاری

گولگون بووه‌، ره‌نگینه‌ به‌ خوینی شوه‌ه‌داوه

تا حوکمی ته‌ماشای ته‌سه‌ور له‌ هه‌موو لا

هه‌ر لاشه‌ی چنراوو سه‌ر و ده‌ستی شکاوه

روسی غه‌م و ئینگلیزی خه‌فەت هه‌ر دوو به‌جاری

هاتونه‌ته‌ سه‌ر مؤمنی عوشره‌ت به‌سوپاوه

هه‌ر له‌حزه‌ی سه‌د له‌ک چه‌له‌ مؤمن چه‌له‌ موشرک

واسل به‌ دوو جیمن به‌عه‌تاوو به‌خه‌تاوه

وا پۆرو سه‌فینه‌و به‌له‌م و که‌شتی و ئوستۆل

ئاماده‌ی هه‌ربن له‌ هه‌موو لا ته‌نراوه

گیراوه‌به‌ هیزی چه‌ک و ته‌یاره‌و ساروخ

مه‌عمووره‌و ویرانه‌ هه‌چی ناوی براوه

له‌و رۆژه‌وه‌ دنیا هه‌یه‌ تا ئه‌م ده‌مه‌ بێ شه‌ک

مه‌غلووبه‌ به‌م غابه‌ته‌ نه‌بووه‌ نه‌کراوه

بۆ گرتن و بۆ کوشتنی ئه‌م عاله‌مه‌ یه‌کسه‌ر

ئه‌م عه‌رسه‌ی ئافاقه‌ ئه‌لێ حه‌لقه‌ی داوه

ئه‌م دینه‌ له‌ پێشا وه‌کو سه‌رچاوه‌ی زه‌مه‌زم

بێ غه‌ش بوو، ئه‌میسا که‌ئله‌ی عه‌ینی قوراوه

بنچینه‌ی ده‌رکه‌وتوو به‌نیادی شه‌ریعه‌ت

یه‌کسه‌ر هه‌ره‌سی بر دووه‌ ئاساری نه‌ماوه

پەرگەردی غەمە ناوی سەعاتی دلی عالم
 رەقاس و جەرو زنبەلەک و چەرخێ شکاوە
 یارەبی لەبەر حورمەت و ئیکرامی محەممەد
 رەحمی بکە بەم باقی ئیسلامە کەماوە
 کەم زۆرە ئەگەر نەسرەتی حەق راھنما بێ
 بێ نەسرەتی حەق لەشکری دارا سەرەواوە
 «حەمدی» دلی یەخسیری فەرەنگی غەمە ئەمڕۆ
 بەربوونی بە بەربوونی گەرووی بەسرەو فاوە

- مەحموو نادر پیاویکی نەخویندەواری عەشیرەتی جاف بوو. لە «بانی خیلان»
 دائەنیش، هەچ قسەیک کە ئەیکرد گەوهەریک بوو لەئەدەبی کوردی.
 ئەم مەحمووی نادرە رۆژیک مەلاقادرسۆفی و مەلاحسینی کوری مەلاقادری بیارە ئەبێ
 بە میتوانی و هەروا ئەکەونە قسەکردن. مەلاقادر باوکی لەعەشرەتی وەلی و دایکی لە
 عەشرەتی «دەلەژیری» بوو.

ئەم دوو عەشرەتە لە تیرەکانی جافن. دەلەژیریش تۆزێ دەستی دزییان هەیە. مەلا
 حسینی باوکی ئەوەتە مەلاقادری بیارەییەو دایکیشی کچی شیخی زیائەدینە، خۆیشی
 پیاویکی قسەقوت و خۆشە. مەلاقادری سۆفیش پیاویکی زانا و دانا بوو.

مەحمووی نادر روو ئەکاتە مەلاقادر و ئەلی: «بێژم چی لەکاری خوا؟ ئەوسە لە
 باوکە سنگرووتیکی وەلی و لە دایکینکی دەلەژیری، پیاویکی وەکوو تۆ دروست ئەکاو لە
 مەلاقادری بیارەو لەکچی شیخی زیائەدینیش پیاویکی وەکوو مەلا حسەین دروست ئەکا».

- ئینگلیز تازە ھاتبوونە عێراقەو، زابیتیکی گەورەیی ئینگلیز لە «فەقی جنە»
 لەدیواخانێ حسەن بەگی حسەین بەگدا دائەنیش و دەست ئەکا بەقسەکردن و بەشان و بالی
 چاکی خۆیان دیت.

مەحمووی نادریش لە دیواخانە کە ئەبێ. ئینگلیزە کە ھەموو جار روو ئەکاتە
 مەحمووی نادر و ئەلی ئەوەتان بۆ ئەکەین و ئەوەتان بۆ ئەکەین. کە ئەو لە قسەکانی

ئه‌بیته‌وه، مه‌حمووی نادریش له‌سه‌رخۆ پیتی ئه‌لی: «ئینگلیز به‌گ! ئیمه‌ دابه‌سته‌ خزمه‌ت ئه‌که‌ین و پاشان سه‌ری ئه‌برین». ئه‌لی کابرای ئینگلیز ئیتر نه‌قی نه‌کرد.

- که‌ریم‌خانی‌زه‌ند پشیا ئه‌موت وه‌کیله‌ره‌وعایا؛ دادگۆسته‌ر و میلیه‌ت‌په‌روه‌ر بوو. له‌ گه‌رانه‌که‌یا به‌ولاتی کورده‌واریدا بیستی پیاویکی زۆر به‌عومر له‌دیه‌ک هه‌یه، له‌به‌ر ته‌مه‌ن‌دریژی هه‌ر له‌ناو جیگه‌دا که‌وتوو. له‌قسه‌و گوفتوگودا وریا بوو، به‌لام هیزی هه‌لسوکه‌وتی نه‌ما‌بوو.

وه‌کیله‌ره‌وعایا ناردی هینایان و ریزیکی زۆری لینگرت و گه‌لی ده‌نگوباسی کۆنی لی پرسی. پاشان پیتی‌وت داوای چی ئه‌که‌ی بیکه‌. پیاوه‌که‌ وتی: تۆ ناتوانی شت بده‌ی به‌من. وه‌کیل وتی: ئه‌مه‌ قسه‌یه‌ تۆ ئه‌یکه‌ی؟ من چۆن ناتوانم شت بده‌م به‌تۆ؟ وتی: «که‌ شت له‌ ده‌ست دیت جوانیم بۆ بگێره‌وه». وه‌کیل وتی: ئه‌مه‌ له‌ ده‌ست منا نییه‌. کابرا وتی: «ئه‌مه‌ت پی نادری به‌هه‌شتم بده‌ری». وتی: ئه‌مه‌ تۆ داوای چی ئه‌که‌ی؟ ئه‌مه‌ش له‌ده‌ست منا نییه‌. وتی: «که‌واته‌ بمگێره‌وه‌ بۆ شوینه‌که‌ی خۆم».

- مه‌لعه‌بدول‌په‌حیمی‌چۆرستانی له‌ دی «فه‌قی جنه‌» [بوو]. مانگی ره‌مه‌زان، سه‌رئێواره‌یه‌ک له‌مزگه‌وتا دانیشیبوو وه‌عزی ئه‌دا ئه‌یوت: ئه‌وانه‌ی که‌له‌م دنیا‌دا چاکه‌ ئه‌که‌ن و ئه‌مرن تۆله‌ی چاکه‌که‌یان ئه‌بیننه‌وه‌. هه‌موو ده‌میک چاویان له‌وه‌یه‌ ئه‌لین بریا ده‌ستمان بگه‌یشته‌یه‌ته‌وه‌ به‌خزم و که‌س و کار و دۆسته‌کانمان پشیا بۆتایه‌ ئه‌وه‌ی ئیمه‌ کردوومانه‌ ئیوه‌ش بیکه‌ن. هه‌روه‌ها ئه‌وانیش که‌ له‌ دنیا‌دا خراپه‌ ئه‌که‌ن، پاش مردن تۆله‌ی خراپه‌که‌یان ئه‌بیننه‌وه‌. ئه‌وانیش ئه‌لین بریا ده‌ستمان بگه‌یشته‌یه‌ته‌ دۆست و که‌س و کاره‌کانمان پشیا بۆتایه‌ ئه‌وه‌ی ئیمه‌ کردوومانه‌ ئیوه‌ ئه‌وه‌ مه‌که‌ن.

حه‌سه‌نه‌ی‌گه‌ی‌قادر به‌گه‌ی‌جاف که‌ هه‌لای ئه‌وی بوو، ئه‌ویش له‌ وه‌عه‌زه‌که‌دا بوو هه‌لیدا‌یه‌ وتی: «مامۆستا! که‌واته‌ له‌و دنیا‌ش ره‌حه‌تی هه‌ر نییه‌؛ چونکه‌ ئه‌وه‌ی چاکه‌ بکا و خراپه‌ بکا هه‌ر تووشی ئه‌و مه‌راقه‌ ئه‌بی له‌ویدا که‌ بلێ بگه‌رایامه‌وه‌ دنیا بۆ ئه‌وه‌ که‌س وکاره‌که‌م تی بگه‌یه‌نم. ده‌ی ئه‌مه‌ که‌ی وایه‌ که‌ ئیوه‌ بیتن له‌به‌هه‌شتا هیچ خراوه‌یه‌ک و ده‌رده‌دلیه‌ک نییه‌. ده‌سا وه‌قه‌وره‌که‌ی حه‌مه‌پاشا خوا ئه‌مه‌ فته‌یه‌ دروستی کردگه‌، فته‌».

- مەلایەک ھەبوو لەو ولاتی بادینانە، لە سەرمايەى دنیا تاقە کەرێکی شینی ھەبوو. بەرەلای ئاوايى ئەکردو بەر ئەبوو دەغل و دانى ئەو عالەمەو لەبەر ئەوەش کە کەرى مامۆستابوو، کەس نەئەوێرا دەنگى لەگەل بکا. وای لى ھاتبوو گێپەرەى ملی باوەشى پیا نەئەھاتەو. تەنانت ئەوەک زەلام، کەرى گوندیش ھەر پێیان نەئەوێرا.

رۆژێک کەرى مەلا لەگەل کەرى کابرایەکی تر کە ناوی سۆفى قادەر ئەبێ، ئەبێ بە شەریان و کەرى مەلا بەجوتە، کەرى کابرا ئەتۆیینى. کابراش تەنھا ھەر ئەو گۆیدرێزەى ھەبوو کە بە کاروان و شتەپیوەى بەرپووە ئەچوو.

خەمى لى ھات کەچى بکا. وتى ئەگەر ئیستە ئەچم و ئەلیم مەلا کەرى تۆ کەرى منى تۆپاندوو ھێچ ناداتى. ئەوەلا چاک وایە لە پێشا بلیم کەرى من کەرى تۆى تۆپاندوو. ئەو وەختە بە شەرع ئەبختە سەرم و کە بیژیرم. پاش ئەو من ھەر بە شەرعەکەى خۆى کەرى خۆمى پى ئەبژیرم و ھێچى پى ناکرێ.

ھەستا چوو وتى مامۆستا کەرەکەى جەنابت لەناو قەرسیلەکەدا بوو. منیش کەرێکم ھەبوو ئەویش چوو بوو بۆ لەوێ. لەناو قەرسیلەکەدا بوو بەشەریان و قەزا و قەدەرەى وای ھانى کە کەرەکەى من دای لە ھێنەکەى جەنابت و تۆپانى. ئیستە ئەوا ھاتوو مەتە خزمەتت بزانم چى ئەفەرمووی؟

مەلا کە گویى لەمە بوو، توورە بوو وتى چۆن تۆ کەرى من ئەتۆیینى و ھەروا بە ھێچ بپوا؟ شەرع ئەفەرمووی ئەبى بیژیری.

سۆفى قادەر وتى: قوربان لە کام کتیبە و ئەفەرموئ ئیمە موسلمانین و بە پیتی شەرع ئەبزوینەو، چى ئەو بفرموئ نابێ لى لارێ بین.

مەلا ئەمەى زۆر پى خۆش بوو وتى: باوکم لە «ئەنوارى مەزنى» دا و ئەفەرموئ و پەلامارى ئەنوارى مەزنى دا. سۆفى قادەر وتى قوربان دیارە بۆم ئەخویتیئەو. مەلا وتى: بەلى، بەلى بۆت ئەخویتیئەو. شەرع گەرەبە نابێ لى دەرچین. دەستى برد عەینەکەکەى ھەلگرت و تەلەکانى کە لار بوو بوو، تۆزى راستى کردنەووە خستى بەر چاوى و کتیبى لە بەر دەمى خۆیا دانا و دەستى پى کرد. سۆفى وتى قوربان ئەبى مانعاشم بۆ لى دەیتەو؛ ئەگەینا تیناگەم. وتى: بەلى چۆن مانعات بۆ لى نادەمەو. ئەوەتە ئەفەرموئ: «ابجد» جووتە کەرا جووت بین جووت «ھوز» ھەوەسانیان ھەستا، «حطی» ھەمى ھەوى خست بە شیوەى بادینان، «کلەن» کەلەمەکەى بە زکی کەوت ھەر بە شێوەى بادینان، «سەفل» کەرى

فسررفسئ کرد، «قرشت» سکی شه‌قی برد و قیرانی، «نخر» که‌وته خیزه‌خیز و گیزه‌گیز، «قظغ، قتبارک الله احسن الخالقین» زوو بینه‌ه‌قی که‌ری شین.

ئه‌مجا سو‌فی‌قادر وتی ده‌به‌خوا‌ی مام‌وستا که‌ری تو که‌ری منی تو‌پاندیه؛ بینه‌ه‌قم. مام‌وستا تو‌زی راما و وتی: «ابن حجر» انیش هه‌یه، بزائم له‌وا چ ده‌فرموی. «ابن حجر» ی هینایه پیشه‌وه‌و ده‌ستی کرد به‌خو‌ینده‌وه‌ی و وتی: «لولاک لولاک لما خلقت الافلاک سبوح قدوس، سبوح قدوس ربنا ما خلقت هرا باطلا». کو‌رم مانعا‌ک‌ه‌شی ئه‌مه‌یه: «که‌ری مه‌لا له‌کو‌لانا‌ن له‌ناو قه‌رسیل و ناو لو‌یان ئه‌گه‌ر خو‌لقیان تیک داو خستیانه‌فه‌لاکه‌ته‌وه‌ له‌سه‌ر سبه‌ینان له‌قه‌ی هاویش و به‌قه‌ده‌ر دای له‌که‌ری سو‌فی‌قادی ری‌پوار و خه‌لقی گوندان با برین هه‌زاران باتمان له‌ه‌وونیه‌تی «ربنا ما خلقت هرا باطلا». هیچت ناکه‌وی و هه‌سته‌به‌چو به‌ولا».

سو‌فی هه‌ناسه‌سارد ده‌ست له‌گونان به‌ره‌و ژیرتر به‌ریگه‌ی خو‌یا گه‌رایه‌وه‌.

- له‌ده‌وری «فه‌را میرزا» دا له‌سه‌ کوریک‌ی زاخه‌یی له‌سه‌ر دزی گیرا بوو. فه‌را میرزا فه‌رمانی خنکاندنی ده‌رکردبوو. روژیکیان بو خنکانده‌که‌ی دانا‌بوو، له‌و روژه‌دا له‌به‌ر «ده‌رمال» سیداره‌یان بو هه‌ل‌خستبوو. کو‌ره‌یان هینا بو ژیر سیداره‌. دایکه‌پیریکی هه‌بوو ئه‌ویش هاتبوو بو سه‌ر سیداره‌که‌و به‌گریان و زاری بو کو‌ره‌که‌ی دلی ئه‌و عاله‌مه‌ی کردبوو به‌که‌باب.

فه‌را میرزاش له‌سه‌ر ته‌لاره‌که‌وه‌ سه‌یری خنکاندنی کو‌ره‌که‌ی ئه‌کرد. کو‌ره‌که‌ چاوی به‌دایکی که‌وت، سه‌ری به‌رز کرده‌وه‌ بو لای فه‌را میرزا و وتی: سازاده‌تاقه‌ ئاواتیکم هه‌یه له‌ سه‌ره‌مه‌رگا به‌جینی یینه. فه‌را میرزا وتی: داوای چی ئه‌کا بو‌ی جیبه‌جی که‌ن. کو‌ره‌وتی: «ئاواتم ئه‌وه‌یه، ئا ئه‌وه‌ دایکه‌مه‌، منی به‌خێو کرده‌وه‌ شه‌ونخوونی به‌دیاره‌وه‌ کیشاووم. ریگه‌ی بده‌ن یینه‌ لام ده‌ستیک ئه‌که‌مه‌ ملی و هه‌چی تر».

دایکه‌یان برده‌لایه‌وه‌ ده‌ستی کرده‌ ملی کو‌ره‌که‌ی و ئه‌ویش ده‌ستی کرده‌ ملی ئه‌و وتی: «دایه، ئه‌مه‌ ئاخ‌ر چاو پیکه‌وتنمه‌. زمانت ده‌ریینه‌ با ماچیک‌ی بکه‌م». دایکه‌که‌ی زمانی ده‌ره‌یتا و کو‌ره‌ ده‌می نزیک کرده‌وه‌و زمانی برد به‌ده‌ماو له‌ بنا زمانی قرتان.

دایکه‌ خه‌لتانی خو‌ین بوو، له‌وی که‌وت. فه‌را میرزا ئه‌م ئیشه‌ی زور به‌لاوه‌ سه‌یر بوو وتی ئا بۆم بینن، بزائن بۆچ له‌و وه‌خته‌دا وای به‌م دایکه‌ی خو‌ی کرد؟ کو‌ره‌یان برد و لیتی

پرسی. کۆرەوتی: «شازادە! ئا ئەم سیدارەیه کە بۆ من ھەلخراوە، ئەمە ئەم دایکەم بۆی ھەلخستووم».

فەرە میرزا بەسەر سامیە کەووە پرسى چۆن؟ وتی: «شازادە! من منال بووم، روژیک چووم لە ماله دراوسێیە کە ھێلکە یەکم دزی و ھێنامەو. دایکەم لێی پرسم ئەمەت لە کوێ بوو؟ وتم لەو ماله دزی. گەلێ بە دەورما ھات و پێی خوش بوو وتی رۆلە بچۆ ھیتیش بدزە. ئێتر ھەموو روژ ئەچووم ھێلکەم ئەدزی. پاش ماوێ یەکی زۆر ئەمجا ئەچووم مریشکم ئەدزی و ئەمھێنا یەو بۆی. پاش ئەو ئەچووم شتی ترم ئەدزی و لە ئاخرا وام لێ ھات کار و فرمانم بوو بە دزی و ریگری. تا روژم بوو بەو روژە ئەگەر ھەو لەجار ئەو سەر زەنشتی بکەرمایەو پێی بوو تەمایدە شتی وا مەکە، خرایە، بۆچی تووشم ئەبوو بە تووشی ئەم روژە رەشەو؟ کەواتە راستە ئەو سیدارە کە ی بۆ ھەلخستووم. ئیستەش منیش ھێچم لە دەست نایە لەم وەختەدا تەنھا ئەو نەبێ ئەو زمانە ی کە منی ھان دا بۆ دزی بیبەرم و تۆلە ی خۆم بسێنمەو.

فەرە میرزا کە گوێی لە قەسە کە ی بوو، بە قەسە یەکی گەورە ھاتە بەرچاوی. لە کۆرە کە خوش بوو فەرمانیدا سیدارە کە یان ھەلگرت.

- کۆریک لەو ناو «مەرگە» یە چاویکی کۆیر بوو. سەری ژن ھێنانی ھاتبوو. ئەچوون داوای ھەر کچێکیان بۆ ئەکرد، ھەر چەندە یە ک چاوی بۆ پیاو عەیب نییە، بەلام تۆزێ لە دانی کچە کە خزم و کەس و کارە کە ی سلیان ئەکردەو.

کۆرە کە دایکیکی ھەبوو؛ روژیک پێکەو لە ژوورەو دانیشتبوون. کۆرە کە رووی تیکرد و وتی: «ئەری دایە، تۆ خوا ئەم چاوە ی من بۆچ کۆیر بوو؟» دایکیشی وتی: «رۆلە، ئەو منال بویت سوژنیکت گرتبوو بە دەستەو. ھاتم لە دەستەم وەرگرتەو تۆیش دەستت کرد بە گریان دامەو بە دەستەو. پاشان کردت بە چاوی خۆت-دایکت بمرئ!- ئەو چاوەت وا کۆیر بوو».

کۆرە تۆزێ سەری داخست و پاشان سەری بەرز کردەو و وتی: «دایە، گوا یە تا ئیستەش ھەر ئەگریام؟ ئەمە چی بوو تۆ بەسەر منت ھینا؟» بەخوا لێی راست بوو و ئەو نەندە ی ھەو کەری تۆبان.

- له‌و ولاتی بلباسه‌تیه کابرایه‌ک هه‌بوو ناوی مام‌باپیر بوو. روژیک مه‌لای ئاواویه‌که‌یان بانگ ئەکا و پیتی ئەلێ: «مامۆستا من مووچەت ئەدەمێ و من بەخێوت ئەکەم، کەچی تۆ روژی جومعه‌ دوعا بۆ سولتان عەبدولحەمید پادشای عوسمانی ئەکەیت. ئەگەر دوعا بۆ منیش ئەکەیت باشە و سالی ۳۰ سەر حەیانیش ئەدەمێ؛ خۆ ئەگەر نایکەیت هەر لە ئیستاه‌و جیگایەک بۆ خۆت بدۆزەرەوه. مەلا وتی زۆر باشە، تۆ ئەوە‌ندە شتم بە‌ده‌یتی من چۆن ئەبێ دوعات بۆ ئەکەم».

روژی هەینی هات و مەلا خوتبە‌ی خویند و لە‌باش دوعا بۆ پادشای عوسمانی وتی: «یا ایها‌المام باپیر. انک ل‌دب کبیر فمکانک بش‌ المسیر، واللہ کل شی‌ قدیر».

کابرایه‌کی خویندە‌وار بە‌رێکەوت لە‌وێ بوو، سەری هە‌لبە‌ری کە بلی مە‌لا چیت وت، مە‌لا وتی: «اسکت اسکت اسکتون. ه‌را قوم حمارون‌ها عطی غنم سلاسون ع‌شرلک ولی ع‌شرون». کابرا ئیتر ه‌یچ دە‌نگی نە‌کرد، لە‌پاشا مام باپیر زۆر زۆر مە‌لای خۆش ئە‌ویست و خزمە‌تی ئە‌کرد.

زۆر دوو

- ولاتی بانە‌ ئا‌غه‌ رووتە‌ی زۆری هە‌یه‌. با‌یزا‌غا هە‌بوو لە‌گوندی «بلە‌سە‌ن» شوانی ئاواویه‌کە‌ی ئە‌کرد. ئیوارە‌یه‌ک پیرە‌ژنیک ملی ئە‌گرێ و ئە‌لێ: «با‌یزا‌غا» مەر‌پەرە‌کە‌مان نە‌ها‌تۆ‌تە‌وه‌. ئە‌ویش ئە‌لێ: «نە‌ها‌تۆ‌تە‌وه‌ قیروسیا! جا وەرە شوانی بکە بۆ مسکینی کەرانباو گا».

کابرایه‌کی سە‌رشبوی لە‌وێ ئە‌بێ، ئە‌لێ ئا‌غا بۆ‌چی تۆ شوانی ئاواویه‌کە‌یت؟ ئە‌ویش ئە‌لێ: «کۆرە نە‌وه‌‌للا هەر ئە‌وه‌‌ندە‌یه‌ بە‌ روژ رانە‌کە‌یان بۆ ئە‌بە‌م بۆ لە‌وه‌‌ر. مسکینی کەرانباو گا و چ رایە‌ی ئە‌یان ئە‌کە‌وێ من شوانیان بۆ بکە‌م».

- ئینگلیز تازە‌ ها‌ت‌بوونە‌ ع‌یراق‌ه‌وه‌، جاریک دوو کە‌سیان لە‌ بناری هە‌لە‌بجە ئە‌چن بۆ راو. بە‌ دە‌م گە‌ر‌انە‌وه‌ ر‌ییان ئە‌کە‌وێتە‌ گۆی چە‌میک. لە‌وێ دوو شوانی کوردیان لێ پە‌یدا ئە‌بێ. بە‌شتیکی سە‌یریان ئە‌زانن رووتیان ئە‌کە‌نە‌وه‌و تیر و پ‌ریشیان لێ ئە‌دە‌ن.

ئینگلیزەکان ئەچنەوہ بۆ بەغداو شکات ئەکەن و بەناو نیشان دوو کۆرە کە ئەدۆزنەوہ و ئەیانەن بۆ بەغدا. لەبەرانبەر حاکمەوہ رایان ئەگرن. ئەمانیش زمان نازانن، دیلماجیکیان بۆ دینن.

حاکم لێیان ئەپرسی کە بۆچی لەو ئینگلیزانەتان داوہ؟ کۆرەکان یەکیکیان روو ئەکاتە ئەویکەیان و ئەلێ: «ئەری حەمک! ئەوہ ئەم ھەفمە بیژێ چی؟» لەپاش ئەوہ کە تێیان ئەگەینن، ھەر ئەوہیان روو ئەکاتە حەمک و ئەلێ: «کۆرەحەمک! ئەوہ ئەو سوور سوورەکە یار نیژن کە لە گویی ئاوہکە ی "پریس" گرتمان تیر و پیمان لێیان دا؟» حەمکیش ئەلێ: «تو بیژێ ئەوہ بیژن؟» ئینجا ھەر ئەوہیان لێویک لەحاکمەکە ھەڵئەقرتینی و ئەلێ: «ئو خۆزگەت پی نەوی و بەردی تو ی لێ نەواری! قسە ی پار ئەگێرتەوہ». لە پاشا کە بەم جۆرەیان ئەیانینن بەرەلایان ئەکەن.

- کابرایەکی قووچی سەنەیی رەبی ئەکەوێتە «پشەدەر» و ئەچیتە دیوہخانێ رەشە ی ئەولاغا. ئاغە لێی ئەپرسی برا ناوت چیە؟ ئەویش ئەلێ: «ئۆکەری گەوران، غولامی سەری خانی خانان، ئاغە میرزا حەسەن خانی مورتوزا قولیخانی میراخووزادە ی کەمەرەبەندە ی سەر جوقە». ئاغە بەئەسپایی لەشوێتەکە ی خۆی راست ئەبیتەوہ و ئەچن بۆ نوێژ و روو ئەکاتە کابراوہ پیتی ئەلێ: «کابرا تا دیمەوہ ناوی خۆت کورت نەکەیتەوہ کورت ئەکەمەوہ». ئەچن دیتەوہ لێی ئەپرسیتەوہ کابرا ناوت چیە؟ ئەویش خێرا ئەلێ: «قوربان! حەسە».

- حاجی مەلا رەسوولی دیلێزەیی، مەلا ئەحمەدی کۆری لە سولەیمانی ھەلھاتبوو. لە پاش ماوہ یەک شەو لە ناویک بەدزیوہ ھاتبووہوہ.

ئینجا مەلا رەسوول ھەر بەو شەوہ ئەچوو بە گەرە کەوہ ئەسوورایوہ، ھەر کەس تووشی ئەبوو ئەبیوت: «تۆیش وەکو ئەحمەدی کورم وایتە، ئەحمەد ھاتۆتەوہ دەنگ مەکە». عەساکەشی درێژ ئەکردەوہ و ئەبیوت: «رووسیکیشی کوشتووہ». ئەو شەوہ تا کەوتە بەیانی خۆی ھەموو کەسیکی تێگەیاندا و بە ھەموو کەسیشی ئوت دەنگ مەکە. بەیانی کە روژ بووہ لە سەر دەمشەری حاجی مەلا ھاتن مەلا ئەحمەدیان گرت.

- مەلا جەلالی موعز کۆریکی ھەبوو ناوی حەمەحەسەن بوو. روژیەک ئەچن بەسەریا سەیر ئەکا وا حەمەحەسەن گوێزان (موشین) ئەکا. لەو کاتەدا کە ئەم ئەچن حەمەحەسەن

پله‌که‌ی ئەهاوێزێ و ئەلێ: «سەر و میش و حج»^{۱۹}. مەلەجلال ئەیگرێ تیرۆپر ئەیکوتی. خەلکی دین لە ژێر چنگی دەریدین و پیتی ئەلێن: مامۆستا بەسیه‌تی ئیتر وازی لێ بێنە. ئەویش سوور ئەبێتەووە ئەلێ: «ئاخر من بە لای خۆمەووە مەلەجلال بێ ئیترن؛ چۆن ئەبێ حەمەحەسەنی کۆری من بێژی سەر و میش و حج».

- شیخیک رۆژیک لە شارەووە ئەچیتەووە بۆ مالی خویان. لەریگا چەند مالیکی کورد هەلیاندا بوو. لا ئەداتە ناویان. ژنیکی خێلەکه -کە دەرویشی خۆی بوو- چاوی پێ ئەکەوێ ئەوا شیخ جەمەدانەیه‌کی تازە‌ی کەریووە خستویه‌تە ملی. روو ئەکاتە خەلکەکه‌و ئەلێ: «ماشە‌للا ماشە‌للا، تەماشای کەن شیخ بەو جەمەدانەووە که لە ملیایە چەند جوانە. ئیترێ گۆرەکه سووری ئیمەیه‌ که گۆرە‌وساری تازەم کردگەسە ملی».

- مەلایەک لەمانگی شە‌والدا وە‌عزی ئەدا ئەبوت: رۆژووی شە‌شە‌لان خێری ئەمەیه‌و ئەو‌یه. کابرایەکی کورد راست بوو‌ه‌ووە و‌تی: «مە‌لا! مە‌لا ببورەو! ببورەو کەسی دایکیان نە‌گاوێ، رە‌مە‌زانی لە‌بیر نە‌چووە‌تەووە، ئینجا نۆرە‌ی شە‌شە‌لانە».

- خەلیفە‌یه‌کی گژن ئەچیتە گوندیک، پیرە‌ژنیکی هە‌زاری لێ ئەبێ دەرویشی خەلیفە ئەبێ. ئەچیتە پیشوازی و ئەیه‌یتیتەووە بۆ ماله‌ووە. خەلیفە لە پاش تۆزێ حە‌سانەووە ئەلێ: ئەچم بۆ مزگەوت نۆ‌ت‌رە‌که‌ی نیو‌ه‌پۆم ئەکەم و ئەگە‌پ‌تەووە. ئەویش ئەلێ باشە بە قوربان‌ت بێ! منیش تە‌نها دوو هیلکه شک ئەبەم، بۆت ئەکە‌مە ناو رۆنەووە. که هاتیتەووە بێ‌قرە‌ بێخۆ. خەلیفە ئەچێ و نۆ‌ت‌ر ئە‌کاو ئەگە‌پ‌تەووە. لەو لاوه دەرویش شوینی ئەکەون. ئەویش تووشی هەر کەس ئەبێ ئەلێ با بچینەووە بۆ ماله‌ووە. بە دە پانزە کەسیکەووە ئەگە‌پ‌تەووە بۆ ماله‌ووە. که پیرە‌ژن چاوی پێ ئەکەوێ و خەلیفە ئەم لەشکرە‌ی لە‌گە‌ل خۆ هیناوه، هەر دوو چاوی ئە‌پ‌ه‌ر‌پ‌تە تە‌وقە سە‌ری و لە‌دا‌خا هیچی پێ نامێنێ. واریکە‌وتبوو شوینە‌کە‌ش روو‌ه‌و رۆژ بوو. دە‌ست‌یک ئە‌خاتە سەر‌چاوی بۆ ئەو‌ه‌ باش بۆی دە‌ر‌کە‌وێ که ئایا ئەم لەشکرە

۱۹- لەم یاریەدا سێ گۆ‌یز نیش ئە‌کا: یە‌کیکیان ئە‌وه‌یه که یاریکەرە‌که بە دە‌ست‌یه‌ووە پله‌که‌ی پێ ئە‌هاوێزێ؛ ئە‌مە‌یان پێی ئە‌لێن «سەرە». ئە‌وان‌یتریش کە‌به‌ ریز دا‌ن‌را‌ون، ه‌ی ه‌هره‌ پیش‌وویان پێی ئە‌لێن «میش»، ه‌ی ه‌هره‌ دوا‌ییان ناوی «حە‌ج»ە. جا ئە‌و کە‌سه که پله‌که ئە‌هاوێزێ لە‌وه‌ختی هاو‌ب‌یشت‌یا ئە‌گەر و‌تی: «سەر و میش و حج» ئیتر ئە‌و سەر‌ه‌یه‌ به‌ر ه‌هر گۆ‌یزێ ب‌کە‌وێ، ئە‌ی‌خوا.

خەلیفە یان نە. بۆی ساغ ئەبیتەووە کە خەلیفە، لەم قسە یە زیاتر هیچی بۆ نایە کە ئەلی: «گژگژ، خەلیفە بە کەلە! گژگژ خەلیفە بە کەلە!»

- سی چوار فەقی بە دەقنەو راتو پارە کۆ ئەکەنەو. هەریە کە دەستی جلی تازه لەبەر ئەکەن و بۆ خویندن ئەپۆن کە بچن بۆ موکریان. رێیان ئەکەوێتە گوندیکی مەنگورایەتی؛ لە مالتیک دائەنیشن. کابرایەکی خەلکی دێ چاوی پێیان ئەکەوێ ئەپرسی ئەمانە چین؟ ئەلین مەلا و فەقین. کابرا ئەلی: «عاشیرەت تەماشاکەن چەن خاوتین؛ ئەلینی سەگی دواي مەرن».

- کابرایەکی کورد چوو لە زەویە کدا دوو مەن هەرزنی چاند و وتی ئەمە نانی ئیمسالەم. بۆ نەگەتی بارانیککی زۆر باری، لافاو هەستا و هەموو هەرزە کە ی برد. کە کابراکە هاتوو سەیری کرد هەرز نەماو، دەستی دایە «قۆجەقانی» و چوو سەر بەرزاییە ک گەلی بەردی بۆ ئاسمان هاویشت.

پیاویکی ژیر چاوی لیبوو؛ بۆ شەوێ چوو جووتی خۆی سی مەن گەنمی لەجێ هەرزە کە چاند. لەدواي چەند رۆژیک ناردیە لای کابرای خاوەن هەرز و وتی بیت تەماشای بکا هەرزە کە ی رواو. کە کابرا چوو سەیری کرد لەباتی گال گەنم رواو. رووی کردە ئاسمان وتی: «ها برا! هەتا شەقی قەلماسکت نەدی، گالت نە کرد وە گەنم».

- کابرایە ک ناوی حەمە مراد ئەبی، شایەر ئەبی، حەقایەتخوان ئەبی. لەگەل «قەیتولی» کوری لالە سەرحەدا برا یە تیان زۆر خوش ئەبی. قەیتولی ئەمری و حەمە مراد بەشیوەن و باوکەرۆ ئەچی بۆ سەر تەرمە کە ی. لالە سەرحەد ئەو سەرحەد مە مابوو، بەلام چاوی کویر بوو بوو. کە دەنگی هۆرە ی حەمە مراد ئەبیەت ئەلی: عەشیرەت ئەو مە بزەنم دەنگ دەنگی حەمە مراد؟ ئەلین: ئەری بەخوا ئەو باوکەرۆ ئەکا. لالە سەرحەد بە یەکی لە کۆرەکانی ئەلی: ئا تەفەنگیکم بۆ بیرە. ئەلی بۆجیتە؟ ئەلی: «چلۆن قەیتولی مردووی و حەمە مرادی دویت باوک ماوی! وەو سە ی ساقە ئەگەر دەسی وە دەس خواو و ئی توی بیکوژم». ئیتر خەلکە کە پالی بە حەمە مرادەو ئەنێن و دەربازی ئەکەن.

- کابرایه کی کۆنه‌فرۆش هه‌بوو له‌سوله‌یمانی «سه‌عۆل»ی ناو بوو. به‌ناو شاراً ئه‌سوورایه‌وه بانگی ئه‌کرد: «که‌وا کۆن، کراسه‌کۆن، سه‌لته‌کۆن، مالی ده‌ماره‌ توتنی بی ده‌مار».

ئیواره‌یه‌ک نوێری شیوان له‌ مزگه‌وتی مه‌لکه‌ندی نوێری به‌جه‌ماعه‌ت ئه‌کرد؛ که‌ نه‌یه‌تی دابه‌ست له‌باتی ئه‌وه‌ بلیت «الله اکبر» به‌ده‌نگی‌کی قایم وتی «که‌وا کۆن». خه‌لکه‌که‌ هه‌موو ده‌ستیان کرد به‌پیکه‌نین و نوێزه‌که‌یان بری و وتیان ئه‌مه‌چی بوو؟ وتی: «به‌خوا لام وا بوو له‌ به‌ر مالی مینا خانمام».

- دوو زه‌لامی مه‌ریوانی چوون بۆ گه‌رمیان، بوون به‌سه‌پان. گه‌رما بوو، رۆژیک نانی گه‌نمیان به‌ دۆوه‌ ئه‌خوارد. دۆیه‌ که‌ زۆر که‌م بوو؛ یه‌کیکیان وتی: «ئاخ بۆ ئاوه‌ سارده‌که‌، تو خوا ئیستا که‌ چی خۆشه‌؟» ئه‌وێتر وتی: «به‌من ئیستا له‌ کانی خه‌یاران پێ کۆشم له‌نانی هه‌رزن بوایه‌. له‌ده‌ستما وردم بکردایه‌ به‌ قورگما و به‌لویچ و له‌و ئاوه‌ سارده‌م بکردایه‌ به‌ سه‌ریا». ئه‌وێتر وتی: «ده‌ک مالت به‌قۆر گیرئ! وه‌للا هیچ شتیکت بۆ من نه‌هێشته‌وه‌ که‌ باسی بکه‌م».

- وه‌ختی خۆی چای وا زۆر نه‌بوو. رۆژیک دوو زه‌لامی شاره‌زووری ئه‌چنه‌ شار تیر نان و که‌باب ئه‌خۆن و پاشان ئه‌چنه‌ چایخانه‌یه‌ک-وا ئه‌زانن شه‌ربته‌خانه‌یه‌-چایچی دوو چایان بۆ ئه‌با. که‌ ئه‌یخۆنه‌وه‌ یه‌کیکیان ئه‌لئ: به‌خوا گه‌رمه‌. ئه‌وه‌ بۆچی وایه‌؟ هاوڕینه‌که‌ی ئه‌لئ: «ئیستا کولاندگیانه‌، هێشتا به‌فریان تی نه‌خستگه‌».

له‌ دوا‌ی ئه‌مه‌ تو‌زیک یه‌کیکیان ده‌ست ئه‌با و دوو پو‌ل ئه‌دا به‌چایچه‌که‌، چایچی ئه‌لئ: خزمه‌ هه‌ر پیا‌له‌یه‌ دوو پو‌وله‌؛ که‌چی به‌دوو پیا‌له‌ دوو پو‌ولم ئه‌ده‌یتئ؟» کابرا هاواری ئه‌کرد: «خه‌لکینه‌! ته‌ماشای ئه‌م کاو‌رایه‌ که‌ن چه‌ند بی ئینسافه‌. حاجی ئه‌حه‌ی ک‌رنو به‌و پیا‌له‌ زلانه‌ پ‌ریشی له‌ به‌فر ئه‌کا ئه‌یدا به‌پو‌ولیک؛ که‌چی ئه‌م پیا‌وه‌ به‌و پیا‌له‌ بچکولانه‌یه‌ داوای یه‌کئ دوو پو‌ول ئه‌کا. ئه‌وه‌نده‌ش گه‌رم بوو هه‌موو دگانمان سووتا».

- حاجی شیخ‌مسته‌فای محه‌مه‌د هه‌بوو له‌سوله‌یمانی وتی: مه‌لا مه‌حمودیک دراوسیمان بوو، هه‌ر چه‌ند تووشم به‌هاتایه‌ ئه‌یوت: مه‌رحه‌با شیخ ئه‌ولا. منیش رۆژیک وتم: مامۆستا من ناوم مسته‌فایه‌، ناوم شیخ‌ئه‌ولا نه‌یه‌. وتی: «ها باشه‌». له‌ دوا‌ی یه‌ک دوو رۆژتر له‌سه‌ر ریگا

دیسانەوہ تووشم بوہوہ وتی: مەرەبا شیخ ئەولا. وتم مامۆستا چەندجار عەرزەم کردیت ناوم مستەفایە، شیخ ئەلانیە. وتی: «سا وەللا وامزانی ناوت شیخ رەسوولە». منیش وتم ھەی دەستت بەگونم.

- کابرایەک بوو بە میوانی کابرایەکی کورد. کابرای خانەخوێ لە گەل ژنەکە ی بوو بە شەڕیان. گوێ ئاگردان بوو بە سەرە بزۆت دانرابوو. ژنەکە ھەر کردی بە سەرە بزۆتیکاو لە بەر چاوی میوانە کەووە دای بە سەری میردە کەیا و سەری شکاند و خوین چۆراوگە ی کرد. کابرای میوان بۆ ئەو خانەخوێکە زۆر تەریق نەبیتهوہ وتی: «برا وەللا ژنی ئیوہ باشە بە سەرە بزۆت لە کۆلتان ئەبنەوہ؛ ژنی ئیمە بە تەورو تەوراس تیمان بەر ئەبن». کابرای خانەخوێ لەو وەختەدا دەستی برد بە لایەکی پەنجە ی خوینە کە ی لە ناوچەوانی سەرپەوہو وتی: «ژنی ئیمە حەقیان چیە وا لە گەل ئیمە بکەن».

- مەحمووی ووردە شاتری کچیکی ھەبوو ئەیدا بە میرد. روویان کردە مەحمووە کە قسە بکا. ئەحە ی نادری ھەلاجیش ھەبوو، ھەلیدایە وتی: «برا خالە مەحمووە بەریشی سپیەوہ دەمی خۆی گلاو ناکا، کۆری ھەس با ئەو قسە بکا».

- کابرایەک ئەچیتە سولەیمانی بەبەر دوکانی پینەچیە کدا تیئە پەڕی. مەرکانە ی دەستاوہ کە دانرابوو، دلی لێ ئەچێ و پیتی ئەلێ: «خالو بکیشە بایی قرانیک لەو دۆشاوہ». ئەویش گلینە کە ی بۆ پر ئەکا ئەیداتی. کابرا ئەینێ بە سەرەوہ ھەمووی ئەخواتەوہ لە پاشا پیتی ئەلێ: «خالو نەبزی کوردە خەشیم و نەیزانی، دۆشاوہ کە دۆشاویکی خاس بوو وەلی چکی تفت بوو».

- کابرایەک ھەبوو حەسە ناغای ناو بوو. جاریک لە کەندە لانیکا ماینیک ئەگیت. ئەچن بە سەریا و پیتی ئەزانن، ئەویش لە شەرما روو ناکاتەوہ ئاوابی، سەری خۆی ھەلئە گری و روو ئەکاتە ولاتان.

چەند سالیکی پێ ئەچێ کابرایەکی لای خۆیانی بەرچاو ئەکەوێت؛ بەلام ئەو ئەم ناناسیت. ئەچێ بە لایەوہ لێی ئەپرسی: «برا دەنگ و باسی ولاتی لای ئیوہ چییە؟» کابراش ئەلێ: «وہ کوو چی؟ ئەلێ چوو زانم ھەروا، حەسە ناغایە ک کەندە لانی، ماینیک، شتیک! ئەلێ:

«وہ لالا برا ٹاگام لہ ہیچ نیہ؛ چونکہ لہو سالہوہ کہہ سہناغا ماینہ کہی لہ کەندەلان گاوہ، من لہوئ دەرچووم ئیتر نازانم».

حەسەناغای ھەزار لہ دلی خویا ئەلئ: «دەک مبارەک نەبی! خو ئەمەبووبە تاریخیش». ئیتر تا مرد رووی نەکردەوہ بە ولاتا.

- حاجی ئیلخان دیۆکری ئەچی بۆ سابلاخ. «ئەحمەدە کەلە» چەند خزمەتکاریکی تری لہ گەل ئەبی. ھەر جارە کە بچوایە بۆ شویتیک خزمەتکاریک ئەبوو بە کیسەدارو ئەبوایە پرسیشی بە حاجی ئیلخانێ بکردایە کەچی ئەخوا. ئەم جارە ئەحمەدە کەلە بوو بە کیسەدارو مەسرەفچی و ئەم رەوشتە حاجی ئیلخانیشی نەئەزانی.

روژیک لینی ئەپرسی ئەلئ: ئاغە ئیوارئ چی ئەخۆی؟ ئەویش بە توورەبیە کەوہ تەماشای ئەکا و ئەلئ: «گوو ئەخۆم». کابرا لہ پاشا تئ ئەگەییەنن کە تەبیەتی حاجی ئیلخانێ وایە. واقعی وەر ئەمینئ. ئەگەر نایهینئ ئەزانئ بەبی شک ئەیکوژئ، ئەگەر ئەشیهینئ ھەر ناکرئ. ناچار ئەچیتە بازار ھەندئ کوولە کە ی گەنیو ئەکری و سووری ئەکاتەوہ. ئیوارە لہ گەل شتی ترا دایەنیتە بەردەستی. حاجیش سەیریکی ئەحمەد ئەکا و پارویک لہ کوولە کە بۆگەنە کە ئەخوا و ئەلئ: «گیلە بەگویشم ئەکا گووم بۆ دینیت. دەلایەن لایەن». ئیتر ئەحمەد بەو جۆرە خۆی لہ کوشتن رزگار ئەکا.

- «عیزەتی تەل» لەسولەیمانی لیرە یەکی دابوو بە «عەلیە تورکە» بیبا بۆی ورد کاتەوہ. ئەویش ئەروا ون ئەبی. لہ پاش چوار روژ عیزەت چاوی پئی ئەکەویتەوہ ئەلئ: عەلی کوا لیرە کە؟ ئەویش ئەلئ: «ئەمە سئ روژە بە شویتتا ئەسووریمەوہ؛ وەرە تا حسابە کەت بدەمئ». عیزەتیش ئەلئ: عەلی حسابی چی؟ لیرەم پئی داوی بۆم ورد کەیتەوہ، ئیتر حسابی چی پئی ئەوی؟ ئەلئ: «ئاخر بئ قەزا بی! تۆ سەبرکە، ھەر ئەو روژە چووم بۆم ورد کەنەوہ شەش تارانیم لئ دا بە کەباب خواردم». ئەویش ئەلئ: باشە باقیە کە ی بێنە. ئەلئ: «بئ قەزایی! ئاخر سەبرکە تا حسابە کەت بدەمئ». ھەژدە تارانیشم دا بە جووتی کەوش لہ پئیم کرد. ئەلئ: باشە ئەویتی بێنە. ئەلئ: «ئاخر قوربان تۆ تۆزی ئارام بگرە ھەتا بە پوختی حسابە کەت بدەمئ». ئەلئ: کورە غەزەبی خوا حسابی چی؟ من کە ی حسابم لہ گەل تۆ ھە یە. لیرەم پئی داوی بۆم ورد کەیتەوہ، ئیتر چ حسابیک ھە یە؟ عەلیش ئەلئ: «ھۆھو بئ قەزایی! تۆ گوئ بۆ پیاو راناگری».

عەزەتیش ئەلئ: ئادەى فەرموو. ئەویش ئەلئ: «ئەى ئەمە سئ رۆژیشە بە شویتنا ئەسوورپەمەو بە ئەو بەقیەکەت بەدەمئ، ئاخەر ئالیت بەچی ژیاو؟ لەم سئ رۆژەدا خۆ گووم نەخواردوو؛ ئەوێتریشم خەرج کرد. ئەوا ئیستە بەرچاوم کەوتئ، هیچ نەما بەدەمئ. من ئەلیم سەبرکە با حسابەکەت بەدەمئ -سەلامەت بئ!- تۆ ھەر وای ھەموو شتیکا بە پەلەى». عەزەتیش ئەلئ: «دەک رووت رەش بئ بۆ خۆت و بۆ لیرەیک کە بۆت ورد کردمەو».

قسە دئ قسە ئەبرئ، ئەم عەلیەتورکە یە پۆستەچى بوو لە تەلخانە لە بەر دەستى عەزەتا.

- جاریک باسى پیاوی «ئىختیار» و بە عومر ئەکرا، کاک ئەولای عەزیزى ھەمەو ھەن گێراپەو ەوتئ: جاریک لە «ئەدەنە» ریمان کەوتە دیکە کابرایەکی ریش ماش و برنج لە بەردەمى مژگەوتە کەدا ئەگرا. لیمان پرسى بۆچ ئەگرى؟ وتئ: باوکم لئى داوم. ئیمەش وتمان سەیرە، بابچین بۆ لای باوکى ئەم کابرایەو کابرامان برد و چوینە مائەکەیان. راست بوو، پیاویکی پیر دانیشتبوو. لیمان پرسى بۆچى لەم کورەى خۆت داو؟ وتئ: «قوربان ئەم ئاجنسە بئ ئەدەبە؛ ئەمڕۆ چوو دلى باوکمى یتشاندو».

ئیمەش زۆر سەرسام بوین؛ ھەر چەن من بەرەفیقەکانم وت با بچین ئەویشمان چاوپئ بکەوئ، بەلام ھەمەى سلیمان وتئ: خزمینە! وازبێن. ئەگەر وا بروا پووستە ھەتا خزمەتى ھەزرەتى ئادەم بچین.

- کابرایەکی کورد مالى لە بیستانسور و مالى براپەکیشى لەسەى ساق بوو. مانگی رەمەزان رۆژیک تووشى براکەى ئەبئ لئ ئەپرسئ ئەلئ: کاکە! ئیو ەکەى رۆژوتان گرتوو؟ ئەلئ رۆژى جومعە. لە گەل ئەو ئەمان رۆژى شەنبە بە رۆژوو بووبوون، ئەو رۆژە کە ۲۹ى مانگی خویان ئەبئ ئەلئ بەخوا سەینئ لەمالئ کاکەم جەژنە با بچم لەوئ پلاو بخۆم و سەبى شەو یتەو. دوو سەبى لە مالى خۆیشمان جەژنە؛ دیسان پلاو ئەخۆم.

ھەى پئ لئ ئەکا و ئەروا. لەگەل شەبەقى بەیان ئەگاتە مالى کاکى، سەیر ئەکا هیچ مەنجەل و دووگەل دیار نیە؛ ئەپرسئ ئەلئ: خۆ ئیمڕۆ ئیو جەژنە، بۆچى ھیچتان دیار نیە؟ کاکەى ئەلئ: بەخوا براکەم ئیمە دوینئ جەژنمان کرد چارناچار کابرا قاوئەلتى بەنان و دۆ ئەکا.

وهختی عهسر ئەلێ وا چاکه‌خۆم بگه‌ینمه‌وه لای خۆمان. داوینی لێ به‌لادا ئەکا نیه‌وه‌ش وه‌ ئەگاته‌وه‌ مال. ژنده‌کی له‌خه‌و خه‌به‌ر ئەکاته‌وه‌ ئەلێ: «کچی، ئیمشه‌و جه‌ژنه‌ هه‌لسه‌ هه‌ر له‌ئێستا که‌وه‌ پلاوه‌ که‌ لینی». ژنه‌ ئەلێ: می‌رده‌ که‌ هه‌ر دوینی له‌دوای تو مه‌لایه‌ک هات فەرمووی ئیم‌پۆ جه‌ژنه‌. ئیتر هه‌موو ئاوی کردیان به‌جه‌ژن و منیش دوینی پلاوم کرد. به‌لام وامزانی سندان ئەخۆم به‌بێ تو. کابرا هه‌ناسه‌یه‌کی هه‌لکیشا و به‌مجۆره‌ له‌ هه‌ر دوو جه‌ژنه‌که‌ بوو.

- فه‌را میرزا -حاکمی سنه‌- خه‌رج و باجی له‌ هه‌ورامی ئەسه‌ند. ره‌وشتی ئەو ده‌وره‌ش وابوو پیاویکی به‌گالۆکی که‌وه‌ ئەنارده‌ سه‌ریان؛ ئەوانیش هه‌موو باجه‌که‌یان کۆ ئەکرده‌وه‌و ئەیاندايه‌و ئەرویش.

سالتیکیان له‌ شاری هه‌ورامان بۆ ئەوه‌ که‌ کابرای گالۆک به‌ده‌ستیان نه‌یه‌ته‌سه‌ر، هه‌ر له‌ پێشه‌وه‌ پاره‌که‌یان کۆکرده‌وه‌و دایان به‌ به‌له‌پا که‌ خیرا بیا بۆ فه‌رامیرزا. پاره‌یان نارد و که‌چی کابرای گالۆک به‌ده‌ستیش هه‌ر هات. وتیان بابه‌ پاره‌مان ناردوه‌. ئەویش به‌م قسانه‌ وازی نه‌هینا، پێنج شه‌ش پیاوی ئاقلی بال به‌ست و له‌گه‌ل خۆی بردنی بۆ سنه‌ بۆ لای فه‌را میرزا. فه‌را میرزا لێ پرسین، ئەوانیش وتیان قوربان به‌ «به‌له‌پا» دا خه‌راج که‌مان ناردوه‌. که‌ چوونه‌ بنج و بناوانی به‌له‌پاوه‌، ئەمه‌ که‌رویشکه‌؛ تومه‌ز ئەمه‌ چوون پاره‌که‌یان به‌ستۆته‌ پشته‌ی که‌رویشک و پێیان وتوو ئەم پاره‌یه‌ به‌ره‌ بۆ خان و که‌رویشکیان به‌ره‌للا کردوه‌ به‌و نیازه‌ پاره‌ی به‌ری.

فه‌را میرزاش ئەلێ با پێنن تاکیان بکه‌ینه‌وه‌ بزانین ئەمه‌راست ئەکه‌ن یا درۆ؟ هه‌تیان می‌ژه‌ره‌شکه‌و قالۆچه‌یان تیکه‌لاو کرد و خه‌ستیان به‌رده‌ستیان که‌به‌یخۆن. ئەوانیش لێ کۆ بوونه‌وه‌. قالۆچه‌کان هه‌ر یه‌که‌ به‌لایه‌کدا ئەرویشتن. هه‌ندیکیان خه‌ریکی خواردنی می‌ژه‌ره‌که‌ بوون، چونکه‌ نه‌ئەرویشتن. یه‌کیکی ژیرترین تیا بوو وتی: یانه‌ت وێران بۆ، پاداری گیردێ، بێ پا مال و وێمانه‌ن. ئنجا فه‌را میرزا وتی: بابه‌راست ئەکه‌ن پاره‌که‌یان داوه‌ به‌له‌پاوه‌ به‌ره‌للای کردن. که‌رویشکیش له‌و لاوه‌ خوا ئەیزانی پاره‌ی له‌کوی فری داوو.

- هه‌مزاغای مه‌سه‌ره‌ف شه‌ویک چه‌ند پیاویکی گه‌وره‌ له‌ دیواخانه‌که‌یا ئەبن. ئەویش خه‌مه‌تکاریکی ئەبێ پتی ئەلێ: رۆله‌، سه‌به‌نی پتوێسته‌ ئەبێ تا «گور گه‌ده‌ر» بجێ. گورگه‌ده‌ریش دی هه‌مزاغا ئەبێ. کابرا به‌یانی زوو به‌بێ ئەوه‌ بجێ له‌ ئاغا بیرسی ئیشی چیه‌، ملی ریگا نه‌گرێ و نه‌چی بۆ گورگه‌ده‌ر.

کویخاکە ی گورگە دەریش - کەخزمە تکاری ئاغا ئەبێ - پیاویکی عەنتیکە ئەبێ. لە کابرا ئەپرسی خێرە وا هاتووی؟ ئەلێ: بەخوا ئیمشەو گەلێ مێوانمان هەبوو، ئاغا فەرمووی پێویستە بە یانی بچی بۆ گورگە دەر، ئیتر منیش بە یانی زوو هەلسام و هاتم. کویخاش تێنەگا کە ئەم کابرایە دیارە زۆر عاقلە ئەلێ: باوکم وەختی خۆی ئاغام بە منی فەرموو هەر وەخت پیاویکی ئازام نارد، باگردیتێکی بەرد لەسەر بانی مزگەوتە کە یا بە گوریس بێبەستە بە کۆلیەو بە با بۆم بێنی؛ چونکە ئەگەر بە و لاخ بێنێرن دوور نییە لە پێ گۆژە و لاخە کە بکەوی و باگردیتە کە بشکێ. ئیتر رۆی.

دوایی کویخا باگردین لە کۆلی کابرا توند ئەکا و خۆشی لە گەلی دیت. ئیوارە ئەچنە مالی ئاغا یان. هەمزاغا کە ئەمە ی چاوی ئەکەوی زۆر پێنە کەنێ و کابرا خەلات ئەکا کە ئەم بەزمە ی بۆ ناوە تەو. بە و لاخیکیشدا باگردیتە کە لە گەل کویخا ئەنیریتەو بە بۆ گورگە دەر.

- کابرایەکی خەلکی دێی «باخیان» ناوی حەسەن مەنگورێ بوو، لەسەر پیاو کوشتن بۆ پانزەر سال خرابوو بەندیخانە. شەش سال بوو لە بەغدا حەیس بوو، رۆژیک پیاویکی باخیانی ئەچیتە دێ «قەرەنگۆی» تەماشای ئەکا پیاویکی پێنەچی دانیشتوو کەوش پێنە ئەکا، بەلام زۆر شیوەی لە «حەسەن مەنگورێ» ئەچێ. دیتەو بە بۆ براکە ی حەسەنی ئەگێریتەو ئەلێ: پیاویکی وا لە قەرەنگۆی پێنەچی، هەر وەکو حەسەنی براتان وایە. ئەویش دەست بەجێ سێ چوار کەسی تر لە خزمی خۆیان هەڵبەگرێ و ئەچیتە قەرەنگۆی تەماشای پێنەچی ئەکەن. ئەلێ: حەسەن: ئەلێ: «باوکم من ناوم ئەحمەدە: ناوم حەسەن نیە». ئەوانیش ئەلێ: «تۆ خۆت لە ئیمە مەگۆرە: تۆ حەسەن مەنگورێ و لە حەیسخانە راتکردوو. لە ترسی حوکومەت راستی نالێ، هەلسە بچینەو سەر مال و دەو لەت و ژنی خۆت».

هەر چەند کابرا مل پێچی و قنگەجێ ئەکا و سویند ئەخوا من حەسەن نیم، ئەلێن خزمە ئیمە دور ناسین. تۆ هەر حەسەنیت، گۆیا ئەبێ ئیمە خزمی خۆمان نەناسینەو؟

بەزۆر لە گەل خۆیان ئەبێن بۆ باخیان. خەلکی دێ هەموو لە مالی حەسەن مەنگورێ کۆ ئەبنەو و هەموویان برپاری لەسەر ئەدەن کە ئەم پیاو حەسەن مەنگورێ. گورج تەنگێ قوناغ خڕ و دەمانجەیکە پەرە بەلۆی ئەدەن، جلی بۆ ئەکەن و شەوی ئەیخەنە باخەلی ژنی حەسەنەو. بە یانی ژنە کە ئەلێ: خواوەلناگرێ! ئەم کابرایە من بە حەسەنی نازانم. براو خزمەکانی حەسەن ئەیانگوت: تۆ ئاخۆ حەزەت لە کێ کردوو، ئیمە قاییلە کەسی خۆمان نەناسین؟

بەم جۆره مانگیك كاپرا گۆل ئه‌خواته‌وه، هه‌موو مالی حه‌سه‌ن به‌ ژنه‌وه ئه‌یده‌نه ده‌ستی. هه‌تا رۆژیک كاپرا هه‌ندی پاره‌شیان ئه‌بن، به‌تفه‌نگ و ده‌مانچه‌و شت و مه‌كه‌وه هه‌له‌یه‌گرێ و شانی پیا ئه‌كاو ئه‌روا. ئاخری له‌دوای دوو سالیك حه‌سه‌ن مه‌نگورێ راسته‌قینه‌ له‌ حه‌پخانه‌ به‌ر بوو هاته‌وه‌ چوو هه‌ر مالی خۆی. حه‌مه‌به‌گی حاجی ره‌سوول به‌گ ئه‌یوت ئه‌م حه‌سه‌ن مه‌نگوریه‌ خۆی و ژنه‌كه‌ی مابوون و مالیان له‌ دیی «جونبلاخ» بوو؛ من هه‌ر دووکیانم ئه‌ناسی.

- له‌ مه‌رگه‌ سێ چوار كه‌س له‌ به‌گزاذه‌كان دانیشتبوون باسی زه‌مانی پیشوویان ئه‌گێرابه‌وه. «عه‌ولا به‌گ»یان وتی: نه‌ پیاوی گه‌وره‌ وه‌كو گه‌وره‌كاني جارن، نه‌ پیاوی ئازاش وه‌كوو پیشینه‌كان ئازان. سالیك یووزباشه‌كه‌ی ره‌دیف له‌ مه‌رگه‌ بوو. مالی له‌ گه‌ره‌كه‌ی «كاني سه‌رده‌شت» بوو. [...] حه‌مه‌به‌گ فه‌رمووی به‌گزاذه‌ ئه‌وه‌ پیاویكتان نییه‌ ئه‌م كاپرایه‌ بكۆژی؟ خۆ ئه‌گه‌ر وه‌ها به‌ینی سالیکی تر ژنه‌كانيشتان قاف ئه‌كا. ئیتر مه‌حمو به‌گی شاخولكه‌ هه‌لسا تفه‌نگیكه‌ی ته‌ره‌قه‌ی سه‌ر و قنگ برنجه‌ی به‌ده‌سته‌وه‌ بوو لێیدا رۆیشت. قه‌ت سه‌عاتیكه‌ی پێنه‌چوو، دیوه‌خانه‌كه‌ بلاو نه‌بوو بوه‌وه‌ هاته‌وه‌ وتی: غولامی سه‌ری حه‌مه‌د به‌گم و ده‌ستی ماچ كرد. سه‌به‌ینی كه‌ هه‌لسا ئین یوزباشیه‌كه‌ كۆژرابوو. ئیتر خوا هه‌قه‌ حه‌مه‌د به‌گیش گولنجه‌یه‌كه‌ی شیرداخی كرد به‌خه‌لاتی مه‌حمو به‌گا.

- مه‌لا سالیکی ته‌ره‌مار ئه‌بن، پیاویكه‌ی زۆر به‌ناو بانگ بوو. له‌ ره‌زه‌ هه‌نجیره‌كه‌یا ته‌نها یه‌ك هه‌نجیری گه‌یشتو ئه‌دۆزیته‌وه‌، گورج به‌رچه‌یه‌ك ئه‌هینی هه‌تا نیوه‌ی گه‌لای تی ئه‌كهن؛ ئنجا هه‌نجیره‌كه‌ له‌ناو گه‌لاكه‌دا دانه‌نی و له‌سه‌ریشیه‌وه‌ هه‌تا به‌رچه‌یه‌ر ئه‌بن، گه‌لای تی ئه‌كاو ئه‌یگرێ به‌كۆلیه‌وه‌ به‌دیاری ئه‌یا بۆ «سلیمان پاشا».

وا رێ كه‌وتبوو پاشاش هه‌ر چ پیاو ما‌قوول و گه‌وره‌ی بابانه‌، له‌لای دانیشتبوون. پاشا ئه‌لی: مه‌لا ئه‌وه‌چییه‌ به‌كۆلته‌وه‌؟ مه‌لا ئه‌لی: قوربان هه‌نجیره‌ نۆبه‌ره‌یه‌ بۆم هیناوی. پاشا ئه‌لی: به‌خیری! هه‌لی بیچره‌ با هه‌ر یه‌كه‌ دانه‌یه‌كه‌ی لێ بخۆین و نۆبه‌ره‌یه‌ به‌له‌زه‌ته‌. مه‌لا به‌رچه‌ هه‌له‌پچرێ هه‌ر گه‌لا ده‌ردینێ تا ئاخری تا‌قه‌ هه‌نجیریك به‌ ده‌سته‌وه‌ ئه‌گرێ ئه‌لی: فه‌رموو پاشا. ئه‌لی: ئنجا مه‌لا من ئه‌وه‌چی لێ بکه‌م؟ مه‌لا هه‌نجیره‌كه‌ جوان

جوان پاک ئەکا و ئەیخاتە دەمیەو و ئەیخوا ئەلئ: پاشا ئاواي لئ بکە. پاشا قاقا دەست ئەکا بە پیکەنین و ئەلئ: سەد قەرەن هەقی هەنجیرە کەو سەد قەرەن هەقی خوار دێنە کە ی بەدەن بەمە لا.

- عەولا پاشای بابان رۆژیک لە وەزیرە کە ی خۆی توورە ئەبئ و ئەلئ هیچ کەس نابئ هاتوچۆی بکا. کابرا شەویک بە دزیەو و ئەچیتە مالی دۆستیک کە لە هەو و لا خۆی هیناویەتە پیتشەو. هەر چەند بانگی ئەکا دەرگای لئ ناکاتەو. بانگی ئەکا ئەلئ: تکت لئ ئەکەم هەر ئەو نەندە وەرە ئەو دیو دەرگا کە منیش لە دەرەو وە کایە تیکت بۆ ئەکەم، ئیتر نەرۆم نامەوئ دەرگام لئ بکەیتەو. کابرا دیت لە دیوئ ژوورەو و لە پشت دەرگا ئەو وەستئ و ئەلئ: فەرموو بزەنم حە کایەتی چیم بۆ ئەکە ی؟

وەزیر ئەلئ: «کابرایە ک بوو دوو ژنی هەبوو: یەکیکی سپی و جوان، یەکیکی رەش و ناشیرین. قەت نە ئەچوو و مالی ژنە ناشیرینە کە بنوئ. شەویک لە گەل ژنە جوانە کە شەری ئەبئ. ژنە کە سویندی لئ ئەخوا ئەلئ نابئ لەم مالی رۆژ بکەیتەو. ئەویش ئەچئ بۆ مالی ژنە کە ی تری. ژنە ناشیرینە کە ئەپرسی ئەو چلۆن بوو ئیمشەو هاتی بۆ ئیرە؟ ئەلئ: بەخوا لە گەل ژنە کە ی ترم شەرمان بوو؛ منیش هاتووم بۆ لای تۆ. ئەویش ئەلئ: ئەو لەو لاو و دەرمان کردووی بۆیە هاتوویتە لای من؛ سا بەخوا منیش داتناکەم و نایەلم لیرە بنووی و دەرگای لئ ناکاتەو. کابرا ئەلئ: «ژنە پەش، خوا رووی ژنە سپیە کەم رەش بکا کە هۆی منی خستە تۆو تۆش دەرە ئەکە ی».

- کابرایە ک ی پاو یی لە دیە کە ی خۆیان دیتە دەرەو و بە نیازی سوال کردن. ئەگاتە قەراخ ئاواي چاو ئەنوقینی و دەست ئەکوئی بەردیکی گەورە هەلئە گری. ئینجا روو ئەکاتە ئاسمان و ئەلئ: «خوایە! تۆ ریشیک ی پان و زمانیک ی لووسم بەدەری ئیتر رزقی خۆم لە سەر خۆم. شەرت بئ تا بە گرانیەتی ئەم بەردە پارە نە یەنمەو، نە یەمەو».

- کابرایە ک ی کورد کوریک ی منالی خوشکە زای لە گەل ئەبئ. بەریبوا ری شەویک رییان ئەکەویتە ماله گۆرائیک. ماله ئەو شەو نە یسکینە بە نوکیان ئەبئ. کورە ئەو نەندە ئەخوا هەتا لە لووتی دیتەو. شەو کە ئەنوون لە نیو شەوا تەقە یە ک دی، کابرای کوردە ئەلئ ئەو وەچی

بوو؟ کوره که ئه‌لئ: «خاله هیچ نه‌بوو، ئه‌وه من بووم شه‌قم برد». تومه‌س نوکه‌که تلیساوه‌ته‌وه و ته‌قاندوو‌یه‌تی.

- ئاوا‌یه‌ک له‌و به‌ر کێوه‌کاوانیانه‌ بوو. پیاویکی ته‌مه‌لی ته‌وه‌زهل له‌ویدا بوو، بانگیان کرد وتیان: گاوانیه‌که‌مان ئه‌که‌ی یان نه؟ وتی: «ئه‌گهر که‌ریکم بۆ کورتان بکه‌ن سواری به‌م، هه‌مانیه‌کم مینۆز بده‌نی له‌ به‌رده‌مما داینیم بیخۆم، مندالیکیشم له‌گه‌ل بنیرن ئه‌گهر گاهه‌له‌که‌ به‌لاوه‌ی کرد بۆم کۆبکاته‌وه، بۆچی نایکه‌م».

- سێ جه‌رده‌له‌شیویکا تووشی پیاویک بوون که‌ریک و هه‌ندێ شتومه‌کی پێ بوو. گرتیان رووتیان کرده‌وه. هاتن به‌رۆن ته‌ماشایان کرد وا خیلێکی جاف له‌و نزیکانه‌وه ده‌واریان هه‌لداوه. وتیان: ئه‌گهر کابرای رووت کراوه‌ هاوار بکا خۆ ئه‌م هۆبه‌یه‌ ئه‌مانگرن. هاتن هه‌ردوو قۆلی کابریان به‌ست و سواری که‌ره‌که‌ی خۆیان کرد و به‌ناو ماله‌کانا بردیان. کابرا هاواری کرد خه‌لکینه‌ بۆ خاتری خوا ئه‌مانه‌ جه‌رده‌ن؛ رووتیان کردومه‌ته‌وه چاریکم بکه‌ن. یه‌کێ له‌جه‌رده‌کانیش ئه‌یوت: «خوا بکا تۆ چاک بیسته‌وه قه‌یناکا با ئیمه‌ جه‌رده‌ بین».

خه‌لکی ئاوا‌یه‌که‌ پرسیان ئه‌مه‌چی؟ جه‌رده‌کان ئه‌یانوت: «قوربان! ئه‌مه‌ برامانه. سێ چوار شه‌و له‌مه‌ پێش چوو بووه‌ سه‌ر کانی ده‌ستیان لێ وه‌شاندوه‌ و شیت بوه. ئیمه‌ش ئه‌یه‌یه‌ن بۆ سه‌ر "میری سوور". خه‌لکه‌که‌ش وایان زانی ئه‌مانه‌راست ئه‌که‌ن. هه‌ر چه‌ن کابرا هاواری ئه‌کرد و سویندی ئه‌خوارد که‌ خه‌لکینه‌ ئه‌مانه‌ ریگرن و رووتیان کردومه‌ته‌وه ئه‌وان هه‌ر ئه‌یانوت: «خوا و میری سوور شه‌فات بده‌ن». به‌م جۆره‌ تێبه‌رین تا دوور که‌وته‌وه. کابریان به‌ره‌لا کرد و گویدریژ و شتومه‌که‌که‌یان برد و به‌بێ ئاره‌ق ده‌رچوون.

- کابرایه‌کی کورد چوو بوو بۆ به‌غدا. که‌ هاته‌وه‌ خزم و دراوسێ هاتن بۆ لای. له‌دوای به‌خێر هاته‌وه‌و چاک و خۆشی، لێیان پرسى ده‌نگ و باسی به‌غدا چی؟ کابرا برایه‌کی هه‌بوو ناوی بارام بوو، پێیان ئه‌وت «بالک». ئینجا له‌ جوابی خزماندا وتی: «به‌خوا عه‌شره‌ت ده‌نگ و باسی به‌غدا هیچ نیه، به‌لام شۆره‌ت هه‌ر شۆره‌تی بالکی برامه‌ به‌بازارا به‌کۆلانا هه‌ر چی ئه‌روا هه‌ر ئه‌لئ، بالک، بالک».

- پیاویکی دەولەمەند ئەسپینکی چاکی ھەبوو، وون بووبوو. جارچی بۆ گرت کە ھەر کەس بیدۆزیتەو سەد قەرەن موزدە وەر بگرێ. کابرایەکی کورد بە پەلەپەل چوو وتی: «ئاغە ئەسپی جەنابت گۆم بوو و راستە فرموتە ھەر کەس بیدۆزیتەو سەد قەرانی ئەدەم؟» ئاغەوتی: بەلێ ئیشەللا دۆزیوتەتەو. کابرا وتی: «نەخیر نەمدۆزیوتەو ھەر بۆی ئەگەریم بەلام ھاتوومەتە خزمەت بەلکە پێشەکی پەنجا قەرانیکم بەدەیتی، ھەتا بەخیر ئەیدۆزەو».

- ئەم قەسەش بە لەسەر قەسە کوردیەکان بێ ئەلێ:

رۆژیک کابرایەک لە ئەستەمۆل ئەچیتە ئیدارەخانەی رۆژنامەییەکی بەیانی. بە مودیرە کە ئەلێ: دۆینی رۆژنامە کەتان مردنی منی نووسیوو، سەرم سێما نازانم بۆچی بەدرۆ ئەو تان نووسیوو؟ مودیرە کە ئەلێ: «غەزەتە ئێمە بەدرۆ ھیچ نانوسی. ئەگەر خەبەرێکی وا ناخۆشی نووسی، ھەلبەت راستە». کابرا ئەلێ: چلۆن راستە؟ ئەمەتە لەبەر چاوت ساغ و سەلیم راوەستاوم. پێویستە ھەر ئەمڕۆ لە رۆژنامەدا ئەو خەبەرە دۆزیتان بخەنە درۆو. مودیر ئەلێ: «لێم ببوو ئەمە تو ئەفرموی رێ ناکەوی؛ چونکە رۆژنامە ئێمە ھەر شتێ راست نەبێ ناینووسی و ئەگەر خوا نەخواستە خەبەرێکی درۆشی نووسی بۆ خۆی نابێ خۆی بەدرۆ بخاتەو».

کابرا ئەلێ: چلۆن؟ ئەو پیاویکی زیندووی زل و زەلام بە مردوو نیشاندا مەعنای چیە؟ مودیر ئەلێ: «بابە پێی ناوی تەگبیریکم دۆزیوتەو بەو جۆرە زیندووت ئەکەینەو». ئەلێ: ئا بزانی تەگبیرە کەت چیە؟ مودیر ئەلێ: «ئێمە وەکو ئەوانە کە ئەمرن مردنیان ئەنوسین، ئەوانەش کە تازە لە دایک ئەبن ئەوانیش ئەنوسین. ئینجا لە رۆژنامە بێانیماندا لە گەل ئەو منالە تازەبووانە ناوی تۆش ئەخەینەناوەو». کابرا بەم قەسە یەرازی ئەبێ و ئەروا.

- جارێک لەسولەیمانی فەقییەکانی مزگەوتی گەورە تانجیەک راو ئەنێن ھەتا ئەیکەن بە ژووری مزگەوتە کەدا. لەوێ ھەموو قایی و پەنجەرە لێ دائەخەن و سەگ بەحەساری پێی ئەکەن. تانجی ھەموو مزگەوتە کە پێس ئەکا و لە ترسانا ئەپەریتەو سەر مەبەرە کەو دەست ئەکا بەقورقور. ئەو ئەقورقور و فەقیەکان بۆی ئەسپنەو.

لەم ھەرا ھەرایە مەجورە کە ئەچی خەبەر ئەدا بە «سەید ئەحمەدی بابەزە سوول» کە فەقیەکان سەگێکیان خستۆتە ژووری مزگەوتە کەو سەگ بەحەساری پێی ئەکەن.

سەید ئەحمەدیش توورە ئەبێ و دار عەساكەى ئەگرێ بە دەستەووە دیت بۆ فەقیەكان لێیان بدات.

فەقی کە ئەزانن وا سەید هات، ترسیان لێ ئەنیشی. یەکیکیان قومار باز ئەبێ ئەلێ ئێوە لێگەرێن ئێستە من چاری ئەم ئێشە ئەکەم.

سەید دیت و ئەلێ: «هەى وا وا لێ کراوینە! ئەوە چۆن سەگتان کردووە ژووری مزگەوتەو؟» ئەو فەقیەیان ئەچێ بە پیریەووە ئەلێ: «قوربان، بەسەرى تۆ سەگ نەبوو تانجی بوو». ئێتر سەید سارد ئەبێتەووە ئەلێ: «تۆ خوا تانجی بوو؟ سا وە لا لا وە بوو سەگ بوو، کەواتە دیارە مەجەوەرە قومار بازە کە درۆی کردووە». فەقیش ئەلێ: «نەو لا قوربان تانجی بوو».

- ئەم قەشەش هەر لە ناو کوردا ئەگیرێتەو ئەلێ:

موسولمانێک و جوولە کە یەک و گاوریەک چوونە بەر دەرگای بەهەشت و یەستیان بچنە ژوورەو. قاپیوانە کەى بەهەشت لە موسولمانە کەى پرسى ناوت چیە؟ وتی: «مەمەد». پتی وت فرموو بچۆرە ژوورەو. لە گاوریە کەى پرسى تۆ ناوت چیە؟ وتی: «بە ترووس». وتی: «یالا دواو، رێگە نییە». لە جوولە کە کەشى پرسى تۆ ناوت چیە؟ وتی: «قوربان شە لەمۆى خزمەتکارت». وتی: «یالا دواو دواو دەموو فلقت خواتەو».

لە پاشا جوو بە گاوریە کەى وت: وەرە ئێستە من ئەتەمە ژوورەو. چوو گۆنیە یە کى هینا گاوریە کەى تێخست و دای بەسەر شانیا چووەو بۆ بەردەرگای بەهەشت. دەرگاوان لێ پرسى ئەو چیە؟ وتی قوربان کيسەو سەبیلی مەمەد لێ بەجێ ماو بۆ ئەبەمە ژوورەو». ئینجا وتی باشە بچۆ بۆی بەرە.

- حەسەبى لوتە هەبوو لە سولەیمانی زۆر حەزى لە زەماوەن و هەلپەرکێ ئەکرد. لەرزۆکیش بوو کە ئەبێست شاییک لە سەر شەقام هەیه، ئەم سەر بە بیان لە لەرزە لەرز لە مەلکەندیەو بۆی بەرێ ئەکەوت تا ئەچووە سەر زەماوەنە کە ئەوان لەنیوێ ئەبوونەو. کەچووە ئەوئ ئەوا هەلپەرکێ. ئەم خەریکی پشیتنە کەى ئەبوو ریکی ئەخست بە دەمیشیەو ئەیوت: «دەى برانم دەى خەریک بن وا هاتم ئێستە بۆتان گەرم ئەکەم». کە لە پشیتنە کەى ئەبووەو خەریکی ریکخستنی فەقیانە کەى ئەبوو. لەبەر ئەو لەرزۆک بوو، بۆی ریک نە ئەخرا. بەم بونەو ئیجگار زۆر پتووە ئەبوو. تا ئەم ئەمانەى ئەکرد شایى لێ ئەبووەو

خەلکە کە بلاوەیان لێ ئەکرد؛ ئەمیش بە هەناسەی سارد ئەگەرایەو. قەت بۆی رێ نەکەوت جاریک بەزەماوەنیکا بگات.

- مەلایەک لەو کۆستانە ئەچیتە هەر دیبەک لەپاش شەش حەوت رۆژ بار ئەکا و ئەروا. ئیتر هەر بەو هەدا را ئەگا بارکا و کۆچ و باربخا. لە ئاخر دوو گویدریژی ئەبن. شت و شاتالی مالهەکی ئەنن لە گویدریژیکیان و مەلا ژن و بیسکە کەش ئەخاتە سەر ئەویکەیان و دێ بەدێ ئەسووریتەو.

ئەچیتە هەر ئاواپیەک لە قەراخ ئاواپی ئەپرسی ئەم ئاواپیە مەلای هەیه؟ ئەگەر وتیان هەیه تی، ئەوا هیچ، بە بێ ئەوە لا بدا لێ ئەدا ئەروا؛ خو ئەگەر وتیان نیه تی ئەوا لائەدا. رۆژیەک بەسەر لاجانا ئەهاتە خوارەو رێی کەوتە گوندیک. پرسى ئەم گوندە مەلای هەیه؟ وتیان نه. وتی کەواتە چار نیه، ئەبن بێم بە مەلای ئەم گوندە. کۆچ و باری خست و خەلکی ئاواپیە کە لێی کۆبونەو و تیان: «بابە ئیمە مەلامان ناوی». وتی: «کۆره ئیو قسەى سەیر ئەکەن مەلامان ناوی یانی چی؟ من واجب بوو لەسەرم ئەبن دانیشم. جا ئیتر با ئیو هەر بلین مەلامان ناوی».

- کابرایەک لە پاش نیو هەشو بەناو شارا ئەسووراپەو، پاسەوانەکان هاتن گرتیان وتیان تۆ دزیت. وتی: باوکم من دز نیم، بەلام نامەوئ بچمەو مالى خوّم. هەر چەن قسەى کرد کەلکی نەبوو، بردیان بۆ بەندیخانەو ئەو شەو هەپسیان کردو بەیانی بردیانە لای قازی. قازی وتی: تۆ بۆچی ویستوتە دزی بکەى؟ ئەویش وتی: «جەنابی قازی من دز نیم بەلام نیو سەعات مولهتم بدەو پیاویکم لەگەل بنێره ئەچمە مالهەکی خوّم و ئەگەپیمەو. ئەو وەختە چیم لێ ئەکەى لێم بکە».

قازی وتی باشە و پیاویکی لەگەل نارد. کابرا چووەو مالهەو. ژنیکی زۆر ناشیرینی هەبوو وتی: «ژنە کە هەستە خۆت کۆ کەو بەبچین». ژنە کەوتە تەکی و چوونەو بۆ لای قازی. کابرا دەستی برد پەچەى ژنەکەى هەلداپەو و تى: «جەنابی قازی یەکی ئامە ژنی بێ، نەو کە تا نیو هەشو بەلکو تا بەیانیش ئەچیتەو بۆ مالهەو؟» قازی کە ئەمەى بیست و ژنەکەى چاوپتیکەوت بەرەلای کرد.

- کابرایه‌کی کورد له دهشتیکا تووشی به‌گزاده‌یه‌کی جوانی راوچی ئەبێ. بازیکێ به سەر دهسته‌وه‌یه‌و دوو تانجی له‌پیشه‌وه. شێوه‌ی کابرای زۆر به‌لاوه جوان ئەبێ، دێته‌وه له ماله‌وه ئەه‌یگێرێته‌وه ئەلێ: «له‌و ده‌شته تووشی بینای چاوان بووم. جوهره‌یی‌لی له‌سەر ده‌سته‌وه‌و هه‌نکیر و مونکیریش له‌پیشه‌وه هه‌لقون هه‌لقونیان بوو».

- هه‌ماغای باغلوچه خزمه‌تکاریکی ئەبینی ئاغه‌ژن ئەنیرێ بۆ بۆکان بۆلای هه‌نا جوو هه‌ندێ شتوومه‌کی ژنانی بۆ بینێ. کابرا تا ئەچینه بۆکان و لای هه‌نا، له‌فیکری ئەچینه‌وه که بۆچی‌یان ناردوه. هه‌ر چه‌نده هه‌نا لێ ئەپرسی بۆچی هاتووی که‌لکی نابێ نه‌گه‌رێته‌وه. ئینجا دین پاره‌که‌ی بۆ ئەبه‌سته گۆشه‌ی ده‌سه‌سریکه‌وه‌و ئەیده‌نی. پێ ئەلین له‌ریگادا هه‌ر بلێ: «خه‌نه‌و و سمه‌و هه‌نایی» ئیتر له‌فیکرت ناچینه‌وه. ئەمیش دیت و له‌ریگه‌دا ده‌سه‌سری هه‌له‌سه‌وورپێتی و هه‌رکه‌س قسه‌ی له‌گه‌ل ئەکا هه‌ر ئەلێ: «خه‌نه‌و و سمه‌و هه‌نایی». به‌مجۆره دێته بۆکان و به‌ناو شار هه‌له‌په‌رێ تا ئەگاته لای هه‌نا جوو. ئیتر هه‌نا تی ئەگاوه‌ری ئەکا.

- حاجی برایماغای عه‌نبار له‌گه‌ل هه‌مه‌ره‌حیمی خزمه‌تکاریا ئەچه‌سه‌بلاخ. جمعه دادیت و ئەچن له‌مزگه‌وتی سوور نوێزی جمعه ئەکه‌ن. ئەه‌گه‌رێته‌وه بۆ عه‌نبار. برایماغا له هه‌مه‌ره‌حیم ئەپرسی: «ئهرێ هه‌مه‌ره‌حیم نازانم چ رۆژیک بوو له‌مزگه‌وتی سوور نوێزی جمعه‌مان کرد؟» هه‌مه‌ره‌حیمیش تۆزێ فیکری بۆ ئەکاته‌وه‌و په‌نجه‌یه‌کی خۆی ئەنێته سەر لیوی و له‌پاشا ئەلێ: «وه‌للا ئاغه‌لام وایه رۆژی سێ شه‌نبه‌ بوو». ئاغاش ئەلێ: «به‌گۆڕی بابم راست ئەکه‌ی وامنیش که‌وته‌وه بیرم».

- دیناریکم لای مقدم ئەمین رواندزی بوو، نه‌یئه‌دامه‌وه. رۆژیک دانیشتیبووین ده‌ستی کرد به‌قسه‌کردن و من هێچ ده‌نگم نه‌کرد. وتی: بۆچ ده‌نگ ناکه‌ی؟ وتم: چارم ناچاره، تا دیناره‌که‌م ئەده‌یته‌وه هه‌ر شتیک بلێت ده‌نگ ناکه‌م. ئەمین ئەمه‌ی تۆزێ پێ خۆش بوو، ئیتر له هه‌ر شوێنیک دانه‌نیشتین به‌ئاره‌زووی خۆی ده‌ستی ئەکرد به‌قسه‌کردن. منیش یان ئەموت وایه وه‌یان هێچ ده‌نگم نه‌ئه‌کرد.

رۆژیک له‌به‌غدا له‌کۆریکا دانیشتیبووین. خانوکی هه‌بوو دابووی به «سه‌عیده‌هیم» و له سەر خانووه‌که تۆزێ تیکچوو‌بوون. تووره‌بوو‌بوو ده‌ستی کرد به‌قسه‌کردن وتی: «من

پیاوینیم. دیارە زۆر خراپم، ناجنسم، ئەگەینا چۆن خانوو ئەدەم بە سەعیدفەهیم؟ منیش هیچ سێ و دووم لێ نەکرد وتم: «ئەشەنویبەلا راست ئەکەیت». ئەمیش بە مۆرپیکەووە سەیریکە کردم و دەستی کرد بەبالیای وتی: «ها ئەووە دینارەکەت و هەستە؛ برۆ من شایەتی وام ناوی».

سالتیک لە بەغدا بۆ دائەرەیکەم نووسی کە بیست روژ ئەچم بۆ دەرەووە. ئەوا ئەحمەد حەسەن ناوم لەشوینەکەیی خۆم دانا بە وەکیل و لێمدا رویشتم و هاتمەووە ئەم کاغەزە کەوتە مخابراتی رەسمیەووە. لەپاش بیست روژی تر کاغەزیکیان لەلایەن دایەرەووە دامی نووسرابوو: «مانع نییە ئەم سەفەرەت بکەیت، بەلام لەبەر ئەووە وەکیلەکەت هێشتا ئێسبانی ئەهلیەتی نەکردووە ئەبێ وەکیلیکی تر دابنیت». منیش وتم: «کەواتە ئەم سەفەرەناکەم».

- مەلا محەممەدی شمیرانی روژی جومەیکە لەخانەقی ئەچیتە سەر منبەر خوتبەیی جومە ئەخوینتێتەو؛ شێخ عومەری دەکەش لەوێ ئەبێ. لەو کاتەدا کە مەلا محەممەد خەریکی خوتبە خویندەنەووە کەیه، شێخ عومەر -کە لەبەر منبەرە کە دانیشتبوو- بە دزیەووە کۆشی خۆی ئەگرێ و پێشانی مەلا محەممەدی ئەدا. مەلا محەممەد هەر لەناو خوتبە کەدا ئەلێ: «بەفەخری عالەم! خۆت کەری خۆت کەری!»

- مەلا عیسای هەرتەل سێ قەرانی بەلای ژنیکەووە ئەبێ لەئاواییە کەیی خۆیان؛ هەر داوای لێ ئەکا و بێ ناداتەووە. روژیک مەلا لەسەر دەرزە، خەریکە دەرز بەفەقیەکانی ئەلێ سەیر ئەکا ژنە کە وای مالی بارکرد و ئەروا. ئەمیش هەر لە دەرزە کەدا بانگ ئەکا: «ژنە کە! ئافەرەتی چاک بە سێ قەرانی کەم بەدەرەووە. ئەوا تۆ ئەروێ ئێتر لەکوێ لیت بستیمنەووە؟» ژنە گوێ ناداتی و هەر ئەروا. خێرا مەلا عیسا هەلئەستێ هەرا ئەکا بەشوینیا. لە دواوە سێ کوتی پێوە ئەدا و ئەلێ: «دەبرۆ قەحبە! هەر کوتی لە باتی قەرانییک».

- کابرایە کە هەبوو لە چوارتا «شێخ محەممەدی گۆمەلی» ناو بوو. دەرۆزەیی ئەکردو داوای لە هەموو کەسیک ئەکرد. هێ وای هەبوو روژی پیشووتر پولی پێداوو، ئیمڕۆیش ئەچوو داوای ئەکردەووە. ئەویش ئەیوت ئەی دویتێ نەمداتی؟ ئەمیش ئەیوت: «دەک خوا بە زیادێ نەکا! هێنە کەیی دویتێم لەسەر حساب ئەکەیت؟»

- کابرایه‌کی هه‌ورامی له‌شویتیک دانیشتبوو هه‌روا قسه‌هاته سهر ئه‌وه که ئیسته‌چیت و قوماش چۆنه‌و چۆن نییه. ئه‌ویش وتی: «ئیه‌سته‌بابه‌تی خاس نه‌مه‌نه‌ن. من باوکم -خو‌اش بیامه‌رزۆ- کراسیکش جه‌مقال که‌رده‌ن حه‌ف سال جه‌به‌رش کرد (به‌دو په‌نجه‌ده‌ستی برد یه‌خه‌که‌ی گرت وتی) ئانه‌ش گجیه‌که‌شه‌ن».

- کابرایه‌کی «ماینه‌زۆلی» تفه‌نگیکێ ساچه‌می ئه‌بی، هه‌لیئه‌گرێ بچی بۆ راو. ژنه‌که‌ی لێ ئه‌پرسی: پیاوه‌که‌ ئه‌وه‌ بۆ کوێ ئه‌چی؟ ئه‌لێ ئه‌چم به‌لکوو که‌ویک بکوژم. ئه‌لێ: ئه‌ری وه‌للا بچۆ که‌ هی‌نا‌ته‌وه‌ سنگه‌که‌ی بۆ من. ئه‌لێ وه‌للا نایده‌م به‌تۆ. سنگه‌که‌ی ئه‌بی بۆ خۆم بی. ژنه‌ ئه‌لێ: سا وه‌للا ئه‌بی بۆ من بی. له‌سه‌ر ئه‌مه‌ ئه‌بی به‌شه‌ریان، کابرا هیچ سی و دووی لێ نا‌کا تفه‌نگیک ئه‌نی به‌ ژنه‌که‌یه‌وه‌ هه‌موو له‌شی بریندار ئه‌کا.

- فه‌قیه‌ک ئه‌چیه‌ لای مه‌لایه‌کی مه‌ردۆخی ده‌رسی کتیبی جامی ئه‌خوینێ. دوو سالی پیه‌ ئه‌بی تا ته‌واوی ئه‌کا. مه‌ردۆخییه‌کان خۆیان جامی ناخوین. که‌ لێ ئه‌بنه‌وه‌ مه‌لا لێ ئه‌پرسی: کاکه‌ فه‌قی چۆن بویت له‌جامیه‌که‌دا؟ ئه‌ویش ئه‌لێ: «قوربان! -خوا راوه‌ستاوت کا!- ئه‌وه‌ی من هه‌م، ده‌رزێ وا پوخت و جوانم نه‌خویندوه‌. جامی زانین هه‌روا ئه‌بی که‌ جه‌نابت ئه‌یزانی». مه‌لاش وتی: ده‌سا کاکه‌فه‌قی من له‌وه‌ختی خۆیا جامیم نه‌خویندوه‌. فه‌قی تاسیک ئه‌بی‌اته‌وه‌ ئه‌لێ: «هه‌ی ئه‌حمه‌قی جاهل! که‌تۆ خۆت نه‌تخویندوه‌ بۆچ به‌ منت وت و ئه‌مه‌ دوو ساله‌ هه‌ر شتی غه‌له‌تم پێ ئه‌لێ».

- کابرایه‌ک له‌شار ئه‌گه‌رایه‌وه‌ بۆ مال، له‌نزیکێ ئاواپی که‌ سه‌یری کرد قه‌ل فریکێ سه‌یره. تووشی شوانه‌که‌ی خۆیان بوو -که‌ بۆره‌یان پێی ئه‌وت- پرسى ئه‌ری بۆره‌ ئه‌و دالان گه‌رانه‌ چیه‌؟ وتی براکه‌م ئه‌وه‌ به‌ سه‌ر که‌لاکێ گه‌ماله‌بازه‌ی ئیه‌وه‌ کۆ بوونه‌ته‌وه‌. وتی: بۆچ گه‌ماله‌بازه‌ تۆپی؟ وتی: ئه‌ری وه‌للا. وتی بۆچی؟ وتی: ئه‌وه‌نده‌ گوشتی ماینه‌کولی خواردوو. وتی: بۆچ ماینه‌کول تۆپی؟ وتی: ئاری وه‌للا. وتی: بۆچی؟ وتی: «وه‌للا برا ته‌رمه‌که‌ی مراوه‌یسی کاکه‌تیان لێ ناو. وتی: بۆچی کاکه‌م چی لێ هات؟ وتی: حه‌مه‌وه‌یس کوشتی. وتی: له‌سه‌ر چی؟ وتی: له‌سه‌ر قنگی خاته‌ی خوشکت. وتی: خاته‌ی خوشکم بۆچی؟ وتی: برا بیژم چی؟ بوختانیان پیه‌ کردوو. وتی: وه‌کیوه‌؟ وتی: خه‌لک و خوا بیژن وه‌مه‌نه‌وه‌».

- رهشهی مچهی نورهی سیته بهسه ری ههمه وهن هه بوو خه ریکی جه رده یی و پیوا
خرایی بوو. روژیک قائمقام سئ زه فته ئه نیری بو نوره بیگرن. زه فته کان سوار ئه بن و
ئه پون له قه راخ ئاوا ییه که تووشی ره شه ئه بن. ره شه لییان ئه پرسئ ئه وه بو کوی ئه چن؟
ئه لین ئه چین ره شه ئه گرین. ئه لی: جا ره شه به ئیوه ئه گیرئ؟ ئه لین پیمان ناگیری؟ ئیمانی
ئه سوو تینین. زه فته کان هه ر که گو ییان لی ئه بی ئه مه ره شه یه له شو ئه که ی خویان وشک
ئه بن. ره شه ماین و تفه نگه کان یان لی ئه سینئ و به رهلایان ئه کا و خوی ئه گه ریته وه بو ماله وه.
دایکیکی ئه بی زه مزه می ناو ئه بی. پی ئه لی: رو له! تو به مجوره بی په رواو سه رشیت
بیت و کو له کهس نه که یته وه، ئاخری یه کئ ئه ت کوژئ و جه رگی منیش ئه سوو تی. کو ری
چاک به له سه ر که ری شه یان وه ره خواره وه.

ره شه ئه م قسه یه ئه بیته، هه لئه کیشیته خه نه جرو ئه یدا له شلکه ی رانی خوی و
خه نه جره دیوه ده ر ئه چئ به زه ویه که دا. به دایکی ئه لی: «ده دایه وه ره که ری پی به سه ته وه. من
که وا بم بزائم کئ ئه توانئ بیت بم کوژئ».

- ئه حمه دی عه زیزاغا روژیک له سه ر سینی دائه نیشئ نان ئه خوا. پشیله یه ک دی به
دیاریه وه ده ست ئه کا به میاوه میاوه. ئه م هه ر به شی ئه دا و ئه وه هه ر ئه لی میاوه؛ له مه زور
وه ره س ئه بی، هه ر هه لئه ستئ سینی که ئه نیته به رده م پشیله که و خوی ئه چئ له و لاوه ئه لی:
«سه گباب! من میاوه، کرانباو گاو! من میاوه، ده بزائم تو به شی من ئه ده ی؟»

- ئه وه ره حیمی ههمه وهن بوی گیرامه وه وتی: باو کم ره شیدی ناو بوو؛ پییان ئه وت
ره شه ی عه زه ی ئه حمه ده لی سیته به سه ر؛ قسه قسه ئه برئ، سیته به سه ر تایه فیه کی ههمه وه نن.
پینج برا هه بوون، ره شه، خه سه ره، حه سه ن، حه سین، غه فوور. ئه مانه گه وه ری تایفه که بوون؛
ره شه ش گه وه ری ئه مان بوو. ده ستی ئه مانه له ئاوا یی «جافان» و «موله قه» له خوراوی
چه مچه ماله وه دائه نیشتن، به لام خویان له به ینی دوو ئاوا ییه که دا قه لایه کیان دروست کردبوو،
له وی بوون؛ ریگری و جه رده بیان ئه کرد.

ره شه - به ره حمه ت پی - له نو یژ و روژوودا زور قایم بوو؛ له گه ل شیخ و مه لاشا زور
باش بوو. که مه لا یا شیخیک ببوا یه، به یه کئ له براکانی ئه وت: «ئا کوره برۆ به رخئ له
تالانیه که ی پار بینه سه ری بپه بو شیخ؛ ئه وه حه لاله با نانی حه رام نه خوا». میانه که ش

ئەيوت: مالی تالانی له‌کۆی حەلالە؟ ئەيوت: «برا سالی بەسەرا سوورپاوه‌سەوه، ئێستە خاوه‌نەکە‌ی له‌فیکری چوه‌ته‌وه؛ حەلال ببوه».

- کابرایه‌کی «سیوسینان»‌ی هه‌بوو دیوانه‌یان پێ ئەوت و مالیان له‌گوموته‌ بوو. رۆژیک له‌ گه‌ل شیخ حه‌مه‌سالحی گوموته‌ ئه‌گه‌ر پته‌وه‌ هه‌ندێ شتومه‌کیان پێ ئەبن. له‌ ریگه‌دا تووشی ریگر ئەبن. شیخ حه‌مه‌سالح له‌ بنه‌ژاله‌یه‌کدا خۆی ئەشارپته‌وه‌. جه‌رده‌کان دیوانه‌ رووت ئەکهنه‌وه‌ و ئیتر به‌ شیخ حه‌مه‌سالح نازانن. دیوانه‌ ده‌ست ئەکا به‌ پارانه‌وه‌ لێیان ئەلی: «بیکه‌ن به‌خاتری ئەو شیخه‌ له‌و بنه‌ژاله‌یه‌دا وازم لێ بینن». به‌خوا جه‌رده‌ به‌ شیخ ئەزانن و ئەچن ئەویش رووت ئەکهنه‌وه‌.

- مه‌لایه‌ک هه‌بوو پێیان ئەوت: «مه‌لا مووسای کۆری مه‌لامه‌نسور. رۆژیک دیت به‌ سه‌ریا ئەلی ئەم ناوه‌ی من درێژه‌، با کورتی که‌مه‌وه‌. دینی ئەلی: مه‌لا با فه‌قی بی؛ موو نه‌بی خوری بی؛ سی زۆره‌ با پانه‌زه‌ بی. مه‌ن با ره‌تل بی، سوور باش نییه‌، با بۆق بی. له‌ ئاخرا ناوی ئەبی به‌ «فه‌قی خوری پانه‌زه‌ کۆری فه‌قی ره‌تل بۆق».

- کابرایه‌کی کرمانج له‌ هه‌ولێر بۆ ئیشی ته‌لاق‌ی ژنه‌کە‌ی ئەیه‌بن بۆ لای قازی. ناویژیکه‌ر ماوه‌ی کابرا ناده‌ن قسه‌بکا، قازیش دیاره‌گویی بۆ راگرتوون. کابرا له‌مه‌ زۆر تووره‌ ئەبی که‌ نایه‌لن ئەو قسه‌ بکا. به‌ تووره‌یه‌یکه‌وه‌ ئەلیت: «ده‌خزمینه‌ واز بینن با من و جه‌نابی قازیش گوویک بخوین». قازی له‌مه‌ زۆر تووره‌ ئەبی و حوکی کابرا ئەدا.

- وه‌ستا گورونی دارتاش هه‌بوو له‌ سوله‌یمانی، رۆژیک حه‌مه‌ی پوروه‌خه‌جی ئەچیته‌ لای ئەلی: وه‌ستا ئیمشه‌و کۆریکمان بووه‌، بێشکه‌یه‌کمان بۆ دروستکه‌. ئەویش ئەلی: به‌سه‌رچاوا! ده‌سه‌ی بنێره‌ بۆی. حه‌مه‌ ئەروا و دوو سه‌ی ئەنێری بۆ بێشکه‌. وه‌ستا گورون ئەلی: رۆژی جمعه‌. رۆژی جمعه‌ بۆی چوونه‌وه‌. وتی سه‌هینی. به‌ سه‌هینی سه‌هینی بێشکه‌ی دوا خست و ورده‌ورده‌ کۆر گه‌وره‌ بوو، باوکی ژنی بۆ هێنا. ئەویش کۆریکی بوو. باوکی پنی وت: رۆله‌برۆ بۆ لای وه‌ستا گورون بلێ باوکم ناردوومی بۆ بێشکه‌که‌. ئەویش چوو پنی وت، وه‌ستا گورون دیسان وتی سه‌هینی.

کۆرەوتی: «وەستا ئەمە چ قەسەیکە وەختی خۆی باوکم کە پێی وتی ئەوە بۆ من بوو. ئێستەوا منیش ژنم هیناو کۆرپیکم بوو. ئەم بێشکەیکە هێشتا تەواو نەبوو؟» وەستا توورە بوو وتی: «کاکە بڕۆ خوات لەگەڵ! من ئێشی وا بەپەلە پەل ناکەم».

- کابرایەکی کورد شیت ئەبێ و ئەبێنە شیتخانەکەی بەغدا. رۆژیک یەکێ لە کار بە دەستە هەرەگەورەکان ئەچیت بۆ سەر کردنی شیتخانە و بۆ ئەوە بزانی ناتەواویان چییە. کە ئەچێ لەناو هەموو شیتەکانا سەر ئەکا و کابرایەک لە پال دیواریکا بە کزیکەوێ دانیشتووێ دەستی خستۆتە ژیر چەناکەیکەوێ.

ئەپرسی ئەمەچیە؟ ئەلێن کابرایەکی کۆردەو شیت بووێ هیناویانەتە ئێرە. ئەچێ بەلایەوێ پێ ئەلێ تۆ چیت؟ شیتەش هیچ خۆی تێک نادا ئەلێ: «من نێرگەلەم». ئەلێ چۆن نێرگەلە؟ ئەلێ ئەگەر بڕوا ناکەیت تووتەم لەسەر دانێ بزانی چۆن دەست ئەکەم بە قولتەقولت.

کابرای گەورە لەمە زۆر سەری سەرئەمینێ و بەراستی ئەیکەوێ ئەم ئێشە بۆ دەرکەوێ. ئەنێرێ تووتنی نێرگەلە دین و ئەیدا بەکابرا. کابرای شیتەکلایکی پێی لەسەرایە دايشەگرێ سەرەکە چال ئەکا و توتەکەیت تێ ئەکا و ئەیکاتەوێ سەری؛ ئێنجا دەست ئەبا کیری خۆی ئەگرێ و ئەیداتە دەستی کابرا و ئەلێ: «ها نەفەسی لێدە بزانی چۆن قولتەقولت ئەکەم».

- کۆرپیک هەبوو لە خانەقی ئیبراھیمی ناو بوو. کاغەزی بۆ پیاوی گەورەو بچووک ئەنووسی ئیمزاکەیت ئەمەبوو: ئیبراھیم خان مجید خان سالار سولتان، رئیسێ عەشایری جیورو باجەلان، سولتان قەزای خانقین و شارەبان.

- کۆرپیکێ جوولەکە لەو کۆردەوارییە موسولمان بوو بوو. هەرکە موسولمان بوو مرد. ئێنجا خزم و کەس و کاری ھاتبونە سەری ئەیانلاوانەوێ ئەیانوت: جوانی بالا بەرز، موسا لە دەست دەرچوو محەمەد نەناسراومان رۆ. بۆلبولی چاسینن پاشقول دراوی موسولمانمان رۆ.

- گیانلەبەری تریش قەسە ئەکەن؛ بۆیە ئەلێ: جاریک رێوینیک سەر لەبەیان بوو، لە بناری ئاواپیەکە بای باغلوچە گوێی لەدەنگی کەلەشێرێک بوو لەسەر دارەکە ئەیکوێند. چوو بەلایەوێ وتی: «فەرموو خوارەوێ با نوێرەکەمان بکەین بەجەماعەت».

که له‌شیره‌کش وتی: «ئیمام له پال داره که دا نوستوو خه‌به‌ری که‌وه با نویژه که‌مان بۆ بکا». که ریتی سه‌یری کرد تانجیه‌ک به‌رچاو که‌وت. تریکی که‌ند و بۆی ده‌رچوو. که له‌شیره‌که وتی ئه‌وه بۆ کوئ؟ وتی: «فلانی ده‌ستویژه که‌م شکا! تۆ راوه‌سته تا ئه‌چم تازهی ئه‌که‌مه‌وه و دیمه‌وه».

- رشید جه‌ودت سه‌رکرده‌ی له‌شکر ئه‌بی له‌ دیوانیه. روژیک ئۆتۆمۆبیلیکی تاکسی دیت، ئه‌ویش ئه‌لئ: «جالسیاره». پی ئه‌لئین: «رشید به‌گ نابئ وا بلیت ئه‌بی بلی جائت السیاره».

روژی دوابی لۆرییک دیت ئه‌ویش ئه‌لئ: «جائت الوری». دیسان زابته‌کان پیی ئه‌لئین ره‌شیده‌گ نابئ وا بلیت ئه‌بی بلی: «جا الوری».

ئه‌ویش تووره‌ ئه‌بی ئه‌لئ: «هه‌ی ناجسنینه! ئه‌مه‌ چ زمانیکه؟ مه‌کینه یه‌ک مه‌کینه، به‌نزین یه‌ک بنزین، تایه‌ یه‌ک تایه، ئۆتۆمۆبیلچی یه‌ک ئۆتۆمۆبیلچی؛ ئیتیر ئه‌م جا و جائته‌ له‌ کوپوه‌ هات؟»

- ئه‌حمه‌ دئاغای که‌رکو و کیزاده‌ له‌ به‌غدا هه‌موو ده‌رده‌ دلئیکی هه‌ر له‌ «ال»ی عه‌ره‌بی بوو، ئه‌یوت: «ئهم سه‌گی سه‌گبابه‌ سه‌ری له‌من تیکداوه. له‌ قسه‌ کردنا ئه‌یخه‌مه‌سه‌ر که‌لیمه‌ ئه‌لئین نایه‌وئ، نایخه‌مه‌ سه‌ری ئه‌لئین ئه‌یه‌وئ. نازانم چیکه‌م به‌ده‌سته‌یه‌وه؟»

- کابرایه‌کی مه‌نگوپی هه‌ر جاره‌ له‌ پاش نویژکردن ئه‌پاراپه‌وه‌ له‌خواو له‌یه‌کی له‌نزاکانیا ئه‌یوت: خوایه‌ له‌ خۆم و له‌ ئاته‌ی دایکم و حایشه‌ی خوشکم و پیزه‌ی ژنم خوش بی. کابرایه‌ک روژیک پنی وت ئه‌ی باسی باوکت بۆ ناکه‌ی؟ وتی: «کاکه‌لی! بابم من منداڵ بووم مردوو، بیرم نایه‌. یه‌کنی که‌ نه‌یناسم چمالۆی پپاریمه‌وه».

- عه‌بدولحه‌کیم بۆی گیرامه‌وه‌ وتی: کابرایه‌ک هه‌بوو له‌ نیسکاوی بناری سه‌رده‌شت مام ره‌سووی ناو بوو. پیاویکی هه‌زار و په‌ریشان بوو. روژیک بیستی که‌ له‌شکرکی زۆر هاتۆته‌ سه‌رده‌شته‌وه‌ دار پاره‌ی چاک ئه‌کا. وتی به‌خوا و چاکه‌ ئیمشه‌و بچم کۆله‌داریک بکه‌م، به‌یانی زوو بییه‌م بۆ سه‌رده‌شت له‌ پیتش ئه‌وه‌دا دارفرۆش بچن به‌لکو شتیکم ده‌ست که‌وئ. «کۆتکه‌» نۆکیک خیری تۆ بی.

شەوی پاش بانگی خەوتنان تەوراسە کە ی ھەلگرت و روشت. زۆر دوور نە کە وتەو،
 داریکی بەگیر ھیتا و چوو سەری و بە تەوراس تێی بەربوو.
 ھیتا شتیکی وای لە دار نە کردبوو کوتوپر تەوراسە کە ی لە دەست کەوتە خوارەو. لە
 دارە کە ھاتە خوارەو، دنیا ش تاریکە. بە دەست بەشوی تەوراسە کە دا ئە گەرا لە نا کاو
 کوچە لە یەکی بەردەست کەوت کە ھی کاروان و شتەبوو، لێیان بە جێ ما بوو. رووی کردە
 ئاسمان و بە توورە ی کەو و تی: چما من چ بردارم کردیە؟ تۆ نۆکە کوتکەت لە بەر دەستم
 دانا یەو داوای نۆکی خۆت دە کە ی؟

- ئاغە یە ک خزمەتکاریکی تەمەلی بی فەری ھەبوو. روژیک ناردی بۆ بازار روڤ و
 برنج بکڕی. زۆری پێچوو ھەر نە ھاتەو، داوی کە ھاتیشەو ھەر برنجە کە ی کڕیبوو، روڤی
 نە ھیتا بوو. کا برا زۆر توورە بوو، گەلی جنیوی دا یەو پێی وت: سەگی سە گباب! مادام تۆ ئەمە
 کەتتە جاریکی کە ناردتم بۆ ھەر شتیکی ئەبی دوو شت بێتی.
 روژیک کا برا ی ئاغە نەخۆش ئە کەو ی و بە خزمەتکارە کە ی ئەلی: «ئا بچۆ پزیشکیکم
 بۆ بێنە». ئەویش ئەچێ و لە پاش توزیک دیتەو پزیشکیکی و پیاویکی تری لە گەل خۆی
 دینی. ئاغە لێنە پرسێ ئەم کا برا یە تر چیە؟
 ئەویش ئەلی: «ئە ی ئەو روژە تۆ دەست نە کرد بە جنیودانم و پیت نە وتم کە ناردتم بۆ
 ھەر شتیکی ئەبی دوو شت بێتی؟ ئێستە پیت وتم بچم پزیشک بێنم و ئەوا ئەو یان پزیشکە؛
 نە گەر چاکی کردیەو، باشە، نە گەر خۆ چاکیشی نە کردیەو ئەو یتریان گۆرە لکە نەو
 گۆرە کەت بۆ ھەلئە کە نی».

- لە قەراخ ئاوا ییە کە ی بیانی کەریک کەوتبوو خەریک بوو ئەتۆبی. کسۆکیکی چوو بە
 لایەو قنچکە ی کرد. کەرە کە پێی وت ئەو بۆچ قنچکەت کردوو لە لامەو و تی:
 «ئەمەو ی بۆبی، بنخۆم». وتی: «من تا روژی شەنبە ناتۆیم». کەرە سە کە و تی: «منیش تا
 روژی یە ک شەنبە ھیچ ئیشیکم نییە».

- ریویتیکی کوتریکی گرت. کوترە و تی: «بزانم چاریکی خۆم نا کەم؟» ھات لە
 ریویە کە ی پرس ی و تی: مام ریوی بی عەو و ی نە بی تۆ خەلکی کو یی؟ و تی: «بائە ییم».

له‌گهل و تنی بانه و کۆتر له‌ده‌می به‌ره‌لا بوو فری. ئینجا ربویه‌که دانی ریج ئە‌کرده‌وه و ئە‌یوت: «ئاخ! ئە‌گەر ئە‌مجاره ده‌ستم که‌وته‌وه ئە‌لیم شاربا‌زیریم، شار با‌زیریم».

- مه‌لایه‌ک هه‌بوو له‌ چوارتا مه‌لا با‌به‌کری ناو بوو. سه‌ر بانه‌که‌یان به‌ره‌و رۆژ بوو، خه‌لکی ئا‌وایی له‌وئ کۆ ئە‌بنه‌وه. دوو کابرا هه‌بوون یه‌کێکیان مخه‌ی ناو بوو، ئە‌وێتریان ئە‌حه. رۆژیک ئە‌مانه هه‌ر له‌و سه‌ربانه بوو به‌ شه‌ریان.

مخه‌ رووی کرده ئە‌حه‌و وتی: ب‌لیم چی؟ ئە‌گەر ئیسته له‌به‌ر ئە‌م سه‌ر بانی مالی مه‌لا با‌به‌که‌ نه‌ب‌وایه پیم ئە‌وتی کۆنه‌قه‌تارچی؛ ده‌سا برۆ خوا به‌قوربانی ئە‌م سه‌ربانه‌ت کا».

- کابرایه‌ک هه‌بوو شه‌په‌ی ناو بوو، دلی چوو بوو له‌ ئافره‌تیک؛ به‌ته‌واوی بۆی سووتا بوو. وای لێ هات‌بوو هه‌موو که‌س پتی زانی‌بوو. له‌ روویشی هه‌لنه‌ئه‌هات قسه‌ی له‌گهل بکا. رۆژیک سه‌ریان کرد شه‌په‌ زۆر به‌ده‌ماخه. پ‌نیان وت: شه‌په‌ چیه؟ وا دیاره ئیم‌رۆ شتیک هه‌یه! وتی: خزمینه! خوا ده‌رووی لێ کرد‌مه‌وه، ئیم‌رۆ قسه‌م له‌گهل دۆسته‌که‌ما کرد و ئە‌ویش ج‌وابی دامه‌وه. وتیان چۆن؟ وتی: که‌ چووم سه‌یر ئە‌که‌م له‌سه‌رکانی گه‌نم ئە‌شواته‌وه بۆ سا‌وه‌ر، منیش پیم وت: «ها وه‌للا ئە‌لێ هه‌موو گه‌نمه‌که به‌خۆم». ئە‌ویش پێی وتم: «ها مانگایه مانگا».

- ده‌رویشیک موری گرت‌بوو، ورده ورده ئە‌رۆش‌ت بۆ ده‌رویشی. کابرایه‌کی تووش بوو پێی وت: مام ده‌رویش رۆش‌تت چۆنه؟ وتی: «وه‌للا عه‌بایه‌ک ئە‌خۆم و عه‌سایه‌ک ئە‌رۆم». وتی به‌پانی یا به‌دریژی؟ وتی: «ها، ها مالت کاول نه‌بێ بۆچ چه‌په‌رم به‌دریژی برۆم؟»

- ئە‌لێ کابرایه‌ک گیسکێک و مه‌یمونێکی هه‌بوو، له‌گه‌لیان رایشه‌بوارد. رۆژیک کابرا چووه ده‌ره‌وه. جامه‌ماستێک له‌ مالا دانرا بوو، مه‌یمونه‌که هینای هه‌مووی خوارد و ده‌م و لێوی خۆی پاک کرده‌وه و چوو گیسکه‌که‌ی هینا تو‌زێ ماستی له‌ده‌م و لووتی ئە‌و هه‌لسوو جامه‌که‌شی به‌خالیته‌ی له‌و نا‌وه‌دا فری دا خۆشی چوو له‌ولا‌وه قیت و قنج لێی دانیش‌ت. لای نی‌وه‌رۆ که‌ کابرا هاته‌وه سه‌یری کرد جامه‌ ماست هیچی نه‌ما‌وه. سه‌یریکی مه‌یموون و گیسکه‌که‌ی کرد ته‌ماشای کرد مه‌یمون له‌گۆشه‌یه‌که‌وه بۆ خۆی ک‌زۆله‌ی کرده‌وه

«کارواناشی» ش له گۆشه‌یه‌که‌وه‌بوو، گول لئ بوو. له ژیر لئوه‌وه وتی ئه‌وه ئه‌لین چی؟ هه‌موو به جاری لئ هاتنه‌ ده‌نگ وتیان: «تۆ خوا دهم و فلقت به‌ره‌ به‌و لاوه، بئ تامه‌ی ناوی خاسه‌پسی که‌ره». له‌م هه‌رایه‌ پلاو نوستبوو خه‌به‌ری به‌وه‌وه؛ کۆکه‌یه‌کی بۆکردو به‌ فیزیکه‌وه وتی: «ئه‌رئ هه‌تیوینه‌ ئه‌و هه‌را هه‌رایان له‌چییه؟» ئه‌مانیش وتیان: «قوربان ئاغه‌ کئ له‌گه‌ل تۆیه‌تی».

- سه‌ید عه‌بدولحه‌کیم بۆی گێرامه‌وه وتی: کابرایه‌ک هه‌بوو زۆر توورپه‌و که‌لله‌شه‌ق بوو، ته‌لاقئ ژنه‌که‌ی زۆر ئه‌دا. دوو جار ته‌لاقئ دا‌بوو، هاتنه‌لای من بۆم چاک کردنه‌وه، هه‌موو جاریش پینم ئه‌وت برام ته‌لاق مه‌خۆ خراپه‌. پیاوی پیاو بئ ته‌لاق ناخوا. ئه‌ویش ئه‌یوت قوربان جارێکیکه‌ ئیتر گووی وا ناخۆم.

وتی زۆری پینه‌چوو ئه‌وه‌نده‌م زانی دیسان هاته‌وه‌و وتی قوربان ته‌لاقم خواردوه‌ بۆم چاک که‌وه. وتم برا تازه‌چاک نا‌کرێته‌وه‌و به‌چه‌ لای مه‌لایه‌کیکه‌. که‌چی وتی: «ئاخر قوربان چۆن به‌چین؟ ئیمه‌ مشتهری تۆین چۆن ئه‌بئ به‌چینه‌ لای یه‌کیکیکه‌؟ تا ئیسته‌ ئه‌موت خۆم گووم خواردوه‌، ئیسته‌ ئه‌لیم باو‌کیشم گووی خواردوه‌وه. ده‌قوربان ئه‌مجاره‌ش بۆمان چاک که‌وه». وتم نابئ و ده‌رم کردن.

- شیخ بابه‌عه‌لی له‌به‌ر سه‌یوانی مزگه‌وته‌که‌ی خۆی ده‌رزی ئه‌وته‌وه‌ به‌ فقهیه‌کان، سه‌یری کرد هه‌راهه‌راو هه‌چه‌هه‌چه‌یه‌ک په‌یدا بوو. که‌ سه‌ری به‌رز کرده‌وه ته‌ماشای کرد سئ زه‌لام کابرایه‌کیان به‌سواری که‌ریکه‌وه داوه‌ته‌ پیش و به‌ زۆر ئه‌یکه‌ن به‌ ده‌رگای مزگه‌وته‌که‌دا. بانگی کرد ئه‌رئ کابراینه‌ ئه‌م که‌ر بازاره‌ چیه‌؟ یه‌کیکیان وتی قوربان ئه‌مه‌ به‌ سواری که‌ر چه‌وته‌وه‌ بۆ ماله‌وه. له‌گه‌ل ژنه‌که‌یا ده‌مه‌قالیان بووه‌و ته‌لاقئ خواردوه‌ که‌ له‌ سه‌ر که‌ره‌که‌ نه‌یه‌ته‌ خواره‌وه». ئیمه‌ش وا هاتووین بۆ خزمه‌ت.

بابه‌عه‌لی سه‌ریکی راوه‌شان و فه‌رمووی بییه‌نه‌ لای ئه‌و دار تووه‌وه. کابرایان کیش کرد بۆ لای دار تووه‌که‌. ئه‌مجا پنی وت هه‌ر له‌ پشت که‌ره‌که‌وه هه‌لزنئ به‌داره‌که‌دا. که‌ ئه‌و هه‌لگه‌را، به‌ کابراکانی تری وت که‌ره‌که‌ی لئ دوور خه‌نه‌وه. به‌ کابراکه‌ی تریشی وت ئه‌مجا به‌ داره‌که‌دا وه‌ره‌ خواره‌وه‌و به‌چۆ بکوته‌ره‌ پال ژنی خۆت ته‌لاقت نه‌که‌وتوه‌وه.

- کابرایەک ئەچیتە عابخانەکە ی مژگەوتی بابەعەلی، سەیر ئەکا دەرگای عابخانەکان لەو دیووە ھەموویان داخراون. ئەمە ئەو ئەگەینە کە ھەموویان خەلکیکی تیاپە. ئەچیتە بەر دەرگای عابخانەکی تر - کە دانەخراوە - دەکۆکێ بۆ ئەو بزانێ کێ لە ژوورەوێ. کابرایەک لە ژوورەوێ ئەبێ، ئەویش لە باتی ئەو بە قرچە وەیا بەکۆکە جوابی بداتەو، بە ریکەوت تریکی زۆر قایمی لێ بەر ئەبێ.

کابرای دەرەوێ ئەلی: «جا برا بەم توورەییە بۆچ جوابم ئەدەیتەو؟ بۆچ من چیم و توو؟»

- ژنیک ھەبوو لە ھەلەبجە باجی زینەتی ناو بوو. لە بەر ئەو تۆزێ جوانکەلە بوو، خەلکوخا زۆر بەتەمای بوون. گەلی شویشی کردبوو، بەلام کور و کال ھەر لە لا کۆلان و ماکۆلانا گل و خولیان بوو بەدەوریا.

باجی زینەت لەم دوا دواییەدا میتردی کردبوو بەپیاویک ناوی «سۆفی عەزیم» بوو، تۆزێ گیلۆکەش بوو. ئەم میردە ی سەر تەعازە بوو. رۆژیک سۆفی عەزیم ئەلی: «خالە عەزیم رێ زینەت گەورە یە یا بچوکە؟»

ئەویش ئەلی: «بەخوا برا نازانم؛ بەلام وەبێ ئەو کور و کال فرە وە دەور قنگیا تین و ئەچن ئەشن فرە بچووک وئ».

- کابرایەکی خەلکی توراغ تەپە ناوی ئەلی ھەسەن بوو، بۆ کاسبی ئەچێ بۆ ولاتی ئەستەمۆل. رۆژیک لەناو کۆلانا کابرایەکی ئەستەمۆلی تووش ئەبێ لێ ئەپرسی نیرەلی سەن. کابرای توراغ تەپەیش پێ ئەلی: «وەقوروانت و م ئەو وەریشە کەما ئەزانی نیرم، ئە ی وەچیا ئەزانی ناوم ئەلی یەسەنە؟»

- کابرایەکی گاور لە کەرکووک لەگەڵ ھەتیویکا رێ ئەکەوێ. ژیر پرەدە کە گیرا بوو، ئەچن لەبن دیواریکا لەقەلا پیتی دین. کاتی کە بە سەریەوێ ئەبێ دیوارە کە ئەرووخی بە سەریانا و ھەر دوو کیان ئەبن بەژیریەو.

خەبەر ئەبەن بۆ قەشە. قەشە بەخۆی و کریکارەوێ دیتە سەریان و کریکار دیوارە کە لا ئەبەن تەماشای ئەکەن کابرای مردویش ھەر بەسەر ھەتیوێ کەوێ و خەنجەر لە کێلانا یە. قەشە کە چاوی پێیان ئەکەوێ ئەلی: «خوا لیخووش بوو بە ھەشتیە؛ ھێشتا نەگەیشتۆت بە ھەشت خوا غیلمانیکی بۆ ناردووە».

- جووله که به ک هه بوو له بانه شه له مۆی ناو بوو. تۆزێ جوانکه له بوو، چه رچینی ئە کردو دوو گویدریژی هه بوو. هه موو جار باری ئە کردن له شتووک و ئە چوووه دهره وه بۆ فرۆشتیان. جاریکیان واری ئە کەوت که ئە بوو به که لی خانای برۆیشتایه. ریگهش نائهمین بوو. کابرایه کی به کری گرت له گه ل خۆی بردی بۆ ئە وه ی بیپاریژی له پیاو خراپ و ریگر. که ئە گه نه ناوه ندی که لی خان، کابرا خۆی جووله که که روت ئە کاته وه هه ر شتیکی پنیه لی ئە ستینی. سویندیشی پنی ئە خوا به هه زره تی مووسا دهنگ نه کات. سه ره پای ئە وه دینی ئە شیکێ بۆ ئە وه ئیتر به هیچ جور هه ر نه ویری قسه بکا. دنیا ته مومز و هه وه ره رۆژ بوو. کابرای جووه ئە گه رپته وه بۆ بانه وه هه ر هه ناسه هه لئه کیشی، ناشتوانی قسه بکا. جا ئە یانوت هه ر رۆژی ته مومز و هه وه ره رۆژ بوایه، رووی ئە کرده که لی خان و ئە یوت: «به خوا خه لکینه! ئیسته له و که له پیاو گاینه».

- کابرایه کی پنی چاو له گه ل چاوساغیکا بوو به شه رپان و چاو ساغه که کویره که ی گرتو نایه ژیر. هیچی بۆ نه مایه وه ئە وه نه بی که له ژیره وه ده ست به ری گه ل و گونی کابرای چاو ساغ بگری و به وه په کی بخا.

ده ست له ده ست و قه وه ت له خوا، ده ستی برد و گه ل و گونی کابرای به ده سه ته وه هات و وه کوو ئە سپنی که وت بیته مه ست، به و جور هه گووشی، به لام گووشی! کابرای چاوساغ به ته واوی بی هیز بوو. له و کاته دا هاو رپیه کی کویره هات و بانگی کرد: «ئای مامۆستا ئە وه له ژیره وه یه ت؟» ئە ویش وتی: «به خوا هه ر چهنده له ژیره وه م، به لام وه کوو له سه ره وه به وایه».

- کۆریک بوین له لای وه ستا به شیر دانیشتی بوین. هادی سائب هه بوو، ئە ویش هات ویستی بیته ژووره وه، وه ستا لووتی پیا نه هینا. ئە و هه ر گویی نه دایه. ئە مجا پیتی وت مه یه ره ژووره وه. هه ر گویی نه دایه وه هات. پاشان وه ستا هه ستا ده ستی نا به سنگیه وه و لێیان بوو به شه ر. له سه ر نه هاته نه ژووره وه هادی هه ر هاته ژووره وه وتی: «بی قه زابی ئە مه چه به جارێ ناخۆشت کردووه که ی گالته وا ئە بی».

له کۆره که دا مامۆستا ره فیق حل میش هه بوو، هادی تکی بۆ یه کتیک ئە کرد له لای ئە و مامۆستاش پیتی وت: «ده ک موباره ک نه بی! تۆ خۆت ئیسه کت زۆر سووکه، ئە مجا تۆ به ی

يەككىكى ترە». ھادى ھەر نەيخستە خۆى وتى: «بىن قەزا بن! ئەمەچىيە ھەمووتان فىتىرى گالتە بوون».

- ئەھەى كړنوو لەسولەيمانى ئىشى تايبەتتى ئەو ھەبوو كە شەربەتتى ئەفرۆشت. ھەكو قسە كردنى عەنتىكە بوو، سەر و گويلاكىشى ھەر عەنتىكەو بەزم بوو. نىرەكەرىكى ھەبوو، ھەموو جار پتوھ ئەچووھ دەرەوھ. ھەكىمى بەسەرەوھ ئەكردو ئەگەيشتەوھ شارباژىر بارى ئەكرد لە مېوژە رەشكەو ئەيھىنايەوھ ئەيكرد بەشەربەت و ئەيفرۆشت. كە تەواو ئەبوو بۆى دەرئەچووھوھ.

جىگەيان نەبوو لەمالا، نىرەكەرەكەى لەبەر دووكانەكە ئەبەستەوھو كاو جۆى ئەكردەبەرى و خۆيشى لەناو دوكانەكە ھەر شەربەتتى ئەكرد. گۆبەند لەوھدا بوو لەگەل ئەم بانگى ئەكرد: «شەربەتتى سارد و شىرىن» نىرەكەرەكەش لەو لاوھ دەستى ئەكرد بەزەرىن. خالەھەمەد بەمە زۆر تىك ئەچوو؛ رۆژىك ھەر پەلامارى نىرەكەرەى ئەدا و جامانەكەى لەسەر خۆى كەردەوھو بەستى بەسەر نىرەكەرەكەوھ، رەشمەكەشى لەملى ئەو كەردەوھو كەردىەملى خۆى و نىرەكەرەى بىرە ناو دووكانەكەو پىنى وت: «دەسەگى سەگباب ئەگەر تۆ شەربەت فرۆشى فەرموو بزانم چۆنى ئەفرۆشى؟» ئەمەى پىن وت و خۆيشى چووھ سەر كاو جۆھكە. ئەمجا نىرەكەر ھىچ نەئەكرد، ئەمىش بانگى ئەكرد: «دە سەگى سەگباب! شەربەت بفرۆشە تا منىش دەستبەكەم بە زەرىن؛ خۆ شەقم بىرد».

- كاىرايەك لەو بنارى شارەزوورە كە خىل ئەچى بۆ كوستان لەگەل خىل ئەپراو ئەگاتە پىنجوین. لەوئ ئەچىتە لای كاىرايەكى بازارگان ئەلئى: «ئە برا لەو باوھەشە چەمەرىەسى گەزم بۆ لى كەوھ بۆ كەوا». كاىرا سى گەزى بۆ لى ئەكاتەوھو پارەكەى لىوھرئەگرئ و ئەمىش قوماشەكە ئەبا بۆ لای ھەستايەكى كەوا دوور بۆى بدوورئ. پىن ئەلئى: «ئە برا ھەر ئىستە بۆم بدوورئە و خىل ھەريوھە ئەچمەناو بازار و تىمەوھ ھەق ھەستايەكەت ئەدەم و با بگەم ھەخىل. كورە نىژى خىلى لەدەست دەرئەكەم ھەو شىخ كەرىمە ھەگالۆك پىشت ئەشكىنم».

ئەمەى وت و لىيدا رۆيشت. دوو ھەنگاو رۆيشت و نەروىشت گەرايەوھ دواوھ بە پەلە پىتوت: «تۆ خوا برا بىزەنە ھە ئاوھكەشا. ئىوھ ھەگوھەن با دوا جار نەيژى نەزەنياگە ھەئاوا كورت بوھسەوھ». كاىراى ھەستاش وتى بە سەرچا و ئەو لىيدا رۆيشت.

[کابرا گه‌راوه. وه‌ستا] وتی برا خستومه‌ته ناو ناو هیشتا وشک نه‌بوه‌ته‌وه. کابرا وتی: «وهو قورعانه شیخ لئ خویندگیه ئەوا ئەچم سووپیکی تر ئەخۆم و تیمه‌وه، کهوام وه‌دوریاگی نه‌ده‌ی وه‌ده‌سه‌وه هه‌زار خراوت پئ ئەکه‌م».

ئهمه‌ی وت و لئیدا رۆیشت. زۆر دوور نه‌که‌وتبووه‌وه یه‌کئ له‌و به‌ری شیوه‌که‌وه بانگی کرد: «کوره‌عه‌له‌عه‌له‌عه‌له‌وا عیئل گه‌یشتنه‌ قنگه‌ لووتکه‌که‌ی شلیئر بۆ ویستیایی؟ بئ وه‌پۆه». عه‌له‌که‌گوی له‌مه‌ بوو گالۆکی هه‌له‌شان و به‌را کردن چوو به‌شوین عیلا. پایز که خیل سه‌ره‌و خوار بووه‌وه هاته‌وه بۆ لای کابرای به‌رگدوور وتی: برا که‌واکه‌م پئ به‌ده‌ره‌وه. وه‌ستاش وتی: برا من هه‌ر ئەو وه‌خته‌دا خستمه‌ ناو ناو و چاوه‌پیم بیته‌وه له‌به‌ر چاوی خۆته‌وه خیرا بۆت بدوورم، تو هه‌ر نه‌هاتیته‌وه تا دوینئ که‌ چومه‌ سه‌ری ته‌ماشا ئەکه‌م هه‌مووی چووته‌ ناو و هیچی نه‌ماوه».

ئەویش وتی: چۆن برا؟ هه‌ر گشتی چووه‌ئاوا؟ وه‌ستا وتی ئەگه‌ر به‌روا ناکه‌ی وه‌ره‌با بچینه‌ لای کابرا که‌ لیت کړیوه. وتی باشه. په‌لی گرت و چوونه‌ لای کابرای بازرگان. وه‌ستا پئی وت ئەرئ میرزا ئا ئەو توپه‌ قوماشه‌چه‌ندی لی ئەچیته‌ئاو؟ وتی: ئەو قوماشه‌ زۆر نایابه، سئ گه‌زی لئ ئەچیته‌ ئاو. ئەمجا وه‌ستا رووی کرده‌ کابرا وتی: «ئا برا نه‌موت ئەوه سئ گه‌زه‌که‌ی داوه‌ به‌تۆ که‌ چوه‌ته‌ ئاوه‌که‌وه، تو به‌روا به‌قه‌سی پیاو ناکه‌ی».

کابرا رووی کرده‌ میرزای بازرگان و وتی: «هه‌ی به‌کم وه‌قنگ دایکته‌وه بۆچی سئ گه‌زه‌ له‌ ئاو چووگه‌که‌ت دا وه‌من» و خۆی تووره‌کرد و به‌ده‌م سه‌ر قالیه‌وه رۆیشت له‌ ترسی ئەوه‌ نه‌وه‌ک وه‌ستای به‌رگدوور هه‌قی که‌واکه‌ی لی بستینئ.

جا هاتبووه‌وه بۆ ماله‌وه ئەیوت: «به‌کم وه‌قنگ دایک کاورای به‌رگدووره‌وه هه‌قی که‌واکه‌م پئ نه‌دا».

- کورپیک بوین له‌ دووکان سه‌راکه‌ی وه‌ستابه‌شیر ئەقوزرایه‌وه، ئەمجا ئەو باسی

ئەوه‌ی بۆ کردین وتی:

له‌زه‌مانی عوسمانیا خۆم زابت بووم؛ ۱۱۴ که‌سم له‌به‌ر ده‌ستا بوو. وتی تیمه‌ درابوین به‌ حوکومه‌تی عوسمانی. زولمئیکی زۆر زلمان لئ کرابوو. سه‌ربازه‌کانم هاتن وتیان چار چیه‌؟ وتم ئیسته‌ من چارتان ئەکه‌م؛ هینام به‌ده‌ستی خۆم ئیستعایه‌کم بۆ یه‌کیکیان نووسی بۆ قانیدی هه‌ره‌گه‌وره. که‌ ئیستعاکه‌ی برد به‌خوا سه‌گ به‌ هه‌ساریکیان پئکرد بۆ یه‌کیکی تریشیانم

نووسی ئەویش ھەر وا بە کورتی بە دەستی خۆم بۆ ھەر ۱۱۴ کەسە کەم نووسی ھەموویان گەمال کوژ کران.

وتی سەرە ھاتە سەر خۆم. و تەم وەللا ئەبێ بۆ خۆیشم بنووسم. ھێنام ھەر بە دەستی خۆم بۆ خۆیشم نووسی و بردم بۆ ئۆز دەمیر. ئەویش ھێنای جەم بۆریەسی کرد و ھەموو سەرباز کۆبونەووە بە دەوورە و ھەستان. من و ئۆز دەمیری ش لە ناو ھەراستا بوین ھەر لە ئۆغلم، ئۆغلم قەسە لە گەل کردم. . .

- مامۆستا بە شیر لەو رۆژانەدا خانووەکی بە دەستەووەبوو خەریکی دروستکردنی بوو. لەم کاتەدا کابرایەکی ھات، کاتیش دەمە دەمی ئیوارە بوو وتی وەرە ناوی کریکارەکان بنووسە بۆ پارە پێدانە کە یان. و ھەستا لێ توورە بوو وتی برۆ جاری ئیشمان ھەبەو قەسە ئەکەم ئەمجا گەرایەو سەر قەسە کەو وتی:

یەکنی لە والیەکانی ئەردەلان تاقە کوڕیکی ئەبێ ئەمری. والی بە ھیچ جۆر سوکناپی نایە. یەکنی لە پیاو ماقوولەکانی رۆژیک لە بازارا کابرایەکی کەرک لە شان ئەبێنی کە جامە دانەبەکی لار و پێچی ناو بە لایەکی سەریەووە. کەرکەکی خستۆتە سەر شانیکی، گالۆکیکی بە دەسەووەیە چەماووەکی خستۆتە سەر شانەکی تری؛ نانیکی لوول داووە لە قولی دەستیایە، چەمیلەیک وا بە دەستەکی تریەووە، دانی چیر ئەکاتەووە قەپالیک لە نانەکە ئەگرێ و قەپیکیش لە چەمیلەکە، بەم جۆرە بەناو ئەو بازارەدا ئەرواوا شا بە گونی خۆی نازانی. کابرای پیاو ماقوول ئەلێ ئەم پیاو بەمجۆرە ئەبەم بۆ والی، ئەگەر بەمە سوکناپی نەبەت بە ھیچ شتیکی تر داناساکی.

ئەچنی بە لای کابراوە قولی ئەگرێ. کابرا رائەپرسی و لا ئەکاتەووە سەیر ئەکا یەکنی قولی گرتووە. خۆی رائەچەنی و ئەلێ: «چە کاورا یێژی میرغەزەوی شانت لێ بریگمەووە». ئەلێ: «برا ھیچ نیە، منیش خەلکی ئەم شارەنیم؛ چاوم پێت کەوت دڵم پێت کرایەووە. ئا تۆ خوا وەرە با بچین لەو مالە زەماووەندە، بە یادی عەشرەتەووە دەستی ئەگرین». کابرا ناوی عەشرەت و زەماووەندی لێ دین، بسکەیک لەسمیلەووە دیت و ئەلێ: «ئا دەی تۆ خوا برا لەکوێس با بچین». شویی ئەکەوێ و ئەچن بۆ بارەگای والی.

کە ئەچن و سەر ئەکەون والی لەو سەرەووە بە جلیکی جوانەووە لەسەر تەختیک دانیشتووە. کابرای کەرک بە شان ھەر کە چاوی پێ ئەکەوێ ئەلێ: «سلاویک لەجورایل». ئەلێ: کورە گەوجە من جورایل نیم. ئەلێ: «کەواسە سلاویک لە پیغەمبەر». ئەلێ: کورە

کابرای شیشه من پیغمبه‌ر نیم. ئەلێ: ئە‌ی دە‌وێت باوک تۆ نه‌خوایت و نه‌جورایلیت و نه‌ پیغمبه‌ری چی ئە‌کە‌ی له‌و به‌رزیه‌وه وه‌ک سیچکه‌سلاو دانیشتیگی؟ هە‌ی کوتامه‌دایکت! گالۆک رزگاری ئە‌بێ و ئە‌میش به‌لاماری گالۆکه‌کە‌ی ئە‌داته‌وه‌و هە‌لیئه‌گرێته‌وه‌. له‌و کاته‌دا که‌ گالۆکه‌کە‌ی هە‌لئه‌گرێته‌وه‌ ئاوێنه‌یه‌کی بالانما له‌و سه‌ره‌وه‌ دانرابوو کابرا خۆ‌ی له‌ ئاوێنه‌که‌دا ئە‌بینی. وێنه‌یه‌کی سه‌یری دێته‌پیش چاو. چاوێکی لێ مۆر ئە‌کاته‌وه‌. وێنه‌ی ناو ئاوێنه‌که‌ش - که‌ ئە‌م هەر خۆ‌یه‌تی - ئە‌ویش چاوێک له‌م مۆر ئە‌کاته‌وه‌.

که‌وا ئە‌کا ده‌ست ئە‌داته‌ گالۆکه‌کە‌ی و ئە‌لێ: «ئای هیزه‌، کوچکت لێ نه‌واری خۆ ئە‌و کاورای تاینک گه‌ره‌کیه‌ له‌م غه‌ریویه‌دا سه‌رم بدا وه‌قه‌لبه‌یه‌کا. ئای کوتامه‌قنگ دایکت هە‌ی». ئە‌مه‌ ئە‌لێ و گالۆکیک ئە‌گرێته‌ ئاوێنه‌که‌و ئاوێنه‌ هاره‌ ئە‌کاته‌ خواره‌و ئە‌لێ: «ئاو دایکت ئە‌گێم ده‌بیخۆ ده‌وێت باوک». والی له‌م ئیشه‌ ئە‌وه‌نده‌ پێته‌که‌نی ئە‌که‌وێ به‌گازی پشته‌.

پاش ئە‌مانه‌والی ئە‌مر ئە‌کا کابرا دائه‌نیشی و هه‌روا سه‌ر ئە‌خاته‌سه‌ری و قسه‌ی له‌گه‌ل ئە‌کا و له‌قسه‌کانی به‌ته‌واوی هه‌موو خه‌مێکی له‌ بیر ئە‌هێته‌وه‌.

نان دێته‌ ناوه‌وه‌و فرنی له‌سه‌ر سینی والی ئە‌بێ. ئە‌لێ ئە‌م فرنی به‌ بۆ ئە‌و دابنێن. کابرا فرنی بۆ دائه‌نێن و ده‌ست ئە‌کا به‌خواردنی. هه‌ر له‌گه‌ل که‌وچکیکی لێ ئە‌خوا گورج هه‌لئه‌ستی. [والی ئە‌لێ] ئە‌وه‌ بۆچ وات کرد؟ ئە‌لێ: «قوروان فره‌خز و سافه‌. ئە‌ترسم گورج له‌خواره‌وه‌ ده‌رچی». والی ئە‌وه‌نده‌یتر پێ ئە‌که‌نی.

پاشان لێی ئە‌پرسی ئە‌مه‌چی بوو خواردت. ئە‌لێ: «قوروان باوکم گجاری هاتگه‌سه‌ شار که‌ ئە‌هاته‌وه‌ ئە‌یوت مزگه‌وتی جامعه‌و حه‌مام فره‌ خوشن. ئە‌مه‌ یا مزگه‌وتی جامعه‌س یا حه‌مامه‌». پاش ئە‌وه‌ که‌ والی به‌ ته‌واوی سه‌بووری پێ دێ، خه‌لاتی ئە‌کا و به‌ره‌لای ئە‌کا.

- محه‌مه‌دی مه‌لاکه‌ریم چه‌ند قسه‌یه‌کی نارد بۆ رشته‌ له‌وانه‌دا گێرایه‌وه‌ وتی: «رۆژیک ژنیکی شاتری کورێکی منالی هه‌بوو نه‌خۆش بوو. ئە‌هێته‌لای شیخ حه‌سه‌نی قه‌یتول نوشته‌یه‌کی بۆ بکا. که‌ ئە‌چی له‌و کاته‌دا شیخ هیلکه‌و رۆنی له‌به‌ر ده‌ما ئە‌بێ ئە‌یخوا، هیلکه‌و رۆنه‌که‌ش نیمرۆ ئە‌بێ؛ زه‌ردینه‌که‌ی بلاو ئە‌هێته‌وه‌ به‌سه‌ریا.

شیخ له‌ ژنه‌که‌ ئە‌پرسی که‌ کورپه‌که‌ت چییه‌تی؟ ئە‌لێ: «قوربان! بی عه‌ده‌بی نه‌وێ که‌ دائه‌نیشی، دانیشته‌که‌ی له‌وه‌ی به‌رده‌می شیخ فره‌زه‌ردتر و ته‌رتره‌. ئە‌وا هاتگم به‌لکوو شیخ ده‌م و نه‌فه‌سیکی بۆ بخاته‌کار».

شیخ سەیر ئەکا ئەم ژنە قسەى خۆى پى وت؛ وتى چاریكى نەكەم كەلك ناگرئ. هینای قاقەزىكى وهكو نوشته بۆ پىنچایه وه دایه وتى بچۆ ئەمه بیگره مۆم و بیلکینه به ده رگای قنگى كۆرەكه دا. به هیمه تی پیران چاك ئەبیتە وه».

ژنەكەش ئەچى وهكو شیخ ئەفەرمۆى وا ئەكا. پاش چەند رۆژىك ئەچیتە وه بۆ خزمەت شیخ. شیخ لى ئەپرسى ها دایكم كۆرەكەت چۆنە؟ ئەلى: قوربان! خوا هەر بوتیللى بۆمان. لەو رۆژه وه دەم و ئەفەسەكهى تۆم بۆرپگه وه قنگیا تەكەتە نەوى دانانىشى. شیخ ئیتر هېچى پى ناوترئ.

- فەقیەك لەو ولاتى لاجانە دلى به كچىكى درواسى حوجرە وه ئەبى. فەقیەكه «تەسرىفى زەنجانى» ئەخوینى كەدەورى ئەكاتە وه لەسەر بانەكه هەموو جار ئەلى: «اعشوشب، یسوشب، اعشیابا» ئەمه دەورى فەقیئانى تەسرىفى زەنجانیه. شەویك فەقى بۆى رى ئەكهوى لەبەر ئەوه كه له گەل كچه كه دا دلیان پىكه وه بوو، كچه هەلئەگرى و ئەپوا. بەیانی كه باوكى پىئەزانى ئەلى: «من هەر ئەپوا زوو بمزانیا به ئەو باوه حیزه هەموو جار لەسەر بانەكه دەگەپا و ئەیووت ئیمشەو شەو نه، ئیمشەو شەونه؛ هەتا بۆى رىكهوت ئیمشەو كرى به بەلیا و بردى».

- لەو كویستانه مه لایهك به لای خیلێكى رهشو بۆرىدا تى ئەپەرى؛ برسى ئەبى، ئەیهوى لاىدا نانێك بخوا. سەیر ئەكا زەماوهند و هەراو هەلپەركیته؛ كچ و كۆر دەستیان گرتوو قوولەیه. نان ئەخواو پاشان له كوێخاكه ئەپرسى ئا خو ئەم كچه ماره كراوه؟ كوێخاش ئەلى: «مه لا بیووره وه! كه نیشكى خۆمانه و بۆ كۆرى خۆمانى تیرین، مارهى نەگەرەكه. نازانم تو گوو خۆرى كویت و له كوێوه هاتگیت؟ نانى خۆت خواردگه وه هەلسه بچۆ وه پى خۆتە وه، لەم شاییه دا خوین مه گیره».

پاشان به هەر زمانێك ئەبى مه لا ئیشیکى وا ئەكا مارهى كچه كه ئەپرى له كۆرەكه.

- رهشەى خەجەلاو هەبوو له سولهیمانى مریشكێکیان ئەبى، رۆژىك مریشكهكه هیلکهیهك ئەكا و ئیتر هەر ئەیکا له گاره گار تا چەند رۆژ نایپیرتە وه. رهشە به تەواوى بەست ئەبى، هەلئەستى هیلکهكه دینى ئەیخاته پریاسکهیه كه وه ئەكاتە ملی مریشكهكه و

ئەلن: «دەبرۆ سەگی سەگباب! ئەوە خۆت و ئەوە هیلکەت. خۆ تۆ بۆ ئەم هیلکەیه میسکی ئەو عالەمەت برد، گووم بەخۆت و بە هیلکەت».

لەقسەکانی شیخ حسینی قەرەداغی:

ئەم شیخ حسینه پیاویکی ئەستووری ورگ زلی قەویله‌بوو؛ گێپەرە‌ی ملی لەبەر چاخی باوەشیک بوو؛ لەبەر ناوشانی پانی کورته‌بالا ئەهاته‌بەر چاو. دەنگی ناسک و قسە‌ی بەتام بوو. بڕایەکی هەبوو ئیبراهیمی ناو بوو. ئەو بالا عەرەریکی تۆزێ ناوقەو باریکی لەبەر بەرزێ هیچ ئەستووری پتوهدیار نەبوو.

روژیک لەشیخ حسین ئەپرسن: بۆچی بڕایمی بڕات لەتۆ لاوچاکتر و ریک و پیکتره؟ ئەویش کوتوپر ئەلن: «ئاخر ئەو چوار پراوە‌کراوه». لەراستیدا بڕایم چوارەمین سکه. هەر لەم کاتەدا شیخ حسین کچیکی ئەبێ ئاواز جوانکە‌لە‌ی ژیکە‌لە‌ی دەم بە‌پیکە‌نینی ریک و پیک و نوسکه ئەبێ. لێ ئەپرسن: ئە‌ی کچی تۆ بۆچ ئەوە‌ندە جوان و ریکه؟ شیخ مستە‌فای باوکی شیخ حسینی‌ش لە کۆرە‌کە‌دا ئەبێ و گویی لە هەموو ئەم حە‌قایە‌تانا ئەبێ، ئەویش کوتوپر ئەلن: «ئەو زوو‌تر براوە‌ی خۆی کردوه».

- هەر لەو کۆرە‌دا کە دوو باب پیکه‌وه ئەبن و راوە‌ستان، بڕایم بەشیخ حسین ئەلن: «کاکه! تۆ ئەزانی من لەتۆ درێژ‌ترم». ئەمیش ئەلن: «کوره تۆ نابی قسە‌ی پیاوانه بکە‌ی تۆ نازانی من لە باوکی تۆش درێژ‌ترم». لەراستی دا باوکیان لە هەر دووکیان کورتر ئەبێ.

- شیخ حسین بابی لێ توورە ئەبێ پیتی ئەلن هەستە لاچۆو لەبەر چاوم ئەلنی ورچی. ئەویش پیتی ئەلن: «جا بۆچ بەمن ئەلنی، بەو کە‌سە‌ بلنی کە دروستی کردووم». باوکی ئیتەر پیئە‌کە‌نی و خاو ئە‌پیتە‌وه.

- کۆریک بووین چووین بۆ سەر شە‌تی بە‌غدا بۆ ماسی خواردن و هەر یە‌کە‌ هەندێ پاره‌مان دا. وتی زۆری پینە‌چوو یە‌کێ لە هاو‌پیکان هات پیتی وتم تۆ پە‌نجا فلس قەرزار ماوێته‌وه. وتی منیش لە بیست فلس زیاترم پی نە‌بوو، وتم: ئە‌مه بیست و ماسی. هاو‌پیی سێهەم هات وتی ئە‌وه چی بوو؟ وتم: «بۆچی تۆ نە‌تبیسن؟» شیخ حسین وتی دە‌ستە‌یه‌ک بووین، یاری ئە‌کرا دانیش‌تووین یە‌ک‌تیکیان پیتی وتم وەرە لای من دانیشه. ئە‌مه‌وێ «قاپۆتی»

لەمە بکەم؛ ياننى سىن نوختەي لىن بکەم. وتى منىش وتم: «كەوابوو منىش چاکەت لەگەلا
نەکەم وا دیمەپال تو بۆ ئەو نەم قوندەرە بدوورینی».

به‌رگی چواره‌م

۵۲۶۶۸ / ۱۹۶۸ م

۱۳۸۸ هـ

بردمانەوێ یان نە؟

سالی ١٩٥٧ بوو؛ بەرگی یەكەمی رشتهی مرواری دەرچوو. لەو بەرگەدا لە سەرەتاکەیا وێم ئەم بەرگە دەرئەچێ زۆر کەس ئەکەوێ تەقە کردن، بەلام لە ئەنجاما وا نامینی و نرخێ ئەزانری. نرخێ رشتهی مرواری زۆری پێنەچوو هەر لەو سالەدا بەرگی دوووەمیشی دەرچوو. بەرگی سێیەمی لە سالی ١٩٥٨ دا هات بە شوینیا. هەر دوو قسەکە هاتە دی؛ قسە یەكەم کە زۆر کەس کەوتنە تەقە دەستیان کرد بە رەخنەگرتن، بەلام بەرەكەت دا من هیچ گوێم نەدایە.

بەرەبەرە قسەكەم بوو وەوای لێ هات ئەوانە ی کە زۆر لە دژی بوون، بە دزیەوێ داوای خۆیندەوێ یان ئەکرد. ئێنجا کەوتە دەوری نرخ دەرکەوتن و نرخ زانیەكە ی؛ سەیرم ئەکرد ئەوانە ی کە لە سەرەتاوێ زۆر رەخنەیان لێ ئەگرت، ئەوانە زیاتر بە ئارەزوو بوون بۆ خۆیندەوێ و بۆ دەرچوونی بەرگی تری.

ئەمەش لە بەر چی بوو؟ دیارە ئەو دەستە یە کە ئەو بێزارییەیان لە شتی وادا دەرئەبێ، دەستە یەکی خۆیندەواری تێگەشتوو بوون. لە باوەری ئەو رۆژە ی ئەوانا بە لایانەوێ وا بوو نابێ ئەم جۆرە شتێ بەکەوێ سەر قاقەزو بەکەوێ بەردەمی هەموو کەسێکەوێ. لە پاشا هەر ئەو جۆرە دەستە یە خۆیان لە خۆیانەوێ بۆیان دەرکەوت کە ئەمە ئەدەبەو کەلەپووری ئەدەبی ئێمە ی، نابێ سەریان تیا بچێ و لە ناو بچن. لە پووی ئەم باوەرەوێ ئەوان گەلێ زیاتر بە شوین بەرگە چاپ نەکراوە کانی تریا ئەسوورائەوێ. کە گەشتنە ئەم شوینە باوەری هەردوو لامان یەکی گرتەوێ کە ئەمانە ئەدەبی نەتەوێ کەمانەوێ ئەبێ بێننەوێ. بەلام عافەرەم بۆ خۆم کە کۆلەم نەداو پالم بە توانجەوێ نا تا لە گەل ئەوانا بووین بە یەك. ئۆ! خۆزگەت پێ وێ

قسه‌ی پار ئه گپریته‌وه. ئه‌وه‌نده هه‌بوو له ماوه‌ی ئهم هه‌شت ئۆ ده‌ سالهدا هه‌ر رۆژه سازیک و هه‌ر ده‌مه ئاوازه‌یه‌ک په‌یدا ئه‌بوو. ئه‌و سازو ئاوازه‌یه‌ سه‌ری له‌ ده‌سته‌ی دووهم تیکدا‌بوو، وای لێ کردبوون ئه‌و سۆزه‌ی که‌ سه‌ره‌تا بۆ خۆپندنه‌وه‌ی شتی وا هه‌ینا بوو، ئه‌و سۆزه ئالا بوو به‌ بالای شتی تر. به‌ره‌به‌ره بۆیان ده‌رکه‌وت که‌ ئه‌و شتانه هه‌موو پل و پووشن و با ئه‌یان با؛ وه‌کو بردنی. ئنجا ئه‌وانیش گه‌رانه‌وه بۆ شته‌ بناغه‌یه‌یه‌که؛ بۆ ئه‌و شته‌ که‌ ئیمه‌ش نه‌ته‌وه‌یه‌کین و هه‌موو جۆره ئه‌ده‌ب و فۆلکلۆریکمان هه‌یه‌و ئه‌ده‌ب و فۆلکلۆرمان ئه‌گه‌ر خۆیشمان بپۆین، ئه‌وان ئه‌میننه‌وه. که‌ ئه‌وان مانه‌وه، مانه‌وه‌ی ئه‌وان مانه‌وه‌ی خۆمانه؛ چونکه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ک ئه‌گه‌ر بێر و باوه‌ر و زمانه‌که‌ی که‌وته سه‌ر قاقه‌زو که‌وته به‌ر چاو، ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه له‌ناو چوونی ناییت با به‌ هه‌زاران تاویریش بیلشینریته‌وه.

له‌ به‌ر ئهم شتانه‌و له‌ به‌ر هه‌موو روولێتانه که‌ روویان لێ ئه‌نام، به‌ تایبه‌تی له‌م ماوه‌ی دواییه‌دا بۆ له‌ چاپ دانی به‌رگه‌کانی تری ئهم کتێبه ئه‌وا منیش پالم نا به‌و دیوارانه‌وه که‌ ئه‌هاتنه سه‌ر ریگاکه‌م، ساف کرد و که‌وته‌وه مه‌یدانی له‌ چاپدانی به‌رگه‌کانی تری رشته‌ی مرواری.

جاریک له‌ مه‌دره‌سه‌ی تورجانیزاده‌کان فه‌قییه‌ک هه‌بوو له‌ لای مه‌لا عه‌لی گه‌وره خۆپندبووی. مه‌لا عه‌لی عه‌مری خوا ئه‌کاو مه‌لا حه‌سه‌نی کوپی له‌ جیگاکه‌ی دانه‌نیشتی. کاکه‌ فه‌قی له‌ لای ئه‌ویش ئه‌خوینی. مه‌لاحه‌مه‌حه‌سه‌ن ژن دینی و کوپیکی ئه‌بێ؛ کوپه‌که‌ منال ئه‌بێ، رۆژیک ئه‌یه‌ن بۆ حوجره‌ی فه‌قییه‌کان. کاکه‌ فه‌قی پلۆکیک ئه‌دا به‌ سه‌ر ورگی منداله‌که‌داو ئه‌لی: «ئم! ورگه ئه‌گه‌ر نه‌مرین لای تویش ئه‌خوینین.» ئیسته‌ منیش: «ئم! ورگه ئه‌گه‌ر نه‌مرین گه‌لی به‌رگی تری ئهم کتێبه ئه‌خوینیته‌وه.»

ئه‌بێ ئه‌وه‌ش بزانی که‌ ئه‌رکی چاپیش له‌ چاو ئه‌و سالانه‌دا یه‌کاویه‌ک زیادی کردووه.

عه‌له‌نه‌دین سه‌جادی - به‌غدا

۱۹۶۸/۹/۲۵

تافگەى ئىلاخ

- فەرامىرزا لە سنە، بارام سانى يەكەم لە ھەورامان بانگ ئەكا بۆ سنە. ئەمىش بە چەند پىاويكى خۆيدەو ئەچىت و ميوانى حوكومەت ئەيىت. ئەمان ھەموو لە «دەرمال» ئەبن. بارام سان شوپىنكى شاھانەى بۆ تەرخان ئەكرىت، بە تايەتى زوورىكى ئاويە بەند ئەبى لە دەر مالهە دانراو بۆ پىاوانى گەورە، ئەمە دائەنن بۆ بارام سان كە كەسى تىر تيا نابى.

شەويك سان ئىشى سەر ئاوى ئەبى كە ھەلەستى دەست ئەنى بە دەرگاوە سەير ئەكا دەرگا لەو ديوە داخراو. ئەمەش رىكەوت بوو؛ ئەگىنا ھەموو وەخت وا نەبوو. بەمە زۆر تىك ئەچى و خۆى رانەگرى، بەلام ئەو حاكەمى لە سەكيايە لە فەرا مىرزا حاكەم ئەبى. ھەر چەند ئەكا ھىچ چارىك نادۆزىتەو. ناوسكى دەست ئەكا بە پى دان و قۆرەقۆر كردن. ئۆقرەى لى ھەلەگىرى ديسان ھەر چار نىيە؛ خەو ئەو ھەر بە جارى بارى كرد. بىجگە لەمەش ئەبويست لەو كاتەدا ھەورامانى لەو و رەزاو بدا ھەر بەو شەرتە لەو بەلايە رزگار بى. بەم سەرو بەو سەرى ژوورەكەدا ھات و چو ئەكاو پىچ ئەدا، لەو كاتەدا كە تۆزىك چاوى بە ھەورامانى تەخت ئەكرى چاوى بە تاقىكى ژوورەكە كەوت كە مانگە شەو لە پىشت شوشەو ئاويەبەندى تەلارەكەو ھاتۆتە ژوورەو داويە لە ناو تاقەكەو بەم ھۆيەو ھەندى لە بن مىي ژوورەكەى رووناك كردۆتەو. بارام سان لە بەر ئەمە دنيا شەو لە بەر ئەمە كە زان و پىچى ناوسكى ھىچ ھۆشكى لا نەھىشتوو، وا تىگەيشت كە ئەمە كۆلانە. بەم بۆنەو زۆرى پىخۆش بوو رىگاي جارى دۆزىيەو.

ھىناى تاكى لە گۆرەويە پوزەوانىيەكەى خۆى وەكو بۆرپە نووسانى بە خۆيەو پىر كرد. بە زىادە بەنەكەى توند شەتەكى داو دوو سى جار وەكوو قۆچەقانى ئەسوورپىرتىتەو بە دەورى سەرا بۆ ئەو بەردەكە زۆر بىر ئەمىش سووراندەو ھاويشتى بۆ لاى كۆلانە خەيالى يەكەو. كوتوپر گۆرەوى پىر لە خەستەى ئارە توى ھەورامان و نىشاسەى پەشمەكى ميوانخانەى فەرامىرزا بەو گۆرە رۆيشت و داى لە بن مېچەكەو تلىشياو تەقيەو ھەو ژوورى بلوورىنى فەرامىرزاى سىواغ دا.

بارام سان كە ئەمەى چا و پىكەوت ھەناسەيەكى ساردى ھەلكىشا و لە شوپەكەى خۆى وشك بوو؛ ئەمجا كەوتە دەرياي ئەو خەيالەو كە لە پىش ئەو ھەو ھەو ھەو چۆن ئەم بن مېچە پاك كاتەو ھەو چۆن ئىشكى وا بكا كە ئابرووى خۆى و عەشیرەتى نەچى؟

پیش وه شانندی ئەم دەسته گوله زۆر خەوی ئەهات، به لام حاکی ناوسکی نهینه هیشته. که له وه رزگاری بوو ئەمجا حاکی ئابروو چوون سهری لی تیک دا به کورتی نووستن نه ما.

به‌یانی زوو چوو بهر هه‌یوانی سی ده‌ریه‌که که ئه‌پروانی به سهر کۆلانا، سه‌یری کرد وا کابرایه‌ک خه‌ریکه کۆلان گسک ئه‌دا. بانگی کرده لای خۆی. کابرا هات و پیتی وت ژۆژی چهند وه‌رنه‌گری بۆ ئه‌م ئیشه‌ت؟ [وتی] ژۆژی دوو قه‌ران. وتی شوینم که‌وه.

خۆی پێشکه‌وت و ئه‌و له شوینیه‌وه تا برديه ژووری بلوورینی به پیسی هه‌نووراو ئه‌سلی شوینه‌که‌ی پیشان داو وتی من سه‌د قه‌رانت ئه‌ده‌می به بی ده‌نگ هه‌ر ئیشه‌ت ئه‌م شوینم بۆ پاک که‌وه. کابرای گسکه‌در سه‌یریکه‌ی بن میچه‌که‌ی کرد و تینگه‌یشت که چی پتویه، هه‌روا به ساردیه‌که‌وه وتی: «قوربان من دوو سه‌د قه‌ران ئه‌ده‌م به جه‌نابت هه‌ر ئه‌وه‌نده پیم به‌رمووی چون ریاندووته به‌و بن میچه‌دا؟»

- لهو سهره خه تهنه سووران بوو؛ چهند منالیکیان هینابوو خه تهنه یان نه کردن. چهند کچیکی منالیش لهوی بوون. له باتی نهوه کوربه کان بگرین، کهچی کچه کان نه گریان. پیتیان وتن هی کوربه کان نه برن ئیوه بوچی نه گرین؟ وتیان: «نهوهی که بهواندهویه نوو که کانیان تیژ نه کهن بو ئیمه».

- عەزیزخانی سەردار (عەزیزخانی گەورە) زۆر بە خۆشی و بە دەستووری خانەدانی پادشایی رایئەبوارد. یاسای دیوەخان و دیوەخاندارێ بە گزادەکانی موکری سەرمایهی هەموو قەلمێک بوو، عەزیزخان سەر بسقە ی ئێمانە هەموو بوو. عەزیزخان چوار ژنی هەبوو، کەنیزە ک و کارە کەرێکی زۆریش لە ئێندەر و نا هەبوون.

روژێک عەزیزخان چوو بە قینا و گۆی بە دار و دەستە ی ئێندەر و نا، وای لێ هات شەر لە ناو چاوی ئێباری.

عەزیز خان لەلەیه کی هەبوو «تەیموور»ی ناو بوو. تەیموور وه کو لەله بوو، سەرو سە کو ت و قسە کردنیشی هەموو کۆستکه و تۆویه کی ئەهینایه پیکه نین. ژنانی ئەنده روون پەنایان برد بۆ تەیموور و تیان ئەگەر ئیمڕۆ تۆ شتیکی وا بکه ی عەزیز خان بێنیتە پیکه نین، جیت بو ی ئەتده بێ.

تیموور که و ته شوین عزیز خانی له ناوه پراستی شه قامی یه کئی له باخه کانی بۆکاندا دۆزیه وه. عزیز خان که چاوی به تیموور که و ته رووی لی وهر سوور پاندو رووی کرد، شه قامیکی تر، چونکه نه یزانی که تیموور نه بهیختنه پیکه نین و ریزی نه و روژه ی نه کا به خوری. تیموور چو له شه قامه که ی تریشا له بهر لووتیه وه سهوز بوو. عزیز خان چاوی خوی داخست و له ویش لای دا. به کورتی نه و بۆ ههر لایه ک نه چو نه و هکو مووی لووت له بهر ده میا بوو.

ناچار عزیز خان له قهراخ جوگه یه کدا راوه ستا و به دار دهسته که ی خاکی قهراخ جوگه که ی هه لئه دایه وه، نه مده شی بۆ نه وه نه کرد که خوی خه ریک بکا گوئی به تیموور نه دا. له ئاخرا تیموور ههر وازی نه هینا و تووشی بوو و پیتی وت: قوربان، نه وه له ناو نه م باخچه دا به شوین چیا نه گه پتی؟ عزیز خان به توو په ییه وه وتی سه گباب به شوین هینا، پرۆ وازم لی بینه. تیمور وتی: نا قوربان، نه بین بزانه به شوین چیا نه گه پتی. وتی: به د فسال په نجا ساله گیرم خوار دوو نازانی؟ تو ئیشت چیه به کاری منه وه؟ وتی: قوربان نابی ههر نه بین بیلیت که به شوین چیا نه گه پتی؟ عزیز خان نه مجاره زۆر توو په بوو، به نه و په ری توو په یی و دهنگ به رزیه وه وتی: «قورمساغ! به شوین کیرا نه گه پیم، ئیتر قسه ت ماوه؟» تیموور وتی: «قوربان! هه را مه که وه له سهر خۆت بیللی. به گوپی به گزاده کانی موکری سویندت نه ده م که له سهر خۆت قسه بکه؛ چونکه نه گه ر ژنه کانی حه ره مسه را بزانه له م باخه دا شتی وا هه یه خاک و بهرد و داری به توو ره که نه بیژن و نه ییه ن».

عزیز خان دهستی کرد به پیکه نین و وتی: نه ی به لام له چاره تدا بۆ خۆت و بۆ قسه ت.

- له و ولاتی قورو په دوو مال له حه وشه یه کا بوون. نه ویش ههر له سهر کورده واری نه ژمیردری. له کورده واریدا به تایبه تی له لادیکانا هینی تیدا نییه نه گه ر چهند مال له حه وشه یه کا بن. له یه کئی له م مالانه دا ژنیکی میردداری جوانکه له هه بوو، له ماله که ی تریشا کوپیکی گه نجی لاو چاک. نه م کوپ و ژنه سهر و سه ودا ی دۆستایه تی و دهست سازیان پیکه وه دامه زراندبوو، به لام ههر چهندیان نه کرد بۆ ئیشی خیر نه یانته توانی به یه ک بگه ن و کول و کوی دهروونیان تۆزی دامرکیتنه وه.

روژیک ژنه که به کوپه که ی وت: به م جوړه ئیمه ناتوانین به یه ک بگه ن؛ چونکه به روژ که میرده که م له مال نییه تۆیش له مال نیت، به شه و که تو له مالیت نه ویش له ماله؛

که‌واته چار نییه، شه و کاتی که می‌رده‌کم نووستوه تو بیت و ئیشی خۆت جی‌به‌جی که‌یت. ئه‌مه له هه‌موو چاکتره. ئه‌وه‌ش بزانه که می‌رده‌کم خه‌ویکی زۆر گرانی هه‌یه، به‌لام بۆ ئه‌وه که له بهر ئه‌وه دنیا تاریکه منت له گه‌ل می‌رده‌که‌ما لئ تیک نه‌چئ من سه‌ری ده‌زوویه‌ک ئه‌به‌ستم به په‌نجه‌ی پتی خۆمه‌وه، سه‌ره‌که‌ی تر تو له زووره‌که‌ی لای خۆتان که به ته‌نیشت ژووره‌که‌ی ئیمه‌وه‌یه، بیگری به ده‌سته‌وه به شاره‌زایی ده‌زووکه شه‌وی ئه‌توانی بیته سه‌رم.

له سه‌ر ئه‌و په‌یمانانه خانم ده‌زووی به‌ست به په‌نجه‌ی پتی خۆیه‌وه و سه‌ره‌که‌ی تری خسته مستی کورپه‌ی دۆستیه‌وه. ژنه له کاتیکا که له گه‌ل می‌رده‌که‌یا نووستبو و پتی می‌رده‌که‌ی گیر کرد له ده‌زووه‌که، پرسى ئه‌مه چییه؟ ژنه هه‌روا به ساده‌یی و ساردیه‌وه وتی: «پیاوه‌که ئه‌لین هه‌ر که‌س چل رۆژ بهر ده‌رکی ماله‌که‌یان برشینئ و گسکی لئ دا، له شه‌وی چله‌میندا خدری زینده -رۆحم به قوربانی بئ- دپته خه‌وی. ئه‌و که‌سه‌ش ئه‌بئ ده‌زووه‌کی سپی به‌هستئ به پتی خۆیه‌وه، چونکه ده‌زووی سپی گزنگی فریشته‌یه. ئیسته منیش ئه‌مه چل رۆژه ئه‌وه‌م کردوه و ئه‌م شه‌و شه‌وی چله‌یه. بئ گومان هه‌زره‌تی خدر دپته خه‌وم و نیازی خۆمی لئ داوا ئه‌که‌م. ئه‌م ده‌زوه‌ش گزنگی فریشته‌یه. تو خوا می‌رده‌که‌ بنوو با هیچ ده‌نگ و سنگیک نه‌یه‌ت، نه وه‌ک هه‌زره‌تی خدرم لئ به‌روپته‌وه.

می‌رده‌که‌ی سه‌ره‌تا به‌م قسه‌یه پیکه‌نینی هات، به‌لام پاش ئه‌وه که ژنه‌که‌ی خه‌وی لیکه‌وت، بوو به گری له دل‌یا. به هیتواشی هینای سه‌ری ده‌زوه‌که‌ی له په‌نجه‌ی پتی ژنه‌که‌ی کرده‌وه به‌ستی به په‌نجه‌ی پتی خۆیه‌وه و له دلی خۆیا وتی: لینگه‌ری ژنه‌که‌م عه‌زیه‌تی کیشاوه با خیر و بیره‌که‌ی من وه‌ریبگرم. من و ئه‌و خۆ هه‌ر یه‌ک مالین، هه‌ر خیریکم له خدری زینده‌وه ده‌ست که‌وت، دیاره ژنه‌که‌شم تیا هاویه‌شه. له بهر ئه‌وه‌ش که دنیا هاوین و گه‌رم بوو، ئه‌ویش وه‌کو ژنه‌که‌ی ته‌نگه‌ی خۆی لئ کرده‌وه به رووتی لئ نووست.

ئه‌مجا له‌و لاوه کورپه‌ی خانمباز -که ئاگری به یه‌ک گه‌یشتن له گه‌ل دۆستیا هه‌لی گرتبوو- ئه‌و شه‌وه هیچ خه‌و نه‌چووه چاوی. ده‌قیقه‌یه‌کی به سالی لئ ئه‌رویشت. که که‌وته پاش نیوه‌شه‌و به هیتواشی هه‌ستا، به دله‌کوته‌ی و دله‌ته‌بی به هه‌ر جو‌ر بوو خۆی گه‌یاند هه‌و ئۆده‌ی ژنه‌که‌. به شاره‌زایی ده‌زووه‌که هات تا گه‌یشته سه‌ر پتی کابرای می‌رد. دنیا‌ش تاریکه نازانی، لای وایه ئه‌مه پتی ژنه‌که‌یه؛ چونکه په‌یمان وابوو. کابراش له په‌رو‌و که‌وتبوو، کورپه ویستی خه‌به‌ری کاته‌وه بۆ ئه‌وه ئیش و کار له شویتنی ره‌سمی خۆیه‌وه به‌روا به‌لام له ترسا که ئه‌م خه‌به‌ر کاته‌وه می‌رده‌که‌شی خه‌به‌ری بیته‌وه به ناچاری هه‌ر له دواوه‌وه په‌ریه‌ کۆل

کابرای ئەو بە ژن زانیوهوهو لێ توند کرد. کە ئەم لێی توند کرد، کابرا خەبەری بوەوهو بە دەنگیکی بەرزى بە ترس وتی: «یا حەزرەتى عەباس! یا حەزرەتى عەباس!»

کۆری بەدبەخت کە لە یەکەم شەوا بووکی بە نێر بۆ دەرچوو، حەپەساو راجەنى، هەر ئەوهی پێی کرا دەری هێنا و بەرهو دوا پێی لێ کرد بە پشتا.

لە هەراو نالەى کابرا ژنە کە بە خەبەر هات و پرسى مێردە کە چى بوو؟ بۆچى هاوار ئەکەى؟ کابرا لە بەر ژانى دواى دەنگى خاوە بوو بوەوهو بە نوزەیه کەوه وتی: «هیچ، هیچ ئەگەر حەزرەتى عەباس نەگەشتایەتە فریام، خدرى زیندە -رۆحم بە قوربانى بێ- هەموو دەور و بەرى کۆمى پارچە پارچە ئەکردهوه.»

- کابرایەک لەو دەشتە لەسەر پێشاو دانیشتبوو. دەورووبەرە کە رەزبوو. شەنگە سوورەیهک هات و دای بە دەعباکەیهوه. تا هاتەوه بۆ مالهوه دەعبا بوو بە قەد کوندهیهک. پیشانی ژنەکەى دا ژنە وتی: ئەمەت لە کۆئ هیناوه؟ کابرا لە دلى خۆیا وتی تاش لە خەیاڵیک و ئەشەوان لە خەیاڵیک. وتی بە خوا ژنە کە ئەوى راستى بێ هینەکەى خۆم و دە لیڕەم باقى داوه تەوه ئەمەم لە کابرایەک وەرگرتوو. بەلام ئێستە پەشیمانم؛ چونکە دە لیڕەکەم هەزار کاسیم پتووە ئەکرد. ژنە وتی: هیچ پەشیمان مەبە، ئەگەر لە هەموو عومری خۆتا مەمەلەیهک باشت کردبێ هەر ئەم مەمەلەیه بووه. منیش هەر ئێستە دە لیڕەکەت ئەدەمەوه. هەر خێرا هەستا چوو ئەم چەند سالە چ پاریهکی بە پوولە پوولە لە مێردەکەى دزی بوو، هینای. کە سەیری کرد لە باتى دە لیڕە، یانزە لیڕەشە، کردیە دەستى مێردەکەیهوهو وتی ئەوا لیڕەیه کیشى زیاده بۆ تۆ باشە ئیشیکى پتووە ئەکەى. لە پاش سێ چوار رۆژ کابرا وانیکەکەى چاک بوەوهو ناو ساویکەى نەماو وەکو خۆى لێ هاتەوه. ژنە کە بە توورەپێکەوه وتی: ئەوه ئەو دەعباکەى کەپووت چى لێ هات؟ کابرا وتی: ژنە کە دەنگ مەکە ئەمە خۆ بە مالى دزیەتى دەرچوو خاوەنى بۆ پەیدا بوەوهو لێیان وەرگرتەوه. ژنە کە وتی: «کەواتە بلێ ئەمە مالى دزیەتى بوو کەوا بەو هەرزانیە کەوتبۆه دەست؛ ئەگیتا ئیمرو ئەو جۆرە شتە بەو نرخانە چۆن ئەدەن بە ئەوهەندە پارە. بزانه ئەگەر جاریکیکە شتى وات دەست کەوت نەیه لى خاوەنەکەى پێ بزائینەوه.»

- ئاخوئیک لە «سونگر» رەوزەى ئەخویند لە ناوەندى رەوزە کەدا وتی: «حەزرەتى ئەمیر فەرموویەتى هەر کەسێ بەچە بازى بکا ئاوى کەوسەر لە دەستى من ناخواتەوه.

کابرایه‌ک که له بهر ده‌میا دانیشتبوو به دل گوی بۆ ره‌وزه‌که‌ی شل کردبوو، هەر هه‌لساو یی وت: «قوربان! له زمانی منه‌وه سه‌لام بکه له حه‌زهره‌تی ئه‌میرو عه‌رزى بکه ئه‌گه‌ر مه‌سه‌له وایه ئاوی حه‌وزى که‌وسه‌ر خوتان و هەر یانزه ره‌وله‌که‌تان تیکه‌ن و بیخونه‌وه».

- شه‌ری دووه‌می گیتی بوو. هه‌م هه‌موو شت‌ومه‌کیک گران بوو، هه‌م له‌شکری حوکومه‌ته‌کان به هه‌موو لایه‌کا بلاو بووبوونه‌وه. هه‌ندئ سه‌ربازی پۆلونی به‌هۆی گه‌رمه‌ی شه‌ره‌وه که‌وتبوونه که‌رکووک. زابیتیکی پۆلونی له گه‌ل ئافه‌ره‌تیکی گه‌ریده‌ی شه‌را یی ئه‌که‌وئ. قسه‌یان له سه‌ر ئه‌وه ئه‌به‌ریته‌وه که کابرا جارێک به خزمه‌تی ئافه‌ره‌ته‌که بگا و ده‌ دیناری بداتی، به‌لام به مه‌رجێک که پینج دیناری پیشه‌کی یی و پینجه‌که‌ی تری دواى ته‌واو کردنی کلاوه‌که. له سه‌ر ئه‌م به‌ریاره پینج دیناره پیشه‌کیه‌که‌ی داو خرایه جه‌حه‌نه‌مه‌وه. به‌لام کابرا له پاش ئه‌وه که له ئیشی خۆی بووه‌و ده‌ستی کرد به ملپینچی کردن له دانی پینج دیناره‌که‌ی تر؛ به کورتی نه‌یدا.

مه‌لا سدیقای نازه‌نینی حاکم بوو له که‌رکووک. ئافه‌ره‌ته‌که ئه‌جی شکات ئه‌کاو به‌م جو‌ره سکالا نامه‌یه‌ک ئه‌نووسی: «سه‌ره‌کی دادگای به‌ریز! جه‌نابی مسیوپۆلوتارک ژووریکی له‌م کاره‌که‌ره‌ی خۆت گرتووه به ده‌ دینار که پینج دیناری له پیش ئه‌وه‌دا بینه ناو ژووره‌که‌وه بیدات و پینج دیناریشی پاش ئه‌وه که ژووره‌که‌ی وه‌رگرت. جه‌نابی مسیو له پاش ئه‌وه که پینج دیناری پیشه‌کیه‌که‌ی دا ژووره‌ملکه تایبه‌تیه‌که‌می وه‌رگرت؛ به‌لام به پینجه‌وانه‌ی په‌یمانی به‌یمنان له دانی پینج دیناره‌که‌ی تر روو وه‌رئه‌گیرئ.

له به‌ر ئه‌مه ئه‌م کاره‌که‌ره‌ی خۆت تکه‌ ئه‌کا که بۆ وه‌رگرتنی پینج دیناره‌که‌ی تر له جه‌نابی مسیو، ئه‌وی شایانی دادو عه‌دله به‌جئ یینن بۆ ئه‌وه ئه‌م دوعاگووه داوین پا‌که دلسو‌وتاوه هه‌تا زه‌مانیکی دهرینه منه‌تباری ئیوه‌و دادگاتان بیت. کاره‌که‌رتان ج».

مه‌لا سه‌دیق له پاش ئه‌وه ئاگاداریه‌ی په‌یدا کرد، به سه‌ر مه‌سه‌له‌و سکالا نامه‌دا به فه‌رمانیک مسیو پۆلوتارکی بانگ کرد بۆ دادگا بۆ ئه‌وه چی له‌م رووه‌و ئه‌زانئ خۆی پینی په‌ریتیته‌وه. مسیو پۆلوتارک له ره‌ژی تایبه‌تیدا ها‌ته دادگا و‌تی: جه‌نابی دادپرس! من به دوو به‌لگه پیتان ئه‌سه‌لمینم که ژووری ئه‌م خاتونه‌م وه‌رنه‌گرتووه. خاتونیش له‌و لاوه راوه‌ستاو بوو. هەر داوایه‌ک که له‌م رووه‌وه ئه‌یکا من ئه‌یگیرمه‌وه‌و ناچمه‌ ژیری. دوو به‌لگه‌که یه‌کیکیان ئه‌وه‌یه که ئه‌م ژووره له ته‌نیش‌ت ئاو ده‌سته‌خانه‌وه بوو، دووه‌میان ئه‌وه‌یه که شیی هه‌له‌یتابوو ستاری تیا نه‌ئه‌کرا. به‌م بۆنه‌وه تکه‌ ئه‌که‌م داواکه‌ی بگیری نه‌وه.

مهلا سهدیق زهرده خه نه یه ک گرتی و وتی: «جه نابیی پۆلۆتارک به لگه کانت له وانه نین که داواکه یان پی بگێرتهوه؛ چونکه ئه مه ئاشکرایه که ئیسته زهمانی جهنگه و کرئ ژوور زۆر گرانه. ده دینار شتیکی وانییه که پیاو بتوانی ژووریککی نایابی پی به کرئ بگری. دیاره مه گهر ههر ژووریک بی به ده دینار که له تهنیشت ئاو دهستخانه وه بیت. دووم ئه م ژووره که تو گرتوته شیدار و مه رتوب نه بووه، ئه مهش به وهدا ئه زانی که جهانبان ههر له گهل چوونه ناویه وه هه موو که لین و قوشینیکتان ئاو پاشی کردو رشاندتان. بی گومان ژووریک که شیدار بیت ناشینریت. سینیهم ئیوه هه موو ژووره که تان گرتوته دهست؛ چونکه ههر شتیکتان هه بووه و نه بووه خستو تانه ته ناوی، تهنانهت به هوی ئه وه وه که هه موو ژووره که تان داگرتوووه پرتان کردۆته وه، دووبالتان پی بووه جییان نه بووه ته وه له بهر ده رگاکه دا به جیتان هیشتوه». له ئاخرا دادگا حوکمی دا به سهر پۆلۆتارکا به پینج دیناره که ی تر و خاتوو «ج» به سهر که وتوویی له دادگا چوو ده ره وه.

- هه مه ی کویخا خدری دار به رووله هه بوو؛ له زهمانی تور که کانا عه سکه ر بوو. ئه م هه مه یه به ده م عه سکه ریه که وه کاسیبه کیشی بۆ خوی دۆزیوه وه که پی بژیت. کاسیبه کهش ئه وه بوو «گروه» ی له گهل خه لک ئه کرد له سهر پاره زۆر تر وهخت گروهه که ی ئه برده وه و پاره که ی وه ئه گرت. له م رینگایه وه بۆ خوی پاره یه کی باشی پیکه وه نابوو به لام هه موو سهر بازی فه وجه که ی خستوه سهر ساجی عه لی.

فه رمانده ری فه وجه که ی یوزباشیه ک بوو. ئه م یوزباشیه به ته وای به ته نگ هاتبوو به ده ستیوه. به لیدان، به هه پس کردن، به هه یج شتیکی چاری نه ئه کرد. ئاخری دیته سهر ئه وه که له فه وجه که ی خویا نه یه یلێت و بینه ریته لای یه کی تر. به م بۆنه وه ئه نووسی بۆ بین باشی که ئه م کابرایه له لای ئه و نه یه لی. بۆی ئه نووسی: «سهر بازیکمان لایه هه یج ئیش و کاری نییه گروه کردن نه یی و هه موو سهر بازه کانمانی لات کردوه. ههر چه نده لیته ده م و هه پس ئه که م واز نایه نی وه زۆر تریش له گروهه کانیا ههر ئه بیاته وه؛ تهنانهت تا ئیسته دوو سی جاریش له گهل من کردوویه تی و لی بردوومه ته وه. وام لی هاتوووه هه یج پاره ی به ده سته وه نه هیشتووم. تکه ئه که م له لای ئیمه هه لیگرن و بیخه نه شوینیکیکه».

ئه م نووسراوه ئه نیری بۆ بین باشی. بین باشی که ئه یخوینیته وه له مه تووره ئه یی و به ته له فۆن به ویز باشیه که ئه لی ههر ئیسته ئه و کابرایه بنیره بۆ لام و با لای خۆم بیت، دیاره

ئێوه ناتوانن تهمی بکهن وه یا ناتوانن لهشکر بهخێو کهن؛ ئه‌گه‌ینا چۆن شتی وا ئه‌بێ؟ ئه‌بێ تا ئێسته ئه‌و کابرایه گوی له شریخه‌ی شه‌لاخ نه‌بووی.

له‌ سه‌ر ئه‌م فه‌رمانه‌ حه‌مه‌ی کویخاخدر ئه‌نیری بۆ له‌شکری بین باش و ئه‌چی له‌ به‌رده‌م فه‌رمانده‌دا ته‌ق سه‌لامیکی سه‌ربازی دانه‌کوته‌ی و ئه‌لێ: قوربان من سه‌ربازی له‌شکری یه‌که‌م حه‌مه‌ی کویخاخدرم.

فه‌رمانده‌ ئه‌لێ: سه‌گباب بۆچ له‌ له‌شکری یه‌که‌مدا گره‌وت ئه‌کرد و ئه‌تبرده‌وه؟ ئه‌لێ: قوربان من چی بکه‌م، ئه‌وان گره‌ویان له‌ گه‌ل ئه‌کردم و منیش ئه‌مبڕده‌وه. به‌ختم هه‌بوو له‌ گره‌ودا.

فه‌رمانده‌ ئه‌لێ: گووت خوارد، به‌ختم هه‌بوو چییه؟ ئێسته ته‌شریفت به‌روا تا ئه‌گه‌مه خزمه‌ت.

حه‌مه‌ی کویخاخدر له‌و کاته‌دا که‌ ویستی سه‌لام بگرت و بگه‌ڕێته‌وه‌ دواوه‌، کوتوهر به‌ فه‌رمانده‌ی وت: قوربان وا تێ بگه‌م جه‌نابتان مایه‌سیریتان هه‌یه‌.

بین باشی وتی: سه‌گباب! گوو مه‌خۆ. ئه‌م فله‌فله‌ چییه؟ من له‌ ژیر چاویڕ پزیشکی تایبه‌تی دام؛ هیچ ده‌ردیکم نییه‌، نه‌ مایه‌سیریم هه‌یه‌ نه‌ شتیکی تر.

حه‌مه‌ وتی: قوربان من گره‌وت له‌ گه‌ل ئه‌که‌م که‌ ئێوه مایه‌سیریتان هه‌یه‌، به‌ ره‌نگنانا دیاره. فه‌رمانده‌ وتی: سه‌گباب! دیسان ده‌ستت دایه‌وه به‌ گره‌و کردنه‌وه؟

حه‌مه‌ وتی: به‌لێ قوربان گره‌و ئه‌که‌م، گره‌و ئه‌که‌م له‌ سه‌ر په‌نجا لیڤه که‌ جه‌نابتان مایه‌سیریتان هه‌یه‌.

فه‌رمانده‌ زۆر تووڕه‌ بوو هه‌ر قسه‌که‌ی حه‌مه‌ی ئه‌گه‌ڕایه‌وه: په‌نجا لیڤه، گره‌و ئه‌که‌م له‌ سه‌ر په‌نجا لیڤه... گره‌وم له‌ گه‌ل ئه‌کا له‌ سه‌ر په‌نجا لیڤه! ته‌واو، ته‌واو.

له‌ پاشا له‌ دلی خۆیا فیکری کرده‌وه وتی خۆ من مایه‌سیریم نییه‌، ئه‌گه‌ر بێتوو گره‌ویشی له‌ گه‌ل نه‌که‌م له‌ چه‌ند لاوه‌ خراپه‌ رووم تێته‌کا: یه‌کن ئه‌م سه‌ربازه ئه‌گه‌ر گره‌وی له‌ گه‌ل نه‌که‌م له‌ناو له‌شکره‌که‌دا بلاوی ئه‌کاته‌وه که‌ من مایه‌سیریم هه‌یه؛ یه‌کن په‌نجا لیڤه گالته‌ی له‌ گه‌ل کرێ مانگانه‌ی دوو مانگمه‌. من که‌ ئه‌زانم مایه‌سیریم نییه‌ بۆچ ئه‌م گره‌وه نه‌که‌م؟ یه‌کیکی تر ئه‌وه‌یه که‌ له‌ هه‌موو زیاتره که‌ من ئه‌م سه‌گبابه گره‌وی له‌ گه‌ل بکه‌م و لێ به‌رمه‌وه به‌ یووژباشی فه‌رمانده‌ی له‌شکری یه‌که‌م به‌سه‌لمینم که‌ ئه‌م سه‌ربازه گوویه‌کی وا نییه‌. ئه‌و سه‌ربازه‌ی که‌ له‌ له‌شکره‌که‌ی ئه‌وا پاله‌وان بوو، هه‌ر که‌ هاته له‌شکره‌که‌ی منه‌وه من خۆم لێم برده‌وه.

بین باشی که ئەم شتانهی هه موو لیکدایه وه که سهیری کرد هه مووی قازانجی خۆیه تی، به سهربازه کهی وت، بچۆ پزیشک بینه تا ته ماشام بکا، من ئاماده م بو ئەوه ئەم گره وه بکه م. هه مه ی کویخاخدر وتی: قوربان! پزیشکی ناوی، مایه سیری دوو جوړه یه کئی ته ره وه خۆینی هه یه، یه کئی وشکه وه دوگمه ی هه یه. من خۆم چاکی لئ ئەزانم فه رموو ده رپنکه ت داکه نه خۆم ته ماشاتان ئەکه م؛ چونکه دهستی هه کیمیم هه یه.

بین باشی هه مه ی کویخاخدری برده ژووری تایبه تی خۆیه وه وه ده رپنکه ی بو داکه نه د. هه مه په نه جهی خۆی تا بن کرد به قنگی فه رمانده داو ده ری هینایه وه وه وتی: قوربان هه ر چه ند سه یرم کرد ئیوه به هیچ جوړ مایه سیریتان نییه، گره وه که م دۆران، فه رموو ئەمه په نه جا لیسه که. خیرا دهستی برد په نه جا لیسه که ی له بهر ده م فه رمانده دا دانا.

بین باشی به خۆشی خۆشی ده رپنکه ی هه لکیشایه وه وه په نه جا لیسه که ی خسته ته نه که ی باخه لی و هاته ژووری ئیداره دهستی دایه ته له فۆن و قسه ی له گه ل یووزباشی فه رمانده ی له شکری یه که م کرد و وتی: هه ی بئ میشک به راستی راسته که هیچ ئیداره ت نییه. ئەم سه ربازه خۆیه په که ناردبووت له ماوه ی ده ده قیقه دا په نه جا لیسه ی به من دۆران و چاوم شکاند که جار یکیکه گره وه له گه ل که سا نه کا.

یووزباشی وتی چۆن؟ بین باشی وتی: پتی وتم که تو مایه سیریت هه یه وه له سه ر په نه جا لیسه گره وه مان کرد، وه خۆی به هه موو ئاره ژووی خۆی په نه جهی کرد به منا. که سه یری کرد هیچ مایه سیره کم نییه جوان و بوخت په نه جا لیسه که ی دانا و ناقل بوو بو جار یکیکه ش که ئیتر گره وه نه کات.

له م کاته دا یووزباشی فه رمانده ی له شکری یه که م له پشت ته له فۆنه که وه به هه په ساویکه وه وتی: ئاخ پشتم شکا! بین باشی وتی چی بوو؟ یووز باشی فه رمانده ی له شکری یه که م وتی: ئەم سه گبایه چه نده فیل باز و ده سته ره. له گه ل منا له سه ر دوو سه د لیسه گره وی کردوه که من ئەو بنیرم بو له شکری ئیوه به گه یشتنه پیتشه وه ی په نه جه یه ک بکا به قنگی فه رمانده دا که جه نابتانن. من وتم که ناتوانی ئەو وتی تو گره وم له گه ل بکه وه بمنیره، ئەگه ر بین باشیم به په نه جه یه ک تا قی نه کرده وه تو دوو سه د لیسه ی خۆت وه ربگه ره. ئەوا ئیسته وا دیاره دهستی خۆی وه شان دوو وه په نه جه ی کردوه به قنگی جه نابتان دوو سه د لیسه که ی له من بر دۆته وه، په نه جا لیسه ی داوه به جه نابتان و خۆیشی سه د و په نه جا لیسه ی ماوه ته وه. بین باشی دهستی سارد بووه ته له فۆنه که ی له ده ست که وته خواره وه.

- ئەو سالاھ قائمقامیک لە چوارتا هەبوو کە یەکەم جار بوو چوارتا قائمقامی تێ ئەچوو، وە یەکەم جاریش بوو ئەو کابرایە ئەبوو بە قائمقام.

مدیری مال «میرزامارف» بوو، رۆژیک لە ئاخری مانگا لیستە ی ئەو مانگە ی دایەرە بەمجۆرە ی خوارووە ئەنوو سن و ئەبیا بۆ قائمقام ئیمزای بکا و بینیرن بۆ سولەیمانی: لەوازمی نووسین ۲۰۰ روپیە. سووتەمەنی ۱۰۰ روپیە. تەعمیرات ۱۰۰۰ روپیە. مەعاشی ئەهلی دایەرە ۲۰۰۰ روپیە. جەمعی کول ۳۳۰۰ روپیە.

قائمقام سەیریکیان ئەکا و ئەلێ لەوازمی نووسین تەواوە ۲۰۰ روپیە، سووتەمەنی تەواوە ۱۰۰ روپیە. تەعمیرات تەواوە ۱۰۰۰ روپیە. مەعاشی ئەهلی دایەرە تەواوە ۲۰۰۰ روپیە. ئەمجا چاوی ئەکەوێ بە جەمعی کول - ۳۳۰۰ روپیە - توورە ئەبێ و ئاگری تێبەر ئەبێ ئەلێ: ئەم جەمعی کولە سەگابە کێشە کە هەر مانگیک ئەوەندە پارە لەم دایەرە یە وەر ئەگرێ؟ و من تا ئێستە پێ ئەکەوتوووە جاریک بەرچاوم بکەوێ؟

ئەمجا کاتێی تحریر بانگ ئەکا و ئەلێ: «لە ئێستە زووتر نییە ئەم جەمعه کولە سەگابە فەش کە و ئێتر پولیتیکی تری مەدەنی، وەرەقە فەشە کەم بۆ بینە ئیمزای کەم».

- ژنیکی روغزایی هەبوو «میمکە ئەفرۆز» ی ناو بوو. سالیکی لە گەرمیان گلیان خواردبوو وەو نەچوو بوون بۆ کویستان. سەگیکیان هەبوو هاتبۆ «با». میمکە ئەفرۆز ئەچوو بە لایەو ئەیوت: «ها سەبۆر گیان نەدە ی وە سەگی گۆرانی کولە جۆ تاک تاکیک بدە وە سەگە کە ی حەمەجان قەیناکا لە خۆمانە».

- شیخ فەتاح مەلای خێلی حەمەسەنی تەرخانی بوو لە رەمەزانا. مەلا کاکە حەمەش هەر لەو رەمەزاندە مەلای خێلی رۆستەمی ئەحمەد بوو. شیخ فەتاح بۆ بانگ و سەلا دەنگیکی خۆشی هەبوو، بە پێچەوانە ی ئەو مەلا کاکە حەمە دەنگی زۆر ناخۆش بوو. دەنگی شیخ فەتاح ئەچوو خێلی رۆستەم و هەموویان گویان لێ ئەبوو. پیرۆزنیکی خێلی رۆستەم کوتوپر کە مەلا کاکە حەمە ئەبینێ و سەلا ئەکا، روو ئەکاتە چەند پیاویک کە دانیشتیوون ئەلێ: «مەلا، مەلای خێلی حەمەسەنە؛ دەنگی وە ک نێرە کەر تیت. مەلا کە ی ئیمە ئێژێ سەگە نازی گزنگە هەر قرخە قرخە تی. وە کەلامی خوا ئەوێ سەر فترە بدەین وەو».

شەوی دوا یی شیخ فەتاح - کە ناوی خۆی بیستبوو وە - چاکتر تێی چریکان بۆ سەلا کردن. مەلا کاکە حەمەش لەو کاتەدا ئەویش سەلای ئەکرد، پیرۆزنیکی تر کە گوێی لە دەنگی

هەردووکیان بوو چوووە بەر لوتی مەلا کاکەحمەو یی وت: «بیوپەو، بیوپەو مەلا، هەی کیری مەلاکە ی خێلی حمەسەن وە قنگم بۆ مەلام. بیوپەو یی فەڕ. هەر قرخە قرخەس وە کەلام خوا ئەوی سەرقتەرە بدەین وەو».

- هەر ئەم شیخ فەتاحە لە گەل «شیخ کاکەحمە ی ناو» ئەچن بۆ ناو جاف بۆ دەرویش گرتن. ئەگەنە قەراخ خێلێک و دین بە پیریانەو. پیریژنیک حالی لێ دیت و رووی ئەکرده شیخ و ئەیوت: «هۆ! وە قوروانت و م شیخە چاو حیزە کە هۆ».

- خێل ئەگەرانیو بۆ گەرمیان لە «تاریەر» ژنیک گاکە ی ئەگلی و ئەروا. ژنە هاوار ئەکاتە غەوس هیچ کەلکی نابێ. پاشان بانگ ئەکاتە شیخ کەریمی کەسنەزان لەو کاتەدا کوتوپر گا گیر ئەکا لە پنچکێک و ئەگیرسیتەو. ئەمجا ژنە ئەیوت: «های وە قوروانت و م کەریمە سووری کەسنەزان! کەلکی گرت و تری بری».

- خێل سەرەو ژوور ئەبوو بۆ کوستان. کابرایەکی «باشکی» دانی سۆلەسۆلی ئەکرد وتی تا دەستم لە گەرمیان نەبریاگە با بیکیشم. چوو «کفری» و چوو لای کابرایەکی نالەند وتی: ئا برا ئەو دگانەم بۆ بکیشە. کابراش پەتیکێ هینا سەریکی بەست بە دانی کابراو و سەرەکە ی تری بەست بە کۆلەکە ی دوکانە کە یەو، ئەمجا چوو بزیکێ کرد بە کابراو. کابرا تەکانیکێ دا هەلبێت، دانەکە ی بە پەتە کە مایەو. ئەمجا دوور کەوتبوو ئەیوت: «سەیر کە دەوێت باوکە ئیژی سەری دگانە کە لە دەمایەو ریشەکە ی لە قنگمایە و بزم بێو ئەکا».

- مەلا سەعیدی هەورامی وتی لە گەرمیان لە خێلێکی باشکی مەلای رەمەزان و لە مالی حمەلای باشکی بووم. حمەلای دوو ژنی هەبوو، گەورە کە یان «ئامە» ی ناو بوو. ئەو رەمەزانە حمەلای هێچی یی نەکرا بوو، کەوتە دەمەدەمی جەژن لە رۆژی عەرەفەدا ئامە گۆیا ئەچیتەو بۆ مالی باوکی بۆ ئەو جەژن لەو ی بکا، حمەلای بە هەلی ئەزانی ئەچی بەرۆکی ژنە بچکۆلە ی ئەگرێ ئەلێ کچی ئامە لیترە نییە با خەریک یین. مەلایش خۆمانە تا ئامە لیترە نییە دەستێ ئەو شتین.

که همه‌لاو و ژنه‌کمی خه‌ریکی ئیش نه‌بن، ئامه له پیتشا دلی چه‌که‌ره‌ی کردبوو خوی لییان داگرتبوو، لهو کاته‌دا ئه‌چی به سه‌ریانا. همه‌لاو هه‌ر خیرا جامانه‌کمی رائه‌خات و ده‌ست ئه‌کا به نوێژ کردن. ئامه ئه‌چی به جنیودان تی بهر ئه‌بی و ئه‌چی چاکی که‌واکه‌ی هه‌ل ئه‌داته‌وه سه‌یر ئه‌کا حه‌یته مل دابه‌ریاگه‌ی جارانی خوی له زیر که‌واکه‌وه به‌له به‌لیه‌تی. ئه‌لێ: «همه‌لاو درۆزن رووی باوکی ره‌ش وێ، ئه‌مه کیری ته‌حیات و نوێژ کردنه؟ تو خوا مه‌لا تو پیاویکی وه ته‌حیاتی، بو خوا قسه بکه ئا ئه‌م کیره کیری ته‌حیاته؟» مه‌لاسه‌عید وتی ناچار منیش دامه پالی وتم: «ئه‌وه‌للا کیری ته‌حیات وا به‌له به‌لکه‌ر نییه».

- «سالح کچانی»^{۲۱} هه‌بوو له کفری باوکی ئه‌م حاجی‌شاسواری کچانیه؛ بازرگان بوو. روژیک کابرایه‌کی جاف - که ناسراوی سالح ئه‌بی - ئه‌چینه ئه‌وێ و ئه‌ویش میوانی ئه‌کاو ئه‌بیاته ماله‌وه. کابرای جافه گایه‌کی پی ئه‌بی له به‌یانیا گاکه له بازار ئه‌فروشی و سالح ئه‌کا به ده‌سته‌به‌ر که ئه‌م گایه دزیه‌تی نییه. پاره‌ی خوی وه‌رئه‌گرێ و ئه‌گه‌رپه‌ته‌وه خیل و ئه‌چی بو کویستان. له‌م لاوه‌ گا به دزیه‌تی ده‌رئه‌چی جوان و پوخت لالو سالح ئه‌گرن پاره‌ی گاکه‌ی لی ئه‌سینه‌وه.

خیل له کویستان ئه‌گه‌رپه‌ته‌وه و کابرا هه‌مانه‌یه‌ک «که‌شک» هه‌ل ئه‌گرێ دیت بو کفری. هه‌مانه که‌شک ئه‌فروشی و بو ئیواره دپه‌وه بو لای لالو سالح وه‌کو نه‌ بای دیبی و نه‌ بۆران. لالو سالحیش هیچ نا‌یخاته رووی هه‌ر وه‌کو جاران قسه‌ی خوشی له‌ گه‌ل ئه‌کاو ئه‌بیاته‌وه بو ماله‌وه.

دنیا پایزه، لالو سالح ئه‌لێ نیسکینه‌یه‌کی سویری گۆرانانه له ماله‌وه دروست ئه‌که‌ن. شه‌وی دوو قه‌ره‌وانه‌ی چاک نیسکینه‌ دانه‌نین، کابرا هه‌تا له‌ لووتی دپه‌وه نیسکینه‌ ئه‌خواو پاشان خوی به‌ تنه‌ها له ژووریکا ئه‌نوی و ده‌رگای ده‌ره‌وه‌ی ژووره‌کمی له سه‌ر دانه‌خری. ئه‌که‌وپه‌ته نیوه‌شه‌و کابرا حه‌له‌وله‌ی پی ئه‌که‌وی هه‌له‌سه‌ستی ده‌ست ئه‌نی به‌ ده‌رگاکه‌وه، سه‌یر ئه‌کا له‌ دیوه‌وه داخراوه. هیچ چاری نامینی هه‌مانه‌ خالیه‌که‌ دینی و تی ئه‌پینی. به‌و جو‌ره له‌ سه‌ری ئه‌پوا تا به‌یانی پری ئه‌کاو هه‌ر جاره‌ش ئه‌لێ: بکه‌م وه‌ گۆر باوکه‌ته‌وه گۆرانه هه‌یه».

لەو لاشەووە هەر سەر لە ئێوارەو سەلح بە دوو جامبازی خەلکی کفری ئەلێ میوانیکمان هاتوووە هێزەیه، پۆنی نایابی پێیه. بەیانی جامبازەکان لە گەل مەلا بانگدانا ئەکەوێ جامبازەو بەرقابی مالی لالۆ سەلح ئەگرن. کابراش هەر لە تاریک و لێلەدا هەلەستێن لە تەریقیا نا هەمانە گوو ئەدا بە کۆلیا و دێتە دەرەووە. هەر کە دێتە دەرەووە جامبازەکان قیڕ ئەیگرن.

جامبازی ئەو سەی کفریش وەکو تانجی پراوی چۆن نیری دەستکەوتایە بەرەلای نەئەکرد، ئەمانیش بۆ کورد و کارەیی دەرەووە ئاوا بوون. هەمانە ئەگرن و ئەلێن ئەم پۆنەت بە چەند؟ کابراش ئەلێ پۆن نییه لێم گەڕین. ئەوان تازە نیچیری خۆیان دەستکەوتوو بەرەلای کردن هەر نییه. هەر ئەلێن ئەبێ لیت بستی و ئەمیش هەر ئەلێ نایفرۆشم. لە روویشی هەلنایه بلێ گوو. ئەوان هەمانە رانەکیشتن و ئەم رانەکیشتی و ئەلێ بکەم وە قەنگ دایکتانەو بەرەلای کەن با پڕۆم، بە جێ مام. لەم مڕو مەشت و بگرو بەرەدا پشکی هەمانە بەر ئەبێ و -شەرەوت وێ لە رووتا- گووی لە نیسکینە دروست بوو هەموو سەر و چاوی جامبازەکان ئەشواتەو.

دیارە لەم هەراو هوریاپەدا دنیا بە تەواوی رووناک ئەبێتەووە ئەبێ بە رۆژ. خەلکی دا ئەبارین. جامبازو کابرای جافە ئیش لەو ئەترازێ کە بە شینەیی لە گەل یەک بیزوونەو. ئەوان ئەم ئەدەنە بەر شەق و پاشماوەی پیسایی لە سکیا مابووەو هەمووی هەلەپزێتە ئەو ناو. ئەمیش بە گالۆکەکی دەستی و بە هەمانەیی بن دەستی ئەو ئەندەیی تر ئەوان ئەشواتەو. لالۆسەلحیش وەکو خەلکی تر دێت لەو لاو سەیر ئەکا.

جامبازەکان جینیوان ئەدا بە لالۆ سەلح بۆ ئەو پۆنە چاکەیی بۆیانی دۆزیوێتەو. کابرای کوردەش هەر جینیوی ئەدا بە لالۆسەلح بۆ ئەم میواندارییە کە کردی. ئەوان لەو ناویدا بەو جۆرە یەکتریان سەگ کوژ کرد. کابرای کوردە بە هەر جۆر بوو نیوێ گیانیکی دەرکرد و چووەو ئێتر لە تەریقیا جاریکیکە رووی نەکردەو بە کفریا. لالۆسەلح رزگاری بوو لە دەستی.

- کچێکی ئەو عەشرەتە خەوی دی بوو بۆ دایکی گێرایەووە وتی: «دایە لە خەوما چتێکی سووری مل داوڕیاگ لە ناو گەلما کەفی ئەچەران». دایکی چەپۆکیکی دا بە سەریا و وتی: «وێ رۆلە باوانت شیوگی نەیان گاویتی؟» کچە وتی: «دایە ئەوێ توو یێتری چی؟ گان و ناوی بۆچی توو و ئەزانی من نەم دیگە؟» وتی: «ئادەیی یێرە. کچە وتی: «لە هەوارگە

خوارگهی کوستان گولهی کورپی همگی همه‌جان لای ران وه‌ستابوو گالوک له سهر شان، که‌وته سۆزه‌وه دنیای ئه‌سووتان. هات وه لاهمه‌وه وه‌ک دزی گوران. قریوه‌یه‌کی کرد و شانی هه‌لته‌کان، که نای وه درگای کوسمه‌وه قنگم وتی فیر فینگ».

- ژنیک هه‌بوو «باجی سه‌مه‌ن»ی ناو بوو، ته‌غاری شووی کردبوو. شوویه‌کی تری خسته سهر، بوو به ۳۱. ئه‌و شه‌وه‌ی گواستیا‌نه‌وه بۆ می‌ردی سی و یه‌که‌مین، ده‌ستی کرد به‌گریان و نووکه نووک. پنیان وت ئه‌م گریان و نووکه نووکه‌ت له چیه‌ خو تۆ وه نه‌ بی ئه‌مه یه‌که‌م شووت بی؟ وتی: «به‌لێ وایه به‌لام ئه‌مه بۆ ئه‌وه‌یه که ره‌وشته‌که تیکه‌ن‌چیت».

- شاخیک هه‌یه له‌و خوشناوه شاخی «تف له ده‌ست»ی پنی ئه‌لین. رۆژیک هه‌ندی له کور و کالی خوشناو ئه‌چن بۆ ئه‌و و ئه‌که‌ونه ده‌مه‌ته‌قی که شاخه‌که بی‌تون. هه‌ندیکیان ئه‌لین به‌ گوریسان بی‌تون. هه‌ندیکیان ئه‌لین به‌ داران بی‌تون. پیاویکی زۆر دانایان تیا ئه‌بی ئه‌لێ: وای نابێ با‌م. به‌ زه‌لامان بی‌تون؛ بۆ ئه‌وه بزانی‌ن چهند بالا پیاوه. هه‌موو ئه‌لین قسه ئه‌مه‌یه که حه‌مه‌دی ئه‌یکا.

حه‌مه‌د ئه‌چیه سهر شاخه‌که ده‌ست به‌ لووتکه به‌ردیکه‌وه ئه‌گرێ خوی شوپ ئه‌کاته‌وه، یه‌کیکی تر ئه‌چی ده‌ست به‌ قاجی ئه‌وه‌وه ئه‌گرێ و ئه‌ویش خوی شوپ ئه‌کاته‌وه به‌و جو‌ره‌ هه‌وت هه‌شت که‌س وای ئه‌که‌ن. حه‌مه‌دی له سهره‌وه بالی وه‌خته پیچرێ بانگ ئه‌کا: «رحمه‌توو لی بی ده‌ستان توند بگرن تف له ده‌ستی خو ده‌که‌م». ئه‌مه ئه‌لێ و ده‌ستی له‌ لووتکه‌ی شاخه‌که به‌ره‌لا ئه‌کا بۆ ئه‌وه تف له ده‌ستی خو بکا. که ئه‌وه ئه‌کا هه‌موو زرم ئه‌که‌ونه خواره‌وه هه‌پروون به‌ هه‌پروون ئه‌بن.

- مه‌لاعه‌بدولسه‌مه‌دی هه‌جی هه‌بوو، سهرده‌میک فه‌قیان ئه‌چوون لایان ئه‌خویند. عیلمی مه‌نتیق له ناو فه‌قیانا زۆر باوی په‌یدا کرد و کتیی «گلبنوی برهان» که‌وته بره‌و. فه‌قی ئه‌وه‌نده روویان نه‌ئه‌کرده ئه‌و بۆ خویندنی مه‌نتق و بۆ ئه‌و کتیه‌ ئه‌چوونه لای «سه‌یدی چۆر» و لای پیاوی وه‌کو ئاغا محه‌مه‌د ئه‌یانخویند و توخنی مه‌لاعه‌بدولسه‌مه‌د نه‌ئه‌که‌وتن. مه‌لاعه‌بدولسه‌مه‌د ئه‌مه‌ی پێ ناخۆش بوو، رۆژیک تووره ئه‌بی و ئه‌لێ: «تا ئه‌و وه‌خته ئیمه‌ مانان هه‌بووین مه‌نتق و هه‌موو شتیکی تریشمان ئه‌وته‌وه؛ ئیسته ئه‌وه‌تی ئه‌و گونبه‌وی و شته‌ داها‌توو فه‌قیگه‌ل به‌ ئیمه‌ رازی نابن».

- «فەرەجوللابەگی بەلک» عەمری خوا ئەکاو بە مەلەعەبدولسەمەدی ھەجیجی ئەلین:
«قوریان پیاویکی وەکو فەرەجوللابەگ شایانی ئەوێهێ کە زاتیکی وەکو جەنابتان بیشۆن، جا
فەرموو بیشۆ». ئەویش ئەلن: «موبارەک نەبی! لە ئێستە بە دواوە ھەر کەریک لەو چەمە
بتۆین ئەلین فەرموو ئەبێ زاتیکی وەکو جەنابتان بیشۆن».

- کابرایەکی ئەو دەشتی دزەییە «پیوێن»ی ولاخی لەو دەشتی فەراجە لێ ون بووبوو،
ئەچوو بە شوینا لە ناو عەرەبەکانی قەراجدا ئەگەرا. تووشی کابرایەکی عەرەب ئەبێ لێ
نەپرسی و تەزبێحەکەشی ئەگرێ بە دەستەووە و رای ئەوێشین و ئەلن: «یابا تۆ نەدیتە زێ
مال حنی حنی». بە خەیاڵی خۆی ئەمە عەرەبیە.

- کابرایەکی کورد سەردەمی گەنجیتی بە سەر چوو بوو، ئەو سەردەمەیی بە سەر چوو
بوو کە گەلێ گەمەو گالتهی بە دەعباکەیی کردبوو ئەوێندە پشەستوو بوو بوو پێ، لای وا
بوو تا ئەو رۆژەیی ماوە ھەر ئەو ھەرەتەیی ئەمین. لە پاشا وای لێ ھات نەیشەتوانی میشی
پێ دەرکا. بۆ نەگەتێ لەو کاتە سازنێکی ھینا و ھینی پێ نەئەکرا. ئەمجا رووی تیکرد و بەم
جۆرە دەستی کرد بە گەلێی کردن لە گەلیا و پێ و ت:
توولەیی تەرە مار سەر سوورەیی پێ خێر

تەعلەت نامەم پێ پیت نەبێژم کێر

گەزافت ئەدا من ساج ئەسم

خاست نەسمی دەستت وە گونم

ملت شۆر کردگە وە بانێ گونا

روو زەردیت ھاورد وە شانی منا

ئەم کارە چیبوو لە گەلت کردم

پێ فەرەیی ھێزە بۆچ حەیات بردم؟

لە ناو عەشرە تا قیتەقیت کەر بووم

لە سایەیی تۆوێ ئێستە وە پەن بووم

- «ئه‌حه‌ی کپنو» پیاویکی قسه نه‌سته‌ق و کرده‌وه نه‌سته‌ق بوو له سوله‌یمانی. شه‌ویکی زستان میوانی ئه‌بی و ئه‌که‌ونه دره‌نگ. کوتوپر له‌و شه‌وه‌دا دز دیته سهر ماله‌که‌ی و له پشته‌وه دیواره‌که ئه‌که‌ننه‌وه، ئه‌مانیش هه‌ستی پی ئه‌که‌ن. ئه‌حه ئه‌لی: هیچ ده‌نگ مه‌که‌ن و چرا بکوژینه‌وه و خوتان بکه‌ن به نووستوو.

دزه‌ش له‌و لاوه دیوار کون ئه‌کاو دیته ژووره‌وه، سه‌یر ئه‌کا هیچ هه‌ستیک نییه‌و خیزان هه‌موو نوستوون. دیت ئه‌که‌ویته لای ژوو‌رووی ژووره‌که خیرا له‌و کاته‌دا ئه‌حه خوی په‌لامار ئه‌دا به‌ر کونه‌که‌ی لی ئه‌گرئ و ئه‌لی چراکه هه‌لکه‌ن و چرا هه‌له‌که‌ن و دز ئه‌گرن. که دز ئه‌گرن ئه‌حه حوکی لی ئه‌کا ئه‌لی ئه‌بی ده‌ست بکه‌ی به هه‌له‌په‌رکی. دزه هه‌ر چه‌نده هاوار ئه‌کا که‌لکی نابن، تا کون له‌و رۆژ ئه‌بیته‌وه دزه ئه‌که‌ویته سووردان و هه‌له‌په‌رکی وه‌کو مه‌یموون. که رۆژ ئه‌بیته‌وه به‌ره‌لای ئه‌کاو ئه‌روا.

- کابرایه‌ک به‌ ریشی سپیه‌وه خه‌ریک بوو که‌ریکی ئه‌گا. کورپکی هه‌بوو چوو به‌ سه‌ریا و پی وت: باب‌ه! تو شه‌رم ناکه‌ی؟ کابراش پی وت: «کورم رووی بیکه‌سی ره‌ش بی ئه‌مه ئیشی تویه، به‌لام له‌ به‌ر ئه‌وه بی که‌سم و که‌سم نییه ئه‌بی و خۆم خه‌ریک بم ئه‌م ئیشانه بکه‌م».

- پیریژنیکی بیوه‌ژن خه‌لکی ئه‌و ولاتی «شیناوی» و «گولاوی» به‌ کور و که‌چیکی هه‌بوو که‌چه‌که‌ی «نامه‌ی ناو بوو کورپه‌که‌ی «مامه‌ند». که‌وتبوونه ئه‌و ولاتی موکریانه‌و له‌وی داگیرسابوونه‌وه. هه‌رجار که‌ مامه‌ند ئه‌چووه ده‌ره‌وه و ئه‌هاته‌وه دایکی لی ئه‌پرسی: کورم ده‌نگ و باس چیه‌؟ ئه‌ویش ئه‌یوت هیچ. پیریژن به‌ پرسیار کردن کورپه‌ی وه‌په‌س کردبوو.

رۆژیک کورپه‌ هاته‌وه دایکی وه‌کو جاران لی پرسی کورم ده‌نگ و باس چیه‌. له‌و کاته‌شا ژنه به‌ هه‌ر دوو ده‌ست خه‌ریکی هه‌ویر شیلان بوو، ئامه‌ی که‌چیشی له‌و لاوه دانیشتبوو. کورپه‌ش وتی: وه‌لا دایه ئیم‌رۆ عه‌زیزخانی سه‌ردار فه‌رمانی ده‌رکردوه ژنی بی می‌رد نه‌مینیته‌وه ئه‌بی هه‌موو می‌رد بکه‌ن. بی‌جگه له‌مه‌ش ئه‌بی ژنی پیر بدری به‌ کورپه‌ گه‌نج و ژنی جوانیش بدری به‌ پیاوی پیر. که‌ کورپه‌ ئه‌مه‌ی له‌ ده‌م هاته‌ ده‌ره‌وه ئامه‌ی خوشکی له‌و لاوه جرتیکی که‌ندو وتی: «چۆن وا ئه‌بی؟»

ئه‌مجا دایکه‌ی پیریژن به‌ ده‌م هه‌ویر شیلانه‌که‌وه وتی:

جەرت و مرتى پى ناوى	نامەى كچى گولاوى
ئەتۇ دەكەى جەرتانى	ئەمن دەكەم گەمانى
تۇ چاترى دەزانى	يا سەردارى بۆكانى؟
ئەو قەسەيەى ئەو كەردى	ئەيگىرپتەوۋە مامەندى
بە ئايەت وە قورعان	بە چاۋەكەى عەزىز خان
بەريارى وى دراۋە	كەس نايگىرپتەوۋە دواۋە

- لەو ولاتى خوشناۋەتتە دوو گوند ھەيە يەككىيان ناوى «كۆرى» و ئەۋىكەيان «ماۋەران»ە. كابرايەكى كۆرپىكى، كىزىكى لە ماۋەران خواست. شەۋى كە ئەچىتە لاي كىزەو پالى پتەو ئەننى سەير ئەكا ھىچ نىيەو بى بنە. كابرا ئەلنى: «ھۆپ». كىزە پى ئەلنى: «ھۆپت بە ھۆپى، چاۋى جۆپت لەگەلى بقۇپى، لە كۆرە كۆرەى كۆرپىيان، لە بنە تەراشەى ئەرماۋانى، چانىيە ھەندە شت لۇمايە».

- مەلا شەرىف ھەبوو لەگوندى «دارەتوۋ» سوختەيەكى ھەبوو رۇژىك پى ئەلنى: مامۇستا چۆن يەككىك عاشق ئەبى بە يەككىك. مەلا شەرىف پى ئەلنى: ئەو كەسە سەيرى كەس ناكە تەنھا يەككىك ئەبى و ئەيكا بە دۆست و پاشان ئەبى بە مەشۋوقى. سوختەكە دللى بە كچىكەۋە بوو، پاشان قەۋماندىيان. ئەمجا مەلا شەرىف وتى: «ئەى فەقەكەى دارەتوۋى، ھەى رۋوت رەش بى ھەتا ھەنوۋى، ھۆ نەمۋوت موۋى بگەينەرە موۋى».

- لە زەمانى ئەۋرە حمان پاشاى باباندا كابرايەك چۈۋە مالى پىرپىزنىك و سوارى بوو. پىرپىزەكە وتى: ئەرى كۆرۈم دەنگ و باس چىيە؟ كۆرەش وتى بە خوا نازانم ئەۋەندە ئەزانم پاشا ئەمرى دەر كەردوۋە سالىكى تەۋاۋ ئەبى سوارى پىرپىزىن بىن. پىرپىزىن وتى فەرمانىكى چەند بەرپى و جىيە.

پىرپىزە كچىكى ھەبوو لەو لاۋە گۆى لى بوو، بە دەم نوۋكە نوۋكەۋە وتى: گوايە ئىمە گونا حمان چىيە وا پاشا قەسەيەكى لە ئىمەشەۋە نە كەردوۋە؟ پىرپىزەكە خىرا ھەلىدايە وتى: چەنە لى مەدە. تۆ گريانەكەت فرمىسكە، من گريانەكەم خويىتە، من ناتوانم پىچەۋانەى فەرمانى پاشا بىكەم ئىشى خۆت بىكە كۆرۈم».

- کابرایه‌ک هه‌بوو خه‌لکی ئەو «هه‌جیج» ه زۆرابی ناو بوو، تهریده بوو بوو که‌وتبووه سابلاخ. له‌وئ وا دیار بوو له‌وه‌پ‌ی به‌ خوش زانیوو گیرسابوووه. که‌سی نه‌بوو هه‌ر خۆی بوو. شپوه‌ی ژیانیشی ئەوه بوو گوئ قوولاخ ئەبوو بۆ ئەوه له‌ چ شوینیک وه‌ یا له‌ چ مالیک بانگیشتیک ببوايه ئەچوو به‌ بئ بانگ کردن خۆی پیا ئەکرد و دای ئەکوتا.

روژیک له‌ مزگه‌وتی سوور چهند که‌سیک کۆ ئەبنه‌وه‌و بریار ئەده‌ن بچن بۆ سه‌یران. ئەمیش ئەچی خۆی ئەکویتته‌ ناویان. جه‌ماعه‌ته‌که‌ هه‌ر یه‌که‌ شتیک ئەگرنه‌ ئەستۆ. یه‌کیک ئەلئ نان له‌ سەر من، یه‌کیک ئەلئ گوشت له‌ سەر من، هه‌ر یه‌که‌ شتیک ئەلئ. نۆره‌ دیته‌ سەر خالۆ زۆراب پئ ئەلئ ئەی چی له‌ سەر تۆ؟ ئەلئ: «له‌عنه‌تی خواش له‌ سەر من». ده‌ست ئەکه‌ن به‌ پیکه‌نین و وازی لئ دین.

- کابرایه‌ک هه‌بوو بۆنی ده‌می ئەهات. کابرایه‌کی تیش هه‌بوو گوئی که‌ر بوو. ئەوه‌ی که‌ بۆنی ده‌می ئەهات ئەیسرکان به‌گوئ کابرای که‌ره‌دا، ئەویش ئەیوت: «به‌ خوا فلانی نازانم ئەلئ چی؟ ئەوه‌نده‌ ئەزانم ئەتسی به‌ گویم».

- کابرایه‌کی میره‌وه‌یسی جاریک ئەچی بۆ جه‌ج نه‌ختی په‌له‌ ئەکات و زوو ئەپوا. که‌ ئەگاته‌ که‌عه‌ خیرا په‌لامار ئەدا و قولفی که‌عه‌ ئەگرئ و ئەلئ: «خوایه‌ بم وه‌ساقه‌ت خیرا له‌ خۆم و باوک و دایکم خوش بووه‌ تا خیل به‌روکی نه‌گرتگی».

- مه‌لامه‌حمووی حاجی‌عه‌لی هه‌بوو له‌ سوله‌یمانی جاریک پیش نوێری ئەکا له‌ نوێری عیشادا، فاتحه‌ ئەخویتی و پاشان ئەلئ: «الم غلبت الترك». یه‌کئ له‌ نوێر که‌ره‌کان غه‌له‌ته‌که‌ی ئەداته‌وه‌ ئەلئ: «غلبت الروم». ئەویش هه‌ر له‌ ناو نوێره‌که‌دا ئەلئ: «گوئی مه‌ده‌رئ هه‌موویان دوژمنمان». ئەمه‌ ئەلئ و له‌ سەر نوێره‌که‌ی خۆی ئەپوا.

- پیاویک هه‌بوو سوفی ره‌مه‌زانی ناو بوو، ریشیکی زلی پتوه‌ بوو. جاریک ئەپرسی له‌ شیخ بابه‌عه‌لی ته‌کیه‌یی له‌ سوله‌یمانی ئەلئ: یا شیخ! له‌ کاتی ده‌ستوێر شتتا ترسم هه‌یه‌ ریشم ته‌ر نه‌بئ. ئەلئ: په‌نجه‌ی تیخه‌؛ ئەمه‌ پئ ئەلئ خه‌له‌له‌. شه‌رع هه‌ر ئەوه‌نده‌ داوا ئەکا. ئەلئ: به‌ خوا یا شیخ دلم وه‌سوه‌سه‌ ئەکا. ئەلئ: «که‌واته‌ هه‌ر له‌ شه‌ویه‌وه‌ بیخه‌ره‌ ناو ناو تا به‌یانی ئەخووسی، ئەو وه‌خته‌ وه‌سوه‌سه‌ت نامینئ».

- کابرایەکی زۆر پیر لەو سەرە هەبوو ژنیکی گەنجی زۆر جوانی هینابوو. کابرا لەوانە نەبوو بە کەلک بیت. کۆریکی گەنجی دراوسێیان هەبوو، ژنە لە گەل کۆرە کەدا بە ناوی ئامۆزاهە پێ کەوتبوو، ئیتر ئامۆزا هەموو وەختی لە مالی ئەمان بوو. لە پاش چەند سالیکی خوا چەند منالێکی دا بەم پیاو. چون ئەمانە خێزانی مال بوون، کۆرە ئامۆزاش بەو جۆرە یەکیک بوو لە خێزانی ماله کە؛ تەنانەت ئەگەر بۆ دەریشەو بەجوانیە ئامۆزاشیان هەر لە گەل بوو.

روژیک ئەو خێزانه هەموو ئەچن بۆ سەیران. دۆستیکی کۆنی پیاوێ پیرە تووشیان ئەبێ و لەگەل کابرا دا چاک و چۆنی ئەکا و ئەپرسی ئەمانە کێن و چێن؟ ئەلێ: ئەوەیان کۆرەمەو ئەوەیان کچمەو ئەوەیان ژنمە. ئەلێ: ئەو ئەو کۆرە گەنجە کێیە؟ ئەلێ: «ئەو هەش کێرە».

- مەلایەک لە کۆریکا وەعزی دایەدا و باسی جبرەئیلی ئەکرد ئەبوت کە ئەمری پێ بکری بە قودرەتی خوا کە شاپەری دایە ژیر زەوی سەر و بنی ئەکا. لە کۆرە کەدا ژنیکی لێ بوو لە تەنیشت دۆستە کە خۆیەو دانیشتبوو. خەلکە کە هەموو سەرگەرمی ئەو پەری جبرەئیلە بوون، ژنە کە گۆشە یەک لە چارشیوێ کە دابوو بە سەر کۆشی دۆستە کە یا، لە ژێرەو دەستی برد دەعباکە گرت. کە گرتی دەعباکە وەکو شاخی لێ هات، ژنە بەبێ ئیختیار چریکە یەکی کرد. مەلایە گۆی لێ بوو وتی: «ئەو عاشقە سادقە موحسەنە متفانیە محافزە موخە دیرە مۆنەوەرە! ئەو پەری جبرەئیل گەیشتە دلت وە یا هەواکە دای لە لەشت و بە جۆرە بە بێ ئیختیار ئەو نەعرەتەت کیشا؟» ژنە وتی: «من پەری جبرەئیل نازانم کە بدا لە دلم وە یا لە گیانم، کۆتوپر شاخی ئیسرافیل بەردەست کەوت، ئەم چریکە یەم لە بەر ئەو بوو».

- کابرایەکی شاتری ئیشیکی بە سەرا دیت و لە ترسا سەری خۆی هەلەگرت بەو ولاتانای خۆی و ن ئەکا، ئەچیتە بەغدا و لە بەر دووکانێکا ئەیەوێ شتێک بکری. کابرای خاوەن دووکان ئەلێ: «شتێد؟» ئەلێ: گۆی تۆی لێ نەواری هەر تۆ ماوێت نەزانی من شاتریم ئەو تۆیش زانیت».

- کابرایه‌کی کورد له غەزا ئەگەر پێتەووە ئەگاتە بەغدا. کابرایه‌کی بەغدایی پێ ئەلێ: «گۆ». ئەویش ئەلێ: دەوێت باوک خۆت گۆیت من له غەزا دیمەووە. له پاشا تێ ئەگەینەن ئەلێن ئەووە ماندوو نەبونت لێ ئەکا.

- له وەخۆشناوە کابرایه‌ک چاوی ژانی ئەکرد، پورزایه‌کی هەبوو چوو له لای وتی پورزاگیان چاوم زۆر ژان ئەکا نازانم چی لێ بکەم؟ پورزاشی پێ وت: «پورزاگیان، من پار ددانم ژانی ئەکرد هەلم کەند».

- له زەمانی شیخ مەحمودا له شکری شیخ مەحموو له «جاسەنە» ئەبن. تەیارە دێتە سەریان شیرزەیان ئەکا. ئامۆزایه‌کی کوێخا حەسەنی کانی گۆمە هەبوو ئەویش له له‌شکرە کە‌ی شیخ مەحموا بوو. له‌شکر شیرزە ئەبێ و هەر یەکە ئەیه‌وێ بۆ خۆی دەر باز ببێ، ئەو ئامۆزای حاجی حەسەنەش بە پەله‌ ماینه‌کە‌ی دیتنی و له‌ بەر شیرزە‌یی بەره‌واژه‌ سواری ماینه‌کە‌ ئەبێ. پێ ئەلێن: کورە خوا بتگرێ ئەووە تۆ چۆن سوار بووی؟ ئەووە بەره‌واژه‌یه‌. ئەویش ئەلێ: «کورە من بەره‌واژه‌ سوار نەبووم ماینه‌ سەگباب خێو‌ه‌کە‌ خۆی هەل‌گێڕاوه‌ تەو‌ه‌و بە باری چه‌پدا راوه‌ ستاوه‌».

- عێل له‌ کوێستان بوو. کوێره‌ دێیه‌ک هەیه‌ له‌و ناوه‌ «دواوه‌» ی ناو بوو. جاریک مەحمووپاشا فەقی شێته‌ ئەنیری بۆ دواوه‌. هەر چه‌نده‌ سال زوو بوو، بەلام له‌ بەر ئەووە ئەو ولاته‌ کوێستانه‌ هەر زوو باران و زستان دێت. له‌ رێگه‌دا ئەیکا به‌ باران و قورپو چلپاو. له‌و کاته‌دا ژن و پیاویک بێشکه‌یه‌کیان پێیه‌و له‌و ناوه‌دا له‌ ژیر ئەو بارانه‌دا ئەسوورپێنه‌وه‌. فەقی شێته‌ رێگای لێ تێک‌چوو بوو، ئەچێته‌ لای پیاو و ژنه‌کە‌ ئەلێ: ئەرێ تۆ خوا برا رێگای دواوه‌ کامه‌یه‌؟ کابراش ئەلێ: «ئەرێ کابرا تۆ شێتیت؟ ئەگەر من رێگای دواوه‌ بزانیایه‌ له‌ ژیر ئەم بارانه‌و له‌ناو ئەم چلپاوه‌ به‌ ژن و منالیکه‌وه‌ بۆ گیرم ئەخوارد؟» فەقی شێته‌ که‌ ئەمه‌ ئەبیه‌ت جامانه‌کە‌ی سەری ئەکا تەو‌ه‌و ئەیکا به‌ ده‌سه‌سری ده‌ستی و له‌ تەنیشتیانه‌وه‌ ده‌ست ئەکا به‌ هەله‌پرکێ و به‌ چۆبی کێشان.

- کابرایه‌کی کورد سالیکی ئەچێ بۆ حەج، له‌ کاتی تەوا‌فا جامانه‌کە‌ی لێ ئەدزن. حاجی‌مسته‌فاپاشا وتی وا رێ کە‌وتبوو من له‌ پشت ئەو کابرایه‌وه‌ بووم، گوێم لێ بوو هەر

ئه‌یوت: «بینایی‌چاوان! ئه‌مجاره‌هاتم بۆ خزمه‌تت فه‌رمووت جامانه‌که‌م بدزن. ئه‌گه‌ر جارێکی‌که‌ منت لێره‌ چاوپێکه‌وت ب‌فه‌رموو هه‌ر چێ دهم و دگانم هه‌س بێشکێنن وه‌ سه‌ر یه‌کا».

- قازیه‌ک هه‌بوو له‌ هه‌له‌بجه‌، روژیک ژنیک ئه‌چینه‌ لای شکات له‌ میرده‌که‌ی ئه‌کا. ژنه‌که‌ دوو چاوی زۆر جوانی پتوه‌ بوو سه‌رپۆشه‌که‌ی هینا بوو به‌ سه‌ر روومه‌تیا هه‌ر چاوه‌کانی به‌ ده‌ره‌وه‌ بوون، میرده‌که‌شی له‌گه‌ل بوو.

قازی چاوی ژنه‌ به‌ ته‌واوی کاری تێک‌دبوو، هه‌ر قسه‌یه‌ک ئه‌و ئه‌یوت ئه‌م ئه‌یوت راست ئه‌که‌ی. هه‌رچه‌کیش میرده‌که‌ی ئه‌یوت، ئه‌یوت درۆ ئه‌که‌ی. میرده‌هه‌ستی کرد ئه‌مه‌ ئیش له‌ کویدایه‌، هه‌ر ده‌ستی برد سه‌رپۆشه‌که‌ی له‌ سه‌ر ژنه‌که‌ لاداو روومه‌تی ده‌رکه‌وت. قازی سه‌یری کرد روومه‌تیکێ زۆر ناشیرینی هه‌یه‌، دلی پتکا هات وتی: «هه‌سته‌ پرۆ ژنه‌، چاوی مه‌زلوومانته‌ هه‌یه‌و رووی زالمه‌ن. له‌ لای میرده‌ی خۆت دانیشه‌ شه‌رع ئه‌فه‌رموی روومه‌ت له‌ میرده‌ و له‌ قازی ناپۆشری».

- کابرایه‌کی تاجر هه‌بوو له‌و سه‌ره‌ بارخانه‌ی بار کرد و چوو بۆ ته‌وریز. وا پێ که‌وت له‌ویشه‌وه‌ چوو بوو رووسیات. کاروانه‌که‌ی چهند سالیکی درێژه‌ی کیشا خزمه‌تکاریکی ره‌ش پێستی که‌چه‌لیان له‌ مالا هه‌بوو وا دیار بوو خاوه‌نه‌ر له‌گه‌لیا پێ که‌وتبوو و دو خولامی توی لێ بوو بوو.

روژی خه‌به‌ریاندا که‌ وا ئاغه‌هاته‌وه‌. کابرای خزمه‌تکار مناله‌کانی هه‌لگرت و یه‌کیکیانی خسته‌ سه‌ر شانی و ئه‌ویکه‌شیان به‌ شوینیه‌وه‌ چوون بۆ پیر ئاغه‌وه‌. ئاغه‌ مناله‌که‌ی سه‌ر شانی چاوپێکه‌وت وتی: ئه‌مه‌ هی کێیه‌؟ وتی هی خانمه‌. ئاغه‌ وتی به‌ خوا سه‌یره‌. کابرا وتی: «ئه‌وی به‌ شوینمه‌وه‌یه‌ ئه‌و سه‌یرته‌».

- کابرایه‌کی دزه‌یی باره‌ گه‌نمێکی بردبوو بۆ هه‌ولیز. له‌ ناو شارا که‌ره‌که‌یان لێ دزی بوو، ئه‌ویش چوو ملی که‌ری کابرایه‌کی خۆشناوی گرت هینای باری خۆی لێناو پۆشت. کابرای خۆشناو هات وتی ئه‌م که‌ره‌، که‌ری منه‌. کابرای دزه‌یی وتی هی خۆمه‌. خه‌لکوخوا که‌وتنه‌ به‌ینه‌وه‌ به‌ دزه‌یه‌که‌یان وت که‌ره‌که‌ی تو نێره‌که‌ر بوو یا ماکه‌ر؟ وتی نێره‌که‌ر بوو.

کابرایەکی قەرەداغی لەوێ بوو ھەستا وتی: «مامۆستا ئەوێ چى ئەفەرمووی؟ شەیتان لە بەھەشتا لە بن دەست خواوە چوو ھەلیفەریواندن، ئێستە کۆ لە ناوەکەیان ئەکاتەوێ لەم دوورەوێ». مەلا سەمایل وتی ھەروا ئێتر واقم وێرما.

- لە شەیتانیان پرسی تۆ کام دەستەت زۆر خوش ئەوێ؟ وتی: دەلال. وتیان بۆ چى؟ وتی: «چونکە من بە درۆ و دەلەسەکەیان زۆر زۆر خوشحال ئەبووم، ئەوان ھاتن سویتدی درۆشیان خستە پالی».

- ئەلێن پاشایەک سێ ژنی ھەبوو؛ پارسیک و کوردیک و فیتەیک. شەویک لە لای ژنە فارسەکە نووستبوو لێ پرسی شەو لە چ وەختیکایە؟ وتی: بەری بەیانە. وتی: بە چیدا ئەزانی؟ وتی: گۆل و رەیحان بۆنی بلاو کردۆتەوێ بەلندەکان کەوتوونەتە ئاوازی خویندن. شەوی دووێم لە لای ژنە کوردەکە بوو وتی دنیا چ وەختە؟ وتی بەری بەیانە. وتی بە چیدا ئەزانی؟ وتی ملوانکە مرواریە کەم ئەکەوێ لە سینگم ساردی ئەدا بە سینەم. شەوی سێیەم لە لای فیتی نووست. وتی چ کاتە؟ وتی بەری بەیانە. وتی بە چیدا ئەزانی؟ وتی: «گۆم دی».

- لە زەمانی ھەمەپاشای جافدا زستانیکی قات و قەر پەیدا ئەبێ و مالات ھەموو قەر ئەکا. جافەکان ئەچنە لای ھەمە پاشا ئەلێن: پاشا کوچکەت لێ نەواری چلەمان بۆ کورت کەرەوێ مالات ھێنی نەما ھەمووی قەر کرد. ئەویش ئەلێ: ھەر یەکە لە چل قەرەن قەرانیکی بۆ بینن تا بیدەم وە چلە خۆی کورت کاتەوێ. ئەوانیش ئەچن بۆی دێن و ئەیدەن.

- کابرایەک فرە دلی لە یارەکەى چوو بوو، عەشقی ئەو کردبووی بە شاعر. جا ئەم شعرانەى بە بالای یارەکەیا ئەوت:

بە قوربانی ئەو خالەى بە روومەت یارەوێ
ئێزى مێوژەو بە دیوارەوێ
بەژن و بالاگەت بۆ من دەوايە
ئێزى دارەسای دەستی

مەلایە

- ژنیک هه‌بوو «خادایه» یان پێ ئه‌وت. زه‌مان هه‌تا‌بووی به‌ سه‌ریا سه‌رده‌می جارانێ نه‌مابوو ته‌شی رێسی ئه‌کرد بۆ ئه‌م و ئه‌و. مه‌لا ژن فاته‌م هه‌بوو روژیک هه‌ندێ خوری ئه‌باته‌ لای بۆی برێسی. ئه‌ویش بۆی ئه‌رێسی و پاشان بۆی ئه‌چینه‌وه. که‌ سه‌یر ئه‌کا ئه‌لێ ئه‌مه‌ ئه‌ستوووه. خادایه‌ هه‌لێ ئه‌وه‌شێتته‌وه بۆی ئه‌رێسیته‌وه. ئه‌مجا بۆی ئه‌چینه‌وه سه‌یر ئه‌کا ئه‌لێ ئه‌مه‌ باریکه‌. خادایه‌ ئه‌لێ خافاته‌م نازانه‌م چۆنت ئه‌وێ؟ باریک ئه‌رێسم ئه‌لێ ئه‌مه‌ باریکه‌، ئه‌ستوو ئه‌رێسم ئه‌لێ ئه‌ستوووه. خافاته‌میش ئه‌لێ: «خادایه‌ نه‌ باریک و نه‌ ئه‌ستوو وه‌ک هه‌ینه‌که‌ی مه‌لا گرده‌ پێس بێ».

- حاجی مه‌لا سال‌حی گۆزه‌ پانه‌کو حاجی مه‌لا عومه‌ری هۆمه‌ر کونه‌تی هاته‌نه‌ لام. دنیا گه‌رم بوو، وتیان ئاوی سارد ئه‌خۆینه‌وه. ئه‌و پیاوه‌ی که‌ لام بوو هه‌ر مام‌پیر داودمان پێ ئه‌وت، پێم وت بچۆ ئاوی سارد بێته‌. مام‌پیر داود چوو به‌فری هه‌تا و خسته‌یه‌ ناو سه‌تلیکی گه‌وره‌وه‌ پری کرد له‌ ئاوو هه‌تا‌ی ته‌ق له‌ به‌رده‌می حاجی مه‌لا سال‌حا دا‌ینا. حاجی مه‌لا که‌ ئه‌مه‌ی چاوپێکه‌وت وتی: ده‌ک مر دیت مر ئ پیر داود! هه‌ر فیکه‌که‌ی ماوه‌ دوو فیکه‌شمان لۆ بکه‌. مام‌پیر داود هه‌تی بۆ نه‌مایه‌وه‌ وتی: قوربان هه‌موو جار هه‌ر وا ده‌که‌م.

- عه‌یل سه‌ره‌و خوار بووه‌ ته‌وه‌ رووه‌و کویستان، هه‌ر هۆزه‌ شوینی خۆی گرت. کابرایه‌کی گۆران له‌ دیوانده‌ره‌ خانووی ئه‌کرد، دیره‌کی خانووه‌که‌ تۆزێ دوور بوو له‌ ئاوا‌یه‌وه‌. دۆستیکێ له‌ عه‌شه‌ره‌که‌ هه‌بوو خاله‌ ماریان پێ ئه‌وت. خاله‌ ماری روژیک گایه‌کی دابوو به‌ر. کابرا وتی خاله‌ ماری به‌ل‌کوو ئه‌و هه‌ماله‌م بۆ به‌خه‌ینه‌ پشت گای بۆر و بیه‌ینه‌وه‌ بۆ ناو دێ. ئه‌ویش وتی به‌ بانی چاوان. داریان خسته‌ پشتی گای بۆر و گه‌را‌یه‌وه‌ بۆ هۆز.

ئه‌و ساله‌ به‌سه‌ر چوو کابرا خانووی دروست کرد و عه‌یل دیسان که‌ گه‌را‌یه‌وه‌ بۆ کویستان، خاله‌ ماری سه‌ریکی له‌ کابرای گۆرانه‌ی دۆستی دا. سه‌یری کرد خانووه‌که‌ی ته‌واو کردوووه‌. وتی: «ماشه‌ل‌لا خانگی چاکه‌. ئافه‌رم گای بۆر به‌ خوا ئه‌و هه‌ماله‌ی خاس هه‌ل‌گرتبوو». کابرا ئه‌تیر له‌ وه‌یا نه‌ما وتی: خاله‌ ماری ته‌کات لێ ئه‌که‌م ئه‌وا ئه‌سته‌ هه‌له‌ستم خانووه‌که‌ هه‌له‌وه‌شێتمه‌وه‌ هه‌ماله‌که‌ به‌خه‌ره‌وه‌ سه‌ر پشتی گای بۆر و بیه‌ره‌وه‌ یۆ ئه‌و شوینه‌ که‌ هه‌تا‌ویه‌.

- سالیك لەو سەرە کابرایەکی کورد ھەمەوھە یسی ناو بوو، ئەچیتە «بس». شەوێ میتوانی مالتیک ئەبێ، لە پاش ئەو ھە کە نووستن لە نیوھەشەوا ئیشی سەرئاو تاوی ئەدا. ھەلەستێ بچیتە دەرەو، سەر ئەکا گەمالیکی بۆر لە بەردەرگا کەوتوو ھە دەستی کردە مەرەم لێی. نەبیۆرا برۆا، دەستی کرد بە خۆ ھەلگوشین، کەلکی نەبوو گوو تاوی دا، مالتیکی مالا کە بوو لە ناو بیتشکەدا، بە دزیو ھە چوو دەرەو ھە مالتە کە ی خستەو ھە مالتی بەرز کردەو ھە پر گۆزەلە ی ژیر مالتە کە ی کرد لە گوو، مالتە کە ی خستەو ھە شوینی خۆ ی و دەرەو ھە ی کە ی پتایەو ھە ھاتەو ھە سەر جیگا کە ی خۆ ی نووست.

بە یانی دایکی مالتە کە کە مالتی بەرز کردەو ھە نفورائیکی چاو پیکەو، بانگی مێردە کە ی کرد وتی پیاو کە ئەمە چییە؟ ئەمە گوو ئەم مالتە نییە و نازان مەسە لەش چییە. بە ھەر جۆر بوو دەنگیان نە کرد. شەو ی دوایی چەشنی کارەسات روو دایەو، بەلام گەلێ خاپەر لە دوینی شەو. ژنەو پیاو کە کەوتنە مقو مقو لە بەینی خۆیان کابرای میتوان گوو لێ بوو ھەلیدایە وتی: «برا ئەو ی پێ ناوی تا ئێو خاوەنی ئەو گەمالە بۆرە بن، مالتە کە تان گوو لەو ھەتەر ئەکا».

- قانعی شاعر وتی سالیك لەو ناو جافە مەلا بووم. وتیان مامۆستا وە عزمان بۆ بیتەر، و تەم برا بە کوردی یا بە عەرەبی؟ وتیان برا وە کوردی، ئیمە چوو زانین عەرەبی. وتی منیش کتیبیم نایە بەر دەستم چاو کز بوو عەینە کە مە خستە بەر چاو و گەر ووم پاک کردەو ھە و تەم دیلە سەگی کۆری باوکی کانێ کە ی ھەرات ئەفەر موو ھەر ئەمەم و تەم و تیان مامۆستا ئەو ھە ئیزی چی؟ و تەم برا وە عزتان بۆ ئیژم. وتیان کوچکە لێواری کە ی وە عز و ئەو ی؟ و تەم برا ئاخەر ئێو ئەلین بە کوردی، مەن لە باتی ئەو کە نووسراو ھە ئەلێ «معاویە ابنی ابی سفیان» ئەلێ مەن بە کوردی پێم و تەم و تیان کورە کوچکە لێواری خاس بیتەر، دە بیتەر. وتی و تەم: «رێو ی کۆری چۆلە کە ئەفەر موو».

ھاتەم ئەو یتەر تەواو کەم و تیان مەردگت مری ئەو ھە ئیزی چی؟ و تەم برا مەن سەرم سەرم ماو ھە دەست ئێو ھە. ئێو ئەلین بە کوردی لە کتیبە کە دا نووسراو «سەلب ابی علفور» مە کردم بە کوردی. وتیان: «ھەلەسە ھەلەسە مەلا برۆ گالت وە پێچ. وەو شێخ کە ریمە ئیتر پیا ناینی». وتی جوان و پوخت دەریان کردم.

- جاریک له قه‌لادزی له مالیکا بانگیشتی ئه‌بی و نان له سهر سینی دانه‌نری. هه‌ردوو که‌س له سهر سینه‌ک ئه‌بی. شیخ حسینی بوسکین و کاکه سووری کۆبی پیکه‌وه له سهر سینه‌ک ئه‌بی. گۆشتیکی چه‌ورو قه‌له‌و به سهر ده‌وری برنجه‌وه ئه‌بی. کاکه سوور به قسه شیخ حسین خه‌ریک ئه‌کاو خۆی ته‌نگ به گۆشته‌که هه‌له‌چنی. خه‌راغای پشه‌ریش له سهر سینه‌کی تر ئه‌بی له نزیکانه‌وه، سه‌ریان ئه‌کاو ئه‌زانی ئه‌وا کاکه سوور بۆیه شیخ حسینی خه‌ریک کردوه له به‌ر گۆشته‌که‌یه. لایه‌ک له شیخ حسین ئه‌کاته‌وه و ئه‌لی: «شیخ حسین تو‌زی تی مپینه».

- مه‌سه‌وود مه‌مه‌د له سوله‌یمانی ئه‌بی. خه‌راغای پشه‌ره له گه‌ل ژنیکا له‌و پشه‌ره هه‌رای ملکیان ئه‌ییت، به‌و ناوه که مه‌سه‌وود حاکمه، له سوله‌یمانی ئه‌چینه لای ئه‌لی: «کاک مه‌سه‌وود پیرێژنیک قۆلتر به هه‌ر دوو ده‌ست هه‌ر دوو گونی من و سلیمان برامی گرتوه». مه‌سه‌وودیش ئه‌لی جا من چی لی بکه‌م؟ ئه‌لی: «چی چی لی بکه‌م؟ گونمان له ده‌ست ئه‌م پیرێژنه به‌ره‌لاکه، ئه‌ی تو ئیشت چیه‌ه دانیشتووی لیره؟» ئه‌مه کاک مه‌سه‌وود خۆی بۆی گیرامه‌وه.

- سالی‌ک زستانیکی تۆف ئه‌بی، ده‌سته‌یه‌کی خه‌لکی دی «زاخه» ئه‌چن بۆ «سه‌قز» و ئه‌گه‌ر پته‌وه. له‌و کۆیستانی سارال و هۆبه‌توه لیان ئه‌کا به‌ کپوه سهریان لی تیکه‌چنی و سه‌رما که‌سیره‌یان ئه‌کا. له به‌ینی خۆیانا ده‌ست ئه‌که‌ن به‌ نه‌زر و مه‌لولوی کردن بۆ ئه‌وه به‌لکوو رزگاریان بی و دنیا‌یان تو‌زی لی خۆش بکا. یه‌کیکیان گایه‌ک ئه‌کا به‌ مه‌لولوی یه‌کیکیان ئه‌لی ئه‌گه‌ر رزگار بووین به‌رانی‌ک مه‌لولوی بیت.

به‌مجۆره هه‌ر یه‌که شتی‌ک ئه‌که‌ن به‌ نه‌زر. یه‌کیکیان ئه‌مینته‌وه هیچ شک نابا بی‌کا به مه‌لولوی ئه‌لی: «خوایه تو خۆت ئه‌زانی من هیچ شک نابهم هه‌ر فاته‌ی ژنم نه‌بی، ته‌لاقیکی که‌وتبی له ریگای تۆدا هه‌ر له‌م کپوه سه‌ری‌ک ده‌رکه‌ین و نه‌مرین».

- مه‌لافه‌ ته‌حول‌لای هه‌ر ته‌ل له‌گوندی «بی‌تواته» ئه‌گه‌ر پته‌وه بۆ گوندی هه‌ر ته‌ل. له‌ ریگادا تووشی شوانیک ئه‌بی لی ئه‌پرسی: مام شوان په‌زیه ئه‌چه‌ندن؟ ئه‌لی: مامۆستا ئه‌پینجن. ئه‌لی ئه‌چه‌ند مینه، ئه‌چه‌ند نیرن؟ ئه‌لی: مامۆستا دوو ئه‌نیرن سی ئه‌نیرن. ئه‌لی: ماناری هه‌ر

نیر پینجن؟ ئەلێ: مامۆستا ئاخەر من وەکو تو سەفیح نیمە. ئەلێ لە پکەت زمان کەوئ ئەری زارت لە زیانی دانینە.

- ژن و پیاویک لە رۆژیکی مانگی رۆژووەتیدا خەریکی ئەو ئیشە خۆشەکە بوون. پیاوەکە هەر لەو کاتەدا ویستی ژنەکە ماچ کا، ژنە دەستی گرت بە دەمی کابرادا وتی: «نەکە ی شتی وا کە راهەتی هەیە ماچ کردنەو بە زمانی بە رۆژوو».

- نەجمەدین مەلا هەبوو لە سولهیمانی، پیاویکی قەلەندەر و بێ پەروا بوو. ژیا نی نەجمەدین مەلا ژیا نیکی سەیر بوو. تەمەنیکی درێژی هەبوو، سەری هەر رەش بوو. لە رانیە ژنیکی هێنا بوو تەلاق دابوو، کچیکی هەبوو کچەکەشی مردبوو. ئیتر دوا چۆری بە هەموو شت هێنا بوو. لە سەر جادەکە ی سابوونکەرەن دوکانیکی بە کرێ گرتبوو بە رۆژ بە منالانی ئەخویند بە شەو دیوانە کوردییەکانی ئەنوووسیەو. لە بارە ی زمانی کوردییەو خەمەتیکی زۆری کردبوو. نووسینی بۆ رۆژنامە ی ژینیش ئەنوووسی. هەموو جار دوو پشیلە ی کەللە گەورەشی هەبوو بە گوشت و سی بەختی ئەکردن. سەودایەکی تەواویشی هەبوو. لە گەل خواردنەو بە تاییەتی بە شەو دەپایە دوکانەکە ی لە سەر خۆیدا ئەدایەو بە یادی رابویرانی کۆن رایئەبوارد. ژوورەکەشی لە مالهەکی باجی زەمزمە ئەچوو.

شەویک ئەوا دەپایەکە ی لە سەر خۆی داووەتەو کات پاش نیو هەو هەر لە بەر خۆیەو دایگرتوو ئەلێ: «هەیه، کور هەیه». ئیمەش بەویدا تێپەڕین. بە هەر جۆر بوو دەپایەکە مان پێ هەلدایەو و چووینە ژوورەو. ئەو هەر ئەلێ: «هەیه». ئی بابە چی هەیه؟ ئەلێ: هەیه لە ئەنجاما بە هەر جۆر بوو پێمان دەرپری وتی: «خوا هەیه». ئەو سەر خۆشیشە وتمان چۆن؟ وتی: خوا هەیه بەلام ئیشەکانی قۆرە. لەمە سەرمان سەرما وتمان بۆمان بلێ ئەمە چۆن؟ وتی: من برسیمە، چوار پوولم هەبوو، نائیک بە پینج پوولە. ئەو تە ناهەواخانەکەش بەرانبەرە، پوولیکی ترم نەبوو نائیکی پێ بکرم. ناهەواخانەکە هەلیگرت. هەرکە ناهەواخانەکە هەلیگرت دوو دیناریان بۆ هێنا ئەو شە دوو دینارەکە ی، بەلام نان نییە. ئەمجا گەپایەو سەر «هەیه، هەیه» کە ی خۆی. ئیتر ئیمەش چووین بەو شەو ناهەواخانە بۆ هێناو تیری خوارد. وتمان ئەمجا ئیتر زیاتر بلێ هەیه.

- «بله‌ی عاسه» هه‌بوو له سوله‌یمانی له لای زیوه‌ری‌شاعر ئه‌یخویند. گه‌لێ منالی‌تریش بوو، هه‌ر که زیوه‌ره‌فه‌نی ئه‌چوووه ژووری بۆله‌که‌وه‌ به‌ ده‌ستی ئه‌کرد به‌گریان و ده‌ستی به‌رز ئه‌کرده‌وه‌ ده‌ستی ئه‌کرد به‌ پارانه‌وه‌. زیوه‌ره‌فه‌نیشی ئه‌یوت: سه‌گ جس‌ن من هه‌یشتا هه‌یم لێ نه‌کردووی، هه‌یم لێ نه‌پرسیووی، لێم نه‌داوی بۆچ وا ئه‌که‌و‌یت‌ه‌پارانه‌وه‌و گریان؟ ئه‌و‌یش ئه‌یوت: «ئه‌فه‌نی ئه‌گه‌ر لێم بده‌ی زۆرتر ئه‌گریم». ناچار وازی لێ ئه‌هه‌ینا.

- حاجی‌ئه‌مینێ کاکه‌حه‌مه‌ گه‌ی‌ایه‌وه‌ وتی: زوو جووله‌که‌یه‌ک هه‌بوو خواجه‌شه‌له‌مۆی ناو بوو، درواسی‌ دوو‌کان بووین له‌ خانه‌که‌ی ئه‌مه‌دا. ئه‌و‌یش تاجر بوو به‌لام وه‌کو منالی به‌رده‌ستمان وابوو هه‌ر ئه‌شیکمان ئه‌بوو هه‌ر به‌ومان ئه‌کرد. به‌تایبه‌تی من هه‌یج له‌ قسه‌م ده‌رنه‌ئه‌چوو. تجاره‌ت له‌ گه‌ل مو‌سل و به‌غدادا ئه‌کرا که خواجه‌شه‌له‌مۆ ئه‌چوو بۆ یه‌کی‌ک له‌و شو‌ینانه‌ درواسی‌ دو‌کانه‌کان لێی کۆ ئه‌بو‌ونه‌وه‌ ئه‌و ئه‌یوت خواجه‌ ئه‌و سه‌د لیره‌یه‌م بۆ بده‌ به‌ فلان که‌س، ئه‌و ئه‌یوت ئه‌و پینج سه‌د مه‌جیدی‌م بۆ بده‌ به‌ فلان تجاری به‌غداد. ئه‌یجگار له‌گه‌ل منا زۆر رێک بوو، ته‌نانه‌ت وه‌ختی وا ئه‌بوو مه‌یوانیک ئه‌هات بۆ حو‌جره‌و که‌س به‌ ده‌سته‌وه‌ نه‌بوو، پێم ئه‌وت خواجه‌شه‌له‌مۆ تۆ خوا به‌ زه‌حه‌مه‌تی مه‌زانه‌ بانگی چایه‌ک بکه‌ یا تۆزێ ئاو بێنه‌. ئه‌و‌یش خوا هه‌قه‌ هه‌یج دریفی نه‌ئه‌کرد و هه‌ر وه‌کو منالی به‌رده‌ستم له‌ به‌رده‌ستما هه‌له‌سه‌و‌را. ئه‌تر به‌ درێژی عوم‌رمان ئه‌مه‌ حالمان بوو.

سالی‌ک بارخانه‌مان بار کرد و چووین بۆ روسیا؛ چو‌ینه «وارشه‌و». خواجه‌ شه‌له‌مۆ‌یشمان هه‌ر له‌گه‌لایه‌و ئه‌و‌یش تجاری‌که‌ وه‌کو ئه‌مه‌و بگه‌ زیاتریش. رۆژیک له‌ وارشه‌و ئه‌یحتیاجی ئاوم بوو، وتم تۆ خوا خواجه‌شه‌له‌مۆ به‌ زه‌حه‌مه‌تی مه‌زانه‌ مه‌سینه‌یه‌ک ئاوم بۆ پر که‌ ئه‌مه‌وی ده‌ست‌نوی‌ژێ بشۆرمه‌وه‌. ئه‌وه‌نده‌م زانی خواجه‌شه‌له‌مۆ هه‌ر دوو چاوی سوور بوه‌وه‌و وتی: «وس قسه‌ی زیاد مه‌که‌. چاوت بکه‌روه‌ ئه‌ره‌ش سوله‌یمانی نییه‌ هه‌ر قسه‌ی زیاد بکه‌ی؛ ئه‌ره‌ وارشه‌و و روسیا‌یه‌. پیاوی وام هه‌یه‌ لیره‌ هه‌ر کتیری دوو ئه‌وه‌نده‌ی ملی تۆ ئه‌ستوره‌. مه‌سینه‌م بۆ پر که‌، وا ئه‌زانی ئه‌ره‌ش سوله‌یمانیه‌». وتی وه‌للا که‌ ئه‌مه‌ی وت ئه‌تر منیش هه‌یم پێ نه‌ما.

- مامۆستامه‌لاکه‌ریمی‌بیاره‌ سالی‌ک له‌ بیاره‌وه‌ به‌رێ ئه‌که‌وی بۆ ئه‌و ده‌وری ته‌کیه‌ی لای خورماله‌ له‌ شاره‌زوور، بۆ ناو خزمه‌کانی که‌ له‌ به‌ره‌ی قازیان بوون. له‌ رێگادا تووشی

«قانع»ی شاعر ئەبێ. ئەلێ قانع با بچین بۆ ناو ئەو خزمانە چەند روژیک لەوێ راتەبویرین و ئەگەرینەو. قانع ئەلێ باشە.

ئەچن، لە راستیدا خزمان دین بە پیریانەو و چەند روژیک لەوێ ئەبن. هەر روژه نیوەڕۆ لە مالتیک و ئیوارە لە مالتیک بانگیشتیان بۆ ئەکەن. قانع ئەلێ: مامۆستا مەلا کەرم هاتی و نەهاتیم بە خۆم و خۆتا تاقی کردووتەو، تۆ هاتتە و من نەهاتمە. ئەلێ: چۆن؟ ئەلێ تۆ دیت بۆ تەکیە بۆ ناو خزمەکان ئەوەتە هەموو دەولەمەندن. هیزە روژ لە لایە کەوتوو، سۆینە پەنیر کلاشە ئەکا، مەر و مالات خوا نەبێرێ هەر روژی بە بانگیشتن لە لایە کەو دەایانەستووین. منیش ئەچم بۆ ناو خزمەکانم لە «کەولۆس» هەر لە کلکە ئاوازی دەر ئەکەم سەگەکان دین بە پیرمەو. ئەوەندە شتیان لە بەر لاتنی خزمەکانم لە ئاوازی دەست ناکەوێ لە سەر کەوشە چەکەکانی پیم ئەبێ بە شەریان و یەکتەری ئەخلۆیننەو. کاتی کە ئەوان لەو گەرمە شەپەدان من خۆم لە دەستیان دەرباز ئەکەم و خۆم ئەکەم بە مالی یەکتی لە خزمەکانما. جا ئەوان حالی سەگەکانیان ئەو بێ، ئەبێ حالی من چۆن بێ؟ کەوابوو راستە تۆ هاتتە و من نەهاتمە.

- سالتیک لە سولەیمانی ئەویسترا زمانی کوردی دابنری لە شوینی ئەو وشە عەرەبیانە کە بلاو بوو ئەوە. هەندێ لە گەنجە خوین گەرمە کوردی زانەکان لە باتی وشە «شوورتە ی مروور» وشە «حەیتە ی رەپی ماخوولان»یان بۆ دانا بوو.

- مەلا شەفیع ئامۆزگاری حاجی بریماغای عەنبار ئەکا و بێ ئەلێ: حاجی ئاغا تۆ ئێستە حەجەت کردوو و نوێژ و روژووت هەیه و قورعان و دەلایل ئەخوینی، مەعنای وایە بووێت بە پیاویکی چاکی لە خوا ترس. ئێتر کەوتە جەریمە و شتە ی رەعیەتەکان مەکو و مال و مولکیان بە زۆر لێ زەوت مەکە، حەرامە. لەم ئاخری عومرەو ئێتر خۆت لە حەرام خواردن پیاریتە. حاجی بریماغاش ئەوا گوێی بۆ راگرتوو و دلی داو بە قسەکانی و سەری داخستوو، پاشان سەر بەرز ئەکاتەو ئەلێ: «ئە ی مەلا شەفیع تۆ بۆ چی دوو سال لەمەو پێش حوشرە کەت برده "دەنگۆزی" سەری و بۆشیان چاک نەکردی؟»

- ئەحە ی جاو هەبوو لە سولەیمانی روژیک قەرانیکی بێ ئەبێ ئەچیتە مزگەوتی سە ی حەسەن. کە ئەچێ بۆ ئاودەستە کە پێ هەلئەنگۆیت و قەرانیکی لێ ئەکەوێ و ئەکەوێتە

درزی ئه‌رزی ئاو ده‌سته‌که‌وه. ئاو ده‌سته‌که‌ش تاریک ئه‌بی، دیت له ده‌ره‌وه‌ی ئاو ده‌سته‌که‌ لووت شوێ ئه‌کاته‌وه به سه‌ر ئه‌رزه‌که‌دا و چاو ورد ئه‌کاته‌وه بۆ قه‌رانه‌که‌. خه‌لک به‌ویدا تینه‌په‌رن ئه‌لێن ئه‌حه‌ی جاو ئه‌وه‌ بۆچی ئه‌گه‌ریت؟ ئه‌لێ: به‌ خوا تا‌که‌ تارانیکم لێ که‌وتوه‌وه‌ بۆی ئه‌گه‌ریم. ئه‌لێن جا که‌وته‌ کۆی؟ ئه‌لێ: وه‌للا که‌وته‌ درزی ئه‌رزی ئاو ده‌سته‌که‌وه‌. ئه‌لێن جا لی‌ره‌ چۆن بۆی ئه‌گه‌ر؟ ئه‌لێ: سه‌یری ئه‌وه‌ ئه‌قله‌که‌ن، من له‌م رووناکیه‌ نایدۆزمه‌وه‌ ئیسته‌ له‌و تاریکیه‌ چۆن ئه‌بی‌نمه‌وه‌؟

- سالی‌ک زوو له‌ که‌رکووک کا‌برایه‌کی کورد بلمانی فیر بوو بوو به‌ ژنه‌جووله‌که‌یه‌ک. روژتیک ئه‌چێ بۆ لای ژنه‌که‌ بۆ ماله‌وه‌، له‌و کاته‌دا خۆی تی ئه‌گه‌ی چ کاتیک می‌رده‌که‌ی دیته‌وه‌ که‌ چاوی به‌و کاره‌ساته‌ ئه‌که‌وێ په‌لاماری کا‌برای کورده‌ ئه‌دا. کا‌براش په‌لاماری ئه‌وه‌ ئه‌دا و ئه‌تالێن به‌یه‌کا. هه‌ندی جار کا‌برای کورده‌ جووله‌که‌که‌ ئه‌خاته‌ ژیر، هه‌ندی جاریش جووله‌که‌که‌ ئه‌وه‌ ئه‌خاته‌ ژیر. ئه‌مه‌ ژنه‌که‌ش وه‌ستاوه‌ سه‌یریان ئه‌کا. جا له‌و کاته‌دا که‌ جووله‌که‌ کا‌برای ئه‌خسته‌ ژیر، ژنه‌که‌ ئه‌یوت: «ئاده‌ی لێی ده‌ ئه‌و حیز و دزه‌، دوینی فیر بووه‌ ئیم‌رۆیش هاتووته‌وه‌». له‌و کاته‌شا که‌ کا‌برای کورد جووله‌که‌که‌ی ئه‌نايه‌ ژیر ئه‌یوت: «ئاده‌ی لێی، ده‌ست خۆش خۆی هیچی پێ نا‌کرێ نایه‌لێ خه‌لکیش بین».

- کا‌برایه‌کی جاف له‌و ولاته‌ گایه‌کی لێ ون بوو‌بوو، شوین نه‌ما به‌ شوینیا نه‌گه‌رێ. به‌ ده‌م گه‌رانه‌وه‌ پێ که‌وته‌ ناو دارستانیکێ مازو و کو‌ر و کچیک له‌وێ مازویان ئه‌کرد. ئه‌م ئه‌وانی دی ئه‌وان ئه‌میان نه‌دی. گو‌یی لێ بوو کچه‌که‌ به‌ کو‌ره‌که‌ی ئه‌وت بۆچ ئه‌وه‌نده‌ سه‌یرم ئه‌که‌ی؟ کو‌ره‌که‌ش ئه‌یوت: «چاوه‌که‌م هه‌ر چی دنیا‌یه‌وه‌ هه‌ر چی له‌ دنیا‌دا هه‌یه‌ له‌ناو ئه‌وه‌ چاوه‌ جوانانه‌تا ئه‌بی‌نم».

کو‌توپر کا‌برا لێیان راست بووه‌وه‌وه‌ وتی: «گو‌وی تو‌ی لێ نه‌واری ئا بزا گاکه‌ی من نابینی له‌ چاویا، دنیا نه‌ما بۆی نه‌گه‌ریم».

- له‌و شاره‌زووره‌ باران دای‌کردبوو. ک‌ردبووی به‌ ره‌هێله‌ هه‌ر خۆشی نه‌ئ‌ه‌کرده‌وه‌. کا‌برایه‌ک هه‌بوو ماری ئاو بوو به‌م بارانه‌ زۆر ته‌نگاو بوو، هه‌ر ئه‌یوت ئه‌مه‌ چیه‌ هه‌ر نایو‌پ‌یته‌وه‌؟ یه‌کیکی تر له‌وێ بوو وتی ملکی خۆیه‌تی چی لێ ئه‌کا لێ ئه‌کا.

مارف وتی: «برا چی ملکى خۆیەتتى. که هاوین هات هەمووی ئەوئ وە ملکى حامد بەگ و حەسەن بەگ، که زستان هات ئەویتەوهوه ملکى خوا».

- حاجى سەعیدى مەلاحەسەنى عەلاف وتی: لەگەڵ چەند کەسیکا چووین بۆ ئەو شارەزوورە لەو سەر ئاوی «موان»ە دوو سێ کەسى شارەزووری راکشابوون لە سەر تەنیشت؛ هیچ گۆییان نەداینی. وتی منیش وتم ئیستە ئەمانەتان بۆ ئەهینمە جۆش. وتی وتم ئەرئ برا کەس هەیه لەم ناویدا پارەى لۆکە وەربرگرت؟ من شەش حەو هەزار دینارم هیناوه ئەمەوئ دای مەزرىتم بە سەلەمى لۆکە. وتی یەکن لە کابراکان تۆزى قۆت بووهو وتی ها برا ئیترى چی؟ وتی وتم پارە بە لۆکە دائەمەزرىتم. وتی ئەمجا کابرا تەواو راست بووهوه وتی: «برا بچم دەنگ ئاوايى بدەم». هەر ئەمەى وت راست بووهوه وتی کابرای هاوړئ دەستى دایە پەلى وتی خوابتگرئ بۆ کوئ ئەچى گالتەت بئ ئەکا.

- هەر حاجى سەعید گیرایهوه وتی: جارێک رەشەى دۆستم لە گەل کابرایهكى شارەزوویدا بووبوو بە دەم قرەیان لە سەر حسابات و رەشە قسەى بە شارەزووری ئەوت. کابرای شارەزووریش وتی: «کاکە رەشى بۆچ قسە وە شارەزووری ئیترى؟ تۆ ئەوئ هەر مەمنوونى شارەزووری وى، هەتا چل سالى تری دواى خۆیشت ناوت لە قەید و قیودى حوکومەتا هەر ئەمینى».

- لەو سەرە ئاfrهتیک هەبوو منالى نەئەبوو هیچ شىخ و شەخس و مەلایەک نەما نەچیتە سەرى، کەلکى نەبوو. رۆژیک دەرویشیکى کەلهوڤ بەرچىکى دريژ و باوهشى پشتینى سەوز لە پشتا و جامع الدعواتیک لە بن دەستا ئەچیتە ئەو دىیه بۆ دەرویشى و نووشته کردنىش بە دەمیهوه ژنەکه چووه لای و دەردە دلى خۆى بۆ کرد. ئەویش دەمى جامع الدعواتەکهى بۆ کردەوهو تۆزى سەرى هینا و برد و وتی: کتیبەکه شتىک ئەفەرموى لە رووم هەلنايه بیلیم، ئەگەینا بەبى شک منالت ئەبى. ئەویش وتی: بە قوربانت بى! بلنى قەیدى نییه. وتی: کتیبەکه ئەفەرموى ئەبى نوشتەیهک بنوسم و ئەو نوشتەیه بە ئالەتتىكى تايهتتى - بلامانى - لە شەرمەتەوه بیکەم بەو دیوا. هەروەها لە سەرەکەشیهوه هەندى شت هەیه ئەبى بینووسم. ئاfrهتەکه وتی باشە بە قوربانت بى.

کابرا دهستی پی کرد لهو کاته‌دا خه‌ریکی ئیش بوو ژنه‌که وتی: «قوربان مادام عه‌زیه‌ته‌که‌ت کینشاوه با کور بیت».

- سالتیک لهو سه‌رده‌مه‌دا که جۆش و خۆرۆشتیکی کۆری رابواردن و دلخۆشی و ئاهه‌نگ هه‌بوو له‌ناو مه‌لاکانی هه‌له‌بجهدا و هه‌موو به‌یه‌ک دلی رایانه‌هبوارد، ئه‌یانویست بچن بۆ هانه‌سووره بۆ زیاره‌تی سه‌یده‌عه‌بدولر هه‌مان. رۆژیش رۆژی پینج شه‌نبه‌ ئه‌بی، دیاره شه‌وو رۆژی جمعه له هانه‌سووره ئه‌میننه‌وه. شیخ مسته‌فای مفتی هه‌له‌بجه ئه‌لی: به‌خوا برا من له به‌ر خوتبه‌ی سه‌هینێ ناتوانم بێم. شیخ عه‌بدولکه‌ریمی ئه‌حمه‌د برنه‌ ئه‌لی: «بێ قه‌زا بی شیخ مسته‌فا! خۆ خوتبه‌ی جومعه‌ی بزنی جووله‌که‌ نییه هه‌ر ئه‌بی مالووم سه‌ری بری، با یه‌کیکی تر ئه‌م خوتبه‌یه بخوینێ. هه‌سته پشیمان که‌وه سه‌فه‌ره‌که‌مان لی تیک مه‌ده».

- حاجی شیخ ئیبراهیم هه‌بوو، پیاویکی مه‌لای نوورانی ریش سپی. ریشی ئه‌رژایه سه‌ر ناوکی. له هه‌موو ولاتی سوئسنایه‌تیدا بۆ مه‌لایه‌تی و دینداری ناوی ده‌رکردبوو. رۆژی پیاویک له ولاتی حه‌جا ئه‌چینه‌ لای پی ئه‌لی قوربان گوناخیکی گه‌وره‌م کردووه نازانم خوا لیتخۆش ئه‌بی یان نه؟ ئه‌لی چیه‌ برا خوا به‌ ره‌حمه‌ غه‌یری شه‌ریک دانان بۆ ئه‌و نه‌بی له هه‌موو شتیکی تر خۆش ئه‌بی. بیلێ بزانه‌م چیه‌؟ ئه‌لی: ئاخ‌ر قوربان وه‌للا له رووم هه‌لنایه بیلیم. ئه‌لی: کورم بیلێ خوا غه‌فوور و ره‌حیمه. ئه‌لی: «چووم بۆ ئه‌و خواره شه‌یتان له خشته‌ی بردم سه‌گتکم گا. ئه‌لی: جا چۆن نه‌یگه‌ستی؟ ئه‌لی: قوربان ئاخ‌ر تۆپی بوو. ئه‌لی: جا تۆ ئیشی وات کرد چۆن ته‌بیعه‌ت بردی و نه‌ریشایته‌وه؟ ئه‌لی: قوربان ئاخ‌ر دنیا ره‌مه‌زان بوو پاش نوێژی جومعه بوو هیم له سکا نه‌ما‌بوو. ئه‌لی: جا باشه نه‌ترسای له‌وه که یه‌کیک بیت به سه‌رتا و ئابرووت بچی؟ ئه‌لی: نه‌وه‌للا قوربان سووچنیک بوو له پال دیواری که‌عه‌دا که‌سی به سه‌ره‌وه نه‌بوو. حاجی شیخ ئیبراهیم به سه‌بریک ده‌ست ئه‌با ریشه سپیه نوورانیه‌که‌ی خۆی ئه‌گرێ و ئه‌لی: «ئهم ریشه وه قنگی ئه‌و سه‌گه تۆپیوه ئه‌گه‌ر خوا لیتخۆش بی، ده هه‌سته برۆ».

- له زه‌مانی تورکا قسه‌یه‌ک له دیاره‌که‌ر هه‌بوو. شه‌ویک له نیوه‌شه‌وا یوزباشیه‌ک له‌وی هه‌بوو شه‌شه‌ی ناو بوو، ئه‌چی ته‌ق ته‌ق ئه‌دا له ده‌روازه‌ی کلیسه. قه‌شه به له‌رزه له‌رز دیت ده‌رگا ئه‌کاته‌وه سه‌یر ئه‌کا ئه‌مه یوزباشیه‌، ئه‌وه‌نده‌یتر له‌شی دیته له‌رزین. ئه‌لی

فەرموو وەرە ژوورەو بەزانم ئەمەرت چییە؟ یوزباشی بە روویەکی خۆشەو ئەچیتە ژوورەو و لە ژوورە بچکۆلەکی قەشەدا دائەنیشی، بەلام قەشە دلی لە ریشە سپیە جوانەکی زیاتر ئەکەویتە تەپەتەپ و جوولانەو.

یوز باشی ئەلی: هیچ دل لە دل مەدە تۆ پیاویکی ناوبانگی چاکەت لەم شارەدا بلاو بوو تەو. کارەساتیک رووی دا، من هەر چەندە سەر دیتم و سەر ئەبەم خەبەرەت بەدەمی و نابێ دەستیش بنی بە روومەو؛ چونکە لێرەدا کار و باری گشتی ولاتەکە وای پێویست ئەکا. قەشە بەسەزمان ئەوەندە پتر ناوکی ئەکەوی و ئەلی: فەرموو چی بێ بە من بکری و من درێغی بکەم، فەرموو بلی. یوزباشی ئەلی: دویتی قازی ئەم شارە عەمری خواي کرد، ئێستە من لە تۆ چاکتر نابینم. والی دوستمە، ئەچمە لای فەرمانت لە ئەستەموولەو و بەرگری تۆ ئەو بێ بە قازی ئەم شارە. قەشە هەر وا واقعی وێ ئەمینی ئەلی جەنابی یوزباشی من و قازیەتی موسلمانان کوجا مەرحەبا؟ من لە کوێ و قازیەتی لە کوێ؟ یوزباشی ئەلی ئەم قسانە ناچی بە گوێچکەما، ئەمە سوودی ولاتەکی تێدایە ئەگەر نەیکەیت خەبەر ئەدەم بە والی و بە ئەستەموول کە تۆ لەم کلیسەیدەدا شەو و رۆژ خەلک کۆ ئەکەیتەو و بۆ زیانی خەلیفە ئیش ئەکەیت. قەشە دەستیکی ئەکەویتە ئەم لاو دەستیکی ئەکەویتە ئەولا نازانی چی بکا و چی بلی؟ لە ئەنجاما چارناچار رازی ئەبی.

یوزباشی هەلەستێ لێ ئەدا ئەپواتەو. لە پاش دوو رۆژ جوبەو میزەرەیک ئەخاتە ناو سینیک و تۆماریکی ئەخاتە پال و قەیفەیک سەوز ئەدەن بە سەریا و ئەیخەنە سەر سەری زەلامیک بە شوین ئەودا دەستەیک تەپل و دەف لێ ئەدەن و زکر ئەکەن. لە شوین ئەوانەو دەستەیک مووزیقاجی بە خۆیان و مووزیقاکانیانەو بەرێ ئەکەن و یوزباشیشیان لەگەلایە. ئەم کۆمەلە بەم جۆرە دین بۆ بەر دەرکی کلیسەو عالەمی تریش ئەکەونە شویتیان. قەشە دەرگایان بۆ ئەکاتەو. یوزباشی لە پێشەو ئەچیتە ژوورەو. قەشە سەیری سینی و دەف و عالەم ئەکا سەری سێ ئەمین. ئەلی: ئەمانە چین؟ یوزباشی ئەلی: ئەو سینی جوبەو میزەرەکی تێدایە لە گەل فەرمانی خەلیفەدا کە تۆ بویت بە قازی ئەم شارە. ئەلی: ئەم تەپل و دەفە چییە؟ ئەلی لە پیرۆزی ئەو کە تۆ جوبەو میزەرە قەزاوت لە بەر ئەکەیت ئەمانە تەپل و دەف ئەکوتن و زکر ئەکەن کە خوا قەزاوت لێ موبارەک کا.

ئەلی ئەی ئەو مووزیقا و بەزمە چییە، پیاویک بە نەشتەرێکەو لە ناو راستیان وەستاو؟ ئەلی ئەو هەش دەستە خەتەنە سووران ئاخر تۆ کە ئەبی بە قازی موسلمانان ئەبی خەتەنە بکری. ئەو دەلاکە ئەو خەتەنە ئەکا و مووزیقاش لێ ئەدری بۆ شایەکەو

بۆ سه‌لامه‌تی سه‌ری خه‌لیفه که تو خه‌ته‌نه کرایت و بویت به قازی ولات و فره‌مانت بۆ ده‌رچوو.

قه‌شه هه‌روا ئه‌چیتته تاسه‌وهو ئه‌لی جه‌نابین یوزباشی هه‌مووی قه‌بول ئه‌کری به‌لام خه‌ته‌نه کردنه که من تازه له‌م عومره‌دا پیم قه‌بول نا‌کری. ئیسته بۆم ده‌رکه‌وت که مه‌سه‌له چییه؟ هه‌موو پینچ سه‌د لیره شک ئه‌به‌م ئه‌یده مه‌خزمه‌ت و جه‌نابیشت ئیتر ئه‌مری خۆته؟ یوزباشیش ئه‌لی: نا‌خر فره‌مانی شاهانه ده‌رکراوه چۆن ئه‌بی؟ قه‌شه ئه‌لی: قوربان با فره‌مان بۆ قه‌شه نه‌بی بۆ شه‌شه بی جه‌نابت خه‌ته‌نه‌ش کراوی هیچ ئه‌رکیکی تیدا نییه. یوزباشی ئه‌لی: باشه له‌ به‌ر خاتری تو بۆ ئه‌وه تووشی عه‌زیه‌ت نه‌بی خۆم ئه‌یکه‌م بلیم چی؟ پینچسه‌د لیره هه‌له‌گری و به‌ خۆی و به‌ ده‌سته که‌یه‌وه ئه‌گه‌رینه‌وه. تومه‌ز ئه‌مه یوزباشی پاره‌ی پتویست بوو ئه‌م کلاوه‌ی بۆ قه‌شه دروست کرد.

- له‌ ئاواپی بانگۆل پیاویک هه‌بوو سۆفی نادری ناو بوو، ژنیکی هه‌بوو «باجی فاته» یان پێ ئه‌وت. باجی فاته هه‌موو جار ئه‌یوت: سۆفی فیشه‌کی به‌ته‌قینه. سۆفی ده‌ستی کرد به‌ فیشه‌ک ته‌قان، ئه‌وه‌نده‌ی فیشه‌ک ته‌قان هیچ هه‌یزی تیا نه‌ما بوو، هه‌ی پێ نه‌ما. باجی فاته دیسان ملی گرته‌وه سۆفی نادر نه‌یکرده نامه‌ردی پشتی تی هه‌لکرد و دانیشه‌ سه‌ر دوا براهه‌کی باجی فاته و تریکی نا‌قولای پیا هه‌نا. باجی فاته وتی ئه‌وه چیت کرد؟ وتی: «له‌ جی گشت که‌سم، فیشه‌ک ته‌واو بوو تو پیکم تیگرت».

- کابراهه‌کی گوله‌کی گوله‌که هه‌بوو له‌ پینجوبین، که‌ر بوو خه‌لکی ناویان نا بوو «گزل». کورپکی هه‌بوو ئه‌ویش هه‌ر که‌ر بوو، خه‌لکه‌که له‌ به‌ر باوکی به‌ویشیان ئه‌وت «سیچکه». روژیک کابراهه‌ندی گوشت ئه‌کری و ئه‌بیاته‌وه بۆ ماله‌وه له‌ رینگادا تووشی کورپه‌که‌ی ئه‌بی پێ ئه‌لی: ئه‌وه ئه‌چیتته‌وه بۆ ماله‌وه؟ کورپه‌که ئه‌لی: نه‌وه‌للا ئه‌چمه‌وه بۆ ماله‌وه. کابراهی باوکی ئه‌لی: وامزانی ئه‌چیتته‌وه بۆ ماله‌وه ئه‌م گوشته به‌ریتته‌وه. کورپه‌ ئه‌لی: نه‌وه‌للا بابه ئه‌چمه‌وه بۆ مال دایکم وتی باوکت نه‌خۆشه که‌وتوو له‌ ماله‌وه زوو وه‌ره‌وه. باوکی وتی: ده‌ باشه که‌ ناچیتته‌وه بۆ ماله‌وه بچۆ بۆ لای ناله‌نه‌که من خۆم گوشته‌که ئه‌به‌مه‌وه. کورپه‌که وتی: تو هه‌ر تووره ئه‌بی دایکم ره‌نگین ئیسته ته‌لیسه‌که‌ی ته‌واو کردبی ئه‌یه‌ینم.

- ئەحە ی کړنو وتی: جارێک خەوێکم دی نیوەی راست بوو نیوەی درۆ. وتیان چۆن؟ وتی: «لە خەوما خەزنە یەکم دیوە تەووە هەلەم گرتووە لە بەر گرانی و قورسی خەزنە که خۆم پێس کردووە. که خەبەرم بوووە بەلێ راست بوو گوم کردبوو بە خۆما بەلام هیچ خەزنە و مەزنە نەبوو».

- ئەوا لە دیواخانە کە ی شێخ حەبیبی تالەبانی لە کەرکووک دانیشتون، کۆر گەرم بوو. قسە هاتە سەر ئەووە که نێربازی باشە یا خراپە؟ مەلایە کیش لەوێ بوو ئەویش وتی: وەللا بابم! لە کتێبا هەیه ئەفەرمووی ئەگەر یەکنی لە دنیا دا سواری منالێک بیت لەو دنیا ئەو منالە سواری سەر شانی کابرا ئەبێ و ئەبێ بە سەر پردی سیراتدا بپەرێتێتەو. شێخ قادری سیامەنسووریش لە کۆرە که دانیشتبوو وتی: «جا ئەگەر وا بێ ئەبێ مامە شێخ حەبیبم لە کاتی پەرێنەو دا بە سەر پردی سیراتدا وەکو لۆری جەژنی لێ بیت».

- دوو کابرا لەو شارباژێرە بۆ شار ئەهاتن. یەکیکیان لە پێشەووە بوو هەر دەمی ئەجوولا، ئەویکەیان پیتی وت ئەووە چی ئەخۆی؟ وتی: میوژ. وتی: دە بەشم بدە. وتی: «وەللا مادام کردتە ئەو کارەو داتە ئەو دارە تەنە ئەبێ بەشت نەدەم. وتی: جا برا بۆچی چیم وتوووە وا تووڕە ئەبێ؟ وتی چۆن چیم وتوووە؟ تووچ رایە ی ئەووە ئەکەوێ بە من بلێی بەشم بدە».

- شێخ مەرفی سەعاتچی بۆی گێرامەووە وتی: شێخ عەلی مەلە لە دێ چنارە ی وەرماوا هەبوو خزمایەتی لە گەل ئێمە شا هەبوو. خەتێکی خۆشی جوانی هەبوو. سەمایلنامە یەکی نووسیبوووە کەسی دەست نەکەوتبوو پێشانی بدا و ئافەرینی بۆ بکا نیشانی دایکی دابوو. دایکێشی ئەیگرێ بە دەستەووەو زۆر بە دل سەیری ئەکا و ئەلێ: «یارەبی رۆلە دەستت خۆش بێ، چەند رێک و پێکە ئەلێ گۆلە تووتتە پەنجەشی ئەکێشێ بۆ شوینێکی و ئەلێ بەلام ئا لەوێ دا "گلمتک" یکی تێدا یە». شێخ عەلی وتی کە سەیرم کرد لەو شوینە دا راست بوو غەلە تێک لە نووسینە کە دا هەبوو، «گلمتک» کەرسە کە.

- کابرایە ک وتی ئیمڕۆ دەستی کابرایە کم چاک بڕی. وتیان ئە ی بۆچی سەرت نەبڕی؟ وتی: ئاخەر سەری بڕابوو.

- پیاویکم لا بوو مام پیر داودی ناو بوو. روژیک قسه له بهینی ژن و میړده وه نه کرا، نه ویش وتی: «به خودای بابم نه گهر ژن، میړدی خوۍ بوۍ له قنگی سه گیشا بی شتی لو هه له نه گری».

- قانعۍ شاعر له سوله یمانی کړد بوویان به ماموستای چه پسخانه که بچی دهرسی دین و چاکه کړدن به چه پسه کان بلۍ و فیکری خراپه کړدن له بارهۍ دینه وه له سهریان لا با. کورپکی هه بوو «کوتهک» ی ناو بوو. کوتهک پتی نه لۍ جا بابو تو به و وه عزو نه سیحه تیان بکهۍ ئیتر به ره به ره چه پسخانه که چول نه بی و ئیتر توش نانت نه برۍ. نه ویش پتی نه لۍ: «رول هه مت نه بی، وایان لۍ نه که م هه ره له گهل چوونه دهره وه، خیرا پیاویک بکوژن و بگه رپته وه بو چه پسخانه».

په ندی پیران

- له قسهۍ گوۍ ناگردانی کودانه په نه لۍ: سه گ که نه که وپته زستان له و کویستانه زوری سهرما نه بی، به فر و کړپوه وای لۍ نه کا هیزی نه چنی و شویتیکۍ ده ست ناکه وۍ تیایا ستار بگری، نه چپته هه ره لایه به فر و باران و سهرمایه. له ناخرا له پال دیواریکا شویتیکۍ پیس نه دوزپته وه که نه وشی پی بی رازی نابۍ لۍ نه که وۍ کلکی دپیتته وه به دهور لموزیا و سهر نه کا به ناو گهلۍ خوۍا. له لایه که وه باران نه یکوتۍ، له لایه که وه کړپوه نه دا به بهینی تو که کانیا و نه شه کینیتته وه. به کورتۍ نه و حالهۍ نه و هه یه تی مه گهر هه نه و بیۍ. له وۍ که لیکه و توه خه یال نه بیاته وه و ده ست نه کا به بیزوو کړدن نه لۍ: «نه مه حاله من هه مه؟ شهرت بی نه گهر که و تمه هاوین هه رچی له تک و په تکی دنیا په کوی که مه وه بو زستان و له م فه لاکه ته رزگارم بی».

زستان به سهر نه چۍ و نه که وپته هاوین، ورده ورده گهرما دیت و نه بووژپته وه. ناهه که وپته چلهۍ هاوین و گهرما زوری بو دپتی. نه مجاره نه سووړپته وه به شوین چلکاو جوگه لاوی پیس و بوگه نا بو نه وهۍ خوۍ تیایا بگه و زپتی و فینکی بیتته وه. سهر نه کا

ئەوەشى دەست ناکەوئ. بە پال دیوارەکانا ئەروا وە یا لی ئەکەوئ بستی زمانی دەرئەکیشی و پەیتا پەیتا ئەیخانەوە دەمی و دەری ئەکیشیئەوە.

جا لەو وەختەدا کە ئەو زمانبازیه ئەکا ئەلئ: «کۆرە لەتکی چی و پەتکی چی لەتکی چی و پەتکی چی؟»

- دیسان ھەر لە قسەى کۆدانەیه ئەلئ: سەرەتا «چەقەل» لە ئاوەدانیدا بوو، سەگ لە چۆل و بیابانا. سەگەکان یەکیکیان لی نەخۆش کەوت، ھەرچەندە خەریک بوون چاک نەبوو وە ئاخىرى قسەیان ھاتە سەر ئەو وە بچن پەتا بەرنە چەقەلەکان بەلکو ئەوان یینە دەرەو وە ئەمان بچنە ئاوەدانى. بە ماوەى چەند رۆژیک بۆ ئەو وە ئەم سەگەیان نەختی ئیسقان و وردەنانى دەست کەوئ بیخواو چاک ببیتەو و پاشان ھەر کامیان بچنەو شوینى خۆیان. لە سەر ئەم بربارە کۆمەلیان کرد و بە گەل چوونە خزمەت چەقەلەکان وتیان وەرن پیاو تییەکی وامان لە گەل بکەن بە ماوەى چەند رۆژیک پرگەمان بەدەن یینە ئاوەدانیه وەو ئیو ش وەرنە دەرەو بەلکو ئەم نەخۆشە ھەزارەمان بە ھۆى داو دەرمانى ئاوەدانیه وە تۆزى چاک ببیتەو؛ پاشان دەرئەچین و ئیو ش ئەچنەو شوینى خۆتان. بەم ئیشەتان خیریکى گەورە ئەکەن، نەفسیک لە مردن رزگار ئەکەن. چەقەلەکان رازی بوون و چوونە دەرەو وە ئەوانیش ھاتنە ئاوەدانیه وە.

ماوەیەکی زۆرى پىچوو سەگەکان کە خەزو بەزى ئاوەدانیان چاوپیکەوت، دەرئەچوونەو. چەقەلەکان ھاتن وتیان ئەو وە بۆچ دەرناچن و ئیمە ببینەو شوینەکەى خۆمان؟ ئەمانیش وتیان ھىشتا نەخۆشەکەمان چاک نەبۆتەو. لەمان قسەو لەوان قسە، ئیتر لەو وەختەو ھەموو شەویک چەقەلەکان دینە رۆخى ئاوەدانى دەست ئەکەن بە لوورە لوور و ئەلئ: «نەخۆشەکەتان چاک نەبۆتەو؟» سەگەکانیش دەست ئەکەن بە حەپە حەپ ئەلئ: «حەو رۆژى تر حەو رۆژى تر».

- ئەلئ بە مشکیان وت تۆ جانەو ەریکیت ھاوتات نییە لە ئازاییدا: جەوال ئەدرى، دار کون ئەکەى، زەوى ھەلئەدرى، ئەمانە ھەموو بۆ تۆزى رزقى قوزەلقورت کە بەر دەستت کەوئ. ئیستە ئەمانە ھیچی مەکە، ئا ئەو پشیلەیه -کە چاوت لێیە- دوو بست لیتەو و دوو نییە بچۆ موویەک لە سمىلى بکەرەو و ئەمە حەو بار گەنمە لە کرىیا بۆ خۆت وەرى بگرە تا ماویت پیو ئەزیت و ئیتر بۆ کویرەو ەرى ژبان تووشى ھیچ دەردى سەریکی تر نابیت.

وتیان کورە شتی وا چۆن ئەبێ؟ خەبەر گەشت بە پادشا و پادشا ناردی بە شوینیاو لێ
پرسی. کابرا لای ئەویش بەو جۆرە گیرایەو. پادشا وتی ئەگەر وا نەبوو چۆن؟ وتی ئەوا
کەللە سەرە کە لەو دەشتە کەوتوو بە بچین، ئەگەر وا نەبوو لە سەرم بە.

پیاوی خستە تەکی و چوون. کە رۆیشتن سەیر ئەکەن بەلێ کەللە سەریکی ئادەمیزاد
بە بێ لەش کەوتوو، بەلام قسەو شتە ناکا. ئەمجا لە کابرا ئالان وتیان خاوەنی ئەم سەرە تو
کوشتووتە ئەبێ بکوژیتەو لە باتی. هەر چەندە هاواری کرد هیچ دادیکی نەگەیاندا. بە
فەرمانی پادشا دایان لە سەری کابرا و سەریان پەپان.

پاش ئەو کە کابرایان سەربەری، کەللە سەرە کە کەوتەو هەلخستەو دەستی
پنکەردەو: «ئەگەر زمان بوەستی سەر سەلامەتە».

- لە «نەزانی» یان پرسی کەس و کارو عەشیرەت کێیە؟ وتی: من خۆم ناوم شەرە،
باوکم ناوی جەورەو دایکم ناوی گوناح. براکەم زۆرداری خوشکە کەم دوو بەرەکی،
حەسادەت مامەو زەبوونی خالە. هەژاری کۆرەمەو تەمەلی و بێ کارەیی کچم. وێرانەو
وێرانی نیشتمانەو خزم و کەس و کاریشم دیلی و ژێر دەستەیی و پیشەم خزمەت کردنی
دوژمن و سەرمایەشم دەرد و ئازارە. هاتوو چۆ کردنم کوشتن و برین و مالیشم تاریکییە.
خۆراکم پاشماوەی خەلک و خەوم بێ هۆشییە. بێداریم مردن، رۆژم رەشی، شەوم بەندییە.
دراو و پارەم کیسە سەمەکارانە، ئەگەر بێمدا تێ پیاویکی نان بەو سەخییە ئەگەر نەشی دا
پیاویکی عادل و بەداده؛ دیارە منیش بەندە ی ئەو کەسانەم.

- ئەلێ سالتیک لە «قەرژال» یان پرسی ئەو تۆ چۆن دوو سەر و چوار چاو و دوو
دەمت هەبە، بە هەر دوو بارا ئەچی بە رێگاداو لە هەر دوو سەریشەو گەز ئەگریت؟ وتی:
«برا ئەو ئیو نایزان، من لێم دیت ئیو لیتان نایە. من پێم ئەکەوی ئیو پیتان ناکەوی».

- ئەلێ: سەگ کە روو ئەکاتە گورگ ئەو پێ و ئەترێ. لێیان پرسی: وەرپێت لەچی
و ترینت بۆچی؟ وتی: «کە ئەو پێم گورگ ئەترسینم کە ئەترم خۆم ئەترسم».

- ئەلێ جارێک گورگ وتی تۆبە ئەکەم و ئیتر بەسە ئەم درەندەیی و ئازار گەیانە بە خەلک، با رێگە‌ی حەج بگرە بەرو پاش حەجەکە لە گۆشە‌یەک بۆ خۆم دانیشم خەریکی خوا پەرەستی بێم تا خوا ئەم ئەمانەتەم لێ وەر ئەگرێتەو.

لێی دا وردە وردە بەرێ کەوت و پڕۆشت. برسیەتی پڕۆ بە پڕۆ بێ ھێزتری ئەکا وای لێ ھات لاکە‌ی ئەھات لە برسانا.

پڕۆژیک لە دوورەو ئەستێرە گەریکی بەرچاو کەوت کە بەرە‌لا کرابوو. وتی: خوا لە وەختی تەنگ و چەلەمەدا حەرامی حەلال کردوو، من ئەوەتا لە برسانا ئەمرم، با تۆبەشم کردبێ و بۆ حەجیش بچم بۆم حەلالە بچم ئەم ئەستێرە بخۆم. چونکە ئەگەر نەبخۆم ئەمرم و پەکی عبادەت و خواناسیەکەم ئەکەوێ.

چوو بە‌لای ئەستێرە کەوتوو و خۆی لێخۆش کرد. ئەستێر پێی وت: مام گورگ ئەو ھە ئوگرێ و لەم دەشتەدا وردە وردە ئەپۆیت و ھاتوێت بە‌لای منەو؟ وتی: وە‌للا ئوگرێت خێر بێ! ئەمەوێ بچم بۆ حەج، بەلام زۆرم برسی بوو بە شەرع بۆم حەلالە تۆ بخۆم و ھاتووم بتهخۆم و پاشان بپۆم.

ئەستێر وتی یا خوا بەخێر بیت و خوا حەجەت قەبوول بکا! بە راستی منیش لەم ژێانە وەرەز بووم ئەمەوێ رزگار بێم، بەلام مام گورگ خۆت ئەزانێ گەلێ حەدیس و ئایەت لە سەر ئەو ھەبە کە ئەگەر گیاندارێک سەر بپا بە جۆریک سەری بێرن کە زوو گیانی دەرچێ، ئەستێرە منیش وەختی خۆی کە نال کراوم بزماریک لە وەختی نالەکەدا چوو بە گۆشتەکەدا زۆر ئازارم ئەدا تۆ لەو لاو بەمخۆی و لەم لاشەو ئەو ئازارەم ھەبێ ئەمە پێچەوانە‌ی ئەو خواناسیە‌یە کە تۆ گرتووتە بەر. ئەگەر بەزەحمەتی نەزانێ لە پێشا ئەو بزمارە دەرینی و پاشان بە شێنە‌یی بمخۆی زۆر خێرت ئەگا.

مام گورگ وتی راست ئەکەم کامە تا بۆت دەرینم. ئەستێر قاچی بەرز کردووە پێشانێ دا، مام گورگ بە وەستایی لموزی بۆ درێژ کرد کە دەرێ بێنێ، لەو کاتەدا ئەستێرە کە لەقە‌یەکی مالی بە دەم و لموزی گورگەکەدا ھەموو دانەکانی کەوتنە خوارەو و لەوێ بە بێ ھۆشی کەوت و ئەستێریش لێی دا پڕۆشت.

پاشان کە ھاتەو ھۆش خۆی و سەیری حال و بالی خۆیی کرد، پرووی کردە خۆی و بە خۆی وت: «ئاخر خوا بتگرێ گورگ، تۆ باوکت نالەند بوو، باپیرت نالەند بوو تۆ چی و نالەندی چی! دەببخۆ ئەو دەرەت بێ!»

- ئەلێ لەو ولاتە لە بێشەیه کە شیریکی لێ بوو هەموو گیانلەبەر و درەندەکان لێی ئەترسان بە تاییبەتی دەستە «چەقەل» زراویان لێ چوو بوو. روژی ئەم چەقەلانە کۆ بوونەوه کە بەلکوو چاریک بۆ خۆیان بدۆزنەوه و لە دەست ئەم شیرە رزگاریان بێی.

چەقەلێکی زۆر پیری کۆنەسال هەبوو وتی: چار ئاسانە ئەگەر ئێوە بتوانن ئەوەی من ئەیلیم بیکەن. وتیان فەرموو هەر شتیکی بلیت ئەیکەین. وتی: من ئەمە چەند سالە تووکی کلکم هەر هەلۆهاریوە و لە کونە کەما ماوەتەوه. پەنا بەرنە بەر «گۆرەویە» ئەو تووکیەتان بۆ برێسی و بیهێننەوه من لە سەر ڕیگەیی شیرە کەدا ئەیکەم بە داو و بۆی ئەنیمەوه پێوە ئەبێ و ئەو وەختە هەموومان رزگارمان ئەبێ لە دەستی.

ئەمجا وەکوو ئەو وتی وایان کرد و بۆیان کرد بە بەن و گوریس و ئەویش چوو لە ڕیگەیی شیرە کەدا داویکی نایەوه. شیرە کە بە نەرە نەر و گرمە گرم بەویدا تێپەری و هەر دوو دەستی لە ناکاو بوو بە داوە کەوه. نەختی هیزی دایە خۆیی و ویستی گۆر بەستیتەوه بۆ بچرینی، کەچی هەر دوو قاچیشی پێوە بوو، ئێتر بە جاری پرزەیی لێ پراو روژ بە روژ هەتا ئەهات لاوازتر و بێهێزتر ئەبوو گیانیکی تیا مابوو یا نەمابوو.

روژیکی مشکێک بەویدا تێپەری سەیری شیرە کەیی کرد. شیرەیی بەو جۆرە دی سەری سڕما و چوو بە لایەوه وتی: ها شای گیانلەبەرە! خێرە وا بەم جۆرە لێرەدا کەوتوی؟ وتی: بلیم چی ئەمەیه کە ئەمبێنی بەسراومەتەوه و پەلو پۆم براوه. مشکە وتی ئاسانە ئەگەر بفەرمووی من هەر ئێستە رزگارت ئەکەم. شیرە وتی: جا چی لەوه چاکتر هەیە؟

مشک تیکەوت ئەوەندەیی کەفرە کوونی هەموو کەمەندی داوە کەیی خێرا بە دان قرتان و شیرە رزگاری بووه و شیر هەستایەوه و خۆی تەکان و لێیدا پۆیشت و مالاوایی لە مشک کرد.

مشکە کە کە سەیری کرد شیرە کە ملی ڕیگەیه کی گرتووە کە ئەو ڕیگەیه لە بێشە کە دەرئەچێ. کەوتە شوینی و پیتیوت شای درەندەکان! ئەوه بۆ کوێ ئوغر ئەکەیی؟ وتی: وەللا لەم بێشەیه ئەچمە دەرەوه و ئەم شوینە بە جی دێلم. وتی: ئاخر تۆ چۆن ئەم شوینە بە جی دێلی؟ ئەم جیگایە نیشتمان و ولاتی خۆت و باو باپیرت بووه، ئێستە چۆن دلت دیت بە جی بێلی؟ شیرە وتی: «وازم لێ بێنە گوو ئەکەم ئەو ولات و نیشتمانە کە چەقەل بمگریت و مشک بەرەلام کا».

- ئەلنی کابرایەک لەو بەر کینۆ چەند مریشکێک ئەخاتە سەبەتەبە کەووە ئەبیا بۆ شار بیفرۆشی؛ ئەبیاخە سەر گویدریژیک و بەرئ ئەکەوئ. ئەگاتە پێچەکانی «تەلان»، سەیر ئەکا وا رێویەکی تۆپیو راست لە چەقی رینگە کەدا کەوتوو. نووکە شەقیکی لێ ئەداو گۆئ ناداتی ئەپوا؛ مەگەر ئەم رێویە نەتۆپیو بە فیل وای لە خۆی کردوو.

کابرا زۆر ناروا ئەگاتە پێچیکێ تر تا ئەو ئەگاتە ئەوئ رێوی بە قەلمبازیک لە کلکە ی لووتکە کەووە خۆی ئەگەینیتە بەردەمی، لەویشا خۆی ئەکا بە تۆپیو. کابرا کە سەیری ئەمەش ئەکا پەشیمان ئەبیتەووە بۆ ئەویکە کە بۆچی هەلی نەگرتوو لە گەل ئەمەدا ئەبێ بە دوو رێوی و ئەبیا لە شار پێستەکیان ئەفرۆشی پاریه‌کی چاک ئەکا.

ولاغ و مریشکەکان لەوئ بە جی دێلی و ئەگەرپیتەووە بۆ رێویەکی تر. هەر کە ئەو پشت هەلئەکا رێوی راست ئەبیتەووە ئەنیشیتە ناو مریشکەکان قیژ و هۆر ملی چەند مریشکێک ئەشکینێ و ئەبیا.

کابرا کە ئەچیتە سەر وەخت رێویەکی ترەووە سەیر ئەکا رێوی نەماو. ئەگەرپیتەووە دواو، تەماشای ئەکا ئەم رێویەکی تریش نەماو؟

دەست لە گونان بەرەوژیرتر ئەچێ بە لای مریشکەکانیەووە تەماشای ئەکا مریشکەکانیش چەند دانەبەکیان نەماو. ئەمجا تێ ئەگا کە ئەم رێویە قوماز بازە فیلێ لێ کردوو.

- کابرایەک مامشی هەبوو مام و سووی ناو بوو. کێژیکێ زۆر جوانی هەبوو هەر کەس ئەهات نە ئەدایە ئەبیوت مە ئەم کێژەم نە بە ژنی ئەدەم نە بە مالی دنیای ئەدەم. پرسیاریکم هەبە، هەر کەس وەلامم بداتەووە ئەیدەم بەو کەسە. پرسیارە کەش ئەووە بوو ئەبیوت: «ناو کاتی کە ئەیکەنە مەنجەل و ئەیخەنە سەر ئاگر دەست ئەکا بە قولتەقولت و کزە کز ئەلنی چی؟»

هەر کەس کە ئەهات داوای کچەکی ئەکرد ئەم پرسیارە لێ ئەکرد ئەویش نەبێژانی وەلامم بداتەووە بۆ خۆی ئەچوووە دواو.

هەر لەو دەورە لە گوندی «سیساوی» پیاویکی تر هەبوو مام هۆمەری ناو بوو، کورپیکێ هەبوو «پیرۆت»ی ناو بوو. پیرۆت زۆر لاوچاک بوو دلی لە کچی مام و سوو سەندبوو ئەویش دلی بە کچەووە بوو بەلام نەبێژتوانی بچێ داوای بکا، چونکە وەلامی پرسیارە کە ئەبێژانی. رۆژیک چوو بە دەستی کچەکەووە پێی وت: ئەگەر تۆ مەنت ئەوئ، بەلکوو ئیشیکێ وا بکە ئەو وەلامە بە باوکت دەرخی و بە مەن بێت. کچە کە وتی باشە.

کچه دهستی کرد به خزمه‌تکردنی باوکی. خزمه‌تیکی وا که به جارئ دلی باوکی سهند و باوکی ههموو دوعای خیری بۆ نه‌کرد. روژیک کچه‌که وتی بابه نه‌گهر تو منت خوش نه‌وی نه‌و وه‌لامه چیبه وا ههر کهس دیت داوای من نه‌کا و تو پرسیاریکی لی نه‌که‌ی و نه‌و نازانی وه‌لام بداته‌وه. باوکه وتی: کچم له‌وه گهری داوای ههر شتیکی تر نه‌که‌ی بکه داوای نه‌وه مه‌که. کچه ماوه‌یه‌ک لیگه‌را و دیسان ههم داوای لی‌کرده‌وه تا له نه‌نجاما پیتی دهرخست وتی: «کچم نه‌وه نه‌و ناوه نه‌لی ههرشتی که کردم خۆم به خۆم کرد؛ نه‌گهر من نه‌چوو‌مايه ناوی نه‌و خه‌لفه دارانهم نه‌دایه وا به‌و جوړه گه‌وره نه‌ئهبوون و پاشان نه‌ئه‌هاتن ببن به ناگرو کسپه له جهرگمه‌وه بینن».

کچه چوو نه‌م وه‌لامه‌ی به پیروتی ده‌زگیرانی وت. له‌پاش ماوه‌یه‌ک پیروت به باوکی وت: که بچیت داوای کیژه‌ی له مام وسوو بۆ بکا. باوکی وتی: جا رۆله مام وسوو دیاره کیژ به کنی نه‌دا! به‌و کهسه‌ی نه‌دا که وه‌لامی پرسیارى بداته‌وه وتی تو بچۆ نه‌گهر نه‌و مهرجه‌ی گرت بلنی کوپه‌که‌م وه‌لامت نه‌داته‌وه.

به ناچاری مام هۆمه‌ر چوو له‌ی مام وسوو وتی نه‌بی پیروتی کوپم بکه‌ی به کوپى خۆت. مام وسویش وتی: مام هۆمه‌ر تو خۆت نه‌زانی من ته‌مای دنیا‌م نییه کچه به‌و کهسه نه‌ده‌م که وه‌لامی پرسیاره‌که‌م بداته‌وه. مام هۆمه‌ر وتی پیروت دیت پرسیارى خۆتی لی بکه، نه‌گهر وه‌لامی دایته‌وه کیژه‌که‌ی بده‌ری نه‌گهر نه‌یدایته‌وه هیچ. مام وسوو وتی باشه.

مام هۆمه‌ر پیروتی کوپى نارد. مام وسوو وتی: «رۆله تو کیژی منت نه‌وی نه‌بی وه‌لامی پرسیارم بده‌يته‌وه، پیروتیش وتی: مام وسوو پرسیار بکه. مام وسوو وتی: «رۆله ناو کاتن که نه‌یکه‌نه مه‌نجه‌ل و نه‌یخه‌نه سه‌ر ناگر ده‌ست نه‌کا به‌ قۆلته قۆلت و کزه‌کزه نه‌وه نه‌لی چی؟» پیروت وتی: «مامه نه‌وه نه‌لی ههر شتی که کردم خۆم به خۆم کرد؛ نه‌گهر من نه‌چوو‌مايه ناوی نه‌و خه‌لفه دارانهم نه‌دایه وا به‌و جوړه گه‌وره نه‌ئهبوون و پاشان نه‌ئه‌هاتن ببن به ناگر و کسپه له جهرگمه‌وه بینن».

مام وسوو که نه‌مه‌ی گوئ لی بوو وتی: «ههر شتی که کردم خۆم به خۆم کرد نه‌گهر من به کیژه‌که‌م نه‌وتایه‌و نه‌و به‌ تو‌ی نه‌وتایه‌ و ئیسته کیژه‌که‌م له ده‌ست نه‌ئهبوو‌وه».

ناردی مه‌لایان هیتا و کچه‌که‌یان له پیروت ماره کرد.

- له‌ قسه‌ی گوئ ناگردانی کوردانه‌یه نه‌لی: بینایی‌چاوان عینسان و سه‌گ، و که‌ر و مه‌یموونی کۆ کرده‌وه وتی عومرتان نه‌ده‌می یه‌کی چه‌ندتان نه‌وی؟ وتیان بینایی‌چاوان

که یقی خۆته چه ندمان ئه ده یته به زیاد بێ. رووی کرده عینسان فهرمووی سی سال باشه؟
 عهرزی کرد که یقی خۆته به زیاد بێ. رووی کرده سهگ وتی بۆ تۆیش سی سال به سه؟
 سهگ عهرزی کرد بینایی چاوان سی سال بۆ من زۆره له تواناما نییه سی سال پاس و حه په
 حه پ بکه؛ ده سال به سه بینایی چاوان. رووی کرده ئه وانی تر فهرمووی کئی بیست
 ساله که ی تر هه ل ئه گری؟ عینسان دهستی دا به سنگیا و وتی من.

ئهمجا رووی کرده که و فهرمووی تۆش سی سالت به سه؟ عهرزی کرد بینایی چاوان
 من له کوئ توانای ئه وه م هه یه سی سال پشتم له ژیر بار بیت؟ منیش ده سالم به سه. رووی
 کرده ئه وانی تر فهرمووی کیتان بیست ساله که بتان ئه وئ؟ هه ر گورج عینسان هاته زمان
 وتی: بینایی چاوان خۆم. پاش ئه وه رووی کرده مه یموون و فهرمووی: ئه ی تۆ سی سالت
 به س نییه؟ عهرزی کرد بینایی چاوان سه ر و فه سالتیکی زۆر جوانت نه داومه تی تا دلم به
 خۆم خۆش بێ، هه رکه چاوی پیم ئه که وئ پیم ئه که نئ؛ که واته هه ر ده سال ئه توانم بيم به
 رشخه نگای مه ردم. به زیاد بێ له وه زیاترم ناوئ.

ئهمجا به بئ ئه وه له ئاده میزاد بیرسی یا نه پرسی هه ر خیرا عینسان هاته قسه و عهرزی
 کرد بینایی چاوان بیست ساله زیاده که ی ئه ویش هه ر بده به من. بینایی چاوان ئه و بیست
 ساله ی مه یمونیشی دایه ئه واه به م جۆره ئاده میزاد نه وه د سالتی عومری په یدا کرد، به لام چۆن
 نه وه د سالتیک؟

نه وه د سالتیکه وا که سی سالتی هی خۆی بوه و له و سی ساله دا وه کو نووستوو وایه. له
 سییه وه تا په نجا ئه و بیست ساله ی هه ر خه ریکی هه لپه کردنه و به م لاو به و لا دا په لامار ئه دا
 بۆ شت په یدا کردن و بۆ پاس کردن. له په نجا وه تا حه فتا ئه و بیست ساله شی وای لی دی
 ئه بی به ژیر باری مال و منال و ئه رکی به رپوه بردنی ئه وانه وه. له حه فتا وه تا نه وه د ئه و
 بیست ساله ش که هی مه یمونه که یه و وه ریگرتوه؛ له به ر ئه وه که له ش و لاری تیک ئه چی
 و ده م و چاوی چرچ و لۆچی تی ئه که وئ و پشتی کۆم ئه بیته وه و هیچی به سه ر هیچه وه
 نامینی. وه کو مه یمونه که ئه بی به رشخه نگای خه لک. جا برام تۆ ته ماشای خۆت بکه بزانه
 ئیسته کام یه ک له و گئجانه ت وه رگرتوه؟

- له قسه ی گوئ ئاگردانی کوردانه یه ئه لی: کا برایه ک هه بوو له و سه ره گه لی قسه و
 زمانی ئه زانی. یه کینکی تریش هه بوو هیچی نه ئه زانی. نه زانه که چووه لای زاناکه بیی وت
 قسه یه کم فیرکه. ئه ویش وتی نازانم. وتی پیاوه تیت بئ تۆ فره ئه زانی شتیکم فیرکه. وتی

من به خۆرایی شت فیری که‌س ناکهم. وتی چیت ئه‌وێ، ئه‌تده‌مێ قسه‌یه‌کم فیرکه. وتی باشه قسه‌یه‌کت فیر ئه‌که‌م به گانیک. وتی پیاوه‌تیت بێی شتی وا چۆن ئه‌بێ؟ وتی ههر ئه‌وه‌یه ناچار کارا رازی بوو ئه‌ویش پتوه نیشته و لێ بوه‌وه. وتی ده‌ی قسه‌یه‌کم فیرکه. وتی: «برۆ هه‌تا ماوی بلی ئای قنگم».

- ههر له قسه‌ی گۆی ئاگردانی کوردیه که زینده‌وه‌ری تر قسه‌ی هه‌یه ئه‌لێ:
له‌و ده‌شتی لاجانه حوشتیک لێ که‌وتبوو چوو بووه ده‌ریای ئه‌ندیشه‌و کاوێزه‌وه. له‌ دواوه کۆمی وه‌کو لاشه‌ گوشتیکی زلی سوور ده‌رپه‌رپیوو. رێویییه‌ک به‌و ناوه‌دا تێپه‌ری سه‌یری کرد وا ئه‌م لاشه‌ گوشته سووره جوانه له‌و ده‌شته‌دا به‌ بێ خاوه‌ن که‌وتوو. سووری کۆگا گوشت، حوشره‌که‌ی نه‌هینایه به‌ر چاوی. چوو په‌لاماری داو چه‌مۆله‌ی بۆ درێژ کرد. ههر که‌ چه‌مۆله‌ی گه‌یشته به‌ قنگی حوشر حوشر راچه‌نی و راست بووه‌وه. ده‌ستی رێوی ترنجایه ناو قنگی حوشر و خۆیشی به‌ دوا‌ی حوشره‌که‌دا شو‌ر بووه‌و ده‌ستی کرد به‌ پۆیشتن.

له‌و کاته‌دا چه‌قه‌لێک به‌ لایانا تێپه‌په‌ری سه‌یری رێویییه‌که‌ی کرد ئه‌م دیمه‌نه‌ی به‌ لاوه سه‌یر بوو وتی: ها مام رێوی خێره ئه‌مه‌ چیه‌؟ بۆچ وات لێ هاتوو؟ وتی: قوربان خزمه‌تکاری ئه‌م نه‌جیمه‌ین و له‌ پشتیه‌وه ئه‌پۆین. وتی: جا ئیسته‌ چاوه‌رپێ چیت؟ وتی: هیچ؛ چاوه‌رپێ تریکی ئه‌م خاس خوایه‌ین».

- له قسه‌ی گۆی ئاگردانی کوردیه ئه‌لێ: جاریک مشکه‌کان کۆ بوونه‌وه و تیان ئه‌مه‌ چ حالیکه ئیمه هه‌مانه به‌ ده‌ست پشیلوه‌وه؟ ئه‌گه‌ر ئیمه هه‌زاریک بێن ههر له‌ گه‌ل پشیلوه‌یه‌که‌مان لێ په‌یدا بوو به‌و لاوه‌م لالا و پال لێمان ئه‌خا و هیچمان له‌ گه‌لی پێ ناکرێ با ئیشیکی وا بکه‌ین به‌لکو تو‌زێ له‌ خه‌می رزگار بێن. له‌و روه‌وه ههر یه‌که‌یان قسه‌یه‌کی ئه‌کرد و ههر که‌سه‌یان راوێژیکی ئه‌کرد. له‌ ئه‌نجاما هاتنه‌ سه‌ر ئه‌وه و تیان بێن زه‌نگین بکه‌ینه‌ مل پشیل، ههر که‌ جوولایه‌وه‌و ویستی بیت به‌ لامانا زه‌نگه‌که‌ ده‌نگی دیت و ئه‌وه‌خته ههر یه‌که‌ به‌ لایه‌کا را ئه‌که‌ین. هه‌موو ئه‌وه‌ قسه‌یه‌یان په‌سند کرد و تیان قسه‌ی چاکه‌وه له‌ سه‌ر ئه‌مه‌ بریاریان داو و تیان ئیتر له‌ به‌لای بێوه‌ی ئه‌بێن. له‌ سه‌ر ئه‌مه‌ مانه‌وه ته‌نها مایه‌وه سه‌ر ئه‌وه که‌ کێ به‌چیت ئه‌م زه‌نگه‌ بکاته‌ مل پشیل. که‌ گه‌یشته ئیره، هه‌موو ئاش به‌تالیا‌ن لێ کردو بلاو بوونه‌وه.

- ئەلنی کابرایه‌کی گوله‌که‌ی بێ فەرە لەو ولاتی «شنۆ» یه بۆی لوا بوو خۆی کردبوو بە پاشا. پیشۆکی ئەو ولاته نه کەس هەبوو قسە لە روویا بکا نه کەس ئەویرا پیتی بلنی لای چاوت کلی پتوویه؛ به کورتی بکوژ و بپه هەر بوو به خۆی. ئەمەش لە بەر ئەوه بوو که ئەو خەلکه وایان ئەزانی ئەمه له لایەن خواوه هاتوووه هەموو کەس ئەبێ ملی بۆ دانەوێتی. رۆژی له رۆژان پیاویکی «بیتووشی» ئەچیتە ئەوی بەناویانگی ئەم کابرایه‌وه تەماشای دەکا ئەم کابرایه کابرا گوله‌که‌ی ولاتی ئەوانه والێره بووه به قەشەم شا. لینی ئەکا به هەرا و به خەلکه‌که ئەلنی که ئەمه هیچ نیه‌و له لای ئیمه شیاکه‌شی بێ ناپێژن. ئەمجا دەرینه‌که‌ن و هەر شتیکی دەست که‌وتبوو ئەوه‌شی لێ ئەستێننه‌وه. به‌لام کابرا که زانی ئەگەر له سەری بپوا خراپتر ئەبێ شروشاتالی خۆی پێچایه‌وه‌و وتی:

«تا که هاتم بوو هەر هات هاتم بوو ئێسته نه‌هاتمه قسه‌ی بیتووشی بۆ نه‌هاتم بوو»

گەنجی درەخشان

- کابرایه‌ک هەبوو «حاجیالی» ناو بوو. خەلکی ئەو ولاتی باله‌کایه‌تیه‌ بوو. هه‌زار که‌وتبوو به هه‌زاری که‌وتبووه سابلاغ. به ئیواران ئەچوو له مزگه‌وته‌کانا ده‌سته‌سپێکی رانه‌خست و به دیاریه‌وه دانه‌نیشت بۆ ئەوه‌ی شتیکی بۆ بخه‌نه سەر. له ئاخرا فێر بووبوو به مزگه‌وتی سوور هەموو نوێژی شینانی ئەچوه ئەوئ ده‌سته‌سپه‌که‌ی رانه‌خست و له بەر خۆیه‌وه ئەیوت: «حاجیالیمه، باله‌کیمه، ژن مریمه، په‌ک که‌تیمه، یه‌کێ به‌ خیرا بابی پیره‌داکی، پیرخوشکیکی هه‌بێ ویم دا هه‌و پشته‌ی ده‌چیته‌ به‌حه‌شتی».

- کابرایه‌ک هەبوو «باوه‌نوو» ی ناو بوو. قه‌رزاری کابرایه‌کی شاری بوو. کابرا هەر چەند هاواری ئەکرد، باوه‌نوو هه‌چی نه‌بوو پیتی بداته‌وه. له ئاخرا رۆژی له که‌له‌به‌ریکا به‌ گیری هینا و راپینچی دا. باوه‌نوو وتی: بابە بۆ نیوه‌رۆ وەرە بۆ ماله‌وه پاره‌که‌م بۆ داناوی ئەتده‌م.

باوه‌نوو چوه‌وه‌وه بۆ ماله‌وه به‌لام زۆر به‌ په‌رۆش بوو. ژنه‌که‌ی لیتی پرسى بۆچ وا دۆش دایبردووی؟ وتی: وازم لێ بینه‌ قه‌رزاری کاواری شاریم به‌ گیری هینام و وتم

پارەكەتم لە مالمەو داناو وەرە بۆی. ئیستا نیوەرۆ ئەو دیت و هیچم نیه بیدەم، نازانم چی بکەم؟ ژنەكە وتی خەمت نەبێ، كە هات من پێی ئەدەمەو. كابرأ وتی چۆن؟ تۆ لە كویت بوو؟ وتی تۆ كارت نەبێ كە ئەو هات تۆ خۆت مەخەرە بەرچاوی، من بۆی جێ بە جێ ئەكەم.

كابرأ شارى بۆ نیوەرۆ چوو بۆ مالى باوهرنور و لە بەر قاپی وەستا و داوای باوهرنورى كرد. ژنە لە پێش ئەویدا كە كابرأ بێت هەندى درك و دالى لە بەر قاپیەكەى خویانا دانابوو ئەنجا چوو بە پیشوازی كابرأ وتی ها برا چیه؟ كابرأ وتی قەرزم لای باوهرنورەو بۆی هاتووم. ژنە وتی: بە خێر پێی هەقەكەت لای منە، من ئەتەدم. كابرأ زۆرى پێخۆش بوو وتی: دەبێتە. وتی: ئەو دركانە ئەبێنى لە بەر قاپیەكە؟ وتی بەلى وتی قەرزهكەت بەو دركانەوێه. وتی چۆن؟ وتی: «ئەو ئەو دركانەم لەوئ داناو بەیانى و ئیواران رانى ئاواى بەویدا دیت و ئەروا خوریهكانیان ئەبێ بە دركەو، من لێی ئەكەمەو و ئەیشۆمەو و ئەپرېسم و ئەيكەم بە جاجم؛ ئەببەمە بازار و ئەفرۆشم و ئەیدەم بە پارە ئەیدەمەو لە باتى قەرزهكەت».

كابرأ ئەم كەين و بەینەى زۆر بە لاو سەیر بوو دەستى كرد بە پێكەنین. باوهرنور لە سەر بانەو خۆى شارذبووە، كە گویى لە دەنگى پێكەنینەكەى بوو ملیكى لار كردهو و سەیریكى كابرأى كرد وتی: «ها سەیركە كە هەقەكەى خۆى دەستكەوتووتەو لە خوشيانا پێتەكەنى».

- كابرأیهكى وردە شاترى هەبوو «گۆنە»یان پێ ئەوت. رۆژىك تووشى كابرأیهكى خێلەكەى خویان بوو پێى وت ئەو بۆ كوێ ئەچى؟ وتی ئەچم بۆ خزمەتى شیخ. وتی: «بەم وە ساقەت پێى! بێزە نووشتەیهكم بۆ بنێرى، رۆحم وە فیاى وى! لەو نوشتانە كە خوا وە زەمیلە بۆى ناردگەسە خوارەو».

- وەختى خۆى پیاویكى توركمان هەبوو لە كفرى ناوى موسا بوو. سەر بە جەمیل بەگى بابان بوو. بابانەكان و جافەكان تۆزە ناكۆكیەك هەبوو لە بەینیان. داود بەگى جاف موسا ئەگرێ و تێر و پرى لێ ئەدا و ئەشیەوى بێخاتە ناو سێروانەو، خەلكوخا لێى ئەپارێنەو و نایەلن و كابرأ ئەگەر پێتەو بۆ لای جەمیل بەگ و كارەساتەكەى تێ ئەگەینى. جەمیل بەگ گەلە ئەنێرى بۆ كەرىم بەگى فەتاح بەگ، كە برا گەورەى داود بەگ بوو، وە

ئەلئى بۆچى لە پياوھەكميان داوھ؟ كەرىم بەگىش وەلام ئەنئىرئەوھ بۆ جەمىل بەگ و ئەلئى: «بابە ئىمە لە مووسامان داوھ، كە توركمەنو سەر بە ئىوھە، ئىوھەش بىچن لە كفرى لە باتى ھەقەكەى خۆتان لە مەردان بەدن، كە ئەوئش توركمەنو سەر بە ئىمەھە».

- كابرايەكى جافى مېروھىسى ئەچئە كفرى. كە ئەچئە مالموھ خانەخوئەكى ئاوى بۆ دئىن ئەبخوانەوھ سارد و خۆش ئەبئ. ئەپرسى ئەمە چە و ساردە؟ ئەلئى ئاوى شەربەھە. ئەوئش كە ئەچئە بازار و شەربەھەك ئەكړئ و پرى ئەكا لە ئاو لە گەل خۆى ئەبھئئەوھ بۆ مالى خانەخوئەكى. شەوى ھەلئەستى ئاوى لى بخوانەوھ كە ئەبئى بە سەرەوھ قولتە قولتى دئ. ئەلئى: «ئەى گوى توى لئىنەوارى خۆ بە توركى خەرىكە جەمئىن ئەداتى. ئا تۆ لئىمگەرئ تا رۆژ ئەوئەوھ ئىستەى لقاوى ئەم مالم لە دەمايەو لە بەر ئەم مالم دەنگ ناكەم، سەوى توى بترئىم وە رىشى باوكتا. دەوئ باوك با ئىستە تۆ ئەم جەمئانەت داوى». بەيانى كە لە شار دەر ئەچئ ئەشكئىنى و ئەلئى: «دە برۆ دەوئ باوك ئاوات لى ئەكەم جەمئ ئەدەئى».

- دەرئش ئەحمەد ھەبوو خەلكى سولەيمانى بوو. لە زەمانى توركدە لە لەشكرى جەمال پاشاى سەفاحدا عەسكەر بوو. رىش و پەشمىكى بەردابوھە. رۆژىك جەمال پاشا تەفتىشى عەسكەرەكان ئەكا ئەگاتە لای دەرئش ئەحمەد كە لە رىزى سەفەكەدايە. ئەوئەستى و دەست ئەبا بۆ رىشى دەرئش ئەحمەد و ئەلئى: «ئەمە چىيە؟» ئەوئش دەست بەرز ئەكاتەوھ سەلامى بۆ بگړئ كوتوپر دەستەيە قاقەزى قومار لە باخەلى ئەكەوئە خوارەوھ ئەپەشۆكى و ئەيەوئ قاقەز ھەلگړئەوھ كە دانوئەوھ قاپئ عەرەقىش ھەر لە باخەلىا ئەبئ، ئەوئشى لى ئەكەوئە خوارەوھ. كە جەمال پاشا ئەمە ئەبئنى واقى وړ ئەمئنى و ئەروا.

- كابرايەكى «جەبارى» دىنا زستان ئەبئ لە گەل كاروانا دئت بۆ كەركوك. بەيانى ئەگەنە «تەپەلوو». بە كاروانەكە ئەلئى: ئىوھ بېرۆن تا من نوئزەكەى بەيانىم ئەكەم و پئتان ئەگەم.

ئاوى «تەپەلوو» بەچكە رووبارىكە سەرچاوھەكى لە قەرەحەسەنەوھ دئت تا ئەگاتە ئەوئ زۆر دوورە ھەر ھەوا لئى ئەداو زۆر سارد ئەبئ. كابرا ئەچئە سەر ئاوھەكە تارەت بگړئ. دىنا ساردە ئاو بووھ بە تەختە. كە ئاو ھەلگړئ و ئەيدا بە خۆيەوھ، خۆى لە بەريا

راناکرئ و هەل ئەبلۆقیتەوه، چەند جارێک ئاو ئەدا بە خۆیەوه هەر نایگرئ لە ئاخرا ئەلئ: «بکەم وە قنگ باوکتەوه بیگرئ و نەیکرئ هەر ئەم جارەیه». ئەو جارەشی پتووە ئەدا هەر نایگرئ. پاشان هەل ئەستی روو ئەکاتە ئاوەکەو ئەلئ: «دەوێت باوک هەر ئەم ساردیە تو بوو کەوا "تەپەلوو" و "لەیلان" ی کرد وە رافزی». ئەمە ئەلئ و ئەروا بە شوین کاروانەکەدا.

- شیخ رەزای تالەبانی زەمی کەسیکی کردووه. روژێک لەو بناری هەلەبجەیه مالی وەسمان پاشا هەلئ دابوو شیخ عومەری بیارە بە میوانی دیت بو ئەوئ؛ شیخ رەزاش لەوئ ئەبئ. کورگەل دەچنە بن دەستی شیخ رەزاوێ کە زەمیکی شیخ عومەر بکا. شیخ رەزا هەر چەند ئەکا چەشە نایزوی بو ئەم زەم کردنە، ئیتر لە بەر هەر شتێک بوو ئەمە شیخ رەزا و شیخ عومەر خۆیان ئەیزانن.

بەیانئ شیخ عومەر ئەیهوئ بگەریتەوه بو تەویلە و لاخی بو دیتن سواری بئ، شیخ رەزا پەلامار ئەدا ئەچئ ئاو زەنگی ماینەکەئ ئەگرئ بو ئەووە شیخ سواری بئ. شیخ عومەر ئەلئ: «قوربان لە دوینبۆه من هەر لە خەیاڵی تۆدام؛ کەچی تۆ دەستی خۆت وەشانە هەم سواری بویت و هەم پیت گرتەم».

- ئامینەخانی کچی قادری بەگی کە یخەسەرەوبەگی جاف کە ژنی بارام بەگ ئەبئ و بەشی بارام بەگی لە جافا لەو بارام بەگەووە هاتوو، بە سەید فەتاحی جەبارئ ئەلئ: سەید تۆ چی ئەکەئ و هەر بەم لاو بەو لادا ئەسوریتەوه؟ وەرە من «بانەبۆر» ت ئەدەمئ ناوای کەرەوهو بو خۆت تیا یا دانیشە. سەید فەتاحیش ئەلئ: «ئامینەخان بانەبۆر پیای وەکو بارام بەگی ئەوئ بە لاتیکئ وەکو من ئاوەدان ناکریتەوه». ئامینەخانیش ئەلئ: دە برۆ هەر لات بە. بانەبۆر گوند هەبوو هئ بەگزادەئ جاف بوو.

- شیخ هادی شیخ حەسەنی پشەوری چەند قەسەیهکی نارد بو رشتە لەوانەدا گیرایەوهو وتی: کابرایەک ماخۆلانی کەوتبوو سەر ئەووە بچئ لە ئیش و کاری خوا ورد بیتەوه چونکە گەلئ جار شتی وای بەرچاو ئەکەوت هیچ نەئەچووە ئەقلیەوه.

ئەم کابرایە بەم فرمانەوه لە دەشتیکا ئەسوورایەوه تووشی کانی و سەراویک بوو. دارێک لە سەر کانیه کە بوو. روژ درەنگ بوو لە بن دارەکەدا راکشا بو ئەوئ تووژی

بحه‌سیت‌هوه پاشان وتی: دیاره شه‌وم به سهره دیت و لیره ئەمینیمه‌وه جرو جانه‌وه‌رو درپه‌نده‌ش زۆره؛ چاک ئەوه‌یه بچمه سهر داریک نه‌وه‌ک تووشی شتیک بم.

هه‌ستا چووه سهر داره‌که‌و زۆری پینه‌چوو سواریک هات ئاو بخواته‌وه. که ئاوه‌که‌ی خوارد‌هوه پریاسکیکی زلی پئ بوو، لیتی که‌وت و پینی نه‌زانی لیتی دا رویشت. تومەز ئەم پریاسکه‌یه پاره‌یه‌کی زۆر بوو لیتی به‌جئ مابوو. که کابرا له چاو ون بوو کابرایه‌کی تر دیسان بۆ ئاو خوارد‌نه‌وه هاته سهر کانیه‌که. پریاسکه‌ پاره‌که‌ی به‌رچاو که‌وت پاره‌ی هه‌لگرت و لیتیدا رویشت.

دوا به‌ دوا‌ی ئەو شوانیک رانه‌که‌ی دابوه پینش و رانی هینا بۆ سهرکانی بۆ ئاوی به‌یانی. ته‌ماشای کرد سواره‌که به‌ پرتاو گه‌راپه‌وه بۆ سهر کانیه‌که‌و رووی کرده شوانه‌و وتی: کابرا پریاسکه‌یه‌کم له سهر ئەم کانیه‌ لئ که‌وتوه‌و بیتجگه‌ له تۆ که‌سیش نه‌هاتۆته ئیره، پریاسکه‌که‌م پئ بده‌ره‌وه. کابرای شوانه‌ وتی: باوکم وه‌للا نه‌مدیوه، گه‌رم لئ لاده. له‌م قسه‌یه‌ک و له‌و قسه‌یه‌ک کابرای سواره‌ دای له شوانه‌که‌و شوانی کوشت و ران بئ شوان مایه‌وه‌و ئەویش بۆ خۆی لیتیدا رویشت.

کابرا که له سهر داره‌که‌ بوو له‌م ئیشه‌ زۆر سهری سوورما وتی: ئاخ‌ر خوا‌یه من ئەلیم ئیشه‌کانت هه‌چیان له‌ شوینی خۆیا نییه، که‌چی به‌نده‌کانت پیم ئەلین کافر بووه. ئاخ‌ر یه‌کیکی تر پاره‌که‌ی هه‌لگرت و بئ ئاره‌ق بۆی ده‌رچوو، ئەو شوانه‌ هه‌زاره‌ ج سووچینکی هه‌بوو و به‌ خۆرا‌یی به‌ کوشتنت دا؟

ئەم له‌م خه‌یال و قسه‌ کرد‌انه‌ بوو کوتوپر پیاو‌تکی ریش سپی نوورانی په‌یدا بوو هاته‌ بن داره‌که‌و سهری به‌رز کرده‌وه‌و وتی: کابرا دابه‌زه. کابرا له‌ ترسانا به‌ نیوه‌ گیانیکه‌وه‌ دابه‌زی. ئەمجا پیتوت دیاره‌ تۆ له‌م ئیشه‌ زۆر سهرت سوورماوه. وتی ئه‌ری وه‌للا قوربان ئاخ‌ر ئەمه‌ ئیشه‌ خوا کردی؟ قه‌زای دیزه‌ بکه‌وئ له‌ گۆزه‌ ئەمه‌یه. خاله‌ی نوورانی وتی: که‌واته‌ با من تیت بگه‌یه‌نم وتی ئەو کابرایه‌ که‌ هات پاره‌که‌ی هه‌لگرت ئەو پاره‌یه‌ سه‌د لیره‌ بوو، وه‌ختی خۆی ئەم کابرای سواره‌ سه‌د لیره‌ی به‌ زۆر له‌و کابرایه‌ سه‌نبوو پیتی نه‌ئه‌دایه‌وه. هه‌ر چه‌ند کابرا هاواری ئەکرد که‌لکی نه‌ئه‌گرت. که‌ هاته‌ سهر کانیه‌که‌ سه‌یری کرد سه‌د لیره‌ که‌وتوه‌و، نه‌شی ئەزانی هی کیه‌، هه‌لیگرت و لیتیدا رویشت، به‌ پاره‌ی خۆی گه‌یشه‌وه. ئەم شوانه‌ش که‌ تۆ ئەیبینی و له‌وئ که‌وتوه‌و تۆ لات وایه‌ به‌ ناهه‌ق کوژراوه، ئەمه‌ وه‌ختی خۆی باوکی ئەو سواره‌ی کوشتبوو؛ سواره‌که‌ش نه‌یشه‌زانی که‌ و ئەم باوکی ئەوی کوشتوه‌و. به‌ ناوی پاره‌وه‌ لیتیدا و کوشتی. ئەمانه‌ هه‌ر یه‌ک به‌ تۆله‌ی خۆیان گه‌یشه‌نه‌وه‌ به‌ بئ ئەوه‌ش

پێ بزانن. ئەوی یەکیەک بکوژیت هەر ئەبێ بکوژیتەوه، ئەوی زولم و جهور لە یەکی بکا ئەبێ لە ئاخرا بیداتهوه دەست. زۆر لیکراو حەقی ناپاوا و زالمیش ئەبێ جەزای خۆی ببینن. ئەمە بوو کارەساتی ئەمانە، ئیتر بجۆرەوه مالی خۆت و دانیشەو خوا هەر ئیشی کە ئەیکا هەمووی لە شوێن خۆیایەو هیچ ئیشیکی بێ مەسەلە حەت نبیە.

کابرا کە ئەمە ی چاوا پێکەوت، ئیتر تۆبە ی کرد و لەو خەیاڵە پاشگەز بوو هەو چوو هەو مالی خۆی.

- «مێمکە پانی» هەبوو باشکی و لە عەشیرەتی جاف بوو، کوڕیکی هەبوو «مەلا سەعید» ی ناو بوو. مەلا سەعید لە بنکە ی «بنەبەراز» لەو دیوی هەردەوه بوو بە لای پیوازەوه. ئەم مەلا سەعیدە رادیۆیکی باتری ئەبێ، رۆژیک مێمکە پانی ئەچێ بۆ لای مەلا سەعیدی کوڕی. رادیۆکەش لە سەر ئێستگە کوردییە کە یەو گورانی کوردی ئەلی. هەل ئەستی ئەچێ بۆ دەرەوه رادیۆکە داناخا ئەوا رادیۆ گورانی ئەلی و مێمکە پانی بە لایەوه دانیشتوو هە.

زۆری پێ ناچێ مێمکە پانی تاقەتی ئەچێ و روو ئەکاتە رادیۆکەو ئەلی: «باوکم مەلا سەعید چووە تە دەرەوهو منیش پیر بووم ئەوەندە تاقەتم لە گورانی نیە. ئەگەر بە زەحمەتی نازانی بیورەوه».

رادیۆ دیارە هەر گورانی خۆی ئەلی. دیسان مێمکە پانی پتی ئەلی: «برام پێم وتیت مەلا سەعید لە مالهوه نیو منیش گۆرانیم گەرەک نیە، بیورەوه». هەر کەلکی نابێ ئەیلی رووی تی ئەکاتەوه ئەلی: «کاوا تۆ چەنەباز و چەقاوەسویت. من ئێژم گەرەکم نیە تۆ هەر وه زۆر دەنگی خۆت ئەفروشت». ئەمە ئەلی و هەلئەستی هەچ نوێتیکیان ئەبیت ئەبەیتی ئەیخا بە سەر رادیۆکەدا و ئەلی: «وه کەلام ئێستە خەفەت ئەکەم».

رادیۆ هەر دەنگی دیت ئەمجا ئەلی: «دەویت باوک! تۆ دیارە ئێژی بەچکە دۆمیت تا لیت نەدەم ئاقل ناویت». پەلاماری گالۆکیک ئەدات دیتی نوێتەکان لا ئەداو رادیۆ ئەداتە بەر گالۆک وورد و خاشی ئەکا و ئەمجا کە ئەشکی ئیتر بێ دەنگ ئەبێ. ئەلی: «دەویت باوک! تا خۆت وه لێدان نەدا لە چەنەبازی نەکەوتیت».

پاش ئەوه مەلا سەعیدی کوڕی دیتەوه ئەلی: دایە ئەوه کوا رادیۆکە؟ ئەلی: رۆلە ئەم کاورایە زۆر بێ فەرۆ چەنەوازه؛ هەر چەند پێم وت برام من حەز لە گورانی ناکەم ئەو هەر

وازی نه‌هاورد. له ئاخرا دامه بهر تیللو ئه‌و وه‌خته بیده‌نگ بوو. زانیم به‌چکه دۆمه تا لێدان نه‌خوا بێ ده‌نگ نابێ.

مه‌لا سه‌عید که ئه‌چینه سه‌ر رادیۆ سه‌یر ئه‌کا ورد و خاش بووه به سه‌ر یه‌کا. ئه‌لێ: خوا بتگرێ دایه بۆ ئیشی کردت.

- مه‌لایه‌ک له کۆریکا وه‌عزی ئه‌دا و وتی: «کاتێ که چه‌زهره‌تی ئیبراهیم هات چه‌زهره‌تی ئیسماعیلی کۆری سه‌ر بېڕێ، هه‌رچێ مه‌لایه‌که هه‌بوو نه‌بوو که‌وته پاران‌ه‌وه و پاشان خوا به‌رائێکی نارد بۆ چه‌زهره‌تی ئیبراهیم و له‌باتی چه‌زهره‌تی ئیسماعیل کردی به‌قوربانی. جا ئیسته هه‌ر که‌س قوربانی بکا وه‌کوو ئه‌و قوربانیه‌ی چه‌زهره‌تی ئیبراهیم وایه.

کابرایه‌ک له‌کۆری وه‌عه‌زه‌که دانیشتبوو هه‌ستاو وتی: «ئه‌وه تو ئێزێ چی؟ خوا ئه‌و گشت مه‌لایه‌که‌یه که‌وته پاران‌ه‌وه تا به‌رائێکی له‌ده‌ست بووه، ئیسته من وه‌قه‌سه‌ی ده‌م هه‌لچراوێکی وه‌کوو تو تێرم ئه‌و مه‌ره‌ره فره‌خاسه‌م ئه‌که‌م وه‌قوربانی؟ ده‌به‌که‌م وه‌قنگ دایک ئه‌و که‌سه‌وه که وه‌گویت بکا».

- کابرایه‌ک له‌و ده‌شتی دزه‌یییه -بلامانی- هاتبوو به سه‌ریا مانگا‌یه‌کیان هه‌بوو مانگا‌که‌ی گا بوو. پاش ماوه‌یه‌ک مانگا‌که ئاوس ببو؛ دیاره گای لێپه‌ریبوو. کابرا دوو سی کۆری هه‌بوو زۆر خۆشی خۆشیان بوو، هه‌موو جار ئه‌یانوت: باوه ئیشه‌للا مانگا‌که‌مان گۆله‌که می‌چکه‌یه‌ک دینیت. کابراش زۆر ترسی لێ نیشتبوو ئه‌یوت: «کۆرم هه‌ر گۆله‌که بێ قه‌ینا کا». کابرا ترسی ئه‌وه‌ی هه‌بوو له‌باتی گویره‌که به‌چکه ئینسانێک بینیت.

- کابرایه‌ک هه‌بوو دوو ژنی هه‌بوو. ژنه‌کان له‌به‌ین خۆیان وه‌کو هه‌موو هه‌وییه‌ک تیکچوون؛ ده‌ستیان کرد به‌جینی دان به‌یه‌ک. رۆژیک ژنیکی‌تر له‌یه‌کێ له‌وه‌ویانه‌ی پرسی ئه‌رێ خوشکی تو منالت هه‌یه له‌مێرده‌که‌ت؟ وتی: من حه‌وت کۆرم هه‌یه. هیندووکه هیندووکه په‌نجه‌شی بۆ به‌رز ئه‌کرده‌وه. وتی ئه‌ی هه‌ویکه‌ت؟ وتی: ئه‌و یه‌کیکی هه‌یه ئه‌وه‌نده‌ی خرسێک. باوه‌شی بۆ ئه‌گرته‌وه وه‌کو یه‌کێ وینه‌ی بکیشی.

- کابرایه‌ک کۆریکی ناله‌باری بێ گویی هه‌بوو؛ زۆر لێی نا‌پازی بوو. رۆژیک له‌لای دۆستیکی خۆی ده‌ستی کرد به‌ده‌رده‌دل کردن له‌ده‌ست کۆره‌که‌ی و پینی وت به‌لکوو تو

نەختی ئامۆزگاری بکە. ئەویش وتی: بڕام کۆرەکەت زۆر بێ گۆی و لاسارە. ئامۆزگاری پیاوی شیت نەبێ بەگویی ناچی. باوکەکش وتی: «ئای بە قوربانت بێ! ئاخر بۆیە منیش بە تۆ ئەلیم».

- لەو موکریانە مەلایەک ھەبوو مەلایاروولی ناو بوو؛ مورییدی شیخی بورھان بوو. پیاویکی ھەتا بلێی بە دین و لە خوا ترس بوو. لە دیی «گولۆلان» بوو، لە لای پیرۆت ئاغای گەرە. «خمە» جوو ھەبوو ئەویش ھەر لە گولۆلان بوو.

رۆژی پیرۆت ئاغا دووسەد تەمەن لە خمە جوو ئەستێنێ بە ناوی جەریمەو. خمە دی بۆ لای مەلایاروولی کە بچیت بۆ لای ئاغا و تکای لێ بکا پارەکە بەداتەو. مەلایاروولیش بە ماوەی ئەو ژیانە پان و درێژە رووی نەکردۆتە مالی پیرۆت ئاغا، بە لایەو و ابوو ئەگەر بە بەر سێبەری ھەوشەکیا تێپەرێ، ئەچیتە جەھەندەم. چونکە مالی ئاغای ھەمووی بە ھەرام ئەزانی. ھەموو کەس ئەمە بەرانبەر بە مەلایاروولی ئەزانی.

مەلایاروولیش بە خمە ئەلی: «خمە تۆ ئەزانی من ناچم بۆ مالی پیرۆت ئاغا، بەلام باشە ئەگەر ھاتە ئێرە پێی ئەلیم بتداتەو». خمەش ئەلی مامۆستا ئەو تۆ ئەلی چی؟ بە ھەزرەتی موسا ھەتا دوو سەعاتی تر ھەمووی ئەکا بە قوماڕ و شایبەکی لانامینێ. خمە زۆر ئەلی و مەلایاروولی کەم ئەبیست، ھەر ئەلی با بیته ئێرە پێی ئەلیم.

لە ئاخرا خمە پێی ئەلی: «مامۆستا ئەگەر بچیت بۆ لای ئاغەو ئەو پارەم بۆ بەستینیتهو دوعات بۆ ئەکەم بچیتە بەھەشت». مەلایاروولی سووک و باریک بە بێ قسە ھەلەستێ و ئەچی بۆ مالی پیرۆت ئاغا. پیرۆت ئاغا لە خوشیدا پێی ناکەوێتە عەرز چونکە تا ئێستە مەلایاروولی نەچوووتە مالی. مەلایاروولی بۆ پارەکە خمە جوو پێی ئەلی: ئەویش بە بێ قسە ھەر دووسەد تەمەنکە خێرا بە پیاوی خۆیا ئەنیریتەو بۆ خمەو پێی ئەدەنەو.

ماوەیەکی پێ ئەچی شیخی بورھان ئەمە ئەبیستینیتهو کە وا بەو جۆرە مەلایاروولی چوووتە مالی پیرۆت ئاغا و ئەشیزانی تا چەند ئەندازە مەلایاروولی لە خوا ترسە. ئەنیری بە شونیا و ئەھینن. لێی ئەپرسی مەلایاروولی بیستوومە خمەجوو وتوێ دوعات بۆ ئەکەم بچیتە بەھەشت بچۆ ئەو پارەم لە پیرۆت ئاغا بۆ بەستینیتهو، ئەمە راستە؟ ئەویش ئەلی: بەلی قوربان راستە. ئەلی: جا چۆن؟ تۆ بە دوعای جوو ئەچیتە بەھەشت؟ ئەلی: «قوربان ئەوەندە

دلم به به‌هسته‌وه به ئه‌لیم به‌لکو ته‌نانه‌ت دوعای جویشم بۆ بکه‌ویته کار و ههر به‌و شهرته بیینم».

- له ده‌وری عه‌بدولحه‌میددا، عه‌بدولحه‌مید فه‌رمانی دا‌بوو که «فه‌له» نه‌یه‌لن یا بیانکوژن یا موسلمان ببن. کوردیک تووشی فه‌له‌یه‌کی دراوسیتی خۆیان ئه‌بی، لووله‌ی تفه‌نگی لی رائه‌کیشتی و ئه‌لی: کو‌ره کافر موسلمان به‌ ئه‌گینه ئه‌تکوژم. ئه‌ویش ئه‌م ئه‌ناسی ئه‌لی برا ئیمه دراوسی بووین و ناسراوی یه‌کین چۆن ئه‌مکوژی؟ ئه‌ویش ههر ئه‌لی: کو‌ره کافر ئه‌گهر ئه‌ته‌وی نه‌تکوژم موسلمان به‌. ئه‌ویش ئه‌لی: باشه موسلمان ئه‌بم به‌لام تو خۆت ئه‌زانی من فه‌له‌م نازانم بلیم چی؟ ئه‌وا ئه‌میش لووله‌ی تفه‌نگی له کارایه ههر ئه‌لی: موسلمان به‌ ئه‌گینه ئه‌تکوژم، ئه‌ویش ههر ئه‌یوت ئاخر نازانم بلیم چی؟ ئه‌مجا که‌وته ئیره کارای کورده وتی: ها وه‌للا نازانم بلیت چی؟

- مه‌لا ره‌شیدیکی چیچۆرانی هه‌بوو له سه‌گ زۆر ئه‌ترسا، پێیان وت تو چه‌ند فیل ئه‌زانی که خۆت له سه‌گ رزگار بکه‌ی؟ وتی: «زیاتر له سه‌د فیل ئه‌زانم به‌لام راستی چاکترین ئه‌وه‌یه نه‌ من چاوم به‌و بکه‌وی نه‌ ئه‌و چاوی به‌ من بکه‌وی».

- نوێ به‌ جه‌ماعه‌ت ئه‌کرا. کارایه‌کی که‌ر له ته‌نیشته کارایه‌که‌وه راوه‌ستا بوو که بوونی ده‌می ئه‌هات. کارای ده‌م بۆگهن سه‌ری نا به‌ لای کارای که‌ره‌وه وتی: لام وایه ئیمامه‌که‌مان سه‌هویکی کرد له نوێره‌که‌دا. که‌ره‌ش وتی: به‌لی تسیکی که‌ند.

- شیخ‌حه‌مه‌مینی مه‌ولاناوایی هه‌بوو وتی: له‌و کویستانه‌ی لای ئیمه کارایه‌کی جاف ریوی قه‌بی لی گرتبوو، هاته لام له‌ رووی ئه‌هاته‌ بلی ریوی قه‌بی لی گرتووم؛ وتی: یا شیخ سه‌گی ئه‌و ماله‌ گۆرانه، گرتمی نوشته‌یه‌کم بۆ بکه‌. وتی: که‌ ده‌ستم دا به‌ نووسینی نوشته‌که‌وه وتی: «تو خوا یا شیخ بری له‌ نوشته‌ی ریویشی تیخه».

- ئه‌و سه‌رده‌مه که‌ ماین سواری باوی هه‌بوو، هه‌ندێ که‌س له‌ سوله‌یمانی ئیواران ئه‌سی چاک چاکیان ئه‌پازنده‌وه‌و ئه‌چوون له‌و ده‌شتی کانسکانه مه‌یدانجاری و غار غارانیا ده‌کرد. «عه‌لی برزۆ» هه‌بوو قه‌ساب بوو، ههر له‌ خۆی ئه‌هاته‌ ماینی که‌حیله

بەرازینتەمە بە ڕەخت و خشلی زیوین و خۆشی چەفتە ی سوورمەو مشکێ تیکەلاو کاو لە سەری بەستی و لە ناوہ راستی زینە کەدا وەکو سنگ بچەقی.

ئێوارە یەک ئەم عەلی برزۆیە لە کاتی غارغارینا لە مەیدانجاریدا پیش ھەموو سوارەکانی تر کەوت. عەزیز بەگ ھەبوو لەو لاوہ دەستی کرد بە ھەلپەرکێ و پیکەنین و خۆشی خۆشی. پێیان وت بۆچ وا خۆشی خۆشیتە؟ بۆ ئەسپە کە ی عەلی برزۆ ھی تۆیە؟ وتی نەوہ لا بەلام لەغاوی ئەسپە کە ی من بۆم دروست کردوہ.

- کابرایەکی مەنگور ھەبوو بەکری ناو بوو. لە بەر ئەوہ دل تەر بوو ھەموو جۆرە قسە یەکیان لێوہ ئەکرد. رۆژیک مەلاکە یان پێی ئەلێ: مام بەکر ئەوا کەوتیە ناو سالوہ، ئیتر روو بکەرە خوا و تەوہ بەکە؛ بچۆ ھەجینکیش بەکە با خوا ھەموو گوناحتکت بشواتەوہ. ئەویش وتی: مامۆستا روو لە خوا کردن باشەو ھەمووی ئەکری بەلام بۆ ھەجە کە پارەم نییە. مامۆستاش وتی تۆ ھەر خۆتیت کەست بە شوینەوہ نییە، خانووتک ھە یە بیفرۆشەو بە پارە کە ی بچۆ ھەج بەکە. ئەویش وتی: «کە ئەچم بۆ ھەج یا دیمەوہ، یا لەوێ ئەبم. ئەگەر ھاتمەوہ لە کوێ دانیشم، ئەگەر نەھاتمەوہ خوا پێم نالێ ھە ی کەری کوپی کەر سەگباب! خانووی خۆت فرۆشتووہ و ھاتوو ی لە قنگی خانووی منا دانیشتوو ی؟ یاللا بۆ دەرەوہ؟ مامۆستا ئیتر دەمی بوو بە تەلە ی تەقیوہوہ.

- «ھەمە کەر» ھەبوو خەلکی کاژاو بوو. لە سەفەر بەلگە کەدا قافیان کردبوو. بەوہ بۆ خۆی بردبوو یەوہ سەر زابتە کە ی پێی ئەوت بچۆ بۆ شەر. ئەیوت: ئەفەندی وە لا ئەوانە کە تۆ ئەلێی دوژمنن و من بچم بۆ شەر یان، نە من کەسیان ئەناسم و نە ئەوانیش کەسیان من ئەناسن. ئیتر ئەم دوژمنایە تیە لە کوێ بوو تا من بچم شەر یان لەگەل بەکەم؟

- ژنیک منالیک ی لە باوہش بوو ئەگریا. ئەمیش ھەر لەگەل ی خەریک بوو ژیر نەئەبوہوہ. کابرایەک لەوێ بوو ویستی ژیری کاتەوہ دەستی ئەدا بە پشتیاو ئەیوت: «ژیر نەبیئەوہ ھەلئەستم دایکت ئەگێم». منالە ھەر ژیر نەبوہوہ. ژنە وتی: «بروا ناکا تا بە چاوی خۆی نەبیین».

- ژنیک جاریک ئەچیتە لای قازیه‌ک شکات لە میردە‌کە‌ی ئە‌کا، ئە‌لێ من هێشتا لە سەر هە‌رە‌تم و ئە‌م میردە‌م حە‌قی خۆ‌م ناداتی. قازی روو لە پیاو‌ه‌کە ئە‌کا و ئە‌لێ: ب‌رام تۆ ئە‌لێی چی؟ ئە‌لێ قوربان من ئە‌و‌ه‌ی لە تاقە‌تما بێ درێغی ناکە‌م. ژنە ئە‌لێ: «من شە‌و‌ی ئە‌ پینج جار کە‌م‌تر قایل نابم». قازی ئە‌لێ ب‌را تۆ چی ئە‌لێی؟ ئە‌لێ: بە‌ خوا قوربان جە‌نابی قازی من لە سێ جار زیات‌رم بێ ناک‌رێ. قازی ئە‌لێ: «شتیکێ زۆ‌ر سە‌یره، هێچ دە‌عوایە‌ک نە‌بوو ب‌کە‌و‌یتە لای من عە‌زیه‌تیکێ بۆ من تیا نە‌یه‌‌لنە‌و‌ه. ب‌رۆ دایکە‌م، دوو‌ه‌کە‌ی ت‌ر لە ئە‌ستۆ‌ی من».

- ژنیک هە‌بوو «خاتوو سە‌مە‌ن»‌ی ناو بوو، لە‌گە‌ڵ میردە‌کە‌یا لە سەر ئیشی شە‌رعی تیک‌چوون و میردە‌کە‌ی هە‌ل‌گ‌رت چوون بۆ لای قازی شار بۆ شکات. ژنە وتی: جە‌نابی قازی! ئە‌م میردە‌ی من تا هە‌تیوی دە‌ست کە‌و‌ی لە‌گە‌ڵ منا نانوی. پیاو‌ه‌کە وتی: قوربان درۆ ئە‌کا وایە. قازی تۆ‌زی راماو بە‌ کاب‌رای وت: ئا بێ‌نە دە‌عباکە‌ت تاقی ب‌کە‌مە‌و‌ه ب‌زانم وایە یا وایە؟ کاب‌را نایە مستی. بە‌رە‌کە‌ت‌دا قازیه‌کە هە‌تا ب‌لێی ناشیرین بوو، دە‌عباکە‌ی کاب‌را هەر لووتی دانه‌ژند. ژنە وتی: «قوربان ئە‌و‌ه ئە‌گەر س‌نگ‌یش بێ ئە‌و سەر و روومە‌تە جوانە‌ی جە‌نابت بێ‌نی ئە‌بێ بە‌ بە‌‌ل‌ک.

قازی فە‌راشیکێ جوانی هە‌بوو ژنە وتی ئە‌م‌ر ب‌کە با ئە‌و فە‌راشە بێ‌گ‌ری و تاقی کاتە‌و‌ه. قازی ناچار ئە‌م‌ری کرد بە‌ فە‌راش. کاب‌را هەر کە نایە مستی فە‌راشە‌کە‌و‌ه دە‌عباکە‌ی وە‌کو حە‌یتە‌ی لێ هات. قازی وتی: «یا فاسق ژنی خۆ‌ت بە‌رە‌و‌و تە‌ماع مە‌کەرە فە‌راشی قازی».

- ئە‌حە‌ی ک‌ر‌نو و جاریک ئە‌چێ بۆ ئە‌و شار‌بازێ‌ره بۆ میو‌ژە رە‌شکە ک‌ر‌پ‌ن، لە‌و لاو‌ه بە‌ شارە‌زووردا دیتە‌و‌ه ئە‌گاتە «موان». لە‌و‌ی پیر‌پ‌ز‌نیک بە‌رۆ‌کی ئە‌گ‌ری و ئە‌لێ تۆ حە‌کیمی؟ ئە‌لێ: ئا. ئە‌لێ: «بە‌ قوربانت ب‌م سەر س‌نگ‌م خیزە‌ی لێ‌و‌ه تێ ئێ‌ژ‌ن ل‌رخە ل‌رخە مردن هە‌س. ئە‌ترس‌م ئە‌مە ئە‌و ل‌رخە‌یه بێ. ل‌رخە‌ی مردن چی‌یه؟» ئە‌و‌یش ئە‌لێ: «ک‌چ‌نی مە‌ترسە ل‌رخە‌ی مردن ت‌ری بێ نە‌گە‌یش‌تو‌ه».

- ژنیک هە‌بوو میر‌دیک‌ی زۆ‌ر ناقۆ‌لا و بزە‌نی هە‌بوو ناوی «شاپ‌ل‌نگ»‌بوو. رۆ‌ژیک ژنە‌کە شاپ‌ل‌نگ هە‌ل‌ئە‌گ‌ری و ئە‌چیتە لای قازی شکاتی لێ ئە‌کا، ئە‌لێ: جە‌نابی قازی من لە

بەر دەست ئەم کابرایەدا هیچم پێ ناکرێ و تەنگ هاتووم بە دەستیەوه؛ ڕینگایە کمان بۆ دانێ. قازی بۆیان ئەبەرێتەوه لە شەوی پێنج جار زیاتر نەچێتە لای. شاپلنگ چارناچار رازی ئەبێ و ئەگەرێتەوه.

کە ئەگەنە بەر دەرگا شاپلنگ ئەگەرێتەوه و ئەلێ: قوربان جەنابی قازی لێی بپرسە بزانە ئەبێ بە قەرز بەرکۆل و مەرکۆلی لێ بستیئم؟ قازی لە ژنە ئەپرسی و ژنە ئەلێ: قەیدی نییە و ئەچنەوه.

بەشیکی شەو ئەپروا و ناپروا ژنە هەلدیت و ئەپروا بەو شەو قاپی مالی قازی ئەگرێ بە کۆڵەوه ئەلێ: «قوربان جەنابی قازی ناتوانم هەلی بگرم هێشتا بەشیکی ئیمشەو نەرۆیشتوووە و حەقی پێنج شەوی بە قەرز لێ سەندوم. ئەمە بیتجگە لە بەرکۆلی سەر ئیوارە». قازیش ئەلێ: «دایکم ئیشەکەی ئێوە پێچەوانەیە ئەگەر پێچەوانە نەبایە من خۆم چارم ئەکرد، بەلام ئێستە برۆ قەرز دوو مال ئاوەدان دەکاتەوه، ئەمە لە حەدیسی شەریفدا هەیە».

- جارێک لە سولهیمانی شیخ محەممەدی بەرزنجی لە مزگەوتی گەورە وەعز ئەدا، ئەو رۆژە کۆری وەعزی گەرم ئەبێ. شیخ محەممودی حەفید و سەی نووری نەقیبیش لە کۆرەکەدا ئەبن. وا ڕێ کەوتبوو وەعزی ئەو رۆژە لە بارە «لواگ»ەوه بوو شیخ محەممەد ئەلێ: هەر کەسە منالێکی خراب کردبێ رۆژی قیامت منالەکە ئەبەستن بە گەردەنی ئەو کەسەوه و ئەبێ بەو جۆرە لە سەر پردی سیرات بپەرێتەوه».

سەی نووری نەقیب کە گوێی لەم وەعزە ئەبوو خورخۆر ئاو بە چاویا ئەهاتە خوارەوه. شیخ محەممود لە تەنیشتیەوه بوو کە سەیری گریانەکەی کرد وتی: خالە سەی مەگری تۆیش ئەو رۆژە بە پیادە نامینیتەوه. سەی نووری لە گریان وەستایەوه و وتی: یا شیخ لێرەشا واز لەم قسانە نایەنی؟

- لە دیاربەر پیاویک هەبوو «حیفۆ»ی ناو بوو. ئەم حیفۆیە پیاویکی دەولەمەند و بە دەسلەت بوو. دزو درۆزن زۆر تەماعیان تێشەکرد؛ بەلام بۆیان ڕێ نەئەکەوت. وەکوو دەولەمەندیەکی ناوبانگی دەرکردبوو، قایم کاریەکەشی بەو جۆرە ناوی دەرکردبوو. رۆژێک دەستە دزیکی کۆرۆ کال دائەنیشن و ئەم باسی قایم کاری حیفۆیە دیتە ناوەوه کە کەس ناتوانی دزی لێ بکا، یەکیک لەوانە گەر و ئەکا لەگەڵ ئەوانی ترا کە ئەگەر بچیت و دزی لێ بکا بەرامبەر ئەو ئیمەش شت ئەدەینێ. لە سەر ئەم ڕیارە لە یەک جیا ئەبنەوه.

شهوئ کابرای دز ئەچئ بۆ مالی حیفۆ، ئەتوانی بچیتە ژوورەو. حیفۆ لینی بە ئاگا دیت، بەبێ چرپە هەلئەستئ دئ ئەم دیوی دەرگاکی لئ ئەگرئ و دەرگاکی لئ پێو ئەدا. دزە لە ژوورەو ئەمینتەو. پاش ماوێهەک حیفۆ پیاویکی لا ئەبئ «سمۆ»ی ناو ئەبئ، دزەکە ئەزانئ ئەو پیاوێ لا هەبێو ئەیناسئ؛ بەلام ئەو شەو لە مال نابئ و حیفۆیش ئەزانئ کە لە مال نیبە، بە دەسانقەس بانگ ئەکا سمۆ، سمۆ. دزە بۆ ئەمە شوینئ و ئی خۆی بکا و رینگایەک بۆ دەرچوون بدۆزیتەو خۆی ئەکا بە سمۆ و ئەلئ: بەلئ. دنیاش تاریکە. حیفۆ ئەلئ: ئا وەرە تۆزئ قاچم بشیلە. دزە دیت و دەست ئەکا بە قاچ شیلانی حیفۆ. دزە دەست و پەنجەیکێ نەرمی ئەبئ لە هی سمۆ نەرمتر. حیفۆ دەعباکەئ راست ئەبیتەو. ئەلئ: ئا سمۆ وەرە پشت هەلکەو لە کۆشی خودانی خۆت دانیشە. دزە هەر بۆ ئەو پئ نەزانئ کە دزە، چارناچار وا ئەکا. حیفۆیش چارناچار وای لئ ئەکا.

پاش ماوێهەک دیسان حیفۆ ئەلئ: ئا سمۆ وەرە کۆشی خودانی خۆ، ئەویش ئەچئ و ئەمیش ئەبئ. بە گشتی پێنج جار وای لئ ئەکا. حیفۆ بارگیرە لەرپیکێ لاوازیان لە مالا ئەبئ بۆ جاری شەشەم بانگ ئەکا سمۆ! ئەلئ: بەلئ. ئەلئ: ئا بچۆ ئاوی ئەو بارگیرە بدە.

دزە ئەچئ دۆلکە رائەهیلێتە بیری ئاوی پئ هەلێنئ، بەلام دۆلکە دراوێ هەتا ئەیکشیتەو سەر بە حال تۆزئ ئاوی تیا ئەمینئ، ئەیدا بە بارگیر. بارگیر هەر بە زمانیشی ناکەوئ، بە ناچاری دایئەهیلێتەو بیرەکەو جارێکیکە سەریخاتەو، ئەمیش نازانی دۆلکە دراوێ بەم جۆرە چەند جار ئەم دۆلکە بە ئەخاتە بیرەکەو هەلئ ئەیکشیتەو بارگیر هەر تیر ناخواتەو.

کە ئەگاتە ئەم شوینە حیفۆ گۆیا خەو لە خۆی ئەخا، دزە بە دەرفەتی ئەزانئ بۆی دەرئەپەرئ و دەرئەچئ. کە دیتە دەرەو سەیر ئەکا وا دەستە دزیکێ تر خەریکن دیواری مالهەکی حیفۆ ئەکەنەو بۆ ئەوێ بچن شتیک بدزن. ئەلئ: «کۆرە ئەو خەریکی چین؟ عەزیزەتی خۆتان مەدن. ئەم ماله هیچی تیانیەو تەنها دوو شت نەبئ، پیاویکی قورمساغی تیایە ئەلئێ رۆنی مەیمونی خواردو، لە گان تیر ناخوا. مایە قۆرپیکیشی تیدایە ئەلئێ ئاو بەنیەتی، لە ئا تیر ناخواتەو. ئیتر بۆ کۆئ ئەچن؟»

— تازە شەمەندەفەر داهاپیوو، پێجگە لە زەلامەکە هەر گیانلەبەرێکی تر بخرایەتە شەمەندەفەرەو ئەبواوە خاوەنەکی پارەئ لە سەر بدایە.

کابرایەکی کوردی خەلکی ئەو دەورووبەرە «لەیلان» سوارێ شەمەندەفەر ئەبێ کە بچیت بۆ بەغدا. کە لە شێڕیکی پێ ئەبێ؛ ئەگەر کە لە شێرە کە بە ئاشکرا لە گەل خۆی بەرێ، ئەبێ پارە لە سەر بدا، ئەویش ئەو پارەیی نابی بیدا. ناچار کە لە شێرە کە ئەخاتە ناو دەر پێکە یەو و لەویدا ئەیشاریتەو. کە لە ناو شەمەندەفەرە کە دا دائەنیشن بەر پێکەوت پیرۆزنیکی عەنکاوەیی هەندێ پەنیری پێ ئەبێ و لە تەنیشت ئەم کابرایەو دائەنیشی. کابرا کونیک لە عاستی نافەکی دەر پێکەیدا ئەبێ، کە لە شێرە کە هەموو جار لە کونەو سەر دەر دێت و دەنووکێک لە پەنیری پیرۆز ئەداو سەر ئەباتەو ناو دەر پێکە. ئێتر بە تەواوی بە پەنیرە کە فێر ببوو لە ئاخرا پیرۆز پێ ئەزانێ و تەماشای ئەکا ئەوا هەر جارە لە ناو لنگی ئەم کابرایەو شتیکی سەر سوور دێتە دەرەو و تۆزێ لە پەنیرە کە ی ئەباو ئەگەر پێتەو دواو. زۆر واقعی و پێ ئەمینێ؛ تەنانت ئەم واق و پەمانە ی ئەم سەرنجی کابرا رانە کێشی و ئەلی: ئەو وای بە کۆل سەیری چی ئەکە ی؟ کابراش بە حالە کە نازانی. ژنە ئەلی: «بە خوا برا گەلی کێرم دیو بەلام تا ئێستە کێری پەنیر خۆرم نەدیو».

- کابرایەکی موکریانی ئەچوو بۆ «بێجار». لە نزیک شارە کەوێ تووشی کەرویشکیک ببو گرتبوی و بردبویە ناو شارە کەوێ لەوێ بردبویە بازارە کەوێ بیفرۆشی. ئەوانیش بێزێان لە کەرویشک دێتەو. بە هەر جۆر بوو کابرایەکی سوننی مەزەبی لێ پەیدا بوو بۆ کەپتی. هەر شتیک لەو شارە بفرۆشرا ی ئەبوا یە رسمی حوکومەتی لێ بدرا یە. قۆچانچی ویستی لە قۆچانە کە دا ناوی ئەم کابرایە بنووسی لە دەلالە کە ی پرسی ناوی چییە؟ وتی: ئەبۆ بەکر. ناوی باوکت چییە؟ وتی: عومەر. ناوی باپیرت چییە؟ وتی: عوسمان. کابرای قۆچانیش هەروا سەیریانی دەکرد، لە ئەنجاما بە دەلالە کە ی وت: ئەم درێژ دادپە ی ناوی، چی بنووسم؟ دەلالە کە وتی: «هیچ ئەمە گۆیە ک بوو خواردی بنووسە خاوەنی کەری دێ».

- کابرایەکی مەراغەیی شیعە رێی ئەکەوێتە سابلاخ. لەوێ ئەچیتە مزگەوتی سوور سەیر ئەکا ناوی هەر چوار خەلیفە کە بە خەتیکی جوان و مەرە کە بێکی رەش لە سەر پارچە کاغەزیک نووسراو و کوتینراو بە دیواری مزگەوتە کە دا. کە ئەمە ئەبینێ زۆری پێ ناخۆش ئەبێ، لە هەلیک ئەگەر پێ کە بیانکوژن پێتەو. بۆی پێ ئەکەوێ، مزگەوتە کە چۆل ئەبێ ئەمیش بە پەلە پەل ئەچێ بە تف ناوی هەر سێ خەلیفە کە بکوژن پێتەو و تەنها ناوی عەلی بێلێتەو. بەلام لە بەر ئەوێ ئەترسێ و بە پەلە ئەبێ لە باتی ئەو ناوی ئەوان بکوژن پێتەو،

که‌چی ناوی عه‌لی ئەکوژیتیتەوه. جالە پاشا که سه‌یری ئەکرد و تازه بۆیشی نه‌ئەکرا چاری بکات ئەبوت: «له‌ ته‌نیشته‌ ئه‌وانه‌وه دانیشی ئەبێ ئەوه سزات بیت و ئاوات به‌ سه‌ر بیت».

- سالتیک سالاروده‌وله‌ رووی کردبووه‌ کورده‌واری به‌و نیازهی کوردکان یارمه‌تی بده‌ن و تاج و ته‌ختی ئێران وه‌ر بگریته‌وه. ڕپی ئەکه‌وێته‌ گه‌رمیان مالی که‌ریم به‌گی فه‌تاح به‌گ؛ ماوه‌یه‌ک له‌وێ ئەمینیته‌وه. رۆژیک له‌ گه‌ل که‌ریم به‌گ و ئەوانا ئەچن بۆ راو. سه‌ر له‌ ئیواره‌ له‌ یه‌ک دائه‌بڕین. سالاروده‌وله‌ له‌و ده‌شته‌دا شه‌وی به‌ سه‌را دیت. تاقه‌ مالیکی جاف له‌و ناوه‌دا ئەبێ شه‌وی ئەچیته‌ شه‌وی. کابرای جافه‌ چی بۆ ڕیک ئەکه‌وێ بۆی دائه‌نی. ئەمیش هیلاک ئەبێ ئاو زۆر ئەخواته‌وه. یه‌که‌م جار داوای ئاو ئەکا ئاوه‌که‌ ئەخواته‌وه ئەلێ: من یه‌کی له‌ پیاوه‌کانی سالاروده‌وله‌م. جاری دووهم که‌ ئاوی بۆ دینن ئەبخواته‌وه ئەلێ: من یه‌کی له‌ پیاوه‌ گه‌وره‌کانی قاجارم. جاری سێیه‌م که‌ ئاوی بۆ دینن ئەبخواته‌وه و ئەلێ: من سالاروده‌وله‌م.

کابرای جافه‌ ناوی سالاروده‌وله‌ی بیستوه‌ نایناسی، ئیتر ئەگاته‌ تینی و ئەلێ: «جاری یه‌که‌م که‌ ئاوه‌که‌ت خۆارده‌وه‌ وت پیاوی سالاروده‌وله‌م، جاری دووهم وت یه‌کیکم له‌ پیاوه‌ گه‌وره‌کانی قاجار، جاری سێیه‌م وت: سالاروده‌وله‌م. ئەم جاره‌ بیه‌خۆیته‌وه‌ داوای خوایی ئەکه‌ی. وه‌ که‌لام من و خوا له‌ مالیکا پێکمانه‌وه‌ نامانکری، ده‌وێت باوک ئیتر له‌ سه‌ری مه‌رۆ.

که‌ ئەکه‌وێته‌ سه‌هینی که‌ریم به‌گ و ئەوان کۆ ئەبنه‌وه‌و سالاروده‌وله‌ له‌ویدا ئەدۆزنه‌وه. جافی ئەو ده‌وره‌ش ئەوه‌ بوو زۆر له‌ که‌ریم به‌گ ئەترسان، کابرا له‌ ترسی ئەوه‌ی نه‌وه‌ک سالاروده‌وله‌ قسه‌که‌ بگریته‌وه‌ بۆ که‌ریم به‌گ، خه‌ریک ئەبێ ماله‌که‌ به‌جی یێلێ. سالاروده‌وله‌ هه‌ستی پێ ئەکا و ئەلێ بانگی که‌ن. کابراکه‌ ئەیه‌یننه‌وه‌ له‌ ترسا روو ئەکاته‌ سالاروده‌وله‌ ئەلێ: «وه‌و شێخ که‌ریمه‌ ئەگه‌ر داوای چواره‌میشت بکرایه‌ هه‌ر راست ئەکرد». پاشان سالاروده‌وله‌ قسه‌که‌ ئەگریته‌وه‌و هه‌ندێ پاره‌ش ئەدا به‌ کابرا.

- همه‌ی سان هه‌بوو له‌و هه‌ورامانه‌، هه‌ندێ جار ئەیکرده‌ ئەم به‌ره‌وه‌ مه‌رو شتی ئەدزی و ئەچوووه‌وه. که‌ ئەچوووه‌ مه‌ره‌کانی سه‌ر ئەبێ و ئەیه‌شیه‌وه‌ به‌ خه‌لکا، خه‌لکه‌که‌ش ئەیانزانی ئەمه‌ هی دزیه‌. ئەیانوت ئەمه‌ ج مه‌عنایه‌کی تێدایه‌ تو مه‌ر ئەدزی و ئەیه‌شیه‌وه‌؟ ئەبوت: «ئیه‌و نازان خیری به‌خشینه‌وه‌که‌ی له‌گه‌ل گوناحی دزیه‌که‌یدا

بەرانبەر ئەوەستێ. لەم ناوەدا منیش پیست و ریخۆلەو دووگە کەم دەست ئەکەوی و بە قازانج بۆم ئەمینتەوه».

- مەلا رەشیدیکی داوودە هەبوو بانگبێژ بوو لە مزگەوتی مەنارە نەخشینە لە کەرکووک. هەر وەخت کە بانگی ئەدا بە دەم بانگدانە کەوه دەستی ئەکرد بە هەراکردن بە سەر بانە کەدا. جاریک لێیان پرسى ئەوه بۆچ وا کاتى بانگ دانا هەرا ئەکەى؟ ئەیوت: «خەلک ئەلێن تۆ لە دوورەوه دەنگت خۆشە هەرا ئەکەم بۆ ئەوه لە دوورەوه گوێم لە دەنگی خۆم بێ بزنام راست ئەکەن دەنگم خۆشە».

- لە کەرکووک دوو منال فێر بوو بوون بە یەک. هەر لە زەمانی منالیهوه هەتا دەوری پیری ئەوه ئیشیان بوو. رۆژیک لە سەر مەنارەى مزگەوتیک لە «قەلا» ئەو ئیشە ئەکەن و پاش لێ بوونەوه شوینە کەیان بەرز ئەبێ سەیریکی شارە کە ئەکەن. یەکیکیان ئەلێ: بە خوا ئەم شارە چاکە هەتا بیت وێراتر و کاولتر ئەبێ». ئەویکەیان ئەلێ: «شاریک کە پیرە موبارە کەکانی من و تۆ بین لەمە چاکتر و ئاوەداتر نابێ».

- پاشاکۆرەى رواندز لەشکری ناردبوو بۆ سەر هەولێر. کابرایەکی «سیان» لە لەشکرە کەدا بوو قەلغانیکی پێ بوو، لە بن قەلاتی هەولێر یەکیک لە سەر قەلاتە کەوه بەردیک فری ئەداتە خوارەوه بەردە کە ئەکەوی لە سەر کابرای سیان سەری ئەشکێ. جا کابرای سیان ئەیوت: «ئەڕێ کابرا! چما تۆ کویری ئەم قەلغانە زلە نابینی وا بەردە کە ئەدەى لە سەری من و سەرم ئەشکێنی».

- سالتیک حاجی سەعید ئاغای سولەیمانی و حاجی قادری روغزایی و حاجی ماریکی مکیلی سەفەری حەج یەکیان ئەخا و پێکەوه ئەچن بۆ حەج. لە عەرەفات و تەوافیشا هەر پێکەوه ئەبن و لێک جیا نابنەوه.

کە ئەگەنە بەر کەعبە حاجی سەعید ئاغای قوڵفی کەعبە ئەگرێ و ئەلێ: «خوایە لە شوکرانەى ئەوه کە منت گەیانده ئەم شوینە چوار دووکان لە دووکانە کانم کە لە ناو قەیسەریە کە دان خیری مەولوودی پیغەمبەر بێ، کە چوومەوه بیفرۆشم و پارە کەیان بکەم بە خێر».

حاجی قادری روغزایی که چاوی بهو نه‌که‌وئ ئه‌میش قولفی که‌عبه نه‌گري و ئه‌لئ: خوايه له خوئی نه‌وه‌دا که گه‌يشتمه ئه‌م شوینه موباره‌که سی سدر مهر له‌و رانهم که مهره پهره‌که‌ی تیدایه خیری مه‌ولوودی پیغه‌مبهر بئ. ههر که چوومه‌وه به زیندووی ههر یه‌که‌یان بدهم به یه‌کئ.

حاجی مارفیش که سهر نه‌کا هاوړیکانی ئه‌م نه‌زر و خیر و خیراته‌یان کرد، نه‌میش نه‌چئ قولفه‌که‌ی نه‌گري و ئه‌لئ: «خوايه من نه دووکانم هه‌یه بیکه‌م به خیر، نه مهری ناو رانی شوانکارم هه‌یه ده‌ست بکه‌م به واده‌ی درۆ ده‌له‌سه له‌گه‌لت. من ههم و فاته‌ی دایکی مناله‌کان، ههر له ئیسته‌وه ههر سئ ته‌لاقی فاته‌ی دایکی مناله‌کانم به مه‌ولوودی پیغه‌مبهر چاوت لئیه خوا ته‌گبیرم کردن و نرم وړین؟ توش ناگات له حه‌ساوی خۆت وئ».

- خه‌لیفه‌یه‌کی کرېچنه هه‌بوو سالی هات و چۆی ئه‌و ولاتی موکریانه‌ی نه‌کرد بۆ کو کردنه‌وه‌ی حاسلات بۆ ته‌کیه. له ئه‌نجاما له خه‌لیفه‌یه‌وه ناوی خۆی نایه شیخ و بوو به شیخ. مه‌لا ئه‌حمه‌دی هه‌به‌کیش هه‌بوو رۆژیک له مه‌جلسی شیخا پیکه‌وه دانه‌نیشن. شیخ بۆ نه‌وه‌ی به ته‌واوی به‌و ناوچه‌یه تی بگه‌یه‌نی که شیخایه‌تی راسته، روو نه‌کاته مه‌لا ئه‌حمه‌د و ئه‌لئ: مامۆستا خوان ته‌عالا باسی شیخی فهرمووه؟ ئه‌لئ: به‌لئ. [ئه‌پرسی] له چ شویتیک؟ ئه‌لئ: «له‌ گه‌ل عوله‌مادا له‌و شوینه‌دا که ئه‌فهرمووی «هل یستوی الہین یعلمون والہین لا یعلمون». شیخ ده‌ستی به ریشیا دینیت و ئه‌لئ: «الحمد لله».

- له سنه کارایه‌کی جووله‌که موسلمان بوو بوو؛ به ده‌فه‌وه به ناو شارا ئه‌یانگیرا و به ده‌وریا زیکریان نه‌کرد. له‌و کاته‌دا جووله‌که‌یه‌کی تر به‌ویدا تیپه‌ری چوو سه‌ری نایه بنا گوئی و پئ وت: «به راستی موسلمانان زۆر که‌م بوون توش چوویت موسلمان بویت؟ محه‌مه‌د دلی خوشه ئومه‌تی هه‌یه؟»

- زه‌مانی دارۆغه بوو کوړیکي گاوری جوانکه‌له له «پاتاق» چوو موسلمان بوو. مامۆستا فهرمووی خه‌ته‌نه‌ی بکه‌ن. دارۆغه خۆی لیخووش کرد بوو که‌وته شه‌وئ ئیشه‌که‌ی دروست کرد.

لە بە یانیا باوکی کۆرە کە تووشی کۆرە کە بوو وتی: ھا کۆرە موسلمانە کانت چۆن چاوە بێ کەوت؟ وتی: «بابە قەومینکی سەیرن ھەر کەس بجێتە سەر دینی ئەوان بە رۆژ کیری ئەبەرن و بە شەو قنگی ئەدەرن».

- کابرایەک ھەبوو لە سنە میرزا فەقینی ناو بوو، پیاویکی بە دین و لە خوا ترس و فەقیر و کەش بوو. رۆژیک ئەجێتە لای مەلا ئەحمەدی قیامەتی (کە ئەم مەلا ئەحمەدە مزگەوتینکی ھەبوو لە ناو بازارە کە بوو) بە رۆژ لە بەر ھە یوانی مزگەوتە کە دائەنیششت و خەلک ئەچوون پرسی شەریعیان پێ ئەکرد.

ئەلی: قوربان من ھەر چەندە نوێژ دائەبەستم و ئەچمە ناو نوێژەو شەرع شەرمی بۆ نییە کێرم ھەلەستە نازانم چارم چییە؟ ئەویش ئەلی فیکەر لە مردنی باوک و دایکت بکەرەو. ئەلی: کەلکی نییە. ئەلی ھەناسەی خۆت بخوێوە. ئەلی کەلکی نییە. ئەلی فیکری قەبر و قیامەت بکەرەو. ئەلی کەلکی نییە. ئەلی ئەمانەم ھەموو کردووە ھیچ کەلکی نییە تەنانەت فیکرم لە ئاغای قیامەتی کردگەسەو ھەر سوودیکی نییە.

مەلا ئەحمەد تۆزی رائەمینی و تیک ئەچی و ئەلی: «کەواتە کابرا وەرە بیسوو بە قنگی من». کابراش ئەلی: «قوربان ئاخەر من بۆچە ھا ئنگم بۆ خزمەتی جەنابت؟ بۆ ئەو ھەرچی جەنابت بفرمووی من وابکەم».

- کابرایەک ھەبوو لە «باليسان» زۆر فەقیر بوو. ئەگەر جار جار لە ئاوابی گۆشتیان بکوشتایە تەو ھەندێ لە رێخۆلەو ورگە کە یان بۆ ئەبرد بۆ ئەو بیکەن بە چیش و بیخۆن. پشیلە یەک پتیا فیر بوو بوو ئەھات لێی ئەدزین.

رۆژیک کابرا چوو بۆ ھەولیر بە ھەر جۆر بوو «بیور» یکی ھینا بۆ ئەو جار جار کۆلە داریکی پێ بکاو بیدەن بە شتیک و پێو بژین. کە بیوەرکە ی ھینا ژووریکیان ھەبوو لە پشەو بەردی لەوی دایناو توند دەرگاکی پشە کۆل کرد لە سەری. ژنە کە ی وتی: ئەو بوجی بیورە کەت بەردە ئەو؟ کابرا وتی: تا پشیلە نەیدزی. ژنە وتی: پیاو کە پشیلە چۆن بیور ئەدزی؟ وتی: «چما تۆ ئەقلت ھەیە؟ ئەو گرتکە گۆشتیک کە چوار پوول ناھینی ئەیدزی، ھەنووکە بیوریک کە دە قەران دینی کوو نایدزی؟»

- حاجی ئەحمەدی کە نوو لە ئاخری عومرەو تووشی کۆلنجیک بوو بوو، زۆر لە بەری نارەحەت بوو. حەکیمە کانی ئەو دەورە وتیان خویتی بگرن چاک ئەیتەو. خویتیان گرت

که‌لکی نه‌بوو. یه‌کیکی تر وتی رۆن گهرچه‌کی بدریتی چاک نه‌بیته‌وه. رۆن گهرچه‌کیشیان دایه هەر که‌لکی نه‌بوو. یه‌کیکی تر وتی نه‌گهر شهرابی بدریتی بی گۆمان چاک نه‌بیته‌وه. هەر چهند رازیش نه‌نه‌بوو به هەر جۆر بوو نه‌ختی شهرابیشیان دایه، که‌چی نه‌ویش هەر که‌لکی نه‌بوو. دواي نه‌وه لیبیان پرسى حاجى چۆنى؟ وتی: «چۆن بم؟ له‌م ئاخروه به عومریکی هه‌شتا و پینج سالییه‌وه نه‌بی به‌سهرخۆشی و به‌قنگ درایوی بچمه‌هوزووری خوا».

- جاریک کابرایه‌کی «خوڤخوڤه‌یی» زۆر ناشیرینی زۆر خۆر بۆ سه‌پانی ږیى نه‌که‌ویته ولاتی بانه‌و نه‌چیتته دیواخانی همه‌خانی بانه. له‌کاتی نان خواردنا کابرا شانی لى توند نه‌کا و ده‌ست نه‌کا به‌خواردن. له‌و ولاتی کورده‌واریه سه‌پان به‌خواردن تاقی نه‌که‌نه‌وه، نه‌گهر زۆر بخوا نه‌وه ئیشکه‌ر و سه‌پانی چاکه، به‌لام خواردنی نه‌م کابرایه له‌وزه ده‌رچوو‌بوو، وای لى هاتبوو همه‌خان چوو بووه سه‌یری. له‌و کاته‌دا همه‌خان لى پرسى کابرا تو خیزانت چه‌نده؟ نه‌لى: قوربان تو کچم هه‌یه. نه‌لى نه‌وان جواترن یا تو؟ نه‌لى: «قوربان من له‌وان جواترم، به‌لام نه‌وان له‌من زۆر خۆرتن».

- حاجی مه‌لایوسفی سوورداشی وه‌ختی قازی بوو رۆژیک ئافره‌تیک نه‌چیتته لای شکات له‌ده‌ست میرده‌که‌ی نه‌کا نه‌لى: له‌شوینیکی زۆر ته‌نگا دایناوم، له‌به‌ر نه‌وه دلم ته‌نگه. نه‌ویش نه‌لى: «ئیشیکی زۆر چاکى کردووه شوینی ژنان هه‌تا ته‌نگتر بی باشتره».

- «اعزازالملکی» گه‌وره له‌سنه جاریک کابرایه‌کی مایندۆلی نه‌چیتته شار و نه‌چیتته لای «اعزازالملک» له‌خه‌سراوا کۆشک و باخ و باخاتی خه‌سراوا و خزه‌تکار و نه‌ته‌نه‌ی «اعزازالملک» سه‌ر سامی نه‌کا.

«اعزازالملک» نه‌یه‌وئ سه‌ر بنیته سه‌ری و پیتی نه‌لى: حه‌ز نه‌که‌ی وه‌کو من بی و مایندۆلی بی و «اعزازالملک» بی؟ نه‌لى: نه‌وه‌للا. نه‌لى: حه‌ز نه‌که‌ی مایندۆلی بیت و له‌به‌هه‌شتا بی؟ کابرا تو زۆی رائه‌مینن و پاشان نه‌لى: «به‌لى به‌و شه‌رته نه‌هلی به‌هه‌شت نه‌زانن من مایندۆلیم»^{۲۲}. اعزازالملک ده‌ست نه‌کا به‌پیکه‌نین.

- حەسەن بەگى عەلى بەگ بۆى گىرامەو و تى: حەمەى سەنە حەمەد ھەبوو وەختى لای مە بوو رۆژىک لە بازارى بەغدادا پىکەو بە پىگادا ئەرۆشتىن. تەماشە ئەکەم ھەر لە خۆیەو ئەلى: «بالەک، بالەک». و تەم ئەرۆ کورە حەمەى سەنە حەمەد ئەو بۆچ و ئەکەى؟ و تى: «حەسەن بەگ ئەو نىيە حەمالەکان ھەر ئەرۆن و ئیژن بالەک. ئەگەر وە نەبوايە نەیانئەوت». و تەم: برا ئەوان حەمالن و ھەر یەکە کۆلە ئاسنىکی قورسیان لە کۆلەو لە ژیر بار ئەنقىنن، تۆ چیت بە کۆلەو یە؟ و تى: «برا حەسەن بەگ ئەگەر ھەر نەقەوئى مەیش ئەنقىنم و واز لە بالەک ناینم».

- مستەفا بەگى کەرىم بەگى جاف و مەحمووبەگى رەزەبا بەگ - کە خەزمى یەک بوون - ترومبىلىک لە کەلارەو دین بۆ خانەقى. پیاویکیشیان لە گەلا ئەبى، سىلۆتیکىش ھەر لە ترومبىلە کەدا ئەبى.

لە پىگادا مستەفا بەگ دەست ئەکا بە ھۆرە کردن. بە قەسەى عەلى بەگى رەزەبا بەگ دەنگىشى زۆر ناخۆش ئەبى. ھەر کە ئەو دەست ئەکا بە ھۆرە کابرای پیاو کە لە گەلیان ئەبى خورخور ئاو بە چاویا دیتە خوارەو. مەحمووبەگىش ھەر ئەلى: مستەفا بەگ بەسیە بیورەو مستەفا بەگىش ھەر نایبیرتەو.

لە ئەنجاما مەحمووبەگى ئەلى: «مستەفا بەگ تۆ رەنگبى گریانی ئەم کابرایە دەستی بریبت و وا بزانی لە بەر دەنگخۆشى تۆ دەستی کردوو بە گریان؟ و نىيە بەو سەى خەلیلە لە بەر ئەو ئەگرى ئیژى جا ئەمە ھەر لیرەو تا خانەقى مە گویم لەم دەنگە ناخۆشە بى خۆ پىشەکەشم ناچیتە خانەقى». ئیتر مستەفا بەگ بى دەنگ ئەبى.

- لەو کویستەنى دەورى سەردەشتە پیاویک ھەبوو مام وەیسەى ناو بوو. راوچەکی زۆر بەکار بوو؛ زۆرتر بۆ راوە پلنگ ئەچوو. بەلام ئەو دەردەى ھەبوو کە ئەچوو بۆ راوە پلنگ ئەنرکان و ئەترى. پىیان ئەوت مام وەیسە بۆچ ئەنرکىنى و ئەترى؟ ئەبوت: «ئەنرکىنم بۆ ئەو پلنگە کە بترسى، بەلام قەسەى خۆمان بى خۆیشم ئەترسم بۆ ئەترم».

- ئەمەى کە نوو جارێک گەر بە کابرایەکی شارباژێرى دائەئالینى بارە مێوزیکى لى لاندەدا. ئەبى بە ھەرایان و ئیشیان ئەکەوێتە شکات و شکاتکاری، ئەچن بۆ لای قازى. حاجى ئەحمەد بەستووگەیک پەر ئەکا لە تویکلەگوێز و سەرەکەى پەر ئەکا لە رۆن و ئەبیا بۆ

قازی. قازی کووپه‌له رۆن ئەبینی بە لای حاجی ئەحمەدا دای ئەتاشی و پسوولە‌ی ئەداتن
کە ئەم حەقە هی حاجی ئەحمەدە.

حاجی ئەحمەد لێ ئەروا بارە میوژی شاربازیری ئەخوا. زۆی پیناچی قازی تێئەگا
کە کووپه‌له چی تێدایە. ئەنیریتەوه بە شوین ئەحە‌ی کړنوودا کە پسوولە‌کە پینیتەوه
سەهویکی تێدایە بۆی چاک کەم. ئەحە‌ی کړنویش وەلامی بۆ ئەنیریتەوه ئەلی: «سەه‌و له
پسوولە‌دا نییه رەنگبێ سەه‌و له کووپه‌له‌کەدا بێ، با هەر له گویی دا».

- زەمانی شیر و تیر بوو کابرایەکی کوردی بالەکی کەمانیکی ڕووتی هەلگرت و وتیان
له گەل داسنیەکانا شەر ئەکری. چوو بۆ ئەو شەرە. پێیان وت کەمانی بێ تیر چی لێ
ئەکە؟ وتی تیر له لایەن دوژمنەکانەوه دیت هەلی ئەگرم و ئەیخەمە کەمانە‌کەوه شەری
پێ ئەکەم. وتیان جا ئەگەر نەهات؟ وتی: «ئەگەر نەهات ئەوه ئێتر شەر نییه».

- مەلا شەفیە هەبوو له عەنبار له گەل کوێخاکەدا بەینی ناخۆش بوو پاش ماوێه‌ک
کوێخا مرد. بە مەلا شەفیعیان وت وەرە تەلقینی بخوێنە. وتی: «بچن یەکیکی تر بیتن تەلقین
بخوێنی ئەو قسە‌ی من ناچی بە گوێیدا».

- فەقی شیتە هەبوو، جارێک مەحمووپاشا پێ ئەلی: «ئەرئ فەقی شیتە شەر له بەینی
خەلکا چۆن پەیدا ئەبێ؟ فەقی شیتە ئەلی: «پاشا نەیبینی و ئەیخۆی». مەحمووپاشا ئەلی:
کۆره چ گوویە‌ک ئەخۆی؟ ئەلی: «پاشا وایە یەکیک گوێه‌ک ئەخواو ئەوێتر جوابی
ئەدا ئەوه ئەوه شەر له بەینیانا پەیدا ئەبێ». مەحمووپاشا هیچ ئێتر دەست ئەکا بە پێکەنین.

- شیخ جەلالی برای شیخ نەجیبی قەرەداغی ئیوارە‌یه‌ک مانگی رەمەزان له سوله‌یمانی
له مزگەوتە‌کە‌ی خۆیا وە‌عزی ئەدا و له لایەن خراپە‌ی عەرەق خواردنەوه قسە‌ی ئەکرد
ئەبوت: «هەر کەسێ به سەر‌خۆشی بمری و به سەر‌خۆشی کفن بکری و به سەر‌خۆشی
بنریتە قەرەوه...» تا هات ئەوێتری تەواو کا عەزیز بەگ هەبوو له کۆری وە‌عزە‌کە‌یا هەستا
وتی: «بە خوا یا شیخ ئەوه عەرەقی‌کە هەر قاپێکی سەد روپیه‌ دینی».

- ئەحمەدی کەرنوو ھاتە سەرۆبەری مردن وتی: کۆرینە! وەسیەتم ئەوەیە بە پەلە بچن لە ناو شارا چی کۆنەو مۆنە ھەبە بیهێتن و بیکەنە بەرم با بەو جلە کۆنانەو بەرم. وتیان حاجی ئەحمەد ئەمە بۆچی؟ وتی: «بۆ ئەوە ئەگەر ئەنکیر و مونکیر لە قەبرە کەدا ھاتنە سەرم با وا بزانن من مردوویی کۆنم ھی تازە نیم».

- ھەمەپاشای جاف ئەوە بوو ھەموو جاف لە ژێر ھوکیا بوو، خۆشی زۆر بە گەورەیی و خۆشی ڕایئەبوارد. کە ئەکەوتە جەژنەکان ھەر خزمەتکاریکی لا ھەبوو سەرو دەستە جلی بە ناوی جەژنانەو بۆ ئەکردن.

سالیکی جەژنی قوربان بوو، باوکی فەقی شیتەش ھەر لای ئەو بوو. ھەمەپاشا بۆ ھەر یەک لە خزمەتکارەکان دەستە جلیکی ئەکا. ئەمر ئەکا کورتانیکیش بە ناوی جەژنانەو ئەدەن بە باوکی فەقی شیتە.

روژی جەژن پاشا نان خواردنی جەژن، دیواخان پەر ئەبێ لە خزمەتکارو سەركۆمار کە ھەموو ھاتوون بۆ جەژنە پیرۆزە پاشا. خزمەتکاریش ھەر یەکە دەستە جلی نوێ خۆی لە بەر کردوو. باوکی فەقی شیتەش نەقەنق ئەنیشی بە کورتانەو ئەیکاتە کۆلی و ئەچێ بۆ دیواخان لە ژێردەواری ھەژدە ھەستوونیدا خەلک ھەموو چاویان پێ ئەکەوێ. تا ھاتن قسە بکەن ئەم خێرا وتی: «خەلکینە! لوتفی پاشا لە گەل منا لێرەدا دەرئەکەوێ. ئێوە نایزانن پاشا بۆ ئێوە ئەمری دا ھەر یەکە دەستە جلیکتان بە ناوی جەژنانەو لە بازار بۆ بکرن، بەلام بۆ من جلی تاییەتی خۆی داکنەد و کردی بە بەرما». خەلکەکە واقیان وەر ئەمینن و ھەمەپاشا دەست ئەکا بە پێکەنین.

- ژنیکی ھەبوو لە سنە فەرەنگیزخانمی ناو بوو. ھەو میتردی کردبوو ھەموویان مردبوون. کابرایەک ھەبوو ئوسا فەتیی ناو بوو ئەو مارە کرد. ئوسا فەتیش ھاتە سەرو بەری مردن. جا فەرەنگیزخانم لە ژوور سەریەو دانیشتبوو ئەگریا، ئەیوت: «باوانەکم! ناخر کە تۆ ئەروێ من بەکێ ئەسپیری؟» ئوسا فەتیش وتی: «بە قورمساغی نوێم».

- ئەحمەدی کەرنوو وەکوو شەریەتی ئەفرۆشت، جار جاریش قەسابی ئەکرد. روژیکی مەریکی سەربری بەلام مەر ئەوەندە لاواز و بێ فەر بوو گۆشتەکە ئەئەخورا و کەس لێی نەکری بە دەستیەو داما.

مه‌لا نه‌حمه‌دی‌کانی‌گومه‌یی هه‌بوو له‌و سه‌رده‌مه‌دا له‌ سوله‌یمانی‌مردووی نه‌شۆرد. هه‌ستا چوو له‌ لای وتی: «مه‌لا نه‌حمه‌د من پیر بووم و نه‌ترسم له‌ ناکاو به‌رم هه‌چ ئومیدی‌کم به‌ کۆره‌کانم نییه‌. هه‌ر له‌ ئیسته‌وه‌ کفن و قه‌بر و هه‌موو شتی‌کم بۆ خۆم حازر کردوو ه‌ماوه‌ته‌وه‌ سه‌ر شۆردنه‌که‌م. وه‌ره‌ مه‌ریکی بریام سه‌ر بریوه‌ نه‌ته‌دمی بۆ خۆت له‌ گه‌ل مناله‌کانتا بیخۆ له‌ باتی هه‌قی شۆردنم، به‌لام هه‌ر کاتی‌م مردم ئیتر مه‌یه‌له‌ کۆره‌کانم توخمن که‌ون، خه‌را وه‌ره‌ بمشۆ». مه‌لا نه‌حمه‌دیش شتی‌ وای له‌ خوا نه‌وی چونکه‌ زۆر خۆپایه‌ هه‌ستا چوو لاشه‌ مه‌ری هه‌یناو له‌ ماله‌وه‌ ده‌ستیان کرد به‌ خواردنی.

نزیکه‌ی بیست رۆژیکی پێچوو نه‌حه‌ چوو به‌ لای مه‌لا نه‌حمه‌ده‌وه‌ وتی: مه‌لا نه‌حمه‌د کاسبیه‌که‌ لی‌ره‌ ناچی به‌ریوه‌، نه‌چم بۆ که‌رکووک له‌ گه‌لم وه‌ره‌ با بچین بۆ نه‌وی. مه‌لا نه‌حمه‌د وتی من ئیشم چیه‌ به‌ که‌رکووک؟ وتی برا وه‌ختی‌ خۆی من تۆم به‌ کرێ گرت که‌ مردم بمشۆی و ئیتر پتوایستم به‌ یه‌کیکی‌تر نه‌بی؛ هه‌قه‌که‌شتم له‌ پێشه‌وه‌ پێداوی و هه‌ر نه‌بی له‌ گه‌لم بیت به‌لکوو من له‌ که‌رکووک مردم.

له‌م قسه‌یه‌ک و له‌و قسه‌یه‌ک بوو به‌ هه‌رایان. خه‌لکو خوا که‌وته‌ به‌ینه‌وه‌و له‌ نه‌جاما هاته‌ سه‌ر نه‌وه‌ که‌ مه‌لا نه‌حمه‌د پارهی مه‌ره‌که‌ بداته‌وه‌ به‌ حاجی نه‌حمه‌د. حاجی نه‌حمه‌دیش قه‌بوولی نه‌ه‌کرد. به‌لام خه‌لکه‌که‌ ڕوویه‌کی زۆریان لینا، نه‌مجا پارهی به‌رائیکی لی‌ سه‌ند و مه‌لا نه‌حمه‌د به‌ هه‌ر جۆر بوو رزگاری بوو له‌ ده‌ستی.

- نه‌وره‌حمانی خامه‌ له‌ سوله‌یمانی‌سالی سه‌رما و به‌فره‌ زۆره‌که‌ میوانیکی خه‌لکی نه‌و شاره‌زووره‌ی بۆ په‌یدا نه‌بی. شه‌وی زۆر سارد نه‌بی کابرا نه‌لی: خاله‌ نه‌وره‌حمان فره‌ سارده‌ شتی‌ک ناده‌ی وه‌ سه‌رما؟ خاله‌ نه‌وره‌حمانیش هه‌له‌سته‌نی هه‌سیره‌ شریک له‌و ناوه‌دا نه‌بی پیا نه‌دا. پاش توژی‌ک کابرا نه‌لی: به‌ خوا کاکه‌ نه‌وره‌حمان هه‌ر فره‌ سه‌رمامه‌ به‌لکوو لی‌فه‌که‌یه‌کی ترم پیا ده‌ی. کاکه‌ ره‌حمان په‌یژه‌یه‌ک له‌و ناوه‌دا نه‌بی په‌یژه‌که‌ش له‌ باتی لی‌فه‌ له‌ سه‌ری دانه‌نی.

کابرا نه‌که‌ویته‌ چۆنه‌ چۆق نه‌لی: کۆره‌ بێ فه‌ر کۆری خامه‌ سه‌نی! مردم له‌ سه‌رمانا لی‌فه‌یه‌کی ترم پیا ده‌. نه‌مجا هه‌له‌سته‌نی نه‌و رۆژه‌ مالی دراوسێ هاتبوون جلیان شتوو سوینه‌که‌ هه‌ر وا پریوو. له‌ ئاو سوینه‌ هه‌له‌گرێ و له‌ سه‌ر په‌یژه‌که‌ی دانه‌نی. کابرا نه‌که‌ویته‌ جووله‌ جوول سوینه‌ وه‌ په‌یژه‌که‌وه‌ نه‌له‌ریته‌وه‌و ئاو هه‌که‌ی نه‌رژیته‌ سه‌ر هه‌سیره‌که‌، له‌ سه‌ر هه‌سیره‌که‌وه‌ دلۆپ دلۆپ به‌ر نه‌بیته‌ سه‌ر کابرا. که‌ نه‌مه‌ نه‌بینی لای وایه‌ عه‌ره‌قی

کردۆتەووە ئەلێ: «خالە ئەووە حمان عەرەقیکی فرەم کردگەسەووە پیاگەتیت بێت لێفە سەرگەکەم لە سەر لاووە فرە حالم خراوە».

- حاجی ئەحمەدی کړنوو ئەچیتە بناری هەورامان و لەوێ کابرایەک دیتە لای ئەلێ: برا تۆ حەکیمی؟ ئەلێ: ئەری. ئەلێ: برا من مووی ریشم ژان ئەکا. ئەلێ چیت خواردووە؟ ئەلێ نان و یەخ. ئەلێ: «بچۆ بۆ خۆت گۆر بە گۆر بە، نە دەردەکەت لە دەردی خەلک ئەکا نە نەخۆشیەکەت».

- مامۆستا «بەشیر موشیر» پیاویک لە شەقلاووە بریاری پێدایوو کە کچەکە ی خۆی بدا بە کۆرەکە ی. ئەمیش لە بەغداووە «شامل» ی کۆری هەلئەگرێ و ئەچن بۆ شەقلاووە بۆ خوازینی و گواستەووە ی کچ. دیارە کۆرەو باوک هەر دووکیان خۆیان پێک و پێک و تاس و لووس ئەدەن. لەوێ کچەکە لە کۆرەکە ماره ئەکەن. لە دەمە دەمی گەرانهووە و گواستەووە دا مامۆستا و باوکی کچە لە سەر تۆزێ وردە پیتاک بە بنیان تێک ئەچێ. مامۆستا هیچ سێ و دووی لێ ناکا ئەلێ: «برو هەر سێ تەلاقێ کچەکە کەوتبێ». شاملیش بە تەواوی دلی لە قەد و بالای کچە چوو بوو، ئەوا بە تەمایە کچ سوار بکری و بگەرێتەووە. باوکی پێتەلێ هەستە رۆلە با برۆین ئەلێ ئە ی کچەکە؟ ئەلێ: کچەم تەلاق دا هەستە با برۆین. ئەلێ: بابە کچ ژنی منە تۆ چۆن تەلاقێ ئەدە ی؟ ئەلێ: «هەستە هەتیو ئەم ناجسناوە لەوانە نین خزمەتیان بکری. ئەووە دەردیان بێ با برۆین کچەکە یانم تەلاق دا». هەرچەندە شامل هاوار ئەکا کەلکی نابێ هەر ئەلێ تەلاقم داووە با برۆین. شاملی قورپەسەری خۆ تاس و لووسدەری بۆ تازه زاوایی، بە هەناسە ساردی لە گەلیا ئەگەرێتەووە بۆ بەغدا.

- مامۆستا دەرویش عەبدوللای جەباری هەبوو لە مەدرەسە ی ئیسیکی کفری مودیر بوو. هاتوچۆ لە بەینی بەغدا و ئەویدا بە شەمەنەفەر بوو. رۆژیک لە بەغدادا ئەچیتەووە بۆ ئیسیکی کفری، لە ناو شەمەنەفەرە کەدا لە گەل پیاویک ئەبن بە رەفیق و رێگای شەمەنەفەر بە قسە ئەبرن. زۆرتر لە قسەکانی دەرویش ئەووە ئەبێ کە قسە بە تالەبانی ئەلێ و لەسەر ئەو شێوێهە ئەرۆن تا ئەگەنە ئیستگە ی کفری و لەوێ هەر دووکیان دائەبەزن. لەویدا دەرویش لێی ئەپرسی برا من و تۆ یە کتریمان نەناسی؟ کابراش ئەلێ: برا من لە عەشیرەتی تالەبانیم. دەرویش واقعی و رێئەمینێ و هیچی بۆ نامینیتەووە ئەلێ: «هە ی ناجسنی خوا گرتووا! تۆ کە

تاله‌بانیت بۆچ زوو ده‌نگت نه‌کرد تا من ئەم هه‌موو جنيوهم نه‌دايه؟» به‌مه ئيشه‌كه‌ی خۆی پينه‌ئه‌كا و هه‌ردووکیان ده‌ست ئه‌که‌ن به‌ پێکه‌نین.

- له‌ ده‌ورو به‌ری هه‌ولێر مه‌لا عه‌بدوللا دیره‌بر وشه‌یی هه‌بوو؛ ئەمه ئيشی هه‌ر ئه‌وه بوو ماره به‌ جاشی ئه‌کرده‌وه. ئه‌وه‌ش که ئه‌یکرد به‌ جاش «مام وسوو» ناویک بوو. جا ئەم مام وسووه هه‌ر وه‌خت تووشی مه‌لا عه‌بدوللا ئه‌بوو ئه‌یوت: مامۆستا قسه‌یه‌کم هه‌یه بیلیم یا نه‌یلیم؟ ئه‌ویش ئه‌یوت: بیلێ. ئه‌یوت: «مامۆستا راستی هه‌ر وه‌خت تووشی تو ئه‌بم کێرم هه‌له‌ستێ». ئه‌ویش ئه‌یوت تف که‌ره جا وه‌ره پیاوه‌تی له‌ گه‌ل بکه‌.

- کابرایه‌ک هه‌بوو له‌و سه‌رشویه نه‌خۆش که‌وت و ئامۆزگاری ژنه‌که‌ی کرد وتی: ئافره‌ت که‌ مردم مێرد بکه‌ به‌ مام وسووی دراوسیمان. ئافره‌ته‌که‌ وتی بۆچی؟ وتی: «ئه‌و پێنه‌ره جارێک مانگایه‌کی پێ فرۆشتم هه‌ر زۆر زۆر پێنه‌ره بوو؛ هه‌یج که‌لکی نه‌بوو. ئەمه‌وی توله‌ی لێ بکه‌مه‌وه».

- مه‌لامونیکێ جوانرۆیی هه‌بوو ژنیکێ هه‌بوو خافاتی ناو بوو. خافاتیش هه‌ر خویتد بووی. خافاتم هه‌ر کاتێ نانی دائه‌نا مه‌لامونی مێردی پێ ئه‌وت خافاتم سه‌رت رووت که‌ که‌ ئه‌و سه‌ری رووت ئه‌کرد ئه‌میش سووره‌ی «قل هو الله» ئه‌خویتد. خافاتم روژیک وتی ئه‌ری پیاوه‌که‌ ئه‌وه بۆچ که‌ من سه‌ر رووت ئه‌که‌م تو «قل هو الله» ئه‌خوینی؟ ئه‌ویش وتی: «خافاتم له‌ هه‌دیسێ شه‌ریفدا دیومه ئه‌فه‌رمووی که‌ ئافره‌ت سه‌ری رووت کرد ئێتر مه‌لایه‌که‌ نایه‌ته ئه‌و شوینه. که‌ سوهری قل هو الله‌ش خویترا له‌ هه‌ر شوینیک، شه‌یتانی‌ش ناچیته ئه‌و شوینه. جا له‌ به‌ر ئه‌وه که‌ من نامه‌وی عه‌زیه‌تی هه‌یچان بده‌م بۆ سه‌ر نان خواردن مه‌لایه‌که‌که‌ به‌ تو و شه‌یتانه‌که‌ به‌ خۆم دوور ئه‌خه‌مه‌وه».

- ئەحه‌ی کړنوو له‌ سوله‌یمانی کوپیکێ هه‌بوو نه‌خۆش که‌وتبوو. حه‌کیم برامیکێ گا‌ور هه‌بوو چووه‌ لای که‌ کوپه‌که‌ی بۆ چاک بکاته‌وه و پێنج مه‌جیدی بداتی. حه‌کیم برام هاته سه‌ر کوپه‌و ده‌رمانی کردو کوپه‌ چاک بووه‌وه داوای مزه‌که‌ی کرد. ئەحه‌ی کړنوو وتی نیمه‌ بته‌مه‌ی. له‌م قسه‌و له‌و قسه‌ له‌ ئه‌نجاما ئه‌حه‌ پێی وت: حه‌کیم برام ئەمه‌ی پێ ناوی نیمه‌ بته‌مه‌ی، به‌لام رېنگایه‌کت بۆ دائه‌نیم که‌ پێنج مه‌جیده‌که‌ت ده‌ست که‌وی؟ وتی چیه‌؟

وتی خواجە شەلمۆ ھەبە لە جوولەکان، خۆیشت ئەیناسی بچۆ شکاتی لێ بکە لە لای قازی بلی پێنج مەجیدیم لە لایەتی. من و کورەکم بکە بە شاھید، دین و شایەتیت بۆ ئەدەین ئەوا بەو جۆرە پارەکەت دەست ئەکەوێ.

حەکیم برایم چارناچار ئەچیت وەکو ئەحە بێ ئەلێ شکات ئەکا لە خواجە شەلمۆ. ئەحە کێنوو و کورەکە ی ئەکا بە شاھد. قازی شەلمۆ بانگ ئەکا ئاگای لە هیچ نییە بە حەکیم برایم ئەلێ: شایەتت ھەبە؟ ئەلێ بەلێ، ئەحە کێنوو و کورەکە ی. شاھد بانگ ئەکری و بەمجۆرە پێنج مەجیدی ئەکەوێتە سەر خواجە شەلمۆ لێ ئەستێن و ئەیدەن بە حەکیم برایم و دیتە دەرەو.

ئەمجا ئەحە کێنوو سەری پێ ئەگری داوای حەقی خۆی و کورەکە ی لێ ئەکا. حەکیم برایمیش ئەلێ: مامە ئەحمەد حەقی شایەتی چی؟ تۆ کەر بە پیاو ئەگنی و شایەتیمانیشی پێ دینی. ئەلێ: کافری بێ دین! ئە ی من حەمالی شەیتانم؟ خەلکو خوا ئەکەونە بەین تا بە چوار مەجیدی مامە حەمەد رازی ئەکەن قیر سپی ئەبێ.

- وەستاگووروونیکێ بەرگدوور ھەبوو لە سولەیمانی کەواو سەلتە ی چاکێ ئەدوووری. ھەباسی مەحموای پشدر ئەچیتە سولەیمانی بە ناوبانگی کەوا ی وەستاگووروونەو تۆبێ ماوتی نایاب ئەبا بۆ بکا بە کەواو سەلتە. وەستا کەواو سەلتە ی بۆ ئەبرێ بەلام لە بەر ئەو کە ھەباسا زۆر بە وردی چاوی تێپریو ھێچی بۆ نادزری، ناچار وەستاگووروون تریک ئەکەنی. ھەباسا دەست ئەکا بە قاقای پیکەنین و ئەکەوێ بە پشتا، لەو کاتەدا وەستا دەستی خۆی ئەوێشینی. ھەباسا پیکەنینەکە ی بە لاوێ خۆش ئەبێ، ئەلێ وەستا بە سەرخۆت تریکی تریش ئەلێ: «قوربان ئیتر بەسە نەوێ کەوا و سەلتە کە تەنگ بیت».

- فەقی شیتە ھەبوو، ھەرەتی گەنجی بوو حەزی ئەکرد خۆی بگەینیتە لای مەحمووپاشای جاف و لە ئەنجاما بێی بە پیاوی ئەو. مەحمووپاشا پیاویکی ھەبوو حەمەعلی ناو بوو. فەقی شیتە حەمەعلی باش ئەناسی، بەلام مەحمووپاشا ی نەئەناسی. حەمەعلی ئیشیکێ وای کرد کە مەحمووپاشا داوای فەقی شیتە بکا و بە حەمەعلی وت بچۆ بیھێنە. حەمەعلی چوو بە فەقی شیتە ی وت کە شەوی پاش بانگی شیوان وەرە مەحمووپاشا داوات ئەکا چاوت پێ بکەوێ. فەقی شیتە ئەمە ی زۆر پینخۆش بوو، پاش بانگی شیوان چوو بۆ دیواخان. وای پێ کەوت کەس لە دیواخان نەبوو تەنھا مەحمووپاشا خۆی و

حه‌مه‌عه‌لی نه‌بی. فه‌قی‌شیتته که چوووه ژوو‌روه‌وه رووی کرده حه‌مه‌عه‌لی وتی: «ئه‌ری حه‌مه‌عه‌لی کامتان مه‌حموو پاشان؟»

- کابرایه‌ک هه‌بوو له سوله‌یمانی «خه‌په» یان پنی ئه‌وت؛ کابرایه‌کی شیتی به هیزی هه‌تا بلتی زل بوو. کفته‌ی سوله‌یمانی به ناو بانگ بوو، ژنان له مالان خه‌په‌یان بانگ نه‌کرد بۆ ئه‌وه گۆشتی کفته‌یان بۆ بکو‌تی. خه‌په‌ش به ته‌مای کفته‌ خواردن سه‌ری به هه‌موو مالیکا نه‌کرد. ژنان که خه‌په به‌و شانوو قۆله‌وه گۆشته‌که‌ی بۆ ئه‌کوتان، نه‌وانیش داو ده‌رمانین تی نه‌کرد و ئه‌یانخسته سه‌ر مه‌نجه‌ل به خه‌په‌یان ئه‌وت: خه‌په زۆر هیلاک بوویت بچۆ تۆزی بۆ خۆت بنوو به‌سه‌یره‌وه. خه‌په‌ش ئه‌یوت باشه‌و ئه‌چوو ئه‌نووست تا ئه‌و له خه‌و هه‌له‌ستا کفته‌ پرزولیش نه‌ئهما. خه‌په قه‌ت به عه‌مری خۆی کفته‌یه‌کی نه‌خوارد.

- قادری قۆرک هه‌بوو له دیی تووله‌بی له شمیران. مریدی شیخی زیانه‌دین بوو. گیرایه‌وه وتی: ئه‌وا تۆفی کورپنیمه گالۆکیکم کردگه وه مه‌چه‌کما چووم بۆ بیاره‌ی شه‌ریف بۆ خزمه‌تی شیخی گه‌وره. شه‌روه‌ت وی له رووتا هه‌ر گه‌یشتمه ئه‌وی ئیشی پێشاوم هه‌بوو چوومه سه‌ر پێشاو. دانیشتم و دانه‌نیشتم کاورایه‌ک هات به‌ر ده‌رگا‌که‌ی لی گرتم وتی ئه‌ها. وتم ئه‌ها. ئه‌و هه‌ر وتی و من هه‌ر وتم هیچ نه‌چوو وه گویچه‌کیا. ئه‌وه‌نم زانی خۆی کرد وه ژوو‌را. منیش نه‌مکرده نایاوه‌تی هه‌ر هه‌لسام و گالۆکیکم کیشا وه په‌شیمانه‌ی ناو شانیا لنگه‌و قووج له‌وی که‌وت. شیخ - وه قوروانی وم! - چاوی لی وو وتی قاله نه‌ی کردوی، وتم وه قوروان تازه کردم تێیه‌ری نام وه ریشی باوکیه‌وه گوايه ئه‌م کاورایه وه ته‌مای چیه‌وه وا ئه‌کا؟

- سالیکی گۆبه‌ندیکی دا‌که‌وتبوو له سوله‌یمانی نووری ئه‌حمه‌دی تا‌ها هه‌بوو وتی: به شوینما ئه‌گه‌ران هاو‌پکی دلسۆزم هه‌بوو چوومه مالی ئه‌وان خۆم بشارمه‌وه. که چووم دۆسته‌که‌م له مال نه‌بوو پرسیم له خیزانه‌که‌ی براژن کاکه ئه‌حه له کوییه؟ وتی: کاکه‌نووری گیان دانیشه ئیسته دیته‌وه. وتی هه‌ر دانیشتم و هه‌ر نه‌هاته‌وه. وتم براژن دوا‌که‌وت ئه‌وه بۆچی کاکه ئه‌حه نه‌هاته‌وه؟ وتی به‌خوا کاکه‌نووری ئه‌وی راستی بی چوووه خۆی بشاریته‌وه.

به لامه‌وه زۆر سه‌یر بوو وتم نه‌چووبی بۆ مالی ئیمه؟ وتی نازانم. له ئه‌نجاما ده‌رکه‌وت ئه‌ویش چوووه بۆ مالی ئیمه خۆی بشاریته‌وه.

- کابرایەکی کەلھور لە مالی دنیا خوا ریشیکی پان و زمانیکی لووسی پێ دابوو. پێ ئەکەوێتە دێی «ئالتوون» ی لای سەقز. ئالتوونی وا مەشھوورە هێچ بە کەس نادەن، وەکوو ئەلێن پشیلە ی کوێر نان لە مالیان دەر ناکا.

ئەم دەروێشە کەلھورپانە شێوە قسە ی ھەموو لایەک ئەزان. کاکێ کەلھور کە ئەچێتە ئالتوون سەیر ئەکا شایبە، ھەرایەو زەماوەندەو زەنایە. لە گەل ئەو شەسەیر ئەکا وا چەند دەرویش و دەروژە کەریکی تر لەوین و دۆش داماون. چوووە ناویان وتی چیبە بۆ وا ماتن؟ وتیان چۆن مات نەبین؟ پێگایەکی دوورمان بریوە ھاتوین بۆ ئێرە تەماشای ئەکەین ئەم ئالتوونپانە ھیچمان نادەن. وتی کەواتە چاوتان لە کاکێ خۆتان بێ.

کابرا دەمەو ئێوارە بوو چوووە بەردەمی کۆرە کەو خەلکیکی زۆریش وەستابوون دەنگی بەرز کردەووە وتی:

ئالتوونپانی ئالتوونی بالا بەرزانی بیتویتی

ئەنالێن بۆشاییتان بە ئاواتن بۆ دیتنتان

کە ئەمە ی وت ھەموو خەلکە کە وەکوو پوورە ی ھەنگ لێ کۆ بوونەووە ئاھەنگیان چۆل کردو ھاتن بەلای ئەمەووە. ئەمجا رووی تێکردن وتی خەلکینە کردەووە ی چاک و ئیشی باش لە دنیا دا جەزای ھەیە وەکوو ئەم خۆشییە کە ئیستە ئێوە ی تیان، لە روژی قیامە تا لەمە خۆشتر ئەبینن. ئەوانە ی کە خراپە کارن وەکوو ئێمە بەدبەخت و روورەشی ھەر دوو لان. یەکیک لەو بەد بەختانە کە ئەیانبینن منم، منی بەدبەخت نەو موسلمانم لە ئەولادی ئەو جوولەکانەم کە لە بەر خراپیی و نالەباریی و خوانەناسی خوا کردنی بە مەیموون. خراپیی ئەوان کاری کردە لە وەچەووەچیان. منی بەدبەخت لەگەل ئەویدا کە بە دینی پاکێ ئیسلام سەرفەراز بووم، ھێشتا ھەر مال ویرانی و بەدبەختیم بەرکەوتوووە. دینی پاکێ ئیسلام ھێشتا بە تەواوی مشت و مالی نەداوم. نالەباری روژگار و خراپیی چەرخێ چەپگەرد وای لە من کرد کە بکەومە دەشت و کێو بۆ ئەو شتێک پەیدا کەم بۆ مال و خێو. لە بەر ئەو بۆ ئەو لە کردەووە ی باو باپیرم رزگارم ببێ ناچارم بە دەبرینی ئەو بەدبەختییە کە پێمەووە، بەلکوو خوا بە واسیئە ی دینی پاکێ ئیسلام و ئیعترا ف کردنی خۆم و ئەم شادیە موبارە کە ی ئێوە پاکم بکاتەووە.

کە ئەمە ی وت خەلکە کە بە تەواوی روویان تێکرد و زۆر سەرسامی ئەم قسەو گەفت و گۆیە بوون. وتی: «بەلام خۆ تازە من بەدبەخت و مال ویران بووم؛ خۆ تازە روو رەش و

سهرمه‌زاری لای خوا و بنده بووم؛ خوا ده‌میکه پی زانیوم، ئەوا نه‌بوونی و پهریشانی روژگار ناچاری کردم به‌وه که ئیوه‌ش پیم بزائن».

هه‌تا ئەم ئەم قسانه‌ی ئەکرد خه‌لکه‌که زیاتر ئەکووته سهر هه‌وه‌سی ئەوه که گویی لی رابگرن و زیاتر لی کوینه‌وه. وتیان ئەوه چیه که وا تۆی والی کردوه؟ وتی: «له‌خوا نه‌ترسی و به‌دکرداری جووله‌که‌کانی باو باپیرم که وه‌ختی خۆی کردنی به‌مه‌موون هیشتا له‌و میراته‌شتیکیش بۆ من ماوه‌ته‌وه؛ ئەو شته‌ش کلکه. ئیسته‌ من کلکیکی دریزم پتوه‌یه ههر یه‌که له‌پیشا شتیکم بده‌نی له‌پاشا پیشاتان ئەده‌م».

ئهمه‌ی وت و عه‌باکه‌ی راخست خه‌لکه‌که که ئەمه‌یان گۆی لی بوو ههر به‌ته‌واوی ئاره‌زوویان په‌یدا کرد بۆ بینینی ئەم شته‌سه‌یره‌روو نه‌داوه که تا ئیسته‌ که‌س نه‌یستوه‌و نه‌یدیه‌ ئاده‌میزاد کلکی هه‌بی. پاره‌و شتی‌تر وه‌کوو باران له‌ئالتوویه‌که‌نه‌وه‌ باری به‌سهر عه‌بای ده‌رویشی که‌له‌وریدا و ئەم قسه‌یه‌ شله‌زه‌یه‌کی دا به‌ئاوایی.

پاش ئەوه که عه‌با پاره‌و شتومه‌کیکی زۆری تیچوو، ده‌رویش سه‌یری کرد ئەگهر له‌وه زیاتر بۆی بینن بۆی هه‌لناگیرئ. چوار چمکی عه‌بای هینایه‌وه‌ یه‌ک و به‌ستی به‌کۆلیا و شه‌ته‌کی دا. له‌و کاته‌دا که وا عه‌بای شه‌ته‌ک داوه به‌کۆلیا کوتوپر زۆر به‌سه‌رسامیه‌وه وه‌ستا و سه‌ری په‌نجه‌ی خسته‌ ده‌میه‌وه‌ که‌وته به‌حری خه‌یاله‌وه‌ ورتی له‌خۆی چنی. خه‌لکه‌که‌ وتیان ئەوه چی بوو؟ بۆچ ئیتر کلکه‌که‌تمان پیشان ناده‌ی؟

وتی: «بیستبووم که هه‌موو جار مامۆستا فه‌رمویه‌تی رزگاری له‌راستی دایه‌و راستی وتن گوناح ئەشواته‌وه‌ ئیسته‌ که‌ من راستی ئەم ئیشه‌ نه‌یتی خۆم به‌ئیه‌ وت و ئیعتراقم کرد، سه‌یر ئەکه‌م ختوکه‌یه‌ک به‌له‌شما هات و هه‌موو ده‌ماره‌کانم له‌ته‌وقه‌ سه‌رمه‌وه‌ تا که‌له‌مووستی پیم که‌وته‌ جووله؛ وه‌کوو چۆن شتیک له‌شوینیکه‌وه‌ بنرینه‌ شوینیکی‌تر هه‌موو شه‌ته‌کانی ئەو شوینه‌ ئال و گۆره‌یان به‌سه‌را دیت. له‌شی منیش وای لینه‌ات. له‌م کاته‌دا که‌ باش تیفکریم ئەبینم ئەوا کلکه‌که‌م له‌پاشه‌وه‌ گویزرایه‌وه‌ بۆ پتیشه‌وه‌ ئیسته‌ ئەگهر ئاره‌زوو ئەکه‌ن تا پیشاتان بده‌م».

خه‌لکه‌که‌ له‌م به‌سهر هاته‌ هه‌موو سه‌ریان سه‌رما و هه‌ندیکیان که‌وته‌ بۆله‌و هه‌ندیکیان جینیو هه‌ندیکیان وتیان ئیشی خواجه، خوا قاده‌ به‌سهر هه‌موو شتی‌کا. کابرا ورده‌ ورده‌ ملی ری گرت و هاته‌وه‌ بۆ لای سوالکه‌ره‌کانی‌تر و شه‌و داها‌ت پیتی وتن، ئاواشت په‌یدا که‌ن.

- لەو سەرە بێتوێژنیک هەبوو کچیکى هەبوو دای بە شوو. خۆى بوو بە پێخەسووی. شەوئى سەیری کرد زاوا سەرىنیک ئەنیتە ژیر سمتى کچەکەو ئەو وەختە ئەچیتە لای. ئەمەى بە لاوہ سەیر بوو ھەر بە ناوی لامانەوہى کچەوہ چەند شەویک مایەوہو ھەموو شەو سەیری ئەکرد کە وا کابرای زاوا سەرىنیک ئەخاتە ژیر سمتى کچەکەى و ئەو وەختە ئەچیتە لای. ئیتر لە وزەیا نەما، کە رۆژ بووہوہ لە کچەکەى پرسى ئەرى رۆلە ئەوہ میتەدەکەت بۆچى ئەو سەرىنەت ئەخاتە ژیر؟ کچە وتى نازانم دایە ئەلئى بەو جۆرە ھەمووی ئەپروا. ژنە ھەناسەىەکی ھەلکیشا و وتى: ئەو گۆرەگۆرەکەى باوکت سەد گوريس کتیری لئى دزیوم، ئوف رۆلە خوا تۆلەى منى لئى کاتەوہ. ئەبئ ئیستە بچم گۆرەکەى پر کەم لە لاس.

- عەزیزخانئى سەردار لە بۆکان رۆژیک ھەمام قورخ ئەکەن زیبا خانى کچى ئەچئى بۆ ھەمام. ئەنگوسیلەىەکی ئەلماسى ئەبئ ئەیدا بە کارەکەرىکى کە لە گەلیا ئەبئى بۆى ھەلگری. کارەکەرىش ئەنگوسیلە کە ئەنیتە درزى دیوارى ھەمامە ساردەکەو تۆزى مووی ئەدا بە سەرا بۆ ئەوہ لئى تیک نەچئى. پاشان زیبا خان لە ھەمام دیتە دەرەوہو داواى ئەنگوسیلە کە ئەکاتەوہ لە کارەکەرەکە. کارەکەر لە بیری ئەچئى کە لە کوئ دایناوہ، ئەمە لیترە بوەستئى.

ھۆمەرى مەکەوہ ھەبوو لە بۆکان پیاویکى دەولەمەند بوو دراوسئى مالى مامۆستا بوو خەلکى ھاتوچۆى مالى مامۆستایان ئەکرد و شتیان بۆ ئەھیتان؛ باش رایشەبوارد. ژنەکەى ھۆمەرىش وەکوو ئەوان رایشەبوارد. مالى مامۆستا کە خەرجیان ئەکرد ئەھاتەوہ سەرى بەلام ھى ئەمان ھىچى نەئەھاتە سەر. ئەوہى کە ھەیانبوو دواى ھات. ژنەکەى پئ لیکرد بە کەوشا و وتى ئەبئ بچى شت پەیدا بکەى. پیاوہش وتى ئاخر ئافرەت لە کوئ بئینم؟ وتى وەکوو چۆن مامۆستا نۆشتە ئەنووسئى و کتیب ئەگریتەوہ شتى بۆ دینن تۆش وابکە. وتى ئاخر من ھىچ نازانم. ژنە وتى کەیفى خۆتە، من شتم ئەوئى. ھۆمەر بە ناچارى چوو نەختئى کاغەزە شرى لە ناو کۆلان کۆ کردەوہو پێکەوہ دوورى و ناوی نا کتیب. چوو بوو لە نزیکى ھەمامەکەى بۆکانا دانیشتبوو ئەیوت کتیب ئەگرەوہ.

لەو لاوہ کە زیباخان تەنگى بە کارەکەرەکە ھەلچنئى بوو بۆ ئەنگوسیلەکە، کارەکەرىش لە بیری نییە ئەنگوسیلە چى لئەھاتوہ، لە بەر پەلەپەلى و شلەزاوى ھەر کراسەکەى ئەکاتە بەرى و دەرپێکەى لەبیر ئەچئى، دەست ئەکا بە گەران. دیتە دەرەوہ لە ھەمامەکە سەیر ئەکا پیاویک کتیبکى لە بەر دەمایە کتیب ئەگریتەوہ. ئەچیتە لای بە

قنچکانه‌وه له بهر ده‌میا دانه‌نیشی بێ ئه‌لێ کتیبیکم بۆ بگروه بزانم ئه‌نگوسيله‌که‌ی خانم کێ دزیویه‌تی؟ کابراش خۆ هیچ نازانی، سه‌رباری ئه‌وه له بهر ئه‌وه که کاره‌که‌ره‌که ده‌رێ له بێ نابێ کابرا له ژیره‌وه چاوی به وانیکه‌که‌ی ئه‌که‌وێ، ئه‌لێ: «به خوا دایکم له کتیبه‌که‌دا چاوم له هیچ نییه ته‌نها کونیک نه‌بێ سه‌ره‌که‌ی پرپه‌تی له موو».

کاره‌که‌ره‌که ئه‌قیزینی و ئه‌که‌وێته بیرێ ئه‌لێ: «ئای به قوربانت بێ خۆیه‌تی دیمه‌وه». هه‌له‌ه‌ستی ئه‌چی ئه‌نگوسيله‌که له کوونه‌که ده‌ردینێته‌وه و ئه‌یداته‌وه به زیباخانم. که دینه ده‌ره‌وه لیره‌یه‌کی حه‌قی کتیبه‌که‌ش بۆ هۆمه‌ر مله‌که‌وه. ئیتر هۆمه‌ر ناوبانگ ده‌رئه‌کا و له‌و رۆژه به دواوه پاره‌یه‌کی زۆر ئه‌رژێ به سه‌ریا و مالی ئه‌وان گه‌لێ خۆشتر رایشه‌بوێرن. جا ژنه‌که‌ی پتی ئه‌وت: ئا پیاوه‌که نالیم ته‌مه‌لی مه‌که؟ چاوت لێیه به دوو رۆژ چۆن بویت به مه‌لا؟ هۆمه‌ریش خۆی ئه‌یزانی کویی ژان ئه‌کا.

- مینه‌عازه‌باتی هه‌بوو ژنیکی تری هێنا بوو. رۆژیک له‌لای دۆست و خزمه‌کانی به شان و بالیا دیت که چۆن وا ژنیکی شۆخ و شه‌نگ و نازک و نازدار و بێ عه‌بیه و چۆن ئه‌و بێ عه‌بیه‌ی کردوویه‌ته کارێ که ئه‌مه‌ی هیناوه‌ته سه‌ر ژنه‌که‌ی؟

خزمه‌کانی ئه‌لێن که‌واته بانگیشتنیکمان بۆ بکه‌و ژنه‌که‌شت ئه‌بینین. ئه‌ویش ئه‌لێ باشه. بانگیشتنیکیان بۆ ئه‌کا بۆ مالی خۆیان. کورگه‌ل که ئه‌چن و ئافره‌ته‌شیان چاوی پتی ئه‌که‌وێ سه‌یر ئه‌که‌ن له ئه‌و په‌ری ناشیرینی دایه. له به‌ینی خۆیان ئه‌که‌ونه چیه‌چپ و قسه‌کردن. مینه‌ ئه‌زانی قسه‌ ئه‌که‌ن ئه‌لێ: به ده‌نگی به‌رز قسه‌ بکه‌ن، ژنه‌که گویی که‌ره هیچی نابیسیت».

- شیخ محه‌مه‌دی شیخ جه‌لال گێڕایه‌وه وتی:

له سێ و سێتان له دیواخانه‌که‌ی کوێخا نه‌جمدا ئه‌سکه‌ملی دانرابوو. ئه‌سکه‌ملیه‌که له حه‌یزه‌رانه‌کان بوو، کونی زل زلی تیبوو بوو. یه‌کێ له پیاوه‌کانی کوێخا نه‌جم له سه‌ر یه‌کێ له ئه‌سکه‌ملیه‌کان دانیشتبوو ته‌زیحیکی به ده‌سته‌وه بوو هه‌لی ئه‌سوورپان. یه‌کیکی تریش له‌و به‌ریه‌وه له سه‌ر ئه‌سکه‌ملیه‌کی تر دانیشتبوو، زۆری پینه‌چوو هات هه‌ستی که‌چی ده‌ستی کرد به باقه‌باق و هاوار کردن و به ئه‌سکه‌ملیه‌که‌وه راست بووه‌وه دانیشه‌وه. وتیان کوره‌ چیه‌؟ وتی: بێ ئه‌ده‌وی بێ هه‌ردوو گونم گیرێ خواردوو به کونی ئه‌سکه‌میله‌که‌وه. وتیان جا بۆچی وات کردوو؟ وتی: «کوره‌ بێژم چی خه‌تای ئه‌و ده‌ویت باوکه‌ی به‌رانه‌رم بوو. ئه‌و

تەزبەجەیکە گرتبوو بە دەستەوه هەلی ئەسوورپان، من تەزبەجەم نەبوو گەمەم وە گۆنم ئەکرد، یەکیکیانم لە دەست دەرچوو کەوتە کونی ئەسکەملە بێ فەرۆکەوه خەریک بووم ئەوەیان دەریتم کەچی ئەوێریشیان کەوتە کونیکە تەنیششت ئەوەوه واهەر دوو حاسی بوون بۆم دەرناپەنەوه».

- لەو ولاتی دزەییە بێوەژنیکە تەپیر هەبوو لە گەل مام عەلادا دەستیان تیکەلاو کردبوو. مام عەلا بڕایەکی هەبوو مام عەلای ناو بوو. رۆژیک بێوەژنەکە لە گەل مام عەلادا ژوانی شەوی ئەبەستن، مام عەلا ئاگای لێیان ئەبێ. ئەم لە پێش ئەوەدا مام عەلا بچیتە سەر وەخت ژوانەوه، ئەچیتە لای بێوەژنەکە. دنیاڵ تارێک ئەبێ لەو کاتەدا کە خەریکی ئیشی خێر ئەبن ژنەکە هەست ئەکا کە ئەمە مام عەلا نییە و مام عەلایە. ئەلێ: «بۆنە با مام عەلا نەبێ مام عەلا بێ، بۆنە لە منت نەکەوی».

- کابرایەکی مایندۆلی گایەکی هەبوو کاوێژی ئەکرد. چوو بەر دەمی پیتی وت: گاکە دەمی لەو جاکە تە پێم دە بێجام».

گا هەر گۆی نەدایەو ئەمیش هەر ئەبوتەوه، لە ئاخرا هەلیکیشایە نووکی نەقیزەکە و کردی بە ورگی گایەکەدا وتی: «بێفەرە باوە حیزە ئەمە دوانزە مانگە کاو جۆ ئەکەم بەری کەچی ئێستە دەمە جاکە یەکم پێ نادا» و نەقیزەکە هەر ناوە وە ورگیا بە قەوه هەلەسوورپان.

- ئەحە کپنوو لە سولهیمانی شەربەتی میوژی دروست ئەکرد. جاریک سی بار میوژە رەشکە لە کابرایەکی جاف لە شارباژێر کپیووی، ئەکرێ بە نوزدە تارانێ. پارەکە ناداتی و ئەلێ سبەینێ کە هاتیەوه بۆ هۆرەکان پارە کەشت ئەدەمی. لە سبەینیدا کابرا دیتەوه بۆ پارە و هۆرەکان. خالە حەمەد هۆرەکانی ئەداتی و ئەلێ بە خوا فلانی کیسە پارەکەم لە مالهوه بە جێهێشتوو ناتوانم دوکانە کەشم بە جێی بێلم، سبەینێ وەرەوه پارە کەشت ئەدەمی، جاری هۆرە کانت بگرە. کابرا ناچار لێ ئەدا ئەروا و سبەینێ دیتەوه ئەلێ خالە حەمەد هاتوو مەتەوه بۆ پارەکە. ئەلێ: یاخوا بە خێر بیتەوه ها ئەوه شەربەتی بخۆرەوه جاری پاشان پیتی ئەلێ بچۆ گویدرێژو شەتە کەت بێنەو لێرەوه پارە و هەمانە کەت وەر بگرە و بپۆ هەمانە کەشی پێ دانەنی کە کابرا ئەروا ئەم دوکانە کە بە جێ دیلی و ئەروا. کابرا بە سی گویدرێژەوه لە بەر دوکانە کەدا رانەوهستی و رێگای بازارە کە ئەگرێ. خالە حەمەدیش

دیار نییه ئەوا رینگاو بانیش کەرەکان گرتوویانە. هەرکە ئەهات دەستی ئەکرد بە جێنودان بە کابرا کە بۆچی ناو رینگاکە‌ی گرتوو. ئەویش ئەبوت: بۆچی جێن ئەدەن؟ میوزم فرۆشتگە وە خالە حەمەد، پارە‌کە‌ی نەداگمەسی، دوینی هاتم شەروەتیک‌ی دامی -وە قوزلقورتم وئ- وتی بە‌یانی بێرەو لێرە پارە‌کە‌شت وەربگرەو یەک پێ بچورەو. ئەو وتی کەرەکانیشت بێرا، هەمانە‌کە‌شی لێ گل داگمەسەو، ئەوا ئێستە هاتگم کەچی ئەو لێرە نییه نازانم بۆ کوێ ملی شکاندگە».

ئەمە ئەلێ و هەچە ئەکا لە گویدریژەکانی و بەرەو دوا ئەیانگێرتەو و هەر ئەلێ: هەچە بکەم وە قنگی دایکی ئەو کاوراوە کە وا لە خەلکی ئەکا. ئا بێژە کاورا تو بۆچی دەستی خەلکی ئەو پێ؟»

ئەو ئەروا و ئەحە‌ی کە‌نو و دێتەو سەر دوکانە‌کە‌ی. لای ئیوارە کابرا هەر خۆی تەنیا دێتەو. خالە حەمەد ئەچێ بە پیریەو و خۆی لێ توورە ئەکا و ئەلێ ئەو تو لە کویت لە بە‌یانیەو چاو پێت ئەکەم هەر دیار نەبۆیت. پارە‌کە‌م دایە دەست ئەو کورە کە بابجیه کە لە بە‌رانبەر مەو یە بۆت یێنێ بچۆ لێوەرگرە. هەندێ دۆیش ئەکاتە ناو هەمانە‌کە‌ی و لیوارە‌کە‌ی ئەدا بە دۆشاوە و ئەلێ: ئەو‌هش دۆشاوە کردوومە‌تە ناو هەمانە‌کە‌ بێبەو بۆ منالە‌کانت لەو شارە‌زوورە دۆشاو تاسوخە. کابرا وتی خوا راو‌ه‌ستاوت کاو لێدا چوو بۆ دوکانی کە بابجی. کە رووی کردە دووکانی کە بابجی شاگرد کە بابجی وائەزانی مشتەریەو هاتوو و تی: فەرموو کاکە، ئەمیش بە‌ی قسە چوو دانیشت و دوو لولە کە‌واویان لە ناو لە‌واشە‌یە‌کا بۆ هێنا وتی: ئەم عەزیزە‌تە بۆ کیشا و دەستی کرد بە خواردنی. کە لێ بوو وە هەستا چوو بە لای شاگرد کە بابجیه‌و، وتی کاکە پارە‌کە کە خالە حەمەد پێداگی ب‌م‌دە‌یت، ب‌م‌دە‌رئ با بچمەو شەو داها. ئەویش وتی برا پارە‌ی چی بێنە پارە‌ی کە‌بابە‌کە‌ ب‌دە. وتی برا پارە‌ی کە‌بابی چی تو خۆت نە‌توت فەرموو؟

بە‌ردت لیواری ئاوا میوانداری ئەکەن. کورە وتی: کورە میوانداری چی و پارە‌ی خالە حەمەدی چی، بێنە پارە‌ی کە‌بابە‌کە‌. لەم قسە‌یە‌ک و لەو قسە‌یە‌ک، بوو بە شە‌ریان یەک دوو شاگردی‌تریش لێ کۆ بوونەو دەستیان کرد بە لێدانی و بە داوا کردنی پارە‌ی کە‌بابە‌کە‌. ئەمیش هەر ئەلێ کورە دە‌و‌یت باوک پارە‌ی خالە حەمەد کە داگیە پێت ب‌م‌دە‌رئ گو وە ریش باوکتان شاری بۆ خۆتان و میوانداریتان. یە‌ک‌ئێ لە شاگردە‌کان جامانە‌کە‌ی لە سەر کردەو و بردی لە باتی پارە‌ی کە‌بابە‌کە‌؛ یە‌ک‌ئێ‌کی‌تریشان هەمانە‌کە‌ی لە دەست سەند و مالی

بە سەریا، بۆچ ھەمانە دۆوە کە نەرژئی بە سەر و ریشیا. بەم جۆرە لێک بوونەووە و شەو داھات.

کابرا بە سەری بێ جامانەو ریشی دۆواویەووە گەرایەووە بۆ خانەکە بۆ لای و لاخەکانی. ھەر ئەیوت بکەم وەقنگ دایکتەووە ئەحە ی کړنو و ھەتا رۆژ لێ ئەوێتەووە. لەو لاشەووە کە خالەحمەد ئەمی بەمجۆرە دەسە سەر کرد دوکانی خۆی ھەلگرت و چوووەووە بۆ مالهووە.

بەیانێ کە رۆژ بوووەووە کابرا چوووەووە بۆ بەر دوکانەکە ی خالەحمەد، خالەحمەد لە دوورەووە ھات بە پیریەووە دەستی کرد بە جێنودان پێی: وتی کابرا تۆ بۆ لە ناو خەلکا حەپای منت بردووە ئەلێی پارە ی خواردووم، پارە کە ی ئەخۆرئ؟ تۆ لۆولە کەبابت خواردووە یا من پارەم خواردووە؟ ئەرئ خەلکینە کەباب ئەخۆرئ یا پارە؟ ئەرئ ئەووە بۆ لە خوا ترستیک نییە پێنی شەری من و ئەم کابرایە بکا؟

خەلکیکی زۆر لێیان کۆ بوونەووە، پاشان خالەحمەد وتی خەلکینە من سێ بار مینۆم لەم پیاو کړی بە نۆزدە قەرانی وایە یا وا نییە؟ کابرا وتی بەلێ واسە. وتی نۆزدە قەرانی کەم داوووە دەست ئەو کۆرە کەبابچە بۆی ئەویش چوو کەبابی خوارد، وتی کەبابت خوارد یا نەتخوارد؟ وتی بەلێ وە قوزلقورتم وئ! وتی ئەی ئێتر چیت لێم ئەوئ؟ من پارەم رۆیشتووە کەچی تۆش سەرباری دەنگ ئەکە ی ئەلێ پارە ی خواردووم. ئەرئ خەلکینە ئیوہ ئەگەر دینیشتان نییە بۆ خوا قسە بکەن، پارە چۆن ئەخۆرئ؟ ئێستەش من لە بەر خاتری دۆستایەتی جاریکی تر پارەکە ی ھەر ئەدەمئ ئەو ی رۆیشتووە رۆیشتووە، بەلام بە جارئ ناتوانم بیدەمئ بە سێ جار ئەیدەمئ؛ ھەر حەفتە ی جارئ. کابرا وتی باشە.

ئەمجا خالەحمەد وتی حەفتە ی یەکەم بەشیکی ئەو چەندە؟ وتی ئەو شەش قەرانی. وتی حەفتە ی دووہمیش شەش قەرانی ئەو چەند؟ کابرا وتی ئەو دوانزە قەرانی. وتی حەفتە ی سێ یەمیش شەش قەرانی ئەو چەند؟ وتی ئەو ھەژدە قەرانی. وتی ھا رەحمەت لە باوکت مایەووە چەند؟ وتی مایەووە قەرانیکی. وتی ئا ئەو شەش قەرانی کە و خوات لە گەل ئێتر بۆچی حەپات بردووم ھەر ئەلێی پارە ی خواردووم؟ ئەو ھەر نۆزدە قەرانی کە وەرگرت ئێتر چیت ئەوئ؟ وەرنگرت یا وەرتنەگرت؟ ئەویش وتی بەلێ وەرنگرت خوا لە براپەتی کەمت نەکا. وتی وە دوعا و لێیدا رۆیشت بە تاکە تارانپەووە، بەلام ئەو لای وا بۆ ھەر نۆزدە قەرانی کە ی وەرنگرتووە.

- حاجی مه‌لا جه‌لالی سابلاخی له سوله‌یمانی رۆژێک له کۆڕێکی مه‌لاکانا یه‌کێک داوای فه‌توای لێ ئه‌کا ئه‌لێ: حاجی مه‌لا له‌و سه‌ر ڕینگادا مریشکێک مرداربوو بووه‌وه منیش نه‌مزانی پێم پێانا جووچکێک له‌ قنگی ده‌رچوو. ئایا ئه‌و جووجه‌له‌یه‌ هه‌رامه‌ یا هه‌لاله‌؟ ئه‌ویش ئه‌لێ: «برام هه‌لاله‌ هه‌ر دایکه‌که‌ی هه‌رامه‌ چونکه‌ مردار بووه‌ته‌وه».

- له‌ هه‌رای شیخ‌مه‌حمودا ده‌سته‌ی شیخ‌مه‌حمود به‌ کێوی جاسه‌نه‌وه‌ بوون، ته‌یاره‌ هاتبوو دابوونیه‌ به‌ر بۆم و بۆردمان. خه‌لکه‌که‌ش له‌ هه‌موو تیره‌یه‌کی تێدا بوو: له‌ جاف، له‌ به‌رزنجی، له‌ خه‌لکی سوله‌یمانی. ته‌یاره‌که‌ شه‌ڕه‌ی کردبوون هه‌ر یه‌که‌ له‌ بنه‌ ده‌وه‌نیکا خۆیان شاردبووه‌وه‌. دوو کابرای جاف یه‌کیکیان که‌وتبووه‌ سه‌ر شاخه‌که‌ یه‌کیکیان له‌ خواره‌وه‌ بوو. ئه‌وه‌ی خواره‌وه‌ بانگی ئه‌کرد له‌وه‌ی سه‌ره‌وه‌ پێی ئه‌وت: «ئا، مارف کوچک لێ‌واری تۆ نزیکتری وه‌لای خواوه‌ بانگی لێ‌ که‌ به‌لکوو له‌م ئاگره‌ی قۆره‌ته‌ ده‌ربازمان کا». ئه‌وه‌ی لای سه‌روویش ئه‌یوت: «کوره‌ گووت لێ‌ واری ئه‌م ته‌یاره‌ بێفه‌ره‌ لای خوای لێ‌ به‌رێگمه‌سه‌وه‌؛ نووزه‌م نایگاتی».

- دوو کابرای خۆشناو بۆ ترێ‌ فروشتن ڕینگایان ئه‌که‌وێته‌ ئه‌و ده‌ستی دزه‌بیه‌و به‌ لای گوندیکا تێ‌ ئه‌په‌رن، سه‌یر ئه‌که‌ن وا یه‌کیک له‌ سه‌ر بانیک هه‌ر دوو ده‌ستی خستۆته‌ بنا گۆی و ده‌نگیکێ لێ‌وه‌ دیت. یه‌کیکیان لای وا ئه‌بێ ئه‌م کابرایه‌: «هه‌ی ترێ‌» ئه‌کا، زۆری پێ‌ ناخۆش ئه‌بێ. ئه‌لێ وا ترێ‌ له‌ می‌ گونده‌ی هه‌نه‌ با بچین لۆ گوندیکیکه‌. ئه‌ویکه‌یان ئه‌لێ: «کوره‌ مال ویران نه‌بێ ئه‌وه‌ هه‌ی ترێ‌ نییه‌، ئه‌وه‌ بانگی ده‌درێ».

ئه‌لێ بانگی چنه‌؟ ئه‌لێ: «کوره‌ چما نزانێ، بانگی هه‌مه‌ی ریسوان». ئه‌لێ: چما بانگی هه‌مه‌ی ریسوان چنه‌؟ ئه‌لێ: «کوره‌ چنه‌؟ ده‌ وه‌رنه‌ نوێژان ده‌ وه‌رنه‌ نوێژان».

- شیخه‌لی‌به‌رۆ هه‌بوو له‌ سوله‌یمانی مزگه‌وتێکی هه‌بوو له‌ گه‌ل سه‌ی‌عه‌لی‌بسمیلادا بۆره‌ خزمایه‌تیه‌کیان هه‌بوو، دلی‌ چه‌که‌ره‌ی لێ‌ نه‌ئێ‌کرد که‌ به‌ لای خه‌لکه‌وه‌ بلیت شیخه‌لی‌ مه‌لا نییه‌؛ له‌ راستیدا شیخه‌یش وا بوو.

جاریک به‌ سه‌ی‌عه‌لی‌ ئه‌لێ هه‌موو رۆژی پاش عه‌سران وه‌ره‌ له‌ حوچه‌که‌ی منا ئه‌چینه‌وه‌ به‌ ته‌شریفی مه‌لا عه‌لیدا. مه‌به‌ستی شیخه‌لی‌ ئه‌وه‌ بوو لای سه‌ی‌عه‌لی‌ بیه‌خوینیت و پاشان فه‌قیه‌کی هه‌بوو فه‌قی عه‌لی ناو بوو، به‌وی‌ بلیته‌وه‌. به‌لام ده‌ماری نه‌ئه‌هات به‌

سەى عدلى بلى له لات ئەخوینم؛ ئەهات ئەم ناوەى بۆ ئەدۆزیهو سەى عدلىش ئەمەى ئەزانى ئەوەندە هەبوو له بەر بۆرە خزمایەتیه که دەنگى نه ئەکرد.

بەلێ هەموو رۆژ سەى عدلى ئەچوو له گەل شیخەلیدا ئەچوونەو به تەشریفى مەلا عدلىدا. شیخەلێش له بەر ئەوە که وا له سەى عدلى بگهیهنێ ئەمیش لێى ئەزانى پرسىار و شتى لێ ئەکرد، بەلام پرسىاره کانى هېچ نهبوون. شیخەلێش دانەکانى هەموو کهوتبوون هېچى له دەما نهمابوو، رۆژى سەى عدلى ئیتر له وزهیا نهما وتی: «پرو مردوت مری دەمت ئەلێى کونه مشکه، تو عدلى، من عدلى خاوهنى کتیب عدلى ئەوى پێى ئەلێیت هەر عدلى، دایکى ئەم هەموو عدلییه بگێم! ده پرو ناوى خۆیشت ناوه مەلا و منیش هېچ».

- لهو سەرە پیاویکى ئەو دەشتى دزهیه به میوانى ئەچن بۆ خوشناوەتى و لهوئى میوانى دۆستیکى زۆر کۆنى ئەبێ؛ له راستیدا خوشناوەکانیش زۆر میوان پهروهەرن. رۆژیک کابرای دەشتى له گەل خوشناوى خانەخویدا ئەچنه دەرەوه له گوندی بۆ ناو رهزان. کابرای خوشناو خۆى کۆ ئەکاتهوه رانک و چۆغهیه کى شپى ئەبێ له بەرى ئەکا و پەتیک ئەکا به پشتین، تەهنگیکى حسکهى کۆنى ئەبێ ئەیکاته شانى، خەنجەریکى بیفەرە دەسکه کهى نیوهى شکا بوو نیوهى مابوو ئەیکاته بهر پشتینه کهیا، تەزبێحیکى دەنک گەورهش ئەپېچینى به دەسکى خەنجەرە شکاوه کهدا.

بەم تەدارە کهوه ئەچنه دەرەوهو ئەچن له سەر تاوێریک دائەنیشن و دەست ئەکەن به قسەى خوش کردن. کابرای دزهیهى تۆزى سەیرى خەنجەرى بهر پشتینى خوشناو که ئەکا و ئەلێ: جا ئەم خەنجەرە چیه و چی لێ دێ و تو هەلت گرتووه؟ هەر ئەم وا ئەلێ کابرای خوشناوى چاوى سوور هەل ئەگەرێ و ئەلێ: «ما وا دەرى» و به خەنجەرە کهى پهلامارى کابرا ئەدا و دوو سێ خەنجەرى بۆ دادینتەوه بهرى ناکهوى. کابرای دزهیهى پشتا و پشت ئەکیشیتەوه به پشتا ئەکهوى و له هەلدیره که بهر ئەبیتەوه. ئەمجا خوشناو که ئەزانى وا له وزهى خەنجەر دەر چووه دەست ئەداته تەهنگه کهى و دوو سێ ساچمهى تێهەگرێ. بهرە کهت دا ئەویشى بهر ناکهوى. ئیتر کابرای دزهیهى هەر لهوى دا هەلدیت و ئەگەرپتەوه بۆ دەشتى.

پاشان کابرای خوشناو خۆى به تەنیا ئەگەرپتەوه بۆ گوندی. پێى ئەلێن میوانه کهت چی لێ هات؟ ئەویش کاره ساته کهیان بۆ ئەگێرپتەوه. ئەلێن: ناخر چۆن تو شتى وا ئەکهى؟

ئەو میوانت بوو. ئەلێ: «ئەخو چما دەبیتن ئەو بە پۆزە‌ی لەمەربابی بری چ نینە، منیش لۆم راوێشان‌د و پاشان سێ بیست و نیویشم تێگرت. ئاوا دایەلی دەگیم».

ئەو تەقەنگە حەسکانە حەفتا ساچمەیان ئەخوارد پێیان ئەوت حەفتا خۆر؛ ئەو نەینەزانی حەفتا چەندە ئەیوت: «سێ بیست و نیو». «پۆزە‌ی لەمەربابی»شی مەبەستی خەنجەرە‌کە‌ی بوو.

- دەنگ وایە کە دوو مەلایە کە لە سەر شانی راست و چەپی هەموو کەس هەیه؛ هێ لای راست چاکە ئەنووسێ و هێ لای چەپ خراپە. ئەو تە کە پیاو نوێژ ئەکا و لە ئاخری نوێژە‌کە‌یا کە لێ ئەبێتە‌وه لا ئەکاتە‌وه بە لای راستە‌وه ئەلێ: «السلام علیکم ورحمە‌اللہ و برکاتە».

لالەسەر حەد نوێژی ئەکرد کاتی کە بە لای راستا سەلامی ئەدایە‌وه ئەیوت: «سلاو لەوێ فرە لە قەیتوول خۆشە‌ویستەر». کە لای ئەکردە‌وه بە لای چەپا بۆ سەلام دانە‌وه ئەیوت: «بۆ فرە بێتەرە‌ی نە‌گریسە، گۆرت گۆم کە».

ئەمە مەبەستی مەلایە کە تە‌کان بوو، قەیتوولیش کۆری خۆی بوو زۆری خۆش ئەویست.

- شیخ مەرفی قەرە‌داغی هە‌بوو لەو ولاتی خانە‌قینە تۆزە تۆزە دەرزی بە فەقیانیش ئەوت. فەقییە‌کی خە‌لکی ژاوە‌رویش هە‌بوو فەقی کەریمی ناو بوو. شیخ مەرف دەرزی «ارشاد العباد»ی بێ ئەوت. لە بەر ئەو کە فەقی کەریم پرسیار و شتی لێ ئەکا (چونکە لە جوابدانە‌وه ئەکوژ بوو) هەرکە ئە‌گە‌یشتە شوێنی کە هەستی ئەوێ بکە‌دایە ئەوا فەقی کەریم پرسیاری لێ ئەکا ئەیوت: «بە‌خوا فەقی کەریم گەرە کۆری خۆم ئێستە رە‌نگبێ لای خۆمان خۆش بێ؟» ئەویش ئەیوت لای خۆمان کۆییە؟ ئەیوت: «شیتە نازانی؟» سە‌وه قەرە‌داغ ئەویش ئەیوت: بە‌خوا قۆربان ئێستە کە‌ما زۆرە لە‌وێ.

- شیخ مە‌حمە‌دی شیخ جە‌لال گێ‌راپە‌وه وتی: مە‌لام‌مە‌دی چ‌ر‌چە‌قە‌ لا وتی: سالیکی چوومە ئەو گە‌رمیانە بۆ مە‌لایە‌تی رە‌مە‌زان. چوومە‌گوندی «دروژنە»، لە‌وێ ئەو رە‌مە‌زانە بووم بە مە‌لای ئەوان و لە مالی «شیخ عیسا»ی دروژنە‌دا بووم. لە دیواخانە‌کە‌ی ئەوا نوێژ و تە‌راویحمان ئەکرد و پاشان لە‌گە‌ڵ خە‌لکی ئا‌وا‌ییدا دائە‌نیشتین وە‌ع‌زیکیشم بۆ ئە‌دان و

ئەكەوتىنە قسە كردن. سەماوەریش لەو لاوە دەنگى ئەهات، شەوچەرەش چى بوايە
 ئەيانەيتنا. پاشان ژوورپىكان بۆ من دانابوو، كە بلاوە ئەكرا من ئەچووم لەو ژوورە ئەنووستم.
 شەويك لۆتيتىك بە مەيموونىكەو هاتە درۆزنەو ئەویش هەر هاتە مالى شىخ عيسا
 خزمەتتىكى باشيان كرد و پاشان ئەویش بۆ نووستن هەيتايانە ژوورەكەى لاى من.
 هەروا دانىشتبوين قسەمان ئەكرد دوو بە دوو هەيتشتا خەومان لى ئەكەوتبوو وتى:
 «مامۆستا ناشوكرى نەبى مەسلەحەتەكەى ئىمەش وەكوو ئەوى ئىوہ باوى نەماوہ. جارەن من
 كە ئەهاتمە ئىرە چ ئىحترام و قەدرپىكان ئەگرتم، ئەوہ تە ئىستە خستووميانەتە پال جەنابت و
 لە گەل تۆدا ئەمخەويتن».

- حاجى شىخ عەبدوللا كورپى گەورەى شىخ بورهان بوو، چاوى تىكچوو بوو،
 حەكىمىك دەرمانى ئەكرد. حاجى مەلامحەمدى شەرەفكەندى لىي ئەپرسى چاوەكانت
 چۆنە؟ ئەلى: «قوربان بە قسەى حەكىمەكە ئەلى سى رۆزە چاكە».

- ئۇ بالى بە ئەستۆى ئەو كەسە بۆى گىرامەوہ.
 ئەحەى جاو لە سولەيمانى پياويكى قسە نەرمى هەزار بوو، تەبەقى حەلوای بە دەستەوہ
 ئەگرت ئارەزووى بكردايە حەلوایەكى ئەدا بە يەككىك بە مەجىدبىەك، ئارەزووىشى بكردايە
 نەيتەدايە.

ئافرەتتىكىش هەبوو هەر لە سولەيمانى «پوورەسەمەن»ى ناو بوو. رۆژىك پوورە
 سەمەن سەرى رى بە ئەحەى جاو ئەگرى پىي ئەلى مامەحەمد وەرە با گەرە بكەين.
 مامەحەمد ئەلى گرەوى چى و لەسەرچى؟ پوورەسەمەن ئەلى لە سەر تەبەقە حەلوا. ئەگەر
 من بردمەوہ تەبەقە حەلواكەت ئەبەم، ئەگەر تۆش بردتەوہ بۆت پەرپ ئەكەم لە حەلوا. ئەلى
 باشە دەى.

پوورەسەمەن ئەلى: مامەحەمد -بلامانى- قۆز لە سەر ئەووترەوہ يە لا زىرەوہ يە؟
 ئەلى: بە خوا كەرە بۆچى نازانم لە سەرىوہ يەتى. پورەسەمەن پىشتى بۆ هەلئەكا و خۆى بۆ
 دائەنەويتى ئەلى ئەوہ نىيە لە زىرەوہ يەتى؟ مامەحەمد سەرى ئەكا و ئەلى: وەللا راست
 ئەكەى تەبەقە حەلواكەى لى ئەستىنى.

مامەحەمد ئەچى تەبەقىكى تر پەيدا ئەكاتەوہ دوو سى حەلوای ئەخاتە سەرو دەست
 ئەكاتەوہ بە حەلوا فرۆشتن. لە پاش چەند رۆژىكى تر پوورەسەمەن سەرى پىي

ئەگریتەو ئەلئ: مامەحمەد با گەرەو بکەینەو. ئەلئ: بە خوا ئەمجارە لیت ئەبەمەو. حەقی خۆمت لئ ئەکەمەو. ئەلئ: ئاخە منیش مەبەستم ئەوێه ئەو جار دورانت، ئەمجارە بەزەبیم پیا تا ییتەو بەلکوو بیبەیتەو. مامەحمەد دلی خوش ئەبئ ئەلئ باشە. ئەلئ مامەحمەد قۆز لە سەر ئەوێترەوێه یا لە ژیریەوێه؟ ئەلئ: بە خوا کەرە لای وایە ئەو جارە کە ی ترە لێم بەریتەو. کەرە ژیرەوێه. پوورەسەمەن بەری بۆ هەل ئەمالئ و ئەلئ: ئەها سەیری بکە لە سەرەوێه. مامەحمەد سەیر ئەکا وایە. ئەو جارەش تەبەقە حەلواکە ی لئ ئەستێنئ.

پاش ماوێه کئ تر دیسان سەری رێی بئ ئەگریتەو، ئەلئ: مامەحمەد ئەمجارە بە بئ گومان ئەبەیتەو وەرە با گەرەو بکەینەو. مامەحمەد تەماع ئەیگرئ و ئەلئ باشە، ئەلئ: مامەحمەد قۆز لە سەر قنگەوێه یا لە ژیریەوێه؟ مامەحمەد ئەلئ: بڕۆ دەلەسەگ قۆزی تۆ وەکو چەرخی و فەلەک وایە دەمئ لە سەرەوێه و دەمئ لە ژیرەوێه. من گەرەوی وا ناکەم. - عەبە ی حەمەخەیات هەبوو لەگەل رەشە ی ئەمین چاوش. بەمیان ئەوت رەشە خێل^{۲۳}. ئەمجا بلێن حاجی عەبەو رەشە ئەچن بۆ حەج. دوو بە دوو ئەچن لە دەوری کەعەبەو دانهیشن و دەست ئەدەنە ژیر چەناکیان و روو ئەکەنە کەعە. حاجی عەبە ئەلئ: «خوایە ئەوا هاتوینە تە لات خۆت و خۆم ئەیزانین کە من تا ئێستە چ خراپەو خراپکاریەکم کردووە، ئەوی ئێستە بە دەستمەوێه پۆلیکی حەلالی تیندا نییە هەموویم داو بە شانما بە خۆم و ئەو ئەم وەرگمەو هاتوومە تە لات. تۆیش کە یفی خۆتە ئەگەر پیاوێم لەگەل ئەکە ی بیکەو مالت ئاوابئ! ئەگەر ناشیکە ی جارێکیکە نایمەو. ناوێرم بیلێم بەلام مالت کاول بئ بۆ شوێنئ کە گرتووتە. ئەوێش بزانه بە مەرقدە ی کاکەحمەد بڕوا بکە ئەگەر لێمخۆش ببئ هیچ دەنگ ناکەم».

ئەمجا حاجی رەشەش کە لە تەنیشتیەو دانیشتبوو ئەو دەستی پێکرد وتئ: «خوایە بڕوا بەمە مەکە زۆر داوبازە تۆ نایناسی من ئەیناسم، هەر چیه کئ وتووێه ئەکا تەنها ئەوێ راستە کە ئەلئ پارەکم حەرامە، ئەمە من شایەتی بۆ ئەکەم. بەلام تۆ گویت لە من بئ، من هەر خۆم ئەزانم چەندە بئ نامووسیم کردووە. هەر من خۆم ئەزانم ئەو پارەیه کە هیناومە بۆ ئەم حەجە بە چ دەست بڕینیک کۆم کردۆتەو. ئەکە ی قەبوولی ئەکە ی بە سەری پیغەمبەر قەبوولی ئەکە ی خۆم ئەزانم چی بکەم. دیسان وا پێت ئەلیمەو گویت لە قسە ی

ئەم کابرایەى تەنیشتمەو نەبیت، لە گەل ئەو شە ئەگەر لە بەر من لێى خوش بێت قەیناکا، ئەمەش ھەر بۆ ئەو کە چووینەو بۆ سولەیمانی بە خەلکە کە بێم خوا لە بەر من لێى خوش بوو».

قەسەى نەستەق

- سالیك لە عێراقدا ئافەتەى كە داکەوتبوو عەلەم ھەموو تووشى چەپەلە لێدان بوو. لە راستیدا چەپەلە لە ھەموو شت زیاتر باوى ھەبوو. بەتایبەتى لە ولاتى كوردەوارى عێراق كە خەلکە کە کۆ ئەبوونەو بە ناو کۆلانەکانا ئەپرۆشتن، یەكێك سەر مەلا بوو، بە دەم چەپەلەو ئەبوت: «با» عەلەمەكەى تریش بۆیان ئەسەندەو ئەیانوت: «بژی». ئیتر چى بژی ئەو خۆیان کێیان مەبەست بووایە ئەو بوو.

لەو ولاتى سولەیمانى مامۆستایەكى مەكتەب ھەبوو تووشى ئەو دەرە بوو، ئەچوو بە قەسەى خۆى لە گەل «گەل» دا كفاحى ئەكرد. ھەموو كارو كاسى و دەرس و تەنەو بووبو بەم خووە. مال و منالیشى ھەبوو بە جێى ئەهێشتن و ئەچوو بۆ كفاح. جاریك دە رۆژ لە مالهو و ن ئەبى و ئەچى بۆ كفاح. پاش دە رۆژ چەند كەسىك لە ھاوړىكانى ھەلنەگرى و ئەلنى با بچین لە مالى ئیمە قاوەلتى بكەین. ھەر كە دیتەو لە دوورەو بە ژنەكەى ئەلنى: ئافرەت چیمان ھەیه؟ ئەویش ئەلنى: «نانى چەپەلە بە چیشتى با بژیەو».

- وتیان قرژال بە دوو سەرەو ئەرۆى؟ وتى: «جاھیلییە و چەم و خەم».

- باجى خەجى ھەبوو خەلکى سولەیمانى بوو. كۆریكى خوشكەزای ھەبوو زۆرى خوش ئەویست، ھەموو جار پێى ئەوت: «ئۆ رۆلە بێى بە دارەكەى قەرەداغ ھەزار لەقت لى بێتەو». ئەمە مەبەستى ئەو بوو كە عومرى درێژ بى و نەتەوێ زۆرى لى بكەوتەو.

- لە زەمانى «كاكەحمە» دا جوولەكەى كە ھەبوو لە سولەیمانى «خواجەمووشى» ی ناوو بوو. كاكەحمە خوشى ئەویست، لە گەرەكى گاورانیشا پیاویك ھەبوو «ئالتون

ئەفەندی» ناو بوو، گاور بوو نەك ئەم ئالتوونی دوااییه. كاكەحمەد ئەویشی هەر خوش ئەویست، هاتۆچۆی كاكەحمەدیان ئەكرد و زۆر دلایان پتوێه بەند بوو.

رۆژێك خواجه‌مووشی و ئالتوون ئەفەندی لە لای كاكەحمەد ئەبن، بوو بە دەم قەرەیان لە سەر عیسا و موسا. خواجه‌مووشی ئەلێ موسا گەورەترە، ئالتوون ئەفەندی ئەلێ عیسا گەورەترە. لە ئەنجاما ئالتوون ئەفەندی ئەلێ: «خواجه‌مووشی، ئەمە ی پێ ناوی حەزەرەتی عیسا مردووی زیندوو ئەكردهوه، كەچی موسا بە دار ئەیدا لە كاپرایەك و ئەيكوشت. حەزەرەتی عیسا هەر لە بێشكەدا قسە ی ئەكرد؛ كەچی موسا لە تەمەنی چل سالییدا ئەیوت خوایە زمانم بكەرەوهو قسەم جێ خۆی بگرێ. ئەگەر برواشم یێ ناكە ی ئەوه حاجی كاكەحمە تەماشای قورعانی حەزەرەتی محەمەد بكا بزانی ئەمە ی من ئەیلیم هەیه لەویدا یا نه؟» بەمە پۆری خواجه‌مووشی دا و جوو كە ی لێ پری.

- كاپرایەك هەبوو خەلكی ئەو سیوێهە بوو. لە گەل فەقێ و مەلادا زۆر دانیشتبوو گەلێ جار گوێی لێ ئەبوو كە مەلاكە ئەیانوت: «انا لله و انا اليه راجعون». ئەمیش هەر قسە یەك ئەهاتە پێشەوه خیرا ئەیوت: «ئینا لیل».

رۆژێك لێیان پرسی: خالە بۆ مەعنای ئەوه ئەزانی وا هەموو جار ئەیلێ. وتی: «وہ لایا بە تەواوی نایزانم بەلام ئەزانم بۆ زیافەت و زەماوەن و ئاھەنگ و بەزم نییە».

- «خلە ی محمووی پیروەیس» خوشکێکی هەبوو دابووی بە مێرد. پاش ماوێهەك مێردی خوشکە کە ی مردبوو. لە خەلە ئەپرسن مامەخلە پیزە ی خوشک مێراتی چی بەر کەوت لە مێردە کە ی؟ وتی: «چوار مانگ و دە رۆژ».

- هەر لەم خەلە ی پیروەیسە ئەپرسن مامەخلە ئەبێ یە کێ عومری نەوێد سال بێ و منالی بێ؟ ئەلێ: «بەلێ ئەگەر دراوستی بیست سالانی هەبێ».

- «ئەحە ی کەرنوو» جارێك ئەچیتە کۆیە سەیر ئەکا پیاویك دوو منالی جوانی لەگەلایە. بە پیاوێهە ئەلێ: ئەری برا تۆخوا تۆ ناوت چییە؟ ئەلێ: عەبدولواحد. ئەلێ: «دە لاچۆ تۆ بە جێیان بێلە من عەبدی هەر دووکیانم».

- ھەر ئەم ئەحە کە نوو ژنە پێشووە کە ی ئەمری و ژنیکی تر دیتی. لیتی ئە پرسن مامە حەمەد چۆنە ئەمەیان؟ ئەلێ: «دەنگ مە کەن دوو چاکە لە چاکەکانی بەهەشتی تێدا یە: یەکنی فینکی و یەکنی فراوانی».

- مە لا سە عیدیکی ئیبن عەباسی ھەبوو ئە یانوت سەروسە و دای لە گەل ھەتیو و مەتیو دا زۆر بوو. رۆژیک لیتی ئە پرسن مە لا سە عید زۆر سەیرە ئەوانە ی دزی ئە کەن ئەوانە ی بەنە و خوین پیسی ئە کەن کۆششی ئەو ئە کەن کە بە دزی بیکەن و ئیشە کەیان دەر نە کەوێ، تۆ بۆچ وا بەمجۆرە ناو بانگت دەر کردوو وە حەیات چوو؟ ئەویش ئەلێ: «یەکنی ئیشی بکەوێتە بەر دەستی منالان چۆن حەیا ی ناچی؟»

- «فایەق بیکەس» جاریک ئەچن بە سەریا سەیر ئە کەن عەرەق ئەخواتەو، بەلام لە باتی مەزە کە ی میوژ و ترێی داناو. قومیک لە عەرەقە کە ئەخواتەو، دهنکی میوژ و بۆلە ترێک ئەخوا بە سەریا. ئەلێن فایەقە کویر ئەمە چییە؟ ئەلێ: «ئیشی ئیوہ نییە ئەمە کور و باوک و رۆحولقودوسە».

- مامە یارە ھەبوو، پیر بوو بوو. لیتی ئە پرسنی مامە یارە لە شتومەکی شەوی زاوایی چیت ماو؟ ئە یوت: «بە خوا بڕاینە تەنھا تەفە کەم ماو».

- پاشا کورە ی رەواندز جوولە کە یەکی لا ھەبوو حاتانی ناو بوو؛ خوشی ئەو یست. مەیتەر یکیشی لا ھەبوو وسە ی ناو بوو، بەلام ھەتا حەز بکە ی وسە ناشیرین بوو. خۆت ئەزانی ئەو سەردەمە جوولە کە لە رەواندز ھیچ قەدر و قیمەتێکیان نەبوو، ھەر کەس ھەلئەستا قسە ی پێ ئەوتن، لە بەر ئەمە وسەش بە تەواوی بە قسە پێ وتن فیری حاتان بوو بوو.

رۆژیک وسە بە حاتان ئەلێ: «کافر تۆ خۆت و ھەموو جوولە کە کان کافرن».

حاتانی ش ئەلێ: «بە خوا وسە نە من کافرم نە جوولە کە کان کافرن. کافر ئەو کە سە یە کە لای وایە خوا تۆ ی وە جوانی دروست کردووە».

- کابرایە ک ھەبوو لە «سەقز» زۆر ناشیرین بوو؛ ناشیرینە کە ی لەو ناوہا دەنگی دابوو وە. ئەم کابرایە مەلاش بوو، بەلام کاسبی ئە کرد. کورپیکی ھەبوو فەقی عەولای ناو

بوو له فه‌قیتی هاتبووه‌وه بو سەردان. هەرچەن ئەچووه ماله‌وه سەیری ئەکرد باوکی له ناو ئاوینەدا سەیری خۆی ئەکا و لێویشی ئەبزوێ و ئەم نەینەزانی چی ئەلێ: کوتوپەر جاریک چوو ژوورەوه سەیری کرد باوکی دیسان سەیری خۆی ئەکا له ئاوینەدا و ئەلێ: «الحمدلله‌ الہی سورتی فاحسن سورتی». هاتە دەرەوه یەکیک له بەر دەرگای حەوشەدا بوو وتی باوکت له ماله؟ وتی: بەلێ. وتی: چی ئەکا؟ وتی: «چی ئەکا؟ خەریکە خوا ئەخاتە درۆوه».

- له سنه له سەر قەبرانی شیخان چەند گۆرپکی درێژ هەبوون، هەر زۆر زۆر درێژ بوون. ئاغە حەمەحەسەن هەبوو رۆژیک له گەل هەندێ کەسا بەویدا تێئەپەڕی، سەیری ئەو قەبرە درێژانە ئەکا. بە لایەوه سەیر ئەبن ئەپرسی ئەمانە چین؟ ئەلێن ئەمانە قەبری ئەسحابەن. تۆزیکێ تر تێیان ئەفکری و ئەلێ: «ها، ها، بەلێ ئەمانە ئەبن ئەسحابە گەل بن ئەو ئەسحابە گەلە کە بە بەیداخە کانیاوە لێرە نریاگن».

- مەلا توفیق هەبوو له سولەیمانی دەستی حەکیمی هەبوو؛ داو دەرمانی ئەفروشت. حاجی کەرمی شەمقاریش هەبوو پیاویکی زۆر پیر بوو. رۆژیک ئەچیتە لای مەلا توفیق ئەلێ: سێ ژنم هەیه بە دایمی کەلەکەم و بەر موسلدانم و ناو سکم ژان ئەکا. دەرمانیکم پێ نالێی بێخۆم و چاک بێمەوه؟ مەلا توفیقیش ئەلێ: «مەعجونی تۆ تەلاقە، بخۆ چاک ئەبیتەوه».

- له هەولێر کابرایەک له مامۆستا مەلا سەلەحی کۆزە پانکە ئەپرسی: مامۆستا بۆچی له زەمانی پێشوا هەرکە هەل ئەستا یا داوای خواپی ئەکرد یا داوای پیغەمبەری ئەکرد؛ کەچی ئێستە کەستیک نییە داوای ئەوانە بکات. ئەویش ئەلێ: «رۆلە ئێستە ئەوەندە زولم و ستم زۆر بوو خەلک نە خواپی بە دلا دیت و نە پیغەمبەر».

- کابرایەک بە دراوسێیەکی خۆی وت فلانی چوار رەبەگەنم هەبوو تا خەبەرم بوووه مشک هەمووی خوارد. ئەمیش وتی: «فلانی منیش چوار رەبەگەنم هەبوو تا مشک خەبەری بوووه من هەمووم خوارد».

- میرزائیسماعیلی نوسرەت نزام ئاغایەکی بە دیمەن و پیاویکی ناودار بوو لە دى «مامیزەک». مامیزەک گوندیکە لە بەینی کرماشان و سنەدا نزیک بە «سونگر».

ئەم نوسرەت نزامە پیاویکی ھەبوو ھاشمی ناو بوو. سەرەتا ھیچ لووتی پیا نەئەھیناو زۆر لە گەلی خراپ بوو. رۆژیک ھاشم پیتی ئەلێ ئاغەى نوسرەت نزام تۆ نازانی ئەم ھەموو خرایبە کە لە گەل منى ئەکەى لە گەل خۆتى ئەکەى؟ ئەلێ چۆن؟ ئەلێ: «وەختى خۆى حاجى میرزا مەجیدى باوکت خوازینی دایکی منى کردبوو، ئەگەر ئەو خوازینی پیا بەکەوتایەو ببونایە بە ھاوسەر، ئیستە من تۆ ئەبووم».

نوسرەت نزام قسەکەى بە لاو ھەسەر ئەبێ، ئیتر لەو وەختە بە دواو ھە کردى بە پیاو ماقوولی خۆى.

- کویخا یوسفى تاو ھەگۆزى لە «پشتە» لە لای شیخ نەجمەدینی بیارە ئەبێ. ئەم کویخا یوسفە پیاویکی پیاوانەو کوردار و دەست رۆشتوو بوو، وە خۆیان لە بەرەى مەلا ئەبۆبەکرى موسنن ئەزانی.

مخە ناویکیش ھەبوو رووتەلەو بیفەر بوو. ئەچیتە لای شیخ نەجمەدین پیا ئەلێ یا شیخ منیش تاو ھەگۆزیم و لە بەرەى مەلا ئەبۆبەکرى مۆسەنفم. تۆیش شایەتى ئەو ھەم بۆ بەدە کە منیش وەکوو ئەوان سەیدم. کویخا یوسف لەم قسەى توورە ئەبێ و ئەلێ: «ئەرى مخە پیس ئەو تۆ ئیژى چی؟ سەید ئەو ناوچەوانى نوورانی وى، ناو قەدى باریک وى، دەست و پەنجەى تۆ قەلەمى وى، تۆ لە کوێ ئەوى وە سەید؟ سەر و شکلت ئیژى مەمۆنە قنگت ئەو ھەندە فراوانە باو ھەشی بەلمى پیا ئەچى، ئاخى تۆ کەى ئەوى وە سەید؟»

- پیاویکی بەرزانی ھەبوو «محەمەد ئەمین بیجان»ى ناو بوو، تەمەنى تەنگى لە ھەفتا سالیک ھەلچنى بوو. ماو ھەیک بوو لە کۆرى شەر و برا بوو. رۆژیک بیستی را ئاگرى شەریک کراو ھەو ھەو ئەو ديسان بەرزان تى ھەلچیتەو ھە. کە ئەمەى بیست لولەى تەنگەکەى گرت ھەلى سووران و وتی: «پیاو ئەو ھەیک بکۆریتى و بلووریتى بۆ شەر نە وەکو ژنان لە گوێ ئاگردانا دانیشى».

- کابرایەکی «یوسۆجانی» کوریکى ھەبوو مردبوو. خەلکوخوا دلایان ئەدایەو ھە ئەیانوت خوا بە رەحمە، ئیشەللا جەزای سەبرەکەت ئەداتەو ھە. ئەویش ئەبوت: «تۆ خوا براگەل واز بیرن، خوا ھیچ کوڕ و کچیکى نەبوو ھەم بمریت ھەر خاسە ھاریش ناوی».

- جاريك مەحمووپاشا ئەلئى: پياويكى ژېرم ئەوئى بېنىرم بۇ شار بۇ لاي ھوكومەت. فەقى شېتە لەوئى ئەبئى ئەلئى: «پاشا ھەر كە ئەقلى بوو لەم دىواخانە دەرچوو».

- مەلافەيزوللا ھەبوو لە سنە شاعر بوو. رۆژيک نيزامولئىسلام پئى ئەلئى: «كئى لە گشت كەس بە لاي تۆو ھۆشەويستەرە؟» ئەلئى: «ئاغەى نيزام ئەو كەسە كە سكم تيرىر بكا». ئەلئى: من تيرى ئەكەم. ئەلئى: «ئاغە نيزام ھۆشەويستى بە قەرز ناوئى».

- پياويكەم لا بوو «مام پيرداود» مان پئى ئەوت. رۆژيک ھەندى ژير جگەرەو ئىستان و شتە ھەبوو و تەم بياشۆ. پاشان ھۆم ھەلم گرتن كە بۆى بەرم بۇ سەر ئاوەكە. ئەو نەبھيشت. و تەم: «كورە ئەبھەم ئەگەر نەشكىن، قەينا كا». وتى كورە ئەگەر بشكىنىش ھەر قەينا كا چونكە كاسەيە كابان بيشكىنى دەنگى نايە».

- كابرايەكى ھەزار لەو كويستانە لە بەر كئويكى گەرەدا رائەو ھەستى و زۆر بە نامەرزۆيەو ئەلئى: خوايە ئەم كئو ھەم بۇ بكة زير. سەير ئەكا كئو ھەم بوو بە زير. واقى وئى ئەمىنى كە ئەمەى چۆن بۆ ھەلگيرئى. ئەلئى: «خوایە ھەر كە داواى كەمت لئى ئەكا كوير بئى». سەير ئەكا ھەر دوو چاوى كوير بوو.

- شەيخ مەھىدەدینى خەتیب ھەبوو لە سولەيمانى كە يەكەك لە ئىشەكا سەرنەكەوتايە ئەبوت: «فەشە لە فعلى مازيە قەت كولانەكەى خۆى ون ناك».

- كابرايەك ھەبوو لەو ولاتى پىنجوينە «مۆلە شەت» يان پئى ئەوت. مەلا ئەورە ھەمانى پىنجوينى ھەر فەقىيەكى ئاخىر مادە خوین ئەچوو ھەم لاي بۆ دەرس خویندن، مۆلەش ئەچوو ھەم بن دەستى فەقىيەكەو ھەم سەماعى ئەكرد. فەقىيەك رۆژئى ئەچى كئىيى «جمع الجوامع» ئەباو دەرس ئەخوينئى، مۆلەش «ناگەھان» يەك ئەباو لە تەنیشە فەقىيەكەو ھەم پانى ئەكاتەو ھەم دەست ئەكا بە سەماع كردد. مەلا ئەورە ھەمان پئى ئەلئى: مۆلە جەمەت تا جەوامع و ناگەھان چۆن رى ئەكەون؟ ئەويش ئەلئى: «قوربان بۆ يەكى شيرى پاك بئى ھىچ فەرقى نەيە».

- كىتئىيى عبدولھەككىم و خەيالى لە ناو فەقئىيانا مەشھوورە كە رەق و گرانە. ھەر ئەو مۆلەيە رۆژىك ئەچىت ئەو كىتئە لە يەكئى لە فەقئىيەكان ئەدزى و ئەيخاتە ناو تۆرە كەيە كەووە ئەيخاتە بنى ھەوزى مەزگەوتە كەووە. لە پاش سى چوار رۆژ ئەچى دەرى ئەھىنئەتەو. ديارە كىتئە تلىساو تەووە وەكوو ھەویرى لى ھاتووە. جا ئەيوت: ئەو ئەم فەقئىيانە ھەر ئەلئىن عبدولھەككىم و خەيالى رەقە، كوا رەقە؟ چاوتان لئىيە چۆن تلىساو تەووە؟ ئەو ئەوان نایزان.

- سالى غەزاكە شىخ نەجمەدىن و شىخى ھىسامەدىن چوو بوون بۆ غەزای رووس و گەراپوونەو. كۆر و كالى ھەورامى چوو بوون بۆ پىشوازيان. مەلا ھىسنى كۆر مەلا قادرى بيارەش لە گەل ئەو پىشوازيكەرانەدا بوو. كۆر و كال ھەر يەكە سواری شتىك بوو بوون مەلا ھىسنى بە پىيان بوو. شىخى ھىسامەدىن پىي ئەلئى: «مەلا ھىسنى ئەو كەرىك نەبوو سواری بىي؟» ئەويش ئەلئى: «قوربان كەر زۆرە، بەلام بەر من ناكەوئ».

- مەولەوى چاوەكانى كۆر بوو بوون؛ لە پاش ماوەيەك مەلا موسايەكى پاوەيى ھەبوو ئەچى بۆ لای و دەست ئەكا بە دلدانەوێ مەولەوى و ئەلئى: «ھىچ پىي سەغلەت مەبە ئەگەر بزانی سەواب و جەزای بىچاوى چەندە زۆرە، خوزگات ئەخواست بۆ ئەو كە خوا ھەر دوو دەست و قاچىشت كۆج بكاو تووشى ملەخرەش بىي».

مەولەويش ئەلئى: «مەلا موسا ئەگەر بە ھىچا نەزانم جەزای چاوە نەبوون چەند زۆرە، بەو دەدا ئەيزانم كە تۆ يى نايىنم».

- حاجى برايم ئاغای ەمبار - خوا بى قەزای كا - پياويك بوو ئەو ئەندە سەرى لە ئىش و كارى دنيا دەرئەتەچوو. بە پىچەوانەى خۆى كۆرپكى مندالى ھەبوو زۆرى خوش ئەويست. رۆژى لئى ئەپرئى كۆرپى بابى ھەزەت ئەكرد سەد ھەزار تەمەنت ببوايەو وەكوو بابت ئاقل بوويتايە؟ ئەلئى: نەو لەلا بابە. ئەلئى بۆچى كۆرپم؟ ئەلئى: «ئەترسم ئەو ئەقلەى بابم كە بە منەو بى ئىشكى وام يى بكا سەد ھەزار تەمەنەكەم لە دەست دەركاو ھەر ئەقلەكەى خۆى بىمىنئەتەو؛ منىش ئەو ەم ناوئ». باوكىشى ئەلئى: «ئافەرەم كۆرپى خۆم ديارە تۆ لە ھەموو كەس زياتر بابى خۆت بە ئاقلتر ئەزانى. ئەى لە بابت كەوئ بىچۆەكەوئ».

- ژن و پیاویک هه‌بوون له ره‌واندز هیچیان چاویان نه‌بوو، له ئەنجاما بوون به هاوسهری یه‌ک. ژنه‌که به پیاوه‌که‌ی وت: «کووم ده‌بینی؟» پیاوه‌که‌ش وتی: «تۆ کوو من ده‌بینی منیش وا تۆ ده‌بینم».

- ئەمین چیتەر هه‌بوو له سوله‌یمانی زۆرتر معامله‌ی مه‌ر و بزنی له گه‌ل شاره‌زورر بوو. که شاره‌زورریه‌کان ئەهاتن و ئەچوونه مالی به نان و ماستاو و شتیکی وا به‌پڕ ئەکردن و ئەیوت: «له گۆپی بابی بێ برنجی به‌م؛ ئەگەر روژمان ئەبوو قبولیه‌کی باشم بۆ لی ئەنان». ئەوانیش ئەم قسه‌یانه به خه‌لات ئەزانی و ئەیانوت نه‌وه‌للا کاکه‌مین زه‌حمه‌ت مه‌کیشه‌خوا نه‌یو‌پڕ ئەم نان و ماستاوه‌ فره‌ خاسه‌.

- جارێک کابرایه‌کی به‌لخه‌یی له‌گه‌ل کابرایه‌کی عه‌بابه‌یلی له‌ به‌لخه‌وه‌ دین بۆ عه‌بابه‌یلی. به‌لخه‌ هه‌نجیری زۆر چاکی هه‌یه. به‌لخه‌یه‌که هه‌ر له ماله‌وه پڕ گیرفانی ئەکا له هه‌نجیرو به‌پڕ ئەکه‌ون. کابرای عه‌بابه‌یلی له پێشه‌وه ئەروا به‌لخه‌یه‌که جار جار له هه‌لیکا هه‌نجیری‌ک له گیرفانی ده‌ردینێ و ئەی ته‌پتینه‌ ده‌می. ئەمیش له به‌ر ئەوه که ئەزانی ئەو هه‌نجیری پێه‌و به‌ دزی ئەمه‌وه ئەیه‌خواو واش ئەزانی که ئەم پیتی نازانی جار جار لایه‌کی بۆ ئەکاته‌وه ئەویش بۆ ئەوه ئەم پیتی نه‌زانی بای ئەدا و لوولی ئەداو قووتی ئەدا و ملی گه‌زی درێژ ئەپه‌ته‌وه.

له ئەنجاما پیتی ئەلی: «ئهری برا ئەم گه‌رووی تۆوه بوو به‌ چی؟ هه‌مانه‌ بێ هه‌ر ئەدری، مه‌شکه‌ بێ هه‌ر ئەدری ئەگەر دوو ده‌نک له هه‌نجیره‌که‌ت ده‌ی به‌ من و ئەویتری به‌ بێ ترس و له‌رز به‌ هه‌موو سه‌ر به‌سته‌یه‌که‌وه خۆت بیه‌خۆی باشتر نییه‌؟» کابرا ئەمجا ئەزانی که پیتزانی ناچار به‌شی ئەدا.

- جارێ کابرایه‌کی ئەو سه‌ره له کابرایه‌کی پشه‌ه‌ری ئەپرسێ چۆنی؟ ئەویش ئەلی: «به‌ که‌یفی دوژمنانم».

- ئینگلیز پاش شه‌ری گه‌وره‌ی یه‌که‌م هاته‌ عێراق و کوردستانه‌وه. له ولاتی سوله‌یمانی شیخ‌مه‌حموو گیرا، به‌ دیل برا بۆ هندوستان و پاشان هه‌تیانه‌وه.

حاجی مه لاسه عید که رکوو کیزاده هه بوو له سوله یمانی یه کینک بوو له پیاوه گه وره کانی سوله یمانی و قسه ی ئه بیسترا. له گه ل شیخ مه حمو ویش به یینی رینک نه بوو. که بیستی و شیخ مه حمو دیته وه بو سوله یمانی و به حوکمرانیش دیته وه، به کوربه کانی ئه لئی مال بار که ن و سوله یمانی چۆل که ن، هیچ لئی رامه وهستن. ئه لئین بۆچی؟ ئه لئی: «ئه لئین ئینگلیز سه ربه خویی ئه دا به کورد». ئه لئین بابه شتی و اچۆن ئه بی؟ ئه لئی: «کورم ئینگلیز کافره دای دای کنی هه یه ریگای لئی بگری؟ ده خیرا که ن مال بار که ن تا نهیداوه».

- مه لاسینی قادری بیاره جگه ره ی ته رک کرد بوو. پینان وت ماموستا ئه وه جگه ره ت ته رک کرد وه؟ وتی: «ئه ری نه ژیم».

- سالیکی له سوله یمانی کابرایه کی جیشانه بی که ریکی پی ئه بی. له و «کانی دۆمان» له لای مزگه وتی مه لا مه حموودی نیزامی که ره که ی له بهر مالیکا ئه به سیتته وه و خوی ئه چی بۆ دوو کانی له و ده وره دا هه بوو شت بکری. منالیکی ئه و گه ره که دیتی که ره که ئه کاته وه و سواری ئه بی و چهند ئه م سه ر و ئه و سه ریکی پی ئه کا. له و کاته دا کابرای خاوه ن که ره ئه گه ریته وه له مناله که تو وره ئه بی که بۆچی وای کرد وه. مناله که ش ئه لئی: گویدریزه که ت به ره لا بوو بوو، من ئاگا داریم کرد بۆت تا هاتیته وه. کابراش ئه لئی: ئه گه ر ون ببوایه با شتر بوو له لام له وه که وای تو به م ده رده ت برد و ئه وه نده سواری بوویت. مناله که ش ئه لئی: «ئه گه ر تو بیر و باوه رت وایه که واته بینه که ره که بده به من و وای بزانه ون بووه له تۆله ی ئه وه دا گه لی دو عاش قازانج ئه که ی که من بۆت ئه که م».

- کابرایه کی بیاوله بی ئه چیته هه له به جه گویدریژیکی پی ئه بی. شه وی ئه مینیتته وه له به یانیا هاواری لئی به رز ئه بیته وه که که ره که یان دزیوم. یه کینک پی ئه لئی: بابه تو خه تای خۆت بوو که ئاگا داریت نه کرد وه. یه کینکی تر ئه لئی: کوربه خه تایه کی گه وره تر ده رگای ته وبله که شی دانه خستوه. کابرا ئه لئی: «که واته دزه که هیچ خه تایه کی نییه».

- ئه عیانه کانی سه هه موو حه وشه کانیان ده روازه ی گه وره گه وره ی هه بوو. له م لاو له و لای ده روازه کانه وه سه کو هه بوو پینان ئه وت خواجه نشین. ده رویش و قه له نده ری ته ریده ئه هاتن ئه م خواجه نشینانه یان ئه کرد به جیگای حه سانه وه ی شه و و روژیان.

له سەر ئهم ده‌ستووره قه‌له‌نده‌ریک له سەر خواجه‌نشینی ده‌روازه‌ی مالی موشیردیوانی‌گه‌وره بوو. ئهم قه‌له‌نده‌ره به زستان و هاوین کراسیکی ته‌نکی له به‌را بوو. رۆژیک له تۆفی زستانا مشیر دیوان دیتنه ده‌روه و ده‌رویشه‌که‌ی به‌و کراسه ته‌نکه‌وه چاوپێ ئه‌که‌وێ، ئه‌لێ: ئاغه به‌م کراسه ناسکه‌وه له به‌ر ئهم سه‌رما سه‌خته‌دا چۆن سه‌رمات ناوی؟ من به‌م گشته جله‌وه هه‌ر ئه‌له‌رزم؟ ئه‌ویش ئه‌لێ: «ئاغه‌ی موشیر تۆیج وه‌کوو من بکه تا نه‌له‌رزێ». ئه‌لێ: ئاغه بۆچه تو چه‌ت کردگه؟ ئه‌لێ: «من هه‌رچی جلم بووگه گشتم له به‌ر کردگه».

- پیاویک هه‌بوو له سه‌نه حاجی ده‌رویشی ناو بوو، زه‌مان تیی هه‌لکرد و هه‌زار که‌وت؛ به‌لام چۆن هه‌زاریک؟ شیوی شه‌وی نه‌ما. کورپیکی هه‌بوو «ته‌قی» ناو بوو منال بوو. رۆژیک له سەر کۆلانیکا هه‌ردووکیان راوه‌ستابوون خه‌لک ته‌رمێکیان به‌ویدا تێیه‌پاند. ته‌قی وتی: بابه ئه‌مه چییه؟ وتی: رۆله مه‌ردووه. وتی بۆ کوێ ئه‌به‌ن؟ وتی رۆله ئه‌یه‌ن بۆ شویتیک نه‌ نانی لێیه‌و نه‌ ئاو، نه‌ به‌رگی لێیه‌و نه‌ نوین، نه‌ داری لێیه‌و نه‌ ئاگر، نه‌ به‌ره‌ی لێیه‌و نه‌ قالی، نه‌ ته‌لای لێیه‌و نه‌ نوقره. وتی: که‌واته بابه ئه‌مه بۆ مال ئیمه‌ی ئه‌به‌ن».

- مه‌لامه‌حمووی حاجی ره‌سوول گیرایه‌وه وتی:

حه‌سه‌که‌ر هه‌بوو له زه‌مانی سه‌ی ئه‌حمه‌دی بابه ره‌سوولا له سوله‌یمانی. ئهم حه‌سه‌که‌ره چایچی و له هه‌موو رووه‌یه‌که‌وه پیاویکی پیاوانه‌و به‌ دیمه‌ن و ده‌وله‌مه‌ند بوو. ئه‌و سه‌رده‌مه شه‌ره به‌ران باوی هه‌بوو، زیاتر شێخانی سوله‌یمانی هه‌زیان لێ نه‌کرد. حه‌سه‌ش به‌رانی چاکی هه‌بوو.

سه‌ی ئه‌حمه‌دی بابه ره‌سوول ئه‌نیرێ به‌ شوین حه‌سه‌که‌ر‌دا که به‌رانه‌که‌ی بێنی له هه‌وشه‌که‌ی ئیمه‌دا به‌رائیکی ته‌ریش لێره هه‌یه شه‌ره به‌رانی پێ بکه‌ن با تۆزێ سه‌یریان بکه‌ین. حه‌سه‌ش نه‌یه‌توانی له قسه‌ی سه‌ی ئه‌حمه‌د ده‌رچی. پاش عه‌سریک بوو به‌رائیکی نایابی هه‌بوو ملی گرت و چوو بۆ مالی سه‌ی ئه‌حمه‌د.

سه‌ی ئه‌حمه‌دی برای سه‌ی نووری نه‌قیبیش دراوستی مالی سه‌ی ئه‌حمه‌دی بابه ره‌سوول بوو، دیواریکیان به‌ین بوو. ئه‌و سه‌ی ئه‌حمه‌ده هه‌ر جاره شه‌ره قۆچی مالی ئه‌و سه‌ی ئه‌حمه‌دی ئه‌بێنی به‌ینیشیان زۆر خۆش نه‌بوو. که حه‌سه به‌ خۆیی و به‌رانه‌که‌یه‌وه ئه‌گاته به‌ر مالی ئه‌حمه‌دی نه‌قیب، سه‌ی ئه‌حمه‌د له به‌ر ده‌روازه‌که‌دا ئه‌بێ به‌ بێ قسه

بەردێک هەل ئەگرێ و ئەیدا بە سەر حسە کەر سەری ئەشکێنێ. حسە دەست ئەگری بە سەریهوه. سەى ئەحمەد ئەلێ: بۆچی ئەوه ژانى کرد؟ حسە ئەلێ قوربان چۆن نەیکرد؟ سەى ئەحمەد ئەلێ: کەواتە ئەم بەرانەش رۆحى هەیه، چۆن شەرە قۆجى پێ ئەکەن؟ ئاخر نازانى سەرى ئەویش ئەئاوا ژان ئەکا؟ حسە کەریش ئەلێ: «کەواتە قوربان یا خوا ئێوه لە ئیمە بستێنێ یا ئیمە لە ئێوه بستێنێ. ئەو سەى ئەحمەدە بە زۆر رام ئەکێشێ ئەلێ وەرە شەرە قۆج بکە، ئەم سەى ئەحمەدە ئەلێ مەیکە. ئەویش ئەلێ: «ئیمەش نازانین بە گویی کام لاتان بکەین».

- هەر مەلا مەحموو گێرايهوه وتی: چووم بۆ خزمەتى شێخ مەحموو مایێکی رەشبۆرى چاکم هەبوو سوارى بوو بووم. مایێکە جاش ئیستریکی هەبوو، لە بەر جوانی و لە بەر چەتوونی لە مالا و تەم گلی بەدەنەوهو مەیدەلن بکەوێتە شوین مایێکە. من بەرێ کەوتەم ئەوانیش جاش ئیستریان گل دایەوه. بەلام جاش ئیستر بە بێ دایکەکەى ئۆقرەى نەگرت لە سەر دیوارهکەوه بازى دابوو کۆلان. ئەوهەندەم زانى بە چوار نالە وەکو با ئەهات تا گەشت بە دایکەکەى. ئیتر تازە کەلکی گێرانەوهى برا.

وتی کە چووم شێخ دوو رۆژ گلی دامەوه. وتی ئەوهەندەم من ئیخلاص و بچووکی شێخ هەبوو ئەویش ئەوهەندەم لوتفی لەگەڵ من هەبوو. لە سەر سێ رۆژیا عەرزەم کرد قوربان ئیتر ئەچمەوه، ئەویش ئیزنی دام. سوار بووم، هات بە پێى کردم. عەرزەم کرد قوربان من رایەى ئەوەم نییه، فەرمووی خۆت شیت مەکە، تۆ کۆرێ حاجی مەلا رەسوولیت. حاجی مەلا رەسوول خەلیفەى کاکەحمەد بووه.

وتی من وا بە سەر مایێکەم و شێخیش راوهستاوه. جاش ئیستەرەکە بە دەورو بەرى مایێکەدا دیت و ئەچێ. شێخ دەستێکی دا لە کەفەلى و فەرمووی مەلا مەحموو ئەمە جاش ئیستری چاکە. عەرزەم کرد بەلێ قوربان. دەستێکی تری هێنايهوه بە کەفەلیا و فەرمووی بە راستی جاش ئیستریکی زۆر چاکە. من هەر عەرزەم کرد بەلێ قوربان. ئنجا فەرمووی: «مەلا مەحموو ئەمە لە خۆتە؟» منیش عەرزەم کرد: «قوربان شێخ زادهیه». دەستی کرد بە پێکەنین فەرمووی بە خوا بێ حەیات. ئنجا ئیتر فەرمووی دە برۆ خوا حافیزت بێ.

- لە سنە پیاویک هەبوو مەلاکان پێى فێر بوو بوون بە ناوی خێر و خێراتەوه هەر رۆژێ شتیکیان پێ ئەکرد. هەر چەند خەلک پێیان ئەوت بۆج وائەکەى ئەیوت ئەمانە

هموو بۆ خواجه. که زوریان به گویچه‌یا نه‌خویند تۆزئ سست نه‌بوه‌وه. کوتوپر دوو مه‌لای لئ پەیدا نه‌بوو دیسان تیزیان نه‌کرده‌وه. نه‌مه‌ حالی بوو تا ما، ئنجا مرد خه‌لکیکی زۆر و مه‌لایه‌کی زۆری لئ کۆ بووه‌وه بردیان بۆ سەر قه‌بران. مه‌لاکان هموو که‌وتبوونه پیش تهرمه‌که‌ی و هموو به‌ ماته‌مییه‌وه پینگایان نه‌کرد. به‌لام هیشتا ئیسقاته‌که‌ی ما بوو بیهکن، که له‌ سەر قه‌بران بگه‌راناوه‌وه ئیسقاته‌که‌شیان بۆ نه‌کرد.

له‌و کاته‌دا که نه‌چوون بۆ سەر قه‌بران دوو قولچماخی سه‌نهی له‌ دووره‌وه چاویان به‌م دیمه‌نه‌و به‌م مه‌لایانه‌ نه‌که‌وئ. یه‌کیکیان ده‌ستیکی نه‌ژه‌نی به‌ویکه‌یانه‌وه ئاگاداری نه‌کاته‌وه و پیتی نه‌لئ: «شا، شا به‌ مردگیش له‌ کۆلی ناونه‌وه».

- دێیه‌ک هه‌یه له‌و ولاتی سه‌نه «کانی مشکان»ی ناوه. یه‌کیکیش هه‌یه «قوسه‌یر»ی پیتی نه‌لین و زاوای «نایتوللا»یه. نایتوللا پشیله‌یه‌کی که‌لله‌ زلی توکنی زۆر سه‌یری هه‌یه‌و له‌ به‌رده‌میا هه‌ل نه‌توتی.

قوسه‌یر روژیک نه‌چیته‌ لای نایتوللا. پشیله‌که له‌ به‌ر ده‌م نایتوللا نه‌بی. نه‌م قوسه‌یریشه له‌ سەر و شکلا خوا بی قه‌زای کا زۆر ناشیرینه. به‌ نایتوللا نه‌لئ قوربان نه‌م پشیله‌یه زۆر سه‌یره. نایتوللاش نه‌لئ: «رۆله سه‌یرتر نه‌وه‌یه مه‌ردم نه‌یژن نایتوللا کتک و مشکێ به‌ یه‌که‌وه داناوه کتکه‌که هه‌یج ده‌م نابا بۆ مشکه‌که».

- پیاویک هه‌بوو له‌و شاره‌زووره «مامه‌حه‌مه»ی ناو بوو. روژیک یه‌کێ له‌ هاوما له‌کانی نه‌چیته‌ لای پیتی نه‌لئ: مامه‌حه‌مه هاتووم بۆ «ره‌شکه» که‌تان هه‌ندئ کا له‌ خه‌رمانه‌که‌مانا ماوه‌ته‌وه بیه‌که‌مه ناوی و پیتی بگوێزمه‌وه. نه‌ویش نه‌لئ: به‌ خوا رۆله گالمان له‌ سەر هه‌لخستوه. کابرا نه‌لئ کا که‌حه‌مه گال چۆن له‌ سەر ره‌شکه هه‌ل نه‌خرئ؟ نه‌ویش نه‌لئ: «ئاخر کورم نه‌دان مه‌عنای چیه‌؟»

- فایق بیه‌کس جاریک ده‌ورییه‌ک یا پراخ له‌ به‌رده‌میا بوو به‌ کویره کویره به‌ فیزیکه‌وه نه‌بخوارد. عه‌زیز نه‌فه‌ندی قامیش هه‌بوو نه‌چئ به‌ سه‌ریا پیتی نه‌لئ: فایقه‌کویر نه‌وه چی نه‌خۆی؟ نه‌ویش نه‌لئ «بۆیه». نه‌لئ: «بۆیه یانی چی؟ من نه‌لیم چی نه‌خۆی؟» نه‌لئ: «عه‌زه درێزه‌ی مه‌ده‌رئ من له‌ کورتی نه‌بیرمه‌وه تو نه‌لینی چی نه‌خۆی؟ من نه‌لیم یا پراخ. نه‌لینی به‌شم به‌ده. من نه‌لیم نایده‌م. نه‌لینی بۆچی؟ نه‌لیم بۆیه».

- شیخ مەجیدی شیخ محەمەدی بریندار ھەبوو لە سولەیمانی ئەمە ژنی نەھینا بوو. ھەر لە خانەقای حاجی مەلا عەلیدا ژیانی خۆی ڕابواردبوو؛ لەگەنجییەوە تا پیری. سالی بۆم بۆردمانەکە خەلکی گەرەک بە ژن و پیاو و منال و کور و کچەو لە ترسی بۆردمان ھەموو چوو بوونە ھەوشەیی خانەقاو. دیارە ئەبێ ئەو چ ترس و لەرزیک بوو بێ رووی کردبێتە ئەو عالەمەو ھەر یەکە ئەبێ لە چ حالیکدا بوو بێ؟ کەچی ئا لەو کاتەدا ئەچی باوەش ئەکا بە کۆلەکی مزگوتەکەدا و سەیریکی دیمەنی ئەو زەردوسوور و بە ترسانە ئەکا ئەلی: «خەفەت بۆ بێ خەفەتی خۆم ئەخۆم».

- ئەم قەسیدە چۆنیەتی روژیکی کوردەواری پیشان ئەدا:
«مەلا لە برسا فەقی لۆ دەرسا، جووہ لە ترسا، دۆم بۆ پەرۆ، کامی خوش ئەرۆ».

- کابرایەک لەگوندی «کەسنەزان» لەو سەرشووی سەقزە ئەبێ بە میوانی مالتیک. پاش نوێژی شیوان نان دانەنری و نان ئەخۆن. چیشتەکەش شلە بە تورش ئەبێ، کابرای میوان زۆر بە پەرۆشەو پەلاماری ئەداو کەوچکی لێ ئەخاتە کار دەمی ئەسووتن و نازانی چی بکا؟ ئەگەر ئەیتفینیتەو پێ شەرمە لە ناچاری سەر بەرز ئەکاتەو دەمی ئەکاتەو سەیری بنمیچەکە ئەکا و ئەلی: ئەم مالا بە چەند درووست کراو؟ کابرای خانەخوێ ھەست ئەکا چ باسە ئەلی: بە دوو فوو و سەبریک.

- حاجی مەلاعەبدوللای جەلیزادە کچی شیخ کەریمی کۆبی مارە ئەکا. ئەم کیزە لە بارەیی خویندەواری و زیرەکی و دیندارییەو لە ھەموو ولاتی کۆبیە ناویانگی دەرکردبوو. حاجی مەلاعەبدوللا دیت بۆ کەرکوک بۆ لای شیخ عەلی ئەفەندی تالەبانی. حاجی مەلا عەبدوللا و شیخ عەلی دەستە برادەری زەمانی فەقیایەتی ئەبن و وەکوو برا و ئەبن. شیخ عەلی ئەلی: «کاکەولا بیستوو مە تازە زاوایت». حاجی مەلا عەبدوللاش ئەلی: «بەلی قوربان ژنیکم ھیناوە شێخە بە قەدەر عەلی؛ مەلایە بە قەدەر جەلی».

- پیاویک ھەبوو پێیان ئەوت «ئەحەداسنی». بە بناغەدا خەلکی «مامەخەلان» بوو، بەلام لە سولەیمانی دانەنیشت. سالتیک پێی ئەکەوێتە ئەستەموول. ھەر ئەگاتە ئەوی بە

پیکه‌وت حاجی مه‌لا سه‌عیدی که‌رکولیزاده تووشی ئه‌بئ پیتی ئه‌لئی ئه‌حه ئه‌وه که‌ی هاتووی؟ ئه‌لئی وه‌للا قوربان تازه هاتووم. له پاش ماوه‌یه‌ک حاجی مه‌لا پیتی ئه‌لئی: ئه‌حه له‌م ولاته شوینتیک هه‌یه‌پیتی ئه‌لئین «باخچه‌ی گیانله‌به‌ران». شتی سه‌یری تیا‌یه وه‌ره با‌جین تویش بی‌ینه. ئه‌ویش ئه‌لئی: وه‌للا قوربان بیستوومه باخچه‌ی گیانله‌به‌ران وه‌ منیش دیومه، ئیتر نایه‌م؛ شت هه‌ر یه‌کجار خۆشه‌ عینسان بی‌ینی، من هه‌زار جاریشم دیوه. حاجی مه‌لا سه‌عید سه‌ری سوور ئه‌مینئ ئه‌لئی ئه‌حه له‌ کوئی دیوته؟ ئه‌لئی وه‌للا قوربان له‌ سوله‌یمانی. حاجی مه‌لا ئه‌وه‌نده‌یتر ئه‌یه‌شوکی ئه‌لئی هه‌تیوه‌ شتی وا‌ کوا له‌ سوله‌یمانی؟ ئه‌لئی وه‌للا قوربان هه‌یه. ئه‌لئی له‌ کوئی؟ ئه‌لئی له‌ مالی خۆمان. ئه‌لئی چۆن؟ ئه‌لئی: «به‌لئی کچتیک هه‌یه وه‌کوو تاوس به‌رئ دا ئه‌روا، کچه‌که‌ی ترم وه‌کوو تووتی قسه‌ ئه‌کا، کوپه‌که‌م وه‌کوو که‌متیار پی ئه‌که‌نئ، ژنه‌که‌م وه‌کو هه‌لئو ئه‌که‌ویته سه‌رم، کوپه‌که‌ی خه‌زوورم که‌ هه‌موو پیکه‌وه‌ین وه‌کو ورج ئه‌به‌رپیتی، کوپه‌که‌ی تری وه‌کو گورگ ئه‌لوورپیتی، مناله‌ فیه‌قه‌که‌یان وه‌کو گویره‌که‌ی به‌هار ئه‌تورپیتی، خه‌سووم خۆی ئه‌لئی من وه‌کوو مه‌یموون وامه، منیش خۆم له‌ ناویانا وه‌کو عه‌تته‌ر هه‌لئه‌سوورام من که‌ ئه‌مانه‌م هه‌بئ ئیتر ئیشم چیه‌ به‌ باخچه‌ی گیانله‌به‌ران؟»

- پیاویک له‌ خلکی مسته‌فای پیروه‌یسی پرسی: خاله‌ خلک ئیسته‌ کوپه‌کانت چی ئه‌که‌ن؟ وتی: «برا بوون به‌ گه‌نمی ده‌ساری چه‌رخ و هه‌شتا هه‌ر لوو شاهشی تی» (مه‌به‌ستی ئه‌وه‌ بوو که‌ مردن و هه‌شتا ئه‌م دنیا داوای شتی تر ئه‌کا).

- پیاویکی کورد که‌ریکی هه‌بوو توپی؛ ده‌ستی کرد به‌ قور پتوان و باوکه‌رۆ به‌ ده‌وریا. خه‌لکوخوا چوون به‌ لایه‌وه‌ پتیا‌ن وت: برا بۆچ وا ئه‌که‌ی؟ که‌ر چیه‌ پیاو وای بۆ بکا؟ ئه‌ویش وتی: «برا لیم گه‌رین کوستم که‌وتگه‌، بۆ که‌ره‌که‌ ناگیریم بۆ ئه‌وه ئه‌گیریم که‌ که‌ر وه‌ که‌س ده‌ر نه‌ماگه‌ ئیتر وه‌چی باراشه‌که‌م به‌ارم؟»

شەکرەوی دەماخ

- مەلا سەعیدی مەنگۆری ھەبوو پیاویکی فەقیرۆکە و قسە لە سەرخۆ بوو. ھە زۆر کەمیش پێتە کەنی. سوؤی ئەولایە کیش ھەبوو ئەویش ھەر پیاویکی ساویلکە بوو. جارێک ئەم سوؤی ئەولایە لە مەلا سەعید ئەپرسی مامۆستا لە شەرعاً درووستە پیاو چا و بنووقینی بیر لە ژنیکی تر بکاتە ھەو و بچیتە لای ژنی خۆی؟
مەلاش ئەلێ: «نا بابە نابێ درووست نییە؛ تۆ لە سپی خەلکی رەق کەیت و لە رەشی خۆتی خەی».

- ئینگلیز تازە ولاتی داگیر کردبوو «ئەمین بەگی قامیش» ئەکری بە قائمقام لە چوارتا. خەبەرێان دایە کەوا «حاکمی سیاسی» ئەچن بۆ ئەوئ و پێیان وت کە جارچی بخاتە ناو شاری چوارتاو ھە بۆ ئەو ھە جار بەدا ناو شار پاک و پوختە بکەنەو ھە.
ئەویش وتی جارچی بۆ چییە؟ ئەمەن خۆم چیمە؟ ھەر کردی بە کەرە کە کەیاو چوو ھە سەربانە کەوا بانگەوازی کرد: «ھۆ خەلکی چوارتا! سەبەینی حاکمی سیاسی ئینگلیز «تۆبلیۆت» ناو دیت بۆ ناو دێ. بە ئەمری ھەمەد بەگی حاجی رەسوول بەگی مودیر مال گۆیلکۆلان بێستەنەو ھەر مال و کۆلان پاک بکەنەو ھە. ئەوئ نەیکا ھەر بە ئەمری ھەمەد بەگی لە دایەلی ئەکوتم. ئەمین بەگ».

- پیاویکی ناو دار ھەبوو لە سولەیمانی بڕایەکی ھەبوو لە ئیش و کاری ھۆکومەتیا بوو دەستیان لە ئیش کیشابوو ھە. لە دەرەو ھە سولەیمانی ناردبووی بۆ لای ئەم برا ناودار ھەی کە پانزە دیناری بۆ بنێرێ بۆ ئەو ھە پێی بگەرێتەو ھە بۆ سولەیمانی. ئەویش ئەم تەلەگراف ھەی بۆ ئەنێرێ:

ماپا ھرا ھە؟ «المسالە کیفیە خمسە عشر دینار بالبرید السلیمانیە بین مەسەلە چییە؟ کیفیتیم بۆ بەیان بکە».

- وەستابەشىر مشىر گەلىن چار قەسەى خۇش خۇشى بۇ ئەكردىن، وەكولە شتى ترا وەستابوو، لە ئاودانانىشا ھەر وەستا بوو. رۇژىك باسى پياويك كرا وتى: كابرا ئەلىنى پالەوانى حىزە.

- لەو ئالانە كوپىك پەي ئەكەوئە مالى پورزايەكى و پىنى ئەلى: «ئەرى پورزا گيان ماشانو بوون؟» ئەوئەش ئەلى: «ئەرى وەللا پورزا گيان ماشانو زور بوو بەلان خىر و لى نەدى». كوپە ئەلى بۇجى خىرولى نەدى پورزاگيان؟ ئەلى: «وەللا پورزا گيان پاكى بۇ خۇ خواردن».

- «ئەولا سارى» ھەبوو خەلكى مرانە بوو. كابرايەكى بەركىيوى لىنى ئەپرسى مامە ئەولا حال و ئەحوالت چۆنە ئىمسال؟ ئەوئەش ئەلى: بە قوربانى حومرەت بىم لە سايەى پرچەكەى دايكتەوہ ئىمسالىش بوومەوہ بە كويخا.

- كابرايەكى كورد شىخ بوو بە ميانيان. مارفەتتىكى زورى لەگەل نواند. پاش ئەوہى كە شىخ تۇزى ماندووى ھەسايەوہ ھەستا چوو بۇ مزگەوت بۇ نوئەز. كابراكە چووہ ژوورەوہ سەيرى كرد تانجىيەكيان ھەبوو، تانجىيەكە چووہ لە شوئەكەى شىخ لى كەوتووہ. كابرا رووى تىكرد وتى: «دە ھەستە ھەستە بچۇ بەو لاوہ ئىزى قوروانى لەو سەرەوہ دانىشتكى».

- كابرايەك لە ئاوايەكا بە لای مالىكا تىپەرى، سەگى مالەكە ھات پەلامارى دا. ئەمىش بەردىكى بۇ ھەلگرت و بۇ ھاويشت، دەم و ددانى سەگەكەى شكاند. كابراى خاوەن سەگ كابرايتى كىش كردو چوو بۇ لای مەلا بۇ شكات. ھەر دووكيان لە بەر دەم مەلادا راوہستان و مەلا لە كابراى بەرداوئىزى پىرسى كە چى ئەلىت؟ ئەوئەش وتى: جەنابى مەلا تۇ ئىستە ئەگەر سەگ بىت لە بۆم بىت و قاچم بگىت چۆن دەست نادەمە بەرد و سى ددانى بشكىنم. لە خاوەن سەگى پىرسى تۇ ئەمجا چى ئەلىت؟ ئەوئەش وتى: جەنابى مەلا ئىستە تۇ سەگ بىت و لە بەر دەرگاوە كەوتى بەردىكت بە ئاودەمىدا بەدەن سى ددانى بشكىن ئاخىر چۆن بۇ ناچى؟

مەلاش كە ئەمەي دى وتى سەگەكە گەورە بوو يا كىچكە؟ كابرا وتى قوربان زۆر زل بوو، چوار ھىندى جەنابت ئەبوو. مەلا وتى: «كەواتە من كىچكەم جارى ئەم شەرە بە من ناكرى».

- مەحمووى پىروھىس مستەفای خلك لە عەشیرەتى «يۆسۆجانی» جاف پیاویكى دانا و قسە نەستەق بوو. جارىك لە گەل بە گزادە يەكى «گەشكى» دا ئەكەونە دەمە قال. بە گزادە كە پىي ئەلى: ئەوە بۆج ئەلین ئیوھ كە ژن دینن كچ نییە؟ مەحمووىش ئەلى: بەلى راست ئیژی. ئیژن بە گزادە يەك پىوھ ژنىكى گەشكى ھینا بوو بەلى راست بوو كە نیشك بوو لە خوشیانا دەمى برد بە لۆكەي ماچ كرد. كە نیشكە كەش وتى: ئەویم ماچ مەكە ئەولاتر ماچ كە ئەگەر ئەو نەبوایە ئەم كوزە پىفەدە وا بە پوختى نە ئەمەيەوھ بۆ تۆ». كابرای بە گزادە ئیتر تف لە دەمیا وشك ئەبى.

- «شا فەرەج» ھەبوو لە عەشیرەتى وردە شاترى جاف بوو. بارى گەنم ئەنیری بۆ ئاشى «سەي خەلیل» لەو گەرمیانە بىھاپن. شەوى بارە گەنم ئەدزرىت و خەبەر ئەدەن بە شا فەرەج. شا فەرەج ئەلى: كەس دزی من نییە تەرخانى نەبى؛ ئا مەلا بانگ كەن. مەلا دیت ئەلى مەلا ئا بنووسە بۆ حەمەحەسەنى رەيسى تەرخانى. بنووسە: «حەمەحەسەن رەيسى تەرخانى تكات لى ئەكەم دیزە سوورى خۆت مەھەسوو لە دیزە رەشى من. ئەگەر تۆ درنگەت لىوھ تیت من زرنگەم لىوھ تیت. سوھى وادەمان پشتى "وارگە دریزە" بیت نەیزی وھ نامەردى ھاتە سەرم خۆت و لەشكرت حارز بن يا بارە گەنمەكەم بۆ بنیرەوھ. شا فەرەجى شاترى».

حەمەحەسەنىش ئەم وەلامەي بۆ ئەنوسیتەوھ: «سەر باشقەي وردە شاترى شا فەرەجى لەرە چەلەكى تەرخانى! نووسیوتە دیزە سوورى خۆت لە دیزە رەشى من مەھەسوو. برا من گەمەي وا ناكەم تۆ زرنگەت لىوھ تیت من خشەم لىوھ تیت تۆ ھەسوونى من گورىسم وھ خوام سپاردى. حەمەحەسەنى تەرخانى». لە گەل بارە گەنما ئەم ولامەي بۆ ئەنیریتەوھ.

- كابرایك ھەبوو ناوى «يوسف شىروان» و لە عەشیرەتى «كەمالەيى» بوو. لە گەل چەند كەسكى كەلارىدا بە كاروان ئەچن بۆ «قەسرى شىرىن». پىيان ئەلى: «برا من سەرم لە

مامله و حساو ده‌رناچی، ئیوه چاوتان لیمه‌وه بیت. ئەگەر وانەکن له گەلتان ناییم بۆ شار». ئەلین باشه.

پیکه‌وه ئەچن تا ئەگەنه قه‌راخ قه‌سر. له‌وئ رینگه‌که ئەبێ به‌ دوو رییانه‌وه یه‌کن له‌و رینگایانه به‌ لای ماله خراپه‌کانا ئەروا یوسف به‌و رینگایه‌دا ئەبه‌ن.

یه‌کن له‌ ئافره‌ته‌کان له‌ ناو کۆلانه‌کانا چاوی به‌ یوسف ئەکه‌وئ، یوسفیش تۆزێ جوانکه‌له‌ ئەبێ. بانگی ئەکا ئەلێ کوپه‌ کوپه‌ پیوول باره‌ به‌و کوس بکه‌.

یوسفیش پیتی ئەلێ: «دایکم پاره‌م نییه‌ هه‌ر ئەوه‌نده‌م هه‌وردگه‌ به‌ش مامه‌له‌که‌ی خۆم ئەکا». ژنه‌که‌ش ئەلێ: «بچو قیوون بده‌ پیوول باره‌ به‌و کوس بکه‌». یوسف ئەلێ: «دایکم به‌ خوا ئەم ئاتهل واته‌له‌ به‌ من ناکرێ بچم قنگ بده‌م و پاره‌ بیترم بیده‌م وه‌ کوزه‌ بۆگه‌نه‌ی تۆ. بچووه‌ ریته‌وه‌ وه‌ریشی باوک خۆت و کوزی داقلیشیاگته‌وه‌».

- ئەم شیعرا نه‌ له‌ «حه‌سه‌ن که‌تۆش» شاعری نه‌خوینده‌واری جافان ئەگێرنه‌وه‌ له‌ سه‌ر شیوه‌ی غه‌یری جافی.

جه به‌یانه‌وه‌ جه به‌یانه‌وه‌ خالی دیم وه‌ به‌ین دوو به‌یانه‌وه‌
چۆن نه‌جم مه‌دروشو وه‌ به‌یانه‌وه‌ هه‌کاكان ده‌ور گشت به‌یانه‌وه‌
کئ دیه‌ن مه‌غرب وه‌ به‌یانه‌وه‌ تا هه‌سه‌ن وه‌ خاک سه‌ر مه‌یانه‌وه‌
هه‌ر هام وه‌ هه‌سه‌رت ئەو به‌یانه‌وه‌

- سالیکی له‌ به‌غدا به‌ند و باویک داکه‌وتبوو به‌ زمانی به‌غدایی ئەیانوت: «کورد و عرب فرد حزام» و مه‌به‌ستیان ئەوه‌ بوو که‌ کورد و عه‌ره‌ب بوون به‌ یه‌ک و قۆلیان کردووه‌ به‌ قۆلی یه‌کا و وه‌کو بلیت یه‌ک پشتین و یه‌ک به‌رگه‌یان هه‌یه‌؛ واته‌ هه‌ر دوو گیانیان هه‌یه‌ و له‌ یه‌ک به‌رگدان.

کوردیکی «باوه‌جانی» له‌و سه‌رده‌مه‌دا به‌ جل و به‌رگی کوردیه‌وه‌ پێی ئەکه‌وته‌ به‌غدا. یه‌کن له‌ گیرفان بره‌کان ئەچێ باوه‌ش ئەکا به‌ ملیا و قۆل ئەکا به‌ قۆلیا و ماچی ئەکاته‌وه‌ پیتی ئەلێ: «کاکه‌ تۆ له‌ کن من به‌ره‌ من و تۆ یه‌ک حزام کورد عه‌ره‌ب دوو برا خوش شیردایک یه‌ک تۆ له‌ من به‌ره‌».

به‌م قسه‌ خوشانه‌ ئه‌یخافلینێ و پاشان کابرای باوه‌جانی ۲۷۷۵۰ دیناری پێی ئەبێ لێی ئەدزێ و بۆی ده‌رئه‌چێ.

کاتێ کابراکه پیتی ئەزانێ پاره‌که‌ی نهماوه تێئه‌گا کابرای عه‌ره‌به‌که‌ی لێ دزیوه. هه‌یچی بۆ نه‌مابووه‌وه ئه‌یوت: «ئه‌ی بکه‌م وه قنگ دایک خۆت و کوردو عه‌ره‌ب دوو برا خۆشته‌وه! باوه حیزه وه زوانه بێ فه‌ره‌یه‌وه هات وه لاهمه‌وه ئه‌یوت تۆ له کن من به‌ره که چی له ژیر یه‌ک پشتینه‌وه پاره‌که‌ی دزیم. ئه‌ی بکه‌م وه قنگ دایکته‌وه بۆ خۆت و دوو برا خۆشته‌وه! ده‌ویت باوکه‌ی خوا نه‌ناسه ئه‌ی بکه‌م وه قنگ ئەم براه‌یه‌تی‌ه‌وه».

- وه‌ستا به‌شیری زانا جارێک له‌گه‌ڵ دۆستیکی هاوڕینی په‌نجا سالی خۆیدا دانیه «کاله‌ک» ئه‌بێ ئه‌یه‌وی پێکه‌وه بیه‌خۆن؛ دینی ئه‌یکا به‌ چوار که‌رته‌وه خۆی ئه‌نیشیته‌ سه‌ری سێ که‌رتی ئه‌خوا و که‌رتیکیشی ئه‌دا به‌ هاوڕیکه‌ی.

یه‌کنێک له‌وی ئه‌بێ ئه‌لێ چۆن به‌شکردن وا ئه‌بێ؟ به‌شکردن ئه‌وه‌یه بیکه‌ی به‌ دوو که‌رته‌وه له‌ گه‌لیا. ئه‌لێ کردوومه به‌ دوو که‌رتی ته‌واوه‌وه. ئه‌لێ چۆن؟ ئه‌لێ: «ئه‌و کوزه بخوات و سێ کوزه‌که‌ی تریش بکړیتنه‌وه. ئه‌وه وه‌کو یه‌کمان لێ دیتنه‌وه».

- کابرایه‌ک کورپکی هه‌بوو فیری «سه‌گه‌وانی» ئه‌کرد. کورپه‌کش هه‌ر فیر نه‌ئه‌بوو. جا باوکه‌که‌ی هه‌ره‌شه‌ی لێ ئه‌کرد ئه‌یوت: «هه‌تیوو فیر ئه‌بێ فیر بیه فیر نابێ ئه‌تخه‌مه حوجره‌ی فه‌قیبانه‌وه. نامه‌وی به‌و ده‌رده‌ بته‌لیته‌وه».

- فه‌تاحی شه‌نبه هه‌بوو پیاوی شیخ ره‌ئووفی تاله‌بانی بوو. رۆژیک شیخ فه‌تاحی تاله‌بانی ئه‌چی بۆ مالی شیخ ره‌ئووف و له‌ دیواخانا دانیه‌ن. زۆر تینووی ئه‌بێ به‌ فه‌تاح ئه‌لێ: فه‌تاح ئه‌گه‌ر تینوم بێ جیم بۆ دینی؟ ئه‌لێ ئاو خۆریه‌ک ئاوت بۆ دینم. ئه‌لێ ئه‌گه‌ر تیرم نه‌خوارده‌وه؟ ئه‌لێ ئاو خۆریه‌کی تر له‌ سه‌تله‌که‌ بۆ دینم. ئه‌لێ ئه‌گه‌ر تیرم نه‌خوارده‌وه؟ ئه‌لێ ئاو خۆریه‌کی تر. ئه‌لێ: دیسان ئه‌گه‌ر تیرم نه‌خوارده‌وه؟ ئه‌لێ: سه‌تله‌که‌ت بۆ دینم له‌ به‌ر ده‌مته‌ دای ئه‌نیم. ئه‌لێ ئه‌گه‌ر به‌وه‌ش هه‌ر تیرم نه‌خوارده‌وه؟ ئه‌لێ: «ئه‌مجا ئه‌تبه‌مه سه‌ر هه‌زه‌که‌و دوو فیکه‌ت بۆ ئه‌که‌م». ئه‌ویش ئه‌لێ: ئه‌مه هه‌قی خۆیه‌تی.

- له‌و سه‌ره پیاویک هه‌بوو «شیخ عه‌لیه‌که‌ره» یان بێ ئه‌وت. پیاویکی له‌ خوا ترس و نوێزو رۆژو قایم بوو. گوێشی زۆر گران بوو؛ تا پیاو نه‌یقێراندایه گوێی له‌ هه‌یج نه‌ئه‌بوو. ئه‌تیر ئیشی خوایه‌ ژان و بایه‌کیش له‌ سکیا هه‌بوو ده‌ستتویژی زۆر بۆ رانه‌ئه‌گیرا. به‌لام به‌وه

راها تېوو که بای لی نه‌بووه‌وه خوی پېنه‌زانی نه‌مه بای لی بووه‌ته‌وه، هه‌لئه‌ستا ده‌ستویری نه‌شورده‌وه. نه‌ه‌نده هه‌بوو نه‌وه هه‌ر بایه‌کی لی بی‌وایه‌ته‌وه له بهر گوی گرانیه‌که‌ی - بلامانی - به بای بی ده‌نگی نه‌زانی. له‌گه‌ل نه‌وه‌دا له بهر به‌هیزی ژان و بایه‌که ناشو‌کری نه‌بی قه‌ت نه‌و بایه‌ی که خوی وای نه‌زانی لی‌وه نه‌ها تېوو.

نه‌م شیخ حه‌مه‌عه‌لیه پیاویکی هه‌بوو «سؤفی عه‌ولا»ی ناو بوو. نه‌م سؤفی عه‌ولایه نه‌ه‌نده له دیوا‌خانا گویی له‌و ورده به‌زمه بو‌وبوو که شیخ به‌شتیکی تری تی نه‌گه‌یشت، گه‌یشته جه‌رگی پتی وت: «یا شیخ رۆحم وه فیدات بی! نه‌وی تو به "تس"ی تی نه‌گه‌ی "تره" با پیت بیتزم».

- کا‌برایه‌کی کورد له «قزرا‌بات» حه‌مه‌شه‌ریفی ناو بوو مه‌عمو‌وری ته‌ل بوو. دو ژنی هه‌بوو یه‌کینکی تورک‌مان یه‌کینکی کورد‌مان. (تورک‌مان و کورد‌مان و زه‌ره‌تورک و زه‌ره‌کورد).

نه‌م ژنانه له‌گه‌ل حه‌مه‌شه‌ریفا هه‌تا بلیت خراپ بوون و به هیچ جور قسه‌یان نه‌ئه‌کرد، سه‌ر باری نه‌وه‌ش دریفی یان له جنی‌وو فه‌زیعه‌تیش هه‌ر نه‌ئه‌کرد. رۆژیک حه‌مه‌شه‌ریف له قرچه‌ی ته‌مو‌وزا نه‌چی بو ته‌ل چاک کردن. پانزه رۆژی بی نه‌چی، هیلاک و ماندو و مردوو نه‌گه‌رپه‌ته‌وه. ژنه‌کانی هیچ گویی ناده‌نی، به تاییه‌تی نه‌م جاره ژنه‌کانیش قسه‌ نه‌که‌ن به یه‌ک که به ته‌واوی گویی نده‌نی و به‌لکوو ماله‌که‌ی بی به جی بی‌لن.

حه‌مه‌شه‌ریف که نه‌زانی نه‌م ژنانه وای له‌گه‌ل نه‌که‌ن، نه‌ویش هیچ خوی تیک نادا به هه‌ر جور بیت نه‌و شه‌وه رۆژ نه‌کاته‌وه. به‌یانی زوو شه‌ربه‌ش‌ریک که شه‌وی له ته‌نیشت خۆیه‌وه داینا‌بوو پری بوو له ناو هه‌لئه‌ستی شه‌ربه‌ ناوه‌که نه‌کا به سه‌ر خۆیا و نه‌لی: «نیه‌تمه له‌ش پیسی خۆم ده‌ر نه‌که‌م».

ژنه‌کان چاویان له‌م کاره‌ساته نه‌بی هه‌ر یه‌که‌یان له دلی خۆیا‌نا نه‌که‌و‌په‌ قینه‌وه له‌ویکه‌یان. نه‌و نه‌لی: نه‌وه پیا‌وه‌که له‌گه‌ل نه‌وا ئیشی کردوو‌وه نه‌ویکه‌شیان نه‌لی له‌گه‌ل نه‌ویکه‌یا‌نا.

له سه‌ر نه‌مه نه‌گیرنه یه‌ک و به‌ر نه‌بنه جنی‌ودان به یه‌ک و هه‌چ قسه‌یه‌کی ناشیرین هه‌یه به یه‌کی نه‌لین. نه‌و به‌و نه‌لی تو ده‌ستی منت کرد به زاخا هه‌ی واوا لی کراو که‌چی تو خۆت چویت له‌گه‌لی دروست بو‌ویت. نه‌ویش هه‌روا نه‌لی به‌و له سه‌ر نه‌مه نه‌نیشه‌ن مل یه‌ک و سه‌ر و گویلاکی یه‌ک نه‌کو‌تن.

حەمەشەریفیش لە دوورەووە سەیریان ئەکا و هیچ دەنگ ناکا، ئیتر لە دواى ئەم کارەساتە ھەر وەخت حەمەشەریف ھەر ئەکەوت ھەر یەکە لە ژنەکانی بە جیا خزمەتیان ئەکرد و ھەر کامەیان بە جۆریکی تاییبەتی ئەپەویست خۆی بباتە پیشەوہ.

- دوو کابرا لەو سەرە گایەکیان دزیبوو دابوویانە پیش و بە بەر ماله گۆرانیکا تێنەپەن. کابرای خاوەن مال تیگەیشت کە ئەم زەلامانە ئەم گایەیان دزیو؛ ئەویش کردی بە تیلاییکا و ھەرپەری و کەوتە تەکیان بە تیلایووە کە ئەیدا لە گاکو تێی ئەخوپی و ئەیوت: «وہ حە گای ھەموومان». کابراکانیش لە ترسی ئاشکرا بوون نەیانئەویرا دەنگ بکەن؛ ھەر ئەیانوت: «ئەمە چیبە ئیژی شەلی شەری لێمان پەیدا بوگی؟ کە ی گای ھەموومانە؟» ئەویش ئەیوت: «برا دەنگ مەکەن سەرمایە کەمان بە قەدر یەکە». ھەر لە گایەکەشی ئەخوپی و ئەیوت وەحە گای ھەموومان.

- کابرایەکی ئەو بناری خوشناوہ ژنیکی ھینابوو خوا وای بو ھینا بوو کە ھەر چەندە خەریک بوو نەبوو بە زاوا؛ لەم رووہوہ زۆر پەرۆش بوو. رۆژیک ھەروا کز و داماو بە رینگەدا ئەپۆیشت کەوتبووہ ناو دەریایەکی داماوہوہ. پیاویک ھەبوو «مستۆ» ی ناو بوو دوستی کابرای بناری خوشناو بوو، سەیری کرد وا کزو داماوہ لێی پرسى بۆچ وا عاجزی؟ وتی: «برا لۆ عاجز نەبم؟ واژنیکم ھینایە ھەر چەندە دەکەم لۆم نایێ بە ژن و نابم بە زاوا». مستۆیش ئەلێ ئەی لە منت ئەکەوی لە کوپپە؟ ئەوہ تۆ زوو بۆچ دەنگت نەکرد؟ جا برا بە کەلکی رۆژیکی وا نەپە ئیتر بۆچی چاکە؟ ئادە ی بڕۆ پیشانم دە ئەو واوا لێ ھاتووہ بزائم چۆن نایەلێ و ماتۆی تووشی ئەم دەردی سەریە کردووہ. ئادە ی خێراکە با بڕۆین. کابرا زۆر بەمە دلی خۆش بوو، وتی: ئەی لە حەمری منت کەوی ئەوہ تە دە با بچین. پیش مستۆ کەوت و چوون بۆ مالهوہ. مستۆیش ھەر ئەلێ ئەوہ ئەو واوا لێ کراوہ لە کوپپە؟ کە چوونە مالهوہ چوونە بەر ژوورەکە کە بووکی لێیە کابرا وتی: ھۆ وەتە مستۆیش بە تووپی و بە گفە گفێکەوہ لێی چووہ پیشەوہو کابراش لە پشت دەرگاگەوہ سەیر ئەکا. کە ھەر چووہ پیشەوہ دەریکە ی داکەند و -بلامانی- بووکی کرد بە ژن. لەو کاتەدا بووکی بایەکی لێ بەر بووہوہ کابرای پشت دەرگا وتی: «ئەوہ دەردت بێ چما ئەویش منم ئا بزائە کووت دەتێنێ». ھەر چەندە پێم دەگۆتی لۆم راوہستە ھەر گارتەت پێدەھات ھەنووکە ئەو ئاوەھات دەتێنێ دە بخۆ لۆ خۆت».

- به‌زمی به‌ینی بووک و خه‌سوو بلویریش ئه‌یگیریته‌وه. بووک و خه‌سوویه‌ک دهرده
دل له‌یه‌ک ئه‌که‌ن به‌م جووره به‌سهر و بالای یه‌کا هه‌له‌ده‌ن خه‌سوو به‌بالای بووک‌که‌یا
ئه‌لئ: ئه‌لئ:

کورته و خه‌ و ته‌ زله	فیرنه گوله‌ی ناو زه‌له
باریک و گه‌یوو چاو زه‌قه	ده‌م تیکله‌یه‌و که‌لله ره‌قه
گرن، دزووی مه‌یموون ره‌نگه	منگن، چلمن، کرپ ده‌نگه
ئاش و شیوی په‌لووله‌یه	پیشه‌و کاری چه‌مۆله‌یه
ئه‌قلی وردی کلاشه‌ ئه‌کا	هیچ نه‌زانه‌و گاشه‌ ئه‌کا
تاقه‌ کوره‌که‌م بی‌هاوسه‌ره	مایه‌ی ده‌ستی دهردی سهره
ئه‌مجا بووکی ئه‌لئ:	

پیریزنیکه‌ رموزن	له‌ ناو مالایه‌ گووزن
ئه‌سووتینی وه‌ک پنگر	درکی قسه‌ی وه‌ک کنگر
پتوه‌ ئه‌دا وه‌ک دوو پشک	له‌ بنه‌ بره‌ وه‌کوو مشک
زیت ئه‌بیتو وه‌ک قومومه‌	ئه‌سووریتو وه‌کوو شه‌شه‌مه‌
ئه‌شیتینی وه‌کوو هار	ئه‌کیفینی وه‌کوو مار
باسی خه‌سوو دریزه‌	بووکی هه‌زار تیا گیزه‌

- ئه‌حمه‌ داغای که‌رکوکیزاده‌ خانوویه‌کی هه‌بوو له‌ به‌غدا دا‌بووی به‌ ژنیک به‌ کرئ. له‌
پاش ماوه‌یه‌ک ژنه‌ داوای لئ کردبوو بۆریه‌ی ئاوه‌که‌ی بۆ چاک بکاته‌وه‌، ئه‌ویش بۆی چاک
کردبوو وه‌و و یستبووی تیپگه‌یه‌نی که‌ وه‌کوه‌ ئه‌و ئه‌یلئ بۆی چاک کردۆته‌وه‌، به‌م جووره‌ پنی
ئه‌لئ: «نظناها و کیف ما ترید خشناها».

- دوو کابرا به‌لای رانه‌ مه‌رپکا ئه‌رۆن، یه‌کیکیان ئه‌لئ ئیسته‌ من به‌ قهرانیک به‌رانیک
له‌م شوانه‌ ئه‌ستیم. کابرای هاوڕئ ئه‌لئ چۆن؟ ئه‌لئ چاوم لئ که‌.
ئه‌چی به‌لای شوانه‌که‌وه‌و ئه‌لئ: کاکه‌ی شوان! ئا ئه‌وه‌ قهرانیک و گیسکه‌ له‌رپکم
به‌هه‌ری. ئه‌ویش ئه‌یداتی و لئ وه‌رئه‌گرئ. ئه‌لئ: کاکه‌ شوان: قهرانه‌که‌و گیسکه‌که‌ بۆ خۆت
به‌رخیکم به‌هه‌ری. ئه‌یداتی و لئ وه‌رئه‌گرئ. ئه‌مجا ئه‌لئ: کاکه‌ شوان قهرانه‌که‌و گیسکه‌که‌و

بەرخە کە بۆ خۆت و بزنیکم بەدری. ئەیداتی و لی وەرئەگرئ. ئەمجارە ئەلی: کاکە شوان
قەرەنە کە و گێسکە کە و بەرخە کە و بزنە کە بۆ خۆت مەپێکم بەدری؛ ئەیداتی. پاشان ئەلی:
کاکە شوان قەرەنە کە و گێسکە کە و بەرخە کە و بزنە کە و مەپە کە بۆ خۆت بەرانیکم بەدری.
ئەیداتی، لی وەرئەگرئ و دیتەو.

- «ئەحمە ناسر» هەبوو، یەکن بوو لە گویندە بە ناوبانگەکانی سولەیمانی. ئەم ئەحمە
ناسرە هەر لە زوووە لە لای ئەحمەد بەگی مەحمود پاشا بوو، روژگارێکی زۆریان پێکەو
رابواردبوو؛ بەلام هەموو خەلات و بەراتیکێ لە لایەن ئەحمەد بەگەو هەر ئا فەڕین بوو و
هیچیتەر.

ئەحمە ناسریش رووت و قووت و پەڕیشان لەمە بە تەواوی وەرەز بووبوو. روژیک
ئەچیتە بازارێ هەلەبجەووە ئەچیتە سەر دوکانی پارچە فرۆشیک دەستە جلێکی زۆر نایابی
پێ ئەپێچیتەووە ئەیداتە بن دەستی و برای خاوەن دووکان چاوەڕێ پەرەکی ئەکا. ئەمیش
دەست ئەکا بە گیرفانیا و دەستی دەردێتەووە دریزی ئەکا بۆ کابرای دوکاندار. کابراش
دەست رانەکیشی پێنج ئافەڕین ئەژمیریتە دەستی. کابرا واقعی و ئەمین ئەلی ئەمە چییە؟
ئەلی برا ئەو چەند زەمانە لە لای ئەحمەد بەگم لە ئافەڕین زیاتر هیچم وەرەگر تووە؛ بۆم
دەركەوتوووە پەرە لە لای ئەو ئافەڕینە ئەوا منیش هێناومە خەرجی ئەکەم. ئەگەر ئەزانی
ناچی بچۆ بۆ لای ئەحمەد بەگ.

- کابرایەک لە سولەیمانی گایەک ئەکڕێ بۆ قوربانی. کورپێکی ئەبنی گاکە ئەدا بە
کورپەکی بیباتەووە بۆ مالهووە. کورپە گا ئەداتە پێش، سەر ئەکا لە بەر گەڕی و لەڕێ ناپوا بە
رپگەدا ئەلی: «تەماشای ئەقڵی باوکم کە ئەم گایە لە سەر ئەم رپگە پان و فراواندا ناچی بە
رپگادا، ئێستە لە سەر ئەو پرده سراتە باریک و تەنگەبەرەدا چون ئەپوا بە رپگەدا؟ ئەمە
ئەلی و گاکە بەرەلا ئەکا و خۆی ئەگەریتەو.

- مەلامحەمەدی ئەو پێهەنگی هەبوو پیاویکی وەها بوو ئەوێ پێیان بوتایە دنیا و
دنیا داری توخنی ئەئەکەوت؛ تەنانەت چوار پێنج منالی وردەلەوی هەبوو دا ئا رووت و
قووت و پەڕیشان بوون، ئەمیش هەر بە دلایا ئەئەهات. خواردنی هەرەخۆشیان ئەگەر ببوایە
لە پەساوەر بوو ئەگەر نەشبوایە هیچ.

سەیدەبدولحەکیمی خانەقی لێی ئەپرسی: مامۆستا ئارەزووی هەرە بەرزت لە دنیادا چییە؟ ئەویش ئەلێ: «تۆزێ تووتن سەبیلێک و کەمەکی پووشوو». سەیدیش ئەلێ ئەمە چون ئارەزوویە کە؟ پێی ئەلێ: «کۆری خۆم لەمە زیاتر بەش ناکا». مەبەستی ئەوە ئەبێ کە دل و مێشک بۆ کارو باری دنیا ناتوانی لەوە زیاتر ئەرک هەلبگرێ.

- لە بەغدا کابرایەکی تورکمان ئەچیتە لای وەستا بەشیری خۆمان داوای زەرفی لێ ئەکا. ئەویش زەرفێکی ئەدات. کابرا ئەلێ: «دەها بیوک». زەرفێکی تری ئەداتی دیسان کابرا ئەلێ: «بابم دەها بیوک». وەستا بەشیریش ئەلێ: «باوکم بیوک بیوکی چیت لێ داناوم. تۆ زەرفت بۆ ئەوە ئەوێ کاغەزی تێخە یان جۆی تێکە».

- ئافەرەتێک لەو بەرکێوە پێوەژن کەوتبوو. کۆریکی منالێ هەبوو -بلامانی- کابرایەک بە ژنە کە فێر بووبوو، منالە کە تازە فامی کردبوو و نەکردبوو منالان لە ناو کۆلانا پێیان ئەوت کە حەمدەئێ بە دایکت فێر بوو. ئەویش ئەهاتەو لە دایکی ئەپرسی کە شتی وا هەیە. دایکیشی ئەبوت رۆلە درۆیە شتی وا ئەگەر هەشبی بە تەمای خوا، خوا هەقت ئەستێنی.

کۆرە کە گەورە بوو قەسە ی لە خەلکوخوا هەر ئەبیست. رۆژێک ئەچن بۆ دار کردن. دایکی بە لایە کداو حەمدەئێ زرتەبۆزیش بە لایە کدا.

حەمدە ئەچیتە سەر تاشە بەردێک؛ بەردێک کە بنی هەزار بە هەزارە، داریک لەوێ ئەبێ بە تەور ئەپێرێتەو. کۆرەش ئەلێ هەلم لەمە چاکتر بۆ پێ ناکەوێ. ئەچێ لە پشتهو پالێکی پێو ئەنێ و هەپروون بە هەپروون ئەبێ و ئیتر ئەگەر پێتەو.

دەنگ بلاو ئەپێتەو کە حەمدەئێ لە داران کەوتۆتە خوارەو و ملی شکاوە و مردووە. ئەمجا دایکە کە بە کۆرە کە ی ئەلێ: «ئا رۆلە نەموت ئەگەر شتە کە واش بیت خوا هەقت ئەستێنی؟»

کۆرەش ئەلێ: ئە ی قور بە سەر عەقڵت! بە خوا ئەگەر بە تەمای خوا بوايە تا بیست سالی کەش هەر ئەیگایت.

- لەو بەرکێوه کورپک دایکێکی تەرپیری بێهەژنی هەبوو؛ بە ئەمری شەرح دایکە کە ی دا بەشوو. دایکەش لە خوشیا پێ بە عەرز نەئەکەوت. کابرای زاوا پارە ی نارد بۆ مالی بووکێ کە جیازی بووکینی بۆ بکرن. ژنە وتی: کورم من خۆم ئەچم بۆ شار بە دلی خۆم جیاز ئەکرم. کورەش وتی باشە.

باش ئەوه کە بووکێ بەرێ کەوت بۆ شار، کورە کە وتی بە خوا دایە منیش دیم خویمان نەماوه بارە خویە کیش ئەکرم ئەبەینمەوه. دایکە وتی باشە کورم.

پێکەوه بەرێ کەوتن و چوون بۆ شار ئەو جیازی خۆی کپی و ئەمیش بارە خوی خۆی کپی نای لە گویدریژیک و گەراندەوه.

رووباریک لە سەر رێگە یانا هەبوو گویدریژە کە نەینەدا لە ئاوه کە. بووکێ شتوومەکانی خۆی دا بە کۆلیا و پیش کەوت بۆ ئەوه گویدریژە کە بە شوین ئەوا پرۆا.

بووکێ قیتە قیتە لە پیشەوه ئەرۆشت هەوا هەلی گرتبوو بەرپوه لە ناوه راستی ئاوه کە کەرەکەمانی کرد و نەرۆشت. بووکێ ناگای لێ نەبوو لەو بەر ئاوه کە بانگی ئەکرد لە کورە کە ی کورم تیخوورە با بیت؛ بەلام کەرمانی گرتبوو نەرۆشت و لە ناوه راستی ئاوه کە دا خۆی دا بە زەویا و خویکە بە تەواوی تاویایەوه.

ئەمجا لەو بەر ئاوه کەوه بانگی ئەکرد کورم خیری تیایە قەیناکا گویدریژە کە بێنەوه وەرەوه. کورەش وتی: «دایە خیری چی تیایە؟ خیری قوزی تۆی تیایە ئەگەینا کە خویکە رۆشت ئێتر خیری چی تیایە».

- مەلانیەورە حمانی چەرملە هەبوو، پیاویک لێی ئەپرسی: ئەرێ مامۆستا راستە پیاو ئەتوانی جن ببینی؟

ئەویش ئەلێ: «بەلێ راستە پیاو ببینی مێشکی میشوولەو هیلکە ی میروولە جوان جوان پێکەوه بکوتن بە کلچیکوکی لوولاقی فیل ببینی بە چاویا جن ئەبینی».

- کابرایەکی کرمانج لەو بناری دزەییە سی بە گایی ئەکا^{۲۴}. ئەو گایە کە لە بەیانیه وه تا نیوهرۆ جووتی پێکردووه لە نیوهرۆ بە دواوه ئەوه بەرەلا ئەکا و تاکە کە ی تر دیتیت کە تا ئەو وەختە حەسابووه وه ئەو ئەخاتە پال ئەم لنگە.

۲۴- سی بە گایی ئەوهیه کە سی لنگە گای هەیه بە نۆره هەر جارە تاکە و تاک ئەبانخاتە پال بەک و جووتیان پێ ئەکا.

جا ئهم کابرایه له باتی یه‌کێ له گاکان که‌ریکی هه‌بوو، سێ به‌ گایه‌که‌ی به‌ که‌ره‌که‌ ئه‌کرد. له‌و وه‌خته‌دا که‌ به‌ستبووی و جووتی ئه‌کرد، ئه‌مین ئاغا هه‌بوو له‌گه‌ل چه‌ند خزمه‌تکاریکیا به‌ویدا تێئه‌په‌رن. که‌ سه‌یر ئه‌کا ئهم کابرایه به‌ لنگه‌ گایه‌ک و گویدرێژیک جووت ئه‌کا پێی ئه‌لێ: «خاله بریا لنگه‌که‌ی تریشت گا بایه». کابراش ئه‌لێ: «ئاغهم گایه هۆ له‌وئ». په‌نجه بو‌ گا هه‌ساوه‌که‌ درێژ ئه‌کا.

خزمه‌تکاره‌کان ئه‌یانه‌وئ توو‌په‌ بین ئه‌مین ئاغاش ئه‌لێ: «ده‌ستی لێ مه‌ده‌ن ئه‌گه‌ینا ئه‌نگۆش ده‌گیت».

- کابرایه‌کی که‌له‌و‌پ له‌و موکریانه مه‌ر و مالا‌تیکێ زۆری هه‌بوو. له‌ زستانا هه‌چ تفاقیکێ بو‌ خه‌ستبوون پێی دابوون به‌و نیازه که‌ سه‌ره‌تای به‌هار هاتوو‌ه و ئیتر مالات ده‌رئه‌چێ؛ که‌چی له‌ نا‌کاو به‌ بیست شه‌و دوا‌ی نه‌و‌رۆژ به‌فریکێ تێ ئه‌کا ماله‌و مال نا‌کړئ. کابرا سه‌ر به‌رز ئه‌کاته‌وه بو‌ ئاسمان و ئه‌لێ: «بلیم چی و چیت بێ بلیم. ئه‌و ئیشانه‌ی تو ئه‌یکه‌ی ئه‌گه‌ر من بم‌کردنا‌یه ئیسته‌ هه‌و زه‌مان بو‌و ریشیان تاشیووم له‌ "چه‌خه‌تو" یش کردبو‌ومیان به‌و دیوا».

- له‌ سالی غه‌زا، غه‌زای عروسه‌که‌ی پێشوا سالا‌ری سابلاخ له‌ موکریان، حاجی مه‌لا عه‌بدو‌للا‌یک هه‌بوو مه‌لای گونده‌که‌ی بو‌و. ئه‌چینه بن ده‌ستیه‌وه پێی ئه‌لێ: ئه‌مه غه‌زایه‌و بو‌ دینی ئیسلامه. هه‌رکه‌ به‌چیت بو‌ ئه‌و غه‌زایه ئه‌گه‌ر بکو‌ژی‌ت شه‌هیده‌و هه‌و حو‌ری له‌ به‌هه‌شتا ئه‌ده‌نی. ئه‌گه‌ر خۆ نه‌شکو‌ژرئ ئه‌وا ئه‌بێ به‌ «غازی» و مال و تالا‌نیکێ زۆریشی ده‌ست ئه‌که‌وئ.

به‌م قسانه سالا‌ر هه‌له‌خه‌رتنی بو‌ غه‌زا له‌گه‌ل چه‌ند سواریکا ئه‌یان نیرئ ئه‌چن. ئه‌و سه‌رگه‌رم ئه‌بێ و عروس زۆر خراپ ده‌و‌ریان ئه‌ده‌ن. جا سالا‌ر له‌و ئاب‌لو‌قه‌دانه‌دا ئه‌یوت: «خوا‌یه تو ئه‌مجاره‌ش شه‌هیدم مه‌که‌ تا ده‌ستم ئه‌گاته‌وه به‌ ده‌ستی حاجی مه‌لا عه‌بدو‌للا‌ بزاتم ئه‌گه‌ر غه‌زا واشتئ سووک و ئاسانه‌ خۆی بو‌چی نه‌هات و وا به‌مجۆره ملی ئیمه‌ی پێوه کرد».

- لەو ولاتی «سویسنایەتی» یەدا کابرایەکی سویسنی ئەبەن بۆ لای مەلا بۆ ئەووە ژنی
 لێ مەرەکا. مەلا هەندێ شتی فێر ئەکا و پاشان ئەپرسی: ئەرێ کاکە برا مەزەهەب چەندە؟
 ئەلێ: «قوربان چوارە. مەلا پنی ئەلێ: عامفەریم، چی و چین؟
 ئەلێ: «قوربان، مەلکەری، بەراجی، باسکی کۆلەسە، دۆلی قازانی». مەلا ئەلێ بە
 راستی باشی ئەزانی و مەزەهەب زانین هەر ئەبی وای.
 ئەم چوار ناوە ناوی چوار شوین و بەراون لەو ولاتە.

- «گولە» گوندیکە لەو ولاتی سویسنایەتیە. مزگەوتی لێیە مزگەوتەکە مجەوڕیکی
 هەبوو باپیری ناو بوو. ئێوارە زستانەو خەلکی دێ لە مزگەوت کۆ بوونەتەو هەر یەکە
 داوای شتیکی لە باپیر ئەکرد. یەکنێ ئەیوت ئاوم بۆ یێنە، یەکنێ ئەیوت دار بخەرە
 ئاگردانەکەو. یەکنێ ئەیوت کەوشەکانم هەلگرە، یەکنێ ئەیوت بەرەکە واراخە؛ بە کورتی
 هەر یەکە قسەیکە ئەکرد. ئەویش هەستا و پەرپە ناو محرابەکەو وتی: «هەر سێ تەلاقێ
 ئەو باپیرە کەوتنێ قسە ئەکەن بە یەک، بە گۆئ کەسوو ناکەم».

- دێ «سێ گرتکان» هەیه لە ولاتی «کۆیە». ئەمانە زۆرتر شێوەی قسە کردنەکیان
 ئەچیتەو سەر «هەمەوێن». کابرایەکی خۆشناو بۆ ترێ فرۆشتن پێی ئەکەوتنەو. سەر
 ئەکا چەند پیاویکی خەلکی گوندەکە لە سەربانیک دانیشتون و قسە ئەکەن. ئەمیش
 هەرچەندە گۆیی بۆ قوت ئەکاتەو بە هیچ جۆر لە قسەکانیان تێ ناگا. روویان تێ ئەکاو
 ئەلێ: «ئەم، ئەم، ما ئەنگۆو بە شەویش لێ کوو دەگەن؟»

- ژن و مێردیک سێ کۆری منالیا ئەبن. یەکیکیان هەر زۆر منال ئەبن لە هیچ
 تێناگا. شەوی خەبەری ئەبیتەو سەر ئەکا باوکی وای بە سەر دایکیەو، لای وای ئەبن کە ئەمە
 باوکی دایکی ئەخنکین. دەست بە برا ناوونجیە کە یەو ئەژەنی و خەبەری ئەکاتەو؛ بە
 شەژانیکێ منالیەو پنی ئەلێ باوکم دایکم ئەخنکین.

ئەو برا یە تێنەگا چ باسە، پنی ئەلێ: «بنوو من ئەزانم چی ئەکەن». کۆرە منالەکە لەمە
 هیچ تێناگا، برا گەورەکە خەبەر ئەکاتەو بەو ئەلێ ئەویش دیسان گەورەترە تێ ئەگا لە
 کارەسات، ئەویش پنی ئەلێ: «بنوو، بنوو خۆی ئەزانی چی ئەکا».

کورپه مناله که زیره ک وشه‌یتان ئه‌بن، ئه‌میش ئه‌مجا تی ئه‌گا که مه‌سه‌له چیه ئه‌لی: «به من ئه‌زانم و به خوی ئه‌زانی باوکه‌تان کرد به که‌له گای دایکم، که‌واته ئه‌مه زه‌ماوه‌نده». هه‌له‌سته‌ی و ده‌ست ئه‌کا به هه‌له‌په‌رین. براکانی تریش به‌م ئیشه‌ی ئه‌م ده‌ست ئه‌که‌ن به پیکه‌نین و ئه‌بن به هه‌را. باوک و دایکی قور به سهر ئیشیان لی تیک ئه‌چی و ئه‌مجا ئه‌وان خویان ئه‌که‌ن به نوستوو.

- جاریک دوو کابرای «زیار» ی له‌و ولاته‌دا له چۆلیکا تووشی جووله‌که‌یه‌کی چه‌رچی ئه‌بن، ئه‌یگرن و تفه‌نگ له سهر سنگی دانه‌نین، پتی ئه‌لین: «سه‌یه موسلمان به». جووه‌ش له ترسی گیانی خوی ئه‌لی: «ئه‌زه‌به‌نی! چ دبێژن ئه‌ز حازرمه، ئه‌ز نزانم چ بێژم؟» کابراکانیش فیکر ئه‌که‌نه‌وه هه‌ر چه‌ند ئه‌که‌ن نازانن چۆن موسلمانێ کهن و به‌چی موسلمان ئه‌بن. له ئاخرا پتی ئه‌لین، جووه هه‌ره لای مه‌لای زړ‌گوێزی ئه‌و دبێژته ته. ئه‌ویش ئه‌لی: «ئه‌زه‌به‌نی! به سهر چاقان، ئه‌ز نوکه دچم لکن مه‌لای وی چ گوت ئه‌ز دبێژم». ئه‌وانیش ئه‌لین باشه‌و به‌ره‌لای ئه‌که‌ن. جووه‌ش له باتی ئه‌وه به‌چیته لای مه‌لای زړ‌گوێزه ئه‌چیته‌وه بۆ مالی خوی.

- مه‌لایه‌ک له گوندیکا ئیواره له مزگه‌وت دانیشتبوو باسی به‌هه‌شتی بۆ خه‌له‌که‌که ئه‌گێڕایه‌وه ئه‌یوت: به‌هه‌شت پریه‌تی له کانیای سافی روون، له هه‌موو لایه‌کیه‌وه گول و گیا خه‌رمانیان داوه. ئه‌م گول و گیایانه هه‌ر چلنکیان جوژه بۆننکیان هه‌یه؛ ئه‌گه‌ر یه‌کینکیان بکه‌وی خیرا یه‌کینکی‌تر له شوینه‌که‌ی ئه‌روینه‌وه. ئه‌مانه قه‌ت له دوا‌ی هاتن نایه‌ن. کابرایه‌ک که له کۆره‌که‌دا بوو به ته‌واوی دلی دابوو قسه‌کانی مه‌لا هه‌ر له ناکاو هه‌له‌دایه‌و وتی: «ئه‌ی دایکم به ساقه‌ت بێ مه‌لا! به خوا جیتی به‌رخ له‌وه‌پانده».

- کابرایه‌کی خوشناو چوو‌بووه موسل، هیچ جاریکی‌تر موسلی نه‌دیوو. گه‌رایه‌وه بۆ ولات خزم و که‌س و کار ده‌وریان داو باسی موسلێان لی پرسی که‌ چۆنه‌و چۆن قسه ئه‌که‌ن. وتی: «به خودای بابم هه‌موو به حه‌ره‌بی قسان ده‌که‌ن. ته‌نها نوێژه‌که‌یان نه‌بن به کوردی ده‌یرین. چ پهران کوردی گوتن به سهر زاریا نایه‌ت».

- ژنیک هەبوو لە ولاتی سولهیمانی «باجی تەلیس» ی ناو بوو. بلامانی ناوی به خراب دەرچوو بوو. جا ئەچوووە شوێنان و ئەیهوێست ئەو ناوە لە خۆی داشوریتەووە ئەبیوت: ئەیهەرۆ من هیشتا فیری قسە نەبووم، نازانم چۆن ناو و شۆرەتی وا ئەخەنە شوێنم؟ من تەنانت ئەو خەلکە ئەلێن «دار بەروولە»، من هەر ئەلیم «دار پەرەلوولە». ئێستە من چۆن فرمانی تر ئەزانم؟

- دوو کابرای ئەو ولاتی «دزەیی» یە هاوڕێی کۆن بوون و چەند سالیکی لە یەک دوور کەوتوونەووە. رۆژیک لە ناکاو لە دوو ڕێیانیکا تووشی یەک ئەبن و دەست ئەکەنە مل یەک و چاک و چۆنی لە گەل یەک ئەکەن. ئەمجا ئەکەونە هەوال پرسی یەک. یەکیکیان بەویکیان ئەلێ: «برا هەنووکە کوویتی و کوونیتی؟» ئەلێ: بە خوا برا زۆر چاکم و لە خودا بە زیاد بێ لە چ شتان ناتەواویم نییە. ئەمجا ئەو لەو ئەپرسی ئەلێ: ئەتۆ کوویتی؟ ئەلێ: برا لە من مەپرسە من زۆر خراپم. ئەلێ: لۆ؟ ئەلێ: «کۆرە ژنیکم هەیه ناوی زەمزەمە، سەری بە تەمەو قوونی بە خەمە؛ من هەر لۆی دێنم هەر دەلێ کەمە. ئەچم دەگەرێم لەم شار لۆ ئەو شار، شتی لۆ دێنم بە کۆل و بە بار. من دەلیم هانی ئەو دەلێ کانی».

- مەحمووبەگی رەزا بەگ ئەبیوت: رەزا بەگ - بە رەحمەت بێ - کە ئەکەوتە رەمەزان بە رۆژو ئەبوو، بەلام نوێژی نەئەکرد. لێیان پرسی: میرم بۆچ نوێژ ناکە؟ ئەویش ئەبیوت: «نەوێک فیر بێم».

- لە راستی لە کەلار بە رەمەزانان رۆژ و بە نوێژەووە باوێکی زۆری هەیه. نوێژ و رۆژووەکە کەلار کابرای قاوورمە فرۆشی سولهیمانی بێر ئەخستەووە. ئەوێش ئەو بوو کە کابرایەک هەبوو لە سولهیمانی بەیانیان قاوورمە ی نوکی ئەفرۆشت بە دەنگە زولالەکە بانگی ئەکرد: «قاوورمە ی نوک بە نانی جوانەووە». کەواتە لە کەلاریش نوێژ بە رۆژوی رەمەزانەووە.

- قادربەگی جافرسان لە تەویلە سەردەمیک تۆزی بێ پارەیی بە سەرا هاتبوو. هەورامیەکانیش تەلاق زۆر ئەخۆن، هێتابووی فەرمانیکی دەرکردبوو کە هەرکە تەلاق بخوا هەر تەلاقە لیرەیک جەزایەتی.

قادر به گ دوو پیاوی هه‌بوو یه‌کینکیان «که‌یکائوس» ی ناو بوو؛ یه‌کینکیان «هۆمه‌ری مه‌ولوو». ئەمانه به‌شهو هه‌کایه‌تیان بۆ قادر به‌گ ئەکرد بۆ ئەوه خه‌وی لی بکه‌وئ. ئەمانه‌ش زمانیان فیر بووه به‌ته‌لاق خواردن و ناشزانن چیش بکه‌ن. له‌پاش ده‌رکردنی فه‌رمانه‌که‌یه‌که‌م شه‌و هۆمه‌ر ملی که‌یکائوس ئەگرئ ئەلئ: ئیمشه‌و نۆره‌ هه‌کایه‌تی تو بیت. قادر به‌گ راکشاهو که‌یکائوس هه‌کایه‌ت ئەکا کوتوپر ئەلئ: «ده‌ ملیۆن ته‌لاقی ئەم که‌یکائوسه‌ که‌وتبئ قادر به‌گ ئەم هه‌کایه‌ته‌ راسته‌». قادر به‌گ کوتوپر سه‌ر به‌رز ئەکاته‌وه‌و ئەلئ: که‌یکائوس ئانه‌ چیش واته‌ن؟» که‌یکائوسیش ئەلئ: «قادر سان ده‌ ملیۆن ته‌لاقی ئەم که‌یکائوسه‌ که‌وتبئ ده‌ ملیۆن لی‌ره‌ له‌م ولاتی هه‌ورامانه‌دا نییه‌». قادر به‌گ سه‌یر ئەکا به‌مجۆره‌ برپا زۆری ئەوئ له‌وانه‌یه‌ فه‌رمانه‌که‌ی پشکینری. جارچی ئەخاته‌ ناو شاری ته‌ویلە ئەلئ: «له‌و فه‌رمانه‌ی ده‌رمکردوو که‌یکائوس و هۆمه‌ری مه‌ولوو لی ده‌رچئ و ئەوان به‌ر نه‌که‌ون». به‌م جۆره‌ که‌یکائوس و هۆمه‌ر له‌ ده‌ست قادر به‌گ رزگار ئەکاو ئەمجا به‌ بی ترس ده‌ست ئەکه‌ن به‌ ته‌لاقی خواردن.

- فه‌قیه‌شیت هه‌بوو له‌و بناری هه‌له‌بجه‌و شاره‌زووره‌دا به‌ وه‌وه‌گرتبوی که‌ بزانی ئەوه هه‌ر ئەلئین هیچ، هیچ، هیچ؟ هه‌ر چه‌نده‌ ئەگه‌راو ئەپرسی هیچی بۆ ده‌ر نه‌نه‌که‌وت؛ هه‌ر شتیک تو بیگری له‌عاستی خۆی شتیک بوو. هیچ شتیک نه‌بوو که‌ شت نه‌بئ. رۆژیک هه‌ر له‌ هه‌له‌بجه‌ به‌ لای که‌لاهه‌یه‌که‌دا تیه‌پری هه‌ر وا له‌ خۆیه‌وه‌ سه‌ری کیشایه‌ که‌لاهه‌که‌. که‌ سه‌یر ئەکا وا کابرایه‌کی گژن نیشته‌وه‌ به‌ به‌ر که‌ریکه‌وه‌. لئی پرسی ئەوه‌ چی ئەکه‌ی؟ کابرا وتی: «هیچ». ئەمیش وتی: «ها ئەوه‌ ئیسته‌ ئەزانم که‌ هیچ یانی که‌ر گاین».

- له‌و خۆشناوه‌تیه‌ کابرایه‌ک وه‌ختی خۆی میر ژنیک ی بۆ هینا بوو. کابرا ژنه‌که‌ی مردبوو، له‌ سه‌ری پایزا چوو بووه‌وه‌ بۆ لای میر و پنی ئەلئ: «میران ده‌بی ئەمجاره‌ش خه‌میکم لۆ بخۆی. مه‌به‌ستی ئەوه‌ بوو ئەبی ژنیک ترم بۆ بیتنی». میریش پنی ئەلئ: «خه‌می چت لۆ بخۆم؟ مه‌گه‌ر گوویه‌کت لۆ بخۆم». کابراش ئەلئ: «به‌ خودای میرم ئەگه‌ر ئیستاشم لۆ نه‌خۆی ده‌بی به‌هاریم هه‌ر لۆ بخۆی».

- لەم کوردەوارىيە ھەندى جارى وا ئەبى دوو کەس ئەبى بە شەپيان يەکیکیان بەویکەیان ئەلى: «دە کەم گوو بخۆ». ئەویکەش زیت ئەبیتەو ئەلى: «کۆرە ئەو بە کى ئەلى کەم گوو بخۆ؟ خۆت کەم گوو بخۆ».

- ھەسەن بەگ بۆ گىرامەو کە شىخ محەمەدى شىخ ھەسەمەدين گىرايەو وتى: شىخ عوسمانى برام لە گەل دایکەم ئەچوون بۆ ھەج و چوونە بەغدا؛ دىناش ھاوینە. وتى بەیانیک دایکەم پى ئەلى کورم عوسمان بچۆ ئۆتۆمبیلک بگرە با برۆن. شىخ عوسمانیش ئەچیت و ئەروانە سەر جادە ئۆتۆمبیلک دیت. لە داوایە پەلامارى ئەداتى بۆ ناگیرى. يەکیکی تر دیت ديسان ئەیەوئ بىگرى، ھەر بۆ ناگیرى. بە کورتى تا ئیوارە پەلامارى ئۆتۆمبیل ئەدا ھىچ بە ھىچ ناکا دایکیشى لەو لاو ھەر چاوەرپىيە کور بىتەو و ئۆتۆمبیل بىنى و برۆن.

ئىوارە شىخ عوسمان ئەگەرپیتەو بۆ لای دایکى ھەرەقى سوور و شىنى دەر داوایە ماندو و مردو و ھىلاک. دایکى پى ئەلى: کورم ئەو ئەمىرۆ لە کوى بوو؟ خۆتو چویت ئۆتۆمبیل بگرى و بەینى، کوا ئۆتۆمبیلە کە؟ شىخ عوسمانیش ئەلى: «دایە لىم گەرپى. ئەمىرۆ ھەر مردم، لە بەیانەو تا ئىستە ھىچ ئۆتۆمبیلک نەما کە پەلامارى نەدەمى ئىستەو ئەوسا ئۆتۆمبیلک بۆ نەگیرا. ھىچیان لە وزى منا نەبوون. دەستم ئەدایە ھەر ئۆتۆمبیلک لە باتى ئەو کە من ئەو بگرم، کەچى ئەو منى راتەکیشا. لە بەر ئەو ھىچم بۆ نەگیرا».

- ديسان ھەسەن بەگ گىرايەو وتى: شىخ محەمەدى شىخ ھەسەمەدين وتى: ئەم دەرمانى «فلیت» تازە ھاتبوو ھەتتا، پڕوپاگەندەى زۆرى بۆ ئەکرا؛ بە تايبەتى لە بەغدادا ھەر چەند ھەنگاویک ئەرپىشتیت ئىعلاىک ھەلواسرابو لى نووسرا بوو «امشى». وتى رۆژیک شىخ عوسمانى برام لە بەغدا لە «باب الشرحى» ھە ئەیەوئ بۆ شویتىک برۆا سەیر ئەکا لە قەد کۆلەکەيە کەو نووسراو «امشى»، دىناش گەرماى نیوەرپۆیە. پى لى ئەکا بە پشتاوەرپۆا زۆرى پى ناچى تووشى کۆلەکەيە کى تر ئەبى ديسان نووسراو «امشى»، ئەو ئەندەى تر ھەنگاوە توند ئەکاتەو. بەمجۆرە بىنى پتو ئەنى تا ئەگاتە «باب المعظم» ھەر چەند «امشى» ئەبىنى ئەو خیراتر خۆى گورج ئەکاتەو. لە «باب المعظم» سەیر ئەکا دوو سى پیاو لای خۆمان لە بەر کۆلەکەيەکا و ھەستان و قسە ئەکەن. لە قەد کۆلەکەش

نووسراوه «امشی». ئەویش لییان توورە ئەبێ و ئەلێ: ئەووە چۆن لیترەدا وەستاون؟ ئەو چاوتان لێ نییه نووسراوه «امشی»؟ یانی پرۆ، ئاخر نازانن ئەمە فەرمانی حوکومەتە؟ چۆن نافەرمانی حوکومەت ئەکەن و لیترە ئەوەستن؟ ئەوانیش زۆر سەریان سڕ ئەمینێ و لە ئاخر تێئەگەن کە مەسەلە چیه تێی ئەگەینەن کە بابە ئەمە مەبەست ئەووە نییه کە پرۆ. هیچ ئیعلانی حوکومەتیش نییه؛ ئەمە پروپاگانداوە کە بۆ فلیت کە عەرەبەکان پێی ئەلێن «امشی».

- کابرایەکی تەمەلی تەووەزەل کە هیچیشی نەکردبوو، حوکمی خنکاندیان دا. درایە دەست کابرایە ورگ زل کە بیبا لە دووری شارەووە لە داری بدا. لە پرێگادا جەلادە کە بە تەمەلە کە ی وت: ئاخر خوا بتگرێ بۆچی ئیشیکێ وات کرد لە دارت بدەن و مال و منالت بەرەلای ئەو دەشتە بیت؟ کابرای تەمەلێش وتی: «کۆرە پرۆ مردووت مری! من نیستە پوخت و پاکیزە ئەچمە سەردارو رەحمەت ئەبم. بۆ خۆت بگری کە ئەبێ دوو سەعات پرێگا بگەرێتەووە دواووە».

- والیه ک کابرایەکی ناچار کردبوو بەو کە یا ئەبێ گوو بخوا یا ئەبخنکێنێ. کابرا دیارە گوو کە ئەخوا ئەمجا هەر گووی ئەخوارد و ئەیوت: «خوایه نەمکی ئەم خانەدانەمان پێ حەلال کەیت».

- لە ئاواپی مەستەکان کوێخا حەمە ی نادر شەوێ هەلئەستێ بچیت بۆ سەر ئاودەست، کوتوپر سەیری کرد و دزیک لە حەوشەدا یه. لێی کرد بە هەراو دزە هەلات. حەمە ی نادر کەوتە شوێنی، لەو کاتەدا کە دزە کە خەریک بوو لە سەر دیواری حەوشە کە بچی بەو دیوا حەمە بە شوێنیەووە بوو چمکی کەواکە ی گرت و بانگی کرد لە سەپانە کە یان ماری ئەو گالۆکەم بۆ بینە. دزە کە گوێی لەمە بوو لە سەرەووە فێراندی بە سەر و ریشی حەمە ی نادرا. حەمە کە سەیری کرد ئیش گەنە بانگی کرد: «ماری گالۆکە کە دانێ و مەسینە کە بینە».

- عەزیز بەگ هەبوو لە سولەیمانی زۆری حەز لە گۆل ئەکرد، ئەچوو لەم لاو لەو لا تۆی گۆلی پەیدا ئەکرد ئەیهینا لە مزگەوتە کە ی شیخ جەلال ئەیناشت. بەلام ناشتنە کە ی ئەووە بوو کە بەیانیان ئەیناشت و ئیوان هەلی ئەکێشایەووە لە ژوور سەری خۆیەووە دایەنا ئەنووست. پێیان ئەوت عەزیز بەگ چۆن گۆل و سەوز ئەبێ؟ ئەویش ئەیوت: «سەوز نابێ بە کێرمەووە! ولات تیکچوووە پیاو ئەبێ مالی لە ژوور سەری خۆیەووە بیت».

- کابرایه‌کی له‌و ناو جافه له‌ به‌ر ئه‌وه‌ سکی بای کردبوو نه‌خۆش که‌وتبوو. حه‌کیمی کوردایه‌تی ئه‌و ناوه‌یان هه‌ینایه‌ سه‌ری. حه‌کیمه‌که‌ش وتی ئه‌گه‌ر تا سه‌عاتیکه‌ی تر بایه‌کی لێ بێته‌وه‌ رزگار ئه‌بێ ئه‌گه‌ینا تازه‌ له‌ ده‌ست ده‌رچوو.

خزم و که‌س و کاره‌کانی هه‌موو له‌ ده‌وری کۆ بوونه‌وه‌ بۆی ئه‌گریان و دوعایان نه‌کرد له‌ خوا که‌ شفای بۆ بێت. ئه‌وا سه‌عاته‌که‌ به‌ سه‌ر چوو هه‌یچ نه‌بوو، ئه‌مجا کابرا ئیتر دانکه‌نی ژیان بوو ده‌ستی کرد به‌ پارانه‌وه‌ وتی: «خوایه‌ ئیسته‌ ئه‌وا به‌ هه‌ناسه‌ ساردی ئه‌مرم تو خۆش! به‌لام به‌ لانی که‌مه‌وه‌ له‌و دنیا گۆشه‌یه‌ک له‌ به‌هه‌شت و حۆریه‌کم به‌دری». یه‌کنی له‌ خزمه‌کانی که‌ گویی له‌مه‌ بوو ئیتر پتی هه‌ل نه‌گیرا چوووه‌ ژوور سه‌ریه‌وه‌ پتی وت: «هه‌ی که‌ری کویستان نه‌دیگ! ئیمه‌و خۆت کول بووین له‌ ته‌ک خوادا تریکی پتی ره‌وا نه‌وینیت. ئیسته‌ له‌و دنیا به‌هه‌شت و حۆریت ئه‌دات؟ ده‌بچۆ بیه‌خو!»

- جاریک ئه‌حه‌ی کړنو له‌ سوله‌یمانی ئه‌چیته‌ به‌رده‌رگای یه‌کنی له‌ ئاوده‌سته‌کانی مزگه‌وته‌ گه‌وره‌. تا ئه‌م ئه‌یه‌وی بچیته‌ ژووره‌وه‌ زه‌فته‌یه‌کی تورک پیشی ئه‌که‌وئ ئه‌چیته‌ ژووره‌وه‌. ئه‌حه‌ی کړنو زۆر رائه‌وه‌ستی کابرا ده‌رناچی. ئه‌حه‌ ئه‌یه‌کی بۆ ئه‌کا، کابرا له‌ ژووره‌وه‌ یه‌کیکی پیا دین ئه‌حه‌ ئه‌یه‌کی تر ئه‌کا کابرا دیسان یه‌کیکی زلتی پیا ئه‌کیشتی. ئه‌حه‌ تووره‌ ئه‌بێ ئه‌لێ: «سه‌گی سه‌گباب تو که‌ تۆپ و تۆپخانه‌یه‌کی وات پتیه‌و زه‌خیره‌ی شه‌ش مانگیشت هه‌لگرتووه‌ بۆچ ناچی یاخی بی له‌ ده‌وله‌تی توورک به‌ مانگی مه‌جیده‌ک سه‌ربازی بۆ ئه‌که‌ی؟»

- سالیک له‌ هه‌وه‌لی زستانه‌وه‌ بارانیکی زۆر باری و که‌ که‌وته‌ به‌هار بارانه‌که‌ی گرتوه‌و تۆزئ شپزه‌یی بۆ باران په‌یدا بوو.

پیاویک هه‌بوو عه‌لی مامه‌یان پتی ئه‌وت خه‌لکی ئه‌و ولاتی خانه‌قیه‌و ده‌رویشی شینخ بوو. که‌ سه‌یری کرد عه‌لم شپزه‌ن بۆ باران سه‌ری به‌رز کرده‌وه‌ وتی: «ئه‌ری خوا وه‌ قوروانت وم بۆچ خۆت نه‌ته‌زانی ئه‌یه‌ به‌شی گه‌ره‌که‌، هاتی له‌ هه‌وه‌له‌وه‌ چی هه‌بوو نه‌و له‌ خه‌زینه‌که‌تا گشت وه‌م لاو وه‌و لادا پڕژاندو ئه‌وا ئیسته‌ وه‌ ده‌س عه‌لمه‌که‌وه‌ دامگی هه‌ر چه‌ن ئیژن وه‌ قوروانت وم چۆرئ باران، تو هه‌ر جووایشیان ناده‌یته‌وه‌؟ ئه‌مه‌ کار بوو تو کردت؟»

- حەسەن بەگى عەلى بەگ بۆى گىرامەو و تى:

منال بووم کورپىكى قەلخانى - كە شامەى ناو بوو - لە تيرەى «تفەنگ وە شىن» ھاتبوو ە
لامان و پىاوى ئىمە بوو. ئەم كۆرە ھەر بە منالى كەوتبوو ە لمان و لای ئىمە گەرە بوو
بوو. قەلخانى و بە تايىبەتى تفەنگ وە شىن خواردنى گۆشتى بەراز بە لايانەو ە وەكوو
خواردنى گۆشتى «پۆر» وايە بە لای ئىمەو ە.

وتى قەمەر سولتانی قەلخانى رۆژىك بوو بە ميانمان و لە ژىر دەوارا دانىشتبووین
خزمە تکار و شتە ھاتوچۆيان ئەکرد كوتوپر قەمەر سولتان چاوى كەوت بە شامەو ناسیەو ە.
پىنى وت: «ھا شامە ئەمە ئەو ە لە مالى پاشايت؟» ئەویش وتى: «بەلى قوروان سەگەوانى
مالى پاشام». وتى: «كەواسە كاورا بویتە سونى». وتى: «ئەرى وەللا قوروان بىوم وەسونى
و ھەر چوار فەرزە نەچىونم».

قەمەر سولتان وتى: «كۆرە دەویت باوك چوار نىيە پەنجە وەو ئىمام ئىساقە ھەر
قەلخانیت و پاك نەویتەسەو ە».

- ئۆتۆمۆبىل تازە داھاتبوو، دوو ئاغای ئەو سەرە گەلى جار ھاتوچۆى شارىان
ئەکردو لە شارى شارىتر بوون. ئەمانە ھەر يەكە خزمە تکارىکیان ھەبوو ەموو دەم لە
گەلىان بوون؛ ئەمانىش بوو بوون بە بەچكە شارى.

رۆژىك ھەر دوو ئاغەكە پىكەو ە دانىشتبوون دەرە دلىان لە بى عەقلى
خزمە تکارە كانیانەو ە بۆ يەك ئەکرد. ئەو ئەبوت ھى من كەرترە؛ ئەو ىترىان ئەبوت نا ھى من
كەرترە. ئاخىرى ھاتنە سەر ئەو ە كە تاقیان بکەنەو ە بزائن کامیان كەرترن. يەكىکیان بانگى
نۆكەرەكەى خۆى كرد و پىنى وت: «رۆلە! ئۆتۆمۆبىلەكەمان كۆن بوو ە ھا ئەو ە دە قەران
بچۆ ھەر ئىستە ئۆتۆمۆبىلىكى فرازىرەر بکەرە». نۆكەر وتى بە سەرچاو! دە قەرانى وەرگرت
و چوو بە شوین ئۆتۆمۆبىلەو ە.

كە ئەو چوو ە دەرەو ە ئاغەكەى وتى چاوت لىبوو چەن كەرە؟ ئاخىر نالى چۆن
ئۆتۆمۆبىل بە دە قەران ئەدەن؟

ئەمجا ھاتە سەر ئەو ئاغەكەى تر وتى نۆرەى منە. ئەویش نۆكەرەكەى خۆى بانگ
كردو پىنى وت: «ئا رۆلە بچۆرە مالەو ە بزائە من لە وىم». خزمە تکار وتى بەسەرچاو و
چوو ە دەرەو ە. ئاغەش وتى چاوت لى بوو ھى من چەندە بار ھەلئەگرى؟

بە پێکەوت خزمەتکارەکان لە پێگەدا تووشی یەک بوون. ئەوانیش لە بەین خۆیاندا دەستیان کرد بە دەردە دل کردن لە کەریەتی ئاگاکی خۆیان. ئەوی ئۆتۆمبیل وتی: «تەماشاکە ئەم ئاغە منە چەند کەرە؟ ئاخەر ئالێ ئیمرۆ شەنبەیهو شەریکە شەله مۆوه جوو دانانیشی».

ئەو تیریشیان وتی: «کۆرە ئاغە تۆ باشە، ئاغە من زۆر کەرە. ئەوە تانی تەلهفۆنەکە لە بن دەستیەوه تەلهفۆن ناکا بۆ مالهوه بزانی خۆی لە مالهوهیه، دیتی هەلکوت هەلکوت من ئەنیری بۆ مالهوه».

- هەر وا باسی منال و منال بوون ئەکرا فەتاح هەبوو خەلکی ئەو ولاتی خانەقییە بوو وتی: «خەلیل ژنەکی هەر دوت ئەهاورد تا بیون وه هەشت. کاورا لە گیان خۆی عاجباتی هات بێوه ژنە تەلاق دا و دوتیکی تری هاورد. ئەی کەشە ماشەللا ئەیه دوو دوو دوت ئەهاورد بە گشتی کار خواس ئایەم نەوت دەس لە کار خوا با».

- شێخ حسینی قەرەداغی وتی:

جاریک کۆپیکی هاوڕێی پەنجەیی بریندار بوو. کەریم بەگ لێی پرسى بۆچ پەنجەت بریندار بووه؟ شێخ حسین قەبی لێ گرتووه؟ کۆرەکە وتی: «نەوه لالا ئەوا خەریکە چاک ئەبێتەوه». شێخ حسینیش ئەلێ: «بەلێ خەریکە چاک ئەبێتەوه، چونکە کەریم بەگ لەستوویەتەوه».

- شێخ رەزای تالەبانی لەگەڵ ژنیکی هەمەوهەندا سەر و سەودای شعر پەیدا ئەکەن و لە پاشا سەر ئەکیشتە لای قەسە وتن بە یەک. ژنە لە ئاخرا شێخ رەزا ئەکاتە کون و هەر ئەپەوی خۆی لێ بدزیتەوه، بەلام ژنە هەر وازی لێ نایەنێ ئیش وای لێ دێ شێخ بۆر ئەخواو ئیتر بە هیچ جۆر لە هیچ لایەک باسی ناکا. ئەوەندە هەیه ژنەکە هەر لە کۆلی ناییتەوه.

پێ ئەلێن: «یا شێخ! ئەمە چیە لە بەیتاندا وا بەم جۆرە درێژە کێشاوه؟» شێخیش ئەلێ: «وە لالا بلیتم چی نازانم خەلکی تووشی گون رەشی خۆیان ئەبن کەچی من تووشی قوز رەشی خۆم بووم.» ژنەکە ئەمە ئەبێتەوه ئیتر وازی لێ دیتی.

- پیاوئ هه‌بوو له سوله‌یمانی عه‌لی ئۆفیکیان پئ ئەوت. ساز و سه‌ودایه‌کی ته‌واوی هه‌بوو له گه‌ل عه‌ره‌ق خواردنه‌وه‌دا هه‌تا بلیت نابوو و لاتیش بوو. هه‌ر که چه‌ند پوولیکی ده‌ست ئەکه‌وت خێرا ئەبیرد ئەیدا به‌ عه‌ره‌ق و ئەیخوارده‌وه‌.

روژیک به‌ هه‌ر جو‌ر بوو هه‌شت پوولی ده‌ست که‌وتبوو برده‌بوی بۆ لای عه‌ره‌ق فروشه‌که‌ عه‌ره‌قی پئ بکړئ. کابرای عه‌ره‌ق فروش ئەلئ: جا ئەمه‌ چی ئەکا و چ سه‌ر خۆشیه‌که‌ ئەدا؟ ئەویش ئەلئ: «هه‌ر چه‌نده‌ ئەکا تۆ بمده‌رئ سه‌ر خۆشیه‌که‌ی له‌ سه‌ر خۆم».

- له‌ ده‌وری قاجاره‌کانا له‌ ئێرانا هه‌ر ساله‌ له‌ کاتی موچه‌پرهمدا له‌ هه‌موو شاره‌کانی بێجگه‌ له‌ روژئاوای حوکومه‌ت به‌ جو‌ریکی ره‌سمی ماته‌می حسینی ئەگرت به‌ تایه‌تی هه‌ر ساله‌ له‌ شاریک زیاتر کۆششی له‌ گه‌ل ئەکرا. ئەمه‌ش به‌و جو‌ره‌ وه‌لیعه‌هد و گه‌لی له‌ وه‌زیر و کار به‌ده‌سته‌ گه‌وره‌کانی حوکومه‌ت ئەو ساله‌ ئەچونه‌ ئەو شاره‌و ئەمانه‌ش که‌ له‌ تارانه‌وه‌ ئەچوون پیاوانی تایه‌تی بۆ گێرانی ده‌وری «شم‌ر، یه‌زید، زیاد، حسین... و هتد». له‌ روژئ ده‌ی موچه‌پرهمدا که‌ پێیان ئەوت روژئ «قه‌تل» له‌گه‌ل خۆیان ئەبرد.

سالیکی ئەم ده‌وره‌یه‌ به‌ر کرماشان که‌وت. موزه‌ره‌دین شا و هه‌موو سه‌رانی حوکومه‌ت له‌ تارانه‌وه‌ به‌رئ که‌وتن بۆ کرماشان و پیاوانی ده‌وری قه‌تله‌که‌یان له‌گه‌ل خۆیان هێنا. یه‌کیک له‌م پیاوانه‌ کابرایه‌ک بوو که‌ له‌ روژئ قه‌تله‌ ده‌وری شم‌ری ئەگێرا. دیاره‌ ئەمانه‌ هه‌موو فێر بوو بوون و ده‌رزیان دانه‌درا که‌ چۆن ئەو ده‌ورانه‌ بگێرن. کابرای شم‌ر که‌ گه‌یشتنه‌ نزیکی کرماشان نه‌خۆش که‌وت؛ هه‌ر چه‌ند ده‌رمانی ره‌وانی و شتیان دایه‌ که‌لکی نه‌بوو ئاخ‌ری مرد. ئەمانه‌ش نه‌ئه‌کرا به‌ بئ شم‌ر برۆن و تازه‌ ده‌ستیشیان ناگاته‌وه‌ به‌ تاران بۆ ئەوه‌ یه‌کیکی تر له‌و فێرکراوانه‌ بێن. له‌م رووه‌وه‌ په‌کیان که‌وت و که‌وتنه‌ ته‌قه‌لادان.

روژیک له‌ رینگادا کابرایه‌کی شوانی که‌پرەک له‌ به‌ری سمیل باب‌رئ چوار شانه‌ی که‌له‌گه‌تی «گه‌رووسی»یان به‌رچاو که‌وت. بریاریان دا که‌ ئەمه‌ له‌ گه‌ل خۆیان به‌رن و ده‌وری شم‌ری له‌ ماته‌میه‌که‌دا پئ بگێرن. موزه‌ره‌دین شا ناردی هێنایان و کاره‌ساته‌که‌یان وت. کابرا وتی من کابرایه‌کی شوان چوو‌زانم ئەم ئیشه‌ بکه‌م و سه‌رم چۆن لئ ده‌ر ئەچی؟ ئەوانیش به‌ ته‌واوی دلایان پیا چوو بوو، وتیان تۆ هێچ کارت نه‌بی جل و به‌رگی تایه‌تی شم‌رت له‌ به‌ر ئەکه‌ین له‌ شوئینیک دانه‌نیشیت. پیاویک له‌ پشت سه‌رته‌وه‌ ئەبی ئەو ده‌رزه‌ت ئەدا ئەو چی وت تۆیش ئەوه‌ بلئ. به‌م جو‌ره‌ کابرایان ساز کردو پ‌ویشتن.

کە چوونە کرماشان و روژی قەتل ھات، وەلیعەھد موزەفەرەدین شا و وەزیرەکان و ھەموو پیاوماقوول و گەورەو بچوکیکی کرماشان لە سەرایی ھوکومەتیدا کۆ بوونەووە دانێشتن. کابرای گەرووسی بەرگی شمریان لە بەر کرد و لە سەر کورسیەک دایاننیا و پیاویکی لە پشتمووە دانێشت بۆ ئامۆژگاری کردنی. شوێنی کابرا وایک خرابوو کە راست رووی لە موزەفەرەدین شا بێ. پیاویکی تریش کە دەوری «حسین»ی ئەگێرایەووە لە بەرانبەر ئەمەووە دانرا بوو کە پشتمی لە موزەفەرەدین شا بوو.

دەور ھاتە سەر حسین و دەستی کرد بە قسە کردن ئەوەندە قسە کرد کابرای شمیری گەرووسی دەستی کرد بە وەنەوز دان. لە گەل ئەو شا حسین لە گەل ئەم قسە ئەکا، کابرای ئامۆژگاری کەر لە پشتمووە تێی سروان: «چورت نە یە چورت نە یە نوۆرە ی توووە». کابرای گەرووسی شمەر وای تێگەیشتم کە ئەمە یەکیکە لەو قسانە کە ئەبێ بیلێت رووی کردە موزەفەرەدین شا و بە دەنگیکی نێر وتی: «چوورت نە یە چوورت نە یە نووورە ی توووە». شا و دانێشتوان ھەموو راجەنین و سەریان سڕما کە ئەمە چی بوو.

کابرای ئامۆژگاری کەر سەیری کرد وای ھە یای ئەو ئابرووی ھەموویان چوو، دووبارە سوخرمە یەکی تری تیسرە واندەووە و وتی: «جاکەش پەدر، ریدی وە تازە یە کەراواکە ی؟» شمەر وای تێگەیشتم ئەمەش ھەر لە باقی قسە کە یە رووی کردەووە موزەفەرەدین شا و بە دەنگیکی نێر تر وتی: «جاکەش پەدر، ریدی وە تازە یە کەراواکە ی؟» بەمجۆرە لە شاری کرماشانا قەتلی ئەو سالا تەواو بوو.

- کابرایەکی شارەزووری ئەچی بۆ سولەیمانی و ئەچیتە لای ئەھە ی کەرنوو پنی ئەلی: «خالە حاجی ئێژن تو دەستی ھە کیمیت ھە یە. بە قوربانە من دلم فرە ژان ئەکا ئا بزانیە خاسم ناکە ی تەووە». ئەھە ی کەرنوویش نەختی لەتکە ناوکی قەیس ی بۆ ئەھارپتەووە ئەیداتی ئەلی بیکە بە کەفەمەو بیخۆ بزانی چەند دەست سکت کار ئەکا، پێم بلێ جا ئەو وەختە دەرمانی تەرت ئەدەم ی.

کابرا بە یانی دیتەو ئەلی: «خالە حاجی دوو دەستی پڕ و نیو دەست کار ئەکا». تومەس ئەمە کابرا ئەچی بە بەرە لە پنی لای خوارووی خۆی ئەپتوی دوو بەرە لە پ و نیو ئەبێ لای وای ئەبێ کە ئەو پنی وتووە: «چەند دەست سکت کار ئەکا» مەبەستی ئەو بوو کە سکت چەند بەرە لە پ ئەبێ.

شاگردەکی بانگ کرد و پیتی وت رپته. شاگرد پۆیشت له پاش توزیک کاسەیهکی تر جلقاوی هینا له بەردەمیا داینا.

قۆچخان یەکم زۆری برسی بوو، دووهم ئاوی جلقاو تەبیعیەتی تیک دابوو، سێیەم کە ئەمەشی چاو پیتی کەوت ئیتر هیچ شعوری لانەما توورە بوو هەستا شاگردەکی دایە بەر زلەو دەستی گرت بردیە سەر میزی کچ و کوڕەکو بە جێتودان بە کوردی پیتی وت: «باوە حیزە قنگدەرە ی تێ نەگەشتوو. ئا لەمانە رپته» و بە دەست دەستی بۆ خواردەمەنی سەر میزە کە درێژ کرد.

- له دی «زێویە» مەلایەک هەبوو، رۆژیک نوێژی نیوهرۆ بوو دەستنوێژی شتبوو خۆی ئامادە کردبوو بۆ پێش نوێژی کردن و له ناو محرابە کە وەستا بوو بە کابرای بانگوێژی وت بانگ بلی: بانگ وێژ بانگی دا و کەس هەر دیار نەبوو. مەلا وتی جارێکیکەش بانگە کە بلێرەو. بانگوێژ جارێکیکە بانگی دایەو، هەر کەس دیار نەبوو.

مەلا له محرابە کە راوەستا بوو سەیری کرد کەس دیار نییە، هاتە سەر ئەو خۆی بە تەنها نوێژەکی خۆی بکا. نیەتی هینا دەستی بەرزەو کردبوو بۆ وتنی «اللە اکبر تحریم» لەو کاتەدا بانگوێژە کە هات وتی: دوو جار بانگم دا هەر کەس دیار نییە مەلا کە دەستی بەرزەو کردبوو نیەتی هینا بوو هەر مابوو سەر اللە اکبرە کە وتی: «بە کێرمەو. اللە اکبر».

- کابرایەکی هەزار هەبوو له دی «گەلالە» لەو ئالان و ستیوێلە «سۆفی هەسەن» ی ناو بوو؛ پیاویکی زۆر بە دینی له خوا ترس بوو. لەو زستانە ساردەدا هەموو رۆژی پێش مەلا بانگدان ئەچوو دەستنوێژی ئەشۆرد و ئەچوو زووری مزگەوتە کە له خوا ئەپارایەو ئەبوت: «ئاخر خوا یە مەگەر هەر مەحمووپاشای جاف و حەماغای کۆیەو حەمە قەدۆی موسل بەندە ی تۆن وا ئەوەندە مال و مەکت پێداون؟ ئایا ئەمانە له ئیمە پیاوتر و زرنگترن؟ ئە ی ئیمە بەندە ی تۆن و نانی شەومان نایدەیتی؟ ئاخر ئەبێ بزەنم ئەوانەت له چی دروست کردوون و ئیمە له چی؟ نەعوزو بیلا! ئەگەر خوا یی نازانی وەرە خوارەو تا من بنیشمە شوێنە کەت و پیت بسەلمینم کە چۆن موو له ماست جیا ئەکەمەو. ئاخر چەند پوولتیکیش بە ئیمە بدە تا کاسپیه کی پتو بەکەین».

ئەم کابرایە هەموو شەوئ ئەمە ئیشی بوو. بەم هاتوچو کردنی و بەم پارانەرەو دەرنگە دەرنگە حەیشی بە فەقیهەکان تال کردبوو. چونکە زووری فەقیهەکان له سەر پیاوی زووری

مزگه‌وته که و هەر به تەنیشت مزگه‌وته که وە بوو. هەر چەندیان ئە کرد بۆیان چار نە ئە کرا، فەقیه‌کی ئە و موکریانە هەبوو لە ویدا و تە ئیستە مە بۆیان چار ئە کەم.

شە وێک لە پێش ئە ودا سۆفی هەسەن بێت فەقیه‌کە چوو هەسەن سەربانی مزگه‌وته که و دوو سێ فەقێ تری لە گەل خۆی برد و لە سەر کلاو رۆژنە که وە راوەستان. سۆفی هەسەن هات و وە کوو شە وان دەستی کرد بە پارێنە وە. فەقیه‌کە لە سەر کلاو رۆژنە که وە بە دەنگێکی باریکی نە جیمانە و تە: «ئە ی بە نده‌ی ئیمە تۆ چیت داوا کرد وە لە ئیمە و نە ماند اویتە؟»

سۆفی هەسەن کە گوێی لە مە بوو لەم ناکا وەدا ئەم لاو ئە و لایه‌کی خۆی کرد سەیری کرد کەس دیار نییە، سامیکی لێ نیش و بێ دەنگ [بوو و دەنگە کە] قەسە کە ی و تە وە. سۆفی هەسەن تۆزێ سامە کە ی شکاو و تە: «بینایی چاوان ئیستە تیگە یشتەم کە خوا یه‌کی گە و ریت و چاوت لە هەموو کە سیکە. ئیستە هیچم ناوێ هەر ئە مە وێ بە مگە ی نیتە حوزو وری خۆت.»

وە کو لە پاشا خۆی گیرایه‌ وە ئە یه‌ و یست کە چوو حوزو وری، ریشی بگریت و تۆلە ی هەژاری خۆی لێ بکا تە وە.

فەقیه‌کە سەری گوریسیکی لە کلاو رۆژنە که وە بۆ خستە خوار وە و تە: «ئە ی بە نده‌ی ئیمە! سەری ئەم گوریسە بە سته‌ بە ناو قەد تە وە تا هەلیان کیشین بۆ لای خۆمان و بۆ عەرش، ئە و وە ختە لە هەموو نیازیک بێ نیازت ئە کە یین.»

سۆفی هەسەن و تە: ئە ی بە قوربانت بەم وا کەس نا و مێد ناکە ی و سەری گوریسە کە ی بە ست بە ناو قەد ی خۆ یه‌ وە. فەقێ لە سەربانە وە و تە: توند بە ست بە خۆ تە وە؟ سۆفی هەسەن و تە: بە ستم بینایی چاوان ئیشی خۆت بکە.

فەقێ بە یار مە تە ی فەقیه‌کانی تر گوریسیان هەلکیشا. کە چوار پێنج گەزیک بە رزیان کرد وە گوریسە که یان بە رە لا کرد و سۆفی هەسەن تە رپ کە و تە سە ر زه‌ و ی و لە حە ییە تانا تە رپکی زلی کە ند. فەقێ و تە: «ئە ی بە نده‌ی بێ ئە دە ب! ئە وە لە حوزو وری ئیمە دا تە ر ئە کە نی؟ سۆفی هەسەن کە بە ژان و پێچە وە ئە ت لایه‌ وە بە نالە و نووزە یه‌ که وە و تە: «بینایی چاوان! جیکە جیک مە کە. ئە گەر تۆ لە شوێنی مە بویتایه‌، گووت ئە کرد بە خۆتا.»

ئێتر بێرای بێرای جاریکیکە سۆفی هەسەن لە و وە ختانه‌ دا نە چوو وە بە مزگه‌ و تا و فەقیه‌کان رزگاریان بوو لە دەستی.

- کابرایه‌کی «مارنج» ی کچیکی دابوو بە کابرایه‌کی «موژژ» ی. شە وێ کە کابرا

ئە چیتە پەردە سەیر ئە کا بوو کێ کچ نییە و ژنە. ئە چیتە لای باوکی کچە وە دە رده‌ دل ئە کا

ئه‌لئ: قوربان! کچه کهت ژن بوو». باوکی کچ ئه‌لئ: «ئه‌ته‌وئ پیاو بئ!» زاوا ئه‌لئ: «مه‌به‌ستم ئه‌وه‌یه که کون کرابوو». خه‌زوور ئه‌لئ: «ئه‌ته‌وئ بئ کون بئ!»
زاوا ئه‌لئ ئه‌مه‌وئ عه‌رزت بکه‌م که کوزی داوه. خه‌زوور ئه‌لئ: «یه‌عنئ ئه‌ته‌وئ قنگ بدا!» زاوا ئه‌لئ: «مه‌به‌ستم ئه‌وه‌یه که به بیگانه‌ی داوه». خه‌زوور ئه‌لئ: «ئه‌ی ئه‌ته‌وئ به باوکی بدا!». زاوا ئه‌لئ: «قوربان مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که ئه‌م کچه‌ت قه‌جه‌یه». خه‌زوور ئه‌لئ: «هه‌ی بئ ئه‌قل که‌واته تو به ته‌ما‌بویت که قنگ‌ده‌ر بیت!»

- له‌و سه‌ره مه‌لایه‌ک به منالانی ئه‌خویند، یه‌کئ له قوتاییه‌کانی دایکیکی جوانی هه‌بوو بیه‌ژن بوو. مه‌لاکه چوو بوو بۆ خوازیینی ئافره‌ته‌که شووئ پئ نه‌کردبوو.
له سه‌هینی ئه‌و رۆژه‌دا مه‌لاکه دارکاریه‌کی باشی کوپه‌که‌ی کردو پیتی وت: هه‌تیو بۆچی چوویت به دایکت و توه که مامۆستام کیری زله‌؟» کوپه‌که چووه‌وه بۆ لای دایکی و شکاتی کردو ئه‌م قسه‌یه بۆ گێرایه‌وه. دایکه‌که ئه‌م قسه‌یه بیست ئیتر ساز بوو بۆ ئه‌وه که شوو به مه‌لا بکا».

- ژنیکی سک پر زۆر له خوا ئه‌پارایه‌وه که ئه‌م سکه‌ی کوپ بئ، که‌چی به پرکه‌وت کچی بوو. وتی «خوایه چی ئه‌بوو ئه‌گه‌ر شتیکت له لای پیتی ئه‌م مندا‌له‌وه دابنایه‌؟» ژنیکی تر له‌وئ بوو وتی: هه‌یج خه‌مت نه‌بئ له پاش پانزه، شانزه سالی تر ئه‌وه‌نده شت له لای پیه‌وه ئه‌بینی که نه‌توانی بیژمیری.

- مه‌لا ئه‌وره‌حمانیکی سه‌قزی هه‌بوو گێرایه‌وه وتی: ئه‌وا له کرچه‌نه له ژووری فه‌قیه‌کانا دانیش‌توین چا ئه‌خوینه‌وه ئه‌وه‌نده‌مان زانی سواریک له دووره‌وه به پرتاو هات. هه‌ر گه‌یشه بهر حوجره‌که دابه‌زی و رووی کرده حوجره‌و وتی: مه‌لاینه وه قورواتان وم ئه‌وا پیاویک بین له خه‌یله‌که‌مان نه‌خۆش که‌وتگه له مالی خویایه‌سی هه‌ر ئیسه یه‌کیکتان یاسینیکی بخوینن با به بئ یاسین و ته‌لقین نه‌وئ وه‌ژیر خا‌که‌وه.
فه‌قیه‌کانیش به منیان وت مه‌لا ئه‌وره‌حمان خیرت ئه‌گا له‌گه‌لی بچۆ یاسینیکی بخوینه. وتی منیش هه‌ستم و کابرا خستمیه پاشکوی خوی و ئاوزه‌نگی ته‌قین رووه‌و هۆبه به‌ره‌و دوا بووه‌وه.

گه‌یشتینه خیل‌ه‌که‌و روومان کرده ده‌واریک سه‌یرم کرد چەند زه‌لامیک دانیش‌توون هەموو چا ئەخۆنە‌وه هیچ نەخۆش و شتە دیار نییە، هیچ بۆنی ئەوەش نایە که نەخۆش له ژیر ئەم ره‌شماله‌دا هەبیت؛ پرسیم کوا نەخۆشه‌که؟ سه‌یرم کرد یه‌کیک له ناو خە‌ل‌که‌که‌دا ئیستکانی چای به ده‌سته‌وه‌یه دانیش‌تووه ئەیخواته‌وه‌و زۆریش به دەم و پله وتی: «هه‌را مه‌لا! منم نەخۆش ئا سه‌ورکه با چایه‌که‌م بخۆمه‌وه ئەو جا بۆت پال ئەکه‌وم یاسینه‌که‌م بخۆینه». وتی زۆر سه‌رم سه‌رما له‌مه چونکه کابرا هیچ له نەخۆش نه‌ئەچوو. ئەوە‌ندهم زانی چایه‌که‌ی خوارد‌وه‌وه ته‌قه‌یه‌کی له پیتاله‌که‌وه هینا وه‌کوو ئاسک راست بووه‌وه‌و چوو له‌و لاوه راکشاو وتی: «ده‌مه‌لا بێ یاسینه‌که‌ت بخۆینه وه سه‌رمه‌وه. یا ئەمه‌سه ئەمرم و ئەتریم وه گونتا یا ئەمه‌سه زلیا و پلایوکی‌تر ئەکه‌ین له‌م ده‌شتی گه‌رمیانه‌دا پیتش ئەوه به‌چین بۆ کویستان».

- مه‌لا ماریکی تایشه‌یی هه‌بوو گه‌رايه‌وه وتی:

سالیکی له‌گه‌ل شیخ مسته‌فای پینچ ئەنگوسا چووین بۆ ئەو گه‌رمیانه بۆ ده‌رویش گرتن. کاتی ئیواره بوو روومان کرده خیل‌یکی باشکی که تیره‌یه‌که له جاف. روومان کرده ده‌واریک و هاتن به پیرمانه‌وه گیسکیکیان کوشته‌وه‌و مه‌نجه‌ل و هه‌وجۆش خرایه سه‌ر ئاگر. پاش به‌یئیک زنی خاوه‌ن ماله‌که جامیکی هه‌لگرت و چوو بۆ مانگا دۆشین له‌و لای ده‌واره‌که‌وه‌و لێ نه‌ئەبووه‌وه. مێرده‌که‌شی ساتی نه ساتی بانگی ئەکرد که‌که‌هه‌ خیراکه شیخ و ده‌رویشه‌کان برسیانه، ژنه‌ش هه‌ر لێ نه‌بووه‌وه ئەمیش هه‌ر ئەبووت: که‌نی ئازاکه، که‌که‌هه‌ ئازاکه، له ئاخرا ئەوه‌نده هاواری کرد و هیچ که‌ل‌کی نه‌بوو بانگی کرد «که‌که‌هه‌ خیراکه وه که‌لام خوا ده‌وی باوک بێم بۆت به‌ من کۆت ئەوه‌نده‌ت ئەکوتم به‌ که‌ره ره‌ش بیژی شیخ مسته‌فا هاوار فریام که‌وه. ئەگه‌ر له ژیر مانگادا نه‌بی له ژیر شیخ قادری شیخ که‌رمی که‌سه‌زانا بی ئەتکه‌م وه داس. خۆ شیخ وه‌کوو گه‌ماله بازگ ئەوه‌نده کلکی بادا وه ده‌ور چاو چیشتا له برسانا ئەوا تویی. ده‌بی وه‌ریوه ده‌ویت باوک!»

- هه‌ر ئەم مه‌لا ماره‌فە ئەگه‌ر پته‌وه وتی: جاریک له‌و گه‌رمیانه له‌ دیه‌که مه‌لای ره‌مه‌زان و له مالی حاجی محه‌مه‌دا بووم. ئەم حاجی محه‌مه‌ده جووتیاریکی هه‌بوو، ئەسه‌پیک و ئیستریکی دا بوو له یه‌ک جووتی پێ ئەکردن. کابرای جووتیاریش ناوی مه‌حموو بوو. رۆژیک جووته‌که‌ی له نزیک دیکه‌وه بوو لای ئیواره و ره‌مه‌زان بوو هه‌روا ورده ورده له به‌ر بێ تاقه‌تی ده‌رچووم بۆ لای مه‌حموو. مه‌حموو له‌و لاوه جووتی به‌ره‌لا

کرد ئەسپ و ئیستری دایە پیش خۆی و بەرەو مال گەراپەوه. سەیرم کرد ئەسپە کە هەموو لەشی بوو بە زام، منیش گەرامەوه تا گەیشتینە مالهوه و تەم مەحموو ئیمڕۆ زوو جووتت بەردا؟ وتی: «مەلا واز بێرانە دارو گووت لێ بواری وە دەس ئەسپە رەش و حاجی محەمەدەوه گیرم خواردگە. وە لا ئیمامی رەبانی و شیخ غەفووری سولەتینە لە ژێر ئەم نێرە و ن جووت ئەکەن ئەسپەرەش و ئی ئیمڕۆ جووتی نەکردگەو نایکا. خوا تیلالت لێ نەواری ناوی خوا ی تیا نەوئ من لە کوئ و ئەسپەرەش و حاجی محەمەد لە کوئ؟»

- عێل لەو سەرە بوو. لە دێ «میشیاو» کابرایەکی روغزایی لەوئ مابوو و جێ گیر بوو بوو؛ دەستی دابوو بە فەلاییهوه. لە بەر ئاواپیە کەدا جێگای جووتی گای کردبوو بە گەنم. گەنم بوو بوو بە قەرسیل کەرویشکە ی ئەکرد. گاو گۆتال و کەرگەلی ئاواپی پیتی فیر بوو بوون. کابرا چاری نە ئەکرد هەر چەندە دەری ئەکردن هەر ئەهاتتەوه بە خاوەنەکانیانی ئەوت کەس گوئ نە ئەدایە.

روژیک سلیمانێ حەمەجان ئەچێ بۆ میشیاو بۆ سەر و کاری و چاو پێ کەوتنی جووت و بەراوی ئەو سالی. سلیمان خانیش زەبر و زەنگینکی هەبوو لەو ناوەدا دیواخانی بۆ ئەرازیتریتەوه و هەموو ئەهلی ئاواپی دەوری ئەدن. لەو کاتەدا کابرا ئەکا بە دیواخانا و دەست ئەکا بە شکات کردن لە ئەهلی ئاواپی کە هەموو گاو گۆلکیان ئەکەنە ناو دەغلە کە ی ئەمەوه.

بۆ زەبر و زەنگی سلیمان خان ئەمە قسە یەکی زل ئەبێ، ناوچاو ئەدا بە یەکا و ئەیهوئ توورە بێی لە ئەهلی ئاواپیە کە، کوێخا هەست بەمە ئەکا و ئەلێ سلیمان خان ئەم کابرایە درۆ ئەکا کەس گاو گۆلکی نەکردۆتە دەغلیهوه خۆی پیاویکی خراپە ئەیهوئ بەم بیانوووه لە ئاخرا ملکانە کە بخوا. کابرا توورە بوو هەلیدایە وتی: «هە ی کاورا گۆرانە ی بێفەرە ئەوه تۆ ئیژی چی؟ دەسا سلیمان خان وە قەورە کە ی مەتحت هەر کەریک لەم ئاواپیەدا هەیه وەها خۆی هەلئەشەنگینێ و ئەچیتە ناو پەلەو گەنمەوه ئیژی سلیمان خانەو ئەچیتە ژێر دەواره کە ی حەمەجانەوه. خۆ بارگیرەکانیان هەر قسە یان وە تەکا ناکرێ ئیستەش کاواری کوێخا ئیژی درۆ ئەکا. دەسا درۆزن بووی وە ژێر کوچک و قسە کە ی شیخی مەولاناووه رۆحم وە قوروانی وئ!» ئیتر سلیمان خان هیچی پێ نەوترا.

- پیاویک هه‌بوو له عیلى رزده‌یى له و جافه همه‌ی خاتوونى ناو بوو، ږیى نه‌که‌وینه تنگی سهرى قهره‌داغ و نه‌چینه مزگه‌وته‌که. مه‌لا یوسفى تنگیسه‌رى سه‌یرى ته‌فسیرى خازنى نه‌کرد و کتیه‌که‌ی له بهره‌میا پان کردبووه‌وه همه‌ش پیتی نه‌لئ: مه‌لا نه‌وه چی نه‌که‌ی؟ نه‌لئ سه‌یرى ته‌فسیر و مه‌عنای قورئان نه‌که‌م. نه‌ویش وتی: «ئى بم وه قوروانتان نه‌و عاله‌مه‌گشتى گیرى خواردگه وه ده‌س ئیش و کارى دواى مینگه‌له‌وه و توش هه‌ر گیرگیرى نه‌که‌ی وه سهر قورحان و شه‌رحه‌وه ئیژى منیش شتیکم و وه‌مه‌ بۆ خۆت بردگه‌سه‌ سهر. ده‌ بیژم چی وه ده‌س دنیاوه؟ هه‌ی به‌ردى تۆى لئ نه‌وارى!»

تاقى کراوه‌کانى کوردی

- کورد تووشى «زه‌ردوى» نه‌بى به‌مجۆره‌ ده‌رمانى نه‌که‌ن:

ئهم زه‌ردوییه‌ له دیوى ناوه‌وه‌یه‌و له ده‌ریشه‌وه‌یه. به‌شى دیوى ناوه‌وه‌ی به‌مجۆره‌ ده‌رمان نه‌کړئ: «نه‌هینن ده‌ مسقال توتن نه‌که‌ن به‌ سى به‌شه‌وه هه‌ر به‌شیکى نه‌که‌نه‌ ږیاسکه‌یه‌که‌وه‌و نه‌یه‌ستن. نه‌مجا کووپی شیرى مانگا دینن و یه‌کى له ږیاسکه‌که‌ی تئ نه‌خهن و شه‌و له به‌ر سامال دایشه‌نین تا به‌یانى. به‌یانى دیتى ږیاسکه‌که‌ جوان تئ نه‌گوشتیه‌ ناو شیره‌که‌ تا به‌ ته‌واوى توتنه‌که‌ تامى نه‌داته‌وه ناو شیره‌که‌و ږیاسکه‌که‌ فرئ نه‌داو کوپه‌ شیره‌که‌ی نه‌خواته‌وه. به‌مجۆره له ده‌ردى ناوه‌وه‌ی زه‌ردویه‌که‌ رزگارى نه‌بى». - نه‌لین شیره‌ی نه‌سپه‌ناخ له‌گه‌ل شه‌کر تیکه‌لاو بکړئ و بخورئ بۆ لاچونى زه‌ردوى به‌ که‌لکه‌.

- نه‌لین یه‌کى «گه‌نه‌که‌وه‌له» بیگه‌زئ، شووتیه‌کى سوورى گه‌یشتوو بینن بیکه‌ن به‌ دوو که‌رتیه‌وه له پاش نه‌وه که‌ هه‌لکۆلران، ناوه‌که‌ی بگرن و بیکه‌نه ناو یه‌کى له که‌رته‌کانه‌وه، نه‌مجا بینن نه‌وه‌نده‌ی شیرى «خوشیلک» تیکه‌ن که‌ ره‌نگى ئاوى شوته‌یه‌که‌ بگۆږئ و بیکا به‌ دوو ره‌نگ، پاشان بیخواته‌وه چاک نه‌بیته‌وه.

- نه‌لین یه‌کى «گرفت» ی گرتبى شیرى «خوشیلک» له‌گه‌ل ئاردى جو بکړئ به‌ هه‌ویر پاشان بیکه‌ن به‌ حه‌ب دوو سى حه‌بى لئ بخوا چاک نه‌بیته‌وه.

- ئەلین: یەکنێ تازە سەرەتای «گۆجی» (ئیفلیجی، شەلەل) ی بێ بێنی برکی «قانگ» -واتە برکە تەرەکە ی ئەوێ که تۆوی قانگ ئەگرێ- جوان جوان بیکولینن هەتا خەست ئەبێتەو. ئەمجا هەلیسوێ لەو جێگە یە که نەخۆشیەکە ی تووش بوو چاک ئەبێتەو. ئەگەر جارێک بەشی نەکرد چەند جارێک بیکا چاک ئەبێتەو.

- ئەلین برنج که ئەیکولینن بۆ «پلاو» ئەو ئاوێ که دایئەهیلن منالێ که کۆکە ی هەبێ ئەو ئاو بەدەنی کۆکەکە ی نەرم ئەبێ و چاک ئەبێتەو.

- ئەلین: یەکنێ که تووشی «کۆکەرەشە» بوو، قەلەباچکە یە ک بێنن لە پاش ئەو که کۆژا بە پەر و گوشت و ئیسقانهووە بیکوتن جوان جوان؛ پاش ئەو بیکولنن تا تەواو بە وەکو مەعجوون تۆزی ئاوی لێ پەیدا ئەبێ. ئەو ئاوێ ئەبێ بەدەن بە کۆکەرەشەدارە که چاک ئەبێتەو.

- ئەلین: یەکنێ قرژال گازی لێ بگرێ تا کەر لە بەغدا نەزەریتنی بەرەلای ناکا.

- ئەلین: هەر کەس زۆر تەزینجی «یوسر» هەلبگرێ وەجاخی کوێر ئەبێ.

- ئەلین: هار چاوی بە ئاو بکەوێ هارتر ئەبێ.

- ئەلین: گۆشتی گا که هەر نەکولا تۆزی چای وشک ئەکەنە ناو مەنجهلە که دایئەپزیتنی.

- ئەلین: مار کەرەو دووپشک کوێرە.

- ژنانی کوردەواری ئەلین بتهوێ بزانی چ کچیک بە سەرۆبەرە بۆ مال و گورج و گۆل و مالدارێ کەرە بۆ مالی میرد لە کاتی نانخواردنیا سەیری بکە: ئەگەر گورج و گۆل بوو لە نانخواردنا ئەوا ئافەرەتیکێ تەواو: ئەگەر خاوو خلیچک بوو ئەو بە کەلکی مال نایە.

- ئەلین: ئەگەر بتهوێ جوانی و زمان شیرینی ژن تاقی بکەیتەو لەو وەختەدا که بەیانیا ن لە خەو هەلئەستێ سەیری بکە ئەگەر جوان بێ دەرئەکەوێ، ئەگەر زمان شیرینیش بێ هەر دەرئەکەوێ.

- نهلین: قارچکی کهما بینن وشکی کهنمهوه پاشان له گهل شه کردا بیهارنهوه. نهو کهسه‌ی کرمی هدی به یانیاں له خورینی لئ بکا به کهفله‌مهوه بخوا هموو کرمه‌کانی نه‌خا.

- له باره‌ی «که‌متیار» وه نهلین:

سالنی نیره و سالنی مئ. دوژمنایه‌تیه‌کی پیس هدی له بهینی نهو و سه‌گدا، تهنانت نه‌گهر سیبهری بکه‌ویته سهر سه‌گ له ترسی نهو که نه‌وه‌ک بیخوا رانه‌وه‌ستی. ههر که زمانی که‌متیاری پی بی سه‌گ پیی ناویرئ. زمانی به سهر ده‌رگای مالیکا ههلواسن که نهو ماله شادی و زه‌ماوه‌ندی تیدا بی هیچ پشتویه‌ک لهو شادیه‌دا په‌یدا نابئ. ههر که «که‌لبه» که‌ی ههلگرئ و پی بی هئی له فیکر ناچئ. نه‌گهر «دل» که‌ی بکرئ به مندالا نهو مناله زیره‌ک ده‌رئه‌چی و زوو فیری شت نه‌بی. نه‌گهر «میشک» که‌ی بهیترئ به برودا ههر که‌سه‌ئهو خاوه‌ن برؤه بیینی خوشی نه‌وئ. وه ده‌ستی راستی نه‌گهر ژن له وه‌ختی منال بوونا بییه‌ستی به قولیه‌وه به‌ئاسانی مناله‌که‌ی نه‌بی. «چه‌مؤله» که‌ی نه‌گهر به ههر داریکی به‌ردارا ههل‌بواسرئ مه‌لی زیاندار توخنی نهو داره‌ناکه‌وئ.

«کوز» و پیستی ناوکی به لای ههر پیاویکه‌وه بیت ههر ژنیک سه‌یری بکا عاشقی نه‌بیت و هه‌روه‌ها به‌لای ههر ژنیک‌شه‌وه بیت ههر پیاویک سه‌یری بکا عاشقی نه‌بیت. نه‌گهر پیستی که‌متیار بکرئ به بیژنگ و گهنمی پی بیژنه‌وه نهو گهنمه که کرا به «تو» و چانرا نه کولله توخنی نه‌که‌وی نه ته‌یرو تیور. «پشقل» که‌ی له گهل روئی «ئاس» دا تیکه‌لاو بکرئ سه‌ری بی توکی پی به‌هنوو توکیکی جوان ده‌ر نه‌کا.

- نهلین: یه‌کئ مه‌قه‌ست بدا به ده‌ست یه‌کینکی تره‌وه‌ناکوکی و ناخوشی نه‌که‌ویته به‌ینیاں. جا بو نه‌وه نه‌مه‌روو نه‌دا دینئ نهو که‌سه که مه‌قه‌سته‌که‌ی به ده‌سته‌وه‌یهو نه‌یه‌وئ پیدا به‌ویتر ده‌ستی ههل نه‌گیرنه‌وه مه‌قه‌سته‌که نه‌خاته سهر پشتی ده‌ستی ئنجا نه‌ویکه ههلئ نه‌گرئ.

- ئەلەين: مەر كە بە جۆ بکەوئ واته جۆى زۆر بخواو بیکرئ بخریتە ناو ئاوه وه چاک ئەبیتە وه بەرى ئەدا.

- ئەلەين: کەر دەستی کرد بە زەپین سەگ پشتی دیتە ژان.

- ئەلەين: ئەگەر کەر زۆر زەپى شتیک بئاخنە گوییه وه ئیتر نازەپینئ

- ئەلەين: ئەگەر بەرازی تینوو بخەنە سەر کەر - واته بیکەن بە بارى - هەر کە کەرە کە

ئاوى خوارده وه بەرازه کە ئەتۆپئ.

- ئەلەين: ئەگەر یەكئ خەوى لئ نەكەوئ - واته دژەخەو بئ - ددانى کەر بخاتە ژیر

سەرى خەوى لئ ئەكەوئ.

- ئەلەين: ئەگەر ژنیک شیرى کەم بوو «سپل» ی کەر ویشک بکاتە وهو بیهارى و گۆى

مەمكى خۆى پئ بهەنوئ شیرى زیاد ئەکا.

- ئەلەين: کەر لەو وهختەدا کە ئەزەپینئ ئەگەر بەردپک بیهستن بە کلکیه وه، ئیتر

نازەپینئ.

- ئەلەين: ئەگەر منالیک زۆر گرینۆک بوو پارچە یەك لە پینستی ناوچەوانى کەر بکرى

بەو مندالەدا ئیتر ناگرى.

- ئەلەين: ئەگەر یەكئ خوینى لووتى یژاو هەر نەئە وهستایه وه هەندى سەرکە بکرى بە

سەر تەرسى کەراو ئەو کەسە بۆنى پتوہ بکا خویته کەى ئەو هەستیتە وه.

- ئەلەين: ئەگەر یەكئ دوویشک پتوہى بدا بەرەواژە سواری کەر ببئ ژانە کەى نامینئ.

رئوى

- ئەلەين: ئەگەر شوپینئ کۆترى زۆرى لئ بوو ویستیان کۆترەکان برۆن سەرى

«رئوى» یەك لەو شوپتە داہنرى ئیتر کۆترەکان ئەپۆن.

- ئەلەين: ئەگەر یەكئ فئ لئ بوو زراوى رىوى بینن سەرىكى بخەنە لووتى کابرای

فیدارە وه و فوو بکرى بە سەرە کەى تریا ئیتر جاریکیکە ئەو کەسە فئ نایگریتە وه.

- ئەلەين: خواردنئ گوشتى رئوى بۆ «گول» باشە؛ واته لە گولئ ئەكەوئ.

- ئەلەين: ئەگەر یەكئ جمگەکانى ژانى کرد، پیوى رئوى بتویننە وه ئەو جمگانەى پئ

بەهەنۆن چاک ئەبیتە وهو ئیتر ژانى نامینئ.

- ئەلەين: ئەگەر هیلکە گونى رئوى بکرى بە شوپتیکى منالا - واته پیا هەلواسرى -

ئەو منالە زۆر بە بئ ئازار دان دەر ئەکا.

- ئەلین: ئەگەر بە خوینی ریی سەری منال بهه‌نوون سەری موو دەر ئەکا، ئەگەر
 که‌چەلێش بێت.
 - ئەلین ئەگەر که‌لبە‌ی ریی - واتە ددانە‌کانی تە‌نیشتی - هە‌لبواسرێ بە‌ فیدار
 فێیه‌که‌ی له‌ کۆل ئە‌که‌وێ.
 - ئەلین ئە‌گەر یه‌کێ سێ‌لی هە‌بوو ئازاری ئە‌دا سێ‌لی ریی بخاته‌ سەر له‌ کۆ‌لی
 ئە‌که‌وێ.
 - ئە‌لین ئە‌گەر یه‌کێ گویی هاته‌ ژان، پیی ریی بتویننه‌وه‌و تیی که‌ن ژانه‌که‌ی
 ئە‌شکێ.
 - ئە‌لین ئە‌گەر یه‌کێ ئازاری سێ‌لی هە‌بوو تو‌زێ له‌ دلی ریی تیکه‌لاو بکا له‌گه‌ل به‌
 ئە‌ندازه‌ی مسقالي شە‌راب و بیه‌خواته‌وه‌ ئازاره‌که‌ی له‌ کۆل ئە‌که‌وێ.
 - ئە‌لین ئە‌گەر میشکی ریی له‌گه‌لی «وه‌ره‌س»^{۲۵} تیکه‌لاو بکړێ ئە‌و که‌سه‌ی که‌
 سە‌ری کړ‌پ‌زی هه‌یه‌ وه‌یا زی‌که‌ی هه‌یه‌، وه‌یا که‌چه‌له‌، وه‌یا مووی ئە‌پ‌زێ به‌و دەرمانه‌
 بیه‌نوێ ئە‌وانه‌ی هە‌موو له‌ کۆل ئە‌که‌وێ.

گورگ

- ئە‌لین ئە‌گەر سە‌ری گورگ هە‌لبواسن به‌و شوینە‌دا که‌ کۆ‌تر و په‌له‌وه‌ری لێیه‌ نه‌
 پشیلە‌و نه‌ ده‌عبای تر ناچینه‌ ئە‌و شوینه‌ بۆ خواردنیان.
 - ئە‌لین ئە‌گەر یه‌کێ که‌لبه‌ وه‌ یا چاو وه‌ یا پینستی گورگی پێ بێ زال ئە‌بێ به‌ سەر
 دو‌ژمنیا و هە‌موو که‌سێش خو‌شی ئە‌وێ.
 - ئە‌لین ئە‌گەر کلکی گورگ له‌ «کادان» دا بێ نه‌ گا نه‌ که‌ر نه‌ مه‌ر و نه‌ بز ناچن بۆ
 خواردنی ئە‌و کایه‌.
 - ئە‌لین ئە‌گەر پینستی گورگ و مه‌ر پیکه‌وه‌ کۆ بینه‌وه‌ هە‌موو تووکی پینسته‌ مه‌ره‌که‌
 هە‌له‌وه‌رێ.
 - ئە‌لین ئە‌گەر یه‌کێ بیکا به‌ عاده‌ت و هەر له‌ سەر که‌ولی گورگ دانیشی تووشی
 کولنج نابێ.

۲۵- وه‌ره‌س گیایه‌که‌ زۆ‌رتر له‌ یه‌مه‌ندا نه‌پوێ. تووه‌که‌ی وه‌کو تووی کونجی وایه‌، که‌ گه‌یشت شە‌ق نه‌باو هە‌ودای وه‌کو هی
 زه‌غفرانی لێ‌وه‌ ده‌رته‌چێ. به‌و هە‌ودایانه‌ شت ره‌نگ نه‌کړێ.

- ئەلین ئەگەر پیتستی گورگ بکړئ به تەپل، ئەو تەپله له ناو هەرچەند تەپلی ترا بئ
که لی درا هەموو تەپله کانی تر ئەدین.

- ئەلین ئەگەر یەکنی تووشی مەوه رزه بوو به پیوی گورگ خوی بهەنوی ئەو دەردەوی
له کۆل ئەکەوی.

- ئەلین ئەگەر یەکنی فیدار بوو چاوی گورگ هەلبگرئ لە گەل خویا فیداریه کە ی له
کۆل ئەکەوی.

- ئەلین گویی گورگ ورده ئیسکی تیدایه وه کو تەرسی گا و وشر. جا ئەگەر یەکن
ددانی هاته ژان یەکنی له و ورده ئیسکه بهیئیری به ددانیا ژانه کە ی ئەشکئ.

- ئەلین ئەگەر تۆزئ له زراوی گورگ له گەل توزیک هەنگوینی ئاگر نەدیودا
تیکه لاو بکړئ و بهیئری به چاوا شهو کویری و کەم حوکی چاوا لانه با.

- ئەلین ئەگەر کلکی گورگ به ناوی ئافره تیکه وه گرئ بدرئ ئەو ئافره ته کەس
ناتوانئ بچیتە لای تا ئەو گریه نەکریتە واته کابرا ئەبه سترئ.

- ئەلین گورگ که بریندار کراو خوینی لیها ت و ئنجا رویش ت، گورگی تر که چاویان
پیکهوت ئەیخون.

- ئەلین ئەگەر تووشی رهوه گورگ بوویت و به لاماریان دایت ئیشیکی وا بکه
یەکیکیان لی بریندار کەیت. هەر که خوینی لیها ت ئیتر گورگه کانی تر بهر ئەبنه ئەو، ئەو
ئەخون و واز له تۆ دینن، به و جۆره تۆ رزگارت ئەبئ.

- ئەلین یەکنی که بهرد له میز لدانیا بوو گولی گەنمه شامی بۆ بکولینن وه کو چا
بیخوا ته وه بهرده کە ی نامینن.

- ئەلین ئەگەر یەکنی خوینی لووتی پڑا، بۆن به تەرسه قوله وه بکا خوینه کە
ئەوه سیتیته وه.

- ئەلین ئەوی «ئاگره» ئەستی بینن کابرایه ک که گورگی کوشتووه به کوردی ئەلن
ئەبئ به دەستی بئ بیتن پر دەمی بکا له ئاوی سماق و بیپرژینی بهو شوینه دا که ئاگره کە ی
لی هاتووه. پاشان به بهرد و ئەستی له بهر برینه کە دا بهرد و ئەستی ک هەلبکا پزیسکی بهرد
و ئەستی کە ی لی بکهوئ ئیتر چاک ئەبیتته وه.

- ئەلین ئەو مندالە ی که تووشی خەرکانه ئەبئ ژنیک که به دەستی بئ بیتن پارچه
کاغه زیکی شینی شه کر ئەخاته سەر ناو چهوانی منداله کە و «عەقیق» یک گەرم ئەکاو

ئەيخاتە سەر کاغەزە کە. خەرکانە کەوشک ئەکا ئەم ئیشەش ئەبێ لە روژی چوارشەممەدا بێت.

- ئەلێن ئەو منالە ی تووشی برینی ئاگرە ئەبێ بێن جۆ لە سەر ساج بسووتین پاشان سماق ناوکە کە ی لێ بکریته‌وه، توێکله‌ تورشە کە ی لە گەل ئەو جۆه سووتاوه‌دا پێکەوه بیانکوتن و لێ بێن چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن ئەگەر یەکن چاوی ژان بکا و بئاوسی و ئاو بکا، بەز و گوشت پێکەوه بکوتن و بیخەنە سەری چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن ئەگەر یەکن چاوی تیک بچێ و ژان بکا و بئاوسی سەر توێ ماست بخەنە سەر لۆکەو شەوێ لە کاتی نووستندا بیخەنە سەری چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن ئەگەر یەکن چاوی تیکچوو بێن سەرگولی چای کە لێ ئەنرێ لە ناو ژیریالە یە کدا ساردی کاتەوه دوو سێ جار هەر جارە یە ک دوو دلوپی تیکا چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن ئەگەر یەکن چاوی تیکچوو «تلیه» چای بگوشێ و بە شەو بیخاتە سەر چاوی ببەستێ چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن ئەگەر یەکن موو لە بەنجە ی هات «بێشەتە تال» لە گەل «سابوونی رەقی» سابوونە کە ورد بکریت و پێکەوه بکرین بە مەعجون و لێن چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن شیرە ی ئەسپەناخ و شەکر تیکە لاو بکرین و بخورین ژانە سەر لائەبا.

- ئەلێن یەکن میزی بگیری ئەسپەناخ بە کالی بخوا میز گیرانە کە ی لائەچی.

- ئەلێن یەکن گەروو مەلاشووی ژان بکا گیای ئەسپەناخ بە کالی بخوا رزگاری

ئەبێ.

- ئەلێن یەکن شەنگە سوورەو زەرەدەوالە پیوێ بەدا ئەسپەناخ بکولێن و بیخەنە سەر شوپنە کە ی چاک ئەبێته‌وه.

- ئەلێن یەکن دمه‌لی لێ هاتبێ هەر دەرگای نەبێ هەندێ ئەسپەناخی کولای بخریته‌وه سەر زوو دەرگای ئەبێ.

- ئەلێن خواردنی گیای ئەسپەناخ بۆ نەخۆشی سنگ و وەرەم و تایی گران و تینویتی زۆر بە کەلکە.

- ئەلێن یەکن سپلی هەبوو خۆی لە خواردنی ئەسپەناخ بیاریزی.

- ئەلێن گیانلە بەری گەر لە هەر کە بکەوێ ئەو کەسە تەمەنی کورت ئەبێ.

- ئەلین یەکن خەوی دی بە شەو نەگیریتەووە ئەگەر یەکیکی وای دەست نەکەوت
کە بزانی چۆن بۆی لێک ئەداتەووە لە سەر ناویکی رووناک و پاک بێگیریتەووە.

- ئەلین ئاوی دەباخانەو ئاوی نێرگەلە برێژریتە مالیکەووە کە جادووی تیا کراوە
جادووە کە بە تال ئەبیتەووە.

- ئەلین کۆری منال بخریتە باوەشی بوو کەووە نۆسکە ی ئەو بوو کە کوڕ ئەبێ.

- ئەلین کلاو بە هەلگەراوەیی گەسیک لە سەر سەر دانان خراپەو شوومی دینی.

- ئەلین یەکن ئەگەر گویی راستی بزینگیتەووە ئەوە باسی ئەکەن ئەگەر گویی چەبی
بزینگیتەووە ئەوە گۆڕ بانگی ئەکا.

- ئەلین ئەگەر یەکن خۆشەویستیکی لە ولاتیکی دوور بوو هیچ خەبەرێکی نەبوو سەر
لە بەیانیک بچیتە سەر سێ ریانیک سێ بەرد فری بدا بە نیازی هەوالیکی خۆشی
خۆشەویستەکە ی پاش ئەو گۆی لە هاتوچۆ کەران بگری. یەکەم شتیک کە گویی لێ ئەبێ
ئەگەر شتیکی چاک و خۆش بوو ئەو خۆشەویستەکە ی ماوەو لە خۆشیدایە، خۆ ئەگەر
گویی لە شتیکی خراپ بوو ئەو خۆشەویستەکە ی لە ناخۆشی دایە وە یا مردووە.

- ئەلین هەور بۆ لەش سووتاو ئازاری زۆر ئەبێ.

- ئەلین پێستی سمۆزە بکری بە کیسەپارە سەر بە رزق ئەبێ.

- ئەلین ئێسکی پەپوسولەیمانە بخریتە ناو کیسەپارەووە، ئەو کیسەپارە ی لێ نابری.

- ئەلین یەکن تووشی کۆکەرەشە بێ شیرێ کەری بدزیتی چاک ئەبیتەووە.

- ئەلین لە پێ و بانا مار چاوی برێە ئافەرەتی سکپەر ئەو سکە کوڕ ئەبێ،

- ئەلین: کە با زۆر بوو تازە بوکیک بچیتە سەربان «باگردین» یک راست بکاتەووە

بایە کە ئەوەستیتەووە.

- ئەلین کە باران نەباری بەیداخێ دار شەخسێک پێن و لە ناو بیریکا رای وەستین و

پاشان بەرد بخەنە ناو بیرە کە باران ئەباری.

- ئەلین کە بێ بارانی بوو پیاو چاکیکی لە خوا ترس بگرن و بیخەنە حەوزەووە باران

ئەباری.

- کە باران نەباری لەو ولاتی کوردەواری یە بوکەبارانی ئەکەن:

بووکە بارانی ئەوێە کە منالان داریکی درێژ دین و چیتی زەرد و سووری پێو

ئەبەستن و بە مالانا ئەسووپنەووە. کە چوونە هەر مالیک کابانی ئەو ماله دینی لە سەرەو

ئەو ئەپزینی لە بووکە بە بارانە کەو دەست ئەبەن شتیکی ئەدەن بە ماله کان. هەرەها دین

له ماله‌کان دهرزیش ئه‌دهن له بووکه به بارانه‌که تا ئهم منالانه گه‌په‌ک وه يا گونده‌که ته‌واو
 ئه‌که‌ن يا نايکه‌ن باران ده‌ست ئه‌کا به بارين تا بارانه‌که ئه‌بارئ بووکه به بارانه‌که له بهر ئاو
 لئ پيرزانی ماله‌کان به ته‌واوی ته‌پ ئه‌بئ. مناله‌کانيش که ئه‌چنه بهر ده‌رگای خه‌لک ئهم
 به‌سته‌يه ئه‌لئین: له هه‌ورامان ئه‌لئین:

يا خوا وارۆ په‌ی خه‌له‌ی گيواو بزىو په‌ی گه‌له‌ی

له‌و ولاتى هه‌وليره ئه‌لئین:

هه‌باران مه‌باران ياخوا بيارئ باران گه‌نمى حه‌سه‌ن و حوسه‌ينا هه‌موو قه‌پوون له تينان

له ولاته‌کانى تر ئه‌لئین:

هه‌ناران مه‌ناران ياخوا داکاته باران

گه‌نم و جو بئ بو شاران که‌سمان نه‌مرئ له برسان

ژیانی علاءالدین سنجادی



علاءالدین کورپی هه‌همه‌دین کورپی هه‌همه‌دین له به‌مانه‌ی سنجادی له سالی ۱۹۰۷ دا له گهره‌کی ته‌تارچیانی شاری سه‌ چاری کرده‌ به‌ سه‌ر دینیای ره‌نگاوره‌نگی پر له کاره‌ساتدا. به‌ سه‌ر خه‌ی خه‌ی ده‌ست به‌تکر دوه‌وه به‌ نه‌تی گه‌لی شاری دتی کورده‌وه‌ی گه‌راوه‌ به‌ر پارگی له سالیانی هه‌ستوه‌ له سالی ۱۹۳۸ ئیچاره‌ی

زانسته ئیسلامیه‌کان و زمانی عه‌وه‌ی وهرگر توه‌وه‌ دواچار به‌ مه‌لایه‌تی و به‌ش نوری له مه‌گه‌وتی هه‌مه‌ خاترون روه‌ی کردۆته به‌خدا و سه‌ر له‌وه‌ مه‌وه‌وه‌.

له مه‌وه‌ی شه‌ری دوه‌وه‌ی چیه‌تیدا خه‌ی داوه‌ه‌ ره‌زۆ قامه‌وه‌ی و گه‌رفاری «گه‌لاوه‌ی» و «ه‌راوه‌ی» به‌مه‌وه‌ به‌دوه‌وه‌ له ۱۹۵۹ دا به‌ته‌ مانه‌سه‌ی زانکری به‌خدا له کتلیوی زمانی کورده‌وه‌ تا سالی ۱۹۷۴ له سه‌ر هم ئیسه‌ مه‌وه‌وه‌ له ۱۹۷۰ ده‌یته‌ وه‌زیری نه‌وه‌ف. له ۱۹۷۷ دا خاتمه‌شیه‌ ده‌گره‌.

پاشا خاتمه‌شیه‌ به‌وه‌ی هه‌مه‌وه‌ دوه‌وه‌ زمانی ده‌خاته سه‌ر کار له سه‌ر پابه‌تی نه‌ده‌ی کورده‌ی به‌لام کورانی کورپی گه‌وه‌ی له شه‌ری ئیراق و ئیراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸) دا وه‌ی ده‌به‌ر و به‌ستی ده‌هه‌کیته‌. تا له سالی ۱۹۸۴ دا وه‌ له شاری خاموشان ده‌ه‌ و له گه‌رسته‌انی شه‌ی عه‌به‌وه‌ تاده‌ی گه‌لانی نه‌سه‌رده‌ ده‌گره‌.